SINIFLANDIRILMIŞ
TÜRK
ATASÖZLERİ

METİN
YURTBAŞI

SINIFLANDIRILMIŞ
TÜRK
ATASÖZLERİ

GELENEKSEL DEĞER YARGILARIMIZI 172 KONUDA SERGİLEYEN,
AÇIKLAMALI 10.000 TÜRK ATASÖZÜ. 1000 RESİM. SEÇME DİZİN.

METİN YURTBAŞI

ÖZDEMİR YAYINCILIK

Gökyüzüne direk, denize kapak olmaz.

SINIFLANDIRILMIŞ
TÜRK
ATASÖZLERİ

GELENEKSEL DEĞER YARGILARIMIZI 172 KONUDA SERGİLEYEN,
AÇIKLAMALI 10.000 TÜRK ATASÖZÜ. 1000 RESİM. SEÇME DİZİN.

METİN YURTBAŞI

ÖZDEMİR YAYINCILIK

Yazarın Öteki Eserleri:

- A DICTIONARY OF TURKISH PROVERBS
- TÜRKISCHES SPRICHWÖRTERLEXIKON
- LE DICTIONNAIRE DES PROVERBES TURCS
- SINIFLANDIRILMIŞ TÜRK ATASÖZLERİ (30.000 ATASÖZÜ)
- TÜRK DÜNYASI ATASÖZLERİ

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI TALİM VE TERBİYE KURULU BAŞKANLIĞI'NIN 24.4.1995 TARİH VE 1652 SAYILI YAZILARI İLE TAVSİYE EDİLMİŞTİR.

Danışmanlar: **Prof.Wolfgang Mieder, Ömer Asım Aksoy, Prof. Talat Tekin,**
Yardımcı: **Zehra Kara,** IBM bilgisayar programlama: **Ali Koçak,** Macintosh Dizgi: **Gözde Dizgi**
Çizgiler: **Sadık Pala, Semih Balcıoğlu, Altan Erbulak, Ömer Çam, Zafer Güven, Kamil Yavuz,**
Dizin: **Behnan Öztürkmen**, Baskı: **Zafer Ofset,** Cilt: **Birlik Ciltevi.** İlk **Baskı: 1994,** Ankara
ÖZDEMİR YAYINCILIK, Cemal Gürsel Cad. No:43 Cebeci, ANKARA, Tel: (0.312) 319 66 46
© **METİN YURTBAŞI**,Büyük Şehir Konutları A-24 Daire:2 İSTANBUL Tel: 872 41 68 - 38

HER HAKKI SAKLIDIR

94.06.Y.0267.3
ISBN 975-95704-1-9

Durub-i emsal ki hikmet-ül avamdır, lisanından sadır olduğu bir milletin mahiyyet-i efkârına delâlet eder.
Şinasi, Durûb-i Emsâl-i Osmaniyye, 1851

ÖNSÖZ

Tarihin en eski uygarlıklarından birine ve şanlı bir geçmişe sahip olan Türk ulusu, dünyanın değişik bölgelerine yayılmış olması nedeniyle de bünyesinde zengin bir sözlü halk kültürü ve bu arada fevkalade kapsamlı bir atasözü hazinesi geliştirmiştir.

Bilinen ilk yazılı kayıtlarımız olan Orhon Yazıtları'ndan başlamak üzere, birçok tarihçimiz, dilcimiz ve derleyicimiz, her dönemde çevrelerinde kullanılan atasözlerini kaydederek onları kendilerinden sonraki kuşaklara aktarmak istemişlerdir. Bu konudaki ilk zengin kaynak 11. yüzyıldan kalan Divan-ü Lügati't-Türk olup bunu birçok değerli çalışmalar izlemiştir.

Türklüğün varoluşundan beri halkımıza ışık tutan, bilgelik kaynağı, uyarı ve öğütler zinciri atasözlerimiz, toplu olarak, derlendikleri kaynaklar belirtilerek ve kavramlarına göre sınıflandırılıp yorumlanarak bu çalışma ile ilk kez geniş biçimde Türk aydınına sunulmaktadır.

Atasözlerimizin kavramlarına göre sınıflandırılması, "Atasözü bir kültürün aynasıdır" tanımına uygun olarak Türk'ün çeşitli konulardaki değer yargılarını yansıtması bakımından önemlidir. Bu derleme, evlilikten, akrabalık, komşuluk ilişkilerine; cesaretten, dürüstlüğe; cimrilikten, bencilliğe kadar hemen her konuda ulusumuzun geleneksel dünya görüşlerini belgelemektedir.

Araştırmacılarımız, öğretmenlerimiz ve öğrencilerimiz, özellikle kavramsal olarak sınıflandırılmış kapsamlı bir atasözü derlemesinin eksikliğini uzun zamandır hissetmekdeydiler. Bu eksikliği doldurması umulan elinizdeki çalışmada bilgisayar teknolojisinden yararlanılarak 100'e yakın derlemede kayıtlı bulunan tüm atasözleri (150.000'i aşkın metin) teker teker yazılarak alfabetik sıraya konmuş ve içlerinde birbirinin aynı olanlar referansları belirtilerek birleştirilmiştir. Son aşamada her atasözüne bir kavram kodu verilmiş ve bilgisayarın "sort" fonksiyonu ile atasözlerimiz 172 konuda sınıflandırılmıştır. Bu çalışmada sergilenen toplam 10.000 atasözü Türk dünyasında en çok kullanılan atasözlerimiz olarak özenle seçilmiştir. Bu atasözleri daha sonra halkımız arasında genel olarak anlaşıldığı şekilde kısa ve özlü bir biçimde açıklanarak mecaz ardında gizlenen gerçek anlam verilmeye çalışılmıştır.

Kitap kapsamındaki 172 kavramsal konudan her biri Türkler tarafından geleneksel olarak algılandığı biçimde bir giriş yazısı ile sunulmuştur. Ayrıca tanınmış çizgi ustalarımızın bu kitap için çizdikleri bin dolayında resim ile derlemeye nükte unsuru katılmıştır.

Bu Atasözü sözlüğünden konulara göre yararlanılabileceği gibi anahtar sözcük dizinine bakılarak da hangi sözcüğün hangi atasözlerimizde yer aldığını öğrenmek mümkündür. Aynı zamanda anahtar sözcük dizininde sıralanan atasözlerinin ana metinde hangi konularda açıklandığı da bulunabilir. Söz gelimi, "Zararın neresinden dönülse kârdır" atasözümüz Dizin'de hem "zarar" hem de "kârdır" sözcüklerine bakılarak, bu atasözünün ana metinde "çare", "geç kalma" ve "kazanç" konularında bulunduğu öğrenilebilir. Atasözlerinin yorumlarından sonra verilen *ÖAA 315, MNÖ 819, Ş 877* gibi harf kodları ve sayılar, işaret ettikleri atasözlerinin Ömer Asım Aksoy, Mustafa Nihat Özün, Şinasi... gibi derleyicilerin Kaynakça'da anılan kitaplarında belirtilen sıralarda olduğunu göstermektedir.

Türk atasözleri hazinesinden bir demetin sunulduğu bu derleme, zengin bir kültür mirasına sahip olmakla bizleri gururlandıracak, atalarımızın gözlemleri, öğütleri ve uyarılarından yararlanarak doğru kararlar alırsak bizleri mutlu ve başarılı bir geleceğe götürecektir.

METİN YURTBAŞI
Ankara, Ekim 1994

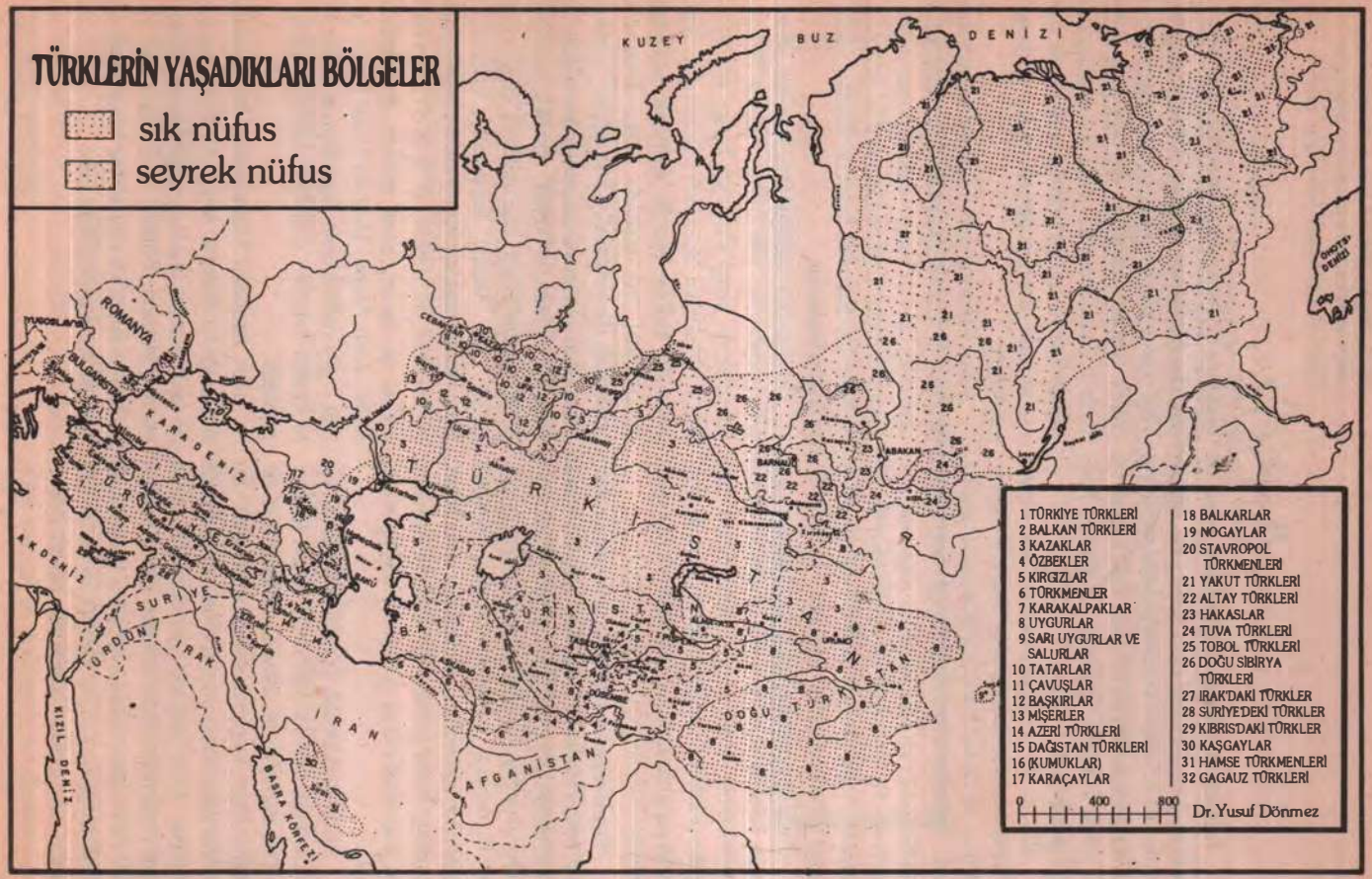
TÜRKLERİN YAŞADIKLARI BÖLGELER
sık nüfus
seyrek nüfus
KUZEY BUZ DENİZİ
ROMANYA
BULGARİSTAN
KARADENİZ
AKDENİZ
SURİYE
IRAK
IRAN
KIZIL DENİZ
BASRA KÖRFEZİ
AFGANİSTAN
TÜRKİSTAN
1 TÜRKİYE TÜRKLERİ
2 BALKAN TÜRKLERİ
3 KAZAKLAR
4 ÖZBEKLER
5 KIRGIZLAR
6 TÜRKMENLER
7 KARAKALPAKLAR
8 UYGURLAR
9 SARI UYGURLAR VE SALURLAR
10 TATARLAR
11 ÇAVUŞLAR
12 BAŞKIRLAR
13 MİŞERLER
14 AZERİ TÜRKLERİ
15 DAĞISTAN TÜRKLERİ
16 (KUMUKLAR)
17 KARAÇAYLAR
18 BALKARLAR
19 NOGAYLAR
20 STAVROPOL TÜRKMENLERİ
21 YAKUT TÜRKLERİ
22 ALTAY TÜRKLERİ
23 HAKASLAR
24 TUVA TÜRKLERİ
25 TOBOL TÜRKLERİ
26 DOĞU SİBİRYA TÜRKLERİ
27 IRAK'DAKİ TÜRKLER
28 SURİYE'DEKİ TÜRKLER
29 KIBRIS'DAKİ TÜRKLER
30 KAŞGAYLAR
31 HAMSE TÜRKMENLERİ
32 GAGAUZ TÜRKLERİ
0 400 800
Dr. Yusuf Dönmez

KONULAR

- ACELECİLİK
- ACI ÇEKME
- AÇGÖZLÜLÜK
- AÇLIK
- ADALET
- AKILLILIK
- AKILSIZLIK
- AKRABA
- ALÇAKGÖNÜLLÜLÜK
- ALDATMA
- ALINYAZISI
- ALIŞKANLIK
- ALLAH
- ANA-BABA
- ARKADAŞ
- AŞAĞILAMA
- AŞK
- ATASÖZÜ
- AYARTMA
- AZİM
- AZLA YETİNME
- BAĞIŞLAMA
- BAĞLILIK
- BARIŞ
- BAŞARI
- BAŞLANGIÇ
- BECERİ
- BEKLENTİ
- BELA
- BENCİLLİK
- BENZERLİK
- BİLGİ
- BİLGİSİZLİK
- BOYUN EĞME
- BOZMA
- BÜYÜKLÜK
- CİMRİLİK
- CÖMERTLİK
- ÇALIŞKANLIK
- ÇARE
- ÇEKEMEMEZLİK
- ÇOCUK
- DAYANIKLILIK
- DEDİKODU
- DEĞER
- DEĞİŞİM
- DENEME
- DENEYİM
- DİN
- DOST
- DÜNYA
- DÜRÜSTLÜK
- DÜŞMAN
- DÜŞÜNCE
- EĞİTİM
- ELEŞTİRİ
- ERKEN DAVRANMA
- ERTELEME
- EŞİTLİK
- EV
- EVLİLİK
- FARKLILIK
- FELAKET
- FIRSAT
- GEÇ KALMA
- GERÇEK
- GEZİ
- GİYİM-KUŞAM
- GİZLİLİK
- GÖNÜL
- GÖRGÜ
- GÖRÜNÜŞ
- GÖRÜŞ
- GURUR
- GÜÇ
- GÜÇSÜZLÜK
- GÜVEN
- GÜVENLİK
- GÜZELLİK
- HABER
- HARCAMA
- HAYAT
- HIRS
- HİZMETÇİ
- HUY
- İÇKİ
- İFTİRA
- İKİYÜZLÜLÜK
- İKLİM
- İSTEME
- İŞ
- İYİLİK
- İYİMSERLİK
- KADIN
- KARARLILIK
- KAVGA
- KAZANÇ
- KEDER
- KENDİNİ BEĞENME
- KOMŞU
- KONUŞMA
- KORKU
- KÖTÜLÜK
- KUMAR
- KURNAZLIK
- KUSUR
- LAYIK OLMA
- MERAK
- MESLEKLER
- MİNNETTARLIK
- MİSAFİR
- MUTLULUK
- NANKÖRLÜK
- NEFRET
- OBURLUK
- OLASILIK
- ÖÇ
- ÖDEME
- ÖDÜNÇ ALMA
- ÖDÜNÇ VERME
- ÖFKE
- ÖĞÜT
- ÖLÇÜLÜLÜK
- ÖLÜM
- ÖRNEK
- ÖZGÜRLÜK
- ÖZVERİ
- PİŞMANLIK
- SABIR
- SAĞLIK
- SAHİP OLMA
- SEÇİM
- SENLİBENLİLİK
- SEVECENLİK
- SIKINTI
- SON
- SORUMLULUK
- SÖZ VERME
- SUÇ
- SUSKUNLUK
- ŞEREF
- ŞEYTAN
- TALİH
- TARIM
- TEDBİR
- TEHLİKE
- TEMBELLİK
- TEMİZLİK
- TERBİYE
- TİCARET
- TUTKU
- TUTUMLULUK
- UFAK ŞEYLER
- UMUT
- UTANÇ
- UYKU
- UYUM
- ÜN
- ÜZÜNTÜ
- VİCDAN
- YALNIZLIK
- YARDIM
- YAŞ
- YAZI
- YEME
- YETKİ
- YOKLUK
- YOKSULLUK
- YÜREKLİLİK
- ZAMAN
- ZENGİNLİK
- ZULÜM

KAYNAKÇA

A: *Atalarsözü*, Bakü, 1926.

AB: A. Baha, *Halk Bilgisi Haberleri*, No. 22 ....., İstanbul

ABT: Abdullah Battal Kaymaz, *Kazan Türkçesinde Atasözleri ve Deyimler*, Ankara 1968.

AE: Konya Seçme Atasözleri, *Konya Babalık Gazetesi*, 30.5 - 7.5 - 10.6. 1944.

AG: Ayhan Gökhan, *Türk Dünyası Atasözleri*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara 1966.

AM: *Arkadaş Mecmuası*, 1941.

AME : Ahmet Mithat Efendi, *Durûb-ı Emsali Türkiyye*, İstanbul,1871.

AN: Ahmet Nazif Efendi, *Ukudül Leal fi Tercemet-il Emsal* (Terceme-i Durub-i Emsal), 1722.

AO: Aydın Oy, *Tarih Boyunca Türk Atasözleri*, 1972.

AÖ: Adnan Ötüken, Cahit, *Azerbaycan Darb-ı Mesellerini Muhtevi Azerbaycan Yurt Bilgisi Dergisi*, İstanbul c. 2, No: 13, 1933.

AR: Ahmet Rıza, *Türk Atasözleri*, Çankırı Matbası , 1933.

AS: Ali Süha, Kütahya Mebusu, *Özel Notlar*.

AŞ: A. Şükrü Çiloğlu, *Konya Mecmuası*, Konya Halkevi, No. 49, 50, 51.

AT: Ata Terzibaşı, *Kerkük Eskiler Sözü*, Bağdat 1962.

AVP-1: Ahmet Vefik Paşa, *Müntehabat-ı Durub-ı Emsal-i Türkiyye*, İstanbul, 1852

AVP-2: Ahmet Vefik Paşa, *Lehçe-i Osmani*, İstanbul 1882

AY: A. Yılmaz, *Bergama Folkloru*, İzmir 1941.

BU: *Burdur Vilayeti Halkiyat ve Harsiyatı*, Burdur, 1928

CÇ: Celal Çelik, *Kars Atasözleri*, 1939-1940, Kars.

CM: Cengiz Muratşah, *Kırım Atasözleri, Folklor*, İstanbul c. 3 No: 25, Mayıs 1972

ÇK: Çağatay, Koçar, *Türkistan-Özbek Atasözleri ve Deyimleri ile Anadolu Türk Atasözleri ve Deyimlerinin Mukayesesi*, 3. Uluslararası Türkoloji Konferansı, İstanbul, 1979.

DA: Demir Alp, *Türk Darb-ı Meselleri yahut Atasözleri*, İstanbul 1933.

DK: Dr. İgnaz Kunos, Revue Orientale, Budapeşte, 1906.

E: Esat, *Türk Dilinde Darb-ı Meseller*, Ahenk Matbaası, İzmir, 1925.

EA: Edip Ahmet, B. Mahmut Yükneki, *Atebetü'l Hakayık*, 13 yy.

EE: Eşref Ertekin, *Çorumlu Mecmuası*, Çorum.

EK: Emir Keykavus, *Kabusname*, 11. yy, Mercimek Ahmet, 1944.

EKA: Emil Katon, *Latin-Türk Folklor Paralelliği*, Cebren, Pristine, Mart 1978.

EKE: E. Kemal Eyüpoğlu, *Şiirde ve Halk Dilinde Atasözleri ve Deyimler*, İstanbul 1973.

ET: Ebüzziya Tevfik, *Durub-ı Emsali Osmaniyye*, 1885.

FB: Ferit Birget, *En Eski Türk Savları*, Ankara 1944.

FR: Faik Re t, *Müntehap Kıraat*, İkdam Matbaası, 1327.

FFT: Feridun Fazıl Tülbentçi, *Türk Atasözleri ve Deyimleri*, İstanbul 1963.

HAT: Hakkı Atay, *Kaynak Mecmuası*, Balıkesir Halkevi, ss. 62

HÇ: Hasan Çekli-Mehmet Dobada, *Ataların Dilinden*, (Antep-Samsun Yöreleri Atasözleri), 1945, Samsun.

HAK: Hamdi Akverdi, *Ruhi Bilgiler*, Güven Basımevi, İstanbul, 1940.

HKK: Hüseyin Kazım Kadri, *Türk Lugati*, 1927-1928.

HK: Halit Kırlangıç, *İki Cep Defterindeki Derleme*.

HN: Hicri Nagani, Atasözleri, *Türk Dili Gazetesi*, Balıkesir, Yıl 7.

HT: Hikmet Turhan Dağlıoğlu, *Halk Bilgisi Haberleri Mecmuası*, No. 40, 48, 64, 98,

HE: Hamit Eker, *Ziraat Esaslarına Ait Türk Atasözleri*, Çorumlu Mecmuası, Çorum Halkevi.

HG: Harun Güngör, Mustafa Argunşah, *Gagauz Türkleri*, Ankara 1991.

HV: Haşim Veli, *Atalarsözü*, Mahmutbey Matbaası, İstanbul, 1926.

HZ: H. Zeynelli, *Azerbaycan Atalarsözü*, Azerbaycan Tetkik ve Tetebbü Cemiyeti, Bakü,

HZK: Hamit Zübeyir Kesay, *Budun Bilgisi*, Ankara Halkevi, Neşriyatı, No: 14, 1935.

İE: *İçel Mecmuası*, Mersin Halkevi, No. 3, 4, 5, 13.

İD: İbrahim Dakuki, *Irak Türkmenleri, Dilleri, Tarihleri, Edebiyatları*, 1970.

İHS: İsmail Hilmi Soykut, *Türk Atalarsözü Hazinesi*, 1974.

İN: İsebet, Nekiy, *Tatar Halk Makalları*, Kazan, 1959-1967.

JB: Prof. Dr. Josef Blaskoviç, *Kırım-Tatar Atasözleri*, Türk Folkloru Araştırmaları, c. 10, No: 207, Ekim 1966, İstanbul.

KB: K. Berkeriev, *Nahıllar ve Atasözleri*, Aşkabat, 1961.

KS: Sadi Kınmlı, Atalarsözü, 1939.

KM: Mahmut Bin Hüseyin Kaşgari, *Divan-ı Lügati't Türk*, 1071

KY: Kerim Yunt, *İçel'de Toplanan Atasözleri*, İçel Mecmuası, s. 17, 1944.

KY-1: Kerim Yund, *Silifke, Irak, Bulgaristan ile Kırım'da Söylenen Atasözleri Arasında Karşılaştırmalar*, Türk Kültürü, Ankara, c. 3, No: 26, Aralık 1964.

KY-2: Kerim Yund, *Batı Trakya Atasözleri*, Batı Trakya, İstanbul, 1968, cc 20 s. 22-77.

KY3: Kerim Yund, *Dobruca'daki Kırım Türkleri Atasözleri ve Deyimleri*, Türk Dili, Ankara c. 23, No: 231, Aralık 1970.

KZA: *Köyü ve Ziraati İlgilendiren Atasözleri*, T.C. Ziraat Vekaleti Birinci Köy ve Ziraat Kalkınma Kongresi Yayını, Ankara, 1938.

LB: Luigi Boneli, *Revue Orientale*, Budapeşte, 1900, s. 308.

MA: M. Agah, *Atalar Dilinden*, İktisat Matbaası, İstanbul, 1928.

MB: Mustafa Berker, *Kırım Atasözleri*, Türk Folklor Araştırmaları, İstanbul, 1952-1955.

MI-1: Mahmut İslamoğlu, *Kıbrıs Atasözlerinin Kerkük ve Kosova'daki Varyantları*, Cebren, Priştine, 1983.

MI-2: Mahmut İslamoğlu, *Kıbrıs Türk Folklorü*, Lefkoşe, 1969.

MÜ: Mestecib Ülküsal, *Dobruca'daki Kırım Türklerinde Atasözleri ve Deyimler*, Ankara 1970.

MO: Mazhar Osman, Prof. Dr., *Sıhhat Almanağı*, Cumhuriyetin 10. yıldönümü Münasebetiyle, Kader Matbaası, İstanbul, 1933.

MCO: Mustafa Can Onaran, Hüseyin Duman, *Azerbaycan Atasözleri Üzerinde Mukayeseli Bir Araştırma*, Türk Folkloru, İstanbul, Mayıs 1985.

MN: Milli Nevsal, *Kanaat Kitabevi*, 1922, 1923, 1924, 1929.

ML: Muzaffer Lütfi, *Türk Atalarsözü*, Matbaai Ebuzziya, 1928

MNO: Mustafa Nihat Özön, *Türk Ata Sözleri*, İstanbul, 1952.

MTA: M. Türker Acaroğlu, *Dünya Atasözleri*, İstanbul, 1990.

NA: Necip, Asım (Yazıksız), *En Eski Türk Savları*, İkdam, İstanbul, 1921.

NH: Nimetullah Hafız, *Kosova Türk Halk Edebiyatı Metinleri*, Kosova Üniversitesi , Felsefe Bölümü, Priştine, 1985

NK: Nuri Katırcıoğlu, *Ün Mecmuası*, Isparta Halkevi, No. 41.

NKÖ: Nusret Köymen, *Türk Atasözlerinden Köy ve Şehir*.

NM: Nejat Muallimoğlu, *Deyimler, Atasözleri , Beyitler ve Anlamdaş Kelimeler*, İstanbul 1983.

NT: Nakı Tezel, *Çığır Mecmuası*, No. 120, 121, 122

OD: Osman Tosun ve Prof. Dr. F. Christiansen-Weniger, *Modern Kuru Ziraat Esaslarının Türk Atasözleriyle İzahı ve Karşılaştırılması ve Ziraati İlgilendiren Atasözleri*, Ulusal Matbaa, Ankara, 1939.

ON: Osman Nuri Sumrulu, *Atalar Sözleri*, Edime Halkevi, 1943.

ONP: Osman Nuri Peremeci, *Atalar Sözü*, 1943, İstanbul.

OŞE: Orhan Şaik Gökyay, *Dede Korkut*, 1938.

ÖAA: Ömer Asım Aksoy, *Atasözleri Sözlüğü*, Ankara, 1965.

ÖA-1: Ömer Asım Aksoy (Gaziantep Mebusu) *Gaziantep Ağz. üzerinde Etüdler*, Deyim, Takımsöz, Meşhursöz, Atasözleri, Ankara, 1940.

ÖA-2: Ömer Asım Aksoy (Gaziantep Mebusu) *Gaziantep Ağzından Atasözleri*, TDK Yayınları, Ankara, 1941.

ÖHM: *Özbek Halk Makalları*, Taşkent, 1960.

RS: Raşıp Soysal, *Türk Atasözleri*, Ankara, 1971.

SA: Selahattin Ankan, *Çığır Mecmuası*, No. 135, Avanos.

SÇ: Saadet Çağatay, *Kazakça Metinler*, Ankara 1961.

SK: Sadi. G. Kırımlı, *Atalarsözü, Kanaat Kitabevi*, 1939.

SN: Sadettin Nüzhet (Ergün) - M. Ferid, *Konya Vilayeti Halkiyat ve Harsiyatı*, Konya, 1926.

SO: Sait Oğuz, *İçel Folkloru*, C. Halk Partisi, 5. Bürosu.

Ş: Şinasi, *Durubu Emsali Osmaniye*, 1864, 1871, Tasviri Efkar Matbaası.

TDK-1: Türk Dil Kurumu, *Bölge Ağızlarında Atasözleri ve Deyimler*, Ankara, 1963-1972.

TDK-2: Türk Dil Kurumu, *Bölge Ağızlarında Atasözlerii ve Deyimler*, Ankara, 1972.

TDK-3: Türk Dil Kurumu, *15 Kadar Özel Zarfta Bulunan Atasözleri*.

TG: Tuncer Gülensoy, *Türk Dünyası Atasözlerini Anlam Yönünden Benzerlikleri Üzerine Notlar*, Türk Folkloru Araştırmaları Yıllığı, Belleten, Ankara 1974-1975

TÖ: Tahsin Ömer, *Darb-ı Meselleri-miz Hakkında Tahlili Tetkikat*, Evkaf Matbaası, 1340.

TP: Taşpınar, *Afyon Halkevi*, No. 85.

TS: Tekezade M. Sait, *Durub-ı Emsâl-i Türkiye, yahut Atalar Sözü*, 1895.

VCA: Vehbi Cem Aşkın, *Sivas Folkloru*, Sivas Halkevi, 1941.

Vİ: Veled İzbudak, *Atalarsözü*, Ankara, 1936, (Teshil'e ek) 1480).

YA: "Yusuf Azman, Reşit Ahmed-i Arat İçin", *Türkmen Halk Edebiyatı Hakkında*, Ankara, 1966.

YAR: Yadigar Arıhan, Ağaç Aşısı, Özlü Söz, Ankara, 1941.

YYH: Yusuf Has Hacip, *Kutadgu Bilig*.

YÜ: *Yücem Mecmuası*, Temmuz 1937, Yıl 5, No. 29, İstanbul.

ZG: Ziya Günalp, *Halk Bilgisi Haberleri*, İstanbul Halkevi Dil, Edebiyat ve Tarih Şubesi, No. 100.

Acele giden ecele gider.

ACELECİLİK

Acelecilik, hızlı hareket, tez davranmayı huy edinme, sabırsızlık ve telaş göstermedir. Telaşa kapılan insan aklını ve zamanını doğru kullanamaz. Hata yapma olasılığı fazladır. Sabırsızlık gösteren kimse aceleyle bazı hususları gözden kaçırabilir. İstenmeyen kötü sonuçlara neden olabilir. Bunları çözebilmek için gereksiz zaman kaybedebilir ve hedefe varması güçleşir. Bu durumda pişmanlık duyulur ama iş işten geçmiş olur. Ağır ve emin gitmek insanı yolda yormaz; dikkatli gidildiği için de hedefe sağlıklı bir şekilde ulaşılır. Telaş insanı yoran bir hâldir. Bazı işleri halletmek bir oluşum süreci gerektirir. Bunu tamamlamadan aceleci davranıp sonuca varmak istersek hata yaparız. Çünkü acele ile amaca ulaşılamaz. Atalarımız basamak basamak, sindirerek yapılan işlerin insanı daha sağlıklı sonuçlara vardıracağını inanmışlardır.

Acabanın sırası değil, acele lazım. Acele karar verilmesi gereken durumlarda düşünmek için zaman harcanmamalıdır. *ET 2543*

Acele bir ağaçtır, meyvesi pişmanlıktır. Acele ile yapılan işlerin sonunda pişmanlık duymak vardır.

Acele eden kancık kör doğurur. Acele yapılan işlerde mutlaka bir kusur bulunur. *TDK-1 s. 25*

Acele etme dilini ısırırsın. Acelecilik kişiye zarar verir. *MNÖ 18 < AVP-1*

Acele etsen de iş olacağına varır. Aceleciliğin bir yaran yoktur, çünkü acele edilse de edilmese de bir iş kadere uygun olarak sonuçlanır. *MNÖ 19 < AVP-1*

Acele giden ecele gider. Acelecilik kişiyi ölüme götürür.

Acele giden/ile yürüyen yolda kalır. Acele etmek sanıldığı gibi kişiyi daha çabuk amacına ulaştırmaz, tersine acele eden kişi bir işe gereken ilgi ve dikkati gösteremediği için başarısız olur. *Ş 2546*

Acele ile kalkan nedametle oturur. Acele ile yapılan işlerin sonunda genellikle pişmanlık duyulur. *MNÖ 24 < AVP-1*

Acele ile menzil alınmaz. İstenilen sonuca ulaşmak istiyorsak aceleci olmamalıyız. *ÖAA 11 < AVP-1*

Acele ile pire tut. Basit, önemsiz işlerde aceleciliğin zararı olmaz, aksine yararı olur.

Acele işe şeytan karışır. Acele ile yapılan işlerde yanlışlıklar, bozukluklar çok olur. *ÖAA 12 < Ş 2544*

Acele işin sonu pişmanlıktır/nedamet. İnsan bir işte acele davranırsa gözünden kaçan ufacık bir şey yüzünden bile başarısızlığa uğrar. *MNÖ 23 < AVP-1*

Acele şeytandan, teenni Rahman'dan. Acele etmek yanlıştır; sabretmek ise insanı doğruya götürür.

Acele yürüyen yolda kalır. Bir işte aceleci davranırsan sürekli hata yapar ve işi tamamlayamadan bırakmak zorunda kalırsın. *ÖAA 13*

Ağaç çiçeklenmeden meyve vermez. Bir iş sonuçlanmadan o işten yarar beklemek erken olur. *TDK-1 s. 31*

Ağır giden dağlar aşar. Bir işte acele etmeden, dikkat ve özen göstererek ilerleyenler en zor işleri bile başarırlar.

Ağır git ki yol alasın. Yavaş ve dikkatli çalışırsan yaptığın iş daha sağlam olur. *ÖAA 115 < AVP-1*

Bir denmeden iki denmez. İnsan bir anda hedefine varamaz. *TDK-1 s. 64*

Çok koşan/Tez giden çabuk/çok/tez yorulur. Bir işte acele eden gereğinden çok çaba gösterdiği için çabuk yorulur.

Deve ağır gider, amma yol alır. Tedbirli kişi işini yavaş yapar, ama hatasız yapar. *ET 1921*

Hafif kaynayan tencerenin dibi tutmaz. Yavaş yavaş yapılan işte hata olmaz. *RS s. 202*

Her acelenin sonu nedamettir. Acele işin sonu hayırsız gelir. *RS s. 212 < AM*

Her şeyde aheste koşmalıdır. Her işte sakin davranmalı ve acele etmekten kaçınmalıdır. *RS s. 251*

İven kız ere varmaz, varsa da baht bulmaz. İyice düşünmeden ve koşullan dikkate almadan, aceleyle verilmiş bir kararla bir işe girişenler o işten bekledikleri sonucu alamazlar. *VI 18*

İven sinek süte düşer. Aceleci insan yaptığı işi yüzüne gözüne bulaştırır. *MNÖ 4927 < MK*

İvme ile ermez bir kul murada, ne kadar ivse olmaz mukadderden ziyade. İnsan ne kadar acele ederse etsin kısmetinden fazlasını elde edemez. *RS s. 251 < HZ*

İvmek ile kalkan pişmanlıkla oturur. Acele eden kişi sonunda yaptığı işte pişman olur. *VI 289*

İvmek ile yol alınmaz. İyi ve sağlam iş için aceleci olmak çözüm değildir. *Ş 565*

İyi iş altı ayda biter/çıkar. Acele ile yapılan bir işte eksiklik ve yanlışlıklar çok olur.

Kestirme yoldan giden çok dolaşır. Bir işte acele eden hata yapar ve çok zaman kaybeder. *RS s. 279 < AVP-1*

Merdiven ayak ayak (çıkılır). Bir işte ilerlemek istiyorsak yavaş yavaş ve ölçülü hareket etmeliyiz. *MNÖ 6250 < AVP-1*

Tez binen tez iner. Acele yapılan iş çabuk bozulur. *Ş 1461*

Tezlik işi bozar. Acele yapılan iş hatalı olur. *MTA 6607*

Yavaş giden yorulmaz. İşini acele etmeden yapan kişi sorunla karşılaşmaz. *RS s. 412 < HZ*

Yavaş kaynayan aşın dibi tutmaz. Ağır ve dikkatli yapılan işte hata yapma olasılığı azdır.

Yel gibi gelen, sel gibi gider. Acele yapılan iş dayanıklı olmaz. *ET 3894*

→ TEDBİR, AKILLILIK, AKILSIZLIK

Canı yanan eşek attan yuruk olur.

Acı, ıstırap, elem, keder dışardan gelen bir etki ile duyulan fiziksel veya ruhsal tedirginliktir. Elimizdekini alan ya da umutlarımızı yok eden olaylar acı verir. Her insan hayatı boyunca değişik acılarla karşılaşır. Acıya dayanma şekli kişilere göre değişir. Acı çeken kişi mutlu, sağlıklı olmanın değerini daha iyi kavrar. Karşılaşılan her acıdan daha da fazlası olabileceği unutulmamalıdır. Her acıda bir ders vardır. Onu çeken anlar ve yorumlayabilir. Onun için herkes kendi derdine sessizce, olgunlukla katlanmalıdır. Çünkü başkası daha önce başına gelmediyse bu acıyı anlayamaz. Acılar insanları olgunlaştırır. Geleneksel toplum düzenimizde kimsenin kimseye acı çektirmeye hakkı olmadığına inanılır. Hele fakire, mazluma eziyet edilmesi hiç affedilmez. Başkalarına eziyet edenin er geç bunun cezasını çekeceğine inanılır özellikle vurgulanır.

Acı acıyı unutturur. Bir güçlük, ancak başka bir güç yolla aşılır.

Acıkan ne yemez, acıyan ne demez. Yoksul insan geçimi için her işi yapar; canı yanan insan da can havli ile ağzına geleni söyler.

Acımış eşek katırdan yürük olur. Canı yanan eşek attan hızlı gider; acı çeken kişi de acısını dindirmek amacıyla kendisinden beklenmeyen bir hızla hareket eder. *MNÖ 36 < AVP-1*

→ **Canı**

Acıyı tatmayan tatlıyı anlayamaz. Acı çekmemiş bir insan yaşadığı iyi durumun değerini bilemez.

Ağlayanın malı gülene hayır etmez. Bir felaket sonucu malını yitiren insanın malı kime geçerse geçsin ona hayır getirmez. *TDK-1 s. 33*

Ağrıyan başa fiske yumruk gelir. Acı çeken insan en küçük bir derdi bile kaldıramaz. *RS s. 23*

Ah yerde kalmaz. Haksızlığa uğrayan kişinin bedduası tutar, onun hakkını yiyen kimsenin bir gün başına bir felaket gelir. *ÖAA 148*

Allah imdat eylesin top çeken beygirlere. Geçim sıkıntısı yüzünden ağır işlerde çalışmak zorunda kalmış kişilerin Allah yardımcısı olsun. *Ş 496*

Alma ahı, kulun asılı kalmaz vahı. Beddua alan kimsenin işleri rast gitmez. *TDK-1 s. 40*

Alma garibin ahını, çekersin günahını. Kimsesize zarar veren kişi onun bedduasını alırsa cezasını mutlaka çeker. *TDK-1 s. 40*

Arnavut'a sormuşlar "Cehenneme gider misin?" diye, "Aylık kaç?" demiş. Para kazanmakta güçlük çeken kişi, para için her işe razı olur. *ÖAA 336 < AVP-1*

Ateş düştüğü yerde yanar. Dert en çok sahibine acı verir. *MTA 5967*

Başın sıkıntısını ayak çeker. İnsanın başına ne gelirse akılsızlığından gelir. *MNÖ 1285 < AVP-1*

Bendeki yara eldekine duvar deliği. Kişinin acısını başkası onun kadar bilemez.

Bela gelmeyince bal yenmez. Acıyı çekmeyen sevinci yaşayamaz.

Canı yanan eşek attan yürük olur/atı geçer. Canı yanmış kişi aynı acıyı tekrar yaşamamak için herşeyi yapar. *ÖAA 747 < Ş 1509* → **Acımış**

Cefa çekmesen safa da görmezsin. Çile çekmeden insan rahata eremez. *MTA 155*

Ciğer yanmayınca göz yaşarmaz. İnsan derdi olmayınca kederlenmez. *TDK-2 s. 33*

Cihanın kahrını çekenden sor, zehirin acısını içenden. Her derdin acısını ancak onu çeken bilebilir. *RS s. 106*

Çivi çiviyi söker. Bir derdi olan kişi daha büyük bir sorunla karşılaşınca eski derdini unutur.

Çivi çıkar ama yeri kalır. Kişi sorunlarından bir gün kurtulur, ama yaşadığı acıları unutmaz. *ÖAA 795 < AVP-1*

Çok dertli çok konuşur. Derdi çok olan bunu sürekli yakınlarına anlatarak çözüm arar. *MTA 1575*

Dert çekene göredir. Herkesin derdi kendine göredir. *ÖAA 909 < AVP-1*

Dertleri zevk edindim. Sürekli acı çeken kimse zamanla bu acıya alışır.

Dokuz kadın birikse zahmeti doğuran çeker. Dertli insana ne kadar destek olunursa olunsun onun acısı alınamaz. *TDK-2 s. 39* → **Kırk**

Dünkü köleliğine bakma, bugünkü efendiliğine bak. Zengin kişi bulunduğu yere gelene kadar çektiği acıları kendi bilir. *Ş 2075*

Fukaranın ahı, tahttan indirir şahı. Güçsüz, yoksul kişiye kötülük eden, belasını mutlaka bulur. *MNÖ 3583 < AVP-1*

Gönlün pasını göz yaşı siler. Dert döken insan rahatlar. *TDK-1 s. 127*

Gülü seven dikenine katlanır. Kişi, kimi ya da neyi seviyorsa onun verdiği sıkıntılara da göğüs gerer.

İnleyenin dinleyeni vardır. Dert anlatan insan kendine destek bulur. *TDK-1 s. 143*

İnsanın aklı acıyan yerindedir. İnsan derdi neyse hep onu düşünür. *MNÖ 4794 < AVP-1*

İt kışı geçirir/çıkarır amma gel derisinden sor. Dertli insan derdinden kurtulana kadar çok acı çeker. *RS s. 250*

Kahır çekmeyince lütuf ele girmez. Acı çekmeyen insanın şansı açılmaz. *RS s. 258*

Kim tatmadı acıdan, anlamaz tatlıdan. Acı çekmeyen insan sevincin değerini bilmez. *MTA 6397*

Kimsenin ahı kimsede kalmaz. Kimsenin yaptığı haksızlık yanına kalmaz, herkes yaptığı haksızlığın cezasını bir gün öder. *ÖAA 1826 < Ş 3130*

Kol kesilirken parmak acımaz. Büyük acılar küçük acıları bastırır.

Mazlumun ahı yerde kalmaz. Birine acı çektiren kişi bunun cezasını mutlaka çeker. *RS s. 318*

Mazlumun ahı, indirir şahı. Eziyet, çeken, zarar gören insanın bedduası zulmedeni yıkıma uğratır.

Ona hatır, buna hatır bana kahır. Herkese acıyan kişi sonunda derde düşer.

Öz ağlamayınca göz yaşarmaz. Kişi içinde acı duymayınca bunu belli etmez. *ET 869* → **Yürek**

Öksüz ölmez, örselenir. Acı insanı öldürmez ama ağlatır. *TDK-2 s. 76*

Rezil olmadıkça vezir olunmaz. Zora düşmeden başarılara ulaşılmaz. *TDK-1 s. 183*

Saç safadan, tırnak cefadan uzar. Rahatlık içindeki kişinin saçı, eziyet çeken kişinin tırnağı uzar. *ÖAA 2196 < AVP-1*

Yananı Allah görür. Derdi olan Allah'tan yardım görür. *TDK-1 s. 202*

Yangın yerinin ekini gür biter. Acı çeken insan verimli işler yapar. *RS s. 408*

Yiğit yarasına yiğit katlanır. Derdin büyüğünü güçlü insanlar çeker. *MNÖ 8344 < AVP-1*

Yanık yerin otu tez biter. Acı veren bir olayın etkileri kısa sürede ortadan kalkarak yerini mutluluğa bırakır. *ÖAA 2517 < AVP-1*

→ **ÜZÜNTÜ, KEDER, MUTLULUK**

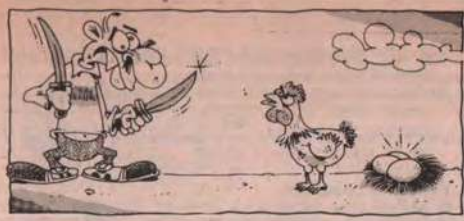

Altın yumurtlayan tavuk kesilmez.

AÇGÖZLÜLÜK

Açgözlülük, hırs tamah, özellikle para, mala mülke yiyeceğe gözü doymak bilmemek, hakkı olandan daha fazlasını elde etmek için duyulan güçlü bencil istektir. Tamahkar bir kimse pek çok şeyi kaybetme pahasına bu huyunu bırakamaz. Açgözlülük insana hakim olunca dizginleri elden kaçırır. Yasa dışı davranışlara bile sürüklenir. Her şeyi maddi ölçüye vuran açgözlü insanlar, hırsları yüzünden huzur bulamaz. Ancak ölmekle arzuları son bulur ve toplum da rahata kavuşur. Sonuç olarak atalarımız açgözlülükten yergiyle bahsetmişlerdir, onaylamamışlardır.

Açgözlülük her şeyi kaybettirir. Azla yetinmeyi bilmeyen kimseler daha çok kazanmak isterken ellerindekini de kaybederler.

Ağzı büyük olana kepçe kaşıktır. Açgözlü kişi kolay kolay doymaz.

Altın diyen altında kalır. Açgözlü, hırslı kimseler para için her türlü riske atılırlar.

Altın yumurtlayan tavuk kesilmez. Kişi, küçük bir çıkar uğruna kendisine büyük yarar sağlayan bir kaynağı ortadan kaldıracak davranışlardan kaçınmalıdır.

Az alan çok alır, çok isteyen bir kere alır. Azla yetinmeyi bilen kimse, bir maldan uzun süre yararlanabilir. Açgözlü insan ise, bu konuda çok aceleci olur ve elindekini bir an önce tüketmeye çalışır. *RS S. 66*

Az tamah çok ziyan/zarar getirir. Kişi, açgözlülük yaparak elindekiyle yetinmezse bundan zarar görür. *ÖAA 469 > Ş 139*

Aza kanaat etmeyen çoğu hiç bulamaz. Elindekini azımsayarak onun değerini bilmeyen daha fazlasını elde edemez. *ÖAA 454 < AVP-1*

Azı bilmeyen çoğu hiç bilmez. Eline geçen küçük bir şeyin değerini bilmeyen daha değerli bir şeye sahip olduğu zaman onu gerektiği gibi kullanamaz. *VI 152*

Balık suda, gözü dışta. Açgözlü kişi sürekli ulaşamayacağı şeylerin özlemini duyar. *MNO 1217 < KM*

Bardağı taşıran bir damladır. Bazı kişiler yeterince kazandığı halde daha çok kazanmak isterken açgözlülüğü yüzünden başlarını derde sokarlar.

Bir çingeneyi dokuz mahalle doyuramamış. Açgözlü insan kolay kolay tatmin olmaz. *RS S. 87*

Bir koyundan iki post/deri çıkmaz. Bir şeyden veya bir kimseden verebileceği en yüksek verimi aldıktan sonra ondan tekrar iş beklemek boşunadır. *Ş 1181*

Bir tutam ot deveyi yardan uçurur. Açgözlü insan en ufak bir çıkar için başına gelebilecek büyük bir felakete aldırış etmez. *RS S. 94 < CU*

Boğaz yediğini istemez de göz gördüğünü ister. Kişi alıştığı, bildiği şeyden çok, yeni gördüğü şeyleri arzular. *MNÖ 1717 < AVP-1*

Çoğa tamah eden, yoğa tamah eder. Hep fazlasını isteyen sonunda elindekini de yitirir. *TDK-1 s. 82*

Deve boynuz ararken kulaktan olmuş. Elindekiyle yetinmeyerek daha fazlasını isteyen elindekini de yitirir. *ÖAA 926 < Ş 1923*

Deveyi yardan uçuran/atan bir tutam ottur. Kişiyi felakete sürükleyen çoğu zaman açgözlülüğü, elindekiyle yetinmesini bilmemesidir. *ÖAA 937 > Ş 1945*

Dilencinin hakkından dolandırıcı gelir. Herşeye bedava sahip olmak isteyenlerin hakkından açıkgöz, kurnaz kimseler gelir. *FFT 5276 < AVP-1*

Dilencinin ne torbası dolar, ne gözü doyar. Açgözlü kişiye ne verirsen ver yine açgözlülük eder, daha fazlasını ister. *RS S. 137*

Dilencinin torbası dolmaz. Başkalarının sırtından geçinmeye alışmış kimse, açgözlü olduğu için doymak bilmez.

Dünyada tamah var iken müflis/dolandırıcı açlıktan ölmez. Fazla varlıklı olmayan kimseler değeri az olan şeyleri beğenmezler ama büyük şeylerin hayalini kurarlar. *MNÖ 2906, 2907 < AVP-1*

Eti yer kemiğine göz diker. Açgözlü insan hep daha fazlasını ister.

Gözü aç olanın karnı tok olmaz. Açgözlü insan her zaman yokluktadır. *TDK-1 s. 128*

Gözü tanede olan kuşun ayağı tuzaktan kurtulmaz. Açgözlülük kişinin başını derde sokar. *ÖAA 1307 < AVP-1*

İnsan zengin oldukça tamah artar. Açgözlü insan kazandıkça açgözlülüğü artar. *RS s. 244 < AR*

İnsanın gözünü bir avuç toprak doyurur. Kişinin bitmek bilmeyen istek ve arzuları ancak öldüğünde son bulur. *Ş 628*

Kapıyı kırıp odun etme. İnsan açgözlülüğe kapılıp elindekileri de kaybetmekten kaçınmalıdır.

Kişi men olduğu şeye haristir. Kişi, kendisine yasaklanan şeylere özlem duyar. *MNÖ 5640 < AVP-1*

Körün istediği iki göz, biri ela biri boz. Kişi, sahip olmadığı bir şey kendisine verilecek olsa, onunla yetinmeyip daha çoğunu ister.

Ne kadar aç olsa kişi doyar bir iki lokma ile, lakin gözü doymaz. Açgözlü insan haline şükretmeyi bilmez. *RS S. 328*

Tamah insanı baştan çıkarır. Açgözlülük insana yasak olan

işleri bile yaptırır. *MNÖ 7531 < AVP-1*

Tamah varken, dolandırıcı aç kalmaz. Açgözlü insanlar kolay kandırılırlar. *RS s. 380 < DA*

Tamah taş yarar, taş baş yarar. Açgözlülük eninde sonunda insanın kendisine zarar verir. *VI 179*

Tamahkâra "Cehenneme gider misin?" demişler, "Maaş ne kadar?" demiş. Açgözlü, çıkarcı kimselere bir iş teklif edildiği zaman ilk önce o işten çıkarının ne olacağını sorarlar.

Tamahkârın başından bela eksik olmaz. Açgözlü insan sürekli sorunlarla karşılaşır. *RS s. 380 < AR*

Tamahkârın gözü kör olur. Açgözlü insan gerçekleri göremez. *RS S. 380 < HZ*

Tamahkârın gözünü (bir avuç) toprak doyurur. Açgözlü kimseler ne kadar çok kazanırsa kazansınlar, hep daha fazlasını isterler. *Ş 2428*

Ulu kuşun nasibi ayağına gelir. Açgözlü olmayan insan hedefe kolay varır. *RS s. 394*

Zelil adam tamahkâr olur. Bir insanı herkes hor görür, aşağılarsa, o kişi çaresizliğe ve açgözlülüğe itilmiş olur. *RS s. 429*

→TUTKU, CİMRİLİK

Açın halini tok bilmez, hastanın halini sağ bilmez.

AÇLIK

Açlık, aç olma durumu, yemek yeme isteği ve gereksinim duymadır. Bedensel açlıkların yanısıra bilgiye, sevgiye ve öteki temel ihtiyaçlara da açlık duyulabilir. Hayatımızı sürdürebilmek için bedenimizin gereksinimlerini karşılamamız gerekir. Bunlardan beslenme gibi temel bir ihtiyaç dünya boyutunda hala çözüme ulaşmamıştır. Bir takım insanlar açlıkla savaşmakta, çaresizlik içinde can vermektedirler. Karnı istediği gibi doyup artanı çöpe atabilen insanlar açların halinden anlamamaktadır. Gurur ve bencillik gibi insani zaaflar sonucu bu acı tablo bir türlü değişmemektedir dünyamızda. Aç insanın sağlıklı yaşaması, düşünmesi mümkün değildir. Aç insan, karnını doyurmak için çeşitli yollar dener. Gerekirse saldırganlaşabilir bile. Aç olan kimseye yardım, onun kendi karnını kendisinin doyurabileceği olanaklar hazırlama biçiminde olursa süreklilik kazanır. Aksi takdirde kendimizi sömürtecek biçimde besleyerek topluma parazitler yetiştirmiş oluruz ve başka kötü alışkanlıkları da desteklemiş oluruz. Böylece bilmeden hem aç kimseye hem kendimize hemde toplumumuza zararımız dokunur. Aç kimsenin yiyecek seçme şansı da yoktur. O an için bulup yiyebileceği şey onun için en tatlı yiyecektir. Bir başka tür açlık göz açlığıdır. İnsanın karnı tok olduğu hâlde arsızlığının bir türlü doymak bilmemesidir. Asıl kötü olan budur. Elindekiyle yetinmeyen, tatmin olmayan insanlar çevrelerine büyük rahatsızlık verirler. Eski bilgelerimiz işte böyle kişilerden uzak durmayı önermişlerdir.

Açа dokuz yorgan örtmüşler, yine uyuyamamış. Aç insana ne kadar iyi davranırsan davran o kişi açlığı giderilmeden rahat etmez. *ÖAA < AVP-1*

Açа kuru ekmek bal helvası gibi gelir. Aç insan için her yiyecek lezzetlidir. *MNÖ 79 < AVP-1*

Acıkan doymam (sanır), susayan kanmam sanır. Aç ve susuz kalmış kişi hiç durmadan yese içse yine de doymam diye düşünür. *ÖAA 17*

Acıkan ne olsa yer, acıyan ne olsa söyler / Acıkan ne yemez, acıyan ne demez. İnsan aç kalınca sevmediği yiyecekleri bile yer; canı yanan bir kişi ise ne söylediğinin farkında olmaz. *ÖAA 18*

Acıkmış kudurmuştan beterdir. Aç kalan insan bu ihtiyacını gidermek için her yolu dener.

Acından kimse ölmemiş /Acından ölmüş yok. Açlıktan kimse ölmez. İnsan ne yapar eder karnını doyurmanın bir yolunu bulur. *ÖAA 21*

Acından ölmüşün mezarı yoktur. Kişi açlığını gidermek için mutlaka bir çare bulur. *MNÖ 84 < AVP-1*

"Acından öldü" demesinler de "Yemiş çatlamış" desinler. Bir şey yiyememek, aç kalmak insanı çok üzer. Böyle yaşamaktansa insan istediği şeyleri yedikten sonra ölmek ister. *TDK-1 s. 26*

Acıyan uyumuş, acıkan uyumamış. İnsan türlü sıkıntı içinde olsa da yine uyuyabilir. Ama aç insanın gözüne uyku girmez. *ÖAA 25 < AVP-1*

Aç aç ile yatınca arada dilenci doğar. Fakir, yoksul kimselerin çocukları da sıkıntı içinde yaşar. *ÖAA 26*

Aç adam ahçıyı ayıplar. Karnı aç olan kimsenin tek şikayeti yemek bulamamak olur.

Aç adam kendini ateşe salar. İnsan aç kalınca karnını doyurmak için tehlikeli işlere bile girişir. *MNÖ 42 < AVP-1*

Aç adama soğuk ok gibi işler. Karnı aç olan insan soğuktan daha çok etkilenir. *RS s. 13*

Aç aman bilmez, çocuk zaman bilmez. Aç insan karnını doyurmaktan başka bir şey düşünmez. Aynı şekilde çocuk da yalnızca oyunu ve eğlenceyi düşünür. *ÖAA 28*

Aç anansa/atansa da kaç. Aç insan çaresiz kalınca her türlü tehlikeyi göze alır. Bu durumda en yakınlarını bile gözü görmez. *MNÖ 44 < AVP-1*

Aç aslandan tok domuz yeğdir. Sadece saygıdeğer birisi olmak karın doyurmaz. Böyle biri olmaktansa daha önemsiz ama çok kazanan biri olmak daha iyidir. *ÖAA 30 < VI 601*

Aç at kişner, aşık sesler. Laf anlamaz, görgüsüz kimseler acıkınca çok sinirli bir hal alırlar. Ama hoşgörülü, sevecen kimseler acıktıklan zaman daha sakin davranırlar. *MTA 1155*

Aç/Arık at yol almaz, aç/arık it av almaz. Bizim için çalışan kimselerin ihtiyaçlarını karşılamazsak özveriyle çalışmazlar. *ÖAA 31*

Aç ayı oynamaz. Bize kazanç sağlayan birini aç bırakırsak o da bizim işimizi yapmaz. *ÖAA 32*

Aç domuz darıdan çıkmaz. Kötü huylu kimseler acıkınca her şeyi yaparlar. Bunu yaparken de birilerine zarar verip vermediklerini hiç düşünmezler. *ÖAA 34 < AVP-1*

Aç doymam, çıplak donanmam der. Karnı aç insan çok yemek ister. Fakir, doğru dürüst giyeceği olmayan kimseler de çeşit çeşit kıyafetim olsun isterler. *TDK-1 s. 27*

Aç doymam, tok acıkmam sanır. İnsan acıktığı zaman çok

şey yemek ister. Ama doyduğu zaman da uzun süre acıkmam sanır. *ÖAA 35 < ET 63*

Aç eline geleni yer, tok ağzına geleni der. İnsan aç olunca ne bulursa yer. Karnı doyunca da, bol bol konuşur. *MTA 1160*

Aç elini kora sokar. Aç insan çaresiz kalınca her türlü tehlikeyi göze alır. *ÖAA 36 < AVP-1*

Aç esner, aşık gerinir. Herkes ihtiyacı olan şeyler için çabalar. *ÖAA 37 < Ş 44*

Aç esner, tok geyirir. Herkes içinde bulunduğu koşullara göre bir şeyler ister. *MNÖ 51 < AVP-1*

Aç gezmektense tok ölmek yeğdir. Aç insan yoksulluktan ve açlıktan bazen öyle bıkar ki bu durumdan kurtulmak için her tehlikeyi göze alır. *Ş 68*

Aç ile arkadaş olma, yemem der de sömürür. Yokluk içinde yaşayan kimseler dostluk ettikleri herkesten çıkar sağlamaya çalışırlar. Onun için böyle kimselerle dostluk ederken gözümüzü açmalıyız. *MNÖ 53 < AVP-1*

Aç ile dost olayım diyen peşin karnını doyursun. Yokluk içinde yaşayan kimselerle arkadaşlık edecekler gözü açık davranmalıdır. Çünkü onlar önce kendilerini düşünürler. *ÖAA 51*

Aç ile eceli gelen söyleşir. Uzun süredir yokluk içinde olan kimselerle ilişkiye girecekler çok dikkatli olmalıdır. Çünkü çıkan için insana zarar verebilirler. *ÖAA 52 < ET 58*

Aç it fırına bakmakla doymaz. Hayal ederek açlık giderilmez. *TDK-1 s. 27*

Aç karın boş beyin. Aklını kullanamayan kişi aç kalır. *TDK-1 s. 28*

Aç karın katık istemez. Aç insan yiyecek olsun da ne olursa olsun yer. Yanında başka birşey istemez. *Vl 426 < ÖAA 53*

Aç kedi yavrusunu yer. 1. Aç kalan kişiden umulmadık zararlar gelebilir. 2. Aç insandan herşey beklenir. *RS S. 14*

Aç kılıca sarılır. İnsan uzun süre aç kalırsa bir gün canına tak eder, silaha sarılır, bir şeyler çalmak için suç işler. *Ş 64*

Aç köpek fırın/fırın dam/duvarı deler/yıkar. Aç bırakılan kişi çaresizlikten çalmaya başlar. Böyle kimseleri engellemek çok güçtür. *ÖAA 54 < AVP-1*

Aç köpek kendini aslana vurur. Aç ve çaresiz insan gözü kararır ve ne yaptığını bilmeden kendini tehlikeye atar. *MNÖ 64 < AVP-1*

Aç kurt yavrusunu yer. Aç bırakılan insan kendi yakınlarına bile zarar verebilir. *ÖAA 56 < ET 66*

Aç kurt arslana saldırır. İnsan aç kalır da gözü dönerse çok saldırgan olur, saldırdığı adamın kim olduğuna aldırış bile etmez. *ÖAA 55 < ET 65*

Aç kurt dağa varmış, çıkamamış, demişler: "Ne kadar toktur." Aç insan çaresizlikten ağır işlere kalkışır. Başaramadığı zaman onu görenler de çalışmaya ihtiyacı yok sanırlar. *TDK-1 s. 28*

Aç kurdun evinde ciğer kelle ne arasın. Aç insandan fayda beklemek boşunadır. *TDK-1 s. 28*

Aç mısın soğuk su iç. Su içmek mideyi dolduracağından kısmen tokluk duygusu verir. *MNÖ 67 < AVP-1*

Aç ne yemez, tok ne demez. İnsan aç kalınca ne bulursa yer. Karnı doyduğu zaman da neşesi yerine gelir, sohbetine doyum olmaz. *ÖAA 59*

Aç olan kılıca sarılır. İnsanı aç bırakırsan karnını doyurmak için her yola başvurur. *MNÖ 69 < AVP-1*

Aç olana acı soğan baklava. Aç kalmış kişinin gözünde herşey değerlidir. *TDK-2 s. 19*

Aç ölmekten tok ölmek yeğdir. Aç kalan insan böyle sürünmektense birşeyler yiyeyim de isterse sonunda ölüm olsun der. *Ş 57*

Aç ölmez gözü kararır, susuz ölmez benzi sararır. İnsan açlıktan ölmez ama iradesini kaybeder, susuz kaldığı zaman da sararır, hasta olur. *ÖAA 60*

Aç tavuk düşünde kendini arpa/buğday/darı ambarında sanır/görür. Yokluk içinde yaşayan kimseler hep zenginliğin hayalini kurarlar. *Ş 62*

Aç tokun yüzüne bakmakla doymaz. Bir şeyin yokluğunu çeken kimse o şeyi mutlaka elde etmek ister. Sadece ona bakmakla tatmin olmaz. *MNÖ 76 < AVP-1*

Aç yanında sarpın kurcalanmaz. Aç kişinin yanında bir şeyler yiyerek onun nefsiyle oynamamalıyız. *ÖAA 64*

Aç yanından kaç. Uzun süre aç kalmış kimselerden her an bir zarar gelebilir. Bu yüzden böyle kişilere karşı çok dikkatli olmalıyız. *MNÖ 77 < AVP-1*

Aça arpa ekmeği etten lezzetli gelir. Aç kimseler katıksız ekmeği bile büyük bir iştahla yerler. *RS s. 14*

Aça dokuz yorgan örtmüşler, yine uyuyamamış. İnsan aç kalırsa uyumakta zorluk çeker.

Aça kazan astırma, donmuşa öd yaktırma. Aç insana güvenilmez. *RS s. 13*

Aça kuru ekmek bal helvası gibi gelir. Yokluk içinde yaşayan kimseler kuru ekmek bile bulsalar büyük bir iştahla yerler. *MNÖ 79 < AVP-1*

Açı çalıştırma/işletme, toku depreştirme. Aç insanın elinden pek bir iş gelmez. *TDK-1 s. 26*

Açık boğaz aç kalmaz. Aklını kullanan kişi aç kalmaz, zor duruma düşmez. *ÖAA 39 < Vl 133*

Açık ağız aç kalmaz. Çalışkan, girişken kimseler sıkıntı çekmezler. Ne yapar eder istediklerini elde ederler. *ÖAA 40 < Vl 133*

Açın gözü ekmek teknesinde olur. Bir şeyin yokluğunu çeken kimse o şeyin bulunduğu yerin etrafında gezinir. *ÖAA 45 < AVP-1*

Açın halini tok bilmez, hastanın halini sağ bilmez. Sağlıklı kişi hasta insanın ne kadar acı çektiğini bilmez. Aynı şekilde karnı tok kimseler de açın halinden anlamaz.

Açın karnı doyar, gözü doymaz. Yokluk içinde yaşayan kimseler her şeye fazlasıyla sahip olmak isterler. *ÖAA 47 < Ş 69*

Açın koynunda ekmek durmaz/eğleşmez. Yoksul kimseler ellerine geçen herşeyi hemen tüketirler. *ÖAA 48*

Açın kursağına çörek dayanmaz. Yokluk içinde yaşayan kimselerin geliri ihtiyaçlarını zor karşıladığı için ellerine geçeni hemen harcamak zorunda kalırlar. *ÖAA 49*

Açın uykusu gelmez. 1. Aç insanlar uyumakta zorluk çekerler. 2. Borç içinde yaşayan kimselerin sıkıntıdan gözlerine uyku girmez. *ÖAA 50*

Açlık ile tokluğun arası yarım yufka/bir dilim/bir lokma ekmek. Karnı aç olan insan çok yemek ister, ama yemeye başladığında düşündüğünün yansını bile yiyemez. *ÖAA 57 < AVP-1*

Açlık padişahı bile yalvartır. 1. Önemli kimseler dahi çaresizlik ve ihtiyaç içinde kıvranabilirler. 2. Çok varlıklı kimseler bile bazen istedikleri gibi yiyememenin üzüntüsünü çekerler. *RS s. 15*

Açlıkta darı ekmeği baldan tatlıdır. İnsan aç kalınca hoşlanmadığı yiyeceği bile büyük bir iştahla yer. *MNÖ 86 < AVP-1*

Alemde kimse açlığından ölmemiş. İnsan aç kalınca ne yapar eder yemek için birşeyler bulur. Bu yüzden açlıktan kimse ölmez. *MNÖ 385 < AVP-1*

Ambarda duran sıçan aç kalmaz. Bir şeyin bol olduğu yerde yaşayan veya çalışan o şeyin sıkıntısını çekmez. *MNÖ 558 < AVP-1*

Arpa verilmeyen at, kamçı zoruyla yürümez. Bir işte çalıştırılan kimse ihtiyaçları karşılanmazsa verimli çalışmaz. *ÖAA 341 < AVP-1*

Bir kaşıkla dokuz çoban yemişler, birinin ağzı boş kalmamış. Gözü tok insanlar küçük şeylerle yetinmeyi bilirler. *RS s. 91*

Bir kişinin rızkı/azığı iki kişiyi aç kor. Bir kişilik yiyeceği iki kişi paylaşırsa ikisi de doymaz. *TDK-1 s. 67*

Bir kişinin yiyeceğiyle iki kişi de olur, amma ikisi de aç kalır. Bir kişiyi doyuracak bir yemeği iki kişi yerse ikisinin de karnı doymaz. *ET 1191*

Canavarı ormandan açlık çıkarır. İnsan her şeye direnebilir, ama açlığa direnemez. *TDK-1 s. 75*

Değirmene kıtlık girmez. Bir şeyin çok üretildiği yerde o şey çok ucuz olur ve herkes ondan kolayca faydalanabilir. *MNÖ 2407 < AVP-1*

Deniz kenarında susuz kaldım. İnsan, elinde bir çok imkân olduğu halde, bu imkânlardan yeterince faydalanamaz. *MNÖ 2479 < AVP-1*

Deve yükü aş olsa, açа az görünür. Yokluk içindeki insanın gözü kolay kolay doymaz. *RS s. 136*

İt acından hırsızlık eder. İnsan aç ve çaresiz kalırsa ihtiyaçlarını çalarak karşılamaya başlar. *MNÖ 4882 < AVP-1*

Karnı acıkan katık istemez, uykusu gelen yastık istemez. Karnı aç olan kimse yemek seçmez. Yorgun ve uykusuz kalmış kişi de nerede olursa olsun yatıp dinlenecek bir yer ister. *TDK-1 S. 153*

Karnını doyuran aldanmaz. Elinde imkân varken yemek yiyen kimse daha sonra açlık çekmez. *MNÖ 5159 < AVP-1*

Karnının doymayacağı yerde açlığını belli etme. Bir şeyin yokluğunu hissettiğin zaman nefsine hakim olabilirsen daha az üzüntü duyarsın. *MNÖ 5162 < AVP-1*

Kışta donup ölmekten, yazda yiyip/kokup ölmek yeğdir. İnsan, bir şeyi ihtiyaç duyduğu anda kullanmak ister. Zamanı geçtiğinde o şeyi artık eskisi kadar istemez. *MNÖ 5534 < AVP-1*

Kurdu ormandan açlık çıkarır. İnsan, barındığı yerde karnını doyuramıyorsa o yerde daha fazla duramaz. *Ş 2957*

Nerde aç oradan kaç, nerde aş oraya yanaş. Yokluk içinde yaşayan kimseler önlerine gelen herkesten faydalanmak isterler. Rahat bir şekilde yaşamak istiyorsan böyle kimselerin olduğu yerde değil kazancının bol olduğu yerde yaşamaya çalış. *ET 3501*

Ramazanı yiyen ya açlıktan ya susuzluktan. Açlığa ve susuzluğa dayanamayan kimseler oruç tutamazlar. *MNÖ 6910 < AVP-1*

Tok, açа ufak doğrar. Hiç sıkıntı çekmemiş kimseler yokluğun verdiği acıyı bilmezler, bu yüzden birine bir şey verirken fazla cömert davranmazlar. *VI 602*

Tok, açın halinden bilmez/ne bilir/var ne bilsin yok halinden. Bolluk içinde yaşayan kimseler yoksulluğun ne kadar acı bir durum olduğunu bilmezler. *ÖAA 2422 < AVP-1*

Tok domuz yulaf yemez. Varlıklı insan, gözü tok olduğu için herşeyi beğenmez. *TDK-1 s. 195*

Tok insan aç insana inanmaz. Karnı tok insan, herkesi kendi gibi tok sanır. *MTA 6612*

Tok it aç beyden iyidir. İnsan yokluk içinde yaşayan saygıdeğer biri olmaktansa önemsiz ama kazancı bol olan birisi olmayı tercih eder. *MNÖ 7712 < AVP-1*

Tok ne bilir açın halinden? Yoksul, fakir kimseler zengin varlıklı kişilerin umurunda bile olmaz. Onlar yalnızca kendi rahatlarını düşünürler. *MNÖ 7713 < AVP-1*

Yılan sokan uyumuş, aç kalan uyumamış. İnsan acı çekse de, hastalansa da uyuyabilir. Ama aç insan uyumakta zorluk çeker. *ÖAA 2580 < ET 3920*

Zayıf hayvan inatçı, aç insan kavgacı olur. Bir işe gücü yetmeyen kişi inatla o işin üzerine gider, aç ve çaresiz kalan insan da sağa sola saldırır.

→ YEME, OBURLUK, YOKSULLUK

Adalet mülkün temelidir.

ADALET

Adalet, töre, hak, haklılık, haktanırlık, doğruluk; yasa gücü, kanun kuvveti; herkesin yasalarla tanınmış olan hakkını vermedir. Toplum hayatında adalet temel unsurlardandır. Adalet toplum içinde eşitlik sağlayıcıdır. Güçlünün güçsüze zulmünü önler. Bir haksızlığı ortaya koymak veya bir hakkı savunmak için yalnız davacı değil, onun tanıkları da gereklidir. Geleneklerimizde haklı olanın hakkını sonuna kadar savunması gerektiğine, çünkü adaletin er veya geç yerini bulacağına dair yaygın bir kanaat hakimdir.

Adalet ile zulüm bir yerde durmaz. Dürüst, namuslu ve iyi huylu kimselerin yaşadığı yerde haksızlık, sahtekârlık olmaz; kimse birbirine kötülük etmez.

Adalet mülkün temelidir. Adaletin olmadığı, kanunların işlemediği toplumlar uzun süre yaşayamaz.

Beyler buyruğu yoksula kan ağlatır. Bir toplulukta, yapılacak işleri, uyulması gereken kuralları yüksek kişiler belirler. Bu kurallar bazen çok ağır olsa da herkesin bunlara uymak zorundadırlar. *ÖAA 582 < VI 539*

Dava için bir kadı, iki şahit lazımdır. Adaletin yerini bulması için birden fazla şahit ve davanın yürütülmesi için adli bir makam gerekir. *MNÖ 2362 < AVP-1*

Davacın kadı olursa yardımcın Allah olsun// Davacısı kadı olanın yardımcısı Allah olsun. İnsan kendisinden çok güçlü veya yargılama hakkına sahip birisiyle anlaşmazlığa düşmüşse davayı kazanması artık şansa kalmıştır. *ÖAA 855 < 1854*

Fetvayı anlatışa göre verirler. Kimin haklı kimin haksız olduğu; verilen ifadeler ve deliller değerlendirilerek ortaya çıkar. *Ş 2673*

"Hak" değirmende olur. İşlerin dürüst ve namusluca yürüdüğü yerde haksızlık olmaz. *MNÖ 3993 < AVP-1*

"Hak" deyince akan sular durur. Bir davanın sonuçlanmasında dürüst ve namusluluğuyla bilinen kişiler rol oynarsa o davada adalet yerini mutlaka bulur.

Hak yerde kalmaz. Yapılan haksızlık uzun süre gizli kalmaz. Mutlaka bir gün ortaya çıkar ve gereği yapılır. *ÖAA 1349*

Hak yerini bulur. Yapılan haksızlıklar, zulümler uzun süre devam etmez. Bunları yapanlar adalet önünde er geç hesabını verirler.

Haklı hakkından vazgeçmez. Bir davada haklı olan kimse hakkını haksız olana yedirmez. Sonuna kadar mücadele eder. *ET 1701*

İki elimiz önümüze/yanımıza gelecek. Herkes bir gün günahlarıyla, sevaplarıyla Tanrı katında hesap verecektir. Bunu hiçbir zaman unutmamalı, kimsenin hakkına göz dikmemeliyiz.

Kadı ekmeğini karınca yemez. Dürüst ve namuslu olarak tanınan kişileri kimse haksızlıkla suçlayamaz, kimse onlardan davacı olmaz. *ÖAA 1637 < VI 217*

Kadıya yalnız giren sakalın sığayıp çıkar. Tanıksız ve elinde hiçbir kanıt olmadan, kendisine haksızlık yapıldığını iddia eden kişi haklı olduğunu ispatlayamaz. *Ş 350*

Rüşvet kapıdan girince insaf/iman bacadan çıkar. Rüşvet alarak veya rüşvet vererek işlerini yürüten kimselerde acıma duygusu da olmaz adalet de olmaz. *ÖAA 2178*

Şeriatın kestiği parmak acımaz. Bir toplumda kanunlara ve düzene herkes uymak zorundadır. Bu yüzden kanunun verdiği cezaya kimse itiraz edemez. *ÖAA 2340 < Ş 2244*

Yılan doğrulmayınca deliğine giremez. Haksızlıkla, hileyle ve zorbalıkla işler sonuna kadar yürümez. *ET 3921*

→ SUÇ, ZULÜM

Akıl olmayınca başta kuru kafa neyler.

AKILLILIK

Akıllılık, gerçeği görüp ona göre düşünme, anlama yetisidir. Akıl kişinin kıymetli cevheridir. Bu cevheri iyi işleyen, kullanan kimse kazanır. Aklını kullanma becerisi yaşla ilgili değildir. Aklı iyiye ve doğruya kullanmak gerekir. Akıllı bir insana aklı rehber olur. Geleneksel toplum düzeninde aklını kullanmasını bilen, anlayışlı, arif kişilere değer verilmiş, bunlar övgüyle anılmıştır.

Adam olana bir söz yeter. Akıllı kişi söylenileni hemen anlar. *MNÖ 135 < AVP-1*

Akıl akıl, gel çengele takıl. İnsanlar bazen değişik düşüncelere takılır kalırlar. *MNÖ 282 < AVP-1*

Akıl bir attır, dizgini arifin elinde gerek. Akıl insanoğlunun en değerli varlığıdır; onu iyi kullanması gerekir.

Akıl bir vezirdir, gönül bir padişah. İnsanın duyguları düşüncelerinden daha üstündür.

Akıl için tarik (yol) birdir. Bir konuda düşünen insanların sonuçta ulaşacakları doğru aynıdır. *ÖAA < Ş 2584*

Akıl kişiye/adama sermayedir. Kişinin en büyük sermayesi aklıdır; yapacağı işi önce kafasında planlar, düşünür, sonra başlar. *ÖAA 166*

Akıl olmayınca başta, kuru kafa neyler? Bir insanda akıl olmazsa gereksiz boş işlerle uğraşır. Bu yüzden de hiçbir şey elde edemez. *MNÖ 289 < AVP-1*

Akıl/Baht olmayınca başta, ne kuruda biter, ne yaşta. Akılsız ya da şanssız kişi, hiçbir işinden olumlu sonuç alamaz. *ÖAA 174 < AVP-1*

Akıl olmayınca ne yapsın sakal? Akılsız insan çocuksu işler yapar, yaşlanmakla insan olgunlaşmaz. *ÖAA 175 < AVP-1*

Akıl para ile satılmaz. Aklın değeri parayla ölçülmez. *ÖAA 177 < AVP-1*

Akıl yaşta değil, baştadır. Yaşın ilerlemesiyle akıl artmaz, yaşlılardan daha akıllı gençler de vardır. *ÖAA 182 < Ş 2601*

Akıldan hariç iş tutma. Bir işte başarı için aklı kullanmak şarttır. *Ş 2586*

Akıllı gam yer, deli kamçı. Çok düşünen insanın tasası da çok olur. *RS s. 27*

Akıllı bildiğini söyler, deli söylediğini bilmez. Akıllı insan bilerek ve düşünerek konuşur; deli ise haddini, konuştuğunu bilmez.

Akıllı hırsız şaşkın ev sahibini bastırır. Akıllı kişi suçlu olsa bile herkesi suçsuz olduğuna inandırabilir. *MNÖ 305 < AVP-1*

Akıllı oğlan neyler ata malını, akılsız oğlan neyler ata malını. Akıllı kişiler kendi ihtiyaçlarını kendileri karşılar ve kazanırlar; akılsız kişiler ise kendilerine kalan malı bile kullanmasını bilmezler. *MNÖ 310 < AVP-1*

Akıllı ol da deli sansınlar. Başkaları ne derse desin, kişi daha çok çalışıp, daha çok şey öğrenmekten çekinmemeli.

Akıllı züğürt kara gün görmez. Akıl çoğu zaman para kadar geçerlidir. *RS s. 29*

Akıllıyı arkada tutma, akılsıza kılavuzluk etme. Akıllı geçinenlere ve akılsızlara fazla güvenmemek gerekir. *MNÖ 314 < AVP-1*

Akılsız başa devlet konmaz, konsa bile çok durmaz. Akılsız insan başarılı olamaz. Şans eseri başarılı olsa da bu durum uzun sürmez. *TDK-2 s. 21*

Akıl düşer mi düştüğü zindana bir daha? Aklını kullanan bir hatayı iki kere yapmaz. *ET 2533*

Allah insanın aklını alacağına canını alsın. Aklını yitiren kişi, düşüncelerini ve davranışlarını kontrol edemez, deli olur. Bu nedenle insanlar böyle olmaktansa ölümü tercih ederler.

Altmış yetmiş, aklı başından gitmiş. İnsan çok yaşlanınca mantıksız davranışlarda bulunur.

Anlayan bir kıldan nem kapar. Akıllı insan en küçük şeylerden bile sonuca varır. *MNÖ 602 < AVP-1*

Anlayana bir söz yetişir, görmek isteyene bir göz. Akıllı insan herşeyi anında kavrar. *RS s. 44*

Anlayana kul ol, anlamayana ağa olma. Akıllı insanın değeri bilinmeli ancak akılsızların peşine düşmemelidir. *MNÖ 603 < AVP-1*

Anlayana sivrisinek saz, anlamayana davul zurna

az. Anlayışlı kimselere söz ne kadar kapalı söylense de denileni hemen anlarlar; anlayışsız kişilerse en açık sözleri bile anlamakta güçlük çekerler. *OAA 304 < Ş 225*

Arif düşman ahmak dosttan daha iyi. İnsan düşmanı dahi olsa, akıllı birinden öğrenecekleri vardır. *MTA 5955*

Arif isen bir gül yeter kokmaya, cahil/hamal isen gir bahçeye yıkmaya. Akıllı insan çevresindeki güzelliklerin farkındadır. Akılsız insan ise güzelliklere zarar verebilir. *Ş 2511*

Arif olan anlar/anlasın. Aklını kullanan her konuyu kolayca anlar. *Ş 2509*

Arif olan buluttan nem kapar. Akıllı ve zeki insan a bilmediği bir işi öğretmek için o işi bir kere göstermek yeterlidir.

Arife bir işaret yeter. Akıllı, bilgili kişi üstü kapalı sözleri bile, kolaylıkla anlar. *Ş 2513*

Arife tarif gerekmez/ne lazım? Akıllı insana bir şeyi uzun uzadıya anlatmaya gerek kalmaz. *Ş 2515*

At çalındıktan sonra ahıra kilit ne çare. Bir şeyi kaybettikten sonra önlem almak, onu geri getirmez.

Başta akıl olmayınca kafa neylesin? Aklı olmayan insanın kafa yorması nafiledir.

Cemal gider ama kemali kalır. İnsan zamanla gençliğini yitirir, fakat olgunluğunu ve tecrübesini yitirmez. *MNÖ 1956*

Çul altında aslan yatar. Kişinin değeri dış görünüşü ile değil, akıl zenginliğiyle ölçülür.

Dilsiz de olsa kamil bellidir. Olgun kişi konuşmasa da, hareketleriyle kendini belli eder. *MNÖ 2648 < AVP-1*

Düşü görenden yoran kamil gerek. Bir işin yapılmasında en büyük pay o işi yapanın değil, o işi planlayan idare eden kişinindir. *RS s. 150*

En fena züğürtlük, akıl eksikliğidir. Parasızlık gelip geçicidir ama akılsızlık insanı sürekli zora sokar. *RS s. 165*

Göz budur, dağın ardındakini görmeli; akıl budur, başa geleceği bileli. Akıllı insan düşünerek yarınlarını tahmin edebilmelidir. *TDK-1 s. 128*

İnsanın aklı çıkmaktansa canı çıksın. Aklı olmayan insanın canının da bir kıymati yoktur. *RS s. 240*

İnsanın aklına ağanın yaşına değer biçilir. İnsanlar akıllarına göre değerlendirilmelidir. *MTA 1811*

Kafa boşsa göz işe yaramaz. Kişi beceriksiz, cahil biri olursa dış görünüşe ne kadar iyi olsa da bir işe yaramaz. *MNÖ 5006*

Kafayla duvar delinmez, akılla delinir. Akıl kaba kuvvetten daha çok gereklidir.

Keçide de sakal var / Keçinin de sakalı var. 1. Sakal kişiye değer ve güven kazandırmaz. 2. Kişi dış görünüşünü değiştirerek olgunluk kazanmaz. *OAA 1369 < ET 3013*

Keskin akıl zeka/kerameti kıç attırır. Çok zeki kimseler yapacakları işin sonunu önceden bilirler. *OAA 1783*

Kişi noksanını bilmek gibi irfan olamaz. İnsanın yapacağı en yararlı iş bilmediklerini öğrenmektir. *Ş 3111*

Kokmuş ete tuz kâr etmez, anlamayana söz kâr etmez. Akılsız insanlar sonuç alamayacakları işlerle uğraşırlar. *RS s. 292*

Koyma akıl akıl olmaz, cepten düşer. Başkasından alınan akılla iş yürümez.

Kördeki zeka, gözü açıkta bulunmaz. İnsanın zihninin açık olması gözünün açık olmasından daha önemlidir.

Latife latif gerek. Şaka dozunda yapılmalı, kırıcı olmamalıdır. *OAA 1967*

Nush ile akıllanmayanın hakkı kötektir. Akılsız insan nasihatlara aldırmazsa felakete sürüklenir.

Sakal ile olaydı kişi, keçiye danışırlardı her işi. Kişi sakalla olgunluk kazanmaz, sakal keçide de vardır ama onu daha akıllı yapmaz. *MNÖ 7005 AVP-1*

Sakal keçide de var. Kişi dış görüntüsünü değiştirerek güven kazanamaz. *OAA 2211 < AVP-1*

Sakalda fayda olsaydı keçi şeyh olurdu. Bazı kişiler kendilerini daha olgun ve bilgili göstermek için görünüşlerini değiştirirler. *MNÖ 7007*

Sakalım yok ki sözüm dinlensin. Bir konuda haklı olduğu halde bunu başkalarına inandıramayan kimseler böyle söylerler. *MNÖ 7010 < AVP-1*

Söyleyenden dinleyen arif gerek. Bazı konuşmacılar kapalı konuşurlar, bunu anlamak dinleyiciye düşer. *OAA 2295*

Uslu, deliye uymaz. Akıllı insan akılsızlarla işbirliği yapmaz.

Yaş yaşadıkça akıl başa gelir. İnsan tecrübe kazandıkça akıllanır. *RS s. 411*

→ AKILSIZLIK, DÜŞÜNCE

Ağlama ölü için, ağla deli için.

AKILSIZLIK

Akılsızlık, aklı gerçeği görüp ona göre davranamayandır. Genelde insanların hem akıllı hem deli halleri vardır. Ama bazılarında deli taraf ağır basar, türlü akılsızlıklar yapar. Mal, para sahibi olmak için akıllı olmak gerekir ama onu elde edebilmek için daha da akıllı olmak gerekir. Aklını kullanamayan insan hem kendini hem de etrafını zor durumlarda bırakır. Onun için insanın düşmanı bile akıllı ise, akılsız dosttan iyidir. Çünkü neler yapacağını kestirip önlem alması mümkün olur. Ama akılsızın ne zaman ne yapacağı belli olmaz. Akılsız insanın ağzından çıkan sözlerden bile haberi olmaz, düşünmeden konuşur. Akılsızca yapılan işlerin sonuçlarını düzeltmek çok zorlaşır. Ahmak yaptığı hatadan ders almaz. Delinin aklı hep havalarda olduğu için üztüntüden uzaktadır. Ona her gün bayram gelir. üstelik kendini bilmediğinden akıllıya akıl öğretmeye kalkar. Görmemiş kişi kafasını kullanmadan özenti içinde bir şeyi taklit etmeye kalkınca bildiklerini de şaşırır ve komik durumlara düşer. İnsan haddini hududunu bilir, nerden neyi ne kadar umacağını kestirirse akıllıca bir hayat yaşar. Aklını kullanmayı bilen kimseler işlerini

kestirme yoldan geçerek bitirebilirler. Aklını kullanamayan insan ise etrafı kullanmaya kalkar. Buna meydan vermemek için kendi kendini tanıma ve yönetme yetkisini kazanmalıdır. Atalarımız aklını kullanamayan insanların çevrelerine zararları dokunacağını, bundan korunmak gereğini hatırlatırken, böyle durumlara düşmemek için de gayret sarfetmeyi elzem görmüşlerdir.

Ağlama ölü için, ağla deli için. Ölen bir yakınının arkasından her insan büyük üzüntü duyar. Ama bunu uzun süre sürdürmek öleni geri getirmez. Onun için bir an evvel toparlanıp kendi hayatını yaşaması daha akıllıca olur. *Ş 195*

Ağzı açığın malını gözü açık yer. Uyanık olmayan saf insanlar herşeye kolayca inandıkları için, gözü açık kurnaz kimseler onlan kandırıp elindekini almakta zorlanmazlar. *TDK -1s. 33*

Ahmak gelin yengeyi halayığı sanır. Cahil, görgüsüz insanlar neyin doğru neyin yanlış olduğunu kavrayamazlar. Bazen kendilerine yardım etmek isteyen birine uşak, hizmetçi muamelesi yaparlar. *ÖAA 145 < ET 863*

Ahmak iti yol kocatır. Akılsız, aptal insanlar, gereksiz ve işe yaramaz işlerle uğraşıp kendilerini boşuna yorar, yıpratırlar. *ÖAA 146*

Ahmak kişi parasını zaptedemez. Aptal, akılsız kimseler ellerine büyük bir para geçtiği zaman bunu kullanamaz ve gereksiz şeylere harcarlar.

Ahmak odur dünya için gam yiye, ne bilirsin kim kazana kim yiye. Sıkıntı ve sefalet içinde yaşayan kimseler işe yaramaz ve beceriksiz bir görüntü verirler. Ama gerçekte kimin parası çok kimin parası az bilinmez. *ET 362*

Ahmak olan her zaman düşer. Akılsız,beceriksiz kimseler giriştikleri her işten başarısızlıkla çıkarlar. *MNÖ 257 < AVP-1*

Ahmak olana söz anlatmaktansa dağda domuz gütmek yeğdir. Anlama yeteneği az olan kimselere laf anlatmak bazen çok ağır bir işi başarmaktan daha zordur. *MNÖ 258 < AVP-1*

Ahmak toplamış, akıllı yemiş. Aptal kişiler emeklerinin karşılığını almayı beceremezler. Ama açıkgöz insanlar onlardan çok iyi faydalanır, ellerindeki avucundakileri ni alırlar.

Akıl yapar, kafa çeker. İnsan bir işe kalkışacağı zaman bunu aklıyla düşünerek yapar. Bu yüzden o işin sorumluluğu tamamen kendisine aittir. *MTA 5921*

Akıllı düşmandan korkma, deli dosttan kork. Akılsız, beceriksiz kişiler aptalca davranışlarla dostlanna, bilmeden,düşmanının verecekleri zarardan daha büyük zarar verirler. *MNÖ 298 < AVP-1*

Akıllı söylemeden düşünür, akılsız düşünmeden söyler. Akıllı insan iyice düşünüp tartmadan bir işe kalkışmaz. Akılsız insan ise bir işi kafasına koydu mu hemen işe koyulur.

Akıllı sözünü delilerle, deli yeminlerle. Akıllı inandıncı olmak için kanıtlar ileri sürer. Akılsız ise yemin eder durur. *TDK-1 s. 35*

Akıllının ayıp dediği ile ahmak iftihar eder. Görgüsüz, cahil kişiler toplumun hoş karşılamadığı bazı davranışlan yaparken bunun akıllıca bir iş olduğuna inanırlar.

Akıllınız kimdir? "Ondeki zincirli. " Bu topluluğun tamamı deli. *MTA 1253*

Akılsız başın cezasını / zahmetini ayak çeker. Sonucu düşünülmeden yapılan işler insanı bazen büyük zararlara uğratabilir. *ÖAA 178 < Ş 2588*

Akılsızın malını akıllı yer. Akılsız kişiler ellerindeki maldan faydalanmayı bilmezler. Ama çevresinde uyanık ve kurnaz kişiler olursa onun malından en çok onlar yararlanırlar. *TDK-1 s. 35*

Al Allahım kulunu, zaptet delini. Etrafımız delilerle kuşatıldı. *Ş 226*

Alabalığın çorbası olmaz, aptal adamın düşüncesi olmaz. Kalitesiz, bozuk malzemelerden iyi bir ürün elde edilemez. Akılsız, anlayışı kıt kişilerdede düşünme yeteneği olmadığı için onlardan da iyi verim alınmaz. *MTA 347*

Aptal kızı dilenci olur, yaz yağmuru yalancı olur. Bazı şeyler göründükleri gibi olmayabilir. Akılsız ve cahil kişilerin çocuklan da büyüdüklerinde toplumda iyi bir mevki sahibi olamazlar. *RS s. 45*

Aptala malum olur. Saf, aptal kişiler bazı olaylann olacağını başlanna geleceğini önceden hisseder ve böylece herkesin alay konusu olurlar. *ÖAA 305*

Arama iğneyi samanlık içinde. Bazı kimseler o kadar akılsız olurlar ki olmayacak işlerle uğraşıp gereksiz yere çaba harcarlar. *MTA 5953*

Arif eder, ahmak umut çeker. Akıllı insan ış yapar, akılsız ise bir şeylerin olmasını bekler. *MTA 5956*

At görür aksar, su görür susar. Akılsız insan bir şeylerin olmasını sağlamak yerine olaylann akışına sürüklenir gider.

Ayı eniğini severken öldürür. Anlayışı kıt, cahil ve kaba kişiler yaptıkları her işte özelliklerine yaraşır davranışlarda bulunurlar. *TDK-2 s. 26*

Ayı inine sığmamış bir de kuyruğuna kalbur bağlamış. Bulunduğu durumda kendi rahat değil, başkalannı da yanında getirip daha rahatsız olur. *Ş 322*

Baktın deli, savul geri /dön geri. Bir kimse normal bir insandan beklenen davranışlarda bulunmuyorsa o kişiden uzak durmak gerekr. Aksi halde insanın başına olmadık dertler açabilir. *RS s. 72 < AV*

Balı olan bal yemez. Bazı insanlar ellerindeki ımkanlardan yararlanmak istemezler. *TDK-1 s. 59*

Ben derim "Bayram haftası", o der "Mangal tahtası". Aptal, saf insanlar söylenen şeyi anlamadıklan zaman işlerine geldiği şekilde yorumlar. *Ş 1103*

Ben eşek olduktan sonra semer vuracak çok bulunur. Akılsızlığı yüzünden ağır işler yapmak zorunda kalan kimse bu durumundan şikâyetçi olmazsa ondan faydalanmak isteyen çok olur. *ET 1097*

Ben "hadımım," derim o "Oğuldan uşaktan nen var" der. Aramızda anlaşabileceğimiz ortak bir nokta yok. *Ş 1101*

Bin ahmak bir akıllı geçinemez. Toplumda akılsız ve saf kimseler olmazsa kurnaz kişilerin işi zorlâşır. *TDK-2 s. 29*

Bir deli kuyuya taş atmış, kırk akıllı çıkaramamış/ Bir delinin kuyuya attığı taşı kırk akıllı çıkaramaz. Akılsız, beceriksiz kimseler bazen o kadar büyük bir yanlışlık yaparlar ki bir sürü insan bir araya gelse o yanlışı düzeltemez. *ÖAA 619 < AVP-1*

Bir deliye bir akıllı koymuşlar. Akılsız insanın kendine ve başkalanna zarar vermemesi ıçin birinin yardımına ihtiyacı vardır.

Bir kaşık suda boğulma. Ufak tehlikeler karşısında bazı akılsız kimseler umutsuzluğa kapılır yenilgiye uğrarlar. *MTA 6039*

Bir pireden ötürü bir yorganı yandırmazdır. Ufak bir nedenle büyük zararlara yol açacak davranışlarda bulunma. *MTA 1510*

Bitmeyen yere ekilmez. Sonuç alınmayacak faaliyetlerde bulunmamalı. *MTA 1523*

Bizim çarık sizin çorba içinde, sizin tavuk bizim torba içinde. Her şey karmakarışık . *MTA 1527*

Boynu uzun beyni boş, tut kulağından çifte koş. Saf, akılsız kimselere ne kadar ağır iş verirsen ver itiraz etmeden yaparlar. *ET 1273*

Boş ambar, boş çuval; ölç ne kadar ölçersen. İnsan

bazen çok basit bir işi için bile uzun süre uğraşmak zorunda kalabilir. *MTA 1530*

Bozacıya boza satılmaz. Bir işin ustasına o iş hakkında akıl verilmez. *TDK-2 s. 32*

Çalıya cevahir saçılmaz. Değerli mallarını insan takdir edilmeyecek yerlere vermemeli. *RS s. 108 < NK*

Çay kenarında kuyu kazar. Bazı kimseler hiç ihtiyaç duymayacağı bir şey için boşu boşuna kendini yorup o şeyi elde etmeye çalışır. *ET 1573*

Çingen şaşırınca karısına hala der. Şaşkın insanlardan akıllı davranışlar beklemek boşunadır. *TDK-1 s. 80*

Çok güldüreyim derken insan bazan gülünç olur. Bazı aptal ve saf kişiler başkalarıyla alay etmeye kalkışsalar da sonuçta kendileri alay konusu olurlar. *RS s. 117*

Davul zurna ile adam aramağa gidilmez. İnsan bir şey kaybettiği zaman bunu herkese duyurarak aramamalı. Çünkü arayan çok olursa içlerinden o mala göz koyacaklar çıkabilir. *RS s. 125*

Davulu görür oynar, mihrabı görür ağlar. Bu kimselerin fikirleri ile davranışları birbirine uymaz. *RS s. 124*

Deli ağlamaz, akıllı gülmez. Akılsız kişiler sıkıntı ve güçlük çekmeye alışkın olduklarından dolayı hiçbir şeyden yakınmazlar. Buna karşılık uyanık, akıllı kişiler kötü duruma düşmemek için ciddiyete önem verirler. *ET 1879*

Deli akşamdan sonra azar. Akılsız insanlar akılsızlıklarını gizlide yaparlar ancak bu eninde sonunda açığa çıkar *ET 1880*

Deli alacayı sever. Göz alacak renkleri deliler pek severler. *Ş 1881*

Deli bile akıllıya akıl öğretir. Bazen çok saf ve cahil kişiler farkında olmadan öyle işler başarırlar ki akıllı insanlar bile aynı işi yaparken onlar gibi hareket ederler.

Deli deliyi bulur, imam ölüyü. Herkes kendi görüş ve fikirlerine uygun kimselerle aradaşlık eder. ama bazı kimseler de zorunlu olarak zamanlarını hoşlanmadıkları kişilerle geçirmek zorunda kalabilir. *TDK-1 s. 88*

Deli deliyi görünce değneğini/çomağını saklar/gizler. Anlayışı kıt, saldırgan kişiler kendileri gibilerle karşılaştığı zaman çekingen ve korkak olurlar. *ÖAA 874 < AVP-1*

Deli devran sürer, akıllı vakit bekler. Akılsız ve cahil kişi geleceği hiç düşünmeden gününü gün etmek ister. Akıllı kişi ise zamanını boşa harcamaz yalnızca fırsat bulduğunda eğlenceye zaman ayırır. *Ş 1886*

Deli dostun olacağına akıllı düşmanın olsun. Akılsız bir arkadaş insanın başına bazen düşmanının bile açamayacağı kadar büyük dertler açar. *MNÖ 2431 < AVP-1*

Deli ile çıkma yola, başına getirir bela. Akılsız, cahil kimselerle yola çıkmak, işe girişmek çok sakıncalıdır. *ÖAA 877, MNÖ 2432 < AVP-1*

Deli ile helva yemekten uslu ile savaş yeğdir. Anlayışsız, aptal kimselerle bir işe ortak olmaktansa o işten vazgeçmek daha hayırlıdır. *VI 295*

Deli inek, buzağısını çiğner. Akılsız insanlar sıradan davranışlarında bile en sevdiklerine zarar verirler. *RS s. 127*

Deli kazanmış, akıllı yemiş. Bir insan çok varlıklı olsa bile akıllı ve uyanık biri değilse onun malı en çok kurnaz, açıkgöz kişilere yarar. *RS s. 127*

Deli kendi kendine güler. Herkesin paylaşmadığı komik bir duruma kendi kendine gülenler için söylenir. *RS s. 127*

Deli kısmı kendi söyler, kendi işitir. Akılsız, saf kimseler iş yaparken kimseye aldırış etmezler, ne biliyorlarsa onu yaparlar. *Ş 1892*

Deli kız evde kalmaz. Dışadönük, hareketli kızlar kısa zamanda kendilerine koca bulurlar. *Ş 1890*

Deli kız evde kalmaz, delikli boncuk yerde (kalmaz). Her şeyi kendine dert etmeyenler mutlu olacakları bir şeyleri her zaman bulabilirler. *RS s. 127*

Deli kıza hergün bayram. Kendi kendilerine gülenler toplumda normal karşılanmazlar. *MNÖ 2439*

Deli kim, kendi söyler kendi güler. Kendi kendilerine gülenler toplumda normal karşılanmazlar. *S s. 128*

Deli küser, nasibini keser. Akılsız kişiler gereksiz yere sinirlenip çıkar sağladıkları yere sırt çevirirler. *RS s. 127*

Deli odur ki bir düştüğü çukura bir daha düşer. Tehlikeli bir işten daha önce zarar gördüğü halde aynı hatayı tekrar yapıyorsa, o kişinin aklı zayıf demektir. *ET 3350*

Deli söz bilmez, sırıtır ha sırıtır. Cahil, görgüsüz kimselerin hem ellerinden hiçbir iş gelmez hem de bu durumlarından oldukça hoşnut görünürler. *TDK-2 s. 37*

Deli sözü kaleme gelmez. Akılsız, aptal kimselerin konuştuklan fazla ciddiye alınmaz. Çünkü onlar doğru olsun, yanlış olsun akıllarına gelen söylerler. *Ş 1896*

Deliden al uslu haberi. Saf kişiler olur olmaz her şeyi çekinmeden söylerler. Bazen kimsenin bilmediği ama gerçek olan bir şeyi gizlemeden anlatırlar. *MNÖ 2443 < AVP-1*

Deliden dost olmaz. Akılsız, saf kimselerle arkadaşlık etmeye gelmez. Çünkü böyle kimselerin bir anı bir anını tutmaz. *TDK-1 s. 88*

Deliden korkmayan adam delidir. Deli, saldırgan kimseler karşılarındaki kim olursa olsun ona saldırmayı koymuşlarsa onlan kimse tutamaz. Bu yüzden deli olduğunu bile bile onların üzerine gidenin aklından zoru var demektir. *MNÖ 2444*

Delinin başı ucunda yatmaktan, akıllının ayağı ucunda yatmak hayırlıdır. Akılsız kişilerle iş yapmaktansa akıllı kişilere hizmet etmek daha yararlıdır. *TDK-1 s. 88*

Delinin boynuzu olmaz. Deli denilen kimseler ilk bakışta diğerlerinden farklı görünmezler. *TDK-1 s. 88*

Delinin çalıştığı akılı içindir. Akılsız ve saf kişiler çoğu zaman kazandıklarını kurnaz, açıkgöz kimselere kaptırırlar. *TDK-2 s. 37*

Delinin değirmenini Allah döndürür. Akıllı davranamadıkları için başlarını derde sokan kimseler, esasen başkalarına zarar verme niyetinde olmadıklarından Tanrı tarafından korunurlar. *TDK - 1 s. 88*

Delinin derdi kaval, değirmencinin derdi su. Akılsız, tembel kişiler sadece eğlenmek ve hoş vakit geçirmek için uğraşırlar. Akıllı kişiler ise sadece ihtiyaç duyacakları şeyler için çaba harcarlar. *RS s. 128*

Delinin diline perhizi yoktur. Akılsız, düşüncesiz kişiler olur olmaz her yerde söylenmeyecek şeyleri bile söylemeden çekinmezler.

Delinin düşünmesine, tavuğun eşinmesine derman olmaz. Akılsız insanlar bir sonuca varamasalar da vakitlerinin çoğunu düşünmekle geçirirler. *RS s. 128*

Delinin efendisi olmaktansa akıllının uşağı olmak yeğdir. Emrinde akılsız birinin çalıştığı kimsenin işi gerçekten güçtür. *MTA 1592*

Delinin ipiyle kuyuya inilmez. Akılsız, cahil kişilere güvenip onlarla önemli bir işe kalkışmak doğru değildir. *TDK-1 s. 89*

Delinin parası akıllının cebinde biter. Akılsız insanlar paralarını uzun süre koruyamazlar; kısa zamanda kendilerinden akıllı biri paralarını ellerinden alır. *TDK-1 s. 89*

Delinin sözü, sarhoşun gözü. Akılsız birinin sözü, tıpkı içkiden sarhoş olmuş birinin görüşü gibi bulanık, belirsizdir. *RS s. 128*

Delinin uyuklaması da deli, sayıklaması da. Akılsız ve beceriksiz kişiler her işi kendi özelliklerine yarayır şekil de yaparlar. *TDK-1 s. 89*

Delinin yüreği ağzında, akıllının dili yüreğindedir. Ca-

hil ve bereciksiz kişiler çok konuşur fakat ellerinden hiç bir iş gelmez. Akıllı kişiler ise az konuşur fakat çok iş yaparlar. *Ş 1897*

Deliye bal tattırmışlar, çarşıda katran bırakmamış. Anlayışı kıt kimseler hoşlarına giden bir şeyi tattıkları zaman tekrar aramaya başlarlar ve ona benzer ne bulurlarsa alırlar. Çünkü o şeyle diğerlerinin arasındaki farkı kavrayamazlar. *ÖAA 881 < AVP-1*

Deliye göre her gün bayram. Aptal, saf kişiler üzüntü veya sevincin gerçek anlamını bilmedikleri için her şeyi normal karşılarlar. *ÖAA 883 < Ş 1901*

Deliye "Kapıyı ört de gel" demişler yüklenmiş de gelmiş. Beceriksiz, işe yaramaz birinden bir iş yapmasını istesen o işte mutlaka bir sakarlık yaparlar. *TDK-1 s. 89*

Deliye "oyna" demişler ortalığı yıkmış. Cahil, anlayışı kıt kişiler yaptıkları her işi ortalığı kırıp dökerek yaparlar. *TDK-2 s. 38*

Deliye taş anılmaz. Akılsız birine bize zarar verebileceği bir şeyi hatırlatmamalıyız. *RS s. 129 < AM*

Deliye taş atma, başını yarar/başına taş yağdırır. Akli dengesi bozuk olan kişilere sataşmak çok tehlikelidir. İnsana umulmadık zararlar verebilirler. *ÖAA 884 < AVP-1*

Deliye tokat, hastaya Sokrat gibidir. Akılsız birini cezalandırmak bazen ilaç etkisi bırakır. *RS s. 129*

Deliye uyan zır delidir. Akılsız, aptal kişilerin davranışlarına sinirlenip onunla kavgaya girişmek delilik olur. *MNÖ 2452 < AVP-1*

Deliyi beş paralık köpük helvasıyla aldatırlar. Akılsız saf kişiye iş yaptırmak için fazla bir masraf gerekmez. *RS s. 129*

Deliyi dövmeden korkutmalı. Cahil, saf kişiyi bir işten vazgeçirmek için fazla sert davranmaya gerek yoktur. Çünkü böyle kimseleri ikna etmek kolaydır. *TDK-1 s. 89*

Deliyi düğüne davet etmişler, "Burası bizim evden iyi" demiş. Görgüsüz, cahil kişi hoşuna giden bir şeyi gördüğü zaman sık sık orda vakit geçirmek ister. *TDK-2 s. 38*

Deliyi ne döv, ne dövül. Akılsız birine sataşan karşılığında ne göreceğini kestiremez. *TDK-2 s. 38*

Deliyle helva yemekten, usluyla savaş yeğdir. Aklını kullanamayan insanlarla bir arada bulunmamaya çalışmak daha iyidir. *RS s. 129*

Deliyle zengin aklına geleni eder. Varlıklı kişi imkanları bol olduğu için her istediğini öz ürce yapar. Akılsız kişi de her istediğini özgürce yapar.Çünkü o hiç bir şeyden sıkılmaz, çekinmez. *TDK-1 s. 89*

Demir ıslanmaz, deli uslanmaz. Aklını kaybetmiş, geri zekâlı kimseler hiçbir şey akıllandı az. *MNÖ 729 < AVP-1*

Deniz kenarında kuyu kazar. Akılsız kimselerin ortak özelliklerinden biri kimseye fayda vermeyecek işlerle uğraşmalarıdır. *MNÖ 247 < AVP-1*

Denizden çıktı, kuyuya düştü. Büyük bir tehlikeyi atlattıktan sonra çok ufak bir tehlikeden büyük zarar görenler için söylenir. *MNÖ 2486 < AVP-1*

Denizden geçip çayda boğuldu. İnsan bazen çok güç durumdan kurtulmaya çalışır ve tam başarmak üzereyken dikkatsizliği yüzünden büyük zarara uğrayabilir. *Ş 1868*

Denize su götürür. Akılsız ve saf kişiler sürekli gereksiz ve faydasız işlerle uğraşırlar. *Ş 1874*

Denizi geçtik, derede boğulacağız. Büyük bir tehlikeyi atlattıktan sonra ufak bir tehlikeden korkanlar için söylenir.

Densiz deveye binmiş de "Ben Allah'ı gördüm" demiş. Akılsız insanlar umulmadık bir şanslı durumla karşılaştıklarında ne yapacaklarını şaşırırlar. *TDK-1 s. 90*

Dereden tepeden takırdı eder. Akılsız insanların konuşması anlamsız söz kalabalığından ibarettir. *Ş 1850*

Deve ahmak olduğundan kılavuzu eşektir. Cahil kişiler bilmedikleri bir işe kalkışacağı zaman işten anlamayan kimselerden akıl alırlar. *MNÖ 2523 < AVP-1*

Deveye demişler ki "İnişi mi seversin, yokuşu mu?" "Düz başınıza mı yıkıldı?" demiş. Beceriksiz ve saf kimseler bir işi kolay yoldan yapmak varken hep zor olan yolu seçerler. *RS s. 135 < AVP-1*

Deveye "İnişi mi seversin, yokuşumu mu"? demişler, "Yük olduktan sonra ikisini de şeytan alsın" demiş. Akılsız insanlar aynı zamanda tembeldirler. Onlara iş yapmaktan söz etmemelidir. *RS s.135*

Deveye kalburla su vermezler. Her şeyin yapılacağı özel bir yöntem vardır. *MTA 1605*

Dimyat'a pirince giderken evdeki bulgurdan oldu. Akılsız ve açgözlü kimseler daha değerli bir şeyi elde etmek için uğraşırken akılsızlığı yüzünden elinde olanı da kaybederler. *Ş 1956*

Diri e gülerler, ölüye ağlarlar. Akılsız insanlar her zaman akıllı insanlar için bir üzüntü kaynağıdır. *RS s.139*

Düğünde zurnaya, hamamda kurnaya mail olur. Akılsız insanlar karşılaştıkları yeni durumlarda nasıl davranacaklarını bilemezler. *Ş 2069* → **Hamama**

El deliye, biz akıllıya hasret kaldık. Bazı kimseler bazen öylesine anormal davranışlarda bulunurlar ki herkes onun aklından şüphe eder. *RS s.157*

Eşeğin ahmağı şenliğin çokluk yerinde/kalabalıkta yıkılır. Akılsız insanlar karşılaştıkları yeni durumlarda nasıl davranacaklarını bilemezler. *RS s.172*

Evinde ölüsü olan bir defa, delisi olan her vakit ağlarmış. Bir yakını ölen kişi ne kadar üzülse de bir süre sonra unutur ve üzüntüden kurtulur. Ama bir evde bir toplulukta cahil ve akıl noksanlığı olan kişiler varsa ordakiler onun yaptıklarına ömür boyu katlanmak zorundadırlar. *TDK-1 s. 119*

Fare deliğine sağmamış bir de kuyruğuna kabak bağlamış. Akılsız, bereciksiz kişiler durumlarına aldırmadan akıllarının ermediği işlere kalkışırlar. *RS s. 180*

Fikirsize lakırdı anlatma deveyi hendekten atlatmak gibidir. Anlayışı kıt, cahil kimselere bir şey öğretmek, imkansız bir işi başarmak gibidir. *RS s. 182*

Gavura darılıp da oruç bozulmaz. İnsan gereksiz şeylere sinirlenip sonradan pişman olacağı davranışlarda bulunmamalıdır. *RS s. 184*

Görmemiş görmüş, gülmeden/güle güle ölmüş. Cahil, saf kimseler değerli bir şey buldukları zaman onun değerini kavrayamadıkları için faydalanamadan başkasına kaptırırlar. *ÖAA 1293 < AVP-1*

Görmemişin oğlu olmuş, çekmiş çükünü koparmış. Cahil, görgüsüz bir insan tesadüfen eline iyi bir şey geçtiği zaman onun değerini bilmediği için gerektiği gibi kullanamaz, böylece onu boşuna harcamış olur. *ÖAA 1294 < AVP-1*

Gözsüze yol sorulmaz. Bilgisiz, becerik-siz kimselere akıl danışılmaz. *RSs. 195 < NK*

Gün geçer ömür tükenir, deli sevinir ki bayram geliyor. Bazı kimseler ilerde kavuşacakları mutlu günlerin çabucak gelmesini isterler. Oysa bilmezlerki her geçen gün ömürlerinden gidiyor. *Ş 3347*

Halep yolunda deve izi mi ararsın? Sonuç alınamayacak akılsızca işlerle uğraşanlar için söylenir. *RS s. 204 < AM*

Halının tozu tükenmez/biter, delinin sözü bitmez. Bilgisiz, kültürsüz kişiler hiçbir şeyden anlamadıkları halde her konuda ileri geri konuşmaktan geri kalmazlar. *RS s. 204*

Halk koyun sürüsü gibidir. İnsanlar zaman zaman hiç de uygun olmayan liderler peşinden toplu olarak giderler. *RS s. 204*

Hamama gider kurnaya,düğüne gider zurnaya aşık olur. Akılsız, aptal kişiler bir şeyi seçerken bile kimsenin önem vermediği değersiz şeyleri tercih ederler. *ET 1718*

Harman savurdu, amma daneyi yele aldırdı. Bir iş yaparken onun temel unsurunu kaybederek işi bozanlar için söylenir. *RS s. 210*

Hayvanın ahmağı kaz, insanın ahmağı cambaz/laz. Başka bir verimli özelliği olmayan kimselere bedenen yorucu olan işler verilir. *RS s. 210*

Hayvanın budalası çekici/taşımacı olur. Önemsiz ayrıntılarla uğraşanlar içinsöylenir. *MTA 6262*

Hem söylemez, hem beğenmez. Bazı görgüsüz kimseler hem işten anlamazlar hemde başkalarının yaptığı işlerde kusur ararlar. *Ş 3739*

Her boyadan boyadı, fıstıkisi kaldı. Görgüsüz ve cahil kimseler içinde bulunduğu duruma aldırış etmeden layık olmadıkları şeylere sahip olmak isterler. *FFT 8301*

Her evde bir deli bizim evde hep deli. Bazı insanlar, çocukları ve de eşleri yanlış bir hareket yaptıklan zaman onlara sitem etmek için böyle söylerler. *ET 3614*

Herkes gider Mersin'e, biz gideriz tersine. Cahil ve beceriksiz kişi anlayışı kıt olduğu için herkesin bildiği, öğrendiği en basit bir işi bile öğrenmekte güçlük çeker ve kendi bildiğini yapar.

Herkesin bir delilik damarı vardır. Ne kadar sakin ve sessiz olursa olsun her insanın mutlaka sinirlenip saldırgan ve hırslı olmasını gerektirerek bir şeyler vardır. *Ş 3694*

Irmağı diye boyatırlar. Önemsiz ve kaba işleri cahil, saf kişlereyaptırırlar. *TDK-2 s. 56*

Irmak kenarına çeşme yapılmaz. Bir yerde insanın herhangi bir ihtiyacını bol miktarda karşılayan bir tesis varsa onun yanına bir başkasını yapmak gereksizdir. *OAA 1486 < AVP-1*

İki sağırlar, birbirini ağırlar. Akılsız kimseler birbirleri ile hayret edilecek kadar uyum içersindedirler. *MNÖ 4687 < AVP-1*

İnsan ahmakla konuşa konuşa ahmak olur. Cahil, kültürsüz kimselerle arkadaşlık eden hiç bir şey öğrenemez, kendisi de cahil kalır. *RS s. 238 < NK*

İnsanın söz anlamazı, atın gem almazı. Huylanmış ata gem vurmak ne kadar zorsa, laftan anlamayan kişilere de iş yaptırmak o kadar zordur.

İt kağnı gölgesinde yürür de kendi gölgesi sanırmış. Beceriksiz, aptal kimseler, akıllı ve becerikli kişilerin yardımıyla bir iş yaptıkları zaman o işi kendilerine mal ederler. *OAA 1603*

İte selam, deliye kelam olmaz. Görgüsüz ve anlayışı kıt kimselerle geçinmek çok zordur. *TDK-1 s. 145*

İtin akılsızı durur durur da kurban bayramında sılaya gider. Akılsız insanlar herkesin fırsatlardan yararlandıkları bir sırada ortada yoktur. *TDK-1 s. 145*

Kafa büyük içi boş, tut kulağından çifte koş. Bir insanın kuvvetli ve iri görünüşüne aldanıp o kişiye özenen çok olur, fakat o kişi yeteneksiz biriyse kimse onu önemsemez.

Kafanın yanmalarını ayaklar çeker. Aptallıkları nedeniyle bir işi bozanlar, bu sefer de düzeltmek için uğraşırlar. *MTA 6338*

Kalburla su taşıma. Hiçbir mantık kuralıyla açıklanmayacak saçma sapan işler yapanların başarıya ulaşmaları mümkün değildir. *MTA 6343*

Kapıyı kırıp odun etme. Akılsızlıkları nedeniyle bir olay karşısında hiç ilgisi olmayan davranışlarda bulunanlar bunun zararlarını çekmeye mahkumdurlar.

Karaya al bağla, geç karşısında ağla. Akılsızlıkları nedeniyle başarısız olan, sonra da bunun sebebini anlayamayan insanlar dert yanmakla zaman geçirirler. *MNÖ 5118 < AVP-1*

Karga güvercin gibi yürümeğe kalkmış, kendi yürüyüşünü de unutmuş. Başkalarını taklit eden, kendi iradesine ve aklına güvenemeyen insanlar zamanla kendi yeteneklerini de kaybederler. *RS s. 264*

Karga kekliği taklit edeyim derken kendi yürüyüşünü şaşırmış. Beceriksiz sakar kimseler kendilerinden daha üstün niteliklere sahip kişilere özenip onlan taklit etmeye çalışırken gülünç durumlara düşerler. *OAA 1679 < ET 2738*

Karnı tok it gölgede yatar. Akılsız, tembel insanlar ellerinde imkân olduğu zaman bunu o anki ihtiyacı kullanır, yarını düşünmeden yan gelir yatarlar. *OAA 1691 < AVP-1*

Kaz yürüyüşü yürüyen tavuk boynunu kırar. Kendi aklını kullanmak yerine başkasının aklını kullanan ve zarar görenler insanlar önce kendilerine güvenmeyi öğrenmelidir. *MTA 1883*

Kazanın doğurduğuna inanan öldüğüne de inanır. Doğru olmadığı kesin olan bir şeye inanan saf kimseler daha imkânsız olan şeylere de kolayca inanırlar. *MNÖ 5268 < AVP-1*

Kel kız gelin olmuş çarşı pazar kapanmış. Bir insan toplumda akısız olarak tanınıyorsa başkalarıyla iş yapması mümkün değildir. *MNÖ 5337 < AVP-1*

Kendi çalar, kendi oynar. Aklını kullanmayanların toplumda bir yer edinmesi, saygı görmesi mümkün değildir. *Ş 3072*

Köpeğin ahmağı baklavadan pay umar. Anlayışsız, beceriksiz kimseler kendilerine layık olmayan değerli bir şey gördüklerinde ona sahip olmak için boşuna bekler dururlar. *OAA 1874*

Köpeğin ahmağı evvel kocar. Akılsız insanlar vakitlerini gereksiz şeylerle geçirir, kendilerini boşuna yıpratırlar.

Körden gözlü, topaldan ayaklı, deliden deli (doğar). Her insan hayatında hata yapar, ama akılsızlar her zaman hata yapar. *RS s. 299*

Körden gözlü, topaldan dizli doğar, delilik ise soy kovar. Akılsız insanların çocuklan da kalıtım yoluyla ana babalarının benzer özelliklerini sürdürürler. *RS s. 299 < BU*

Körler sofrasında ışıkla kaşık aranmaz. Aptal insandan mantıklı bir davranış beklemek saflıktır.

Körün karısı süslenmemeli. Olayları doğru değerlendiremeyen mantıksız insanlardan mantık bekmenmemeli. Çünkü onlar mantığı göremez ve bilmezler. *TDK-2 s. 70*

Köse gitti sakal getirmeye, bıyığını da koydu üstelik. Çok basit bir işi aptallıkları nedeniyle zorlaştıran ve işin içinden çıkılmaz hale getirenler gereksiz yere tüm imkanlarını da kaybederler. *MTA 1942*

Kurbağa deryaya işer, en büyük balığa haber gönderir ki "Ben de bu deryaya ortağım. " Yaptığı bir işin uygun olup olmadığını düşünmeden abartan ve hak iddia edenler toplum tarafından reddedilirler. *MTA 1964*

Kuru çeşmede abdest almış, İhmalpaşada namaz kılmış. Çok iş yapmış gibi görünüp de aslında hiçbir şey beceremeyen insanlar için kullanılır. *RS s. 307*

Küçük büyür de deli uslanmaz. Akıl, mantık gibi kavramlar doğuştan gelen yeteneklerdir ve sonradan kazanılmaz. *RS s. 310 < EB*

Kürtün yağı çok olursa hem yer, hem yüzüne sürer. Beceriksizlikleri nedeniyle elindeki imkanları ilgisiz yerlerde harcayanlar gerekli olduğu zaman bulamazlar.

Manasız latife, tuzsuz çorba gibidir. Yerinde yapılmayan her türlü davranış biçimi, ne kadar güzel olursa olsun rahatsız edici olabilir. *RS s. 316 < AR*

Marangozun kapısı olmaz. Bazı insanlar başkalarıyla ilgili isabetli kararlar verirken aynı isabeti kendilerine gösteremezler.

Maşa varken elini ateşe sokma. Zor bir işi başarmak için elinde çok iyi imkânlar varsa o işi ilkel yollarla yapmaya çalışma. *MNÖ 6223 < AVP-1*

Maymun, yavrusunu severken öldürürmüş. Bazı insanlar beceriksizlikleri nede yle küçük olaylan gereksiz yere abartırlar, bundan da en çok kendileri zarar görürler. *RS s. 318 < ON*

Meleğen inek süt vermez. Mantıklı insanlar bazı işlerin olup olmayacağını önceden anlayabilir ve ona göre hareket edebilirler.

Merdivende bastığın basamağa dikkat et, yukarısına göz atma. Elindeki işi bitirmeden diğer işlere başlayan ve hiçbirinde de başarılı olamayanlar en iyisini yapmayı öğrenmelidir. *RS s. 319*

Merkebe "cilve et" demişler, art ayağıyla kulağını kaşımış. Aptal insanların anlama kabiliyetleri de sınırlı olduğu için söylenenleri yanlış anlarlar ve gülünç duruma düşerler. *RS s. 319*

Nasrettin Hoca, ölü beygire gem takarmış. Sonuç alınmayacak, anlamsız işlerle uğraşmak aptallığın işaretidir. *MTA 6451*

Osmanlı, tavşanı arabayla avlar. Akıllı insanlar her işi yöntemine uygun yapar, beceriksizler ise bu yöntemleri bilmedikleri için anlamsızca uğraşırlar. *RS s. 337*

Öğleye kadar diker, akşama kadar söker. Bazı insanlar beceriksizlikleri nedeniyle bir işi önce bozar, sonra da düzeltmeye çalışırlar. *RS s. 339 < NK*

Ölüsü olan bir gün ağlar, delisi olan her gün ağlar. Akılsız bir evlada sahip olmak ana babalar için ömür boyu yürek acısıdır. *TDK-2 s. 77*

Ölüsü olan gülmüş de, delisi olan gülmemiş. Bazı insanların aptallıkları nedeniyle çevrelerine verdikleri zarar dayanılmaz boyutlara ulaşabilir. *TDK-2 s. 77*

Ölüye ağlarlar, deliye gülerler. Yaptıkları aptallıklara çevrelerindekini güldürenler toplumda küçümsenirler. *RS s. 343*

Pireyi deve yapar. Küçük olayları gereksiz yere abartarak hem kendilerine hem de çevrelerine zarar verenler her şeyin bir ölçüsü olduğunu öğrenmek zorundadır.

Sağırın kulağı duymaz, ahmağın her yanı. Sağır insan duymasa da neyin doğru neyin yanlış olduğunu bilir. Ama aptal ve akılsız kişi doğruyu yanlışı ayırmakta çok zorluk çeker. *MNÖ 6989 < AVP-1*

Sağırlar, hep birbirini ağırlar. Akılsız insanlar benzer özelliklerinden dolayı aralarında çok iyi anlaşırlar. *RS s. 355 < MS*

Sakacıya/Sakaya su satma. Bazı insanların uzman oldukları konular vardır. O kişilere uzmanlıkları konusunda akıl verilmez. *MTA 6531*

Sana bir yumurta pişireyim; ama ev bağda, bağ da dağda. Mallarana düşkün bazı kişiler birine birşey ikram etmek gerektiği hem verecekmiş görünürler, hem de vermemek için bahane uydururlar. *MNÖ 7039 < AVP-1*

Sen herkesi kör, alemi sersem mi sanırsın? Aptallık, kendini beğenmişliği de birlikte getirir. Öyle insanlar kendilerini herkesten akıllı ve becerikli zannederler. *MNÖ 7123 < AVP-1*

Sıcan deliğe sığmamış, bir de kuyruğuna kabak bağ lamış. Görgüsüz, cahil ve beceriksiz bazı kişiler kendilerini daha üstün göstermek için çabalarken gülünç durumlara düşerler. *MNÖ 7179 < AVP-1*

Sonradan görme, güle güle ölme. Görgüsüz, iyi eğitilmemiş kimseler bilmedikleri bir işi yaparken o işi çok iyi biliyormuş gibi bir tavır takınırlar. Ama cahilce davranarak alay konusu olurlar. *MNÖ 7273 < AVP-1*

Şaşan, karısına teyze der. Beceriksiz insanlar en küçük zorlukta paniğe kapılır ve ne yaptıklarını bilmezler. *RS s. 376 < MS*

Şaşkın ördek başını bırakır, kıçından dalar. Ne yaptığını bilmeyen acemi insanlara bir iş verildiğinde işe tersten başlarlar. *ÖAA 2339 < ET 2237*

Şehir oğlanının düşkünü, ak sade giyer kış günü. İş bilmez ve beceriksiz kişiler neyi ne zaman yapacaklarını bilmedikleri için hiçbir konuda başarılı olamazlar.

Tangır elek, tangır saç; elim hamur, karnım aç. Beceriksizliği nedeniyle imkanlarını kullanamayan ve başarılı olamayanlar sebebini araştırmak yerine sadece dert yanarlar. *RS s. 380*

Taş ne kadar ıslanırsa deli o kadar uslanır. Akılsız, laftan anlamaz kimseler için inandığı şey yanlışda olsa ona göre doğrudur. Kimse onlara aksini kabul ettiremez. *MNÖ 7570 < AVP-1*

Tımarhanede mantık okunmaz. Mantıklarını kullanmayı bilmeyenlere mantıkla yaklaşılmaz. *RS s. 389 < HK*

Tımarhanenin gözü kör olsun seni görmediği için. 1. Akli dengesi bozuk kişilerin halkın arasında tek başına dolaşması başkaları için olduğu kadar kendisi için de sakıncalıdır. 2. İnsan birinin yaptığı sinir bozucu bir hareketle karşılaşınca tepkisini böyle anlatır. *Ş 1464*

Tilki inine sığmamış, kuyruğuna kabak bağlamış. Kendi gücü ve kapasitesini hesaba katmadan işe kalkışan ve başarısız olanlar bunun kusurunu kendilerinde aramalıdır. *RS s. 388 < NK*

Tilkinin kulağı avcı sesindedir. Yaptığı işe güvenemediği için sürekli tedirginlik duyanlar hep başkalarından gelecek eleştiriyi beklerler. *RS s. 388*

Tilkiye "Tavuk kebabı yermisin? demişler, "Adamın güleceğini getiriyorsun". Herhangi bir konuda yardıma ve desteğe ihtiyacı olanlara "Yardım ister misin" diye sormak mantıksızlıktır. *RS s. 389*

Türk, tavşanı arabayla avlar. Her işin bir yöntemi vardır. Mantıksız kişiler bu yöntemi bilmedikleri için anlamsızca uğraşırken mantıklılar zorlanmadan o işin üstesinden gelir. *RS s. 398*

Uslu deliye uymaz. Aklını kullanmasını bilmeyenler toplumda yalnız kalmaya mahkumdur. *VI 128*

Uzun boylu, uzun sakallı ahmak olur. Her şeyin bir haddi hududu vardır. Bu hududu aşmak insana sadece zarar verir. *Ş 839*

Velinin bilmediğini deli bilir. Akılsız, saf kimseler bazen öyle bir iş yaparlar ki çoğu akıllı insan bile o işin altından kolay kolay kalkamaz. *MNÖ 7965 < AVP-1*

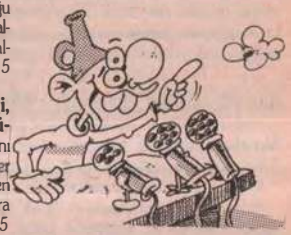

Ver amca tekerleği, sen arabanı süreklersin. Aklını kullanmasını bilenler işin kolayını seçerken zor kısmını aptallara yüklerler. *MTA 6635*

Yağmurlu günde tavuk suyu neylesin. Bir insana yapılacak en iyi yardım, zamanında yapılandır. İnsanların çoğu bu önceliği bilmediği için yaptıkları da işe yaramaz. *RS s. 405*

Yazın serçeye kim olsa yem verir. Her şey zamanında ve yerinde yapılırsa güzeldir. Bazı aptal kişilerin zamansız yaptıkları, ne kadar güzel olursa olsun fayda vermez. *RS s. 413*

Yel değirmeni anladık amma suyu nereden gelir. Bir işi yapmak kadar nasıl yapıldığını bilmek de önemlidir. *MNÖ 8240 < AVP-1*

Yemene giden kahve götürmez. Bir işe girişirken bazı hazırlıklar yapılmaşsa aynı hazırlıkları yeniden yapmak anlamsızdır. *TDK-2 s. 89*

Yumurtanın kulbunu arama. Her olayın bir açıklaması vardır. İlgisiz anlamlar çıkarmak için uğraşmamalıdır. *MTA 6676*

Yumurtaya kulp takma. Her olayın bir açıklaması vardır. İlgisiz anlamlar çıkarmak için uğraşmamalıdır. *MTA 6677*

Yüzmek bilmezsen, deniz kenarlarında işin ne. Bilmediği bir işi yapmaya, o işe karışmaya çalışanlar hem kendilerini hem de çevresindeki insanları tehlikeye atarlar. *RS s. 427 < ON*

Zırva tevil götürmez. Hiç doğru yanı olmayan, saçma sapan sözleri haklı çıkarmak için istediğin kadar uğraş kimseyi inandıramazsın. *ÖAA 2657 < Ş 2130*

→ TEDBİR, AKILLILIK

Akraba idik akrep olduk biz bize, ayrı düştük bakmaz olduk yüz yüze.

AKRABA

Akraba hısım, yakın aileler anlamındadır. Türkler sosyal hayatın ve yaşamın değerini çok iyi anlamışlardır. Sosyal hayatın en küçük birimi olan aile ve aile içi ilişkiler ön plana çıkmıştır. Ailedeki dayanışma, birlik, beraberlik, sevgi, saygı, iş paylaşımı gibi olumlu özelliklerin geliştirilmesi için hiçbir şeyden kaçınılmamıştır. Akraba çevresinde anlaşmazlıkların, kıskançlık ve çekememezliğin zaman zaman olacağını söylerken, sonuçta uzlaşma istenmiştir. Kardeşler arasında da gerilimler olabileceği ama bunun geçici olması gerektiği, çünkü kardeşlerin özde birbirine bağlı ve birbirine muhtaç olduğu vurgulanmıştır. Teyzeye, dayıya ve amcaya özel önem verilmiştir. Görümcelik ve eltilik akrabalar arasında olumsuz unsur olarak işlenmiştir. Akrabalıkta parasal ilişkiler hassas bir konudur. Bu nedenle parasal ilişkilerden uzak durulması istenmiştir. Geleneklerimizde akraba çevresiyle olan ilişkilerin sağlıklı tutulması için huzursuzluk yaratacak davranışlardan kaçınılması öğütlenmiştir.

Adamın gözünü akrabalar çıkarır. İnsan bazen akrabalarından gördüğü zararı hiç kimseden görmez. *TDK-2 s. 19*

Akraba gelmeye gelmeye yad olur, yad gele gele akraba. Akrabalar uzun süre görüşmediği zaman araya soğukluk girer. Birbirleriyle sürekli görüşen, samimi olan kimseler ise birbirlerini akraba gibi hissederler. *MTA 1256*

Akraba ile ye iç, alışveriş etme. Maddiyat bazen akrabalar arasında bile anlaşmazlığa sebep olabilir. *ÖAA 192 < AVP-1*

Akraba ile ye iç, yad el ile konuş. İnsan akrabası ile oturup kalkmalı, ama sırlarını dostlarıyla paylaşmalıdır. *TDK-2 s. 21*

Akraba olsa da düşman, yabancıdan ehven. Akrabanın kötüsü yine de yabancıdan iyidir. *TDK-2 s. 21*

Akraba idik akrep olduk biz bize, ayrı düştük bakmaz olduk yüz yüze. İnsan akrabasıyla ters düşüp ondan uzaklaşabilir. *MNÖ 336 < AVP-1*

Akrabanın akrabaya akrep etmez ettiğini. 1. Bir kişiyi akrabası iyi tanıdığı için, kötülük yapacağı zaman da, onun zayıf noktalarını bilir. 2. İnsana akrabasından gelen bir kötülük bir yabancıdan gelen kötülükten daha ağır gelir. *ÖAA 193*

Akrabaya taş atan unmaz. Yakınlarının kötülüğünü isteyenin işleri rast gitmez.

Allah kardeşi kardeş yaratmış, kesesini ayrı yaratmış. Aynı karnı taşıdıkları için kardeşler arasında bir bağlılık bulunur. Ama bu birbirlerine yük olmaları için bir neden değildir. Çünkü Tanrı herkesin rızkını ayrı yaratmıştır. *ÖAA 242 < Ş 508*

Amcam/Emmim dayım, herkesten hepsinden aldım payım. Kimseden kimseye fayda yoktur. Bazen insana, yakın akrabaları bile yardımcı olmaktan kaçınırlar. *ÖAA 278 < AVP-1*

Anadan doğmayan kardeş sayılmaz. Aynı anadan doğmayan kişiler öz kardeş sayılmazlar. *ET 237*

Ananın dostu damat, babanın dostu evlat. Bazı damatlar kayınvalidelerine gerçek oğulları gibi yakın davranırlar. *TDK - 1 s.43*

Ayrı kardaş yad akrabamdır. Bu topluluğun tamamı deli. *MTA 1410*

Dayı ile dağ dolan, amca ile bağ dolanma. İnsana dayısı, amcasından daha çok yakınlık gösterir. *MNÖ 2385 < AVP-1*

Dayım adam olmadıktan sonra, ha şehirli olmuş ha köylü. Kişi destek görmediği akrabalarına karşı yakınlık duymaz. *TDK-1 s. 86*

Dokuz bacanak bir çavdar gölgesinde eğlenir. Etrafımız delilerle kuşatıldı. *RS s. 142*

Düşmanın yoksa, kardeşin de mi yok? Bazen kardeş insana düşman gibi gelebilir. *RS s. 150*

Elti eltiden kaçar, görümceler bayrak açar. Eltiler arasındaki anlaşmazlıklara en çok sevinen görümcelerdir. *ÖAA 1106 < AVP-1*

Elti eltiye eş olmaz, arpa unundan aş olmaz. Elti eltiyle hiç bir zaman geçinemediği gibi, arpa unundan da yemek yapılmaz. *ÖAA 1107*

Emmim dayım kesem, elimi soksam yesem. Kişinin kendi maddi imkanları tüm akrabalarından daha çok güven verir. *ET 547*

Et ile tırnak arasına girilmez. Aralarında yakınlık olan kimseleri birbirine düşürmek doğru bir davranış değildir. *Ş 329*

Et tırnaktan ayrılmaz. Yakın akrabalar arasında çıkan tartışmalar uzun süreli olmayacağından, bu tür tartışmalara müdahale etmek yanlış olur. *ÖAA 1191 < Ş 331*

Faydasız hısımdan, faydalı hasım yeğdir. Bazı durumlarda kişi, düşmanını,yakın akrabalarına tercih edebilir. Bazen kişiye akrabasının zararı dokunabileceği gibi, düşmanından da fayda görebilir. *MNÖ 3534 < AVP-1*

Görümce, yüzünü görmeyim ölünce. İnsana kocasının kardeşi, kendi kardeşi gibi yakın olamaz. *RS s.194*

Gözünü kim oydu? Hısım oydu. Onun için mi derin oydu? İnsana akrabadan gelen zarar, uzaktan gelen zarardan daha ağırdır. *TDK-1 s. 129*

Her kuş (kendi) kanadıyla uçar. Her insan kendi başının çaresine bakmayı bilmelidir.

Hısım hısımın ne öldüğünü ister, ne onduğunu. İnsan kendi kanından olan kimselerin bir zarara uğramasını istemez, fakat kendisinden iyi duruma gelmesini de çekemez. *ÖAA 1471 < AVP-1*

İki kardeş bir evde geçinememiş, yedi bacanak bir çavdar sapının gölgesinde geçinmiş. Kardeşler aynı evde gelir sağlayamazken, uzak akrabalar çok iyi geçinebilirler. *TDK-2 s. 57*

İki kardeş savaşmış, ebleh buna inanmış. Kardeşler arasında çıkan anlaşmazlıklar hiçbir zaman uzun süreli olmaz. *ÖAA 1513 < VI 247*

İnsana kardeş gibi yâr, Irak gibi diyar olmaz. Kardeşler arasında ufak tefek anlaşmazlıklar da olabilir ama kardeş kardeş için her türlü fedakârlığı yapar. *MNÖ 4790 < AVP-1*

İt taştan, bacı kardaştan korkar. Kız çocukları en çok erkek kardeşlerinden çekinirler. *TDK- 2s. 59*

Kan su olmaz. Akrabalık yakınlıktır, başka ilişkilere benzemez. *MTA 6354*

Kardeş değil, kara taş. İnsanın kardeşi kötüyse ondan hiçbir fayda göremez. *MNÖ 5135 < AVP-1*

Kardeş kardeşi atmış, yar başında tutmuş/Kardeş kardeşi bıçaklamış, dönmüş yine kucaklamış. 1. Kişiye bazen sevgilisi kardeşinden üstün gelir. 2. Kardeşler arasında çıkan tartışmalar çok kötü de olsa, aralarında yine de kırgınlık olmaz. *ÖAA 1671*

Kardeş kardeşin etini yer, kemiğini bir araya koyar. İki kardeş ne kadar kavga etsede arada kopmaz bir bağ vardır. *TDK- 1 s. R 51*

Kardeş kardeşin ne öldüğünü ister, ne onduğunu. Kişi kardeşine ne zarar gelmesini ister, ne de kendinden daha iyi

olmasını. *ÖAA 1673* → **Hısım**

Kardeşi olmayan garip olur. Kardeşi olmayan, yalnız çocuklar, Ne kadar çok arkadaşları olsa da kardeşsizliğin ezikliği içinde büyürler. *ET 596*

Kardeşim olsun da kanlım olsun. Kardeşler arasında kırgınlık olsa da, insana en yakın kişi yine kardeşidir. *ÖAA 1670 < AVP-1*

Kardeşin büyüğü peder, küçüğü evlat yerine geçer. Kardeşler arası dayanışmada yerine göre büyük kardeş baba küçük kardeş ise evlat konumundadır. *RS s. 263*

Kardeşin düşmanlığı, karşıdan düşman çıkıncaya kadardır. Birbirine düşman kardeşler yabancılar karşısında dayanışma içine girerler. *TDK-2 s. 62*

Kimsesiz mirasyedinin kimsesi çok olur. Bir insan zengin olunca bir anda akrabaları artar. *ET 3127*

Malda koyun, insanda kayın sevilir. Akrabalar arasında kayının yeri ayrıdır. *RS s. 314*

Oğlan dayıya, kız halaya çeker. Oğlan çocukları genelde ana tarafına, kız çocukları da baba tarafına benzerler. *ÖAA 2062 < Ş 80*

Ortak/Kuma gemisi yürümüş, elti gemisi yürümemiş. İki evli erkeklerin eşleri anlaşabilirler, fakat kardeş eşleri anlaşamazlar; çünkü araya kışkançlık girer. *ÖAA 2086*

Su gider taş kalır, el gider kardaş kalır. Ne olursa olsun insanlar her zaman ailelerinin yanındadırlar. *MTA 2103*

Sadık dost akrabadan yeğdir. İnsanın dostu fedakâr ve iyi yürekli olursa, akrabalarından görmediği yakınlığı ondan görür. *Ş 2272*

Teyze, ana yarısıdır. Çocuğa en yakın kişi ana babadan sonra teyzedir; teyze en az anne kadar yeğenine ilgi ve şefkat gösterir. *ÖAA 2414*

→ ANA BABA, EVLİLİK

Ağaç meyvesi olunca başını aşağı salar.

ALÇAKGÖNÜLLÜLÜK

Alçakgönüllülük, tevazu, kibirsizlik, kendini üstün görmeyen bir tavır ve davranış içinde bulunmadır. Alçakgönüllülük bir erdemdir, olgun kimselerin gösterebileceği bir davranıştır. İnsan hayat tecrübesi kazandıkça, kendini eğitip bilgi sahibi oldukça, kendini bilmeye başlayınca ancak boynunu eğebilir. O kişi hayatın gerçek değerini farketmiştir de ondan alçakgönüllü olabilmiştir. Bu hal onu gerçek yüceliğe, büyüklüğe götürür. Türk toplumunda alçakgönüllülük gerçek yücelik olarak değerlendirilir.

Ağaç meyvesi olunca başını aşağı salar. Bilgi ve beceri sahibi, erdemli kişi kimseye yüksekten bakmaz. *ÖAA 100*

Akıllı adam yüksekten uçmaz. Alçakgönüllü, olgun kişi kimseye tepeden bakmaz. Çok büyük bir iş başarsa bile bununla övünmeye, kendini beğenmeye kalkışmaz. *RS s. 27 < CU*

Alçak gönül yüce devlettir. Alçakgönüllü olmak kişi için büyük bir mutluluk kaynağıdır. *TDK-1 s. 37*

Alçak uçan yüce konar, yüce uçan alçak konar. Toplumda kendini beğenmiş kişilere değil, alçakgönüllü kişilere değer verilir. *ÖAA 210 < VI 352*

Alçak yer yiğidi hor gösterir. Değerli kişi, sahip olduğu nitelikleri layık olduğu değerin altında bir işte ve çevrede gösteremez. *MNÖ 376 < AVP-1*

Başak büyüdükçe boynunu eğer. Alçakgönüllü, hüner sahibi kimseler, bulundukları mevkide yükseldikçe daha da büyük bir tevazu ile davranırlar. *TDK-1 s. 60*

Kişi kendini herkesten aşağı tutmalıdır. İnsanın mevkisi, ne olursa olsun, alçakgönüllü davranır, yaptıklarıyla övünmezse toplumda daha çok sevilir. *MNÖ 5637 < AVP-1*

Yüce uçan alçak konar. Kendini beğenmiş, çok övünen kimseler her şeyi fazla abarttıklarından uyanırlar ve yanlışlarını düzeltmek zorunda kalırlar.

→ GÖRGÜ, GURUR, KENDİNİ BEĞENME

A köse, sayılmadık kaç tel sakalın var

ALDATMA

Aldatma, dalaverecilik, düzenbazcılık, yalancılık, namussuzluk, birini bile bile, yanlış yola sürme veya kandırma, karşıdakinin bilgisizliğinden yararlanarak onun zararına kazanç sağlama, birine verilen sözü tutmama, bir şeyin gözümüzdeki hali ve niteliği hakkında yanlış bilgi verme, karı veya kocanın eşine sadakatsizlik etmesi anlamlarındadır. Etme bulma dünyasında ne ekersek onu biçeriz. Aldatma, kandırma, yalan, hile gibi durumlar er veya geç ortaya çıkar. İnsanın başkasına yaptığı kötü davranışlar bir gün kendisine karşı da yapılabilir. Bazen de başkaları için kurduğu tuzağa kişi kendi düşer. Yapılan her kandırmaca, hile sahibine aittir, ona dönecektir. Yalancı bir tatlı dil aldatma vasıtasıdır. Yalan söyleyen bir kimsenin hafızası çok kuvvetli olmalıdır ki kendi tuzağına düşmesin. İman sahibi bir kimse karşısındakileri aldatmaktan çekinir, dürüst olmayı yeğler. Toplumumuzda da bu makbuldür.

Abdessiz sofuya namaz mı dayanır? Gerekli koşulları yerine getirmeden bir işi çok iyi yapıyor gibi görünen kimse kendini aldatır. *ÖAA < AVP-1*

Adam adamı bir kere/defa aldatır/sınar. Dürüst kişi başkasını da kendisi gibi bilerek ona inanır; ama bir kere aldandığı kişiye bir daha güvenmez. *OAA 71 < Ş 90*

Adam olan aynı hatayı iki kere yapmaz. Akıllı, zeki insan bir kere düştüğü hataya bir daha düşmez.

Adam olan iki kere aldanmaz. Zeki insan bir kere aldandığı kişiye ikinci kez aldanmaz. *MNÖ 134 < AVP-1*

Akıllı iki kere aldanmaz. Normal bir zekaya, akla, muhakeme yeteneğine sahip kimse ikinci defa aynı şekilde aldatılamaz. *Ş 2594*

Akşam Hacı Mehmet, sabah Eskici Yahudi. Ticaretle uğraşan kimse işinde Yahudi tüccarlar kadar uyanık, iş dışı yaşamında da dürüst ve tutarlı olmalıdır.

Al aslan tutar, güç sıçan tutmaz. Kişi zekasını kullanarak kendisinden daha güçlü birini alt edebilir; fakat zeka yerine gücünü kullanan kişi daha güçsüz ama zeki birine yenilebilir. *MNÖ 357 < AVP-1*

Alavere dalavere, Kürt Mehmet nöbete. Birden fazla kişinin yaptığı bir işte kurnaz ve işten kaytarmayı bilen kimseler bulunuyorsa işi saf ve zeki olmayan kimselere yaptırırlar.

Aldatan aldanır. İnsanları aldatarak, onların sırtından geçinen kimselerin aslında kendileri hiçbir şeyde başarılı olamazlar. Hile ve başarı, pek uzun süre birlikte olamaz.

Aldanan kazanır, aldatan aldanır. Yalan ve aldatma ile insanlardan çıkar sağlayanlar gerçekte hiç bir şey kazanamazlar. Erinde sonunda yaptıkları hilelerin bedelini öderler. Aldanan insan da bunu alışkanlık haline getirmediyse aslında çok şey kaybetmemiştir. *TDK-1 s. 37*

Aldatayım diyen aldanır. Kişi başkalarını aldatma yoluyla kendisine sürekli bir çıkar sağlayamadığı gibi insanlık değerini ve toplumdaki yerini de kaybeder. *Ş 248*

Aldatmak alçaklık, aldanmak ahmaklıktır. Yalancılık, sahtekârlık bir insanın sahip olabileceği en kötü huydur. Böyle kişilere de ancak cahil, saf aptal kimseler inanır. *RS s. 33*

Arife günü yalan söyleyenin/oruç yiyenin bayram günü yüzü kara çıkar/olur. Yalancı kişinin foyası çabuk meydana çıkar. *OAA 328 < Ş 2515*

Asılsız söz sahibine yüz karası getirir/söyleyeni karalar. Yalan söyleyerek insanları kandırmayı huy edinen insan toplum tarafından sevilmez. *ET 437*

Asi yara ile, kadı para ile avlanır. Her insanın zayıf bir noktası vardır. Rüşvet, haksız çıkar sağlamak için kullanılan bir vasıtadır. *ET 2529*

Ava giden avlanır. Başkalarına kötülük yapmayı düşünen insanın bazen planları yürümez, zarar gören yine kendisi olur. *OAA 421 < AVP-1*

Avcı tavşana "Bir kürk vereyim" demiş, "Postumu soyma da senin kürkünden vazgeçtim" demiş. Kurnaz kimse kandıracağı kişiye bir şeyler ikram edip önce onun dostluğunu kazanıp, daha sonra kolayla kandırmak ister, fakat o kişi onu tanıyorsa kandırması çok zor olur. *MNÖ 951 < AVP-1*

"Bee" dediğin hep keçi olsa dağ taş sürü kesilirdi. Bütün söylenenlere inanmamalı, gerçek olup olmadığını araştırmalı; insan daima temkinli davranmalıdır. *MNÖ 1321 < AVP-1*

Bildik kasap kemik satar. Hile yapmayı alışkanlık haline getiren kimselerden dürüstlük beklemek yanlıştır. Bunlar en yakınlarını bile aldatmaktan çekinmezler.

Bir alan bir daha almamış, su paluzesi satan kırk yıl geçinmiş. Kişi bir kere aldattığı birini bir daha aldatamaz; ama aldatacağı bir başka kişiyi her zaman bulur. *ET 1123*

Bir aldanan bir aldanır, iki aldanan her zaman aldanır. Aldatılmaya alışmış insanı herkes kandırabilir. *RS s. 86*

Bir aldanan bir daha aldanmaz. Kişi aldatıldığı zaman bundan bir ders çıkarmalı ve bir daha aynı hataya düşmemeye çalışmalıdır. *MNÖ 1516 < AVP-1*

Bir evde düzen olunca o evde düzen olmaz. Aile hayatında, aile bireyleri birbirine dürüst davranmalıdır. Dürüstlük ortamı kaybedilmişse aile içinde huzursuzluk ve bunalım meydana gelir. *ET 1126*

Bir ipte iki cambaz oynamaz. İki hilekâr bir yerde barınamaz. İkisi de birbirini aldatmaya kalkar ve aralarında sorun çıkar.

Bir kere aldanışta kabahat aldatanın, iki kere aldanışta kabahat aldananın. Bir kere aldandığı kişiye güvenip tekrar aldanan kimse aldanmayı haketmiş sayılır. *ET 1189*

Bir yalanı, bir yılanı, bir de imamı sevmem. Hile, yalan dolan toplumda hoş karşılanmayan davranışlardır. *RS s. 94*

Buğday gösterip arpa satar. Ticaret hayatında aldatmaca yapmayı alışkanlık haline getiren insanlar hileli mal satarlar. Bunlarla yapılan alışverişlerde dikkatli olmak gerekir. *MTA 1542*

Çamın közü olmaz, yalancının sözü olmaz. Devamlı kurnazlık planlayan, yalan söyleyen, hile ve aldatmacayla iş gören insanların doğru söylemeyeceğini bilmek ve sözlerine inanmamak gerekir. *RS s. 109 < KY*

Çarşamba yalan diyenin, perşembe yüzü kara çıkar. Yalan söyleyen insanın yalanı bir gün ortaya çıkar ve rezil olur. *TDK-2 s. 78*

Çekirge bir sıçrar, iki sıçrar sonunda yakalanır/üçüncüsünde ele girer. Kurnaz kimse bir gün mutlaka yakayı ele verir; yaptığı hileler ortaya çıkar. *OAA 538 < ET 1538*

Çift ile koyun, kalanı oyun. Gerçek olan şeyler, akla ve mantığa da uygun olur.

Çok ant içen, çok da yalan söyler. 1. Yalancı, insanları söylediklerine inandırabilmek ve ikna etmek için, kutsal değerler üzerine çok yemin eder. 2. Çok yemin ederek konuşan insanların yalan söyleyebileceği de dikkate alınmalıdır. *MTA 1570*

Çok konuşanda var bir yalan, çok zenginde var bir haram. Çok konuşmayı alışkanlık haline getirenler anlatacak gerçek hikayeleri kalmayınca yalana baş vurabilirler. Çok zengin kimseler de kazançlarına hile karıştırmış olabilirler. *TDK-1 s. 82*

Çok mal haramsız, çok laf yalansız olmaz. Çok fazla malı olan kişinin mallarının arasında, sahtekârlıkla kazanılmış mallar olabileceği gibi, çok konuşan kişinin sözlerinin arasında aslı olmayan sözler de bulunabilir.

Dünya tükenir, yalan tükenmez. Yalancı kişilere her zaman, her yerde rastlanır.

Eğrinin dünyada da ahirette de yeri yok. Dürüst davranmıyan, hilekâr kişiler toplumda bir yer edinemezler. İnsanlar kendilerinden uzak dururlar. *TDK-1 s. 103*

Eksik satanın yanına/dükkanına gidilmez. Eksik gramajla mal satan satıcıdan alışveriş eden olmaz. *TDK-2 s. 42*

El adamı sulu dereye götürür de susuz getirir. Çevremizde, her türlü kurnazlığı, hileyi yapabilecek insanlar olabilir. Yabancı kimselere, tanımadığımız insanlara karşı temkinli olmalıyız. *RS s. 156*

El eliyle yılan tut, onu da yalan tut. Titizlik isteyen bir iş başkasına yaptırılırsa sağlam ve temiz olmaz, onun için gizli tutulmalıdır.

El eliyle yılan tutulur. İnsan başkasına ait olan bir işi kendi işiymiş gibi yapmaz.

El için kuyu kazan kendi düşer içine. Başkasına kötülük yapmak için tuzak kuran kimse çoğu zaman o tuzağa kendisi düşer. *Ş 467*

El oğluna oyun olmaz. Tanımadıkları insanları aldatmaya kalkanlar, aldanabileceklerini de unutmamalıdırlar. *RS s. 163*

En iğrenç yalan göz yaşı şekline girendir. Kendini acındırarak insanları kandırmak insanların zaaflarını kendi çıkarları doğrultusunda kullanmak, çok yanlış ve kötü bir şeydir. *RS s. 165*

Erlik on (ise) dokuzu düzen/hiledir. Bazı olayların hakkından gelebilmek, bir çözüme kavuşturabilmek için kurnazca ve çok dikkatli bir şekilde davranmak gerekir. *VI 349*

Falcı falcıya fent etmez. Hayatlarını, insanları aldatarak sağlayan kimseler, kendileri gibi ayrı şekilde yaşayan insanlara inanmazlar. *MNÖ 3522 < AVP-1*

Geçen sene bir yalan söylemiş, bu yıl kendi inanmış. Yalan söylemeyi alışkanlık haline getiren kimseler, yalan söylemeye kendilerini o kadar kaptırırlar ki, gerçek ile yalanı ayırt edemez hale gelirler. *RS s. 185*

Geçmedik akçe mal sahibine yakışır. Sahtekarlık ve hile, böyle iş yapan kimselere yakışır; asıl çirkin ve kötü işleri, böyle işlerle uğraşanlar hak etmektedir. *TDK-1 s. 123*

Geçmez akça, kötü söz sahibinindir. Çirkin davranışlarda bulunanlar ve sahtekarlık yapan kimseler yaptıkları işlere layıktırlar. *RS s. 186 < CU*

Gerçek çekip gitsin, yalan gelmesin. Doğruluk ve dürüstlük sonucu zarara bile uğrasak, yalan ve yanlış işlerden uzak durmalıyız. *MTA 1719*

Gözle gönül hile götürmez. Yaptığımız işlerde dikkatli olursak ve etraflı bir şekilde düşünerek, gözleyerek işlerimizi yapmaya gayret edersek kolay kolay aldatılmayız. *TDK-1 s. 128*

Ham söz sahibinindir. Sözlerimizle davranışlarımızla çevremizdekileri üzmemeli, darıltmamalıyız. Kötü davranışları, bu davranışları yapanlar hak ederler. *Ş 1743*

Ham söz, kalp akça sahibinindir. Topluma zarar vermeye çalışan insanların kendileri, planladıkları kötülüklere layıktır. Ş 1744

Hapı yaldızla yuttururlar. Değerli olmayan bir malı, değerli göstermek için süsleyerek veya değiştirerek çok güzel göstermeye çalışırlar. *MNÖ 4070 < AVP-1*

Haramzadenin gözü yaşlı olur. Çalarak, kandırarak başkalarının sırtından geçinen kimseler kendilerini masum ve çaresiz göstermeye çalışırlar. *Ş 1689*

Herkesi kendi gibi sanır/sanan aldanır. İster dürüst olsun, ister olmasın, başkalarını da kendileri gibi sananlar hataya düşerler. *MNÖ 4428 < AVP-1*

Hırsız hırsızdan aşırmış, Allah görmüş şaşırmış. Hırsız kimseler çaldıklan malı bazen başka bir hırsıza kaptırırlar.

Hile ile iş gören mihmet ile can verir. Sahtekârlıkla işini yürüten, başkalarının hakkını yiyen kimsenin ölümü acı içinde olur. *OAA 1474 < Ş 1723*

Hile ile onsa şeytan onardı. Aldatma ve sahtekarlık yaparak yaşayanlar, yaptıkları işlerden pek kazançlı çıkmazlar. *RS s. 227*

Hile ile peynir gemisi yürümez. Sürekli aldatma ve kandırma yoluyla geçim ve düzen sağlanamaz. *Ş 1728*

Hile ile unsaydı, sıçan unardı. Yalanla, aldatmaca ile hiç kimse toplumda iyi bir yer sahibi olamaz. *MNÖ 4501 < AVP-1*

Hileden sakınan azdır. Hile insana çıkar ve avantaj sağlayan bir araç olduğu için çoğu kimse bazı konularda bu yola başvurur. *MNÖ 4502 < AVP-1*

Hilekar dokuz ocak yıkmayınca bir ocak kuramaz. İşlerini hile ve sahtekarlıkla yürütmeyi huy edinen kimse bu yolda pek çok kişinin düzenini bozar. *MNÖ 4504 < AVP-1*

Hilekar unmaz kuyruğu ele girer. Hilekar kimse er geç açıkverir; bu nedenle de başarılı olamaz. *MNÖ 4505 < AVP-1*

Hilekardan yumurta alan, içinde sarısını bulamaz. Sahtekar insanların sattıkları mallar hilelidir. *RS s. 227 < TDK-1*

Hilekarı seven olmaz. Hile ile, sahtekarlıkla uğraşan insanlar toplumda yer edinemezler ve hiç kimse tarafından sevilmezler. *RS s. 227*

Hilekarın gözü yaşlı olur. Hile ile iş yapan kimseler insanları daha kolay etkilemek için masum ve acınaklı tavırlar takınırlar. *Ş 1731*

Hilekarın mumu yatsıya kadar yanar. İnsanları kandırarak kendine çıkar sağlamayı huy edinen kimse bir gün mutlaka yakayı ele verir. *Ş 1732*

Hileli pazar mideyi bozar. Eğer bir işe hile karışmışsa o işten hayır gelmez. *MNÖ 4503 < AVP-1*

Hileyle onsaydı fare onardı. Haram mal ve hileli kazanç yoluyla geçinen kimseler sonunda hiç bir şey elde edemezler. *RS s. 228*

Hileyle peynir gemisi yürümez. Bir işin gerçekleşmesi için sağlam temeller üzerine oturması, aldatmacalardan ziyade gerçeklere dayanması gereklidir. *RS s. 228*

İki kişi dinden olursa bir kişi candan olur. Ağır bir suçla suçlanan birisi aleyhinde iki kişi yalancı tanıklık yaparsa o kişinin ölüm cezasına çarptırılmasına sebep olabilirler. *OAA 1518 < Ş 727*

İllet ile dirilen mihnetle can verir. Kirli işler çevirerek güç sahibi olan kimseler ölürken çok acı çekerler. *VI 123*

İşkilli pazar mideyi bozar. Haram karışmış ve kötü yollardan elde edilmiş kazanç yolunu seçenler genellikle zarara uğrarlar. *Ş 601*

İnsan olan bir kere yanılır. Akıllı kimseler aynı hatayı ikinci kez yapmazlar.

İyi yalan bu yalan, fili yuttu bir yılan. Ustalıkla yalan söyleyebilen kimseler inanılması güç olan şeylere bile herkesi inandırabilirler. *Ş 766*

Kale içinden fetholur/alınır. Kaba kuvvetle elde edilemeyen istekler, kurnaz planlar yoluyla gerçekleştirilebilirler. *Ş 2839*

Kalp akça sahibinindir. Kalpazanlık yaparak elde edilen parayı kimse kolay kolay kullanamaz, yine sahibine kalır. *Ş 2834*

Kalp kazanır, kaltaban gönenir. Kaliteden, iyi işten anlamayan kişi sahtekârdır. *Ş 279*

Karamanın koyunu sonra çıkar oyunu. İyi bir kimse olarak görünen, ama aslında art niyet taşıyan kimseler, bekledikleri ortam gerçekleşince gerçek yüzlerini gösterirler. *RS s. 263*

Kem söz, kalp/kem akça sahibinindir. Kötü söz, sahte para insana hiçbir fayda sağlamadığı için onu kimse istemez, sonunda sahibine kalır. *OAA 1776 < Ş 3057*

Kıl bir hile, al bin akçe. Sahtekarlık yaparak büyük miktarda haksız kazanç elde edilebilir . *MNÖ 5479*

Kurt kuzuyu haber vererek yemez. Açıkgöz, kurnaz kimseler, kandıracakları kimseleri şüphelendirecek davranışlardan sakınırlar. *MNÖ 5953 < AVP-1*

Kuzu gibi meler, yılan gibi sokar. Saldırgan, sinsi kimseler kurbanlarını daha kolay avlamak için gerçek yüzlerini belli etmez, daha yumuşak, daha sakin görünürler.

Mızıkçı ile oyun oynanmaz. Her ortamda sorun çıkaran insanlarla güzel olaylar paylaşılmaz. Sorun çıkartarak güzel anlarımızı berbat edebilirler. *RS s. 321 < EB*

Münafık gözü yaşlı olur. Kötülük yapmak isteyen insanlar, masum veya kendini acındırır biçimde bir maske arkasında gizlenirler. *MNÖ 6375 < AVP-1*

Ne ata, ne de avrada inanmak olmaz. İnsanlar en yakınlarındaki kimselere dahi güvenmemeli, daima temkinli olmalıdırlar. *MTA 2006*

Perşembe günü yalan söyleyenin cuma günü yüzü kara çıkar. Yapması gereken bir şeyi yapmış gibi görünen, yalan söyleyen bir kimse, gerçekler anlaşıldığında çok mahcup duruma düşer.

Ramazanda yalan söyleyenin/oruç yiyenin bayramda yüzü kara olur. Yalan söyleyerek bir süre herkesi kandı-

ran kimsenin yalanı nasıl olsa bir gün ortaya çıkar; o zaman da kimsenin yüzüne bakamaz.

Sanma ki hain berhûdar olur, ya kaatil ya berdar ölür. Kötü niyetli, hain kimseler hiçbir zaman iyi bir hayat sürmezler, sürekli suç işlerler ve başları dertten kurtulmaz. *MNÖ 7054 < AVP-1*

Sarı inek meleğen olur, kahpe karı güleğen olur. Düzenbazlar daima kendilerini olduklarından iyi gösterme gayretindedirler. *TDK-1 s. 185*

Süzme yoğurdun ezmesi, dünürlükte yalan düzmesi (sevaptır). İnsanların mutluluğu için zararsız yalanlar söylenebilir. *TDK-2 s. 81*

Şeker, parayı cepten çeker. Hoşlandığımız her şeyi satın almaya kalkarsak parasız kalabiliriz. *RS s. 377 < DA*

Tatlı dil çok adam aldatır. İnsanları kandırmanın en iyi yolu tatlı dilli ve güler yüzlü olmayı becerebilmektir. *MNÖ 7590*

Tatlı dil, güler yüz, düşmanın kolunu büker. Tatlı dil ve güler yüz karşısında çok sinirli ve saldırgan kimseler bile sakinleşir, yumuşar. *MNÖ 7591 < AVP-1*

Tavşana kaç tazıya tut. İki tarafı da idare ederek kendi çıkarlarını gözetenler için söylenir *MNÖ 7603 < AVP-2*

Uzuncarşı'nın alt tarafında bir yalan söylemiş; yukarısına çıkmış kendi inanmış. Bazı insanlar bazen bir yalan söyler, herkesi inandırırlar; o kadar ki bir süre sonra o yalana kendileri de inanırlar. *Ş 841*

Yalan, biraz da sen oyalan. Hayali işler insanlara boş yere vakit kaybına sebep olur. *RS s. 316 < NK*

Yalan/Yalanı dinlemek yalan söylemekten güçtür. İnsan genellikle zor durumda kaldığında yalan söylemek yoluna başvurur; dinleyen kişinin buna katlanması güç olur. *MNÖ 8072 < AVP-1*

Yalan dokuzmuş, sekizi avcının torbasından çıkmış. Özellikle avcılar, av esnasında, aslında olmamış olayları, gerçekmiş gibi ballandıra ballandıra anlatırlar. *RS. 406*

Yalan ile iman bir yerde durmaz. Yalan söylemek din ve ahlâk kurallarıyla bağdaşmaz; bu yüzden yalanla iş yürüten dürüst ve namuslu sayılmaz. *ET 3738*

Yalan kötülüklerin anasıdır. Kötü biten olaylar genelde yalanların, sahtekarlıkların sonucunda meydana gelir. *RS. s. 406*

Yalan söylemeli, amma kubbesiz bırakmamalı. Yalanın başarıya ulaşabilmesi için kusursuz bir kurguya sahip olması, yani açık vermemesi gerekir. *RS s. 40[illegible] < DA*

Yalan söylemeyince laf üretmez, haram katmayınca mal üremez. Çok konuşanlar gerçekleri yalanla çoğaltırlar. Çok malı olan da kazancına hile karıştırmış olabilir. *RS s. 406*

Yalan söyleyen unutkan olmamalı. Yalan söyleyen kişi dikkatsiz ve unutkan davranırsa, ağzından kaçırdığı yanlış bir söz yalanını açığa çıkarabilir. *MNÖ 8074 < AVP-1*

Yalan, söyleyene yüz karası olur. Yalancı, yalanı açığa çıkartıldığında güç duruma düşer ve herkese rezil olur. *RS s. 406*

Yalan var ki gerçekten yeğdir. Bazı durumlarda bir felaketi önlemek için gerçeği saklamak gerekiyorsa yalan söylemek daha doğru olur. *Ş 3844*

Yalan yanlıştır ki yılan yanıltır. Yalan söz en sinsi, en kurnaz kimseleri bile yanıltır.

Yalancı kim? İşittiğini söyleyen. Bir şeyin doğru olup olmadığına emin olmak için insan duyduğuna değil, gördüğüne inanmalıdır. *MNÖ 8081 < AVP-1*

Yalancı topaldan kolay tutulur. Sürekli yalan söyleyen kimseden herkes şüphelenir. Bu yüzden yalanı çok çabuk ortaya çıkar.

Yalancının evi yanmış, kimse inanmamış. Yalan söylemeyi huy edinmiş kimselerin sözüne doğru da olsa pek inanan çıkmaz. *Ş 3841*

Yalancının gemisi yürümez. Yalancı kimseler sürekli yalan söyleyerek her istediklerini elde edemezler. *MNÖ 8083 < AVP-1*

Yalancının ipi ile kuyuya inen kuyu dibinde kalır. Yalancı olduğunu bildiği halde onun sözüne inanıp bir işe girişen o işten eli boş döner.

Yalancının mumu yatsıya kadar yanar. Yalancı kimse söylediği yalanı uzun süre saklayamaz. *MNÖ 8084 < AVP-1*

Yalancının şahadeti tutulmaz. Yalancı kimselere hiçbir konuda güvenilmez. *MNÖ 8085 < AVP-1*

Yalancının şahidi yanında olur. Yalan söyleyen kimse her şeyi düşünüp, inandırıcı olmak için elinden geleni yapar. *MTA 2488*

Yalancının yalanı tükenmez. Yalancı insanlar her konuda çekinmeden yalan söyleyebilirler. *ET 3842*

Yalancının zihni sabit gerek. Yalan söyleyen kimse akıllı biri değilse kendini çabuk ele verir.

Yalancıyı evine kadar kovalamalı. Yalan söyleyenin yalanını açığa çıkartmak için elimizden geleni yapmalıyız. *MTA 2189*

Yalancıyı kaçtığı yere/menziline kadar kovalamalı/kovalarlar. Yalan söylediğinden şüphelendiğimiz kişinin yalanını açığa çıkarmak istiyorsak ona inanmış gibi görünüp sonucu beklemeliyiz. *TDK-s. 201*

Yalanı oranla söyle. Yalan fazla abartılarak söylenirse inandırıcı olması güçleşir. *Ş 3845*

Yalanı söylemeli, amma kubbesiz bırakmamalı. Yalan söyleyen kimse yalanını inandırıcı kaynaklara dayandırarak söylemelidir. *ET 3847*

Yalanın dibi/altı deliktir. Gerçek dışı şeyler üzerine ideallerimizi, düşlerimizi bağlayamayız. Çünkü er geç gerçekler ortaya çıkmaktadır. *TDK-2 s. 87*

Yalanın kemiği yok ki boğazına batsın. İnsan istedikten sonra kolaylıkla yalanı söyleyebilir. *TDK-1 s. 202*

Yalanla iman bir yerde durmaz. Dürüst insanlar yalan söylemezler , yalan söyleyen kimseler dürüst olamazlar. *RS s. 406*

Yiğidin silahı inkardır. Yalancılara karşı onların yalanlarını kabullenmeyerek karşı konulabilir. *RS s. 420 < TS*

Yolunu şaşırmak ayıp değil, ayıp olan onu yeniden bulmamaktır. Her insan hata yapıp yanılabilir. Önemli olan hatalardan ders alıp onları tekrar ettirmemektir. *MTA 2232*

→ KURNAZLIK, GÖRÜNÜŞ, TİCARET

Akacak kan damarda durmaz.

ALINYAZISI

Alınyazısı, yazgı, kader, kısmet, talih, mukadderat, nasip; olması kaçınılmaz bir şeyin bir insanın başına gelmesi, özelden beri Allah tarafından kararlaştırılmış olduğuna inanılan her türlü hallerdir. İnsana alınyazısı olarak verilen değişmez. Ne olması gerekiyorsa o olur. Ömür ne kadarsa o kadar yaşanır. Kişinin kısmeti neyse, nerede

olursa olsun o yaşanır. Kaderde ne yazıyorsa onlar insanın başına gelir, bundan kaçış yoktur. Herkes kısmeti kadar yer, içer. Nasip değilse dilemek de faydasızdır. Takdire rıza gösterilir. Görülüyor ki Türk toplumunda kadere büyük bir inanış ve teslimiyet vardır. Kaderin değişmiyeceğine, toplum geleneklerine inanç hakimdir.

Akacak kan damarda durmaz. Kişinin alınyazısında bir zarara uğramak varsa, hiçbir güç bunun önüne geçemez. *ÖAA 149 < Ş 221*

Alın yazısı değişmez. İnsanın kaderinde ne varsa onu yaşamak zorundadır. Bunun aksi mümkün değildir. *ÖAA 223 < Ş 270*

Allah herkesin falına bakar, boynuna takar. İnsanı tüm hayatı doğduğu günden itibaren Allah tarafından tespit edilmiştir. Buna alınyazısı denir ve insan alınyazısıyla yaşar. *TDK-1 s. 39*

Allah'tan yazılmış başa gelecek. Bir insanın hayatı boyunca iyi veya kötü tüm yaşadıkları veya yaşayacakları Allah tarafından belirlenmiştir. *MNÖ 467 < AVP-1*

Alna yazılan / Alında yazılı olan başa gelir. Kişi kaderinde ne yazılmışsa, yaşamında da onları görür. *ÖAA 262*

Asılacak (suda) boğulmaz. Kişinin alınyazısında ölümü nasıl belirlenmişse öyle olur. *Ş 158,159*

Atalar çıkarayım der tahta, döner dolaşır gelir bahta. Bir insan bir konuda ne kadar uğraşırsa uğraşsın sonuçta kaderinde yazılan neyse o olur. *RS s. 55 < NK*

Başa yazılan gelir. Hiç kimse kaderinde yazılandan kaçamaz. Er ya da geç kaderi yerine gelir. *Ş 996*

Baykuşun kısmeti ayağına gelir. Bazı insanlar Allah tarafından şanslı yaratılmışlardır. Böyle insanlar her konuda kolayca istediklerine kavuşurlar. *Ş 1038*

Çıkan kan damarda kalmaz. Bir işin nasıl sonuçlanacağı önceden bellidir ve insanın gücü değiştirmeye yetmez. *MTA 1560*

Felekle döğüşen akıbet yenilir. Bir insan kaderiyle yaşamak zorundadır. Kaderini değiştirmesi mümkün değildir. *ET 2689*

Gelini arabaya bindirmişler, "ya nasip" demiş. Bir iş ne kadar kesin gibi görünürse görünsün sonuçlanmadan karar vermemek gerekir. *RS s. 187*

Hasta yatan ölmez, eceli yeten ölür. Kişi hasta da olsa, sağlıklı da olsa ancak eceli geldiğinde ölür. *ÖAA 1375*

İnsan kısmetini aramazsa kısmeti insanı arar. Tanrı bir şeyi insana uygun görmüşse o şey insanı nerde olsa bulur. *MNÖ 4767 < AVP-1*

İş olacağına varır. Kişi kaderin çizdiği doğrultuda sonuçlanacak bir olayın akışını değiştiremez. *ÖAA 1582*

İyi olacak hastanın hekim ayağına gelir. Karşılaşılan kötü bir durumdan kurtulmayı Tanrı uygun görmüşse, rastlantı gibi görünen bir nedenle durum düzelir. *ÖAA 1626 < AVP-1*

Kaderde varsa görülür. Tanrı insanın kaderini nasıl yazmışsa olduğu gibi yaşamak zorundadır. *MNÖ 4987 < AVP-1*

Kaderden kaçılmaz. İster kötü olsun, ister iyi olsun, kaderinde ne yazılmışsa insan bunları yaşamak zorundadır.

Kadere keder olmaz. İnsan kaderini olduğu gibi kabul etmelidir. Kaderine karşı gelmek Allah'a karşı gelmektir. Onun için isyan etmek veya üzülmek doğru değildir. *TDK-2 s. 61*

Kaderin yaptığını kimse yapamaz. Hayat boyunca insanın başına iyi veya kötü öyle şeyler gelir ki bunları yapmaya insanın gücü yetmez. Çünkü bunun olmasını isteyen insanüstü bir güçtür. *ET 2821*

Kaderinde varsa kaşığına o çıkar. Kaderinde ne varsa insan onlarla yaşamak zorundadır. *RS s. 256*

Kaşığa ne gelirse bahtına. Bir insanın karşılaştığı her şey kaderinde yazılandır. Onun için kabul etmekten başka çaresi yoktur. *RS s. 268 < AVP-1*

Kaşık kısmete vasıtadır. Kaderde yazılan her şey değişik yollarla o kişiye ulaştırılır. Burada önemli olan yol değil ulaştırılandır. *RS s. 269*

Katır ziyan yapar, eşeklerin kulakları kesilir. Bazen bir insan başkasının yaptığı hatayı, haketmediği halde ödemek zorunda kalabilir. *TDK-1 s. 154*

Kısmet gökten zembil ile inmez. Kişinin nasibi çalışmadan, durduğu yerde ayağına gelmez. *Ş 2893*

Kısmet ise gelir Hint'ten, Yemen'den, kısmet değilse ne gelir elden? Tanrı bir şeyi kişiye layık görmüşse o şey, en olmadık yerden bile gelir onu bulur; layık görmemişse kişi ona asla kavuşamaz. *ET 2891*

Kısmet ise karşına çıkar. İyi veya kötü eğer bir insanın kaderinde varsa mutlaka onunla karşılaşır.

Kısmetin seni arar bulur. İyi veya kötü eğer bir insanın kaderinde varsa mutlaka onunla karşılaşır. *ET 2892 < AVP-1*

Kısmetinde ne varsa kaşığında o çıkar. Kişi çalışması karşısında ancak Tanrı'nın uygun gördüğü kadarını kazanır. *Ş 2894*

Kısmetinden fazla yiyemezsin. Kişi ne kadar çalışsa Tanrı'nın nasip ettiğinden fazlasını elde edemez. *MNÖ 5526 < AVP-1*

Kısmetinse gelir Hint'ten Yemen'den kısmetin değilse ne gelir elden. Tanrı insana bir şeyi uygun görmüşse, o şey o insanı nerede olsa bulur. Uygun görmemişse, ne kadar uğraşırsa uğraşsın, o şeyi elde edemez. *RS s. 283*

Kimse kimsenin çukurunu dolduramaz. Kimse başkasının yerine ölemez. *ET 3128*

Kimse kimsenin kısmetini/rızkını yemez. Tanrı herkesin rızkını ayrı ayrı yaratmıştır; bu yüzden herkesin kazandığı, yediği, içtiği nasibi kadardır. *ÖAA 1825 < Ş 3132*

Kişiye talep fayda etmez, nasip olmayınca. İnsan bir şeyi istemekle onu elde edemez. Ona sahip olması için kaderinde yazılı olması gerekir. *VI 448*

Kul yazısını, baş sızısını çeker. Herkes sadece kendi kaderiyle başbaşadır ve kendi kaderini yaşar. *TDK-1 s. 167*

Kuşa süt nasip olsa, anasından olurdu. Herkes kendi doğasına uygun olarak Tanrıdan nasibini alır. *ÖAA 1942 < VI 468*

Nasipse olur. Her şey insanın kısmetinde varsa olur. Kısmette yoksa boşuna uğraşmamak gerekir. *RS s. 327 < CU*

Nasipten fazla olmaz. Herkes kısmetinde yazılanla yetinmelidir. Çünkü fazlasını elde etmek insanın elinde değildir. *RS s. 327 < CU*

Ne gelirse kula, Hak'tan gelir. Her şey insanın kaderinde yazılıdır. Bu kaderi de hazırlayan Allah olduğuna göre sonuçta her şey Allah'tan gelir. *RS s. 328*

Neler gelmez felekten, develer geçer elekten. Kişinin talihi açıksa nasibini en olmadık yerlerden kazanır.

Nereye gidersen kısmetin de beraber gider. Tanrı bir şeyi kişiye nasip etmişse, nereye giderse gitsin o şey kişiyi bulur. *MNÖ 6522 < AVP-1*

Olacağa çare yoktur. Tanrı insanın başına bir olay gelmesini uygun görmüşse ondan kurtuluş olmaz. *Ş 918*

Olacak ile öleceğe çare yoktur. Kişinin alnına ne yazılmışsa mutlaka başına gelir. *MNÖ 6605 < AVP-1*

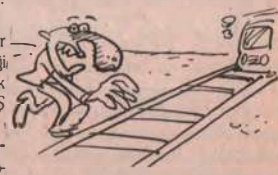

Olacak olur. Olacaklar önceden belirlendiği için bunu değiştirmek mümkün değildir. *Ş 820*

Olacak olur çar naçar. İnsan eninde sonunda kaderinde yazılana ulaşır. Bunu değiştirmenin çaresi yoktur. *MNÖ 6604 < AVP-1*

Olacakla öleceğe çare bulunmaz. Kişinin kaderinde ölmek ya da bir zarara uğramak varsa, hiçbir güç bunu önleyemez. *ÖAA 2073*

Parmağı uzun bal yemez, kısmeti olan yer. Bir şeyden

ona yakın olanlar, onu elinde bulunduranlar değil, ancak nasibi olanlar yararlanır.

Takdir ne ise o olur. İnsan bir durumla karşılaştığı zaman bunun sonucu onun kaderinde zaten belirlenmiştir. *MNÖ 7517*

Takdir tedbiri bozar. Olacak bir şey kaderde varsa, kişinin buna karşı aldığı önlemler bir işe yaramaz. *MNÖ 7518 < AVP-1*

Takdirle yazılan tedbirle bozulmaz. İnsanın kaderinde yazılı olan şeylere hiçbir şey engel olamaz. *Ş 1426*

Takdire rızadan gayrı çare olmaz. İnsanın kaderinde ne yazılıysa, buna razı olmak zorundadır. *ET 1429*

Takdir-i hüda kuvvet-i bazu ile dönmez. Kainatta olan her şey Allah'ın isteğine bağlıdır. İnsanın gücü, kendisini de yaratan Allah'ın yaptıklarını değiştirmeye yetmez. *Ş 1425*

Takdirin yaptığını tedbir bozamaz. Bir insan olacaklan ne kadar değiştirmeye uğraşırsa uğraşın başaramaz. Çünkü onun olmasını isteyen Allah'ın gücüdür ve insan o güç karşısında acizdir. *RS s. 379*

Yazıdan/Kaderden kaçmak olmaz. Kaderde yazılı olanlardan kaçıp kurtulmak mümkün değildir. *MNÖ 8229 < AVP-1*

Yazılan bozulmaz. İnsan eninde sonunda kaderinde yazılana ulaşır. Bunu değiştirmenin çaresi yoktur. *MTA 6659*

Yazılmış olan görünür. Kaderde yazılı olan herşey yaşanır. *RS s. 414*

→ ALLAH, DİN, SON

Keçinin yemediği ot başını ağrıtır.

ALIŞKANLIK

Alışkanlık, itiyat, adet, her zaman sürdürülen bir davranış, bir şeyi tekrar ede ede kolaylıkla yapabilme yetisi elde etmedir. Alışkanlık bir şeyi yadırgamama, bağımlılık durumlarında da kullanılan bir kavramdır. İnsan iyi şeylere alıştığı gibi zararlı şeylere de alışkanlık geliştirebilir. Alışkanlıklar zamanla insana siner, huy haline gelir. Bazen bir yaşam biçimi oluşturur. Bu noktadan sonra onu değiştirmek zorlaşır. Bazı alışkanlıklar vardır ki kişinin kendisi bile onlardan rahatsızlık duyar, kurtulmak ister. Yer etmiş alışkanlıkları değiştirmek önce yadırganır. Sonra yenisine uyum sağlanırsa ona da alışılır. İnsanlar eğilim olarak alıştıkları şeyleri ararlar, isterler. Bu konudaki ata öğütlerinden bize yansıyan, kötü şeylere alışmaktan korunmak, iyilerini de terk etmemek gerektiğidir.

Adet etme, adeti terketme. Kişi toplumdaki kurallara uymalı, bu kuralları sarsacak davranışlardan uzak durmalıdır.

Adet insanda tabiat olur. Kişinin edindiği alışkanlıklar zamanla o kişinin doğasının bir parçası haline gelir. *MNÖ 165 < AVP-1*

Adet tabiat-ı saniyedir. Alışkanlıklar kişide öyle kökleşir ki sonradan kazanılan ikinci bir karakter haline gelir. *Ş 2503*

Alışmış kudurmuştan beterdir. Kişi alıştığı bir şeyi bırakmak istemez; ona karşı bir düşkünlük gösterir. *ÖAA 225 < ET 252*

Alışmış kursak bulamacını ister. İnsan alışkanlık duyduğu şeyleri sürekli yapmak ister.

Bal yiyen baldan bıkar/usanır. Ne kadar hoşa gitse, değerli de olsa bir şeyi sürekli yapmak kişide bıkkınlık yaratır. *TDK-2 s. 28*

Boğaz yediğini istemez de, göz gördüğünü ister. İnsan hoşlandığı bir yemeği bulsa da bulmasa da pek fazla aramaz. Ama çok arzuladığı bir şeyi görüp de ona sahip olamayınca o şeyi uzun süre aklından çıkaramaz. *TDK-1 s. 69*

Çengi ölüsü çalgı ile kalkar. Kişi en uygunsuz koşullarda bile alışkanlığından geri kalmaz. *Ş 1592*

Dadandı dayım köfteye, yine gelir haftaya. İnsan bir yerde hoşuna giden birşey veya bir çıkar gördümü sürekli oraya gitmek ister. *RS s. 120 < ON*

Dadanmış kudurmuştan beterdir. Bir şeyi alışkanlık haline getirmiş kimse o şeyden hiç bıkmaz. *Ş 1825*

Eski köye yeni adet. Bir insan bir işi hep aynı şekilde yapıyorsa ona o iş için başka bir yol öğretmek zor olur. *MNÖ < AVP*

Fare geçer yol olur. Kişi ilk defa denediği bir şeyi hoşuna gidip te birkaç kez daha denemeye kalkışırsa, o şeye alışır ve bir daha kırakması zor olur. *MNÖ 3527 < AVP-1*

Her gün baklava (börek) yense bıkılır. Çok beğendiğimizşeylerden bile her gün yararlanmak insana bıkkınlık verir.*! ET 3715*

İt yediği yeri sekiz, insan dokuz dolanımış. Bedeva yaşamaya alışmış kimseler çıkar gördü bir yer bulunca oradan uzaklaşmak istemez. *TDK-1 s. 147*

İti mindere çağırmışlar da "Bura benim yerim değil" demiş. Bazı kimseler alıştıkları bir şeyin daha değerli olanını bulsalar bile yine de ondan vazgeçemez. *TDK-1 s. 145*

İtin ayağını taştan mı esirgiyorsun? Yaşadığı güçlüklere alışarak onları umursamayan kişiler, kendilerine sağlanan kolaylıklara değer vermezler.

Kişinin yemediği ot başını ağrıtır. Kişi alışık olmadığı bir şeyden rahatsız olur. *Ş 3015*

Sıçanın geçtiğini aramam, amma yol olur kalır. Bazı alışkanlıklar kişiye bir kere deneme yoluyla bulaşır. *MNÖ 7188 < AVP-1*

Sıçan geçer yol bulur. Alışkanlık yapan kötü bir şeye bir defa başlanırsa bırakması zor olur. *ÖAA 2265*

Sırt giydiğini ağız alıştığını ister. İnsan bir şeye alıştı mı o şeyi bulamazsa rahatsız olur. *MNÖ 7202 < AVP-1*

Su kabı su yolunda kırılır. Bir şeye bağımlılığı olan veya bir amaca hizmet etmeye şartlanmış kişi bu uğurda ya bir kazaya uğrar ya da yaşamını bu yola adar. *MTA 2105*

Tiryakinin tiryakiye borcu var. Aynı şeyin tiryakisi olan kimseler o şeyi bulamadıklan zaman birbirlerinden alırlar. *TDK-1 s. 195*

→ SENLİBENLİLİK, HUY, DEĞİŞİKLİK

Allah kimseye kaldıramayacağı yük vermez.

ALLAH

Allah, Tanrı Yaradan, Rab, Mevla, Cenabı Hak; kainatın ve kainatta var olan her şeyin yaratıcısı ve yöneticisi olarak tapılan yüce varlık. Allah doğmamış, doğurulmamıştır. Evrensel düzeni kuran O'dur. Kollayan, gözeten, ne kulundan ne de bir karıncasından vazgeçmeyen Allah'tır. Yarattıklarını aç açık bırakmaz. Kendisine dayananlara daima yardımcıdır. Kimin neye gereksinmesi varsa bilir, ona göre nimetlerini verir. Bir dileğimiz olursa O'ndan isteriz. O'na yönelenin eli boşta kalmaz. Hata yapmak kullara mahsus iken hatasızlık ve bağışlama Allah'a aittir. Kullarına karşı fevkalade bağışlayıcı ve merhametli olan Allah kulunun hatasını hiçbir zaman yüzüne vurmaz. Sabırla kulunun tövbe etmesini bekler. Kulunu acı çektirerek terbiye eder. Verdiği acıların amacı selamettir. Kimseye kaldıramayacağı yük vermez; yük verdiğini de mutlaka kaldıracak bir güçle destekler. İnsanlar davranışları ve düşüncelerinin karşılığında hak ettiklerini mutlaka Allah'tan görürler. Kulun kula davranışı, Tanrı'nın kula olan davranışına bir ölçüt teşkil eder. Yani insan çevresindekilere iyilik ederse Tanrı'dan iyilik, kötülük ederse cezası olarak kötülük bulur. Bizi takdir edip değerlendiren Allah'ın işine kimse karışamaz. O her şeyi bilendir. Kullar ancak O'nun bilgisinden, O'nun izni nisbetinde sezerler. Allah'ın kuluna ve kulun Allah'a yakınlığı özel bir ilişkidir. Onun için Allah'la kul arasına başka bir kulun girmesi yanlıştır. Türk toplumunda gösterişten uzak içten bir Allah inancının insanı yapıcı ve sevecen kılacağı kabul edilir. Türklerde açıkça kendini gösteren ulusal bir şuur oluşumunun merkezinde güçlü bir Tanrı ve O'nun ifade ettiği manevi erdemlere bağlılık yatar.

Ağılda oğlak doğsa ovada otu biter. Allah yarattığı her varlığın rızkını da beraber yaratır. *ÖAA 113*

Allah açtığı boğazı aç bırakmaz. Allah yarattığı insanı aç bırakmaz, rızkını da verir.

"Allah Allah" demeyince işler olmaz. Yapacağımız işe Allah'ın adıyla başlarsak daha başarılı oluruz.

Allah balmumu yakana balmumu, yağmumu yakana yağmumu verir. Kişi benimsediği yaşam tarzında neye, ne kadar gereksinim duyuyorsa Allah kişiye onu, o kadar verir. *ÖAA 230 < AVP-1*

Allah bile kulun hatasını yüzüne vurmaz. İnsan hata yapabilir. Fakat başkalarını hatalarından dolayı suçlamak ve bu hatayı çevreye yaymak yerine onu gidermeye çalışmalıdır. Allah bile kullarını affederken bizim de başkalarına aynı şekilde yaklaşmamız gerekir. *Ş 500*

Allah bilir, ama kul da sezer. Geleceği, kimi durumlarda kişilerin ve olayların iç yüzlerini ancak Allah bilir; ama kişi de aklını kullanarak bu konularda az çok bir tahminde bulunabilir. *ÖAA 231 < AVP-1*

Allah bilir kulunu, giydirir çulunu. Allah kişinin gönlündekileri, neye gereksinim duyduğunu bilir ve kişiye onları verir. *TDK-1 s. 39*

Allah bir adamdan alırsa yel götürür, sel götürür, el götürür. Allah birinin kısmetini kapalı tutarsa o kişi ne yapsa da mülk sahibi olamaz. *TDK - 1s.39*

Allah bir karıncasından bile geçmez. Allah yarattığı hiçbir varlıktan rahmetini esirgemez. *MNO 416 < AVP-1*

Allah büyüktür. Zor durumda kaldığımız zaman ümitsizliğe kapılmamalı, Allah'ın büyüklüğüne sığınmalıyız.

Allah çam isteyene çam, mum isteyene mum verir. Allah herkesin gönlüne göre verir. *ÖAA 232* → **Allah balmumu**

Allah dağına göre kar verir/verir kışı. Allah herkese kaldırabileceği kadar yük, sıkıntı verir. *ÖAA 233 < AVP-1*

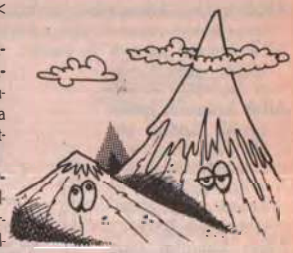

Allah dağları bile alçaklı yüksekli yaratmış. Allah her kulunu değişik yapılarda ve yeteneklerde yaratmıştır. *TDK-2 s. 22*

Allah dert verir, dermanı da verir. Allah kişiye bir sıkıntı vermişse ondan kurtulmanın bir çaresini de mutlaka verir.

Allah dişsize badem, kulaksıza küpe vermiş. İnsan bazen yeteneklerine ve yapılarına uygun olmayan konularla karşılaşır ve doğal olarak başarısız olurlar. Ancak hiçbir zaman Allah'a isyan etmemelidirler. Çünkü yaşadığımız dünya bir sınavdır. Her şeyde bir hikmet vardır. *TDK-2 s. 22*

"Allah" diyen aldanmaz/mahrum kalmaz. Allah adıyla işe başlayan emeğinin karşılığını fazlasıyla alır. *Ş 502*

Allah dokuzda verdiğini sekizde almaz. Allah yarattığı hiçbir varlığın yaşamını, önceden belirlediği süre dolmadan elinden almaz. *ÖAA 235 < Ş 507*

Allah herkesin gönlüne göre verir. Allah herkesin dileğini beklediğine uygun olarak gerçekleştirir. *Ş 515*

Allah ile kul arasına girilmez. Sadece iki kişiyi ilgilendiren bir konuya üçüncü kişinin karışması yersiz ve yanlış olur. Örneğin kulluk görevlerinde kişi sadece Allah'a karşı sorumludur ve bu konuda kimseye müdahale etmek doğru değildir, başkalarını ilgilendirmez.

Allah ilmi dileyene, malı dilediğine verir. Çalışan herkes ilim sahibi olabilir; zenginlik ise ancak Allah'ın nasip etmesiyle ele geçer. *MNO 426 < AVP-1*

Allah imhal eder, ihmal etmez. Allah kendisine karşı gelen insana bile bağışlayıcı yaklaşır ve doğruyu bulması için zaman tanır. Ama kişi gene düzelmezse bunun cezasını mutlaka verir. *Ş 497*

Allah kerimdir, kuyusu derindir. 1. Allah kullarının kötü duruma düşmesini istemez ve çok fazla olan nimetlerinden herkesi faydalandırır. 2. Allah her konuda kulunun yanındadır ve yardımcıdır. Ancak çok büyük günahlar işleyen ve pişman olmayan kulları için de en ağır cezayı verir. Bu ceza insanlar için ibret olmalıdır.

Allah kırkılmış kuzuya göre yel estirir. Allah herkese sevinci ve kederi hakettiği ölçüde verir.

Allah kimine bal verir parmak vermez, kimine parmak verir bal vermez. Allah kimine çok mal mülk verir, ama bunlardan faydalanamaması için bir kusur verir. Kiminin de sağlığı sıhhati yerinde olur kendi geçimini zor

sağlayacak kadar verir. Ama mutlaka bunlann bir sebebi vardır. *TDK -1s. 40*

Allah kimisine keş verir diş vermez, kimisine diş verir keş vermez. İnsanlar bazen yeteneklerine ve yapılanna uygun olmayan konularla karşılaşır ve doğal olarak başarısız olurlar. Ancak hiçbir zaman Allah'a isyan etmemelidirler. Çünkü yaşadığımız dünya bir sınavdır. *TDK-2 s. 22*

Allah kimseye kaldıramayacağı yük vermez. Allah insana yapamayacağı işleri zorla yapsın diye emir buyurmaz.

Allah kulu kısmeti ile yaratır. Her insan yaratılırken imkanlan ve kısmeti de önceden belirlenmiştir. Önemli olan bu kısmeti akıl yoluyla bulmak ve Allah'ın istediği biçimde kullanmaktır.

Allah kuluna nefesi sayı ile vermiş. Allah herkesin ömrünü sınırlı yaratmıştır. Kimse ömründen ne bir nefes az, ne de bir nefes çokyaşayabilir. *MNÖ 432*

Allah kulundan geçmez. Allah her zaman kulunun yanındadır ve onu zor durumda bırakmaz. *ÖAA 243 < AVP-1*

Allah kulunu kesmeyince rızkını kesmez. Allah insanın canını almadıkça kimsenin geçim yollannı kapamaz. *TDK-1s.40*

Allah kulunu kısmeti ile yaratır. Allah her insana iyi ya da kötü bir geçim yolu verir. *ÖAA 244*

Allah kulunun götüreceği kadar verir. Allah insana acıyı ve üzüntüyü dayanabildiği kadar verir. Bolluk ve bereketi de elde etmesini bilene verir. *Ş 509*

Allah kulunun yardımcısıdır. Allah kendisine güvenenleri zor durumda bırakmaz.

Allah mağruru sevmez. Gücüne kudretine güvenip herkesi küçümseyen, hor gören kimselerin Allah koruyucusu olmaz.

Allah ne verir de kul götürmez? Allah herkesin kısmetini ayn ayn yaratmıştır. Kişi istese de istemesede bunları kabul etmek zorundadır *Ş 513*

Allah sevdiğine dert verir. Allah başına gelenlere sabreden kimseyi ödüllendirir. bu yüzden sabredeceğini bildiği için sevdiğine dert verir

Allah uçamayan kuşa alçacık dal verir. Allah, olanakları el vermeyen, yetenekleri kısıtlı olanlara durumlarına uygun bir geçim yolu verir. *ÖAA 251*

Allah verdi, Allah aldı. Allah'ın verdiği can yine Allah alır. Bunun aksine davranan büyük günah işlemiş sayılır.

Allah verdiğini kul alamaz. Allah yarattığı herkese başta yaşama hakkı olmak üzere bir sürü nimet bağışlamıştır. Kimsenin bu nimetleri yok etmeye hakkı yoktur.

Allah verince kimin oğlu, kimin kızı demez. Allah, nimetlerini dağıtırken insanlann soyuna, zenginliğine, toplumdaki saygınlığına bakmaz; dilediğini dilediğine verir. *ÖAA 252 < Ş 514*

Allah verirse el yetirir, sel getirir, yel getirir. Allah bir kişiye zengin olmayı nasip etmişse onu akla bile gelmeyen yollardan zengin eder. *ÖAA 253*

Allah vermeyince peygamber neylesin? Tann birine yetenek ve iyi bir yaşama imkânı sağlamışsa o kişinin elinden hiç bir şey gelmez. *MNÖ 449 < AVP-1*

Allah yapar ne yaparsa. Allah'ın gücü her şeye yeter. O'ndan gelen şeyleri kimse değiştiremez. *MNÖ 451 < AVP-1*

Allah yaparsa işini, mermerde geçirir dişini; Allah yapmazsa işini, muhallebide kırar dişini. Allah kişinin şansını açık tutarsa o kişinin elinden her iş gelir, ama açık tutmazsa en ufak işlerde bile zarara uğrar. *TDK -1 s. 40*

Allah yardım ederse kuluna, her iş girer yoluna. Allah sevdiği kulunu zorda koymaz. *MNÖ 450 < AVP-1*

Allah yollarsa, nallar da yollar. Allah yaptığı her işin en iyisini ve uygununu yapar. Ama bazen insanlar bunu görmekte aciz kalabilirler. *TDK -.2 s. 22*

Allah zengine mal verir, fakire çocuk. Allah'ın kullanna verdiği en büyük mükafat akıldır. Aklını olumlu yönde kullananlar her konuda başarılı olurlar. *RS s. 38 < SB*

Allah'a inanmayana kul da inanmaz. Allah'ı inkar eden kişiyi kimse sevmez ve onun söylediklerine, fikirlerine inanan olmaz.

Allah'ın dediği olur. İnsanların kaderi Allah'ın elindedir. O ne isterse o olur.

Allah'ın emri olmasın daldan yaprak kopmaz. Allah bir şeyin olmasını uygun görmemişse kimse buna karşı koyamaz. *TDK-1 s. 39*

Allah'ın günü ufak darıdan çok. Allah yaratılmadığı için zaman kavramı onun için gerçerli değildir. *TDK-1 s. 39*

Allah'ın hakkı üçtür. Allah kullannın zor durumda kalmasını hiç istemez. Onun için günah işleyen kulunun, bu günahtan pişman olması ve geri dönmesi için sabreder ve ona fırsat tanır.

Allah'ın işine karışılmaz. Allahtan gelen şeylere kimse müdahale edemez. *Ş 511*

Allah'ın undurmadığını kul undurmaz. Allah birine mutsuz bir yaşam bağışlamışsa, kimse onun bu yaşamını değiştiremez. *MNÖ 461 < AVP-1*

Allah'ın undurmadığını peygamber sopa ile kovar. Kaderi kötü olan kişinin durumuna hiç kimse çare bulamaz.

Allahın verdiği taşar dökülür, kulun verdiği başa kakılır. Allahın cömertliğine kimsenin ulaşması mümkün değildir; insanlar yaptıklan en ufak bir iyiliği bile hatırlatmadan duramazlar.

Allah'ın öldürmediğini kimse öldürmez. Allah'ın her canlı için belirlediği yaşarna süresi dolmadan kimse birinin canını alamaz.

Allah'tan hayır iste, hayır bulasın. Allah iyi ve güzel şekilde kullanılmak şartıyla kendisinden istenen hiçbir şeye hayır demez.

Allah'ın sakladığını kurt yemez. Allah'ın koruduğu şeylere kimse zarar veremez. *MNÖ 458 < AVP-1*

Allah'ın sevmediğini kul da sevmez. Allah kötü işlerle uğraşan, kötülüğü huy edinen kimselerin yardımcısı olmaz. Böyle kimselerden herkes nefret eder *MNÖ 459 < AVP-1*

Allah'ın verdiğini kul alamaz. Allah herkesin hakkını ayrı yaratmıştır. Kimse kimsenin hakkına göz dikmemeli. *MNÖ 462 < AVP-1*

Altı olur, yedi olur; hep Allah'ın dediği olur. Bir iş, bir olay, sonuçlanmadan kişinin beklentileri, hesaplan ne olursa olsun, sonuç Allah'ın dilediği şekilde olur. *ÖAA 275 < Ş 240*

Ana baba verir görümlük, Allah vergisi doyumluk. En büyük ve en güzel iyilik sadece Allah'tan gelendir. Çünkü en büyük güç Allah'tır. *RS s. 41 < KM*

Bir kararda bir Allah. İnsan yaşadığı sürece bir sürü değişikliğe uğrar. Zenginken fakir olur, Sağlamken hasta olur, mutluyken mut-

suz olabilir. Gücünden kudretinden hiç bir şey kaybetmeyen daimi olan yalnızca Tanrı'dır. *ÖAA 644 < Ş 1183*

Dağın kışına bakma, Allahın işine bak. İnsana fazla güvenmemek gerekir. Çünkü insan olduğu için isteyerek veya istemeyerek yanlış yapabilir. Ama Allah hiçbir zaman yanlış yapmayacağı için sadece Allah'a güvenilmelidir. *TDK-1 s. 85*

Doğmaz doğurmaz bir Allah. Bütün canlılar nesillerini doğurarak devam ettirirler. Varlığının devamı için buna ihtiyacı duymayan tek varlık Tanrı'dır. *RS s. 140*

Evlenenle ev alana/yapana Allah yardım eder. Evlenmek veya ev sahibi olmak gibi hayırlı işlere kalkışanın Allah yardımcısıdır. *ÖAA 1202 < AVP-1*

Fellah bilmez, Allah bilir. İnsanı yaratan Allah'tır. Elbette ki Allah yararttığı insandan daha iyi düşünür, bilir ve yapar. *MNÖ 3564 < AVP-1*

Garip/Kör kuşun yuvasını Allah yapar. Kimsesiz, çaresiz kimseleri Allah korur ve onlara yardım eder *ÖAA 1228*

"Hak" diyen mahrum kalmaz. Allah'ın adaletine sığınan, hakkı neyse onu alır. *MNÖ 3994 < AVP-1*

Hak doğrunun yardımcısıdır. Allah doğruluktan şaşmayanlara her zaman yardımcı olur. *MNÖ 3996 < AVP-1*

Hak yapar, pak yapar. Allah'ın yaptıklarını sorgulamamak gerekir. Çünkü Allah her şeyin en iyisini ve güzelini yapar. *RS s. 203*

Hakkı tanıyan halka baş eğmez. İnsanlar sadece kendisini yaratana karşı sorumludur ve onun istediği gibi yaşamak zorundadır. *ET 1703*

Hayır da şer de Allah'tan. Kulun yaptıklarını sadece Allah değerlendirebilir. Onun için verilecek cezayı da mükafatı da Allah takdir eder. *MNÖ 4157 < AVP-1*

Herkesin nasibini/rızkını Allah/Mevla verir. Tüm kâinat Allahın eseridir. Dolayısıyla kâinatta insanların faydalandığı her şey de Allah'a aittir, onlan, Allah vermiştir. *RS s. 221 < CU*

İlmi Allah dileyene, malı dilediğine verir. Maddi kazançtan önce akıl sahibi olmak daha önemlidir. Çünkü akıllı insan maddi gelir de sağlar ve topluma daha faydalı olabilir. Bu açıdan Allah'tan önce düşünme yeteneği istenmelidir. *MNÖ 4720<AVP-1* → **Allah ilmi**

İndirici, bindirici bir Mevla. İnsanların başarısı veya başarısızlığı bir noktadan sonra Allah'a aittir. *RS s. 237*

Kaçan da Allah'ı çağırır kovalayan da. Güçlü güçsüz herkes bir noktadan sonra Allah'ın yardımına ihtiyaç duyar. *MNÖ 4979 < AVP-1*

Kapı Allah kapısı. Allah herkese geçimini sağlayacak bir ortam yaratır. *Ş 2814*

Kör Allah'a nasıl bakarsa Allah da köre öyle bakar. İnsan kendisini koruyan, geçimini sağlayan kimseye nankörlük ederse, o kişiden bir daha yardım görmez. *ÖAA 1885*

Kör köre nasıl bakarsa Tanrı da köre öyle bakar. Başkalarını küçümseyip hor gören kimseler Allah'tan yardım göremezler. *MNÖ 5832 < AVP-1*

Kör kuşun yuvasını Allah yapar. Allah günahsız, yetim kimselerden yardımını esirgemez.

Kör leyleğin yuvasını Allah yapar. Allah zorda kalan kulunun yardımcısıdır. *MNÖ 5835 < AVP-1*

Kul ile Tanrı'nın arasına girilmez. Allah kendisine inananların duasını dinler, onlara yardımcı olur, herkesin hakkını gözetir. Bunları engellemeye kimsenin hakkı yoktur. *Ş 2981*

Kul verdiğini duyurur, Hak verdiğini duyurur. Bazı insanlar pek de işe yaramayan küçük yardımları olduğundan büyük göstererek kendilerine pay çıkarırken Allah şaşmaz adaletiyle ihtiyacı olanın tüm ihtiyacını giderir. *RS s. 304 < MS*

Kulun dediği olmaz, Allah'ın dediği olur. Allah bir şeyin olmasını veya olmamasını uygun görmüşse kimsenin bunu değiştirmeye gücü yetmez. *Ş 2990*

Kusursuz bir Allah. Bütün insanların az veya çok bir kusuru vardır. Tek kusursuz varlık bütün alemleri yaratma gücüne sahip Allah'tır. *MNÖ 6012 < AVP-1*

Murat insandan, takdir Allah'tan. Allah kendisine dua eden, yardım dileyen herkesi dinler herkese layık gördüğünü bağışlar.

Ne istersen Allah'tan iste, kuldan isteme. Zorda kalan, çaresiz kimselere en büyük yardımı Allah yapar. *Ş 3522*

On iki imama yalvaracağına, bir Allah'a yalvar. Zorda kaldığın zaman, bir işin üstesinden gelemeyeceğin zaman önce Allah'tan yardım iste.

Şaşmaz yanılmaz bir Allah. Hata yapmak insanlara ait bir özelliktir. Şaşmaz adalet ve kesin doğruluk ise sadece Allah'a has özelliklerdendir. *RS s. 376 < MS*

Tanrı kimsesizlerin kimsesidir. Allah, yardıma ihtiyacı olan herkesin yanındadır. Onun için hiçbir zaman ümitsizliğe kapılmamak gerekir. *RS s. 380 < AS*

Tanrı kulunun rızkını verir. Allah yarattığı herkese bir geçim kaynağı sağlar. *ET 1441*

Tanrı kulunun yardımcısıdır. Allah kendisine inananları zorda bırakmaz. *ET 1442*

Tanrının çarkı yavaş öğütür, ama un ufak eder. Allah günahkar kullarına, doğru yola gelmeleri için sürekli fırsat tanır ve affeder. Ama gene insan doğru yola gelmezse cezası da çok ağır olabilir. *TDK-1 s. 191*

Tanrı vermeli olucak, leylek yuvasında dahi verir. Allah yardım etmek istedikten sonra insan nerede olursa olsun bu yardıma ulaşır. *VI 304*

Tevekkelin gemisi batmaz. Elinden geleni yaptıktan sonra , sonucu Allah'ın takdirine bırakan kimse o işten zararlı çıkmaz.

Uzunçarşı baştan başa çıkrıkçı, hepsinin rızkını Allah verir. Aynı işte ne kadar çok insan çalışırsa çalışsın Allah hepsine hakkı olan geliri sağlar. *MNÖ 7875 < AVP-1*

Vermeyince Mabut, ne yapsın Mahmut? Tanrı nasip etmedikçe kişi hiçbir dileğini gerçekleştiremez. *ÖAA 2490*

Yağını veren Allah bulgurunu aşlığını da verir. Allah bir kuluna dert vermişse bundan çıkış yolunu da mutlaka gösterir. *TDK-1 s. 200*

Yanılmayan bir Allah. Hata yapmak insanlara ait bir özelliktir. Şaşmaz adalet ve kesin doğruluk ise sadece Allah'a aittir. *RS s. 408*

Yaradan kısmetini de yaratır. Allah bir insanı yaratırken, o insanın ihtiyacı olan tüm imkanları da beraber verir. *ET 3775*

Yoktan var etmek Allah'a vergidir. Bir şeyi yoktan var etmek, ona hayat vermek yalnızca Allah'a mahsustur. *ET 3951*

→ DİN, İYİLİK, ŞEYTAN

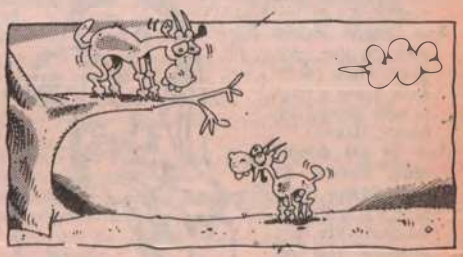

Ağaca çıkan keçinin dala bakan oğlağı olur.

ANA BABA

Ana baba, ebeveyn, çocukların dünyaya gelmesini sağlayan, onlara bakıp büyütüp yetiştirmekle yükümlü kişilerdir. Çocuklara ilk eğitimi veren, terbiye eden ana babadır. Soydan gelen özellikler ana baba yoluyla çocuklara geçer. Büyüklerin hatalarının cezalarını bazen çocukları çekerken bazen de ana babanın üstünlükleri çocuklara özel bir avantaj sağlar. Ancak yetişkin çocukların ana babalarının hatıralarına, maddi varlıklarına güvenmeleri uygun karşılanmaz. Çocukların kendi çabaları ile hayatta ilerlemeleri ve başarılı olmaları beklenir. Türk toplumunda erkek çocukların babaya, kız çocukların da anneye destek olduğu kabul edilir ve eğitimlerinde bu husus göz önünde tutulur. Babalar toplumun etkilerine karşı aileyi korur; anne ise duygusal yanıyla çocuklarının sevgi kaynağıdır. Geleneksel olarak anaya babaya hürmet, Tanrı'ya olan hürmet ve itaat ile eşdeğer tutulmuş ve ana baba hakkının hiçbir zaman ödenemeyeceği vurgulanmıştır.

Ağaca çıkan keçinin dala bakan oğlağı olur. Çocuklar ana babalarından ne görürlerse ona özenirler. *MNÖ 190 < AVP-1*

Ağlarsa anam ağlar, başkası/kalanı/gerisi yalan ağlar. Kişiye en yakın olan annesidir; hiç kimse onun bir derdine annesi kadar yürekten üzülmez. *ET 193*

Ana analık olursa, baba da babalık olur. Kadın kocasına ve çocuklarına sevgi e şefkat göstermezse koca da e iyle hiç ilgilenmez. *TDK-1 s. 42*

Ana baba bedduasını alan onmaz. Ana babasını üzerek onların bedduasını alan kişi türlü felaketlere uğrar, düştüğü kötü durumu ömür boyu düzeltemez. *RS s. 41*

Ana baba evlat için, evlat kendi başı için. Ana baba, çocukları için yaşar, yaptıkları her işi çocukları için yaparlar; oysa çocukları sadece kendilerini düşünür. *TDK-1 s. 42*

Ana baba rüşvetsiz dosttur. Anne ve babalar e latlarını hiçbir karşılık beklemeden severler. *RS s. 41*

Ana bahtı kızına, baba ocağı oğula kalır. Bir annenin kızına bıraktığı miras, e lilik yaşamında ona örnek olmaktır; erkek çocuğa ise babasının sorumluluğu miras olarak kalır. *TDK-1 s. 42*

Ana çeker zahmeti, baba alır rahmeti. Annelerin aile yaşamındaki katkıları pek hatırlanmaz; buna karşılık çocuklar kendilerine kalan mirası babalarının eseri kabul ederler. *TDK-1 s. 42*

Ana evladından geçmez. Bir anne çocuğundan hiçbir şekilde vazgeçmez. *RS s. 42*

Ana evladını atmış, yar başında tutmuş. Anne çocuğuna ne kadar kızsa da bu gelip geçici olur. Çünkü hiçbir anne evladına yabancı gözüyle bakmaz.

Ana gibi yar olmaz, Bağdat gibi diyar olmaz. Şehirler içinde Bağdat'ın en güzel şehir olduğu gibi, insanlar arasında da kişinin en sevdiği kendi anasıdır. *ÖAA 283*

Ana hakkı ödenmez. Bir anne, çocuğu için o kadar çok özveride bulunur ki çocuk ne yapsa annesine olan borcunu ödeyemez.

Ana ile kız döğüşmüş, komşu da sahi sanmış. Anne ile kızı et ile tırnak gibidir; aralarındaki hiçbir kavga ve kırgınlık onları birbirinden ayıramaz. *TDK-1 s. 42*

Ana ile kız, helva ile koz. Anne ile kızı birbirinden ayrılmaz; tıpkı koz helvasındaki hel a ile cevizin ayrılmayacağı gibi. *ÖAA 286*

Ana över, baba sever. Çocuk daha çok annesiyle beraber olduğu için her şeyiyle annesi ilgilenir. İyi yetiştirdiği zaman da çocuğuyla gurur duyar. Baba ise evladını gördüğü zaman se er ve mutluluk duyar.

Ana üvey olunca baba gavur olurmuş. Üvey ana çocuğu kendi evladı gibi sevmez. Baba da yeni karısıyla aram bozulmasın diye e ladına gereken ilgiyi göstermez. *TDK-1 s. 43*

Ana yiğidin kalkanıdır. E ladını anadan daha çok seven ve koruyan olmaz. Bu yüzden de ana hakkı hiçbir zaman ödenmez. *MNÖ 564 < AVP-1*

Anadan olur daya, hamurdan olur maya. Hiçbir dadı, bir çocuk için annesinin yerini tutamaz; hamurun mayasının yine hamurdan olduğu gibi anneliği de ancak gerçek anne yapabilir. *ÖAA 281 < AVP-1*

Analar taş yesin, yarımşardan beş yesin. Yoksulluk içindeki bir anne kendi yemez, çocuklarına yedirir; bu arada her çocuğunun yiyeceğinden bir parça alarak doymuş olur. *MNÖ 569 < AVP-1*

Anaların baş derdi, evladı başgöz etmek. Anneler her zaman çocuklarının yuva kuracağı günleri hayal ederler. *RS s. 42*

Analı kızlı, sırları gizli. Anakız arasındaki sırları kimse bilemez. *RS s. 42*

Analık fenalık/kara yamalık. Üvey ana (beyaz bir giysinin üzerindeki kara yama gibi) kötülük simgesidir. *ÖAA 289*

Analık, kara yamalık; çorba pişirmiş, suyu bulanık. Üvey ananın sevgisi ve ilgisi öz anneye benzemez. *RS s. 42*

Anamın aşı, tandırımın başı. Analar dünyadaki en kutsal arlıklardır. Bu yüzden onlara her zaman saygılı davranmalıyız.

Anamın düşündüğü düşman başına, karımın düşündüğü benim başıma. Anneler e li çocuklarına karşı zaman zaman yanlış düşüncelere kapılabilirler. *RS s. 42*

Ananın bahtı kızına. Bir anne evlilik yaşamındaki mutluluk ya da mutsuzluğuyla kızına örnek olur, kızı da annesinin yolunu izler. *ÖAA 295*

Ananın bastığı yavru/civciv incinmez/ölmez. Anneler çocuklarını dövseler de, kızsalar da bunu içten gelerek yapmazlar. Mutlaka çocuklarının iyiliği için yapıyorlardır. Bunun için onlara kızıp saygısızlık etmemeliyiz. *ÖAA 296 < AVP-1*

Anası ne ki, danası ne olsun? Çocuk büyüdükçe kendisini yetiştiren ana babanın özelliklerini almaya başlar.

Anası söylemeden kızı tamamlar. İyi yetişmiş kız ana babasının hizmetini kusursuz yapar. *ET 284*

Anaya asi gelen onmaz. Ana hakkını inkâr eden kimselerin işi hiçbir zaman rast gitmez. *TDK-1 s. 43*

Anaya babaya hizmet, Tanrıya ibadet. Ana babaya gösterilen sevgi ve ilgi ibadet kadar kutsaldır. *TDK-1 s,43*

Armut ağacı elma vermez. Her insanın evladı kendi özelliklerini taşır. *MNÖ 701 < AVP-1*

Armut dalının dibine düşer. Çocuk ana babasına çeker. *ÖAA 335*

Ata dostu oğula mirastır. Çocuk babasının, dedesinin dostlarını sıkıntılı zamanlarda yanında bulur; onlardan yardım görür. *ÖAA 376 < VI 252*

Ata malı mal olmaz, kendin kazanmak gerek. Kişi kendi alın teri bulunmayan baba malını

çabuk tüketir; ancak kendi çalışmasıyla kazandığı malı elinde tutar. *ÖAA 381 < AVP-1*

Ata olmayan ata kadri bilmez. İnsan çocuk sahibi olduğu zaman kendi ana babasının onu yetiştirirken çektiği zorlukları daha iyi anlar. *MNÖ 909 < AVP-1*

Ata yolu doğru yoldur. Ana baba çocuklarına her zaman iyi ve doğru olan şeyleri öğretirler. *TDK-1 s. 49*

Atalar çıkarayım der tahta, döner dolaşır gelir bahta. Ana babalar çocuklarına güzel bir gelecek sağlamak için ne kadar uğraşsalarda sonunda çocuklarının alınyazısı ne ise o gerçekleşir. *ÖAA 387 < AVP-1*

Atanın önünden geçeni Allah sevmez. Anasına babasına saygısızlık edenler toplumda sevilmedikleri gibi Tanrı da böyle kimselerin yardımcısı olmaz. *TDK-1 s. 48*

Baba borcu evlada düşer. İnsan babası öldüğü zaman onun malı nasıl miras olarak kendisine kalıyorsa, bir yerlere borcu varsa o borçları ödemek de çocuklarına düşer.

Baba koruk yer, oğlunun dişi kamaşır. Kötü ve uygunsuz işler yapana kötü gözle bakarlarsa o ailedeki olan kimseleri de pek sevmezler.

Baba malı tez tükenir, evlat gerek kazana. Babasının malına güvenip iş güç sahibi olmayan çok çabuk sıkıntıya düşer. İnsan çalışıp kazanmayı mutlaka öğrenmeli. *ÖAA 476 < AVP-1*

Baba mirası mum gibi çabuk söner. Çalışmayıp, yalnızca babadan kalanla yaşamını sürdürmeyi düşünen kısa zamanda yoksulluğa düşer. *TDK-1 s. 56*

Baba oğlunun fenalığını istemez. Hiçbir baba oğlunun kötü yola düşmesini istemez. *ET 933*

Baba öksüzü öksüz değil, ana öksüzü öksüz. Anasız kalmak, babasız kalmaktan daha acıdır.

Babanın/Atanın sanatı oğula mirastır. Bir babanın çocuğuna bırakacağı en değerli miras ona öğretecekleridir. *ÖAA 478*

Babadan adamlık değil, miras kalır. Çocuğa babasından kalan sadece mal mülktür. *TDK-1 s. 55*

Babadan gören sofra salar, anadan gören minder serer. Erkek çocuk babasından ev geçindirmeyi, kız çocuğu da anasından ev işlerinin nasıl yapıldığını öğrenir. *TDK-2 s. 27*

Babadan kalan malın kıymeti bilinmez. Babadan kalan mal emek harcanmadan elde edildiği için kişi bunu kolayca harcamaktan sakınmaz. *TDK-1 s. 56*

Babanın kârı evlada miras. İnsanın yaşamı boyunca kazandığı neyi varsa öldüğünde bunların hepsi çocuklarına kalır. *TDK-1 s. 56*

Babası ekşi elma yer, oğlunun dişi kamaşır. Kötü işler yapan kimseye nasıl kötü gözle bakılırsa çocuklarına da aynı gözle bakılır. *MNÖ 1109 < AVP-1*

Babası oğluna bir bağ vermiş, oğlu babasına bir salkım üzüm vermemiş. Babalar çocuklarından hiçbir şey esirgemedikleri halde çocuklar babaları için küçük bir özveride bulunmazlar.

Beşiği sallayan el, dünyaya hükmeder. Dünyanın en kudretli, en önemli kişisi bile oraya kadar gelmesini anasına borçludur. Çünkü onu doğuran, koruyan, büyüyüp yetiştiren de anasıdır.

Bir anaya bir kız, bir kafaya bir göz. Kişi için bir gözün önemi ne ise bir anne de kız çocuğuna o ölçüde gereksinim duyar; ama kız çocuklarını yetiştirmek zor olduğundan birden fazlası istenmez. *ÖAA 612 < AVP-1*

Bir dirhem ana aklı, bir okka imam aklı değer. İmamın öğrettiği sadece dini konularla sınırlıdır. Ana ise, elinden geldiğince çocuğunu her konuda iyi bir insan olarak yetiştirir.

Çocuğa iyi kötü huy anadan gelir. Çocuğun kişilik sahibi olmasında anne en büyük paya sahiptir. *RS s. 116*

Çocuğu okutan babanın akçası, ananın bohçası. Baba çocuğun geçiminden, anne ise bakımından sorumludur. *TDK-1 s. 81*

Çoluğa çocuğa karışmayan, ana baba kadri bilmez. Bir insan ancak kendisi çocuk sahibi olduğunda anne ve babasının kıymetini anlar. *RS s. 119*

Çömlek ana yüreği, tencere baba yüreği. (Çömlek ateşten indirilince bir müddet daha kaynar, tencere ise iner inmez kaynaması durur. Anne sevgi bakımından çocuğa babadan daha büyük bir bağ ile bağlıdır. *RS s. 119*

Dilsizin dilinden anası/sahibi anlar. Çok kişinin anlamakta güçlük çektiği bir şeyi, ona yakın olan veya her gün onunla uğraşan kimse kolaylıkla anlar. *ÖAA 962*

Doğan anası olma, doğuran anası ol. Kişi, kendisi de çocuk sahibi olmadıkça annesinin değerini tam olarak bilemez. *ÖAA 968*

Domuzdan insan doğmaz. Ana baba cahil, görgüsüz biriyse doğacak çocuklarını da kendileri gibi yetiştirir.

Domuzdan toklu doğmaz. Kötü ahlâklı kişinin çocuğu da kendisine benzer. *ÖAA 985 < AVP-1*

El ağlarsa gözünden, anam ağlarsa özünden ağlar. Bir evladın derdi en çok annesini üzer. *RS s.156*

Ha anan ölmüş öksüz kalmışsın, ha baban. İnsanın ana babasına olan sevgi ve bağlılığı birbirinden farklı değildir. Onun için birinin yokluğu evlat için ne kadar büyük bir kayıpsa öteki için de aynıdır. *MNÖ 3962 < AVP-1*

Hayırlı babanın hayırsız evladı. Ana baba çocuklarına ne kadar emek verip büyütse de bazen onlardan nankörlük de görebilirler. *ET 1795*

İnek ayağı buzağıyı öldürmez. İnsan kendi yavrusuna kıyamaz. *RS s.237*

İnsana ata ana gibi yar olmaz. Hiç kimse ana babasından gördüğü sevgi ve şefkati başkalarından göremez. *MNÖ 4787 < AVP-1*

İt ürüdüğü zaman anası gibi ürür. Çocuk büyüdükçe hareketleri, sesi ve daha birçok özellikleri ana babasınınkilere benzer. *MNÖ 4906 < AVP-1*

İtten kuzu türemez. Kötü huylu bir insanın iyi huylu bir evlada sahip olması beklenemez. *TDK-1 s.147*

Kaplumbağa yumurtasını gözüyle ısıtır. Anneler çocuklarına zarar gelmemesi için her türlü fedakârlığı yaparlar. *ET 2719*

Karganın yavrusu şahin olmaz. Beceriksiz, anlayışı kıt kişiler çocuklarını da kendileri gibi yetiştirdiklerinden, onlardan daha üstün nitelikler beklenemez. *RS s.264*

Keçinin çıktığı yere oğlağı da çıkar. Ana baba çocuğa ne öğretirse çocuk da onu yapar. *MNÖ 5287 < AVP-1*

Kuzguna sormuşlar "Güzel kimdir?" "Yavrularımdır" demiş. Çirkin, sevimsiz bile olsa anasına göre yavrusu çok güzel ve sevimlidir. *Ş 2966*

Kuzguna yavrusu anka/şahin/gazel /görünür. Herkes kendi çocuğunu veya eserini başkalarının görüşüne ne kadar aykırı olsa bile güzel ve kusursuz görür. *MNÖ 6053 < AVP-1*

Meyva ağacından uzak düşmez. Çocuk huyunu, davranışlarını ve yüz benzerliğini yalnızca kendi soyundan alır. *ET 3448*

Nerde ana, orda uşak/çocuk. Çocuğun yeri her zaman anasının yanıdır. *MTA 6475*

Oğlan atadan/babadan öğrenir sofra kurmayı, kız anadan öğrenir bıçkı biçmeyi. Toplumda erkeğe ve kadına düşen işleri, erkek çocukları babalarından, kız çocukları annelerinden öğrenirler.

Oğlan babaya kız anaya yar olur. Erkek çocuk babasına, kız çocuğu da anasına özenir ve düşkün olur.

Soydur çeker, huydur geçer. Her canlı huyuyla ve diğer özellikleriyle kendi ırkının özelliklerini gösterir, huyu da böyledir. *MNÖ 7288 < AVP-1*

Ulusun bilmeyen, Tanrısın bilmez. Soyunu inkâr eden kimseler dinlerine de bağlı olmazlar. *VI 2*

Üvey ana ekmeği, demirden tokmağı. Üvey anne çocukla öz annesi gibi ilgilenmez. *RS s.398*

Yanarsa anan yanar, gerisi yalan yanar. Çocukların dertlerine anneleri kadar üzülen olmaz. *TDK-2 s. 87*

Yüz koyunlu atam kalmaktan bir yüksüklü anam kalmak yeğdir. İnsanın varlıklı ama şefkat göstermeyen babasından, yoksul ama sevgi dolu anası daha iyidir. *RS s. 427*

→ EVLİLİK, ÇOCUK

Arı ile kalkan bal başına, sinekle kalkan leş başına.

ARKADAŞ

Arkadaş birbirlerine karşı sevgi ve anlayış gösteren veya bir işte birlikte bulunanlardan herbirine verilen addır. Arkadaş ve arkadaşlık kavramları insan hayatında önemli yer tutar. Hiç kimse yalnız yaşayamaz. Kişilikli, iyi insanlarla arkadaş olmak kişiye her zaman fayda sağlar. Kötü insanlarla arkadaşlık ise kişiye sadece dert verir. İnsanlar kendilerine uygun, anlaşabilecekleri kişilerle arkadaşlık kurarlar. Onun için genellikle iyinin arkadaşı iyi, kötünün arkadaşı kötüdür. Ayrıca arkadaşlık güveni, saygı ve sevgiyi gerektirir. Geleneksel Türk toplum yapısında birlikte iyi ilişkiler içinde yaşamak daima ön planda görülmüştür.

Adam adam sayesinde adam olur. İnsan, iyi huylu, erdemli, dürüst olmayı, bu özelliklere sahip olan kimselerle arkadaşlık ederse kazanır. *ET 87*

Adam ahbabından bellidir. Bir insanın nasıl bir yapıya sahip olduğu arkadaş seçiminden anlaşılır. *ÖAA 75 < VI 40* → **Kişi arkadaşından**

Adamın aynası arkadaşıdır. İnsanın davranışları çoğu zaman arkadaş çevresinin özelliklerini yansıtır.

Arı ile kalkan bal başına, sinekle kalkan leş başına. Kışı arkadaşının düşünce ve davranışlarından etkilenir; iyi arkadaş iyiliğe, kötü arkadaş kötülüğe götürür.

Arkadaş belasına uğrayan çok olur. Kötü arkadaş edinen kimseye bela, yine kötü arkadaşından gelir. *RS s. 48*

Arkadaşını söyle, sana kim olduğunu söyleyeyim. Bir insanı tanımak için arkadaşını tanımak yeterlidir; çünkü insan kendi karakterine uygun kişilerle arkadaşlık eder. *ÖAA 330*

Arkadaşla Bağdat'a gidilir. Arkadaşlık insana güç ve güven verir, Tek başına yapılamayan bir işe arkadaşla rahatlıkla girişilir. *MNÖ 699 < AVP-2*

Biz kırk kişiyiz, birbirimizi biliriz. Samimi arkadaşlar arasında gizli saklı olmaz, hepsi birbirini iyi tanır. *ET 1216*

Boyuma göre boy buldum, huyuma göre huy bulamadım. İnsan fizik yapısına göre arkadaşı rahat bulur, ama, fikir ve düşünce yapısına göre arkadaş kolaylıkla bulunmaz. *ÖAA 703 < Ş 1270*

Bozacının şahidi şıracı olur. Kötü huylu kimseler suç işledikleri zaman kendilerini haklı göstermek için, kendilerine benzer insanları şahit seçer.

Bülbülle gezen güle, ördekle gezen göle gider. İyi huylu, dürüst kimselerle dostluk eden iyiliği, güzelliği öğrenir; görgüsüz, işe yaramaz kimselerle dostluk eden de ahlâksızlığa, tembelliğe alışır. *TDK-1 s. 73*

Bülbülle konuşan güle, kargayla konuşan küllüğe. İyi huylu kimselerle arkadaşlık yapan iyilik etmeyi, kötü huylu kimselerle arkadaşlık yapan da kötülük yapmayı öğrenir. *TDK-1 s. 73*

Can canın yoldaşıdır. İnsanın tek başına yaşaması mümkün değildir. Konuşmak, yardımlaşmak, eğlenmek için mutlaka arkadaş ve dost edinmesi gerekir. *ÖAA 604 < Ş 1498*

Cehenneme giden yoldaş arar. Kötü huylu kimseler işledikleri suçun cezasını çekecekleri zaman yalnız olmaktan korkarlar.

Cehenneme giden yoldaşını çok ister. Ahlâksız, kötü ruhlu kimseler cezalandırılırken yanlarında başkasının da olmasını isterler. *RS s.105*

Çingeneyle ahbap olma, mükafatın kalburdur. Görgüsüz, terbiyesiz kimselerle arkadaşlık edenler faydalı bir şey elde edemezler. *TDK-1 s. 80*

Çubuk kötü arkadaştan iyidir. Kötü huylu arkadaş insana, sigaradan daha kötü alışkanlıklar kazandırır. *Ş 1656*

Derviş dervişi tekkede bulur. Aynı görüş ve düşünceye sahip kimseler kendi yapılarında olan kimselerin bulunduğu yerde bir araya gelirler. *ÖAA 739*

Deveciyle dost olanın üst eşiği yüksek olur. Zengin, yüksek mevkili kimselerle arkadaş olmak isteyenin durumu onların durumuna yakın olmalıdır. *RS s. 133*

Deveciyle konuşan kapısını büyük açar. Zengin, varlıklı kimselerle arkadaşlık eden, mahcup olmamak için onlara ayak uydurmak zorundadır.

El elin aynasıdır. İnsan çoğu huyunu arkadaşlarından öğrenir, davranışları hemen hemen onlarla aynı olur. *ÖAA 1080 < Ş 460*

Eşek eşeğin gerdanını yalar. Yeteneksiz, görgüsüz kişiler ancak kendi huyundan olan kimselerle arkadaşlık kurabilirler. *TDK-1 s. 116*

Evvel yoldaş, sonra yol. İnsan bir işe kalkışırken yalnız değilse, işe başlamadan önce, beraber olacağı arkadaşını çok iyi seçmelidir. *RS s. 178* → **Önce**

Hacı hacıyı Mekke'de, derviş dervişi tekkede, deli deliyi dakkada bulur. Herkes arkadaşını kendi huyunda, kendi mesleğinde olan kimselerden seçer; onlarla da belirli mekanlarda buluşur. *RS s. 202*

Hacı hacıyı Arafat'ta, uyuz uyuzu sıcakta, domuz domuzu batakta bulur. Aynı karaktere sahip kimseler birbirlerini kendileri gibilerin gittiği, barındığı yerlerde bulurlar. *RS s. 202*

Hain haine yardım eder, doğru doğruya. Herkes kendi huyuna ve kendi görüşüne sahip kimselerle iyi anlaşır ve yardımlaşır. *Ş 1764*

Hal halin yoldaşıdır. Huyları birbirine benzeyen samimi arkadaşlar birbirlerinin dertlerini çok iyi anlarlar. *ÖAA 1352 < ET 16727*

Herkesle arkadaş olma, bilmedikle yola çıkma. Huyunu öğrenmeden kimseyle arkadaşlık kurma.; tanımadığın kimselerle bir işe girişme. *RS s. 210*

Hırsız hırsızla, soysuz soysuzla. Hırsız, sahtekâr, namussuz, ahlâksız kimseler kendileri gibi olanlar dışında hiç kimseyle anlaşamazlar. *RS s. 226*

İnsan insanın aynasıdır. Arkadaş arkadaşa çok benzer. *RS s. 241*

İnsan insanın rahmanı, insan insanın şeytanı. İnsana iyi olmayı da, kötü olmayı da arkadaş öğretir.

İsin yanına varan is, misin yanına varan mis kokar. Kötü huylu, ahlâksız kimselerle arkadaşlık eden kötülük, dürüst, ahlâklı kimselerle arkadaşlık eden iyilik öğrenir. *ÖAA 1563*

İt iti suvatta bulur. Ahlâksız, kötü ruhlu kimseler birbirlerini kendileri gibilerin çok olduğu yerlerde bulurlar. *ÖAA 1602*

İt itin kuyruğunu bırakmaz. Kötüler birbirlerini her yerde izlerler.

İt ulur birbirini bulur. Kötü niyetli, ahlâksız bir kişi bir görüş belirttiği zaman kendi gibi olan kimseler o kişiyle birlik olurlar. *ÖAA 1270 < AVP-1*

İtle yatan bitle kalkar. Kötü kişilerle arkadaşlık eden, kötülük etmeyi öğrenir. *ÖAA 1607*

İyi arkadaş uzun yolu kısaltır. İyi arkadaş insana her konuda yardımcı olur.

İyi ile konuşan çuvalına un doldurur. İyi huylu, dürüst kimselerle arkadaşlık eden kişi, onlardan çok güzel ve faydalı şeyler öğrenir. *Ş 752*

İyiyle konuşan iyi olur. Dürüst, ahlaklı, iyi karakterli insanlarla dost olan onları örnek alır. *RS s. 254*

Karga ile görüşen çöplüğe, bülbülle görüşen güle gider. Kötü kimselerle dostluk edenin hayatı kötülükle, iyi huylu kimselerle dost olanın hayatı iyilikle geçer. *RS s. 264*

Karga ile konuş pislik ye, şahinle konuş et ye. Kötü kimselerle arkadaşlık edenin başı sürekli belaya girer; iyi insanlarla arkadaşlık eden onlardan çok fayda görür. *RS s. 264*

Kaz kazla, daz dazla, kel tavuk kel/topal horozla. Herkes kendi seviyesindeki kimselerle daha kolay anlaşır. *ÖAA 1739 < AVP-1*

Kendinden büyükle bahse girişme. İnsan, bilgi ve tecrübe gerektiren konularda kendisinden üstün kimselerle tartışmaya girmemelidir. *RS s. 277*

Kılavuzu horoz olan kümeste geceler. Kavgacı, dikbaşlı kimselerle arkadaşlık eden, onların gösterdiği yoldan gider. *MNÖ 5463 < AVP-1*

Kılavuzu karga olanın başı dertten kurtulmaz. Kötü kişilerin peşine takılarak yaşamını yönlendiren kişinin başına her türlü bela gelir. *RS s. 280*

Kır atın yanında duran ya huyundan ya suyundan kapar. İnsan arkadaşlık ettiği kişinin davranışlarından etkilenir, onun çoğu alışkanlıklarını kendisi de edinir. *ÖAA 1790 < Ş 2889*

Kiminle düşüp kalktığını söyle, kim olduğunu söyleyeyim. Bir insanın nasıl bir yapıya sahip olduğunu anlamak için arkadaşlık ettiği kimseleri tanımak yeterlidir. *RS s. 287*

Kiminle gezersen onunla anılırsın. Bir insanın nasıl olduğundan bahsedilirken arkadaşlarının karakteri dikkate alınır. *RS s. 287*

Kişi akranıyla azar. İnsan, kendi yaşında ve kendi huyunda olan kimselerle arkadaşlık eder, zamanla onlar gibi davranmaya başlar. *RS s. 289*

Kişi arkadaşından bellidir. İnsanın nasıl bir kişiliğe sahip olduğu, edindiği arkadaşlarından anlaşılır. *ÖAA 1830 < ET 3092*

Kişi refikinden azar. Kişi dürüst, iyi huylu kimselerle arkadaşlık ederse iyiliği, dürüstlüğü öğrenir; kötü kişilerle arkadaşlık ederse kötülük etmeyi öğrenir.

Kişinin refikine nazar etmeli. İnsanın karakteri hakkında bilgi edinmek için arkadaşlarına bakmalıdır. *Ş 3118*

Kör köre kılavuzluk ederse, ikisi de çukura düşer. Bilgisiz, beceriksiz kişi kendisi gibi kimselerin akılına uyarsa yaptığı her işte başarısızlığa uğrar. *RS s. 300 < AVP-1*

Kurtla ortak olan tilkinin hissesi ya tırnaktır ya bağırsak. Güçlü, saldırgan kimse ile kurnaz, hilekâr kimse ortaklık ederse, kurnaz olan, güçlü kimsenin vereceği, işe yaramaz paya razı olmak zorundadır. Aksi halde kendisi zararlı çıkar. *ÖAA 1520 < AVP-1*

Meyhaneciden şahit istemişler/sormuşlar, bozacıyı/mezeciyi göstermiş. Toplumda suç işlemeyi meslek edinmiş kimseler suçsuz olduklarını kanıtlamak için kendi seviyelerindeki insanları tanık olarak gösterirler. *ÖAA 2006 < Ş 3440*

Muhannes köprüsünden geçmekten düşüp suya boğulmak yeğdir. Mert olmayan kimselerle arkadaşlık yapıp onlara muhtaç olmaktansa, ölmek daha iyidir. *VI 78*

Namerdi bir gördün, bir daha görsen namertsin. Arkadaşlık ettiğin kişilerin kötü huylan varsa, onlardan uzak dur. Aksi halde sen de onlara benzersin. *MTA 2003*

Ne Şam'ın şekeri, ne Arabın yüzü. Kişi menfaat için bile olsa kötü huylu kimselere yakınlık duymamalı. *Ş 3548*

Önce yoldaş, sonra yol. İnsan birlikte iş yapacağı kimseleri çok dikkatli seçmeden yapacağı işe kalkışmamalıdır. *TDK-1 s. 180*

Ördek ördekle, kaz kazla, kör tavuk kör horozla. Herkes kendine uygun arkadaş seçmelidir. *MTA 6505*

Refikin iyisi ile uzun yol yoktur. İnsan halden anlayan vefakâr dostlara sahip olursa hiçbir zaman zorda kalmaz. *MNÖ 6913 < AVP-1*

Şaşı ile oturan sabaha kadar kör olur. Kötü huylu kimselerle arkadaşlık eden kişi, çok geçmeden en az onlar kadar kötü olur. *TDK-2 s. 81*

Tarla tarlaya taş arar, kahpe yanına koşar arar. Kötüler kendileri gibi arkadaş ararlar. *TDK-1 s 192*

Topal eşekle kervana karışma. Tembel, iş göremez kimselere güvenip, onlarla önemli bir işe kalkışma. *RS s. 389*

Topalla gezen aksak, aptalla gezen aptal olur. Arkadaşlar birbirlerinin huylarını kaparlar. *RS s. 390*

Topalla gezen topal olmaz, amma aksar. Kötü kimse-

lerle dostluk eden kişi zamanla kendisini de onlara benzetir. *RS s. 390*

Uyuz uyuzu savatta, hacı hacıyı Arafatta bulur. İyi ya da kötü insanlar birbirlerini karakterlerine ve eğilimlerine uygun yerlerde bulurlar. *RS s. 296*

Yedi adım yolun, bir yudum suyun hakkı vardır. Arkadaşlar çoğu acılarını, sevinçlerini birlikte paylaşırlar. Bu yüzden ufak tefek sebepler yüzünden arkadaşlar arasında kırgınlık, dargınlık olmamalıdır. *MNÖ 8232 < AVP-1*

Yoldan kal, yoldaştan kalma. İnsan beraber yola gideceği arkadaşı iyi değilse, o yola çıkmamalıdır. *OAA 2607 < ET 3959*

Yoldaşın iyisi ile Bağdat yakındır. İnsanın iyi arkadaşları olursa hiçbir işte zorluk çekmez. → **İyi arkadaş**

Yaramazla yar olma, iyilerden ibret al. Kötü huylan olan kimselerle yakınlık kurma; dürüst, iyi huylu kişilerle arkadaş ol, onlar gibi olmaya çalış. *MNÖ 8147 < AVP-1*

→ **DOST, BOZMA, GEZİ**

Ayı deyip geçme, o da bir dağın şenliğidir.

AŞAĞILAMA

Aşağılama, küçümseme, hor görme; karşısındakine değersiz gözü ile bakma, yukardan bakma, onur kırma, değersiz olarak düşünülen birisine karşı kuvvetli ve bazen de öfkeyle karışık saygısızlık davranışıdır. Toplumda her şeyin yeri ayrıdır. Kendine göre değeri vardır. Onun için her şey kendi şartları içinde değerlendirmek gerekir. Aşağılama insana yakışan bir davranış değildir. Geleneklerimizde her şeyin ve herkesin değerli olduğuna, bunun aksini düşünenlerin kendilerini kıymetten düşüreceklerine ve kendilerini gülünç hale koyacaklarına ilişkin görüş hakimdir.

Alçak ler yiğidi hor gösterir. İmkânı kısıtlı olan veya önemsiz bir işte çalışan kimse becerikli, yüksek biri de olsa yaptığı iş onu olduğundan değersiz gösterir. *MNÖ 376 < AVP-1*

"Ayı" deyip geçme, o da bir dağın şenliğidir. Kaba saba bulup beğenmediğimiz kişiler, kendi çevrelerinde aranılan kişilerdir. *MNÖ 1014 < AVP-1*

Dağ deyip dıngıldama, ardınca adam bulunur. *MNÖ 2300*

"Dağ" deyip geçme, yuva diyen bulunur. Bir kişinin beğenmeyip küçümsediği şeyi el üstünde tutanlar da çıkabilir. *MNÖ 2301 < AVP-1*

Düğüne gider zurna beğenmez, hamama gider kurna beğenmez. Kendini beğenmiş kişiler bulundukları her çevreyi küçümseyerek olmadık bahanelerle eleştirirler. *MNÖ 2868 < AVP-1*

Fındık kabuğundan çıkmış, kabugunu beğenmemiş. Kendini beğenmiş, kibirli kimseler yeri geldiğinde kendi soyunu bile inkâr edip küçümsemekten çekinmez.

Güldürme kendini, güldürsünler seni. Kişi başkalarının komik duruma düşmelerine gülmek varken, kendisi gülünç duruma düşüp başkalarının güldüğü bir kişi olmamalıdır. *TDK-1p- 129*

Gülme bana, güler-ler sana. Zor duruma düşmüş biriyle eğlenip dalga geçersen, aynı şeyin kendi başına da gelebileceğini unutma. *TDK-1p- 129*

İyi günde yağlı ekmeği beğenmeyen fakirlikte kuru ekmeğe selam durur. Kişi, ayağladığı, beğenmediği bir şeyin, gün gelir çok daha kötüsüne razı olmak zorunda kalır. *RS p- 252*

"Kabak" deyip de geçme cennet taamıdır. Kişinin basit, değersiz görerek aşağıladığı bir şey gerçekte çok değerli olabilir.

Kör körle alay etmese, körün bağrı çatlar. Görgüsüz ve beceriksiz kimse üstün görünmek için kendi durumunda olan kimseleri küçümsemekten geri kalmazlar. *MTA 1940*

Önce sınarlar, sonra kınarlar. Bir insanda kusur aranması için o kişinin davranışlarını izlemek gerekir. *TDK -1p- 180*

Sanatını hor gören, boğazına torba takar. Yaptığı işi küçümseyen kimsenin kazancıda yeterli olmaz ve sonuçta dilenciden farkı kalmaz. *OAA 2218 < AVP-1*

Sayma bir kimseyi ahmak yerine. Kişi, kim olursa olsun hiç kimseye küçümseyerek bakmamalıdır. *MTA 6536*

Şeriati hor gören hor olur. Herkesin uyduğu kuralları hiçe sayan kişilere kimse yakınlık göstermez. *VI 163*

Tosbağa çanağından çıkıp çanağın beğenmiyor. Doğup büyüdükleri ortamı, aile çevresini küçümseyenler için söylenir. *MTA 2144*

→ **İFTİRA**

Aşk bir deryadır, dalmayan bilmez.

AŞK

Aşk, güçlü bir sevgi ve bağlılık duygusudur. Aşkın değişik biçimleri vardır. Vatan aşkı, bilim aşkı, Allah aşkı, insanların karşı cinse duydukları aşk gibi. Aşk çok güçlü bir duygudur. İnsanı sürükleyip götürür, zaafiyetlere uğratıp yenik düşürebilir. Aşığın aklı başında değildir. Çoğu kez, fırtınalar içinde kolay kolay durulamaz. Bu nedenle aşk insana acı verir, derde düşürür. Bu duyguyla kolay baş edilemez. Vücut yaşlansa da gönül dinç kalır. Dinç olan gönlün istekleri de çok olur. Bu isteklerine ulaşmak

için aşık kural tanımaz. Gönül akar, coşar, taşar, kalplerde gezer. Aşkta naz da vardır. Ama bunda aşırıya kaçıp bıkkınlık yaratmamak gerekir. Türkler aşka, muhabbete, gönülden gelen her şeye değer verirler. Aşk insana sıkıntılar da yaşatsa vazgeçilmez bir duygu ve güzellik olarak kabul edilir.

Aba da bir diba da bir giyene; güzel de bir çirkin de bir sevene. Kişi, gereksinimini karşıladıktan sonra giydiği elbisenin az ya da çok değerli oluşuna aldırmaz. Bunun gibi, seven bir kişi için de sevdiği kişinin güzel ya da çirkin olması farketmez. *MNÖ 3 < AVP-1*

Ana evladı atmış, yâr başında tutmuş. Gerçek sevgili insanı anasından fazla sever.

Aşığa Bağdat uzak/ırak değil/gelmez. Kişi sevdiği uğruna her türlü güçlüğe kolaylıkla katlanır. *ÖAA 358 < Ş 2525*

Aşığa "Niçin ağlarsın? " demişler, "Gülmemek için" demiş. Aşk, kişiyi güldürmez, tersine ağlatır. *MNÖ 796 < AVP-1*

Aşığa rüsvalık kendi belasıdır. Aşıklar, sevdikleri uğruna toplumda hor görülecek durumlara düşerler. *MNÖ 798 < AVP-1*

Aşığa ya sabır, ya sefer gerek/gerektir. Kişi aşkın acılarına ya sabrederek, ya da bu acıları unutturacak bir geziye çıkarak katlanabilir. *Vl 253*

Aşığı sevdadan geçirmeye say, deryayı kurutmaya say gibidir. Birine gerçekten sevdalanan birini bu sevdasından vazgeçirmeye çalışmak imkânsız bir işle uğraşmak gibidir. *MNÖ 801 < AVP-1*

Aşığın gözü kördür/kör olur. Aşığın gözü sevdiğinden başkasını görmediği gibi sevdiğinin de hiç bir kusurunu görmez. *ÖAA 357*

Aşığın hali kaalinden belli olur. Seven insan davranışlarıyla kendini belli eder. *MNÖ 802 < AVP-1*

Aşık alemi kör, dört yanını duvar sanır. Sevdaya tutulmuş kimse sevdiğine kavuşmaktan başka hiçbir şey düşünmez, başka hiçbir şeyle ilgilenmez. *ÖAA 359 < Ş 2522*

Aşık ile delinin farkı, biri gülmez biri ağlamaz imiş. Kendini aşka kaptıran kişi akıl dışı davranışlarıyla deliye benzer; tek farkla ki deliler hiç ağlamaz, aşık da hiç gülmez. *ET 2524*

Aşık ile mollanın arası iyi olmaz. İlahi aşkı üstün tutan dindar kesim, karşı cinse duyulan aşkı küçümser. *MNÖ 786*

Aşık ona derler ki karda gezip izini belli etmeye. Yürekten seven insan sevgilisine ulaşmaya çalışırken kendini dillere düşürmez. *Ş 2519*

Aşık sazla, maşuk nazla müteselli olur. Aşığı avutan, acılarını biraz olsun unutturan saz, yani müziktir. Sevilen kişi ise aşığına naz yaparak avunur. *MNÖ 793 < AVP-1*

Aşık yüz bulduğu yerde yatar kalır. Aşık olan kişi sevdiğinden küçük bir karşılık alırsa cesareti daha da artar. *MNÖ 794 < AVP-1*

Aşıkla mülk ortaklık kabul etmez. Bir mülkün birden fazla sahibi olduğundan, ortaklar arasında mülkün paylaşılması sorunlar çıkarır. Benzer şekilde aynı kişiyi seven aşıklar arasında da sevilen kişi paylaşılamaz. *MNÖ 806 < AVP-1*

Aşıklık/Aşk başa beladır, müşkül iptiladır. Aşık olan kişi ölçüsüz davranışlarıyla türlü dertlere düşer; bu yüzden aşk güçlüklerle dolu bir tutkunluktur. *MNÖ 805, 811 < AVP-1*

Aşk ağlatır, dert söyletir. Aşık olan kişi duyduğu acılar nedeniyle zaman zaman ağlar; dertli kişiler de sıkıntılarını başkalarına anlatma gereksinimi duyarlar, böylece biraz rahatlamış olurlar. *ÖAA 363 < AVP-1*

Aşk başta karar etse akıl firar eder. Aşık insan mantıklı karar veremez. *MNÖ 812 < AVP-1*

Aşk bir demirden leblebidir, çiğneyene aşkolsun. Aşık olan kişi pek çok acılara, türlü güçlük ve sıkıntılara katlanmak zorunda kalır. *Ş 2577*

Aşk bir deryadır, dalmayan bilmez. Aşk, kişiye hiç tanımadığı duygulan, hiçbir zaman yaşayamayacağı durumları yaşatır. *MNÖ 814 < AVP-1*

Aşk ile pençeleşmeye demir pazı gerek. Aşkın acılarına, güçlüklerine katlanmak için kişi, dayanıklı olmalıdır. *ET 2576*

Aşk olmayınca meşk olmaz. Kişi, çok sevmediği bir işi öğrenemez. *ÖAA 365 < AVP-1*

Aşkı olmıyanın imanı olmaz. Sevmeyi bilmeyen insan iman etmeyi de bilemez. *RS s. 53*

Aşkın var ise dağlara düş. Aşık insan zorluklara hazır olmalıdır. *Ş 2578*

Ayı eniğini okşarken öldürüvermiş. Sevginin dozunu kaçıranlar sevdiklerine zarar verebilirler. *RS s. 65*

Beni sayanın kuluyum, saymayanın sultanı. Birine aşık olan kişi, ondan karşılık görse de görmese de ona olan sevgisi yine aynıdır. *MNÖ 1385 < AVP-1*

Beyi saygılayan bey olur, bayı saygılayan bay olur. Aşkta insan hissettiği oranda güzelliklere ulaşır. *MTA 354*

Bir yiğit ne kadar kahraman olsa sevdiğine yenilir. Aşık olan kişi başkalarına diz çöktüren bir kişi de olsa, sevdiğinin karşısında uysallaşır, onun isteklerine boyun eğer. *MNÖ 1672 < AVP-1*

Çerçi kızı boncuğa aşıktır. Bir şey üreten veya satan kişi evdekilere o şeyden fazla kullandırmaz. Bu yüzden çocukları da büyüyünce o işi yapmaya heveslenirler. *ET 1578*

Çok muhabbet tez ayrılık getirir. Birbirlerini çok sevenlerin karşılıklı beklentileri de çoktur; bu yüzden küçük nedenler bile ayrılmalarına yol açar.

Çok naz aşık usandırır. Aşık, sevdiğinin nazını bir yere kadar çeker, nazın fazlası aşığı sevdiğinden soğutur. *ÖAA 822 < ET 1651*

Çok sevginin sonu ayrılıktır. Çok aşırı sevgi ve ilgi aşkı bitirir. *RS s. 118*

Çok sevilirse çok "ah" edilir. Büyük sevginin derdi de büyüktür. *RS s. 118*

Dağların dumanı gider, amma sevdalı başın dumanı gitmez. Gerçek aşk ölümsüzdür ve insanın yüreğinde kalıcıdır. *RS s. 122*

Değirmen iki taştan, muhabbet iki baştan. Evlilikte olduğu gibi, iş ortaklıklarında ve diğer beraberliklerde de sevgi karşılıklı olmalıdır. *ÖAA 866 < AVP-1*

Deniz dalgasız olmaz, gönül sevdasız olmaz. Hiçbir

deniz dalgasız olmadığı gibi, hiçbir insan da aşktan uzak değidir. *OAA 894*

Dert ağlatır, aşk söyletir. Aşık olan sevdiğine kavuşamayınca acı çeker. Bir sıkıntısı olan kişi de konuşmak, derdini döküp biraz olsun rahatlamak ister. *ET 1838*

Er/Vücut kocar, gönül kocamaz. İnsan, yaşlandığında gücü azalır. Fakat arzuları tamamen kaybolmaz. *MNO 3250 < AVP-1*

Eşeğin hatırı yoksa sahibinin hatırı var. Hatîr sayılan birinin koruması altındaki kişinin kalbini kıracak bir davranış hatırını saydığımız kişiyi de etkiler.

Fakirlik pencereden / Yoksulluk kapıdan girince aşk bacadan kaçar. Yoksulluk içinde yaşayan insanlar geçim sıkıntısı nedeniyle aşktan sevgiden zevk alamaz hale gelirler.

Gönül ferman dinlemez. Kişi sevdiğinden vazgeçmez, kendisini sevdiğinden ayırmak içi yapılan hiçbir baskıya boyun eğmez. *OAA 1280*

Gönül gönüle karşıdır, sevgi iki başlıdır. İki insanın birbirini sevmesi için birbirleri hakkında aynı duygulan hissetmeleri gerekir. *RS s. 192*

Gönül gönüle köprüdür. Bir birini seven kimseler kavuşmak için yol ararlar. *TDK-1 s 127*

Gönül kimi severse güzel odur. Sevdiği kişi insana herkesten güzel görünür. *Ş 3319*

Gönül karımaz/kocamaz Kişi ne kadar yaşlansa da sevme gücünü, arzu ve isteklerini yitirmez. *OAA 1281 < Ş 3318*

Gönül verme evliye, eve gider unutur. Bekâr kadın, evli erkeğin kendisine duyduğu yakınlığa aldanmamalıdır; evli erkek ne olursa olsun karısına bağlı kalır. *OAA 1287*

Gönülden gönüle/Kalpten kalbe yol vardır. Aynı karaktere sahip insanlar çok kolay anlaşırlar. Çünkü birinin hissettiklerini diğeri de hisseder. *OAA 1278*

Gül dikensiz sevgi engelsiz olmaz. Sevgililer birbirlerine ulaşıncaya kadar türlü engelleri aşmaları gerekir. *MTA 1737*

Gülü seven dikenine katlanır. Birine veya bir şeye çok arzu duyan kişi onun bütün kusurlarına katlanır. *Ş 3334*

Gülü yadettikçe bülbülün feryadı artar. Sevdiğinden ayrı kalan kimse, sevdiği aklına geldikçe kaderine isyan eder. *MNO 3907 < AVP-1*

Herkes sevdiğini öper, bayram bahane. Kişi sevdiği kişiye yaklaşmak için türlü bahaneler uydurur. *TDK1 s. 135*

İki gönül bir olursa/olunca samanlık seyran olur. Birbirlerini sevenler mutlu olmak için bulundukları koşullara aldırış etmezler, onlar için samanlığın saraydan farkı yoktur. *OAA 1512 < Ş 731*

İlk göz ağrısı unutulmaz. İnsan, ömür boyu beraber olacağı eşini bulana kadar çeşitli aşklar yaşayabilir. Bunların içinde ilk sevilen ömür boyu unutulmaz.

İki gönül bir olunca padişah bile ayıramaz. Birbirini gerçekten seven iki insanın arasına yeryüzünde hiçbir güç giremez. *RS s. 234*

İnsan sevdiğine su yolunda tesadüf eder. İnsanlar sevdiklerine hayırlı yerlerde rastlarlar. *TDK- 2 s. 58*

İnsan sevdiğine yenilir. Aşk insanın en zayıf noktasıdır. *RS s 243*

Kalp kalbe karşıdır. Aynı huylara sahip kisilerin ortak yönleri çoktur. Bu sebeple birinin hissettiklerini çoğu zaman diğeri de hisseder. *Ş 2835*

Kalbden kalbe yol vardır. Birbiriyle çok iyi anlaşan kişilerin duygularının pek çoğu karşılıklıdır. *MNO 5025 < AVP-1*

Kişi sevdiğine naz eder. İnsanlar sevdiklerini kızdırmaktan, onların isteklerini geri çevirmekten zevk alırlar. *Ş 3105*

Muhabbet (sultanlıktır) şirket kabul etmez. Seven insan yalnız bir kişiye bağlanır, aynı duygulan başkalarıyla paylaşmaz. *Ş 2411*

Muhabbet iki baştan, değirmen iki taştan olur. Sevgi karşılıklı olmalıdır. Tek taraflı sevginin sonu olmaz. *Ş 2411*

Muhabbet özge halattır, giriftar olmayan bilmez. Sevgi iki insanı birbirine bağlayan bir duygudur. Bunu ancak sevdaya düşenler bilir.

Muhabbeti çeken bilir. Sevmenin ve sevilmenin verdiği mutluluğu bu duyguyu yaşayan bilir. *MNO 6334 < AVP-1*

Sev beni, seveyim seni. Tek taraflı sevgi insanı tatmin etmez. Karşılıklı olmalıdır. *ET 2189*

Sev seni seveni hak/yer ile yeksan ise, sevme sevmeyeni Mısır'a sultan ise. Sevdiğimiz kişi çok yüksek biri bile olsa bizden hoşlanmıyorsa bir an evvel bu sevdadan vaz geçmek gerekir. Bizi seven fakir bile olsa önemli değildir. *Ş 2190*

Sevda/Sevgi geçer yalan olur, sonra/sonu sokar yılan olur. Birbirini iyi tanımadan, huylarını öğrenmeden aşık olanlar bir süre sonra birbirlerinden nefret ederler. *MNO 7169*

Sevenin kuluyum/kulu ol, sevmeyenin sultanı. Sevene duyuyan hayranlık, takdir insanı bağlar, sevmeyene karşı bu hisler beslenmez. *Ş 2192*

Vücut kocar, gönül kocamaz. İnsan yaşlanıp eski gücünü kaybedebilir. Ama arzusunu kaybetmez. *MNO 7988 < AVP-1*

Yardan geçmez, serden geçer. İnsan birine yürekten bağlanmışsa ne kadar acı çekerse çeksin sevdasından vazgeçmez. *MNO 8133 < AVP-1*

Zorla güzellik olmaz. Bir şeyi sevmek ya da beğenmek, kişide içten gelen bir duygudur, zorlamayla bu duygu değiştirilemez. *Ş 2136*

→ SEVECENLİK, TUTKU, NEFRET

Halkın sesi, Hak'kın sesi.

ATASÖZÜ

Atasözü, uzun deneme ve gözlemlere dayanılarak kısaca söylenmiş ve halka mal olmuş öğüt ve gerçek sözdür. Bir toplumdaki değerli miraslardan olan atasözleri manevi bir hazine değerindedir. Sözün özü olan atasözlerindeki öğütler ve uyarılar atalarımızın yüzyıllar boyu edindikleri hayat tecrübelerini bizlere ve gelecek nesillere aktarır. Dolayısıyla bu sözlere kulak veren kimseler kazançlı çıkarlar. Toplumun sağduyusunu yansıtan atasözleri tarihin en eski ve en geniş alanlarına yayılmış olan Türk toplumunun töresi, soylu kültürümüzün bir aynasıdır.

Atasözü tutmayan ok gibi atılır. Ata öğüdünü kulak ardı eden, toplumda herkes tarafından itip kakılır. *RS s. 55*

Atalar sözü evlada mirastır. Atasözleri sonraki kuşaklara kalan en değerli bilgilerdir. *RS s.55*

Atalar sözü kitabidir, yabana atılmaz. Atasözleri yol gösterici, aydınlatıcı ve öğreticidir. *RS s.55*

Atalar sözü Kur'an'a girmez, ama Kur'an yanınca yel yel yelişir. Atasözleri Kur'an kadar kutsal sayılır ve kuşaklar boyu dilden dile yayılır. *RS s. 55*

Atalar sözü, sözlerin özü. Ata sözleri insana kısa ve öz biçimde doğru yolu gösterir.

Atalar sözü tutan yüce dağlar aşar. Bütün atasözlerinde bilgi, beceri ve tecrübenin sırrı vardır. Bu yüzden atasözlerinin değerini bilen çok büyük işler başarır. *RS s.55*

Atalar sözü yerde kalmaz dünya durdukça. Ataların söylediği sözler ne kadar zaman geçerse geçsin unutulmaz ve yol göstermeye devam eder.

Atalar sözünü tutmayan yabana atılır, ahirette tamu ehline katılır. Atasözlerinin öğüt ve uyarılarına uymayanlar hem ahirette hem de dünyada makbul olmayanlar arasında yer alır.

Atalar sözünü tutmayanı yabana atarlar. Atasözünün değerini bilmeyen o öğütlerin aksine inanan kişiler her işte başarısız olurlar. Bu yüzden toplumda iyi bir yer tutamazlar. *ÖAA 380 < Ş 6*

Ataların bir sözü bin öğüde geçer. Büyükler deneyimleri sonunda herşeyin doğrusunu bilirler.

Atasözü tutmayanın yolu ya teke (çalıcı domuz) gider, ya büke (vahşi hayvanlar ormanına) gider. Atasözünün aksine inanan kişinin bütün işleri ters gider. *RS s.55*

Dilenci ekmek parçalarını, alim söz parçalarını toplar. Herkes ilgilendiği alanda, ihtiyacı olan şeylere ilgi gösterir.

Halkın hazinesi eski söz. Atasözü sonraki kuşaklara bırakılan en değerli mirastır.

Halkın sesi Hak'kın sesi. Halkın benimsediği görüşlerde bir tanrısal gerçeklik sezilir. *RS s. 204*

Ulu sözü dinlemeyen, uluya kalır. Büyüklerinin sözünü dinlemeyen kişi, türlü derde uğrar ve yakınır durur. *ÖAA 2444 < Ş 850*

Ulu sözü yerde kalmaz. Atasözleri boş yere söylenmemiştir. *RS s. 394*

Ululaın sözü Kur'an'a girmez illa yanında yürür. Ataların sözleri Kur'an kadar kutsal sayılır. *VI 3*

Ulular sözü yere düşmez dünya durdukça. Atalarımızın söylediği sözler, mutlaka denenmiş ve yaşanmış olduğundan saygı duyulmalıdır. *Ş 851*

→ ÖĞÜT, AKILLILIK

Kedinin usluluğu sıçan görününceye kadar.

AYARTMA

Ayartma, kandırma, baştan çıkarma, doğru yoldan saptırmadır. İnsanlar ayaklarını yere sağlam basmalı, kötü kişilerden uzak durup olumsuz yönde etkilenmemeli, boş bulunup kötü durumlara düşmemeye çalışmalıdır. İnsanoğlu yoldan çabuk çıkar. Onun için davranışlarımızda her zaman karşı tarafın nasıl etkileneceğini göz önüne almak gerekir. Suç işleyen kişi kadar buna sebebiyet veren kimse de suçludur. Bu nedenle geleneklerinde atalarımız ölçülü davranmak gerektiğine dikkat çekerler. Şeytanın ve onun istediklerinin uzantısı olduğuna inanılan nefse uyup onun her istediğini yapmak yanlış kabul edilmiş, nefsini yenebilen kişinin ise her zorluğun üstesinden gelebileceğine inanılmıştır.

Açık kaba it değer/siyer. Korunmayan, ortada bırakılan şeyler, aşağılık kişilerin zararına uğrar. *ÖAA 42 < AVP-1*

Açık kapı melamet, kapalı kapı selamet. Bazı şeylerin hiç ortaya çıkmaması hayırlıdır.

Açık kapı görünce it/bile dalar. Bir şeyi elde etmekte karşılaşılan güçlükler ortadan kalktığında herkes ondan yararlanmaya kalkar. *MNÖ 99 < AVP-1*

Açtırma kutuyu, söyletme kötüyü. Yanlışta ısrar zarar getirir.

Adam adamın / İnsan insanın şeytanıdır. İnsana kötülüğü öğreten yine insandır. *ÖAA 72*

Aferine koşan tazının bacakları çabuk kırılır. Başkaları tarafından beğenilmek için yapılan hareketler kişiyi bazen zor durumlara sokabilir. *RS s. 19*

Akşam kapısı örtük, sabah kapısı açık gerek. Akşam, herkesin evine çekilip dinlendiği bir vakittir; sabahlan ise herkes çalışmak, birbiriyle görüşmek için kapısını açık tutar. *TDK-1 s. 6*

Ayıyı korkut, seyrine bak; kurdu korkut, kefeni hazırla. Ölçüsüz şaka bela getirir. *RS s. 65 < AR*

Avradı eri saklar, peyniri deri. Peyniri nasıl deri koruyorsa, kadını da korumak erkeğinin görevidir. *MNÖ 965 < AVP-1*

Arı kızdıranı sokar. Kişi zarar görebileceği kişiyi kışkırtacak davranışlardan sakınmalıdır.

Baktın deli, dön geri. Bela getirecek işlerde ısrar etmemek gerekir. *MNÖ 1172 < AVP-1*

Bal olan yerde sinek de olur. Güzel ve yararlı olan şeyin çevresinde onu elde etmek amacıyla dolaşan asalaklar hiç eksik olmaz.

Ben eşek olduktan sonra semer vuracak çok bulunur. Bir insan akılsız olduktan sonra onun saflığından yararlanan insanlar her zaman bulunur.

Beş para ver konuşsun, on para ver sussun. Yapılan her türlü ısrara rağmen bir işi yapmayan kişi, bir zaman gelir, o işi herkesi bıktıracak bir aşırılıkta yapar.

Çirkefe taş atma, üstüne sıçrar. Kendilerinden her türlü kötülük gelebilecek kişilere sataşan mutlaka küçük de olsa bir zarara uğrar. *ÖAA 794*

Cömert derler maldan ederler, yiğit derler candan ederler. Kişiyi pohpohlayarak ondan yarar sağlamaya çalışanlar bu tutumlarını kişiyi yoksul bırakıncaya veya canından edinceye kadar sürdürürler. *ÖAA 757 < AVP-1*

Dişi köpek kuyruğunu sallamayınca, erkek köpek ardına düşmez. Erkek ancak yüz bulduğu kadının peşine düşer. *ÖAA 966 < Ş 1967* → **Keçi**

Dövme kapısını yüzük taşıyle, döverler kapını bal-

ta başıyla. İnsanın yanlış bir davranışı, kendisine daha büyük bir yanlış olarak geri döner. *TDK-1 s. 98*

El insanın düşünü azdırır da suyunu kızdırmaz. Bazı insanlar boş laf ederler, ama yardım etmezler. *TDK-2 s. 44* → **Şeytan**

Eşeği dürten çiftesine katlanır. İnsan yapacağı bir davranışın başına neler getireceğini de hesaba katmalıdır. *TDK-1 s. 115*

Kedinin usluluğu sıçan görününceye kadar. Kimi kişiler fırsat bulamadıklarından ya da çıkarlarına uygun bir ortam olmadığından uysal veya uslu görünürler. *VI 216*

Keçi kuyruk sallamadan teke yanaşmaz. Erkek kadından yüz bulmazsa, ona yaklaşmaya cesaret edemez. *MNÖ 5284*

Kabahat / Suç öldürende değil, ölendedir. / Kabahat ölende mi, öldürende mi? Her zaman öldüren suçlu değildir, kimi zaman da ölen, ölümüne yol açan nedenleri kendisi hazırlar. *ÖAA 1627 < ET 2803*

Kapını iyi kapa, komşunu hırsız tutma/yapma. Kişi malını veya parasını çaldırdığında ilk önce yakınlarından kuşkulanır. En iyisi bu duruma düşmeden gerekli güvenlik önlemlerini almaktır *MNÖ 5084 < AVP-1*

Kedinin usluluğu sıçan görününceye kadar. Her insanı sınırlendiren şeyler vardır.

Malını iyi sakla, komşunu hırsız etme. Açıkta olan şeylere göz dikenler olabilir, değerli şeyler iyi saklanmalıdır. *MNÖ 6191 < AVP-1*

Mal insanın düşmanıdır. Zenginlik hem başkalarından gelebilecek tehlikelere neden olur, hem de kişiyi şımanlığa, yanlış davranışlara iter; bu yüzden mal, mülk, zenginlik insanın düşmanı gibidir. *ET 3391*

Nefsini yenebilen her zorluğu yener. Nefsin isteklerine karşı koymak çok güçtür; onun için nefsini yenen kişi çok güçlüdür.

Nefsine uyan şeytana uyar. Nefsinin isteklerine uyan kişi iyiliği değil, kötülüğü bulur. *MNÖ 6503 < AVP-1*

Orucu yiyen ya açlığından, ya susuzluğundan. Bazı davranışların nedeni açıkça bellidir. *TDK-1 s. 176*

"Öldürürüm" diyenden korkma, "Ölürüm" diyenden kork. Kişi, yapamayacağı şeyleri söyleyerek başkalarını korkutmaya çalışır; asıl korkulacak kişi ise ne yapacağını önceden belli etmez. *MNÖ 671 < AVP-1*

"Ölürüm" diyenin üstüne varılmaz. İnsanların üstüne fazla gidilmesi sakıncalıdır. *Ş 9060*

Şeytan adamı kandırır, ama suyunu ısıtıvermez. Yanlış davranışlar bazen hoştur, ama hiçbir yaran yoktur. *ÖAA 2343 < AVP-1* → **El**

Şeytandan uzak olan Allah'a yakın olur. Şeytan veya kötülüğün her türü kişiyi Allah'tan uzaklaştırır.

Yavaş atın tekmesi yavuz olur. Uysal görünen kişiler kızdıklarında çok zararlı olabilirler. *Ş 3861*

→ **ŞEYTAN, KÖTÜLÜK**

Azimle yüce dağlar devrilir.

AZİM

Azim, sebat; bir amaca ulaşmak için gösterilen sürekli ve düzenli gayret, insanın önündeki engelleri yenme kararlılığıdır. Başarıya giden yol azimden geçer. Azim gösteren, meram eden sonunda hedefine ulaşır. Azim o kadar güçlü bir savaş silahıdır ki, olmayacak işleri bile sonuca ulaştırır. Türkler azim ve gayretle yenilemeyecek hiç bir güçlüğün olmadığına inanırlar.

Adem oğlunun elinden uçan ile kaçan kurtulmaz. Azmeden insanın açamayacağı kapı, ulaşamayacağı başarı yoktur. *MNÖ 163 < AVP-1*

Allah mağruru sevmez. Allah diğer insanları küçük gören gururlu insanları sevmez.

Ana baba ile iftihar olunmaz. İnsanlar kendi başardıklarıyla gurur duymalıdırlar.

Akar akar da durulur. Çılgınca yaşamayı seven kimseler bir süre sonra böyle yaşamaktan vazgeçerler. *TDK-1 s.34*

Azan kulun belâsı yakın. Nefsine hakim olamayan kimselerin başı dertten kurtulmaz. *TDK-1 s.54*

Azan kuşun ömrü az olur. Gururuna kapılıp olmadık işler yapanlar kendilerine zarar verirler. *TDK-1 s.54*

Azan yılan yol üstüne çıkar. Kendine hakim olamayan, taşkınlık eden kimselerin başına mutlaka kötü bir iş gelir. *TDK-1 s.54*

Azimle yüce dağlar devrilir. Kararlı ve çalışkan insanın hayatta ulaşamayacağı başarı yoktur.

Azmin elinden ne uçan kurtulur ne kaçan. Kötürümden aksak, hiç yoktan tarlak iyidir. İnsan hiç birşeye sahip olmamaktansa elindeki azla yetinmesi daha iyidir. *s. 498*

Bir eteğe pek yapışan maksuduna erişir. Yaptığı işi sıkı tutan kişi başarıya ulaşmakta zorlanmaz. *RS s. 89*

Bir şeyi muradetme, olduysa inad etme. Bir işi ölçüsünde bırakmayı bilmek gerekir. RS s. 93

Bir işi bitirmeyince bir işe koşma. İnsan bir işle uğraşırken başka bir işe heveslenmemeli. *RS s.91*

Birdenbire gelen devlette hayır yoktur. Fakir ve yoksul olduğu herkesçe bilinen biri bolluk ve lüks içinde yaşıyorsa o kişinin kanun dışı yollardan kazanç sağladığı kesindir. *Ş 1154*

Cehd (ve sabır) ile sıçan tahtayı deler. Yaptığı işte aceleci olmayıp, sabretmeyi bilen çok zor işleri ible başarabilir.

Coşkun su aka aka durulur. Her işin aşınsına kaçan kimseler bir süre sonra bu huylarından ister istemez vazgeçerler. *RS s. 106*

Çabuk parlayan çabuk söner. Bir takım yollarla layık olmadığı bir mevkiye gelen kimse o işi gerektiği gibi yapamayacağından onu o görevden çabuk alırlar. *Ş 1546*

Çok çabalayan çok yorulur. Yaptığı işte aceleci ve sinirli davranan kimse yorgunluktan işin sonunu getiremez. *MTA 1574*

Çok kucaklayan az devşirir. 1. İnsan kaldıramayacağı yükün altına girerse yaptığı işten fazla bir şey elde edemez. 2. Açgözlülük edip, birşeyden kapasitesinin üzerinde yarar sağlamaya çalışan kimse ummduğundan çok daha azını elde eder. *Ş 1644*

Elden çıkan şeyle övünülmez. Başkalarının mallarıyla gurur duyulmaz. *MNÖ 3088 < AVP-1*

Ettim diye değil, etmedim diye övün. Asıl gurur verici olan kişilerin iradelerini kullanarak kötülüklerden uzak durmalarıdır. *TDK-1 s. 118*

Eşeğin boynuzu olsa, dünyada mahlûk bırakmaz. İstemekle herşey kolayca elde edilebilse hiç kimse çalışmaya gerek duymaz. *RS s.172*

Gönlünü yüce tutan erde devlet olmaz. Gurur sahibi olmayan, alçak gönüllü insanlarda dünya nalına karşı hırs olmaz. *TDK-2 s. 51*

Haddini bilmeze haddini bildirmek öksüze kaftan giydirmek gibidir. Yetkilerini ve sınırlarını aşarak topluma zarar verenlere engel olmak gerekir. *RS s. 202*

Haşarı at kendini ziyan verir. Düşünmeden duygularıyla hareket edenler bundan kendileri zarar görür. *RS s.209*

Hızlı sağanak tez geçer. İnsan bir işe başlarken çok istekli ve hırslı olur ama daha sonra bıkkınlık duyar ve yavaşlar.

Karınca kanatlanınca kendini serçe oldum sanır. İnsanlar küçük başarılarını abartarak kendilerini olduğundan önemli görmemelidirler. *TDK-2 s. 63*

Keçi geberse de kuyruğunu indirmez. Bazı insanlar gururlarından taviz vermezler.

Kibrin hasmı Allahtır. Aşırı gurur ve kibir Allah'ın hoşuna gitmez.

Kiraz güzelliğine mağrur olduğu için kurtlanmış. Bazı insanlar birtakım özellikleriyle öylesine gurur duyarlar ki, bir süre sonra bu gururları zarar vermeye başlar. *RS s. 289*

Keskin bıçak tez körlenir. Çabuk sinirlenip öfkelenen çok çabuk yatışır. *TDK-2 s.65*

Kuduran kırk gün yaşar. Hırslı ve taşkınlığı huy edinen kimse bu huyu yüzünden sık sık başı derde girer. *MTA 1956*

Kuduz köpek önce sahibini ısırır. Sinirli ve saldırgan kimseler önce kendi yakınlarına zarar verir. *RS s.303*

Kuduz ölür, amma daladığı da ölür. Aşırı hırslı ve sinirleri kimselerin başı dertten kurtulmadığı gibi başkalarınında başını derde sokarlar. *TDK-2 s.70*

Mağrur olma dünya misafir evidir. Her yaşamın bir sonu vardır. Onun için insanarı küçük görmenin bir anlamı olamaz. *RS s. 314*

Mağrurlanma kiraz gibi kurtlanırsın. Gururunun esiri olanlar bundan kendileri zarar görürler. *RS s. 314*

Meram olunca her şey olur. İnsan azmederse herşeyi yapabilir. *ET 3415*

Mezar taşı ile öğünülmez. Başkalarına verilen zarrla gurur duyumaz.

Öğünme kötülüktür. Gururun aşınsı kişiyi toplumdan uzaklaştıran bir duygudur ve zararlıdır. *MTA 6491*

Övüngen adam en sonra önüne bakar. Haketmediği halde her şeyle övünenler bir gün utanmak zorunda kalırlar.

Rüzgar böyle eser, balta böyle keserse vay halimize. İnsanın çevresindekiler sinirli ve taşkın kimselerse huzurlu bir yaşam süremezler. *RS s.376*

Şaraptan dönen/bozma sirke keskin olur. Sakin bir insan sinirli ve hırslı kimselerle arkadaşlık ederse onun da huyu değişir. *RS s.376*

Taşkınlığın sonu şaşkınlıktır. Kendine hakim olamayan, her yerde kargaşa çıkaran kimseler başları derde girdikten sonra yaptıklarından pişmanlık duyarlar. *RS s.382*

Tez kabaran tez söner. Çabuk öfkelenen kimseleri yatıştırmak kolay olur. *TDK-1 s.195*

Yanmış mal ve ölmüş baba ile iftihar edilmez. Geçmişte varolan, ama artık bulunmayan şeylerle gurur duyulmaz. Eldeki imkanlarla övünülmelidir. *Ş 3858*

Yumurtlayan tavuk bağırgan olur. Topluma faydalı olacak işler yapanlar haklı olarak bunlarla gurur duyarlar.

Yüksekten uçan alçağa düşer. Her yaptıklarını abartarak insaları küçük görenler, toplumda çok çabuk saygı ve güven kaybederler. *RS s. 426*

Zenginliğinle övünme bir kıvılcım yeter, güzelliğinle övünme bir sivilce yeter. Zenginlik de, güzellik de kalıcı değildir. Kalıcı olan gönül güzelliğidir ve bununla övünülmelidir.

Yel gibi gelen yel gibi gider. Çabuk parlayan, olur olmaz herşeye sinirlenen kimselerin öfkesi uzun sürmez. *RS s. 415*

→ HIRS, GÖNÜL, AZİM, KARARLILIK

Azimle yüce dağlar devrilir.

AZLA YETİNME

Azla yetinme, kişinin kendisine verilenleri veya sahip olduklarını çok ve değerli olarak kabul etmek demektir. Herkes elindekini artırmak ister. Ama aşırı hırsa kapılıp her şeye sahip olmak isteyenler ellerindekini de kaybedebilir. Önce insanlar ellerindekinin değerini bilmelidir. Azla yetinmeyen, sürekli gözünü başkalarının malına diker, ama başı dertten de kurtulmaz. İnsan ihtiyaçlarının bir sınırı vardır. O sınırı aşmanın insana hiçbir faydası olmaz. Önemli olan kişinin elindeki imkanlarla yetinmesi ve onları en iyi şekilde kullanmasını bilmesidir. Asıl zengin az da olsa elindekiyle yetinen kişidir. Türkler geleneksel toplum yapıları gereği azla yetinmeyi bir meziyet olarak kabul etmişlerdir.

Aç otur da dilenciliğe alışma. İnsan aç kaldığı zaman çaresiz dilenmekte aramamalıdır. *RS s. 14*

Allah'tan gelene kul da razı. Kişi başına gelen her olayı Allah' tan bilmeli ve ona isyan etmemelidir. *MNÖ 464 < AVP -1*

Arık öküze bıçak olmaz/çalınmaz. Çaresiz, muhtaç durumda olan kimselerden menfaat sağlamaya çalışmamalıyız. *ÖAA 325 < ET 132*

Az al, artık etme. İnsan bir şeyi fazla miktarda alıp kalanını ziyan edeceğine, az almalı, yetmezse tekrar almalıdır. *MNÖ 1046 < AVP -1*

Az olsun, uz/öz olsun. Elde ettiğimiz şeyin az olması değil, yeterli, yararlı ve sağlam olması önemlidir. *ÖAA 446 < Ş135*

Azıcık aşım, kaygısız/ağrısız, kavgasız başım. İnsan azla yetinmeyi biliyorsa bir şeyi alamadığı, bulamadığı zaman fazla üzülüp kendini yıpratmaz. *ÖAA 462*

Bir abam var atarım, nerde olsa yatarım. Fazla malı mülkü, bakmak zorunda olduğu kimsesi yoksa, bir şeyin "fazlasını, iyisini bulamadım" diye tasalanmaz. *Ş 1173*

Bir başa bir gömlek yeter. Bir kişinin ihtiyaçlarının karşılan-

ması için yapılan masraf daha az olur.

Bugün buldum bugün yerim, "Yarın Allah kerim" derim. Azla yetinmeyi bilen insan, yarın ki ihtiyacını değil, o günkü ihtiyacını düşünür. *Ş 1295*

Dünyayı sel bassa ördeğe vız gelir. Bazı insanlar dünya olaylarına karşı kayıtsız kalırlar; çünkü onlar için varsa yoksa kendi yaşam mücadelesidir. *OAA 1034*

Eldeki bülbülden bendeki karga. Başkasının olan değerli bir şeyin insana faydası dokunmaz, onun için daha değersiz de olsa kişi, kendi elindekiyle yetinmelidir. *MNÖ 3175 < AVP -1*

Elin kaşanesinden bizim viranemiz yeğdir. İnsana kendi elindeki bir şey başkasının elindeki değerli bir şeyden daha yararlıdır. *MNÖ 3199*

Elin türlü taamından bizim tarhanamız yeğdir. Kişi başkasının elindeki şeye özlem duymaktansa, onun kadar olmasa da kendi elindekinin kıymetini bilmelidir. *Ş 492*

Gelecek deveden, gelen tavuk yeğdir. Henüz sahip olmadığı şeyden, daha değersiz ama elinde bulunan şey insana daha faydalıdır. *ET 3236*

Gölge etme, başka ihsan istemem. Elindekiyle yetinmesini bilen kişinin başkalarından beklediği hiçbir şey yoktur. *ET 3325*

Gönül hoşluğu maldan iyidir. İradesine sahip insanlar bir şeyin yokluğunda kendilerini aşırı derecede üzmezler. *MNÖ 3812 < AVP-1*

Her şeyin azından olur bereket. Azla yetinmesini bilmeyen insan herşeyi bol harcadığı için çok da kazansa bereketi olmaz. *MNÖ 4335 < AVP-1*

İnersin gönül inersin, attan iner eşeğe binersin; onu da bulamazsan yaya gidersin. Her şeyin fazlasına ve iyisine alışmış kişi zorda kalınca eskiden beğenmediği şeylerle yetinmeyi de öğrenir.

Kalendere "kış geliyor" demişler, "Titremeye hazırım" demiş. Bulunduğu her durumda mutlu olmayı bilen insanlar, yokluğa ve zorluğa aldırış etmezler. *VI 270*

Kalyon denizin üstünde yüzer, kayık kenarda kalır. Geniş imkanlara sahip kimseler büyük ve önemli işler başarırlar. İmkanları kısıtlı kişiler ise, daha küçük işlerle uğraşmak zorunda kalırlar. *MNÖ 5045*

Kanaat gibi devlet olmaz. Fazlasını istemeyen, elindekiyle yetinmeyi bilen insanlar her zaman mutlu yaşarlar. *Ş 2846*

Kanaat servet. Azla yetinmeyi bilmek, hayatta sahip olunabilecek en değerli özelliklerden biridir. *MNÖ 5062 < AVP-1*

Kanaat tükenmez hazinedir. Azla yetinmeyi bilen insan hiçbir zaman yokluk tasası çekmez. *Ş 2845*

Kaplumbağa kabuğunda "Ne büyük sarayım vardır!" demiş. Elindekinin kıymetini bilen insan, fazla değerli olmasa bile onunla mutlu olur. *ET 2718*

Kendinden aşağı bak da haline şükret. İnsan içinde bulunduğu sıkıntıya aldırmamalı, bir de kendisinden kötü durumda olanları düşünmelidir. *MNÖ 5402 < AVP-1*

Ne dağda bağım var, ne çakaldan davam. Malı mülkü olmayan insanların, "malım kaybolacak, çalınacak" diye bir kaygısı olmaz. *Ş 3553*

Ne dilenecek hali, ne de zekat verecek malı var. Bazı insanlar öyle çaresiz durumdadırlar ki, kendi zorunlu ihtiyaçlarını bile karşılamakta güçlük çekerler. *MNÖ 6441 < AVP-1*

Ne tarlam var, ne de kargadan davam. Fazla bir varlığı olmayan insanın mal kaybetme korkusu da olmaz. *MNÖ 6483 < AVP-1*

Tencerede pişirir kapağında yer. Azla yetinmesini bilen insan, imkânları kısıtlı da olsa kendini idare etmeyi bilir

→ AÇGÖZLÜLÜK, MUTLULUK

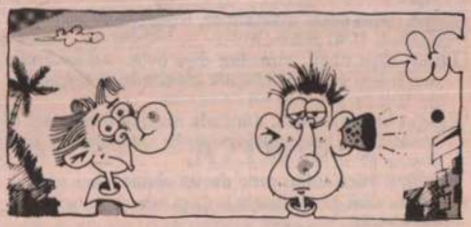

Bir kulağını insan sağır etmeli.

BAĞIŞLAMA

Bağışlama, herhangi kötü bir davranışın karşısında ceza vermekten vazgeçme yani affetmedir. Affetmek bir olgunluk göstergesidir. Hoşgörü ve insaf bağışlamanın kardeşleridir. Hoşgörü sahibi bir kimse kollarını genişçe açarak herkesi kucaklayabilir. İnsaf sahibi kimse bir mihenk taşı ortaya koymuş demektir, onunla tartar, biçer; insafı olmayan bir kimse iman sahibi olmayan birine benzetilebilir ki bu özellik iyi insan olma niteliklerinden biridir. Rahatlıkla affetmek etki altında kalmamak için gözünü kör, kulağını sağır yerine koymalıdır kişi. Böylece dedikoduların etkisinden uzak tutar kendini. Merhamet sahibi bu ölçüsünü iyi tartmalıdır. Koruyuculuk ve bağışlayıcılıkta fazla aşırılığa kaçarsak karşı tarafa zarar veririz. Bağışlanacağı düşüncesiyle hatalarını düzeltme gereğini duymaz o zaman kişi. Atalarımız bağışlayınız, çünkü bir gün sizi de bir bağışlayan gerekebilir diyerek bir adalet anlayışı ortaya koymuştur.

Acımayana acımazlar. Gerektiğinde merhamet etmesini bilmeyenlerin başkalarından merhamet beklemeye hakları yoktur. *RS s. 12 < SŞ*

Af husumetin kılıcıdır. Bağışlama düşmanlığı giderir. *ET 2580*

Affetmek büyüklüğün şanındandır. Merhametli ve bağışlayıcı olmak insanı daha da yüceltir.

"Aman" diyene kılıç kalkmaz. Mert insan kendisine sığınıp af dileyen kimselere karşı acımasız davranmaz. *OAA 276 < AVP-1*

Ayağı ile gelene ölüm olmaz. Kendiliğinden gelen suçlu insan bağışlanmalıdır. *ET 305*

Bir başa iki yumruk vurulmaz. Acımasızlığın da bir sınırı olmalıdır. *RS s. 87*

Bir kulağını insan sağır etmeli. İnsan bazı şeyleri duymazlıktan gelirse doğabilecek çoğu kötü sonuçlara engel olmuş olur. *MNÖ 1624*

Bir suçla adam asılmaz. Her insan bir kez hata yapabilir. Bir kişi aynı suçu sürekli işlemiyorsa ona karşı biraz daha insaflı davranmak gerekir. *ET 1169*

Canı cana ölçmeli/ölçmüşler, insaf etmeli/etmişler. İnsan kendisine yapılmasından hoşlanmadığı davranışları başkalarına yapmamalıdır; çünkü kendisi gibi herkesin de bir canı vardır. *ÖAA 745 < ET 1508*

Çok acıma, acınacak olursun. Her konuda merhametli davranarak mantığı elden bırakanlar yaşam içinde zor durumlara düşerler.

Dağda gez, belde gez, insafı elden bırakma. Herkesin korktuğu biri de olsan bile merhamet duygusunu kaybetme. *ÖAA 842 < AVP-1*

Dünyada rahat etmek isteyen her şeyi hoş görmeli. Sürekli başkalarını eleştiren kimse çevresinden sevgi ve saygı görmez. *MNÖ 2905 < AVP-1*

Eğik boynu kılıç kesmez. Yenilgiyi kabul edip af dileyene bağışlayıcı olmak gerekir. Çünkü o zaten yeterince acı çekmiştir. *TDK-2 s. 41*

Eğilen boynu vurmazlar. Alçakgönüllülükle özür dileyen kişiye, sert davranmamalıdır.

"Gör geç" demişler "Sür git" dememişler. Bazı hatalan görmeli ve bağışlamayı bilmelidir. *MNÖ 3829 < AVP-1*

Gördüğünü tınma, gözden düşersin. Her hatayı yüze vuran insan sevilmez. *VI 557*

Her suç/kabahat yüze vurulmaz. Olur olmaz her hatasını insanın yüzüne vurma huyu çoğu dostluklan bozar, kırgınlıklara yol açabilir. *MNÖ 4321 < AVP-1*

Her suçluyu bağışla, nefsini asla. İnsan nefsinin neden olacağı suçlar çok büyüktür ve bağışlanmasının da hiç kıymeti yoktur.

Herkesi huyu ile sevmeli. İnsanlan olduklan gibi kabul etmeli ve kimi kusurlarını da hoşgörmeyi bilmeliyiz. *RS s. 220 < AS*

Hırlı ol hırsız ol, insafı elden bırakma. İnsan ne olursa olsun yeri geldiğinde bağışlayıcı olmayı bilmelidir. *MNÖ 4463 < AVP-1* → **Uğru ol**

Hırsıza acımak, kötülüğe meydan vermektir. Çok yanlış bir davranışı bağışlamak daha büyük yanlışlara davetiye çıkarmaktır. *RS s. 226*

İkrar eden affolunur, ısrar eden affolunmaz. Sürekli aynı hatada ısrar eden kişi cezalandırılmalıdır. *RS s. 229 < HK*

İnsaf dinin yarısıdır. Merhamet ve dini inançlar insanları iyi yola sevkeder. İnançları olan bir insan merhametsiz olamaz. *Ş 631*

İnsafı olmayanın imanı da olmaz. İnançsız, imansız kimselerin acıma ve merhamet duygulan da yoktur. *MNÖ 4748 < AVP-1*

İslamın şartı beş, altıncısı insaf demişler. İmanı ve inançlan olan kimse merhametli ve bağışlayıcı olur. *ÖAA 1564 < ET 597*

Kaçanı kovmazlar/kovalamazlar, yıkılanı vurmazlar. Düşman kaçmaya başlamışsa yenilgiyi kabul etmiş demektir, daha fazla üzerine gitmek gereksiz olur. Aynı şekilde güçsüz, zayıf kimselere güç kullanmak zulümdür. *ÖAA 1633 < AVP-1*

Katı yürekten merhamet umulmaz. Kötü insanın acıması yoktur. *RS s. 269*

Kendine acımayan başkasına da acımaz. İnsan her şeyden önce kendisine merhamet etmeyi öğrenmelidir. *RS s. 278 < AR*

Kimi der ki "Öldür öldür" kimi der ki "Kıyma kıyma". Merhamet kişiye ve kişinin karakterine göre değişir. *MNÖ 5586 < AVP-1*

Kul hatasız olmaz, affeder efendisi. Hata genellikle isteyerek ve bilerek yapılmaz; bunun için bağışlayıcı olmak gereklidir. *Ş 2986*

Kul kullanan bir gözünü kör, bir kulağını sağır etmeli. İşlerini başkalarına yaptıranlar veya emrinde işçi çalıştıran kimseler, onların daha verimli olmaları için bazı ufak hatalarını gözardı etmelidirler. *ÖAA 1916 < AVP-1*

Kurda acıyan koyuna zulüm eder. Kötü ve hain kimselere acımak toplumda adalet ilkesini bozar; uygun şekilde cezalarını vermek gerekir. *MNÖ 5967 < AVP-1*

Kurdun merhameti kuzuyu ağzında taşımak. İçinde kötülük taşıyan kişilerin kimseye yaran ve merhameti olmaz.

Merhamet imandan gelir. Bağışlayıcı olmak aynı zamanda dinimizin bir isteği ve emridir. *MNÖ 6254 < AVP-1*

Merhametin dünyada bir adı kaldı. İnsanların çıkarlarına düşkünlüğü arttıkça, merhamet duygusu ortadan kalkar. *MNÖ 6255 < AVP-1*

Merhametten maraz doğar/hasıl olur. Başkalarına iyilik yaparken bile dikkatli davranmalıyız, çünkü bu iyiliğimiz kötüye kullanılabilir. *ÖAA 2003 < Ş 3418*

Ne edersen et, insafı elden koma. Yapacağımız işlerde ve davranışlarda, vicdanımızı da dinleyerek hareket etmeliyiz. *VI 31*

"Sür git" dememişler, "Gör geç" demişler. İnsan beğenmediği durumlar karşısında hemen yorum yapmamalı, anlayışlı ve hoşgörülü davranmalıdır. *ÖAA 2325 < AVP-1* → **Gör geç**

Türkmen'e "İnsaf yok mu?" demişler, "Varak görek de alak" demiş. Merhametsiz bir insanın imana gelmesi çok zordur. *MNÖ 7773*

Uğru ol, harami ol, insafı elden koma. İnsan ne kadar kötü olursa olsun, insani duygulanndan uzaklaşmamalıdır. *MNÖ 7800 < AVP-1* → **Hırlı**

Yaralı kuşa kurşun sıkılmaz. Çeşitli felaketlere uğramış bir insana, durumu hakkında söz söylemekten kaçınmalıyız.

Yaşat ki yaşayasın. Eğer başkalarına yardım edersek, zor durumda kaldığımızda onlar da bize yardım eder.

Yerdeki yüze basılmaz. İnsan bir hata yapmışsa, bunu tekrar yüzüne vurmak yersiz bir davranıştır. *OAA 2568 < Ş 3877*

Yol kes, bel kes, insafı elden bırakma. Merhamet her şeye rağmen kişiye gerekli bir meziyettir. *RS s. 423*

→ SEVECENLİK, IYİLİK, ÖÇ

İt ılın ayağını ısırmaz.

BAĞLILIK

Bağlılık, sadakat, vefa, sadakat duygusudur. Türkler arasında en büyük erdemlerden sayılan bağlılık, kişinin ailesine, içinde bulunduğu topluma, kendisine yarar sağlamış olanlara bir minnet ifadesidir. İhanet, hainlik vefasızlık gibi toplumca lanetlenen olumsuz duyguların tam tersidir. Dostluklar, gösterilen bağlılık örnekleriyle pekişir. İnsanlar ait oldukları değerlere olan bağlılıkları ile toplumdaki değerlerini yüceltirler.

Alemde beka, insanda vefa yoktur. Dünyada hiçbir şey sonsuza kadar yaşayamaz. İnsanlar arasında da hayırsız, vefasız olanı çoktur. *RS s. 33*

Balta sapını kesmez. İnsan, sevdiklerine karşı kıncı davranışlarda bulunmaz. *TDK-1 s. 59*

Bıçak kendi kınını kesmez. Kişi uyum içinde yaşadığı dostlarına, yakınlarına kötülük düşünmez. *Ş 1395*

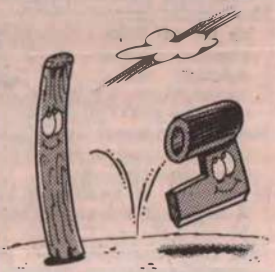

Çoban köpeği ne yer, ne yedirir. Birisinin malını korumakla görevli kimse o mala kendisi de zarar vermez. başkalarına da verdirmez. *Ş 1620*

Deve devenin ayağını çiğnemez. Aralarında dostluk olan, birbirlerini seven ve sayan kişiler birbirlerine kötülük düşünmezler. *RS s. 134*

Devlete hıyanet olmaz, düşmandan nimet olmaz. İnsan devletine, milletine zarar getirecek davranışlarda bulunmamalı, düşmanı olduğu kişilerden de iyilik beklememeli. *TDK-1 s. 93*

Gavurdan vefa, zehirden şifa. İnsana, düşmanından kolay kolay iyilik gelmez. Gelirse düşmanlık ortadan kalkmış demektir. *MNÖ 3658 < AVP-1*

Gavurun ekmeğini yiyen gavurun kılıcını çalar. İnsan kimden yakınlık duyuyorsa, kimin için çalışıyorsa ona karşı minnettar kalır. *ÖAA 1230*

Gül üstüne gül koklanmaz. Birini sevip ona yürekten bağlı olan kişi, sevdiği dururken başka birine sevdalanmaz.

Hain hainin yardımcısıdır, doğru doğruya yardım etsin. Soysuz, kötü ruhlu, kalleş kimseler birbiriyle iyi geçinirler. Böyle kimselerin çok olduğu yerde Allah dürüst, namuslu kimselerin yardımcısı olsun. *MNÖ 3990 < AVP-1*

Hain olan/adam korkak olur. Kötü ruhlu, kalleş kimseler yüz yüze mücadeleye cesaret edemezler. Haince ve arkadaşa saldırmayı tercih ederler. *Ş 1761, ET 1762*

Hain onsa kurt onar. Kötü niyetli, sütü bozuk kimseler uzun süre mutlu ve huzurlu bir yaşam sürmezler. Aksi olsaydı dünyada dürüst ve namuslu insan kalmazdı. *RS s. 202*

Hırsız hırsıza yoldaştır. Hırsızlıkla, dolandırıcılıkla geçinen kimseler birbirleri dışında hiç kimseyle uzun süre arkadaşlık etmezler. *RS s. 226*

İt itin ayağını ısırmaz/ayağına basmaz. Ahlaksız, sahtekâr, aşağılık kişiler kendileri gibi olan kimselerle çok iyi geçinirler. *MNÖ 4898 < AVP-1*

İt itin etini yer de kemiğini incitmez. Kötü yaradılışlı kimseler birbirleriyle dostluk eder, yardımlaşır, fakat birbirlerine kötülük etmeye cesaret edemezler. *TDK-1 s. 146*

Kadında vefa, borçluda sefa aranmaz. Kadınlar erkeklere oranla daha vefasız olarak bilinir. Borçlanarak geçimini sürdüren kimseler de eğlenmeye, rahat yaşamaya fırsat bulamazlar. *TDK-1 s. 149*

Karga karganın gözünü oymaz. Huyları aynı olan kimseler aynı duygulan paylaş-tıkları için birbirlerine kötülük etmezler. *ET 2737*

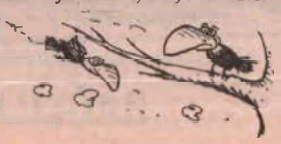

(Keskin) kılıç kınını kesmez. İnsan, sevdiklerine, yakınlarına kötülük etmez. *Ş 2829*

Köpek köpeği yemez. Ahlâksız, saldırgan, sahtekâr kimseler birbirleriyle kavga etmezler. *Ş 3158*

Köpek köyü için değil, kendi için havlar. Kötü ruhlu, karaktersiz kişiler başkalarına bir iyilikte bulunurlarsa bunu mutlaka çıkar için yapıyorlardır. *ET 3158*

Köpek köyünü boş koymaz. Görevi bir şeyi veya bir yeri korumak olan kişi onun başından ayrılmaz. *Ş 3157*

Köpek sahibini ısırmaz. İnsan, geçimini sağladığı kişiye zarar vermez. *MNÖ 5792 < AVP-1*

Köpek sahibini tanır. Kişi kendisine iyilik edenleri unutmaz. *MNÖ 5792 < AVP-1*

Kurt kurdu yemez. Başkalarına kötülük eden, saldırgan kötü huylu kişiler birbirleriyle çok iyi anlaşırlar. *ET 2947*

Kuzgun kuzgunun gözünü oymaz. Vefa duygusu birbirlerine benzeyen insanlar da belirgin bir özelliktir. *MTA 366*

Ne yer, ne yedirir. Vefakâr kimseler kendilerine emanet edilen şeyleri başkalarına karşı konuduklan gibi, kendileri de onlara dokunmazlar. *MNÖ 6491 < AVP-1*

Odunlar baltadan dava edecek olmuşlar, sapı bizden diye vazgeçmişler. Aralarında akrabalık olan veya aynı görüşleri paylaşan kişiler içlerinden birinin hatasını görse bile bunu görmemezlikten gelirler. *RS s. 332*

Sağ gözden sol göze vefa yokmuş. Aralarında akrabalık bağı olan kimseler bile çoğu zaman birbirlerine karşı kayıtsız kalırlar. *RS s. 355*

Şeytan kendi evini yıkmaz. Başkalarına karşı kötü davranışlarda bulunan kimse kendi yakınlarına karşı daha hoşgörülü olur. *MNÖ 7476 < AVP-1*

Üzüm bekçisi üzümünden tadar. Vefakâr bekçiler ödüllerini alırlar. *TDK-1 s. 198*

Yardan geçmez, serden geçer. Birbirine büyük bir sevgiyle bağlı kimseler zarar göreceklerini bilseler bile sevdikleri için her türlü fedakârlığa katlanırlar. *RS s. 409*

Yavuz it ne (kendi) yer, ne bir kimseye yedirir. Görevlerine sadık olan kişiler kendilerine emanet edilen şeye zarar vermez başkalarına da verdirmezler. *VI 651*

Zehirden şifa hainden/kahpeden vefa gelmez. Çıkarcı, kötü huylu, alçak yaradılışlı kişilerin kimseye iyiliği dokunmaz. *Ş 2127*

→ DOST, DÜŞMAN

Dirlik olmayan yerde varlık olmaz.

BARIŞ

Barış, sulh, savaş olmama durumu; dirlik, düzenlik, sükûn, asayiş birlikte yaşayan kimseler arasındaki anlaşma, uyuşma, dostluk durumu; sessizlik, sükûn, sükûnet, huzur endişe veya sıkıntı veren düşüncelerden uzak olmadır. Toplum dalgalar halinde bir hareketlilik gösterir. Her dalgalanmadan sonra bir durulma vardır.

Bu durulmada birlik ve dirlik olursa düzen ve barıştan söz edilebilir. İnsan susmasını, yerinde konuşmasını, gerektiğinde görmemeyi bilirse dirlik düzen olur. Atalarımız barış içinde yaşamaya büyük önem vererek barış olmayınca yaşamın çok zorlaşacağını , bunun için de gerekirse ekmeğini vermek ama varışa her zaman sahip olmak gerektiğini vurgulamışlardır.

Derdi olmayanın huzuru olmaz. İnsan dert çektikten sonra huzurun kıymetini daha iyi bilir.

Dirlik olmayan yerde varlık olmaz. Bir toplumda veya bir ailede geçimsiz ve huzur bozucu kimseler çoksa o toplum veya aile varlığını uzun süre koruyamaz. *MNÖ 2686 < AVP-1*

Ekmeğimi al da dirliğimi alma. İnsan kavga ve huzursuzluk içinde yaşayacağına yoksulluk fakat barış içinde yaşasın daha iyi. *MNÖ 3036 < AVP-1*

Hazır ol cenge eğer ister isen sulh-u salah. Barışı sağlamanın ve devam ettirmenin tek yolu her an savaşa hazırlıklı olmaktır.

Hu öküzüm hu, ölünceye kadar dirlik gerek. İnsan huzur içinde yaşamak için ne gerekiyorsa yapmalıdır. *MNÖ 4564 < AVP-1*

İnsan eti dirlikte tatlıdır. İnsan kavgasız gürültüsüz bir ortamda daha mutlu yaşar. *TDK-2 s. 58*

İyi dirliğe çok harç gerek. Barış ve huzur içinde yaşamak için çok fedakârlık ister. *VI 549*

Mütareke sulh müjdesidir. Birbirine düşman kimselerin aralarında anlaşmaya varması barış için atılan ilk adımdır. *RS s. 325*

Nerde birlik, orda dirlik. Aynı görüş ve düşüncelere sahip anlayışlı kimselerin çok olduğu yerde huzursuzluk çıkmaz. MNÖ 6512 < AVP-1

Rahmet düzene, lanet bozana. Barışseverleri Allah da sever, kul da; toplumun huzurunu bozanlar ise laneten kurtulamazlar. *MNÖ 6905 < AVP-1*

Su bulanmayınca durulmaz. Önemli bir iş, o işle ilgili kimselerin aralarında tartışıp bir karara varmasından sonra çözüme kavuşur. *VI 355*

→ MUTLULUK, KAVGA

Hüküm galibindir.

BAŞARI

Başarı, bir işi istenilen şekilde sonuca vardırmaktır. Başarılı kişiler toplum içinde güç ve söz sahibi olurlar. İnsan başarısız olabilir ama buradan başarıya ulaşmanın yolunu öğrenerek geçmek gerekir. Zamanı iyi ayarlanmış eylemler başarılı sonuçları doğurabilir. Başarılı kimse ise, etrafı için faydalı çalışmalar yapan bir kimsedir. Türk kültüründe çalışma ve emekle başarıya ulaşma yanısıra tevekkül de önerilmiş ve Allah'ın yardımının başarı için gerekli olduğu vurgulanmıştır.

Adı çıktı dokuza inmez sekize. Bilgili, becerikli kişiyi ne kadar karalayıp, kötüleseler de yine değerinden bir şey kaybetmez.

Ağaç yaprağıyla gürler/güzeldir. Kişi, çevresi, yakınlarıyla var olur ve iyi işler yapar, başarılı olur. *ÖAA 103 < AVP-1*

Allah yardım ederse kuluna, her iş girer yoluna. Allah'ın sevdiği, yardım ettiği kişi yaptığı her işte başarılı olur. *MNÖ 450 < AVP-1*

Az olsun, öz/uz olsun. Yapılan iş az olsa da temiz ve kaliteli olmalıdır.

Baskın basanındır. Rakibine en habersiz ve savunmasız anında ilk saldıran mücadeleyi kazanır. *ÖAA 525*

Başaran bal yer, başaramayan yal yer. Becerikli, bilgili kimselerin kazancı çok olur, beceriksiz tembel kişiler ise her şeyin azıyla yetinmek zorunda kalırlar. *TDK-2 s. 28*

Bir ölçüp bin biçmeli. Yapılacak iş iyice hesaplanmalı, ayrıntılar düşünülmeli sonra yapılmalıdır. *ÖAA 602*

Büyük işler kuvvetle değil, selasla görülür. Büyük ve zor işleri başarmak için kaba kuvvetten çok akıllı bir plan ve program gerekir.

Er oyunu üçe kadar. Daha önce iki kez denendiği halde üçüncü denemede de başarı sağlanamamışsa yapılacak en akıllıca şey o işten vazgeçmektir. *ÖAA 1141 < Ş 390*

Kale içinden alınır/fetholunur. Bir yeri ele geçirmek için önce o yeri yöneten kişileri etkisiz hale getirmek gerekir. *RS s. 259*

Ulu kimsenin adı başarılarıyla duyulur. Herkesin saygı duyduğu ünlü biri olabilmek için önemli işler başarmak gerekir. *MNÖ 7807 < AVP-1*

Vaktinde firar zaferdir. Zararlı yerden, zarar görmeden uzaklaşmak marifettir. *MNÖ 7924 < AVP-1*

Yenile yenile yenmesini öğrenmeli. Kişi başarısız oldukça, pes etmemeli, daha çok çalışmalıdır.

→ AZİM, KARARLILIK, ÇALIŞKANLIK

Sebebsiz kuş (bile) uçmaz.

BAŞLANGIÇ

Başlangıç bir hareketin bir işin ya da bir oluşumun ilk bölümü, çıkış noktası anlamındadır. Başlangıçların insan hayatında önemli yeri vardır. Hangi konuda olursa ol-

sun bir işin başarılı olması o işin başlangıcındaki tutarlılığına bağlıdır. İlk adımı atmak güçtür. Ancak başlangıcı yaparken iyi hazırlanmak, olacakları önceden kestirmeye kalkışmak iyi bir başlangıçla yapılacak işi de sağlıklı bir biçimde sürdürmek ve bitirmeye yol açabilir. Başlanan bir işi bitiminden mümkün olduğunca ikinci bir işe başlanmaması gerekir. Türkler iyice düşünülmeden başlanan bir işin sonunun da tatminkar olmayacağına inanırlar.

Ağacı kesersen dibine düşer. Bir işe başlarken nasıl biteceği bazen kendini belli eder.

Ağaç ne kadar yüksek olsa da yaprakları yere düşer. Her şey tekrar başlangıcına döner.

Ateş olmayan/çıkmayan yerden duman çıkmaz/tütmez. Olmuş veya olmakta olan bir şeyin söylentisi varsa mutlaka gerçektir veya onda gerçek payı vardır. *MNO 921 < AVP-1*

Başaramayacağın işe başlama. İnsan altından kalkamayacağı işlere girişmemelidir. *RS s. 75*

Başladığın iş yarım kalmaz. Bir işe başlandıktan sonra o iş yarıda bırakılmamalı. *MTA 6006*

Başlanan uçlanır. Başlanmış olan bir iş şöyle ya da böyle mutlaka sonuçlanmak zorundadır. *TDK-1 s. 60* → **Bir iş**

Besmelesiz çıkma yola, başa gelir türlü bela Besmelesiz başlanan işlerde mutlaka bir aksilik çıkar. *ET 1051*

Besmelesiz işe şeytan karışır. Allah'ın adını anarak başlanan işlerin başarılı olma şansı daha fazladır. *Ş 1050*

Bir dala basınca bin dal sallanır. Önemli bir girişim için ufak bir başlangıç gerekir.

Bir işe başlamayınca uçlanmaz. Başlanmamış bir işten sonuç alınmaz. *MNO 1592 < AVP-1*

Bir işi bitirmeyince başka işe başlama. Başladığı bir işi yarım bırakıp başka işe koşmayı alışkanlık edinen insanlar hayatta başarılı olamazlar. *ET 1134*

Boyunduruğu görünce öküz canlanır. Her hareketin bir başlangıcı vardır. *TDK-2 s. 32*

Dağda eşek ölür, zararı eve olur. Hatalı ve zararlı bir işten o işle ilgili olmayan kimseler de zarar görebilir. *TDK-1 s. 84*

Devirmeyeceğin çama balta vurma. Başaramayacağın bir iş için boşuna çaba harcama. *RS s. 136*

Duman çıkan yerde ateş vardır. Bir yerde bir olayın olduğuna dair belirti varsa o olay gerçekten olmuştur. *RS s. 146*

Dur ayağıma yer edeyim, bak sana neler edeyim. İşe başlamadan önce, gerekli hazırlıklar iyi yapılırsa, sonuç daha güzel olur. *MNO 5398 < AVP-1*

Esmeyince kıpırdamaz. Her şey için bir başlangıç gerekir. *MNO 333 < AVP-1*

Eşeğe sormuşlar, bugün nereye, onu modul bilir demiş. Bir işyerinde işlerin nasıl yapılacağına o işte çalışanlar değil, o işi idare edenler karar verir. *RS s. 171*

Güçlükle başlayan iş sonra kolay olur. Başlangıcı zor olan iş sonradan insana kolay gelir. *RS s. 196*

Her başlangıç zordur. Yapılacak iş ister kolay olsun ister zor olsun, başlangıcı özen ve dikkat ister.

Her şey aslına döner. Her insan yaşamı boyunca türlü türlü huylar edinir; fakat sonunda yine kendi özüne döner.

Her şey damarına çeker. Herkes mutlaka kendi soyunun özelliklerini taşır. *Ş 3641*

İlk vuran okçudur. Çoğu kimsenin elde etmek istediği şeye ilk ulaşan, önce davranan olur. *OAA 1525 < Ş 745*

İlk atılan taş uzak düşer. Başlangıçta her iş insana zor gelir. Ama alıştıktan sonra kolay gelir. *RS s. 236*

İyi başlanan şey iyi biter. Bir işin başlangıcı kusursuz yapılırsa sonu mutlaka iyi biter.

İşin içinde iş var. Bir işi sonuçlandırmak için başka bir iş yapmak zorunda kalabiliriz.

Kar onunçün yağar ki ayak üşüte. Dünyada herşeyin mutlaka bir sebebi vardır.

Kora basmayınca zıplanmaz. İnsan bir işte hataya düşmedikçe o işin yanlış gittiğine inanmaz. *RS s. 294*

Kul kula sebeptir. İnsanlar bir arada ve yardımlaşarak yaşamak zorundadırlar. *TDK-2 s. 70*

Kul kulun rızkına sebep olur. Kimse tek başına yaşamını sürdüremez. İyi veya kötü günlerine her zaman başka insanlara ihtiyacı vardır. *MTA 1957*

Mal sahibi mülk sahibi, hani bunun ilk sahibi? Bazı mallar satıla satıla o kadar el değiştirir ki, sonunda o malın ilk sahibinin kim olduğu unutulur gider. *ET 556*

Mayalı ekmek kabarır. Gerekli tedbirler alınmış işlerden mutlaka iyi sonuç alınır. *RS s. 318 H< A*

Mum yanmayınca pervane dönmez. Güzel, değerli bir şey özelliğini göstermeyince ona ilgi duyan çok olmaz. *OAA 2033 < ET 3467*

Od olmazsa tütsü çıkmaz. Bir olayın meydana geldiği yönünde söylentiler çoksa, o olayın gerçek olma ihtimali çok yüksektir. *MTA 2014*

Otu çek, köküne bak. İnsanın nasıl bir karaktere sahip olduğunu öğrenmek için önce nasıl bir soydan geldiğine bakılmalıdır. *OAA 2098*

Öne/Önüne bakma sona/sonuna bak. Bir şeyin veya bir işin iyi mi kötü mü olduğu ilk bakışta belli olmaz, sonuna doğru belli olur. *Ş 883*

Önün anlamıyan sonun tanlar. Sen söz anlaşılmazsa ondan alınacak sonuç da tatminkâr olmaz.

Sabah sürçen, geceye dek sürçer. İnsan bir güne şanssız ve terslikle başlamışsa, o şanssızlığı gün boyu devam eder. *OAA 2187 < VI 429*

Sebepsiz kuş (bile) uçmaz. Allah'ın herşeyi yaratmasında *OAA 2233 < ET 2152*

Söyleyene bakma, söyletene bak. İyi, erdemli, ağzından güzel sözler dökülen insana bunu sağlayan içindeki ilâhi güçtür. *OAA 2296 < ET 2221*

Su çukurunu bilir. Bir işi yapmaya istekli olan kişi, o iş için gerekli ortamı mutlaka yaratır. *MNO 7344 < AVP-1*

Yağ acı olunca pilavı acı olur. Bir işi yaparken kullanılan araç gereç kötü olursa iş de kötü olur. *Ş 3816*

Yel esmeyince çöp deprenmez. Bir işi başarmak için gerekli çaba gösterilmezse o işte başarı sağlanmaz. *VI 82*

Yel esmezse/esmeyince yaprak/çöp kımıldamaz/sallanmaz. Bir işi meydana getirecek ortam hazırlanmazsa o işe başlanmaz. *TDK-1 s. 204* → **Esmeyince**

Yılan küçükken boğulur. Bir kötülük, bir tehlike büyümeden önlenmelidir. Aksi halde büyük zarar verebilirler. *RS s. 419 < MS*

Yılanı küçükken öldürmeli. Bir tehlikeye karşı başlangıçta önlem alınırsa o tehlikeden zarar gelmez. *RS s. 419*

Yılanın başı küçükken ezilir. Tehlike ve kötülük gelebilecek şeyler başlangıcında önlem alınıp yok edilmelidir.

→ **TEDBİR, AKILLILIK, SON**

Gemisini kurtaran kaptandır.

Beceri, ustalık, hüner, marifet, maharet, özellikle öğrenip tekrarlanarak elde edilen bir şeyi iyi yapma yeteneğidir. Beceriler türlü türlüdür. Herkesin her işi en iyi şekilde yapabilmesi mümkün değildir. İnsanın yetenekli olduğu konudaki işi en iyi yapabilmesi için kendini geliştirip ustalaşması gerekir. Her konuya heveslenip dikkati dağıtmak başarıya engel olur. Bir konuya kanalize olmak, kendini o konuda geliştirmek başarıya götürür. Geleneksel kültürümüzde zanaat sahibi kişilere değer verilmiş, hüneri olmayan bir şey üretmeyen kişiler meyvesi olmayan, ağaca benzetilmiştir. İşinin ehli olan kişiler her zaman baş üstünde tutulmuştur. Usta-çırak ilişkisine çok önem verilmiş olup, sanatkârların kendi içlerinde ayrı bir kültür oluşturmuşlardır.

Acemi bez dokur, usta tez dokur. Acemi kişi bir işi iyi yapabilir ama, ustası hem iyi hem de çabuk yapar. *RS s. 11*

Acemi katır kapı önünde yük indirir. Beceriksiz kişiye yaptırılan iş yarım kalır. *OAA 14 < AVP-1*

Acemi nalbant kah nalına kah mıhına vurur. Bir işi yeni öğrenen kişi, önce zorluk çeker, hata yapabilir. *RS s. 11*

Adam için iş değil, iş için adam aranır. İşveren, herkesin isteğine göre iş vermez. İşini yaptırabilecek kimseler arar. *RS s. 17*

Adım Hıdır, elimden gelen budur. Bir insandan yeteneğinin ve gücünün üstünde iş yapması beklenmemelidir. *RS s. 18*

Ağaca çıksa papucu yerde kalmaz. Becerikli kişiler yaptıkları işleri düzenli ve itina ile yaparlar. *Ş 161*

Arıdan bal almak herkesin kârı değildir. Bazı şeyleri elde etmek zordur; azimli ve çalışkan insanlar her işte başarılı olurlar. *MNÖ 665 < AVP-1*

Aşını arayan, eşini bulan işini bilir. Kişi azimle çalışır, çabalarsa, isteklerini elde eder. *MNÖ 775 < AVP-1*

Aşını, eşini, işini bil. Kişi sahip olduğu güzel şeyleri elinde tutabilmeyi bilmelidir. *ÖAA 300 < AVP-1*

Aşk olsun becerene; yağlı kuyruk tutana. Bir işte ilerlemek isteyen kişinin o işte yetenekli olması gerekir. *MTA 5965*

At binene, kürk giyene. Kişi ancak kullanmak istediği şeylere sahip olmak ister. *TDK-1 s.49*

At binenin, kılıç kuşananın, köprü geçenindir. Değerli bir şeye sahip olmak, onu kazanmakla olur. *Ş 16*

At üzerinde duran var, durmayan var. Beceri gerektiren işleri herkes yapamaz. Her insanın ayrı ayrı becerileri, yetenekleri olur.

Atanın sanatı oğula mirastır. Çocuk baba mesleğiyle içiçe büyüdüğünden, ileride de onun mesleğini sürdürür. *ÖAA 382*

Atı palan saklar, ülkeyi bilen. İnsanın bir işi idare edebilmesi için, o iş üzerinde yeterince bilgi sahibi olması gerekir. *MNÖ 873 < AVP-1*

Atma bilmeyenin kurşunu altı kulaç gider. Beceriksiz kişi yaptığı işi sonuçlandıramaz. *MTA 352*

Atta/At üzerinde duran var, duramayan var. Herkes her işi aynı başarı ile bitiremez. *Ş 24*

Av avlayanın, kemer bağlayanın. Bir şey, onu elde etmesini ve kullanmasını bilen kişinin hakkıdır. *ÖAA 422 < AVP-1*

Baskın basanın av vuranın. Bir işi emek verip bitiren kişi, o işteki başarısıyla anılır. *ET 1001*

"Baş üstüne" deme, ayak altına al da işimi gör. Bana göstereceğin yapmacık saygı değil, işimi iyi yapman gerek.

Becer de bal ye. İşinde başarılı olan kimse o işten elde ettiği kazancı hakediyor demektir. *RS s. 78*

Benim adım/Babamın adı Hıdır, elimden gelen budur. Her insanın belli alanlarda bir kapasitesi vardır. Fazlasını beklemek doğru olmaz. *Ş 951*

Beygirin iyisi yolu kısaltır. Uzman kişi, işini en kısa sürede ve hatasız yapar. *ET 967*

Bilmeyenin elinden al, bilenin eline ver. Bir işi en iyi ustası yapar. Beceri isteyen işleri bilen kimselere yaptırmak gerekir. *TDK-1 s.63*

Bir avuç tarhanan varsa da erbabına pişir. Birine iş yaptırmak zorunda kalırsan, önemsiz de olsa, o işi iyi bilen birine yaptır. *RS s. 86*

Cambaz yanında perende atılmaz. Bir işin uzmanı olan kimselerin yanında o işle ilgili iddialarda bulunulmaz. *RS s. 103*

Çizmeden yukarı çıkma. Kişi her işi aşırıya kaçmadan, gerektiği ölçülerde yapmalıdır. *RS s.114*

Dokuz sanat adamı aç kor. Sanantla ilgili konularda çalışmak, para ve zaman ister. Böyle uğraşılar kişiyi zor durumda bırakır. *RS s. 142*

Domuzdan kıl koparmak hünerdir. Becerikli kişi kimsenin yararlanamadığı bir şeyden bile yararlanmasını bilir. *Ş 2465*

Deveye "Bir çömlek yapıver" demişler, yedi kazan sütü devirmiş "Çok şükür bir kazasız çıktım" demiş. Beceriksiz, sakar kimseler en basit işi bile herşeyi kırıp dökerek yaparlar. Buna aldırış etmedikleri gibi işi başarıyla bitirdiklerine sevinirler. *RS s. 135*

Düt demeye dudak gerek/ister. Bir işin başarılabilmesi için, araç,gereç, zaman ve beceri gereklidir. *ÖAA 1046*

Düş, görenin değil, yoranındır. Rüya görmek insanın becerisine bağlı bir şey değildir, herkes rüya görür, önemli olan onu yorumlayabilmektir. *RS s. 149*

Ekin biçe biçe deste olur, insan gide gide usta olur. Kişi çalışarak, öğrenerek, zamanla ustalaşır, işler düzenli çalışmayla bitirilir. *TDK-2 s. 42*

Ekincinin oragı gizlenmez. Faydalı şeyler üreten kimseye engel olunmaz. *TDK-2 s. 42*

Ekmeğini ekmekçiye ver, bir ekmek de üste ver, yarısını yerse helâl olsun. Her iş uzmanına yaptırılırsa daha iyi sonuç verir. Parasından kaçılmaz. *ÖAA 1962*

El elden üstündür. Ustalık derece derecedir. İyi iş yapan bir kişiden daha da iyileri vardır. *VI 280*

El elden üstündür, ta arşa/arşa çıkıncaya/varıncaya kadar. Belli bir konuda uzman olan kişiden, daha da ustası vardır ve ondan da ustası. *ÖAA 1077 < Ş 459*

Er olda baş yar. Kişi karşılaştığı güçlükler karşısında cesur olmalıdır. *Ş 372*

Erbap ol, pilav ye. Çalışan, üreten, beceri sahibi kişi emeğinin karşılığını hak eder. *MTA 6187*

Geminin burnunu gören değil, ufku gören kaptandır. Önemli bir işin yönetimi o işte ufak tefek bilgisi olana değil, o işte deneyimli olan kişilere verilir. *RS s. 188*

Geminin selameti dümencinin elinde. Bir işin iyi veya kötü sonuçlanacağı o işi yapan kişinin ustalığına bağlıdır. *RS s. 188*

Gemisini kurtaran kaptan(-dır). Zor ve tehlikeli zamanlarda, becerikli ve usta kimse hem kendini, hem de çevresindekileri kurtarmayı bilen kişidir. *ÖAA 1254 < Ş 3248*

Gündüzün uçamayan sinek, gece ayrana düşermiş. Bir işi iyice öğrenmeden, beceri kazanmadan yapmaya kalkışan kişi o işte sık sık hata yapar. *RS s. 198*

Hangi işi tutarsan, bitirmeden bırakma. Yarım bırakılan iş, hiçbir şeye benzemez. Kişi başlmadığı işi bitirmelidir. *RS s. 205*

Harman dövmek keçinin işi değil. Zor ve önemli işler acemilere yaptırılmamalıdır. *ÖAA 1365 < AVP-1*

Havlamasını bilmeyen köpek, sürüye kurt getirir. Beceri gerektiren işlerde, beceriksiz kimseler çalıştırılırsa, o işten iyi sonuç alınamaz. *RS s. 209*

Hem şiş yağlanmalı, hem kebap pişmeli. Bazı kimseler bütün işlerinin aynı zamanda bitmesini isterler. *MNÖ 4208 < AVP-1*

Her avcı attığını vurmaz. Becerikli kişi işini hızlı ve hatasız yapar. *RS s. 213*

Her bir arı bal yapmaz. Bir işle uğraşan çok olabilir. Fakat hepsi de o işte yetenekli olamaz. *MTA 6272*

Her iş ehline layıktır. İş, ustasının elinden çıkarsa sağlam ve güzel olur. *RS s. 216*

Her iş ustanın elinde kolaydır. Kimilerine zor gelen işler, ustası için çok basittir. *MNÖ 4274 < AVP-1*

Her işi oluruyla bitirmeli. İnsan bir işe kalkıştığı zaman onda en iyi sonucu almaya çalışmalıdır. *ET 3623*

Her şey bilen birşey bilmez. Herkesin usta olduğu bir alan vardır. "Herşeyi bilirim" diyen kişi aslında hiçbir şey bilmeyendir.

Her tüfek vurur, atıcı gerek. Herkes çalışmak için çeşitli araç-gereç kullanır, önemli olan onu ustaca kullanmasını bilmektir. *RS s. 224*

Her yiğidin bir yoğurt yiyişi vardır. Bir işi herkes kendi yöntemleriyle yapar. *ÖAA 1458 < Ş 3728*

Herkes atar, ama vuramaz. Bir iş konusunda herkes bir iddiada bulunabilir ama herkes başarılı olamaz. *Ş 3667*

Herkes davul çalar, ama çomağı makama uyduramaz. Bir işi en iyi ve kusursuz ustası yapar. *ÖAA 1422 < ET 374*

Herkes kaşık yapar, ama sapını ortaya getiremez. Bir işi çok kişi yapsa da, kusursuz yapabilen azdır. *ÖAA 1438 < Ş 3677*

Herkes sakız çiğner, ama çatlatmasını beceremez. Herkesin yapabileceği bir iş, ustasının elinden daha iyi ve düzenli çıkar. *ET 3672*

Herkes sakız çiğner ama/çıtlatamaz/ Kürt /çingene kızı tadını çıkarır. Bir işi herkes yapar ama, ustası böbürlene böbürlene yapar. *ÖAA 1444 < ET 3673*

Hesapsız kasap, ya bıçak kırar ya masat / Hesabını bilmeyen kasap, ne satır bırakır, ne masat. İşini bilmeyen kişi, bocalar, malzeme tüketir, ortaya bir iş çıkaramaz. *ÖAA 1465 < AVP-1*

Hop deyince dere atlanmıyor. Bir iş denenmeyince, zor mu, kolay mı olduğu bilinmez. *MTA 6287*

Hüner makbuldür, amma muteber olan hüsnü edeptir. Bilgili ve becerikli kişiye herkes değer verir, Fakat önce o kişinin dürüstlüğüne ve terbiyesine bakarlar. *Ş 3756*

Hüner sahibini aziz eder. Meslek bilmek kişiyi aranılır yapar. *Ş 3753*

Hünersiz adam meyvesiz ağaca benzer. Yeteneksiz kişi hiçbir işe yaramaz. *Ş 3753*

İlk vuran okçudur. İşini bilen, becerikli kimse işini önce bitirendir. *ÖAA 1525*

İnek gibi süt vermeyen, öküz gibi kutan sürer. Becerıksiz, verimsiz kişi ancak küçük işlerde çalıştırılır. *ÖAA 1533 < AVP-1*

İnsan yapa yapa ustalaşır. Kişi her işi çalışa çalışa öğrenir.

İş başarana baş vurulur. Azimli, çalışkan kişiler genellikle aranılır, iş başına getirilir. *VI 1500*

İş bilenin, kılıç kuşananın. Her iş, o işi iyi bilenin, her mal onu kullanmasını bilenin hakkıdır. *ÖAA 1571*

İş bitirenin kötüsü olmaz. İşin büyüğü küçüğü olmaz, yapılan iş her zaman gereklidir. *MNÖ 4832 < AVP-1*

İşi erbabına işletmeli. Bir işi en iyi o işin ustası yapar. *MNÖ 485?*

İşine hor bakan/ sanatını hor gören boynuna torba takar. İşine gereken özeni göstermeyen, işini hor gören sonunda aç kalır. *OAA 1573*

İtin yavuzu leşin başında belli olur. Bir işte yeteneği olan kişi, o işin başında belli olur. *TDK-2 s. 59*

İyi ayakkabı adama yürüme öğretir. Becerikli insan en kısıtlı imkânlarla bile kaliteli işler yapabilir. *RS s. 252*

İyi çobanın elinde uyuz çebiş erkeç olur. Becerikli, yetenekli kişi, kötü malzeme ile bile çok güzel işler başarabilir. *TDK-2 s. 60*

Kabiliyet Allah vergisidir, ivmekle olmaz. Yetenek kişinin içinde vardır, bunu sonradan kazanamaz. *RS s. 256*

Kabiliyetin mektebi yoktur. Yetenek kişinin içinde vardır, bunu sonradan kazanamaz. *ET 2721*

Kabiliyetli çırak ustadan üstün olur. Yetenek öğretilemez, kişi yeteneğini zamanla kendi keşfeder. *RS s. 256*

Kapabilirsen kapakap, kapamazsan baka bak. Bir işte ilerlemek istiorsan o işi çabucak öğrenmeye çalış. Aksi halde ilerleyemezsin. *MNÖ 5092 < AVP-1*

Kaş yaparken göz çıkarır. Beceriksiz kişi, bir işi iyi yapayım derken berbat eder. *ET 2781*

Kaşığı herkes yapar, amma sapını orta yerine getiremez. Beceri isteyen bir işi herkes yahpar ama, ustasının yaptığı kadar sağlam ve düzgün olmaz. *Ş 2777*

Keçinin çıktığı yere şeytan çıkamaz. En kurnaz kişiler bile inatçı bir kişinin yaptığı işi yapamazlar. *RS s. 273*

Kemalat kem alat ile olmaz. İyi ve sağlam iş kötü araç gereçle yapılamaz.

Kör/Kesmez bıçak ele/yavuz, iş bilmeyen avrat dile (yavuz). Bıçak kör de olsa eli keser, bir işe yarar, ama işsiz kadın bol bol çene çalar. *ÖAA 1886 < AVP-1*

Körler tutar pireyi. Tesadüf ile bazen önemli işler başarılır. *MNÖ 5856*

Köşe taşı köşede yakışır/yaraşır. Önemli kişiler önemli yerlere yakışırlar. *ÖAA 1900 < AVP-1*

Köşe taşı yerde kalmaz. Belli meslek sahibi kişiler boşta kalmazlar. Her zaman uygun bir iş bulurlar. *MNÖ 5868*

Kuş, kanadın varsa uç. Kişi ancak yeteneği olan işlerde başarı gösterebilir. *TDK-2 s. 71*

Maharetsiz hırsız, pabucunu kapı eşiğinde bırakır. Yeteneksiz kişi yaptığı işi eline yüzüne bulaştırır, başarılı olamaz. *RS s. 314*

Merdiven ayak ayak (çıkılır). Kişi işinde ağır ağır ilerler, basamak basamak mesleğinde ustalaşır. *MNÖ 6250 < AVP-1*

Ne sihirdir ne keramet, el çabukluğu marifet. Hızlı ve başarılı olmak, uzun çalışmalar gerektiren becerikli kimsenin işidir. *Ş 3544*

Nefesin elverirse borazancı başı ol nefesine güvenen bor azancı başı olur. Kendine güvenen kişi büyük işleri başarır. *ÖAA 2044 < Ş 3515*

Oynamasını bilmeyen kız "Yerim dardır" demiş, yerini genişletmişler, "Yenim dar" demiş. Kişi yapamayacağı bir iş için olmadık bahaneler ileri sürerek kendini kurtarmaya çalışır. *VI 225*

Pireyi gözünden, çakalı dizinden vurur atıcı. Dikkat ve beceri isteyen hassas işlerde, yetenekli kimse hata yapmaz. *MNÖ 6876 < AVP-1*

Sanat altın bileziktir. Kişinin mesleği onun için ölmeyecek bir geçim kaynağıdır. *OAA 2216 < Ş 2312*

Sanatın en kötüsü davulculuktur, onu da öğren de elinde bulunsun. Fazla gelir getirmiyor diye bir işi öğrenmemezlik etme. Fırsat bulduğunda her işi öğrenmeye bak. Çünkü günün birinde o işi yapmak zorunda kalabilirsin. *RS s.357*

Sanatın yüzde doksan dokuzu terdir. Sanatın hangi dalı olursa olsun, emek verilmeden, yorulmadan bir eser meydana getirilemez. *RS s. 358*

Sanatına güvenenin para ayağına gelir. Yaratıcı, becerikli kimse işsiz kalmaz. Ona ihtiyaç duyanlar kendisini bulurlar. *MNÖ 7050 < AVP-1*

Sanatına hor bakan, boynuna torba takar. İşine önem vermeyen, gerektiği gibi çalışmayan kişinin sonu dilenciliktir. *ÖAA 2218 < AVP-1*

Tekeden süt çıkarır. Becerikli kimseler kendilerinden beklenen işi umulmadık ustalıkla yaparlar. *Ş 1437*

Tuttuğun işi yarım bırakma. Başlanılan bir işi yarım bırakan insanlar hayatlarında başarısız olmaya mahkumdur.

Tuttuğunu koparır. Her işte başarılı olan kimselerr için söylenir. *MNÖ 7752< AVP-1*

Türk karır, kılıcı karımaz. Kişi yaşlanır ama ustalığını kaybetmez. *ÖAA 2435*

Usta oğlu şakirt olmaz. Ustanın yetiştirdiği kişi de usta olur. *RS s. 395*

Ustanın çekici bin altın. Kimsenin yapamadığı bir iş ustası için çok basittir, ama büyük beceri ister. *ÖAA 2448 < AVP-1*

Ustasız usta olmaz. Kişi, bir işte tecrübe kazanmak için, o işi en iyi bilenden, ustasından öğrenir. *TDK-1 s. 197*

Ürümesini bilmeyen köpek/it, sürüye kurt getirir. Ölçülü davranmayı bilmeyen, beceriksiz kişi başını sürekli derde sokar, çevresindekileri tehlikeye atar. *ÖAA 2460 < Ş 919*

Üstad duası olmayan, berhüdar olmaz. Kendisini yetiştiren kişinin hakkını inkâr eden kimse ne kadar becerikli olursa olsun işleri rast gitmez. *RS s. 398*

Üstadına eğri bakanın gözlerine kan damlar. Kendisine iş öğreten kimseye kötülük düşünen kişiler ilerde böyle davrandıklarına pişman olurlar. *MTA 2165*

Varsa hünerin, var her yerde yerin; yoksa hünerin, var her yerde yerin. Hünerli kişi toplumda iyi yerlerde bulunur, hünersiz kişi de her yerde başı boş dolanır. *ÖAA 2479 < AVP-1*

Varsa hünerin, vardır baş üstünde yerin. Becerikli kimse her yerde el üstünde tutulur.

Verdiğini güldür, vurduğunu öldür. Kişi yaptığı işi yarım bırakmamalıdır. *RS s. 401*

Yapıyı yapanda değil hüner, yaptırandadır. Kendisine iş öğreten kimseye kötülük düşünen kişiler ilerde böyle davrandıklarına pişman olurlar. *RS s. 408*

Yavaş köpek sürüye kurt getirir. Beceriksiz, eli ağır kişi, verilen hiçbir işi zamanında bitiremez ve o işten hep zarar edilir. *MNÖ 8193 < AVP-1*

Yavuz it üre üre ağıla kurt düşürür. Güçlü ve zararlı kişi etrafına zararlı kişileri toplar. *VI 45*

Yayı atıcısına ver. Beceri isteyen işler, o işi iyi bilen kişiye yaptırılır. *RS s. 412*

Yoldan/Yol ile giden yorulmaz. Bir işi yöntemlerine uygun yapan kişi zorluk çekmez. *ÖAA 2606*

Yordamsız elin kazası çok olur. Beceriksiz kişi çalışırken çok hata yapar. *ET 966*

Yörük at dizgin istemez. Çalışkan, becerikli ve dürüst kişiye daha iyi çalışması için baskı yapmaya gerek yoktur. Çünkü o işini daima özveriyle ve en iyi şekilde yapmaya çalışır.

Yüzmek bilmezsin; deniz kenarında ne işin var? Kişi bilmediği, yapamayacağı işlere karışmamalıdır. *MNÖ 8473 < AVP-1*

Yüzmek, yoğurt ezmek, yazı yazmak unutulmaz marifetlerdir. Kişi bildiği bazı becerileri ölene kadar unutmaz. *MNÖ 8474*

Zanaat sahibi öğleye kadar aç kalır. Bilgi ve beceri sahibi kimseler uzun süre işsiz kalmaz. *TDK-2 s.91*

→ DEĞER, MESLEKLER, BAŞARI

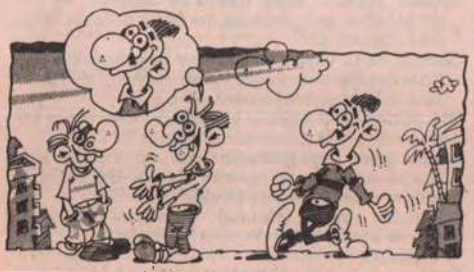

İyi insan sözünün üstüne gelir.

BEKLENTİ

Beklenti bir olayın gerçekleşmesinden önceki umut durumudur. Aynı zamanda gelecekte olacak bir olayın insanın istediği biçimde gerçekleşmesi arzusudur. Olumlu beklentiler insana mutluluk duygusu verirken olumsuz beklentiler de korku ve tedirginlik yaratır. Türk halk kültürü yanıltıcı beklentilere karşı soğukkanlı ve sağduyulu davranarak hayal kırıklığına uğramamak gerektiğine ilişkin pek çok öğütlerle doludur.

Adam olacak çocuk bakışından belli olur. Bir çocuğun ileride nasıl bir insan olacağı davranış ve hareketlerinden belli olur. *ÖAA 88 < AVP-1*

Ağaç değmeden "Vay kaburgalarım!" deme. Henüz hiçbir şey ortada yokken panik yapıp ortalığı karıştırma. *TA 235*

Akla gelen başa gelir. Gerçekleşmesini istemediğimiz olaylar bazen düşündüğümüz zaman karşımıza çıkar. *MNÖ 318 < AVP-1*

Akla gelmeyen başa gelir. Başımıza geleceğini aklımızdan bile geçirmediğimiz bir olay, bazen umulmadık bir anda karşımıza çıkıverir. *ÖAA 189 < Ş 2599*

Al kiraz üstüne kar yağar/yağmış. Sahip olmayı çok arzuladığı, bunun için fazla ümitlendiği birşey, gerçekleşmeyip insanı düş kırıklığına uğratabilir. *MNÖ 364 < AVP-1*

Altı üstünden belki hayırlıdır. Değersiz gibi görünen bir şey daha dikkatli bakıldığında görünüşünden değerli çıkabilir. *ET 239*

Ananın dediği dağa taşa, gelinin dediği gele başa. Analar sinirlendikleri zaman bazen kötü bir söz söyleyebilirler. Ama bunu içten söylemedikleri için o söz gerçekl mez, ortada kalır. Gelin ise içten gelerek beddua eder; bu yüzden gelinin beddusından Allah korusun. *TDK-2 s. 23*

Andın köpeği, kap sopayı. Geçimsiz, saldırgan birinden bahsederken o kişi her an çıkıp gelebilir diye kavgaya hazırlıklı olmak gerekir. *MTA 5946* → **İti an**

Arpa ekip buğday bekleme. Kötü ve önemsiz işlerden iyi bir sonuç bekleme. *MNÖ 711 < AVP-1*

Arpa ektim darı çıktı. Kişi bazen iyi sonuç beklediği işten kötü bir sonuç kötü sonuç beklediği işten de iyi bir sonuç elde edebilir. *MNÖ 712 <AVP-1*

At almadan ahır yapıyor. İnsan birşeye sahip olmadan, nasıl olsa elde ederim diye kendisine fazla güven vermemelidir. *MTA 9221*

At almadan ahır dikme. Bazı kimseler bir şeyi elde etmeden, elde etmiş gibi o şeyden faydalanmak için hazırlıklar yapar. *TA 195* → **Evvel**

Ata binmeden ayaklarını sallama. İnsan bir şeye sahip olmadan o şey kendisinin olmuş gibi davranmamalı. *RS s. 54*

Ava gelmez kuş olmaz, başa gelmez iş olmaz. Kuşlar ne kadar özgür olsa da avlanmaktan kurtulamazalar; insanın başına da hiç aklına gelmeyen türlü felaket ve sıkıntılar gelebilir. *ÖAA 353*

Ay karanlığı, akşamdan belli olur. 1. Bir işin iyi mi, kötü mü sonuçlanacağı başlangıcından belli olur. 2. İnsan, başına bir felaket geleceği zaman bunun sıkıntısını önceden hisseder. *MTA 9242*

Ayı görmeden bayram etme. Bir işi yaparken kesin sonuç almadan fazla sevince kapılma. *ÖAA 369*

Ayıyı evvela öldür de sonra derisini sat. Bir işi tamamiyle bitirmedikten sonra sonuçlarından fayda bekleme. *MNÖ 1026 < AVP-1*

Ayıyı vurduktan sonra satarlar. Gerçekleşmemiş bir işe oldu gözüyle bakılmaz. *TDK-2 s. 27*

Ayıyı yakalamadan derisini soyma. Bir işi gerçekleştirmeden sonucundan yararlanmaya kalkışma.

Bal isterken bela buldum. 1. İnsanın işi bazen istediği gibi gitmeyebilir. 2. Bir şeyden çıkar sağlamaya çalışırken sonunda zararlı çıkabiliriz. *RS. s. 74*

Balığa giden dönmeden tava ateşe konmaz. Bir işi gerçekleştirmeden o işten çıkar sağlanamaz. *MTA 2276*

Balığı tutmadan tavayı ateşe koyma. Bir şeyi elde etmeden o şeyden faydalanılamaz. *TDK-1 s. 58*

Bezi daha kozada iken kızına koca arar. Bazı kimseler

daha işi bitirmeden o işin sonuçlarından yararlanmaya kalkarlar. *MNÖ 1446 < AVP-1*

Binicinin sağı solu olmaz. 1. Bir işte usta olan kişi işe nasıl başlarsa başlasın, sonunu iyi bitirir. 2. Bir işi idare eden kimse görünüşte yumuşak kalpli ve cana yakın görünebilir, ama bu hep böyle devam edecek anlamına gelmez, bakarsınız aksiliği tutar. *TDK-2 s. 29*

Bir şeyin önüne bakma sonuna bak. Hiçbir iş önceden belli olmaz. iyice emin olmak için sonunu beklemek gerekir. *Ş 1164*

Bostan yeşil iken pazarlığa oturulmaz. Bir iş daha başlangıç aşamasındayken sonucun nasıl olacağı hakkında hükme varılamaz. *ÖAA 691 < AVP-1*

"Buğdayım var" deme ambara girmeyince, "Oğlum var" deme yoksulluğa düşmeyince. İnsan üzerinde hiçbir emeği olmadığı şeyden evladı dahi olsa, doğru dürüst fayda beklememelidir. *ÖAA 713 < AVP-1*

Bulut arasında ay doğdu. Bir iş kötü gidiyor diye hemen karamsarlığa kapılmamalı, hiç umulmadık anda iyi yönde bir gelişme olabilir. *MTA 1545*

Cins horoz yumurtada öter. 1. Dürüst zeki. topluma faydalı olacak insan, çocukluğunda kendini belli eder. 2. Kaliteli, faydalı mal, daha üretim halindeyken kendini belli eder. *MNÖ 2000 AVP-1*

Cumanın gelişi perşembeden belli olur. Bir iş kötü veya iyi sonuçlanacaksa bunu önceden belli eder. *MTA 6083*

Çalmazdan oynama, sabırlı ol. Bir işi gerçekleştirmeden sonucuna sevinme. *MNÖ 2046 < AVP-1*

Çanağına ne doğrarsan kaşığına o çıkar. İnsan kazandığı kadar yer; ne kadar çaba sarfederse, o kadar da karşılığını alır. *ÖAA 767 < Vİ 446*

Çarşıdaki ete soğan doğrama. Henüz elde edilemeyiş şeyler için fazla ümitlenmemeli. *TDK-1 s. 78*

Çaydaki balığa yağ kızartma. İnsan bir işi gerçekleştirmeden sonucundan yarar beklememeli. *TDK-1 s. 78*

Çocuk doğmadan adını koymaya kalkışma. Bir iş olmadan, olmuş gibi davranma.

Dağ doğura doğura bir tavşan doğurmuş. Büyük beklentiler, bazen ufak neticeler verebilir. *RS s. 121*

Dağdaki tavşanın suyu ocağa vurulmaz. İnsan sahip olmadığı bir şeyin faydalarından yararlanamaz. *MNÖ 2318 < AVP-1*

Dara düşmeden daralma. Kendi kenine sorun yaratma. *TA 650*

Değirmenden gelenden pohaca umarlar. Sabırsız insanlar, henüz bitirmedikleri işlerden çabuk sonuç almak isterler. *MNÖ 2404 < AVP-1*

Değirmenin sesini işitiyoruz, ununu gördüğümüz yok. Her söylentiye hemen inanmamalı; asılsız olabilir. *RS s. 126*

Denizdeki balığın pazarlığı olmaz. Edilmemiş bir mal üzerinde hak sahibi olunamaz. *ÖAA 727 < AVP-1*

Dereyi görmeden paçayı sıvama. Başarabileceğine iyice emin olmadan bir işe girişme. *ÖAA < AVP-1*

Doğmadık oğlana/çocuğa kaftan biçilmez/dikilmez. Sonucu kesinlik kazanmamış bir işe bitmiş gözüyle bakmamalıyız. *ÖAA 969 < Ş 2456*

Domuzu an, baltayı hazırla. Kötü ve geçimsiz birinden bahsederken, o kişi her an çıkıp gelecekmiş gibi hazırlıklı olmalıdır. *RS s. 143*

Domuzu an, çomağı yanıbaşında. Kötü huylu, görgüsüz birinden bahsederken onun çıkıp geleceğini düşünerek hazırlıklı olmalıdır. *RS s. 143*

Düşünde gördüğünü başında görür. İnsan bazen başına gelebilecek bir olayı önceden hissedebilir. *RS s. 150*

"Eğer" ile "meğeri" evlendirmişler, "keşki" diye bir çocuk doğurmuş. Sadece istemekle dilemekle birşey elde edilmez. *RS s. 152*

Ekmeden biçilmez. Gerekli hazırlıklar yapılmadan hiçbir işten olumlu sonuç beklenmez. *RS s. 154*

Elin ağzı faldır, ne derse o olur. Kimse başkasının içinde bulunduğu durumdan kendisi o durumdaymış gibi etkilenmez. Bu yüzden onlar olabileceklere daha gerçekçi yaklaşırlar. *Vİ 257*

Elmayı göğe at, düşünceye kadar Allah kerim/ inince hezar varış. Sen işe başlamadan gerekli hazırlıklarını tam yap, ondan sonra iyi bir sonuç bekle. *Vi 419*

Erenlerin ardı önü birdir. Olgun ve saygıdeğer biri olarak bilinen kişilerin fikirleri nasılsa davranışları da aynıdır. Onlardan bunun aksi beklenmez. *Vİ 585*

Erenlerin sağı solu (belli) olmaz. Olgun ve becerikli kimseler bazen kendilerinden beklenmeyen davranışlarda da bulunabilirler. Ama ne yaparsa yapsınlar herşeyi bir kılıfına uydururlar. *ÖAA 898 < Ş 389*

Eşeğe binmeden ayağını sallama. Bir şeyi elde etmeden o şeye sahip olmuş gibi davranma. *RS s. 171* → **Ata**

Eşeğe sormuşlar "Bugün nereye?" "Onu modul bilir" demiş. Başkalarına hizmet ederek geçimini sağlayan kişi kendi başına iş yapamaz Hizmetinde çalıştığı kimse ne iş verirse onu yapmak zorundadır. *MNÖ 3372 < AVP-1*

Evdeki hesap bazara rast gelmez. Yapmaya karar verdiğimiz bir iş bazen hesapladığımız gibi yürümeyebilir. *Vİ 70*

Evdeki hesap çarşıya uymaz. Çok iyi planlasa da, umulmadık bir aksilik işimizi bozabileceği için, tedbirli davranmalıyız. *ÖAA 1195 < AVP-1*

Evliyayı an, seccadeyi hazırla. Çok sevdiğimiz ve saydığımız birisi çoğu zaman kendisinden bahsedilirken çıkıp gelir. *RS s. 178*

Fala inanma, falsız da kalma. 1. Fal insana birşey kazandırmaz ama, çoğu zaman ümit verir, karamsarlıktan kurtarır. 2. İnansak da, inanmasak da ümit verici ve rahatlatıcı olduğu için ara sıra fal bakar veya baktırız. *ÖAA 1209 < AVP-1*

"Falan yerde altın" var derler, varsan bakır bile yok. İyice emin olmadan, yalnızca söylentilere güvenip bir şeyin peşine düşen insan çoğu zaman eli boş döner. *MTA 13987*

Falcı gaybı bilse yer altından define çıkarır. Fal bakarak çıkar sağlamaya çalışan kimseler gerçekten doğa üstü güçlere sahip olsalar bu işi para karşılığı yapmalarına gerek kalmaz. *TDK-1 s. 121*

Fırın kızmayınca ekmek pişmez. Plansız, programsız yapılan işlerden iyi sonuç alınmaz. *RS s. 182*

Filan yerde kazan var diyorlar; (oraya) varsan, bakraç da bulunmaz. Bir olay dilden dile dolaşırsa herkes abarta abarta olayı daha büyük hale getirir. Olay yerine gidip araştırıldığında olayın söylendiği kadar büyük olmadığı anlaşılır. *MTA 14782*

Geceler gebedir, kimse bilmez ne doğurur. Her insanın beklentileri, vardır, bunun için her yeni güne umutla bakılır. *ÖAA 1233 < Ş 3259*

Gecenin karnı büyüktür, yarın ne doğurur bilinmez. Kimse gelecekte neler olacağını bilemez. Bazen bizi sevindirecek bazen de üzecek olaylarla karşılaşınız. *RS s. 185*

Gök gürlemeden yağmur yağmaz. Bir insan veya bir toplum kararlı ve istekli olmazsa amacına ulaşamaz. *RS s. 191*

Gönüle gelen başa gelmesin. İnsan çoğu zaman başına gelecek bir sıkıntıyı önceden hissedebilir. Herkesin dileği bu gibi durumlarda o sıkıntının gerçekleşmemesidir. *RS s. 192*

Görmeden dereyi, (sıvama) paçalarını. İnsan iyice emin olmadan bir işin gerçekleştiğine inanmamalı. *MTA 6226* → **Dereyi**

Görünen dağa tez erişilir. Nasıl sonuçlanacağı açıkça belli olmuş bir işin gerçekleşmesi fazla uzun sürmez. *MNÖ 3842 < AVP-1*

Görünen dağın/köyün uzağı olmaz. Nasıl sonuçlana-

cağı kesinlik kazanmış bir işten aksi bir sonuç beklenmez. *ÖAA 1295 < AVP-1*

Görünen köy kılavuz istemez. Sonucu apaçık ortada olan işler için fazla araştırma ya gerek duyulmaz. *ÖAA 1296 < Ş 3271*

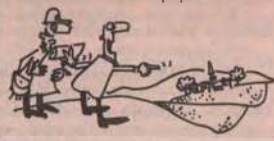

Görünenden görünmez çok. Dünyada ortaya çıkarılmış bir sürü şey olduğu halde daha bilinmeyen pek çok şey var. *VI 392*

Gün doğmadan neler doğar. Hayat sürprizlerle dolu olduğu için, sonucu kesinlikle kazanmadan hiç bir şeyden emin olmamalıyız. *ÖAA 1316 < Ş 3346*

Gün doğmadan kemliği söylenmez. Bir iş sonuçlanmadan hemen karamsarlığa kapılmamalı.

Gün sabahtan belli olur. Bir işin iyi veya kötü gideceği başlangıcından belli olur. *MTA 6232*

Güzün gelişi yazdan belli olur. İnsan bir sıkıntıya düşeceği zaman bunu önceden hisseder. *RS s. 201*

"Ha" demeden "helva" diyeceğini bilirim. Bazı kimselerin nasıl bir yapıya sahip oldukları dış görünüşlerinden az çok belli olur. Bu yüzden böyle insanlarınnasıl davranacaklarını, ne düşündüklerini önceden kestirebiliriz. *Ş 1671*

Hergeledeki öküzün ciğerine nohut ıslanmaz. Bilgisiz, işten anlamayan kişilerin elinden çıkmış işten yarar sağlanmaz.

Irak yerin somunu büyük olur. Elde edilmesi zor olan şeylerin değeri büyük olur. *TDK-1 s. 139*

İmam ölecek de yüzün gülecek. Bazen beklediğimiz şeylerin sonucunu almak umduğumuzdan fazla sürer. *MNÖ 4727 < AVP-1*

İnsanoğlundan herşey umulur. İnsanların zekâ ve karakteri, değişik özelliklerde yaratıldığı için, kimin ne yapacağı önceden belli olmaz. *MNÖ 4775 < AVP-1*

İnsanın başına iş gelir. Bazen insanın başına hiç aklına gelmeyen, beklenmedik olaylar gelebilir.

İti an, ağacı yanına koy. Kötü niyetli, geçimsiz kişilerden bahsederken ansızın gelecekleri gibi hazırlıklı ol. *VI 213*

İti an, taşı eline al. Pek sevilip sayılmayan bir insan hakkında konuşurken, o insanın çıkıp gelmesi üzerine söylenir. *ÖAA 1591 < AVP-1*

İtin adını an, eline ağaç al. Görgüsüz, geçimsiz, kötü huylu birinden bahsederken her an bir yerden çıkıp gelecekmiş gibi hazırlıklı olunmalıdır. *MTA 1829*

İyi hava sabahtan belli olur. Bir işin iyi gideceği o işin başında belli olur. *MTA 2332*

İyi insan sözünün/lafının üstüne gelir. Sevilip sayılan bir kişi hakkında konuşulurken, o insanın çıkıp gelmesi üzerine söylenir. *ÖAA 1616*

Kalbi doğru kişi, lafın üstüne gelir. Dürüst ve temiz kalpli kişiler kendilerinde bahsedilirken ansızın çıkıp gelirler. *MTA 14170*

Kanatlanmadan uçma. Gereken hazırlıkları tamamlanmadan yapacağın işten sevineceğin bir sonuç bekleme. *ET 2843*

Karımın aklına gelen başa, anamınki dağa taşa. Ana evladına kötü bir söz söylese bile bunu içten söylemediği için gerçek leşmesi beklenemez. Bu yüzden herkesin beddua sından kork ama ananınkinden korkma. *RS s. 265*

Kaza geliyorum demez. Başa gelecek bir felaket nerden ve ne zaman geleceğini belli etmez. *ET 1361*

Kaza görüne görüne gelmez. Kazanın ne zaman, nerden geleceği belli olmaz. Belli olsaydı herkes kazadan önce önlemini alır ve böylece kazalar önlenmiş olurdu. *RS s. 271*

Kazanın görünürü var, görünmezi var. Felaket insanın başına çoğu zaman hiç beklemediği anda gelir. Ama bazı felaketler vardır ki geleceği belli olduğu halde bunları önlemek mümkün olmaz. *MNÖ 5262 < AVP-1*

Keçinin sevmediği ot gelir karşısında biter. İnsanlar bazen görmek istemedikleri kişilerle sık sık karşılaşırlar. *Ş 3014*

Kımıldayan diş düşer. Temeli sağlam olmayan hiçbir şey dayanıklı olmaz, sonunda yıkılır. *RS s. 280*

Kişi kekinle mi (kendi arzusu ile mi) kazaya uğrar? Felaket insanın başına keni isteğiyle gelmez. *VI 691*

Kişi umduğuna küser. İnsan yaptığı işten iyi bir sonuç elde edemezse bundan büyük hoşnutsuzluk duyar. *TDK-1 s. 67*

Koç olacak kuzuya bıçak salınmaz. Herkese yararı dokunan birine veya bir şeye kimse zarar vermek istemez. *TDK-2 s. 68*

Koç olocak kuzu kuyrugundan bellidir. Bir insanın bir işte ilerleyip ilerleyemeyeceği çalışmasından belli olur. *RS s. 292*

Kopacak kiriş sesinden bellidir. Tehlike meydana gelmeden önce ufak da olsa belirti gösterir. *MNÖ 5734 < AVP-1*

Köpek, "Yaza çıkarsam kemikten saray yaptıracağım" demiş. İnsan bazen bir sıkıntıya düştüğü zaman bu durumdan bir kurtulayım bir daha ki sefere daha tedbirli olur aynı sıkıntıya tekrar düşmem diye düşünür. *TDK-1 s. 166*

Köpeği dile, değneği ele. Kişi tehlike gelebilecek bir durumla karşılaşacağını anladığı anda gereken tedbirleri önceden almalıdır. *RS s. 296* → **İti**

Kurbanın gözü yaşlı olur. Başına bir felaket gelecek kimse bunun sıkıntısını önceden hisseder. *MTA 14275*

Kurdun adını ağzına alırsan kurt gelir. İnsan bir olaydan ne kadar korkar, çekinirse o olay çoğu zaman başına gelir. *MTA 10063*

Kuru/Boş sofraya dua olmaz. Yarar sağlamayan bir şey için dilekte bulunulmaz. *MNÖ 5999 < AVP-1*

Kutlu gün doğuşundan bellidir (kutlu yaz yağışından). Bir işe başlarken herhangi bir terslikle karşılaşılmazsa, işler yolunda gidecek demektir. *ÖAA 1949 < VI 347*

Küz keligi yazın belgülüg/belgürer. (Güzün gelişi yazdan bellidir.) Bir işin kötü veya iyi sonuçlanacağı işin gidişinden belli olur. *KM 3:160* → **Güzün**

Mektup beklenen gün, tanı atmayan gece (gibidir). İnsan gerçekleşmesini beklediği bir olaya büyük bir heyecan ve sedirginlik duyar. *MTA 14906*

"Ne oldum" dememeli, " Ne olacağım? " demeli. İnsan sahip olduğu şeylerle övünürken, birgün onları kaybedebileceğini de düşünmelidir. *ET 6162*

Olacak oğlan duruşundan belli olur. İnsanın bir işten başarı elde edeceği çalışmasından belli olur. *RS s. 334*

Olan oldu, olacağa bakalım. Kişi olmuş bir olayın etkiside fazla kalmamalı. Gelecekten ne yapacağını düşünmelidir. *RS s. 335*

Olmadık şey olmaz, çalışana güçlük kalmaz. İnsan, yaşamında her türlü olayla karşılaşabilir Çalışkan ve kararlı kimse de istediği şeyi mutlaka elde eder. *TDK-1 s. 175*

Olmayacak yerden tavaş çıkar. Kişi çok uğraştığı halde elde ederhediği bir şeye hiç beklemediği bir anda sahip olabilir. *MTA 3756*

"Olmaz olmaz" deme, olmaz olmaz. Zor görünen bir işi, imkansız deyip vazgeçme, azmin başaramayacağı iş yoktur. *ÖAA 2076 < ET 814*

Osmanlının bagına ufak sepetlen git. Bir yerden çıkar sağlayabileceğini düşünen kişi çok şey elde edeceğim diye fazla umutlanmamalıdır. *MTA 11197* → **Falan yerde**

Örtülü bazar dostluğu bozar. Birbirine güven duymayan kişilerin ortaklaşa yaptığı işlerde mutlaka bir anlaşmazlık çıkar. *TA 638*

Pazardaki ete soğan doğramaz. Ele geçmemis bir şeyden çıkar umulmaz. *RS s. 348* → **Çarşıdaki**

Perşembenin gelişi çarşambadan bellidir. Bir işin nasıl

sonuçlanacağı, başlangıcından belli olur. *Ş 1379*

Pilici güzün sayarlar. Bir işten ne kadar kazanç edildiğini öğrenmek için işin sonucunu beklemek gerekir. *MTA 2050*

Rüyada balık gören yastığının altını yoklasın. İnsan bir işten çıkar sağlayacağını hissettiği zaman hemen o iş için girişimlerde bulunmalıdır. *RS s. 352 < AVP-1*

Rüzgar esmeyince yaprak oynamaz. Her olayın mutlaka bir sebebi bulunur. *Ş 2093*

Su körmedikçe etük tartma. (Su görmeyince pabuç çıkarma.) Başaracağına iyice emin olmadıkça hiçbir işe girişme. *KM 3:426* → **Dereyi görmeden**

Sudaki balığa soğan doğranmaz. Sahip lamadığımız şeylerden çıkar beklememeliyiz. *TDK-1 s. 189*

Suyu görmeden çizme çıkarma. 1. Bir işin gerçekleşmediğini görmeden o işin olduğuna inanma .2. Başarabileçine emin olmadan hiç bir işe kalkışma . *MTA 12452*

Şartı tarlada keselim, harmanda yabalaşmayalım. Ortak iş yapacak kişiler gerekli anlaşmaları işe başlamadan yapmalıdırlar. Aksi halde iş yapılırken çok büyük sorunlar çıkabilir. *MTA 2113*

Şimşek çakmadan gök gürlemez. Tehlike gelmeden önce mutlaka bir belirti gösterir. Başlangıcı olmayan iş kendi kendine tamamlanmaz. *ÖAA 2348 < AVP-1*

Şom gün sabahında bilinir. Şansız ve kötü olaylar yaşanacak günün belirtileri sabahtan başlar. *MTA 10316*

Tavşan dağda, suyu ateşte. Bazı insanlar birşeyi daha elde etmeden, ondan sağlayacağı kazancın hayalini kurarlar. *ÖAA 2386 < AVP-1*

Tengsizde tegirmen turgursa yaragsızda yar barır. (Denk olmayan yerde değirmen yapılırsa beklenmedik sırada yar belirir.) İnsan bir yerde iş yapacağı zaman ordaki şartlar o iş için uygun değilse yaptığı işten zarar görebilir. *KM 3:355*

Togmaduk (doğmamış) koduga (sıpaya) **tura** (torba) **biçme.** Henüz elde edilememiş bir amaç için kendimizi fazla şartlanırmamalıyız. *VI 204*

Togmaduk oğlana ad komak olmaz. Kişi sahip olamadığı bir şey için fazla ümide kapılmamalıdır. *VI 564*

Tohumu getir, sora yer ahtar (ara). Bir işe başlamadan önce o iş için gerekli hazırlıkları tamamla ondan sonra işe başla. *TA 327*

Toya (düğüne) varırsan doyup var. Bir yolculuğa veya bir yere giderken ihtiyaçlarımızı tamamlayıp öyle yola çıkmalıyız. Çünkü gittiğimiz yerde umduğumuzu bulamayabiliriz. *MTA 3931*

Ummadığın kütük araba devirir. Bazen önemsemediğimiz bir engel bize büyük zorluklar çıkarabilir. *MNÖ 7824 < AVP-1*

Ummadığın taş baş yarar. Bazen hiç ummadığımız kişiler, çeşitli konularda beklenmeyen davranışlarda bulunarak bizi şaşırtırlar. *ÖAA 2445 < Ş 853*

Ummadığın yerden yılan çıkar. İnsan kendisine tehlikenin nereden geleceğini bilemez. *MNÖ 7826 < AVP-1*

Uzak yerin somunu büyük olur. Elde edemeyeceği şeyler kişiye çok değerli görünür. *TDK-1 s. 198*

Üzüm olacak asma kökünden belli olur. İyi gidecek bir iş başlangıcından belli olur *TDK-2 s. 85*

Üzümü bol işittiğin bağa sepetini küçük. Kazancın çok olduğunu duyduğun yere giderken hazırlığını ihtiyacına göre yas. *RS s. 399*

Yarın ile öbür gün bitmez. Kişi bir işte başarısızlığa uğradığı zaman hemenkaramsarlığa kapılmammalı. Çünkü tekrar denemek ve başarmak için gereken zaman boldur. *ET 3790*

Yavruyu güzün sayarlar. Bir işten çıkar sağlamak için o işi en uygun zamanda yapmak gerekir. *RS s. 411*

Yayladaki yoğurda sarmısak dövülmez. Henüz ele geçmemiş birşeyden çıkar ummaz. *MNÖ 8207 < AVP-1*

Yenecek yoğurda sarmısak dövülmez. İnsan, yararını gördüğü bir şeye veya birine zarar vermek istemez. *MNÖ 8207 < AVP-1*

Yenecek aş, buğusundan belli olur. Bir işten nasıl bir sonuç çıkacağı işin gidişinden belli olur. *TDK-1 s. 205*

Yenmedik aşa dua kılınmaz. Gerçekleşmesi imkânsız bir şey için dilekte bulunulmaz. *MTA 12652*

Yükünü yüklemeden eşeğine dah der. Bazı kişiler yeterince hazırlık yapmadan aceleyle işe koyulurlar; bu yüzden de iyi bir sonuç elde edemezler. *ET 4004*

Zannetmediğin delikten yılan çıkar. Kişi işleri çok iyi giderken beklemediği bir anda bir takım tersliklerle karşılayabilir. *MNÖ 8507 < Ş 852*

→ **BEKLENTİ**

Çalma elin kapısını, çalarlar kapını

BELA

Bela, dışarıdan gelen ve savuşturulması güç olan pek sıkıntılı ve zararlı bir haldir. İnsanlar bela, sıkıntı yaratacak davranışlardan uzak durmalı, hiç bir şeyi çok fazla kurcalamamalıdır. Türk toplumunda belaya bulaşmadan yaşamak uygun görülür. Uzlaşan, saldırgan olmayan, başına kötü hal geldiğinde buna sabır gösteren insan yapısı hoş karşılanır.

Arayan Mevlasını da bulur, belasını da. İyi amaca hizmet edenler iyilik, kötülük için uğraşanlar da kötülük bulur. *ÖAA 311*

Ayak değmeyen taş olmaz, bela görmeyen baş olmaz. İnsan, yaşadığı sürece türlü sorunlarla karşılaşabilir. Ömründe hiç bir dert görmemiş insan olmaz. *MTA 1404*

Ayakkabı dar olunca dünya geniş olmuş ne fayda?/dünya başa zindan olur. Kişinin huzuru, rahatı yoksa, hiçbir şeyden mutluluk duymaz. *MNÖ 1007, 1008 < AVP-1*

Bal istedik, belaya düştük. Değerli ve güzel olan şeylerden herkes yararlanmak ister. Ama bazen bu istekleri yüzünden başlanderde girebilir. *MNÖ 1181 < AVP-1*

Belanın üzerine gitme, üzerine gelen beladan kaçma. Kişi, kendine zarar gelecek şeylerden uzak durmalı, belayla karşılaştığında da kaçmamalı, mücadele etmelidir. *TDK-2 s.29*

Çalma elin kapısını, çalarlar kapını. Başkasına kötülük yapan kişi, aynı kötülüğü bir gün kendinde görür. *ÖAA 764 < Ş 1564*

Çamura basma, üstüne sıçrar. Kişi, zarar göreceğini bile bile belanın üzerine giderse mutlaka zarar görür. *RS s. 109*

Çektin gelmiyor, kap salıver. Çok uğraştığın halde bir iş yine kötü gidiyorsa o işten vazgeçmek en akıllı yoldur. *RS s. 111*

Çok kurcalama çıban edersin. Kişi bir şeyin üzerine çok giderse bazı kimseleri kızdırıp, başına dert açabilir.

Deliye dolanmaktan çalıyı dolanmak yeğdir. Laf anlamaz, geçimsiz kişilerle boşuna uğraşmaktansa onlardan uzak durmak iyidir. *MNÖ 2450 < AVP-1*

Dertsiz başını derde sokma. İnsan bir anlık hevesine veya öfkesine yenilip dertsiz başına dert açmamalıdır. *ET 1841*

Diş ne kadar güzel olsa ağrıyınca çıkarılır. Kişi güzel de olsa, belalı ve çevresine zararlıysa bulunduğu yerde istenmez ve uzaklaştırılır. *MNÖ 2686 < AVP-1*

Domuza dalanma. Ahlâksız, görgüsüz, sütü bozuk kimselerle tartışıp kavgaya girme. *Ş 2470*

Domuza dolanmaktan ise çalıya dolanmak yeğdir. Ahlâksız, kötü niyetli kimselerle başını derde sokmaktansa, böyle kimselerin bulunduğu yerden uzak durman daha iyi olur. *MNÖ 2768 < AVP-1* → **İte**

Eceli gelen karga kırılmış dala kona mış. Başına dert arayan kimse sürekli tehlikeli işlerle uğraşır.

Eceli gelen keçi/köpek çobanın ekmeğini yer. Büyük bir cezayı haketmiş kişi başkalarını öfkelendirecek bir davranışta bulunup başına dert açar.

Eceli gelen köpek cami duvarına işer/siyer. Bir cezayı hakeden kişi, mutlaka o cezayı hakedecek bir suç işler. *MNÖ 2972 < AVP-1*

Fitne uyuyan yılana benzer, uyandırmaya gelmez. Bela insanın başına durup dururken gelmez. Birinin başına bir bela gelmişse mutlaka o belayı hak etmiştir. *MNÖ 3609 < AVP-1*

İnsan başını kendi derde sokar. İnsan tehlikeli işlerle uğraşırsa her zaman başını derde sokar.

İp kırıldığı/koptuğu yerden ulanır/bağlanır. Bir anlaşmazlığı çözmek için önce o anlaşmazlığın sebebini bulmak gerekir.

İte dalaşmaktansa çalıyı dolaşmak yeğdir. Kişi geçimsiz insanlarla kavga edip başını derde sokacağına, onlardan uzak dursun daha iyi.

Paran çoksa borcun yoksa kefil ol, işin yoksa şahit ol. Kefil demek borçlu demek.tir İnsan ille de borca girmek istiyorsa gider birine kefil olur. Bunun gibi şahitlik de mahkeme kapılarında sürünmek olduğu için o da ayrı bir derttir. *ÖAA 2151 < AVP-1*

Yaman komşu, yaman avrat, yaman at; birinden göç, birin boşa, birin sat. Kişi, kavgacı komşudan uzaklaşmalı, geçimsiz eşten ayrılmalı, azgın atı satmalıdır. *ÖAA 2516 < AVP-1*

Yılanın başı ağrıyınca yolun ortasına çıkar. Dertsiz yaşamaktan hoşlanmayan kişi mutlaka tehlikeli bir iş bulur. *MNÖ 8332 < AVP-1*

→TEHLİKE, SIKINTI

Bana dokunmayan yılan bin yaşasın.

BENCİLLİK

Bencillik, başkalarına aldırmaksızın yalnızca kendi çıkarını gözetmekdir. Toplumlarda değişik insan yapılarıyla karşılaşıyoruz. Ne yazık ki bencil kişiler, azımsanmayacak kadar çoktur. İnsanın egosunu yenip bencillikten kurtulması, uzun bir maceradan sonra ulaşılan bir dinginlik halidir. Bu maceradan düzlüğe çıkan kişiler etraflarıyla birlikte yaşamayı başarabilirler. Bu nedenle atalarımız nefis ile mücadelenin çok güç olduğunu ifade etmişlerdir. Geleneksel kültürümüzde bencillik yergiyle anılmıştır.

Ayı sıkıya düşünce yavrusunu ayağı altına alır. Bencil insan zorda kaldığı zaman kendini kurtarmak için yakınlarını bile tehlikeye atar. *MNÖ 1019 < AVP-1*

Bana dokunmayan/Beni sokmayan yılan bin yaşasın. Zararlı bir kişinin başkalarına kötülüğü dokunuyorsa, kimse de ona yaklaşmak istemez. *ÖAA 522*

"Ben" demek "şeytan" demek. Bencil insan nefsine hakim olamaz, bu yüzden de çıkar için uygunsuz işler yapabilir. *Ş 1104*

Ben öldükten sonra taş taş üstünde kalmasın. Bencil insan kendisinin yararlanamadığı şeylerden başkalarının da yararlanmasını istemez. *Ş 1098*

Ben ölürsem büyük kıyamet, karı ölürse küçük kıyamet. Kişinin kendi canı en yakınlarından bile önce gelir. *MNÖ 1368 < AVP-1*

Ben ölürsem yare ne, yar ölürse çare ne? Hep kendi çıkarlarını düşünen kimseler başkalarını da kendileri gibi sanarlar. *ET 1100*

Ben sana hayran, sen cama tırman. Bencil insan, ben istediğimi elde edeyim de başkası ne yaparsa yapsın diye düşünür. *MNÖ 1371 < AVP-1*

Ben toprağa baş koyduktan sonra taş taş üstünde kalmasın. Kişi büyük zarara uğradıktan sonra, başkalarının göreceği zarara aldırış etmez. *ET 1107*

Beni sokmayan yılan bin yıl yaşasın. Bencil kişi, yalnız kendi hayatını düşünür, başkalarına gelecek zarardan etkilenmez. *ÖAA 469*

Benim sakalım tutuştu, sen sigaranı yakmak istersin. Çıkarına düşkün kişi başkalarının zor durumda olmasından bile yararlanmakta sakınca görmez. *MNÖ 1393 < AVP-1*

Benlik şeytana yakışır. Kendi çıkarını her şeyden üstün tutmak insana en kötü işi bile yaptırır. *Ş 1108*

Camızı kadı etmişler, samanlığı kendine ayı mış. Bencil kişi mevkii sahibi olduğunda önce kendi çıkarlarını düşünerek hareket eder. *TDK-2 s. 32*

Can candan şirindir/tatlıdır. İnsan kendi canını her şeyden üstün tutar. Zorda kalınca kendi canını en sevdiği kişinin canına bile tercih eder. *ÖAA 739*

Can cümleden azizdir. İnsanın kendi canı her şeyden önce gelir. Ne kadar fedakâr biri olsa da bir tehlike söz konusu olunca önce kendini düşünür. *ÖAA 742*

Çıra dibine ışık vermez. Kendi çıkarlarını düşünmeyen, yardımsever kişi, başkaları için çalışır ama yakınlarına bir faydası ola-

maz. *VI 303*

El elin iyisinde kötüsünde değil, kendi havasında. Herkes önce kendi çıkarlarını düşünür. *RS s. 158*

Er ol nefsini yen, bu da bir pehlivanlıktır. Kişi iradeli olup, zararlı davranışlardan kaçınırsa, kendi içinde güçlü duygulara sahip olur. *RS s. 158*

Evvel can sonra canan. Kişi her seyden önce kendi çıkarını düşünür. *OAA 1206*

Evvela mescidin içi, sonra dışı. Kişi, önce kendi ihtiyaçlarını giderir, sonra başkalarına yardımcı olur. *TDK-1 s. 120*

Gömlek cübbeden daha yakındır. Kişi kendi ihtiyaçlarını her seyden önce düşünür. *RS s. 191*

Güneş olsan kimsenin mendilini kurutmazsın. Elinde imkânı olsa da kimseye yararı dokunmaz. *TDK-1 s. 120*

Hancının hanı yanmış yolcunun umurunda mı? Başkalarının dertleri üzüntüleri bencil kimselerin umurunda olmaz. *TDK-1 s. 131*

Herifin sakalı tutuşmuş, "Dur şu çubuğumu yakayım" der. Çıkarcı aç gözlü kimseler başkalarının düştüğü zor durumdan bile faydalanmaya kalkarlar. *RS s. 216*

Herkes gübresini kendi tarlasına kor. Başkalarına kötülük eden kimse o kötülüğü kendisine ediyor demektir. Çünkü kendisi de aynı kötülüğü onlardan görecektir. *TDK-2 s. 55*

Her kişi kendi çöreğine köz eşer. Herkes önce kendi çıkarını düşünür. *VI 266*

Herkes kendi çıkarına bakar. Herkes kendi çıkarını başkalarının çıkarlarından üstün tutar. *ET 3679*

Herkes kendi derdinden söyler. Herkes kendi yaşamını ilgilendiren sorunlar için uğraşır. Başkalarının derdini kendi derdiymiş gibi düşünmez. *Ş 3680*

Herkes kendi nefsini düşünür. Herkes kendi ihtiyaç duyduğu şeyler için çaba harcar. *ET 3684*

Herkes kendi ölüsü için ağlar. Herkesin acısı kendi içindedir; kimse kimsenin acısını çeken kadar hissedemez. *ÖAA 1442*

Herkes külü kendi çöreğinin üstüne çeker. Bir şeye herkes kendi istediği ölçüde sahip olmak ister. *TDK-2 s. 55*

Herkesin canı tatlıdır. Her insan önce kendi canını, kendi ihtiyaçlarını düşünür. *ET 3696*

Horoz kendi çöplüğünde eşinir. Herkes rahat edeceği, güven duyduğu ortamda yaşamayı tercih eder. *ET 1814*

İşi düşünce arar beni, aşı pişince kovar beni. Çıkarcı, bencil kişiler işlerinin başkalarına yaptırırlar, buna karşılık kimseye bir şey vermezler. *MNÖ 4851 < AVP-1*

İt pisliği eme yaradı. Bazen çok önemsiz kimselere, değersiz şeylere bile önemli bir iş için ihtiyaç duyulabilir.

Karga öküzün başını kendi çıkarı için bitler. Aç gözlü, çıkarcı kişiler karşılık göremeyeceği işler için çaba harcamazlar. *RS s. 264*

Karın kardeşten yakın. Kişi kardeşlerini ne kadar sevse de, yaşamını birlikte geçirdiği kendi ailesi daha üstün gelir. *ET 2766*

Kaymağını yedim, ayranının kim içerse içsin. Ben kendi çıkarıma bakarım. Başkaları beni ilgilendirmez. *RS s. 270*

Kendine gelince eyvallah, halka gelince illallah. Bazı bencil kimseler her işte öncelikle kendi çıkarlarını düşünürler. Başkalarının ne yapacağı onları ilgilendirmez. *RS s. 278*

Komşu komşunun kaybını türkü çağırarak arar. Kişi başkalarının kaybına, kendi kaybı kadar üzülmez. *MNÖ 5708 < AVP-1*

Kurt ne bilir katır pahalıdır. Bencil kimseler kendi menfaatlerini düşünürlerken başkalarına ne kadar zarar verdiklerini düşünemezler.

Mahallede bir ölü ölür, herkes/kedi ölüsüne ağlar. Bir tehlike, bir felâket söz konusu olduğunda herkes önce kendisi için üzülür. *RS s. 314*

Maymunu fırına/ateşe atmışlar, yavrusunu ayağının altına almış. Bencil ve duygusuz insanlar zor durumda kalınca çocuklarını bile tehlikeye atarlar. *ÖAA 1998 < ET 3447*

Nalıncı keseri gibi kendi tarafına yontar. Bencil kişi her işin kendi çıkarlarına uygun olmasını ister. *RS s. 326*

Ne kokar, ne bulaşır. Kendini beğenmiş, bencil kimseler başkalarına küçümseyerek baktıkları gibi kimseye de en ufak bir faydaları bile dokunmaz.

Nefis ile mücadele dünya ile muharebeden güçtür. İnsanın nefsine hakim olabilmesi çok önemli bir başarıdır. *ET 3513*

Oduncunun gözü omçada, (dilencinin gözü çömçede). Herkes işine yarayan şeye sahip olmak ister. *ÖAA 2059 < VI 183*

Önce can, sonra canan. İnsanın en değerli varlığı canı olduğundan, her şeyden önce kendi canını düşünür.

Sizde yiyelim içelim, bizde gülüp oynayalım. Cimri ve bencil kişiler, masraf ve zahmet olur diye diye misafir ağırlamaktan kaçınırlar. *MNÖ 7321 < AVP-1*

Sofrayı kuran kaldırır. Bazı kimseler hiç bir iş yapmamak için türlü bahaneler bulurlar. *MNÖ 7241 < AVP-1*

Yağmur olsa kimsenin tarlasına yağmaz. Bencil insanın eline herkesin işine yarayabilecek bir fırsat geçse bu fırsattan kimseyi yararlandırmaz. *Ş 3819*

Yılanı sen tut, özüne ben bakayım. Bencil kişi, zor ve tehlikeli işleri başkalarına yaptırmak ister. *RS s. 419*

→ KAZANÇ, YARDIM

Ak köpek, kara köpek ikisi de köpektir.

BENZERLİK

Benzerlik, benzeşme, benzer olma durumu, bir şeye benzeme özelliğidir. Dünyamızda yaratılmış olan her şey kendine benzer olan varlıklarla ortak özellikle sahiptir. Örneğin tür, yapı, sınıf özellikleri gerek insanda gerek hayvanda gerek maddedeki ortak gruplarda gözlenebilir. İnsanlarda maddi düzeyi, kültür düzeyi, meslekleri, yaşları ve daha örneğini çoğaltabileceğimiz pek çok benzer kişilerin oluşturdukları gruplar meydana getirirler. Her şeye yakıştırılan bir özellik, her özelliğin de bir değer ölçüsü var-

dır. Atalarımız her şeyin uygunu ile anlam ve değer kazanacağına, evrensel düzenin de bunu gerektirdiğine dikkat çekmişlerdir.

Abdal/Derviş tekkede hacı Mekke'de bulunur. Herkes kendisiyle ortak yönleri olan kişilerin bulunduğu yerlerde vaktini geçirir.

Ağır yükü hayvanın büyüğünü vururlar. Bir işyerinde işin ağır ve kaba kısmını güçlü, dayanıklı kimselere yaptırırlar. *RS s. 22*

Aksak eşeğin kör nalbandı olur. Kötü ve yanlış yapılan bir işten, o işi yapan kişi sorumludur. *MNÖ 339 < AVP-1*

"Alemi nasıl bilirsin?" "Kalbin/kendin gibi". Herkes başkalarını kendi ölçülerine göre değerlendirir. *Ş 2539*

Allah herkesin gönlüne göre verir. İnsan dilediği şeyin güzel olmasını ister. Tanrı'da insanın gönlüne göre dileğini kabul eder. *Ş 515*

Anasına bak kızını al; kenarına bak, bezini al. Anne kızını kendi gibi yetiştirir, kız da zamanla anasına benzer. Bu nedenle kız alırken annenin huyuna önem verirler, tıpkı kumaşın kenarına göre alınması gibi.

Ardıcını közü, yalancının sözü olmaz. Ardıç yandığında köz oluşturmaz, yalancı kimsenin söylediği bir söz de, inandırıcı olmadığından hemen unutulur. *ÖAA 259 <AVP-1*

Arı üzüme gelir. Herkes çıkar gördüğü, ihtiyaç duyduğu şeylerin peşinden koşar. *MTA 1308*

Arkadaşını söyle, kim olduğunu söyleyeyim. Kişi, kendi gibi kimselerle arkadaşlık kurar. *ÖAA 330*

Armut dalının dibine düşer. Herkes kendi soyunun özelliklerini taşır. Bir iş öğrene kişi de kendisine iş öğretenin tutum ve bazı davranışlarını kendine huy edinir.

Aslı hu, nesli hu / Aslı neyse nesli de odur. Kişi ne kadar değişik yerlerde yaşasada soyunun özelliklerini kaybetmez, onun çocukları da soyunu sürdürür. *MTA 1327*

Aslan yatağında yakışır. Bir kimsenin huyu, karakteri, yaşadığı yerin temizliğinden ve yaptığı işlerden belli olur. *MNÖ 757 < AVP-1*

Aslan yatağında, yiğit çağında. Becerikli ve bilgili kişi yaşadığı yer ve yaptığı işlerden,mert ve dürüst kişi de davranışlarından belli olur. *Ş 120*

Aslandan doğan aslandır. Güçlü, kuvvetli kişilerin çocukları da güçlü olur. *Ş 118*

Aş tuz ile, tuz oran ile. Gerekli şeyler, gerektiği ölçüde kullanılmalıdır. *ÖAA 368 < AVP-1*

At binene, kürk giyene yakışır. Bir iş, o işte becerisi olana yakışır. Bir kıyafetin bir insana yakışması için de sadece o kıyafetin pahalı olması yetmez, onu giyenin de güzel ve çekici olması gerekir. *MNÖ 828 < AVP-1*

Ata arpa, yiğide pilav. Her canlı, gelişmesine yarayan şeyle beslenirse daha güçlü olur. *ÖAA 370 < AVP-1*

Ata binen nalını, mıhını arar. Kullanacağı şeyin eksiklerini gideren kişi, zor durumda kalmaz. *ÖAA 371 < AVP-1*

Ata eyer gerek, eyere er gerek. Bir işin iyi yapılması için iyi araç gereç lazımdır. Ama o araçları kullanacak kişininde becerikli olması gerekir. *MNÖ 867 < AVP-1*

Ata kamçı eşeğe çılbır. Bir insana daha iyi iş yaptırmak için, onu çekindiği şeylerle tehdit etmek gerekir. *RS s. 54*

Ata ot, ite et. Herkes aynı şeyden hoşlanmayabilir. Herkesin zevkleri ayrı ayrıdır. *MNÖ 871 < AVP-1*

Ateş kış gününün meyvesidir. Kişinin ihtiyaçları mevsimine göre değişir; kış mevsiminde ateşle ısınmak gibi. *Ş 33*

Ateşin oğlu kül olur. Tehlikeli işlerle uğraşan kişinin yaptıklarından yakınları da zarar görür. *MNÖ 924 < AVP-2*

Atı ata, eşeği eşeğe koşmalı. Birlikte yaşamaya karar veren kimselerin fikirleri ve zevkleri ayrı olmasa bu beraberlik uzun sürmez. *TDK-1 s. 49*

Atı atasıyla, katırı anasıyla. İyiler temiz soyları ile kötülerse kötü soylarıyla tanınırlar. *ÖAA 394 < AVP-1*

Atın dorusu, yiğidin delisi. Doru renkli atın beğenildiği gibi, yiğidin de cesur ve atılganı beğenilir. *ÖAA 399 < AVP-1*

Atın ürkeği, yiğidin korkağı. Ürkek attan ve korkak kimselerden hayır gelmez. *ÖAA 402 < AVP-1*

Atta karın, yiğitte burun. İyi cins atın karnı büyük olur, yiğidin de burnu. *ÖAA 416 < AVP-1*

Av köpeği avdan kalmaz. Hazır şeylere alışmış tembel kişi bu alışkanlığını değiştiremez. *ÖAA 424 < VI 56*

Avcı avında, yolcu yolunda gerek. Herkes kendi işinin başında olursa, çeşitli aksaklıklar da olmaz. *MNÖ 945 < AVP-1*

Ay yıldız göğe yarışır. Her nesne kendi mekânında güzeldir. *MNÖ 986 < AVP-1*

Aynaya nasıl bakarsan o da sana öyle bakar. Kişi kendine ne kadar çok özen gösterirse, o kadar bakımlı olur. *RS s. 66*

Aynaya nasıl bakarsan yüzünü öyle görürsün. 1. Kişi yaptığı işte titizlik gösterirse iş kaliteli olur. 2 İnsan birşeyden hoşlanırsa başka birşeyi de ona benziyor diye sevebilir. *TDK-2 s. 27*

Bağ bayırda, tarla çayırda. Herşey kendine uygun ortamda yararlıdır. *ÖAA 485 < AVP-1*

Bal olan yerde sinek de olur. Değerli bir malın çevresinde ondan yararlanmak isteyenler de bulunur. *Ş 1017*

Balcının var bal tası, oduncunun var baltası. Meslek sahibi kimselerin o meslekle ilgili araç gereçleri de vardır. *ÖAA 505 < Ş 1021*

Balı olan bal yemez mi? Kişi elindeki fazla olan şeyden kendisi de yararlanır. *ÖAA 514 < VI 282*

Balık suda yaşar. Her canlının kendine özgü bir yaşama ortamı vardır. *MNÖ 1218 < AVP-1*

Balık tavada, tavşan ovada. Herşey ait olduğu yere yakışır. *MNÖ 1220*

Balın / âlâsı tazesi oğulun tazesinden. Ana babaya küçük çocukları tatlı gelir, tıpkı taze an balı gibi. *ÖAA 513 < AVP-1*

Bayağı Mehmet, bayağı börkü. Zevksiz, kalitesiz kimselerin kıyafetleri de çirkin olur. *VI 286*

Benzeye benzeye yaz olur, benzeye benzeye kış olur. Bir kişinin veya bir toplumun ilerlemesi de gerilemesi de zamanla ve farkına varılmadan olur. *Ş 1079*

Bin kişiye ne gerekse, bir kişiye de o gerek. Bir yasak, bir kural veya bir hizmet herkes için konulmazsa bir kişinin bunlara uymaması doğru olmaz. *TDK- 1 s. 63*

Böyle başa böyle tıraş. Bir şey, sadece o şeye uygun olan kişiye yakışır. *ET 1311*

Böyle duanın böyle olur amini. Bir işin nasıl sonuçlanacağı o işte gösterilen titizlikten belli olur. *Ş 1312*

Böyle efendinin/ağanın böyle hizmetkârı olur. Yüksek bir mevkide bulunan kişinin tutumu nasıl olursa, çalışanlardan da ona göre hizmet görürler. *Ş 1308*

Bu ne perhiz, bu ne lahana turşusu? Bazı kimselerin rahatsızlıkları, görüşlerine hiçmi hiç benzemez. *Ş 1278*

Cins cinse çeker. Herkes kendi soyunun özelliklerini taşır. *ÖAA 753 < Ş 1532*

Çengi ölüsü çalgı ile kalkar. Zevk ve eğlence içinde yaşam sürmeye alışmış kişiler en sıkıntılı anlarında bile eğlenceye zaman ayırırlar. *ÖAA Ş <AVP-1*

Çiçek olan yerde bal da olur. Güzelliklerin olduğu yerde, mutluluk ve yararlı şeylerde olur. *TDK-1 s. 79*

Çingene çoğaldıkça çeribaşı iftihar eder. Bir topluluğa önderlik eden kimseler, yönettiği kişiler, yönettiği kişiler arttıkça kendilerini daha da üstün görmeye başlarlar. *ET 605*

Çobana çoban çöreği/ekmeği hoş gelir. Her insan kendi zevkine uygun şeylerden hoşlanır. *MTA 1564*

Çok koyunun çok kuzusu olur. Çok sayıda insanın çalıştığı işlerden daha çok verim alınır. *TDK-1 s. 82*

Çömlekçi suyu saksıdan içer. 1. Bir malın üretimini veya satışını yapan kimseler o malı başka yerden alıp kullanmazlar. Kendi ürettiklerini kullanırlar. 2. Herkesin tutum ve davranışları doğup, yetiştiği çevrenin özelliklerine göredir. *ÖAA 677*

Çöreğin büyüğü unun çokluğundan olur. Bir işte kullanılan malzeme bol olursa o iş daha verimli olur. *VI 526*

Dağdan gelen dağa gider. Belirli bir çevrede yaşamaya alışmış kimseler başka yere ayak uyduramazlar yine kendi çevrelerine dönerler. *RS s. 121*

Dağ kuşu dağda, bağ kuşu bağda yakışır. Herkes, herşey lâyık olduğu yere yakışır. *MNÖ 2305 <AVP-1*

Dağına göre kar yağar. Herkesin kazancı yaptığı işi ve çalışmasına göre belirlenir. *ET 2401*

Damara göre kan alınır. Herkes yardımsever değildir. Bu yüzden yardım isteyeceğimiz kişileri iyi seçmeliyiz. *MNÖ 2343 < AVP-1*

Damı çok olanın karı çok olur. Geniş imkânları olan kimseler daha çok kazanç elde ederler. *RS s. 123*

Davul zurnasız çingene düğünü olmaz. İşin yapımı için gerekli imkânlar sağlanamazsa o iş yapılmaz. *ET 2414*

Davulu çalan zurnayı da çalar. Bir işte yeteneği olan kişi ona benzer işlerde de başarılı olur. *TDK-1 s 66*

Deli deliden hoşlanır, imam ölüden. İnsan faydalandığı kimseden ya da kendine benzeyen kişiden hoşlanır. *ÖAA 873 <Ş 1885*

Deniz kenarında dalga eksik olmaz. Öfkeli, geçimsiz kimselerin barındığı yer de kavga gürültü eksik olmaz. *ÖAA 898*

Derin su yavaş akar. Kendini bilen olgun kimseler hiçbir işi ölçmeden, hesaplamadan aceleye getirip yapmazlar. *RS s-131*

Deve deve yerine çöker. Herkes kendine uygun işlerde çalışır *ÖAA 930 < VI 624*

Deve deveyi ötüşünden bilir. İnsan anlaşabileceği kimseleri konuşmalarından ve davranışlarından bilir. *MNÖ 2530 < AVP-1*

Dikenden gül biter, gülden diken. Benzer durumlar tekrarlanır durur. *RS s. 137*

Dolapta kurabiye var, amma senin ağzına göre değil. Benzerlikler bazen insanı aldatır. *RS s. 142*

Dört parlık adamın sekiz paralık keyfi olur. İnsanın geliri iyiyse iyi yaşar, geliri kötüyse yaşayışı da fazla lüks olmaz. *MNÖ 2830 < AVP-1*

Ekmeğin/Çöreğin büyüğü, hamurunun çoğundan olur. Çok malzemeyle, büyük işler yapılır. *ÖAA 1063 < Ş 342*

Ekmeğin iyisi hamurun iyisinden olur. İyi malzemeyle yapılan şeyler iyi olur. *MNÖ 3039*

Ekmeksiz ev, köpeksiz köy olmaz. Bir eve kazanç girmezse o evin ihtiyaçları karşılanmaz. Aynı şekilde bir köyün koruyucusu, bekçisi de mutlaka bulunmalıdır. *ET 341*

Elifin hecesi var, gündüzün gecesi var. Kolay yapılan işlerde bile güçlükler mutlaka çıkar. *ÖAA 1091*

Eşeği eşeğe, uşağı uşağa sal. Herkes kendisiyle ortak görüşleri ve zevkleri olan kişilerle anlaşır ve arkadaşlık eder.

Eşeğin ölümü sudandır. Bazı kimseler elde etmek istedikleri birşey olunca, onu elde etmekten asla vazgeçmezler ve bu uğurda başlarına gelecek her türlü kötü sonuca razı olurlar. *Ş 422*

Eşek hıyarı görünce anırır. Her insan hoşuna giden birşey görünce ona sahip olmak ister. *MNÖ 3360 < AVP-1*

Eşek küle, bülbül güle aşıktır. Kaba ve cahil himseler, kendileri gibi kişileri beğenirler; kibar ve nazik kişiler de, kendilerine uygun kimseleri seçerler. *MNÖ 3363 < AVP-1*

Et ekmek üzerine yakışır. Benzer şeyler benzer şeylere uyar. *RS s. 174*

Et ne kadar arık olsa ekmek üstünde yaraşır. Bilgili ve görgülü kişi fakir de olsa, cahil kimselerin üstünde bir mevki de olmalıdır. *ÖAA 1189 < VI 130*

Eti yenecek kuş belli olur. Bir işte yeteneği olan kimse kendini belli eder. *TDK-1 s. 117*

Evli evinde, köylü köyünde gerek. Kişi alışkın olduğu, yetiştiği yerden ayrı düşerse zorluk çekebilir. *MNÖ 3472 < AVP-!*

Evli evine, köylü köyüne; evi olmayan sıçan deliğine. 1. Herkes kendi yeri ve kendi işiyle uğraşmalıdır. 2. Herkes kendi yaşam düzeyine göre yaşayışını sürdürmelidir. *MNÖ 3474 < AVP-1*

Göl kuşu gölde, çöl kuşu çölde. Herkes kendi bildiği işi yapmalı, uyum sağlayabileceği çevrede yaşamalıdır. *TDK-1 s. 127*

Göl yerinde su eksik olmaz. 1. Bir şeyin bol olduğu yerde, o şeyden faydalanmak isteyenler de çok olur. 2. Bir şeyin bol üretildiği yerde o şeyin sıkıntısı çekilmez. *TDK-2 s. 51*

Ha Ali Hoca, ha Hoca Ali. Kişinin mesleği ne ise onunla anılır, tanınır. *MNÖ 3961 < AVP-1*

Ha ördek ha değirmen; ikisi de suda yürür. Davranışlan ve fikirleri ayrı olan kimselerin yaptığı işlerde birbirine benzer. *VI 434*

Hacı hacıyı Mekke'de/derviş dervişi tekkede bulur. Aynı meslekten olan kimseler, belli mekanlarda buluşurlar. *ÖAA 1343 < Ş 1665*

Hacı Mekke'de, derviş tekkede/yakışır. Kişi kendi mekanında bulunmalıdır. Durumuna uymayan yerlerde bulunursa yadırganır. *ÖAA 1344 < Ş 1668*

Hal hale malumdur. Aynı durumda olan kimseler birbirlerinin durumunu daha iyi bilirler. *RS s. 204*

Hal halin yoldaşıdır. 1. Kişinin dertleri, sevinçleri her zaman kendisiyle birliktedir. 2. Ortak yönleri olan kimseler birbirinin derdini daha iyi anlarlar. *RS s. 204*

Hasta yatakta, çorba tasta. Bir şeyden hoşlanan, o şeye alışmış kimseler onun sıkıntısını cekmeyecekleri yerlerde yaşarlar. *RS s. 208*

Her ağacın gölgesi var. Herkesin kendine özgü bir yaşayış düzeni vardır. *Ş 3609*

Her ağızda bir dua var. Herkesin dilekleri ve istekleri farklı farklıdır. Fakat herkesin ettiği dua aynıdır. *MNÖ 4222 < AVP-!*

Her balık kendi yemiyle tutulur. Her işin, yapılması için kendine uygun kuralları vardır. *RS s. 213*

Her kuş kendi sesinden tanınır. Herşeyin, her kişinin kendisini tanıtan, karakterini yansıtan bir takım özellikleri vardır. *RS S. 219*

Her kuşa doğan salınmaz. Bir işi yapmadan önce, o işin yapılmasının gerekli olup olmadığı iyi bilinmelidir. *TDK*

Her kuş kendi sürüsünde uçar. Kişi bildiği tanıdığı yerde yaşar, tanımadığı yerlerde yabancılık çeker.

Her kuşun kanadına göre olur kuyruğu. Herkesin tutum ve davranışları kendi karakterini yansıtır. *MNÖ 4303 < AVP-1*

Her mevsimin bir meyvesi var. Her iş, o iş için uygun olan zamanda yapılmalıdır. *MNÖ 4306*

Her öküz kendi eşiyle/çiftiyle koşulur. Aynı huy ve özelliklere sahip kişiler birbirleriyle daha iyi anlaşırlar. *RS s. 222*

Her sakala bir tarak bulunur. Her ihtiyacın, giderilmesi için gerekli olan şeyler mutlaka bulunur. *RS s. 222*

Her şey zıdıyla münkeşif olur. Her şeyi iyi tanırsak o şeyin

zıddının niteliklerini daha iyi biliriz. *ET 3640*

Her şeye benzeyen bir şeye benzemez. Birşeyi veya bir kimseyi her iste kullanmaya kalkışırsan o şeyden, o kimseden hayır gelmez. *MNÖ 4332 < AVP-!*

Her tencereye bir kapak bulunur. Her soruna bir çare bulunur. *MNÖ 4449 < AVP-!85*

Her yerde okka (okka her yerde) dört yüz dirhem. Özellikleri değişik de olsa, ölçü her yerde değişmez. *ÖAA 1457 < ET 726*

Herkes ana baba evladıdır. Her insan mutlaka bir ana babadan olmuştur. *MNÖ 4387 < AVP-!*

Herkes kendi sürüsünde uçar. Herkes sevdiği ve anlaşabildiği kimselerin yanında rahat eder.

Herkesi (kişiyi) nasıl bilirsin? Kendin gibi (kalbince). Kişi karşısındaki insanı da kendi gibi görür ve öyle yargılar. *ÖAA 1429 < AVP-1*

Herkesin canı can da benimkisi patlıcan mı? İnsan kimsenin istemediği şeyi kabul etmez, herkesin faydalandığı yararlı birşeyi de reddetmez. *MNÖ 4435 < AVP-1*

Herkesin kendince dört paralık bir keyfi var. Herkesin yaşam biçimi, zevkine ve bütçesine göre ayrı ayrıdır. *ET 3700*

Huyu huyuna suyu suyuna uygun. Bazı insanlar birbirlerine benzerler. Böyle kişiler biraraya geldiklerinde de çok iyi anlaşırlar.

İnsan insanın kanı pahasıdır. Birbirini candan seven kimseler birbirleri için her fedakârlığı yaparlar.

İş işi gösterir. Bir işten nasıl sonuç alınacağı o işin yapılışından belli olur. *MNÖ 4839 < AVP-1*

İş işin aynasıdır. Bir işin nasıl sonuçlanacağı o işteki çalışmadan belli olur. *MNÖ 4840 < AVP-1*

Karga leşten şahin etten bahseder. Herkes hoşlandığı şeylere özlem duyar. *RS s. 264*

Karga nereye gitse yine siyah yumurtlar. Görgüsüz, cahil, beceriksiz kimseler nereye giderse gitsinler huyları yine değişmez. *TDK-2 s. 62*

Kart tavuktan, yağlı çorba olur. Güçsüz, yeteneksiz kişilerden önemli bir işi başarmaları beklenemez. *RS s. 267*

Kaz uçar karga konar. Herkesin kendine özgü birtakım yetenekleri vardır. *MNÖ 5225 < AVP-1*

Keçi bacağından çarık olmaz. Çürük, dayanıksız malzemelerle sağlam iş yapılmaz. *RS s. 272*

Kedi rüyasında kuyruk görürmüş. Herkes güzel, çekici ve üstün nitelikleri olan biri olmayı hayal eder. *MNÖ 5305 < AVP-1*

Koyunu çok olanın ağılı da büyük olur. Büyük şeylere sahip olanın imkânları da büyük olur. *MNÖ 5760 < AVP-1*

Koyuna ot lazım, kasaba et lazım. Belirli bir işi görmeye yarayan araç gereç başka bir iş için gereken ihtiyacı karşılamaz. *RS s. 295*

Köpek nerede ise kuyruğu da orada. Görgüsüz, cahil, işe yaramaz kişi nereye giderse gitsin huyu değişmez. *MNÖ 5788 < AVP-1*

Kör körü bulur, su çukuru. Aynı şeylerden hoşlanan, aynı görüşlere sahip kimseler her yerde kendi özelliklerine uygun, anlaşabileceği kişileri arar bulurlar. *RS s. 300*

Körler sağırlar, birbirini ağırlar. Aynı karakterdeki kimseler birbirlerine karşı çok anlayışlı olurlar. *RS s. 300*

Kurt kurt masalı, tilki de tilki masalı okur. Kurnaz ve lileci kimseler kendilerini ilgilendiren konularla ilgilenirler. *MNÖ 5955 < AVP-!*

Kurttan kurt olur, itten it. Bir insanın ana babası, onu yetiştiren kimselerin, karakteri ve davranışları nasılsa, o da aynı özellikleri edinir. *MNÖ 5988 < AVP-1*

Kuşu kuşla avlarlarlar. Birini kandırmak için, daha önce kandırılan o kişiye yakın olan birini kullanırlar. *RS s. 309*

Kuzgun leşe çöker. 1. Görgüsüz, kaba yapılı kişler, kimsenin hoşlanmadığı değersiz şeyleri çok severler. 2. Açgözlü, tembel kimseler birşeye emek vermeden sahip olmayı çok severler. *RS s. 309*

Laz hamsi balığını sever. Kişi doğup büyüdüğü yörenin geleneksel yemekleriyle yetişir ve buna alışır.

Leşin bulunduğu yerde karga da bulunur. Bir yerde sahipsiz ve yararlı bir şey varsa, orası ondan faydalanmak isteyen açgözlülerle dolar. *TDK-1 s. 169*

Mal malı kazanır. Varlıklı kimseler büyük işler yaparlar bu yüzden kazançları da çok olur. *Ş 3402*

Malı mala, canı cana ölçmeli. Mal, can ile kıyaslanmamalıdır. *ET 3406*

Mangal kenarı kış gününün lalezarıdır. Her mevsimin, insanların zevk alabileceği bir takım özellikleri bulunur. *MNÖ 6203 < AVP-1*

Meyve ağacından uzak düşmez. 1. Herkes kendi soyunun özelliklerini taşır. 2. İnsan, kendi ailesi ve yakınlarından uzakta yaşamak istemez. *Ş 3448*

Müflis selâmını batakçı alır. Borçlu, batmış kimselerin dostu da kendisi gibi olanlardır. *MNÖ 6360 < AVP-1*

Müflisten akça istemek abes. Borca girmiş, batmış kişiden para istenmez. *MNÖ 6363 < AVP-1*

Müflisten medet, münafıktan nasihat beklenmez. Borç içinde olan kimseden yardım, inanaçsız, iki yüzlü kimselerden de fikir alınmaz. *MNÖ 6364 < AVP-1*

Nabza göre şerbet verir. Birisiyle iyi anlaşmak isteyen kimse tutum ve davranışlarını onunkine benzetir.

Nerde akşam orda sabah. Bir yere misafir gittiğinde geç vakte kadar oturup tekrar eve dönmek zordur. En iyisi geceyi orda geçirip sabah yola çıkmak. *Ş 3504*

Nerede yoruldunsa orada otur. Yorulan insan verimli olmaz İş ne kadar önemli olursa olsun dinlenmeye zaman bulabilmeli ki daha iyi çalışsın. *MNÖ 6250 < AVP-1*

Nereye gitsen okka dört yüz dirhem. Kalite, fiyat ne kadar değişik olursa olsun, ölçü değişmez. *Ş 3505*

Oduncu gözü omcada/kütükte. Herkes kendi işine yarayan şeyleri elde etmek için harcar. *VI 183*

Okka her yerde dört yüz dirhem. Ölçü değişmez, her yerde aynıdır. *ÖAA 2072 < AVP-1*

Onmadık babanın onmadık oğlu. Bir kişinin talihi iyi gitmiyorsa, bu onun çocuklarında da öyle devam eder.

Ölü kimdi ki mezara koyan kim olsun. İnsana, davranışlarına, huyuna ve bulunduğu mevkiye göre değer verirler. *MNÖ 6750 < AVP-1*

Ölüye varan ağlar, düğüne varan oynar. Yeni bir çevreye giren kimse tutum ve davranışlarını orda yaşayanlarınkine uydurmak zorundadır. *TDK-1 s. 179*

Rumelinin bozgunu, Anadolu'nun salgını, İstanbulun yangını. Her yörenin, her çevrenin, o yöreye, o çevreye ait olduğu bilinen birtakım özellikleri ve gelenekleri vardır. *MNÖ 6919 <AVP-1*

Sağır duymazsa da yakıştırır. Bir durumu iyi kavrayamayan kimse kendine göre o duruma uygun, fakat konuyla ilgisi olmayan bir takım yorumlarda bulunur. *RS s. 355*

Sen beni rahat bırak, ben de seni. Başkalarını rahatsız etmez, onlarla iyi geçinirsen aynı karşılığı sende onlardan alırsın. *RS s. 321*

Saza saz ile, söze söz ile mukabele gerek. Kişiye başkaları nasıl davranırsa o da aynı şekilde karşılık verir. *ET 2149*

Şahin ile deve avlanmaz. Bir[illegible]leri elde etmek için, küçük araçlar kullanılmaz. *ÖAA 2332 < ET 2383*

Şaire lazım olan bir söz bir sazdır. İnsanın bir işi yürütebilmesi için yeterli imkânlara sahip olması gerekir. *Ş 2238*

Taş taşa, baş başa. Önemli ve büyük işler insanların birbiriyle yardımlaşmasıyla başarılır *Ş 2383*

Taşa çıkan keçinin, ağaca çıkan oğlağı olur. Çocuklar büyüklerinden gördükleri davranışları yapmaya özenirler. *ÖAA 2371 < AVP-1*

Tavık yumurtasına göre kakıldar (gıdaklar). Elinden

fazla bir iş gelmeyen kişi bir işi başardığında bunu herkese duyurmak ister. *MTA 2128*

Tencere tava hepsi bir hava. Aynı göüş ve yeteneklere sahip kişilerin, yaptığı işlerde birbirine benzer.

Tencere yuvarlanmış, kapağını bulmuş. Kişi kendisine uygun kimselerle dostluk eder. *Ş 1149*

Testi/Su testisi su yolunda kırılır. Herhangi bir şey hizmet ettiği yolda zarara uğrar. *MNÖ 7676 < AVP-1*

Teşbihte/Temsilde hata olmaz. Gerektiğinde çirkin benzetme ve taklitlerle yapılan anlatımlar saygısızlık kabul edilmez. *OAA 2412*

Tilkinin yüz masalı varmış, doksan dokuzu tavuk üstüne. İnsan sürekli arzuladığı ama bir türlü sahip olamadığı şeylere düşünce sahip olur. *RS s.388*

Tilkiye "Tavuk kebabı yer misin?" demişler; "Adamın güleceğini getiriyorsunuz" demiş. Bir kişiye sahip olmayı çok istediği bir şey "istermisin?" diye sorulmaz. *OAA 2421 < ET 1459*

Üç kuruşluk eşeğin beş paralık sıpası olur. 1.Değersiz şeylerin verimi de değersiz olur. 2. Yoksul, cahil kimselerin çocuklarının da kendilerinden fazla farkı olmaz. *OAA 2458*

Varışına gelişim, tarhana aşına bulgur aşım. Kişi başkalarına verdiği değer ölçüsünde karşılık görür. *OAA 2475 < Ş 3572*

Yağlı kazan yağlı kepçe. Herkes kendine uygun gördüğü işi yapar.

Yıkılan yıkılanı sever. Zorda ve sıkıntıda olan kimse kendi durumuna düşen kişilerle daha iyi anlaşır. *VI 584*

Yumurtadan çıkan yine yumarta çıkarır. Canlılar soylarını sürdürüler ve onların özelliklerini taşırlar. *OAA 2615*

→ OLASILIK, ARKADAŞ, SENLİBENLİLİK

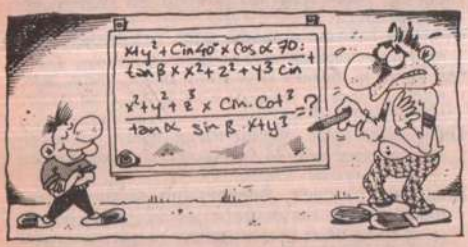

Bilgili adam güçlü olur.

BİLGİ

Bilgi, insanın sezgi gücüyle veya duygu organlarıyla çevresini tanımasıdır. Eğitim bilgi edinme yöntemidir. Küçük yaşta başlayan eğitim ile edinilen deneyim ve bilgi kişiye güç ve bulunduğu toplumda saygınlık kazandırır. Yerinde kullanılan bilgi, toplumun kalkınmasına, insanların mutlu ve başarılı olmasına katkıda bulunur. Türkler geleneksel olarak eğitim ve bilginin toplumun temel unsurlarından olduğunu kabul etmiş ve bilim adamlarına daima layık oldukları saygıyı göstermişlerdir.

Allah bilir ama kul da sezer. Tanrı her şeyi bilir ancak insanlardaki sezgi yeteneği ile bazı şeyleri önceden kestirmeleri mümkündür.

Anladık yel değirmeni, ama suyu nereden geliyor. Birini öldürme tasarısının aslında ilginç görünüyor, fakat bunu kim uygulayacak? *MNÖ 597 AVP-1*

Anlaşıldı Vehbi'nin kerrakesi. Şimdi durumu bütün ayrıntıları ile kavramış bulunuyorum.

Bilenile bilmeyen bir olmaz. Bilgili insanlar ile bilgisizler arasındaki fark gece ile gündüzün, güçlü ile güçsüzün arasındaki fark kadar büyüktür. *VI 2343*

Bilen söylemez, söyleyen bilmez. Her konuşan mutlaka bilerek konuşmaz, her bilen de bildiğini açıklamaz. Görünüşe aldanmamalı. *MNÖ 1468 <AVP-1*

Bilerek yapan aldanmaz. Bir işin iyi sonuçlanması istenirse sağlam bilgiye göre yapılmalıdır. *MNÖ 1469 < AVP-1*

Bilgi kuvvettir. Hangi konuda olursa olsun bilgili olmak insana özel bir güç ve kendine güven duygusu verir.

Bilgili adam güçlü olur. Herhangi bir konuda bilgi sahibi olan insan o konuyu bilmeyenlerin yanında daha üstün durumdadır.

Bilsem de bilmek elvermez bana / işime elvermez. Bazen insanın bildiğini söylemeyip susması kendisi için daha yararlı olur. *Ş 1234*

Bin yabancıdan bir biliş iyidir. Kişi yabancı olduğu bir ortamda bir tanıdık arar.

Bin alimin bilmediğini bir arif bilir. Çoğunlukla sezgi ile elde edilen bilgiler kitaplardan örenilen bilgilerden daha üstündür.

Çok bilen çok yanılır. İnsan ne kadar bilgili olursa olsun hata yapabilir.

Fare/Sıçan çıktığı deliği bilir. Suçlu insan yaptığı planları herkesten iyi bilir.

Gaibi Allah bilir. İnsanın bilgisi sınırlıdır. Herşeyi bilen ancak Tanrı'dır. *MNÖ 3622 < AVP-1*

Gaibi Allah'tan başka kimse bilmez. İnsan duyularıyla yalnızca bazı şeyleri bilebilir. Her şeyi bilen yalnızca Allah'tır. *ET 2634*

Gülü tarife ne hacet, ne çiçektir biliriz. Bazı şeyleri açıkça anlatmaya gerek yoktur. Onların ne olduğunu herkes bilir. *Ş 3333*

"Helva" demesini de biliriz "halva" demesini de. İşimize geldiği zaman her şekilde konuşabiliriz.

"Her şeyi bilirim" diyen hiç bir şeyi bilmez. Bazı insanlar çok bilgili görünseler bile, aslında hiç bir şey bildiklerinde yoktur.

İlim ahirete beraber gider. Bilgili insanların bilgisi onların kendi malıdır. Hiç kimse onu kendilerinden ayıramaz.

Kişi her bilmediğini ayağının altına alsa başı göğe erer. İnsanların bilmediği ve öğreneceği pek çok şeyler vardır. Onun için kimsenin bilgisi ile gururlanmaması gerekmektedir. *ET 3121*

Kör görmez, sezer. İnsan bir konuda tam bilgi sahibi olmasa bile sezgileriyle o konu hakkında bir fikir edinebilir. *OAA 1484*

Öküz yem bitince/yeince çifte gideceğini bilir. Bir olayın ardından onunla ilintili bir başka olayın geleceğini insan sezgi yoluyla anlayabilir. *MNÖ 6710, 6711 < AVP-1*

Para ile imanın kimde olduğu bilinmez. Bir insanın dindar ya da zengin olduğu görünüşünden anlaşılmaz. *MNÖ 6815*

Şeytandan çok bilen yoktur, lanet halkası boğazına geçer. Bilginin iyisi başkalarına yararlı olandır. Zararlı bilgi insanın hem kendisini hem de çevresindekileri olumsuz yönde etkiler

Sinek pekmezciyi tanır. Kurnaz insan menfaatinin nereden geleceğini bilir.

Yol bilen kervana katılmaz. Bilgili insanın başkasından fikir

sormasına ihtiyacı yoktur. MNÖ 8399 < *AVP-1*

Yolundan giden yorulmaz. İnsan yaptığı işi bilerek yapar ise hataya düşmez. Sonuca daha çabuk ulaşır. Ş 3962

Zenginin sermayesi kasasında alimin sermayesi kafasında. Mal mülk sahibi olan insanlar servetlerini iyi korumak zorundadırlar. Çünkü onların her zaman çalınma tehlikesi vardır. Oysa uzun deneyimler ve eğitim sonucu edinilen bilgi her zaman insanın yanında olduğundan onların kaybolması gibi bir tehlike söz konusu değildir.

→ BİLGİSİZLİK

Cahilden kork, aslandan korkma.

BİLGİSİZLİK

Bilgisizlik, bilgi yokluğu , bilmezlik, cahillik, cehalet, bir iş veya konu hakkında bilgi sahibi olmamadır. Bilgi sahibi bir kişi bilgisi karşısında onu anlayan kimseler olduğu zaman değer kazanır. Herkesten "alim" olması beklenemez, ama bilmediklerini öğrenmek, kendini geliştirmek için gayret içinde olmalıdır insan. Bir kimse duruşundan kendini belli eder. Kafası dolu olan onu dik tutmasını bilir. Cahil kimselerle bir arada olmaktan kaçınmak gerekir. Cahil, bir işin sonunu getiremediği için cesurca ortaya atılır. Ölçüsüz davranışlarla sorun yaratır, kırıcı olabilir. Bu haliyle hem kendine hem de etrafına zararı dokunur. Cahile söz anlatmak, dinletmek zordur. İslamiyetde ilme çok değer verilir. Alim olan kişinin uykusunu bile ibadet sayar dinimiz. Cahilin ise şeytana oyuncak olacağı var sayılır. Bir şeyi yarım yamalak öğrenmek insanı yanılgıya götürebilir. Bundansa atalarımız tam bilmeyi yada hiç bilmemeyi yeğler. Cahil kişi kendinden başkasını beğenmez. Türkler ilme verdikleri değer kadar sanata da değer verir, cehaletin sanatla bağdaşmayacağına inanırlar. Cehalet de tembellik gibi bir toplumun içten çöküşüne etken olur. Türkler bu nedenle cehaletle savaşmış ve ondan nefret etmişlerdir.

Ben sorarım ilm-i hikmetten, sen dersin "Çalmadım kilimi mektepten." Cahil insanlara, bilgi ve kültür gerektiren bir soru sorulduğunda, konuyla hiç ilgisi olmayan cevaplar vererek mahcup duruma düşerler. *MNÖ 1374 < AVP-1*

"Bilmem" demek bir çok baş kurtarır. Bilgi sahibi olmadığımız konularda bir şey sorulursa, yanlış cevap vermektense bilmediğimizi açıkça söylemek daha yararlı olur.

Bilmemek ayıp değil, öğrenmemek ayıp. İnsan her şeyi bilemez. Ama sorup öğrenebilir. Aksi halde bilgisizliği yüzünden birçok işi yanlış yapar.

Bir "görmedim" demek, bin kaza savar. İnsan bazı durumlarda duyarsız davranmakla başına gelebilecek pek çok tehlikeden kurtulabilir. *RS s. 89*

Boş çuval ayakta (dik) durmaz. Bir kimse, yaptığı işte yeteneği ve bilgisi yoksa o iş konusunda söz sahibi olamaz. *OAA 695*

Bu dünyada zordan zordur boş kafa doldurmak. Cahil ve beceriksiz kimselere bir şey öğretmek dünyadaki en zor işlerden biridir. *MTA 6066*

Cahil adam meyve vermeyen ağaca benzer. Bilgisiz, cahil kimsenin ne kendine, ne de başkalarına faydası olmaz.

Cahil cesur olur. Akılsız, bilgisiz kimseler yaptıkları iş yanlış veya tehlikeli de olsa onlar bunu kavrayamadıkları için yine de o işi yapmaktan sakınmazlar.

Cahil günde bin hatır yıkar, alim yapar. Bilgisiz, beceriksiz kimseler işlerinde bir sürü hata yaparlar. Ama yanlarında işten anlayan biri varsa o bu hataları görür ve düzeltir. *MNÖ 1892 < AVP-1*

Cahil ile çıkma yola; getirir başına türlü bela. Bilgisiz, beceriksiz kimselerle bir işe kalkışırsan onların yüzünden zor durumlarda kalırsın.

Cahil ile konuşan cahil olur. Cahil kimselerle arkadaşlık eden, birşey öğrenemez. Kendisi de onlar gibi cahil olur. *MNÖ 1893 < AVP-1*

Cahil kendisinin düşmanıdır, başkasına nasıl dost olur. Beceriksiz, cahil kimseler kendi işlerini bile yapamazsen başkalarına nasıl yardımcı olabilsinler. *MNÖ 1894 < AVP-1*

Cahil olan kimse vakitsiz (öten) horoz gibidir. Bir konu hakkında bilgisi olmayan kimseler o konu hakkında söz söylemeye kalkarlarsa mahcup olurlar. *Ş 1510*

Cahil olan şad olayım der, daim elem çeker. Beceriksiz ve cahil kimseler hayatta sevinçten çok üzüntü yaşarlar. Çünkü yaptıkları işlerin çoğundan kötü sonuç elde ederler. *MNÖ 1896 < AVP-1*

Cahilden kork, aslandan korkma. Cahil insan sonucunu bilmeden her işe kalkışır. Bu yüzden böyle kimselere güvenirsek başımıza bir sürü dert açar. Asıl korkacağımız insanlar onlar olmalıdır.

Cahile söz anlatmak, köre renk tarifi gibidir. Cahil insan en basit şeyleri bile kavramakta zorluk çeker. Onun için böyle kimselere bir şey öğretmek bazen çok ağır bir işi yapmaktan daha zordur. *MNÖ 1898 < AVP-1*

Cahile söz/laf anlatmak, deveye hendek atlatmaktan güçtür/zordur. Anlayışı kıt kimselere birşey öğretmek çok güçtür. *OAA 729 < ET 1512*

Cahile söz yetmez, çalıda gül bitmez. Bazı şeylerin gerçekleşmesi nasıl ki imkânsızsa, bilgisiz, beceriksiz kişilere bir şey öğretmek de o kadar zor ve hemen hemen imkânsızdır. *TDK-1 s. 75*

Cahilin aklı dünyayı yakar. Önemli işler bilgisiz kimselere danışılarak yapılmaya kalkışılırsa o işlerden iyi bir sonuç çıkmaz.

Cahilin aklı gözündedir. Cahil kimsenin bilgi birikimi yoktur. Gördüğü, duyduğu şeylerle ilgilenir. *RS s. 103*

Cahilin dostluğundan, âlimin düşmanlığı yeğdir. Bilgili insan hoşumuza gitmeyen biri olsa bile yine de ondan bir şeyler öğrenebiliriz. Ama cahil, beceriksiz kişilerden bize daha çok zarar gelebilir. *OAA 739 < VI 58*

Cahilin dostluğundan düşmanlığı yeğdir. Cahil kişiyle arkadaş olmak insana hiç bir yarar sağlamaz, aksine zarar verir. *OAA 595 < VI 58*

Cahilin eşekten farkı yoktur. Bilgisiz kimse her duyduğuna inanır, her söyleneni yapar. *RS s. 103*

Cahilin ibadetinden alimin uykusu hayırlıdır. Cahil, beceriksiz kimselerin zorlanarak yaptığı işi bilgili, becerikli kişiler çok kolay yaparlar.

Cahillik baş ağrısından zordur. Cahil, bilgisiz kişi her konuda bocalar, ne yapacağını bilemez. *RS s. 103*

Cahillik körlükten güçtür. Bilgisizlik, cahillik insanın en kötü kusurlarından biridir. *RS s. 103*

Cehalet Allah'ın bıçağı, bilgi cennetin uçağı. Cahil insan dünya nimetlerinden faydalanamaz. Akıllı, kültürlü kimseler amacına her zaman ulaşırlar.

Cehalet daima nedamet. Cahillik insanı her zaman başarısızlığa ve kötü sonuçlara götürür. *MNÖ 1949 < AVP-1*

Çalıda gül bitmez, cahile söz yetmez. Cahil kimselerin anlayışı kıt olduğu için onlara laf anlatmak, imkânsız bir işi başarmaktan daha zordur. *MNÖ 2033 < AVP-1*

Dağ adamı, hasta eder sağ adamı. Hiç bir şeyden anlamayan cahil, görgüsüz kişi, davranışlarıyla çevresindekileri sinirlendirir ve rahatsız eder. *TDK-1 s. 84*

Davasını bilmeyene şahit olma. Ne yaptığını bilmeyen kimselerin işine ortak olma. *TDK-1 s. 86*

Domuz ne bilir cevherin kıymetini. Cahil, kültürsüz kimseler, ellerine değerli bir şey geçtiği zaman, ondan nasıl faydalanılacağını bilemezler. *Ş 2460*

Elifi görse mertek sanır. Bilgisiz insanlar ne işe yaradığını bilmedikleri bir şeyi onunla hiç alâkası olmayan şeyler benzetirler. *Ş 482*

Eşeğe söz, kokmuşa tuz hayretmez. Anlayışsız. cahil kişiye laf anlatmak oldukça güçtür. *TDK-2 s. 46*

Eşek hoşaftan ne anlar? Cahil insan değerli ve önemli bir şeyin ne işe yaradığını, ondan nasıl yararlanmak gerektiğini bilemezler. *ÖAA 1174 < AVP-1*

Gafil kuşun avcısı çok olur. Çevresinde olup bitenlerden habersiz, saf, cahil kimseyi kandırmak çok kolaydır. *RS s. 183*

Gafile kelam, nafile kelam. Etrafında olup bitenlere duyarsız kalan, hiçbir şeyle ilgilenmeyen kimselerle anlaşmak çok güçtür. *ÖAA 122 < AVP-1*

Gaflet gözün perdesidir. Duyarsızlık, öğrenme meraklısı olmamak insanın cahil kalmasına neden olur. *MNÖ 3620 < AVP-1*

Gaflet olmasa insan evliya olur. Kişi ne kadar bilgili ve akıllı da olsa mutlaka dalgınlığa düşer, hata yapabilir. *RS s. 184*

Gaibi Allah bilir. Allah herşeyi bilir ve görür. *MNO 3622 < AVP-1*

Gaibi Allah'tan başka kimse bilmez. Gelecekte olacakları yalnız Tanrı bilir. *ET 2634*

Gaibi bilse yerden mal çıkarır. İnsan herşeyi önceden bilse istediği her şeyi elde eder. *ET 2635*

Hem cahil hem müannid. Bazı kimseler bir işte bilgi sahibi olmadıkları halde yine de o işi yapmaktan vazgeçmezler.

Her şeyin cehlinden/cahilliğinden ilmi yeğdir. İnsanın her konuda birşeyler bilmesi, cahil kalmasından daha yararlıdır. *Ş 3643*

İnsan bilmediğini ayağının altına alsa başı göğe değer. Kişinin bilmedikleri bildiklerinden çok daha fazladır. Sürekli bilgi edinen kimse, öğrendikçe kendine yeni ufuklar açar. *RS s. 238*

Kendinden başkasını/gayrıyı beğenmez cahil. Cahil ve görgüsüz kimseler yaptıkları her şeyin doğru olduğuna inanırlar. *MNÖ 5400 < AVP-1*

Kişi bilmediğine düşman kesilir. İnsan bir işi beceremediği zaman buna çok sinirlenir.

Nadan elinden su içme, abı hayat olsa da. Bilgisiz, her işi yanlış yapanlarla hiçbir zaman işbirliği yapma. *Ş 3490*

Nadan ile konuşmaktansa arif ile taş taşımak yeğdir. Bilgisiz, beceriksiz kimselerle arkadaşlık etmektense, kültürlü, yetenekli kimselerin yanında çalışıp onlardan bir şeyler öğrenmek daha iyidir. *Ş 3489*

Nadan ile ye iç, sohbet etme. Cahil, beceriksiz kimselerle samimi ol, fakat onlarla tartışma. Çünkü onlar sadece kendi bildiklerini doğru sanırlar. *Ş 3490*

Nadana sükûttan iyi cevap olmaz. Cahille herhangi bir konuda konuşmak faydasızdır, çünkü o, karşısın-daki kişiyi dinlemeyi bile bilmez.

Nadanla sohbetten ise aklı irfanla taş taşımak yeğdir. Cahil insanlarla konuşup tartışmaktansa, kültürlü, yetenekli kimselere hizmet etmek daha yararlıdır.

Ne bilirim, ne gördüm, bundan iyisi yoktur. Kişi gerekli olmadıkça başkalarının işine karışmamalı, gereksiz sözler etmemelidir. *RS s. 327*

Oynamasını bilmeyen kız; "yerim dar" demiş; yerini genişletmişler/bollatmışlar; "gerim/yenim dar" demiş. Elinden iş gelmeyen kimselere iş buyurursan, kaytarmak için olur olmaz bahaneler uydururlar. *ÖAA 2100 < Ş 824*

Sakin cahil, asi alimden yeğdir. Bilgili olduğu halde bildiklerini kötüye kullanan kişiden, bilgisiz fakat temiz kalpli kişiler daha iyidir. *RS s. 356*

Sanatın düşmanı cehalettir. Cahil insan verimli olunacak alanlara karşı saldırgan bir tavır takınır.

Serçeden başka kuş, Zeyrek'ten başka yokuş bilmez. Öyle cahil kişiler vardır ki, dünyada olup bitenlerden haberleri yoktur. *Ş 217*

→ AKILSIZLIK, BİLGİSİZLİK

Eğilen baş kesilmez.

BOYUN EĞME

Boyun eğme, itaat, söz dinleme, yumuşak başlılık; yapılması emredilenleri yerine getirme; itaat etmeye, söz dinlemeye hazır olma tutumu ve davranışıdır. Boyun eğme bir güce karşıdır. Bu maddi güç olduğu kadar manevi bir güç de olabilir. Geleneklerimizde dikbaşlılık hoş karşılanmaz. Yetkili konumda olan kimselere, yaşça büyük olanlara, yasalara ve törelere saygı göstermek Türk'ün geleneksel erdemidir.

Ağası güçlü olanın kulu asil olur/Ağası yiğit olanın uşağı sarhoş gezer. Varlıklı, saygın kişilerin koruması altında olan kimseler çevrelerinden aynı itiban görürler. Hoşgörülü, mert kimselerin hizmetinde olanlar ise disiplinsiz olurlar. *ÖAA 112 < AVP-1*

Atasını tanımayan Allahını tanımaz. Kendisini büyütüp, besleyen kişilere nankörlük eden kimselerde Allah korkusu da olmaz. *ÖAA 384 < AVP-1*

Ataya itaat Tanrı'ya ibadet sayılır. Büyüklere duyulan saygı ve sevgi kutsal sayılır. *RS s. 55*

Bağlı koyun olduğu yerde otlar. İmkânları kısıtlanan kişi istediği gibi verimli olamaz.

Biberin acısı başı yukarı olanlarındır. Geçimsiz, dikkafalı kimselerle anlaşmak, dostluk etmek çok güçtür. *TDK-1 s. 63*

Büyüğünden evvel lafa karışma. Yanında büyüğün varken ondan önce lafa karışırsan saygısızlık etmiş olursun. *RS s. 102*

Büyüğünü tanımayan Allah'ını da tanımaz. Din ve ahlâk kurallarına saygısı olmayan kimseler.büyüklerine karşıda saygı sız davranırlar. *MNÖ 1889 < AVP-1*

Büyüğünün sözünü dinlemeyen yorulur. Büyükler daha tecrübeli olduğu için neyin nasıl yapıldığını daha iyi bilirler. Onların

öğüdünü dinlemeyip kendi başına iş yapan kimseler işi gerektiğinden daha uzun sürede tamamlarlar. *TDK-1 s. 73*

Deniz bir padişahdır ki, söz dinlemez. Çabuk sinirlenen, öfkesine hakim olamayan kimselerle tartışmaya girmemeli. *Ş 1965*

Deniz söz dinlemez. Hiçbir şeyden çekinmeyen, herşeyi özgürce yapmak isteyen kişilere söz dinletmek, iş yaptırmak çok güçtür. *RS s. 131*

Eğilen baş kesilmez. Yenilgiyi kabul edip af dileyen kimseler zaten cezalarını çektiklerinden onlara daha fazla eziyet etmeye gerek yoktur. *OAA 1054 < Ş 445*

Eğilen boynu vurmazlar. Hatalarını anlayıp af dileyen kimselere fazla kinci davranmamak gerekir. *MNÖ 2993 < AVP-1*

Eğilmeyen başın ayağı öpülür. Haksızlıklara ve zulüme boyun eğmeyen dürüst, mert kimselere saygı göstermek gerekir. *MNÖ 2994 < AVP-1*

Gem almayan atın ölümü yakındır. Laf anlamaz, dikbaşlı kimseler, bu huyları yüzünden her zaman zarara uğrarlar. *OAA 1253 < ET 3243*

Hizmet etmesini bilmeyen/öğrenmeyen efendilik edemez. Kendisinden üst derecedeki kimselere nasıl davranılacağını bilmeyen, kendi hizmetinde olanlan idare etmeyi de bilemez. *MNÖ 4515 < AVP-1*

Isıramadığın /Bükemediğin eli öp, başına koy. İnsan mücadele ettiği kimseyi bütün gücüne rağmen yenemiyorsa, onun üstünlüğünü kabul etmesi gerekir. *OAA 1490, MNÖ 1872 < AVP-1*

Kendinden büyüğe el kaldırma. Büyüklere saygısızlık etmek, onlara kınıcı davranışlarda bulunmak görgü ve ahlâk kurallarına yakışmaz. *RS s. 277*

Kul azmayınca Hak yazmaz. İnsan doğruluk ve dürüstlükten ayrılmazsa Tanrı onun başına suçsuz yere bir felâket göndermez. *MNÖ 5896 < AVP-1*

Küçük büyüğe tabidir. İnsan kendinden büyük kimselerle boy ölçüşmemeli, çünkü kazanamayacağı kesindir. *Ş 3209*

Maşa gibi dikilmesini değil, kavak gibi eğilmesini bilmeli, körü körüne inat etmemeli. Kişi fazla korkak ve çekingen olmamalı. Fakat zarar görebileceğini anladığı anda da geri çekilmeyi uygun bulmalıdır. Aksi halde inantçılığının bedelini çok ağır öder. *TDK-2 s. 73*

Oğula devlet gerek ise anaya ataya hürmet eyleye. Ana babasına nankörlük edenler başanlı ve saygın kimseler olamazlar. *VI 626*

Öpülecek el ısırılmaz. Herkesin sevip saydığı kimselere karşı kaba ve kınıcı davranmamalıdır.

Pek baş dik baştan yeğdir. Ağırbaşlı, itaatkâr olmak, dikbaşlı, asi olmaktan daha çok yarar sağlar.

Sahibine hırlayan köpek kapıdan kovulur. Geçimini sağladığı yere, kendisini gözeten kimselere saygısızlık eden kişiye kimse iş vermez. *TDK-1 s. 184*

Sakalımız olsa sözümüz dinlenir. Yaşlı ve sakallı kimseler çok görmüş ve tecrübeli olarak bilindiğinden onlann sözüne daha çok inanılır ve güvenilir.

Sakin cahil, asi alimden yeğdir. Kendini beğenmiş, kibirli bir kimse ne kadar çok bilmiş olurlarsa olsun, fazla bilgisi olmayan ama sessiz zararsız kimselerden daha saygıdeğer olamaz. *MNÖ 7018 < AVP-1*

Serkeş öküz son soluğu kasap dükkânında alır. Hem elinden iş gelmeyen, hem de inatçı ve kendini beğenmiş kimseler bu huyları yüzünden her zaman zarar görürler. *OAA 2254 < AVP-1*

Söz büyüğün, su küçüğün. Büyüklerin olduğu yerde küçüklere söz düşmez. *MNÖ 7343 < AVP-1*

Su küçüğün, sofra /söz büyüğün. Küçükler susuzluğa daha dayanıksız olduğu için su hakkı önce küçüğe verilmelidir. İlk söz hakkı ise daima büyüğün olmalıdır. Yanında büyük varken küçüğe söz düşmez. *OAA 2317 < Ş 2344*

Taşı ısıramazsan öpmek gerek. Kişi üstesinden gelemeyeceği bir zorlukla karşılaştığı zaman fazla inatçı olmamalıdır.

Ulular köprü olsa basıp geçme. Yaşlı kimselere her zaman saygılı ve ölçülü davranılmalıdır. *OAA 1930 < VI 106*

Yaman baş sahibine domuz götürür. İnatçı ve dikbaşlı olmak, insana zarardan başka bir şey getirmez. *MNÖ 8099 < AVP-1*

Yıkamadığın eli öp de başına koy. Mücadeleye girdiğin kimseye gücün yetmiyorsa onun üstünlüğünü kabul etmen doğru ve yerinde bir davranış olur

Yukarıya tükürme, yüzüne düşer. İnsan kendinden güçlü kişilerle uyum içinde yaşamaya çalışmalıdır. Kendinden güçlü kimselerle mücadeleye giren kişi bundan en çok zaran kendisi görür. *RS s. 425*

→ HİZMETÇİ, ALCAKGÖNULLULUK

Balık baştan kokar.

BOZMA

Bozma, kötü yönde değiştirme, biçimi ve kullanışı olumsuz yönde etkileme anlamındadır. İnsanlar içinde bulundukları şartlara veya öteki insanların etkilerine göre iyi veya kötü yönde değişebilirler. Kötü yöndeki değişim bozulma anlamındadır. İnsanlar sosyal hayatta çeşitli kimselerle temas halindedir. Farkında olmadan birlikte olunan kimselerin bazı özelliklerinden etkilenilir. Olumsuz özellikleri olan kimselerden etkilenmemeye özen göstermelidir. Kendi çıkarları nedeniyle çevreye zarar verenler olduğu gibi bilgisizlik veya akılsızlık gibi nedenlerle de çevrelerine zarar vermek isteyenler çıkabilir. Böyle insanların yaptıklarına engel olmak veya mümkün olduğunca onlardan uzak durmak gerekir. Çünkü çok küçük bozulmalar zamanla çok büyük ve kötü sonuçlara yol açabilir. Türkler kötüyle birlikte uzun süre kalan kimselerin de zamanla kötü olacağına inanırlar.

Ak köpeğin/itin pamuk pazarına pamuğa/pamukçuya zararı vardır. Değeri az olan şeyler, değerli şeylerin yanına konulursa, onların da değerini düşük gösterir. *OAA 188, MNÖ 268 < AVP-1*

Arap atının yanında duran ya huyundan ya suyundan. Huysuz, geçimsiz kimseler arkadaşlık ettikleri kimseleri de kendilerine benzetirler. *MNÖ 645 < AVP-1*

Balık baştan kokar. Bir toplumu idare edenler işten anlamaz, değersiz kişilerse, o toplumda düzen olmaz. *Ş 1030*

Bir baş soğan bir kazanı kokutur. Kötü huylu, terbiyesiz, sahtekâr insan her gittiği yerde toplumun huzurunu bozar. *OAA 616*

Bir fena kırk iyiyi bozar, kırk iyi bir fenayı düzeltemez. Kötü insan, pek çok kişinin huyunu bozar, ama kendisini kaç kişi uğraşırsa uğraşsın yola getiremez. *ET 1175*

Bir kötünün yedi mahalleye zararı vardır/dokunur.

Ahlâksız, düzenbaz, namussuz insanlar hem kendi çevrelerinin adını kötüye çıkarır, hem de ona yakın olan çevrelerin. *OAA 651 < Ş 1195*

Bir uyuz keçi bir sürüyü pisler. Kötü huylu, ahlaksız kimseler çevresindekileri de aşılar, kendi gibilerin çoğalmasına neden olurlar. *MNÖ 1665 < AVP-1*

Boz atın yanında duran ya tüyünden çeker ya huyundan. Cahil, işe yaramaz, görgüsüz kimselerle arkadaşlık edenler zamanla onlar gibi davranmaya başlarlar. *MNÖ 1786 < AVP-1*

Eşeği eşeğin yanına bağlarsan ya tüyünden alır ya huyundan. Görgüsüz, kültürsüz, işe yaramaz kimselere özenenler kısa zamanda onlar gibi davranmaya başlarlar.

Et/Balık kokarsa tuzlanır; ya tuz kokarsa ne yapılır? Bozulan bir şeyi tamir etmek için gereken malzeme de bozulmuş sa o şey artık hiçbir işe yaramaz. *OAA 1184*

Haramzade pazar bozar, helalzade pazar yapar/ Helalzade barıştırır, haramzade karıştırır. Karaktersiz, iki yüzlü insanlar herkesin arasını açar, birbirine düşman ederler, temiz kalpli, dürüst insanlar da her zaman kavgayı önlemek, küs olanları barıştırmak için çaba gösterirler. *OAA 1362 < Ş 1688*

Her ağaç kökünden kurur/çürür. Bir toplulukta uyulması gereken kurallara kimse uymuyorsa o topluluk bozulur. *OAA 1397 < AVP-1*

Kara yanına varma, kara bulaşır. Kötü ruhlu, ahlaksız, düzenbaz kimselerden uzak durmalıyız, aksi halde işledikleri suçların zararı bize de dokunur. *Ş 2759*

Karga ile gezen pisliğe konar. Kötü huylu kimselerle arkadaşlık eden onun alışkanlıklarını kendisi de edinir.

Kişi arkadaşından/refikinden azar. İnsanın arkadaşı kötü yolda yürüyorsa zamanla o da ona ayak uydurur. *MNÖ 5613 < Ş 3103*

Köpekle/İtle yatan pire ile/bitle kalkar. Kötü insanlarla dostluk kuran onlardan sadece kötü alışkanlıklar edinir.

Körle yatan şaşı kalkar. Kötü kişilerle samimi olanlar az çok onların davranışlarından etkilenir. *MNÖ 5827 < AVP-1*

Kurudan kuruya bir şey bulaşmaz. Ağırbaşlı, sakin insanlar kimseye bir kötülük aşılamazlar. *ET 2964*

Kurunun yanında yaş da yanar. İyi huylu, temiz insanların yanında barınan kötülük, insan, suç işlediği zaman kendisiyle birlikte onları da tehlikeye sokar. *MNÖ 5170 < AVP-1*

Sinek küçüktür/ufak, amma mide bulandırır. Görgüsüz, karaktersiz insanların işledikleri suç ne kadar önemsiz olursa olsun, çevresindekileri rahatsızlık verir.

Topalla gezen aksamak öğrenir. Sürekli hata yapan, suç işleyen kimselerle arkadaşlık eden kimse onların bazı huylarını kendisi de kapar. *Ş 2442*

Üzüm üzüme baka baka kararır. İnsan samimi olduğu arkadaşının davranışlarına ve karakterine zamanla kendisi de ayak uydurur. *ET 922*

Ya huyundan, ya suyundan. Kişi kiminle arkadaşlık ediyorsa, ister iyi olsun, ister kötü, onun bazı huylarını da benimser. *Ş 3770*

→ ARKADAŞ, KÖTÜLÜK

Aslan bile gün olur fareye muhtaç olur.

BÜYÜKLÜK

Büyüklük, ululuk, mükemmellik, üstün nitelikli olma anlamlarındadır. Bu nitelikler büyüğe yakışır hal ve tavır içinde olmadır. Yaşça büyüklük olduğu gibi mevkice, güç olarak, etki-yetki bakımından da büyüklüklerden söz edebiliriz. Büyüklük, hangi açıdan olursa olsun kişinin kendisi için bir övünç vesilesi olmamalıdır. Çünkü gün gelir herkes birbirine muhtaç durumda kalabilir. Büyüklük beraberinde pekçok sorumlulukları da getirir. Büyük olan bunun gereklerini yerine getirirse küçükler de ona karşı görevlerini yaparlar. Büyük olan sözünde, görüşlerinde kararlı olmak zorundadır; aksi takdirde otoritesi sarsılır. Doğaldır ki güç ve yetki sahibi olan kimseye sorunları olanlar çözüm için başvururlar. Büyüklük kavramı görecelidir. Her büyüğün üstünde başka bir büyük olabilir. Bu ortama göre değişebilir. Büyüklerimiz, gerçekten büyüklüğe ulaşan kimsenin etrafını sarması ve etkilemesi ile belli olacağı düşüncesindedirler. Atalarımızın anlatmaya çalıştığı bu büyüklük zor ulaşılan bir durumdur. Nihai büyüklük en üst noktada Allah'da buluşur.

Ağa kısmı verdiğini almaz, aldığını vermez. Varlıklı ve eliaçık kimseler darda olan birine borç bile verse onu geri istemez. Ama birşeyi elde etmek istediği zaman da kimse buna engel olamaz. *RS s. 21*

Arı, bey olan kovana üşer. Halk kendilerini başarıya götürebilecek birini önder seçer ve onun çevresinde toplanır. *OAA 316 < AVP-1*

Aslan ağzından şikar alınmaz. Güçlü kuvvetli kimselerin hakkını kimse yiyemez. *ET 116*

Aslan bile gün olur fareye muhtaç olur. Öyle zaman olur ki çok güçlü ve kuvvetli kimseler bile zayıf güçsüz kimselerin yardımına ihtiyaç duyarlar.

Aslan payını tilkiye kaptırmaz. Güçlü, çevresi geniş kişiler kimseye hakklarını yedirmezler. *RS s. 51*

Aslan varken kediye ciğer düşmez. Güçlü kuvvetli kimselerin olduğu yerde, güçsüz zayıf kimseler söz sahibi olamazlar. *TDK-1 s. 47*

Aslandan korkulur, bağlı bile olsa. Kuvvetli, yüksek mevki sahibi kimseler zor durumda kalsa bile yine de kimse onlara saldırmaya cesaret edemez. *RS s. 51*

Aslanın payı ağızına gelir. Güçlü, kudretli kimseler istediklerini zorlanmadan elde ederler. *RS s. 51*

Attan büyük deve var, deveden büyük fil var. İnsan ne kadar güçlü, ne kadar yüksek biri de olsa yine de ondan daha güçlü birisi çıkar. *RS s. 60*

Babasına hayır etmeyenin kimseye hayrı olmaz. Kendi ailesine ve yakınlarına faydalı olmayan kişiden başkaları da fayda görmez. *TDK-1 s. 56*

Beni tilki yiyeceğine aslan yesin. Kişi, kumaz, aldatıcı kimselere yenik düşmektense, güçlü ve olgun kimselere mağlup olmayı tercih eder. *MNÖ 1387*

Beyden bir at istedim; verdi, bindim gittim; vermedi, döndüm gittim. Güçlü kuvvetli kimselerden bir şey istendiğinde, verip vermemek onların insafına kalmıştır. Vermek istemezlerse kimse onların fikrini değiştiremez. *TDK-1 s. 62*

Beyden gelen bey sayılır. Dürüst, saygın kişilerin isteklerini, dileklerini götüren kimseler gittikleri yerde bey gibi ağırlanırlar. *TDK-1 s. 2*

Biz var, bizden büyük çuvaldız var. En güçlü kimselerin bile güçlerinin yetmeyeceği birisi mutlaka çıkar. *TDK-1 s. 68*

Boğulursan büyük gölde/derede boğul. Kişi, başarılı olabilmek için büyük riskleri göze alabilmelidir. *TDK-1 s. 69*

Büyüğünü bilmeyen Allah'ı bilmez. Ana babasına ve büyüklerine saygı duymayan kimselerde Allah korkusu da olmaz. *TDK-1 s. 73*

Büyük başın derdi büyük olur. Önemli işlerle uğraşan büyük mevki sahiplerinin sorunları da büyük olur. *ÖAA 727*

Büyük büyüklüğünü bilmezse, küçük küçüklüğünü bilir mi? Kişi sorumluluğu altındaki kimselerin hakkını korursa onlar da kendisine gereken saygıyı gösterirler. *MNÖ 1882 < AVP-1*

Büyük dağın dumanı büyük olur. Büyük mevki sahiplerinin dertleri büyük olur. *MNÖ 1883 < AVP-1*

Büyükler zulüm eder, yalan söylemez. Güçlü cesur kimseler acımasız olabilirler, ama asla yalan söylemezler. *ET 1328*

Büyüklerde söz bir olur. Güçlü, mert kimseler verdikleri sözü mutlaka yerine getirirler.

Büyüklük Tanrı'ya yakışır. Kimse "benden büyük yok" diye övünmesin; çünkü herkesten büyük Tanrı'dır. *ET 1330* → **Üstün**

Dağ ne kadar yüce olsa yol üstünden aşar. Üstesinden gelinemez gibi görünen ağır işlerin mutlaka bir çözüm yolu vardır. *VI 6*

Dağın yücesinde kurttan geçilmez, devletin yücesinde dertten geçilmez. Sahipsiz, yönetimsiz kalmış bir yerde aç gözlü, saldırgan kimselerin sözü geçer. Devletin yüksek kademelerin de bulunan kişiler de sürekli halkın sorunlarıyla uğraştıkları için başka işlere zaman ayıramazlar.

Değirmen taşının bir dönmesi el taşının on dönüşüne bedeldir. Üstün yetenekleri olan kişiler diğer kişilerden daha büyük işler başarırlar. *TDK-1 s. 87*

Deve büyüktür, ama beşini bir eşek yeder. İri yapılı ve güçlü olmak insana her ne kadar üstünlük sağlar gibi gözükse de; böyle kimseler bile bazen kendilerinden güçsüz kişilere boyun eğmek zorunda kalabilirler.

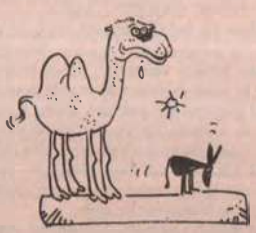

Deve silkinse eşeğe yük çıkar. Güçlü ve saygın kimselerin en değersiz kalıntıları bile, sıradan kişiler için varlık oluşturur.

Deveden büyük fil var. İlk kimse gücüne veya sahip olduğu makamın verdiği üstünlüğe güvenmemeli. Çünkü kendilerinden daha üstün birileri mutlaka bulunur. *ÖAA 929 > Ş 1926*

Kartal sinek avlamaz. Güçlü, kudretli kimseler zayıf kimselerle rekabete girmeye tenezzül etmezler. *MNÖ 5186 < AVP-1*

Koyunun bulunmadığı yerde keçiye "Abdurrahman Çelebi" derler. Bir şeyin en iyisi elde edilemezse, ondan daha az değerli olanı önem kazanır. *ÖAA 1864 < Ş 2935*

Körler memleketinde şaşılar padişah baş olur. Yetenekli, güçlü kimselerin bulunmadığı bir yerde yönetim acemi, işe yaramaz kimselerin eline geçer. *ÖAA 1893 < AVP-1*

Kurt ağzından kuzu alınır mı? Güçlü, kuvvetli kimselerin elinden zorla hiçbir şey alınamaz. *MNÖ 5936 < AVP-1*

Kurt kuzudan "Suyu bulandırdın" diye dava etmiş. Güçlü ve saldırgan kimseler güçsüz birisine saldırmayı kafalarına koymuşlarsa ne yapar eder bir bahane bulurlar. *MNÖ 5952 < AVP-1*

Kutsuz yoksulun evi beylere komşu ola. Yoksul düşmüş, işleri iyi gitmeyen kişinin varlıklı ve eli açık komşuları, dostları olursa çok fazla sıkıntı çekmez. *VI 644*

Sıpa büyüye büyüye eşek olur. Her çocuk babasına özenir ve büyüdüğünde onun gibi olmak ister. *MNÖ 7194 < AVP-1*

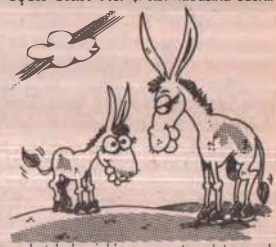

Şeyh uçmaz, müridi uçurur. Bir kişinin çok büyük güçlere sahip olduğuna inananlar, herkese onun olağanüstü biri olarak tanıtırlar. *Ş 2245*

Ulu ağacın gölgesi uzağa düşer. Önemli mevki sahibi kimseleri bulundukları çevreden daha uzak yerlerden bile tanıyanlar çıkar.

Yatma tilki önünde ko aslan yesin seni. Kumaz, aç gözlü kimseler, güçlü, kudretli kimselerden daha tehlikelidirler. *MNÖ 8189 < AVP-1*

Yüce dağ başı dumanlı olur. Büyük, önemli kişiler her yerde tanınırlar. *RS s. 426*

→ YETKİ

Yemeyenin malını yerler.

CİMRİLİK

Cimrilik, hasislik, pintilik, nekeslik; elindeki parayı ve malı harcamamak için bayağıya kadar varan türlü sıkıntılara katlanmaktır. Her konuda olduğu gibi cimrilik ve savurganlık arasında orta yolu izlemek önerilmiştir. Çünkü her ikisi de aşırı uçlar olup toplumumuzda onaylanmaz. Malını harcamayıp saklamıyanın nasıl olsa bir yiyicisi olacaktır. Onun için zamanında gerektiği kadar harcamak yerinde bir davranıştır. Türk toplumunda paranın ve

malın ihtiyâcı karşılayacak kadarına sahip olmak gerektiği fikri hakimdir. Maddeye fazla önem verilmezse manevi değerler toplumda ön plana çıkar.

Cimrinin zararı cömertin kârından fazla olur. Cömert insan malın iyisini almak için paraya acımaz. Cimri insan ise paraya kıyamadığı için ucuz ve kötü mal alır. *MNÖ 1991 < AVP-1*

Cömertle nekesîn/nekesle cömerdin harcı birdir. Cömert çok para harcar, ama malın iyisini olır. Cimri ise az para harcar, malın kötüsünü aldığı için de birkaç kez almak zorunda kalır. Böylece ikisinin de harcaması aynı olur. *ÖAA 758 < Ş 1541*

→ **Nekesle**

Çingene ciğer pişirir, yemeden karnını şişirir. Cimri kişiler ellerindekini harcamaya kıyamazlar. Bu yüzden de ellerindeki varlıktan gerektiği gibi yararlanamaz fakat yararlanmış gibi görünmeye çalışırlar. *OAA 790 < AVP-1*

Eli sıkı varlıklının konuğu olmaktansa eli açık yoksulun konuğu olmak yeğdir. Zengin fakat cimri kişi. kimseye yardım etmez, evine gelen misafire bile ikramdan kaçinir; yoksul fakat eli açık kimse ise, elinden geldiği kadar herkese yardım eder, konuğunu imkanları elverdiğince doyurur. *MTA 1686*

Hasis zengin, ücretsiz kasa bekçisidir. Cimri ve varlıklı kimse hiçbir şey için harcama yapmaz. Parasını sürekli çoğaltmayı düşünür. *RS s.208*

Hasisin dumanını yel, sofrasını el görmez. Cimri, pinti kişi, en değersiz malını bile herkesten gizler. *RS s. 207*

Hasisten sadaka istemişler, fetva söylemiş. Cimriden yardım isteyen kimse, bol bol nasihat dinler. *TDK-1 s. 135*

Kar kuytuda, para pintide eğleşir. En iyi tanıtılmış eden kişiler cimri, eli sıkı insanlardır. Ne kadar param, malım yok deseler de sağda solda mutlaka birikmiş tarlaları vardır. *MNÖ 5094 < AVP-1*

Karun malına malik olsa, bir akçesine kıymaz. Cimriliği huy edinmiş kimseler dünyanın en zengin insanı bile olsalar yine de cimriliklerinden vazgeçmezler. *ÖAA 1331 < AVP-1*

Kediye "bokun kimya" demişler, üstünü örtmüş. Cimri, eli sıkı insanlardan bir hayır işi yapmalan istendiğinde, o işten kazançlan yoksa o işi yapmamak için türlü bahaneler uydururlar. *ÖAA 1760 < AVP-1*

Mal yemezin malını şeytanlar yer. Çok malı olduğu halde halâ cimrilik eden kimselerin malı ya hırsızlığa uğrar ya da bir felakete. *TDK-2 s. 73*

Nekesle cömerdin hesabı/harcı birdir. Cömert çok harcar iyi mal alır. Cimri az harcar kötü mal alır. Sonuçta ikisinin de kârı zaran aynı olur. *VI 124*

Nekes ne yer, ne yedirir. Eli sıkı, cimri kişiler, kendileri de harcama yapmaktan kaçınırlar, başkalarına da yardım etmezler. *RS s. 329*

Nekesin dostu olmaz. Pinti, eli sıkı kişileri kimse sevmez, çünkü kimseye faydalan yoktur. *RS s. 329*

Pinti cennete girmez, girse de rahat bulmaz. Kimseye yaran olmayan, bencil ve cimri insanlar toplumda sevilmezler ve istenmezler. *RS s. 349*

Taştan yağ çıkar, ondan çıkmaz. Eli sıkı, cimri insanlardan kimse yardım göremez. *MNÖ 7582 < AVP-1*

Yemeyenin malını yerler (demine hu çekerler),(üstüne bir bardak su içerler). Cimri insanlar ellerindeki malı yemeye kıyamazlar. Bu yüzden de o maldan yakınlan veya öldükten sonra mirasçılan yararlanır. *ÖAA 2562 < Ş 3904*

Yılanın ayağını, karıncanın gözünü, mollanın ekmeğini kimse görmez. Malına, çıkanna düşkün kişilerin kimseye yardımı donunmaz. *MNÖ 8331 < AVP-1*

→ CÖMERTLİK, HIRS, ZENGİNLİK

Asıl zengin verendir.

CÖMERTLİK

Cömertlik eli bolluk, eli açıklık, yüce gönüllük; para, yardım, şefkat, vb. vermeye hazır olma anlamlarındadır. Cömertlik, içten gelen insan sevgisi ile yakından ilintilidir. Tanrısal bir yanı vardır. Karşılık beklemeden yapılan yardım, sıkıntıda, ihtiyaç içinde olan birine gösterilen her türlü destek Tanrı katında takdir görülür. Bu tür yardımların vakit geçirmeden, uygun kimselere, gösteriştен uzak yapılması Türk toplumunda en büyük erdemlerden kabul edilir.

Aç doyuran aç kalmaz. Başkalarına yardım eden kimsenin, zor duruma düştüğü zaman yardım edeni çok olur. *TDK -1 s . 27*

Açık sofra teklif istemez. Yardımsever insanlardan her konuda yardım istemek daha kolaydır. *TDK-1 s. 27*

Ağa bahşişine karar olmaz. Para harcamayı seven insanlar miktarı pek önemsemezler. *RS s. 19*

Ağalık vermekle olur. Maddi ve manevi açıdan herkese yardım eden kişilerin toplumdaki saygınlığı ve gücü artar. *MTA 5914*

Ağalık/Beylik vermekle, yiğitlik vurmakladır. Bir yerde saygın ve sevilen biri olmak istiyorsan yardımsever, eli açık olmalısın. Aynı şekilde kahraman, yiğit biri olmak istiyorsan kötülere ve zalimlere karşı acımasız olmalısın. *ÖAA 105 < ET 163*

Akmayan çeşmenin yanına kimse gelmez. Cimri, eli sıkı kişilere kimse yakınlık göstermez. *RS s. 30*

Al gülüm ver gülüm. Karşılıklı alış-verişlerde iki tarafında memnun kalması halinde söylenir. *Ş 256*

"Al, ver" diyorlar, "Al, verme" demiyorlar. Her konuda mutlaka bir karşılık bekleniyor. Hemen hemen karşılıksız hiçbir şey yapılmıyor. *MNÖ 481 < AVP-1*

Alma vermenin kardeşidir. Yardım etmeyi seven insanlar başkalarının da kendisine yardım etmesini isterler. Bu onların hakkıdır. *RS s. 39 < AR*

Almadan vermek Allah'a mahsus/yaraşır. Hiçbir şeye ihtiyacı olmayan herhangi bir karşılık görmeden verebilen tek varlık Tanrı'dır. *ÖAA 257 < AVP-1*

Altın eli bıçak kesmez. Becerikli, yetenekli kimseler yaşamın zor şartlarına boyun eğmezler. *OAA 266 < Ş 234*

Asıl zengin verendir. Karşılık beklemeden yardım eden bir kimse, insan sevgisiyle dolu insandır ve asıl zenginlik de odur.

At yürümekle yol alır, kibar vermekle ün alır. Toplumda saygı duyulan insanlar, gerektiğinde o toplum için fedakarlıkta bulunmaktan da kaçınmazlar. *MNÖ 859 < AVP-1*

Az sadaka çok bela defeder. Bir fakire, bir yoksula ufak da olsa bir yardımda bulunup sevap işleyen kişi, bu sevap karşılığında çoğu tehlikeyi kazasız atlatır.

Az veren candan, çok veren maldan. Pek varlığı olmayan kimselerin birine yardım edecek fazla bir şeyi olmaz, ama onların verdiği küçük bir şey bile çok büyük bir hayırdır. Varlıklı olan kimse çok şey verir ama bunun değeri diğerinden az olur. ÖAA 393 < Ş 141

Bahşiş atın dişine bakılmaz. Para verilmeden, hediye ya da yardım olarak elde edilen şeylerde kusur aranmaz. *ÖAA 490 < Ş 1043*

Beylik vermekle, yiğitlik vurmakla. Bazı insanlar başkalan-

na yaptıkları yardımlarla övünürler, Bazıları ise kabadayılık yaparak, güç kullanarak övünürler. *ET 1085*

Bir elin verdiğini; öbür elin duymasın. Başkasına yapılan iyilik, yardım gizli yapılırsa makbuldur, birine yardım ederken onu utandıracak davranışlardan da kaçınmalıyız. *MNÖ 1564 < AVP-1*

Cennetin kapısını cömert açar. İyiliksever, yardımsever insanlar içlerinde kötülük taşımazlar ve Allah' ın sevdiği kullarındandır. *MNÖ 1966 < AVP-1*

Cömert eli kimse kesmez. Yardımsever, eliaçık kimseleri herkes sever. Bu nedenle onlara zarar vermek isteyen pek çıkmaz. *VI 153*

Cömert eli tutulmaz. Para harcamayı seven insanların elleri açık olur ve ödeme konusunda öne çıkmayı severler.

Cömert vergisini hayırlıdan hayırsızdan esirgemez. Yardımseverlik duygusu içten gelen bir duygu olduğu için bu tip insanlar iyi kötü ayırımı yapmadan herkesin yardımına koşarlar. *RS s. 107*

Cömertin bir akçası, cimrinin hazinesinden bereketlidir. İnsana faydası olmadıktan sonra paranın çok olmasının hiçbir önemi yoktur. *RS s. 106 < AV*

Cömertin eli Tuba ağacına, namerdin eli zakkum ağacına bağlıymış, biri "vermeyin" der, ötek "verin" dermiş. Cennetteki makbul tuba ağacı insanlara cömertliği, makbul olmayan zakkum ağacı ise cimriliği telkin eder. *RS s. 106*

Cömertin malı artar. Yardımsever ve eli açık kimselerin işleri her zaman rast gider, yaptıkları her işten bol kazanç elde ederler. *TDK-1 s. 76*

Cömert kısmı atası için adam seçmez. Yardımsever, iyi niyetli kişi, yardım edeceği kimsenin ihtiyaçlarını düşünür, onun kim ya da nereden geldiğini değil. *ET 1542*

Çabuk veren iki kere verir. İnsana yardım etmek iyidir, hele ihtiyaç anında gecikmeden edilirse değeri iki kat artar. *Ş 1547*

Çam sakızı çoban armağanı. Fazla varlığı olmayan kimselerin vereceği hediyenin maddi değeri büyük olmaz. *MNÖ 2053 < AVP-1*

Dilenci bir olsa şekerle beslenir. Fakir yardıma muhtaç kişi bir kişi olsa onu bu durumdan kurtarıp sevindirmek çok kolay olur. Ama sayıları çok olduğu için hepsine birden yardım etmek çok zordur. *MNÖ 2655 < AVP-1*

Dilenci selam almaz. Yardım edilecekse kişinin hangi konuda yardıma ihtiyacı olduğu çok iyi bilinmeli ve o konuda yardım edilmelidir. Aksi takdirde yardımın hiçbir anlamı olmaz. *ET 1984*

El kesesinden cömertlik olmaz. Başkalarına ait bir malı ya da parayı kullanarak, varlıklıymış gibi gösteriş yapılmaz.

El kesesinden ikram etmek kolaydır. Başkasına ait bir malı kullanmak çok daha kolaydır. Çünkü risk o malın sahibine aittir. *RS s. 162*

El vergisi, gönül vergisi/sevgisi. Birine içtenlikle bir hediye vermekle onun sevgisini kazanmış oluruz. *MNÖ 3170 < AVP-1*

Eve gereken/gerek iken mescide haramdır. İnsan kendine gereken bir şeyi başkasına verirse, kendi ihtiyacı olduğu zaman da, başkalarından istemek zorunda kalır. *VI 134*

Fakiri doyur da ne yapacağını düşünme. Karnını doyurmak zorunda olan insan başka birşey düşünemez. Onun için aç insanları doyurmak yardımların en güzelidir. *MNÖ 3515 < AVP-1*

Fakir eline bakarsa sen kesene bak. Bir yoksul senden yardım istediği zaman durumun iyiyse onu boş gönderme. *MNÖ 3512 < AVP-1*

Fukaraya veren Allah'a verir. Yoksul, muhtaç durumdaki insanlara yardım eden kişi, büyük sevap kazanır ve işleri hep yolunda gider.

Fukaraya veren Mevla'ya ödünç verir. Yoksul kimselere bağış yapan Tanrı huzurunda büyük sevap işlemiş sayılır. *MNÖ 3588 < AVP-1*

Gönülden kopan ihsanın hayırlısıdır. Yardımın en değerlisi, hiçbir karşılık beklemeden yapılanıdır. *MNÖ 3822 < AVP-1*

Gönülsüz verilen sadakadan hayır gelmez. Yardım, eğer isteyerek yapılarsa bir anlam ve güzellik kazanır. *RS s. 228*

Himmeti çok olanın, kıymeti de çok olur. Yardımsever insanların toplumdaki saygınlıkları da o oranda artar. *RS s. 228*

Himmetsiz dedenin kümbeti başına çöksün. Kendisinden başkasına faydası olmayan insanlar için söylenen beddua. *MNÖ 4509 < AVP-1*

İki elin vergisi gönlün sevgisi. İnsana yardım etmenin verdiği iç huzurunu belirtmek için kullanılır. *MNÖ 4657 < AVP-1*

İnsan ihsan kuludur. Yardım gören insan bunun karşılığında minnet duygusu ile dolu olur. *Ş 612*

İyilik yap denize at, balık bilmezse halik bilir. İyilik yaptığın kişi bunun farkında olmasa bile sen yine bu kararından vazgeçme. Çünkü o bilmese bile Tanrı yaptığın iyiliği görür.

Kapına geleni hayır bil, ne verirsen hayır bil. Bir yoksul senden bir şey istediği zaman önce yapacağın yardımın sevabını düşün, sonra gönlünden ne koparsa onu ver. Böyle davrandığın zaman içinde bir gönül rahatlığı hissedersin.

Kapıdan alacaklı bakarken, pencereden sadaka verilmez. Bir insanın borcu varsa önce o borcunu ödeyerek alacaklısını rahatlatmalı ondan sonra diğer insanlara yardım etmeyi düşünmeli. *TDK-1 s. 151*

Karıncanın hediyesi/armağanı çekirge ayağıdır. Herkes kendi gücüne uygun oranda yardım yapar ve hediye verir. *RS s. 265*

Kapıya geleni Hızır bil, ne verirsen hazır bil. Gerçekten ihtiyacı olanlara yardım etmekten kaçınmamalı, çünkü mutlaka bir mükafatı vardır. *RS s. 262*

Keremsiz kibarın fukaradan farkı ne. Yardım etmek isteniyorsa sözde kalmamalı mutlaka gerçekleştirmeli. *Ş 3030*

Keremsizden kerem ummak hatadır. Kendisine yardım etmekten aciz birinden yardım talep etmek gereksiz bir çabadır. *MNÖ 5427 < AVP-1*

Kerim olan varını saklamaz. İnsanlara yardım etmeyi sevenler tüm imkanlarını bu uğurda kullanmaya hazırdır. *ET 3033*

Kırk nasihattan bir el vermek iyidir. Maddi desteğe ihtiyacı olanlara yol göstermek yerine direkt yardım etmek daha iyidir.

Kürt alamayacağını bağışlar. Bazı insanlar yaptıklarının karşılığını alamazlarsa, bunu yapılan bir yardım olarak kabul etmek zorunda kalırlar. *TDK-2 s. 72*

Lokma (karın doyurmaz) şefkat/muhabbet artırır. Muhtaç bir insanın karnını doyurduğun zaman her şeyden önce onun dostluğunu ve sevgisini kazanmış olursun. *VI 210, MNÖ 6145 < AVP-1*

Lûtfa endaze olmaz. Bir kişiye yardım veya iyilik yapmak isteyen kimse bunun miktarını değil, o kişinin ihtiyacını düşünmelidir. *MNÖ 6151*

Lûtüf ve ihsanın ölçüsü, terazisi olmaz. Yardımın ölçüsü veya şartı olmaz. İhtiyaç ne kadarsa yardım da o oranda olmalıdır. *RS s. 314 < HK*

Mal kazanılmakla şan kazanılmaz, kişi kerim gerek. İnsan malı mülkü olmakla itibar sahibi olmaz, aynı zamanda iyiliksever, dürüst ve doğru olmalıdır. *ET 3399*

Malın bekçisi sadakadır. Varlıklı bir kimse yoksullara yardım etmeyi seviyorsa kimse onun malına zarar veremez. *MNÖ 6188 < AVP-1*

Meyva ağacına herkes hizmet eder. Varlıklı ve eli açık kimseler kendilerine hizmet edene bol bahşiş verdikleri için onların hizmetinde çalışmak isteyen çok olur. *MNÖ 6277 < AVP-1*

Mürüvvete endaze olmaz. Bağış yapmada, yardımda bulunmada herhangi bir ölçü söz konusu olamaz. İnsan gönlünden geldi-

ğince bağış ve yardımda bulunabilir. *Ş 3474*

Mürüvvetsiz adam suyu çekilmiş değirmene benzer. Kimseye yararı dokunmayan insafsız, insaniyetten uzak kişi hep yalnızlığa mahkûmdur. *MNÖ 6384 < AVP-1*

Ne verirsen elinle, o gider seninle. Yaşamında yoksul kimselere yardım edip sevap işleyen, öbür dünyada bunun faydasını görür. *Ş 3558*

Sadaka kaza savar. Yoksul ve muhtaç kimselere yardım etmek insana uğur getirir ve başa gelecek çoğu tehlikeyi önler. *MNÖ 6968 < AVP-1*

Sadaka selamettir. Fakire bağış yapmak insana gönül rahatlığı verir. *MNÖ 6970 < AVP-1*

Sadaka verenin ömrü uzun olur. Başkalarına yardım eden kişiler, onların hayır dualarını alır ve iyi anılırlar. *MNÖ 6969 < AVP-1*

Sağ elinin verdiğini sol elin görmesin. Yoksul ve muhtaç kimselere yardım ettiğimiz zaman, herkesi duyurup kendimizi övmemeliyiz. *ÖAA 2202*

Sorup verinceye kadar vurup ver. Birisi sizden birşeyi istediği zaman eğer vermeye niyetiniz varsa hemen verin, yoksa onu boşuna bekletmeyin. *Ş 267*

Tavuğun sadakası bir yumurta. Zengin olmayan, güçsüz kimselerden gelecek yardım fazla önemli olmaz. *TDK-1 s. 193*

Var eli titremez. Varlıklı kimseler bağış yaparken eli açık davranırlar. *TDK 1s. 199*

Varını veren utanmamış. Yardımda bulunan kimse gücüne göre gönülden kapanı verir. Bunun az veya küçük olması onu huzursuz etmemelidir. *MNÖ 7939 < AVP-1*

Verdin mi doymalı, vurdun mu koymalı. Eğer gerçekten bir insana yardım etmek istiyorsak, bu yardım ihtiyacı gidermeye yetmeli. *TDK,1 s. 199*

Vere vere verem oldu. Yardım etmek güzel bir duygudur, ama her konuda olduğu gibi bunda da bir sınır olmalı ve kişinin kendisine zarar verecek düzeye ulaşmamalı. *MNÖ 7976 < AVP-1*

Vergi Allah vergisidir. Yardım etmek gönülden gelen bir duygudur. *Ş 3591*

Veren alır alan verir. Yardım etmeyi seven kimselerin şansı açık olur ve daha çok kazanır. Yardım gören kimseler de muhtaçlığın ne kadar zor olduğunu bilir ve bir gün kendisinden yardım isteyen olursa onu boş çevirmez. *VI 118*

Veren el alandan/alan elden üstündür. Yardımsever, eliaçık kimseleri, çok zengin fakat aldığının karşılığını vermeyen kimselerden daha çok severler ve sayarlar. *MNÖ 7978*

Veren el dert görmez. Yardım eden hem huzur bulur hem de bir şekilde karşılığını alır. *Ş 3595*

Veren eli herkes öper. İyi niyetli ve yardımsever kişilere karşı hem gerçekten saygı duyulur hem de bazı artniyetli kişiler tarafından daha fazla faydalanılmak için sahte dostluk gösterilir. *ET 3597*

Veren eli kimse kesmez. Yardımsever, eli açık kimselere kötülük etmek isteyen olmaz. *RS s. 401*

Verenin eli tutulmaz, amma söyleyenin dili tutulur. Bazı kişiler yardım konusunu öylesine abartırlar ki kolay kolay inanılmaz. *RS s. 401 < NK*

Verdiğin her şey senin yanında kalır. Herkese yardım eden, cömert insanlara herkes de severek yardım eder. *MTA 2176*

Verirsen doyur, vurursan duyur. Bir yardımda bulunacaksan işe yarar bir yardım olmalı. Biriyle kavga edersen bütün gücünü göster ki karşındakinin gözü korksun.

Vermek kerim adam işidir. Yoksul ve muhtaç kimselere yardım, etmek kişinin ne kadar olgun ve anlayışlı olduğunu gösterir. *MNÖ 7970 < AVP-1*

Vermekle mal tükenmez. Varlıklı ve imkânları geniş olan kişi birazcık yardımsever ve eliaçık davranmakla yoksulluğa düşmez. *Ş 3593*

Veren eller dert görmesin. İyi ve cömert insanlar için kullanılan bir duadır. *MNÖ 798*

Vururşan acıt, yedirirsen doyur. Kavga edersen sert vur ki karşındaki korksun. Aynı şekilde yardımda bulunacaksan vereceğin şey işe yarar bir şey olmalı. *MNÖ 7997 < AVP-1*

Yaktığı çırayı cömert söndürmez. İyi ve yardımsever insanlar, çevresindekilere zarar verecek davranışlardan kaçınırlar. *MNÖ 8066 < AVP-1*

Ya kasidedir ya gazel armağanı şairin. İnsanların yardımları ve hediyeleri de yeteneklerine, kapasitelerine ve güçlerine göredir. *MNÖ 8066 < AVP-1*

Yiğidin malı meydandadır. Dürüst yardımsever kimseler malını saklamaz ve esirgemez. *ET 3938*

Yiğit yiğide at bağışlar. Verilen ve alınan hediyeler bir noktada kişilerin karakter yapılarını da yansıtır *ET 3942*

Yiğitlik vurmakla, zenginlik vermekle. Herkes imkanlarına göre davranır. Güçlü gücüyle, zengin de parasıyla faydalı olmaya çalışır. *RS s. 421 - 117*

Zekatın kadar malın olsun. Yardım edenlere Allah'ın daha çok vermesini isteyen bir dilek. *MNÖ 8525 < AVP-1*

Züğürt alamadığını bağışlar. Yoksul kişinin zaten fazla malı olmadığından, birine verdiği bir şeyi geri alamaması, onun yokluğunu pek hissetmez. *TDK-2 s. 92*

→ CİMRİLİK

Allah gayret edenin yardımcısıdır.

ÇALIŞKANLIK

Çalışkanlık, gayretli olma, görevine bağlı olma ve sürekli çaba içinde olma gibi anlamlar taşır. Topluma hizmet uğruna harcanan çaba ve gayretin Tanrısal bir yanı vardır ve toplumumuzda ibadet derecesine yükseltilmişti. Esasen herhangi bir şey elde etmenin en kestirme yolu da onun için çaba göstermektedir. Dürüst ve insanların iyiliği için yapılan her türlü çalışmanın karşılığının Tanrı'nın teminatı altında olduğu toplumumuzun en içten inançları arasındadır.

Adama devlet kendi ayağı ile gelmez. Zenginlik, bolluk, insanı arayıp bulmaz, elde etmek için çaba göstermek gerekir.

Adamı iş öldürür, iş adamı diriltir. Çalışmak insana yorgunluk verir, ama çalışkan insan daima güçlü ve sağlıklı olur.

Ağustosta beyni kaynayanın zemheride kazanı kaynar. Zamanını iyi değerlendiren, geleceği için çalışan kimse ileride sıkıntı çekmez. *ÖAA 134*

Akan su yosun tutmaz. Çok çalışan insan daima sağlıklı ve

uzun ömürlü olur. *ÖAA 152*

Akarsu çukurunu kendi kazar / Su yatağını bulur. İçinde çalışma arzusu olan kimse her zaman kendisine uygun bir iş bulur. *ÖAA 154*

Alın terlemeyince mal bulunmaz. Çalışıp emek harcamayan insan mal sahibi olamaz. *TDK -1 s. 38*

Allah gayret edenin yanındadır. Allah çalışmak isteyen insana ihtiyacı olan gücü ve aklı verir.

Ara, aramanın sonu para. İnsan çalışkan ve azimli olursa her zaman iyi bir kazanç kapısı bulabilir. *TDK-2 s. 24*

Arayan geçidi bulur. Çalışkan ve gayretli olan amacına er geç ulaşır. *TDK-2 s. 24*

Arı gibi çalış, aslan gibi ye. Çalışmadan kazanç elde edilmez. Sıkıntı çekmek istemiyorsan iyi bir iş bul ve sıkılıp yorulmadan çalış. *RS s. 47*

Arı gibi eri olanın dağ kadar yeri olur. İçinde çalışkan kişiler bulunan topluluklar bolluk içinde olurlar. *ÖAA318 < AVP -1*

Aşına aşına çıktı ocak başına. 1. Kişi sabırla çalışırsa istediği yere gelir. 2. Çok çalışan kişi zamanla yıpransa da emeğinin karşılığında amacına ulaşır. *MNÖ 808 < AVP-1*

Ata binmekle murat alınmaz. Kişi geçici olarak iyi bir mevkiye gelebilir. Ama orada uzun süre kalamaz. Bu yüzden çok çalışıp o mevkiye gelmeyi hak etmesi gerekir. *TDK-2 s. 25*

Avrat gayreti gütmemeli, er gayreti gütmeli. Bir işte çalışırken kadın gibi nazik olma. Erkeğe yaraşır şekilde, bütün gücünle, yılmadan çalış. *TDK-2 s. 26*

Ayak gitmese el getirmez. Çalışıp kazanmaya razı olmayanın ihtiyaçlarını başkaları sağlamaz. *MNÖ 993 < AVP -1*

Ayık it ele düşmez. Çalışkan ve becerikli kişi muhtaç durumda kalmaz. *MNÖ 1029 < AVP-1*

"Baba himmet", "Oğul hizmet". Küçükler görevlerini iyi yapmaya çaba gösterirlerse, sıkıştıklarında büyüklerinden yardım istemeye yüzleri olur. *ÖAA 474 < Ş 955*

Bağ çapa ister, tarla saban. Bir işten iyi verim alabilmek için o işe emek sarfetmek gerekir. *MNÖ 1127 < AVP -1*

Bağ dua değil, çapa ister. Bir şeyi elde etmek için dilemek yetmez; çalışıp çaba sarfetmek gerekir. *MNÖ 1127 < AVP-1*

Bağ istemez dua, ister kazma. Bir isteğin gerçekleşmesi için dilekte bulunmak değil çalışıp amaca ulaşmak gerekir. *MTA 5991*

Bağa bak üzüm olsun, yemeye yüzün olsun / Bağda izin olsun, üzüm yemeye yüzün olsun. İnsan işine gereken özeni gösterince o işten iyi bir sonuç beklemeyi hakeder. *ÖAA 483 < ET 1008*

Bağını dolaşan pabuç parası kazanır. İşinde özveriyle çalışan kişinin kazancı bol olur. *TDK-1 s. 57*

Bakan yemez, kapan yer. Elde etmek istenilen bir şeye boş duran değil, atik davranan sahip olur. *ÖAA 495 < AVP -1*

Beşe çalış, üçe çalış, hiçe çalış. İnsan elbette bir şeyler kazanmak için çalışır. Fakat bir şey kazanamıyorum diye de boş oturmak olmaz. Çalışıp bir şeyler öğrenmek bir kazançtır. *TDK -1 s. 62*

Bileğin getirdiğini dilek getirmez. Bir şeyi elde etmek için yalnızca istemek yetmez, çaba da harcamak gerek.

Bir günlük rızık için iki gün çabalamalıdır. Çalışmadan hiç birşey kazanılmaz. Bazen bir günlük ihtiyaç için birkaç gün çalışmak gerekebilir. *ET 1202*

Boş durmadan beleş işlemek/işlemesi iyi. İnsan boş kaldıkça tembelliğe alışır. Bu yüzden para karşılığı olmasa bile bir şeylerle uğraşmak, kişinin en azından yeteneklerini artırmasını sağlar. *TDK-1 s. 71*

Bugün çalışan yarın kazanır. Çalışkan, başarılı kişi ilerde bu çabalarının karşılığını alır. *RS s. 100 < CÜ*

Bulaşık akşam yalvarır, sabah yalvartır. Bir iş zamanında yapılmaz, sonraya bırakılırsa o iş insana daha sonra ağır gelebilir. *TDK-1 s. 72*

Cahdeden dağlar aşmış. Çalışkan, gayretli kişi yapılması çok zor gibi görünen işleri bile zorlanmadan yapar. *TDK-1 s. 75*

Cehd eyle, malını etme israf; düşmana kalırsa da dosta olma muhtaç. Çalışıp kazandığına ihtiyacın olmasa da tembellik etme. En azından başkalarına muhtaç olmazsın. *MNÖ 1950 < AVP -1*

Çalışan dağ aşmış, çalışmayan yol şaşmış. Çalışkan kişi çok zor işlerin bile üstesinden rahatça gelir. Tembel kişi ise en kolay bir işi bile eline yüzüne bulaştırır, yanım bırakır. *RS s. 108*

Çalışan dağlar aşar, çalışmayan düz yolda ş şar. Çalışmak kişiyi her zaman başarılı kılar. tembellik ise cahillik ve becerisizlikten başka bir şey kazandırmaz. *TDK-1 s. 77*

Çalışan ekmeğini taştan çıkarır. Çalışkan insan işsiz kalmaz. Ne yapar eder kendine bir kazanç kapısı bulur. *RS s. 108*

Çalışan el dilenmez. Çalışkan insan başkalarına muhtaç olmaz. *RS s. 108*

Çalışan el, tok karın üzerindedir. Çalışkan kişi her zaman rahat ve huzurlu yaşar. *TDK-1 s. 77*

Çalışan kazanır. Çalışan insan her isten kazançlı çıkar. *MNÖ 2036 AVP -1*

Çalışan kol bükülmez. Çalışkan insan sağlıklı ve güçlü olur. Sıkıntıya düşmez. *RS s 108*

Çalışan kul mahrum kalmaz. Çalışmayı seven kişi yokluk içinde yaşamaz. *TDK 1 s. 77*

Çalışanı Allah sever. Allah dürüst ve çalışkan insanları korur, onlara yardımcı olur. *MNÖ 2037*

Çalışkan dağları aşar, tembel yolları şaşar. Çalışkan insan girdiği işi mutlaka başarır, tembel insan ise yanda bırakır. *TDK - 1 s.77*

Çalışkan kula Allah yardım eder. Çalışkan insanın işleri her zaman rast gider. *MTA 6090*

Çalışmağa utanan aç kalır. İnsan namusuyla yaptıktan sonra kazanç getiren hiçbir işten utanmamalıdır. Aksi halde sıkıntı çeker, başkalarına muhtaç olur. *RS s. 108*

Çalışmak ibadetin yarısıdır. Dürüst, namuslu ve yararlı işlerde çalışan insan, aynı zamanda hayır işlemiş sayılır. *ET 1561*

Çalışmakla her iş biter. Bir işi başarmak için gerekli olan en önemli şey çalışmaktır. *ET 1562*

Çalışmayınca kazan kaynamaz. İnsan çalışmayınca geçimini sağlayamaz. *TDK -1 s. 78*

Çamaşır yıkayanın önünden ekmek teknesi kaçmış. Çamaşır yıkayan çok yorulur ve çok yemek yer. *TDK-2 s. 34*

Çamur varsa, hamur da var. Ortada yapılacak bir iş varsa o işi yapacak kimseler de bulunur. *MTA 6092*

Çamura batan arabayı koca öküz çıkarır. İnsan içine düştüğü zor durumdan ancak çalışarak kurtulur. *MNÖ 2056 < AVP -1*

Çek deveyi güt koyunu, gittikçe beylenirsin. Bıkmadan, yılmadan çalışan emeline kavuşur. *MNÖ 2101 < AVP -1*

Çok bereket çok hareketten. Kişi ne kadar çok çalışırsa, o kadar çok gelir elde eder. *MNÖ 2216*

Çok çabalayan tez yorulur. İnsan yaptığı işte aşırı çaba harcamamalı. Aksi halde çabuk yorulur ve yaptığı işi daha geç bitirir. *RS s. 117*

Çok çalıştım senin için, şimdi oldu benim için. Kişi başkaları için çalışır, yorulur ama öğrendikleri kendine kalır. *MNÖ 2220 < AVP-1*

Dalayan köpek aradığını bulur. Bir işle çok uğraşan kişi er geç istediği amaca ulaşır. *MTA 6129*

Derviş şeyhine "Baba himmet" demiş, şeyhi de "Oğul hizmet" demiş. İnsan her sıkıştığında büyüklerinden yardım istememeli, kendisi de gayret göstermelidir. *Ş 1848*

Devlet adama ayağıyla gelmez. Zenginlik ve bolluk hiç zahmet çekmeden kazanılmaz. *MNÖ 1910 < AVP -1*

Dokuz günlük ömre on günlük nafaka lazım. Kişi ihtiyaçlarını karşılayabil-mek için çalışıp para kazanmak zorundadır. *RS s. 142*

Doyuncaya kadar değil, ölünceye kadar çalış. Bir süre çalışap kazandıktan sonra artık ihtiyacım yok diye çalışmayı bırakmamalı. Çünkü ilerde neler olacağı hiç belli olmaz. *RS s. 145*

Dua ile peynir gemisi yürümez. Yalnızca dilemekle, dua et-

mekle işler yürümez. Çalışmak çaba harcamak gerekir. *MNÖ 2834 < AVP-1*

Eczacı çırağına "hap yap, para kap" demiş. Her insan geçimini sağlamak için mutlaka bir iş bulup çalışmak zorundadır. *RS s. 152 < NK*

Ekmeden biçilmez. Emek harcanmayan isten varar sağlanmaz. *MNÖ 3055 < AVP-1*

Ekmek kazanmayan ekmeğin kıymetini bilmez. Çalışıp kazanmayı bilmeyen geçimin ne kadar zor olduğunu bilemez *TDK-1 s. 105*

El işler kol övünür. Becerikli ve çalışan kişi emeğinin karşılığını mutlaka alır. *RS s. 162*

Emek tartıya girmez. Bir işte harcanacak çaba kişinin istediğine göre değil işin durumuna göre belli olur. *RS s. 165*

Emek yerde kalmaz. Çalışın kişi emeğinin karşılığını mutlaka alır *RS s. 165*

Er altında at, gayret altında er ölür. Çalışmayı seven kişiye iş dayanmaz. Ama yapabileceğinden çok fazla iş verilirse buna o da dayanamaz. *RS s. 166*

Er eline tükürürse, dere tepe düz olur. Çalışkan kişi bir işi yapmaya bir kere başladı mı o işi mutlaka bitirir. *RS s. 166*

Er güvenince erimeyen dağ olmaz. Çalışkan ve kendine güvenen kişi iş ne kadar zor olursa olsun yarıda bırakmaz. *RS s. 167*

Er olan ekmeğini taştan çıkarır. Dürüst ve çalışkan insan her türlü güç koşullarda geçimini sağlayacak bir iş bulur. *Ş 371*

Eşek çamura çökerse sahibinden gayretlisi olmaz. İnsan zor durumda kaldığı zaman etrafından yardım eden olsa da, en çok çaba hacayan yine kendisi olur. *ÖAA 1171*

Eşek gibi kazan, at gibi ye. Kişi geçimini sağlamak için ne iş bulursa yapmalı. Ama kazandığını da iyi değerlendirmelidir. *TDK-1 s. 116*

Eşek yükü olunca anırmaz. Ağır işlerde çalışan kimseler konuşup cene çalmaya vakit bulamazlar. *ET 434*

Eşek/Eşkin eve gelmiş, yorga yolda kalmış. Çalışkan, işine özen gösteren kişi tembel ve ihmalkar kişiden daha başarılı olur.

Gayret edenin Allah yardımcısıdır. Allah çalışkan insana her zaman kolaylıklar. → **Allah**

Gayret her müşküle galebe eder. Zor işin üstesinden ancak çok çalışarak gelinir. *MNÖ 3662 < AVP-1*

Gayret imandandır. İnanch, azimli kimseler çalışmada daha istekli olurlar. *Ş 2660*

Gayret komaz adamı. Çalışkan insan kolay kolay sıkıntıya düşmez. *MNÖ 3664 < AVP-1*

Gayrete dağlar dayanmaz. Çok çalışıp gayret sarfedersek en zor işlerin bile üstesinden gelebiliriz. *RS s. 185 < NK*

Gençlikte para kazan/taş taşı, kocalıkta kur kazan/ye aşı. Gençliğinde ileriyi düşünerek çalışıp para biriktiren, ihtiyarladığında geçim sıkıntısı çekmez. *ÖAA 1256 < AVP-1*

Gezen kurt aç kalmaz. Geçimini sağlamak için sürekli iş aramaktan yorulmayan kişi sıkıntıya düşmez. *MNÖ 3749 < AVP-1*

Hareket berekettir. Çalışmak insana bolluk getirir. *MNÖ 4084 AVP-1*

Hareket olmadıkça bereket olmaz. İnsan boş durarak geçimini sağlayamaz. *Ş 1690*

Harman döven öküzün ağzı bağlanmaz. İnsan kendisine hizmet ederek birşeyler kazandıran kimseye emeğinin karşılığını vermelidir. *ÖAA 1364 < AVP-1*

Irgat gibi kazan, bey gibi ye. İnsan bazen güç koşullarda çalışarak para kazanır. Ama kazandıkları ona çektiklerini unuttturur. *MNÖ 4584 < AVP-1*

İhtiyaç insanın kamçısıdır. İnsan tembel bile olsa, bir takım ihtiyaçları onu çaba sarfetmeye zorlar

İki el bir baş içindir. Tanrı, herkese çalışıp geçimini sağlamak için el, kol ve güç vermiştir. Herkes bunları kendisi için kullanıp başkasına muhtaç olmamalıdır. *ÖAA 1510 < Ş 705*

İnek gibi süt vermeyen, öküz gibi kutan sürer. Hafif işlerde çalışırken verimli olam yan kişiye, kotü ve ağır işleri verirler.

İş bitirenin kötüsü olmaz. Çalışkan ve yetenekli kişi sıkıntıya düşmez. *RS s. 246 < AVP-1*

İş eğlence, uyku dinlence. İnsan çok çalışmalı, ama eğlenmeye, dinlenmeye de zaman ayırmalı. *RS s. 246 < HA*

İş ibadettir. İnsan, çalışmayı kutsal bir görev olarak bilmelidir. *RS s. 246 < CU*

İş olan yerde aş olur. İş alanı çok olan yerde geçim sıkıntısı çekilmez. *RS s. 248 < HZ*

İşlek kuyunun suyu tatlı olur. Çalışkan ve yetenekli kişilerin ürettiği işler bol ve kaliteli olur. *TDK-1 s. 144*

İşlemeyen dişlemez. Çalışmadan hiçbir şey kazanılmaz. *MTA 1819*

İşlemezsen dişlemezsin. İnsan çalışmayı sevmiyorsa ihtiyaçlarını karşılamakta güçlük çeker. *MNÖ 4875 < AVP-1*

İşleyen demir ışıldar. Calıskan insan her yerde kenini belli eder. *ÖAA 1251*

İşleyen demir ışıldar, işlemeyen paslanır kalır. Çalışmayı seven kişi bilgi ve becerisini sürekli artırır. işten kaçan kişi ise tembelliğe alışır ve elinden hiçbir iş gelmez *RS s. 247 < AM*

İşleyen demir pas tutmaz/paslanmaz. Çalışkan kimseler dinç ve sağlıklı olurlar. Çalıştıkça sürekli faydalı işler üretirler. *ÖAA 1580 < ET 689*

İşleyen el, ele açılmaz. Çalışkan, yetenekli kişi başkalarına muhtaç olmaz. *RS s. 248*

İşleyen eşeğin boynu boncuklu olur. Kişi görevini iyi yaparsa bu hizmetinden dolayı işveren onu ödüllendirir. *TDK-1 s. 144*

İşleyene iş yetmez, işlemeyenden kaygı gitmez. Çok çalışmaya alışmış kisi boş dur maz. Çalışmayı sevmeyen kimseler ise işten kaçmak için her yolu denerler. *RS s. 248*

İşten yılma, iş senden yılsın. İnsan, çalışmayı severse iş ne kadar çok olursa olsun bundan şikâyetçi olmaz. *RS s. 248 < KZA*

İt sürü para akça kazan. İnsan bazen geçimini sağlamak için ağır işlerde çalışmak zorunda kalıyorsa, bundan utanmamalıdır. *ÖAA 1608 < Ş 654*

Karıncadan ibret al, yazdan kışı karşılar. İnsan elinde iş ve imkân varken işsiz ve parasız kalabileceği günleri düşünerek elindeki imkânları iyi değerlendirmelidir. *ET 2744*

Kazan kazan ver kazana. Kişi çalışıp kazandığını ihtiyaçları için kullanmalı, savurganlık etmemelidir. *RS s. 272*

Kazanan çöreğini kabartır, kazanmayan yüreğini. Çalışkan kişi geçim sıkıntısı çekmez. Tembel işten kaçan kişi ise sıkıntı içinde yaşar. *RS s. 271*

Kazananın malı artar, kazanmayanın derdi. Çalışan kişi mal sahibi olur, ihtiyaçlarını rahat karşılar, kazanmayan geçim zorluğu içinde üzüntü çeker. *RS s. 271 < NT*

Kazanmayanın kazanı / Kazanmayınca kazan kaynamaz. Çalışıp kazanmayan kişi, geçimini sağlayamaz, aç kalır.

Ş 2827

Keçi çayı bağıra bağıra geçer. İnsan mecbur kaldığı zaman ne kadar zorlansa da başladığı işi mutlaka bitirir. *MNÖ 5280*

Kısmet gökten zembille inmez. İnsanın nasibi kendiliğinden ayağına gelmez; onu kazanmak için çaba sarfetmesi gerekir. *Ş 2893*

Kim istemez hamur yoğursun, uzun günler un eler. Zahmetsiz kazanç sağlamayı herkes ister. Fakat insan yaşamı boyunca bir takım şeylere ihtiyaç duyar. Bunları karşılayabilmesi için de çalışmak, emek harcamak zorundadır.

Koluna kuvvet, kesene bereket. Ne kadar çok çalışırsan o kadar çok kazanırsın. *RS s. 293 < AME*

Köpek ürür, ağzını (kendini) yorar. Tembel, beceriksiz kişi çok kolay bir işi bile zorlanarak ve söylenerek yapar. *RS s. 299*

Kul çalışır, Allah verir. Allah çalışkan kulunu işsiz bırakmaz. Mutlaka bir kazanç kapısı açar. *RS s. 303 < HK*

Kul kazandığını yer, Allah gayretiyle erer. Kişi geçimini çalışarak sağlar. Yaptığı işi de inanarak ve Allah'a güvenerek yapar. *RS s. 304*

Kuldan hareket, Mevla'dan bereket. Allah çalışan insana bol kazanç sağlar. *MNÖ 5910 < AVP-1*

Kuru gayret çarık eskitir. Amaçsız ve bilinçsiz işler insanı boşuna yorar. *MNÖ 5995 < AVP-1*

Nerde hareket, orda bereket. Çok emek harcanan yerde verim çok olur. *Ş 3504*

Nerde işlersen, orda dişlersin. Kişi nerde çalışır, iş görürse karşılığında ordan alır. *TDK-1 s. 174*

Oğlun güder karın sağarsa koyun olur. Kişi kendi yapacağı işi başkasına yaptırırsa iyi bir sonuç elde edemez. Çünkü kimse işinde kendi işiymiş gibi çalışmaz.

Osmanlının ekmeği dizi üstündedir. Akıllı ve becerikli kişi nerdeolsa geçimini sağlayacak iş bulur. *ÖAA 2092*

Osmanlının ayağı üzeringide gerek. Bir işi kısa yoldan yapmak varken uzun yola başvuran kişi gereksiz yere kendini yıpratır. *ET 2629*

Öküze boynuzu yük olmaz / ağır gelmez. İnsana, kendisi ve yakınlarının geçimi için uğraştığı işler ağır gelmez. *MNÖ 6713 < AVP-1*

Paranın anası iştir. Para kazanmanın tek yolu çalışmak, emek harcamaktır. *TDK-1 s. 181*

Rahvan at kendini yorar. Kişi yaşadığı sürece ihtiyaçlarını karşılamak, bunun için de çalışıp emek harcamak zorundadır. *MNÖ 6909 < AVP-1*

Sade pirinç zerde olmaz, bal gerektir kazana; baba malı tez tükenir, evlat gerek kazana. İnsan yalnızca baba malına güvenmemeli, kendisi de çalışıp kazanmalıdır. Aksi halde baba malı çabuk tükenir ve bir anda yoksulluğa düşer. *ET 2148*

Sen işi bırakmayınca iş seni bırakmaz. İnsan çalışmak isterse her zaman yapacak bir iş bulabilir. *MNÖ 7125 < AVP-1*

Sen işlersen mal işler, insan öyle genişler. İnsan çok çalışırsa çok kazanır, böylelikle mal mülk sahibi olur. *ET 2179*

Sen kazan da (isterse) düşmana kalsın. Geride malını bırakacağım kimsem yok diye insan kazanç sağladığı işi bırakmamalıdır. *MNÖ 7127 < AVP-1*

Sen kürek olursan atacak gübre çok bulunur. Çalışmayı seven kişi nasıl olursa olsun mutlaka bir iş bulur çalışır.

Taş ol da baş yar. İnsan, tembellik edip boş boş oturacağına iyi kötü bir iş bulup çalışmalıdır. *MNÖ 7571 < AVP-1*

Ter dökene mi, bakarsın dil dökene mi? Güzel konuşan, iyi sohbet eden kişiye değil, çalışkan becerikli kişiye iş verirler. *RS s. 387 < NK*

Terlemeden Allah insana yardım etmez. Allah çaba göstermeyen insana bol kazanç vermez.

Terlemeden para kazanılmaz. Çaba harcamadan, boş durarak hiçbir kazanç elde edilemez. *RS s. 387 < AR*

Tıngır elek tıngır saç, elim hamur karnım aç. Kazanmak için uğraşmayan, vaktini boşa harcayan insan ömür boyu sıkıntı içinde yaşar.

Uçan kuş mahrum kalmaz. Çalışmayı seven kişi başkalarının merhametine ve yardımına sığınmaz. *MTA 6621*

Yapmak güç, yıkmak kolay. Yapılan bir şeyi bozmak, yıkmak için fazla çaba gerekmez, ama o şeyi yapmak için daha çok çaba sarfetmek gerekir. *Ş 3761*

Yarın ölecekmiş gibi ibadet et, hiç ölmeyecekmiş gibi çalış. İbadet sürekli yerine getirilmeli çünkü ölüm pek yakın olabilir. Aynı şekilde çok uzun süre yaşayacakmış gibi çalışıp kazanmaya devam edilmelidir.

Yatan aslandan gezen tilki yeğdir. Çok güçlü fakat çalışmayı sevmeyen insandan fazla güçlü olmayan ama çalışkan kimseler daha iyi iş üretirler. *Ş 3764*

Yatanın yürüyene borcu var. Hiç emeği olmadığı halde bir şeyden yararlanan kişi o şey için emek verenlere borçludur. *VI 321*

Yaz günü terlemeyen kış günü donar. Gençliğinde çalışıp kazanmayan yaşlandığında sıkıntı içinde yaşar. *RS s. 413*

Yaz yorgunluğu kış rahatlığı içindir. Kişi yaşlılıkta rahat bir yaşam sürebilmek için gençken elindeki fırsatları ileriyi düşünerek kullanmalıdır. *TDK-1 s. 204*

Yazın başı pişenin, kışın aşı pişer. Çok çalışan insan hiçbir zaman sıkıntıya düşmez. *ÖAA 2549 < AVP-1*

Yazın çalışan, kışın rahat eder. Gençliğinde çok çalışıp varlık edinen kişi, yaşlanıp çalışamaz hale geldiğinde sıkıntı çekmeden yaşar. *RS s. 413 < KZA*

Yazın sıcağında terleyen, kışın soğuğunda üşümez. gençlikte ve sağlıkta çalışıp kazanan çalışamaz duruma geldiğinde fazla sıkıntı çekmez. *RS s. 413 < OD*

Yazın yanmayan, kışın ısınmaz. Gençliğinde tembellik eden yaşlandığında rahat bir yaşam süremez. *RS s. 414 < KZA*

Yazın yorulmayan, kışın rahat edemez. Elinde fırsat varken çalışıp kazanmayan fırsat elden gittiğinde başkalarına muhtaç kalır. *TDK-1 s. 204*

Yol gitmekle tükenir. Bir işte ilerlemek, yükselmek için çalışkan ve başarılı olmak gerekir. *Ş 3961*

Yol yürümekle, borç ödemekle tükenir. İnsan borçtan nasıl ödeyerek kurtulursa giriştiği bir işten de ancak çok çalışarak başarılı bir şekilde çıkar. *MNÖ 8380 < AVP-1*

Yola giden yorulmamış. İşini iyi yapan kişi yaptığı işte kolay kolay hata yapmaz ve zamanında bitirir. *RS s. 423 < OA*

Yorgunu yokuşa sürme. Çalışmaktan yorgun düşmüş kişiye yeniden iş verip zor durumda bırakma. *RS s. 424 < AR*

Yörük at yemini kendi artırır. Yetenekli, çalışkan kilmseler bu özellikleri sayesinde bol kazanç elde ederler.

Yumurtlayan tavuk bağırgan olur. Çalışkan, başarılı kimseler nasıl faydalı biri olduklarını göstermek için daima atak görünür yüksek sesli olurlar. *MNÖ 8420 < AVP-1*

Yük altında / Yüklü eşek anırmaz. İnsan ağır bir işin veya borcun altındayken bu durumdan kurtulmadan yenilerini üstlenmemelidir. *ET 3999*

Yürüyen yiğide yol mu dayanır? Çalışmayı seven kişi işin çokluğundan, zorluğundan şikâyetçi olmaz. *TDK-1 s. 208*

Yürüyen yol alır, yürümeyen yolda kalır. Çalışkan, yetenekli kişi işinde çabuk ilerler, tembel kişiler ise ya geç bitirir, ya da yarıda bırakırlar. *RS s. 426 < TS*

Zahmetin noktası kalkınca rahmet olur. Yararlı bir işin yorucu yanı bittikten sonra insan bir rahatlık hisseder ve emeğinin karşılığını alır. *Ş 2107*

→ TEMBELLİK, LAYIK OLMA

Kel ilaç bilse kendi başına sürer.

ÇARE

Çare, bir sonuca varmak üzere ortadaki engelleri kaldırmak için tutulması gereken yoldur. Yer yüzünde her şeyin bir çaresi vardır. Yeter ki çareyi nerede arayacağımızı bilelim. Kendimiz çare bulamazsak bir bilene sormak uygun olur. Her şeyin bir çaresi olmakla birlikte ilahi takdire karşı gücümüz yetmez. Atalarımız çaresiz kaldığımız durumlarda tevekkül ve Hakka teslimiyet önermişlerdir

Acı acıyı bastırır. İnsan büyük sorunlara direnebilirse, ufak dertlerden üzüntü duymaz. *Ş 74*

Acı acıyı keser/bastırır, su sancıyı / Acı acıya, su sancıya. Bir engeli aşmak için daha büyük engellerle uğraşmak gerekir. *OAA 16 < AVP-1*

Ağrımayan başa yakı bağlanmaz. Bir işte alınacak tedbirin, o iş için gerekli olması lâzımdır. *MNÖ 244 < AVP-1*

Alevi köz söndürür. Bir sorunu çözmek için alınacak tedbirin o sorunun üstesinden gelebilecek nitelikte olması gerekir. *MNÖ 298 < AVP-1*

Allahtan sıska, ne yapsın muska? Doğuştan yeteneksiz olan kişi için yapılacak birşey yoktur. *RS s. 38*

Ateş ateşle söndürülmez. Sorunun üzerine sorunla gidilmemelidir. *RS s. 56*

Ayağımı yerden kessin de isterse eşek olsun. Bazı insanlar sorunlarını çözmek için en basit yolları seçerler. *RS s. 63*

Başın ağrıdı kes kurtul, dişin ağrıdı çek kurtul. Bir sıkıntıyı atlatmak için bir şeyler feda etmek gerekiyorsa, ya o fedakârlığı yapmalı ya da o sıkıntıya katlanmalıdır. *TDK-1 s-60*

Bir pire için yorgan yakılmaz. Ufak tefek zararlar için büyük zararlara girmek yanlış olur. *OAA 655*

Büyük hastalığa büyük ilaç lazım. 1. Hastalık ne kadar büyük ve tedavisi zorsa, iyileşmesi de o kadar zor olur. 2. Derdin büyüğü, zor imkânlarla giderilir. *MNÖ 1884 < AVP-1*

Çaresiz derde Lokman neylesin. Çaresi olmayan bir dertten kurtulmanın imkân yoktur. *MNÖ 2074*

Çaldım kesmedi, dürttüm geçmedi, bıraktım yakasını. Bir türlü çaresi bulunamayan dert insanı bıktırır. *TDK- 2 s. 33*

Dağ meyvesi acı da olsa devadır. Doğada bulunan bazı otlar ve meyveler pek çok ilaçtan daha şifalıdır. *MNÖ 2306 < AVP-1*

Değirmenin girdisi yağlanırsa döner. İnsan işini yürütebilmek için bunun gereğini yerine getirmelidir. *RS s. 126*

Denize düşen yılana sarılır. Tehlike içindeki çaresiz insan, kendini kurtarmak için başka tehlikelere atılmaktan kaçınmaz. *OAA 897 < Ş 1873*

Denize düşen yosundan imdat umar. Büyük tehlike içine düşen kimse, olmadık yerlerden yardım umar. *ET 1872*

Derdi çeken derman arar. Kimse dert çekmeyi sevmez. Bu yüzden de derdi olan bir insan bu dertten kutulmanın çarelerini arar.

Derdi veren dermanı da verir. Tanrı kullarına derdi verirken dertten kurtulmanın çarelerini de vermiştir. *ET 1845*

Derdini söylemeyen/saklayan derman bulamaz. İnsan çözemediği sorunlarını, dertlerini başkalarıyla konuşarak, giderebilir. *OAA 901 < Ş 1844*

Derdini söyleyen devasını bulur. Bir derdi olup da birilerinden yardım uman kişi derdini kimseye açmazsa aradığı yardımı bulamaz. *MNÖ 2504 < AVP-1*

Dert girmiş, derman da beraber girmiş. Dünyada, çekilecek dert olduğu kadar bu dertlerden kurtulmanın çareleri de vardır.

Dertsiz deva umulmaz, devasız dert unulmaz. Her derdin mutlaka bir de çaresi vardır. *MNÖ 2509 < AVP-1*

Devasız dert olmaz. Her derdin bir çaresi vardır. Araştırıp bulmak gerek. *Ş 1909*

Dilken battığı yerden çıkar. Kişi nasıl bir zarara uğradıysa, bu zarardan aynı yöntemle kurtulmaya çalışır. *OAA 948*

Diş ne kadar güzel olsa ağrıyınca çıkarılır. İnsan bazen bir dertten kurtulmak için bir takım şeyleri feda etmek zorunda kalabilir.

Dişin ağrıyor çek kurtul, komşun kötüdür göç kurtul. İnsan bir dertten kurtulmak için hemen gereğini yerine getirmelidir. *MTA 1629*

Eğriyi dövmeyince, doğru bulunmaz. İnsanlar çareyi ararken bazen hata yapar sonra doğruya ulaşırlar. *TDK-1 s. 103*

Ekmek boğazda kalırsa su, su boğazda kalırsa kefen. Bazı dertler insanı ölüme kadar götürür. *RS s. 155*

Elinle koparamadığını dişinle kemir. Derdi bir çare çözmüyorsa, başka çare aranmalıdır. *TDK-2 s. 44*

Eşeği sattım ki çüş demesinden kurtulam. İnsanlar bazı küçük dertlerden kurtulmaziçin zararı göze alırlar. *RS s. 172*

Hasta hekimden derman gelmez. Kendisine faydası olmayan kişinin başkalarına da hiç bir yararı olmaz.

Hastaya çare, keyifsize para. Zenginliğe kavuşan insan bundan nasıl mutluluk duyuyorsa, hastalığına çare bulan kimse de o kadar mutluluk duyar. *MNÖ 4120 < AVP-1*

Her derdin bir devası vardır. Birkaç ümitsiz derdin dışında çaresi olmayan dert yoktur. *ET 3629*

Her kapının bir anahtarı vardır. Her derdi çözecek bir çare vardır. *RS s. 216*

Her sargı her yaraya göre olmaz/sarılmaz. Her derdin çaresi ayrı ayrıdır. Bir derde iyi gelen çarenin başka bir derde yaran olmaz. *MNÖ 4317 < AVP-1*

Hocam, güzel güzel okuyorsun, ama hasta ölüyor. Hoş sözlerle dertlere çare bulunmaz. *RS s. 228*

İki eğriden bir doğru çıkmaz. Başı dertte olan biri başka birinin derdine çare bulamaz.

İp kırıldığı/koptuğu yerden ulanır/bağlanır. Hata nerede yapılmışsa, oradan düzeltilmelidir. *ÖAA 1561 < AVP-1*

İti öldüreceğine yalını kes. Dertlerden kurtulmak için zor çözümler yerine kolay yollar denenmelidir. *TDK- 1 s. 146*

Karpuz kesmekle hararet sönmez/yürek soğumaz. Bir kişiden zarar görüp, bunun öcünü başka bir kimseden çıkarmak zararı telafi etmez. *ÖAA 1694 < AVP-1*

Kel ilaç bilse kendi başına sürer. Faydası olmayacağını bildiğimiz kimselerden yardım beklememeliyiz. *ÖAA 1766 < AVP-1*

Mevlam birçok dert vermiş, beraber derman vermiş. 1. Her derdin bir çaresi vardır. 2. Tanrı insana dert verdiği gibi dermanını da vermiştir.

Ne yersen onu ye, dişin taşa değmesin; ne giyersen onu giy arkan güneşte yanmasın; neye inersen ona bin ayağın yere değmesin. Kişi kendini her türlü tehlikelerden, sağlığını bozacak davranışlardan korumasını bilmelidir. *MTA 367*

Olmuşla ölmüşe çare bulunmaz. 1. Bazı önemli olayları yaşamak kaderimizde varsa bunu önlemek mümkün değildir. 2. Kaderin önüne geçilemez.

Öcün iyisi bağışlamak. İnsan kendisine yapılan kötülük karşısında öç almayı düşünmek yerine bağışlama yoluna giderse, karşısındaki kişi zamanla hatasını anlayacaktır.

Özürü kabahatinden büyük. Birisinin başına dert açan kimse hatasını düzeltmek için o kişiye daha fazla zarar verecek davranışlarda bulunmamalıdır.

Yağmur yağar, yarıklar örtülür. Bazı dertlerin çaresi kendiliğinden gelir. *RS s. 405*

Yalvarmakla domuz darıdan çıkmaz. Ne kadar konuşulursa konuşulsun bazı dertlere çalışmadan çare bulunmaz.

Yangın bacayı sarmadan çare bulmalı. Dert fazla büyümeden çaresine bakılmalıdır. *RS s. 407*

Yangın su ile söndürülür. Her derdi doğru çareyle çözmek gerekir. *RS s. 408*

Yara, sıcakken sarılır. Dertlere çare zamanında bulunmalıdır. *RS s. 409*

Yıkılmadıkça yapılmaz. Dert gelmeden çare gelmez.

Yitiği olan anasının koynunu arar. İnsanlar çareleri yakınlarında ararlar. *RS s. 418*

Zaman her yarayı tedavi eder. İnsana çok korkunç gelen olaylar, zaman geçtikçe önemini yitirmeye başlar ve buna katlanmak daha kolaylaşır.

Zararın neresinden dönülse kârdır. Kişi yaptığı işten zarar göreceğini anladığı zaman o işi ne kadar erken bırakırsa o kadar yararına olur.

→ YARDIM, ÖĞÜT, BENCİLLİK

Kedi uzanamadığı ciğere mundar der.

ÇEKEMEMEZLİK

Çekememezlik, kıskançlık, haset etme, herhangi bir bakımdan kendinden üstün gördüğü birinin bu üstünlüğünden acı duyma anlamındadır. İnsanın hayatta acınacak bir durumda olmasına karşılık kıskanılacak kadar iyi durumda olması tabii ki yeğlenir. Haset eden kimseler başkalarının sahip oldukları, kendisinin ise sahip olamadığı şeyi çekemezler. Birinin arkadaşı bir şey alsa aynısından o da almak ister. Böyle kimseler elde edemedikleri şeylere de kusur bulurlar. Bu rahatsızlık veren bir haldir, onun için haset eden insanların huzuru olmaz. Gösterdikleri olumsuz tavırlarıyla kendi şanssızlıklarını kendileri yaratırlar. Çekememezlik Türk toplumunda hoş karşılanmayan bir karakter zayıflığıdır.

Acınmaktansa haset edilmek evlâdır. Başkalarının kendisine acıması insana gurur kırıcı gelir. Bu yüzden insan kendisine imrenilmesini merhamet edilmesine tercih eder. *TDK - 1 s. 26*

Aşağıki çeşme kol gibi akıyor. Aynı şeylere sahip kıskanç kişiler, hep başkalarında olanın kendilerininkinden daha iyisi olduğunu düşünürler. *Ş 151*

Çingene çingeneden köy kıskanır. Bayağı, görgüsüz kimseler birbirlerinin iyi bir şeye sahip olmasını istemezler. *TDK-2 s. 34*

Elin adamı eşeği makamiyle anırtır. Gösteriş meraklıları yaptıkları işi abartarak yaparlar. *RS s. 159* →Açgözlülük

Elin attığı taş uzak düşer. Başkasının yaptığı bir iş, kıskanç kişiye önemli gibi görünür. *TDK-1 s. 110*

Elin tavuğu ele kaz, fındığı koz görünür. Aynı şeylere sahip iki kişi bazen karşısındakinin malını daha üstün görür ona imrenir. *MNÖ 3202 < AVP-1*

Göz hasmını tanır. Kişi, kendine zarar verecek düşmanını bilir.

Hasedin kılıcı kesmez. Kıskanç kimseler başkalarına kötülük yapmak istediklerinde kendileri zarar görürler. *RS s. 207*

Haset eden mahrum kalır. Hep kendini düşünen başkalarının iyi olmasını istemeyen kimseler hiç dost edinemezler. *Ş 1691*

Haset asla rahat etmez. Kalbi fesat kimseler hiç kimseyi sevmez ve yakınlık göstermezler. Bu yüzden herkesten kaçar ve rahatsız olurlar. *MNÖ 4128*

Kedi uzanamadığı ciğere "mundar" der. Bazı insanlar çok istedikleri bir şeye sahip olamadıkları zaman onu kötüleyerek, kendilerine layık olmadığını söyleyerek beceriksizliklerini gizlemek isterler. *MNÖ 5307 < Ş 3028*

Komşu darısı iri olur. Bazı insanlar kendilerinde de olan bir şeyin aynısını başkalarında gördükleri zaman ona imrenerek bakarlar. *MNÖ 5701 < AVP-1*

Komşunun tavuğu komşuya kaz, karısı kız görünür. İnsan kendisinde olan bir malın aynısını komşusunda görse, bazen ona bakarken imrenir. *Ş 2932*

Ördek kaza bakarak çatlar. Kendini beğenmiş kimseler kendilerinden üstün birini görünce çok rahatsız olurlar.

Tavuk kaza bakmış da kıçını yırtmış. Güçlü, zengin kimselere özenerek onlarla yarış etmeye kalkışan kimseler kendilerini çok zor durumlara sokarlar. *ÖAA 2389*

Tilki demiş ki "Benim için demem, amma üzümsüz bağın kütüğü kurusun." Fesat kimseler birisinin kötülüğünü istediği zaman kendilerini haklı göstermek için bunu başkalarının çıkarı için istediğini söylerler. *ET 1455*

Adam olacak çocuk bakışından bellidir.

ÇOCUK

Çocuk bebeklik ile ergenlik çağı arasındaki gelişme döneminde bulunan küçük yaştaki erkek veya kıza verilen addır. Çocuk karı kocayi birbirine bağlayan ve aile kavramını pekiştiren en önemli bağdır. Çocuk yetiştirmek zor olduğu kadar büyük sorumluluk getirir. Çocuklar kötülük bilmeyen, düşündükleri gibi konuşan, sır saklayamayan masum yaratıklardır. Türk toplumunda erkek çocuğunun soyu sürdürmesi, kız çocuğunun ise geleceğin annesi olması yönünden çok özel biçimde yetiştirilmesi gerektiğine inanılır.

Abdal düğünden çocuk oyundan usanmaz. Yoksul ama yemeği, eğlenmeyi seven insanlar bunların bol olduğu düğünleri çok severler. Aynı şekilde çocuklar da çok zevk verdiği için oyun oynamayı çok severler. *OAA 5 < AVP-1*

Aç aman bilmez, çocuk zaman bilmez. Aç insan karnını doyurmaktan başka birşey bilmez. Aynı şekilde çocuk da isteği ne olursa olsun, hemen yerine getirilmesini ister.

Adam olacak çocuk bakışından bellidir. İlerde nasıl bir insan olacağı çocuğun davranışlarından ve huyundan az çok belli olur. *OAA 88 < AVP-1*

Ağaç yaş iken eğilir. İnsana çocuk yaşta her türlü eğitim kolayla aşılanabilir. Daha sonraki yaşlarda yeni alışkanlıkların kazanılması veya eskilerinin değiştirilmesi güç olur. *Ş 162*

Akıllı babanın akılsız oğlu olur. Yetenekli, çalışkan kimseler işine gösterdiği ilgiyi çocuğuna da göstermezse, çocuk kendisi gibi olmayabilir.

Akıllı oğlan neyler ata malını, akılsız oğlan neyler ata malını. Akıllı evlat ailesinden yardım görmese bile kendi ihtiyaçlarını karşılayabilir. Akılsız evlat ise babasından kalan malı bile gerektiği gibi kullanmayı beceremez → **Hayırlı.**

Allah dört gözden ayırmasın. Ana babalı, sevgiyle büyüyen çocuk, daha bakımlı ve korunmalı büyür, sorunlan az olur.

Anaları ne ki danaları ne olsun. Çocuk en büyük ilgi ve bakımı anadan görür zamanla ondan gördüklerini uygular ve sonuçta anasına benzer.

Analı kuzu, kınalı kuzu. Çocuk ancak anne sevgisi ve ilgisiyle daha bakımlı, daha neşeli, daha temiz yaşar *OAA 291 < Ş 287*

Ananın ilki olmaktan dağlarda tilki olmak yeğdir. Ailede ana babadan sonra evin geçimi ve idaresi en büyü çocuğa kalır. bu yüzden ilk çocuk büyüdüğünde büyük bir sorumluluk almak zorunda kalabilir.

Anası ağaca çıkarsa kızı budak budak gezer. Kız çocuğu anasının davranışlarını taklit ederek kendini ona benzetmeye çalışır. *MTA 1300*

Anası olmayanın babası olmaz. Anne, çocuğa babadan daha iyi bakar, onun isteklerini ve sorunlarını daha iyi bilir. *TDK-1 s. 44*

Anasının çıktığı dala kızı salıncak kurar. Çocuk büyüdükçe ana babasını kendine örnek alır; hatta onlardan daha fazlasını yapmaya çalışır. *RS s. 43*

Anasız çocuk evde çürür, babasız çocuk çarşıda. Anne sevgisinden yoksun çocuk bakımlı ve sağlıklı yetişmez. Babasız büyüyen çocuk da geçimini sağlayamaz ve sıkıntı içinde yaşar. *RS s. 43*

Anasız kuzu melemez. Annesiz büyüyen çocuk ne kadar iyi şartlarda yetişirse yetişsin yine de mutlu olamaz. *TDK-1 s. 43*

Anne, "Oğlum seni seviyorum" demiş. Oğlu da "Anne ben de oğlumu seviyorum" demiş. Ana babasından gördüğü sevgi ve şefkatle büyüyen çocuk evlenip çocuk sahibi olduğunda aynı sevgi ve ilgiyi kendi çocuğuna gösterir.

Armut dalının dibine düşer. Çocuk büyüdükçe kendi soyunun özelliklerini gösterir.

Atasız uşak/evlat yularsız eşek (gibidir). Anasız babasız büyüyen çocuk disiplinsiz yetişir. Bu yüzden de topluma yararlı bir insan olması beklenemez. *TDK-1 s. 49*

Baba oğluna bir bağ vermiş, oğlu babasına bir salkım üzüm vermemiş. İnsan hayırsız bir evlada sahipse, ona ne kadar mal ve zenginlik bırakırsa bıraksın, yaşlandığında ondan pek bir yardım göremez.

Baba yanar oğula, oğul dayanır oğula. Her insan yaşlandığı zaman çocuğunun kendisine destek olmasını, ilgi göstermesini bekler. *TDK-1 s. 56*

Babasına hayrı olmayanın kime hayrı olur. Kişinin en yakınına bile bir yararı yoksa, kimse ondan bir şey beklemez. *RS s. 70*

Bacak kadar boyu var türlü türlü huyu var. Çocuklar bazen o yaştaki bir çocuktan beklenmeyen davranışlar içinde bulunurlar ve çevresindekileri şaşkınlığa uğratırlar. *Ş 961*

Bir baba dokuz oğlan besler, dokuz oğlan bir babaya bakamaz. İnsan kaç çocuğu olursa olsun, çalışıp didinip onlara bakar ve büyütür, ama onlar hayırsız çıkarsa hiçbiri yaşlılığında yardımına koşamazlar. *OAA 614 < ET 1136*

Bir ev donanır, bir kız donanmaz. Kız evladı güzel görünmek için giyime ve süse çok düşkün olur, istekleri hiç bitmez. *OAA 632 < ET 1192*

Bir evde iki kız, biri çuvaldız biri biz. İki kız çocuğu olan bir evde ablası ne giyer, ne isterse, küçüğü de ondan aşağı kalmak istemez, bu yüzden yer yer huzursuzluk çıkar. *OAA 631 < AVP-1*

Bir evde iki kız, biri çuvaldız biri biz; bir evde iki oğlan, biri devlet, biri mihnet. Bir evde çocuk fazla olursa, istekleri de çok olur. Kız çocuklan giyim kuşam ister, oğlan çocukları da, maddi manevi sıkıntı yaratır büyüklerine . *RS s. 89*

Bir kaz doymaz, bir kız. Kazlar ne kadar çok yeseler de gene

yem peşinde koşarlar. Aynı şekilde kız çocuğunun kıyafete, takıya ve süslenmeye olan istekleri de bitmek bilmez. *MNÖ 1609 < AVP-1*

Bir tane az, iki tane karar, üç tane zarar, dört tane çingeneye yarar. Az çocuğun bakımı kolay, istekleri az olur. Çocuk fazla olunca hepsiyle aynı anda ilgilenmek güç olur.

Büyükler evde söyler, çocuklar damda beyan eder. Çocuklar gizliyi saklıyı bilmezler, evde duyduklan herşeyi dışarda söylemekten çekinmezler . *TDK-1 s. 74*

Çam dalı ağıl olmaz, el oğlu oğul olmaz. Her şey kullanıldığı yerlere göre önemlidir. Bir şey ayn ayrı işlerde kullanılmaz. Başka birinin çocuğu da insana kendi çocuğu gibi gelmez. *TDK-1 s. 78*

Çingene, "Çocuğumun hastalığı bir şey değil, huyunu değiştirir" demiş.. Açgözlü, yüzsüz bir soydan gelen çocuklar maymun iştahlı ve görgüsüz olurlar. *RS s. 113*

Çoban olan koyun gütmek, oğul babanın huyun gütmek gerektir. Bir meslekte çalışan kişi yalnızca o mesleğinin işini yapmalı, çocuk da büyüyünce babası gibi olmayı kendine amaç edinmelidir. *Ş 1616*

Çocuğa emniyet olmaz. Çocuk bir davranışta bulunacağı zaman sonuçlannı iyice düşünmez. Bu yüzden bazen tehlikeli durumlar yaratabilir. *MNÖ 2198 < AVP-1*

Çocuğa iş buyuran ardınca kendi gider. Çocuk verilen her işi beceremez ve o işi sonunda biz yapmak zorunda kalırız. *ÖAA 803*

Çocuğa, "Ne işliyorsun?" demişler, "Büyüğün yaptığını işliyorum" demiş. Çocuk büyüklerinden gördüğü doğru veya yanlış davranışları kendine iş edinir, onlar gibi olmak ister. *TDK-1 s. 81*

Çocuğa uyan çocuk olur. Çocuklar her şeyin kendi isteklerine uygun olmasını isterler. Bu istekleri bazı büyükler hoş karşılamayabilir. ancak bu sebeple çocuklara aşın tepki göstermek bir büyüğe yaraşır davranış değildir. *TDK-1 s. 81*

Çocuğu olanın bir, olmayanın bin derdi var. Çocuğu olan çocuğun yaramazlıklarından, isteklerinden yakınır. Olmayan ise yalnızca çocuk sahibi olamamaktan yakınır. *RS s. 115*

Çocuğu şımartma, başına çıkar. Bir çocuğun derdini, sıkıntısını en iyi onu doğuran bilir.

Çocuğun bulunduğu yerde dedikodu olmaz. Çocuk duyduğu her şeyi başkalarının yanında söylemekten çekinmediği için, onun yanında gizli saklı şeylerden bahsetmek sakıncalıdır. *MNÖ 2202 < AVP-1*

Çocuğun dilinden anası anlar. Bir çocuğun derdini sıkıntısını en iyi onu doğuran bilir. *RS s. 115*

Çocuğun hatırı olmaz. Çocuğun istekleri bitip tükenmez. Bazen zararlı şeyler de isteyebilir. bu yüzden çocuğun her isteğini yerine getirmek doğru değildir. *RS s. 115*

Çocuğun yediği helâl, giydiği haramdır. Çocuğun giyiminden çok beslenmesi önemlidir, çünkü çocuk giysisini hor kullanır, çabuk eskitir ama aldığı besin, sağlıklı büyümesini sağlar. *ÖAA 806 < Ş 1623*

Çocuk ağlamadan büyümez. Küçük çocuk, sıkıntılarını ve isteklerini konuşamadığı için ancak ağlayarak belli eder. *TDK-1 s. 81*

Çocuk büyütmek taş kemirmek. Çocuklar yaptıkları yaramazlıklarla ana-babaya güç olanlaryaşatır, bunun için sabırlı olmak gerekir. *MNÖ 2191 < AVP-1*

Çocuk düşe kalka büyür. Çocuk düşüp biraz canı yakınca hemen paniğe kapılmamalıyız, çünkü her çocuk büyüyünceye kadar böyle ufak tefek kazalar geçirebilir. *ÖAA 807 · ET 1628*

Çocuk çocuğa bakarak ağlar. Çocuklar birbirlerinden gördüklerini ve birbirinin yaptıklarını yapmak isterler.

Çocuk dolu eve şeytan pek az girer. Çocuklar evin neşe kaynağıdır. Bu yüzden çocuk bulunan evlerde mutluluğu bozacak davranışlara kimse kalkışmaz. *MTA 1566*

Çocuk ekmeği dolapta bitiyor/yetişiyor sanır. Çocuk evin geçimini nasıl sağlandığını bilemez, o yalnızca ihtiyacının karşılanmasını ister. *RS s. 115*

Çocuk evin meyvesidir. Evlilikte kurulan yuvanın en önemli ürünü çocuktur. Hem evin neşesini sağlar, hem de soyun devamını. *TDK-1 s. 81*

Çocuk isteyen belasını da istemek gerek. Çocuğun varlığı aileye nasıl mutluluk kaynağı oluyorsa, ona sahip olmak isteyen, ihtiyaçlarını karşılamak, yaramazlıklarını akatlanmak zorundadır. *MNÖ MNÖ 2195*

Çocuk karı koca arasında altın toptur. Çocuk bir ailenin en değerli varlığıdır. *RS s. 115*

Çocuk karıyla koca arasını bulur. Çocuk karı koca arasındaki evliliği daha da sağlamlaştırır. *RS s. 116*

Çocuk kısmı hem ağlatır, hem güldürür. Çocuk bir evin neşe kaynağıdır. Ama bazen de yaramazlıklarıyla ana ve babayı üzdükleri olur. *RS s. 116*

Çocuk kısmı hem dost, hem düşmandır. Çocuk sahibi olan her ana baba bundan büyük mutluluk duyar. Fakat çocukların yaramazlıkları ana babaya bazen üzüntülü ve sıkıntılı anlar yaşatabilir. *RS s. 116*

Çocuk padişah tanımaz/bilmez. Çocuk istekleri karşılanmadığı zaman vardan yoktan anlamaz, ortalığı birbirine katar. *RS s. 116*

Çocuk uyuya uyuya büyür, yaşlılar uyuya ölür. Çocuğun sağlıklı büyüyebilmesi için beslenmesine olduğu kadar düzenli uyumasına da önem vermek gerekir. *MTA 1567*

Çocukla yoğurt yiyen ağzına yüzüne bulaştırır. Çocuklar yapılan işten hayır gelmez. *RS s. 116 < AVP-1*

Çocuklar çıkma yola, düşersen güler, düşerse ağlar. Çocuklar eğlenceyi sevdiklerinden, büyüklere acı veren şeyler bile onlara komik gelir, ancak kendi canları yandığında ağlarlar. *TDK-1 s. 81*

Çocuklar oynamaktan, gençler işlemekten ihtiyarlar da söylemekten yorulmaz. Çocuklar yalnızca oyundan ve eğlenceden hoşlanır, gençler verimli olmaya çalışırlar, ihtiyarlar ise ellerinden fazla gelmediği için devamlı söylenir ve yakınırlar. *RS s. 116*

Çocuklu avrat, sıpalı eşek ile yola gidilmez. Kucağında çocuklu kadınla yola çıkılırsa yolculuk bazen sıkıcı ve bunaltıcı hale gelebilir. *TDK-2 s. 35*

Çocuklu ev pazar, çocuksuz ev mezar. Çocuk olan evde gürültü, patırtı eksik olmaz, çocuk olmayan evde ise sessizlik hüküm sürer.

Çocuklu kadın, kargalı çınar, civcivli tavuk. Çocuklu dişi çocuğuna zarar verecek tehlikelere karşı nasıl hırçın ve yırtıcı oluyorsa, ağaçlar da üzerine konan kuşların korunmasını ve saklanmasını sağlar. *MNÖ 2208 < AVP-1*

Çocuksuz baba meyvesiz ağaca benzer. Çocuk sahibi olamamak herkese büyük üzüntü verir. Fakat bu durum en çok erkeği üzer. *TDK-1 s. 81*

Çocuktan al haberi. Büyükler bazı konuları abartarak veya gizleyerek işine geldiği gibi anlatır, çocuklar ise olayı olduğu gibi anlatmakta sakınca görmez, gerçeği söylerler *ÖAA 809 < Ş 1627*

Dadıya dadanan evlat yüzüne hasret kalır. Evde durmayıp çocuğun bakıcı tutan ana baba çocuk sevgisini doyasıya yaşayamaz. *RS s. 120*

Dana büyür ama çulu büyümez. Çocuk çabuk büyür, ama ona ait eşyaları öylece kalır. *MNÖ 2350 < AVP-1*

Dana ne kadar büyüse gene anasını emer. Çocuk ne kadar büyüyüp yetişkin biri olsun, yine de anasının gözünde çocuktur. *TDK-1 s. 86*

Devletsiz oğlun olmaıktan, devletliye kul olmak yeğdir. varlıklı ve hayırsız bir evlada sahip olmaktansa, başkalarının hizmetinde çalışıp geçinmek daha iyidir. *Vl 395*

Doğurdum oğlum oldu, evlendi komşum oldu. Oğ-

lan çocuğu evlenip aileden ayrıldığı zaman yine de isterse ana-babasına yakın bir yerde oturabilir, ama kız çocuğu evlendiği zaman kocası uzak yerdeyse onunla yaşamak zorundadır.

Dört göz bir evlat içindir. Ana-babalar çocuklarına iyi bir gelecek sağlamak için hiçbir fedakârlıktan kaçınmazlar. *ET 2019*

Ekin ektim yel aldım, değirmen yaptım sel aldı, oğul yetiştirdim el aldı. Ana baba çocuklarını büyük fedakârlıklarla yetiştirirler. Fakat çocuklar evlenme çağına geldiği zaman baba evinden ayrılmak zorunda kalırlar. *RS s. 154* → **Doğurdum**

El adamından oğul olmaz. Evlatlık alan bir aile, ona ne kadar ilgi gösterse de, öz annesi ve öz babasının vereceği şefkati ve sevgiyi veremezler. *MNÖ 3130 < AVP-1*

Ele (öyle) atadan, bele (böyle) ogul (oğul). Erkek çocuğun karekter, davranış ve düşünceleri büyük ölçüde babaya benzer. *MTA 1679*

Eşeğe "sıpan oldu" demişler, "sırtımdan yükümü alacak değilya, önümden yemimi alacak" demiş. Malına düşkün, çocuk sevgisinden yoksun kimseler, çocuk sahibi olduğunda, sevinmekten çok onu getireceği masrafa endişelenirler. *TDK-2 s. 177 < AVP-1*

Evladı ben doğurdum amma gönlünü ben doğurmadım. Çocuk birçok özelliklerini kerddisini odğuran ana babasından alır ama istekleri, arzuları onlarınkine benzemeyebilir. *ÖAA 957, 1638*

Evladı olmayının insafı da/merhameti olmaz. Çocuk sahibi olan insanlar merhamet konusunda diğer insanlara nazaran daha duyarlı olurlar. *RS s. 177 < AVP-1*

Evladın hamı tatlı olur. Çocuklar küçük yaşta daha sevimli olurlar. *RS s. 177 < IA*

Evladın var mı, derdin var. Çocuk sahibi olan ana babalar onların her türlü ihtiyaçlarını karşılamak, her türlü sorunlarıyla ilgilenmek zorundadırlar. *ÖAA 1201*

Evladın varsa bin derdin var, evladın yoksa bir derdin var. Çocuk sahibi olanlar onu yetiştirmek için bir sürü sıkıntıya katlanmak zorundadır. Çocuğu olmayanların da bir tek üzüntüsü vardır, o da çocuk özlemi. *RS s. 177*

Evladını dövmeyen dizini döver. Çocuğa küçük yaşta gereken disiplin sağlanmazsa şımarık büyür, ilerde laf anlatmak terbiye vermek çok zor olur. *MNÖ 3477*

Evlat kısmı şirin lokmadır, ne iyisinden geçilir, ne kötüsünden. İnsan iyi veya kötü huylu olsun evladından vazgeçemez. *RS s. CÇ*

Evlatsız yurt, odunsuz ocağa benzer. Çocuk sahibi olamayan ailelerde neşesiz bir hayat hüküm sürer. *RS s. 177*

Haberin doğrusun oğlandan al. Çocuklar duyduğunu, gördüğünü olduğu gibi olur olmaz her yerde çekinmeden söylerler. Bu yüzden çok gizli şeyleri bile çocuklardan duyup öğrenebiliriz. *Vl 48*

Hayırlı evlat neylesin malı, hayırsız evlat neylesin malı. İyi yetişmiş bir evlat babasından kalacak malı düşünmez, çalışıp kazanmasını bilir. Şımarık ve dengesiz yetiştirilmiş bir evlat ise, babasından ne kadar çok mal kalırsa kalsın kıymetini bilmez, kısa sürede yer bitirir. *ÖAA 1383*

Hayırsız evlat baba ocağına incir diker. Ana baba hakkını bilmeyen evlatlar işleri düşünce onlardan çıkar sağlarlar ama onlar zor durumda kaldığında yadım etmezler. *MNÖ 4167*

Hayırsız evlat dermansız dertten beterdir. İnsan hayırsız bir evlada sahip olunca bundan büyük üzüntü duyar. Çünkü hayırsız evlat yalnızca düştüğünde ana babasını arar. *RS s. 210*

Her alimden alim doğmaz. Bilgili, kültürlü kimselerin çocukları da bilgili olmayabilir. Bu zamanla kişinin kendini yetiştirmesine bağlıdır. *RS s. 213*

Her kimin evladı var, başından büyük derdi var. Çocuk büyütmek yetiştirmek, onların ihtiyaçlarını karşılamak kolay birşey değildir. ama insan evladı işin bütün bu sıkıntılara seve seve katlanır. *RS s. 219 < DA*

Herkes pişirdiğini soğutsun, doğurduğunu büyütsün. Herkes kendisini ilgilendiren konularla uğraşmalı, başkalarının işene karışmamalıdır. Aynı şekilde herkes kendi çocuğunu yetiştirmekten sorumludur. *RS s. 218*

İyi evlat (anayı) babayı vezir eder, kötü evlat rezil eder. Dürüst, ahlâklı, akıllı evlat, (ana) babaya gurur verir. Ahlâksızlık gibi kötü huylar edinen çocuklar ise ana-babasını insan içine çıkmayacak derecede utandırırlar. *ÖAA 1615*

İyi evlat tutar ananın malını, kötü evlat satar ananın malını. İyi evlat anasına saygı gösterir, malını korur; kötü evlat ise, anasına üzüntü verir, çalışmaz, serserilik eder, malını tüketir. *TDK-1 s. 148*

İyi oğul bilir ana halini, kötü oğul satar baba malını. İyi yetiştirilmiş çocuk ana babası sıkıntılı olduğu zaman bunu anlayışla karşılar, Onlara yardımcı olmaya çalışır. Anlayışsız evlat ise ailesi kötü durumda bile olsa o yine kendi çıkarını düşünür. *RS s. 254*

Karga yavrusuna bakmış, "benim ak pak evladım" demiş. Başkalarına çirkin ve sevimsiz görünse de herkese kendi çocuğu güzel ve kusursuz görünür. *ÖAA 1682*

Karpuz kökeninde büyür. Çocuk doğup büyüdüğü çevrede ve ana-babasının sorumluluğu altında gelişir, yetişir. *ÖAA 1695 < ET 2728* → **Kavun**

Karpuz sulandıkça büyür. Çocuk ana baba ve çevresinden gördüğü imkânlarla büyür, yetişir. *ET 2727*

Kavun karpuz kökeninde büyük. Çocuk ana baba yanında, büyür. Doğup büyüdüğü çevrede gelişir. *ÖAA 1351*

Keçi nerden atlarsa oğlağı da ordan atlar. Ana babanın ve davranışları nasılsa çocuğun ki de hemen hemen aynı olur. *MTA 6373*

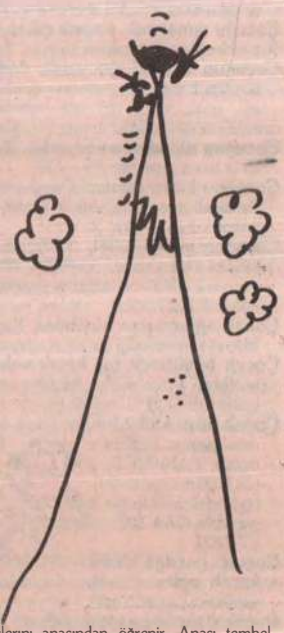

Keçi nereye çıksa oğlağıda oraya çıkar. Küçükler daima büyüklere özenir, onlar gibi olmak, onların yaptıklarını yapmak isterler. *ÖAA 1745*

Kedi oğlu miyavlayarak doğar. Çocuk birçok özelliklerini doğar doğmaz ana-babasından alır. *TDK-2 s. 64*

Kendirden bez, üveyden öz olmaz. Ne kadar iyi davranırsa davransın üvey anne bir çocuğu kendi öz annesi gibi sevemez. Aynı şekilde hiçbir çocuk üvey annesini öz annesi gibi sevemez. *TDK-2 s. 65*

Kız anasından görmeyince sofrayı kaldırmaz. Kız çocuğu temizlik, yemek yapma ve diğer ev işlerini anasından öğrenir. Anası tembel, üşengeç, rahatına düşkün biriyse, büyüyüp evlenince o da anası gibi olur. *RS s. 285*

Kız anasını, inek danasını bilir. Kız çocuğu daha çok anası-

na düşkün olur, onun gibi olmak ister. *RS s. 285*

Kız beşikte çeyiz sandıkta. Kız çocuğu daha çok anasına düşkün olur, onun gibi olmak ister. *OAA 1421 < AVP-1*

Kız bir sevgi ile doğar, bin sevgiye çıkar; oğlan bin sevgi ile doğar, bir sevgiye iner. Kız çocuğu, oğlan çocuğundan daha sevimli olur, büyüyünce de talibi çok olur. Oğlan çocuk büyüdüğünde bir kızı sever ve alır, anasını unutur. *TDK-1 s. 160*

Kız boğazı kırk boğum olur. Kız çocuğunun masraflan aileye büyük yük getirir. O kadar ki onlara yapılan masraf bazen ailenin diğer ihtiyaçlarından daha fazla olur. *TDK-1 s. 160*

Kız büyür bahtı beraber büyür. Kız çocuğu hangi şartlarda yetişirse yetişsin nasıl bir yaşam süreceği evlenip koca sahibi olmasına bağlıdır. *TDK-1 s. 160*

Kız dediğin kaledir, yıkılırsa çürük çaput olur. Kız çocuğu yetiştirmek erkek çocuğu yetiştirmekten daha zordur. Çünkü namusuna gölge düşürürse ailesi onu eskisi gibi sevmez. *TDK-1 s. 160*

Kız doğuran tez kocar. Kız çocuğu erkek çocuğu gibi güçlü değildir. Bu yüzden büyüyüp evlenene kadar ana-baba ona bakmak, ilgilenmek ve korumak zorunda kalır.

Kız evladı yerine düşerse bir eyerli at, yerine düşmezse bir uyuz it. Kız çocuğu soylu, hoşgörülü bir aileye gelin giderse mutlu bir yaşam sürer; eğer geçirimsiz, fesat kimselerse sürekli itilir, kakılır, hayatı zindan olur. *TDK-1 s. 160*

Kız gittiği, oğlan bittiği yerde ekmek yer. Kız evladı evlendikten sonra ihtiyaçlan kocası tarafından karşılanır. Erkek evlat ise büyüdükten sonra çalışıp ihtiyaçlarını kendi başına karşılayabilir. *TDK-1 s. 160*

Kız halasına oğlan dayısını. Kız çocuğu genelde halaya, erkek çocuk ise dayıya benzer.

Kız ile altın gizli gerek. Yetişkin hale gelmiş kız çocuğu için kaçırılma tehlikesi söz konusu olduğu için altın gibi korunup muhafaza edilmesi gerekir. *MNO 5551 < AVP-1*

Kızı var nazı var, oğlu var, sözü var. Ana baba üzerine fazla titrediği için kız çocuklan nazlı büyürler, oğlan çocuğuna nazaran daha zor ikna olurlar. *RS s. 286*

Kızı olan tez kocar. Kız çocuğu büyütmek daha çok özen daha çok masraf ister. Bu yüzden kız yetiştireni aile çok sıkıntı çeker. *TDK-1 s. 161*

Kızını kız iken övme, gelin iken öv; gelin iken övme, kucağı çocuklu iken öv. Kız çocuğu evlendikten, hele bir de çocuk sahibi olduktan sonra eski güzelliğini ve tazeliğini büyük oranda kaybeder. *TDK-2 s. 67*

Kızın var, sızın var. Kız çocuğu süse, gösterişe düşkün olur; istekleri bitmez. *TDK-12 s. 160*

Kızın varsa el'yatağında yatmasın, oğlun varsa el ekmeği tatmasın. Yetişkin kız çocuğu baba evinden başka hiçbir yerde gece yatıya kalmamalı. Aynı şekilde ana baba oğullannın ihtiyaçlarını en iyi şekilde karşılamaya çalışmalı, başkalarına muhtaç edtmemelidir. *TDK-1 s. 160*

Kurdun oğlu kurt olur (ademle büyüse de). Hain, kötü huylu, saldırgan kimseler çocuklarını da kendileri gibi yetiştirirler. *MNO 5980 < Ş 2951, VI 358*

Kurdun oğlu kuzu olmaz. Geçimsiz, saldırgan görgüsüz kişilerden olan çocuk iyi huylu, dürüst biri olarak yetişmez. *Ş 2951*

Kurt yavrusu kurt olur. Açgözlü saldırgan kişilerin çocuklan da kendileri gibi yetişir. *MTA 1969*

Küçük işer, büyük dayanır düşer. Küçük çocuk ana baba yardımı olmaksızın kendi ihtiyaçlarını karşılayamaz. Büyük çocuk da her ne kadar güçlü, dayanıklı olsa da yine ana baba desteği görmeden rahat bir yaşam kuramaz.

Mal istersen bedeninden, evlat istersen belinden. Mal sahibi olmak için çalışıp emek harcamak gerekir. Çocuk sahibi olmak için de sağlıklı ve güçlü olmak gerekir. *RS s. 315*

Meyve ağaç dalında, çocuk ana kucağında yaşar. Ağaç nasıl meyvesini besler büyütürse, çocuğunda büyüyüp yetişmesi için mutlaka bir anneye ihtiyacı vardır. *RS s. 320*

Oğlan ağlar, derdi çörek. Çocuk bir şey istediği zaman ne olursa olsun isteğinin karşılanmasını ister. Aksi halde huysuzluk edip ana babaya üzüntü verir. *RS s. 332*

Oğlan babadan görür sofra açar, kız anadan görür çeyiz serer. Erkek çocuk babasından para kazanamayı, ev geçindirmeyi öğrenir. Kız çocuğu ise anasından yemek pişirmek, dikiş dikmek gibi ev işlerini öğrenir. *TDK-2 s. 74*

Oğlan babadan öğrenir sofra yazmayı, kız anadan öğrenir kapı gezmeyi. Erkek çocuk erkeğin evdeki görevlerini babadan, kız çocuğu kadının görevlerini anadan öğrenir. *RS s. 333*

Oğlan babaya, kız anaya çeker. Erkek çocuk babasına özenir, ona benzemeye çalışır, kız çocuğu da anasına özenerek ona benzemeye çalışır. *RS s. 333*

Oğlan büyük koç olur, kız üyür hiç olur. Oğlan büyüyüp evlense de yine ana babasının yanına sık sık gelebilir. ama kız evlenip gittiği zaman kocasının rızası olmadan ana babasının yanına gidemez. *TDK-2 s. 74*

Oğlan doğurdum oydu beni, kız doğurdum soydu beni. Erkek çocuk sürekli yaramazlık eder ana babasına dert açar. Kız çocuğu da giyim için, süs için ana babasını masrafa sokarlar. *TDK-1 s. 174*

Oğlanı doğuran ana sevinmesin de ekmeğini yiyen sevinsin. Ana babalar yaşlandıklarında kendilerine daha iyi bakar diye oğlan çocuğunu çok isterler, ama bazen erkek evlat hayırsız çıkıp bu görevini yapmayabilir. *TDK-2 s. 74*

Oğlanın karası para kesesi, kızın karası can tasası. Erkek evlat hyırsız olursa çalışıp kazanmak yerine sürekli baba parasıyla geçinmek ister. Kız çocuğu da kötü çıkarsa yüz kızartıcı davranışlarıyla ana babasının başına dert açarlar. *TDK-2 s. 74*

Oğlanınki oğul balı, kızınki bahçe gülü. Dedeler ve nineler torunlarını severken, oğunllannın çocuğuysa "oğul balı" kızlarının çocuğuysa "bahçe gülü" diye çağırarak severler. *OAA 2066 < AVP-1*

Oğlu olan sevinsin, kızı olan dövünsün. İnsan yaşlanıp iş göremez duruma geldiği zaman en büyük desteği erkek evladından görür. Bu yüzden çoğu insan erkek çocuğa sahip olmayı daha çok ister.

Oğlun oğul olunca tutar ata mülkünü, oğlun oğul olmayınca satar ata mülkünü. Erkek evlat akıllı olursa, babasından kalan malı çar çur etmez daha da büyütür; akılsız, tembel olursa babasından kalanı kısa sürede harcar bitirir. *RS s. 333*

Oğlun varsa el ekmeği tattırma, kızın varsa el evinde yatırma. Ana baba oğlunun ihtiyaçlarını kendisi karşılamalı, başkalarına muhtaç etmemeli, kızlarının da başkasının evinde yatıya kalmasına izin vermemelidir. *RS s. 334*

Oğluna güvenme, koluna güven. Her çocuk ana baba hakkının kıymetini bilmeyebilir. Bu yüzden kişi her şeyden önce kendi geleceğini garantiye almaya çalışmalıdır. *MTA 6481*

Oğul atadan görmeyince sofra salmaz. Erkek çocuk para kazanmayı, ev geçindirmeyi babasından görerek öğrenir. Eğer baba bunları yapamıyorsa, büyüdüğünde oğlu da yapamaz. *RS s. 334*

Oğul babanın huyunu gütmek gerektir. Hiçbir erkek çocuğu anaya özenmez, onlar hep babalan gibi olmak isterler. *RS s. 334*

Oğul babaya, kız anaya yar olur. Erkek çocuk babasının işlerine, kız çocuğu da anasının işlerine yardımcı olur. *RS s. 334 < AVP-1*

Sen seversin oğlunu, o da sever oğlunu. Ana-baba çocuğu sevgi ve şefkatle büyütürse o da evlenip çocuk sahibi olduğunda aynı sevgi ve şefkati kendi çocuğuna gösterir. *TDK-1 s. 186*

Tay babasını geçer. Çocuk büyüdükçe güç kazanır, zamanla babasına karşı üstünlük sağlar. *TDK-1 s. 193*

Uşağı işe koş, sen de ardına düş. Çocuğa bir iş buyurduğumuz zaman yapamayabilir O işi iyice öğreninceye kadar biz de yanında olmalıyız. *OAA 2449*

Yavru kuşun ağzı büyük olur. Ne kadar doysa da, ihtiyaçlan görülse de küçük çocuklann istekleri bir türlü bitmez. *RS s. 411*

Yavru kuşun dilinden anası anlar. Çocukla en çok ilgilenen, onunla daha çok beraber olan annelerdir. Bu yüzden onlann isteklerini, ihtiyaçlarını anneler daha iyi bilirler. *RS s. 411*

Yerdiğin oğlan yer tutar. Küçükken beceriksiz, yeteneksiz diye önem vermediğimiz çocuk büyüyünce, bir bakarız yüksek bir mevkii sahibi olmuş. *OAA 2569 < VI 205*

Yılana yavrusu düşman olur. Kötü kalpli, sinsi, kin dolu kimseleri çocukları da sevmez. *MNÖ 8328 < AVP-1*

→ ANA BABA

Acı patlıcanı kıragı çalmaz.

DAYANIKLILIK

Dayanıklılık, dayanma gücü, tahammül, takat, sabır; bozulmadan, gitmeden, tutunma, sürme, varlığını koruma gücü, sağlamlık, metanettir. Maddi manevi dayanma güçleri değişiktir. İnsan alışkın olduğu şeye daha çok dayanabilir. Acı çekmek insanı dayanıklı kılar. Karşılaşılan bazı durumlar değiştirilemez. Katlanmak gereken olayların hem iyi hem rahatsız veren yönleri olabilir. Bazen sonuçlanmış olan rahatsızlıklara dayanmak gerekir. Her şeyin bir bedeli vardır. Dayanma gücü insanın durumuna göre aynı olmayabilir. Başa gelen olaylara elden bir şey gelmiyorsa katlanmak gerekir. Geleneklerimizde başa gelene rıza göstermesi önerilir.

Abdala "kar yağıyor" demişler, "titremeye hazırım/durmuşum" demiş. Yokluk ve sıkıntı içinde yetişmiş kimseler, her türlü zorluğa alışkındırlar. *OAA 3*

Acı patlıcanı kıragı çalmaz. Zor şartlarda yetişmiş gözü pek kimseler hiçbir zorluk karşısında kolay kolay zarar görmezler.

Acıyı tatmayan tatlıyı anlayamaz. Rahat ve bolluk içinde yetişmiş kimseler yoksulluğun, çile çekmenin verdiği üzüntüyü bilemezler.

Başa gelen çekilir. İnsan karışlaştığı her zorluğun altından kalkamaz; üstesinden gelemeyeceği sorunları sabırla karşılamak zorundadır. *OAA 527 < AVP-1*

Bir gül için bin dikene katlanılır. İnsan çok sevdiği ve arzuladığı şeylere sahip olmak için çok büyük sıkıntılara bile yılmadan karşı koyar. *MNÖ 1584 < AVP-1*

Boynuz öküze, semer eşeğe yük olmaz. Hiç kimse kendisi ve ailesinin geçimi için yaptığı işten şikâyetçi olmaz. *TDK-1 s.71*

Dolu testiye su konmaz. Her insanın bir dayanma gücü vardır. Bu gücün üzerine çıkan işlerin altından kalkamaz. *MNÖ 2557 < AVP-1*

Dünyayı sel bassa ördeğe vız gelir. Gamsız tasasız kimseler çevrelerinde olup biten olaylara hiç aldırış etmezler.

El ile gelen düğün bayramdır. Meydana geen üzücü ve sıkıntılı bir durum bir toplumda herkesi etkiliyorsa insan buna fazla üzülmez, nasıl olsa aynı sıkıntıyı herkes çekiyor diye kendini teselli etmelidir. *Ş 471*

Eşeğin kuvveti var diye iki kişi birden yüklenmemeli. Bir insan çok çalışkan, çok güçlü diye herkes ona iş yaptırmaya kalkışırsa, o insan çabuk yorulur ve yıpranır. *RS s. 172*

Eşeğin semeri kendine yük gelmez. Kendisi ve yakınlarının çıkarı için yaptığı işler insana ağır gelmez. *Ş 424*

Eşek yük altında anıramaz. İnsan çok zor ve ağır bir işle uğraşırken konuşmaya eğlenmeye zaman harcayamaz. *RS s. 174*

Eyer ata yük olmaz. Güçsüz, yoksul kimseler, varlıklı, güçlü kişileri büyük zararlara uğratamazlar. *RS s. 152*

Gökten ne yağdı da/yağar ki yer kabul etmedi/etmesin?. Bir toplumda yönetici, büyük mevki sahibi kimselerin emirlerini, isteklerini alt tabakadaki sıradan kimseler her zaman kabul ederler. *OAA 1269 < Ş 3304*

Gülü seven dikenine katlanır. İnsan birini veya bir şeyi gerçekten arzuluyor ve sahip olmak istiyorsa onun her türlü kusurlarına katlanmak zorundadır. *OAA 1314 < 3334*

Hamala semeri yük olmaz/değildir. İnsana kendisi ve sorumluluğu altındaki kişilerin geçimi için yaptığı işler ağır gelmez. *OAA 1354 < ET 1715*

Islanmışın yağmurdan korkusu olmaz. Herhangi bir şey yüzünden büyük zarara uğramış kimse o şeyin vereceği daha başka zararlardan korkmaz. *Ş 585*

İnsan gâh olur dağı kaldırır, gâh olur darıyı kaldıramaz. İnsan bazen biraz da şansının yardımıyla çok büyük işlerin üstesinden gelir, bazen de ufak tefek bir sorun karşısında bocalar durur. *Ş 621*

İnsan taştan pek, gülden naziktir. Bir insan çok kibar, çok nazik olabilir. Ama mecbur kaldığında da en ağır işlere bile dayanmasını bilir. *Ş 620*

İt kışı geçirir, ama sen dèrisine sor. Maddi zorluklar yaşayan kişi bu sıkıntıları zorda olsa atlatır. Fakat atlatana kadar da iyice yıpranır. *TDK-2 s. 59*

Kazaya rıza gerek. Kaderinde yazılı olan felaket insanın başına mutlaka gelecektir. Bunun önüne geçmek mümkün olmadığı için kabüulenmekten başka çare yoktur. *MNÖ 5263 < AVP-1*

Koç döviişüne koç dayanır. Zor ve ağır bir işin altından ancak güçlü, çalışkan kimseler kalkar. *MTA 1917*

Kol kırılır, boynuna yük olur. *TDK-1 s. 162*

→ GÜÇLÜLÜK, GÜÇSÜZLÜK, ACI ÇEKME.

Elin ağzı torba değil ki buzesin.

DEDİKODU

Dedikodu, konusu çekiştirme veya kınama olan konuşmadır. Dedikodu etmek kadar dedikoduya sebebiyet vermek de hoş olmayan bir davranıştır. Bazı insanlar birbirleri hakkında konuşmaktan garip bir zevk alırlar. Dedikoduya yatkın kişiler en ufak bir açık nokta yakalayınca

kulaktan kulağa yayılmasına neden olurlar. Haber kulaktan kulağa gezerken şekil değiştirebilir. Onun için dedikoducu kişilerden uzak durmalıdır. Türk toplumunda dedikodu hoş karşılanmaz, dilin sıkı tutulması istenir.

Alemin ağzı torba değil ki büzesin/büzülsün. İnsanların, hakkında dedikodu yapmasını engelleyemezsin. Bu yüzden insanlar bunu önlemek için davranışlarına dikkat etmelidir. *ET 2335*

Alemin ağzına kırk arşın bez yetişmez. Başkalarının konuşmalarına hepsinin ağzını kapayarak engel olamayız. Herkes istediğini söyleyebilir.

Ateş olmayan yerden duman çıkmaz. Bir olayın olduğuna dair söylentiler ve belirtiler çoksa o olay gerçekten olmuş olabilir *ÖAA 393 < AVP-1*

Bir ağızdan çıkan bir orduya yayılır. Gizli kalmasını istediğiniz bir şeyi birine söylerseniz, o da başkasına söyler ve kısa zamanda herkese yayılır. *ÖAA 610 < Ş 1121*

Bir şeyin şuyu vukuundan beterdir. Birisi hakkında çıkan aslı olmayan bir söylenti, insanı o söylentinin doğru olmasından daha çok rahatsız eder. *RS s. 93*

Dedikodu, bir köy batırır. Dedikodu kötü sonuçlara varacak büyük olaylar doğurabilir. *RS s. 125*

Duvarda fare var, farenin kulağı var; öyleyse duvarın kulağı var. Duyulması sakıncalı şeylerden bahsederken yüksek sesle konuşmamalıyız. aksi halde oyakınlarda bulunan biri konuşmaları duyup başımıza dert açabilir. *RS s. 146*

El sözü harman tozu. Başkalarının söyledikleri söze fazla değer vermemek gerekir. Her zaman için insan kendi düşünceleriyle hareket etmelidir. *RS s. 164*

Elin/Alemin ağzı torba değil ki/çekip büzesin/büzülsün. Birinin hakkında bir dedikodu çıkmasın; herkes onu kendi de birşeyler katarak anlatır ve bu kimseleri susturmak mümkün olmaz. *ÖAA 1094 < Ş 486*

Elin ayıbını sana söyleyen elinkini de sana söyler. Başka insanların söylediklerini anlatan insanlara güvenmemeli çünkü sizin söylediklerinizi de başkalarına anlatır. *Ş 494*

Fısıltı ev yıkar. En zararsız gibi görünen ufak bir dedikodu bile büyük zararlara sebep olabilir. *RS s. 182 < OA A 1218*

Gıybet haramdır. Başkaları hakkında kötü sözler söylemek ve başkalarını çekiştirmek haramdır. *RS s. 190 < TS*

İki dudak arasından çıkan iki günde dünyaya yayılır. Konuşulan şeyler çabucak başka kimselerin kulağına gider. *RS s. 233*

Kirazı bol denen bağa/yere küçük sepet al da git/sepetin küçüğü ile git. Abartılarak söylenen sözlere inanma. *TDK-2 s. 67*

Kişi biraz da kulağının arkasına vermeli. İnsan söylenen her sözü dikkate almamalı, başkalarına zarar verebilecek sözleri dupymamazlıktan gelmelidir. *RS s. 289*

Koyunu yüze getir, el onu bine yetirir. Başkaları ufak bir şey kazandığını duymasın, bunu öyle abartırlar ki, kısa zamanda herkes senin çok kazandığına inanır.

Otuz iki dişten çıkan otuz iki mahalleye yayılır. Bir ağızdan çıkan bir söylenti kısa zamanda bütün çevreye yayılır. *ET 773*

Sana laf getiren senden laf götürür. Dedikodu yapan, diğer insanları çekiştiren kişi mutlaka bu dedikodulan yaptığı kişiyi de başkalarına çekiştirir. Bu yüzden başkaları hakkında konuşan kişilere güvenilmemelidir.

Selin ağzı tutulur, elin ağzı tutulmaz. Bazı olaylar önlem alınarak engellenir, fakat başkalarının konuşmasına engel olmak imkânsızdır.

Söz ağızdan çıkınca bin dile yayılır. Doğru ya da yanlış birisi bir söylenti çıkardığı zaman o söylenti kısa sürede bütün çevreye yayılır.

Usul söyle dam duyar, damdan da eller duyar. Biriyle gizli bir şey konuşursan fazla yüksek sesle söyleme, etraftan biri duyarsa, kısa zamanda herkese yayılır.

Yerin kulağı var/her sözü işitir. Biriyle bir konu görüşürsen nasıl olduğunu anlamadan bir bakmışsın hiç umulmadığımız kişiler bile o konuyu öğrenmiş olur. *Ş 3876*

→ HABER, GİZLİLİK, KONUŞMA

Alemde itibar zenginle güzele.

DEĞER

Değer, herhangi bir şeyin toplumda seyrekliğinden ve üstünlüğünden dolayı gördüğü rağbettir. Esasen değerli olan nesnelerin değeri hiç bir zaman değişmediği halde yüzeysel olarak kısa süre ilgi uyandıran nesneler çabucak değerden düşerler. Bazı kimseler için önem taşıyan nesneler başkaları için hiç te değerli değildir. Kişilerin önem verdikleri özellikler bir yerde onların değer yargılarını gösterdiğinden kişilikleri hakkında fikir verirler. Türkler arasında bir kişinin gerçek değeri onun topluma olan yararlı katkıları oranında artar.

Abanın kadri yağmurda bilinir. Bir nesnenin değeri gerektiğinde anlaşılır. *OAA 1*

Acı patlıcanı kırağı çalmaz. Değerli olmayan nesnelere kimse dokunmaz, böylece zarar görmeden kalırlar. *ÖAA 23 < Ş 75*

Adam adamın kadrini bilir, sarraf altın kıymetini. Gerçekten değerli insanları onlar kadar değerli kimseler takdir eder. *MNÖ 114*

Ağaran varken kararana kim bakar? Toplumda giderek değer kazanan nesneler daha çok ilgi uyandırır, eskiyenler unutulur. *TDK-1 s. 32*

Akı köpeğe atarlar, karayı yemeğe katarlar. Görünüşü cazip değil diye bir şeyi göz ardı etmemelidir. Karabiber yemeklere tad verir. *TDK-1 s. 35*

Alemde itibar zenginle güzeldir. Toplumda zengin ve güzel olanlar baş tacı edilir. *MNÖ 384*

Altın adı bakır oldu (kız adı dul). Değerli kimselere leke sürülürse değerleri düşer. *Ş 223*

Altın çamura düşmekle kıymetten düşmez. Gerçekten değerli olan nesneler hangi ortamda olursa olsun değerlerini korurlar. *MNÖ 541*

Altın çöpe düşse değerinden düşmez. İnsanın gerçek değeri bulunduğu yere göre değişmez.

Altın küçük, ama değeri fazla. Bir nesnenin değeri büyüklüğü küçüklüğüne bağlı değildir. *TDK-1 s. 41*

Altın pula karıştırılmaz. Değerli olan nesneleri değersizlerin yanına koymamak gerekir. *TDK-1 s. 41*

Altını sarrafa sor cevahiri kuyumcuya. Bir nesnenin değerini onu anlayacak, takdir edeek kimselerce bilinir. *Ş 238*

Altının kıymeti azlığındadır. Değerli nesneler seyrek olduklarından değerlidir. *MNÖ 550*

Altının keymetini sarraf bilir. Bir nesnenin değerini o konunun uzmanı bilir. *OAA 230*

Arı iyi olursa balı Bağdattan getirir. Bir mal kıymetli ise ona ilgi duyanlar çok uzak yerlerden bile gelip onu ararlar. *TDK-1 s. 45*

Astarı yüzünden pahalı. Bir nesneyi temin etmek için katlanılacak fedakarlık kendi değerinden fazla olunca söylenir.

Aş taşınca kepçeye paha olmaz. Bir seyin deeri ona ihtiyaç duyulduğunda ortaya çıkar. *OAA 304*

Attan düşene yorgan döşek, eşekten düşene kazma kürek. Üstün bir durumdan düşenlere hürmet edilir, ancak kötü durumdan daha da kötü duruma düşenlere kimse yardım etmez. *OAA 350*

Babasından mal kalan merteği içinden bitmiş sanır. İnsan kendi emeği karşılığı para kazanmazsa kıymetini bilmez. *OAA 418*

Bal eski petekten yenir. Değerli nesneler eskiden kalmadır. *TDK-2 s. 27*

Balı dibinden, yağı yüzünden. Dipten alınan bal daha lezzetlidir. *AA 424*

Bana yaramayanı bir pula almam. İşimize yaramayan bir şey ne kadar ucuz olursa olsun onunla ilgilenmeyiz. *VI 378*

Beyaz karga da nadir ama isteyeni de nadide. Seyrek bulunan herşeyin mutlaka değerli olması gerekmez.

Beygirin suratını değil süratini överler. Atlarda hız asıl aranan özelliktir. *ET 968*

Biz attık kemik diye, alem kaptı ilik diye. Bazı kimselerin değer vermediği nesneler başkaları için çok değerli olabilir. *MNÖ 1964*

Biz değirmenin önünde değil unundayız. Herhangi bir şey ünlü ise mutlaka değerli demek değildir. *MNÖ 1967*

Buğday başak verince orak pahaya çıkar. Bir nesnenin değeri ona olan ihtiyaçla ortaya çıkar. *OAA 583*

Cambazın cambazlığı seyircinin bakmasıyla. Birşeye ilgi gösterenler olduğu için o şey değerlidir; ilgi olmazsa değerden düşer. *MNÖ 1790*

Çok ağacın gölgesi uzağa düşer. Değerli nesnelerin ünü uzak yerlere ulaşır.

Delikli taş yerde kalmaz. Değerli nesnelere ilgi gösterenler çok olur.

Deve ölürse derisi eşeğe yük olur. Değerli nesneler birden değerlerini yitirdiklerinde kimse yüzüne bakmaz.

Deve var bir akçeye deve var bin akçeye. görünüşte aynı olan nesneler bazı özelliklerinden dolayı birbirlerinden daha değerli olurlar.

Deveden düşenin anası ağlamış, eşekten düşenin ağlamamış. Önemli bir mevkiden düşenlere değer verilse de önemsiz mevkiden düşenlere hiç yüz verilmez. *ÖET 1927*

Devenin derisi / yükü silkintisi eşeğe yük olur. Değerli nesneler değerden düşünce kimse onlarla ilgilenmez.

Dişi aslan tek doğurur ama aslan doğurur. Değerli nesneler az olur ve herkesin ilgisini çeker.

El gözü mehenktir. Bir şeyin değerli olup olmadığına başkaları karar verir. *ET 475*

En beyaz kardır, ama üzerine işerler. Görünüşte cazip olan herşey değerli olmaz. *TDK-1 s. 112*

Eskiye itibar/rağbet olsa bitpazarına nur yaradı. Genellikle yeniler ilgi uyandırır; eskiler itibar görmez. *OAA 919*

Farı/Sıçan deliği bin altın. Tehlike zamanında insana yardım salayan nesne herşeyden kıymetlidir. *MNÖ 3525*

Fena gelmeyince iyinin kadri bilinmez. Birşeyin değerli olduğunu anlamak için ondan daha az değerde olan bir şey ile karşılaştırılması gerekir. *MNÖ 3566*

Göçtük yurdun kadri konduk yurtta bilinir. Bir yerden başka bir yere gidince eski yerin değeri daha iyi anlaşılır. *VI 55*

Göz yumulunca kıymeti bilinir. İnsanın değerinin anlaşılması için ölmesi gerekir. *MNÖ 3866*

Gurbette taşa yaslanmayan evindeki hasırın kıymetini bilmez. İnsan ayrılıp başka yerlere gidince evinin kıymetini bilir. *MNÖ 3887*

Gülün kadrini bülbül bilir. Bir nesnenin değerini onunla birlikte olanlar anlar. *Ş 3331*

Herkesin malı kendine kıymetlidir. Gülün kadrini bir nesnenin değerini onunla birlikte olanlar anlar. *ET 3702*

Hıyar akçesiyle alınan eşeğin ölümü sudan olur. Bir şeyin değeri bağlantılı olduğu başka şeylerle ölçülür. *OAA 1170*

İnsan/Adam kıymetini insan/adam bilir. Değerli insanların değerini kendileri gibi değerli başka kimseler takdir eder. *OAA 1230*

İnsan olmayan insan kadrini bilmez. Değerli insanın keymetini takdir etmek için değerli olmak gerekir. *ET 615*

İnsan ölmeden kıymeti bilinmez. Bir insanın değerinin bilinmesi için ölmesi gerekir.

İnsanın değeri cüssesi ile ölçülmez. İnsanın boyunun büyük olmasımutlaka değerli olduğunu göstermez.

İstanbulun' taşı toprağı altındır. İstanbul büyük bir kent olduğundan herkes için olanaklar sunar.

İti izi at izine karıştı. Değerli insanlarla değersizler birbirlerine karıştı.

itibar zenginle güzeldir. Zengin ve güzel olanlar çevrelerinde aranırlar.

İyi inekten süt umarlar. Değerli kimselerden değerli eserler beklenir.

Kişi izzetini kendi arttırır. İnsan değerini kendi davranışları ile

artırır.

Kişinin sermayesi iki paralık aynadır. İnsan kendi değerini kendi belirler. *MNÖ 5670*

Koç olacak kuzuya bıçak atılmaz. Gerçekten değerli nesneler davranışları ile bunu belirtir ederler ve çevrelerinden saygı görürler. *MNÖ 5688*

Koz gölgesi, kız gölgesi; söğüt gölgesi, yiğit gölgesi; dut gölgesi, it gölgesi. Değerli nesneler özellikleri ile anılır. *ÖAA 1465*

Kurt katırın pahalı olduğunu bilmez. Değerli bir şeye zarar vermeyen kişi onun ne kadar değerli olduğu ile hiç ilgilenmez. *MNÖ 5954*

Mal adama hem dost, hem düşman. Değerli onan nesneler iyi kullanılmazsa insana zarar verir.

Minareyi yaptırmayan yerden bitmiş sanır/bitti beller. Bir eser ortaya koymamış olan kimseer ne kadar zahmetle bir işin meydana geldiğini bilmezler.

Ölmüş devenin derisi eşeğe yüktür. Değerden düşen nesneler başkalarına yük bile olabilir. *MNÖ 6599*

Dağbet güzel ile zengindir. Güzel ve zengin olan kimseler çevrelerinde ilgi odağıdır. *ÖAA 1709*

Sağılır ineğin buzağısı kesilmez. Değerli olan nesnelere zarar vermekten çekinilir. *ÖAA 1738*

Sarı saman vaktinde altın olur. Zaman içinde bazı nesneler değer kazanır. *VI 52*

Sezar'ın hakkını Sezar'a vermeli. Değerli bir nesneyi değerden düşürmeye kalkmak kimseye biryarar sağlamaz; eğer gerçekten değerliyse onu övmek gerekir.

Soldaki sıfır gibi zaittir. Bazı nesneler önemli birşeyin yanındaki önemsez şeyler kadar hiç değer taşımazlar. *Ş 232*

Sütlüyü sürüden çıkarmazlar. Değerli insanın bir topluluktan gitmesine kimse müsaade etmez. *ÖAA 1841*

Şimdi rağbet güzel ile zengine. Güzel ve zengin olan daima gözdedir. *Ş 2259*

Taş yerinde ağırdır. İnsanların değeri iyi bilinip tanındıkları yerde yüksektir. *ÖAA 1977, 1880*

Tavşan ne kadar büyük ise pahası iki akçadır. Bazı şeylerin büyük olmaları onların mutlaka değerli oldukları anlamına gelmez. *VI 399*

Ucuz etin yahnisi tatsız/yayvan olur. Değersiz nesnelerden yapılan şeyler de değersiz olur. *ÖAA 1929*

Vaktine göre bir sıçan deliği bin altın olur. Tehlike anında işimize yarayan nesnelerin değerine paha biçilmez. *MNÖ 7925*

Yapı taşı yapıdan/yerde kalmaz. Değerli olan nesneler mutlaka işe yarar. *ÖAA 1994*

Yörük ata paha olmaz. Değerli olan nesnelere paha biçilmez. *ÖAA 2080*

→ KAZANÇ

Her inişin bir yokuşu, her yokuşun bir inişi vardır

DEĞİŞİM

Değişim bir süreç içindeki değişikliklerin tümüdür. Evrende her şeyin değişim içinde olduğunu düşünmek yanlış olmaz. Değişim toplumların ve kişilerin kültürel yapılarına göre hızlı veya yavaş olabilir. Değişim iyi yönde olduğu gibi kötü yönde de olabilir. Ancak ne olursa olsun değişim kaçınılmazdır. Arzu edilen, değişimin olumlu yönde gerçekleşmesidir. Bazen insanlar değişmek isterler, ama önceki özelliklerinden de kurtulamazlar. O zaman bocalar ve ikileme düşerler. Bu durumda değişimin bir anlamı kalmaz. İnsanlar ve toplumlar uyum sağlayabilecekleri, kültür yapılarına aykırı olmayan değişimleri daha kolay kabul ederler. Türkler kendi geleneksel özelliklerine uymayan, toplumsal gelişmelerini engelleyen değişimleri reddetmiş, yeniliğe ve gelişmeye açık değişimleri benimsemişlerdir.

Açılan solar, ağlayan güler. Hayat sürprizlerle doludur. Rahat ve bolluk içinde yaşayanlar sıkıntı ve sefalete düşebileceği gibi, yokluk içinde yaşayanlar da daha güzel, daha rahat bir yaşama kavuşabilirler. *ÖAA 44 < AVP-1*

Adam hacımı olur varmakla Mekke'ye eşek derviş mi olur taş çekmekle tekkeye? İki yüzlü, sahtekâr, kötü huylu kimseler bazı göstermelik iyi davranışlarla herkesi kandırmaya çalışırlar ama, sonunda ne mal olduklan ortaya çıkar. *RS s. 16*

Ala keçi her vakit püsküllü oğlak doğurmaz. Kaliteli, faydalı şeyler her zaman bol ve iyi şeler üretmez. *MNÖ 368 < AVP-1*

Allah adamı kaptan kaba kotarır. İnsanın başına neler geleceği hiç bilinmez. Zengin insan yoksulluğa, sağlıklı insan hastalığa düşebilir. *RS s. 36*

Alem yine ol alem, devran yine ol devran. Bazı şeyleri değiştirmek mümkün değildir. Bir ülkenin bayrağı, dünyanın varolusu gibi. *MNÖ 383 < AVP-1*

Altından çarık giysen gene adı çarıktır. Bir şeyi ne kadar değiştirirsen değiştir, özü gene aynıdır. *MNÖ 5566 < AVP-1*

Arabı bir batman sabunla yıkasalar yine ağarmaz. Kötü huylan olan kusurlu birini ne kadar iyi göstermeye çalışsanda sonç değişmez. *RS s. 46 < HK*

At ölür eyeri kalır, insan ölür eseri kalır. Bilgili, dahi, topluma faydalı işler yapanlar yaptıklarıyla ölümsüzleşir, fakat hayatını boşuna yaşamış, faydalı birşey üretmemiş kimseler çabuk unutulurlar.

Atın kulağını kesin yine attır, domuzun kuyruğunu kesin yine domuzdur. Bir varlığın şekli ve biçimi değiştirilebilir ama, özü asla değiştirilemez. *VI 606*

Attan indi eşeğe bindi. Bazı kimseler bulundukları iyi mevkiden daha düşük mevkiilere getirilirlerse bu benzetme yapılır.

Attan iner eşeğe binersin, onu da bulamaz yaya gidersin. İnsan yüksek bir mevkiiye gelip kıymetini bilmezse, bir arıda daha küçük bir mevkiiye, hatta hiçbir yararı olmayan yerlere gelir. *TDK-1 s. 51*

Attan inip eşeğe binme. İyi bir mevkiye gelmiş kimse bunun kıymetini bilmezse, o mevkiiden daha düşük yerlere gelebilir. *RS s. 60*

Ayağa değmedik taş olmaz, başa gelmedik iş olmaz. Yaşam üzüntülü ve sevinçli olaylarla doludur. Herhangi bir üzücü veya sevinçli olay karşısında soğukkanlılığımızı tamamen kaybetmemeliyiz.

Ayaz oldu, bulut oldu, geçen günler unut oldu. İnsan bazen sıkıntıya da düşer, kazandığı da olur, kaybettiği de. Ama zaman geçtiktçe hepsi unutulur. *MNÖ 1011 < AVP-1*

Ayının kırk hikayesi/türküsü varmış hepsi de ahlat üzerine. İnsan çok sevdiği, çok arzuladığı bir şey olunca, bütün düşüncesi ve hayallerini onun üzerine kurar. *MNÖ 1023 < AVP-1*

Baki kalan bu kubbede bir hoş sada imiş. Bu dünyada hiçbir şey sonsuza kadar kalmaz. Herşeyin bir gün sonu gelir. Ama geride kalanlar yine yaşamaya devam ederler. *ET 1015*

Baklavanın üstüne işkembe çorbası içilir mi? İnsan güzel bir şeye sahip olup kullanmasını bilmezse o şeyin tadını çıkaramaz.

Baş ayak, ayak baş oldu. Bulunduğu mevkide başarılı olamayan kimseler, kendisinden daha küçük ama başarılı bir mevkide olanlarla bir anda yerlerini değiştiriverirler.

Bıldırkı turnalar bu yıl gözünü tırmalar. Zaman ilerledikçe insan daha çok şeyler görür, Daha çok tecrübe sahibi olur. *RS s. 83*

Bildiğin ayranı bilmediğin yoğurda değişme. Özelliklerini bildiğin, faydalandığın birşeyi daha kaliteli gibi görünen ama ne işe yaradığını bilmediğin şeylerle değişme.

Bir at dört nalın üstünde damia kişneyip durmaz. İnsanın işleri her zaman yolunda gitmeyebilir. Çok iyi bir durumda olan kişi bir süre sona sıkıntıya düşebilir. *MNÖ 1519 < AVP-1*

Bir darlığın bir bolluğu, bir bolluğun bir darlığı olur. Sıkıntı içinde yaşayan kimse bir gün zengin olabileceği gibi, bolluk içinde yaşayan biri de sıkıntıya düşebilir. *MNÖ 1544 < AVP-1*

Biri giderse, biri gelir. Bir mevkide bulunan kişi orada sonsuza kadar kalamaz zamanı gelince aylnlır, yerine başkaları gelir.

Boz eşek siyah olmaz. Doğuda bazı şeyler değiştirilemez, her şeyin kendine özgü bir özelliği vardır. *TDK-1 s. 71*

Bu oynamanın ir ağlaması vardır. İnsan çok sevmeceği bir olayı yaşayabileceği gibi, çok üzüleceği bir olayda yaşayabilir. *TDK-1 s. 73*

Bugün bana ise yarın sana. Başkalarının yaşadığı üzücü veya sevinçli olayların bir gün bizim de başımıza geleceğini unutmamalıyız. *ÖAA 707 < Ş 1294*

Bugünün işi bugündür, yarın başka bir gündür. İnsan için en önemli an içinde bulunduğu andır. Çünkü gelecekte sahip olacağı şeylerin o anki durumna bir yararı olmaz. *TDK-1 s. 72*

Bugünün yarını da var. Kişi elindekilerini kullanırken yarınını da düşünmeli ki, zor durumda kalmasın. *TDK-1 s. 72*

Can cefadan da usanır, safadan da. Yokluk ve çile insana nasıl bıkkınlık veriyorsa zevkin ve eğlencenin fazlası da bir müddet sonra dayanılmaz derecede bıkkınlık verir. *ET 1500*

Çivi çıkar, ama izi kalır. İnsan sıkıntılı ve bunalımlı günleri atlatabalir. Fakat o günler hep aklında kalır.

Dağ yıkılmazsa dere dolmaz. Bir işi yaparken ya da bir eksiği tamamlarken başka malzemelere basvurulur. *MNÖ 2311 < AVP-1*

Delikli tüfek çıktı çıkalı eğri kılıca rağben kalmadı. Birşeyin yenisi çıkınca eskisinin kıymeti azalır. *RS s. 127*

Deve deve yerine çöker/ıhlar. Herkesin yeri kendine aittir, kimse kimsenin yerine geçemez. *RS s. 134*

Deve Kabe'ye gitmekle hacı olmaz. Sırf gösteriş olsun diye bir iki kez faydalı davranışlarda bulunarak erdemlilik sahibi olunmaz. *ÖAA 931 < Ş 1933*

Deve yerine çöker, biri giderse biri gelir. Yüksek bir mevki sahibi herhangi bir nedenle yerini terkederse, orası boş kalmaz. Mutlaka bir başkası gelir.

Devlet yasağı üç gün sürer. Yasaklar ilk çıktıklarında etkilerini gösterirler; daha sonra geveserler. *MNÖ 2595 < AVP-1*

Dokuzunda ne ise doksanında da odur. İnsanın çocuk yaşta kazandığı bazı özellikler yaşlandığında da değişmez.

Domuzun burnunu kulağını kesmişler; yine domuz yine domuz. Kötü niyetli ara bozucu ahlaksız kimselere ne yaparsan yap huylarını değiştirmezler. *Ş 2468*

"Dün neydim" deme, yarın ne olacağına bak. İnsan geçmişini edğil, daima geleceğini düşünmelidir. *Rs s. 147*

Düşen kalkar, yorulan çöker. Sıkıntıya düşen azimli olursa sıkıntıdan kurtulur ama direnemeyip kendini bırakırsa daha çok bunalıma girer. *MNÖ 2042 < AVP-1*

Eski ağıza yeni taam. Eski geleneklere bağlı insanlar yenilik ve değişimlere kolay kolay uyum sağlayamasalar da bir müddet sonra kabüllenmek zorunda kalırlar. *ET 395*

Eski ahır, eski palan. Bazı kimseler yeniliklerden yararlanma imkânı bulamazlar. eskiden kullandığı şeyleri kullanmaya devam ederler. *RS s. 170*

Eski çamlar bardak oldu. Zaman geçtikçe herseyin daha kalitelesi, daha modern olanı icat edilir, eski olanı rağbet görmez duruma gelir. *MNÖ 3308 < Ş 777*

Eski düşman dost olmaz, it derisi post olmaz. Bir anlaşmazlık yüzünden düşman olduğumuz kimselerle daha sonra barışsak da onların dostluğuna güven olmaz. Kötü huylu, geçimsiz insanlarında kimseye yararı dokunmaz. *MNÖ 3311*

Eski köyde yeni adet çıkarma. Bir toplumda, bir işte kimse herkesin uyduğu kurallara ters gelecek davranışlarda bulunamaz. *MTA 6189*

Eski süpürgeyi dama atarlar. 1- Kişi, işine yaramaz duruma gelmiş eski malını, yenisiin allarak bir kenara kaldırır. *Ş 403*

Eski şehre yeni adet. Geçen zamanla beraber toplum yaşayış tarzını değiştirerek çağa ayak uydurur. *ET 405*

Eski takvim para etmez. Zamana uymayan, işe yaramayan şeylere kimse ilgi göstermez. *MNÖ 3322 < AVP-1*

Eskiyi bit pazarında satarlar. Fazla kullanılmış eski şeyleri değerinin çok altında satarlar. *TDK-1 s. 115*

Eşeğe altın semer vurulsa eşek yine eşektir. 1. Cahil, söz anlamaz, görgüsüz kimselerin görünüşünü ne kadar değiştirsek de huyunu değiştirmek çok zordur. 2. Kalitesiz, değersiz mal ne kadar iyi donatılsa da vereceği fayda aynıdır. *ÖAA 1151 < AVP-1*

Eşek kulağı kesilmekle küheylan olmaz. Görgüsüz, bilgisiz insanların dış görünüşünü değiştirerek onlara bilgili, olgun, saygıdeğer bir özellik kazandıramayız. *ÖAA 1176 < AVP-1*

Eşeğin kuyruğu gibi ne uzar ne kısalır. Bazı inatçı insanlar kendi bildikleri doğrultuda yaşamlarını sürdürürler, huyları da asla değişmez. *Ş 426*

Eşek altın yular taksa yine merkep yine merkep. Paraylа, zenginlikle cahil, görgüsüz, terbiyesiz insanların görünüşü değişebilir ama kişiliği değişmez. *ET 412*

Eşek at olmaz, ciğer et olmaz. Cahil, görgüsüz, kaba kimseler topluma faydalı davranışta bulunmaz ve iş üretmezler. *ÖAA 1168 < AVP-1*

Eşek eti diri iken tatlıdır. Bir şey işe yaradığı sürece sevilir, korunur. *Vl 474*

Eşek gidince semeri de gider. Kişi kullandığı değerli bir malını kaybederse, ondan kalan küçük şeyler işine yaramaz. *TDK-1 s. 117*

Eşek kocamakla/büyümekle tavlabaşı olmaz. İnatçı, anlayışsız kimse ne kadar yaşlansa da bir mevkii sahibi olamaz. *OAA 940*

Eşek yine o eşek, amma çulu değişmiş. Kaba, görgüsüz kimse ne kadar gösterişli iyi giyinse de davranışları onu ele verir. *MNÖ 3365 < AVP-1*

Evvel gözü kara idin de, şimdi yüzü kara mı oldun? Çabuk öfkelenen, hırçın kimseler bir gün bu tutumlarının kurbanı olup suç işleyebilirler. *RS s. 178*

Galip olan mağlûp da olur/olabilir. Kişi her zaman kazanmaz, gün gelir kaybeder. *MNÖ 3630 < AVP-1*

Geçen arabanın gölgesi olmaz. Gelip geçici şeyler çabuk unutulur. *TDK-1 s. 123*

Geçmiş günlerin harmanını savurma. Kişi geçmiş günlerini düşünmekle bir şey elde edemez. Çünkü yaşanmış şeylerin gelecek için faydası olmaz. *RS s. 186*

Geçmişe mazi, yenmişe kuzu derler. Geçmişte olanlar geçmişte kalır, önemli olan gelecek için yapacaklarımızdır. *OAA 1236 < Ş 3219*

Geçmişin ardı aranmaz. Geçmişte yaşanan olayları anmak, o günleri geri getirmez. *RS s. 186*

Gelen geçer, konan göçer. Hiçbir şey yaratıldığı gbii kalmaz, doğar, yaşar ve yok olur. *OAA 1242*

Gelen gidine rahmet okutur. Beğenmediğimiz şeyler veya kimseler yerlerine yenileri gelip de daha kötü çıkınca, eskileri arar oluruz. *OAA 1243*

Gelen gideni aratır. Yanımızdaki kişileri veya emrinde çalıştığımız idarecileri beğenmeyip de yerlerine daha kötüleri gelince "keşke öncekiler gitmeseydi" deriz. *OAA 1244*

Gelen gidenin yerini tutmaz. Beğenmediğimiz birinin veya bir şeyin yenisi eskisinden daha kötü çıkabilir. *ET 3233*

Gelen göçer, konan geçer. Dünyada hiçbir şey olduğu gibi kalmaz, her an herşey değişebilir ve yok olabilir. *MNÖ 3715 < AVP-1*

Göz geri dönerse topal deve öne düşer. Belli bir yönde ilerleyen toplum ters yönde geri dönerse, sondakiler birinci duruma geçerler. *RS s. 190*

Göçün dönüşü aksak ite yarar. Topluma ayak uyduramayan çıkarcı kimseler, toplumun başarısızlıklarından memnun olurlar. *RS s. 191*

Gün geçer ömür tükenir. 1. Zaman ilerledikçe yaşam da azalır. 2. Herşeyin, herkesin bir ömrü vardır ve bu ömür de bir gün sona ermek zorundadır. *RS s. < TS*

Gün günü arattırır. Durumu kötüye giden kişi bazen eski günlerinin geri gelmesini ister. *RS s. 199*

Hacı hacı olmaz gitmekle Mekke'ye dede de eolmaz gitmekle tekkeye. Kötü kalpli, yalancı sahtekar insanlar gösteriş olsun diye ara sıra iyi davranışlarda bulunmakla, dürüst, erdemli, sevilir sayılır insan olamazlar. *OAA 1342 < AVP-1*

Haydan gelen huya gider, davuldan gelen zurnaya. Emek sarfedilmeden kazanılan para geldiği gibi gider. *RS s. 209*

Her açılan solar, solan bir kez daha açılmaz. Her şeyin bir ömrü vardır, ömrünü tamamlayan yok olur. *RS s. 212*

Her ağlamanın bir gülmesi vardır. İnsan sıkıntıya ve zora düştüğü zaman bir daha düzelemeyeceğine inanmamalı, azimli ve gayretli olursa çektiği sıkıntının acsıını, daha mutlu ve rahat yaşayarak çıkarır.

Her aydınlığın bir karanlığı var, her karanlığın bir aydınlığı var. Yaşamda rahat, mutlu, huzurlu günler olduğu gibi, yoksulluk, darlık, sıkıntı dolu günlerde vardır. *MNÖ 4229 < AVP-1*

Her gecenin bir gündüzü vardır. Yokluk ve sıkıntı içinde yaşayanlar, ümidini yitirmeyip gayret gösterirlerse mutluluğa ve rahata mutlaka ulaşırlar.

Her gün bir olmaz. Her günün olaylan, koşulları farklı olur, birbirine benzemez. *OAA 1123 < ET 3714*

Her gün papaz pilav yemez. İnsanın işi her zaman iyi gitmeyebilir. Bazen her zaman kazançlı çıktığı işlerden zararlada çıkabilir.

Her inişin bir yokuşu, (her yokuşun bir inişi) vardır. Hayatta yükselip iyi bir yere gelenler, her an yerini kaybedebilir, sıkıntı ve yokluğa düşerlerse, mücadele edip daha iyi bir yaşama ulaşabilirler. *OAA 1413 < VI 120*

Her kemalin bir zevali, her zevalin bir kemali vardır. Toplumda iyi bir yer tutmak için bazı sıkıntılar yaşanabilir, ancak bu sıkıntılarla mücadele etmenin karşılığında da iyi bir yer sahibi olmak vardır.

Her sabahın bir akşamı var, her akşamın bir sabahı. İnsan ömrünü aynı şekilde yaşayamaz. Bir gün işleri iyi gider mutlu olur, birgün kötü gider sıkıntıya düşer. *MNÖ 4310 < AVP-1*

Her safanın bir cefası, her cefanın bir safası vardır. Bolluk ve zenginlik dolu yaşam sürekli olmaz, her an bitebilir. Aynı şekilde yokluk ve sıkıntıda yaşayanda çalışıp iyi bir hayat sahibi olabilir. *RS s. 222*

Herkes düştüğü yerden kalkar. 1. Herkes yaptığı hatayı kendi düzeltir. 2. Kişi zor durumlara düşerse, bundan kurtulmanın yollarını da kendi bulur. *TDK-2 s. 55*

Irmaktan geçerken at değiştirilmez. Bir işi yaparken kullandığımız aracı veya beraber çalıştığımız kişiyi işin ortasında değiştirmeye kalkarsak hem iş aksar, hem de sağlam olmaz. *OAA 1487*

İki göç bir bozgun yerini tutar. İnsan sürekli ev değiştirmek zorunda kalırsa taşınırken eşyaları da kırılır dökülür ve kullanılamaz hale gelir. *MNÖ 4661 < AVP-1* → **Uç**

İt derisnden post olmaz. Bilgisiz, işe yaramaz, kişiliksiz kimseler yüksek mevkilere layık değildir. Çünkü daima görevini kötüye kullanırlar. *OAA 1588*

İtin/Köpeğin kuyruğunu kırk sene kalıba koymuşlar, düzelmemiş/yine eğridir. Başı boş, serseri, karaktersiz kimselere ne kadar doğru yolu göstersende değiştiremeyiz. *TDK-1 p. 146*

Kalkanın yerini, ölenin avradını alırlar. İnsan herhangi bir nedenle bulunduğu mevkiyi bırakırsa, yerine mutlaka bir başkası gelir. *RS s. 260*

Karga dudu şap şeker olmaz. Bir şeyin özü değişmez, kaba insan nasıl kibar davranamazsa, ekşi ve buruk şeylerde insana tad vermez. *RS s. 264*

Karga gül dalına konmakla bülbül olmaz. Aptal, kaba insan çevresini değiştirmekle kişiliğini değiştiremez. *RS s. 264*

Kart ağacın eğilmesi güç olur. Belli bir yaşa gelmiş kişileri değiştirmek, onlara yeni şeyler öğretmek güçtür. *MNÖ 4228 < AVP-1*

Kart kafir/gavur müslüman olmaz. İşe yaramaz, görgüsüz, aç gözlü kimseler zaman ilerledikçe bu huylarına iyice alışırlar ve bir daha da değişmezler. *Ş 2730*

Katrandan olmaz şeker olsa da cinsine çeker. Kötü insana iyilik öğretilemez, öğrenmiş görünse de o kötülüğü yine içinde taşır. *ET 2832*

Kaya uçmazsa dere dolmaz. Bir iş için gereken şartlar oluşmazsa o iş başlansa bile sonuçlanmaz.

Kaz öter, saz biterse kaç o memleketten, keklik öter, kekik biterse kal o memlekette. İnsanlar zarar gördüğü, verimsiz, kargaşası çok olan yerde yaşanmaz. Verimli topraklar, neşeli insanların içinde yaşamak en güzelidir. *TDK-1 s. 155*

Kervan göçtü ise kervansaray yerinde. Bir yerleşim yeri, bir makam zamanla boşaltılsa da başkaları gelip tekrar doldurabilir. *ET 3034*

Kervan ters dönerse topal eşek baş olur. Seçim yapılırken gereken dikkat ve duyarlılık gösterilmezse işin başına beceriksiz, cahil kimseler gelir. *RS s. 278*

Kesilen baş yerine gelmez gelse de iyesine (sahibine) **hayır gelmez.** Bir felakete uğramış kişinin veya bir şeyin bu durumdan kurtulması çok zordur. Kurtulsa bile eskisi gibi sağlıklı olmaz. *MTA 1903*

Kıştan sonra bahar olur. Yaşanan zorlukların ardından, iyi günler gelir. *RS s. 284*

Konmadan göçülmez. Bir yere yerleşmiş kişiler, isterlerse başka bir yere göç ederler. Tıpkı orayada başka bir yerden geldikleri gibi. *ET 2934*

Koyduğum yerde mi otlarsın hâlâ? Tembel ve isteksiz kişiler öğrendikleri kadarı ile yetirir, daha yeni şeyler öğrenmek ya da yapmak için çaba sarfetmezler. *MNÖ 5733 < AVP-1*

Köpek köpeğin yerini boş bırakmaz. Giden kötü kişinin yerini, ona benzeyen, onun özelliklerini taşıyan, onun yeteneklerinde bir başkası alır. *Ş 3154*

Köre "şimdi gece" demişler, "ne zaman gündüz" demiş. Başkaları için anlamlı olan birşey, ondan faydalanamayan bir kişi için hiç bir değer taşımaz. *RS s. 299*

Köprünün/Köprülerin altından çok su geçti. Geçen zamanla beraber, insanların yaşayış tarzları, görüşleri, kullandıkları eşyalar bile değişir. → **Eski çamlar.**

Kırk yıllık Yani olur mu Kâni? Uzun yıllar dürüstlüğü ve namusluğuyla bilinen bir kimsenin ahlâksızlık, sahtekarlık yapacağına kimse inanmaz. *Ş 2890*

Kötü gelmeyince iyinin kadri bilinmez. İnsan elindekini beğenmeyip daha kötüsüne muhtaç kaldığı zama elindekinin kıymetini anlar. *Ş 3174*

Kul iken adam bir gün Mısır'a sultan olur. Doğruluk, dürüstlükten şaşmayan insan eninde sonunda özlediği mutlu ve rahat bir yaşama kavuşur. *RS s. 303*

Kuyruğunu kessen de domuz,kulağını kessen de domuz. Yaradılıştan kötü kimsenin , bazı yönlerini değiştirsek bile, özündeki bozukluğu düzeltemeyiz. *MNÖ 6044 < AVP-1*

Küçük büyür, deli uslanır. Çocuk zamanla büyür büyüdükçe de daha olgunlaşır. Taşkanlık , çılgınlık eden kimseler de isterse bu huylarını değiştirebilirler. *Ş 3207*

Küçük büyür, deli uslanmaz. Çocuk büyüyüp geliştikten sonra daha akıllı davranır. Ama bazı kişiler çocukken alıştıkları çılgın davranışlarını büyüdüklerinde de bırakmaz. *Ş 3208*

Küssen barışır ölen toprağa karışır. Bir anlaşmazlık yüzünden birbirine küsen kimseler bir süre sonra tekrar barışabilir. Yaşamı sona eren kimseler de zamanla toprağa karışırlar. *MNÖ 6084 < AVP-1*

Mescit yıkıldıysa mihrap yerindedir. Bazı şeyler iyice eskiyip yıpransa da yine bir işe yarayabilirler. *VI 158*

Nar üstüne turp yenmez. İnsan bir şeyin iyisine sahipken o şeyin değersiz olanına istek duymaz. *RS s. 326*

Rağbet elbet yeniye olur. Yeni ve taze olan şeylere herkes arzu duyar. *MNÖ 6899 < AVP-1*

Rüzgarın ardı yağış, sevincin ardı döğüş. İnsan büyük bir sıkıntı yaşayacağı zaman bunun belirtilerini önceden hisseder. Yaşanan çok büyük sevincin sonunda da çoğu zaman üzüntü en bir durum çıkar. *RS s. 352*

Su gider kum kalır. Yıkıma uğramış kişi bir süre sonra bu zorluğu atlatır. Fakat atlatana kadar da oldukça acı çeker ve yıpranır. *MTA 6565*

Tarih tekerrürden ibarettir. Bugün yaşanan önemli olaylar, yıllar sonra gelenler tarafından da yaşanabilir. İnsanlık tarihinde böyle olaylar çoktur.

Taze bardağın suyu soğuk olur. İnsan yeni ve taze şeylerden daha çok zevk alır. *MNÖ 7619 < AVP-1* → **Yeni**

Taze şeyde lezzet başka olur. Yeni ve taze şeyler herkesin hoşuna gider. *MNÖ 7620 < AVP-1*

Tazı bizim, amma çulu değişmiş. Bazı kimseler dış görünüşlerini değiştirerek kendilerini daha üstün nitelikli göstermeye çalışırlar.

Tebdil-i mekanda ferahlık vardır. Her zaman aynı yerde, aynı şekilde yaşamak insana bıkkınlık verir, ara sıra yer değiştirip değişik yerler görmek insanı bu bıkkınlıktan kurtarır.

Üç göç bir yangın yerini tutar. Sık sık ev değiştirmek hem insana eziyet verir, hem de kullanılan eşyalarda hasara yol açar. *ET 916*

Yağmur diner su durulur. İnsanlar kendilerini olduğundan daha üstün göstermek için çaba sarfederler. Ama bir süre sonra eski haline dönmek zorunda kalırlar. *RS s. 404*

Yağmurdan kaçan doluya tutulur. Küçük bir zorluk karşısında birazcık çaba göstermekten kaçınan kişi bu ihmalkârlığı yüzünden daha büyük sorunlarla karşılayabilir. *RS s. 404*

Yanmış harmanın öşürü olmaz./Yanmış harmandan aşar alınmaz. Sağlam ve kaliteli olan şeyler zarara uğradığı zaman eskisi kadar verimli olamazlar. *TDK-1 s. 202*

Yarıştırırlarsa yerinme, öğerlerse sevinme. İnsan kendisine verilen görevi her zaman en iyi şekilde yapmaya çalışmalı. başarasından dolayı öğüldüğü zaman da fazla kendini beğenmiş davranmamalı. *RS s. 410*

Yedisinde ne ise yetmişinde de odur. İnsan yaşlandıkça olgunlaşsa da, huyunu değiştirmez. *3872*

Yeni testinin suyu soğuk olur. Çok kullanılmış eski eşyaları yenileriye değiştirmek daha faydalı olur.

Yeni süpürge temiz süpürür. Bir şeyden eskisi kadar verim alınmıyorsa daha yenisi ve daha iş göreniyle değiştirilmelidir.

Yenice eleğim, seni nerelere asayım. İnsan yeni ve güzel bir şeye sahip olunca ona karşı duyarlı ve titiz da anır.

Yeninin çirkini olmaz. Yeni şeyler her zaman tercih edilir ve beğenilir. *RS s. 416*

Yeniyi yapıp giy eskiyi onarıp giy. Daima herşeyin yenisini elde etmeye çalışmalı. Eskimiş şeyleride tamir edip yine kullanmalıyız. *MTA 374*

Yerinden oynayan yetmiş iki belaya/kazaya uğrar, en küçüğü ölüm. Bir yere yerleşmiş ve orda kendine bir düzen kurmuş kişi istemeden ordan ayrılmak zorunda kalırsa çok büyük güçlükler çeker. *TDK-1 s. 205*

Yine o eşek, yine o semer. Yeteneksiz, cahil kimseler hiçbir işte ilerleyemezler. *MNÖ 8355 < AVP-1*

Yıkmak kolay, yapmak zor. Kullanılan bir eşyayı, bir aracı bozmak çok kolaydır, fakat tamir etmek, eski haline getirmek çok zordur.

Yurdun iyi değilse göç, komşun iyi değilse seç. Yaşadığımız yerin yaşam şartları iyi değilse daha iyi bir yere gitmeliyiz ve çevremizdeki yaşayanlarında dürüst, iyi huylu olanlarıyla dostluk kurmalıyız. *TDK-2 s. 91*

Yurdun otlusundan kutlusu yeğdir. Yaşadığımız yerin çevre koşulları çok güzel olabilir, ancak orada yaşarken sürekli felaket ve uğursuzlukla karşılaşıyorsak bir an evvel başka bir yere göçmeliyiz. *RS s. 425*

Yuvarlanan taş yosun tutmaz. Sürekli iş ve semt değiştiren insan, doğru dürüst bir yaşam düzeni kuramaz. *Ş 3976*

Zenci yüzü yıkamakla ağarmaz. Kötü ruhlu, sürekli suç işleyen kimseleri, ne kadar uğraşsak da dürüst, iyi huylu hale getiremeyiz. *MNÖ 8537 < AVP-1*

→ **FARKLILIK**

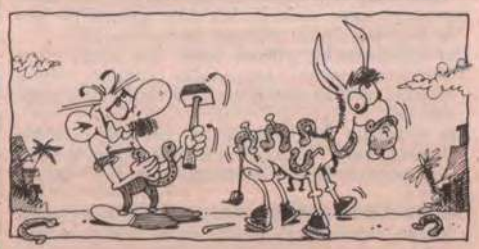

Acemi nalbant /ahmak eşeğinden öğrenir,
usta olur dener kendini.

DENEME

Deneme, sınama, tecrübe; değerini, yararını, etkisini vb. anlamak için kullanılarak veya yaşama yolu ile in-

celemedir. Geleneksel Türk toplumunda öğrenme ve kendini geliştirme yöntemi olarak denemeye önem verilmiştir. Zanaat erbabı hünerlerini geliştirebilmek için tecrübeye başvurmalıdır. Bir insanın değerini anlayabilmek için de onun iş başında denenmesi uygun görülmüştür. Daha önce denenmiş şeyleri tekrar denemek zaman kaybı olarak görülürken kişinin kendi denemediği şeyleri başkasına önermesi de hoş karşılanmamıştır.

Acemi nalbant kürt/gâvur, ahmak eşeğinde/öğrenir, usta olur dener kendini. İşinde ilerlemeye çalışan kişi, denemelerini kötü malzemeleri kullanarak yapar. *ÖAA 15 < Ş 2549*

Ak göt/don, bacak, kara göt/don, bacak geçit başında/hamamda belli olur. Bir konuda kimin iyi, kimin kötü olduğunu anlamak için kişiler sınava tabi tutulurlar. *ÖAA 161*

Akı karası geçitte belli olur. Bir yarışta, bir mücadelede kimin başarılı, kimin başarısız olacağı mücadele başladıktan sonra belli olur.

Altın ateşte, insan mihnette belli olur. Altın kendini nasıl ateşe dayanıklılığı ile belli ederse, insanın değeri de sıkıntılara katlanma gücü ile ölçülür. *ÖAA 265 < Ş 232*

Altının mihengi taş, insanın mihengi iş. Bir şeyin değerini o şeyin özellikleri belli eder. İnsanın değeri ise davranışlarından ve yaptığı işlerle ölçülür. *TDK-2*

Balçığı duvara vur; tutarsa hoş, tutmazsa yine hoş. Kişi sonuç alamasada, bir işi denemekten kaçınmamalıdır. *VI 323*

Bir bakmaktan, bir tatmak yeğdir. Bir şeyin iyi mi kötü mü olduğu denenmeden, sadece dış görünüşüne bakmakla belli olmaz.

Denenmişi denemek olmaz. Daha önce kullandığımız bir şeyin nasıl olduğunu biliriz. Onun için tekrar denemeye gerek yoktur. *RS s.130*

Elin öldürdüğü yılanın başını ezme. Başkalarının yaptığı bir işi kendine mal etmeye çalışma. *RS s.161*

Er oyunu birdir. Yetenekli, akıllı kişinin, bir şeyin nasıl olduğunu anlaması için bir kere denemesi yeterli olur.

Geleceği varsa göreceği de var. Cesur, yetenekli ve akıllı kişi zor işleri bile denemekten korkmaz.

İyi kötü geçit başında belli olur. Bir insanın veya bir şeyin iyi mi kötümü olduğu denenmeden belli olmaz. *MNO 4933 < AVP-1*

Kendinde tecrübe etmediğin şeyi başkasına tavsiye etme. Kendin denemediğin, nasıl olduğunu bilmediğin bir şeyi veya bir işi başkalarına tavsiye etme. *RS s.278*

Keskin kılıcı canavarda denerler. Daha önce hiç kullanılmamış bir şeyin sakıncalı bir tarafı varsa bunu önce o şeyin zarar veremeyeceği birinde veya bir şeyde denerler. *ET 3039*

Önce sınarlar, sonra kınarlar. Birinin hatasını yakalamak istedikleri zaman önce onu bir deneyden geçirirler. *TDK 1 s.180*

Tecrübeyi göğe çekmediler ya! İnsan bir şeyi öğrenmek, denemek istiyorsa ona kimse engel olmaz. *Ş 1411*

Varsa mertliğin işte meydan. Gücüyle çok övünen kişiden gücünü göstermesi beklenir. *MNO 7944 < AVP-1*

Yetişemediğin köyün alt tarafında/beri yanında yat. Bir işi bitirmeye gücün yetmiyorsa, yaptığın kadarıyla yetin. *ET 3896*

→ DENEYİM, ÇARE

Ay görmüşün yıldıza itibarı yoktur.

DENEYİM

Deneyim, görgü tecrübe; yaşantı, insanın başından geçip zihninde ve duygularında etki bırakan bir şey, belirli bir amaca ve belirli usul ve kurallara uygun olarak yapılan deneydir. İnsan başından geçen olaylarla deneyim sahibi olur. Yaşanmayan bir şeyi hakkıyla bilmek söz konusu olmaz. Bakarak öğrenilmez, acı tecrübeler daha ders verici olur. Her şeyi öğrenmek isteyerek gözü kara ortaya atılmak can sıkıcı bir şekilde sonuçlanabilir. İnsanı alıştığı şey etkilemez. Yaşanan, kötü deneyimler insanı yıprattığı için insan onları tekrar yaşamak istemez. Bunun için gereken dersi almış olmak, hatayı tekrarlamamak gerekir. Yaşanan tecrübeler insana hayatı öğretir. Fazla deneyim sahibi olan kimseler hayatı daha rahat yaşarlar, çünkü hayatı öğrenmiş olurlar. Bu onları seçkinleştirir. Atalarımız da hayat tecrübesi edinmenin kaçınılmaz bir serüven olduğunu bilirler. Bu arada hatasız olmaya gayret göstermemiz ve aynı hataları da üst üste tekrarlamamamız konusunda bizi uyarırlar.

Acemi ağa acemi çoban tutar. Beceriksiz, iş bilmeyen kimseler iş kurmaya kalktıklarında, çalıştıracakları işçilerin iyisini seçmeyi bile beceremezler; kendileri gibi beceriksiz kimseleri işe alır. *TDK -1 s. 26*

Acemi nalbant gibi gah nalına vurur, gah mıhına. Bazı kimseler bir meslekte uzun süre çalıştığı halde, yine de arasıra sanki o işi yeni öğrenen biri gibi hata yaparlar. *Ş 2550*

Adam yenilmekle marifetli olur, yanılmakla alim. İnsan bir işi öğrenirken ilk başta hatalar olabilir. Ama daha sonra hatalarını düzelterek o işte ustalaşır. *MNO 142 < AVP-1*

Afyon keyfini tiryakiden sormalı. İnsan denemediği bir şeyin nasıl olduğunu bilemez. Öğrenmek için o şeyi sürekli kullanan birine sorması gerekir. *MNO 171 < AVP-1*

Ağır yükün zahmetini katır bilir. Bir işin zorluğunu, verdiği yorgunluğu en iyi o işi devamlı yaparlar bilir.

Ağzı yanan bir dahada uslanır. İlk defa yaptığı bir işten zarar gören, canı yanan bir kimse o işi kolay kolay bir daha yapmaz. *MNO 218 < AVP-1*

Alanla satan bilir, kadınla/gelinle yatan bilir. Her insan uğraştığı işin bütün inceliklerini bilir. *TDK-1 s. 37*

Aşına aşına, çıktı ocak başına. Bir işin yönetimini, o işte tecrübeli olan kimseye verirler. *MTA 1348*

Ayı gördüm, yıldıza minnetim yok. Şatafatlı bir yaşam sürenler, küçük mutlulukları değerlendiremezler.

Bakmakla usta olunsa/öğrense, köpekler/kediler kasap olurdu/kasaplığı öğrenirdi. Sadece bakmakla her işi herkesin öğrenmesi mümkün olsaydı en iyi yerlere işe yaramaz kimseler gelir, en kârlı işleri onlar yaparlardı. *ÖAA 499 < AVP-1*

Başa gelmedi ki ayak uslansın. İnsan bir işe kalkışırken başına bir kaza gelirse, o işin ne kadar sakıncalı olduğunu daha iyi öğrenir.

Başa gelmeyince bilinmez. İnsan başkalarının başına gelen bir kazanın, felaketin ne kadar acı verdiğini bilemez. Bunu ancak kendi başına geldiğinde daha iyi kavrar. *ÖAA 528*

Başı taşa vurmadıkça akıl başa gelmez. İnsan bir işten zarar görürse bir dahaki sefere daha dikkatli olur. *MNÖ 1299 < AVP-1*

Başına gelen başmakçıdır. İnsanın başına gelen ufak bir kaza tecrübe kazandırır ve onu daha dikkatli olmaya yöneltir. *ÖAA 535 < ET 986*

Başına gelen hekim. Daha önce yaşadığı bir olayda edindiği deneyim, kişinin benzer bir olayı rahatlıkla geçiştirmesini sağlar. *Vİ 51*

Bilinmedik aş, ya karın ağrıtır ya baş. İç yüzünü bilmediğimiz bir işe kalkışmak çok sakıncalıdır. Sonuçta o işten pişmanlık duyup, zarar görebiliriz. *MNÖ 1471 < AVP-1*

Bir demeden iki denmez. Öğrenme süreci geçirmeden, tam anlamıyla bir iş yapılamaz. *MNÖ 1549 < AVP-1*

Bir düştüğün yerde bir daha düşme. İnsan tecrübesinden ders çıkarmalı, hatasını tekrarlamamaya çalışmalıdır. *MNÖ 1560 < AVP-1*

Bir sınadığını bir daha sınamak şomdur. Bir işten büyük zarar gören kişi o işi tekrar denemeye kalkışmamalıdır. *Vİ 224*

Bir yiğit kırk yılda meydana gelir. Ustalaşmak, bir işte tam anlamıyla usta olmak uzun bir çalışma sonucunda gerçekleşir. *ET 1211*

Çamurdan çıktı batağa saplandı. Başından geçen tecrübelerden faydalanamayıp tekrar benzer hata yapan insanlar için kullanılan bir sözdür. *MNÖ 2059 < AVP-1*

Çeken bilir Borlubeli'nin kışını. Bir olay tam olarak anlayabilmek için onu yaşamak, yani olayın içinde bulunmak gerekir. *MNÖ 2102 < AVP-1*

Çok gezen çok bilmez, çok çeken çok bilir. Sık sık değişik yerler görenlerde bilgi sahibi olurlar, ama başından sık sık fena olaylar geçen kimselerin hayat tecrübelerei daha fazla olur. *MTA 6112*

Dağ başına kış gelir, insanın başına iş gelir. İnsanın başına ne geleceği, ne zaman ne olacağı hiç belli olmaz Bu neden le insanlar her şeye kendilerini hazırlamalıdırlar. *ÖAA 684.*

Değirmende doğan sıçan gök gürültüsünden korkmaz. Dürüst, namuslu bir çevrede yetişmiş kimseler kötü işlerle uğraşmazlar. Bu yüzden kendilerine iftira atıldığı zaman bundan korkmazlar. *MNÖ 2403 < AVP-1*

Denize dalan bilir, güzeli seven bilir. Daha önce deneyim geçirdiğimiz bir iş hakkında doğru fikir sahibi oluruz. *TDK-1 s. 90*

Deveden düşenin anası ağlamamış, eşekten düşenin ağlamış. Yaptığı işin riskini göremeyip tedbirsizlik edenler büyük zarara uğrarlar. *RS s. 133*

Devenin yemediği ot başını ağrıtır. Denediğimiz bir iş hakkında çok bilgili olamayız, zaman zaman o konudaki eksikliğimiz sıkıntı yaratabilir. *TDK-1 s. 92*

Dirgen yiyen sıpa bir daha harmana gelmez. İnsan kötü tecrübe edindiği işi yapmak istemez. *RS s. 139*

Doğru bilinmeyince eğri bilinmez. İnsan bir şey öğrenirken hep en iyisini yapmaya çalışır. Bu arada yanlışlarını daha iyi görür. *MNÖ 2713 < AVP-1*

Dün cin olup bugün adam çarpıyor. Fazla bilgili olmadığı halde, bilgiçlik taslayan insanlarla alay eden onlan yenen bir sözdür. *Ş 2072*

Eken bilmez, biçen bilir. Bir işi tam anlamıyla bitiren bir kimse, sadece başlayıp yarıda bırakan kimseden daha fazla deneyim kazanır. *MNÖ 3053 < AVP-1*

El adamı koyun eder, üstelik de meletir. Tanımadığımız insanların ne yapacakları, nasıl davranacakları hakkında fikrimiz olamaz; bu sebeple temkinli davranmamız gerekir. *TDK-1 s. 105*

El beresi kaybolur, amma dil beresi kaybolmaz. Bir insana ağır, çirkin sözler söylenmesi, o kimseyi dayak yemekten daha fazla üzer. *RS s. 156 < ÖN*

El insanın halinden ne bilsin, herkes kendi çektiğini bilir. Başkaları bizi, biz de diğer insanları tam olarak anlayamayız, sorunlarını bilemeyiz. *RS s. 161 < AVP-1*

El yumruğu yemeyen kendi yumruğunu değirmen taşı/bozdoğan, kantar sanır./ kendini kahraman sanır. Yaptığı işlerde hiçbir sorunla karşılaşmamış kimseler kendilerini çok akıllı ve çok güçlü sanırlar. *ÖAA 1111 < AVP-1*

Emanet at insanı yarıda bırakır. Ödünç alınan bir aletle bir işi görmeye çalışanlar işlerini bitiremeden aletin sahibi tarafından geri istenebileceğini düşünmelidirler. *RS s. 164*

Eski kurt yolunu şaşırmaz. Hayatı boyunca birçok deneyim geçirmiş kimse kolay kolay yanılmaz. *MNÖ 3315 < AVP-1*

Eşek bile bir düştüğü yere/çukura bir daha düşmez. Cahil, işe yaramaz, en akılsız kimseler bile bir iş yaparken başına bir kaza gelince o işe bir daha yanaşmazlar *ÖAA 1169 < AVP-1*

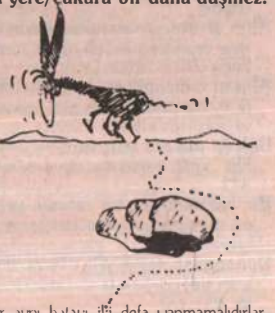

Eşek çamura bir kere batar. Yaptığı işte büyük zararlar gören kimse bir daha o işi yapmaz. *MNÖ 3353 < AVP-1*

Eşekken eşek, çamura bir kere batar. İş hayatında başarılı olmak isteyenler aynı hatayı iki defa yapmamalıdırlar. *TDK-1 s. 117*

Et görmeyen adam ciğere bayılır. Kaliteli ürünlerden anlamayanlar, kolaylıkla kalitesiz bir mal alabilirler. *RS s. 174*

Güçlük içinde bir kolaylık bulunur. Bir olaydan zarar gören, farklı olaylarda bile dikkatli davranır. *MNÖ 3892 < AVP-1*

Harmanda dirgen (tırpan) yiyen sıpa, yılana kadar acısını unutmaz. Yaptığı yanlış bir davranış sebebiyle dayak yiyen çocuk bu korkuyla o davranışı bir daha yapmaktan çekinir. *ÖAA 1363 < AVP-1*

Hastayı döşek bilir, ölüyü teneşir. Bir işi sürekli yapan kimseler o işin iyi ve kötü yönlerini herkesten daha iyi bilirler. *MNÖ 4126 < AVP-1*

Haşlanmış sütten, üfler/üflüyor saya da. Başımızdan geçen kötü deneyimlerden gereken dersi almalıyız. *MTA 6249*

Hekim kim? Başına gelen. Bir işi en iyi şekilde başarabilecek kişi, o işle daha önce uğraşmış kişidir. *ÖAA 1390 < Ş 1705*

Hekimden sorma, çekenden sor. Bir sıkıntıdan kurtulmak istiyorsan nasihat veren değil, o sıkıntıyı daha önce yaşamış birini bul. *ÖAA 1389 < ET 1704*

Her düşüş, bir öğreniş. İnsan her uğradığı zarardan bir ders alırsa, o zararı veren davranışlarda daha dikkatli olur. *ÖAA 1406*

Her ziyan bir öğüttür. Belli bir olgunluğa gelenler işlerini kendi başlarına yapabilirler. *ÖAA 1164 < Ş 3635*

İnsan demiri döve döve demirci olur. Bir konuda ne kadar çok tecrübe edinilirse, o sahada uzmanlaşılır. *TDK - 2 s. 58*

İnsanın başına gelen, pişmiş tavuk başına gelmez. İnsanlar, hayatları boyunca çok korkunç felaketlerle karşılaşabilecek-

lerini dahi düşünmelidirler. *RS s. 238*

İnsanın başına iş gelir. Hayatımızda her an süpriz bir gelişmeyle karşılaşabiliriz.

İnsan yapa yapa ustalaşır. Bir işi en iyi şekilde öğrenmenin yolu, o işi defalarca tekrarlamaktır.

Kayış bilir kutan ne çeker. Bir işin zorluğunu ancak o işin yapılmasında yardımcı olan, işin yükünü çeken bilir. *ÖAA 1726 < AVP-1*

Kart kurt yolunu şaşırmaz. Deneyimli kimseler olayların rahatlıkla altından kalkarlar. *RS p. 267*

Kart öküz baltadan korkmaz. Uzun süre yaşamış, deneyimli, yaşlı bir insan ölüm fikrine de hazırlanmıştır. *MNÖ 5185 < KM*

Keçinin sevmediği/yemediği ot başını ağrıtır. Hoşlanmadığımız işleri yapmaktan kaçınınız, yahut yaparken zorlanırız. İnsanlar sevdikleri işlerde daha başarılı olurlar. *RS s. 273*

Kedi yemediği otu yerse başı ağrır. İnsan daha önce denemediği, bilmediği bir işi yaparsa sonunda sıkıntı çekebilir. *ET 3025*

Kendi düşen ağlamaz, iki gözden olur. Kendi yaptığı bir hatadan dolayı zarara uğrayan bir kimse ne kadar üzülsede bu durumdan yakınmaya hakkı yoktur.

Kendi düşen kendi kalkar. Başkalarını dinlemeyip kendini güç bir duruma sokan kimse, durumdan kurtulmasını da bilmelidir. *Rs s. 277*

Keskin bıçak olmak için çok çekiç yemelidir. Bir konuda çok bilgili olabilmek için, o konu üzerinde devamlı çalışmak ve kendini yetiştirmek gerekir. *RS s. 279 < AR*

Kim düşer daldan , o bilir haldan. Başına bir iş gelmeyen, o konuyu anlamakta zorlanır. *TDK-2 s. 67*

Kim haşlandı sütlen, üfler yoğurdu da. Bir şekilde kötü bir tecrübe altatan kimse, başka olaylar da da temkinli davranır. *MTA 6394*

Kişi yorulmakla alim/usta olur. Emek harcamadan, çalışmadan bir işte başarılı olmak, bir yere gelmeyi ummak yanlış bir düşüncedir.

Koca öküz çizgiyi doğru çeker. Çok deneyimli olan kimselerin hata yapma ihtimalleri, diğer insanlara oranla çok düşüktür. *TDK-2 s. 68*

Kocamış tilki faka düşmez. Başından bir sürü deney geçmiş ve olgunlaşmış kimseler artık kolay kolay hataya düşmezler.

Köpek suya düşmeyince yüzmesini öğrenmez. Becerikisiz, cahil kimseler bir tehlike anında kendi gayretiyle kurtulmak zorunda olduğu zaman bir daha aynı tehlikeyle karşılaştıklarında daha becerikli olurlar. *ÖAA 1882 < AVP-1*

Kör bile düştüğü çukura bir daha düşmez. En cahil kimseler bile bir işten zarar gördükleri zaman o işin tehlikeli olduğunu kavrar ve bir daha aynı hatayı tekrarlamaz. *ÖAA 1887 < ET 3182*

Kör odur ki düştüğü çukura bir daha düşe. Çok cahil insanlar hatalarını tekrarlarlar. *Ş 3179*

Kös dinlemişe davulun sesi vız gelir. Bir işten zarar gören kimse bundan ders almamışsa aynı hatayı gene yapar ve gene zarar görür.

Kös dinleyen davula kulak vermez. Doğru tenkitlere kulak tıkayanlar başarılı olamazlar. *MNÖ 5859 < AVP-1*

Kuru kafa, ama neler gördü neler. Canlılar yaşantıları boyunca yeni tecrübeler kazanırlar. *MNÖ 5996 < AVP-1*

Kutan bilir öküz ne çekiyor. Bir işte deneyimi olmayan o işin zorluklarını bilemez. *MNÖ 6034 < AVP-1*

Minareyi yaptırmayan yerden bitmiş sanır. Önemli hiçbir iş yapmamış denememiş kimse başkalarının yaptığı bir büyük ve önemli bir şeyi gördüğü zaman onun insan tarafından yapıldığını kavrayamaz. *MNÖ 6302 < AVP-1*

Parmağını kesmeyen acısını bilmez. Başımıza gelmeden o şeyi pek doğru olarak anlayamayız. *TDK-1 s. 181*

Pehlivan yenile yenile yenmesini öğrenir. Hata yapa yapa hatalarımızdan kurtuluruz. Tabi olumlu ber ders alabilirsek.

Saçımı değirmende ağartmadım. Bir konuda çok deneyimli olduğunu belli etmek isteyenler tarafından kullanılan bir sözdür.

Sen giderken ben geliyordum. "Ben bu işi daha önce yaptım, ama sen henüz yapıyorsun!" anlamındadır. *Ş 2187*

Soğanın acısını yiyen bilmez, doğrayan bilir. Yapılan bir işin zor ve ağır yanını o işten yararlanan değil, o işte emek veren ve başarılı olan bilir. *ÖAA 2281 < AVP-1*

Sütten ağzı yanan yoğurdu üfleyerek yer. Bir işten büyük zarara uğramış kişi, buna benzer işleri yaparken aşırı özen gösterir.

Tarih tekerrürden ibarettir. İnsan öğrendiği her şeyi en az birkaç kez deneyerek öğrenmiştir.

Tatarın kılavuza ihtiyacı yok/tur. Bir işi daha önce denemiş, başarmış kimselerin yol gösteren, akıl veren birine ihtiyacı yoktur. *ÖAA 2379 < 1402*

Tilki ateşten nasıl atlanacağını bilir. Deneyimli kimseler zorlukları nasıl yeneceklerini bilirler. *MNÖ 7691 < AVP-1*

Tilki iki defa aynı tuzağa düşmez. Zeki insanlar aynı hatayı tekrarlamazlar, ilk hatalarından ders alırlar. *ET 1453*

Tilki yatağını bilir. İşinin erbabı ustası işi nasıl yapacağını iyi bilir. *MNÖ 7701 < AVP-1*

Üç günlü seyisliği var, kırk yıllık gübre karıştırıyor. Çok az bilgisi olmasına rağmen, ustalık taslayan kimseler için kullanılan bir sözdür. *RS s. 397*

Varlıktan sonra Allah yokluk göstermesin. "Allah, bir şeylere sahip kimseleri, zarardan korusun" anlamındadır.

Yaşayan görür. Hayatımız boyunca değişik şeylerle karşılaşabiliriz. *MNÖ 8177 < AVP-1*

Yaşlanmış eşekte yıllanmış akıl olur. Yaşlanmış kişi hayatında birçok şey görmüş ve denemiştir. Bu yüzden büyük bir tecrübe birikimine sahiptir. *FFT 16503 < AVP-1*

Yiyen bilmez, doğrayan bilir; doğurtan bilmez, doğuran bilir. Bir hizmetten yararlananlar, hizmetin gerçekleşmesi sırasındaki zorluklardan habersizdir. *RS s. 422*

Yokluk görmeyince, varlığın kadri bilinmez. Hazıra konan insanlar, mallarını iyi ve verimli bir şekilde kullanamazlar *RS s. 422*

Yol bilen kervana katılmaz. Bir işi daha önce yapmış ve başarmış kimse başkalarının yardımına ihtiyaç duymaz. *VI 395*

→ DENEME, FELAKET

Besmelesizden hayır gelmez.

DİN

Din, iman, insanların özellikle Tanrı'nın dünyayı yaratmış olduğuna, insanların kederlerine hükmettiğine ve ölümden sonra da onları dirilttiğine inanma ve bu inanca dayanan belli bir düzen ve buna bağlı olan ibadet, davranışının vb. sistemine denir. Bir kimseyi başarıya götüren etmenlerin başında inanç gelir. İnançsız kişi toplumda denizden çıkmış balık gibidir. Ne yaptığını ne yapacağını bilemez. İnançlı kişi Allah'ı bilen kişidir. Gerçek inanç insanı daima yapıcı kılar. Bu nedenle atalarımız Tanrı inancına büyük önem vermişlerdir. Türk toplumunda geleneksel olarak Allah'ın büyüklüğüne ve adaletine içten bir inanç vardır.

"Allah" diyen aldanmaz. Allah'ın adını anarak işine başlayan, tersliklerle karşılaşmaz.

Allah ile kul arasına girilmez. badet sadece Tanrı ile kul arasında kalmalıdır.

Altın alma dua al. Bir insanın duasını almak hazinelerden daha değerlidir. *RS s. 39*

Amin sandık doldurmuyor. Nafile dua yarar sağlamaz. *MTA 5943*

Ayda yılda bir namaz, onu da şeytan komaz. Eksik ibadetten kimseye yarar gelmez. *MNÖ 988 < AVP-1*

Az yaşa, çok yaşa, akıbet gelir başa. İnsanın ömrü ister uzun olsun ister kısa, kaderinde ne yazılıysa onlara katlanmak zorundadır. *MNÖ 1062 < AVP-1*

Böyle duanın böyle olur amini. Bir insanın ibadeti davranışlarını da belirler. *MTA 1519*

Belaya sabreden ecrini alır. İnsan başı derde girdiğinde inancını yitirmez, sabırlı olursa bunun yararını mutlak görür. *MNÖ 1345 < AVP-1*

Besmelesizden hayır gelmez. Her işe besmelesiz duasız başlayan kişinin kimseye hayrı olmaz. *MNÖ 1409 < AVP-1*

Cennet cehennem dünyada, hangisini kazanırsan. İnsanın cennetemi cehennememi layık olduğu yaşarken yaptıklarıyla ölçülür. *MNÖ 1962 < AVP-1*

Cennet de bu dünyada, cehennem de, dünyada karşılaşılan bazı durumlar hayatı cennet ya da cehenneme benzetebilir. *TDK-1 s. 76*

Cennetin kapıını cömert açar. İnsanlara yardımcı olan, esirgemeyen kişiler büyük sevaba girerler.

Dağlar kadar günaha darı kadar imam. Bazı insanların günahlarını nyanında ibadetleri boşunadır. *RS s. 122*

Danam imam eline düşmesin, yolunu bulur da yer. Bazı insanlar din maskesi altında haksız davranışlarda bulunabilirler. *RS s. 123*

Derdini gizleyen derman, dinini gizleyen aman bulamaz. badet gösteriş aracı yapılmamalı, din de inkar edilmemelidir. *RS s. 131*

Din yıkılmazsa düşman yıkılmaz. İnancı kuvvetli ordular yenilmezdir. *TDK- 1 s. 95*

Dini dinara satmak olmaz. Gerçek dindar kişi menfaatler, para ve maddi karşılığında inançlarından vaçgeçmez. *MNÖ 2671 < AVP-1*

Dinini pula satan dinden de olur puldan da. Çıkarı için din ve ahlâk kurallarını hiçe sayan kişi inancını kaybettiği gibi yaptığı işten de kazanç sağlayamaz. *MNÖ 2637 < AVP-1*

Dinsizin içinde din artmaz, müflisin içinde mal artmaz. Dinsiz insanın gelişmesi mümkün değildir. *TDK-1 s. 94*

Dünya dua ile durur. Sürekli yapılan dualar dünyadaki yaşamın devamı için gereklidir. *RS s. 148*

Dünyada bir iki dinliden, bir de iki donludan korkmalı. Dinini inkar eden insandan her fenalık beklenir. *RS s. 148*

Dünyada eken ahirette biçer. Bu dünyada ne yaptıysan ahirette karşılığını alırsın. *ET 2038*

Dünya da mekân, ahirette iman. Bu dünyada evi olmayan kimse çok sıkıntı çeker. Dini ve inancı olmayan kimse de bunun cezasını ahirette çeker.

Ezansız köye şeytan girer. Dinsiz topluluklar felakete sürüklenir. *RS s. 179*

Farzdan önce farz var. İbadetin zamanı ve sırası önemlidir. *TDK-1 s. 121*

Gece şarap, gündüz kumar; bu masalla cennet umar. İnsanlar hem günaha girip hem de ahiretten medet ummamalıdırlar. *RS s. 185*

Gök gürlemeyince, "Allah Allah" demez. Bazı insanlar Allah'ın adını yalnızca başları derde girdiğinde tehlikeden kurtulmak için anarlar. *Ş 3309*

Gönülsüz namaz göğe/göklere ağmaz. 1. Gösteriş için ibadet etmenin hiçbir faydası olmaz. 2. Yalnızca gösteriş için ibadet eden kişi kendini kandırmaktan başka bir şey elde edemez. *ÖAA 1283 < AVP-1*

Hak doğrudadır. Doğruluktan ve dürüstlükten ayrılmayan kimselerin işi her zaman rast gider. *Ş 1698*

Her ağızda bir dua var. Ömründe hiç dua etmemiş insan olmaz. *MNÖ 4222 < AVP-1*

Her gün günahkâr, bir gün tövbekâr. Bazı insanlar sürekli günah işlerler ve arada bir tövbe ederek rahatlamaya çalışırlar. *ET 3718*

Her iş itikada bağlıdır. İnançsız iş yapılmaz. *Ş 3617*

Herkes cennete girecek olsa cehemnem boş kalır. Cennet herkesi kabul etseydi cehenneme giden olmazdı. *ET 3671*

Herkes kendi günahına göre yanar. Herkes kendi günahının cezası oranında acı çeker. *S s. 218*

Hoca doyduktan sonra kırk armut yemiş. "Onun da yeri başka" demiş. Çıkarına düşkün kimseler her yerde açgözlülüklerini belli ederler. *RS s. 228*

Hoca helvayı gördü. Kur'anı/ Yasin'i unuttu. Açgözlü kişiler çıkarlarını herşeyin üstünde tutarlar. *MNÖ 4521, 4522 < AVP-1*

Hoca kısmı "Al eli-mi" demez, "Ver elini" der. Kımi sözde dindarlar, insanlardan yararlanmaya çalışırlar. *TDK-1 s. 139*

Hocanın ağzı ile gırtlağı arasında bir kuzu sığar. Sözde dindar kişiler açgözlü olurlar. *TDK-1 s. 139*

Hocalar kağıdı tersinden okur. Dindar görünerek işlerini yürüten kimseler dini kuralları işlerine geldiği gibi yorumlarlar. *Ş 1756*

Hocanın "Yap" dediğini yap, yaptığını yapma. Din adamlarının söyledikleri dinimizin emirleridir. Bunları yerine getirmeliyiz. Fakat din adamı da bazen hata yapabilir. Bu yüzden onların söylediklerini yapmalı, yaptıklarını yapmamalıyız. *MNÖ 4527 < AVP-1*

Hocanın yemeği, yılanın ayağı görülmez. Sözde dindar kişiler elde ettikleri çıkarları belli etmezler. *MNÖ 4525*

Ismarlama dua kabul olunmaz. İnsan kendisinin yapması gereken işleri başkalarına yaptırmamalıdır. *ET 587*

Ismarlamada hac, hac olmaz/kabul olunmaz. Kişi kendisi emek vermeyip, işini başkasına yaptırırsa, o işi yapmış olmaz. *ÖAA 1495 < Ş 586*

İbadet de kabahat de kul içindir. İnsan ne yaparsa kendi için yapar. Onun için imanlı olmak gerek. *ET 2618*

İbadetle cennete girilmez, temiz kalp gerek. İbadet sadece cennete girmek için yapılmamalı. Yürekten inanan, temiz kalpli kişilerin ibadeti gerçek ibadettir. *MNÖ 4604 < AVP-1*

İbadette riya, kabahatte haya olmaz. İki yüzlü kimseleri Allah'da sevmez, kul da. *MNÖ 4605 < AVP-1*

İki elimiz önümüze/yanımıza gelecek. İnsan ne kadar açgözlü ve hırslı olursa olsun nasıl olsa herkesin gideceği yer kara topraktır. Bu yüzden günah işlemekten kaçınmalıyız. *MNÖ 4656 < AVP-1*

İki kıblesi olanda din olmaz. Dini çıkarlarına alet eden kimselerde iman olmaz. *Ş 723*

İman evinden aş, ölü gözünden yaş çıkmaz. Olmayacak şeylerin olmasını beklemek boşunadır. *OAA 1526 < Ş 603*

İmanı pula satmak olmaz. İnsan imanını hiçbir maddi değerle değişmemelidir. *MTA 1807*

İnsanın kıblesi vicdanı olmalı. İnsana doğru yolu gösteren vicdanıdır.

İş itikada bağlıdır. 1. Bir işi başarmak için inançlı olmak gerekir. 2. Yürekten inanan kişi her işi başarır. *Ş 673*

Kabul olmayacak duaya amin denmez. 1. Olmayacak bir istek için dua etmenin yaran olmaz. 2. Elde edilemeyecek bir şeyden çıkar umulmaz. *Ş 2809*

Kaçan da "Allah Allah" der kovan da. Sonuçta, yaşam içinde herkes Allah'ın adaletine sığınır. Herkes Allah'ın kuludur. *RS s. 256*

Kardeş din kardeşidir. Asıl kardeş aynı dinden olan insanlardır. *RS s. 263*

Kıl namazı, tut orucu, gelmez sorucu. Namazını kılıp, orucunu tutan kimseye Allah her işinde yardımcı olur, kötülüklerden uzak yaşatır. *TDK-1 s. 158*

Kıyamet en önce hacılarla hocalardan kopacak. Sözde idndarlar dünya ve insanlar için çok tehlikelidir. *RS s. 284*

Kıyamette ibadet olmaz. İş işten geçtikten sonra yapılan ibadet boşunadır. *RS s. 284*

Kılavuzsuz cennete bile girilmez. Din ve ahlak kurallan insana cennete gitmek için yol gösterir. *MNÖ 5465*

Kişinin vatanı imanıdır. İnsan için iman en kutsal mekandır. *Ş 414*

Kula yakışan kulluktur. İnsana inanç ve ibadet yaraşır. *RS s. 303*

Kul kullukta gerek. İnsan yaşadığı sürece dinine ve imanına bağlı kalmalıdır. *Ş 2989*

Kulla Tanrı arasına girilmez. Herkes kendi inançına göre dininin gereklerini yerine getirir; kimsenin onun görüşlerine karışmaya hakkı yoktur. *Ş 2981*

Kur'an okumakla domuz darıdan çıkmaz. İnsan dindar görünerek yaptığı uygunsuz bir işi örtbas edemez. *MNÖ 5926 < AVP-1*

Kurban hataya kalkandır. İnsan bazen istemeyerek bir günah işleyebilir. Bunun için bir adakta bulunup yerine getirmesi günahının bağışlanmasında yardımcı olabilir. *Ş 2936*

Mümin müminin aynasıdır. İnanan kişi güzel davranışlarıyla diğer inançlı insanlan da temsil eder. *RS s. 324*

Müminin duasına gökteki melekler "amin" der. İnanan kişinin duası kabul görür. *RS s. 324*

Namaz adamı yabanda komaz. İbadet eden insan zor durumda kalmaz. *MNÖ 6398 < AVP-1*

Namazda meyli olmayanın kulağı ezanda olmaz. 1. Kişi yapmayacağı bir işe ilgi göstermez. 2. İnsanın içinde iman olmazsa dindar olmak için uğraşmaz. *OAA 2039 < AVP-1*

Parasız pazara, imansız mezara gidilmez. İman ve inanç insan yaşamı için en büyük değerdir. *TDK-1 s. 181*

Papaza ne kadar versen doymaz. Bazı sahte dindarlar çok açgözlü olurlar. *MTA 6514*

Rahmana secde etmez, yine de sofuluğu elden bırakmaz. Bazı kimseler dindar görünselerde, ne namaz kılarlar, ne de sofuluğu elden bırakırlar. *MNÖ 6904 < AVP-1*

Riyasız namaz kılanın dizi yorulmaz. Temiz duygularla ibadet eden yorulmaz. *RS s. 351*

Son nefeste iman selameti. İnsan kötü bile olsa ölüm döşeğine düştüğü zaman imana gelir.

Şeytan taşlamaktan elimiz ibadete varmıyor. Kötü şeylerden düşünmekten ibadeti unutuyoruz. *RS s. 377*

Tanrı'ya dolu ellerle değil, temiz ellerle dua edilir. İbadet için varlıklı olmak gerekmez. Önemli olan temiz kalpli, iyi yürekli ve inançlı olmaktır.

Yemin Hak'kın keskin kılıcıdır. Dürüst ve mertliğiyle tanınan kimsenin yeminine herkes güvenir. *ET 3903*

Zerre kadar iman dünya kadar günaha yeter. Küçük bir duanın Allah katında değeri çok büyük olabilir. *RS s. 431*

→ ALLAH, ŞEYTAN

Dağ dağa kavuşmaz, insan insana kavuşur.

DOST

Dost, birinin iyilliğini isteyen, onu içten seven kimse dosttur. Ayrıca birbirleriyle aralarında sorun olmayan, iyi geçinen kimseler veya gruplar, ülkeler için de dost kavramı kullanılır. Dostluk yıllarca edinilen arkadaşlıklardan sonra oluşur. Herkesle böyle bir ilişki kurulamaz. Dostlar iyi günde de kötü günde de insanın yanında olurlar. İnsan arkadaşlarını akıllı sadık, dürüst sır saklayan ve sevecen kimseleren seçmelidir. Arkadaş kendini yüz ifadesinden belli edecektir. Denendikten sonra pekişen eski dostluklar değerlidir. İnsanın iyiliğini isteyen dost kişi, yeri gelince acı bir dille eleştiride bulunur. Onlar arasında gizli saklılık, kırılma gücenme olmaz. Bu arada kritik bir nokta vardır ki o da maddi konuların karıştırılmamasıdır. Türk bilgeleri arkadaşlar arasında hoşgörü ortamının olması gerektiğine dikkat çeker. Kusursuz insan olmayacağını akıldan uzak tutmamak gerekir. Kusursuz dost arayan yalnız kalır. Geleneksel hoşgörümüz burada da kendini gösterir.

Abdalın dostluğu köy görününceye kadar. Birisine çıkan içinyakınlık gösteren kişi başka bir yerden çıkar kapısı görünce o kişiye bir daha yakınlık göstermez. *OAA 6*

Açma sırrını/Sırrını açma dostuna, dostunun dostu vardır o da söyler dostuna. Duyulmasını istemediğin bir sırrını en yakın dostuna bile söyleme, yoksa o da başka dostuna söyler; zamanla sırrını herkes öğrenir. *OAA 58*

Ağlatanın yanına git, güldürenin yanına gitme. Gerçekleri, üzücü de olsa, olduğu gibi anlatan kimselerden zarar görmeyiz, olaylan süsleyerek, iyi yönlerini gösteren kimselere karşı da dikkatli olmalıyız. *MTA 1222*

Ahmak dost akıllı düşmandan beterdir. Arkadaş seçimi yaparken, kendimize faydası dokunabilecek zeki insanlara yönelmeliyiz.

Akıllı, dostunu her zaman hatırlar. İnsanlann sadece yardıma ihtiyacı olduğunda değil, başka zamanlarda da dostlannı aramalannın gerektiğine işaret eden bir sözdür. *RS s. 27 < CU*

Akılsız dosttan akıllı düşman hayırlıdır. Cahil, beceriksiz kimselerle dost olup onlara güvenirsen düşmanından daha büyük zarar verebilirler.

Arada dönen hatırdır. İnsanlar yapmak istemedikleri bazı işleri, arkadaşlarını kırmamak için yaparlar. *Ş 102*

Arkadaş belasına uğrayan çoktur. Arkaşı insanın en yakın dostudur. Bu yüzden arkadaşının iyiliği için kendi başını derde sokan çok kişi vardır. *MNÖ 698 < AVP-1*

Arkadaş paradan daha pahalıdır/değerlidir. Dostlukların değeri para gibi maddi ölçütlerle saptanamaz. *MTA 5957*

Arkadaşı dıştan değil, içten seç. Tanımadığın, huyunu bilmediğin kimselerle arkadaş olma. *TDK -1 s. 45*

Arkadaşını köyden, ekmeğini evden al. İnsan arkadaşlarını doğup yetiştiği yerden seçmeli, aynı zamanda geçimini de kendi ailesinden sağlamalı. *TDK - 1 s. 45*

Ayıpsız yâr arayan dost isteyen, yârsız/dostsuz kalır. İnsanın küçük de olsa mutlaka bir ayıbı, kusuru vardır. Kusursuz insan yoktur. Dostluk uğruna yakınlarımızın hatalarını hoş görmeliyiz. *ÖAA 443 < VI 90*

Bayır bayırlan buluşmaz, ama adam adama buluşur. *MTA 6009* → **Dağ** Dostlarımızdan uzakta olsak da bir gün tekrar biraraya gelebiliriz.

Bir dost kırk yılda kazanılır. Gerçek dostluğu kazanmak çok zordur; gerçek dost güvenilir, yalansız olmalıdır. *MNÖ 1557 < AVP-1*

Bir dostun bin düşman kadar kahrı olur. Dostluğun yürüyebilmesi için yeri geldiğinde fedakarlıklar yapılır, sıkıntıya düşülür, ama önemli olan dostluğun devam etmesidir. *MNÖ 1559 < AVP-1*

Canan canın yoldaşıdır. İnsanın en yakın arkadaşı yine kendisidir. *MNÖ 1945 < AVP-1*

Çok dostu olanın hiç dostu yoktur. Her karşısına çıkan insanla dostluk kurmaya kalkanların çevresindekilerin pek fazla dostları olduğu söylenemez. *TDK-1 s. 82*

Dağ dağa kavuşmaz, insan insana kavuşur. İnsan dostlarından, tanıdıklarından ayrı düşse bile bir gün mutlaka onlarla yine karşılaşabilir. *ÖAA 843 < Ş 2397*

Dost acı söyler. Arkadaşının iyiliğini isteyen kimse, onun hatalarını yüzüne karşı söyleyen kimsedir. *ÖAA 989*

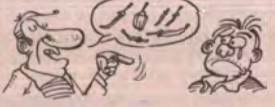

Dost ağlatır, düşman güldürür. Gerçek dost insanın iyiliğini ister. Bu yüzden arkadaşı kötü bir yola gittiği zaman onu vazgeçirmek için gerekirse sert davranır. Ama düşman bunu yapmaz, aksine destekler. *Ş 2000*

Dost ararsan dostunun dostunu, düşmanın düşmanını bul. Gerçek dost bizim diğer dostlarımızla da iyi geçinir, aynı zamanda bizim sevmediğimiz kişilere yakınlık göstermez.

Dost başa bakar, düşman ayağa. İyi niyetli kişiler, arkadaşlarına hoşgörülü ve anlayışlı davranırlar; kötü niyetli kişilerse, arkadaşlarının hatalarını açığa vurmaya çalışırlar *ÖAA 990 < Ş 2002*

Dost beğenmeyen, dostsuz kalır. Her insanın bir kusuru olabileceğini bilmek ve insanları hatalarıyla kabul etmek gerekir. *TDK s. 97*

Dost bin ise azdır, düşman bir ise çoktur. Huzurlu ve mutlu bir yaşam sürmek istiyorsan çok dost kazan, hiç düşman edinmemeye çalış. *ÖAA 992 < Ş 2004*

Dost bizi iyi yola öğütleyendir. İyi arkadaş insana iyi şeyler öğretir, hatalarını gösterir ve doğru yola sevkeder. *MNÖ 2787 < AVP-1*

Dost dost için kokmuş tavuk yer. 1. İnsanlar, sevdikleri insanlar için her şeye katlanırlar. 2. Gerçek dost, dostu için bütün güçlüklere katlanan kimsedir. *MNÖ 2788 < AVP-1*

Dost dosta arka olur. Gerçek dostlar, arkadaşlarını zor duruma düştüklerinde yalnız bırakmazlar. *MTA 1637*

Dost dosta mal bağışlamaz, fakat doğru yol gösterir. Dostlar dostlarına maddi destek sağlamaktan ziyade, manevi destek olurlar ve doğru yolda ilerlemelerini sağlarlar. *MTA 1638*

Dost dostla denk gerek, denk olmasa geniş gerek. Aynı sosyal imkanlara sahip aynı kültür seviyesinde olan insanların dost olmaları daha kolaydır, aksi halde farklı kültürden insanların dost olabilmeleri için büyük bir hoşgörüye ihtiyaç vardır. *MTA 1638*

Dost dosttan sır saklamaz. Gerçek dost güvenilir insandır, arkadaşının sırlarını tutan insandır. *ET 2005*

Dost dostun ayıbını yüzüne söyler. İyi dost arkadaşının ayıbını yüzüne söyler, çünkü bir daha tekrarlayıp mahcup olmasını istemez. *ÖAA 993 < AVP-1*

Dost dostun eyerlenmiş atıdır. İyi niyetli kimselerle arkadaşlık ederiler, zor durumda kaldıklarında, her zaman yardımlarına koşacak arkadaş bulurlar. *ÖAA 994*

Dost, düşman içinde belli olur. Gerçek dost, insanın kötü günlerinde, zor anlarında kendini belli eder. *RS s. 143 < AVP*

Dost, düşman içindir. İnsanlar arasındaki dostluk ilişkisi, sıkıntılı anlar için gereklidir. *RS s. 143 < AB*

Dost, düşman kara gün içinde belli olur. Bir kimse, içinde bulunduğu sıkıntılı durumda çevresindeki insanların nasıl insanlar olduğunu daha sağlıklı değerlendirebilir. *RS s. 143 < AY*

Dost evinde baş tara, düşman evinde tırnak kes. Davranışlarımızı, karşımızdaki kimselerle olan ilişkilerimize göre düzenlemeliyiz. *RS s. 143*

Dost evinde başını bağla, düşman evinde tırnağını kes. Dostlarımızın menfaatine olan şeylerle uğraşıp, düşmanlarımıza ise faydası dokunabilecek işlerden kaçınmalıyız. *ÖAA 995 < AVP-1*

Dost gelmeye gelmeye düşman olur; düşman gele gele dost olur. İnsanlar arasındaki ilişkilerin iyi yönde olabilmesiiçin sık sık bir araya gelmeleri en büyük etkenlerdendir. *RS s. 143*

Dost ile ekmeği incecik uzunca yemek gerek. Elimizdeki bazı değerlerimizi dostlarımızla paylaşmalıyız. *VI 182*

Dost hem/ve kardaş zorlukta tanınırlar. Zor, sıkıntılı anlarımızda yakınlarımızın ve dostlarımızın gerçek karakterlerini görürüz. *MTA 6160*

Dost ile ye iç, alışveriş etme. Dostlarımızla alışveriş yaparken çok dikkatli olmalıyız; çünkü araya çıkarcılık girince dostluk tehlikeye girebilir. *Ş 2001*

Dost kara günde belli olur. Gerçek dost, arkadaş zor durumda kaldığında yardımına koşan, derdlerini paylaşan kimsedir. *ÖAA 998 < Ş 2007* → **Iyi dost.**

Dost kazan, anan düşman doğurur. Toplumda yalnız kalmamak için dost edinmeli, akrabalarımıza pek fazla güvenmememiliyiz. *MNÖ 2797 < AVP-1*

Dost kazanırsan tut, düşman kazanırsan güt. Dostlarımıza yakın davranmalı, düşmanlarımıza ise temkinli ve uzak davranmalıyız. *TDK-1 s. 97*

Dost kusura bakmaz, düşman ise beğenmez. 1. Birisinin yaptığı bütün hataları görerek sorun haline getiren bir kimsenin pek dostane davrandığı söylenemez. 2. Dostlar, arkadaşlarının kusurlarını görmemezlikten gelirken, düşmanlar ise en ufak hatayı büyüterek sorun haline getirirler *RS s. 143*

Dost lokması bahaneyle yeni. Dostların birbirlerine faydalarının dokunabilmesi için bazen bazı sebeplerin elması gereklidir. *RS s. 144*

Dost sanma şanlı vaktinde dost olanı, dost bil gamlı vaktinde elinden tutanı. İyi günlerinde yanında olan değil, kötü günlerinde yardımına koşanı dost bil. *MNÖ 2799 < AVP-1*

Dost sırrını dost bilir. İnsan sırlarını ancak çok güvendiği arkadaşlarına söyler. *MNÖ 2800 < AVP-1*

Dost ya ikidir, ya üç; ondan sonrası hiç. Gerçek dost, dost olduğu kimseler için her türlü fedakârlığı yapar. Bu yüzden az bulunur. *RS s. 145*

Dost yoluna post olmalı. Arkadaşlara, dostlara yardım için gerekli olan hiçbir şeyden kaçınılmamalıdır. *MNÖ 2801 < AVP-1*

Dost yüzünden,düşman gözünden bellidir. Dost insana daima sevgi ve saygıyla bakar, düşman ise içinden hep kötülük geçirir. Bu yüzden dostumuzu düşmanımızı yüzlerinden ve bakışlarından anlamak mümkündür.

Dost zindan kapısında belli olur. Gerçek dostlarımızı başımız derde girdiğinde daha iyi tanıyabiliriz. *MNÖ 2803*

Dost ile ye, iç alışveriş etme. Ticarettekî kazanmaya yönelik tu tumun dostluğa zarar verebileceği göz önüne alınmalıdır. Bu nedenle dostlarımızla ticari ilişkilere girmekten kaçınmalıyız.

Dosta iltifat, düşmana mudara. İnsanlar iyi arkadaşlarından övgüyle, kötü arkadaşlarından ise nefretle bahsederler. *MNÖ 2807 < AVP-1*

Dostluk başka, alışveriş başka. Alışverişte amaç kâr etmektir. Dostlukta ise fedakârlık gerekir. Onun için alışverişte dostlarına farklı uygulama yapan kâr yerine zarar eder. *ÖAA 999*

Dostun attığı gül onulmaz yara açar. Kişi güvendiği arkadaşısndan ummadığı bir hareket görürse buna çok kırılır. *MNÖ 2810 < AVP-1*

Dostun attığı taş baş yarmaz. Gerçek dostlar bizim iyiliğimiz için gerekirse bize sert davranabilirler. Bunu anlamalı ve onlara kızmamalıyız. *ÖAA 1002 < AVP-1*

Dostun düşmanlarından çok olsun. Düşman insana kötülük eder, zarar verir; bu nedenle iyi arkadaşları çok olan kimseye kimseden zarar gelmez. *RS s. 144*

Dostun zahmeti düşmanınkinden çok olur. İnsan dostunu sevindirmek, mutlu etmek için hiçbir şeyini esirgemez. Böyle davranmak biraz masraflı ve yorucu olur, ama yine de mutluluk verir. *MNÖ 2813 < AVP-1*

Dostuna borçlu olma. İnsan yakın arkadaşına borçlu olup zamanında ödeyemezse aralarındaki dostluk sarsılabilir ve güvensizlik ortaya çıkar. *MNÖ 2814 < AVP-1*

Dostuna dost, düşmanına düşman. Dostlarımıza karşı kiiici ve üzücü davranışlardan kaçınmalıyız. Düşmana ise dostça davranışlarla yaklaşırsak bize daha kolay kötülük ederler. *MNÖ 2815 < AVP-1*

Dostunu methederken biraz da yerecek yerini bırak. Hiç kimse hatasız değildir, bu nedenle insan arkadaşını överken kusurlarından da bahsetmezse inandırıcı olamaz. *Ş 2010*

Dünyada sakındığını en yakın dostun olsun. *TDK-1 s. 100*

Düşenin dostu olmaz. Başkalarından yardım göreceğimizi umarak güç durumlara girmekten kaçınmalı daima temkimli, dikkatli olmalıyız.

Düşmanınki kayar geçer, dostunki koyar gider. Önemsenmeyen kimselerin yaptıkları, sıradan kimselerin yaptıklarına göre insanı daha çok kırar, üzer. *RS s. 150*

Eski dost düşman olmaz, olsa da yakışmaz. Bir zamanlar gayet iyi dost olan insanların birbirlerine düşmanca davranmamaları, daima mutlu günlerini dikkate almaları gerekir. *MTA 6188*

Eski dost düşman olmaz, yenisinden vefa gelmez. Gerçek dost iki yüzlü olmaz, her zaman olduğu gibi davranır; ama tanımadığımız kişilere huylarını öğrenmeden güvenmek yanlış olur. *ÖAA 1144 < AVP-1*

Eski dost kara gün bineği. İnsanın başı derde girdiği zaman ona yardım edecek kişi, eskiden tanıdığı güvendiği kişi olacaktır. *MNÖ 3310 < AVP-1*

Eski dostu yadeyleme, bir gün olur buluşursun. Gün gelir, eski dostlar yine biraraya gelirler; zamanın ne getireceği hiç belli olmaz. *RS s. 170 < AVP-1*

Fakirsen dostun yok, zenginsen ahbabın çok. Varlıklı kimselerin, fakirlere nazaran daha çok dostları vardır. Para diğer insanları onlara yönelmekte ve sahte dostlar edinmektedirler *RS s. 1179 < SB*

Gidip gelmek gönüllerin sevgisi, yiyip içmek gönüllerin çivisi. İnsanlan arayıp, sormak onlaral ilgilenmek sevgiyi kuvvetlendirir. Maddi külfet getiren ilişkiler ise sevgiyi zayıflatmaktadır. *TDK-2 s. 50*

Gönül dostunu bilir. İnsanlan kalben ısındıkları kimselerle genelde iyi dost olurlar. *Ş 3314*

Gönül ne mey ister ne meyhane; gönül dost ister mey bahane. İnsanlar dost kazanmak isterler. Biraraya gelmeler, toplantılar, eğlenceler vb. ise dostluklar için bir araç olmaktan öteye geçmez. *MTA 1725*

Gönülden gönüle/kalpten kalbe yol vardır. Birbiriyle, dost olan kişilerin bir sürü ortak yönleri bulunur. Bu yüzden birinin hissettiklerini, diğeri de hissedebilir. *ÖAA 1278 < Ş 3315*

Hasım hasmı ateşe atar, dost başta tutar. Düşman kötülük etmek için her yolu dener, dost ise daima bizim iyiliğimizi ve mutlu olmamızı ister. *MNÖ 4104 < AVP-1*

Hatır bir şahbazdır ki kapılır tutulmaz, gönül bir sırça saraydır kırılır yapılmaz. Hatırı sayılan bir kişi olmak çok gayret ister; insanları kırmak, üzmek daha kolay bir iştir. İnsanları kırmamaya özen göstermeliyiz. *MNÖ 4134 < AVP-1*

Hatır için çiğ tavuk (da) yenir. İnsan sevdiği kişinin isteğini geri çevirmeyerek zor da olsa yerine getirir. *ÖAA 1378 < Ş 1739*

Hatıra çok bakan yere bakar. Hatırı kırılmasın diye bütün dostlarının işine koşturan kimse genelde kendi işlerine zaman ayıramaz bu yüzden zarara uğrarlar. *MNÖ 4138 < AVP-1*

Hayırsız dost gereksiz post. Faydasız hatta zarar gelebilecek kimselerle arkadaşlık yapılmamalıdır. *MNÖ 4166 < AVP-1*

Her şeyin yenisi, dostun eskisi. Yeni bir şey zaman geçtikçe yıpranır ve değerini kaybeder ama dostluk zaman geçtikçe daha kuvvetlenir ve pekişir. *ÖAA 1453 < Ş 3646*

İmece günü bulutlu, görmeyene ne mutlu. Yardımlaşmayla işi yapılan bir kimsenin, işi yapılırken terslik çıkmaması işin sahibi için mutlu bir olaydır. *ÖAA 1528*

İnanma dostuna saman doldurur postuna. Dost sandığımız bazı kişiler çıkar için dostluğu kötüye kullanarak bizi düş kırıklığına uğratırlar. *Ş 749*

İnsanın bir sır dostu, bir de sofra dostu vardır. Bütün dostlarımızla her şeyimizi paylaşamayız; özel durumlar için özel dostluklar gerekir. *RS s. 240*

İyi arkadaş kardeşten ileridir. Aynı anadan ve babadan doğan kardeşler arasında paylaşılamayan sorunlar, iyi bir dost ile paylaşılabilir.

İyi dost kara günde belli olur. Gerçek bir dost, dostunun zor anında yardımına koşar, yanında olur. *ÖAA 1273 < Ş 754*

→ Dost kara

Kalp kalbe karşıdır. Dostluk çoğu duyguların karşılıklı olmasıyla oluşur. Bu yüzden bizim hissettiğimiz çoğu şeyi dostlarımız da hissedebilirler. *Ş 2835*

Kalpten kalbe yol vardır. İyi bir dostluğu paylaşan kimselerin birbirlerine karşı beslediklerı düşünceler aynı çizgide bulunur.

Kazanırsan sen dost kazan, düşmanı anan da doğurur. Kötü niyetli kişiler başkalarıyla kolaylıkla arkadaşlık kurarlar ve çevrelerine zarar verirler; oysa iyi insanlarla dostluk kurmak zor, çünkü onlar kötülüklerden uzak kalmak isterler. *OAA 1733 < AVP-1*

Korkak dostun olacağına cesur düşmanın olsun. Korkak dostlarla önemli işlere kalkışmak çok tehlikelidir.

Kilit dost içindir, düşman için değil. Düşmanların kötülük edecekleri bilindiğinden zaten tedbir alınır. Hiç beklemediğimiz kimselerinde bize zarar verebileceklerini düşünerek temkinli olmak lazımdır. *ET 3124*

Kişi ölmekle hatırı ölmez. İnsanlar ölse bile, yaptıkları iyi işler, topluma olan faydaları yaşamaya devam eder ve çevrelerinde saygınlıkları sürer. ET 3094

Kurt ile koyun dost olmaz. Ezeli düşmanların dost olmaları çok güçtür. *VI 97*

Kusursuz dost arayan dostsuz kalır. Hiç kimse kusursuz değildir. Bu yüzden dostlarımızın da ufak bir kusurunu gördüğümüz zaman onlarla dostluğu sona erdirmemeliyiz. *OAA 1939*

Malı olmayanın dostu olmaz. Varlıklı kimselerin etraflarında, sırf paralı oldukları için, bir çok sahte dostları bulunur. *RS s. 315*

Noksana nazar eyleyen ahbap değildir. Gerçek dost, arkadaşının eksiklerini açığa vurmamalıdır. *ET 3564*

Özüne dost kazan, düşman kapıdadır. Her an başımıza gelebilecek bir felakette bize yardımcı olabilecek dostlarımızın olabilmesi için, ciddi ve seviyeli dostluklara yönelmeliyiz. *MTA 2042*

Sadık dost akrabadan yeğdir. Bizi gerçekten seven ve yardımcı olan dostlarımız hayırsız akrabalardan daha iyidirler. *OAA 2199 < Ş 2272*

Sen dost kazan, düşman ocağın başından çıkar. Bizi sevmeyen, çekemeyen kimseler mutlaka bulunur. Onun için olabildiğince dost kazanmaya çalışmalıyız. *OAA 2244 < VI 515*

Sen olursan bensiz, ben de olurum sensiz. Seni istemeyen sevmeyen kişilere sen de yakınlık gösterme. *OAA 2248*

Yardımcısı yar olanın sabanına dünya dar olur. İnsan yaptığı işlerde sevdiği, güvendiği kişiden destek görürse o işi azimle kısa sürede bitirir. *MNO 8148 < AVP-1*

Ya kendine uygun dost bul, ya kendin dosta uy. Arkadaşlıkların yürüyebilmesi için tarafların özverili davranması lazımdır *RS s. 406*

Yakın dost akrabadan yeğdir. İyi arkadaşlar, hayırsız yakınlarımızdan daha değerlidirler. *MNO 8062 < AVP-1*

Yar alırsa canımı, bahşetmiş olur canımı. İnsanlar çok sevdikleri kimseler için her şeyi yapabilirler; yaptıkları güç bir işde olsa sevdiklerine yardım etme hissi insanları mutlu eder. *MNO 8126 < AVP-1*

Yar elinden bellidir. Davranışlarımız hislerimizi ortaya koyar, belli eder. *MNO 8131 < AVP-1*

Yar kusuruna bakan yaransız kalır. İnsanların daima kusurlarını görmeyi alışkanlık haline getirmiş kimseler, başkaları tarafından pek sevilmezler. *RS s. 409*

Yaren ağzı düz gerek. Dostlar birbirlerine dürüst davranmalıdırlar. *TDK-2 s. 88*

Yarin ayıbını yaran örter. Dostlar birbirlerinin kusurlarını açığa vurmamalı arkadaşlarının küçük düşmelerini engeller. *RS s. 409 < NK*

Yarsız kalır cihanda ayıpsız yar isteyen. Kusursuz arkadaş isteyenler toplumda yalnız kalırlar. Her insanın bir hatası olabilir. *Ş 3782*

Yeni dosttan vefa gelmez. Yeni edinilen dostlarla birbirimizi tam anlamıyla anlamamız mümkün değildir. Onlara güvenmemiz için aradan uzun zaman geçmesi ve dostluğun güçlenmesi gerekir. *OAA 2566 < AVP-1*

Yeni dostu ara, ama eski dostu da unutma. Devamlı değişen çevremizle birlikte yeni arkadaşlar edinirken eski arkadaşlarımızı da ihmal etmemeli ilişkilerimizi kesmemeliyiz. *MTA 6661*

Yıkılmış değirmenin bendi ne çarkı ne, hayırsız ahbabın yabancıdan farkı ne. Faydasız, hatta zararlı insanlarla dost olmamanın gerekliliğine işaret eden bir sözdür *RS s. 418 < AVP-1*

Yıksın kırsın döksün, yine canım yine kuzum. Çok sevdiğimiz kimseler hata yaparlarsa; onları uyarmalı doğru işlere yöneltmeliyiz. *MNO 8309 < AVP-1*

→ BAĞLILIK, ARKADAŞ, SENLİBENLİLİK.

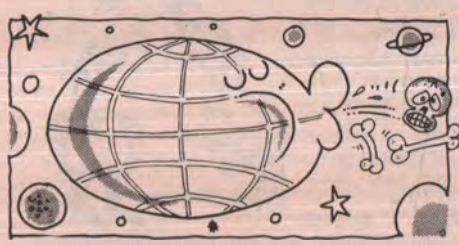

Bu dünya bir değirmendir, öğütür bir gün bizi.

DÜNYA

Dünya insanların üzerinde yaşadığı gezegene verilen addır. Aynı zamsanda yeryüzünde var olan her şeyin tümü, sözgelimi yeryüzünde yaşayan insan toplulukları, belli insan topluluklarına ait görüş ve düşünceler de dünya kavramı içinde değerlendirilir. Geleneksel Türk görüşünde dünya ahiret karşıtı olara yeryüzündeki alem olarak kendini gösterir. Burası geçici, fani bir sınav yeridir. İnsanların sabırla dayandıkları, dertli, işi bitmeyen, aldatıcı bir ortamdır. Bu karmaşık ortam ezilmeden yaşayabilmek için insanın aklın yol göstericiliinden yararlanması öneriler. Böyle yapanları her iki dünyasının da cennet olacağına inanılır.

Aleme yaranılmaz. Kişi ne yaparsa yapsın, yine yaşlanmasına engel olamaz, sonunda ölür. *ET 2538*

At binenin, kılıç kuşananın. Bir şeyi en iyi şekilde kullanabilecek ve yararlanabilecek kimse, o şeyden faydalanmalıdır.

Biri yapar, biri bozar, dünya böyle geçer. Dünya da, çalışıp çabalayıp bir şeyler üreten insanların yanı sıra bunları mahveden zararlı insanlarda vardır. *MNO 1681 < AVP-1*

Bu dünya bir değirmendir, öğütür bir gün bizi. Her canlı zamanı gelince ölerek, yeryüzünden kaybolur. *ET 1279*

Bu dünya bir köprüdür, gelenler geçer. Dünya geçici bir yerdir. Dünyada doğru dürüst ve iyi birisi olarak yaşayanlar

ahirette rahat ederler. *TDK-1 s. 71*

Bu dünya iki kapılı handır; gelen bilmez giden gelmez. Doğum ve ölüm her canlı için geçerlidir, ama ölümü çoğu zaman kabul etmek istemeyiz. *TDK- 1 s. 72*

Bugün dünya, yarın ahiret Kişi bugün nasıl geleceği için çalışıyorsa, bunları yaparken de doğru yoldan çıkmamalı, ölümü de düşünmelidir. *Ş 1296*

Cennet cehennem dünyada, hangisini kazanırsan. Kişi dünyada yaptıklarının karşılığını ahirette alır. İyiler cennete, kötüler cehenneme gider. *MNÖ 1962 < AVP-1*

Cihanda bir dertsiz yoktur. Bu dünyada herkesin kendine göre ufak ya da büyük bir derdi mutlaka vardır.

Dünya bir değirmendir, bizi de öğütme sırası gelecek. Zamanı gelen her kes ölerek dünyayı terk eder. *MTA 1671*

Dünya bir gemi, akıl yelkeni, fikir dümeni, kullan kendini göreyim seni. Akıllı kişi, gücünü, becerilerini, düşüncelerini kullanarak başarıya ulaşır. *MNÖ 2883 < AVP-1*

Dünya bir, işi bin. Dünya da herkese göre çeşitli işler vardır. *MNÖ 2884 < AVP-1*

Dünya bir kararda durmaz. Dünya devamlı değişmektedir. *Ş 2033*

Dünya bir kervansaray, konan göçer. Dünyaya gelen her canlı, dünyada misafir gibidir; sonunda ölüm nedeniyle dünyadan ayrılırlar.

Dünya bir yeşil kuyruktur, yiyebilene aşk olsun. Dünyada her türlü kazanç yolu vardır. Önemli olan yararlanabilmektir. *Ş 2034*

Dünya bu ya, kim kazana kim yiye. Dünyada her türlü yaşam biçimi vardır. Zengini, yoksulu, hastası, iyisi, kötüsüyle yaşam devam eder. *ET 2035*

Dünya dünya, felek dünya kimisine elek kimisine kelek. Her insanın kısmeti bir olmaz. Kimisi şanslıdır, kimis işanssız. *MTA 6167*

Dünya dünya yalan dünya. Yaşam, sanki bir yazarın uydurduğu oyun gibi gelir insana. İnancımıza göre gerçek yaşantı ahirette başlamaktadır. *MTA 6168*

Dünya/Hazret-i/Peygamber Süleyman'a kalmamış. Kişi ne kadar ulu, büyük de olsa sonu ölümdür. Hiç kimse ölümsüz değildir. *ÖAA 1032 < AVP-1 Ş 2043*

Dünya kafirin cennetidir. Dine inanmayan kimseler canlarının istediği şekilde hiç kimseyi umursamadan yaşarlar; bu yanlış bir yaşam tarzıdır. *MNÖ 2890 < AVP-1*

Dünya karıncalı kütüğe benzer, gelen bilmez, giden bilmez. Dünya sırlarla doludur. Üzerinde yaşayan milyonlarca canlı ölür- doğar. Bu düzen bozulmaz. *MNÖ 2891 < AVP-1*

Dünya kazan, biz kepçe. Isteklerimize ulaşabilmemiz için çok gayret göstermeliyiz. *Ş 2042*

Dünya kime kalmış ki sana kalacak? İnsanlar ölümlüdür, bu nedenle insan kendini dünyanın hakimi gibi görmemlidir. *ET 2044*

Dünya küfr ile değil, zulüm ile harap olur. Çaresiz insanlara zulum edilmemelidir. *MNÖ 2894 < AVP-1*

Dünya malı dünyada kalır Mal, mülk hırsı yüzünden dürüstlükten ayrılmamalıyız. İnsan ölünce malını yanında götüremez. *RS s. 148*

Dünya merdiven merdiven, biri iner biri biner. Dünyada her gün doğumlar ve ölümler olur. Ölenler le doğanlara yer açılmış olur. *MTA 6169*

Dünya ölümlü, gün akşamlı. Dünyada hiçbir şey sürekli değildir; her iyi durumun bir sonu, gençlerin sonunda yaşlanması gibi. *ÖAA 1031*

Dünya rüya gibidir. Yaşam insana, bir rüya gibi, kısa sürede gerçekleşmiş gibi gelir. *Ş 2040*

Dünya tamah dünsayıdır. Günümüzde insanlar maddiyata çok önem verir duruma gelmişlerdir. *Ş 2041*

Dünya tükenir, ümit tükenmez. En zor anında bile herkesin bir umudu vardır. Umudunu yitiren kimse yaşayamaz. *RS s. 149*

Dünya üç şey üstünde döner; idare, dubara, müdara. Hayatta başarılı olmak için insanın çevresindekilerle uyum içinde yaşaması gerekir. *RS s. 149*

Dünyanın ucu uzundur. Ne kadar yaşayacağımızı kestiremeyiz, bu nedenle ileriki yıllarımız için önlem almalıyız. *Ş 2046*

Dünya tükenir, ümit tükenmez. En zor anında bile herkesin bir umudu vardır. Umudunu yitiren kimse yaşayamaz. *RS. s. 149*

Dünya ümit dünyasıdır. İnsanlar ümitleriyle yaşarlar. *RS s. 149*

Dünya varlığına güvenilmez. Dünya geçici bir yer olduğu için ibadetlerimizi yapmalı, dürüst ve ahlaklı yaşamalıyız. *RS. s. 149*

Dünyada eken ahirette biçer. Dünyada yaptığımız işlerin karşılığını ahirette alacağız. Bu nedenle kimseye kötülük yapmamalıyız. *RS s.148*

Dünyada mekan, ahirette iman. İyi yaşamak için çalışmalı, para kazanmalıyız. Öldükten sonra rahat etmek içinse kulluk vazifelerimizi de yapmalıyız. İki tarafıda düşünmeliyiz. *RS s. 148*

Dünyanın tahammülü yok. Yaşadığımız sürece yaptığımız hataların bedelini mutlaka öderiz. *RS s. 149*

Dünyaya aldanmak delilik demektir. Ölümlü olduğumuzu kabul edip ölüm fikrine kendimizi hazırlamamız gerekir. *RS s. 149*

Geçim dünyası. 1.İnsanların en çok düşündükleri şey, yaşayılarını sağlayacak yollan bulmaktır. 2.Huzurlu yaşamak için başkalarıyla iyi geçinmek önemlidir. *ÖAA 1235*

Mağrur olma, dünya misafir evidir. Servetimiz bizi şaşırtmamalı, kimseye büyüklenmemeliyiz. Her şey gibi dünya hayatının da gelip geçici olduğunu unutmamalıyız. *RS s.314*

→ HAYAT, ÖLÜM, DİN

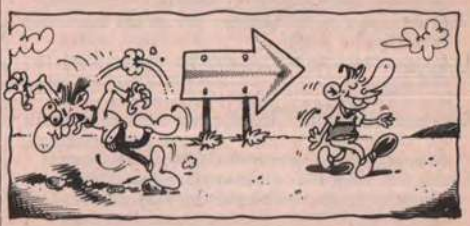

Doğrudan şaşma.

DÜRÜSTLÜK

Dürüstlük, namusluluk, doğruluk, sözünde ve davranışlarında doğruluktan ayrılmama, özü sözü bir olmadır. Çok önemli bir erdem olan dürüstlük toplum gelişmesini olumlu yönde etkileyen etmenlerin başında gelir. Toplumun özü-sözü bir olan insanlara ihtiyacı vardır. Herkes kendi için dürüst olursa, yanlış yola sapanlar yalnız kalır ve cezalarını bulmuş olur. Bir kimse hatalı davranışta bulunabilir, ama bunu onarmaya çalışmak için göstereceği çaba dürüstlük olur. Dürüst insanlar da zaman zaman gaflete düşebilirler ama hatalarını çabuk farkedip düzeltirler.

Dürüst bir kimse her zaman Allah'tan korkar. Doğru bir davranış her zaman diğerlerinden ayırdedilebilir, kendini gösterir. Atalarımız doğruluğun Allah katındaki önemine değinmişler. Allah'ın doğruya yardımcı olduğunu belirtmişlerdir.

Aç ol düz ol. Dürüst, temiz kalpli kişileri herkes gibi Tanrı da sever ve korur. Onun için sıkıntıda kalsak bile dürüstlükten ayrılmamalıyız.

Allah doğrunun yardımcısıdır. Dürüst, namuslu, yardımsever kişilerden Tanrı yardımlarını esirgemez. *ÖAA 234*

Defteri temiz olanın yüzü ak olur. Namusuyla çalışan, doğruluktan, dürüstlükten ayrılmayan insanlar başkalarının yanında ezilip büzülmezler. Yaptıklarından dolayı kimsenin yanında küçülmezler. *RS s. 125*

Doğru Allah'tan/Mevlâsından başka kimseden korkmaz. Dürüst insanlar kimseye kin gütmez, kolay kolay suç işlemezler. Bu yüzden Tanrı'dan başka hiç kimseden korkmazlar. *MNÖ 2716 < AVP-1*

Doğru gidenin başı duvara çarpmaz. Doğruluktan ayrılmayan dürüst insanların karşısında hiç bir engel duramaz. Dürüst insan zorluklardan yılmaz. Doğru bildiği yoldan gider. *RS s. 140*

Doğru insan dik durur. Dürüstlükten ayrılmayan insan yaptıklarından dolayı başkalarının yanında küçülmez. Diğer insanlarla ilişkilerini utanmadan sürdürür. *RS s. 140*

Doğru sarsılır, amma yıkılmaz. Dürüst insan iftiraya veya saldırıya uğrayabilir. Ama o bunlara dayanabilir ve bu durumdan yüzünün akıyla çıkabilir. *ET 2454*

Doğru yolda düşen çabuk kalkar. Dürüst, namuslu bir işte insan hata yapabilir, sıkıntıyla karşılaşabilir. Ama bu durum fazla uzun sürmez. *MNÖ 2730 < AVP-1*

Doğru yolda yürüyen yorulmaz. Dürüst, namuslu kişiler inançlı ve azimli olurlar, asla bu huylarından vazgeçmezler.

Doğruda aç, eğride tok bulunmaz. Dürüst, namuslu kimseler haram mala göz dikmezler, bu yüzden işleri rast gider. Ama sahtekâr dolandırıcı kimselerin gözü bir türlü doymak bilmez.

Doğrudan şaşma. Dürüstlük insana her zaman çok şey kazandırır. Onun için kötülüğe asla başvurmamalıyız.

Doğruluk hak kapısıdır. Dürüst, namuslu kişileri herkes tanır, böyle kişilerin sözüne herkes güvenir. *MNÖ 2733 < AVP-1*

Doğruluk minarede kalmış, onun da içi eğri. Kusursuz insanlar çok azdır. Bazen çok dürüst olarak bildiğimiz kişilerin bile bilmediğimiz kusurlu taraflan vardır. *ET 2455*

Doğruluk su kabağıdır, batmaz. Dürüstlük kişiyi kötülüklerden koruyan en önemli unsurdur. Bu unsur dünya kurulduğundan beri vardır ve daima var olacaktır. *Ş 2456*

Doğrunun yardımcısı Allah'tır. Tanrı iyi kalpli, dürüst kimseleri sever ve korur. *Ş 2457*

Doğruya zeval yoktur, çekseler bin divana. Dürüst kimseler, sıkıntıya düşüp zor durumda kalsalar bile onların yardımına koşan çok olur. *MNÖ 2732 < AVP-1*

Eğri bacanın dumanı doğru çıkar. Dürüst olmadığı halde öyle görünen insanlar da vardır. Bu insanlar başkalarını aldatmak için dürüst görünmeye çalışırlar. *MNÖ 2999 < AVP-1*

Eğride tok, doğruda aç olmaz/görülmez. Kötülükle elde edilen kazanç geçici olur; dürüstlükle kazanç sağlayanlar ise aç kalmazlar.

Hak doğrudadır. İnsan doğru yoldan ayrılmadıkça adalet her zaman ondan yanadır. *Ş 1698*

Hak yolunu bırakma. İnsan hiç bir zaman dürüstlükten, doğruluktan ayrılmamalıdır. Aksi halde bunun zararını yine kendi çeker. Oysa dürüst insan her zaman dürüstlüğün karşılığını görür.

Helal süt emmiş başkadır. Dürüst ve güvenilir insanlara büyük değer verilir. *RS s. 211*

Hak yolundan çıkma. Dürüstlükten ayrılmayan insanlar bunun faydasını görürler. İnsan dürüstlüğü kendine ilke edinmelidir. *MTA 6240*

Kişinin doğru olmalı işi. İnsan işlerini dürüstçe yapmalıdır. Çünkü dürüstçe yapılmayan her şey er ya da geç başa bela olur. *RS s. 290*

Kişinin sözü, özü bir olmalı. Dürüst, namuslu kimseler hiçbir zaman ikiyüzlülük etmezler. Onların sözüne her zaman güvenebiliriz. *RS s. 291*

Özü sözü doğru olanların alnı açık, yüzü paktır. İnsan dürüst olduğu sürece doğruyu söyler, doğru yoldan ayrılmaz. Dürüst insan yaptıklarından dolayı suçluluk hissetmez, vicdan azabı çekmez. Bunun için haksızlığa uğrasa da başı dik gezer. *RS s. 345 < ON*

Sen doğru ol, eğri belasını bulur. Dürüst insan bazen haksızlığa, iftiraya uğrayabilir. Ama er geç herkes onun haklı olduğunu anlar, kötüye hak ettiği cezayı verirler. *MNÖ 7118 < AVP-1*

Vergini ver varoğlu gibi, sözünü söyle eroğlu gibi. Dürüst insan malının, kazancının vergisini verirken haksızlık ve sahtekârlık yapmaz. Böyle kimselerin sözüne de her zaman güvenilir. *TDK-2 s. 86*

Yılan (bile) doğrulmayınca deliğine girmez. Kötü huylu, ahlâksız kimseleri, bu huyları ile kendi yakınları bile sevmezler.

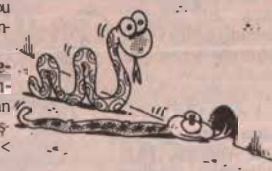

Yolda doğru giden kimse dokunmaz. Dürüst yaşayan kişilere kimse saldırmaz. *MNÖ 8385 < AVP-1*

Yoldan çıkmak ayıp değil, yola girmemek ayıptır. İnsan bazen iradesine hakim olamayıp doğru yoldan ayrılabilir, ama bu hatasını anlayıp tekrar dürüstlüğü seçen kimselere hor bakmamalıyız. asıl hatasını görmeyenleri ayıplamalıyız. *MNÖ 8386 < AVP-1*

Yoldan giden yorulmaz. Dürüst insan engel tanımaz. Hiç birşey onu yolundan alıkoyamaz. Haksızlığa uğrasa da mücadele eder, onuruyla işin içinden sıyrılmasını bilir. *RS s. 423*

→ ONUR, İYİLİK, ADALET

Dağ tavşansız kul/insan düşmansız olmaz.

DÜŞMAN

Düşman başkasından nefret eden veya hoşlanmayan bir kimsedir. Birbirlerinden karşılıklı olarak nefret eden veya hoşlanmayan iki veya daha fazla kişiden birisine de düşman denir. Kendisini inciten bir kimseye kötülük etmek düşman fırsatı kollayan veya hoşlanmadığı şeye tiksinti duyan kimse insanları birbirinin hem iyiliğini ister hem de çekememezlik yaparlar. Bazen bu hal ileri gider, düşmanlıktan oluşur. Herkesin bir düşmanı vardır. Uzağa gitmeye gerek yok, insan kendine hem dost hem düşmandır. Bilinçsiz davranışlarıyla kendine en büyük kötülükleri yapar. Karşılıklı düşmanlıklar gizli veya aleni olabilir. Düşman hissettiğimiz kimseler uzak durmamız gerekir. Ailede geçmişte yaşanmış düşmanlıklara karı dikkatli olmak gerekir, bir gün yeniden ortaya çıkabilir. Düşmanı küçümsemek bizi zarara uğratabilir. Açık vermeden sağlam ve dik olmalıdır her zaman gizli ve açık düşman sevindirmemek için atalarımız düşmana açık vermemeyi ve küçümsememeyi öğütlemiştir.

"Ah!" deme ki düşmanın "Oh!" demesin. İnsanın başına bir felaket geldiği zaman düşmanları varsa bu onlara zevk verir.

Bu yüzden zor durumda kaldığımız zaman bunu belli edip düşmanlarımızı sevindirmemeliyiz.

Akıllı düşman, akılsız dosttan hayırlıdır / Deli dostun olacağına akıllı düşmanın olsun. Beceriksiz, akılsız dostlar farkında olmadan insanı zarara uğratabilirler. İnsan düşmanını kollar önemini alır, fakat akılsız dostunun nasıl zarar vereceğini bilemez. *ÖAA 168 < ET 2596*

Aşikar düşman gizli dosttan yeğdir. İnsan tanıdığı düşmanından nasıl zarar geleceğini bilir ona göre önlem alır, kendini koruyabilir. Fakat dost gibi görünen ve zorda kaldığında ortadan yok olan kişi güvendiğinde başına büyük dertler açar. *ET 156*

Atasına düşman olan, evladına dost olmaz. Anne ve babasını sevmeyen, onlara kin güden kişilerin içi kötülükle dolar. Çocukları olduğu zaman onlara hiçbir zaman sevgi ve şefkat göstermezler. *TDK-1 s. 48*

Benden ırak olan düşman binyıl yaşasın. Etrafına kötülük saçan kimseler veya şeyler bize uzak duruyorsa onların üzerine gitmemeliyiz. *MNÖ 1381 < AVP-1*

Benden ırak olsun da cennete direk olsun. İnsana düşman olan şeyler veya kimseler belki tehlikesiz olabilirler. Ama yinede kendisinden uzak durmasını isterler. *MNÖ 1382 < AVP-1*

Dağ tavşansız kul/insan düşmansız olmaz. İnsan ne kadar iyi niyetli olursa olsun yine de çevresinde kendisinden hoşlanmayan birileri çıkabilir. *Ş 2398*

Domuz derisinden post olmaz, eski düşman dost olmaz. Zararlı şeylerden fayda beklemek gibi eski düşmanlardan dostluk beklemek de yanlıştır. *RS s. 142 < ON*

Dost ile düşmanın arası açık gerek. Aralarında herhangi bir sorun çıkmamış insanların düşman olmaları zordur. *TDK-1 s. 97*

Dostluk göstermekle düşman ezilmez. Düşmanımıza iyi niyetle yaklaşırsak tekrar kötülük görebiliriz. *RS s. 144*

Dostun bir yüzünü öpersen, düşmanın iki yüzünü öp. Bazen düşmanlarımız sahte dostluk gösterirler. Buna kanmamalı onların davranışlarını dikkatli bir şekilde gözden geçirmeliyiz. *RS s. 144*

Dostun sertliğinden korkma, düşmanın yaltaklanmasından kork. Bizim iyiliğimizi isteyen kimseler, hata yapıyorsak bizi uyarırlar ama düşmanlarımız bu hatayı desteklerler. TDK- 1 s. 98

Dostunu sev ama, düşmanını kolla. Dostlarımıza davrandığımız şekilde düşmanlarımıza davranamayız. Herkese hak ettiği şekilde davranmak gerekir. *RS s. 144*

Döv gavuru dostun olsun. Bazı insanlar zoru görünce kötü davranışlardan vaz geçebilirler. TDK- 1 s. 98

Dünya tükenir, düşman tükenmez. Yaşam boyunca yeni düşmanlar edinilebilir. *RS s. 149*

Düşenin düşmanı, kalkanın dostu çok olur. Toplumda çok sayıda fırsat düşkünü vardır. Zayıf ya da güçlü durumumuzdan faydalanmaya çalışırlar. *RS s. 149*

Düşman arasan temel dibinde ara. Bize kötülük etmek isteyen insanlar o kadar uzakta da değildirler. *RS s. 149 < AE*

Düşman bir değil bindir. Düşmanları küçümsememeli, büyük kötülükler beklenmelidir. *RS s. 149*

Düşman dilinden döver. Kini olan kimse, rakibi hakkında kötü söylentiler çıkartarak manevi olarak yenilgiye uğratabilir. *RS s. 150*

Düşman düşmana gazel/yasin okumaz. Düşmanın insana hiçbir zaman dostça ve sevgiyle yaklaşalacağı beklenemez. *Ş 2026*

Düşman düşmanın halinden anlamaz. Düşmanlar birbirlerine zarar vermekten başka bir şey düşünmezler. *Ş 2025*

Düşman eline kılıç verilmez. İnsan düşmanına yardım ederek güçlendirirse kendi felaketini hazırlamış olur. *MNÖ 2928 < AVP-1*

Düşman eteğin altından çıkar. Çocuklar anne ve babalarına düşmanlık edebilir. Bu gerçekten yapılmaması gereken bir şeydir. *MNÖ 2929 < AVP-1*

Düşman gider kini kalır; tavuk gider pini/düneği kalır. Birbirlerine düşmanlık edenlerin aslında ellerine hiçbir şey geçmez, boşuna uğraş verirler. *RS s. 150*

Düşmana ekmeği yağla da ver. Düşmanlara karşı açık vermemeyi vurgulayan bir sözdür. *TDK- 1 s. 101*

Düşman etek altından çıkar. İnsana en yakını dahi zarar verebilir, düşmanlık edebilir. *MTA 1660*

Düşmana fırsat verme. Fırsatını yakalayan düşman, herşeyi yapabilir. Bu nedenle dikkatli olmak gerekir. *RS s. 149*

Düşman güç eyleyende kaçmak, özü de bir hünerdir. Boş yere cesaret sergilemek aptallıktır. Gerekirse zor durumdan kurtulmak için kaçmakta marifettir. *MTA 1661*

Düşman karınca gibi ise sen fil gibi san. İnsan düşmanını küçümser, ondan sakınmaya gerek görmezse bir gün bunun bedelini çok ağır şekilde ödeyebilir. *MNÖ 2931 < AVP-1*

Düşman karıca ise kendini merdane bil. Düşman çok küçük ve zayıf bile olsa sen yine de bütün gücünü göster. *Ş 2028*

Düşmana ırsat verme. Düşmanın zararsız ve sessiz görünüşüne aldanıp, saldırması için ona ortam yaratma. *Ş 2030*

Düşmana sahip çıkan düşman sayılır. Birisine kin duyan, ondan nefret eden kimseler, onunla dost olanları da sevmezler. *ET 2029*

Düşmana silah gerek ya düşmandan ırak gerek. İnsan düşmanına karşı ya her zaman tetikte olmalı ya da ondan uzak durmalıdır. *VI 483*

Düşmana taban gösterme. Düşmana korktuğumuzu belli etmemeliyiz. *TDK-1 s. 101*

Düşmandan merhamet ummak, akıllı karı değildir. Düşmanlığı olan kimsede, zaten acıma hissi olsa düşmanlık yapmaz. *RS s. 149 < ON*

Düşmandan merhamet umulmaz. Birine düşmanlık tasarlayan kimseden acıma bekmenmemelidir. *RS s. 150 < ON*

Düşmanı hariçte arama. İnsana zarar vermek isteyen birileri varsa onu uzakta aramamalı. Çünkü birine zarar vermek isteyen mutlaka onu tanıyordur ve yakınındadır. *ET 2031*

Düşmanı olmayanın arkadaşı da yoktur. Toplum içinde zamanla iyi yada kötü insanlarla tanışılmaktadır. İnsanların nasıl bir karakterde oldukları önceden pek anlaşılmaz. *TDK-1 s. 101*

Düşmanın büyüğü küçüğü olmaz. Düşman büyükde olsa küçük de olsa, en büyük kötülüğü yapmak isterl Onun için ikisine karşı da çok dikkatli davranmalıyız.

Düşmanın düşmanı da senin dostudur. Birinin ortak düşmanları varsa dolayısıyla hepsi o kimsenin karşısındadırlar. Amaçları ortaktır. *TDK-1 s. 101*

Düşmanın düşmanı dostundur. Aynı kişiye düşmanlık edenler birbirlerine yakın insanlardır. *RS s. 150 < ON*

Düşmanın ekmeğinden dostun şamarı yeğdir. Düşmanlarımızla biraraya gelmemeli, dostlarımız bizim iyiliğimiz için sert de davransalar yine de onlarla olmalıyız. *MTA 1664*

Düşmanın karınca ise de hor bakma. Düşmanı hiç bir zaman küçümsememeliyiz. Çünkü beklemediğimiz bir anda bize büyük bir kötülükte bulunabilirler.

Düşmanın karınca ise sen fil ol. Düşmanlara karşı gerekli önlemler alınmalı, gerekirse bizden uzak kalmalarını sağlamak için çok güçlü gözükmeliyiz. *RS s. 150*

Düşmanın kim sanatımı işleyen. Aynı meslekle uğraşanlar birbirlerini rakip görürler. *RS s. 150*

Düşmanın ömrü akça gibi olsun. Düşman sahibi düşmanından kurtulmak ister. *VI 125*

Düşmanın yoksa kardeşin de mi yok? Kardeşler bile birbirlerine düşman gibi davranabilirler. Bazı insanlar çıkarları için her şeyi yapabilirler. *TDK-1 s. 101*

Düşmanına acıyan kendine yazık eder. Düşmanı zor durumdayken ona acıyıp yardım eden kendisini tehlikeli bir sona sü-

rükler.

Düşmanını kendinden üstün gör, zayıf çıkarsa bahtına. İnsan düşmanını küçümsemez, onu çok tehlikeli olarak görürse düşman zayıfda olsa bundan bir şey kaybetmez, aksine çok şey kazanır.

Düşmansız adam olmaz. Her insanın kendine göre bir düşmanı vardır. *ET 2027*

Engel ölsün de ne yüzden ölürse ölsün. İnsan, ne şekilde olursa olsun düşmanından kurtulmak ister. *RS s. 165*

Eski düşman dost olmaz/olsa da dürüst olmaz/İt derisinden post olmaz. Eskiden bize kin duyan, düşmanlık besleyen kimselerle sonradan barışsak bile yine de onlara güvenemeyiz. *ÖAA 1145*

Hasım hasıma ateş atar, dost başta tutar. Dostlarımızın kıymetini bilmeli, dümanlarımıza karşı dikkatli olmalıyız. *RS s. 207 < AVP-1*

Hasım hasma gazel okumaz. Düşmanlar genelde kuru tehdit savurmazlar. Söylediklerini yapmaya çalışırlar. *Ş 1776*

Hasımdan sakın karınca ise de. Düşmanı küçümsememeli gereken tedbir alınmalıdır. *Ş 1777*

Hasmın karınca ise kendine merdane tut. Küçük tehlikelere büyük önlemler alınmalı riske girilmemelidir. *Ş 1780*

Hasmın sitemini anlamak hasma sitemdir. İnsan kendisine zıt giden birini küçümser, onun tehditlerine aldırış etmezse ona hakaret etmiş sayılır. *Ş 1778*

Hasmın yüzüne güler. Bazen düşmanların sevimli bir görüntüyle düşmana yaklaştığı görülebilir. Böyle aldatmacalara kanılmamak gerekir. *MNÖ 4109 < AVP-1*

Her firavunun bir Musa'sı olur. Çevresindekilerle kötülük eden zalim kimselerin düşmanı çok olur. Bu yüzden bir gün mutlaka onun hakkından gelecek birileri çıkar. *MNÖ 4249 < AVP-1*

Her Musa'nın bir firavunu var. Birbirinne düşman olan iki tarafın mutlaka biri haklı, diğeri haksız ve zalim yüreklidir. *Ş 3720*

İnsan insana düşmandır. İnsanın yaradılıştan kaynaklanan bazı özellikleri hırs, açgözlülük, çekememezlik vb. genelde düşmanlığın asıl nedenleridir. Bu nedenlerle her an herkes herkesi rakip olarak görebilir. *MTA 6308*

Kişiye bin dosttan bir düşman çoktur. İnsan herkesle iyi geçinmelidir. Bir tanedüşman kazanırsa dostu ne kadar çok olsa da yine huzuru kaçar. *VI 101*

Of çekme, düşmanlar "oh" der. Düşmanının zor durumda olduğunu gören kimse mutlu olur. *RS s. 332 < AR*

Rakip ölsün de Mevla cenneti âlâsında yer versin. İnsan rakibinin gücünden, varlığından rahatsız olur. Ne olursa olsun onun ortadan kalkmasını ister. *MNÖ 6907 < AVP-1*

Sebepsiz düşman peyda eden ya ahmaktır ya da geveze. Ortada hiçbirşey yokken birine hakaret eden onun düşmanlığını kazanan aptallığı yüzünden dertsiz başına dert açmış olur. *ET 2151*

Sebepsiz kimseyi düşman etme. Ortada bir neden yokken kimseyi icitmemek, karşımıza almamak gerekir. *Ş 2153*

Su uyur, düşman uyumaz. Düşmanın sessizliğine, sakinliğine aldanmamalı. O her ne kadar sessiz görünse de saldırmak için plan yapıyor, fırsat kolluyordur. *Ş 2340 < AVP-1*

Yılan uyursa düşman uyumaz. Düşmanlığı olan kimse bunu unutmaz, her an fırsat kollar. *RS s. 416 < MS*

Zararsız yılan kırk yıl yaşasın. Bazı insanlar kimseyle dost olmaz, herkesten uzak dururlar. Zararsız olduklan için onlarla uğraşmaya hiç gerek yoktur. *MNÖ 8517 < AVP-1*

→ KÖTÜLÜK, ZULÜM, DOST.

Herkes kendi aklını beğenir.

DÜŞÜNCE

Düşünce, zihin, akıl , hafıza; bir kimsenin düşünme ve hissetme biçimine verilen addır. Bir sonuca varmak için inceleme, karşılaştırma ve aradaki ilgilerden yararlanma gibi zihin işlemlerinden geçirmektir. Düşünce ve akıl bize yol göstericidir. Akıl yolunu izler, aklımızı iyi kullanırsak o bizi yüceltir, ancak aklımızı iyi yönde mkullanmazsak toplumda değerimiz düşer. Herkes aklının yettiği kadar bir iş yapar. Başkasının aklıyla hareket etmek insanı yaya bırakır. Aklını toplumun kendisinin yararına kullanan insanlar her toplumda olduğu gibi Türkler arasında da baş tacı edilirler.

Adam var aklıyla rezil olur, adam var aklıyla vezir olur. Akıllı insan aklı sayesinde giriştiği bütün işlerden başarıyla çıkar. Ama aklını kötü işler için kullanan kişinin de başı dertten kurtulmaz. *MTA 1182*

Akıl pazarda satılmaz. Allah her insanı aklıyla yaratmıştır. Ama insan çalışıp öğrenip aklını geliştirmelidir. Vaktini boşa harcayan insan akıllı biri olamaz. *MTA 1245*

Akılları pazara çıkarmışlar, herkes yine kendi aklını almış/beğenmiş. Her insan kendi düşünce ve görüşlerini başkalarınınkinden daha üstün görür. *ÖAA 167 < AVP-2*

Aklın rahmanı var, aklın şeytanı var. Allah her insanı aklıyla yaratmıştır. Ama aklını iyiye veya kötüye kullanmak insanın kendine kalmış bir şeydir.

Aklını eşek aklına verirsen çeker arpa tarlasına. İnsan aklını gereksiz ve yararsız işler için kullanırsa hayatta hiçbir şeye sahip olamaz. *MNÖ 232 < AVP-1*

Düşünce körlüğü göz körlüğünden daha kötüdür. Gözleri görmeyen akıllı bir insan, gözleri gören ama akılsız kişiden dah başarılı işler yapar. *MTA 9008*

Her akıl bir olsa, deveyi yeden, koyunu güden bulunmaz. Herkesin aklı bir olsaydı iyi ve rahat işleri herkes yapmak isterdi. O zaman da zor fakat yapılması zarunlu işleri yapacak insan bulunmazdı. *RS s.213* → **Herkesin.**

Herkes aklını pazara çıkarmış/mezada vermiş, yine kendi aklını almış/beğenmiş. Herkes kendi aklını beğenir. Herkes kendi fikir ve düşüncelerini başkalarınınkinden üstün görür. Bir konu hakkında herkes bir fikir yürütmeye kalksa herkes kendi fikrini beğenir. *ÖAA 14200 < Ş 3676*

Herkes kendi aklını beğenir. Doğru da olsa yanlışda olsa her insan kendi fikirlerinin diğerlerininkinden üstün olduğuna inanır. *ÖAA 1439 < Ş 3681*

Herkesin aklı bir olsa koyuna çoban bulunmaz. Herkesin aklı bir olsaydı herkes rahat ve kolay işleri yapmaya kalkışırdı, toplumda yapılması gereken diğer işleri yapacak adam bulunmazdı.

Öz/kendi aklını özgeye/başkasına verme. İnsan fikirlerini ve bildiklerini önce kendisi ve yakınları için kullanmalıdır. *MTA 2036*

Sokma akıl sekiz adım gider. Başkalarının verdiği akılla iş gören o işi sonuna kadar yürütemez. *ÖAA 2283 < AVP-1*

→ AKILLIK, FARKLILIK, DANIŞMA

Kaçının uyuzu çeşmenin başından/pınarın gözünden içer suyunu.

EĞİTİM

Eğitim bir kimseyi veya şeyi, üzerinde işleyerek hedeflenen amaca göre geliştirmedir. Alim olmak için ilim bilmek, adam olmak için ise kendini bilmek gerekir. İnsan öğrendiklerini uygulayabilmelidir. Yoksa o bilgiler havada kalır. Daha öğrenmek için çaba içinde olmak gerekir. Öğrenilen ilimler her iki alemde de insanın kendi malıdır. Her şeyde öğrenilecek bulunur. Cehaleti yenmek gereklidir. Türk toplumunda ilime, bilime ve sanata çok önem verilir. İlim öğrenilen öğretmenlere, hocalara ve ustalara büyük saygı gösterirler.

Adam yenilmekle marifetli olur, yanılmakla alim. İnsan bir işte başarısızlığa uğradığı zaman, hatalarını görüp düzeltmek için uğraşırsa o işi kısa zamanda en iyi şekilde öğrenir. *MNÖ 140 < Ş 95*

Alim olmak kolay, adam olmak çetin. İnsanlık diplomayla değil iyi bir terbiyeyle, düzenli bir eğitimle elde edilir. *MNÖ 407 < AVP-1*

Alim olmak istersen, günde bir kelime öğren. Bilgili, kültürlü biri olmak isteyen bol bol okuyup hergün yeni birşeyler öğrenmelidir. *RS s. 35 < TS*

Alim yaşadıkça koç olur, cahil yaşadıkça hiç olur. Bilgili, kültürlü kişiler ölene dek topluma yararlı kişiler olmaya devam ederler. Cahil, beceriksiz kişiler ise ne kadar yaşarsa yaşasın toplum için bir değerleri olmaz. *TDK-2 s. 22*

Alimin bir saati, cahilin yüz saatinden kıymetlidir. Bilgili insan vaktini boşa harcamayı sevmez. Bu yüzden vakit onlar için çok değerlidir. Cahil, tembel kimseler için ise zamanın hiç değeri yoktur. *RS s. 35 < MN*

Amelsiz alim, yağmursuz bulut gibidir. İnsan çok şey bilebilir. Ama bunları kullanmıyorsa o kadar bilgili olmasının hiçbir değeri yoktur. *RS s. 41 < TS*

Amelsiz alim yemişsiz ağaç gibidir. Okuyup iyi bir mevkiye gelmiş insan yararlı bir iş üretmiyorsa sıradan değersiz bir insandan farkı yoktur. *Ş 2608*

Benim oğlum bina okur, döner döner yine okur. Sürekli eğitim gördüğü halde hiç bir şey öğrenemeyenler için söylenir. *MNÖ 1391 < AVP-1*

Bildiğini bilmeyenlere öğret bilmediğini bilenlerden öğren. Eğitim hayatın bütününü oluşturan bir işlemdir. *RS s. 89*

Çırak ustayı geçer. Yetenek sahibi kişi başladığı her işte başarılı olur. Hatta bir süre sonra işi kendisine öğretenden daha iyi yapar. *MNÖ 2134 < AVP-1*

Deme kış yaz, oku yaz. İnsan okumak, yükselmek için her türlü güçlüğe göğüs germeyi bilmelidir. *MNÖ 2460 < AVP-1*

Her şeyi öğren de karnında kalsın. Bilgi sahibi olmaktan insana zarar gelmez. Aksine çok faydası olur. Bu yüzden okumayı, öğrenmeyi alışkanlık haline getirmeliyiz. *RS s. 223*

Hocanın vurduğu yerde gül biter. Öğretmenin görevi öğrencisini en iyi şekilde yetiştirmektir. Gerektiğinde öğrencisini dövebilir. Bu öğrencinin yararına olduğu için dayak yeyince ona gücenmemeliyiz. *ÖAA 1478 < Ş 1760*

İlim ahirete beraber gider. İnsanlık var olduğu sürece ilim de vardır. *MNÖ 4714 < AVP-1*

İlim deryadır. Öğrenmenin, bilgi sahibi olmanın sonu yoktur. Bir insan ne kadar çok bilgili olursa olsun daha bilmediği, öğrenebileceği çok şey vardır. *Ş 2622*

İlim ehli cahili yola getirir. İyi bir eğitim en cahil kimseleri bile bilgi sahibi eder, yükseltir, bir mevkiye getirir. *VI 612*

İlim sahibine dost, mal sahibine düşman kazandırır. İlimle uğraşan kişi insanlığa faydalı işler ürettiği için herkes ona saygı duyar. Ama çok malı olanın malına göz diken kimseler olabileceği için düşmanı çok olur. *MNÖ 4717 < AVP-1*

İlim sahibini aziz eyler. Bilgili, kültürlü olmak insanı her zaman üstün ve başarılı kılar. *Ş 2623*

İlim yumuşak döşekte yatmaz. Çalışmadan, hiçbir emek sarfetmeden bilgi ve kültür sahibi olunmaz. *RS s. 235 < AVP-1*

İlmiyle amil olmayanın nasihatı tesirsiz kalır. Çok bilgili olduğu halde başarılı hiçbir iş yapmamış kişilerin öğüdünü kimse dinlemez. *RS s. 236 < AVP-1*

İnsanın insanlığı irfanla, hayvanın hayvanlığı samanla beslenir. İnsan bilgi ve becerisiyle değerlenir. Hayvanı değerli yapanda çok yiyip çok beslenmesidir. *TDK-1 s. 143*

Keten gömlek olmaz dokutmayınca, evlat alim olmaz okutmayınca. Bir şeyin, malzemesi ve yapımı iyi olmazsa o şeyden iyi verim alınmaz. Aynı şekilde insan evladının eğitimine önem vermezse onun cahil ve bilgisiz kalmasına neden olur. *TDK-1 s. 157*

Kıssadan hisse almalıdır. İnsan hayatta yaşadığı yer ve gördüğü her olaydan ders almalı, birşeyler öğrenmelidir. *MNÖ 5528 < AVP-1*

Kişi bilmediğini öğrenmeli. İnsan fırsat buldukça yeni yeni şeyler öğrenip daha çok bilgi sahibi olmalıdır. *ET 3097*

Kişi mürekkep yalamakla alim olmaz. İlim sahibi olabilmek için yalnızca okuma yazmayı öğrenmek yetmez. *Ş 3110*

Kitabın yenisinden, hocanın eskisinden okumalıdır. Bilgili ve kültürlü biri olmak için yeni yeni kitaplar okumak, tecrübeli ve iyi hocalardan ders almak gerekir. *RS s. 291 < AR*

Leylek, yavrusunu uçuruncaya kadar neler çeker. Ana ve baba çocuğunun okuyup iyi bir mevki sahibi olması için hiçbir fedakârlıktan kaçınmaz. *RS s. 313*

Ne okuduğunu deme, ne öğrendiğini söyle. Anlayarak okumadıktan sonra okumanın bir yaran olmaz. *RS s. 329 < NK*

Oku dedik okumadı vardı hafız oldu. Elinde imkân olduğu halde okumayan kişi toplumda iyi bir mevki sahibi olamaz. *MNÖ 6593 < AVP-1*

Okumadan alim gezmeden seyyah olunmaz. İyi bir gezgin olmak için, nasıl çok gezip görmek gerekiyorsa, ilim sahibi olabilmek içinde çok okuyup, iyi bir eğitim görmek gerekir. *ET 807*

Okumayı öğrenmeyen çuval taşımayı öğrenir. Okuma yazma bilmeyen kişi doğru dürüst iş bulamaz. Geçimini sağlamak için de kalitesiz işlerde çalışmak zorunda kalır. *TDK- 1 p. 175*

Okumuşun ekmeği koynunda. Bilgili, başarılı kişiler işsiz kalmaz. *RS s. 334*

Öğren de, duvarın deliğine sok, bir gün gelir lazım

olur. İnsan bazen çok basit bir bilgiye bile ihtiyaç duyar. Bu yüzden daha çok okuyup, daha çok şeyler öğrenmeliyiz. *RS s. 339 < NT*

Öğrenmenin yaşı olmaz. İnsan istedikten sonra her yaşta eğitilebilir. *ÖAA 1662*

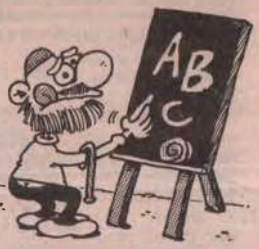

Öğrenmeye ar olmaz. İnsanın okumasında, birşeyler öğrenmesinde utanılacak bir durum yoktur. *Ş 873*

Sanatı ustadan görmeyen/öğrenmeyen öğrenmez. Bir işi en iyi şekilde yapabilmek için, o işi iyi bilen birinden ders almak gerekir. *ÖAA 2219 < Ş 2313*

Tahsil-i kemalat, kem alat ile olmaz. Mükemmel bir eğitim, kötü araç ve gerekle sağlanamaz. *MNÖ 7515 < AVP-1*

Tay at oluncaya kadar sahibi mat olur. Kişi bir işi en iyi şekilde öğrenene kadar çok uzun süre geçebilir. Fakat sonunda bunu başarabilir. Bu arada işi öğreten de iyice yorulur ve yıpranır. *Ş 2416*

Üstad duası almayan berhudar olmaz. İnsan kendisini eğitenin yüzünü kara çıkarırsa, hiçbir işte başarı sağlayamaz. *MNÖ 7892 < AVP-1*

→ **BİLGİ, TERBİYE, DENEYİM**

Deve kendi kamburunu görmez, arkadaşının kamburunu görür.

ELEŞTİRİ

Eleştiri bir insanın, bir eserin bir konunun doğru ve yanlış yanlarını bulup göstermek amacıyla yapılan inceleme işidir. Olumlu yönde yapılan eleştiriler kişileri doğruya yönlendirmesi bakımından önemlidir. Ama çoğu eleştirinin temelinde art niyet başkalarına kötülük isteği ve kıskançlık duygusu yatar. Bazı kişiler bir başkasını eleştirirken eleştirdikleri özelliklerin kendilerinde de olduğunu görmezler ve gülünç duruma düşerler. Hiçbir insan kusursuz olmadığından herkesin eleştirilecek bir yönü vardır. Önemli olan kişinin kötü yönünü başkalarına duyurmadan eleştirmek ve düzeltmektir. Geleneksel Türk toplum yapısında olumlu eleştirinin faydalarına inanılmıştır.

Al elmaya taş atan çok olur. Güzel değerli şeylere sahip olmak isteyen çok olur. *ÖAA 215 < AVP-1*

Arap Araba "Yüzün kara " demiş. Bazı kimseler kendilerinin de ondan aşağı kalır yanı olmadığı halde karşılarındakinin durumunu ayıplar. *Ş 2558*

Ardında yüz köpek havlamayan kurt, kurt sayılmaz. Güçlü, mert kimseleri çekemeyeni, eleştiren çok olur. *ET 115*

Çok söğüde kuş konar, gösterişli kişiye söz gelir. Bir işte, bir yerde göze girmek, kendini beğendirmek isteyen çok olur. *MNÖ < AVP-1*

Çömlek demiş: "Dibim altın," Kaşık demiş: "Girdim çıktım." Kendini bilen dürüst, değerli kimselere karşı, değersiz, beceriksiz kişiler kendilerini övmeye kalkışırlarsa gülünç duruma düşerler. *ÖAA 828 < VI 436*

Daha Hanya'yı Konya'yı bilmez, devenin gevişine güler. Bazı görgüsüz kimseler hiçbir bilgileri olmadığı halde her hangi bir iş konusunda o işle uğraşan kimseleri eleştirmeye kalkarlar. *MNÖ 2325 < AVP -1*

Deve kendi kamburunu görmez, arkadaşının kamburunu görür. Bazı görgüsüz kimseler aynı hata kendilerinde de bulunduğu halde buna aldırış etmeden başkasının bir hatasını görünce, onuayıplamaya kalkarlar.

Deveye "Boynun eğri," demişler, "Nerem doğru ki?" demiş. Beceriksiz, cahil kimseleri herhangi bir konuda eleştirdiğin zaman buna aldırış etmezler, çünkü haklı yere eleştirdiklerini bilirler. *MNÖ 2572 < AVP-1*

Eğri düzü beğenmez/bu da bizi beğenmez. Bir işi yapmayı beceremeyen bazı kimseler, aynı işi başkaları yaptığı zaman onda kusur ararlar. *MNÖ 3001 < AVP-1*

El elin parasız pulsuz gözcüsüdür. İnsanın yaşadığı çevrede niyetleri ne olursa olsun kendisini izleyen, hatasını yakalamak isteyen meraklı kişiler mutlaka bulunur. *MNÖ 3147 < AVP -1*

El oğlu yumurtaya kulp takar. İnsan birisinin hatasını yakalamayı kafasına koymuşsa onu olur olmadık şeylerle suçlar. *MNÖ 3166*

Ele iğne sokmak isteyen iptida çuvaldızı kendine sokmalıdır. Başkalarına kötü bir söz söylemeden, kötü bir şey yapmadan önce insan bunun daha etkili olanını kendi üzerinde denemelidir. *Ş 531*

Elin gözündeki çöpü görür, kendi gözündeki mertesi görmez. Bazı insanlar başkasının ufacık kusurunu ayıplar, kendisinin daha büyük kusuru olduğunda buna aldırış etmez. *MNÖ 3198 < AVP-1*

Ellere körlük verir, kendi kamburuna bakmaz. Bazı kimseler sürekli başkalarına kulp takar, kendi hatalarını görmezler. *MNÖ 3205 < AVP -1*

"Hoş geldin derbeder," "Hoş bulduk benden beter." Kendi kusuru çok fazla olduğu halde sürekli başkasının kusurunu yüzüne söyleyen kimseler için söylenir. *ET 1820*

İğneyi evvel kendine sok, sonra çuvaldızı başkasına. Başkalarını incitecek bir davranışta bulunmadan önce o davranışın vereceği etkiyi kendi üzerimizde hissetmeliyiz. *Ş 741*

İstediğini söyleyen, istemediğini işitir. Konuşurken ölçüsüz davranan, karşısındakine saygısız sözler söyleyen aynı ağır ve kırıcı sözleri kendisi de işitir. *ÖAA 1565 < Ş 592*

Kazan kazana dibin kara diyemez/demiş. Kirli işlerle uğraşan kimseler birbirlerini davranışlarından ötürü eleştiremezler; eleştirilerse yüzsüzlük etmiş olurlar.

Kendi ayıbını görmez de elin ayıbını söyler. Bazı kimseler kendileri utanılacak durumda oldukları halde başkalarının kusurlarını ayıplarlar.

Kendi gözündeki merteği görmez de elin gözündeki çöpü görür. Utanma sıkılma bilmeyen insanlar kendi büyük hatalarını görmez, başkalarının ufak tefek hatalarını ayıplarlar. *Ş 3080 < VI 115*

Kimsenin ayıbını söyleme, yerin kulağı var. Birisinin bir kusurunu gördüğümüz zaman onu gidip başkasına söylememeliyiz. Çünkü ummadığımız anda ayıbını söylediğimiz kişi bunu başkalarından öğrenebilir.

Kişi kendi ayıbını görmez de elin ayıbını söyler. İnsana başkalarının hataları yanında kendi hatası önemsiz gibi gelir. *MNÖ 5633 < AVP -1*

"Kör" diyen bari badem gözlü olsa. Bazı insanlar kendilerinde hatalı olduğu halde aynı hatayı başkası yaptığı zaman bunu abartarak söyler.

Kör köre "kör" demese körün de bağrı çatlar. Beceriksiz, cahil kimseler kendi durumunda olan kimseleri eleştirerek kendilerini kusursuz göstermeye çalışırlar.

Köseyle alay edenin top sakalı kara gerek. Başkalarında kusur arayıp onlarla alay eden kişinin kusursuz olması gerek. *ÖAA 1899 < AVP -1*

Kötü işçi aletini suçlar. Beceriksiz kimseler yaptıkları işte başarısız oldukları zaman suçu kullandıkları malzemede ararlar.

Meyveli ağacı taşlarlar. Bilgili, başarılı, faydalı kimseleri çekemeyen, onları karalamak için iftira atanlar çok olur. *ÖAA 2009 < AVP-1*

Önce iğneyi kendine, sonra çuvaldızı ele. Birisine kınıcı bir davranışta bulunmadan önce daha az etkili olanını kendi üzerimizde hissedersek daha ölçülü davranırız. Dolayısıyla başkalarını incitmemeye dikkat ederiz. *ÖAA 2136*

Önce sınarlar sonra kınarlar. İnsanın bir işte ne kadar başarılı olduğunu anlamak için önce işi yaptırılar sonra hatalarını söylerler. *MNÖ 6771 < AVP -1*

Padişahın bile arkasından kılıç sallarlar. Çok güçlü kuvvetli kişilerin hatalarını yüzlerine karşı kimse söylemez ama onların bulunmadığı yerde arkalarından konuşan çok olur. *ÖAA 2143 < Ş 1346*

Pek yürüsen "deli gelin", yavaş yürüsen "miskin gelin" derler. Bir işi yaparken çok hızlı hareket edeni aceleci diye, yavaş davrananı ise tembel diye eleştirirler.

Sırça köşkte oturan komşusuna taş atmamalı. En ufak bir zorluk karşısında zarar görebilecek dayanıksız kimseler etrafındakilere olur olmaz yerde satışmamalıdır.

Tencere/Çömlek demiş: "Dibim altın", kaşık/kepçe demiş: "Ben nerdeyim?"/"Girdim, çıktım/gördüm." Beceriksiz, işe yaramaz kimseler, başarılı, değerli kimselere hiçbir konuda üstünlük sağlayamazlar.

"Tencere dibin kara," "Seninki benden kara." Görgüsüz, beceriksiz kimseler sürekli birbirlerini ayıplayarak kendilerini değerli göstermeye çalışırlar.

Yemişi olmayan ağaca taş atmazlar. Değersiz, çirkin, işe yaramaz şeyler kimsenin ilgisini çekmediği için kimse onlar hakkında ileri geri konuşmaya bile gerek duymaz. *Ş 3899*

Yengece "Niçin yan yan gidersin?" demişler; "Serde kabadayılık var"/Yiğide nice yürürse yaraşır demiş. İşe yaramaz bir özelliği bulunan kimse, bu kusuru yüzüne vurulduğu zaman bu kusurun kendisini üstün gösterdiğini savunur.

Yılan kendi eğrisini bilmez, deveye "Boynun eğri" der. Başkalarının kusurlu bir yönünü eleştiren kimse aynı kusurun kendisinde de bulunduğuna aldırış etmez. *MNÖ 8321*

→AŞAĞILAMA, İFTİRA

Erken kalkanın rızkı açık olur.

ERKEN DAVRANMA

Erken davranma, vakit ilerlemeden işe girişmedir. Ömrümüz zamanla savaşarak geçer. Tabii ki bu bedence ve kafaca çalışan insanlar için söz konusudur. Tembellik her şeyin düşmanıdır. Bir işe erken başlamak oyalanmadan bitirmek bize hem zaman hem verimlilik kazandırır, rızkımızı arttırır. Bir tehlikeyi erken sezmek belki de hayatımızı kurtarır. Erken yola çıkan hedefine erken ulaşır. Erken evlenen genç yaşta ana baba olur. Türk toplumunda tembellik etme işe geç davranma yerilen, hoş karşılanmayan, erkenden işe koyulup yol almak ise alkışlanan bir davranıştır.

Ay ayakta çoban yatakta, ay yatakta çoban ayakta. Çobanlık yapan kimselerin akşam erkenden yatıp, sabah da erkenden kalkmaları gerekir. *ÖAA 436 < AVP-1*

Çubuğu yaş iken eğmek gerek. Bir işten iyi sonuç elde edebilmek için o işe erken başlamakta fayda vardır. *Vİ 463*

Erken eken erken biçer. Bir işe erkenden başlayan insan işini zamanından önce bitirir.

Erken kalkan aldanmamış. Bir işe erkenden başlayan insan hata yapsa bile düzeltmeye vakit bulur. *MNÖ 3288 < AVP-1*

Erken kalkanın rızkı açık olur. İşine erken başlayan insanın işleri yolunda gider.

Erken kalkmak, işin yarısını bitirmek demektir. Erkenden başlanan iş daha çabuk biter. *RS s. 168 < YÜ*

Erken kalktım işime, şeker kalktım aşıma. Düzenli çalışan insanlar işine erken başlarlar ve bu sayede hiç sıkıntıya düşmezler. *ÖAA 1137*

Erken öten horozun başını koparırlar. Her söz vaktinde ve yerinde söylenmelidir. Zamanı gelmeden söylenen bir söz insanın başına umulmadık dertler açabilir. *TDK-2 s. 45*

Erken yola çıkan çabuk döner. Erkenden işe başlayan işini kısa sürede bitirir.

Geceleyin yürüyen gündüz sevinir, küçükken evlenen yaşlanınca sevinir. Erken işe başlayan karşılığını çabuk alır ve bunun mutluluğunu doya doya yaşar. *MNÖ 7769*

Günden evvel kalkan evlat, o evde olur devlet; günden sonra kalkan evlat, o evde olur mu bereket. Sabah güneş doğmadan kalkıp işine başlamakla insan başarılı ve mutlu olur. *TDK-2 s. 52*

Kim evvel davranırsa, parsayı o toplar. Herkesin yararlanabileceği bir şeyden en erken davranan daha çok yararlanır. *RS s. 287 < AVP -1*

Yara, sıcakken sarılır. Bir felaketle karşılaşıldığında zamanında müdahale edilirse büyümesi engellenmiş olur. *ÖAA 8155*

Yılanın başı küçükken ezilir. Tehlike yaratabilecek şeylere karşı mümkün olduğu kadar erken davranmalıdır.

→TEDBİR, ERTELEME

Ağız kazan geç kaynar.

ERTELEME

Erteleme, daha sonraya bırakma, bir işi hemen yapma yerine daha sonra yapmaya karar verme anlamındadır. Aceleilikve telaş ne kadar arzu edilmeyen bir huy ise, hemen yapılması gereken işlerin daha sonraya ertelenmesi de zaman kaybına neden olduğu için o kadar arzu edilmeyen bir durumdur. Ancak öfke, tutku gibi duygusal taşkınlıklar sonucu insana zarar getirecek işlerin hemen yapılmayıp ertelenmesi ve makul bir zaman süzgecinden geçirilmesi fayda salar. Toplumumuzda bir işin hemen mi yapılması yoksa zamana mı bırakılması konusundaki seçme yeteneği akıllı insanın özelliklerinden sayılır.

Acemi gelin kendine çeki düzen vereyim derken, düğün bayram savışır. Bazı konular vardır ki eğer zamanında yapılırsa anlamı olur. *RS s. 11*

Ağır kazan geç kaynar. Tembel, beceriksiz kimseler hiçbir işi vaktinde tamamlayamazlar. *OAA 116 < AVP-1*

Akşamın işini yarına/sabaha bırakma/koyma. Hiçbir işi zamanından sonraya bırakmamalı; yoksa birikir, altından kalkılmaz. *OAA 196 < ET 214*

Akşamın sabahı var. Bir işi gününden önce bitiremedim diye vazgeçme, sonuna kadar sürdür. *MNO 356 < AVP-1*

Akşamki aşını sabaha koy aş olur; akşamki işini sabaha koyma iş olur. Acelesi olmayan bir iş ne zaman olsa yapılır, ama gününde bitirilmesi gereken bir iş varsa onu ertesi güne bırakmamalı, aksi halde çok uğraştırır. *TDK-1 s. 36*

Akşamki öfkeyi sabaha bırak, akşamki işi sabaha bırakma. Her konuda zamanlamanın çok büyük önemi vardır. Doğru zamanlamayla her konu başarıyla sonuçlanır. *MTA 5924*

Boynuz kulağı geçer. İnsan bir işte ne kadar usta olursa olsun, yetiştirdiği kimseler bazen işi ondan iyi yapabilirler.

Boynuz kulaktan sonra çıkar, ama kulağı geçer. Bir işi üzerinde yeni olan kimse, işi ustasından öğrenir ama zamanla ondan daha iyi olabilir. *MNO 1783 < AVP-1*

Bugünkü işini yarına bırakma. Bugün yapılması gereken bir işin varsa, ertesi güne bırakmamalısın. Aksi halde bir çok sorunla karşılaşabilirsin. *Ş 1297*

"Cehenneme gidiyorum" diyen gelmiş de "Şimdi gelirim" diyen gelmemiş. Verilen bir söz mutlaka yerine getirilmeli veya hiç söz verilmemeli. *TDK-2 s. 33*

Çok süren ikbal beyaz kargaya benzer. Sürekli ertelenen, zamanında yapılmayan hiçbir işten hayır gelmez. *RS s. 118*

Eli ağır eskiciden, ayağı çabuk dilenci yeğdir. Bir insan yaptığı işte ne kadar uzman be başarılı olursa olsun eğer zamanında gerçekleştirmezse bu başarının hiçbir anlamı olmaz. *RS s. 158 < VI*

Elin ile verirsen aş olur, sonra kalan savaş olur. Bir işi zamanından önce bitirirsen bir şey kaybetmezsin, ama zamanından sonraya bırakırsan çok şey kaybedersin. *VI 558*

Eline geç ustadan ayağına çabuk dilenci yeğdir. Bir işi zamanında bitiremeyen usta kişiden, işi daha az bilen ama zamanında yetiştiren kimse daha yararlıdır. *Ş 526*

Er giden işine, geç giden boşuna. İşe erkenden başlayan kazançlı çıkar, geç başlayan fazla bir şey kazanamaz.

Erteye kalan arkaya kalır. Geç kalmayı huy edinmiş insanlar her işte sonuncu olurlar. *Ş 669*

Geç gelen bulutta yağmur çok olur. Zamanında yapılmayan işler sonradan insanı çok uğraştırır. *MNO 3674 < AVP-1*

Geç işte hayır vardır. Her işin belirli bir zamanı vardır. Zamanından önce yapılan işte genellikle bir eksiklik bulunur.

Geç kalan işe kar yağar. Zamanında tamamlanmayan işin bir anlamı olmayacağı gibi bazen zarar da verebilir. *RS s. 189*

Geç kalan işte hayır vardır. Her işe uygun bir zaman dilimi vardır. Daha önce tamamlamak için üstün körü davranmak doğru değildir ve mutlaka bir tarafı eksik kalır. *RS s. 186 < TS*

Geç olsun da güç olmasın. Elde etmek istediğimiz şey için uğraşırken güçlükle karşılaşmıyorsak o işin geç bitmesinden zarar gelmez. *OAA 1237 < Ş 3215*

Hacca giden geldi saca giden gelmedi. Zamanlamayı iyi yapan insan en zor konuları bile zamanında tamamlarken zamanlaması iyi olmayan kişiler bir iş için olduğundan fazla zaman harcamak zorunda kalabilirler. *MNO 3971 < AVP-1*

Hayır işi uzat şerre dönsün, şer işi uzat hayra dönsün. Sonunda ortaya çıkacak durumlara göre bazı konuları öne almanın veya ertelemenin faydası olabilir. Ancak bunun sınırlarını çok iyi tespit etmek gerekir. *TDK-1 s. 133*

Hayırlı iş, dura dura şerre döner. Zamanında yapılmak şartıyla çok iyi sonuçlar verebilecek bir iş geciktiği zaman kötü sonuçlar verebilir. *RS s. 210*

İhmal ikbale zarardır. İhmalci olmak kişiyi her işte başarısızlığa uğratır. *MNO 4626 < AVP-1*

İhmalcinin iki yakası bir araya gelmez. İhmalkâr kişiler para kazanacağı işleri ihmal ettiği gibi, ödemesi gereken borçlarını da zamanında ödemez, bu yüzden sürekli borç içinde yüzerler. *MNO 4627 < AVP-1*

İhmalin her gün zararı çekilir. İhmalkâr insan her işini sonraya bırakır ve böylece biriken işlerle hergün uğraşmak zorunda kalır. *ET 634*

İkindiden sonra dükkan açmaya benzer. Zamanında yapılmayan iş bittikten sonra fazla yarar sağlamaz. *Ş 702*

İşini bırakma yarına; yarının da yarını vardır. Ertelemeyi alışkanlık haline getirenler farkında olmadan işleri biriktirirler ve altından kalkamazlar. *RS s. 246*

İyi iş altı ayda çıkar. Özenli ve dikkatli iş aceleye getirilirse sağlam ve kaliteli olmaz. *OAA 1617 < Ş 751*

Karakışta kara serçe baharı bulmaz. Elinde fırsat varken değerlendirip işini görmeyen bir daha o fırsatı bulamaz. *MNO 5126 < AVP-1*

Sabah ola hayır ola. Bir işi tamamlamak için önünde uzun zaman varsa işi aceleye getirme, o zaman iş daha sağlam olur.

Sabaha kalan davadan korkma. Acele gerektirmeyen bir işi ertesi güne bırakmaya çekinme. *MNO 6936 < AVP-1*

Sabahki işini akşama bırakma. İşini zamanında yap, çünkü ertelediğin zamanda yapman gerekeni yapamazsın ve onu da

ertelemek zorunda kalabilirsin. *RS s. 353 < KZA*

Sonradan atan topuktan vurur. Bir işi zamanını geçirdikten sonra yapanlar olumlu sonuç alamazlar. *TDK-1 s. 188*

Sonradan gelen devlet devlettir. İnsan sahip olmak istediği şeye bazen beklediğinden daha uzun sürede sahip olabilir. *ET 2321*

Şer işi uzat hayra dönsün, hayır işi uzatma şerre dönmesin. Eğer bir iş kötü gidiyorsa, düzeltmek için zamanını uzatmaya çalış; iyi gidiyorsa bir an evvel sonuçlandır, uzadığı zaman kötü sonuçlanabilir. *VI 412*

Temiz iş altı ayda çıkar. Dikkat ve özen isteyen iş aceleye getirilmemeli. *Ş 751*

Yarının sahibi var. Gelecek herkese aittir. Kimini sevindirir, kimini üzer. *ET 3793*

Yaşa eşeğicim yaşa, yaza trifil otu biçeceğim sana. Bazı işlerin beklemeye hiç tahammülü yoktur. Zamanı geçtikten sonra yapılmasada olur. *MTA 6654*

→ GEÇ KALMA, TEDBİR, AKILSIZLIK

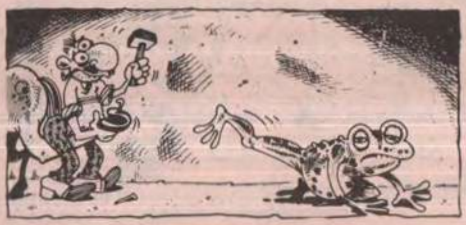

Atlar nallanırken kurbağalar ayağını uzatmaz.

EŞİTLİK

Eşitlik, eşit, aynı düzeyde, konumda olma durumudur. Aynı güçte iki tarafın rekabeti bir çok çatışmalı durum ortaya çıkarır. Yetkilerini birbirlerine kanıtlamak isteyen güçler en üstünlük mücadelesi içinde olurlar. Oysa yaratılmışlar olarak tüm insanların eşitliği ve alçakgönüllülük içinde kardeşle birbirine yaklaşımı tüm insanlığın kurtuluşu olacaktır. Türk toplumunda güçlü ile güçsüzün gerek Tanrı gerek yasa önünde birbirinden farklı tutulması, eşit görülmesi inancı hakimdir.

Ağa yanında kese çıkarılmaz. Kişi imkanlarıyla övünmemelidir. *RS s. 212*

Akıllı adam kendisinden kuvvetliyle tutuşmaz. İnsan gücünün sınırlarını bilmelidir. *RS s. 27 < ÇU*

Akranı ile gezmeyenin altın adı pul olur. Herkes kendi yaşıtıyla ve ortak yönleri olan kimselerle arkadaşlık etmelidir. Aksi halde ortaya çok kötü sonuçlar çıkar.

Akranı ile uçmayan kuş semada hu çeker. Kendisine uygun ve denk kimselerle arkadaşlık etmeyen kimseler bir sürü sorunla karşılaşırlar. *TDK-1 s. 36*

Alçacık dağlara kar yağsa kış değil mi, kişi kendi halini bilse hoş değil mi? Tabiat çeşitli olaylarla durumunu belli eder; kişi de kendi durumunu buna göre ayarlar. *MNÖ 371 < AVP-1*

At ile eşek yarışamaz. Güçleri eşit olmayan iki kişinin mücadelesinde sonuç belli olduğu için mücadeleye gerek olmaz. *ET 14*

At ile yola giden eşeğin vay haline. Beceriksiz, işe yaramaz kimseler kendilerinden üstün kimselerle yarış etmeye kalkışırlarsa alay konusu olurlar. *ET 39*

At pazarında eşek anırmaz. Soylu kimselerin arasında, kendini bilmez soysuz kimseler söz sahibi olamazlar. *TDK- 1 s. 51*

Atlar nallanırken kurbağa ayağını uzatmaz. İnsan başkalarını ilgilendiren işlere burnunu sokmamalıdır. *ÖAA 407*

Atlı ile yaya bir değildir. Olanaklan fazla olan kişi ile, hiç bir şeyi olmayan kişinin üretimleri aynı olmaz. *ET 40*

Atlı ile yayanın yoldaşlığı olmaz. Hızlı ve çabuk kimse ile yavaş kişinin işi birarada yürümez. *MNÖ 892 < AVP-1*

Bakan göze bağ/yasak olmaz. Başkalarının görmesini istemediğimiz şeyler için onların gözlerini bağlayamayız. O şeyleri kendimiz gizlemeliyiz. *ÖAA 494 < 1010*

Ben ağa, sen ağa; bu ineği kim sağa. Bir iş yerinde yapılması gereken bir işe kimse yanaşmaz, herkes birbirinden beklerse o işyerinde hiçbir iş yürümez. *MNÖ 1350 < AVP-1*

Bilenle bilmeyen bir olmaz. Yetenekli, başarılı kimselerin yaptıklan işi, cahil, beceriksiz kimseler yapamazlar. *TDK-1 s. 63*

Biri yer biri bakar, kıyamet ondan kopar. Herkesin yararlanabileceği bir şeyden yalnızca bazılan yararlanır diğerleri seyretmekle yetinirse haksızlık yüzünden kargaşa çıkar. *Ş 1240*

Buğday Hicaz'a giderken arpaya, "ince yufkaya karışma" demiş. Herkes kendi bildiği işi yapmalı, bilmediği işlere kalkışmamalı. *RS s. 100*

Çizmeden yukarı çıkma. İnsan boyundan büyük işlerle uğraşmaya kalkışırsa başını derde sokar. *MNÖ 2174 < AVP-1*

Deveci ile görüşen kapısını yüksek açmalı. Kendisinden yüksek ve zengin kişilerle arkadaşlık eden, onlar gibi yaşamak, onlar gibi davranka zorunda kalır.

Deveyle tepiş olmaz. Kimse kendisinden güçlü kişilerle kavgaya, tartışmaya girmemeli. *RS s. 136*

Dinsizin hakkından imansız gelir. Kötü huylu, terbiyesiz, acımasız kimselerle ancak kendileri gibi olanlar boy ölçüşebilir. *Ş 1993*

El üstünde el var, arşa varıncaya kadar. Kimse kendisini herkesten üstün görmemeli. Çünkü kendisinden daha üstün birileri mutlaka çıkar. *RS s. 164 < MS*

Elle sidik yarıştıracağım diye kasığını çatlatma. Hangi konuda olursa olsun kendinden çok üstün biriyle mücadeleye girme. Aksi halde bundan çok zararlı çıkarsın. *RS s. 162*

Gün ölümlü, gün akşamlı. İnsan kimseye hor bakmamalı. Çünkü birgün hor baktığı kimselerin yardımına muhtaç olabilir. *RS s. 199 < RK*

Haddini bilmek ibadetten sayılır. Kişinin ölçülü olması, başkalarını küçümsememesi onun ne kadar dürüst ve temiz kalpli olduğunu gösterir. *RS s. 202*

Haddini bilmeyene bildirirler. Kendi seviyesini bilmeyenlere bildirirler. *RS s. 202 < MS*

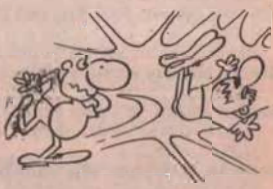

Hamamda soğuktan şikayet etmişler, biz çıplak geziyoruz demiş. Herkes başkalarını kendi durumuna göre değerlendirir. *MNÖ 4047 < AVP-1*

İt bacağını ısırmakla sen de itin bacağını ısırmazsın ya. Görgüsüz, geçimsiz, zorba kişiler herkese kötülük etmeye uğraşırlar. Onlara aynı şekilde davranırsan seninde onlardan bir farkın kalmaz. *RS s. 248 < AS*

Kaz değilsin, ördek değilsin, paçana kadar suda ne gezersin. Kişi bilmediği, becereemeyeceği bir işi iyice öğrenme-

den yapmaya kalkışmamalıdır. *RS s. 272*

Kendinden büyükle alışveriş etme. İyi bilmediğin bir konuda, o konuyu iyi bilenlerle iddiaya girişme. *Ş 3060*

Kendinden büyükle itişme. Kendilerinden güçlü kimselerle tartışmaya kalkışanlar zararlı çıkarlar. *MNÖ 5404 < AVP-1*

Kendinden büyükle ortak olma. Kişi kendisinden büyük ve güçlü kimselerle ortak bir işe kalkarsa hakkına düşeni alamayabilir. *Ş 3061*

Kendinden kuvvetli/zorlu ile tutuşma. Kendinden çok güçlü ve kuvvetli kimselerle mücadele etmeye kalkışan kişi mutlaka kaybeder. *Ş 3062*

Kendini bilmeze kendini bildirmek öküze kaftan biçmek gibidir. İnaçlı, haddini bilmez kimselere söz geçirmek çok zordur. *Ş 3081*

Kişi acıkmayınca aç halini bilmez. İnsan bir şeyin ne kadar gerekli olduğunu ancak o şeye ihtiyacı olduğunda anlar. *Vİ 186*

Kişi, ettiğini bulur; kimi tez, kimi geç bulur. Başkalarına haksızlık eden, çıkar için yasal olmayan işler yapan kişi, yaptıklarının cezasını er geç birgün mutlaka çeker. *RS s. 289*

Kurdu basmaya kurt gibi köpek gerek. Acımasız, saldırgan kimselerin hakkından gelebilmek için onların özelliklerine sahip kimseler gerekir. *Vİ 59*

Kurtla ortak olan tilkinin hissesi ya tırnaktır, ya bağırsak. Güçlü, hırslı ve hilekâr, zorba kimselerle ortak iş yapanlar onların verdiği paya razı olmak zorundadırlar. Aksi halde daha fazla zarar görürler. *RS s. 307*

Kuş, akraniyle uçar. Herkes kendi yaşındaki kimselerle arkadaşlık eder. *RS s. 308 < AŞ*

O hacı bu hacı, kim olacak boyacı. Bir topluluktaki yapılması gereken bir işi herkes birbirinden beklerse o iş ortada kalır. *ET 778*

Ovanın tazısı, dağın ceylanını alamaz. 1. Fazla bir geliri ve varlığı olmayan kimseler değeri çok yüksek olan şeylere sahip olamaz. 2. Yoksul, dar gelirli bir insan varlıklı, asil bir ailenin kızıyla evlenemez. *RS s. 338*

Sen ağa, ben ağa; bu ineği/koyunu kim sağa? Bir iş yerinde yapılacak bir işi herkes rahatını düşünüp, başkalarının yapmasını beklerse o işi kimse yapmaz. *ET 2177*

Sen dede, ben dede; bu atı kim tımar ede? Toplu halde yapılan bir işte işin zor ve kötü yanlarını herkes başkasının yapmasını isterse işler iyi yürümez. *MNÖ 7117 < AVP-1*

Sen efendi, ben efendi; atı kim tımar ede? Bir toplumda herkesin yaptığı bir işte işten kaçan çok olursa orda kimse iş yapmaz. *Ş 2178*

Sen seni bil, sen seni; sen seni bilmezsen, patlatırlar enseni. Üzerine vazife olmayan işlere kalkışan, haddini bilmeyen kimselere, haddini bildirecek birileri çıkar. *MNÖ 7133 < AVP-1*

Senden büyükle alışveriş etme. İnsan kendisinden büyük ve akıllı kimselerle rekabet ederse zararlı çıkar. *MNÖ 7137 < AVP-1*

Senden zengin ile ortak olma. Ortaklık ettiğin kişi senden zengin ve güçlü ise o işten beklediğin kadar kâr edemezsin. *MNÖ 7138 < Ş 2100*

Serçe ile konuşanın sesi semadan gelir. Varlıklı, zengin kişilerle arkadaşlık eden yaşayış biçimini onlarınkine uydurmak zorundadır. *TDK- 1 s. 186*

Solucan yılanla ölçülüyorum derken belinden kopmuş. Güçsüz ve zayıf kimseler, kendilerinden büyük ve güçlülerle yarışayım derken büyük zarara uğrarlar, hatta hayatlarını bile kaybedebilirler. *TDK-1 s. 188*

Şahinle deve avlanmaz. Herhangi bir iş için kullanılan araç veya yöntemle başka bir iş gerçekleştirilemez. *RS s. 375*

Şeytan ile yemek yiyenin kaşığı uzun olmalı. Açıkgöz, kurnaz kimselerle iş yapan kimseler uyanık ve dikkatli olmalıdır.

Taş kabağa değse de vay kabağın başına, kabak taşa değse de vay kabağın başına. Güçlülerle çatışan kişi her durumda yararlı çıkar. *TDK- 1 s. 192*

Topal eşekle kervana karışılmaz. Zayıf ve güçsüz durumda olan kimseler varlıklı, güçlü kimselerle rekabet edemezler. *ÖAA < AVP-1*

Toprak testi, demir güğümle çarpışacakmış. Güçlülerle baş etmeye çabalayanlar kendilerini gülünç hale sokarlar. *RS s. 390*

Ulular ile urgan çekişme. Kendinden büyük kimselerle mücadeleye girişme. *Vİ 65*

Üstat yanında perende atılmaz. İnsan çok iyi bilmediği konularda, o işin uzmanı olan kimselerin yanında bilgiçlik taslamamalı *MNÖ 7894 < AVP-1*

Yağmur yağsa kış değil mi? Kişi halini bilse hoş değil mi? Kişi haddini bilir, üzerine vazife olmayan işlere karışmazsa başı derde girmez. *ÖAA 2502*

Yerdeki insan, gökteki işe karışır. Kişi, haddini bilmeli, bilgi ve gücünü aşmaya çalışmamalıdır. *RS s. 417 < MS*

→ GÜÇ, GÜÇSÜZLÜK, KENDİNİ BEĞENME

Aslan yattığı yerden belli olur.

EV

Ev, insanların oturması için yapılmış meskendir. Herkesin bir barınağa gereksinmesi vardır. Küçük de olsa evi olan kimsenin masrafı azalır. Böylece daha rahat yaşanır. Evi insanın ölçüsüdür. Çünkü insanın evi kendisini yansıtır. Evdeki hayatın düzeni için onu bir idare eden lazımdır. Bir yuvaya sahip olan onun efendisi sayılır. İnsanın evinde mutlu bir şekilde yaşaması onun en doğal hakkıdır. Kendine ait özel hayatını kişi evinde yaşar. Atalarımız insanın dünyada barınacağı bir yerinin olmasını ahiret hayatındaki güvence olan iman gibi önemli görürler.

Aslan yatağından/yattığı yerden bellidir/belli olur. Temiz ve titiz kişilerin evi, iş yeri düzenli ve terteminiz olur. *ÖAA 348 < ET 119*

Baca tüten evden bereket tüter. Cömert, eli açık kimseler evlerine geleni en iyi şekilde ağırlarlar. Böyle olduklan için de kazançlan bol olur. *RS s. 70 < AR*

Bir değirmene iki taş ister, bir haneye bir baş ister. Bir evde sözü geçen biri, yani aile reisi olmazsa o evde geçimsizlik ve başı boşluk çok olur. *RS s. 88*

Dünyada mekan, ahirette iman. Nasıl ki insan öldükten sonra cennete gitmeyi ister, bunun için günah işlemekten kaçınır; yaşarken de insana gerekli olan en önemli şey bannabileceği bir yerdir.

Elim dar olacağına evim dar olsun. İnsan ev sahibi olurken biraz borca sıkıntıya mutlaka girer, ama bunu yaparken fazla lükse kaçarsa diğer ihtiyaçlarını zor karşılar. *RS s. 159*

Ev devdir. Ev sahibi olmak çoğu kimselere hayal gibi gelir. *RS s. 176*

Ev eksiği, deve eksiği. Bomboş bir evde kimse yaşamaz,

onun için insan ne yapıp edip evinin ihtiyaçlarını karşılamalıdır. *RS s. 176*

Ev/Mülk satan, karı boşayan kıyamete kadar unutmaz. Geçim sıkıntısı için malını, evini satan veya kansından boşanan kişi iş işten geçtikten sonra yaptığından pişmanlık duyar. *RS s. 178*

Ev sahibinin bir evi, kiracının bin evi var. Evi olmayanlar çeşitli nedenlerle devamlı ev değiştirirler ve sıkıntısını yaşarlar. Evi olanlarsa ömür boyu bir evde yaşarlar. *ET 555*

Evceğizim evceğizim, sen bilirsin halceğizim. İnsan kendi evindeki rahatı huzuru hiçbir yerde bulamaz. *MNÖ 3471 < AVP-1*

Evde rahatı olmayan dünya cehennemindedir. Bir evde kavga ve geçimsizlik varsa o evde yaşayanlar cehennem azabı çekerler. *RS s. 176*

Eve gerek olan mescide haramdır. İnsan kendisinin ve ailesinin kullandığı şeyleri hayır işlerine bağışlamaz. → **Evin içi**

Evin geniş olacağına elin geniş olsun. Küçük bir evin giderlerini karşılamak daha kolaydır ve daha az masraf gerektirir. Böylece insan sıkıntıya düşmeden yaşayabilir. *RS s. 177*

Evin içi dururken dışına haramdır. Önce evin ve evde yaşayanların eksikleri karşılanmalıdır. Evin eksiklikleri giderilmeden başkalarına yapılan yardımdan hayır gelmez. *RS s. 177*

Evini tamir etmeyenin kendi başına yıkılır. Malımızın, mükümüzün faydasını kendimiz göreceğimiz gibi zararına da kendimiz katlanmak zorunda kalırız. Bunun için evin ihtiyaçlarını karşılarken, evi yaptırırken kendimizi düşünmeliyiz. *RS s. 177 < DA*

Geçimim geçim olsun da, oturduğum yer samanlık köşesi olsun. Evde huzur yoksa, kavga ve geçimsizlik çoksa o ev saray bile olsa insan mutlu olamaz. Mutluluğun, sevginin yaşandığı yer neresi olursa olsun saraylardan bile daha güzeldir. *RS s. 186*

Herkes evinde ağadır. İnsan baskasının evinde istediği gibi davranamaz, bu yüzden kendi evine geldiği zaman büyük bir rahatlık hisseder.

Herkes evinin beyidir. İnsan herşeyden önce evinde sözünü dinletir. *RS s. 220 < VI*

Herkes evinin sultanıdır. İnsan evinde dilediğini yapar, dilediğini yer, içer. Kimse ona karışamaz. Kimseye hesap vermez, kimseden çekinmez. Gönlünce yaşar. *RS s. 220*

İhtiyar deme, genç deme, evde kadın bulunsun; arpa deme, darı deme, evde unun bulunsun; çalı deme, çırpı deme, evde odun bulunsun. İnsanın bazı temel ihtiyaçları vardır. Evi çekip çeviren bir kadın, bir lokma ekmek için un ve ısınmak için odun bulunan evin önemli ihtiyaçları karşılanmış demektir. *RS s. 232 < AY*

Kalbur kadar evin, deliği kadar derdi vardır. Ev büyüdükçe sıkıntısı artar. Oysa küçük bir evin geçimini sağlamak, ihtiyaçlarını karşılamak daha kolaydır. *RS s. 259*

Kedisiz ev köpeksiz sürüye benzer. Bir evin dirlik ve düzeninin bulunması için işleri yürüten, evi çekip çeviren biri gerekir. Aksi halde evde başı bozuk hüküm sürer. *RS s. 275 < AŞ*

Kötü de olsa evin olsun; oruçluk bile olsa, bulgurun olsun. İnsanın başını sokabileceği bir evi, karnını doyurabileceği bir lokmalık yiyeceği olmalıdır. İnsan iyisine kötüsüne bakmadan ihtiyaçlarını gidermelidir. *MTA 363*

Ocağın yakışığı odun, evin yakışığı kadın. Yaşam belli bir uyum içinde sürer, gider. Evi çekip çeviren, huzuru koruyan, evin şenlenmesini sağlayan kadındır. *RS s. 332*

Rabbim dünyada mekansız, ahirette imansız koymasın. Tanrı insanı yaşarken evsiz bırakmasın öldükten sonra da cennete kabul etsin. *MNÖ 6895 < AVP-1*

Tavşan yatağında avlanır. İnsanları daha iyi tanıyabilmek için yaşadıkları çevreye bakmak gerekir. Bireyin içinde bulunduğu mekân onu ele veren en iyi ipuçlarına sahiptir. *TDK-1 s. 193*

Yuvayı yapan dişi kuştur. Erkek evin dışında çalışır, çabalar; yani evle pek ilgisi yoktur. Daha çok ev işleriyle uğraşan çocukları büyüten yemeği yapan kadındır. Evin ayakta kalabilmesi, evliliğin yürüyebilmesi kadına bağlıdır. Bu kural her canlı için geçerlidir.

→ **EVLİLİK, GEZİ**

Kan koca arasına girilmez

EVLİLİK

Evlilik, evlenme, nikah, yasaya uygun bir biçimde veya törenle bir erkek ile bir kadının birbirlerine bağlanmasıdır. Aile bir toplumun en küçük fakat en temel birimidir. Sağlıklı evliliklerle kurulan ailelerden oluşan toplumlar da sağlıklı olurlar. Evlilik bağı içersinde kadın erkeğini, erkek de karısını mutlu etmeye çalışmalı çocuklarına olan görevlerini yerine getirmelidir. Türk toplumunda Tanrısal bir niteliğe sahip olarak düşünülen evlilik bağının çeşitli yönleri halk kültürümüze fevkalade zengin malzemeler sunar.

"A kız ağan ne çirkin!" "Babamın evinde o da yok idi." Evli kadın baba evini pek aramaz. *MNÖ 1 < AVP-1*

Aç aç ile yatınca arada dilenci doğar. İki yoksul insan evlenirse doğacak çocuklar da yoksul büyür. *Ş 53*

Adama sormuşlar nerelisin, demiş "Daha evlenmedim." Evlilikte genelde erkeği k adın yönlendirir.

Ağa başlı kardeşin olacağına, ağır başlı kocam olsun. Evli kadın için ailesinin değil kocasının ne olduğu önemlidir. *RS s. 20*

Ağaç yaprağı ile güzeldir. Ağacı, yaprakları güzel ve hoş gösterir. Aile de, bireyleri (ana, baba, çocukları ile mutluluk vericidir.

Ağızdan burun yakın, kardaştan karın yakın. İnsana karısı kardeşinden daha yakın davranır. *MTA 1218*

Ağlamayan gelinin gözüne soğan suyu sürerler. Her gelinin ağlaması üzüntüden değildir. *RS s. 23*

Alma soysuzun kızını, sürer gider anasının izini. Kız alırken ailesini de araştırmak gerekir. *RS s. 39*

Alma uzun saçlının ahını, gökten indirir şahini. Erkek kadınına fazla sert davranmamalı, onu aldatmaya kalkmaalı. Aksi halde erkeğin başına çok büyük dertler açabilir.

Altın başlı kadından cılız başlı erkek daha iyi. Bir kadınla parası için evlenen erkek her konuda karısına boyun eğmek zorunda kalır. Böyle olmaktansa fakir yaşamak daha iyidir. *MTA 15377*

Al görmüşün kızını, tutsun dolana dolana; al görmemişin kızını, tutsun ilene ilene. Gelinin davranışları ailesinin aynasıdır.

Aldığın kadının ya gümüşü olmalı ya da kömüşü. Evlenilecek kızın çeyizine de önem verilmelidir. *RS s. 33*

Allah evlenenle ev yapana yardım eder. Allah evlenip yuva kurmaya kalkışan kimselerin şansını açık tutar.

Alma avradın dulunu, yanında getirir kulunu. Daha önce başından evlilik geçirmiş biriyle evlenmeye karar veren, varsa

onun çocuğunu da kabullenmek zorunda kalır.

Ana kızına taht kurar, kız bahtı kocada arar. Ana baba kızını çok iyi koşullarda yetiştirip mevki sahibi yapabilir fakat kısmetini evlenip gelin gittiği yerde bulur. *ÖAA 287*

Anasına bak kızını al, kenarına/kıyısına/tarağına bak bezini al. Kız çocuğu annesine özenerek yetişir. Bu yüzden bir kızın niteliklerini öğrenmek için annesini tanımak yeterlidir. Aynı şekilde bir kumaş alırken de kenarına bakıp kalitesini öğrenebiliriz. *ÖAA 298 < Ş 281*

Araması gayret, getirmesi şöhret, geçinmesi mihnet. Evlenecek kız bulmak kadar, onunla geçinmek de zordur. *RS s. 46*

Asilzadeyi almak zordur, geçinmek kolaydır. İyi kızla evlenmek zor, mesut olmak kolaydır. *RS s. 50*

Asili alması zor, saklaması kolaydır. İyi kız kocasına dert vermez. *TDK-1 s. 47*

At alırsan başlıdan, kız alırsan çarlıdan. Aile, evlenilecek kız kadar önemlidir.

At alırsan taydan, kız alırsan soydan al. Soyu bozuk olan kızdan hayır beklenmez. *TDK-1 s. 48*

At alırsan yazın al, deve alırsan güzün al, avrat alırsan gezin al. Bir şey alırken o şeyin bol ve ucuz olduğu zamanı beklemeli. Evlenmeye karar veren kişide aceleci olmamalı, anlaşabileceği uygun birini aramalı. *RS s. 55*

At ile avrat yiğidin bahtına. Kişinin nasıl biriyle evlendiği önceden pek belli olmaz. Şânsı iyiyse iyi bir eşe düşebilir. *ÖAA 404 < AVP-1*

Atta, avratta uğur vardır. Evlilikte hayır vardır. *ÖAA 415 < AVP-1*

At ver barış, kız ver bozuş, derler. Her evliliğin bir derdi vardır *RS s. 61*

Ata evi, meydan evi; er evi zindan evi. İnsan ana baba evindeki huzuru kendi evinde bulamaz. *MTA 1372*

Ata evinde üvey ana, er evinde kaynana. Kaynanayla geçinmek zordur. *MTA 1373*

Atın iyisini genç, kadının iyisini ihtiyar alır. Kadınlan tanımak uzun yıllar ister. *TDK-2 s. 25*

Atın ölürse tay, karın ölürse kız al. Değerli bir malını kaybeden kişi o malın yenisini almaya çalışmalıdır. Karısını kaybeden erkek de genç ve güzel bir kızla evlenmek ister. *RS s. 58*

Avradı ar zapteder, er zaptetmez. Kadın namuslu değilse kocası istediği kadar baskı yapsın yine de onu kontrol altında tutamaz. *RS s. 62*

Avradı bet olanın sakalı erken/tez ağarır. Kötü, beceriksiz bir kadınla evlenen erkek çabuk yaşlanır ve çöker. *MNÖ 964 < AVP-1*

Avradı eri saklar, peyniri deri. Bir kadının ne şekilde yaşayacağı kocasının tutumuna bağlıdır. *MNÖ 965 < AVP-1*

Avradın düzdüğü evi Tanrı yıkmaz, avradın bozduğu evi Tanrı yapmaz. Bir evi yapan da, yıkan da kadındır.

Avradın malı eşeğin nalı. Erkek kadınla malı için evlenirse evde her konuda kadının dediği olur.

Avradın yediği giydiği gibi olsa vay kişinin haline. Kadınlar giyinmek ve süslenmek için harcanan paraya acımaz. Ama yeme içmeyi fazla önemsemezler. *MNÖ 969 < AVP-1*

Avradın yıkmadığı ev bin yıl dikili kalır. Kadın evine ve ailesine düşkün olursa kocasıyla iyi geçinebilirse o yuva kolay kolay bozulmaz. *MNÖ 970 < AVP-1*

Avrat, at, bağ sahibini hep genç ister. Evlenme çağına gelmiş genç kız evleneceği erkeğin genç ve güçlü olmasını ister. *MNÖ 956 < AVP-1*

Avrat attır, gemini boş tutma. Erkek kadını daima gözetim ve koruma altında tutmalıdır. Aksi halde çok kötü sonuçlarla karşılaşabilir.

Avrat lazım kalçalı oğlan doğursun aslan pençeli. Kadının iyisi erkek evlat doğurur.

Avrat malı başa tokmaktır. Erkek kadınla malı için evlenirse o evde kadının sözü geçer. *ÖAA 359 < AVP-1*

Avrat/Kadın malı, kapı mandalı. Erkek kadınla malı için evlenirse, evde kadının üstünlüğü hüküm sürer. *ÖAA 427 < AVP-1*

Avrat var arpa ununu aş yapar, avrat var buğday unundan keş yapar. İşini iyi bilen kadın elindeki malzeme yetersiz olsa bile güzel şeyler yapabilir. Ama işten anlamayan beceriksiz kadın elinde çok iyi malzeme olsa bile yine de işe yarar bir şey yapamaz. *ÖAA 428*

Avrat var ev yapar, avrat var ev yıkar. Bazı kadınlar aile düzenine çok önem verir; onu korumak için her fedakârlığı yaparlar. Bazı kadınların ise tek düşündüğü zevk ve eğlencedir. Bu yüzden onların iyi bir aile düzeni umurlarında olmaz. *ÖAA 429 < AVP-1*

Avratla atı emanet etme. At ve kadın sahibinin namusudur; başkalarına emanet verilmez. *AVP 971 < AVP-1*

Avrattan Müslüman gele, avrat gitmeye. Namusuna ve erkeğine düşkün kadın ölünceye kadar kocasını terketmez.

Ayı idi mayı idi kocam idi ya; çalı idi çırpı idi evim idi ya. Evine erkeğine bağlı kadın kocası ve yuvası için her fedakârlığa katlanır. *TDK-2 s. 26*

Baba ile ana ile yaşanılmaz. İnsanlar evlendikten sonra baba evinden ayrılıp kendi muvuşunu kurmak zorunda kalırlar. *ET 934*

Baba/Evlat/Oğul ekmeği zindan ekmeği, koca/er ekmeği meydan ekmeği. Bir kadın ana babasının veya çocuğunun yanında kalıyorsa huzurlu olamaz. En rahat yaşayacağı yer kocasının yanıdır.

Babanın, kocanın, hocanın vurduğu yerden güller biter. Ana-baba ve öğretmenin bazı sert davranışları çocuğun iyiliği içindir.

Babasının mezarını bilmediğin adama kız verme. İnsan hiç tanımadığı, geçmişini bilmediği birine kızını verirse ilerde bundan pişmanlık duyabilir. *TDK-2 s. 7*

Bak anayı, al danayı. Kızların çoğu özellikleri analarına benzer. Bu yüzden evleneceğin kızın niteliklerini öğrenmek istiyorsan annesini tanıman yeterlidir. *TDK-2 s. 27*

Baskısız yongayı sel alır,kocasız karıyı el alır. Dul kadına göz koyan çok olur. *TDK-2 s. 28*

Bekarın ahmağı toyda/düğünde kız beğenir. Genç erkekler evlenecekleri kız konusunda kolayca yanılgıya düşerler. *MTA 1463*

Bekarın boynunu bit yer, tutup biriktirdiğini it yer. Bekar erkek düzenli bir yaşam sürmez, temiz giyinemez. Kazandığı parayı da serseri ve aylak kişilerle yer. *MTA 353*

Bekar gözü ile kız alınmaz. Bekâr erkek arzu ve istek dolu olduğu için evleneceği kızın kusurlarına dikkat etmez. *MNÖ 1330 < AVP-1*

Bekara avrat boşaması kolaydır. Hiç evlenmemiş insan evlenip de boşanmanın ne kadar ağır bir yük olduğunu bilemez.

Bekarın mekânı sorulmaz. Bekâr erkeğin sorumluluğu olmadığı için her yerde kalabilir. Çünkü onun evinde bekleyeni yoktur. *TDK-1 s. 61*

Bekarın parasını it yer, yakasını bit. Bekar insan düzensiz bir yaşam sürdüğü için parasını ona buna yedirir. Evinde kadın olmadığı içinde pislik için de yaşar. *ÖAA 555 < AVP-1*

Bekarlık maskaralık. Bekar insanın düzenli bir yaşamı olmaz. Yaşadığı yer dağınık ve pislik içinde olur. *ÖAA 556 < AVP-1*

Bekarlık sultanlık/sultanlıktır. Aile sorumluluğundan kaçan kişiye göre bekârlık çok değerli bir kavramdır. *ÖAA 557 < AVP-1*

Bekle koca kız, bahtın açılsın. Bazı kızlar uzun süre koca beklerler. *RS s.79*

Ben istemez miyim kaynatam kasap ola kaynanam

hamamcı ola. Her gelin kocasının ailesiyle iyi geçinmek onlardan destek görmek ister. *VI 497*

Bey beyliğini verir, kız kızlığını vermez. Bir genç kızın en değerli varlığı namusudur. Bir insan zenginliğinden, malından vazgeçebilir, fakat bir genç kız namusundan asla vazgeçmez.

Bez alırsan Musul'dan, kız alırşan asilden. Evlilikte kız beğenirken çok dikkat etmek gerekir. *OAA 487*

Bir eve bir baca, bir kıza bir koca. Kan ve koca başlarında ana baba olmadan yuvalarında daha mutlu olurlar. *TDK-2 s. 30*

Bir karıyla bir koca, dırdır eder/helva yerler her gece. Kan koca arasında ufak tefek tartışmalar olsa bile sonu yine tatlıya bağlanır. *Ş 1179*

Bir kız bir oğlanındır. Bir kadın yalnızca bir erkeğe ait olmalıdır. *MNÖ 1612 < AVP-1*

Bir kızı bin kişi ister/de bir kişi alır. Evlenme çağına gelmiş kıza talip olan çok olabilir. ama o yalnızca birini seçmek zorundadır. *OAA 647*

Bir koca yedi oğula bedeldir. Bir kadın için çocukları çok değerlidir, fakat yine de kocasını hiçbir şeye değişmez. *RS s.92*

Bir müslümana bir karı lazım. Bir erkeğin kadınsız yaşaması güçtür; evlenmesi gerekir. *ET 1203*

Boşanıp kocana varma, sevişip dostuna varma. Kadın boşandığı erkekle tekrar beraber olmamalı çünkü eski tatsızlıklar tekrarlanabilir. Dost hayatı yaşamayı seven erkekle de evlenmemelidir aksi halde şüphe içinde yaşanır. *OAA 692*

Boz ata, avrada, oğlana kulluk edenin yüzü ağarmaz. Paraya ve eğlenceye fazla düşkün kimselerle evlilik yapan mutlu bir yaşam süremez. *VI 339*

Buyurmadan tutan evlat, çağırmadan kalkan avrat, orada, olur devlet. İnsanın çocuklan terbiyeli, kansı da sadık ve ailesine düşkün olursa o yuvayı hiçbir şey yıkamaz. *RS s.101*

Büyük kızın gönlü gelinlik isterse, küçük kızı yontarlar. Büyük kızın evlenme çağı geldiğinde evin masrafları daha çok arttığı için küçük kızın masrafları kısılmak zorunda kalır. *RS s.102*

Çay kenarında bağ alan sele alıverir, kırkından sonra kız alan ele alıverir. Bir işi o iş için gerekli ortamın bulunmadığı yerde yapmaya kalkışırsan bütün çaban boşa gider. Yaşlandıktan sonra genç kız alırsan sen öldükten sonra başkasıyla evlenmek zorunda kalır. *RS s.110*

Çirkin karı evin toplar, güzel karı düğün gezer. Kadın güzel olursa bunu herkese göstermek için aklı hep dışarda ve gezmede olur. Çirkin ise evinde kalıp ev işleriyle uğraşmayı tercih eder. *MNÖ 2166 < AVP-1*

Çobana verme kızı, ya koyun güttürür ya kuzu. Kızını isteyen kişinin yaşayış biçimini öğrenmeden kızını verme. Çünkü aynı hayatı kızın da yaşayacaktır. *MNÖ 2196 < AVP-1*

Çocuk seversen beşikte, koca seversen döşekte. Küçük çocuğu severken fazla hırpalayıp canını yakmamalı. Kadın da kocasına sevgisini başkalarının yanında değil kocasıyla başbaşa kaldığında göstermelidir. *RS s. 116*

Dağ dağ üstüne olur, ev ev üstüne olmaz. Her ailenin kendine göre bir bütçesi vardır. Bu yüzden bir aile başka bir ailenin yanında uzun süre kalmamalıdır. *Ş 2396*

Damarsız bacak, çekişmedik karı koca olmaz. Her evlilikte bazı anlaşmazlıklar çıkar.

Darıldığın dağın odununu yakma, boşadığın karının topuğuna bakma. İnsan boşandıktan sonra kansı hakkında ileri geri konuşmamalıdır. *TDK-2 s. 37*

Davul dengi dengine (diye) çalar. Birlikte yaşamaya karar verecek kimselerin huyu, yaşayış biçimi, kültürü birbirine denk olmalıdır. Aksi halde bir sürü anlaşmazlık çıkar ve kısa sürede ayrılırlar. *OAA 857 < AVP-1*

Dazlayan daza düşer, kel başlı kıza düşer. Her şeyde kusur arayan kimse çoğu zaman istemediği şeylere sahip olur. Böyle kimseler aynı şanssızlığı evlenirken de yaşarlar. *MNÖ 2392 < AVP-1*

Deniz kadın gibidir, güvenmek olmaz. Kadının ne zaman ne yapacağı belli olmaz.

Derdin yoksa söylen, borcun yoksa evlen. Derdi olmayan kimse önemsiz şeyler için söylenir durur. Borcu olmayan kişi de evlenmeye kalkıştığı zaman ister istemez borç altına girer. *OAA 902 < AVP-1*

Diş ile lezzet, koca ile izzet. Kadının mutluluğu, huzuru, kocaya bağlıdır. *RS s.140*

Dişi kuş yapar yuvayı, içini dışını sıvayı sıvayı. Bir ailede evin düzenini biçimini ve yaşayış biçimini büyük ölçüde kadın sağlar. *MNÖ 2687 < AVP-1*

Dişi kuştur yuvayı yapan, dişi kuştur yuvayı bozan. Bir ailenin kurulmasında da yıkılmasında da en büyük rol kadınındır. *Ş 1966*

Dişisini kıskanmayan domuzdur. Kansını kıskanmayan adamdan hayır gelmez. *RS s. 140*

Doğuran avrat azraili yenmiş. Yeni doğan çocuklarda ölüm oranı yüksek olur. Daha önce doğurduğu çocukları ölen kadın, doğurmaya devam ederse mutlaka bir kısmı hayatta kalır. *MNÖ 2711 < AVP-1*

Dul kadının eteği uzundur. Dul kadın giyimine ve hareketlerine daha çok dikkat etmek zorundadır. *TDK-2 s. 40*

Dul karı, şeytan karı, aldatır alır bekarı. Dul kadınlar özellikle bekar erkeklere ilgi gösterirler. *TDK-2 s. 40*

Dumansız baca, çekişmedik karı koca olmaz. Her ailede arasıra ufak tefek kan koca kavgası olur. Bu evliliğin bir parçasıdır. Ama bu her gün tekrarlanırsa sonu iyi olmaz. *MNÖ 2343 < AVP-1*

Dumansız baca olmaz, kahırsız koca olmaz. Her kocanın karısına sıkıntı veren bir yönü mutlaka vardır. *RS s.146*

Düğün aşı savulduktan sonra gelen, vah vah yer. Düğün eğlencesi bittikten sonra evliliğin dertleri başlar. *RS s.146*

Düğün evinin kapısı açık olur. Evlilik herkesle paylaşılması gereken bir mutluluktur. *MNÖ 2858 < AVP-1*

Düğün olur iki kişiye, kaygısı düşer deli komşuya. Evlenecek kişiler için herkes seferber olur. *MNÖ 2861 < AVP-1*

Düğüncü düğünü uzatırsa dövünür. Düğün uzun sürerse

düğün sahibininmasrafı daha çok olur. *MNÖ 2869 < AVP-1*

Düğünde misafir sonunda borçlu ağırlanır. Düğün biter, masraf bitmez. *MNÖ 2866 < AVP-1*

Düğünün tadı el ilen, harmanın tadı yel ilen olur. Düğün kalabalık olursa eğlence daha hoş olur. Mutluluk da paylaşılınca daha güzel olur. *TDK-1 s. 100*

Dünya dört kulplu tekne, ikisinden kadın tutar, ikisinden erkek. İnsan neslinin devamı kadın ve erkek sayesinde olur. *RS s.148*

Düzen olan evde düzen olmaz. Hileli davranışlar evde huzursuzluk getirir. *MNÖ 2946 < AVP-1*

Ekmeği kessem yarım olur, kimi alsam karım olur. Kadını kadın yapan erkektir. *RS s. 154*

Ekmek ekmeğin mayası, gelin kaynananın dayası. Gelin ve kaynana zamanla birbirlerine benzerler. *ET 337*

El el üstüne olur, ev ev üstünde olmaz. Bir aile yalnız kendi bireylerini barındıracak güçtedir, başka bir ailenin daha yükünü kaldıramaz. Bu yüzden bir aile başka bir ailenin yanında uzun süre kalmamalıdır.

Elin işte, gözün eşte olsun. Bir erkek işiyle ne kadar meşgul olursa olsun kansını ihmal etmemelidir. *MNÖ 3112 < AVP-1*

Elin övdüğünü el alır, ana babanın övdüğü evde kalır. Her ana baba kendi çocuğunu daha güzel ve nitelikli bulur. Ama kısmetinin açık olması için başkalarının da öyle görmesi gerekir. *MNÖ 3201 < AVP-1*

Er canı isteyen kız "Allah canımı alsın," kız canı isteyen oğlan "Çıkıp gideyim" der. Evlenme çağına gelmiş genç kız ne kadar evlenmek istese de onu isteyen birini beklemek zorundadır. Erkek ise evlenene kadar bir kaç kez gönül macerası yaşayabilir. *RS s. 166*

Er cimri olursa, avrat yüzsüz olur. Karısına iyi bakmayan koca, onu yanlış davranışlara yöneltir. *RS s. 166*

Er ekmeği, meydan ekmeği. Dürüst ve cömert kişiler mallarını kimseden saklamazlar. *RS s.166*

Er ekmeği minnetsiz. Kadın kocasının bir bakımından altında töhmet hissetmez.

Er emekli olursa, kadın yemekli olur. Koca ev geçimini bilirse, eve bereket gelir, kadın evine daha iyi bakar. *RS s.166*

Er gelir ev taşar, er gider ev şaşar. Erkek evin temel direğidir. *TDK-1 s. 113*

Er getire, hak getire. Kocasının kazancı kadına az veya çok görünmemelidir, yeter ki dürüst kazanılsın. *MNÖ 3246 < AVP-1*

Er getirir, kadın yetirir. Parayı erkek kazanır, bütçeyi kadın yapar. *RS s.167*

Er ile avrat arasına giren nadim olur. Kan koca arasında huzursuzluğa ve kavgaya neden olacak bir davranışta bulunan kimselerin işleri rast gitmez. *ET 382*

Er kalkan yol alır, er evlenen döl alır. İsine erkenden koyulan daha çok kazanır. Genç yaşta evlenen ise kısa zamanda çocuk sahibi olur.

Er olsun da evi olmasın. Erkek erkekliğini bilirse, zamanla her şeye sahip olur.

Er ölür avrat boş olur. Kocası ölen kadın evli sayılmaz. *MNÖ 3258 < AVP-1*

Er var karının derdini çeker; karı var erin derdini çeker. Kimi erkek karısına dert vermez, onu mutlu eder. Kimisi de kansına sadece dert verir. *RS s. 169*

Erdir adamı ağartan, erdir adamı karartan. Erkeğin iyisi yüz güldürür, kötüsü bela getirir. *RS s. 166*

Ere giderken büyük kız, evde oturduğu zaman küçük kız. Kız çocuğu evlenip gelin gideneye kadar ana babasının gözüne küçük çocukları gibi görünür. *MNÖ 3261 < AVP-1*

Ergen gözüyle kız alma, gece gözüyle bez alma. Ergenlik çağına gelmiş erkek aklıyla değil duygularıyla hareket eder. Bu yüzden evleneceği kızın kusurlarını göremez. Aynı şekilde, mal alırken de gündüz gözüyle ve daha iyi inceleyebileceğimiz bir zamanda alışveriş yapmalıyız. *ÖAA 1126 < AVP-1*

Ergene karı döğmesi kolay gelir. Evlenmemiş erkeklere kadınlarla geçim kolay görülür. *RS s.166*

Ergene var ergene, tasasız gir yorgana. Genç evlenen mutlu olur. *RS s.166*

Ergenin boynunu bit yer, tutup biriktirdiğini it yer. Bekar erkek temiz giyinemez, düzenli yaşayamaz. Kazancını da sağda solda serserilik ederek yer. *MTA 15382*

Ergene karı/avrat boşaması kolay/dır. Hiç evlenmemiş kişi boşanmanın ne kadar zor olduğunu bilemez.. *ÖAA 1124 < AVP-1*

Eri olmayanın yeri olmaz. Kocası olmayan kadının tek başına yaşaması zordur. Bu yüzden düzenli bir yaşam süremez. *RS s. 167*

Erim alan canım ala. Kocasına sadık bir kadın için, kocası herşeyden daha değerlidir.

Erim er/Yiğidim yiğit olsun da yerim/durağım çalı/kaya gibi olsun. Bir kadın mert ve namusuna düşkün bir kocaya sahipse onun için her fedakârlığa seve seve katlanır. *ÖAA 1128*

Erinden gülen kadının zülüfleri tef, tambur çalar. Kadını mutlu eden, yüzünü güldüren kocasıdır. *RS s.167*

Erine göre bağla başını, tencerene göre kaynat/pişir aşını. Kadın, davranışlarını, giyimini kocasının tutumuna göre ayarlar. Aynı şekilde her aile harcamalarını bütçesine denk getirmelidir. *ÖAA 1129 < AVP-1*

Erkeği olmayanın evi güneş almaz. Erkeksiz evde huzur olmaz. *RS s.168*

Erkeği rezil eden de, vezir eden de karısı. Evine, ailesine düşkün kadın şartlar ne olursa olsun kocasının yüzünü kara çıkaracak bir davranışta bulunmaz. Fakat evini, erkeğini ihmal edip zevk ve eğlenceyi dışarda arayan kadın, erkeğini insan içine çıkamaz duruma getirir.

Erkeğin elinde çubuk, kadının elinde çocuk. Erkek işini bilmeli, kadında çocuklarına iyi bakmalıdır. *RS s.167*

Erkeğin kalbi enginar yaprağıdır, her katında bir kadın yatar. Erkekler birden fazla kadına ilgi duyabilirler. *RS s.167*

Erkeğin kârı içeri, kendi dışarı. Erkek zararlı alışkanlıklarını yuvasına yaklaştırmamalıdır. *RS s.167*

Erkeğin kusuru kadının yanında söylenmez. Biri erkeğin kusurlu bir yönünü yanında kadın varken söylersen onu daha çok incitir.

Erkeğin maaşı kadının yaşı sorulmaz. Erkekler kazandıkları paranın miktarının bilinmesini istemezler. Aynı şekilde kadın da yaşlanmaktan korktuğu için yaşının bilinmesini istemez.

Erkeğin rızkı kadının ruhsatına bağlı. Kadın ne kadar tutumlu olursa erkeğin de evi geçindirmesi o kadar kolay olur.

Erkeğin sermayesi kesesi, kadının sermayesi güzelliği/dir. Erkekte kazanç, kadında güzellik aranır. *RS s.168*

Erkek/aslan dişisinden/dişisine bakar kuvvet alır. Kadın kocasına her konuda destek olmaya çalışırsa kocası da daha istekli ve azimli bir çalışmayla evinin geçimini sağlar.

Erkek eşeğinden, kadın eşiğinden/döşeğinden belli olur. Erkek evin geçiminden, kadın da evin düzeninden sorumludur.

Erkek fedakâr, kadın vefakâr gerek. Erkek, ailesini geçindirmek için zor şartlarda bile yılmadan mücadele eder. Ama kansından da sevgi ve destek bekler.

Erkek getirmeyi, kadın yetirmeyi bilmeli. Ailesine düşkün erkek çalışıp didinip kazandığını evine getirmeli. Kadın da tutumlu olup bunu değerlendirmeyi bilimeli ki o evde yokluk çekilmesin. *RS s.168*

Erkek gözü dört olur, kendinizi toplayın. Kadın giyimine, oturuşuna, hareketlerine dikkat etmezse erkeklerin kötü niyetli bakışlarından rahatsız durumda kalabilir. *RS s.168*

Erkek korkusu, Allah korkusu. Kadın erkeğinden korkmaz, onu dinlemezse o ailede düzen olmaz. *RS s.168*

Erkek kuş gezer havai, dişi kuş yapar yuvayı. Erkek evinin eksiğini pek bilmediği için o yalnızca kendi işleriyle uğraşır.

Ama kadın evinin ihtiyaçları için elinden gelen her şeyi yapar. *MNÖ 3283 < AVP-1*

Erkek sel, kadın/avrat göl. Erkek, ailesinin geçimi için çalışır çabalar bir şeyler kazanır. Ama bu kazancı değerlendirmek, tutumlu olup tasarruf etmek kadının görevidir. *ÖAA 1135 < AVP-1*

Erkek vefakâr, kadın cefakâr olmalı. Erkek, ailesini geçindirmek için zor şartlarda bile olsa çalışmaktan yılmaz. Ama kadında kocasından sevgisini ve desteğini eksik etmemelidir. *TDK-2 s. 45*

Erkekler şarap gibidir, yaşlandıkça kıymetlenir. Erkekler yaşlandıkça daha ağırbaşlı ve anlayışlı olurlar. *RS s.168*

Erkeklerin ömrü kız deye deye, kadınların ömrü tuz deye deye geçer. Erkekler kadınlara düşkündür, kadınlar da giyime ve kuşama önem verirler. *RS s. 168*

Erkeksiz ev, yelkensiz gemiye benzer. Erkeksiz evde geçim çok zordur. Çünkü kadın ne kadar çabalarsa çabalasın bir aile de erkeğin yapması gereken işler vardır. Kadının bunların hepsinin altından kalkması zordur.

Ersiz avrat, yularsız at. Bir kadının erkeksiz yaşaması çok zordur. Ancak bir erkeğin koruması altında olursa daha rahat ve düzenli bir yaşam sürer. *MNÖ 3269 < AVP-1*

Eski pamuk bez olmaz, dul avrat kız olmaz. Dul kadın, kız gibi saf ve temiz olamaz. *TDK-1 s. 115*

Eşeğin bozunu alma, hırsızın kızını alma. Kötü huylu bir ailenin kızını almak akıllıca bir iş değildir. *TDK-1 s. 115*

Eşeğin kötü ise sat, avradın kötü ise giydir. Geçimsiz bir kadını yola getirmenin bir çaresi de ona güzel elbiseler almaktır. *TDK-1 s. 116*

Eşini ağlatan gülmemiş. İnsan evli olduğu kişiye haksız yere iftira eder veya ona ihanet ederse hiçbir zaman işleri rast gitmez. *ET 435*

Eşini, işini, aşını bil. Kadın eşini ve ev işlerini ihmal etmezse erkek de evine daha bağlı olur ve düzenli ve mutlu bir aile yaşam sürer.

Etle tırmak arasına girilmez. Kan koca veya aile fertleri arasında kırgınlık, dargınlık olsa bile bu çok kısa sürer. Onun için dışardan müdahele etmeye gerek yoktur. *ÖAA 1186 < Ş 329*

Evde horoz, sokakta tavuk olma. Erkek evinde nazik, anlayışlı, yaşam kavgasında güçlü olmalıdır. *TDK-1 s. 118*

Evi erkek yapar, yuvayı kadın. Bir evin şeklini, düzenini, temizliğini sağlayan kadındır. Erkek de bütün bunların yapılması için gerekli olan ihtiyaçları sağlar.

Evi ev eden avrat, yurdu şen eden devlet. Bir ulusun, rahat ve huzurlu olmasını sağlayan nasıl devletse, bir ailenin mutlu bir yaşam sürmesi için evin bütün iç işlerini özveriyle yapan kadındır. *ÖAA 1198 < AVP-1*

Evi ev eden kadındır. Bir evin temiz ve güzel bir yuva olmasını, ekonomik düzenini, mutluluğunu sağlayan kadındır. *ET 569*

Evi yapan da anne, yıkan da anne. Kadın evine, ailesine düşkün olursa aileyi hiçbirşey yıkamaz. Ama kocası, çocukları ve eviyle ilgilenmeyen kadın, ailenin yıkılmasına sebep olur.

Evin direği erkek, duvarı kadındır. Evi erkek geçindirir, ama kadın çekip çevirir. *RS s. 177*

Evinde karın güzel ise, geçimin de iyi ise, ne işin var düğün evinde bayram yerinde, gir oyna çık oyna; evinde karın çirkin ise, geçimin de bozuk ise, ne işin var ölü evinde, gir ağla, çık ağla. Güzel ve anlayışlı karısı olan erkeğin gözü dışarda olmaz. Karısı çirkin ve geçimsiz olan erkek ise evinde mutsuz olduğu için bütün zamanını dışarda geçirmek ister.

Evinde rahat olmayan dünya cehennemindedir. İnsan evinde rahat ve huzurlu olmazsa evlendiğine pişman olur. *MNÖ 3469 < AVP-1*

Evlilik kumardır. Evlilik çağı gelmiş herkes evlenmeyi çok ister. Ama evlendikten sonra mutlu olan çok olduğu gibi bundan pişmanlık duyanlar da vardır.

Garipten kız alması kolaydır, saklaması çetindir; zenginden kız alması çetindir, saklaması kolaydır. Yoksul aileden kız almak fazla zorluk ve masraf gerektirmez. Zengin aile ise kızını vereceği erkeğe bir sürü şart koşar. *RS s. 184*

Gece yağar, gündüz açar yıl düzgünlüğü, kadın söyler, erkek dinler ev bozgunluğu. Hayatta arasıra tatsız olaylarla karşılaşsak bile bir süre sonra rahata kavuşuruz. Aynı şekilde kan koca arasında ara sıra tartışma çıksa da bir süre sonra her şey tatlıya bağlanır. *RS s. 185*

Geçinmeye gönlü yok ki adını öğrensin. Geçinmek istemeyen kişi küçük şeyleri sorun eder. *MNÖ 3677 < AVP-1*

Geçinmeyene dokuz koca, okumayana dokuz hoca az gelir. Geçimsiz kadın kocası ne kadar anlayışlı olursa olsun problem yaratır. Öğrenmeye istekli olmayan kişi de ne kadar yol gösteren olursa olsun hiçbir şey öğrenemez. *TDK-2 s. 49*

Gelin altın taht/kürsü getirmiş, çıkmış/üstüne kendisi oturmuş. Gelin giden kız gittiği yere götürdüğü bir eşyayı yalnız kendisi için kullanıyorsa o eşyanın değerli veya değersiz olması kimseyi ilgilendirmez. *ÖAA 1245 < ET 3239*

Gelini ata bindirmişler "ya nasip" demiş. Evlilik işlemleri tamamlanmış gelin için, kocasının evine gidene kadar evlilik tam olarak gerçekleşmemiş sayılır *ÖAA 1251 < AVP-1*

Gelin babasına "hem ağlarım, hem giderim" demiş. Evlenme çağına gelmiş genç kız baba evinden ayrılacağına ne kadar üzülse de evlenip gelin gitmek en büyük isteğidir. *ET 3240*

Gelin bildiğini işler, kaynana dudağını dişler. Evlenip gelin giden kız kaynanasıyla beraber yaşamak zorunda kalırsa, pek çok konuda anlaşamazlar. Bu da evde huzursuzluğa yol açar. *RS s. 187*

Gelin bindi deveye, gör kısmeti nereye. Kızın kısmeti evlendikten sonra belli olur. *TDK-1 s. 124*

Gelin çiçek, her dediği gerçek; kaynana yılan, her dediği yalan. Gelin kaynana olan her ailede gelin kaynana huzursuzluğu yaşanır. Çıkan tartışmalarda da çoğu zaman iftiraya ve haksızlığa uğrayan ama haklı olan gelin olur. *ET 3241*

Gelin eşikte, oğlan beşikte. Bir eve gelin geldiği anda, çocukda yakında gelecek demektir. *ÖAA 1248 < AVP-1*

Gelin halıyı getirir, kendi serer kendi oturur. Bir eve gelin giden veya bir topluluğa giren kişi yanında getirdiği bir şeyi yalnız kendi kullanıyorsa başkaları için o şeyin hiç önemi yoktur.

Gelin olmak isteyen kız "öleyim" der, evlenmek isteyen oğlan "gurbete gideyim" der. Evlenmek isteyen gençler bu isteklerini başka şeylerle dile getirirler. *TDK-2 s. 50*

Gelin olmayan kızın vebali ammısı oğlunun boynuna. Evlenemeyen kızın evlendirilmesi geleneğe göre kızın amcasının oğluna düşer.

Gelinin dini yok, kaynananın imanı. Gelin ve kaynana çoğu zaman birbirine zıt düşerler. Birinin dediğini öbürü kabul etmez, öbürünün dediğini diğeri kabul etmez *MNÖ 3699*

Genci gence ver de rızıklarını Allah versin. Birbirini isteyen iki genci ayırmaya çalışmamalı aksine yardımcı olunmalıdır. Ev-

lendikten sonra nasıl olsa bir geçim yolu bulurlar. *MNÖ 3733 < AVP-1*

Gerdeğe girmeyen boş olur. Evlilik işlemleri tamamlansa da bile bir insan gerdeğe girmediği sürece bekâr sayılır.

Getir varlığı, göstereyim karlığı. Kansından hizmet bekleyen koca önce onun isteklerini ve ihtiyaçlarını karşılamalıdır. *MNÖ 3754 < AVP-1*

Gülüne bak, goncasını al. Bir insanın niteliklerini öğrenmek için diğer aile fertlerini tanımak yeterlidir. Çünkü çoğu özellikleri onlarla aynıdır. *Ş 3332*

Hanımın hısmı gelince oklavalar tıkır tıkır, beyin hısmı gelince takır takır. Bazı kadınlar kendi tarafından gelen akrabalarını en iyi şekilde ağırlar, ama kocasının akrabalarına aynı özveriyi göstermezler.

Helale cömertlik olmaz. Kan ve koca birbirinin karşı cinsten başkalarıyla aşırı derecede samimi olmasına göz yummamalıdır. *ÖAA 1392*

Her kadın evinin hem hanımı hem halayığıdır. Kadın, evinin hem hizmetçisi hem de hanım efendisidir. *ET 3661*

Herkesin bir kısmeti vardır. Ömür boyu bekâr yaşayan azdır, Herkesin mutlaka evleneceği bir kısmeti çıkar.

Herkesin karısı, canının yarısı. Her erkeğin karısı kendine kıymetlidir. *TDK-1 s.135*

Horoz bile dişisini kıskanır. Hiçbir erkek kadınının başka erkeklerle içli dışlı olmasını hoşgörüyle karşılamaz. *MNÖ 4539 < AVP-1*

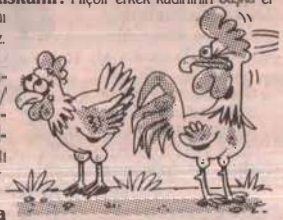

Horoz kadar eri olanın/kocan olsun/harman kadar yeri olur/yerin olsun. Yuvanın bereketi erkeğin gücüne bağlıdır *RS s.229*

İçgüveyliğinde ya kadiden miskin, ya kılıçtan keskin olmalı. İçgüveyleri ezilmeyi kabul ederler ya da baskın çıkarak kendilerini kabul ettirirler. *RS s.231*

İçgüveysi iç ağrısı. Erkek karısının ailesinin yanına içgüveysi olarak giderse, evdekiler onu sürekli hoş tutmak istediği için o da buna alışır ve zaman zaman yük olmaya başlar. *ÖAA 1500 < AVP-1*

İhtiyar genç alırsa ele kalır. Herkes dengiyle evlenmeli , ölürse kansını başkaları alır. *RS s.232*

İki bayram arasında evlenilmez. İnanışlarımıza göre iki bayram arasında evlilik yapmak uğursuzluk getirir.

İki çıplak bir hamamda yakışır. Evlenmeye karar veren kişilerin en azından birinin az da olsa bir varlığa sahip olması gerekir. Aksi halde evlilik sıkıntılı bir hale gelir. *OAA 1507 < Ş 713*

İki karılı bitten, iki analı sütten ölür. İki kadını birden idare etmeye çalışan erkek rezil olur. *TDK-2 s.57*

İki taş koysam ocak olur, kime varsam kocam olur. Kadın evlenmek istedikten sonra ne yapar eder evlenecek bir koca bulur. *RS s. 235*

İkinci koca karanlık gece. İkinci evlilik bir kadın için zor ve problemli olabilir. *TDK-2 s. 58*

İvme ile erilmez menzile ivdiğinden evde kaldı ünzile. Acele eden kişinin yuva kurması zordur. *RS s.251*

İven kız ere varmaz, varsa da baht bulmaz. Evlenmek için acele eden kız doğru seçim yapamaz ve bunun acısını ömür boyu çekebilir. *ÖAA 1612 < VI 18*

İyi adam eşeğinden, iyi karı döşeğinden belli olur. Evine düşkün erkek ev geçindirmesinden, çalışkan ve yetenekli kadın da evinin düzeninden belli olur. *TDK-1 s.147*

İyi ipek kendini kırdırmaz, iyi kadın kendini dövdürmez. Kadın evliye gerektiği gibi ilgilenir, kocasını kızdıracak davranışlarda bulunmazsa kocasından kötü muamele görmez. *RS s.253*

İyi koca karıyı gül, yaprak; kötü koca kül, toprak yaparmış. Kadını güzelleştirende çırkinleştiren de erkektir. *TDK-2 s.60*

İyi kocanın karısı, hamamda belli olur. Kadın kocası ile mutlu ise mutluluktan etli, dolgun, mutsuz ise kederden zayıf olur. *RS s.252*

Kadın eli kaşık sapından kararır. Ev işlerini ihmal etmeyen çalışkan kadının elleri diğer kadınlara oranla daha kırışık ve bakımsız olur. *MNÖ 4995 < AVP-1*

Kadın erkeğin eşidir, evinin güneşidir. Kadının görevi yalnızca kocasına olan görevlerini yerine getirmek değildir. Kadın ayrıca evin güzelliğini ve mutluluğunu sağlamakta önemli rol oynar.

Kadın eşik dibinde değil, beşik dibinde belli olur. Kadının görevi ev işleriyle uğraşmakla bitmez. Ailenin devamı için çocuk doğurması da gerekir.

Kadın ister ki bey doğura. Karısı erkek çocuk doğuran koca kansına daha şefkatli davranır. Kadın da bunu bildiği için doğacak çocuğunun önce erkek olmasını ister. *TDK-2 s.61*

Kadın kadıncık gerek. 1. Kadın erkeğine hoş görünmek için bakımını ihmal etmemelidir. 2. Kadın ailede mutlu olmak için kendini erkeğinden ön plana çıkarmamalıdır.

Kadın kardeşten yakın. Erkek karısını diğer akrabalarıyla kışaslamamalıdır. Çünkü kadın erkeğini herşeydir. *RS s. 257*

Kadın kocasına göre baş bağlar. Kadın giyimini ve davranışlarını kocasının tutumuna göre ayarlar. *TDK-1 s. 150*

Kadın kocayı var sever, koca kadını sağ sever. Kadın kocasının varlıklı olmasını, erkekse karısının sağlıklı olmasını ister. *TDK-2 s. 61*

Kadın orospu olduktan sonra kapı dayak mı tutar. Kötü huylu kadın kolay kolay yola gelmez.

Kadın sopayı kocasına eliyle verir. Kadın erkeğine hicbir zaman karşı gelmemeli aksine her konuda onu hoş tutmaya çalışmalıdır. Böyle yaparsa aynı davranışı kendisi de görür.

Kadın var ev yapar, kadın var ev yıkar. Namuslu, çalışkan, dürüst kadın evine düşkün olur, evinin her eksiğiyle ilgilenir. Ama öyle kadınlar vardır ki gezmeyi, eğlenmeyi daha çok sevdikleri için evlerini ihmal ederler ve evliliklerini tehlikeye sokarlar.

Kadın var kara toprak eder, kadın var yeşil yaprak eder. Kocayı iyi yapanda, kötü hallere düşürende karısıdır. *RS s. 257*

Kadın yatakta, bebek beşikte sevilir. Erkek kadınını orda, birda başkalarının yanında değil yatağında, yalnızken sevmeli, bebeği severken de kucağa almadan, beşiğinde sevip okşamalıdır. *TDK-1 s. 150*

Kadın yüzünden gülen ömründe bir kere güler. Bir erkeğin kadın yüzünden gülmesi kolay değildir. *MNÖ 4999 < AVP-1*

Kadına/karına iyi deme yoksulluk görmeyince. Kadının ve falı olduğu iyi günde değil, yoksulluğa düşüldüğünde belli olur.

Kadını eve bağlayan altın şıkırtısı değil, beşik gıcırtısıdır. Çocuk aileyi oluşturan en önemli unsurdur.

Kadını sırdaş eden esrara tellal aramaz. Kadının özelliklerinden biri de dedikoducu olmasıdır. Bu yüzden kadına her şeyini söyleyen kişinin gizli hiç bir şeyi kalmaz.

Kadını yeşil yaprak eden de kocası, kara toprak eden de kocası. Erkek kadınını ne kadar çok sever ve istediklerini yerine getirirse, kadın da o kadar bakımlı ve güzel olur. *RS s. 257*

Kadının ahmağı kocasına darılandır. Kadın kocasına kü-

süp darılmakla hiçbir şey elde edemez. Aksine durumu daha da kötüleştirir.

Kadının biri âlâ, ikisi belâdır. Birden fazla kadınla yaşamayı aklına koyan erkek başına bir sürü dert alır. *MNÖ 5000 < AVP-1*

Kadının hükmettiği evde mutluluk olmaz. Bir ailede her konuda kadının sözü geçerse o evde mutlu ve düzenli bir yaşam olmaz.

Kadının kurnazı çocuğunu kocasına baktırır. Çocuk bakmak kadın için oldukça zor bir görevdir. Ancak açıkgöz kadın çoğu zaman o görevi kocasına yaptırır.

Kadının namusu erkeğin onurudur. Erkek karısının namuslu ve evine sadık bir kadın olmasından büyük bir mutluluk duyar. *MTA 1859*

Kadının şamdanı altın olsa, mumu dikecek erkektir. Kadın baba evinden ne kadar mal, mülk getirirse getirsin evin geçimi yine erkekten sorulur. *MNÖ 5002 < AVP-1*

Kadınsız ev olmaz. Kadın olmayan evde temiz, mutlu ve düzenli bir yaşam olmaz.

Kadınsız hane kuşsuz kafese benzer. Kadın olmayan evin, neşesiz, yaşanması güç olan yerlerden farkı yoktur.

Karı boşayan ile mülk satan kıyamete kadar unutmaz. Para bulmak için malını satan, gereksiz yere karısından boşanan kişiler ilerde bu yaptıklarından pişmanlık duyarlar. *RS s. 265*

Karı bulunur, ama kardeş bulunmaz. Erkek kansını ne kadar çok severse sevsin karısının yüzünden ana baba ve kardeşlerine sırt çevirmemelidir. *RS s. 265*

Karı hasta olacağına ben hasta olsam, ben öleceğime karı ölse. Evde kadın hasta olduğu zaman işleri erkek yapmak zorunda kalır ve bundan hoşlanmaz. Yeniden evlemeyi düşünen erkek de kansının ölümüne uzun süre üzülmez. *TDK-2 s. 63*

Karı hısmı alay bağlar, erkek hısmı sinek avlar. Kadın kendi akrabalarını ağırladığı gibi kocasının akrabalarını ağırlamaz.

Karı koca arasına girilmez. Kan koca arasında ufak tefek kavgalar olur, ama çabucak tatlıya bağlanır. Bu yüzden dışarıdan birisinin müdahele etmesi doğru değildir. *RS s. 265*

Karı koca bir sözle yakın, bir sözle uzaktır. Kan kocayı birbirine bağlayan hoş söz ve sevgidir.

Karı koca ipek, araya giren köpek. Her evlilikte ufak tefek kan koca kavgası olur. Bunu dışardan birinin düzeltmeye kalkışması kavganın daha da büyümesine neden olabilir. *RS s. 265*

Karı koca yatağa girince sorunlar gider. Kan koca tartışıp kavga edebilir. Ama akşam olup yatağa girince birbirine sevgiyle yaklaşmaları bu dargınlığı sona erdirir.

Karı malı kapı mandalı / hamam tokmağıdır. Parası ve malı için bir kadınla evlenen erkek her konuda karısının üstünlüğünü kabul etmek zorunda kalır.

Karı malını yiyip de onmuş var mı? Kes bir soğan daha. Parası ve malı için bir kadınla evlenen mutlu bir yaşam süremez. *ET 2776*

Karı sözüne uyan adam değildir. Erkek karısının sözünü değil kendi doğru bildiğini yapmalıdır. *RS s. 266*

Karıdan korkmayan yanılır. Kadını hafife alan erkek ileride pişman olur. *RS s. 265*

Karıdır sarayı dam yapan, karıdır damı saray yapan. Bir evin güzelliğinde, yaşanacak mutlu bir yuva haline gelmesinde kadının payı büyüktür. *RS s. 265*

Karın kötüyse donat, evin kötüyse sıvat. Kadının güzel ve bakımla görünmesi erkeğinin ihtiyaçlarını yeterince karşılamasına bağlıdır. Aynı şekilde evi güzel gösteren de sıvası ve temizliğidir.

Karının birine ala, ikisi beladır/bela. Bir kadın mutluluk verir, iki kadının olduğu yerde ise kavga ve sorunlar bitmez.

Karının yüz lafından birini dinlemeli. Eşinin tavsiyelerini kulak ardı ederler. *MTA 6362*

Karına dişini saydırma. İnsan kansına kusurlu yönlerini fazla belli etmemeye özen göstermelidir. *MNÖ 5155 < AVP-1*

Karısız evi, parasız erkeği, vur ateşe yansın. Kadınsız bir ev ve parasız bir erkek işe yaramaz. *RS s. 266*

Karıyı sırdaş eden esrara tellal aramaz. Kadınlar genelde fazla sır tutamazlar. *RS s. 266*

Kaşık düşmanı evdedir. Kadın daha çok tüketici konumundadır, masrafı çok olur. *RS s. 268*

Kavga evliliğin tadı tuzudur. Karı koca kavgası sık sık yapılmazsa sonu tatlıya bağlandığı için çiftin birbirine daha çok bağlanmasına sebep olur.

Kaynana dinsiz, gelin dilsiz olur. Gelinler kaynana karşısında genelde sessiz olmayı yeğlerler. *TDK-1 s. 155*

Kaynana gelinin altın duvağı. İyi kaynana gelin için büyük değerdir. *RS s. 271*

Kaynana geri, oğlu beri. Geline kocası yakın, kaynanası uzak olmalıdır. *RS s. 271*

Kaynana öcü, oğlu cici. Kadın kocasını ne kadar çok sevse de kaynanasına bir türlü kanı ısınmaz.

Kaynana pamuk ipliği olup raftan düşse gelinin başını yarar. Kaynana gelinine ne kadar cana yakın davranırsa davransın yine de ona yaranamaz. *MNÖ 5243 < AVP-1*

Kaynananın iyisi, kırk arşından kuyusu. Kaynana ne kadar iyi olursa olsun gelini veya damadıyla arasında yine de bir soğukluk olur. *TDK-1*

Kaynanasız gelin, tasmasız nalın. Bazı kaynanalar gelin için güven verici bir destektir. *TDK-1 s.155*

Kaynatam devletli olsun, kaynanam sahavetli. Evlenen insan eşinin ana babasının varlıklı ve iyi kalpli olmasını ister. *MNÖ 5244 < AVP-1*

Kel kızın kör alıcısı olur. Kusuru olan gelinin kısmeti de kusurlu olur. *RS s. 276*

Kendinden küçükten kız al, kendinden küçüğe kız verme. Varlıksız aileden kız almak makbuldur , ama varlıksız aileye kız vermek sorun yaratır. *Ş 3063*

Kırk yılda bir kadın sözü dinlemelidir. Erkek her ne kadar kansının akıl vermesini gururuna yedirmese de bazı konularda onun öğüdünü tutması yarar getirebilir. *Ş 2874*

Kıtlık olsa buğday, avrat ölse kız al. Erkek karısı öldüğü zaman yeniden evlenmeye karar verirse daha önce evlenmemiş çocuksuz birini ister. Ortada kıtlık söz konusu olduğunda da ucuz ve çok kullanılan şeyler tercih edilmelidir. *VI 556*

Kız alırsan dersin "Sen bilirsin" dul alırsan dersin "Ben bilirim". Kızın nazı çok olur. Dul kadının ise boynu bükük tür. *RS s. 284*

Kız alsam ona yazık, dul alsam bana yazık. Kız narindir ve çabuk kırılır, dul kadının sorunları ise erkeği yaralar.

Kız dediğin kapı şakşahısı; gelen çalar giden çalar. Kızın arayanı soranı, isteyeni çok olur. *TDK-1 s. 160*

Kız evi, naz evi. Evlenme çağında kızı olanlar, kızını istemeye gelenlere kendilerini ağırdan satarlar. Kızı verene kadar türlü türlü isteklerde bulunurlar. *TDK-2 s. 66*

Kız evi umut evi, oğlan evi unut evi. Kız evlendiren aileler damatlarından ilgi ve yardım umarlar. Ama gelin giden kız kocasının nazası olmadıkça baba evini sık sık göremez. *TDK-2 s. 66*

Kız evladı on ikisine bastı mı ya ere ya yere. Kız çocuğuna belli bir yaşa geldikten sonra özen gösterilmelidir.

Kız evlendikten sonra çok damat bulunur. Evlenme çağına gelmiş genç kız bir an evvel evlenmek ister. Evlendikten sonra da bazen çok acele davrandığı için pişmanlık duyar. *TDK-2 s. 66*

Kız kocayınca gayret dayıya düşer. Evlenemeyen genç kızı bu durumdan kurtarmak, onu evlendirmek için en büyük çabayı dayısı gösterir. *MNÖ 5562 < AVP-1*

Kıza koca (ihtiyar) koca olmaz. Bir genç kızın kendisinden oldukça yaşlı bir erkekle evlenmesi yakışık almaz. Çünkü kızın genç yaşta dul kalma olasılığı yüksektir.

Kızı alan göz ile bakmasın, kulak ile işitsin. Erkek evleneceği kızda yalnızca güzellik aramamalı, onun niteliklerini de

araştırıp öğrenmelidir. *MNÖ 5547 < AVP-1*

Kızı duvak, gelini beşik arkasında görmeli. Gelinlik evlenme çağına gelmiş kızı daha da güzel gösterir. Ama erkeğini mutlu etmek için çocuk doğurması da gereklidir. *MNÖ 5556*

Kızı keyfine/kendi gönlüne/kendi haline bırakırsan ya davulcuya varır, ya zurnacıya. Evlenme çağına gelen genç kızı isteyen ve aklını çelmeye çalışan çok olur. Ana baba kızını bu konuda serbest bırakırsa, duygularına göre hareket eder ve çoğu zaman da isabetsiz seçim yapar. *MNÖ 5557 < AVP-1*

Kızı kızken görmemeyim; bir beşik, iki beşik, üç beşik, dört beşik sonra göreyim. Bir kızın ne olduğu çoluk çocuğa karıştıktan sonra belli olur.

Kızı methederek evlendirirler, gelinin iyisini gören az olur. Kız evlenmeden önce övülür, gelin olunca eleştirilmeye başlanır. *TDK-1 s.160*

Kızım sana söylüyorum, gelinim sen anla/işit. Çoğu kaynana gelininden birşey isteyeceği zaman bunu açıkça söylemez de başkalarından isteyerek gelinine duyurmak ister. *Ş 2886*

Kızımı ele verdim, yüreğime bere verdim. Ana baba kızını gelin gönderdiği zaman ister istemez bir süre onun boşluğunu hisseder. *RS s. 285*

Kızın en büyük serveti bikridir. Bir genç kızın en kıymetli şeyi bekâreti ve namusudur.

Kızın kimi severse güveyin odur, oğlun kimi severse gelinin odur. Ana baba çocuğunu kendi seçtikleri biriyle zorla evlendirmemeli, evleneceği kişiyi kendileri seçmelidir ve ana baba da bu konuda onlara hoş görülü davranmalıdır. *RS s. 286*

Kızın on beşe geldikte kendin koca ara. Ana baba kızı evlenme çağına geldiği zaman evleneceği kişiyi seçmesinde ona yardımcı olmalıdır.

Kızın uzun saçlısı, tarlanın ufak taşlısı, öküzün başlısı makbuldür. Her şeyin nasıl yararlı ve iyi olanı tercih edilirse toplumumuzda da saçı uzun olan genç kızın da becerikli ve iyi huylu olduğu kabul edilir.

Kızını düşürmeyen yerine, ömrünü geçirir yerine yerine. Kızını iyi bir aileye gelin vermeyen ömür boyu bunun pişmanlığını yaşar. *RS s. 286*

Kızını fırsat bulunca, oğlunu canın isteyince evlendir. Erkek yaşı ilerlese bile evlenecek birini bulabilir. Ama kızın evlenme çağı geçtiği zaman koca bulması zorlaşır.

Kızlar gelin olmayı masal sanır, ata binince koşar sanır. Kızlar için gelin olmak büyük bir rüyadır. Gelin olunca gözleri evlilikte çıkabilecek sorunları görmez. *TDK-2 s. 67*

Kişi kızı olma, kişi avradı ol. Kız çocuğu ömür boyu baba evinde kalamaz ne yapıp edip mutlaka bir koca bulmalıdır. *MNÖ 5639 < AVP-1*

Kişiyi vezir eden de karısı, rezil eden de. Erkek, becerikli, tutumlu ve iyi huylu bir kadına düşmüşse rahat ve mutlu bir evlilik sürer. Ama savurgan, iş bilmez, eğlence ve gezmeyi seven birine düşmüşse evlendiğine pişman olur.

Kişizadeyi almak güç, geçinmek kolaydır. Zengin ve soylu aileden kız almak çok zordur. Fakat böyle ailelerden gelen kadınla anlaşmak ve geçinmek zor olmaz. *RS s.291*

Koca acısı, uyusan ilk uykuda, ölürsen son solukta çıkar. Bir kadın için kaybedilen kocanın acısı ömür boyu bitmez. *RS s.291*

Koca ekmeği meydan ekmeği, evlat/oğul ekmeği zindan ekmeği. Kadın akrabalarından, yakınlarından ne kadar yardım görse de onu mutlu eden kocasının sağladıklarıdır. *ET 2911*

Koca elde, evlat belde, kardeş nerde. Kadın her ne kadar evlenip çoluk çocuk sahibi olsa da ailesini ve kardeşlerini her zaman özler. *RS s.291*

Koca ile karı arasına girilmez. Kan koca arasındaki kavgayı dışarıdan birinin yatıştırmaya çalışması doğru bir davranış değildir. *RS s.219*

Koca iyi bir şey olsa idi adını konca koyarlardı. Bazı kadınlar kocadan yana şanssız oldukları zaman şikayetlerini böyle dile getirirler. *MNÖ 5678 < AVP-1*

Koca karıyı sağ, komşu adamı var sever. Erkek karısının sağlıklı ve güçlü olmasını, komşusunun ise varlıklı ve eli açık olmasını ister. *TDK-1 s.68*

Koca olsun da isterse cüce olsun. Evlenme çağına gelen genç kız evde kalmaktansa nasıl olursa olsun bir kocaya sahip olmak ister. *RS s.292*

Koca sağlığa, karı varlığa bakar. Erkek evleneceği kızın fiziğine ve güzelliğine özen gösterir. Kadın ise evleneceği erkeğin öncelikle varlıklı biri olmasını ister.

Kocadır gül eder, kocadır kül eder. Erkek karısına göre ken ilgiyi gösterir, ihtiyaçlarını eksiksiz karsılarsa kadın bundan büyük mutluluk duyar. Erkeğinden ilgi görmeyen kadın ise bakımsız ve mutsuz olur. *TDK-2 s.68*

Kocam aldığında gibi, günüm bayramdaki gibi olsa. Kadınlar evlilikte sıkıntıya düşünce cicim aylarının hayalini kurarlar. *RS s.291*

Kocam gitti evim şaştı, kocam geldi evim taştı. Erkek evinin ihtiyaçları ile ilgilenmez, vaktini hep dışarda geçirirse o evde sıkıntı ve yokluk yaşanır. Erkek evine ve ailesine düşkün olursa evin bereketi eksik olmaz. *TDK-2 s.68*

Kocam it olsun, getirdiği et olsun. Bazı kadınlar geçimlerini sağlayan kocalarının kusurlarını görmezler. *RS s.292*

Kocalıkta genç alma el için, yükseklerde yer alma yel için. Yaşlılıkta kendisinden oldukça genç birisiyle evlenmeye kalkışan onu genç yaşta dul bırakır ve başkalan alır. Aynı şekilde yer alırken yüksek yerlerden almamalı çünkü verimsiz olur.

Kocana göre bağla başını, harcına göre pişir aşını. Kadın giyimini, davranışlarını kocasının tutumuna göre ayarlamalıdır. Yemek pişirirken de elindeki malzemeye göre pişirmelidir. *MNÖ 5679 < AVP-1*

Kocanın kabı ikiyse birini kır. Kadın kocasının başka bir kadınla beraber olduğunu öğrendiği zaman, kocasını o kadından uzak tutmak için her yolu denemelidir. *MNÖ 5680 < AVP-1*

Kocanın kârı içeri kendi dışarı. Bazı kadınlar kocalarını sadece bir geçim kapısı olarak görürler. *RS s.292*

Kocasını cennete de cehenneme de sokan karısıdır. Kocasına ve ailesine düşkün kadın onu her zaman mutlu etmeye çalışır. Gözü dışarda olan kadın ise kocasına her zaman acı çektirir.

Kocasız karı, beysiz arı. Kadının tek başına yaşaması çok zordur. Onun için ne yapıp edip bir koca bulup evlenmelidir.

Kötü söyleme eşine, ağı katar aşına. Erkek kansına kötü davranırsa ondan iyi hizmet göremez. *MNÖ 5876 < AVP-1*

Köylünün düzeni karısı, o da canının yarısı. Karısı ile çok mutlu olan kişi kansının bir dediğini iki etmez. *RS s.302*

Kulaktan burun yakın, kardeşten karın yakın. İnsan akrabalarına ne kadar düşkün olursa olsun karısını onlardan üstün tutmalıdır. Çünkü zor gününde her zaman yanıda olan kansıdır.

Lafın azı uzu, çobana verme kızı, ya koyun götürür ya kuzu. Yoksul, ağır işlerde çalışan birine kızını verirsen aynı çileyi o da çekmek zorunda kalır. *MNÖ 6092 < AVP-1*

Lambayı almadan camına bak, gelini almadan huyuna bak. Gelinin huyu gözelliğinden daha önemlidir. *TDK-1 s-169*

Nikahta keramet vardır. İnsan ömür boyu bekâr kalamaz. Evlendikten sonra eşiyle iyi anlaşır, bir de çocuk sahibi olursa bundan çok büyük mutluluk duyar. *MNÖ 6527 < AVP-1*

Ocaktır aşı pişiren, erdi avratı şişiren. Bir kadının olgunlaşmasında, sağlıklı yaşamasında kocası büyük pay sahibidir. *TDK-1 s. 174*

Oğlan anası kapı arkası, kız anası minder kabası.

Kadın kendi ana babasına gösterdiği hizmeti kocasının ana babasına göstermez. *MNÖ 6567 < AVP-1*

Oğlan doğuran övünsün, kız doğuran dövünsün. Herkes doğacak çocuğunun erkek olmasını ister. Bu yüzden kız doğduğu zaman erkek doğmuş kadar sevinmez. *ET 801*

Oğlan doğurdum oydu beni, kız doğurdum soydu beni. Erkek çocuk yaramazlıklarıyla, kız çocukda giyime, süse harcadığı masraflarla ana babasına yük olurlar.

Oğlan evlenince bey oldum sanır. Oğlan ergenlik çağına girip evlendiği zaman kendinde daha bir büyüklük ve olgunluk hisseder. *ET 799*

Oğlanı her karı doğuramaz, er karı doğurur. Erkek çocuk doğuran kadın kız doğuran kadından daha çok sevilir. *MNÖ 6373 < AVP-1*

Oğlu olmayan avrattan eski hasır yeğdir. Erkek çocuk doğurmayan kadınlar hoş görülmez. *ET 802*

Oğlum oldu gülüm oldu, everdim elin oldu. Ana baba erkek çocuk sahibi olduğuna ne kadar çok sevinse de evlenme çağı geldiği zaman baba evinden ayrılacağı için üzülürler.

Oğluna kız aramaktansa kızına oğul ara. Kız çocuğu evlenme çağını geçirdiği zaman ona koca bulmak çok zor olur. Erkek, yaşı ilerlese bile istediği zaman evlenecek birini bulur. *MTA 2015*

On beş yaşındaki/On beşindeki kız ya erde gerek ya yerde/gerek. Genç kız evlenme çağı geldiği zaman ne yapıp edip evlendirilmelidir. Yoksa an baba çok üzücü durumlarla karşılaşabilir. *Ş 921*

Onun başına fesi karı koyar. Kadın evi nasıl çekip çeviriyorsa, erkeğine de aynı özeni gösterir. *MTA 6487*

Ortak/Kuma gemisi yürür/yürümüş elti gemisi yürümez/yürümemiş. Bir erkeğin iki karısı bir arada iyi kötü geçine bilir. Fakat iki kardeş karısı bir arada asla yaşayamaz. *ET 784*

Otuz oğlun olacağına bir oturak kocan olsun. Kadın için koca, erkek evlattan daha önemlidir.

Öküz alırsan boyunduruk doldurursun, karı alırsan evini doldurursun. Bir evi yuva yapan, dolduran, eve hayat veren kadındır. *RS s. 340*

Oynasına inanan avrat ersiz kalır. Evlilik dışı ilişkiye girdiği erkeğin sözlerine kanıp onunla yaşamaya devam eden kadın yaşı biraz ilerlediğinde terkedilir ve bir daha koca bulması çok zor olur. *VI 648*

Öv küçüğü, al büyüğü. İnsan evleneceği kişinin çok genç ve güzel olmasını ister. Ama aslında biraz büyük ve olgun olanı daha yararlıdır. *VI 254*

Pekmezi dipten/küpten, kadını kökten al. Evlenmeye karar veren erkek alacağı kızın ailesini araştırıp tanımalı ona göre kararını vermelidir. Ailesi iyi ve namuslusuysa kızları da öyledir. Pekmezin de küpte olanı daha iyi olduğu gibi. *MNÖ 6857 < AVP-1*

Peyniri deri korur, kadını eri. Deri içinde saklanan peynir asla bozulmaz. Kadın da bir erkeğin koruması altında olursa onu kimse rahatsız edemez.

Raftan sünger düşmüş, gelinin başını yarmış. Koca evindeki kadına kocasının ailesinin en ufak bir hareketi bile büyük bir sorunmuş gibi gelir. *MNÖ 6896 < AVP-1*

Sabahtan karnın doyuran, küçükten evlenen aldanmamış. Sabah işe gitmeden kahvaltı edip karnını doyuran kişi daha iyi çalışır ve başarı sağlar. Aynı şekilde genç yaşta evlenen de doğru seçim yapmış olur. Çünkü yaşı ilerlediğinde evlenecek birini bulamayabilir. *VI 219*

Sakalına göre tarağı vur, ölünceye kadar geçineceğini ara dur. Yapacağın işe göre malzemeni seç. Evlenmeye karar verdinse de her konuda anlaşabileceğin; ömür boyu mutlu olabileceğin birini bul. *MNÖ 7011 < AVP-1*

Sarımsağı gelin etmişler, kırk gün kokusu çıkmamış. Bir insanın gerçek yüzü ilk bakışta belli olmaz. Uzun süre beklemek gerekir. Bu yüzden evlenmeye karar veren kişilerin birbirini daha iyi tanımaları için bir süre beklemeleri çok doğru olur. *Ş 2273*

Senden alçaktan kız al, senden uluya kız verme. Kişi kendinden üstün kimselerle yakınlık kurmamalıdır. Her zaman kendinin üstünlük sağlayacağı ilişkilere önem vermelidir. *MNÖ 7136 < AVP-1*

Sevişip/Sevip dostuna, boşanıp kocana varma. Kadın boşandığı kocasıyla tekrar evlenmemeli. Çünkü boşanmalarına neden olan şey tekrar ortaya çıkacaktır. Dost hayatı yaşamayı seven erkekle de evlenirse sürekli aldatıldığı hissine kapılır. *MNÖ 7174 < AVP-1*

Soylu al çirkin olsun, soysuz güzel alma. Kadının dış değil iç güzelliğine önem verilmelidir. *MTA 2090*

Tarlayı düz al, kadını kız al. Tarla alırken yüksek yerlerden almamalı, çünkü verimsiz olur. Evlenirken de kız almalı yoksa ilerde pişmanlık duyulabilir. *MNÖ 2367 < AVP-1*

Tarlayı taşlı yerden, kızı kardaşlı yerden. Tarla alırken tarlanın ufak taşlı olanını seçmelidir. Böyle tarlalar daha verimli olur. Kız alırken de kardeşleri olursa onlardan yardım görürsün.

Tartılırsan denginle tartıl. İnsan evlenmeye karar verdiği zaman evleneceği kişiyle arasında anlaşmazlığa yol açacak farklılıklar olmamasına özen göstermelidir. *Ş 2373*

Testi kadar kocası olanın, kulpu kadar hatırı olur. Kadın evlendiği kişinin değeri kadar itibar görür. *RS s.387*

Tütünsüz baca, kavgasız koca (olmaz). Kadın evleneceği erkeğin anlayışlı ve hoşgörülü olmasını ister. *MNÖ 7778 < AVP-1*

Varın veren utanmaz, baldızı olan yad olmaz. İyilik etmek isteyen kişi vereceği şeyin az olmasından utanmamalı. Baldızı olan erkek de hiçbir zaman yalnızlık çekmez. *VI 443*

Varma dula girme çula. Dul kadınla yapılan evlilik sorunlu olur. *TDK-2 s. 86*

Varsa eşin rahattır başın, yoksa eşin zordur işin. Evli olan kişinin yaşamı bekar kişinin yaşamına oranla daha düzenlidir. *MNÖ 7942 < AVP-1*

Ver yiğidi yiğide, Mevla rızkın getire. İki genç birbirini sevip evlenmek istiyorsa onlara yardımcı olmalıdır. Tanrı nasıl olsa onlara bir geçim kapısı açar.

Ya okuyup hoca, ya zengin kıza koca olmalı. Varlıklı kadınlarla evlenen erkekler hayatlarını maddi açıdan garantiye alırlar. *RS s. 403*

Yağmur yağarsa, gelinin gözü yaşlı olur. Her kızın rüyası evleneceği gün düğünüdür. Kimse böyle gününde bir aksilik çıkmasından hoşlanmaz, büyük üzüntü duyar. *RS s. 405*

Yağmur yel ile, düğün el ile. Rüzgarsız yağmur nasıl etkili olmazsa, davetsiz düğününde bir anlamı olmaz. Düğünün şenliği kalabalığıdır. *RS s. 405*

Yaz gününün yağışı, karı kocanın döğüşü. Yaz gününde ara sıra yağış olması nasıl yararlı olursa, evlilikte de ara sıra yapılan küçük kavgalar evliliğe tat katar.

Yiğidim yiğit olsun da yerim/durağım çalı dibi olsun. Erkek dürüst, namuslu, ailesine düşkün biri olursa kadın da erkeği için her türlü fedakârlığa katlanır. *MNÖ 8349 < AVP-1*

Yiğite ver kızı, Mevladan iste rızkı. Mert ve çalışkan insan ailesini muhtaç bırakmaz. Ne yapar eder bir kazanç kapısı bulur. *RS s.420*

Yoruluncaya kadar ara, ölünceye kadar geçsin. Mutlu bir evlilik sürebilmemiz için evleneceğimiz kişiyi seçerken aceleci davranmamalıyız. Asnlaşabileceğimiz birini bulunca ya kadar gerekirse evlenmemeliyiz. *RS s. 424*

Yuvayı dişi kuş yapar/Yuvayı yapan dişi kuştur. Kadın çalışkanlığıyla, tutumuyla, temizliğiyle ailenin mutlu bir yaşam sürmesinde en büyük rolü oynar. *Ş 3977, MNÖ 8425 < AVP-1*

Yuvayı yapan da, yıkan da dişi kuştur. Toplumumuzdaki aile yapısında kadının sorumlulukları oldukça büyüktür. Bu nedenle ailenin devamlılığı için kadınlarımıza büyük görevler düşmektedir. *RS s. 425*

→ KADIN, ANA BABA, ÇOCUK, AKRABA

Bir ahırda at da bulunur eşek de.

FARKLILIK

Farklılık, benzemeyiş, farklı olma, ayrılık, iki benzer şeyi birbirinden ayıran değişiklik, başkalık, ayrılık, Yeryüzünde herşey zamana, zemine, akıldan, akıla, zevkten zevke, zamandan zamana göre farklılıklar gösterir. Bu örnekleri daha da çoğaltmak, mümkündür. Aynı olaya herkesin bakışı değişiktir. Bir ağaçtan değişik amaçlara göre gereçler yapılabilir. Aynı mekanda farklı hayvanlar olabildiği gibi insanlar da bulunabilir. Herkesin farklı şeylere gereksinmesi vardır. Dertler benzemez. Herkesin mutluluk duyduğu farklı şeyler vardır. Zevklerde değişiktir. Sonuç olarak atalarımız bir konuyu ortaya koyarken her şeyi kendi şartlarında değerlendirmenin gereğini ortaya koyarak güzel bir olgunluk ve hoşgörü örneği vermişlerdir.

Ak ayranı ite dökerler, karabiberi ete dökerler. Farklı nesneler bir araya getirilerek, daha önce yapılmamış yeni bir şey üretilebilir. *TDK-2 s. 21*

Akı kürek kürek atarlar, karayı dirhem dirhem satarlar. İnsanlar farklı değerlere sahip nesneleri, farklı şekillerde değerlendirirler. *RS s. 26 < TS*

Anlatışa göre verirler fctvayı. Suç işleyen kimse kedini iyi savunur, haklı olduğunu gösteren sözler ederse dinleyenlerin çoğu ona hak verir. *OAA 303 < Ş 223*

Arı var bal yapar, arı var can yakar. Her insanın karakteri farklı farklıdır; kimi dürüst, yardımsever ve faydalı olur, kimi de işe yaramaz, kimseye faydası olmayan kötü niyetli kişi olur. *RS s. 47*

Arşın malı kantar ile satılmaz. Her nesnenin değeri kendisine özgü değer ölçüsüyle ölçülür; aynı ölçü başka cinsten olan bir nesne için kullanılamaz. *OAA 349*

Aşığınki hayladır, mollanınki yayla. Eğlence ve zevkine düşkün kişi zamanını böyle işlere ayırır. Evini ve geçimini düşünen kişi ise iş bulup para kazanmak için zaman harcar. *MTA 1341*

At ile eşek yarışamaz. Güçleri çok farklı olan iki şeyin birbiriyle mücadele etmesine gerek yoktur, çünkü sonucu başlamadan belli olur. *TDK-1 s. 50*

Ata binenin heybesinde sarı sarı altın, eşeğe binenin heybesinde sarı sarı saman. Büyük, yararlı işler yapan kimseler bolluk içinde, küçük önemsiz işlerle uğraşan kimseler de sıkıntı içinde yaşarlar. *RS s. 54*

Ateş hem nârdır, hem nurdur. Tehlikeli görünen şeyler bazen insanı zarara uğrattığı gibi, bazen de insana yarar sağlarlar. *TDK-1 s. 49*

Atın ölümü itin bayramıdır. Dürüst, mert ve güçlü kimselerin bulunmadığı yerde kötü niyetli, serseri kimseler işlerini rahat rahat sürdürürler. *MNO 879 < AVP-1*

Atın yerine eşek bağlanmaz. Dürüstlük ve beceri isteyen işler, görgüsüz, cahil kimselere yaptırılmaz. *TDK-1 s. 50*

Ayın son çarşambası kimine yarar, kimine yaramaz. İnsana şans getirebilecek günler herkese uğurlu gelmez; bazıları o günlerde şanssız olabilir.

Bal ile kaymak yenir, ama her keseye göre değil. Değerli, pahalı bir şeyi herkes sever; ama yalnız varlıklı kimseler ona sahip olabilir. *ÖAA 517 < ET 1018*

Bazan bin bulunur da, bir bulunmaz. Bize değersiz gibi görünene herhangi bir şeyin değerini, ona ihtiyacımız olduğunda anlarız. *RS s. 78 < NT*

Beş parmağın hangisini kessen acımaz? Hiçbir ana baba çocuklarını birbirinden ayırt etmez. Hangisine bir zarar gelse gene aynı üzüntüyü duyar. *ÖAA 571 < AVP-1*

Beş parmak bir değil/olmaz. Bir toplumdan kötü insanda çıkabilir, iyi insan da, çünkü herkesin huyu ayrı ayrıdır. *ÖAA 572 < ET 1053*

Bir ağaçta gül de biter diken de. Bir soydan dürüst, iyi huylu kimseler de yetişebilir, karaktersiz, namussuz kimseler de. *ÖAA 608 < AVP-1*

Bir ağaçtan hem camiye direk, hem kenefe kürek olur. İnsan çocuğunu iyi yetiştirir, iyi bir eğitim sağlarsa, topluma faydalı bir insan olur, eğer ilgilenmez kendi haline bırakırsa, işe yaramaz serseri biri olur çıkar. *RS s. 86*

Bir ahırda at da bulunur eşek de. Bir toplumdan değerli, insanlığa yararlı kimseler de yetişir, değersiz, cahil ve kötü huylu kimseler de yetişir.

Biri ölmeden öbürüne yer kalmaz. Bir kimsenin bir mevkiye gelebilmesi için, önce o mevkinin boşalması gerekir. *MTA 1118*

Biri ölmedikçe diğeri gün görmez. Bir kimsenin bir mevkiye gelebilmesi için, önce o mevkinin boşalması gerekir. *RS s. 90 < MO*

Bostancı yağmur ister, kiremitçi kurak. İnsanların istekleri birbirinden farklıdır. Herkes menfaatine uygun olan şeyleri ister. *MNO 1749 < AVP-1*

Bütün kuşlar incir yeselerdi sahiplerine bir şey kalmazdı. Bir şeye herkes birden ihtiyaç duyar ve herkes o şeyi elde edebilirse o şeyden onu üreten kimseler faydalanamaz. *TDK-1 s. 73*

Çiftçiye yağmur, yolcuya kurak, cümlenin muradını verecek Hak. Tanrı herkesin gönlüne göre verir, yeter ki istemesini bilsin. *OAA 786 < AVP-1*

Çobana yağ kaygısı, keçiye can korkusu. Bazı insanlar elde etmek istedikleri şey için başkalarının uğrayacağı zararı düşünmezler. *Ş 1622*

Dağlı göğsünden, şehirli gözünden ısınır. Aralarında kültür farkı bulunanlar farklı şeylerden zevk alırlar. *TDK-1 s. 85*

Darı unundan baklava, incir ağacından oklava olmaz. Kötü malzemeyle iyi şeyler yapılmaz; yeteneksiz, cahil kimselerden de yararlı bir iş beklenmez.

Değirmencinin derdi su, müşterinin un. Herkesin ihtiyaçları farklı farklıdır. Birinin sahip olduğu şeye başkası ihtiyaç duyar, onun sahip olduğu şeye de diğeri ihtiyaç duyar. *RS s. 125 < KZA*

Değneği yiyenle sayan bir değil. Birisi acı çekerken onu seyreden aynı acıyı duymaz. *ET 1878*

Dert derde benzemez. Her derdin verdiği zarar birbirinden farklıdır. Kimi dert büyük olur felakete sürükler; kimi dert ufak olur kısa sürede atlatılır. *MNO 2498 < AVP-1*

Deve ne halde, deveci ne halde? Bir işin ağır yönünü emrindekilere yaptıran pek yorulmaz, ama işin yükünü çeken kan ter içinde kalır. *ET 1938*

Deve yük çeker, köpek solur. Ağır bir işte dürüst, çalışkan kişiyle tembel ve beceriksiz kişi beraber çalışıyorsa, işin büyük kısmını çalışkan ve becerikli olan yapar, tembel olan ise kolay yönleriyle uğraşarak çalışıyormuş gibi görünür. *MNO 2551 < AVP-1*

Eğriler kötü derse, doğrular iyi der. Birbirlerine rakip olan kimseler olayları farklı şekilde değerlendirirler. *RS s. 153*

Ekinci yağmur ister, yolcu kurak (her ikisinin de muradını, verir Hak). Herkes Tanrı'dan ihtiyacı olan şeyi ister, Tanrı'da herkese hak ettiği kadarını verir. *ET 448*

Elma ağacı armut vermez. Kişi yetenekleri doğrultusunda başarılı olur, yeteneği olmayan kişi verimli olamaz. Farklı nesnelerden, farklı kazançlar sağlanır. *RS s. 163*

Eşeğin hesabı başka, eşekçinin başka. Herkes kendi çıkarı olan işlerin peşinde koşar. *MNÖ 3390 < AVP-1*

Eşeğin kurduğu başka, eşekçininki başka. Herkes kendi çıkarı olan işlerin peşinde koşar. *RS s. 172 < AVP-1*

Eşeğin ölümü köpeğe düğündür. Bazen birisinin uğradığı zarar, başka birinin işine yarar, sevinmesine sebep olur. *ÖAA 1163*

Eşek başka düşünür, eşekçi başa düşünür. Farklı mevkilerdeki insanlar farklı düşüncelere ve isteklere sahip olurlar. *TDK-2 s. 46*

Gönlün yazı var, kışı var. İnsan bazen neşeli, mutlu ve huzurlu olur, bazen de dertli, sıkıntılı ve üzgün olur. *ÖAA 1275*

Gönül var otluğa, gönül var bokluğa (konar). Değerli, güzel şeylerden hoşlanan insanlar da vardır, adi, zararlı, kötü şeylerden hoşlananlar da. *ÖAA 1286 < AVP-1*

Gün güne uymaz./Hergün bir olmaz. Bir günde yaşanan olaylar aynı şekilde başka günlerde yaşanmaz. *ÖAA 1323*

Gün olur geçit vermez geçmeye, gün olur su bulunmaz içmeye. Zaman süreci içerisinde insanlar farklı durumlara düşebilirler; zengin olabilirler, tekrar yoksullaşabilirler. *TDK-1 s. 130*

Hamamda soğuktan şikayet etmişler, "biz çıplak geziyoruz" demiş. Herhangi bir olay değişik kimseler tarafından farklı olarak algılanır. Bir kişiye fayda sağlayan bir iş aynı anda başka bir kimseye zarar verebilir. *RS s. 205 < AVP-1*

Hanım kırarsa kaza, halayık kırarsa ceza,/Hizmetçi k, hanım kırarsa kaza. Bir toplulukta yönetici, işveren, amir konumundaki kimseler hata yaptığı zaman hoşgörü ile karşılanır, çalışan, emir alan,,düşük seviyedeki kimseler hata yaptığı zaman suç olur. *ÖAA 1360 < Ş 1752*

Hepsi gider kuş getirir, Şankulu gider baykuş getirir. Bazı insanlar her şeyi kendi çıkarları için kullanmaya çalışırlar. *MTA 1765*

Her akıl bir olsa Bilecik'te pazar olmaz. Her insanın zekâsı kolay kazanmayı bilecek şekilde yaratılsaydı dünyada zor iş olmazdı. *ET 3650*

Her ay dediğin keçi doğmaz. İnsan her yaptığı işten iyi sonuç bekler, ama bu her zaman mümkün olmayabilir. *MNÖ 4228 < AVP-1*

Her çiçeğin bir kokusu var. Her insanı hoşa gide veya gitmeyen bir tarafı bulunur. *MNÖ 4240 < AVP-1*

Her damardan kan alınmaz. İnsan kolayca elde edebileceği sandığı şeyleri her zama elde edemez. *Ş 3657*

Her evin bir töresi vardır. Her ailenin kendine özgü bir yaşayış düzeni vardır. *ET 3615*

Her gün bir olmaz. Her günün, yaşanan olayların birbirinin aynı olmaz.

Her gün humar ölmez bir akçeye dokuz köfte olsun. Şansımız her zaman bizden yana olmayabilir. *MNÖ 4258*

Her gün papaz yağlı yimez. Her işimiz yolunda gitmeyebilir; iş yaparken riskini de hesaplamak ve gereken hazırlığı yapmak lazımdır. *MTA 6278*

Her güzelin bir kusuru huyu vardır. Güzel, değerli olan herşeyin ufak da olsa mutlaka bir kötü yanı bulunur. Hiçbir şey kusursuz değildir.

Her imamın duası bir olmaz. Her insanın doğru ve dürüst olduğuna güvenilmez.

Her imamın bir namaz kıldırışı vardır. Aynı işi herkes aynı yöntemlerle yapmaz. Herkesin kendine özgü bir yöntemi vardır.

Her ip ile adam asılmaz. Doğru olduğu kanıtlanmamış her söz ile bir insanın suçlu olduğu hakkında hüküm verilemez.

Her kadının bir yoğurt çalışı vardır. İnsanlar aynı işi yaparlarken kendilerine en uygun yöntemi kullanırlar. *TDK-2 s. 55*

Her kamıştan şeker çıkmaz. Yararlı gibi görünen her şeyden istenilen verim alınmayabilir. *RS s. 216*

Her kazılan yerden su çıkmaz. Çalışıp emek sarfedilen her işten her zaman iyi sonuç alınmaz. *ET 3662*

Her kemalin bir zevali vardır. Her mükemmel insanın mutlaka bir zayıf yönü vardır. *Ş 3709*

Her kuş uçar bir şey olmaz, bıldırcın uçar alvarda ederler. Cazip, albenili veya önemli bir ihtiyacı karşılayan bir şeye herkes sahip olmak ister. *MNÖ 4299 < AVP-1*

Her kuşun eti yenmez. Öyle kimseler vardır ki en ağır işlerde bile kullanabiliriz. Ama öyle kimseler de vardır ki iş yaptıramadığımız gibi onlar bize iş yaptırırlar.

Her meyvenin bir tadı var. Herkes farklı alanlarda başarılı olabilir; herkes farklı konulara yönelmiştir. *RS s. 222*

Her sakala göre tarak bulunmaz. Herkese uygun bir iş bulunmayabilir. *RS s. 222*

Her sargı her yaraya göre olmaz. Farklı işler farklı yöntemlerle yapılır. *RS s. 222*

Her su geçit vermez. İnsan her şeyi başaramaz. *RS s. 222*

Her su içilmez. Her şey göründüğü gibi olmaz. Yararlı gibi görünen bir şey zararlı da olabilir. *RS s. 222*

Her sudan aptest alınmaz. Her şey insana çekici gelmeyebilir; hoşlanmadığımız şeyleri yapmak istemeyiz. *RS s. 222*

Her şey zıddıyle belli olur/münkeşiftir. Bir şeyin nasıl olduğuna inanmak için o şeyin zıddını bilmek gerekir. *RS s. 223*

Her taş baş yarmaz. Herkes başarılı olamayabilir; zengin veya yoksul insanlarının olması, başarının veya başarısızlığın da olması demektir.

Her vakit kedi kaymak yemez. İnsan zor bir işte başarı sağladığı zaman bunu her seferinde tekrarlayamaz. *MNÖ 4355*

Her yemişin bir tadı var. Her insanın becerikli olduğu iyi yaptığı bir iş vardır. *MNÖ 4358 < AVP-1*

Her yiğidin bir yoğurt yiyişi vardır. Bir işi herkes aynı yöntemle yapmaz, herkes kendi yöntemini kullanır.

Her yumurta beyaz değil. Üretilen bir şey her zaman kusursuz ve güzel olmaz. *Ş 3734*

Her Yusuf güzel olmaz. İnsan her zaman iyi ve güzel huylar edinemez. *Ş 3731*

Herkes gider Mersin'e, biz gideriz tersine. Yeniliklere ve gelişmelere herkes uyum sağlayamaz, bazıları halâ eski ve geri kalmış yöntemleri tercih ederler.

Herkesin aklı bir olsa koyuna çoban bulunmaz. Her iş, çeşidine göre bilgi ve beceri ister. Herkes aynı işi bilip yapabilirse diğer işleri yapmaya adam bulunmaz. *ÖAA 1427 < ET 3699*

"Ho-ha" var, dağdan indirir, "ho-ha" var, dağa bindirir. İnsanların düşünceleri, çalıştıkları iş yerindeki konumları doğrultusundadır. *MTA 1789*

Hoca yer tavuğu, müezzin çeker soğuğu. Çok yararlı bir fırsattan çoğu zaman ona layık olan kimseler değil de, layık olmayan kimselem yararlanır. *RS s. 228*

İki gün birbirine uymaz. Hir yeni günde karşımıza yeni yeni şeyler çıkar. *MNÖ 4664 < AVP-1*

İnsan çeşit çeşit, yer damar damar. Toprak nasıl iklimine göre değişik niteliklere sahipse, bütün insanlar da birbirinden farklı özelliklere sahiptir. *ÖAA 1539*

İnsan insana benzemez. İnsanlar farklı farklı yaratılmıştır. Herkesin aynı özelliklere sahip olması mümkün değildir. *MNÖ 4761*

Kadı anlatışa göre fetva verir./Anlatışa göre verirler fetvayı. Suçlanan kişi savunmasını yaparken suçsuz olduğunu kanıtlayacak şekilde ifade verirse, dinleyenler onu haklı bulur, suçlayanı da haksız bulur. *ÖAA 1636*

Kahvenin yüzü kara, amma meydanı pak. Görünüşte kötü ve çirkin olan şeyler değerli ve yararlı bir yapıya sahip olabilirler. *MNÖ 5016 < AVP-1*

Kar ne kadar çok yağsa yaza kalmaz. Koşullar elverişli olduğu zaman bol miktarda bulunan şeyler, koşullar yetersiz olduğu zaman azalır ve kaybolurlar. *ÖAA 1690 < Ş 2751*

Karga bülbül gibi ötmez. Görgüsüz, kaba kimselerden güzel, hoşa giden davranışlar beklenmez. *RS s. 264*

Kasap et derdinde, keçi can derdinde. Bazı insanlar zor durumdan kurtulmak için başkalarını zarara uğratmaktan çekinmezler.

Katranı kaynatsan olur mu şeker. Kötü soydan gelen kişiye ne yaparsan yap iyi şeyler öğretemezsin.

Keçiye can kaygısı, kasaba yağ kaygısı./Koyun can derdinde, kasap yağ derdinde. Birisi zor bir duruma düşüp kurtulmak için uğraşırken onun bu durumundan yararlanmak isteyen birileri olabilir. *ÖAA 1750 < VI 245*

Keyfin nasıl? Adamına göre. İnsanlar hak ettikleri şekilde muamele görürler. *RS s. 280*

Kimi anasını sever, kimi kızını. Her insanın ayrı ayrı zevkleri vardır. Birinin sevmediği bir şeyden bir başkası hoşlanabilir, onun hoşlandığı şeyi de bir başkası değersiz bulabilir. *MNÖ 5585*

Kimi inci ayıklar, kimi bir lokma ekmek sayıklar. Bazı insanlar bolluk içinde yüzerler, bazıla da yoksulluk içinde kıvranırlar.

Kimi köprü bulmaz geçmeye, kimi su bulamaz içmeye. Kimi insan elinde bol miktarda bulunan şeylerden hoşlanmaz, azaltmaya çalışır, kimi de o şeylere sahip olmak içi çırpınır durur. *ÖAA 1815 < Ş 3141*

Kimi tadından yiyemez, kimi tatsızlığından. Herkes farklı farklı şeylerden hoşlanır. Bazen birinin sevdiği şeyden başkası haşlanmaz, onun hoşlandığı şeyi de diğeri sevmez. *RS s. 288 < ON*

Kimi yağından yiyemez, kimi yavanından. Toplumda her insan kazancı doğrultusunda iyi ya da kötü bir hayat sürer. *Ş 3143*

Kimine hay hay, kimine vay vay. Bazı insanlar çok istedikleri şeylere kolayca sahip olabilirler, bazıları da bu yolda düş kırıklığına uğrarlar. *ÖAA 1816 < AVP -1*

Kimisinde var dert, kimisinde dört. İnsanların bazıları sıkıntı çekerken bazıları da refah içinde yaşarlar. *MTA 6402*

Koyun can derdinde, kasap yağ derdinde. Birisi sıkıntı içindeyken onun bu durumu bir başkasına çıkar sağlayabilir. *ÖAA 1863*

Kurtla koyun dost olmaz. Güçlü, saldırgan, açgözlü kişiler, güçsüz zararsız iyi huylu kimselerle dost olmazlar. *RS s. 306 < VI*

Kuş bakışı başka, kurt bakışı yine başka. İyi niyetli ve kötü niyetli kimseler olayları kendi görüşlerine göre değerlendirirler. *RS s. 308*

Kuş var eti yenir, kuş var et yedirilir./Her kuşun eti yenmez. Bazı insanlar vardır, onlardan faydalanmak için her türlü ağır işi yaptırırlar. Bazı kişilere de hizmet etmek için etrafında dolaşırlar. *ÖAA 1948 < Ş 2972*

Manda karadır, ama sütü beyazdır. Kaba ve çirkin görünüşlü şeyler yumuşak ve iyi huylu bir yapıya sahip olabilirler. *MNÖ 6202 < AVP -1*

Mescide gerek olan meyhaneye haramdır. Dürüst ve namuslu bir çevrede yetişen kimseler, namussuz, sahtekar kimselerin barındığı yerlere yaklaşmazlar. *ÖAA 2005 < AVP -1*

Öküz bağıracağına kağnı bağırır. İnsanlar yaptıkları işler neticesinde değerlendirilirler. *TDK-2 s. 76*

Sağ ne bilir hastanın halinden, tok ne bilir açın halinden. Farklı durumda olan insanlar, başkalarını kolaylıkla anlayamazlar. *RS s. 355 < AS*

Sahibi razı olur, tellal razı olmaz. Kaybı olan kişi buna aldırış etmese de, başkaları bundan üzüntü duyabilir. *ET 2271*

Sarımsak içli dişli, soğan yalnız başlı. Birbirleriyle iyi anlaşabilen kimseler birbirine her derdini anlatır ve yardımlaşırlar ama, bazı insanlar kimseyle dostlik kuramaz, sorunlarını da tek başına halletmek zorunda kalırlar. *ÖAA 2228 < AVP -1*

Sel her zaman kütük getirmez. Emek harcanamadan her zaman insanın eline fırsatlar geçmez.

Size fena ise bana iyidir. Birisinin hoşlanmadığı bir şey başka birinin hoşuna gidebilir. *ET 2195*

Size yalan, bana gerçek. İnsan yaşamadığı olayı tam olarak anlayamaz, hatta böyle bir olayı gerçekleşmesini hayal bile edemez. *MNÖ 7235 < AVP-1*

Şap ile şeker (beyaz, amma) bir değil. Dış görünüşü birbirine çok benzeyen iki şey farklı özelliklere sahip olabilirler. *MNÖ 7443 < AVP -1*

Tavşanı tazı tutar, çalımı avcı atar. Üst düzey mevki sahibi kimseler, buyrukları altındaki kimselerin yaptıkları başarılı işleri çoğu zaman kendilerine mal ederler. *RS s. 383*

Terziye "Dinlen" demişler, ayağa kalkmış. Bazı insanların dinlenmek, rahat etmek için yaptığı davranışlar, başkalarına yorucu ve sıkıcı gelebilir. *ÖAA 2409*

Tok açın halinden bilmez. Bolluk ve zenginlik içinde olanlar hiç geçim sıkıntısı çekmedikleri için yoksul kişilerin çektiği sıkıntıyı bilmezler. *MNÖ 7709 < AVP -1*

Tuğlacıya güneş, çiftçiye yağmur. Mesleği gereği bir kişiye yararlı olan bir şey bir başkasına zarar getirebilir. *RS s. 390*

Üzümü yiyen başka, cezasını çeken başka. Bazen birinin işlediği suçun cezasını bir başkası çekebilir. *RS s. 399*

Yeşil ot vardır şifa, yeşil ot vardır zehir. Bazı şeyler görünüş itibarıyla birbirine benzeyebilirler. Fakat içlerinde kötü olanı da vardır, yararlı olanı da vardır. *TDK-2 s. 89*

Zevkler ve renkler tartışılmaz. Birinin hoşlandığı şeyden bir başkası hoşlanmayabilir, bu konudaki tartışmalar sonuçsuz kalır.

→ BENZERLİK, DEĞİŞİM

Yıkılan ağaca balta vuran çok olur.

FELAKET

Felaket büyük zarar, üzüntü ve sıkıntılara yol açan ola ya da durum, yıkım, bela anlamlarındadır. İnsan, hayatı boyunca pek çok olayla karşılaşır. iyi olaylara sevinir. kötülerine üzülür. Karşılaşılan büyük çaptaki kötü olaylar insanda yıkıma neden olabilir. Bazen birçok felaket üst üste gelir. İnsan farkında olmadan kendi felaketine kendi sebep olur. Ama her felaket bir gün son bulur. Onun için felaketler karşısında soğukkanlı olunmalı, ders alınarak

çözüm yolları aranmalıdır. Felakete uğrayan kişi bundan en çok kendisi etkilenir ve çoğu kez yalnız başına kalır. Türk toplumu felaketlere genellikle kaderci bir anlayışla yaklaşır. Felakete uğrayanlara yardım eli uzatmak bir erdem olarak kabul edilir.

Ak gün ağartır, kara gün karartır. Maddi durumu iyi, tasasız insanlar neşe içinde, yoksul ve dertli insanlar üzüntü içinde yaşarlar. *ÖAA 162 < AVP-1*

Alem düşene güler. Zor durumda kalan insana kendisi kadar kimse üzülmez. *MTA 9166*

Allah sevdiğine dert verir. Hayatın zorluklarıyla yılmadan mücadele eden inançlı insan, Allah'ın sevdiği kuludur. *ÖAA 247 < 503*

Allah'ı bilmeyene kellik körlük yaramaz. İnançsız, kötü ruhlu insanın başına bir felaket geldiği zaman bunun gerçek sebebini bilemez. *MNÖ 463< AVP-1*

Allah'ın sille ile vurduğuna bir tekme de sen vur. Allah'ın sevmediği kötü huylu insanlara hiçbir zaman dost elini uzatma. *RS s. 37*

Arkaya kalan kazadan korkma/korkulmaz. Tehlikeyi önceden sezip tedbirini alan insan, gelecek felaketten fazla zarar görmez.

Ateş düştüğü yeri yakar. Felaket yalnız meydana geldiği yerde hasara yol açar. *ÖAA 391 < Ş 32*

Atı itirüb nalını ahtarma. Büyük bir sorunla karşı karşıya olan kişi küçük sorunları kendine dert etmemelidir. *TA 489*

Attan düşmek eşekten düşmekten iyidir. Dürüst, kalbi temiz bir kişi yüzünden başımıza gelen bir felaketi çabuk atlatırız. Ama kötü niyetli, uğursuz birisi yüzünden gelen felaketi kolay kolay atlatamayız. *MTA 9234*

Azar batmanla girer, misgalla çıkar. İnsanın başına her zaman büyük felaketler gelmez. Fakat geldiği zaman da büyük yaralar açarak gider. *TA 613*

Baş taşa vurmayınca akıl başa gelmez. İnsan, başına bir kaza gelmeyince tedbirli olmanın ne kadar önemli olduğunu anlayamaz.

Bela "geliyorum/geldim" demez. İnsan her zaman dikkatli olmalı, kazanın ne zaman geleceği belli olmaz. *Ş 1092*

Belaya sabır gerek. 1. Belayla mücadele etmek için önce sabır gereklidir. 2. Güçlüğü yenmek istiyorsak sabretmeyi bilmeliyiz. *MNÖ 1344 < AVP-1*

Belaya sabreden ecrini alır. Sabırlı insan hayatın bütün zorluklarından başarı ile çıkar. *MNÖ 1345 < AVP-1*

Bin nasihatten bir musibet yeğdir. İnsana yanlış giriştiği bir işte ne söylenirse söylensin, karşılaşacağı bir aksilik kadar etkili olamaz. *ÖAA 601 < ET 1233*

Bir çam düşse, baltalı da seyirtir, baltasız da. Güçlü, varlıklı bir insan ölecek duruma geldiği zaman, çevresi çıkarcı insanlarla dolar. *RS s. 87*

Bir felaket, bin öğütten daha çok eğitici olur. Kişi yanlış bir iş yaparken ona çok öğüt veren olur, yine de vazgeçiremez, ama o işi yaparken başına gelen bir kaza, aklının başına gelmesine yeterli olur. *MTA 13720*

Bu hamur çok su götürür. Büyük bir felâket hiç hasar vermeden ve kolay bir şekilde atlatılmaz. *MTA 9397*

Dam yanarsa sıçan da (beraber) yanar. Büyük bir felaket olduğu zaman, zararlı nesneler de kayba uğrar. *TDK-1 s. 85*

Damdan düşen, damdan düşenin halini bilir. Bir felaketin acısını onu daha önce yaşayan bilir. *Ş 1829*

Düşenin dostu olmaz, (hele bir yol düş de gör). Zengin ve otorite sahibi insan, tüm kudretini yitirdiğinde, daha önce yanından ayrılmayan dostlarını da yitirir. *Ş 2062 < AVP-1*

Düşenin elinden tutan olmaz. Zor durumda kalan insanlardan karşılık alınamayacağı için, kimse onlara artık yardım etmez. *RS s. 149*

Düşenin eline yapışana Mevla yardım eder. Başı darda olana yardım edenin daima işi rast gider. *RS s. 149*

Düşme, düşenin dostu olmaz. İnsan zenginken ve durumu iyiyken çevresinde çok dostu olur. Ama bir yoksulluğa düşmeye görsün, o eski dostların hiçbirinden eser kalmaz. *RS s. 149*

Düşmez kalkmaz bir Allah. İnsan ne kadar kudretli olursa olsun inancını kaybetmemeli, birgün her şey tersine dönüverir. *ÖAA 1041 < Ş 2061*

Düştüğün yerden kalk. İnsan başı derde girince pes etmemeli, kurtulmak iiçin çaba göstermeli. *Ş 2059*

Düştün ise toprağa sarıl. Başın dertte ise kurtulmak için her yolu dene. *Ş 2057*

Düzen bozulursa yıkım yıkım üstüne gelir. Zorda kalan insan direncini kaybederse, felaketler peşpeşe gelir. *MNÖ 2955*

El adamı kayadan atar da gümbürtüsünü seyreder. İnsan bazen başkalarının sözüne güvenip riskli ve tehlikeli işlere girişir. Ama başına bir felaket geldiğinde kimse ona yardım etme cesaretini gösteremez. Bu yüzden herkese, her konuda güvenmemek gerekir. *TDK-2 s. 42*

Eldeki yara yarasıza duvar deliği gibidir. Birinin düştüğü büyük bir sıkıntı başkalarına sıradan, önemsiz bir olay gibi gelir.

El ile gelen belâ bayramdır. İnsan kendisine zarar verme-yen olaylardan rahatsızlık duymaz. *Ş 47*

Elle /El ile gelen düğün bayram. Emeksiz ve masrafsız elde edilen şey insana mutluluk verir.

Er sıkıntıya düşmeden rahata ermez. Hiç sıkıntı çekmeden rahat ve mutlu bir yaşama kavuşulmaz. *MTA 12110*

Er/Yiğit varlıklı olunca, baş düşmanı dost olur; erden varlık gidince, baş dostları düşman olur. İnsan zengin olunca, onu hiç sevmeyenlerden bile yakınlık görür Ama varlını kaybettiği zaman en yakın dostları bile onu terkeder. (Nogai) *MTA 12113*

Eri döymüş arvatı it de tutdu. Bir felaketi bir diğeri izler. *TA 100*

Eşek çamura düşende tekme vuran çok olur. İnsan bir felakete uğradığı zaman pek fazla yardım eden olmadığı gibi bir de onun bu durumundan yararlanmak isteyenler çıkar. *TDK-2 s. 46*

Felaket kimisine değer geçer, kimisini deler geçer. Bir felaket karşısında herkes aynı oranda zarar görmez. Kimisinin kaybı az olur. Kimisinin de, özellikle güçsüz olanların uğradığı zarar çok büyük olur. *TDK-2 s. 48*

Gemisini batıran sandalını aramaz. Büyük bir yıkıma uğ-

ramış kişi, kaybettiği ufak tefek şeyler için fazla üzüntü duymaz. *ET 3247*

Görünür görünmez kazadan Tanrı saklasın. Zorda kalan biriyle alay etme. Aynı duruma bir gün sen de düşebilirsin. *ET 3273*

Gülme (mahrum) komşuna, gelir başına. Felakete uğraya insana hiçbir zaman gülme, aynı felaket ile birgün sende karşılaşabilirsin. *ÖAA 1313 < Ş 3334*

Hata hata üstünden geler. Felaketler ard arda gelir. *TA 100*

Her düşüş bir öğreniş. İnsan her uğradığı zarardan bir ders alırsa, bir dahaki sefere daha dikkatli olur. *RS s. 213* → **Bin**

Her kimi Allah vurursa peygamber onu asasıyla dürter. Tanrı bir insanı talihsiz yaratmışsa, uğursuzdur diye herkes ona sırt çevirir. *MTA 3919* → **Allah'ın**

Her ziyan bir öğüttür. İnsan uğradığı zarardan ders alırsa, bi dahaki sefere daha dikkatli olur. *ÖAA 1464 < Ş 3635*

Islanmışın yağmurdan pervası/korkusu olmaz. Güç koşullarda yetişmiş insan, her türlü zorlukla korkmadan mücadele edebilir. *ÖAA 1494 < Ş 885*

İl ile gelen vurgun düğün bayramdır. Kötü bir olay kişinin yalnız kendisini etkiliyorsa bundan büyük üzüntü duyar. Ama herkesi etkiliyorsa üzüntüsü büyük ölçüde hafifler. *Vl 383*

Kaza gelince daniş gözü kör olur. İnsan büyük bir felaketin içine düştüğü zaman, ne kadar bilgi sahibi olursa olsun, o telaşla herşeyi unutur. *Ş 2830*

Kaza "geliyorum" demez. Kaza nereden ve ne zaman geleceğini önceden belli etmez. Belli etseydi herkes o anda önlemini alır ve kazayı önlerdi. *ÖAA 1361* → **Bela**

Kaza görüp gelmez, karı (yaşlı) **bükülüb ölmez.** Başa gelecek kaza kendiini belli ederek gelmez. Yaşlanan insan da eceli gelmedikçe ölmez. *Vl 525*

Kesik başın zülfü için ağlamazlar. Bir felaket sonucu işe yarar yanı kalmamış birşey çin daha fazla üzülmenin bir yaran olmaz. *TA 489*

Kişi düştüğü yerden kalkar. Bir felaketin içine düşmüş kişi ümitsizliğe kapılmaz, gayretli olursa bu durumdan kurtulabilir. *Ş 3102* → **Düştüğün**

Kol kesilirken parmak acımaz/aranmaz. Büyük bir felaketten kurtulmak için ufak tefek şeyleri feda etmekten kaçınmamalıyız. *RS s. 292*

Kul kazasız olmaz, kaza görünerek gelmez. Hayatında hiç felaket yaşamamış kişi olmaz. Kazanın nerden ve ne zaman geleceği de belli olmaz *RS s. 303*

Özge özgenin itiyini bayatı ile ahtarar. Yabancı yabancının köpeğini şarkı söyleyerek arar. *TA 512*

Sürüyü yitirip bir buzağıyı arar. İnsan bazen büyük bir zarara uğradığı zaman ufak tefek şeylerle kendini teselli etmeye çalışır. *MTA 2110*

Tarla satanla karı boşayanın ahı geçmez. Para için malını mülkünü satan kişi para bittikten sonra pişmanlık duyar Ortada bir sebep yokken karısını boşayan da bir süre sonra sefalete düşer. Bu yüzden kendini böyle durumlara düşüren kimselerin yakınmaya hakkı yoktur. *TDK-1 s. 192*

Taş yağar, kıyamet kopar. Felaket anında kimse soğukkanlı kalamaz, herkes paniğe kapılır.

Ver Allah'ın verdiğine, vur Allah'ın vurduğuna. Tanrı bir insanı şanslı yaratmışsa o kişinin işi her zaman rast gider. Ama talihsiz yaratmışsa o kişinin başına her türlü bela gelir. *TDK-1 s. 199*

Verilmiş sadakası varmış. Bir felaketi zararsız veya az bir zararla atlatanlar için söylenir. *Ş 3592*

Yahşi günün dostu çoh olur. İnsan durumu iyiyken dost sıkıntısı çekmez. *TA 541*

Yahşı günün dostu yaman günde malum olar. Kişi iyi gününde yanından ayrılamayan dostlarını kötü gününde yanında bulamaz. *TA 751*

Yaman (kötü) **günün ömrü az olar.** Her insanın başına ara sıra üzücü bir olay gelebilir. Ama bu durum uzun süre devam etmez. *TA 46*

Yangınla suyun önüne geçilmez. Az bir zararla atlatılabilecek bir felaket karşısında paniğe kapılıp, felaketi daha da büyütecek davranışlarda bulunmamalıyız. *TDK-1 s. 87*

Yar yıkıldığı gün tozar. Bir felaket anında herkes kendi canının derdine düşer.

Yenilenle yıkılanın dostu yoktur. Bir mücadelede herkes güçlü olanın tarafını tutar. Güçsüz, kötü duruma düşmüş kimselerin pek dostu olmaz. *RS s. 416*

Yıkılana balta çalan çok olar. İnsan güçsüz duruma düşünce, herkes ona sırt çevirdiği gibi bir de bu durumundan çıkar sağlamak isteyenler olur. *TA 969* → **Düşenin**

Yıkılan ağaca balta vuran çok olur. Varlıklı bir insan gücünü yitirmeye yüz tuttuğunda etrafı bir şeyler koparmaya çalışan çıkarcılarla do r. *MNO 8303 < AVP-1*

Yıkılana bir tepme (tekme). İnsan zor durumda kalınca çaldığı bütün kapılar yüzüne kapanır. *MTA 14522*

Yıkılanı tutmak er kişinin kârı, yıkılacağı tutmak her kişinin kârı. Bir felâketle karşı karşıya olana akıl veren çok olur. Fakat felâketi yaşayan kişiye yardım etmeye kimse yanaşmaz. *RS s. 418*

Yıkılmış yıkılmışı / Yıkılanın yıkılanı sever. Zor durumda kalan birine ancak o zorluğu daha önce yaşayan yardım eder. *Vl 384*

Yiğit odur attan düşe atlana; yiğit odur her yaraya katlana. Felaket zamanında sabırlı, dayanıklı olmak olgun insanın niteliğidir. *MTA 2215*

Zelzeleyi gören yangına razı olur. Büyük bir felaketi fazla hasar görmeden atlatan insan, sonucun daha kötü olabileceğini bildiğinden hal, e şükreder.

→ **BELA, DERT, ÜZÜNTÜ**

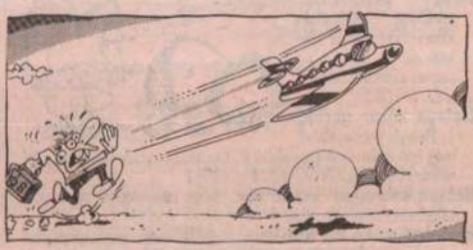

Eldeki fırsatı kaçırma bir daha geçmez ele.

FIRSAT

Fırsat, bir şeyi yapmak için uygun zaman, elverişli durumdur. Zamanında ve yerinde yapılan hareketler bizi şaşmadan sonuca ulaştırır. Bunu iyi ayarlayıp fırsatları değerlendirebilirsek kazançlı çıkarız. Her zaman aynı olanaklar karşımıza çıkmayabilir. Eğer yakalayamazsak başkalarına kaptırırız. Atalarımız fırsatların farkına varıp onları en iyi değerlendirenlerin kısa zamanda toplumda yükseleceklerini bildirmiştir.

Akan çay her zaman kütük getirmez. İnsan eline bir fırsat geçtiği zaman bunu iyi değerlendirmeli; çünkü aynı fırsatı bir daha yakalayamayabilir. *TDK-1 s. 34*

Altın yitiren altın bulmaz. Çok değerli bir şeye sahip olan kişi o şeyi kaybederse, ona tekrar sahip olamayabilir. *TDK-1 s. 41*

Atın varken yol tanı, ağan varken el tanı. Çok iyi imkânlara sahipsen bunlardan yararlanmasını bilmelisin. *ÖAA 403*

Atın yörükse bin de kaç. Elinde çok iyi bir imkân varsa bundan en iyi şekilde yararlan.

Bir kuş bir dala kırk yılda bir konar; bir daha konuncaya kadar ya dal kurur, ya kuş ölür. Fırsat insanın eline geçtiği zaman değerlendiremezse, bir daha da yakalayamayabilir. *RS s. 92*

Biz "leblebi" deyinceye kadar pazar savrulur. Bir insan şanssız olursa, eline çok iyi bir fırsat geçtiği zaman daha yararlanamadan o fırsatın değeri kaybolur.

Bu bir kuyruklu yıldızdır ki kırk yılda bir doğar. Bazı fırsatlar insanın eline yalnızca bir defa geçer. Onun için bundan en iyi şekilde yararlanmak gerekir. *MNÖ 1807 < AVP-1*

Bugünkü yumurta yarınki tavuktan iyidir. Ele geçmiş bir fırsatın değeri az olsa bile, çok değerli ama henüz yakalanmamış fırsattan daha iyidir.

Buldum, bilemedim; bildim, bulamadım. Kişi bazen eline geçen fırsatı kullanmayı bilmez, bunu öğrendiğin de de o fırsatı bir daha yakalayamaz. *RS s.101*

Demir kızgın iken dövülür. Bir işi yapmak için en uygun zamanı beklemek gerekir.

Demir tavında dövülür. Her iş zamanında ve yerinde yapılır. *Ş 1468*

Demir tavında dilber çağında. İnsan bir işi yapmaya karar vermişse bunun için en uygun zamanı beklemelidir. *ÖAA 889 < AVP-1*

Demiri tavında/kızgın iken dövmeli. Kişi, zamanında yapmadığı işi bir daha fırsat bulamayıp yapamayabilir. Bunun için her iş zamanında yapılmalıdır. *MNÖ 2473 < AVP-1*

Deve bir akçaya, deve bin akçaya. Ele geçen önemsiz bir imkân, elden gittiğinde çok değer kazanabilir. *Ş 1922*

"Deve bir pula" "Bırak gitsin." "Deve bin pula" "Çek gelsin". Bazen uygun bir fırsatla karşılaştığımızda, ondan yararlanmak için uygun durumda olmayabiliriz; aynı şekilde bir fırsat tekrar karşımıza çıkabilir ve bu defa biz'im durumumuz da ondan yararlanmak için uygun olabilir.

Eldeki fırsatı kaçırma, bir daha geçmez ele. İnsan eline geçen fırsattan yararlanmayı bilmeli, çünkü daha sonra bulamayabilir. *ET 477*

Elden çıkan şeye tasa boştur. Üzülmek kaçırılan fırsatlan geri getirmez. *RS s.157*

Elindeki kuşu sıkı tut, kuş arama. Kişi, daha karlı işler için elineki işi ihmal etmemelidir. *TDK-1 s.110*

Eline geçti bir koyun, ye doyum doyum. Fırsatlarımızı değerlendirirken gelecek için yatırım yapmalı, savurgan olmamalıyız. *RS s.160*

Fırsat bir rüzgardır ki bilinmez nerden eser. İnsanın eline ne zaman, nereden, nasıl bir fırsat geçeceği belli olmaz. Hiç ummadığı bir yerden ayağına bir fırsat gelebilir.

Fırsat buluta benzer. Değerlendirilmeyen fırsatlar çok çabuk kaçarlar. *RS s.182*

Fırsat elde iken kaçmalı. İnsan bir tehlikeyle karşılaştığında kurtulmak için elinde imkân varsa bu fırsatı iyi değerlendirmelidir. *ET 2694*

Fırsat her vakit/zaman ele geçmez. Bir fırsat insanın eline her zaman geçmez. *ÖAA 1215*

Fırsat rüzgara benzer, marifet onu geçerken tutmakta. Fırsatın geldiği gittiği belli olmaz, ama akıllı insan ayağına gelen fırsattan en iyi şekilde yararlanmasını bilir. *MNÖ 3595 < AVP-1*

Fırsat sakal altından geçer. Fırsat insanın ayağına hiç beklemediği bir anda gelebilir. *ÖAA 1216*

Fırsatı ganimet bilmeli. İnsan fırsatlardan yararlanmasını çok iyi bilmeli. *ET 2697*

Fırsatı kaçıran çok sayıklar. Elinde fırsat varken değerlendirmesini bilmeyen fırsat elden gittikten sonra pişmanlık duyar.

Göz yumup açıncaya kadar fırsat vakti geçer. Fırsat insanın ayağına hiç beklemediği anda geldiği gibi, aniden geri gidebilir de. *ET 3301*

Gün bugün. Çıkarını düşünen insan eline geçen fırsatı kaçırmaz. *ÖAA 1315*

Gün bugün, saat bu saat. Eline bir fırsat geçtiğinde bundan yararlanmak yapılacak en doğru iştir.

Gün varken davarını eve götür. İnsan elinde fırsat varken bundan kazanç sağlamayı bilmeli. *ÖAA 1324 < VİİI 71*

Ham demir dövülmez. Bir işi yapmak için elde yeterince imkân yoksa o işe kalkışılmaz. *Ş 1742*

Her gün papaz pilav yemez. Şans insanın yüzüne her zaman gülmez. *MNÖ 4259 < AVP-1*

Her şey vakte bakar, vakit hiç bir şeye bakmaz. Herşeyin bir zamanı vardır. Onun için her işi zamanında yapmalı, zamanı iyi değerlendirmelidir.

Her vakit kedi kaymak yemez. İnsan eline bir fırsat geçtiğinde, nasıl olsa bir daha yakalarım diye elindeki fırsatı boşa harcamamalıdır.

Her vakit düşeş gelmez. Kişi her zaman şanslı olmayabilir. *Ş 3721*

Her vakit sel kütük getirmez. Her zaman kazançlı fırsatlar yakalayamayız. *RS s. 224*

Her zaman eşek ölmez, on köfte on paraya olmaz. Bir kimsenin her zaman şansı yardım etmeyebilir, bazen zorluklarla mücadele etmesi gerekir. *ÖAA 1462*

Her zaman gemicinin istediği rüzgâr esmez. İnsanın işi her zaman yolunda gitmeyebilir. Onun için elinde fırsat varken bundan olabildiğince yararlanmalıdır. *ÖAA 1463 < AVP-1*

Her zaman papaz pilav yemez. İnsanlar alıştıkları, yapmaktan hoşlandıkları şeyleri her zaman bulamayabilirler. *MNÖ 4376 < AVP-1*

Her zararda bir hayır vardır. İnsan, başına bir felaket gelince buna üzülebilir ama isyankâr davranmamalıdır. Çünkü güzel fırsatlar çıkabilir.

Kaçan balık büyük olur. Ele geçen fırsat insana değersiz gibi görünebilir, ama fırsat elden gittiğinde, insan bundan yararlanmadığına pişman olur. *MNÖ 4978 < AVP-1*

Kaçan tavşan büyük olur. Elindeki fırsatı değerlendiremeyenler için kaybettikleri şans daima değerinden daha büyük olarak yorumlanır. *TDK-2 s.61*

Kaçan tavşan çok yaşar. Tehlikeli bir durumdan kaçıp kurtulabilen, kazançlı çıkar. *RS s. 256*

Kaçmaktan kovmaya elimiz ermiyor. Daima sıkıntılı bir hayat yaşayan insanlar için kullanılan bir söz. *RS s. 256*

Kapabilirsen kap, kapamazsan bakabak. Fırsatları yakalayamayan insanlar çoğu zaman pişman olurlar. *RS s.261*

Kaybolan/Kayıp koyunun kuyruğu büyük olur. Kaçan fırsat önemsiz bile olsa insan daha sonra bu fırsatı kaçırdığına pışman olur. *EKE 157:55*

Kebap pişerken uyumak caiz değildir. Bir işle meşgul olurken; o iş için gereken dikkat ve özen gösterilmelidir. *RS s.272*

Kedi her zaman kaymak yemez. Fırsatçı kimseler, her zaman aynı şekilde şanslı olmayabilirler. *RS s. 274*

Kimi bulur bilemez, kimi bilir bulamaz. Bazı insanlar ellerindeki fırsatı değerlendiremezler. Bazı insanlarda değerlendirmek için böyle bir fırsat beklerler. *TDK-2 s. 67*

Kuyruklu yıldız her zaman doğmaz. Önemli bir fırsat insanın eline her zaman geçmez. *ET 2994*

Külahı kaptırma yoksa bulamazsın. İnsan çok yararını gördüğü bir fırsat yakalamışsa onu başkalarına vermemeli. Çünkü o fırsat bir daha ele geçmeyebilir. *RS s. 310*

Papaz her gün/her zaman pilav yemez. Önemli bir fırsat insanın eline her zaman geçmez. *ET 1340*

Su akarken testiyi doldurmalı, yağmur yağarken küpleri. İnsanın eline yararlı bir fırsat geçmişse bundan mümkün olduğu kadar kazanç sağlamalı.

Vaktini gözeten çok takke kapar. Yakaladığı fırsatları iyi değerlendiren çabuk kalkınır. *MNÖ 7928 < AVP-1*

Yağmur yağarken küpleri doldurmalı. İnsan bol kazanç sağlayabileceği bir fırsat yakaladığında bunu en iyi şekilde değerlendirmelidir. *MNÖ 8046 < AVP-1*

Yiğit attan düşer yine atlanır. İnsan zarar dahi etse, eğer gereken güveni ve hırsı varsa tekrar toparlanıp eski durumuna döner. *TDK-2 s. 90*

Yiğit bin yaşar fırsat bir düşer. Önemli bir fırsatı tekrar yakalamak için fazla uzun ömürlü olmanın bir yararı yoktur.

→ KAZANÇ, DEĞİŞİM, TEDBİR.

At çalındıktan sonra ahıra kilit ne çare

GEÇ KALMA

Geç kalma, kararlaştırılan, beklenen veya alışılan zamandan sonra davranma, gecikmedir. Her şey zamanında yapılmalıdır. Bir şeyi başarmayı istiyorsak, zamanında harekete geçip sona kalmamak gerekir. Zarara uğramamak için gereken önlemleri yerli yerinde almalıdır. Kaçırılan fırsatlar geri dönmez. Kaybedilenler yerine gelmez. Her şeyin, her çağın gerekleri vardır. Olgun bir kimsenin gençler gibi davranması onu komik duruma düşürür. Hayatta hatalarımızdan ders almayı bilmez, geç farkına varırsak, sonuçlarına katlanmak zorunda kalırız. Tembelliğe kendini kaptıran erken davranana göre yol alamaz, pek çok zıyana uğrar. Türk toplumunda tembellik, gaflet, yersiz davranışlar onaylanmaz. İnsanın uyanık davranıp kendini toparlaması beklenir. İnsan ne kadar erken uyanırsa o kadar erken zarardan döner diye düşünülür.

Ağanın muradı oluncaya kadar hizmetkâra ağlamak düşer. İş veren hizmetinde çalışanların ücretini öderken nazlanır, bu da çalışanları oldukça üzer. *MNÖ 181< AVP -1*

Akşamdan sonra merhaba/sabahlar hayır olsun! Belirli bir süre içinde bitmesi gereken bir iş zamanında bitirilmezse önemini kaybeder. *ET 212*

Altın gideli gümüşe kaldık. Elindeki çok iyi bir fırsatı kaçıran kimse daha önemsiz şeylerle yetinmek zorunda kalır. *MNÖ 544 < AVP-1*

Altmışta zurna öğrenen kabirde çalar. Gencken ve elinde bol imkân varken öğrenemediğin bir işi yaşlandıktan sonra öğrenmeye kalkarsan, o işten sana hayır gelmez. *MNÖ 552 < AVP-1*

Arığa su gelene/gelinceye kadar kurbağanın gözü patlar. İnsan, ihtiyaç duyduğu bir şeyi elde etmek üzereyken bir aksama meydana gelirse buna çok canı sıkılır *OAA 319 < AVP-1*

Arkaya kalan dona kalır. Bir işte en geride kalan, o işten herkesten daha az faydalanır. *MNO 695 < AVP-1*

Aş pişti bayram geçti. İnsan çok istediği bir şeyi, o şeye artık ihtiyacı kalmadığı bir zamanda elde ederse buna pek sevinmez. *MNÖ 768 < AVP-1*

At bulunur/ölür meydan bulunmaz, meydan bulunur/olur at bulunmaz. İnsan istediği her şeye aynı anda sahip olamaz. Birini bulur ötekini bulamaz, ötekini bulur, birini bulamaz. *ÖAA 389 < Ş 18*

At çalındıktan sonra ahıra kilit ne çare/ahırın kapısını kapatmak boşunadır. Alınması gereken tedbirler tehlike geçtikten sonra alınırsa hiçbir işe yaramaz. *Ş 21*

Atı alan Üsküdar'ı geçti. Yetişmemiz gereken bir işe, iş bittikten sonra ulaşırsak bütün çabamız boşa gider. *Ş 5*

Atılan ok geri dönmez. Geri dönülmesi mümkün olmayan bir işe bir kere başlandıktan sonra vazgeçmeye kalkmak fayda vermez. *ÖAA 395 < Ş 52*

Av avlandı, tav tavlandı, deli uslandı, horoz evlendi, komşu tellendi. İnsan bazen bir toplantıya, bir olay yerine her şey bittikten sonra ulaşır. *MNÖ 940 < AVP-1*

Balık ağa girdikten sonra aklı başına gelir. İnsan, dikkatsizce girdiği bir işe, başına bir kaza geldikten sonra önlem almayı akıl eder. *MNÖ 1316 < AVP-1*

Bayram geçtikten sonra kınayı başına çal. İnsan bir şeyi ihtiyaç duyduğu anda elde edemezse, daha sonra ele geçirdiği zaman, değerli bile olsa o şeyin önemi kalmaz. *MNÖ 1312*

Bayramdan sonra (bayramın) mübarek olsun. İhtiyaç duyduğumuz şeye zamanı geçtikten sonra kavuşursak bizim için eskisi kadar önemli olmaz. *MNÖ 1316 < AVP-1*

Bekle eşeciğim, yaz gelsin yonca yiyesin. İnsan, bir şeyi elde etmek için bazen uzun bir süre beklemek zorunda kalabilir.

Biz "leblebi" deyinceye kadar pazar savulur. Bazı insanlar her işe geç başlamayı huy edindiklerinden, gerektiği kadar verimli olamazlar. *Ş 1218*

Çamura düşene yol gösteren çok olur. İnsan tedbirsizlik yüzünden bir çıkmaza girince, çoğu kişi akıl vermeye çalışır. *MNÖ 2057 < AVP-1*

Dalga boyu aşmış, ha bir karış, ha beş karış. Herhangi bir olay kötü bir şekilde tamamlanırsa, zararın niceliği o kadar önemli değildir. *RS s. 122*

Deve gitti yularını arar. Bir işe, zamanından sonra başlayan insan o işten istediğini elde edemez. *ET 1935*

Dökülen su kabını doldurmaz. Olay tamamlandıktan sonra eski haline getirmeye çalışsak da bunu tam anlamıyla gerçekleştiremeyiz. *MNÖ 2823 < AVP-1*

Er giden işe, geç giden boşa. İşlerine geç kalmayı alışkanlık haline getirenlerin, iş yeri tarafından işlenme son verilebilir. *RS s. 167*

Eski zaman atlarına eski Osmanlılar binip gitmiş. Zamana ayak uydurmayı bilmeyen insan yeniliklerden yararlanamaz. *MNÖ 3326 < AVP-1*

Eşek çamura battıktan sonra / batınca yol gösteren çok olur. Başarısızlıkla sonuçlanan bir işi yapana sonradan akıl veren çok olur. Önemli olan, kötü gittiği anlaşılan bir iş yapan kimseyi zamanında uyarmaktır. *TDK-1 s. 116*

Eve hırsız girdikten sonra kapıya kilit asar. İhmalkâr insan, başına bir felaket geldikten sonra önlem almaya başlar. *MNÖ 3460 < AVP-1*

Geç gelen misafir ya soğan yer ya sopa. Girdiği her işi herkesten sonra bitiren insan her şeyin kötüsünü ve azını hak eder.

Geçmişe "mazi," yenmişe "kuzu" derler. Geçmişte yaşananlara sevinmek ya da üzülmek fayda etmez. İnsan daima geleceği düşünmelidir. *Ş 3219*

Geçen kağnının gölgesi olmaz. Kaçırdığımız fırsatı tekrar yakalama şansımız hemen hemen yok gibidir. *TDK-2*

Geçti Bor'un pazarı, sür eşeğini Niğde'ye. Bir işi bütün fırsatlar kaybolduktan sonra yapmaya kalkışan insan, o işten bir şey elde edemez. *MNÖ 3686 < AVP-1*

Göle su gelinceye kadar kurbağanın gözü patlar. Gerektiği zamanda yapılamayan, gecikmiş işlerden insan tam anlamıyla faydalanamaz. *OAA 1012 < AVP-1*

Hasta sağalınca doktor kapıya gelir. İnsan bazen bir şeye çok ihtiyaç duyar, ama o şeyi artık ona ihtiyaç duymadığı anda elde eder. *VI 212*

İkindiden sonra dükkan açan tez kapar Verimli olması beklenilen işlerde uygun zamanlama önemlidir. *RS. s. 107*

İmam ölecek de yüzün gülecek. Bir kurumda, bir iş yerinde bazı insanlar, bir üst makama yükselmek için boşalmasını beklerler. Ama bir türlü boşalmaz. *MNÖ 4727 < AVP-1*

İş anlatılıncaya kadar baş elden gider. İlerlemiş bir kavgada, kimi haklı kimin haksız olduğu belli oluncaya kadar herşey olup biter. *OAA 1570 < ET 674*

Kaza gelince daniş gözü kör olur. Bir felaket anında kişi ne kadar bilgili ve soğukkanlı olsa da telaşa kapılabilir. *Ş 2830*

Kesilen baş (bir daha) yerine konmaz. Bir işi yaparken sonunu iyi hesap etmek gerekir, çünkü sonucu belli olmuş bir durum tekrar eski haline dönmez. *OAA 1782 < VI 364, Ş 3041*

Kırkından sonra azana çare bulunmaz. Yaşlandıktan sonra, uygunsuz işler yapmayı huy edinen o huyundan bir daha vazgeçmez. *ET 2870*

Kırkından sonra saza başlayan kıyamette çalar. Bir işi gençken öğrenmeyip, yaşlılığında akıl edenin o işi öğrenmesi mümkün değildir. *OAA 1411 < Ş 2871*

Kurt kapana düşmeyince faka bastığını bilemez. İnsan, başına bir kaza gelmedikçe yaptığı işin ne kadar tehlikeli olduğunu anlayamaz. *MNÖ 5944 < AVP-1*

Lezzetsiz çorbaya tuz kâr etmez. Bir işte alınması gereken önlemler, işin sonunda akıl edilirse o işten hayır gelmez. *MNÖ 6138 < AVP-1*

Okunu atmış, yayını asmış. Yapması gereken işi tamamlamış insanlar için kullanılan bir sözdür. *Ş 805*

Olur, amma neden sonra. İnsan bazen amacına ulaşmak için uzun süre beklemek zorunda kalabilir. *Ş 817*

On birden sonra dükkan açar. Tembel insan işine her zaman geç başlar bu yüzden de fazla kazanç elde edemez. *MNÖ 6629 < AVP-1*

Ölme eşeğim ölme, yaz gelecek yonca bitecek. İstediği bir şeye çok uzun zaman sonra sahip olacağımızı öğrendiğimiz zaman canımız sıkılır. *Ş 899*

Pazar dağıldıktan sonra sergi açar. Bazı insanlar yapacakları işe o kadar geç başlarlar ki, artık o işi yapsalar da yapmasalar da önemi kalmamıştır. *MNÖ 6845 < AVP-1*

Pişmiş aşa soğuk su katılmaz. Sonuçlanmış bir işe sonradan tedbir almak fayda etmez. *MNÖ 6884 < AVP-1*

Sekseninde saz öğrenen kıyamette çalar. Bir işi gençliğinde öğrenemeyip yaşı ilerlediğinde öğrenmeye heves eden bunda başarılı olamaz. *MNÖ 7095*

Sona kalan dona kalır. Bir şeyden yararlanmak için başkalarınında çaba gösterdiği bir işte en geride kalan insan o işten yine hiçbir şey elde edemez, ya da herkesten daha az faydalanır. *Ş 233*

Sonradan gelen devlet devlet değildir. İnsan zenginliğe gençliğinde sahip olmalı ki onun tadını daha iyi çıkarsın. İyice yaşandığında sahip olursa onu gerektiği gibi değerlendiremez. *OAA 2287 < AVP-1*

Su bulununca/görülünce teyemmüm bozulur. İhtiyaç duyduğumuz bir şeyin yerine başka bir şey kullanıp işimizi görürüz. Asıl aradığımız şeyi bulunca da diğerinin değeri kalmaz. *OAA 2312 < AVP-1*

Tekerlek kırıldıktan sonra yol gösteren çok olur. Başımıza bir kaza geldiği zaman, "keşke şöyle davransaydın, böyle davransaydın" diye akıl veren çok olur, ama kazayı önceden haber veren olmaz.

Tilki, tilkiliğini bildirinceye kadar post elden gider. İftiraya uğrayan kimse suçsuz olduğunu anlatıncaya kadar canından bezer. *OAA 2420 < Ş 1458*

Tükürülen tükrük ağıza alınmaz. Verilmiş kararlardan, tahhütlerden vaz geçilmemesi gerekir. *TDK-1 s. 196*

Türk'ün aklı sonradan gelir. Türkler bir işi yapar, daha sonra o işten daha iyisi akıllarına gelir. *OAA 2437*

Venedik'ten tiryak gelinceye kadar Mısır'da adamı yılan helak eder. Bir işin gerçekleşmesi sonucunda olumlu şekilde yararlanacak insanlar, bu işin gecikmesiyle zarara uğrarlar. *ET 3586*

Yağmurlu havada su veren çok olur. İçinden çıkılamayacak bir duruma düştüğümüz zaman "bu işi yapmalmalıydın" veya "şöyle yapmalıydın" derler, ama işe başlamadan uyaran olmaz.

Yangın bacayı sardıktan sonra testi kâr etmez. İşlerin güvenli yürümesini sağlamak amacıyla geciktirilmeden, gerekli önlemler alınmalıdır.

Yanmış harmanın öşürü olmaz. Hiç kimse zarara uğramış bir işten çıkar sağlayamaz. *RS s. 408*

Yanmışa su ne yapsın. Gerektiği zaman bulunmayan bir şey, belli bir süre geçtikten sonra bulunsa da ilk gereksindiği andaki ihtiyaç niteliğini kaybetmiştir. *RS s. 408*

Yatsıdan sonra nara, hoş geldin Bayram ağa. Olaylar

sonuçlandıktan sonra, sonucunu değiştirmeye çalışmak boşunadır. *ET 3767*

Yatsıdan sonra oturmaya gidene ya soğan ya söğen /sopa. Geç vakitte misafirliğe gidilmemelidir. *TDK- 1 s. 203*

Yaydan çıkan ok geri dönmez. Kontrolden çıkmış bir eylemi tekrar eski haline döndüremeyiz. *RS s. 411*

Yoğun incelene kadar ince üzülür. Güç bir işi gerçekleştirmek için ayırdığımız süre içerisinde daha kolay başka işlerimizi bitirebiliriz. *ÖAA 2598 < VI 191*

Yol azınca yol gösteren çok olur. Tehlikeli bir duruma girmeden önce, tehikeyi haber veren olmaz ama başa geldikten sonra herkes akıl veren çok olur. *MNÖ 8372 < AVP-1*

Zararın neresinden dönülse kârdır. İyi gitmeyen bir işten ne kadar erken vazgeçilirse o kadar yarar sağlanmış olur. *ÖAA 2638 < AVP-1*

→ ERTEYE BIRAKMA

Allah'ın bildiği kuldan saklanmaz.

GERÇEK

Gerçek, hakikat; doğru olan şey; doğru olarak kabul edilen veya doğruluğu hakkında kanıt bulunan bir olgu ya da ilkedir. Aşikâr olanı gizlemek ve değiştirmek mümkün değildir. Doğru söz her zaman insanların işine gelmez, batıcıdır. Dolayısıyla her zaman doğru söyleyen kişiler sevilmezler. Fakat onların sevilmemesi gerçekleri değiştirmez. Çünkü gerçekler ölümsüzdür. Tanrı doğru olanın yanındadır. Ak ile kara eninde sonunda ortaya çıkar. Türk geleneğinde doğruluğa ve gerçekleri çarpıtmadan ortaya koymak gerektiğine inanılır. Erdem budur. Ama bu arada toplum ilişkileri hassas bir yönden dengede kalır. Her gerçek, bir şeyin, her yerde herkese söylenmemesi, onu anlayabilecek kişilere aktarılmasıdır.

Al gömlek/gömlektir gizlenmez/saklanmaz. Ortada olan, gözle görülen, dikkat çeken şeyler gizlenemez. *Ş 257*

Allah'ın bildiği kuldan saklanmaz. Gerçek hiç bir zaman gizli kalmaz. *ÖAA 238 < Ş 512*

Ay dolun olunca elle işaretlenmez. Bir işin gizliliği kalmamışsa daha fazla saklamaya çalışmak gereksiz olur.

Bilen bilir, bilmeyen aslı var sanır. Bir şeyin dedikodusu yapıldığı zaman o şeyin doğruluğunu olayı görenler bilir, diğerleri ise gerçek ölmasa bile söylenenlere inanırlar. *MNÖ 1466*

Doğru söyleyene ölüm yoktur. Yalan söylemeyen dürüst kimselerin sözüne herkes güvenir. Bu yüzden böyle kimselerin işi her zaman rast gider. *VI 2452*

Doğru söyleyeni dokuz köyden kovarlar. Sözünü esirgemeyen, cesur, doğruları konuşan kişi başkasının yalanını, hatalarını onların yüzlerine vurursa o kişilerce sevilmez ve sürekli rahatsız edilerek, bulunduğu yerden uzaklaştırılmak istenir.

ÖAA 973

Doğru söyleyenin başı kel olur. Doğru ve gerçekleri savunan kişi sürekli eleştirilere maruz kalır. *MNÖ 2721*

Doğru söyleyenin bir ayağı üzengide gerek. Doğru söyleyen kişi bazı insanları rahatsız eder; böyle doğru kişileri bulundukları yerde pek barındırmazlar. *ÖAA 974 < ET 2450*

Doğru söyleyenin tepesi delik olur. Doğru söyleyen kişinin düşmanı çok olur ve zarar görür. *ÖAA 975 < AVP-1*

Doğru söz acıdır/acı gelir. Yapılan yanlışları, haksızlıkları, yalanları ortaya çıkaran doğru sözler, böyle yolsuzluk yapan kişilere acı gelir. *ÖAA < Ş 2448* → **Hak, söz**

Doğru söz çok kişiye batar. Doğru sözler yalan söyleyenleri rahatsız eder. *MNÖ 2726 < AVP-1*

Doğru söz yemin istemez. Söylenen sözün doğru olduğu kesinse yemine gerek yoktur. *ÖAA 978 < ET 2449*

Doğru söze akan sular durur. Kimse doğru olduğu kesinleşmiş bir şeyin aksini iddia edemez. *MNÖ 2728 < AVP-1*

Doğru söze can kurban. Doğru konuşana herkes güvenir, inanır ve sayar.

Doğru söze ne denir. Doğru söylenen söze hiç kimse karşı çıkamaz, çünkü aksi söylenemez. *MNÖ 2729 < AVP-1*

Doğruya Tanrı yardımcıdır. Allah yalan söylemeyen, kalbi temiz kimseleri korur ve gözetir.

Eğri otur/oturalım, doğru söyle/konuşalım. İnsanın davranışları kusurlu olsa bile bu kendisini ilgilendirir. Ama yalan konuşmak herkesi rahatsız ettiği için daima doğru konuşulması gerekir. *ÖAA 1057 < VI 21*

Eşeği kurt yemiş, sahibi "Düş olaydı bari" demiş. İnsan çok değerli bir şeyini kaybettiği zaman buna inanmak istemediği için o an rüya görmüş olmayı tercih eder. *RS s.172*

Gizli boğaya gelen aşikâr buzağılar. Bir işi gizli yürüten kimse bunu uzun süre gizleyemez. Mutlaka bir gün açığa çıkar. *MNÖ 3776 < AVP-1*

Gizlide gebe kalan aşikârede doğurur. Gizli yapılan bir işin, özellikle sonuçları er geç ortaya çıkar. *ÖAA 1264*

Güle güle dahi gerçek söylenebilir. Doğru veya yanlış olması önemsiz bir konu hakkında yalan söylemeye hiç gerek yoktur. *MNÖ 3912 < AVP-1*

Güneş balçıkla sıvanmaz. Bilinen gerçekler örtbas edilemez. *ÖAA 1320*

Hak deyince akan sular durur. Bir anlaşmazlıkta tarafsız yargılama yapılırsa adalet yerini bulur. *ÖAA 1346*

Hak gelince batıl gider. Bir şeyin doğrusunu bilen, her zaman haklıyı savunan kişi ortaya çıktığında, orada bulunan yalancı, sahtekâr kişiler daha fazla kalamazlar. *ET 1700*

Hak hakkı bulur. Bir şeyi hak eden kimse er geç hak ettiğini alır. *MTA 6238*

Hak söz acı gelir. Doğru söz bazen kişinin çıkarına ters düşebilir, fakat bunu kabul etmekten başka çaresi yoktur. *MNÖ 4000 < AVP-1*

Hak söz ağıdan acıdır. Gerçekler insana bazen büyük üzüntüler verebilir. Fakat gerçeği değiştirmek imkânsızdır. *ÖAA 1348 < VI 423* → **Doğru söz**

Hak söze mecnun dahi razı olur. Hiç kimse gerçek olan bir şeye karşı çıkamaz. *Ş 1697*

Hak yerini bulur. Gerçek her zaman üstün gelir, haklıya hakkı verilir. *ÖAA 1350*

Hak yerini bulur, su çukurunu. Yapılan bir haksızlık uzun süre devam etmez, bir gün mutlaka son bulur. Aynı şekilde bir iş için emek sarfeden kişi de emeğinin karşılığını alır. *MNÖ 4005 < AVP-1*

Hakikat daima galip olur. Haklı olan, doğru söyleyen her zaman kazanır.

Haklı söz haksızı Bağdat'tan çevirir. İkna edici doğru söz, yanlış yoldaki kimseyi doğru yola yöneltir. *OAA 1347 < AVP-1*

Her bilinen söylenmez. Bazen gerçeği öğrenmek birilerinin felâkete uğramasına neden olabilir. Bu durumda gerçeği gizlemekle o kişileri uğrayacağı felâketten korumuş oluruz.

Her doğruyu söylemek iyi değildir. Doğruyu söylemek büyük bir zarara yol açacaksa söylememek daha iyi olur.

İki adam "Başında fesin yok" derse, elini başına çal. Ayrı ayrı kimseler aynı şeyi söylüyorlarsa, bu mutlaka doğrudur. *TDK-1 s.140*

İnsan rüyada görse inanmaz. Bazen öyle olaylar olur ki, gerçek olduğuna inanılması zordur.

Kar erir, pislik ayaza çıkar. Pislikleri kapatan durum ortadan kalkınca, kötülükler açığa çıkar.

Kora bakanın gözü kamaşır. Bazı gerçekler insanı olduğundan fazla etkiler. *MNO 5099 < AVP-1*

Karanlıkta helva yiyenin sırrını Mevla bilir. Hiç kimseye belli etmeden, gizli saklı iş yürütenlerin gerçekte nasıl kimseler olduğunu yalnızca Tanrı bilir. *MNO 5133 < AVP-1*

"Kör kadı" diyecek kadar doğru söz de işe yaramaz. Gerçek de olsa söylenmeden önce sonuçları düşünülmeli. *ET 3185*

Küpe küp deyince küp adama düp der. Kişinin açık taraflarını yüzüne karşı söyleyen kişi, karşılığında da kötü sözler duyar. *OAA 1956 < Ş 3026*

Mızrak çuvala sığmaz/girmez. Herkesin gördüğü, bildiği şeyi saklamak mümkün olmaz. *OAA 2012 < Ş 3452*

Minare de doğru, ama içi eğri. Bazen çok dürüst ve namuslu sandığımız kişiler bile namussuz, sahtekar çıkabilir.

Seyirciye zeval olmaz. İnsan bir şeyi veya yaptığı işi gizlemeye gerek duymuyorsa etrafta bunu görenler olabilir. Bunu engellemek için onlara katı davranmaya hakkı yoktur.

Sivri demir çuvalda durmaz. Başkalarının gözü önünde yapılan bir iş gizli tutulamaz. *MNO 7228 < AVP*

"Şaşı, çakır" demektense "Kör" dede kurtul. Kişi, bazen karşısındakine gerçeği açıkça söylemeye çekindiği için birtakım benzetmelerle onun kusurunu anlatmaya çalışır. *MNO 7449*

Takke düştü, kel göründü/açıldı. Bir kusuru olan kişi bunu ne kadar saklamaya çalışsa da gerçek bir gün mutlaka ortaya çıkar. *Ş 1406*

Yarasa güneşe düşmandır. Gizli işler çevirerek, düzenbazlıkla geçinen kimselerin en korktuğu şey gerçeğin bir gün ortaya çıkmasıdır. *RS s.409*

→ DÜRÜSTLÜK, GİZLİLİK, ALDATMA

Çok yaşayan bilmez, çok gezen bilir

GEZİ

Gezi, yolculuk, seyahat, gezme, gezip dolaşma; bir yerden bir yere özellikle uzak bir ylere gitme anlamına gelir. Gezen kişi hayatı, insanları, dünyayı daha iyi tanır, öğrenir. Evinden barkından uzak olmak meşakkatli olmakla birlikte insanı terbiye eder. Evinin yurdunun kıymetini daha iyi anlar. Geleneksel kültürümüzde gezerek tanıma ve öğrenmeye ayrı bir değer verilmiştir. Ayrıca insanın en iyi şekilde gezilerde tanınabileceği, anlaşılabileceği belirtilmiştir.

Atın varken yol tanı, ağan varken el tanı. İmkân varken gezip görmeli, dost, arkadaş edinmeli. *OAA 403*

"Bee" dediğin hep keçi olsa dağ taş sürü kesilirdi. Bir insan ne kadar çok gezerse bilmediği canlıları tanıma fırsatı olur. *MNO 1321 < AVP-1*

Bir insanı tanımak için kendisiyle yol arkadaşlığı etmelidir. Yolculuklar sırasında kurulan arkadaşlıklarla insanlar birbirlerini daha iyi tanırlar.

Bir insanı tanımaya birlik sefer gerek. Kişiler birbirlerini daha iyi tanımak için b irlikte seyahat etmelidir. *MNO 1591*

Bir kişiyle ya alışveriş etmeli ya yola gitmeli ki ne olduğu bilinsin. Kişilerin karakterleri alışverişte veya yolculukta belli olur. *ET 1190*

Çok gezen çok bilir. Kişi gezdikçe yeni şeyler öğrenir. *OAA 815 < AVP-1*

Çok gezen tavuk ayağında pis getirir. 1. Çok gezen kadın adına leke sürer. 2. Kötü, zararlı çevrelerde dolaşan kişi, kötü huylar öğrenir. *OAA 816 < AVP-1*

Çok gezip dolaşanın başına türlü bela gelir. Çok gezenler güvenli olmayan yerlere de gideceklerinden tehlikelerle karşılaşabilirler. *MNO 225 < AVP-1*

Çok okuyan değil, çok gezen bilir. Kişi ne kadar çok okusa da, gezip görmek onu daha çok bilgi sahibi eder. *MNO 2239 < AVP-1*

Çok seğirten çabuk yorulur. Gereksiz yere dolaşanlar çabuk yorulur. *MNO 2240 < AVP-1*

Çok yaşayan/okuyan bilmez, çok gezen bilir. Çok gezen, çok yer görür, bilgisini artırır. Çok okuyan görmüş kişi kadar bilemez. *OAA 825 < ET 1653*

Dağda gezen ayıya da rastlar kurda da. Tehlikeli yerlerde dolaşan kimsenin başına çeşitli kazalar gelebilir. *MNO 2315 < AVP-1*

Deve Kâbe'ye gitmekle hacı olmaz. Kötü niteliklere sahip kişiler değerli kimselerin bulundukları yere gittikleri zaman, bu onların da değerli oldukları anlamına gelmez. *OAA 931 < Ş 1933*

Dolaşan tilki yurt bulur. Bekleyenler değil, gezenler çeşitli imkanlarla karşılaşırlar. *TDK-2 s. 39*

Evceğizim evceğizim, sen bilirsin halceğizim. Çok gezenler zaman geçtikçe evlerine özlem duymaya başlarlar. *MNO 3471 < AVP-1*

Gece gezenin ayağına pislik bulaşır. Pek çok kötü olay gece gerçekleşir. Gece gezenler bu kötü olaylarla karşılaşabilirler. *TDK, 1 s. 123*

Gez dünyayı gör Konya'yı. Her insan fırsat buldukça değişik yerler gezmeli, değişik şeyler görmelidir. *MNO 3747 < AVP-1*

Gezen ayağa taş değer. Çok gezen kimse, kendisine zarar getirebilir. *OAA 1258 < AVP-1*

Gezen güzel olur, oturan gazel okur. Gezenler değişik güzelliklerle karşılaşırken, hiçbir yeri görmeyenler boş konuşmakla yetinirler.

Gezen kurt aç kalmaz. Dolaşan ve araştıranlar geçimlerini sağlayabilecek imkanları bulabili er. *OAA 1259 < AVP-1*

Gezenin kaşı şişer, oturanın başı. Gezmeye, değişik yerler görmeye fırsat bulan kişi kültürünü daha da artırır. Gezmeyi sevmeyen hep aynı yerde kalmayı tercih eden kişinin kültür seviyesi ise hep aynı kalır. *MNO 3750 < AVP-1*

Gezmekten hevesini alsa, deli alır. Kişi gezmekten, değişik yerler görmekten bıkmaz. *MNO 3753 < AVP-1*

Gidip de gelmemek var, gelip de görmemek/bulmamak var; hakkını helal et. Kişi uzak bir yere giderken yakınlarıyla helâlleşmelidir. Çünkü gittiği yerden dönmeyebilir, dönerse de yakınlarını bulamayabilir. *OAA 1263 < AVP-1*

Gurbet adamı terbiye eder. Memleketinden, sevdiklerinden uzak yaşayanlar daha çabuk olgunlaşırlar. *MNO 3884 < AVP-1*

Gurbet meşakkat. Bilmedikleri, tanımadıkları yerde yaşamak zorunda kalanlar çeşitli sorunlarla karşılaşabilirler. *MNO 3885 < AVP-1*

Gurbette geçen ömür ömür değildir. İstemedikleri yerde yaşamak zorunda kalanlar genellikle mutsuz olurlar. *MNO 3886 < AVP-1*

Her yeri gezmiş, gitmediği bir Gerede zindanı kalmış. Çok gezen ve çok yer gören kişiler için kullanılır. *Ş 3727*

İnsan gurbete bir dilim ekmekle çıkar da, bir torba ekmekle dönemez. İnsanlar gurbete istekle, umutla çıkarlar. Ama zaman geçtikçe geldikleri yerlere özlem duymaya başlarlar ve geri dönmek isterler. *RS s. 239*

İnsan kuş misali. İnsanlar çok değişik nedenlerle sürekli dolaşmak zorundadırlar.

İnsanın altından atını alırlar, amma yolunu alamazlar. İnsanlar gezmekten kolay kolay vazgeçmezler. *RS s. 240*

Osmanlının ayağı özengide gerek. Gezerek ve ticaret yaparak geçimini sağlayan kişiler bir yerde uzun süre kalamazlar. *RS s. 337*

Sen yolcu ben hancı iken bir gün elbet buluşuruz. Meslekleri benzerlik gösteren kimselerin karşılaşma olasılıkları yüksektir. *MNO 7135 < AVP-1*

Seyyah için dünya geniştir. Gezmeyi seven insanlar mutlaka gidecek bir yer bulurlar. *MNO 7175 < AVP-1*

Türk'ün ağzı nereye ise seferi oraya. Türkler geçimlerini nede sağlayabiliyorlarsa oraya gitmekten çekinmezler. *RS s. 392*

Yabana gidenin işini Allah bilir. Bilinmeyen yerlere gidenlerin nelerle karşılaşacakları belli olmaz. *RS s. 403*

Yolcu için yol mu yok, kurnaz için söz mü yok. Başarılı olmak isteyen kişiler bir yolunu bulur mutlaka amacına ulaşırlar. *MTA 15388*

Yolcu yolcuyu yolda bulur. Aynı işi yapan kişiler bir gün karşılaşırlar. *MTA 6681*

Yolcunun işini Allah bilir. Yolculuk sırasında kişiler çok değişik olaylarla karşılaşabilirler. *RS s. 423*

Yolcuya sohbet haramdır. Yolculuk sırasında kişi konuşarak zaman kaybetmesi yerine çevreyi gözlemek daha yerinde bir davranış olur. *TDK-1 s. 207*

Yolcuya muhabbet haram. Yolculuklar sırasında konuşarak zaman kaybetmesi yerine çevreyi gözlemesi daha yerinde bir davranış olur. *RS s. 423 < SŞ*

Yolcuya yol, kurbağaya göl. İnsanlar zamanlarını kendilerine uygun şartlarda ve ortamlarda geçirirler. *RS s. 423 < ON*

Yolcuya yol yakışır. İnsanlar genellikle kendislerien uygun, en yakışan işlerle uğraşırlar. *MTA 6685*

Yurtta geçirilen bir kış, yabanda geçen yüz bahardan iyidir. Kendisini ait hissettiği yerde yaşamak insanlara daima huzur ve mutluluk verir. *MTA 2237*

Yolcu yolunda gerek. Yolculuğa çıkacak kimse, fazla oyalanmadan bir an önce yola çıkmalıdır. *OAA 2605*

Yolcu yolundan kalmaz. Yolculuk yapmak zorunda kalanlar sorunlar karşısında çözüm bulur ve yolculuklarını tamamlarlar. *ET 3956*

→ EV, ARKADAŞ, KARARLILIK

Ağacı güzel yapan yapraklardır

GİYİM KUŞAM

Giyim kuşam, örtünüp korunmak amacıyla giydiğimiz şeylerdir. İnsanlar güzel görünmek için güzel giysilerle kendilerini süsler. Süslenme herkesin kendi maddi olanakları ölçüsünde olur. Dış görünüş bir yere kadar itibar sağlar. Hırpani kıyafetli bir kimseye pek aldırış eden olmaz. Öz değerlerimizi geliştirip, kendimizi onlarla süslerken giyimdeki güzellik bunların yanında sönük kalır. Geleneklerimizde de temiz ve düzenli bir giyimin insanı güzelleştirdiğine, ama bunun yeterli olmadığına, iç güzelliklerle süslenmek gerektiğine inanılır.

Ağacı güzel yapan yapraklarıdır. Yapraklar ağaca nasıl güzel bir görünüm veriyorsa, iyi ve temiz giyim de insanı daha güzel ve çekici gösterir.

Al da giyer yaraşır, şal da giyer yaraşır. Fiziği güzel olan bazı insanlar giydikleri her türlü kıyafeti yakıştırmasını bilirler. *MTA 1261*

Al giyen alınır, mor giyen salınır. Her insanın kıyafetlerinde tercih ettiği renk farklı olabilir. *MTA 1262*

Börküm eski, sözüm geçmez. Kötü kıyafet insanın kalitesini düşürür. *VI 371*

Çirkin bürünür, güzel görünür. Çirkin bir insan güzel giyinerek ve süslenerek bu özelliğinin büyük bir bölümünü gizleyebilir. *MNO 2165 < AVP-1*

Elbise oynatır, para söyletir. Seçilen giyim biçimleri insanların davranışlarını etkiler. Giyim biçimi de maddi güce dayanır. *TDK-1 s. 108*

Elbise yürüyüş belletir, para dil belletir. Güzel giyinen kimse kendini rahat hisseder. Para sıkıntısı çekmeyen kişi de neşeli ve konuşkan olur. *TDK-1 s. 108*

Esmere al bağla, karşısına geç ağla. Teni esmer olan kişilere kırmızı renkte kıyafet yakışmaz. *OAA 1149*

Eşek büyüdü, semeri küçüldü. Herkes yaşına göre giyin-

melidir. Çocuklar çocuk gibi, gençler genç gibi, yaşlılar da yaşlı gibi. *ET 415*

Güzele ne yaraşmaz/yakışmaz. Güzel ve çekici kimselere her çeşit kıyafet yakışır. *OAA 1335 < Ş 3339*

Güzellik ondur, dokuzu dondur. Güzel görünmenin en önemli yolu iyi giyinmektir. *OAA 1340 < Ş 3336*

İhtiyarı yiğit eden elbisedir. Güzel ve temiz kıyafet insanı olduğundan daha genç ve çekici gösterir. *RS s. 232*

İnsanın gösterişi kumaş, ağacın gösterişi yaprak. Ağaçlar yapraklarıyla nasıl daha güzel görünüyorsa, iyi bir giysi de insanı olduğundan daha güzel gösterir.

Kalıp kıyafetle adam adam olmaz. İnsanın değerli ve saygın bir kişiliğe sahip olabilmesi için yalnızca kıyafetinin güzel olması yetmez. *ET 2787*

Kişi kıyafetinden bellidir. Titiz, görgülü kişi iyi giyiminden belli olur. *ET 3107*

Kürk ile börk ile adam olunmaz. Giyim kuşam bir insanın gerçek değerini göstermez. *MNÖ 6079 < AVP-1*

Kürkü giymeli, fakat yakasını kirletmemeli. İnsan temiz giymedikten sonra istediği kadar pahalı ve kaliteli kıyafet giysin, kimse onu beğenmez. *MNÖ 6080 < AVP-1*

Lacivert beyaz giyme toz olur, pembe giyme söz olur; kahverengiyle bozdan ayrılma. Kişi kılık kıyafetine özen göstermeli, topluma aykırı, dikkat çekici, uygunsuz şeyler giymemelidir. *MNÖ 6085 < AVP-1*

Odunu da giydirsen adam olur. İyi giyim çok çirkin kişiyi bile güzel ve çekici gösterir. *ET 780*

Pehlivan kılık kıyafetle olmaz. Giyim kuşam insanı güzel gösterebilir, ama diğer insanlara üstünlük sağlamasında bir rolü olmaz. *ET 1380*

Ye kürküm ye. Önemsiz hiçbir nitelik olmayan kişiler bile bazen kaliteli bir kıyafetle çevresindekilerden itibar görebilir.

→ GÜZELLİK, GÖRÜNÜŞ

Alemin tenceresi kapalı kaynar.

GİZLİLİK

Gizlilik, başkalarından uzak olma durumu; başkalarının kendisinin yaptıklarını görmemesi, işitmemesi, işlerine burnunu sokmaması isteği. İnsanın görülen kısmının derinlikleride bir de gizli, kendine sakladığı bir yanı vardır. Bazen insan bunları başkaları ile paylaşmak isteyebilir. Ancak atalarımız sırrımızı kendimize saklamamızın daha emniyetli olduğu yönünde bizi uyarırlar.

Acıkan ne yemez, acıyan ne demez. Aç kalmış kişi ne bulsa yer, yemek seçmez. Derdi olan kişi de, başkalarından yardım görmek için hep derdinden bahseder.

Açık kaba it değer. Bazı konuların gözden uzak tutulmasında fayda vardır. *ÖAA 41 < AVP-1*

Açık yara adam öldürmez. Kişi bir derdi olunca bunu herkesten saklamamalıdır. Aksi halde derdine çare bulması çok güçtür. *TDK2 s. 19*

Açma sırrını dostuna, o da söyler dostuna. Kimsenin bilmesini istemediğin bir sırrını en yakın dostuna bile söyleme. Aksi halde o da kendi dostlarına söyler ve böylece herkese yayılır.

Akil isen açma sırrını dostuna; dostunun dostu vardır, o da söyler dostuna. Gizlenmesi gereken öyle konular vardır ki en yakın dosta söylenmesi bile gizliliği ortadan kaldırabilir.

Alemin tenceresi kapalı kaynar. Kişilerin özel hayatları sadece kendilerini ilgilendirir. *MNÖ 385 < AVP-1*

Ay ışığında ceviz silkilmez. Gizli işler herkesin gözü önünde yapılmaz. *OAA 374 < Ş 313*

Akar akar da durulur. Çılgınca yaşamayı seven kimseler bir süre sonra böyle yaşamaktan vazgeçerler. *TDK-1 s.34*

Azan kulun belâsı yakın. Nefsine hakim olamayan kimselerin başı dertten kurtulmaz. *TDK-1 s.54*

Azan kuşun ömrü az olur. İçinde bulunduğu şartları düşünmeden hareket edenler çeşitli tehlikelerle karşılaşabilirler. *TDK-1 s. 54*

Azan yılan yol üstüne çıkar. Kendine hakim olamayan, taşkınlık eden kimselerin başına mutlaka kötü bir iş gelir. *TDK-1 s. 54*

Baş yarılır börk/fes içinde, kol kırılır yen içinde. Belirli çevre içinde kalması gereken konuların başkalarına duyurulması sakıncalı olabilir. Onun için sadece ilgili kişilerin arasında kalmalıdır. *Ş 975*

Baş yastığı, baş derdini bilmez. 1. Öyle problemler vardır ki kişiler başkalarına hissettirmeden çözmek zorundadırlar. 2. Kişilerin karşılaştığı problemler genellikle diğer insanları pek ilgilendirmez. *OAA 459*

Bir tencere kaynıyor, amma içinde et mi, dert mi kaynıyor. Kişilerin özel hayatlarında yaşadıklarını başkaları bilmez. *RS s. 93*

Bir işi bitirmeyince bir işe koşma. İnsan bir işle uğraşırken başka bir işe heveslenmemeli. *RS s. 91*

Birdenbire gelen devlette hayır yoktur. Fakir ve yoksul olduğu herkesçe bilinen biri bolluk ve lüks içinde yaşıyorsa o kişinin kanun dışı yollardan kazanç sağladığı kesindir. *Ş 1154*

Coşkun su aka aka durulur. Her işin aşırısına kaçan kimseler bir süre sonra bu huylarından ister istemez vazgeçerler. *RS s. 106*

Çabuk parlayan çabuk söner. Bir takım yollarla layık olmadığı bir mevkiye gelen kimse o işi gerektiği gibi yapamayacağından onu o görevden çabuk alırlar. *Ş 1546*

Çok çabalayan çok yorulur. Yaptığı işte acelecı ve sinirli davranan yorgunluktan işin sonunu getiremez. *MTA 1574*

Çok kucaklayan az devşirir. 1. İnsan kaldıramayacağı yükün altına girerse yaptığı işten fazla bir şey elde edemez. 2. Açgözlülük edip, bir şeyden kapasitesinin üzerinde yarar sağlamaya çalışan o şeyin verebileceğinden çok daha azını elde eder. *Ş 1644*

Dam duyar, damdan lov duyar, lovdan yel duyar, yelden el duyar. Bazen gizlenmek istenen bir konu ağızdan ağıza geçerek tüm topluma yayılabilir. *TDK-1 s. 98*

Dört duvar ayıp saklar. Özel konuların konuşulan yerde kalmasında fayda vardır. *TDK-1 s. 98*

Duvarın kulağı olur/var, gözünü de unutma. Gizli kalması gerekenlerin her an duyulma ihtilmali vardır.*TDK-2 s. 41*

Duvarın kulağı var. Gizli kalması gerekenlerin her an duyulma ihtilmali vardır. *MTA 1646*

El adamı iğnenin deliğinden gözetlermiş. Bazı insanlar başkalarının özel hayatlarına merak duyarlar. Öyle insanlardan sakınmak gerekir. *TDK- 2 s. 41*

El senin aynadan göremediğini duvardan görür. 1. Kişinin kendisinin bile farkedemediği bazı özellikleri başkalarının farketmesi daha kolaydır. 2. Bazı kişiler başkalarının açık noktalarını yakalamak için özel çaba sarfederler. *RS s. 164*

El seyirden usanmaz. Meraklı insanlar başkalarının özel hayatlarını seyretmekten zevk duyarlar. *RS s. 164*

Eşeğin kuyruğunu kalabalıkta kesme, kimi uzun der, kimi kısa. İnsanların gözü önünde yapılan bazı işler, herkesin, değişik fikirler ileri sürmesi nedeniyle istenmeyen şekilde sonuçlanabilir.

Evinde delik, böğründe yara, var sırlarını ellerde ara. Gizlemesinin bilmeyenlerin sırlarını herkes duyar. *TDK-1 s. 119*

Eşeğin boynuzu olsa, dünyada mahluk bırakmaz. İstemekle her şey kolayca elde edilebilse hiç kimse çalışmaya gerek duymaz. *RS s.172*

Gece yavaş, gündüz hızlı konuşmakta beis yoktur. Her konunun yeri ve zamanı vardır. Bunlara uymayanlar sıkıntılarla karşılaşabilirler. *RS s. 185*

Gece yavaş konuş, gündüz etrafına bak da konuş. Gizli bir konu konuşulurken, başkalarının duyabilleceğini de düşünmek gerekir. *TDK-1 s. 123*

Gecenin gözü yoktur. Gece yapılanların duyulma ihtimali daha azdır. *MTA 6214*

Gizli çamaşırları açma. Herkesin gizlemek istediği bir şeyi vardır. Bunları açığa çıkarmak iyi değildir. *RS s. 190*

Gizliyi kimse sevmez. Yaptığı her işi gizlemeye çalışanlara toplumda güvenilmez. *RS s. 190*

Her evin tenceresi kapalı kaynar, bilmezsin içinde ne kaynar. Kişilerin özel hayatlarında yaşadıkları nı başkaları bilmez. → **Herkesin**

Her gördüğünü dost sanıp gizli sırrını söyleme. Kişiler çok iyi tanınmadıkça sırlar açıklanmamalıdır. Çünkü o sırlar kişinin aleyhine kullanılabilir. *RS s. 215*

Her günah papaza söylenmez. Öyle konular vardır ki mutlaka gizli kalması gerekir. *TDK-2 s. 54*

Her sözü söyleme, yerin kulağı var. Konuşurken dikkatli olunmalıdır. Çünkü farkında olmadan söylenecek bir sır yayılabilir. *RS s. 222*

Herkesin kazanı kaynar, içindeki et midir, dert midir kimse bilmez. Kişilerin özel hayatlarında yaşadıklarını başkaları bilmez. *RS s. 221*

Herkesin tenceresi/kapağı/gizli kaynar. Herkesin özel hayatı gizlidir ve diğer insanlar tarafından bilinmez. *ÖAA 1142 < ET 95*

Haşarı at kendine ziyan verir. Düşünmeden hareket edenler sadece kendilerine zarar verirler. *RS s. 209*

Hızlı sağanak tez geçer. İnsan bir işe başlarken çok istekli ve hırslı olur, ama daha sonra bıkkınlık duyar ve yavaşlar.

İbadet de gizli kabahat de. Nasıl ki ibadet sadece Allah'la kul arasında kalması gereken bir konuysa, hatalar da sadece kişinin kendisini ilgilendiren bir konudur. *ÖAA 1190*

İki dişin arasından çıkan, dünyaya yayılır. Düşünmeden söylenmiş basit bir söz, büyütülerek tüm dünyaya yayılabilir. *RS s. 233*

İyi mal, kötü gün içindir. İnsan değerli şeylerini açıkta bırakırsa kaybolur ya da çalınabilir, ihtiyaç duyduğunda da bulamaz. *TDK-1 s. 148*

Kaba ağaç benim olsun da gölgesinde kim dursa dursun. Bir maldan kimin faydalandığı pek önemli değildir. Önemli olan o mala sahip olmaktır. *RS s. 255*

Kalabalıkta görülen iş alacalı olur. Kalabalıkta yapılan bir iş herkesin ileri süreceği fikirlere göre sıkça değişeceği için amacına ulaşmaz.

Kan kussa "kızılcık şerbeti içtim" der. Bazı kişiler, problemleri ne kadar büyük olursa olsun bunları topluma belli etmezler. *MNÖ 5056 < AVP-1*

Kapa kapını, öv komşunu. Kişi evinin sırlarını saklamalı, başkaları hakkında da dedikodu yapmamalı. *RS s. 261*

Kapalı ağıza sinek kaçmaz. Düşünerek konuşanlar pek çok sorundan da korunmuş olurlar.

Kapat kapıcığını, methet komşucuğunu. İnsanlar kendi sırlarını gizlerken komşularının sırlarını öğrenmeye çalışmaktan da kaçınmalıdır. *RS s. 261*

Kapını bastır, Allah'ına öyle yalvar. Kişi özel sorunlarını önce kendisi çözmeye çalışmalıdır. *TDK-2 s. 62*

Kara kız karanlıkta sevilir. Gönül işleri açıktan açığa herkesin gözü önünde yapılmaz. *TDK-2 s. 62*

Karanlıkta görülen iş alaca olur. Karanlıkta yapılan iş iyi seçilemediği için insanları hataya düşürebilir. *RS s. 263*

Kazan üstü kapalı kaynar. Bazı işlerden daha iyi verim alınabilmesi için gözlerden uzak tutulmasında fayda vardır. *MNÖ 5266 < AVP-1*

Kazanda kaynayanı içindeki kaşık bilir. Bir olayla ilgili gerçekleri sadece o olayla ilgili olanlar bilir. *MNÖ 5267*

Kelin ayıbını takke örter. Toplum tarafından hoş karşılanmayan işleri gizlemenin bir yolu mutlaka vardır. *ÖAA 1389 < ET 3049*

Kırıl, sarıl da ekini belli etme. Kişiler istenmeyen bir durumla karşılaşsalar da bunu mümkün olduğu kadar belli etmemelidirler. *RS s. 281*

Kimseye sırrını söyleme, yerin kulağı var. Konuşurken dikkatli olunmalıdır. Çünkü farkında olmadan söylenecek bir sır yayılabilir.

Kirli çamaşırlar gizlenmez. Sır olarak saklananlar mutlaka bir gün ortaya çıkar. *RS s. 289*

Kol kırılır yen içinde, baş kırılır börk/fes içinde. Belirli çevre içinde kalması gereken konuların başkalarına duyurulması sakıncalı olabilir. Onun için sadece ilgili kişilerin arasında kalmalıdır. *MNÖ 5693 <AVP-1*

Kurt kuş var, sus. Söylenen sözleri kişinin aleyhine kullanmak isteyenler olabilir. Onun için dikkatli konuşmak gerekir. *RS s. 306*

Ortaya düşen sır, bir daha saklanmaz. Herkes tarafından öğrenilen bir sır, sır olmaktan çıkar. *RS s. 337*

Pehlivan okçu / Pehlivan olan bir sırrı vermez. Bir işin inceliklerini öğrenen bunları bir başkasına anlatmak istemez. *MNÖ 6850 < AVP-1*

Sadakayı sağ elin verirken sol elin duymasın. Bir ihtiyaç sahibine yardım yapılırken bunu başkasının duymaması gerekir. *RS s. 354*

Sağ elin verdiğini sol el görmesin. Yardımın güzeli gizli yapılanıdır. *RS s. 355*

Ser verip sır vermemeli. Kişiler bir başkasına ait sırları ne olursa olsun saklamalıdırlar.

Sırrını dostuna, dostunu düşmanına açma. Kişiler kendi sırlarını saklarken dostlarının sırlarını da saklamayı bilmelidir.

Sırrına verme sırdaşına, darılır bir gün kakar başına. Kişiler ne kadar samimi olurlarsa olsunlar gene de sırlarını açmamalıdırlar. Çünkü bir gün bu samimiyet bitebilir. *TDK-2 s. 80*

Sırdaş aramak sırrını yaymak içindir. Kişiler arkadaşlarının sırlarını iyi niyetle de olsa güvendikleri kişilere açabilirler. Böylece sır herkes tarafından öğrenilir.

Sırrını düşmanın bilmesin dersen dosta dahi açma. Kişi önemli sırlarını en yakın dostlarına bile söylememelidir. *MNÖ 7198 < AVP-1*

Unun çoksa çörek et, yağın çoksa börek et. Kişinin elinde imkan varsa bunu gizlemek yerine en iyi şekilde değerlendirmelidir. *RS s. 395*

Yerin kulağı var/her sözü işitir. Gizli kalması gerekenlerin her an duyuma ihtimali vardır. Onun için dikkatli olunmalıdır. *Ş 3876*

→ DEDİKODU

Dile gelen ele gelir.

GÖNÜL

Gönül, sevgi, istek, düşünüş, hatır gibi ruh hallerinin yürekte bulunduğu farz edilen kaynağıdır. Gönül yüreğin manevi yönünü oluşturur. Geleneksel olarak Tanrı'ya ulaşmada yol gösterici olarak kabul edilir. Türk toplumunda bir işin gönül rızası ile yapılmasına inanılır.

Akşamdan oduna giden çok olur. Sıkıntısı az olan bir iş için gönüllü bulmak daha kolay olur.

Allah'tan hayır iste, hayır bulasın. İyi dileklerde bulunan kişinin istekleri gerçekleşir.

Atı suya götürürsün, ama içiremezsin. İnsana istemediği bir şeyi zorla kabul ettiremezsin.

Balık "Çok konuşurum, ama ağzım su dolu" demiş. Bir konuda gönülsüz olanlar o konudan kurtulmak için değişik bahanelerin arkasına sığınabilirler. *TDK-1 s. 58*

Ben eşek olduktan sonra semer vuracak çok bulunur. Kışı çekingen ve sessiz kalırsa herkes ondan faydalanmaya kalkışır. *ET 1097*

Bir arzuya bin altın feda olur. Kişi çok arzuladığı bir şeye sahip olmak için, değerinden fazlasını bile vermeye hazırdır. *MNÖ 1518 < AVP-1*

Bir gönüllü iki gönülsüzden iyidir. Bir işte isteyerek çalışan kimse gönülsüz çalışan birkaç kişiden daha verimli olur.

Çobanın gönlü olursa/olunca tekeden yağ/süt çıkarır. İnsan bir işi isteyerek ve severek yaparsa beklenilenden daha fazla iş yapar. *OAA 800 < Ş 1621*

Dervişin fikri neyse zikri de odur. Bir insanın görüşleri ve tutumu nasılsa yaptığı işler de o doğrultu da olur. *Ş 1849*

Dilden gelen elden gelmez. İnsan her söylediğini yapamaz. *MNÖ 2627 < AVP-1*

Dilden gelen elden gelse her fukara padişah olur. İnsan her söylediğini yapabilse, olmayacak şeylere de sahip olurdu. *OAA 950 < ET 1977*

Dile gelen ele gelir. Kişi söyleye söyleye sonunda isteğini gerçekleştirir. *OAA 952*

Dileksiz cennete girilmez. İnsanlar bir konuda başarılı olmak istiyorlarsa önce onu gönülden istiyor olmaları gerekir. *RS s. 137*

Fırındaki baklavada, kapıdaki köpeğin gözü var. Bazı insanlar hakları olmadığı halde pek çok şeye göz dikebilirler. *RS s. 183*

Gömleksizin gönlünden kırk arşın bez geçer. Bir konuda yokluk çekenler, o konuda ihtiyacından fazlasına sahip olmayı düşlerler. *TDK-1 s. 127*

Gönlüm yok vermeğe, un sererim örmeye/ipe. Yardım etmek istemeyenler çeşitli bahanelerle yardım etmekten kaçınırlar. *RS s. 192*

Gönül bir hümadır, daima yüksekten uçar. İnsanlar özlem duydukları konuları gerçekleşmiş gibi düşünür ve bundan mutluluk duyarlar. *MNÖ 3806 < AVP-1*

Gönül çocuğa benzer, gördüğünü durmayıp ister. İnsanın canı bir şey çekince bir an önce onu elde etmek ister. Tıpkı çocuk gibi, o da isteği gerçekleşmezse üzülür huysuzluk eder. *MNÖ 3809 < AVP-1*

Gönül masumdur, gördüğünü ister. İnsan, elde edemese de görüp beğendiği şeye sahip olmak ister. *Ş 3320*

Gönül cenneti ister, ama günah koymaz. Herkes dertsiz yaşamak ister, ama başını derde sokacak davranışlardan da kaçınmaz. *TDK-1 s. 127*

Gönül gitmeyen yere ayak gitmez. Bir işte başarılı olmak için önce istekli olmak gerekir. *RS s. 192*

Gönülsüz it gözsüz enikler. Gönülsüz yapılan bir işte mutlaka yanlışlık olur. *RS s. 193*

Gönülsüz köpeğin sürüye hayrı olmaz. İnsan bir işi istemeden yaparsa o işten hayır gelmez. *RS s. 193*

Gönülsüz davara giden köpekten hayır gelmez. Bir işi isteksiz yapan kişi o işe gereken özeni göstermez. *RS s. 193*

Gönülsüz köpek av avlamaz. İsteksiz kişi hiçbir işi yapmaz. *Ş 3317*

Gönülsüz köpek ava gitmez. Kişiye istemediği iş zorla yaptırılamaz.

Gönülsüz köpek sürüyü kurda kaptırır. İstemeden yapılan iş başarıya ulaşmaz. *RS s. 193*

Gönülsüz namaz göğe/göklere ağmaz. İsteksiz kılınan namaz kabul olmaz, isteksiz yapılan işten hayır gelmez. *OAA 1283 < AVP-1*

Gönülsüz yenen/İstenmeyen aş, ya karın ağrıtır ya baş. İstemeyerek yenilen yemek insana dokunur, bunun gibi istemeyerek yapılan işte iyi sonuç vermez. *OAA 1284 < AVP-1*

Gördüğüne çengel atar. Bazı kişiler her gördükleriyle arkadaşlık kurmak ister ve rahatsız edici olabilirler. *Ş 3267*

Göz gördüğünü/Ağız yediğini ister. Kişi zaman zaman alışkın olduğu şeylere karşı istek duyar. *OAA 1301*

Göz görür, gönül ister/çeker. İnsan görmediği bir şeye istek duymaz; ancak görüp beğendiği şeyi gönlü ister. *OAA 1303 < Ş 3285*

Her düşündüğün arzuna uymaz. İnsanın her istediği gerçekleşmeyebilir. *RS s. 214*

İbadet de kabahat de gönül şenliğiyle olur. İbadet de, suç da insanın isteğine bağlıdır. Zorlama ile insana istemediği şeyler yaptırılmaz. *RS s. 231*

İnsan gönlünün artığını söyler. İnsanlar genellikle ne dü-

sünüyorlarsa onu ifade ederler.

İnsan inat için kırk batman tuz yer. Bazı insanlar inat uğruna zarar göreceklerini bile bile yanlış davranabilirler. *TDK-1 s. 143*

İnsanın niyeti olmayınca gözü olsa da görmez. İnsan bir işi yapmak istemiyorsa isin sonundaki kazançları görmeyebilir.

İstediğin olmuyorsa olacağını iste. Kişi elde etmesi imkânsız olan şeyler yerine daha kolay elde edebileceği şeylere istek duymalıdır. *RS s. 244*

İstek olmayınca yemeğin tadı olmaz. İstekle yapılmayan bir iş, ne kadar güzel olursa olsun zevk vermez. *RS s. 245*

İsteksiz bakla değil, baklava bile yenmez. İnsan bir işi kendi isteğiyle yapmazsa o iş ne kadar güzel olsa da hoşuna gitmez. *RS s. 245*

"İstemem" diyenden korkmalı. Kişi ne kadar "İstemem" dese de, birgün o şeyi ne kadar çok istediği ortaya çıkar. *OAA 1566 < AVP-1*

İstemedikçe gözün deveyi bile görmez. Gönül istemedikten sonra imkanlar ne kadar büyük olursa olsun göze görünmez. *MTA 9009*

İstemem, yan cebime koy. Bazı insanlar isteklerini belli etmeden gizlice gerçekleştirmeyi tercih ederler.

İtin/Köpeğin duası kabul/makbul olsa(ydı) gökten kemik yağar(dı). Aşağılık kimsenin istekleri gerçekleşse, dünyada iyilik kalmazdı. *OAA 1594*

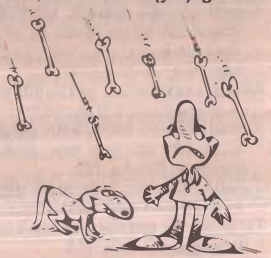

İstenmeyen aş, ya karın ağrıtır ya baş. Bir insan istemediği halde bir yiyeceği yemek zorunda kalır bundan olumsuz etkilenir. *OAA 1241*

İti döve döve koyuna yollarsan koyun gütmez. Bir insana zorla iş yaptırmaya kalkarsan iyi bir sonuç elde edemezsin. *TDK-1 s. 145*

Kabul olmayacak duaya "amin" denilmez. Olmayacak bir şey için boşuna uğraşılmaz. *Ş 2809*

Kaçanın ardından koşulmaz. İnsanları istemedikleri konularda zorlamanın bir anlamı yoktur. *TDK-2 s. 61*

Karganın gönlünden sahinlik geçermiş. İnsanlar daima kendilerinde olmayan özelliklerin özlemiyle yaşarlar. *RS s. 264*

Keçinin sevmediği ot karşısında biter. İnsanlar istemedikleri olaylarla sıkça karşılaşabilirler. *RS s. 273*

Kedi bütün gece rüyasında kuyruk görürmüş. İnsanlar kendilerini en çok ilgilendiren konuların özlemini duyarlar. *RS s. 273*

Kişinin gönlüne göre verir Mevla. Kişi gönlünden ne geçirirse Allah er veya geç onu verir. *RS s. 290*

Kedi ciğere yetişemezse "Bugün oruçtur" dermiş. Bazı insanlar isteklerini elde edemezlerse, kendilerine göre bir sebep bulur bu durumu kabullenmeye çalışırlar. *MNO 5301 < AVP-1*

Kedinin gözü sıçan deliğindedir. Bir şeyi çok isteyen kimse, onu elde etmek için fırsat bulmaya çalışır. *ET 3022*

Kişinin iradesi kendi elindedir. Yaşanılan hayatın olumlu veya olumsuz gelişmesi insanın vereceği kararlara bağlıdır. *ET 3113*

Kolu kırık işlemiş, gönlü kırık işlememiş. Kişi içinden geliyorsa, bir işi zor şartlar içinde de olsa yapar. Ama istemiyorsa kolay işi bile yapamaz. *MNO 5696 < AVP-1*

Koşan ata mahmuz vurulmaz. Canla başla çalışan kişiye daha fazla çalışması için baskı yapılmaz.

Köpek zorla ava gitmez. Kimseye istemediği bir iş zorla yaptırılmamalı.

Körün istediği bir göz, iki/ikisi olursa ne söz. Kişi istediği bir şeyin fazlasına kavuşursa sevinci büyük olur. *OAA 1897 < Ş 3387*

Lokma boğazdan geçmez, gönül hoş olmayınca. Kimse hoşuna gitmiyin bir şeyi elde etmeye çaba göstermez. *RS s. 313*

Mahzun gönül krallardan kız umar. Alçakgönüllü kişi herkesi kendisi gibi sanır. *MNO 6158 < AVP-1*

Namaza meyli olmayanın kulağı ezanda olmaz. Bir şeye ilgi duymayan kişi, o şeyle ilgilenmez. *MNO 6400*

Niyet hayır, akıbet hayır. İyi ve olumlu düşüncelere sahip olanların yaptıkları işler de iyi ve olumlu sonuçlanır. *Ş 3561*

Okumak bilmez, gözü defterdarlıkta. İnsanlar yapabilecekleri, kendilerine uygun isteklerde bulunmalıdırlar. *RS s. 334*

Özenmekle hacı olunmaz. Bir işi başarmak için istemek yetmez. Gayret sarfetmek gerekir. *TDK-1 s. 180*

Sağır işitmez/duymaz uydurur/yakıştırır. Sağır kişi duyamaz. Ancak yanında konuşanların hareketlerinden kendince sonuçlar çıkararak yorumda bulunur. *OAA 2205 < AVP-1*

Tazının yürüdüğünü tilki sevmez. Çoğu insan başkalarının kendisinden başarılı olmasını istemez. *TDK-1 s. 194*

Yasak, arzu doğurur. Meraklı bir yapıya sahip olan insanlar yasakların arkasındaki gerçeği öğrenmeye çalışırlar. *RS s. 410*

Yılan yarpuzdan kaçar, nereye gitse yarpuz karşısına gelir. İnsanlar bir şeyi istemeseler de karşılaşmak zorunda kalabilirler. *MNO 8324 < KM*

Zorla ava giden köpek bu kadar avlanır. Kişi istemediği bir işi yapmaya zorlanırsa, o işi baştan savma yapar. *MNO 8578 < AVP-1*

Zorla güzellik olmaz. Kişiye istemediği şeyler zorla kabul ettirilemez. *Ş 2136*

→ KARARLILIK

Katıra "cilve yap" demişler, çifte atmış.

GÖRGÜ

Görgü, bir toplum içinde var olan ve uyulması gereken saygı ve incelik kurallarıyla terbiyeye verilen addır. Ayrıca bir kimsenin karşılaştığı ve kişiliği üzerinde olumlu etki yapan deneysel bilgi, deneyim demektir. Toplumda saygı görmek, kabul edilmek topluma ve insanlara saygı duymaya bağlıdır. Görgü, insanları mutlu eden bir davranıştır. Görgüsüzlük toplumda hoş karşılanmaz. Görgü zamanla kazanılan bir özelliktir. Türk toplum hayatında görgü kuralları insan ilişkilerinde büyük rol oynar.

Ağır basar, yeğeni kalkar. Dürüstlüğün, iyi huylu insanların çok olduğu yerde sahtekâr, huzur bozucu, kötü huylu kişiler fazla tutunamazlar. *OAA 114 < Ş 164*

Ağır otur ki "bey" desinler. Ağırbaşlı, dürüst insanlara çevresindekiler sevgi ve saygıyla bakarlar. *OAA 119 < ET 169*

Ağır taş yerinden oynamaz, batman döver. Ağırbaşlı, efendi insanları herkes sever, bir kötülükle karşılaştığında onu koruyan çok olur. *OAA 120 < AVP-1*

Akıllı, edebi edepsizden öğrenir. İnsan dürüst, iyi huylu ol-

mayı, ahlâksız, kötü karakterli insanların yaptıkları davranışlardan kaçmakla daha çabuk öğrenir. *Ş 2593*

Akşamdan oduna giden çok olur. Sıkıntısı az olan bir iş için gönüllü bulmak daha kolay olur.

Almadığın hayvanı kuyruğundan tutma. İnsan satın almayacağı bir malı fazla kurcalayıp satıcıyı rahatsız etmemeli.

Arsıza bir sille, iki sille kâr değil. Utanmak, sıkılmak bilmeyen görgüsüz kimseler bir kaç kez uyarmakla yola gelmezler. *MNÖ 6..6 < AVP-1*

Arsızın yüzüne tükürmüşler, yağmur yağıyor demiş. Terbiyesiz, utanmaz insanlar kendilerine gösterilen tepkiyi duymazlıktan gelir, pişkinliğe vururlar. *OAA 343 < Ş 2506*

Asıl azmaz, bal kokmaz. İyi bir aileden gelen kimse ne kadar tahrik edilirse edilsin ailesinden aldığı terbiyeyi bozmaz. *OAA 352 < AVP-1*

Asil ile taş taşı, bed asıl ile yeme aşı. Temiz, iyi huylu aileden gelen kimsenin dostluğundan zarar gelmez; fakat ahlâksız, terbiyesiz bir soydan gelen kimsenin dostluğuna güvenilmez. *ET 436*

Aslan doğan aslan ölür. Temiz, dürüst kimseler öldükten sonra da öyle bilinir, kimse arkasından kötü söz söylemez.

Aslı ne ise nesli de odur. Bir insan ailesinden nasıl terbiye görmüşse, kendi çocuklarını da o terbiyeyle yetiştirir. *ET 1442*

Aslını inkar eden haramzadedir. Ailesinin fakir veya kaba görünüşlü olması insanı utandırmamalı. Bunu kabul etmemek için ailesini kötülemek doğru bir davranış değildir. *ÖAA 355 < ET 439*

Ata da soy gerek, ite de. İyi karakterli, dürüst bir soydan gelen her canlı sevilir, takdir edilir. *ÖAA 373 < AVP-1*

Bal veren arının iğnesi zehirsizdir. Dürüst, yardımsever, iyi huylu kimseler isteyerek hiç kimseye zarar vermezler.

Balık "Çok konuşurum, ama ağzım su dolu" demiş. Bir konuda gönülsüz olanlar o konudan kurtulmak için değişik bahanelerin arkasına sığınabilirler.

Cins horoz yumurtada öter. Topluma faydalı, değerli bir mevkiye ulaşacak insan daha küçükken kendini belli eder. *MNÖ 2000 < AVP-1*

Edebi edepsizden öğren. Ahlâksız, kötü huylu insanların davranışlarının yanlış olduğunu bilirsen, dürüstlüğü, terbiyeli olmayı daha kolay öğrenirsin. *Ş 368*

Edep en hayırlı mirastır / En hayırlı miras edeptir. İnsan ölümünde çocuklarına ne bırakırsa bırakın, en değerlisi verdiği eğitim ve terbiyedir. *MNÖ 2981 < AVP-1*

Edepsiz karşısındakini edepsiz eder. Terbiyesiz, utanmaz kimseler çevresindekileri de kendisi gibi olmaya teşvik ederler. *MNÖ 2985 < AVP-1*

Esrik devenin çulu eğri gerek. Herkes kendi olanaklarına göre yaşamını sürdürmelidir. Başkalarına özenip olanaklarını fazla zorlamamalıdır. *ÖAA 1150*

Görgülü kuşlar gördüğünü işler, görmedik kuşlar ne görsün ki ne işler. Kültürlü, yüksek bir aileden gelen kimse bu imkânlarla iyi bir eğitim görür ve iyi bir yere gelir; fakat fakir, kültürsüz bir aileden gelen kimse imkânları az olduğu için fazla ilerleyemez. *ÖAA 1292*

Her şey incelikten, insan kabalıktan kırılır. İnsanı çok kaba bir davranış veya kaba bir söz incitir. *MNÖ 4325 < AVP-1*

Hüner makbuldür, amma muteber olan hüsnü edeptir. İnsan her ne kadar kaabiliyetine göre değerlendirilirse de, önemli olan terbiyesidir. *Ş 3756*

İyi nasihat verilir, ama iyi edep verilmez. Güzel, doğru öğütler vermek kolaydır, ama iyi bir terbiye aşılamak o kadar kolay olmaz. *Ş 765*

Katıra "Cilve yap" demişler, çifte atmış. Görgüsüz, kaba kimselerden iyi bir davranış beklediğinizin alacağı cevap, yine görgüsüz ve kaba bir davranış olur.

Kemâlin var ise bulursun yerin. Terbiyeli, olgun, iyi karakterli insanlar toplumda her zaman iyi bir yer tutarlar. *MNÖ 5365 < AVP-1*

Kenarın dilberi nazik de olsa nazenin olmaz. Görgüsüz, cahil, terbiyesiz kişilerin yaşadığı çevreden iyi bir çevreye taşınan kimseler, oradaki insanlara uzun süre uyum sağlayamazlar. *MNÖ 5368 < AVP-1*

Kişi haddini bilmek edeptir. Kendini bilen, çevresini rahatsız etmeyen insan terbiyeli, dürüst, erdemli insandır. *MNÖ 5628 < AVP-1*

Kişi vezir olmakla adam olmaz. Parayla, zenginlikle, dürüst, iyi karakter sahibi olunmaz. *Ş 3120*

Nezaket para ile satılmaz. Saygılı, hoşgörülü olmak, maddi değerlerle ölçülmez.

Saygı saygına, terbiye alana göredir. Dürüst, terbiyeli ve saygılı bir karaktere sahip olmak, bunların doğruluğunu ve değerini bilenler içindir. *MNÖ 7074 < AVP-1*

Saygısız ağız anahtarsız açılır. Görgüsüz, terbiyesiz kimseler, her yerde gereksiz yere konuşup kendilerini belli ederler. *MNÖ 7075 < AVP-1*

Soy azmaz, soyuna çeker. İnsan ailesinden gördüğü görgü ve terbiyenin dışına çıkmaz, onu devam ettirir. *ÖAA 2293*

Soydur, çeker. Her canlıda soyunun karakterini yansıtan bir özellik bulunur. *MNÖ 7288 < AVP- 1*

Taş düştüğü yerde ağırdır. İnsan çok iyi bildiği ve yapabildiği işlerde iddialı ve söz sahibidir. *MNÖ 7567 < AVP-1*

"Taşımı ver" diyen Türklerdendir. Hediye olarak verilen bir şeyi tekrar geri istemek görgü kurallarıyla bağdaşmaz. *Ş 2386*

Yeğniyi yel alır, ağır yerinde kalır. Görgüsüz, kişiliksiz insanlar iyi insanların bulunduğu çevrede tutunamazlar. Olgun, iyi huylu insanlar, toplumda her zaman sevilir ve sayılırlar.

Yerine göre küçük büyüğü terbiye eder. Çocuklar bazen büyüklere bile örnek olacak davranışlarda bulunurlar. *MNÖ 8295 < AVP-1*

Yılanın huyu iyi olsaydı ayakları olurdu. Görgü kurallarını bilen ve uygulayan kişiler toplumda sevgi ve saygı görürler. *TDK-1 s. 206*

Yiğit yüzüne tükürtmez, leşine tükürtür. Dürüst, mert, sağlam kişilik sahibi insanlar hiçbir zaman, ahlâksız, terbiyesiz davranışlarda bulunup özelliklerine gölge düşürmezler. *ET 3943*

Yüz yüze bakmaya yer bırak. Başkalarına karşı daima kıncı ve görgüsüz davranmamalıyız; bir gün kırdığımız kişilerin yardımına muhtaç olabiliriz. *ET 3994*

→ SEVECENLİK, EĞİTİM

Isıracak it dişini göstermez

Görünüş, gözün ilk bakışta ya da zihnin dolaysız olarak algıladığı veya gerçeğe uymayan dış görüntüdür. İnsanlar genellikle görünüşe önem verirler. Dolayısıyla kişiler ilk önce dış görünüşlerine göre değerlendirilir, ama bu yetersiz bir değerlendirmedir. Zaman zaman görünüş öze ilişkin ipuçları verebildiği halde bazen de gözlemlerimiz yanıltıcı olabilir. Kimi kez insanın özüyle dış görünüşü farklılık gösterebilir. Önemli olan özün güzel olmasıdır. Onun için dış görünüşe aldanmamalı, özdeki güzelliğin bulunmasına çalışılmalıdır. Geleneksel Türk toplum yapısında insanların önce huy güzelliğine önem verilir.

Aç at kişner, aşık sesler. Her insan düşüncelerini kendilerine uygun yöntemlerle ifade eder. *MTA 1155*

Aç gez, tok görün. Kişi ne kadar güçlü görünürse toplumda o oranda saygı görür. *TDK-1 s. 27*

Adam adamdır olmasa da pulu, eşek eşektir atlastan olsa çulu. Kültürlü, ahlâklı , iyi huylu insan fakir de olsa topluma yararlı bir insan olur. Fakat cahil, görgüsüz ve kötü huylu insan istediği kadar zengin olsun toplumda iyi bir yer tutamaz. *ÖAA 70*

Adam eşeğinden, kadın döşeğinden belli olur. İnsanların yaptıkları işler kendileri hakkında bir fikir verebilir. *TDK-1 s. 29*

Adamın ağzına bakarlar atına ona göre nal çakarlar. İnsanlara davranışları ve görünüşlerine göre değer verilir.

Adamın alacası içinde, hayvanın alacası dışında. Ahlaksız, kötü huylu insanlar bu niyetlerini dışa vurmazlar. *ÖAA 82 < Ş 1722*

Adamın yüzü değil, özü güzel olsun. İnsanı dış görünüşüne göre değil, karakterine göre değerlendirmeliyiz.

Ağzı eğri, gözü şaşı, ensesinden bellidir. Bir insanın kusurlu olup olmadığı tutum ve davranışlarından belli olur. *ÖAA 139 < Ş 216*

Ağzı eğri olanı arkadan tanımak olur. Bazı insanların öyle özellikleri vardır ki nerede olurlarsa olsun tanınmalarını sağlar. *MTA 1227*

Ala keçiyi gören içi dolu yağ sanır. Bazı önemsiz, işe yaramaz şeyler dış görünüşüne bakıldığında insana çok değerliymiş gibi görünürler. *ÖAA 206 < Ş 216*

Alçak eşeğin tımarı kolaydır. Bazı kişilerin dış görünüşlerine bakarak onların nasıl bir yapıya sahip olduklarını anlayabiliriz. *TDK-2 s. 21*

Alçak eşek her gün sıpa. Bir insan dış görünüşünü ne kadar değiştirmeye çalışsa da herkes onu yine bildiği gibi tanır. *TDK-1 s. 37*

Aslı olan tırnağından belli olur. Kişilerin kişilik yapıları ve yetişme tarzları görünüşlerinden belli olur. *MTA 1328*

Astar bol olmayınca yüze gelmez. İnsan bir işi yapmaya karar verdiği zaman o iş için gerekli olan şeyleri biraz fazla bulundurmalı. Çünkü ufak tefek aksiliklerden dolayı fazlaca bir harcama gerekebilir. *ÖAA 356 < AVP-1*

Atın suratını değil, süratini överler. Kişiler dış görünüşleriyle değil yaptıklarıyla değerlendirilir.

Ay doğuşundan, insan yürüyüşünden bellidir. İnsanların yürüyüşlerinden içinde bulundukları durum anlaşılabilir. *ÖAA < AVP-1*

Azgın köpek leş başında belli olur. İyi veya kötü özellikler, yapılan işlerde belli olur.

Baca eğri de olsa dumanı doğru çıkar. Dış görünüşü kötü de olsa, dürüst, iyi huylu insanlardan topluma zarar gelmez. *ET 960*

Balcı kızı daha tatlı. Yapılan işlerin nitelikleri çoğu kez yapanları etkiler. *ÖAA 442*

Bir görüş bir kör biliş. Kişileri tanımak için bir kere görmek yetmeyebilir. *ÖAA 524*

Bir "yemem" diyenden kork, bir "oturmam" diyenden. Bazı insanlar açgözlü ve sahtekar olduklan halde alçakgönüllü ve dürüst görünmeye çalışırlar. *ÖAA 666 < AVP-1*

Bodur tavuk her gün piliç. Ufak yapılı kimseler yaşlarını daha küçük gösterirler. *ÖAA 668 < Ş 1237*

Çaylağı uçuşu ile bilirler; çeviği yürüyüşü ile bilirler. Herkes özelliklerine göre tanınır ve değerlendirilir. *MTA 355*

Çektirmeyi gördüm, imrendim; içine girdim öğrendim. Bazı konular insana uzaktan hoş görünebilir, ama işin içine girince göründüğü gibi olmadığı ortaya çıkar. *RS s. 111*

Çil tavuğu gören içi dolu yumurta sanır. Bir olayın her zaman aynı sonuçlara yol açacağını düşünmek yanlıştır. *TDK-1 s. 80*

Çok havlayan köpek ısırmaz. Yalnızca bağınp çağırarak tehditler savurarak korku yaratmak isteyen insanlar aslında zararsız ve tehlikesizdirler. *ÖAA 817 < ET 1637*

Çul içinde/altında aslan yatar. 1. Bazen çok güzel, kaliteli ve değerli şeyler çirkin, değersiz, berbat bir görüntü altında karşımıza çıkarlar. 2. Önemli, güçlü, kültürlü bazı insanlar kılık kıyafeti iyi değilse, bütün bu özellikleri göze görünmez. *ÖAA 833*

Damara bak, kan al. Dış görünüş iç görünüşün aynası sayılabilir. Onun için bir insanın dış görünüşü de önemlidir. *MTA 1583*

Davulun sesi uzaktan hoş gelir. Davulun sesi irak-
tan sadalı işitilir. Çoğu kez olaylar dıştan bakıldığında farklı, içine girildiğinde farklı olabilir. *MTA 6135*

Deve Kabe'ye gitmekle hacı olmaz. Bazı şeyleri inanarak ve isteyerek değil de, sırf gösteriş için yapmakla kişilik sahibi olunmaz. *EKE 69 :16*

Dışardan yeşil türbe, içine girdim estağfurullah tövbe. Bazen bir şeyin dış görünüşüne bakıp değerli olduğunu sanırız; fakat dikkatle incelediğimizde göründüğü kadar değerli olmadığını anlarız. *MNÖ 2608 < AVP -1*

Dışarısı orma, içerisini sorma. Bazı konular dışarıdan kişilere çok çekici, cazip gelebilir. Ama işin içine girilince bu cazibe kaybolur. *MTA 6146*

Dışı eli yakar, içi beni (yakar). Bazı konular, bilmeyenlere cazip gelirken bilenler için rahatsız edici olabilir. *EKE 70:27*

Dostlar alışverişte görsünler. Bazı kişiler istemedikleri bir şeyi yapmak zorunda kaldıkları zaman gereği gibi değil yapmış olmak için yaparlar. *MNÖ 2817 < AVP-1*

Eğri ağaca "yayım", her gördüğüne "dayım" deme. Her şeyi dış görünüşüne göre değerlendirmek bizi genelde yanıltır ve hataya düşürür. *RS s. 153*

Eğri bakandan doğru iş istenmez. Bazı insanlar bir işi yapmak istemediklerini belli ederler. Böyle kişilerden o işi yapmasını istemek yersiz olur. *RS s. 153 < AVP-1*

El terazi göz mizan. Bir iş isteyerek yapıldığı zaman en iyi ve doğru sonuç alınır. *RS s. 167*

Elin hastası ele uyur gelir. Bir insanın çektiği büyük bir sıkıntı başka birine önemsiz bir şeymiş gibi görünür. *TDK-1 s 110*

Er gözünden, yiğit sözünden belli olur. Kişilerin düşünceleri bir bakışla veya birkaç sözle belli olur. *RS s. 167*

Eşeğe altın semer vursalar eşek yine eşektir. 1. Değersiz işe yaramaz bir şey ne kadar zengin bir şekilde donatılsa da vereceği fayda aynıdır. 2. Görgüsüz, cahil, değersiz bir insanın dış görünüşü ne kadar değiştirilse de, kişiliği değişmez. *ÖAA 1151 < AVP-1*

Et kanlı gerek, yiğit canlı. Kişiler görünüşlerine ve özelliklerine göre davranmalıdırlar. *ÖAA 946*

Ete bakma, dona bakma, içindeki cana bak. İnsanların davranışları değil, o davranışların arkasındaki düşünceler önemlidir. *MNÖ 3420 < AVP-1*

Gölge düştüğü yeri belli eder. Kişilerin yaptıklarıyla karakterleri belli olur. *RS s. 191*

Gösterişsiz eşeğe iki adam biner. Ne istediğini bilmeyen

veya isteklerini savunamayanlar toplum tarafından kullanılırlar. *MTA 1730*

Görünen köy/dağ kılavuz istemez. 1. Bir insanın nasıl bir karakter sahibi olduğu davranışlarından, hal ve hareketlerinden belli olur. 2. Bazı şeylerin nasıl olduğu kimseye danışmaya gerek kalmadan kendini belli eder.

Görünüşe aldanma. Bir şey hakkında karar vermek için görünüşe bakmak insanı yanıltabilir. *ÖAA 1297*

Güdük/Cüce tavuk kendini piliç sanır. Bazı insanlar kendilerinde olmayan özellikleri varmış gibi kabul ederler ve ona göre davranmaya çalışırlar.

Hacı dediğimizin/sandığımızın hacı koltuğundan çıktı. Bazen çok dürüst ve namuslu sandığımız kişilerin bile uygunsuz bir iş yaptığını görürüz. *RS s. 202* → **Kime**

Hacı hacı olmaz gitmekle Mekke'ye, dede dede olmaz gitmekle tekkeye. Kötü kalpli, yalancı, sahtekâr insanlar arasıra iyi davranışlarda bulunarak bu kusurlarını örtbas edemezler. *ÖAA 1342 < Ş 1664*

Hamur yuğuruluşundan, kına karışılından belli olur. Her olayın gerçekleştirilme biçimi, sonucu hakkında bir fikir verir. *RS s. 205*

Havlayan köpek ısırmaz. Eğer bir insan sürekli konuşmakla zaman geçiriyorsa o kişiden bir iş yapması beklenemez. *RS s. 209* → **Çok**

Her ağacın meyvesi olmaz. Her isteyen, istediğini aynı derecede gerçekleştiremez. *ÖAA 1112 < Ş 3610*

Her ağaçtan kaşık olmaz. 1. Bir malzemeden kendi özelliğinin haricinde bir şey elde edilmez. 2. Görünüşü aynı, özellikleri farklı şeylerden aynı yarar sağlanamaz. *ÖAA 1398 < AVP-1*

Her arı bal yapmaz. Değerli gibi görünen her şey değerli olmayabilir. *ET 3607*

Her bıyık buran erkek, her çarşaf örten kadın olmaz. Bir insanın görünüşüne veya düşüncelerine bakarak bir işi yapabileceğine inanmak yanlış olabilir.

Her bir ağaçtan düdük olmaz. Her insanın özellikleri farklıdır. Herkesten aynı şeyi beklemek yanlıştır. *MTA 6271*

Her bir kuş kendi çalmasıdan/çalgısından tanınır. Herkesin kendine özgü davranış biçimleri vardır ve bunlara göre tanınırlar. *MTA 6276*

Her çiçek koklanmaz. Kolay elde edilebilecek gibi görünen şeyleri, bazen elde etmek zordur. *ÖAA 1400 < AVP-1*

Her damardan kan alınmaz. Zor durumda kalındığında, yardımsever gibi görünen kimselerden fayda sağlanamaz. *ÖAA 1402 < Ş 3657*

Her deliğe elini sokma, ya yılan çıkar ya çıyan. Her şeye karışma, karşındaki kişi ne kadar iyi görünse de kötü olabilir. *ÖAA 1403 < ET 3630*

Her eğri ağaçtan yay olmaz. 1. İşimize yarar gibi görünen bir şey, göründüğü kadar sağlam ve dayanıklı olmayabilir. 2. Bir şeyin gerçek değeri görünüşüyle değil, verdiği hizmetle ölçülür. *Ş 3612*

Her gördüğün buluttan yağmur yağmaz. Bir insanın karşısına çıkan her fırsattan olumlu sonuçlar çıkmayabilir. *TDK-1 s. 134*

Her gördüğüne kapılma. Karşılaşılan her insan iyi düşüncelere sahip olmayabilir. *MNÖ < AVP-1*

Her gördüğün sakallıyı baban sanma. Dost ve yardım sever gibi görünen herkese aldanma. İçlerinden kötü kalpli olanlar da çıkabilir.

Her ışıldayan altın değildir / Her parlayan altın olmaz. Uzaktan bakıldığında çok kaliteli ve çok değerliymiş gibi görünen şeyler aslında göründüğü gibi olmayabilir. *MNÖ 4270 < AVP-1*

Her kuşun eti yenmez (kuş var ki et yedirirler). Kolay elde edebileceğimizi sandığımız şeyler, göründüğü gibi kolay elde edilmeyebilir. *ÖAA 1449 < AVP-1*

Her sakallıya baba denmez. Bir kişinin ne iş yaptığı tipine bakarak anlaşılmaz. *Ş 3652*

Her sudan aptes alınmaz. Herhangi bir şey dışından bakıldığında güzel gibi görünse de özü çirkin olabilir. *Ş 3653*

Her taş baş yarmaz. Güçlü gibi görünen bazı insanların zamanla göründükleri gibi olmadıkları ortaya çıkar. *ÖAA 1152 < AVP-1*

Her terazi doğru tartmaz. Güvenilir olarak görülen bazı insanların bu güvene layık olmadıkları zamanla ortaya çıkar. *RS s. 224*

Her uzun ağaç selvi değildir. Dış görünüş itibariyle birbirine benzeyenlerin özellikleri farklı olabilir. *ET 3613*

Her ürüyen köpeğe taş atılmaz. Bazı insanların düşünceleri sadece lafta kalır, hiçbir zaman gerçekleşemez. Bu tip insanları fazla ciddiye almamak gerekir. *RS s. 224*

Her yumurtadan civciv çıkmaz. Bazı olayların gelişmeleri benzerlik gösterse de sonuçları farklı olabilir. *MNÖ 4369*

Her yuvarlağı koz mu sandın? Dış görünüş itibariyle birbirine benzeyenlerin özellikleri farklı olabilir. *MNÖ 4371 < AVP-1*

Her yüze güleni dost sanma. Bazı insanlar yalnızca çıkan için insana dost gibi görünürler. *ET 3730*

Herkesin içi ile dışı/yüzü bir olmaz. Bir insanın dıştan görünüşüne bakıp, onu nasıl bir karakere sahip olduğunu bilemeyiz. *MNÖ 4444*

Heybesi var torbası var, besbelli samana geldi. Kılık kıyafetine ve davranışlarına bakarak bir insanın nasıl bir karaktere sahip olduğunu anlayabiliriz. *MNÖ 4457 < AVP-1*

Isıracak it dişini/diş göstermez. Gerçekten tehlikeli olan kimseler, ne zaman saldıracaklarını belli etmezler. *ÖAA 1489 < VI 590*

Isırgan köpek havlamaz, avcı kedi mırlamaz. Bir işi yapmak isteyenler konuşarak zaman kaybetmek yerine o işi gerçekleştirmenin yollarını ararlar. *RS s. 230*

İçi beni yakar, dışı eli yakar. Güzel bir şey sahibine gün geçtikçe daha az zevk verir, fakat başkalarına halâ çekici ve çok güzel görünür. *ET 666*

İçi dışına uymayan kabak, öküzlere yalak. Düşündükleriyle yaptıkları farklı olanlara toplumda sevgi ve güven duyulmaz. *RS s. 231*

İçi dışına uymayan karpuz eşek ağzı sulandırır. Değersiz bir şeyin peşinden, o şeyden anlamayan kişiler koşarlar. *RS s. 231*

İnsanı görürsün, yüreğindekini ne bilirsin. İnsanı fiziki özellikleri gözle görülebilir fakat niyetinin ne olduğu bilinmez. *MNÖ 4791 < AVP-1*

İnsanın yere bakanından, hayvanın göğe bakanından korkulur. İnsanın gizli ve sinsi düşünenlerinden uzak durmakta fayda vardır. *TDK-1 s. 143*

İnsanın yüzü, yüreğinin aynasıdır. Genellikle insanların ne düşündüğü dış görünüşlerine de yansır. *RS s. 241*

İt de semiz, (amma) eti yenmez. Dış görünüşü güzel ola-

nın, aynı oranda faydalı olacağı beklenmemelidir. *TDK-2 s. 59*

İnsanın gösterişi kumaş, ağacın gösterişi yaprak. Yaprak ağaçlara nasıl güzel bir görüntü veriyorsa, temiz ve iyi giyim de insanı daha güzel gösterir.

İnsanla kitabın dışına aldanma, içine bak. Kitabın faydalı veya faydasız olduğu nasıl kabından anlaşılmıyorsa, insanın da iyi mi, kötü mü olduğu dış görünüşünden belli olmaz.

Kalabalık kaz sürüsü kılavuzsuz olmaz. Bir konuyla ne kadar çok kişi ilgilense de gene de yönlendiren biri olmalıdır. *TDK-2 s. 61*

Kara keçiyi gören, içi dolu yağ sanır. Görünüş bakımından insanların işine yarayacak gibi kabul edilen pek çok şey aslında faydalı olmayabilir. *RS s. 262*

Kedinin usluluğu sıçanı görünceye kadar. Bazı insanlar uysal gibi görünseler de hoşlanmadıkları bir konuda tepki gösterebilirler. *VI 216*

Kefen alacak adam yüzünden belli olur. Kişilerin görünüşleri ve davranışları yapacakları işe göre değişkenlik gösterebilir. *OAA 1386*

Kelin ayıbını takke örter. İnsanların dış görünüşlerindeki hoş olmayan özellikler gizlenebilir ama yok edilemez. *ET 3049*

Kepenek altında er yatar, çul altında küheylan. Her insan özelliklerine ve güçlerine göre yaşar. *OAA 1398 < Ş 3009*

Keyif kılığa bakmaz. Bazı insanlar dış görünüşlerine önem vermezler ve içlerinden geldiği gibi yaşarlar. *RS s. 280*

Kırlangıcın zararını biberciden sor. Bazı olayların sonuçları kişilere göre faydalı da olabilir zararlı da. *OAA 1414 < Ş 2981*

Kime Müslüman/Sünni desen haçı koltuğunda çıkar. Dürüst ve namuslu olarak bildiğimiz birinin bazen kendisine yakışmayan işler yaptığını görebiliriz. *VI 341*

Kişinin kalbi yüzünden bellidir. Genellikle insanların ne düşündüğü dış görünüşlerine de yansır. *RS s. 290 < AVP-1*

Koçluk kuzu kömde (ağılda) **belli olur.** İnsanların küçük yaşlardan itibaren davranış biçimleri gelecekteki yaşamları hakkında bir fikir verebilir. *MTA 1918*

Kurbağanın yürüyüşünü görüp dururken koşmasını ne sorarsın? Başarısız olan bir insandan hâlâ başarı beklemek yanlıştır.

Küheylan at, çul içinde de bellidir. Bilgi ve beceri sahibi kimseler görünüşü ne kadar kötü olursa olsun, gerçek kişilikleri kısa sürede anlaşılabilir. *OAA 1953 < AVP-1*

Leyleği kuştan mı sayarsın? Yazın gelir, kışın gider. 1. Bazı insanlar çok çalışkan ve hevesli görünürler, ama bir süre sonra bıkar işi bırakırlar. 2. Bazı insanların dürüstlüğü, çalışkanlığı iyi huyluluğu gelip geçici olur. *OAA 1968 < ET 3378*

Meleğen inek süt vermez. Yapısında bozukluk olan seylerden olumlu sonuç alınmaz

Minare de doğru, ama içi eğri. Bazı insanlar dürüst, namuslu görünebilir ama gerçek kişilikleri tam tersi olabilir. *OAA 2013 · EKE 182 : 20*

Misk yerini belli eder. İyi huylu, kültürlü ve yetenekli kimseler girdiği her ortamda özellikleriyle kendilerini belli ederler.

Öl de baygınlık gösterme. Toplumda zayıf duruma düşmek, pek çok tehlikelere yol açar. *MNO 6717 < AVP-1*

Para ile imanın kimde olduğu bilinmez. Kimin zengin, kimin fakir olduğu harcadığından, kimin namuslu ve dürüst olduğu da davranışlarından belli olur. *OAA 2148 AVP - 1*

Pehlivan kispetinin yağından bellidir. Bir insanın bir konuda başarılı olup olmayacağı davranışlarından bellidir. *MNO 6849 < AVP-1*

Sakal keçide de var. Sakal insana saygın ve sevecen bir görüntü verse de, her sakallı göründüğü gibi saygın ve sevecen olmayabilir. *OAA 2211 < AVP-1*

Samur sandığımız tilki kuyruğu çıktı. Bazı şeylerin dış görünüşüne bakıp aldanmamak gerekir. Sahte de çıkabilir. *MNO 7038 < AVP-1*

Sima ahlakın aynasıdır. Bir insanın iç dünyası yüzünden belli olur. *ET 2204*

Su bardakta, gelin ırakta güzel görünür. Bazen bir olayı uzaktan seyretmek içine girmekten daha çok zevk verebilir. *TDK-2 s. 80*

Suyun çağlamazından, insanın söylemezinden korkmalı. Eğer bir insan sürekli bir takım şeyleri saklama gereği hissediyorsa dikkatli olunmalıdır. *RS s. 274*

Suyun yavaş akarından, insanın yere bakarından kork. Tehlikeli ve derin suyun akıntısı nasıl yavaş olursa, saldırgan ve kötü huylu kimseler gerçek yönlerini belli etmezler. *OAA 2323 < AVP - 1*

Tabut arayanın gözleri yaşlı olur. Kişilerin duyguları ve davranışları yapılan işin niteliğine göre değişir. *RS s. 379*

Tavşanın kaçışını gördüm etinden iğrendim. Bazı kişiler hareketleri ve düşünceleriyle çok rahatsız edici olabilirler. *VI 476*

Tavus sesi ıraktan kaba gelir. Bazı olayların güzelliğini anlayabilmek için yakından incelemek ve görmek gerekir. *MNO 7612 < AVP-1*

Terzinin işi kötü amma, yüzünü güldüren ütü. Bir konuda başarısız olan kişiler bir başka konudaki başarısıyla bu başarısızlığını affettirebilirler. *RS s. 387 < AVP-1*

Türkün gözü al da olur. Kişilerin renk konusundaki tercihleri farklılık gösterebilir. *TDK- 2 s. 84*

Uzun boylu, uzun sakallı ahmak olur. Her şeyin aşırısının mutlaka zararlı bir tarafı vardır. *RS s. 397*

Üstü bezek, içi tezek. Dışı güzel görünen bazı şeylerin içi tiksindirici olabilir. *MTA 2166*

Üzüm yiyen gözünden belli olur. Saklamak isteseler de insanların yaptıkları görünüşlerinden belli olur.

Yağ yiyen it yüzünden belli olur. Sıkıntı çekmeden, bolluk içinde yaşayan kişi daha sağlıklı ve dinç görünür. *TDK- 2 s. 87*

Yağı az olanın pilavından bellidir. İnsanların yaptıkları işlerden ve ortaya koyduklarından maddi durumları belli olur.

Yağı acı olanın pilavından bellidir. Kişilerin nitelikleri yaptıkları işlere de yansır.

Yalpak (parlak, güzel) **buzağı iki anadan emermiş.** Güzel olana sahip çıkan çok olur. *MTA 6645*

Yalpak (sevimli) **kedi fena tırmalar.** Herhangi bir şeyin güzel olması onun zararlı olmasına engel değildir. *MTA 6646*

Yaz gününün yağışı, karı kocanın döğüşü. Karı kocanın tartışmaları yaz yağmuru gibi gelip geçicidir. *MNO 7385 < AVP-1*

Yılana yumuşak diye el sunma. Bazı şeylerin ve kimselerin zararsız görünüşüne güvenip aldanmamalı. *OAA 2575 < VI 11*

Yiğit oğlan, dalyan kız yürüyüşünden bellidir. Kişile-

rin karakter yapıları hareketlerine ve yürüyüşlerine yansır. *TDK- 2 s. 90*

Yolu kaybedene köpek sesi bülbülden tatlı gelir. İnsan bilmediği, görmediği uzak bir yere gidince uzaktan tanıdığı birini gördüğü zaman, çok yakın bir dostunu görmüş gibi sevinir. *MNO 8388*

Yumuşak huylu atın çiftesi yavuz olur. Sakin, ağırbaşlı insanların öfkesi çok büyük olur. *ÖAA 2617 < Ş 3861*

Zahir batının aynasıdır. Görünüşe bakarak gerçekle ilgili fikir edinilebilir. *RS s. 428*

Zahire hüküm olunur. Görüntü veya dış görünüşlere bakılarak da karar verilebilir. *RS s. 428*

Zarfa bakma/değil içindekine bak. Bir şeyin gerçek değeri dış görünüşünde değil, iç görünüşünde saklıdır.

› ALDATMA, İKİYÜZLÜLÜK

Aklınla gor, kalbinle işit.

GÖRÜŞ

Görüş, görme; gözle ve ışık yardımıyla bir şeyin varlığını algılamaktır. Gözümüzle görürüz, ama gördüklerimizi de akıldan ve gönülden geçirerek bir yargıya varırız, yani bir görüş sahibi oluruz. İnsan yalnız gözleriyle görmez, aklıyla ve gönlüyle de görür. Asıl bu görüş daha değerlidir. Atalarımız gönül gözüyle gören kimselerin bilgisini göre göre okuyarak elde edilen bilgiye yeğ tutarlar.

Aklınla gör, kalbinle işit. Kişi başkalarının fikrine göre değil kendi aklıyla ve kendi düşünceleriyle hareket etmelidir. *ET 2592*

Bakan göze yasak olmaz. Açıkta olan şeylere bakılması engellenemez.

Bir defa görmek bin defa okumaktan yeğdir. Kişi gördüğü şeyleri unutmaz ve daha çabuk öğrenir. *MNÖ 1545 < AVP-1*

Bir görüş bir kör biliş. Bir kere bakmakla olaylar hakkında kesin yargılara ulaşmak bazen mümkün olmayabilir. *VI 67*

Gece gözü kör gözü. Gece genellikle ışık yetersiz olduğundan, iş yapmak zor olur

Gören gözün hakkı vardır. İnsan, başkalarının nefsini de uyandıracak bir şeyini ya gizli tutmalıdır, ya da gönlü razı gelirse onu görenleri de o şeyden yararlandırmalıdır. *ÖAA 1291*

Görenedir görene, köre nedir köre ne? Bir şeyi gören ya da onu tanıyan biri o şey hakkında fikir yürütebilir. Ama anlayışı kıt, cahil biri için söz söylemeye gerek yoktur. *ÖAA 1290*

Göz bir penceredir, gönüle bakar. İnsan bir şeyi arzuladığı zaman önce onu görmek, tanımak ister. *Ş 3275*

Göz bakar, can çeker. Bazı görünüşler insanların arzularını canlandırabilir. *TDK-2 s. 51*

Göz gördü, gönül sevdi. Kişinin bir seyden veya biriniden hoşlanıp hoşlanmadığı o kişiyi veya o şeyi görmeden, tanımadan belli olmaz. *Ş 3275*

Göz düşmanını tanır. Kişiler kendilerine kötülük yapmak isteyenleri hissedebilir. *MTA 1731*

Göz gördüğünü, ağız yediğini ister. İnsanlar gördüklerini ve bildiklerini isterler. *TDK-1 s. 128*

Göz görmeyince gönül inanmaz. Kişi gözüyle görmediği şeylere inanmakta güçlük çeker.

Göz görmeyince gönül katlanır. Kişi uzakta olan yakınını sık görmediğinden, ayrılığa katlanması kolay olur. *OAA 1302*

Göz görmez, yüz utanmaz. Doğruları veya yanlışları değerlendirmek için önce görmesini bilmek gerek. *TDK-1 s. 128*

Göz görmezse gönül sevmez. Herhangi bir şeyi sevmek veya sevmemek önce görmeye ve tanımaya bağlıdır. *MTA 1732*

Göz hasmını tanır. Kişi kimden kötülük, kimden iyilik göreceğini tahmin edebilir. *TDK-1 s. 128*

Göz var görmek için, akıl var bilmek için. Görüntüler kişilere her türlü bilgiyi verebilir. Önemli olan o bilgileri görüp değerlendirebilmektir. *MNÖ 3865 < AVP-1*

Göz terazi, akıl/el mizan. Bazı işleri sürekli yapan kişi bu işe alışır ve araç gereç kullanmadan da düzgün bir şekilde yapabilir. *RS s.195*

Gözler terazi, gönüller batman. Kişiler karşısındakileri gördüklerine göre değerlendirirler ve buna göre uzaklaşır veya yakınlaşırlar. *RS s. 195*

Gözlüye gizli yoktur. İnsanlar yapıları gereyi her şeyi görmek ve tanımak isterler. *ÖAA 1038 < ET 3290*

Gözüm, sana mı inanayım, sözüm sana mı? Görünenlerin olduğu gibi, değiştirilmeden başkalarına aktarılması önemlidir. *RS s. 195*

Gözün sınırı yoktur. İnsanın görüş alanı çok geniştir. *TDK-1 s. 129*

Kar izi kapatır, ok gözü kapatır. Bazı olayları görmemek insanları pek çok tehlikelerden koruyabilir. *RS s. 266*

Gözden ırak/uzak olan gönülden de ırak/uzak olur. Kişi sık sık aramadığı kimseyi çabuk unutur. *ÖAA 1299*

Göze yasak olmaz. Açıkta, ortalıkta olan şeye herkes bakar, buna kimse karışamaz. *ÖAA 1300 < Ş 3293*

Sağ olan baş her şeyi görür. İnsanlar yaşadıkça bir çok olayla karşılaşırlar. *RS s. 355*

Sorma ihtiyara, sor çok görene. Bir insan ne kadar çok olayla karşılaşırsa görgü ve bilgi birikimi o oranda artar. *MTA 6560*

Yemeğin tadı tuz, dünyanın tadı göz. Dünya pek çok güzelliklerden oluşmuştur. Bu güzellikleri görebilenler tadına varabilirler. *TDK - 2s. 89*

→ TEDBİR, GÖRÜNÜŞ

Zenginliğinle övünme, bir kıvılcım yeter;
güzelliğinle övünme, bir sivilce yeter.

GURUR

Gurur, kibir, çalım, kurum, azamet; bulunduğu mevkiden, zenginliğinden, yeteneklerinden vb. dolayı kendini beğenme, övünme, böbürlenmedir. Dünya gelip geçici bir yerdir. Onun için burada elde ettiklerimizle gururlanmak boştur. Kişi haddini bilmeli, özellikle kendi çalışarak elde etmediği şeylerle övünmemelidir. Atalarımız ana baba ile ve daha önce sahip olup şimdi kaybettiğimiz şeylerle övünmenin hoş davranışlar olmadığını bize bilgece hatırlatırlar. Ayrıca şimdi sahip olduklarımızın da baki olmadığını akıldan çıkarmamak gerektiğini öğütlerler.

Allah mağruru sevmez. Allah diğer insanları küçük gören gururlu insanları sevmez.

Ana baba ile iftihar olunmaz. İnsanlar kendi başarıklarıyla gurur duymalıdırlar. *MNO 561 < AVP-1*

Elden gelen şeyle övünülmez. Başkalarının mallarıyla gurur duyulmaz. *MNO 3088 < AVP-1*

Ettim diye değil, etmedim diye övün. Asıl gurur verici olan kişilerin iradelerini kullanarak kötülüklerden uzak durmalarıdır. *TDK-1 s. 118*

Gönlünü yüce tutan erde devlet olmaz. Her şeyi gurur meselesi yapan kişiler bu yüzden çoğu zaman zarara uğrarlar. *TDK-2 s. 51*

Karınca kanatlanınca kendini serçe oldum sanır. İnsanlar küçük başarılarını abartarak kendilerini olduğundan önemli görmemelidirler. *TDK-2 s. 63*

Keçi geberse de kuyruğunu indirmez. Bazı insanlar gururlarından taviz vermezler.

Kibrin hasmı Allahtır. Aşırı gurur ve kibir Allah'ın hoşuna gitmez.

Kiraz güzelliğine mağrur olduğu için kurtlanmış. Bazı insanlar bir takım özellikleriyle öylesine gurur duyarlar ki, bir süre sonra bu gururları zarar vermeye başlar. *RS s. 289*

Keskin bıçak tez körlenir. Çabuk sinirlenip öfkelenen çok çabuk yatışır. *TDK-2 s-65*

Kuduran kırk gün yaşar. Hırslı ve taşkınlığı huy edinen kimse bu huyu yüzünden sık sık başı derde girer. *MTA 1956*

Kuduz köpek önce sahibini ısırır. Sinirli ve saldırgan kimseler önce kendi yakınlarına zarar verir. *RS s. 303*

Kuduz ölür amma, daladığı da ölür. Aşırı hırslı ve sinirli kimselerin başı dertten kurtulmadığı gibi başkalarınında başını derde sokarlar. *TDK-2 s. 70*

Mağrur olma dünya misafir evidir. Her yaşamın bir sonu vardır. Onun için insanları küçük görmenin bir anlamı olamaz. *RS s. 314*

Mağrurlanma kiraz gibi kurtlanırsın. Gururunun esiri olanlar bundan kendileri zarar görürler. *RS s. 314*

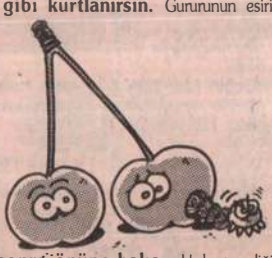

Mezar taşı ile öğünülmez. Başkalarına verilen zararla gurur duyulmaz.

Öğünme kötülüktür. Gururun aşırısı kişiyi toplumdan uzaklaştıran bir duygudur ve zararlıdır. *MTA 6491*

Övüngen adam en sonra önüne bakar. Hak etmediği halde her şeyle övünenler bir gün utanmak zorunda kalırlar.

Yanmış mal ve ölmüş baba ile iftihar edilmez. Geçmişte var olan, ama artık bulunmayan şeylerle gurur duyulmaz. Eldeki imkanlarla övünülmelidir. *Ş 3858*

Yumurtlayan tavuk bağırgan olur. Topluma faydalı olacak işler yapanlar haklı olarak bunlarla gurur duyarlar.

Yüksekten uçan alçağa düşer. Her yaptıklarını abartarak insanları küçük görenler, toplumda çok çabuk saygı ve güven kaybederler. *RS s. 426*

Yel gibi gelen yel gibi gider. Çabuk parlayan, olur olmaz herşeye sinirlenen kimselerin öfkesi uzun sürmez. *RS s. 415*

Zenginliğinle övünme bir kıvılcım yeter, güzelliğinle övünme bir sivilce yeter. Zenginlik de, güzellik de kalıcı değildir. Kalıcı olan gönül güzelliğidir ve bununla övünülmelidir.

→ KENDİNİ BEĞENME

Büyük balık küçük balığı yer.

GÜÇ

Güç, amaca varmayı amaçlayan özellik, kuvvet, direnci doğuran veya kıran özellik olarak tanımlanabilir. Fiziksel güç yanında birlik ve beraberliğin de büyük bir güç yaratacağı belirtilmiştir. Güçlü olan güçsüz olana hükmeder. İnsan gücü yerinde ve ne kadar kullanmak gerektiğini iyi hesaplayabilmelidir, aksi takdirde zarar verebilir. Kuvvetli, güçlü kimselerle uğraşmak beklenmedik kötü sonuçlar yaratabilir. İnsan güçlü bir konumdayken bile başkalarına muhtaçtır. Güç bunu haketmeyen kişinin elinde olursa etrafı rahatsız edici şekilde kullanılabilir. Atalarımız her konuda olduğu gibi güç konusunda da ölçülülük ve dirayeti önermişlerdir.

Ağır yongayı yel kaldırmaz. Ağırbaşlı insan kimseden etkilenmez. *OAA 121 < AVP-1*

Alacağını isteyene, "Evimden çık" diyene güç yetmez. Bazı insanların ellerinde birtakım güçler vardır ve bunlarla mücadele edilemez. *RS s. 31*

Alt değirmen güçlü akar. Yılların tecrübesine sahip kuruluşlar daha verimli olur. *OAA 263 < AVP-1*

Altın eli bıçak kesmez. Yetenekli kimseyi güçlükler yıldıramaz.
OAA 266 < Ş 234

Arkalı köpek kurdu boğar. Belirli güçlere sırtını dayayanlarla başa çıkılması zordur. *MTA 5958*

Arkalı köpek kurt basar. Çevresi geniş, güçlü kimselerin himayesi altında olan kişilerle başa çıkmak çok zordur. *MTA 1311*

Arsız güçlü olunca haklı suçlu olur. Bazı güçlü kimseler işlerini zorbalıkla yaptırırlar, güçlerine güvenerek söylediklerini yanlış da olsa kabul ettirirler. *MNO 624 < AVP-1*

Aslan ağzından şikar alınmaz. Güçlü kişilerin elinden bir şey almak zordur. *ET 116*

Aslan bile gün olur fareye muhtaç olur. Bir insan ne kadar güçlü olursa olsun, gücünün de bir sınırı olduğunu unutmamalıdır.

Aslan avını gülerek avlar. Güçlü insanl her türlü mücadeleden zevk alır. *RS s. 51*

Aslan kükrerse atın ayağı kösteklenir. Güçlü kimse, güçsüz kimseyi sözleriyle bile etkisi hale getirebilir. *OAA 346 < MK*

Aslanın yanında kedi kuyruğu kıpırdamaz. Toplumda genellikle güçlü insanların istekleri olur. *MTA 5964*

Atı eşkin, kılıcı keskin. Güçlü insanların yaptıkları ve yapacakları toplum üzerinde etkili olur.

Babası köy kahyası olunca kendisinin neden pervası olur. Güçlü birinin koruması altında olan kişiler daha korkusuz ve cesur yaşarlar. *RS s. 70*

Bey mi yaman el mi yaman? Kimin daha güçlü ve etkili olduğu belli olmaz. Her zaman daha güçlü kişiler çıkabilir. *ÖAA 585*

Birlikten kuvvet doğar / Birlikte demir yumuşar. İnsanlar güçlerini birleştirdikleri zaman her türlü zorluğun üstesinden gelebilirler.

Büyük balık küçük balığı yer/yutar. Güçlüler güçsüzleri her zaman ezerler. *ÖAA 726 < Ş 1325*

Çok karınca deveyi öldürür. 1. Karınca zararsız bir hayvandır ama hepsi bir araya geldiğinde büyük zararlara yol açabilirler. 2. Haksızlığa uğrayan kişiler yalnız bir şey yapamazlar ama hepsi birleştiğinde büyük bir güç oluştururlar. *Ş 1643*

Çivi çiviyi kakar/çakar. Bazen güce güçle karşılık vermek gerekebilir. *MTA 610*

Çok koyunun çok kuzusu olur. Güçlü, varlıklı kişiler bu güçleriyle daha büyük güçlerin sahibi olabilirler. *Ş 1644*

Dayısı olan dayısına dayanır. Kişinin arkasında güvendiği bir koruyucusu varsa ona güvenerek kabadayılık yapar. *MNÖ 2388 < AVP-1*

El mi yaman, bey mi yaman? (El yaman),/Bey mi yaman, el mi yaman? Kimin daha güçü ve etkili olduğu belli olmaz. Her zaman daha güçlü kişiler çıkabilir. *ÖAA 1103 < Ş 519* → **Bey**

El yahşi biz yaman, el buğday biz saman. Başkalarının başarılarını kıskanmak yerine kendi başarısızlıklarını kabul edip çözüm aramak tercih edilmelidir.

Eşeğini dövemiyen palanını döver. Diğer insanlara güç yetiremeyenler hırslarını başka şeylerden çıkarırlar. *MNÖ 3402 < AVP-1*

Islandım kurudum sel neyler beni, ellendim, bellendim yel/el neyler beni. Kişiler yaşam boyu karşılaştıkları zorluklarla güç ve dayanıklılık kazanırlar. *MNÖ 4598 < AVP-1*

Kasap koçtan korkmaz. Belirli bir güce sahip olanlar, güçlerini aşmadıkları sürece olaylardan korkmazlar.

Kırk kurda bir aslan ne yapsın. Bir insan ne kadar güçlü olursa olsun güçlerini birleştirenlere karşı başarılı olamaz. *ET 2866*

Kırk yıl yağmur yağsa, mermere geçmez. Güçlü insanlara kolay kolay kimse kötülük yapamaz. *MNÖ 5496 < AVP-1*

Kurdun adı yedi, yese de yemese de. Adı güçlüye çıkmış kişi korkak karakterli de olsa yine kendisinden korkulur. *MNÖ 5977 < AVP-1*

Kurt ağzından kuzu alınır mı? Güçlü kişilerin elinden bir şey almak zordur. *MNO 5936 < AVP-1*

Kurt mahallesinde av avlanmaz. Güçlülerle dolu bir yerde güç gösterisi yapılmaz. *Ş 2954*

Mermere su işlemez. Güçlü insanlara kolay kolay kimse kötülük yapamaz. *MNÖ 6258 < AVP-1*

Örs çekiçten korkmaz. Kişiler yaptıkları işlerle ilgili olacaklardan korkmazlar.

Sinek demirden ne anlar. İnsanlar tanıdıkları, bildikleri tehlikelerden korkarlar. *MNÖ 7214 < AVP-1*

Üşüntü köpek mandayı paralar. 1. Yalnız yapılamayan işler, güç birliğiyle yapılır. 2. Küçük kuvvetler birleşerek büyük bir güç oluştururlar. *ÖAA 2463*

Verirsen doyur, vururs an duyur. Güç sahibi olanlar güçlerini en iyi ve en doğru şekilde kullanmalıdırlar. *ÖAA 2487*

Yayı pek çekme, kırarsan. Bazı insanlar güçlerinin farkında olmazlar ve istenmeyen sonuçlara yol açabilirler. *Ş 3865*

Yel kayadan ne alır/koparır/aparır?. Temeli sağlam şeyler, önemsiz şeylerden etkilenmez. Çünkü sağlam olurlar. *ÖAA 2560 < ET 7893*

Zincirin kuvveti en zayıf halkası kadardır. Her güçlü insanın mutlaka zayıf noktası vardır.

→ **YARDIM, GÜÇSÜZLÜK**

Eli bağlı olanı kim olsa döver.

GÜÇSÜZLÜK

Güçsüzlük; zayıf, aciz olma, toplumdan gelen baskılara karşı koyamama, etkin olamama durumundur. Herhangi bir amaca varmak için gerekli güçten yoksun olanlara güçsüz denir. Destekten yoksun, maddi ve manevi olarak terkedilmiş kimseler toplumda ezilirler. Başkaları onlardan kendi menfaatleri için yararlanmaya çalışır. Ancak Türk toplumunda geleneksel olarak güçsüzlere yardım eli uzatmak bir erdem olarak kabul edildiği gibi, çalışarak ve sebat göstererek güçlenilebileceğine inanılır.

Alçacık eşeğe herkes/kim olsa biner. Güçsüz kimseyi ezmek kolaydır. *ÖAA 208 < Ş 242*

Alçacık eşek binmeye kolaydır, yünlüce koyun yolmaya kolaydır. Bitmeye hazır bir işi yapmak nasıl kolaysa, savunmasız zayıf birine iş yaptırmak, emir vermek de öyle kolay olur. *TDK 1 s. 37*

Alçak duvar olma, her gelen üstünden geçer. Kişi fazla çekingen, pısırık olursa herkes ondan yararlanmaya kalkar. *TDK-1 s. 37*

Alçak eşek binmeye kolay, öksüz çocuk dövmeye kolay. Güçsüz, sahipsiz kimseyi hırpalamak ve buyruk altına almak kolaydır. *ÖAA 209 < AVP-1*

Allah'tan sıska, ne yapsın muska? Yaradılıştan güçsüz kişiye, herhangi bir etkenle güç kazandırılamaz. *ÖAA 249 < AVP-1*

Altta kalanın canı çıksın. Zorlu bir işte en çok yıpranan en zayıf kişi olur. *MNÖ 533 < AVP-1*

Anasız çocuk kanatsız kuş gibidir. Analar çocuklarını her türlü tehlikeden korur. Bu yüzden çocukken anasını kaybeden kimse en büyük koruyucusunuda kaybetmiş olur. *TDK 1 s. 43*

Arık ata kuyruğu (da) yüktür. Güçsüz kimse kendi ihtiyaçlarını bile zor karşılar. *ÖAA 321 < AVP-1*

Arkanı dönersen taş/yumruk vuran çok olur. Zayıf yönlerini herkese belli edersen bu durumundan yararlanmaya kalkışan çok olur. *TDK-1 s. 45*

At teper, katır teper, ara yerde eşek ölür. Her türlü olumsuz olaylardan genellikle güçsüz ve zayıf insanlar etkilenir. *Ş 20* → **Atlar**

Arkasız olanın ayağına vurmuşlar, "Vay arkam" demiş; karnına vurmuşlar, yine "Vay arkam!" demiş. Güçsüz, korunmasız kişi sürekli ezilir; bu nedenle kendini koruyacak kimsesi olmadığı için hep üzüntü duyar. *Ş 121*

Atlar tepişir, arada eşekler ezilir. Güçlü kimseler kavga ederken, arada güçsüzler zarar görür. *OAA 408*

Bağlı aslana tavşanlar bile hücum eder. Güçlü, varlıklı kişi bir gün çaresiz ve muhtaç durumda kaldığı zaman kendisinden kat kat düşük kimseler bile onu ezmeye çalışırlar. *ET 1007*

Bağlı aslanı herkes keser. Kendini savunacak durumda olmayan kişi güçlü de olsa kolaylıkla zarar görür. *MNO 1142 < AVP-1*

Bahar çiçeğiyle güzeldir. İnsanı gücüne ve yeteneğine göre değerlendirirler. *TDK-1 s. 57*

Balı olandan pekmez esirgenmez. Bazen insanlardan faydalanmak için bir süre onların istediği gibi davranmak gerekebilir. *TDK-1 s. 57*

Ben eşek olduktan sonra semer vuracak çok bulunur. İnsan hakkını aramayı bilmezse ondan yararlanmak isteyen çok olur. *ET 1097*

Bir çıplağı bin zırhlı soyamaz. Hiçbir şeyi olmayan, güçsüz düşmüş birinden çıkar sağlamaya çalışanlar boşuna uğraşırlar. *ET 1148*

Bir insan eşek olunca semer vuran çok olur. Hakkını aramaktan aciz, güçsüz insanlar toplum tarafından kullanılmaktan kurtulamazlar. *TDK-1 s. 66*

Bir kişinin karnını döverlermiş "vay arkam!" dermiş. Gerektiğinde yardım isteyebileceği güçlü tanıdıkları olmayanlar genellikle zorluklarla karşılaşırlar ve bunları aşamazlar. *VI 241*

Buz yufka yerinden delinir. Güçlü olmadığı halde güçlü gibi görünenlerin yıkılmaları çok kolay olur. *TDK-1 s. 73*

Çamura düşenin yağmurdan pervası olmaz. Başından büyük dertler geçmiş kişiler küçük olaylar karşısında etkilenmezler. *TDK-2 s. 34*

Çürük tahta çivi tutmaz. Güçsüz, zayıf kimse zor işlerin altından kalkamaz. *MNO 2287*

Düğünde Fatmacığı kim bilir? Bir eğlencede, bir toplantıda düşük seviyede olan kişilerle kimse ilgilenmez. *OAA 1015 < Ş 2070*

Düşen "Vay arkam" demiş. Çaresiz ve zor durumda kalmış kişinin tek derdi bu durumdan kurtulmaktır.

Ekli kuyruk tez kopar. Sürekli başkalarının yardımıyla iş gören kimse çok çabuk sıkıntıya düşer. *MNO 3015 < AVP-1*

Eli bağlı olanı kim olsa döver. Kendini koruyacak durumda olmayan kişi çok zarar görür. *MNO 3090 < AVP-1*

Eline vur, ekmeğini (ağzından) al. Güçsüz, savunmasız kişilerin elinden bir şey almak çok kolaydır.

Eski devenin çulu eğri gerek. Bir süre sonra elden çıkacak bir şey için özen gösterilmez. *TDK-2 s. 46*

"Evden bir ölü çıkacak" demişler, herkes hizmetçinin yüzüne bakmış. Kötü olaylarda önce zayıf ve güçsüz kişilerden kuşku duyulur. *RS s. 176*

Fatmacığın pazarda adı olmaz. Değersiz, zayıf insanların çevresi olmaz. *Ş 2670* → **Düğünde**

Garibin yardımcısı Allah'tır. Kimsesiz, muhtaç durumda olanlara Allah'tan başka yardım eden olmaz. *RS s. 184*

Garip gözü kör olur. Sahipsiz ve zavallı kişiler olaylardan genellikle olumsuz etkilenirler. *TDK-1 s. 122*

Garip itin kuyruğu bacağı arasında/kıçına kısık gerek/olur. Kimsesiz kişi, sessiz kendi halinde yaşamalı, hiçbir şeye karışmamalıdır. *OAA 1226 < ET 2639*

Garip kuşun yuvası olmaz. Güçsüz ve zavallı insanların hayatta başarılı olmaları çok zordur. *TDK-1 s. 122*

Garip yiğidin dili kısa, boynu eğri olur. Garip, savunmasız insanları en doğal haklarını bile savunmaktan aciz olurlar. *Ş 2646*

Gön korkulduğu yerden delinir. Her insanın bir zayıf noktası vardır ve o nokta tehlikelere açıktır. *TDK- 2 s. 51*

Gön yufka yerinden delinir. Her şey en çürük yerinden hasar görür. *OAA 1288 < AVP-1*

Güçsüz her zaman kabahatlidir. Toplumda genellikle kötü olayların sorumluluğu zavallı ve savunmasız kişilere yüklenir. *MTA 1736*

Islak yağmurdan korkmaz. Kaybedecek bir şeyi olmayanların korkusu da olmaz. *MTA 1794*

Islanmışın yağıştan ne korkusu? Sıkıntı içinde yaşamaya alışmış kişi zor hayat şartlarından fazla yakınmaz. *MTA 1794*

Islanmışın yağmurdan korkusu/pervası olmaz. Büyük bir zarara uğramış kişi ufak tefek zararlara aldırış etmez. *OAA 1494 < Ş 885*

İnsan demirden sert, taştan berk, gülden naziktir. İnsanlar olaylar karşısında değişik tepki ve duygular gösterebilirler. *MNO 4752 < AVP-1*

İp inceldiği yerden kopar. Bir şey çürük yerinden zarar görür. *OAA 1560*

İplik ince yerden kopar. Her şey zayıf noktasından etkilenir, zarar görür. *MTA 6316*

Kalın/Yoğun incelene kadar ince süzülür. Zorlukları güçlüler az kayıplarla atlatırken güçsüzler büyük kayıplara uğrarlar. *MNO 5040 < AVP-1*

Kediyi sıkıştırırsan üstüne sıçrar. Sessiz, sakin kimsenin canı yanmayınca saldırgan olmaz.

Kırk hırsız bir çıplağı soyamamış. Verecek hiçbir şeyi olmayan kişiden, kimse bir şey alamaz. *MNO 488 < AVP-1*

Kişi anasından uryan doğar. Herkes dünyaya aynı şekilde, çıplak gelir. Kimi güçlü, kimi güçsüz olur. *MNO 5612 < AVP-1*

Köpeğin sahibi varsa tavşanın da Tanrısı vardır. Güçlü birinin koruması altında olan rahat ve güvenli bir yaşam sürer. Kimsesiz muhtaç kişininse Tanrı'dan başka yardımcısı olmaz.

Mazlum eşeğe herkes biner. Sessiz, garip kişiden herkes yararlanmak ister. *Ş 3428*

Öksüz çocuğun bağrında yağ olmaz. Kimsesiz insanların hayatta mutlu olmaları zordur. *MNO 6691< AVP-1*

Öksüz güler mi, gülerse onar mı? Kimsesiz, yalnız kişi gülse bile mutluluk duymaz. *MNO 6692*

Öksüz kendi göbeğini kendi keser. Yardım gömeyen kimsesiz kişi, her işini kendi görür. *OAA 2110 < Ş 875*

Öksüz kuzu toklu/öveç olmaz. Kimsesiz, korunmasız kişi ilerleyemez. *OAA 2108 < AVP-1*

Öksüze acıyan çok, ekmek veren yok. Kimsesiz kişiye acıyan çok olur ama, yardım etmeye yanaşan olmaz. *MNO 6698 < AVP-1*

Öksüze vurmuşlar, "vay anam" demiş. 1. Kimsesiz ve korunmasız kişiler haklı olsalar da kimseye karşı gelemezler. 2. Öksüz insanlar her kötü olayda anne özlemi duyarlar. *MNO 6699 < AVP-1*

Öksüzü doyur da ne yapacağına karışma. Kimsesiz, çaresiz kimselerin geçim sıkıntısından başka derdi olmaz.

Öksüzü dövmüşler, "vay arkam" demiş. Koruyacak kimsesi olmayan sık sık haksızlığa uğrar. *OAA 2112 < Ş 880*

Öksüzün bağrı yanık olur. Kimsesiz insanların hayatta hiçbir beklentisi olmaz ve sürekli mutsuz yaşarlar. *MNO 670 <*

AVP-1

Öksüzün karnı doymaz. Kimsesiz, zavallı kişilerin ihtiyaçlarının karşılanması zordur. *Ş 877*

Öksüzün nesi olur, memesiz de büyür. Öksüz kişiler sevgisiz ve mutsuz yaşamak zorundadırlar. *MNÖ 674 < AVP-1*

Öksüzün şeytanı dokuz olur. Kimsesiz, güçsüz kişiye kötülük eden çoktur. *ET 1876*

Ölmüş aslana tavşanlar bile hücum eder. Zayıf düşmüş, çaresiz kimseleri daha önce kendisinden çekinen kimseler bile ezmeye çalışır. *MNÖ 6736 < AVP-1*

Ölmüş koyun/eşek kurttan korkmaz. Her şeyini kaybetmiş kimsenin korkacak hiçbir şeyi yoktur. *OAA 2118 < AVP-1*

Parası yok hırsız alsın, imanı yok şeytan. Maddi ve manevi hiçbir varlığı olmayanların toplumda saygınlığı ve yeri de olmaz. *MNÖ 6821 < AVP-1*

Sahipsiz eşeği kim olsa döver. Güçsüz, sahipsiz kimseyi herkes ezer. *MNO 6998 < AVP-1*

Sahipsiz itin kuyruğu bacağı arasında olur. Kimsesiz ve güçsüz kişi herkesin isteğine boyun eğer. *TDK-1 s. 184*

Sen köprü olursan herkes üstünden geçer. Sen hakkını savunmazsan herkes senden yararlanmaya çalışır.

Soğuk "Kırk kat keçe, ben ondan geçe; bir kat deri, ben ondan geri" demiş. Deri giysiler, yünlü giysilerden çok daha sıcak tutar; bunun için kat kat yünlü giymektense tek kat deri giyinmek kafidir. *OAA 2282 < AVP-1*

Temelsiz bina tez yıkılır. Sağlam yapılmayan iş çabuk bozulur. *MNÖ 7656 < AVP-1*

Vur abalıya. Güçsüz ve cahil kimseleri herkes ezmek ister. *MNÖ 7991 < AVP-1*

Yabancı koyun kenara yatar. Kişi tanımadığı bir çevreye giderse, önce kimseyle kaynaşamaz ve yabancı kalır. *OAA 2495 < AVP-1*

Yabancı köpek yedi mahalleden kovulur. Kimsesiz, hiç dostu olmayan kişiye kimse yardım elini uzatmaz. *RS s. 403*

Yabancı kuşun başı, kanadı altındadır. Bir insan yabancı bir ortama girdiği zaman genellikle kendisini yalnız ve güçsüz hisseder. *RS s. 403*

Yad köpeğin kuyruğu döşü altında gerek. İnsan yabancısı olduğu bir yerde birtakım taşkın davranışlarda bulunmamalıdır. *MNÖ 8024 < AVP-1*

Yaralı çama balta vuran çoktur. Savunmasız ve çaresiz kalmış kişiden herkes kolayca faydalanabilir. *TDK-1 s. 202*

Yavşak büyür bit olur, öksüz büyür it olur. Sevgiden, ilgiden yoksun büyüyen insanların kötü, zararlı olma ihtimalleri daha fazladır. *TDK-1 s. 88*

"Yayanlık atlılıktan iyi" derlerse inanma. Bazı insanlar güçsüz ve imkansızlıklarını saklamak için bahaneler uydurular. *MNÖ 8206 < AVP-1*

Yerdeki yüze kimse bakmaz. Güçsüz ve yeteneksiz insanlara kimse değer vermez. *RS s. 417*

Yetim büyür, felek utanır. Yetim ve çaresiz kişi sıkıntı içinde de olsa yaşamını sürdürür. Ama bu durumun suçlusu kendi değil talihidir. *TDK- 1 s. 206*

Yetim hakkı yedi taşı deler de geçer. Kimsesiz insanların haklarını gaspetmek en büyük günahtır ve mutlaka cezalandırılır. *RS s. 418*

Yetime acıyan çok olur da, bir dilim ekmek veren bulunmaz. Zavallılara acımak en kolay yaklaşım biçimidir ve insanlar genellikle kolay ve yük getirmeyecek yaklaşımı tercih ederler. *RS s. 418*

Yetime "gel gel" diyen çok da, çörek veren olmaz. Yetimlere herkes kendince yol göstermeye kalkar ama, hiç kimse maddi yardıma yanaşmaz. *RS s. 418*

Yoğun incelesiye, ince üzülür. Zorluklar karşısında güçlüler fazla etkilenmezken güçsüzler büyük zararlar görebilirler. *RS s. 422*

→ YOKSULLUK, AÇLIK, SEVECENLİK, GÜÇ

Güvendiğimiz dağlar, size de mi yağdı karlar

GÜVEN

Güven, itimat, yardım umma, kendinden daha büyük bir güçten olumlu bir beklenti içinde olma durumudur. Bir toplumda insanlar birbirlerine karşı güven ve dayanışma içinde olurlarsa o toplumda huzur ve mutluluk olur. İnsanların birlikte yaşadıkları kimselere güven duyması ve duyulan güvenin sarsılmaması önemlidir. Ancak insanın en çok kendi imkanlarına güvenmesi gerekir.

Ablasına güvenen kız kocasız kalmış. İnsan, ihtiyacı olan bir şeyi başkasından beklerse istediğini elde edemez.

Adama dayanma ölür, ağaca dayanma kurur. İnsan sürekli başkalarının yardımıyla yaşayamaz. Onun için ne yapıp edip kendi başının çaresine bakmayı öğrenmelidir. *OAA 74 < AVP-1*

Adamın yere bakanından, suyun sessiz/yavaş akanından kork/ Suyun yavaş akanından, insanın yere bakanından kork. Düşüncelerini belli etmeyen, sessiz kişi, yavaş akan suya benzer, sakin görünür ama tehlikelidir. *OAA 85 < AVP-1*

Ağaca dayanma kurur/çürür, adama/insana dayanma ölür. Bir şeyi sık sık kullanırsan çabuk eskitirsin. Bir insana da yapabileceğinden fazla iş verirsen çabuk yorulur ve verimli olmaz. *OAA 87* → **Adama**

Akarsuya inanma, el oğlunu dayanma. İnsan tanımadığı kimselerle iş yaparsa başını derde sokabilir. *OAA 156*

Aklı uyanık kişi, eliyle işler işi. Akıllı, olgun kişi kendi yapacağı bir işi, güvenip başkasına yaptırmaz. *TDK-1 s.36*

"Allah" diyen aldanmaz/mahrum kalmaz. İşini Allah'a güvenerek yapan kişinin işi her zaman rast gider.

Anam babam kesem, elimi cebime soksam yesem. Kişi, başkalarına güvenmeyip kendi kazancıyla yetinmelidir.

Arkamdaki gömleğe inanım kalmadı. Kişi bazen kendine bile güvenini yitirir. *MNÖ 689 < AVP-1*

Arkanı ya bir dağa ver, ya bir beğe. İnsan birinin himayesi altında yaşayacaksa o kişi varlıklı ve güçlü biri olmalıdır. *TDK-1 s. 45*

Asılırsan Frenk sicimiyle asıl. İnsan her şeyi sağlama alma-

dan hiçbir işe girişmemelidir. *Ş 157*

At, avrat, kılıç emanet edilmez. At, kadın, silah erkeğin namusudur. Bu yüzden hiçbir erkek atını, kadınını ve silahını en güvendiği kişiye bile emanet etmez.

Ayıya kovan ısmarlanmaz. Bir şeye çok düşkün olan kimseyi o şeyi almaya gönderirsen boşuna bekler durursun.

Ayıya peynir tulumu emanet olmaz. Değerli bir malını, o malı çok seven birine emanet edersen geri alman çok zor olur. *TDK-2 s. 27*

Bab-ı tevekkülden ayrılma. Tek güvenilecek güç Allah'ın kendisidir. *Ş 957*

Bağla atını ısmarla Hak'ka. İnsan bir şeyinin kaybolmasını istemiyorsa her şeyden önce gereken bütün tedbirleri almalıdır. *MNÖ 1139 < AVP-1*

Başını acemi berbere teslim eden, pamuğunu cebinden eksik etmesin. Deneyimsiz kişilerle iş yapanlar tehlikeleri de göze almalıdırlar.

Başkasına güvenme, bileğine güven. İnsan herkesten önce kendine güvenmelidir. *TDK-1 s. 60*

Başkasına yük olmaktansa yükünü kendin taşı. İşini sürekli başkalarına yaptıran kişi, çevresinden ikaz ve eleştiri alır. *MNÖ 1305 < AVP-1*

Başkasının avucundan su içen kanmaz. Kişi, ihtiyacı olan bir şeyi bulamayıp da başkalarından istersie ihtiyacını tam olarak gideremez. *TDK-1 s. 60*

Başkasının sözünden ziyade kendi gözüne inan. Kişi gözüyle görmediği şeylere inanmamalıdır. *ET 1056*

Berber berbere benzer, ama, başın Allah'a emanet. Uzman bilinen her kişiye güvenilmez. Kişinin malını, canını tehlikeye sokabilir. *ÖAA 562*

Beylere inanma, suya dayanma, geç günle karı sözüne aldanma. Güvenilecek, inanılacak kişileri seçerken dikkatli olmak gerekir. *Ş 1080*

Beylere ve avrada inanma, akar suya dayanma. Rahatına ve çıkarına düşkün kimselere güvenip önemli işlere kalkışmamalı. Çünkü böyle insanlar her zaman çıkarlarını ön planda tutarlar ve bizi her an yüz üstü bırakabilirler. *Vİ 26*

Bir itin kuyruğu ne kadar büyük olsa kendi arkasını örter. Bir insan kötülüklere karşı ne kadar çok tedbir alırsa o oranda güvenlikte olur. *TDK- 2 s. 30*

Bin emin iki yeminden evla. Tanınmayan insanların yeminlerine güven olmaz. Onun yerine güvenilirliği bilinen kişiler tercih edilmelidir. *MNÖ 1566 < AVP-1*

Bir kişiyle ya alışveriş etmeli ya yola gitmeli ki ne olduğu bilinsin. Birine güvenmek için onunla bir süre arkadaşlık edip huyunu, tutumunu iyice öğrenmek gerekir.

Burç yiyecek deve boynunu uzatır. İnsan kendisine gereken başkasına güvenmek yerine gidip kendi almalıdır. *TDK-1 s. 73*

Buz üstünde bina tutmaz. Bir işe başlamadan önce güçlü bir ön çalışma yapmak, altyapı oluşturmak güveni artırır. *TDK-1 s. 73*

Bütün yumurtalarını bir sepete koyma. İnsan değerli şeylerinin hepsini aynı yerde bulundurursa bir tehlike anında hepsini de kaybedebilir.

Çoban çorabını kendi örer. Akıllı, çalışkan kişi kendi yapabileceği bir işi güvenip de başkasına yaptırmaz. *ET 1617*

Çoban itikadı sağlam olur. Alçak gönüllü ve olgun kişilere güven duyar. *RS s. 115*

Çoban sürü dağılmasın dikkat et, önce sana sonra Hak'ka emanet. İnsanlar ne olursa olsun kendilerine duyulan güveni sarsmamalıdırlar. *TDK-1 s. 81*

Çöpten minareye deyme, yıkılır. Çok güvenilir olarak bilinen bazı kişilerin aslında güvensiz oldukları çok basit olaylar ortaya çıkabilir. *RS s. 120*

Çürük bina temel tutmaz. Kötü malzemeyle yapılan şeyler kullanışlı olmaz. *Ş 1661*

Çürük tahta çivi tutmaz. İşe yaramaz bir şey, ne kadar uğraşılsa da çalışır duruma getirilemez. *ÖAA 835 < MNÖ 2287*

Dağ deyip dıngıldama, ardınca adam bulunur. Bir kimsenin sessiz ve sakin görünüşüne aldanıp onunla kavgaya kalkışma. Çünkü ne kadar güçsüz görünseler de içlerinde güçlü kişilerin koruması altında bulunanlar olabilir. *MNÖ 2300*

Dayan dayan da, kendi dizine dayan. Herkes kendi gücüne, imkânlarına güvenmelidir. *RS s. 125*

Dayısı olan dayanır. Gerektiğinde yardım alabilecek dostları olanlar zorluklara daha kolay katlanırlar. *RS s. 125*

Deveye ot lazımsa boynunu uzatır. Kişi başkalarının yardımına ihtiyacı olduğu zaman bunu çeşitli yollarla belli eder. *Ş 1939*

Devenin dizini bağla da sonra mütevekkil ol. Bir insan önce gerekli tüm tedbirleri aldıktan sonra malını Allah'a emanet etmelidir. *RS s. 134*

Deveyi sağlam kazığa bağla, sonra Allah'a emanet et. İnsan, kaybolmasını istemediği birşeyi "Tanrı'ya emanet olsun" demeden önce gerekli tedbirleri almalıdır. *MNÖ 2579 < AVP-1*

Deveye burç lazım olunca boynunu uzatır. Bir şeye ihtiyacı olan kişi onu elde etmenin yollarını arar. *RS s.135*

Dibi görünmedik sudan geçilmez/suya dalınmaz/girme. Bir kişiyi çok iyi tanımadan ona güvenmek doğru değildir. *TDK-1 s. 93*

Dilenci ile yalancının sözüne güven olmaz. Kendi çıkarları için insanları kullananlara güven olmaz. *TDK-1 s. 94*

Dünyaya dayanma, karıya güvenme. Sürekli başkalarına güvenerek yaşama. Sözünde durmayan kişilerle de dostluk etme. *RS s. 155*

Ektiğine değil aldığına/biçtiğine güven. Kişi yaptığı bir işten her zaman iyi sonuç almayabilir. *MNÖ 3058 < AVP-1*

El ağzına bakan aç kalır. Kişi başkalarına güvenerek geçimini sağlayamaz, kendi çalışmalı, kendi kazanmalıdır.

El ağzıyla kuş tutulmaz. İnsan her şeyi başkalarından beklerse sürekli sıkıntı çeker.

El avucundan su içen kanmaz. Başkalarının yardımıyla iş yapmaya kalkanlar başarılı olamazlar. *TDK-1 s. 106*

El ayranı ciğer soğutmaz. Sürekli başkalarından alınan yardımlarla geçim sağlanmaz. *RS s. 156*

El el ile, değirmen yel ile. İnsanlar topluluk halinde ve yardımlaşarak yaşarlar. *ÖAA 1079*

El eliyle yılan tutulur. Kişi tehlikeli işleri başkalarına yaptırmak ister, kendisi ise zararsız işlerde ilgilenir. *RS s.158*

El oğluna güven olmaz. Kimse bilmediği, tanımadığı birine güvenip, onunla herhangi bir ilişkiye girmez. *MNÖ 3167 < AVP-1*

El eliyle yılan tut, kendi elinle helva yut. Mümkün olduğunca tehlikeli işler yabancılara bırakılmalı, kişi emin olduğu işleri kendisi yapmalıdır. *RS s. 158*

El kapısı hem geç açılır, hem güç açılır. Kişiler ihtiyaçları olduğu zaman başkalarından yardım almakta zorlanabilirler. *RS s. 162*

El kazanıyla aş kaynamaz. Başkalarının yardımlarıyla yaşanmaz. *RS s. 162*

El kızına inanılmaz / El oğluna güvenilmez. Arada evlilik bağı da olsa karı ve koca bir noktadan sonra birbirlerine yabancılırlar. *RS s. 163*

El üstündeki akçaya, çay kenarındaki bahçeye güvenilmez. Başkalarının imkanlarına güvenerek işe girmek yanlıştır. *RS s. 164*

Elden gelen geç gelir, onda da karnın aç kalır. Başkalarının yapacağı yardımlar genellikle zamanında gelmediği gibi faydalı da olmazlar. *TDK- 2 s. 43*

Elden medet uman aç kalır. Başkalarının yardımıyla yaşamak isteyenler bir gün aç kalırlar. *RS s. 157*

Elden gelen öğün/ülüş olmaz, o da vaktinde/her vakit bulunmaz/gelmez. Başkaları tarafından yapılan yardım, ne sürekli olur ne de zamanında gelir. Onun için kişi ihtiyaçlarını kendisi karşılayabilmelidir. *OAA 1074*

Ele dayanma. Yabancı insanlara güvenilmemeli. *MNÖ 31870*

Elin ağzı ile çorba içilmez. Başkalarının yardımıyla başarılı olunmaz. *TDK-1 s. 109*

Elin ağzına bakan aç kalır. Kişi çok ihtiyaç duyduğu şeyleri başkalarından yardım görerek elde etmeye kalkışırsa istediğini elde edemeyebilir.

Elin ayrarı yürek soğutmaz. Birine yardım eden kişi ona her şeyini vermez. Bu yüzden başkasından gelen yardım ihtiyacı karşılamayabilir. *TDK- 2 s. 43*

Elin eliyle bal yiyen, yüzüne bulaştırır. Başkalarının yardımıyla iş yapmak isteyenler hiç beklemedikleri sonuçlarla karşılaşabilirler. *RS s. 160*

Elin kapısı ateşten gömlek, demirden leblebidir. Yabancı kişilerin iyi niyetle de olsa söylediklerı, kendilerine muhtaç olanların ağrına gider. *RS s. 162*

Elin öldürdüğü yılan dirilir de sokar. İnsanlar genellikle başkası için gönülsüz bir şeyler yaparlar, bunlar da iyi sonuç vermez. *TDK-1 s. 111*

Elin öldüreverdiği yılan, kafasını kaldırır kaldırır, bakar. Başkalarından gelen yardım sınırlı ve kısıtlı olur. Bu yüzden böyle konularda başkalarının yardımına güvenmemeli, kendi ihtiyacımızı kendimiz görmeliyiz. *RS s. 161*

Emanete hıyanet olmaz. Kendisine güvenilip verilen emaneti kişi kendi malıymış gibi korumalı ve iade etmesini de bilmelidir. *VI 73*

Emaneti kurt saklar. Emaneti sadece güvenilir insanlar saklar. *TDK-2 s. 44*

Emanetin ardına şeytan düşer. Emaneti saklamak önemli ve zordur. *RS s. 164*

Emanetin peşinde şeytan hazırdır. Kişi sürekli olamayan, gelip geçici fırsatlara fazla güvenmemelidir. Çünkü böyle fırsatlar her an kaybolmaya hazırdır. *TDK-1 s. 112*

Emanet yerinde yaraşır. Emanet güvenilir ellere verilirse bir anlam kazanır. *RS s. 165*

Emmim, dayım, kesem; elimi soksam yesem. Sürekli başkalarına muhtaç olmak insanı çoğu zaman küçük düşürdüğü için, kişi kendi başının çaresine bakmayı bilmelidir. *ET 547*

Er güvenince erimeyen dağ olmaz. Bir insan kendine güvenince pek çok sorunun üstesinden gelebilir. *RS s. 167*

Ere inanma suya dayanma. İnsanlar da su gibi değişken özelliği sahiptir. Onun için fazla güvenmek yanlıştır. *MNÖ 3262 < AVP-1*

Eşeği bağla işini sağla. İnsan başkalarına güvenmek yerine kendi tedbirlerini kendisi almak zorundadır.

Eşeği sahibinin dediği yere bağla da varsın kurt yesin. Bir şey üzerine verilen kararlardan, kararı veren kişi sorumludur. *OAA 1165 < ET 342*

Eşeğini bağla, sonra Allah'a emanet et. Kaybolmasını istemediğin bir malını Tanrı'ya emanet etmeden önce gerekli bütün tedbirleri almalısın.

Eşeğini sağlama bağla, sonra Allah'a ısmarla/komşunu hırsız çıkarma. Gereken tedbirleri almayanlar kötü bir durumda haksız yere insanları suçlarlar.

Evvel deveni bağla, sonra Hak'ka ısmarla. Kişi güvendiği kimselere karşı yine de tedbirli davranmalıdır. *MNÖ3479 < AVP-1*

Güvendiğimiz dağlar, size de mi yağdı karlar? İnsanı en güvendiği kimseler bile bazen hayal kırıklığına uğratabilir. *Ş 3341*

Güvenme/İnanma dostuna, saman doldurur postuna. Dost sanılan öyle kimseler vardır ki, kişi hakkındaki bildiklerini kötülük için kullanırlar. *OAA 1327 < AVP-1*

Güzel idin hani kaşın karası, zengin idin hani diba parası? Kişi, mutlaka ortaya çıkacak şeyler için yalan söylememelidir. *MNÖ 3947 < AVP-1*

Gözümden gözüme inanmam. Bir olayı çok iyi inceleyip tanımadan inanmak yanlış olur. *TDK-1 s. 129*

Hak'ka tevekül eden açıkta kalmaz. Tanrı'nın büyüklüğüne güvenen kimse zor durumda kalmaz. *ET 702*

Hakkında hüsnüzan edeni yalana çıkarma. İnsanlar kendilerine güvenenleri hayal kırıklığında uğratmamalıdırlar. *RS s. 203*

Halka gönül bağlayan sonra pişman olur. Sürekli başkalarından geçinmeye alışan kişi bir gün bu tutumu yüzünden sıkıntıya düşer.

Harmanın temeli olmaz. Bir şeyin çokluğuna fazla güvenmemeli. Çünkü insan bir şeyin fazlasına sahip olunca bol bol harcar ve çabuk tüketir. *TDK-1 s . 132*

Havanın ayazına, kadının beyazına güvenme. Gelip geçici fırsatlarla çıkarcı ve sözünde durmayan kişilere güven olmaz. *TDK-1 s. 133*

Her adamın ipiyle kuyuya inilmez. Herkese aynı oranda güvenilmez ve iş yapılmaz. *RS s. 212*

Her ağaca dayanılmaz. Bütün insanlar güvenilir değildir, arada kötü güvenilmez kişiler de vardır. *MNÖ 4218 < AVP-1*

Her gördüğünü dost sanıp gizli sırrını söyleme. Kişi herkesi kendine dost bilir de sırrını söylerse, başı derde girer. *MNÖ 4253 < AVP-1*

Hırsıza iş inanmak köpeğe peynir tulumu ısmarlamaktır. Hırsızlığı huy edinmiş kişilerin kazancını çalışarak elde ettiklerine inanmak, çıkarcı birinden yardım görmek gibi imkânsızdır. *MNÖ 4472 < AVP-1*

Hızır diye yapıştığın hınzır olur. bazen insanlar güvendikleri kişilerden zarar görürler. *TDK-2 s. 56*

"Hızır eli öpeceğim" diyeceğine kendi elini öp. İnsan başkalarının geniş imkanları yerine kendi kısıtlı imkanlarına güvenmelidir. *RS s. 227*

Ismarlama iş askıda kalır. Başkasından istenen bir iş için beklemek gerekebilir. *RS s. 231*

İki emini bir yemin aralar. Arkadaşlar arasındaki güveni, doğru olmayan şeyler için yapılan yemin bozar. *OAA 1511 < AVP-1*

İnsanoğlu çiğ süt emmiş. İnsanların bazen kötü yanları ortaya çıkar, iyilik gördükleri kimselere bile zarar verirler. *OAA 1555*

İşini muhkem tut, komşunu hırsız tutma. İnsan değerli şeylerini açıkta bırakmaz, iyi muhafaza ederse kimseyi malımı çaldı diye suçlamasına gerek kalmaz. *MTA 1818*

İyi aşçı, güzel aşçı, kendi pişirir kendi yer. Bir konuyu iyi yapabilenler o konuda başkalarına güvenemezler ve kendileri yapmak isterler. *TDK-1 s. 148*

İnsanoğluna güvenilmez. Dürüst, namuslu dediğimiz kişilerin bile uygunsuz bir iş yaptığı görülmüştür. Bu yüzden insanoğlundan hersey beklenir. *MNÖ 4773 < AVP-1*

Kar susuzluk kandırmaz. Bir şeye ihtiyaç duyduğumuz zaman o şeye sahip olmalıyız. Ona benzeyen avutucu şeylerle uzun süre idare edemeyiz. *VI 368*

Kara dayanma, ere güvenme. Çabuk tükenen şeyler insanın ihtiyacını uzun süre gidermez. Aynı şekilde herkese her konuda güvenmek de doğru olmaz.

Karı ile silah emanet verilmez. Kadın ve silah erkeğin namusudur ve kimseye emanet edilmez. *TDK-2 s. 64*

Karını kaynına, paranı koynuna emanet et. Erkek karısını sadece karısının kardeşine emanet etmeli, parasını da güvenmedikçe kimseye vermemelidir. *TDK-1 s. 153*

Karıya dişini saydırma. Erkek kadının yanında kusurlarını belli etmemelidir. *MNO 5155 < AVP-1*

Kavurga karın doyurmaz. Küçük, değersiz oyalayıcı şeylerle uzun süre ihtiyaçlar karşılanmaz. *VI 369*

Kavurga karın doyurmaz, kar susuzluk kandırmaz. Geçici ve sahte şeyler insanları fazla idare etmez. *TDK-1 s. 154*

Kedi balığa gönderilmez. Güvenilmeyen insanlara hiçbir şey emanet edilemez. *RS s. 273*

Kedinin boynuna ciğer asılmaz. 1. Bir kisiye, zarar vereceği şey emanet edilmez. 2. Değerli bir malının o mala düşkün olan birineemanet etme. *OAA 1752*

Kediye süt inanılmaz. Zarar vereceğini bile bile bir kişiye teslim edilen şey geri gelmez *RS s. 275*

Kefil olma yüzer vekil olma üzerler. Tanınmayan birisine kefil olmak çoğu kez insanın başını derde sokar. *RS s. 275*

Kefilin eli cebinde gerek. Güvenilmez kişilere kefil olanlar her türlü zararı göze almalıdırlar. *RS s. 275*

Kefilin ya saçı, ya sakalı Tanımadığı kişilere kefil olanlar mutlaka bir şeylerini kaybederler. *RS s. 275*

Kendi devesini yeden ölmemiş. Kendi işini kendi imkânlarıyla gören kişiler kolay kolay sıkıntıya düşmezler. *TDK-1 s. 157*

Kendi düşen kendi kalkar. Bir işi yaparken hata yapan kişi, bu hatasını yine kendi düzeltmek zorunda kalır. *RS s. 277*

Kendi işini kendi gören kazanır. Kendi başının çaresine bakmayı iyi bilen hayatta fazla sıkıntı çekmez. *TDK-1 s. 157 < AVP-1*

Kendi işini kendin yap. Kişi, başkalarını rahatsız etmemeli, kendi işini kendi yapmalı.

Kendi karpuzunu kendi keser. Kendi işini kendi gören kişilere söylenir.

Kendi yağıyla kendi kavrulur. Kimseyle içli dışlı olmayan, kendi halinde kişiler için söylenir. *ET 3086*

Kendin kazan, kendin ye, kimseye minnet etme. Herkes kendi imkanları ölçüsünde yaşayarak başkalarına muhtaç olmamalıdır. *RS s. 278*

Kış gününün hoşluğuna, Osmanlının dostluğuna güvenilmez. Geçici olarak elde edilen imkânlarla sözünde durmayan kişiyerin dostluğuna güven olmaz. *TDK-1 s. 159*

Kış havasına bakıp yola çıkma, yaz havasına bakıp yolundan kalma. Kışın güzel günleri geçici olduğu gibi yazın güzel günleri de insanları gevşeterek işinden alıkoyabilir. *TDK-1 s. 159*

Kimin damarı kalın ise onun kan aldırması kolay olur. Maddi güçleri fazla olanların başkalarına yardım etmeleri daha kolay olur. *MTA 15292*

Kimseden kimseye hayır yok/gelmez. Kişi başkasına güvenmeyip, kendi işini kendi görmelidir. *OAA 1821*

Koyunu kurda emanet etme. Açgözlü, çıkarcı kimselere değerli bir malını emanet etme. *MNO 5763 < AVP-1*

Kurda koyun inanılmaz. Bazı insanlar haksız yere bazı şeyleri sahip olmak isterler. O insanlar o konuda bir şey emanet edilmez. *Ş 2956*

Kör elindekini sağlam tutar. Bazı insanlar bir daha elde edemeyecekleri şeyleri çok daha iyi korurlar. *MTA 1937*

Kurda "Neden boynun/ensen kalın?" demişler, "İşimi kendim görürüm de ondan" demiş. Başkasına güvenmeyip, işini kendi gören kimse rahat olur. *OAA 1924 < Ş 2955*

Kurttan çoban olmaz. Açgözlü, çıkarcı kimseler değerli şeyleri korumakla görevlendirilmez. *MNO 5986 < AVP-1*

Kümesin anahtarı tilkiye verilmez. Çıkarcı ve açgözlü kişiler değerli bir şeyi korumakla görevlendirilmez. *TDK-2 s. 78*

Malına güvenme, gidişine güven. Mal mülk gelip geçicidir. Önemli olan insanın aklı ve gücüdür.

Oynaşa bel bağlanmaz. Tanımadığı herkesle samimi olanlmara güvenilmez. *RS s. 338*

Oynaşına inanan avrat ersiz kalır. Evli olduğu halde başkasıyla evlilik dışı ilişkiye girip, o kişinin vaatlerine kanan kadın sonunda kocasını da kaybeder ailesini de. *VI 648*

Öküzü olana gön borç verirler. Çok malı olan kişinin ödeyemeyecek korkusu olmadığı için, o kişiye herkes güvenerek borç verir. *MNO 6715 < AVP-1*

Öz taneni özün öğüt. Kendi işini kendin yap. *MTA 2038*

Özge/Başkasının atına binen tez düşer. Başkasının imkanlarıyla iş yapan yarı yolda kalır. *MTA 2039*

Para ile karı ele emanet edilmez. Para ve eş insanın hayat güvencesi ve namusudur. Başkalarına emanet edilmez.

Parayı bulan bile saymış. Para ile alış veriş yaparken herks parasını sayarak almalı, sayarak vermelidir. Çünkü araya para girince kimse kimseye güven duymuz ve ortaya büyük sorunlar çıkabilir. *RS s. 347*

Paran çok ise kefil ol, işin yok ise şahit ol ya vekil. Başkasına kefil olan kişinin parası riske girer, şahit olan kimsenin se vakti çok olmalıdır ki mahkemelerle uğraşsın.

Rüzgâra itimat olunmaz. Sık sık fikir değiştiren insanların ne zaman, nerede, ne yapacakları belli olmaz. *Ş 2006*

Sadık dost akrabadan yeğdir. Samimi, candan dost akrabadan daha iyidir. *OAA 2199*

Saldım çayıra, Allah/Mevla kayıra. Bu işimi Allah'a emanet ediyorum.

Sağ elden iyilik, sol elden kemlik bekleme. Her insandan kötülük beklenemeyeceği gibi herkese de güvenilmez. *RS s. 355*

Sana vereyim bir öğüt: Ununu elinle öğüt./Benden sana bir öğüt: Ununu elinle öğüt. Kişi başkasına güvenmemeli, işini kendi yapmalıdır. *OAA 2220 < AVP-1*

Sırtındaki gömleğine inanma. Mümkün oluduğunca en yakınına bile güvenilmemelidir. *TDK- 1 s. 187*

Sırtını ya dağa, ya beye dayamalı. Gücü olandan yardım istenmelidir. *TDK-1 s. 187*

Size doyulmaz bize de inan olmaz. Bazı insanlar samimiyeti suistimal ederk zararlı olabilirler. *MNO 7233 < AVP-1*

Tevekkelin gemisi batmaz/eşeğini kurt yemez. Tedbirli, işini bilen kimse mal kaybına uğramaz. *Ş 1451*

Temelsiz bina tez yıkılır. Sağlam başlanmayan işlerde başarısız olma ihtimali büyüktür. *RS s. 386*

Tencerede pişirir, kapağında yer. Bazı insanlar kendi imkanlarıyla yaşamasını bilirler ve kimseye muhtaç olmazlar. *RS s. 387*

Uşağı işe koş, sen de ardına düş. Bir kimseye başaramayacağı bir işi veren kişi, sonunda o işi kendi yapmak zorunda kalır. *MNO 7852*

Yemeğini komşudan bekleyen çok vakit aç kalır. Kişi, dostluğa, arkadaşlığa güvenip onlardan çıkar sağlamaya çalışmamalıdır. *MNO 8257 < AVP-1*

Yeni dosttan vefa gelmez. Kişi yeni tanıdığı kimseyle henüz sağlam dostluklar kuramamış olduğundan, aralarında güven duygusu da pek olmaz. *OAA 2566*

Yumuşak huylu atın tekmesi pek olur. Sakin, yumuşak huylu kimseler kızdıklarında tam kızarlar ve öfkeleri korkunç olur.

Zarfa bakma içindekine bak. İnsan gözüyle görmediği, iyice tanımadığı şeylere güvenmemelidir.

→ALLAH, BAĞLILIK, GÜVENLİK

Suyu bardakta, gemiyi duvarda seyretmelidir.

GÜVENLİK

Güvenlik, emniyet; tehlikeden zarardan veya ziyandan uzak bulunma durumudur. İnsanın güvenlikte olabilmesi için tehlikeli durumlardan uzak durması kadar tehlikeli duruma gelmeden ona karşı önlem alması da gerekir. Tedbir almak insanı korur. Kütürümüzde herkesin kendi güvenliğini sağlaması ve tedbirielden bırakmaması gerektiğine inanılır.

Ağzını açacağına gözünü aç. Kişi vurdum duymaz olmamalı her zaman açıkgöz ve uyanık olmalı. *MNO 223 < AVP-1*

Bir adım geri giden iki adım ileri atılır. Bir saldırıya karşı önce savunmaya çekilip sonra karşılık vermek daha yararlıdır. *ET 1120*

Bir deliği olan fare çabuk tutulur. Tehlikeye karşı yeterli önlem almayan kolay zarar görür. *ET 1153*

Bütün yumurtalarını bir sepete koyma. Kolay zarar görecek şeylerini muhafaza altına almazsan olası bir felakette hepsini kaybedersin.

Çıngıraklı deve kaybolmaz. Belirli bir işareti olan şey kolay kolay kaybolmaz. *OAA 782 < AVP-1*

Dibi görünmeyen bardaktan/kaptan/gölden su içme. Zararlı olup olmadığını iyice araştırmadan bir işe başlamamak gerekir. *TDK-1 s. 93*

Diz kapağından yukarı suya dalma, boyundan yukarı ağaca çıkma. İnsanın gücünü ve yeteneklerini aşan işlerden kaçınmalıdır. *TDK-2 s. 39*

Düşman çok olunca kaçmak da mertliktir. İnsanın, bir tehlikeye, bir saldırıya karşı koyamıyacağını anladığı zaman oradan kaçıp kurtulmaya çalışması korkaklık değil akıllılıktır. *MNO 2923*

Evvel/Önce kaçan kurtulur. Tehlikeden ilk kaçan kişi, en az zarara uğrayan kişidir. *Ş 561*

Hırlayan köpeğin önüne varılmaz. Tehlikeli olduğu belli olan kişi veya işlerden uzak durmak gerekir. *RS s. 225*

Hazır ol cenge, ister isen sulhu salah. Bir toplumun barış ve huzur içinde yaşaması için her an savaş çıkacakmış gibi güvenlik birimlerini hazır tutması gerekir.

İt ile dalaşmaktansa çalıyı dolaşmak yeğdir. Kavgacı, zorba kimselerle başını derde sokmak istemiyorsan, böyle kimselerin bulunduğu yerlerden uzak ol. *MNO 4894 < AVP-1*

Kaçanın anası ağlamamış. Tehlikeyi görünce oradan uzaklaşmak kişiyi ölüm gibi hayati tehlikelerden korur. *OAA 1634 < Ş 2723*

Keçi kurttan kurtulsa gergedan olur. Güçsüz, zayıf birinin kendinden kat kat üstün birini alt etmesi kişiye olağanüstü bir güven ce cesaret duygusu verir. *OAA 1744 < ET 3011*

Keçi yattığı yeri eşer. Herkes bir işe başlamadan önce kendi güvenliğini ve rahatını düşünür. *VI 143*

Köprüyü geçinceye kadar ayıya dayı de. Çıkarcı kimseler çıkarları için sevmediği, hoşlanmadığı kimselere bile işleri bitinceye kadar yakınlık göstermekten kaçınmazlar. *ET 3145*

Kuşkulu uyku evin bekçisidir. İnsanın uykusu hafifse en küçük bir gürültüye bile uyanır. Böyle olunca uykuda bile olsa bir bakıma evinin güvenliğini sağlıyor demektir. *OAA 1945 < ET 2971*

Kurt daima gelmezse de, sen daima dikkat et. Tehlikelere karşı her zaman dikkatli olmak gerekir. *TDK-2 s. 71*

Maşa varken elini yakma, Bir işin kolayı varken zoru seçmek anlamsızdır. *RS s. 318*

Ne değirmende yat, ne korkulu rüya gör. Beklenmedik tehlikelerle karşılaşmamak için tüm tedbirleri almak gerekir. *RS s. 327*

Osmanlı yanında gözünü, katip yanında sözünü sakın. Toplum içindeyken herkes davra-nışlarına ve konuşmalarına dikkat etmelidir. *RS s. 337*

Önce kaçan kurtulur. Bir felaket anında açıkgöz ve uyanık davranan tehlikeden daha çabuk kurtulur. *MNO 6769*

Peyniri deri korur, kadını eri. Deri içinde olan peynir kolay kolay bozulmaz. Bir erkeğin koruması altında olan kadına da kimse zarar veremez.

Sayılı koyunu kurt kapmaz. Sürekli kontrolu yapılan şeylere bir zarar gelmez. *ET 2294*

Suyu bardakta gemiyi duvarda seyretmelidir. Kişi büyük tehlike oluşturabilecek şeylerle yakından ilgilenmemelidir. *Ş 2354*

Şüphe insanı rahat komaz, amma çok tehlikeden de kurtarır. Herşeyden şüphe duyan kişiler sürekli tedirgin yaşarlar; bu şüphecilikleri de onları çoğu tehlikeden korur. *MNO 7502 < AVP-1*

Tayfanın akıllısı, geminin dümeninden uzak durur. Akıllı insan sorumluluğunu üstlenemeyecegi işlere kalkışmaz. *OAA 2390 < Ş 2417*

Topuğundan fazla suya girme. Yüzme bilmedikçe suya girmek tehlikelidir. *RS s. 390*

Yağmur yağarsa oğul /kız başını, taş yağarsa öz başını korumalısın. Herkes tehlike karşısında önce kendisini düşünür. *MTA 15298*

Yağmur yağarsa, saçak altından gidilir. Her tehlikenin bir korunma yöntemi vardır. *RS s. 405*

→ TEHLİKE

Güzel kımı severse güzel o dur

GÜZELLİK

Güzellik, estetik, beğeni, coşku, hoşlanma duygusu uyandıran niteliklerin toplu adıdır. Güzellik kavramı dış güzellik ve iç güzellik olarak ikiye ayrılır. Her iki güzellik türü de toplumda beğeniyle karşılanmasına rağmen iç güzelliği denilen huy güzelliği ön plandadır. Her toplumun kültür yapısına bağlı olarak görünüşe yönelik güzellik anlayışı değişebilir. Ama yüz güzeliğinin gelip geçici olduğu, kalıcı olanın ise ruh güzelliği olduğu geleneksel olarak kabul edilir. Fiziksel güzelliği olan herkes iyi olmayabilir. Ama ruhu güzel olan herkes iyidir. Fiziksel güzellik bazı kusurları örter, ancak güzellik elden gidince kusurlar ortaya çıkar. Türkler, insanlarda önce ruh güzelliğine önem vermiş estetik güzelliklerini de tüm yapılara yansıtmışlardır.

Ağacı güzel gösteren yapraklarıdır. Yaprak ağaca nasıl güzel bir görüntü sağlıyorsa, temiz ve iyi giyim de insanı daha güzel gösterir. *RS s. 20*

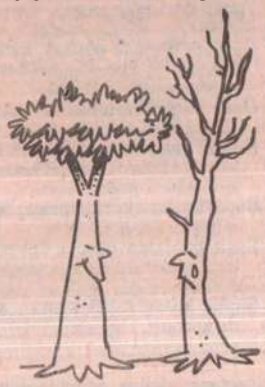

Bir dirhem et bin ayıp örter. Zayıf ve cılız insanlar biraz kilo aldığı zaman daha canlı ve sevimli görünürler. *ÖAA 621*

Cami yıkılmış, ama mihrabı yerinde. Bazı kimseler yaşlansalarda güzelliklerini kaybetmezler. *Ş 1493*

Cevizle ekmek yemesi, güzelle muhabbet etmesi iyi olur. Güzel kişilerle aynı ortamda bulunmak ve yakınlık kurmak herkese zevk verir. *RS s. 106*

Çirkin ile yola gitme, güzel ile taş taşı. Çirkin sevimsiz insanlarla kimse arkadaşlık etmeye yanaşmaz, ama güzel ve çekici kimselerle samimi olmak için her şeye katlanırlar.

Çirkin, sen bekle, daha güzelini bulamazsam gelir alırım. Çirkin kişiler genellikle toplumda istenmez ve yalnız kalırlar. *TDK-2 s. 34*

Çirkin sen burda dur, ben güzel arayayım. Bazı kimseler elinde olanla yetinmeyip, daha da iyisini bulmak isterler. *MTA 1563*

Çirkine "güzelsin" demişler, bir kat daha kırıtmış. Çirkin bir insana kibarlık gereği çok güzel olduğu söylendiği zaman gururlanır, hakikaten çok güzel olduğu havasına kapılır. *TDK-2 s. 34*

Çirkinin adı mecliste anılmaz. Çirkin kişilere toplumda değer verilmez. *RS s. 114*

Çirkinin var bir sevdirecek yeri, güzelin var bir yerdirecek yeri. Çirkin kişiler bazı huy güzellikleriyle kendilerini sevdirmeye çalışırlar. Güzellerin ise kendilerinden uzaklaştıracak bir huy özellikleri bulunur. *TDK-1 s. 80*

Dikensiz gül ile nazsız güzel olmaz. Güzelliklerinin farkında olanlar, insanları peşlerinden koşturmaktan hoşlanırlar. *MTA 1607*

Dilberde vefa olmaz. Güzel insanlara ilgi çok olacağı için bir kişiye bağlı kalmazlar.

Doydum usandım yüzü güzelden, doyup usanamadım huyu güzelden. Kuru kuruya güzellik bir süre sonra insanları bıktırır. Önemli olan gönül ve fikir açısından anlaşabilmektir. *RS s. 145*

Elmas bardakla çirkin elinden su içmekten, toprak bardakla güzel elinden zehir içmek yeğdir. Güzel insanla yapılan her türlü iş insana zevk verir. *RS s. 163*

Erkeğin güzeli tıraşından, kadının güzeli yürüyüşünden bellidir. Erkeğin güzelliği temiz yüzünden belli olurken, kadının güzelliği yürüyüşüne yansır. *RS s. 167*

Erkekler tıraşla, kadınlar ilaçla güzelleşir. Erkekler için tıraş olmak yeterliyken kadınlar bazı güzellik malzemelerine ihtiyaç duyarlar. *RS s. 167*

Gelininki duvak, evinki sıvak(sıva). Gelinlik giymiş genç kız diğerlerinden daha alımlı ve güzel görünür. *TDK-2 s. 49*

Gönül kimi severse güzel odur. İnsan birini sevip gönül verirse başkaları ne derse desin en güzel odur. *ÖAA 1282 < Ş 3319*

Göz güzelde olur. Güzel insanlar herkesin dikkatini çekerler. *TDK-2 s. 51*

Göz kara, kaş kara, sevgiyi onda ara. İnsan birine bağlanmak için önce o kişinin güzelliğine ve çekiciliğine önem verir. *RS s. 195*

Güler yüz, tatlı söz yılanı deliğinden çıkarır. Birisinden bir şey isterken veya bir ricada bulunurken güler yüzlü davranıp isteğimizi kibarca anlatırsak daha ikna edici oluruz.

Güzel her yerde hürmet görür. Güzel ve çekici kimselere herkes hayranlık duyar. *RS s. 200*

Güzel kuş elde gezer, güzel hanım dilde gezer. Güzel insanların bu özellikleri toplum tarafından iyi veya kötü konuşma konusu yapılır. *RS s. 201*

Güzel üstüne güzel sevmek, bela üstüne bela demek. Güzellik pek çok insanın dikkatini çektiği gibi onlar arasında kagalara da yol açar. *RS s. 201*

Güzel yüz nefsin nasibi, güzel ses ruhun rızkıdır. Dış güzellik dünya ihtayaçlarını karşılayabilir, ama güzel ses ruha hitap eder. *RS s. 201*

Güzel nerde, kavga orda. Güzel ve çekici şeylerin talibi çok olur. Bu yüzden de ona sahip olmak için rekabet ve kargaşa çıkar. *ÖAA*

Güzeldin hani kaşın karası, zengindin hani diba parası. Güzellik ve zenginlik geçicidir, güvenmek insanları yanıltır. *RS s. 200 < AVP-1*

Güzeldin hani yerin, etliydin hani derin. Güzel ve değerli kimseler hiçbir zaman yalnızlık çekmezler. Varlıklı ve zengin kişiler de yaşayışlarından belli olur. *RS s. 200*

Güzele bakmak sevaptır. Güzellik Allah vergisi olduğu için onu seyretmek ve sevgi duymak kötü bir davranış değildir. *ÖAA 1330 < ET 3338*

Güzele "güzel" dersin naz eder, çirkine "güzel" dersin haz eder. Bazı insanlar kendilerinde olan özellikler için naz ederken diğerleri olmayan özellikleri varmış gibi kabul ederler ve mutlu olurlar. *TDK-2 s. 52*

Güzele ne giydirirsen yakışır, çirkine nerde bulayın alla yeşil. Fiziki güzelliğe sahip olanlara her şey yakışırken çirkinlere hiçbirşey yakışmaz.

Güzele uykudan kalkınca, çirkine hamamdan gelince bakmalı. Güzel kişilere bakmak herkese zevk verirken çirkine bakmak kimseye zevk vermez. *RS s. 200*

Güzeli güzel için sevmeli, çirkini de Allah için sevmeli. Güzel kişiler herkes tarafından sevilir. Çirkinler ise Allah'ın kulu olduklan için sevilirler. *RS s. 200*

Güzeli kızken değil, beşik ardında gör. Gençken herkes güzel olabilir, önemli olan yaşlandıkça güzelliği korumaktır. *RS s.*

200

Güzeli seven cefasına katlanır. Güzel kişilerin nazına, kaprislerine katlanmak gerekir. *TDK-2 s. 53*

Güzelim diye mağrur olma, tez geçer vakti şebab. Dış güzellik zaman geçtikçe azalır ve yok olur. *RS s. 200*

Güzelin başından çile eksik olmaz. Güzelin güzelliği herkes tarafından çekici bulunduğu için sıkıntılardan kurtulamaz. *RS s. 200*

Güzellik bin bir türlüdür, hepsinin başı huy güzelliğidir. Güzellik çok çeşitli olabilir, ama önemli olan insanın huy güzelliğidir. *RS s. 201*

Güzele/Yüzü güzele kırk günde doyulur, iyi huyluya/huyu güzele kırk yılda doyulmaz. Yalnızca güzelliğinden başka beğenilir yanı olmayanlara duyulan arzu çabuk kaybolur, ama iyi huylu sevimli insanların seveni ve sayanı hiçbir zaman eksik olmaz. *ÖAA 1333 < Ş 3337*

Güzele ne yakışmaz. Güzel çekici insanlan güzellikleri, giydikleri elbiseler, faktıklan takı bile olduklarından daha güzel gösterirler. *ÖAA 1335 < ET 3339*

Güzeli güzel diye sevmeli, çirkini Allah için sevmeli. Güzele nasıl sevgi ve şefkatle bakıyorsak, çirkini de Allah yarattığı için hor görüp kınıcı davranmamalıyız.

Güzeli herkes sever. Güzel şeyler insana mutluluk verdiği için herkes mutlu olmak ister. *ÖAA 1336 < 3340*

Güzeli kız iken değil, beşik ardında görmeli. Evlenmeden önce güzelliğiyle herkesi kendine hayran bırakan kıza evlenip çocuk doğurduktan sonra eskisi gibi ilgi göstermezler.

Güzelin başından çile eksik olmaz. Güzel kızın isteyeni ve peşinde koşanı çok olur. Bu yüzden de çoğu zaman isabetsiz bir evlilik yapar ve çile çekerek yaşar. *RS s. 200*

Güzelin koynunda sabah tez olur. Güzelle birlikte olmak insana mutluluk verir. Onun için güzelle zaman çabuk geçer.

Güzelin hasmı sivilcim (sivilce)**, zenginin hasmı kıvılcım.** Güzel, kendini çirkin gösterecek diye nasıl sivilceden korkuyorsa, zengin, çok malı olan da malına zarar gelmesinden korkar. *RS s. 200*

Güzeller adama çok iş ederler, soyarlar akıbet derviş ederler. Bazı insanların görünüşleri güzel olur ama kötü niyetlidirler. Bu insanlar başkalarına zarar verirler. *Ş 3335*

Güzellerin/Güzelin talihi çirkin olur. Güzel insanlar herşeyin en iyisini isterler, bu yüzden çoğu zaman yanılgıya düşüp hayal kırıklığına uğrarlar. *ÖAA 1339 < AVP-1*

Güzelliğe kapılma, huya bak. Mutlu olmak için yanız güzellik yetmez, insanın karakterinin de iyi olması gereklidir. *MNÖ 350 < AVP-1*

Güzelliğine güvenme bir sivilce yeter, varlığına/zenginliğine güvenme bir kıvılcım yeter. Dış güzellik de zenginlik de çok kolay yok olabilir. Bunlara güvenmek yanlıştır.

Güzellik ekmeğe sürülüp yenmez. Güzellik insana yalnızca zevk ve mutluluk verir, karın doyurmaz. *MNÖ 3957 < AVP-1*

Her güzel güzeldir, amma canın sevdiği daha güzeldir. Dünyada güzel çoktur ama insan yalnız birine yürekten bağlanır, o da ona göre en güzelidir. *RS s. 215*

Her güzelin bir kusuru vardır. Güzellik yeterli değildir. Bir insan güzel olsa da pek çok kusuru olabilir. *RS s. 215*

Her Yusuf güzel olmaz. Dış görünüşü güzel olan herkesin ruhu güzel olmayabilir. *RS s. 224*

İnce kanada (kelebeğe) **Allah süsü çok, ömrü az vermiştir.** Fiziki güzellik her ne kadar insanlara çekici gelse de geçicidir. *RS s. 237*

İnsana sevdiği güzel görünür. İnsan birine bağlandığı zaman o kişi ona herkesten güzel görünür. *RS s. 238* → **Her güzel**

Kağıdın yüzünü ağartan karadır. Bir insan güzel de olsa yaptıklarıyla değer kazanır. *MNÖ 3957 < AVP-1*

Karaca, kuruca, gönlüme görece. Bazı kişiler dış görünüşe değil, iç güzelliğe önem verirler. Arkadaşlarını aynı görüşü paylaşan, bilgili kimselerden seçerler. *ÖAA 1309*

Kaşla göz gerisi söz. İnsanlar önce dış güzellikleriyle değerlendirilir. *ÖAA 1344*

Kendi güzel olacağına huyu güzel olsun. Dış güzellik bir noktadan sonra önemini kaybeder, huy güzelliği öne çıkar. *RS s. 277*

Odunu da süslesen güzel olur. Kişiler bir takım maddelerle güzelleşebilir, ama özellikleri değişmez. *RS s. 332 < AVP-1*

Sen güzel, ben güzel akşam oldu ne yiyeceğiz? Sadece güzellik insanın geçimini sağlamaz. Önemli olan insanların aklını kullanmasıdır. *MTA 6545*

Tavuğum güzel olsun da yumurtalamazsa yumurtlamasın. Bazı insanlar güzel şeylere sırf gösteriş olsun diye sahip olmak isterler. *MNÖ 7613 < AVP-1*

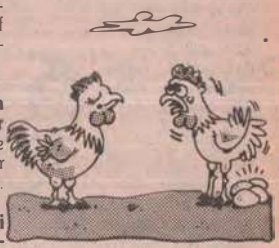

Tavuk var kazdan güzel, gelin var kızdan güzel. İyi ve olumlu işler yapanlar daha güzel görünürler. *RS s. 384*

Tavuğu seyretmeli ama ağzını açtırmamalı. Bazı insanların görünüşleri güzel olsa da konuşmayı ve toplum içinde nasıl davranılacağını bilmezler. *RS s. 384*

Yüzü güzel olanın huyu da güzel olur. Yüzü güzel olan insanın güzelliği, bir bakıma karakterini de yansıtır. *ÖAA 2631*

Yüzü güzelin kalbi de güzel olmaz. Güzel ve çekici insanlar iyi huylu da olabilir, kötü huylu da.

→ HUY, GÖRGÜ, KADIN

Duyulmadık haber olmaz, ne kadar gizli olsa.

HABER

Haber, olmuş veya olacak bir olgu üzerine bilgidir. Haber kulaktan kulağa çabuk yayılır. Haberin kendisi duyulmazsa bile kokusu duyulur. Gizli sırları yaymamak için özen göstermelidir. Yoksa dedikodunun önünü almak mümkün olmaz. Duyulan şeye görmeden inanmamak gerekir. Atalarımız duyduklarımızı akıl süzgecinden geçirmenin bir çok yanlış anlamayı önleyeceğini bize bildirirler.

Arif olur el tez duyar. Bir haber gizli kalmaz ve toplum tarafından çabuk duyulur. *MNÖ 681 < AVP-1*

Cihanda işitilmedik haber olmaz. Bir yerde bir olay olmuşsa bunu saklamak imkânsızdır. Mutlaka bir gün ortaya çıkar.

Cümlenin maksudu bir, amma rivayet muhtelif. Bir konuda herkes aynı şeyi düşünebilir, ama çok farklı dedikodular yayılabilir. *Ş 1544*

Çocuktan al haberi. Çocuğun yanında gizli kalması gereken bir konu konuşulursa çocuk bunun gizli kalması gerektiğini bilmez ve olur olmaz her yerde söyler. *Ş 1627*

Değirmencinin evine hayırlı haber gelmez, (ya bent yıkılmıştır, ya su

kesilmiştir) Bazı işlerde tehlikeli ve kötü haber alma ihtimali daha fazladır. *RS s.125*

Deliden al uslu haberi. Delilerde artniyet olmadığı için duyduklarını değiştirmeden aktarırlar.

Duyulmadık nesne olmaz. Var olan birşey uzun süre saklı kalmaz. Mutlaka bir duyan olur ve daha sonra herkese yayılır. *MNO 2847 < AVP-1*

Duyulmadık haber olmaz, ne kadar gizli olsa. Bir olay olduğu zaman bunun saklanması gerekse bile bir gün mutlaka ortaya çıkar. *MNO 2848 < AVP-1*

El ariftir, tez duyar. İnsanlar olup biteni öğrenmeye çok meraklıdır. Bu yüzden önemli bir olay olduğu zaman çabuk duyulur. *Ş 480*

Elin ağzı torba değil ki büzesin. Başkaları hakkında ileri geri konuşanlar çoktur. Bazen konuşulanlar bizim hakkımızda da olabilir, ama onların ağzını kapatarak buna engel olamayız.

Fena haber tez duyulur. Kötü haber daha çabuk yayılır. *MNO < AVP-1*

Haberi deliyle çocuktan al. Deliler ve çocuklar bi rişin sonuçlarını düşünmediklerinden duyduklarını olduğu gibi aktarırlar. *RS s.-201*

Haberi verenden alan uslu gerek. Bize birisi bir haber getirdiği zaman gelen haber ne olursa olsun soğukkanlılıkla dinlemeliyiz.

Irak yerin haberini kervan getirir. Çok uzak bir yerden bir haber öğrenmek isteyen kişi oraya gelip giden kimselerden en doğrusunu öğrenir. *ÖAA 1485 < KM*

İşitilmemiş cihanda haber olmaz. Dünyada hiçbir olay uzun süre gizli kalmaz. *Ş 696*

İşitmek görmek gibi değildir. Bazı şeyleri sorarak veya başkalarından duyarak öğrenebiliriz. Ama görerek öğrenirsek doğru olduğuna emin oluruz. *Ş 695*

Kara haberden başka ne haberin var? Daha önce kötü bir haber getiren kişiden tekrar kötü bir haber aldığımızda o kişiye elimizde olmadan sinirleniriz. *MNO 5113 < AVP-1*

Kara/Kötü/Fena haber tez/çabuk duyulur. İnsanlar başkalarını ilgilendiren kötü bir haber duydukları zaman bunu birbirleriyle rahatça, saklamadan konuşurlar ve o haber yayıla yayıla herkese duyulur. *Ş 2755*

Neler geldi neler geçti felekten, duyulmadı deve geçti elekten. Yaşam boyu pek çok olay olmasına rağmen insanlar bunların çoğunu duymazlar. *ET 3557*

Uzak yerin salığını kervan getirir. İnsanlar her gittikleri yerden haberlerle dönerler.

Sağır sultan bile duydu. Hiçbir şeyle ilgilenmeyen duyarsız kimseler, çevresinde olan bir olayı herkes duysa bile kendilerine sorulduğunda birşey bilmediğini söylerler.

Yel essin, kokusu gelsin. Yapılan hiçbir şey gizli kalmaz, mutlaka duyulur. *MNO 8244 < AVP-1*

→ DEDİKODU, GERÇEK

Bu sıcağa karnı dayanır?

HARCAMA

Harcama, bir iş görmek için bir şey sarf etmektir. İnsanın ne kadar çok parası olsa da sonunu düşünmeden, yersiz harcamalar yapmamalıdır. Çünkü yersiz harcamalar israf demektir. Atalarımız ihtiyaç dışı savurganca harcamalardan kaçınmayı öğütlemiş, ancak gerektiği zaman da kârlı alış verişlerde paranın esirgenmemesi gereğini vurgulamışlardır. Parası çok olanların etrafına da vererek yardımcı olması önerilmiştir. Atalarımız paraya değer vermemekle birlikte bunun hayatı sürdürebilmek için gerekli olduğunu, hesabını bilerek doğru harcamalar yapmak gerektiğini ve bir taraftan da tasarruf edilen bir miktar paranın kenarda bulunması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Abdalın yağı çok olursa gâh borusuna çalar, gâh gerisine (Çobanın yağı çok olursa çarığına sürer). Hesabını bilmeyen, akılsız kişi malını gereksiz yerlere harcar. *ÖAA 8 < AVP-1*

Akşam/Akşamdan kavur, sabah/sabaha savur. Kazanılan bir şeyin gereksiz yere hemen tüketilmesi yanlış bir davranıştır. *MNO 345 < AVP-1*

Ayda kazanılan günde yenilmez. Zorluklarla kazanılan paranın hesapsızca kısa sürede harcanması doğru değildir. *RS s. 64*

Bol bol yiyen bön bön bakar. Elindekini avucundaki çabuk tüketen kişi, parasız pulsuz kalınca "ne yapacağım" diye kara kara düşünür. *Ş 1268*

Bol zamanda kıt harcanan, dar zamanda bol harcanır Kazancı iyiyken tutumlu davranan kişi işsiz kaldığında uzun süre yokluk çekmez. *TDK-1 s. 70*

Bu sıcağa kar mı dayanır? Hesapsız tüketime hiçbir varlık dayanmaz. *Ş 1289*

Budalanın yağı çok olursa sakalına sürer. Akılsız kişiler ellerindeki imkanları gereksiz yerlere harcarlar ve tüketirler.*TDK-1 s. 71*

Çoban yağı çok bulursa çarığına sürer. Hiç bolluk yaşamamış kişi bolluğa kavuştuğu zaman çok savurgan davranır. *MNO 2183 < AVP-1*

Düğünün borcuyla, ramazanın harcını Allah kayırır. Hayırlı bir iş için yapılan harcamalara Allah yardım eder. *TDK- 1 s. 100*

Ekme bitmeyen yere, harcetme gelmeyen yere. Karşılığı olmayan işler için harcama yapılmamalıdır. *RS s. 154*

El kesesinden sultanım, develer olsun kurbanım. Zengin kişi adına çalışan kimse, onun parasını bol bol harcar. *ÖAA 1097*

Eskisi olmayanın yenisi olmaz. Bir malını daha eskimden atanların başı sıkıntıdan kurtulmaz. *ÖAA 1147*

Gündüzün mum yakan geceleyin bulamaz. Elindeki

şeyin değerini bilmeyip zamansız harcayan, gerektiği zaman bulamaz.

Hak yoluna vermeyiz bir mangır, şeytan yoluna gider tangır tangır. Allah yoluna gidebilmek için dünya nimetlerinden arınmak gerekir. Şeytan ise insanları dünya nimetleriyle kandırmaya çalışır. *RS s. 204*

Harç aldırır, borç/harç sattırır. Hesapsız harcama yapanlar borçlarını ödemek için ellerindekini satmak zorunda kalırlar. *TDK- 2 s. 53*

Hazır para çabuk biter. Kişi emeksiz paranın değerini bilmez çabuk tüketir. *MNO 4178 < AVP-1*

Hazıra dağlar dayanmaz. Hazır şey çabuk tükenir, kişi kendi kazanmazsa değerini bilmez. *OAA 1387 < Ş 1675*

İsrafın sonu dilencilliktir. Malının, parasının kıymetini bilmeyip, savuran kişinin sonu başkalarına muhtaç olmaktır. *RS s. 244*

Kar yağdığı gün savrulur. Geçici kazanç çabuk tükenir.

Karun malı olsa, israfına yetmez. Bir insan çok zengin de olsa gereksiz harcama yapıyorsa yoksulluğa düşer. *MNO 5189 < AVP-1*

Kasap, yağı bol bulunca gerisini yağlar. Kişi elinde bulunan malın fazlalıklarını çarçur eder, kıymetini bilmez. *OAA 1704 < AVP-1*

Kaz gelecek yerden tavuk esirgenmez. Kişi büyük çıkarlar sağlayacağı yerden küçük şeyleri esirgemez. *Ş 2770*

Kazanmasını bilmeyen harcamasını da bilmez. Bir işten gelir sağlamasını bilmeyen elindeki imkanları kullanmasını da bilmez. *RS s. 213*

Kürdün yağı çok olunca, hem yer hem yüzüne sürer. İnsanlar bol parayı görünce ne yapacağını şaşırırlar. *OAA 1539*

Lazıma hazine yetmez; elverire para gitmez. Cimri insanlar paraya doymaz, eli açık insanlar ise maddi imkana sahip olamazlar. *RS s. 312*

Sade sudan zerde olmaz bal kazana girmeyince, hazıra hazine dayanmaz, bir taraftan gelmeyince, Elde yeterli imkân olmayınca kaliteli iş üretilmez. Hiç kazanmadan harcayan kişi de ne kadar varlıklı olursa olsun zenginliği uzun sürmez. *RS s. 354*

Sağım cennet, solun kabe deyip savurma. İnsanlar geleceklerini bilseler gene de tutumlu olmalıdırlar. *RS s. 355*

Vermekle mal tükenmez. Varlıklı ve çok zengin kimseler birazcık eli açık davranmakla yoksulluğa düşmezler. *Ş 3593*

Yenilenle giyilene dağlar dayanmaz. İnsanların aşırı harcamalarına mal varlığı dayanmaz. *RS s. 416*

→TUTUMLULUK

Dağ ardında olsun da, yer altında olmasın

HAYAT

Hayat, canlı varlıklarda doğumdan ölüme kadar faaliyet sağlayan olguların tümüdür. Hayat kapsamı içinde ömür, yaşam tarzı, meslek, hal ve durum, canlılığın ifadesi olan hareket anlam bulur. Hayatımız boyunca bizi taşıyıp götüren bedenimizdir. Ona iyi bakıp sağlıklı kalmamız gerekir. Aksi takdirde sağlıksız yaşantımız bize türlü acılar yaşatabilir. Hayat dediğimiz macera ruh ve bedenden oluşan can sayesinde yaşanır. Can bize Tanrı'nın bir armağanıdır. Bunu istediği zaman alır. Ne zaman biteceğini bilmediğimiz hayatı en iyi şekilde değerlendirip oldukça değişik ve çok yanlı deneyimlerle zenginleştirebiliriz. Problemlerle karşılaşsak da hayatta ve sağlıklı olduğumuz sürece olara çözüm bulabiliriz. Ancak sonunda kaçınılmaz ölüm hepimizi yakalar, götürür. İnsan hayat içinde yaşadığı olaylarla olgunlaşır, maddi, manevi zenginlikler kazanır. Türklerde hayatın türlü cilvelerine karşılık canlı kalmak, yaşamak en büyük lütuf olarak kabul edilir.

Aslanın ölüsünden tilkinin dirisi (yeğdir). Bir insan ne kadar güçlü olursa olsun bir işe yaramadıktan sonra önemli değildir. *MNO 763 < AVP-1*

Bizimle olsaydı da kubbe kadar kamburu olsaydı. İnsan çok sevdiği bir yakınını kaybettiği zaman olmayacak şeyler dileyerek o kişinin hayatta olmasını ister. *MNO 1713 < AVP-1*

Can baldan tatlıdır. Yaşam her şeyden güzeldir. *MTA 1549*

Can bostanda bitmez. İnsan sağlığına çok dikkat etmeli, kendini yıpratmamalıdır. Yoksa eski sağlıklı halini tekrar elde etmesi mümkün olmaz.

Can pekmezden tatlı. Bir felaket, bir tehlike anında herkes önce kendi canını kurtarmaya çalışır. Çünkü can herşeyden tatlıdır. *MNO 1930 < AVP-1*

Can tatlıdır. İnsan hiçbir zaman canına bir zarar gelmesini istemez. Bunun için herşeyi yapmaya çalışır. *MNO 1932 <AVP-1*

Can sağlığı cihan varlığı. En büyük zenginlik sağlıktır. *TDK-1 s. 75*

Cana gelen, mala gelsin. Mal mülk kaybedilse de gene kazanılır, ama can kaybedilince geri gelmez. *TDK-1 s. 75*

Canı cana ölçmüşler, artanını kesmişler. Herkesin yaşamı diğerlerinden daha önemlidir. *RS s. 104*

Canı veren de alan da Allah. İnsana canı Tanrı vermiştir yine kendisi alır. Buna başka kimsenin hakkı yoktur.

Canın nerde, yüreğin orda. B insanın en çok korktuğu şey canına zarar gelmesidir. *RS s. 104*

Can mı tatlı, mal mı? Yaşam her türlü maldan daha değerlidir.

Çok yaşayan çok görür. Ömrü uzun olan hayatta çok şey görür ve öğrenir.

Dağ ardında olsun da, yer altında olmasın. İnsan ölüm tehlikesiyle karşılaştığı zaman yaşamak için her şeye razı olur.

Dağlar/Galata kulesi kadar kamburu olsaydı da bizimle beraber olsaydı. Sevilen kişiler öldükleri zaman kusurlarıyla birlikte özlemle anılırlar. *MNO 2324 < AVP-1*

Eşeğin ölümü köpeğe düğündür. Bazen bir insanın ölümü başkaları için sevinç kaynağı olabilir.

Gelmez yer altındaki, gelir dağ ardındaki. Çok uzaklara gitmiş birine kavuşabiliriz ama hayattan ayrılan birine kavuşmamız imkânsızdır.

Giden gün ömürdendir. Her geçen gün insanlar ölüme biraz daha yaklaşırlar.

Ha boşu boşuna geçmiş bir ömür, ha yanmadan yanıp kül olmuş kömür. Önemli olan uzun yaşamak değil yaşanılan hayatı en güzel biçimde değerlendirmektir. *RS s. 202*

Hayat akar suya benzer, durunca kokar. Yaşam sürekli hareket halinde geçer. *RS s. 209*

İnsan anasından bir kere doğar. İnsanın ikinci kez yaşama şansı yoktur. *RS s. 238*

İnsan çift yaratılmıştır. Birbirine benzeyen o kadar çok insan vardır ki çoğumuz insanların çift yaratıldığına inanırız. *RS s. 239*

İstediğimiz gibi değil, olabildiğince yaşarız. Kimse istediği gibi yaşayamaz, imkanlar ve şartlar ölçüsünde yaşamak zorundadır. *MTA 1812*

Kedinin dokuz/yedi canı vardır. Bazı insanlar diğerlerinden daha şanslıdır ve daha fazla imkanlara sahip olurlar. *MNÖ 5318 < AVP-1*

Kelle sağ olsun da külah bulunur (eksik olmaz). İnsan nasıl olsa bir iş bulur geçimini sağlar yeter ki canı sağ olsun. *ÖAA 1771 < Ş 3052*

Kırk gün tavuk olmaktansa bir gün horoz olmak daha iyidir. Yoksulluk ve sefalet içinde uzun süre yaşamaktansa, varlıklı ve rahat olarak daha az yaşamak iyidir.

Mal canı kazanmaz. Can veya sağlık kaybedildikten sonra servetin bir faydası olmaz. *RS s. 314*

Ne hayata güven, ne ölümden kork. Her yaşamın bir sonu vardır. Ölüme hazırlıklı olmak gerekir. *RS s. 355*

Sağ insanın işi bitmez. Yaşam sürekli bir uğraş ve hareket gerektirir. *MTA 6524*

Sağ olana her gün düğün bayram. Her insan yaşadığı sürece yaşamın tadını çıkarmaya çalışır. *RS s. 355*

Sağ olana meşguliyet eksik olmaz. Sağ insanın yapacak çok işi olur. *RS s. 355*

Sağ olsun da dağ ardında olsun. insanın yakınlarıyla ayrılığı ölümle olmasında nasıl olursa olsun. *ÖAA 2208*

Sağ tilki ölmüş aslandan iyidir. Çok güçlü, kuvvetli ama yaşamayan biri olmaktansa daha zayıf fakat canlı biri olmak daha iyidir. *MNÖ 6982 < AVP-1*

Taş altında olmasın da dağ ardında olsun. Ölümle ayrılmaktansa çok uzak düşüp ayrılmak daha iyidir. Çünkü uzak düşenler tekrar kavuşabilirler. *ÖAA 2372 < AVP-1*

Yaş yetmiş iş bitmiş. İnsan iyice yaşlanıp çalışamaz hale gelince sadece kendi ihtiyaçlarının karşılanmasını düşünür. *ET 3810*

Yirmisinde yakışıklı, otuzun da güçlü, kırkında zengin. Genç insan yakışıklı ve çekici, orta yaşlı insan varlıklı ve güçlü, yaşlı insan da daha rahat yaşa bilmek için zengin biri olmak ister.

→ ÖLÜM

Her yiğidin gönlünde bir aslan yatar.

HIRS

Hırs sonu gelmeyen istek, aşırı tutku, öfke, kızgınlık demektir. Hırs insanın başarılı olmasında önemli bir faktördür. Ama aşırısı insanı akılcı düşünmekten uzaklaştıracağı için zararlıdır. İnsan elindekinin değerini bilmeden hırsa kapılıp daha fazlasını elde etmek için uğraşırsa sahip olduklarını da kaybedebilir. Hırsla, birden çok işe girerek başarısız olma yerine, yapılan işi en iyi biçimde sonuçlandırma tercih edilmelidir. Her insanın gücü farklıdır ve sonuçta gücünün sınırlarını zorlamaması gerekir. Türk toplumunda aşırı hırs hoş karşılanmaz.

Ağaç ne kadar uzasa balta dibinde hazırdır. Her şey yararlı işlerde kullanılmak üzere hazırlandığından, mutlaka bir yerde bitmesi gerekli dir.

Ağaç ne kadar uzasa göğe ulaşmaz / ermez / ereceği yok. Her şeyin ulaşabileceği belli bir sınır vardır, bundan öteye istese de gidemez. *ÖAA 101 < VI 98*

Akarsu çukurunu kendi kazar. İnsanlar ne kadar yardım görürlerse görsünler, yine de yaptıkları işte başarı kendi çalışmalarına bağlıdır.

Azan kurda kızan köpek. Laf anlamaz, görgüsüz kişinin hakkından kavgacı, zorba kimseler gelir. *ÖAA 381*

Azma, uzma, kendi mezarını kendin kazma. Taşkın hareketlerde bulunup başını derde sokma. *TDK-1 s. 27*

Bağlı koyun yerinde otlar. Hırsı olmayanlar elindekilerle yetinir, başka yerden fırsat aramazlar. *MNÖ 1143 < AVP-1*

Bal isterken bela buldum. Çıkar sağlamak için tehlikeli işlere kalkışırsan başını belaya sokarsın. *VI 542*

Balık suda özü taştın (gözü dışarda.). Bazı insanlar aşırı hırslan nedeniyle güçlerini aşan işlere kalkışırlar. *KM 1:379*

Baş ol da ne başı olursan ol. Girdiği işten çabuk bıkan, durmadan iş değiştiren insan, hiçbir zaman bir mevki sahibi olamaz, her gittiği yerde ezilir. *ÖAA 543 < Ş 970*

Bay Allah'a, fukara zengine yetişmek ister. Fakir insanların gözü daima zenginlikte olur. *RS s. 78*

Bir işi bitirmeyince bir işe koşma. Başladığı her işi tamamlamadan bir başkasına başlayan insanın yaptığı işlerden hayır gelmez. *ET 1134*

Bir şeyin pek ilerisine gitme. 1. Bir şeyi tadında bırakmayıp sürdürürsek o şey gittikçe zevk vermez hale gelir. 2. Bir işi yaparken içinde bulunduğun şartları fazla zorlama, her an bir tehlikeyle karşılaşabilirsin. *ET 1165*

Biregüden (başkasından) **dilekli olmak ikinci esirliktir.** Başkalarından yardım alarak yaşayanlar onların isteklerine uymak zorundadırlar. *EK 234*

Biri yarar, ikisi karar, üçü zarardır. Bir işi yaparken fazla aşırıya kaçmamalı kararında bırakmalıdır.

Boşuna çalışmak akıntıya kürek çekmek olur. İyi sonuç vermeyecek işler üzerinde bile bile çalışmak, zaman kaybından başka bir şey değildir. *MNÖ 1771 < AVP-1*

Boynuz isterken kulaktan çıktım. Gözü yükseklerde olan bir kişi istediği mevkiye ulaşmaya çalışırken, bulunduğu yerini de kaybeder. *VI 138*

Boyundan büyük işlere girişme. İnsan başaramayacağı bir işi yapmaya kalkışırsa sonu iyi bitmez.

Çek çek koparma. Bir şeyi elde etmek için uğraşırken hırsa kapılıp işi berbat etme. *MTA 10816*

Çok açılma üşürsün. İnsan gücünün ve kapasitesinin dışına çıkarsa, her an başına bir bela gelebilir. *MNÖ 2210 < AVP-1*

Çok azan başını yer. Kararınca yetinmeyen, gözünü hırs bürümüş insanı er geç bir felaket bekler. *MNÖ 2214 < AVP-1*

Çok isteyen belasını ister. Bir şeyi elde ettikten sonra aç gözlü davranıp daha fazlasını isteyen, sonunda zararlı çıkabilir. *MNÖ*

2229 < AVP-1

Çok kuduran köpeğin zevali yakındır. Hırsına hakim olamayan kişi, taşkın davranışlarda bulunur ve kısa zamanda başını derde sokar. *RS s. 118*

Çok gezen tavuk ayağında pislik getirir. Doğru yanlış demeden her işe kalkışmayı alışkanlık edinmiş insan etrafındakilerin başına her an bir dert açabilir. *ÖAA 816 < AVP-1*

Deli deli akanı bura bura tıkarlar. Aşırı hareketlerde bulunan insanlar, toplum tarafından hoş karşılanmaz ve tepki görürler. *ÖAA 872 < AVP-1*

Dileyen Tanrısını bulur. İsteyen kişi dünya hırslarından kurtulup Allah yoluna dönebilir. *MNÖ 2633 < AVP-1*

Dek duran danayı canavar yemez. Ağırbaşlı, sakin kimseler gereksiz yere başlarını belâya sokmazlar. *TDK-1 s. 37*

Dokuz at bir kazığa bağlanmaz. Fayda sağlamak için bir şeye kapasitesinin üzerinde yüklenirse kötü sonuç doğurur. *ÖAA 981 < ET 2434*

Düş olmayınca iş olmaz. Çok iyi düşünüp planlamadan bir işe kalkışmak yanlış olur. *TDK-2 s. 41*

Emel tükenmez/sönmez. Herkesin özlem duyduğu bir takım şeyler mutlaka bulunur. *RS s. 165*

Gemsiz ata dizgin olmaz. Gözünü hırs bürümüş , azgın kimseleri lafla, sözle yola getirmek çok zordur. *RS s. 188 < AVP-1*

Gergin ip çabuk kırılır. Olur olmaz her şeye sinirlenip bela çıkaran kimseler kısa zamanda bunun cezasını çekerler. *RS s. 189*

Gökteki yıldıza kement atılmaz. Gerçekleşmesinin imkansız olduğu bilinen şeyler için boşuna çaba sarfetmenin yararı yoktur. *RS s. 191*

Haddini bilmeyene bildirirler. Kendine fazla güvenip başkalarının hakkına göz diken insana er geç hakettiği dersi verirler. *ÖAA 1345 < AVP-1*

Haddini bilmeze haddini bildirmek öksüze kaftan giydirmek gibidir. Huzur bozan, laftan anlamayan kişilere hak ettikleri dersi vermek yerinde ve yararlı bir davranıştır. *ET 1684*

Her yiğidin gönlünde bir aslan yatar. Her insanın ulaşmak istediği bir mevki vardır. *ÖAA 1459 < AVP-1*

Horoz ölür, gözü çöplükte kalır. Aç gözlü insan, başına ne bela gelirse gelsin, halâ çıkar peşinde koşar. *ÖAA 1481 < AVP-1*

"İç" dedilerse "Çeşmeyi kurut" demediler ya. Yarar sağlayan bir kaynağı, ihtiyaçtan fazlası için gereksiz yere kullananlar için söylenir. *Ş 661*

İddialı öten horozun kanadı tez kırılır. Kendini herkesten üstün görüp başkalarını küçümseyen kimseler er geç hakettikleri dersi alırlar.

İnsan azmayınca belasını bulmaz. Sinirlerine hakim, soğukkanlı insanlar, kolay kolay zor durumda kalmazlar.

Karınca kanatlanmış, kendini kartal sanmış. Görgüsüz, işe yaramaz kişinin eline geçici bir fırsat düştüğü zaman kendini herkesten üstün görmeye başlar. *RS s. 265*

Karıncanın zevali gelince kanatlanır. İnsan tehlikenin kaçınılmaz olduğunu sezince, kurtulmak için olağanüstü çaba sarfeder. *Ş 2749*

Kart kedi körpe fare arar. Her insan gücü ve imkanları oranında hareket etmek zorundadır.

Kaş ararken gözsüz kaldı. Herşeyin aşınsına kaçan açgözlü kimseler bir şeyi elde etmek için giriştiği işlerden çoğu zaman zararlı çıkarlar. *MTA 11089*

Kaynayan kazan kapak tutmaz. Çabuk öfkelenen sinirli insanlar, etrafındakileri rahatsız ederler ve bunları sakinleştirmek güçtür. *ÖAA 1730*

Kaynayan yağa sinek konmaz. Sinirli ve saldırgan kişileri kimse rahatsız etmeye kalkışmaz. *RS s. 271*

Kavak uzaya uzaya göğe değmez ya, elbet birgün belinden kırılır. Hiç bir şey sonsuza kadar yaşayamaz, bir gün yok olmaya mahkümdur. Azim ne kadar kuvvetli olursa olsun, erişebileceği yer sınırlıdır. *RS s. 269*

Kavak uzaya uzaya göğe çıkmaz, tepesinden kurumağa başlar. İnsan ne kadar hırslı olursa olsun bir şeyin sınırının üzerine çıkamaz. Mutlaka bir yerde bütün çabaları son bulur. *RS s. 269*

Kavurganın yananı sıçrar. Bir kargaşa, bir felaket anında en çok yakınan kişi bu durumdan en fazla zarar gören kişidir. *TDK-1 s 154*

Keçi ikiz doğurup koyunu geçemez, it sekiz yavru yapıp eli (halka) geçemez. Kişi ne kadar hırslı olursa olsun kendi gücünü aşan işlerin altından kalkamaz. *MTA 12289*

Kedinin kanadı olsaydı serçenin adı kalmazdı. Her şeyi zahmetsiz elde etmek mümkün olsaydı, o şeylere ihtiyaç duymaya gerek olmazdı. *ÖAA 1755 < AVP-1*

Kişi men olduğu şeye haris olur. 1. İnsanoğlu kendisine yasak edilen şeylere karşı daha fazla istek duyar. 2. Bir şeyden mahrum kalması kişiyi o şeye karşı daha istekli hale getirir. *RS s. 290*

Kör ne istiyor, iki göz; biri eğri biri düz (doğru). İnsan ihtiyaç duyduğu şeye nasıl olursa olsun mutlaka sahip olmak ister. *MTA 10046*

Kuru gayret çarık eskitir. Faydasız bir şey için harcanan emek zaman kaybından başka bir şey değildir. *MNÖ 5995 < AVP-1*

Mümkünsüz şey arayıp arzulama. İnsanın bazı şeyleri elde etmesi imkânsızdır. Bu yüzden böyle şeylere fazla istek duymamalı,dır, nasıl olsa istekleri sonuçsuz kalacaktır. *RS s. 325*

Rahat durmayan rahatsız olur. Başına dert açmak istemeyen taşkın davranışlardan kaçınmalıdır. *RS s. 350*

Şaraptan bozma sirke keskin olur. Ağırbaşlı ve sakin biriyken birden huyunu değiştiren kişi en azgın kimselerden bile daha beter olur. *MNÖ 7448 < AVP-1*

Tek/Dek duranı kimse yerinden/tedirgin/rahatsız etmez. Kimseye ilişmeyen, ağırbaşlı kişilere kimse sataşamaz. *RS s. 385*

Ufak yer yiğidi alçak gösterir. Önemsiz ve değersiz şeylerle uğraşan insan ne kadar kabilliyetli de olsa göze batmaz. *Ş 3865*

Yayı pek çekme kırarsın. Yeterince çıkar sağladığı halde yetinmeyip, daha fazlası için kendini zorlayan insan, açgözlülüğünün cezasını elindekini de kaybederek çeker. *Ş 3865*

Yenik pehlivan Yenilen güreşe doymaz. İnsan ne kadar çok başarısız olursa, daha çok hırslanır ve tekrar tekrar denemekten çekinmez. *RS s. 416*

Yıkılacak değirmen çabuk döner. Hırsla öfkeyle hareket edenler mutlaka bir belayla karşılaşırlar. *TDK-1 s. 206*

Yılan yıldız görmeyince ölmez. Kötü niyetli ve açgözlü kimseler istediklerini elde etmedikçe rahata ermezler. *VI 493*

→ TUTKU, AÇGÖZLÜLÜK, GÖNÜL

Ağanın malı çıkar, uşağın canı.

HİZMETÇİ

Hizmetçi, hizmetkar, uşak; bir kimseye onun etkinliklerini yönetmek veya denetlemekten çok hizmet eden kimse ya da bir kimsenin ev temizliği, yemek pişirme gibi kişisel hizmetlerini para karşılığında yapan kimseye denir. Herkes her işi yapmaz. O zaman yardımcı tutması gerekir. Hizmetkar olan kişi kendisine gösterilen tavır ve tutuma göre çalışmasında randıman gösterir. İyi davranıp hoş tutulan bir hizmetkar çalışması ve efendisine olan davranışı ile onların yüzünü ağartır. İnsanları memnun etmek kolay değildir. Bunun için iki tarafın da olgunluk ve hoşgörü ile birbirine yaklaşması gerekir. Atalarımız ancak bu ölçüler içersinde hizmet efendi ilişkilerinin uyumla yürüyebileceğine inanırlar.

Ağa darılırsa Arap yer dayağı, Arap darılırsa yine Arap yer dayağı. Başkalarına hizmet ederek geçimini sağlayan kişi, hizmetini gördüğü kişi tarafından haksızlığa uğrasa bile yine sesini çıkaramaz. *RS s. 21*

Ağa terlemedikçe hizmetkâr kımıldanmaz. 1. İşveren buyurmazsa, işçi çalışmaz. 2. Hizmetinde işçi çalıştıran kişi onlarla beraber emek sarfetmez, işiyle ilgilenmezse çalışanlar tembelliğe alışırlar.

Ağanın alnı terlemezse ırgatın burnu kanamaz. İşveren işçisinin başında durup, kendi de çabalamazsa, işçiler işi baştan savma yaparlar. *OAA 106 < AVP-1*

Ağanın gözü ata tımardır. Ağa, işlerinin düzenli yürümesi için işçilerini sürekli denetler. *OAA 107 < AVP-1*

Ağanın malı çıkar, uşağın canı. 1. İşçi patronunu mal sahibi edene kadar canı çıkar 2. Zor duruma düşen zengin malını vererek kurtulma yoluna gider, ama, işçinin canından başka verecek bir şeyi yoktur. *OAA 110 < AVP-1*

Ağası güçlü olanın kulu asi olur. Arkası güçlü kimse, başkalarına zorbalık kabadayılık etmekten çekinmez. *OAA 112 < AVP-1*

Ağası yavuz/yiğit olanın etbasi sarhoş gezer. Güçlü, büyük mevki sahibi kimselerin yakınları ve hizmetinde çalışanlar, onların arkasına sığınarak bir takım taşkın davranışlarda bulunabilirler. *TDK-1 s. 32*

Ağaya hizmetçi oldum, eli hamur karnı aç çıktım. Geçimini sağlamak için birine hizmet etmek zorunda kalan kişi, kendisine iş yaptıran kimse ne verirse ona razı olur. *TDK-2 s. 20*

Ahali ayaklanırsa padişahı tahttan indirir. Halk istemediği bir yöneticiyi yönetimin başında tutmaz. *TDK-1 s. 34*

At, adımına göre değil, adamına göre yürür. Bir işin başarılabilmesi, yöneticilerin bilgisine ve tutumuna bağlıdır.

At sahibine/ağasına, biniciye göre eser/kişner. Emir altında çalışan kişi, yöneticisinin huyunu bilir ve davranışlarını ona göre ayarlar. *OAA 414 < ET 17*

At binicisini tanır/bilir. Bir iş yerinde çalışanlar yalnızca o işi yönetenlerin sözünü dinlerler. *OAA 388 < ET 17*

At ile cahil ağaya kulluk çetindir. İşten anlamayan kişinin hizmetinde çalışmak çok zordur. Çünkü işi bilmedikleri halde çalışanları yanlış yönetip onları zor durumlara sokarlar. *MNO 263 < AVP-1*

Az ye de kendine bir hizmetçi/hizmetkâr tut. Tembellik edip, her işini başkalarına yaptırmak isteyen kişiler için söylenir. *Ş 45*

Beslemeyi eslemeden alma. Kişi, evinde görev vereceği kişiyi iyice araştırıp, soruşturmadan evine almamalıdır. *OAA 566*

Beylik çeşmeden su içme. Resmi işlerle uğraşmak insanın başına türlü dertler açabilir. *OAA 583*

Böyle ağanın/efendinin böyle hizmetkârı olur. Bir işin başında yönetici olarak bulunan kimsenin tutumu nasıl olursa, çalışanlar da ona göre hareket ederler. *Ş 1308*

Böyle şaha kul olan ister mi azat olmayı. İyi kalpli, eli açık, cana yakın birinin hizmetinde çalışanlar o işten ayrılmayı hiç istemezler. *ET 1314*

Dah demeden yürüyen eşek, şut demeden tutan uşak gibisi yok. Hizmetinde işçi çalıştıran kimseler, işçilerinin verilen işi çabuk veren iyi şekilde yapmalarını isterler. *TDK- 2 s. 36*

Efendinin nazarı ata tımardır. İşverenler işçilerini sık sık denetler, başıboş bırakmaza işçilerinden daha iyi verim alır. *Ş 443*

Efendiyi efendi eden etbaisidir. Bir işte çalışanlar çalışkan, dürüst ve ahlaklı olursa o işyerinin sahibi de daha güçlü ve saygın biri olur. *ET 444*

Genç beye hizmet etmek güçtür. Bir işin başında yönetici olan kimse genç ve tecrübesiz biri olursa, çalışanlarla iyi anlaşamaz *ET 3252*

Girilmez efendi ile kul arasına. İşçi, işveren ilişkilerine, dışarıdan müdahale etmek yanlış olur. *MNO 3759 < AVP-1*

Halayıktan kadın olmaz, gül ağacından odun. Gül dalından odun, beslemeden kadın olmaz. Kişinin verilen görevi yapabilmesi için iyi niteliklere sahip olması gerekir. Gül dalından nasıl iyi odun olmazsa, düşük seviyeli kimselerde, kültürlü kimselere eş olamazlar. *OAA 1351 < Ş 1788*

Hanımın kırdığı kabın sesi çıkmaz. Bir iş yerinde veya bir evde hizmetçi olarak çalışan kişi kaza yaptığı zaman büyük tepki görür ama o işin yöneticisi veya evin sahibi kaza yaparsa hiç göze görünmez. *MNO 4096 < AVP-1*

Hizmetçi kırarsa suç, hanım kırarsa kaza. Hizmet işinde çalışan kimse kazayla bir şey kırarsa iş verenden tepki görür ama kazayı o işin sahibi yaparsa hiç önemsenmez. *OAA 1476*

Hizmetçisine bak, efendisini sorma. Birinin hizmetinde çalışan kişi, onun disiplini altında yetiştiği için böyle birini tanımakla patronunun da nasıl biri olduğunu anlamak mümkündür. *RS s. 280*

Hizmet etmesini bilmeyen efendilik edemez. Daha önce başkalarının hizmetinde çalışmış kimseler ilerde emrinde hizmetçi çalıştıracak bir mevkiye geldiklerinde onları nasıl yönetecekleri daha iyi bilirler.

Hizmetkârdır efendisinin yüzünü ağartan. İşini iyi yapan becerikli kimse patronunu memnun eder. *Ş 1807*

Hizmetkârın hizmetkârı olmaz. Başkasının hizmetinde çalışan kişinin kendisine hizmetçi tutacak gücü olmaz. *RS s. 280*

Kır ata, genç ağaya hizmet zor olur. İşveren genç olursa hem işçilerini yönetmesini bilmez hem de istekleri bitip tükenmez. Bu yüzden genç birinin hizmetinde çalışmak çok güçtür. *RS s. 280*

Kul olan her şeye boyun eğer. Birinin hizmetinde çalışmaya razı olan doğacak her türlü sıkıntıya da katlanmak zorundadır. *MNÖ 5908*

"Kulunum" demekle kul olmaz kişi. Ücret karşılığı birinin hizmetinde çalışmayı kabul eden kişi o kimsenin bütün isteklerini yerine getirmek zorunda değildir. İstediği zaman işi bırakabilir. *VI 356*

Meyva ağacına herkes hizmet/rahmet eder. Eli açık, cömert, kimselerin hizmetinde çalışmak isteyen çok olur. *TDK-1 s. 171*

Ne türlü sahibi o türlü de çırak/uşak. Bir işyerinde çalışanların çalışma ahlâkı işin başındaki kişinin tutumuna bağlıdır. *MTA 6466*

Ortakçıdan ağa, seyisten efendi, hizmetçiden hanım olmaz. Başkalarının hizmetind eçalışarak geçimini sağlayan bir işin yönetiminde ve idaresinde görev alamazlar. *RS s. 336*

Tekkeye hizmet eden tekkeden geçinir. Yararlı bir üretim yapan bir işyerinde çalışanlar ürettikleri şeyden kendileri de yararlanırlar. *MNÖ 7640 < AVP-1*

Uşağı işe koş, sen de ardına düş. Beceriksiz kimselere iş yaptırırsak, o işi tamamlayan yine kendimiz oluruz. *MNÖ 7852 < AVP-1*

→ YETKİ, BOYUN EĞME, BAĞLILIK

Kuş kışlığını, kuş kuşluğunu gösterir.

HUY

Huy, insanın yaradılış ve ruh özelliklerinin bütününü kapsar. Kişiyi başkalarından ayıran ana özellik veya karakter doğuştan kazanılıdığı gibi uzun süre tekrarlanan alışkanlıkların şuur altına yerleşmesi ile de oluşabilir. Bu şekilde edinilen iyi ya da kötü huyların değişmesi çok güçtür. Ancak kötü huylardan kurtulmak güçlü bir eğitim ve iradeyle mümkündür. İyi huy insana saygınlık kazandırdığı gibi, kötü huy da zarar görmesine yol açar. İnsanların kötü huylar edinmesini önlemenin tek yolu küçük yaşlarda onlara verilecek eğitimdir. Türkler insanları huy özelliklerine göre değerlendirirler.

Adam adamdır olmasa da pulu, eşek eşektir atlastan olsa çulu. Dürüst faydalı insanı fakir de olsa herkes sever, sayar. Fakat cahil, görgüsüz, kötü huylu insan ne kadar zengin olursa olsun toplumda iyi bir yer tutmaz. *OAA 70*

Adamın eti yenmez, derisi giyilmez, tatlı dilinden başka nesi var? İnsan topluma ancak dürüstlüğüyle, yardımseverliğiyle ve iyi huyuyla faydalı olur. *MNÖ 150 < AVP-1*

Ak şeker kara şeker, bir damarı soya çeker. Nasıl bir yapıya sahip olursa olsun insanın mutlaka, soyunun karakterini yansıtan bir yanı vardır.

Altın pas tutmaz/deli yas tutmaz. Dürüst, çalışkan, sağlam karakterli kişiler yaşamlarında kötülüğe, tembelliğe ve sahtekârlığa yer vermezler. *OAA 272 < Ş 236*

Altın yerde paslanmaz, taş yağmurdan ıslanmaz. Dürüstlüğü, çalışkanlığı, yardımseverliği kendisine huy edinmiş insanlar, yaşam şartlan kötü de olsa bu özelliklerini kaybetmezler. *OAA 273*

Arap atı kıl çul içinde de olsa belli olur. Soylu ve güçlü kimse, ne kadar kötü giyinse de, kendini belli eder.

Aslan mert olur, kaplan hilekâr. Dürüst ve mert kimseleri aslan, açıkgöz ve sahtekâr kimseleri de kaplan lakâbıyla anarlar. *MNÖ 754 < AVP-1*

At arılıkta, yiğit gariplikte. At zayıf ve güçsüzken, insan da zor durumda kalmışken yılmadan mücadele edip bu durumdan kurtulurlarsa üstün niteliklerini göstermiş olurlar. *OAA 319 < AVP-1*

Beşikte giren mezarda çıkar. Akıl, yetenek ve huy insanın çocukken kazandığı özelliklerdir. Bu özelliklerini ölene kadar taşır. *TDK-2 s. 29*

Bıçağı kestiren kendi suyu, insanı sevdiren kendi huyu. Bir şeyin değerini yükselten o şeyin üstün nitelikleridir. İnsan da dürüstlüğü ve iyi huylan sayesinde sevilen ve sayılan bir kişi olabilir. *OAA 489*

Can çıkmadıkça huy çıkmaz. İnsan bazı özelliklerini değiştirebilir, ama doğuştan kazandığı, soyunun verdiği huyu ömür boyu taşır. *MNÖ 1919 < AVP-1*

Çocuk büyür, deli uslanmaz. Çocuklar bakımla büyür, gelişirler. Ama doğuştan huysuz akılsız kimseler büyüseler de bu huylan değişmez. *ET 1926*

Dokuzunda ne ise doksanında da odur. Bir insanın büyüyünce nasıl bir yapıya sahip olacağı daha çocuk yaşta belli olur. *MNÖ 2751 < AVP-1*

Domüzun kuyruğunu kessen yine domuzdur. Kötü karakterli, düzenbaz, art niyetli kimseleri ne yaparsak yapalım değiştiremeyiz.

Elması çamura atmışlar, yine elmas yine elmas. Üstün nitelikleri olan, değerli, saygıdeğer birini ne kadar karalamaya, kötü göstermeye çalışırlarsa çalışsınlar yine de o kişinin değerini azaltamazlar. *Ş 518*

Güzel yüzlü arama, güzel huylu ara. Güzellik aldatıcıdır, yüzü güzel, huyu kötü kimseyle anlaşmak zordur. *TDK-2 s. 53*

Her güzelin bir huyu var. Çok güzel ve değerli dediğimiz şeylerin bile dikkatle bakıldığında küçük de olsa mutlaka hoşa gitmeyen bir yanı vardır. *Ş 3712*

Herkesin bir delilik damarı vardır. İster belli etsin, ister etmesin, her insanın mutlaka inatçı ve sinirli olduğu bir yönü vardır. *Ş 3694*

Huy canın altındadır. İnsan yaşadığı sürece sahip olduğu huyunu kaybetmez. *OAA 1483 < Ş 1824*

Huylu huyundan vazgeçmez. İnsan hiçbir zaman huyunu değiştirmiş görünse bile fazla uzun sürmez *OAA 1484*

İnsanı sevdiren huyu, bıçağı kestiren suyudur. Bıçak kalitesini nasıl çeliğe ve rilen sudan alıyorsa, insan da sevgiyi, takdiri, terbiyesi ve karakteriyle kazanır. *TDK-1 s. 143*

İnsanın alacası içinde, hayvanın alacası dışında. Çıkarcı, kötü niyetli, namussuz insanlar, bu huylarını dışarı vurmazlar. *OAA 1546 < Ş 624*

İnsanın her zamanı bir olmaz. İnsanın davranışları ve tu-

turnları her zaman aynı olmayabilir; bazen neşeli, bazen üzgün, bazen de öfkeli olurlar. *MNÖ 4801 < AVP-1*

İnsanın soyu bir, huyu bindir. İnsanın soyu birdir, bu hiçbir zaman değişmez. Ama zamanla değişik değişik huylar edinebilir. *ET 626*

Kendi güzele kırk günde doyulur, huyu güzele kırk yılda doyulmaz. Yalnız güzelliğinden başka beğenilir yanı olmayanlara duyulan arzu çabuk kaybolur, ama iyi huylu, dürüst insanların severi sayanı hiç eksik olmaz. *RS s. 277*

Kış kışlığını, kuş kuşluğunu gösterir. Dünyada herşeyin bir özelliği vardır. Biçim ve şekil olarak değiştirilse bile özünün ne olduğu yine anlaşılır.

Köylü köyünden geçmiş de, huylu huyundan geçmemiş. Çiftçilikle uğraşan bir kimse çok sevdiği halde toprağından vazgeçmek zorunda kalabilir, ama insan hiçbir şekilde huyundan vazgeçmez. *TDK-2 s. 70*

Kurt köyünü değiştirir, huyunu değiştirmez. Kötü yaradılışlı, hain bir kimse bulunduğu yeri değiştirebilir, ama huyunu değiştirmez. *ÖAA 1930 < Ş 2943*

Oğlumu/Evladı ben doğurdum, ama gönlünü ben doğurmadım. Çocuk fizik yapısıyla ana babaya benzeyebilir; ama düşünceleri ve zevkleri benzemeyebilir. *MNÖ 6580*

Yılan kabuğunu değiştirir, huyunu değiştirmez. Kötü huylu kişiler kılık kıyafetine ne kadar özen gösterseler de huylarını gene aynıdır. *MTA 2208*

→ ALIŞKANLIK, GÖRGÜ, DEĞİŞİM

Sarhoştan deli bile korkar.

İÇKİ

İçki, içinde alkol bulunan içecektir. Alkollü içkiler keyif vericidir. Toplumda sıkıntılı zamanlarda ya da bazen eğlenmek için ölçüyü kaçırmadan içilebilir. Fakat sürekli ve çok miktarda tüketildiği zaman bağımlılık yapan zararlı bir madde haline dönüşür. Bu nedenle içkiyi iradesini kullanıp ölçüsünü kaçırmayan kişiler içmelidir. Ölçü şaştığı zaman kişi sarhoş olur, ne yaptığını bilmez hale gelir. Dili açılır, ne söylediğini bilmez, üzücü durumlara düşebilir. İçki bağımlılık oluşturursa kişi bütün parasını içkiye harcar, olmazsa borç alarak içmeye devam eder. Hem maddi hem manevi zararlara uğrar. İnsan kendini içki masasında ortaya koyar. Atalarımız sarhoş oluncaya kadar içki içilmesini hoş karşılamaz. İnsanın kendi kendisini her zaman olduğu gibi kontrol etmesini bekler.

Bırak sarhoşu, kendi yıkılsın. Aşırı derecede alkollü içki kullananlar kendi sonlarını kendileri hazırlarlar. *ET 114* → **Değme**

Bir kadeh mey kişinin cümle hicabın götürür. İçkinin tesiriyle kişiler geçici olarak içinde bulundukları problemleri unuturlar. *Ş 1181*

Biri yarar, ikisi karar, üçü zarar. İçki içen insan bir iki kadeh içtikten sonra bir rahatlık hisseder. Ama iradesine hakim olamayıp ölçüyü kaçırırsa çok kötü sonuçlarla karşılaşır.

Borca içen iki kez sarhoş olur. Borçlanarak içki içen hem içtikten sonra sarhoş olur, hem de borçlarını ödeme zamanı geldiğinde. *VI 50*

Değme/Dokunma sarhoşa, yıkılana kadar gitsin/Sarhoşa dokunma, kendi yıkılsın. Sarhoş insan kendisine söyleneni dinlemez ve anlamaz. Onun için ne kadar uyarılırsa uyarılsın boşa gider. *ÖAA 869*

Eğri büğrü gidersin, yolun meyhane besbelli. Alkol bağımlısı kişiler tavır ve davranışlarıyla bunu belli ederler. *RS s. 153*

Eşeğe rakı içirmişler, çulunu bahşiş vermiş. İçki düşünme yeteneğini engellediği için sarhoş kişiler kendilerini zor durumda bırakabilecek davranışlarda bulunabilirler. *TDK-1 s. 115*

Her üzüm tanesinde bir şeytan vardır. İçki insana her türlü kötülüğü yaptırabilir. Üzüm de şarap yapımında kullanıldığı için dolayısıyla buna aracı olur.

İçki başı, mihenk taşı. Kişilerin gerçek karakterleri içki masasında belli olur. *RS s. 231*

İçki insanın mihengidir. İnsanlar, içkinin tesiriyle gizlemek istedikleri yönleri ortaya çıkarırlar.

İçki söyletir. Çok konuşmayan kimseler bile içki içtiğinde susmak nedir bilmezler.

İçme be arkadaş sarhoş olursun, saat beşten sonra pişman olursun. İçkinin etkisiyle düşünmeden hareket edenler, sarhoşluğun geçmesiyle bundan pişmanlık duyarlar. *MTA 6296*

İçtin üzüm suyunu, döktün yüzün suyunu. Sarhoş olan insan ağzına gelen herşeyi söyler. Hatta bazen gizli kalması gereken şeyleri bile rahatça açığa vurur. *Ş 660*

Meyhane kararı çabuk bozulur. Sarhoş insan bazen içkinin etkisiyle yerine getiremeyeceği vaadlerde bulunur. Ama ayıldıktan sonra pişmanlık duyar ve verdiği sözlerden vazgeçer. *RS s. 320*

Meyhanede yazılan, cehennemde okunur. İslam dini içkiyi yasaklamıştır. Bu nedenle içki kullananlara ceza öngörülmüştür. *RS s. 320 < ON*

Sarhoş ayılınca düşünceye varır. Sarhoşken insan bütün sıkıntılarını unutur. Ama ayıldıktan sora aynı sıkıntıları tekrar yaşamaya başlar.

Sarhoştan deli bile korkar. Sarhoş insan aklına gelen her şeyi gözünü kırpmadan yapabilecek kadar tehlikeli olduğu için herkese korku verir. *ÖAA 2222*

Sarhoşun mektubu meyhanede okunur. Sürekli içki içen insanları arandıklarında bulmanın en kolay yolu, onları içki içilen yerlerde aramaktır. *Ş 2162*

Şarabı kafaya değil, karına çekmeli. İçkinin miktarı önemlidir. Düşünme

yeteneğini engelleyecek derecede alkol alınmamalıdır. *RS s. 376 < YÜ*

Şarap, fıçıda durduğu gibi durmaz. Şarap aşın tüketildiği takdirde insanları istemedikleri şeyleri yapmaya itebilir. *RS s. < ON*

→ YEME, ALIŞKANLIK, BAĞLIK

Hayvan ölür semeri kalır insan ölür eseri kalır.

İŞ

İş, eylem, amel, hareket, bilinçli olarak yapılan bir şey; geçinme veya boş durmamak için çalışmadır. İnsanlar yaptıkları işte kendilerini ifade ederler. İnsanın değerini hayattaken de öldükten sonra da sunduğu, bıraktığı eserler belirler. Söz uçup gittiği halde yapılan iş kalıcıdır. Toplumumuzun kalkınması için üretilerek geleceğe bırakılan eserler şahısların ve toplulukların değerleri için ölçüt olarak kabul edilir.

Adam iş, köpek leş başında belli olur. İnsan, kişiliğini bir işi nasıl ve ne şekilde yaptığıyla meydana koyar. *RS s. 17*

Adam (adamın iyisi) iş başında belli olur. Kaabiliyetli, becerikli insan yaptığı işlerden anlaşılır. *OAA 86 < AVP-1*

Ağacı sevdiren aşı, kişiyi sevdiren işidir. İnsanlar işlerini yapış şekli doğrultusunda sempati ya da antipati kazanırlar. *RS s. 20*

Amellerin hayırlısı sonu hayır olanıdır. Bir işin yararlı olup olmadığı işin sonunda belli olur. *RS s. 41*

Ayağına bakma başına bak, yüzüne bakma işine bak. Bir insanı değerlendirmek için dış görünüşü ölçü alınmamalı, düşüncelerine ve yaptığı işlere bakmalı. *RS s. 63*

Aynesi iştir kişinin lafa bakılmaz. İnsanın nasıl bir yapıya sahip olduğu sözlerinden değil, yaptığı işlerden belli olur.

"Baş üstüne" deme, ayak altına al da işimi gör. İyi iş görünüşü güzel olan değil, insana yararlı olandır. *MNO 1271 < AVP-1*

Bir iş bin laftan iyidir. Konuşarak vakit kaybetmek yerine bir şeylerle uğraşmak daha iyidir. *RS s. 91 < NK*

Erkek iş başında kadın aş başında belli olur. Toplumda, herkes yaptığı iş doğrultusunda, yani üretkenliğiyle kendisini gösterir. *RS s. 168*

Ettiğinden korkma, etmediğinden kork. Sonucunun ne olacağı kestirilemese bile bir şeylerle uğraşmak, bir işle meşgul olmak gerekir. *RS s. 175*

Hayvan ölür semeri kalır, insan ölür eseri kalır. Yaşarken iyi işler yapan insan öldükten sonra geride bıraktığı işlerle alınır. *Ş 1720*

Her er kişi işi ile ölçülür. Dürüst, çalışkan insan yaptığı işten belli olur. *TDK-1 s. 134*

İnsan eseriyle anılır. İnsanlar yaptıkları olumlu ya da olumsuz işleriyle tanınırlar. *RS s. 239*

İnsan işini önce kendi beğenmeli, sonra ele beğendirmeli. Yaptığımız, beğenmediğimiz bir ürünümüzü başkalarının beğenmesini beklememeliyiz. *RS s. 242*

İnsanın aynası işidir. Yapılan iş, yapıcısının nasıl biri olduğu hakkında bilgi vermektedir. *RS s. 240*

İnsanın itibarı yoktur, itibar işte. İnsanlar, toplumda yaptıkları işler doğrultusunda değer ve saygınlık kazanırlar. *MTA 6315*

İş insanın aynasıdır. Yaptığı işin kalitesi insanın bir bakıma karakterini yansıtır. *ÖAA 1576*

İş işlemek kadınla oynamağa benzemez. Bir iş yaparken ciddi bir şekilde işimizle ilgilenmemiz gerekir. İş yaparken dalga geçmemeliyiz. *MTA 6320*

Kişi işinden belli olur; hayvan dişinden. Bir kimseyi tanıyabilmek için nasıl bir işte çalıştığına ve işini ne şekilde yaptığına bakmak gerekir. *RS s. 290*

Kişinin işine bak, hüsnünü anla; sözüne bak, özünü anla. İnsanın yaptığı iş nasıl biri olduğunu, söylediği söz de nasıl biri olduğunu ortaya koyar. *RS s. 290*

Köpeğin iyisi leş başında, insanın iyisi iş başında. Değersiz, tembel kimseler boş oturmayı hazıra konmayı severler. Dürüst, çalışkan kimseler ise vaktini boşa harcamaz, her zaman kendilerine yapacak bir iş bulurlar. *MNO 8510 < AVP-1*

Lafla pilav pişerse deniz (dağ) kadar yağı benden. Söz söylemekle iş yapılsaydı, büyük laflar edenler en büyük işleri başarırlardı. *ÖAA 1964 < AVP-1*

Söylemesi kolay, ama yapması zor. Bir işin nasıl yapılacağı hakkında yorum yapmak çok kolaydır, ama işi yapmak o kadar kolay değildir.

Söz avratlarındır, iş erkeklerin. İş yapmak yerine boş gezen kimselerin dedikodu yapan kadınlardan farkları yoktur. Akıllı ve çalışkan kişiler ise boşa zaman harcamaz, sürekli iş yapmak isterler.

Söz ne kadar ucuz ise iş o kadar pahalıdır. Bir iş hakkında konuşmak için çaba gerekmez ama, o işi yapmak için çaba, akıl ve güç sarfetmek gerekir. *MNO 7316 < AVP-1*

Yiğit meydanda belli olur. İnsanlar işlerinin başlarında kendilerini ortaya koyarlar. *Ş 3941*

→ ÇALIŞKANLIK, KONUŞMA

Bir adama kırk gün deli dersen deli olur.

İFTİRA

İftira, eylem, amel, hareket, bilinçli olarak yapılan bir şey; geçinme veya boş durmamak için çalışmadır. İnsanlar yaptıkları işte kendilerini ifade ederler. İnsanın değerini hayattaken de öldükten sonra da sunduğu, bıraktığı eserler belirler. Söz uçup gittiği halde yapılan iş kalıcıdır.

Toplumumuzun kalkınması için üretilerek geleceğe bırakılan eserler şahısların ve toplulukların değerleri için ölçüt olarak kabul edilir.

Balçığı duvara vur, tutarsa hoş, tutmazsa yine hoş. Birine iftira yoluyla kötülük etmeye kalkışan kişi bunu başaramasa bile, o kişinin huzurunu bozmuş olur. *RS s. 73*

Bir adama kırk gün deli dersen deli olur. Herhangi bir kılşilik sıfatıyla sürekli eleştirilen kimse, bir süre sonra kendisini öyle hisseder.

Bir adamın adı çıkacağına canı çıksın. / İnsanın adı çıkmaktansa canı çıkması yeğdir. Adı kötüye çıkmış bir insan huyunu ne kadar değiştirse de, toplum onu yine kötülüğüyle tanır. Bu durumdaki kimseler "keşke ölseydim de bunları yaşamasaydım" derler. *OAA 605 < AVP-1*

Denizi yakamazsam da cızlatırım. Bazı insanlar güç yetiremedikleri kimselere iftira ederek zarar vermek isterler ama kaybeden yine kendileri olur. *Ş 1895*

Erdiğine erer, eremediğine taş atar. Yenilgiyi hazmedemeyen kimseler yendikleri zaman hiç sesleri çıkmaz, yenildikleri zaman da rakibine olmadık hakaretler yaparlar. *ET 671*

İt değmekle/işemekle deniz pis olmaz. Dürüst ve iyi huylu olduğu herkesçe bilinen kişiye karaktersiz, kötü niyetli kimseler tarafından atılan iftiraya kimse inanmaz. *OAA 1587 < VI 657*

Kalaylı bakır küflenmez. Değerli, dürüst kişiler ve işler ne kadar çok karalanmaya çalışılırsa çalışılsın değerlerini kaybetmezler. *MNÖ 5022 < AVP-1*

Kimsenin ayıbını söyleme, yerin kulağı var. Birinin kusurunu gördüğün zaman gidip bir başkasına söyleme, bir anda herkes duyar. *RS s. 288*

Köpek havlamakla hava bulanmaz. Terbiyesiz, geçimsiz kimselerin kışkırtmasıyla kimse huzurunu bozmak istemez. *ET 3165*

Köpek sürünmekle etek kesilmez. Kötü huylu, terbiyesiz kimselerin sataşmasıyla dürüst, namuslu kimseler özelliklerini kaybetmezler.

Köpek yese kudurur. Kavgacı, geçimsiz, terbiyesiz insanlara ne kadar hoşgörülü davranılırsa davranılsın, yine de tatmin olmazlar.

Yakamazsam cızlatırım ya. Geçimsiz, kavgacı aynı zamanda inatçı kimseler kaybedeceklerini bilseler de mücadele ettikleri kişiye zarar vermek için her yolu denerler. *ET 38*

Yankıdan kaya yıkılır, bühtandan ölür er. Her işini dürüstlükten ayrılmadan yapanları sadece haksız yere suçlamalar üzer. *VI 208*

→ AŞAĞILAMA. ELEŞTİRİ

Tavşana kaç, tazıya tut.

İKİYÜZLÜLÜK

İkiyüzlülük, riyâkarlık, mürailik, özü sözü bir olmama; gerçekte inanmadığı, hissetmediği veya öyle olmadığı halde, sanki öyleymiş, hatta daha iyiymiş gibi davranmaktır. Toplum hayatında sağlıklı bir yapıya sahip olabilmek için o toplumu oluşturan kişilerin olumlu meziyetlerle donanmış olması gerekir. Oysa insanların kişilikleri çok ayrı özellikler gösterebilir. İkiyüzlülük de bunlardan biridir. Bazı kimseler insanın yüzüne karşı ayrı, arkasından ayrı davranırlar. Emellerine, hedeflerine ulaşmak için bunu bir araç olarak kullanırlar. Genellikle bu tutum içindeki kimseler olumlu karşılanmazlar. Atalarımız da pek çok sözleriyle ikiyüzlülüğün insan ilişkilerini zedeleyeceğini ya da çökerteceğini veciz biçimde açıklamışlar, doğruluk ve mertliği önermişlerdir.

Acem pehpehe, Türk pohpoha gelir. İradesine hakim olmayan kişilerin karakterleri kolayca değiştirilebilir. *TDK-2 s. 19*

Arkadan düşman yüze gelince dost olur. Birisine kin duyan kimse ona daha kolay zarar verebilmek için önce dostluğunu kazanmaya çalışır. *MNÖ 698 < AVP-1*

Ayıya dayı de işinden ötürü. Birine işin düştüğü zaman o kişiden hoşlanmasan bile işini görünceye kadar ona saygılı davranmaktan kaçınma. *MTA 1408*

Bir münafık, bir orduyu bozar. Bir toplulukta kötü niyetli, iki yüzlü biri çıkarsa bütün topluluğun huzurunu bozar. *RS s. 92*

Cami kapısını bilmez, sofuluk taslar. Bazı ikiyüzlü kimseler işleri güçleri sahtekârlık ve ahlâksızlık olduğu halde, etrafındakilere kendilerini dürüst göstermeye çalışırlar. *MNÖ 1907 < AVP-1*

"Cim" diyen hocadan, kuma basan hacıdan kork. Kendini namuslu imiş gibi göstererek ahlâksızca işler çevviren kişilerden her şey beklenir. *MNÖ 1988 < AVP-1*

Çayı geçinceye kadar keçiye "Abdurrahman Çelebi" derler. Çıkarcı kimseler birine işleri düştüğü zaman, o kişiden hoşlanmasalar bile işleri bitinceye kadar ona saygılı davranırlar. *Ş 1575*

Dereyi geçinceye kadar, merkebe dayı denir. Sevmediğimiz birine işimiz düştüğü zaman işimizi yaptırıncaya kadar o kişiye saygılı davranmalıyız. *RS s. 131*

Dosta iltifat, düşmana müdara. İnsan sevdiği kişiyi över, sevmediği kişi hakkında ise iyi sözler söylemez, iyi şeyler düşünmez. *RS s. 143*

Düşmanını zebun eden müdaradır. Düşmanına kötülük etmek isteyen kimseler, düşman tarafında yer alan ikiyüzlü kişileri kullanarak düşmanı daha kolay etkisiz hale getirebilirler. *RS s. 150*

El/Etek öpmekle ağız/dudak aşınmaz/kirlenmez. İnsan çok önemli bir işi için birisine saygı göstermek, ricada bulunmakla birşey kaybetmez. *OAA 1104 < Ş 463,*

Gavur diyerek öldürür, şehit diyerek namaz kılar. İki yüzlü kimseler yaptıkları kötülüğü gizlemek için her türlü yola başvururlar. *RS s. 185*

Gündüz külahlı, gece silahlı. Bazı ikiyüzlü kimseler çıkarları için her türlü kılığa girerler. *MNÖ 3933 < AVP-1*

Gündüz tesbih çevirir, gece koyun çevirir. İkiyüzlü kimseler herkesin içinde namuslu görünmeye çalışır, ortam bulunca da her türlü ahlâksızlığı yaparlar. *MNÖ 3932 < AVP-1*

Hacı dediğimizin haçı koltuğundan çıktı. Bazen çok dürüst ve namuslu olarak tanıdığımız kimselerin uygunsuz işler yaptığına tanık oluruz. *MNÖ 3973 < AVP-1*

İstemem, yan cebime koy. Çıkarcı kimseler hak yemez gibi görünürler ama ellerine fırsat geçerse kaçırmazlar. Bunu yaparken de kimseye belli etmezler.

İşimin hatırı için Moltanı'ya (ateşe tapanların hükümdarı) **"dayı" diyorum.** Bazen çok önemsiz birine iş yap-

tırmak için ona çok saygıdeğer biriymiş gibi davranmak zorunda kalabiliriz. *MTA 1814*

İşin bitinceye kadar "Gel gel dayı", işin bittikten sonra "Git git dayı". Çıkarcı kimse birine iyi davranıyorsa mutlaka ondan bir çıkarı vardır, istediğini elde ettikten sonra ise o kimsenin yanına bile yaklaşmaz. *RS s. 246*

Köprüyü geçinceye kadar ayıya "dayı" derler. İnsan hoşlanmadığı birine işi düştümü işi bitinceye kadar o kişiye saygı gösterir. *ÖAA 1884 < ET 3145*

Mürai dosttan doğru sözlü düşman yeğdir. İkiyüzlü, sahtekâr kimselerle dost olmaktansa kendi halinde, dürüst, sözünün eri kimselerle dost olmak daha faydalıdır. *MNÖ 6379 < AVP-1*

Mürai sözüne kanma. İkiyüzlü kimseler çıkar için, güzel sözlerle, dostça davranışlarla herkesi kandırabilirler. Onun için böyle kimselerden uzak durmalıyız. *MNÖ 6380 < AVP-1*

Müdara, düşmana kelepçe gibidir. İkiyüzlü kimseleri kullanarak düşmanı etkisiz hale getirmek daha kolaydır. *RS s. 324*

Müdara ile çok düşmanın hakkından gelinir. Düşmanı etkisiz hale getirmenin en etkili yolu ona dostça yaklaşarak en zayıf yerini bulmaktır. *RS s. 324*

Müdaradan uzak olan, Tanrı'ya yakın olur. İkiyüzlülük etmeyen, iyi niyetli dürüst kimseleri Tanrı her zaman sever ve korur. *RS s. 324*

Rahmana secde etmez, sofuluğu elden bırakmaz. Bazı ikiyüzlü kimseler din ve ahlâk kurallarına bağlı olmadıkları halde, başkalarına dindar ve ahlaklı görünmeye özen gösterirler. *RS s. 350*

Saman altından su yürütür, üstüne çıkar vaaz eder. İkiyüzlü, çıkarcı kimseler fırsat bulunca her türlü uygunsuz işi yaparlar, etrafındakilere de her zaman dürüst ve namuslu olmalarını öğütlerler. *MNÖ 7031 < AVP-1*

Sofu soğan yemez, bulunca sapını komaz. Bazı ikiyüzlü kimseler ne kadar tokgözlü görünseler de ellerine fırsat geçince kaçırmazlar. *ÖAA 2280 < VI 311*

Tavşana kaç, tazıya tut. İki yüzlü insanlar birbirine düşman iki kişiyle iyi geçinmek isterse ikisine de aynı tavır takınırlar. *MNÖ 7603 < AVP-2*

Türk "poh poh" dan şehirli "peh peh" den hoşlanır. İradesi zayıf kişilere bir işi yaptırmak için onları birazcık poh pohlamak yeterlidir. *RS s. 392* → **Acem**

Yetime "can can" deyen çok olur, çörek veren az. İnsan durumu iyiyken pek çok dostu olduğu halde sıkıntıya düştüğü zaman onlardan istediği yardımı göremeyebilir. *MTA 2207*

→ ALDATMA, KURNAZLIK, GÖRÜNÜŞ.

Mart kapıdan baktırır kazma kürek yaktırır.

İKLİM

İklim bir ülkenin genelini veya bir bölgeyi etkisine alan hava koşullarıdır. Rüzgâr, yağmur, kar, soğuk, sıcak, mevsimler tarıma önem veren bir toplum olan Türklerde büyük önem taşır. Bu yüzden Türk halkı tarımı önemli ölçüde etkileyen her mevsimi kendi özellikleriyle karşılar. Bütün bu karşılamalarda yaşanan etkinlilerde Türk halk kültürüne önemli zenginlikler kazandırır.

Ağustosun yarısı yaz, yarısı kıştır. Ağustosun yansından sonra soğuklar başlar. *ÖAA 138 < AVP-1*

Akşam bulutu kızarırsa eline abayı al, sabah bulutu kızarırsa eline yabayı al. Akşam gökyüzünün kızıl olması, ertesi günün soğuk olacağını belirtir. Sabah olan kızıllık ve o günün güzel olacağını gösterir ve tarla, toprakla uğraşanları sevindirir. *TDK-1 s. 36*

Az bilirim, uz bilirim, Hıdrellezden sonra yaz bilirim. Hıdrellezle beraber soğuklar gider ve yaz başlar. *TDK-2 s. 27*

Bir sığırcık hava değiştirmiyor. Bir mevsim yaşanırken arada bir o mevsime anormal gelen bir gün olduğu zaman bu o mevsimin bittiği anlamına gelmez. *MTA 6043*

Bulut ağlamadan çimen gülmez. Susuz kalan otlar sararır ve kurur. Bu nedenle yağmur bitkiler için çok önemlidir. *RS s. 101*

Bulutlu havalar ılık olur. Bulutlar güneş ışınlarını engellediği için havanın serinlemesine neden olurlar. *TDK-1 s. 72*

Bulutsuz yağmur yağmaz. 1. Yağmuru oluşturan bulutlardır, bulutlar da yine yeryüzündeki denizlerin ve akarsuların buharından oluşur. 2. Nedensiz bir olay olmaz, önce oluşur sonra meydana gelir. *TDK-2 s. 32*

Baktın martın dokuzu, sal çayıra öküzü. Mart ilkbaharın başlangıcı olduğundan, çiftçilerin de çalışma zamanıdır. *TDK-1 s. 58*

Cemre yağışıysa yıl yağışlı, hasat bereketli olur. Beklenmeyen yağmurlar çiftçiyi sevindirir, ürünün verimini artırır. *RS s. 105*

Dağlar misafir almaya başladı. Değişen iklim şartlarıyla birlikte doğada bulunan bazı özelliklerde değişir. *RS s. 122*

Dut yaprağı açtı, soyun; döktü giyin. Dut yapraklarını açınca soğukların bittiği, dökünce de soğukların başladığı bilinir. *ÖAA 1010*

Estiği kadar yağsa, dağı taşı sel alır. Bazı olaylar ilk başlangıçta şiddetli görünebilir fakat zamanla hızı azalır ve daha tehlikesiz hale gelir. *RS s. 171*

Geldik yüze, çıktık düze. Kişin en zor günlerinin geride kaldığı gün kasımın yüzüncü günüdür (yeni takvime göre 15 Şubat). *ÖAA 1240*

Getir bana hıdrellezi, göstereyim sana yazı. Hıdrellez yazın başladığını gösteren gündür. *RS s. 189*

Gök ağlamayınca, yer gülmez. Yağmur yağmaz, kuraklık olursa, ürünler yetişmez ve kıtlık tehlikesi baş gösterir. *MNÖ 3781 < AVP-1*

Hamsin, hem üşü, hem ısın sen git zemheri gelsin. Kış aylarının soğuk günlerinde kışın hiç bitmeyeceğini düşünen kişiler bunu bir alay sözü olarak söylerler. *RS s. 205*

Hava uymazsa sana, sen havaya uyacaksın. Hava şartları değişiklikler gösterebilir. İnsanlar buna göre kendilerini ayarlamalıdırlar. *MTA 6254*

Havanın bulutu, çiftçiyi güldürür. Bulut yağmur habercisi olduğundan, çiftçiler topraklar için buna sevinirler. *RS s. 209*

Hıdrellez yağmurunun damlası altın olur. Hıdrellezde yağan yağmur çiftçi için çok değerlidir. *MNÖ 4459 < AVP-1*

Hıdrelleze kadar bir tutam, Hıdrellezden sonra tutma tutam. Toprakla ilgili işler hıdrelleze kadar yapılır. Hıdrellezden sonra toprak ekilip biçilmez. *MNÖ 4460 < AVP-1*

Ilıya ılıya yaz gelir, soğuya soğuya kış gelir. Yaz yaklaşırken havalar yavaş yavaş ısınmaya başlar, kışın gelişi de tıpkı bunun gibi havaların yavaş yavaş soğumasından belli olur. *TDK-1*

s. 139

İncir yaprağı deve tabanı kadar olmayınca yaz gelmez. İnsanlar, kışın soğuk zor günlerinde, yaz aylarının hiç gelmeyeceğini sanırlar. *TDK- 2 s. 58*

Kar çiftçinin yorganıdır. Kışın yağan kar toprağın zararlı etkenlerden korunmasını ve dinlenmesini sağlar.

Kar yağar, bereket artar. Kar toprağı koruyup, nemli tuttuğundan verimini de artırır. *RS s. 268*

Kar yağdı izler örtüldü, yağmurlar yağdı yarıklar örtüldü. Her mevsimin yaşam için gerekli bir takım özellikleri mutlaka bulunur. *RS s. 268*

Kar yağınca ya el üşür ya ayak. Kış mevsiminin en önemli özelliği soğuğu ve kar yağışıdır. *RS s. 268*

Kar yerin gömleğidir. Kar toprağı korur, verimi artırır. *RS s. 268*

Kar yılı, var yılıdır. Kar ne kadar çok yağarsa, ürün o kadar bol olur.

Kara dut yaprak döktü kış, kara dut yaprak açtı yaz. Her iklim kendine özgü özellikler gösterir. *MNÖ 5110 < AVP-1*

Kara kışta karlar, martta yağmaz, nisanda durmazsa değme çiftçinin keyfine, Martta yağmaz, nisanda dinmezse, sabanlar altın olur. Çiftçinin yüzünü güldüren kışın karı, martın kurağı, nisanın yağmurudur. *ÖAA 1666 < AVP-1*

Karpuz kabuğu denize düşmeden suya girilmez. Her iş uygun zamanında yapılmalıdır.

Kasım yüz elli, yaz belli. Kasımın yüz ellinci günü, hıdrelleze yaklaştığından yaz aylarının belirtileri başlar. *ÖAA 1707*

Kavak, yaprağını tepeden dökerse kış çok olur. Kavak yapraklarını tepeden dökmeye başlarsa kışın zorlu geçeceği söylenir. *ÖAA 1716*

Kıbleden geldi kışımız, Allah'a kaldı işimiz. Gelen kötü hava şartları zorlu geçecek mevsim habercisidir. *RS s. 280*

Kırağı kış yapar. Her mevsim başlamadan önce doğada bir takım değişiklikler meydana getirir. *RS s. 280*

Kış günü saat saate uymaz. Kış aylarında hava sürekli değişiklik gösterir. *MTA 6388*

Kış aygır gibi girip, kısrak gibi çıkar. Kışın gelişi ne kadar zor olsa da, gidişi de o kadar sevindirici olur. *RS s. 283*

Kış geldi, başımıza iş geldi. Kış aylan en zorlu aylardır. Açık alanlarda yapılacak işleri yavaşlatır ve verimi azaltır. *RS s. 283*

Kış gözü kara olur. Kş aylarında günlere daha kısa, havalar bulutlu ve kapalı olur. *RS s. 283*

Kış güneşine, yaz yağmuruna güvenme. Klannda çıkan güneş ısıtıcı ve kalıı olmaz; yaz yağmurları da bunun gibi geçicidir. *RS s. 283*

Kış günü çocuğa benzer, bazen güler bazen ağlar. Kışın ne zaman yağış olacağı belli olmaz. Havalar sık sık değişiklik gösterir. *RS s. 283*

Kışın gözü yaşlıdır. Kış aylarında kar ve yağmur daha çok yağar. *RS s. 283*

Kışın iğne deliği kadar yerden deve kadar soğuk girer. Kış sert olursa soğuktan korunmak için daha çok tedbirler almak zorunda kalırız. *TDK-1 s . 159*

Kışın meşakkati yaz başına kadardır. Kış ne kadar zor geçse de, yaz gelirken bu zorluklar unutulur. *RS s. 284*

Kocakarının soğuğu, teper tandıra tavuğu. İlkbahar da gelen beklenmeyen soğuklar kişileri zor durumda bırakır. *TDK-1 s. 161*

Korkma martın beşinden, kork aprılın/nisanın beşinden. Kasırga ve fırtınalar zarar verici olduklarından hiçbir zaman istenmezler. *MNÖ 5738 < AVP-1*

Korkma zemheri kışından, kork nisanın beşinden, öküzü ayırır eşinden. Özellikle toprakla uğraşan kişiler karakış soğuklarını ürüne zarar verecek, çalışmalarını engelleyecek fırtınalara tercih ederler.

Lodosun gözü yaşlı olur. Lodos rüzgan yağmur getirdiği için söylenir. *ÖAA 1970*

Limanlık fırtınadan sayılır. Fırtınadan önce havada büyük bir sakinlik ve anormallik meydana gelir. *RS s. 313*

Lodos cehennemden, poyraz cennetten gelirmiş. Lodos ılık ve tesirsiz olduğu için soğuk ve sert esen poyrazdan daha çok sevilir. *RS s. 313*

Mart ayı, dert ayı. Mart ayında havalar yanıltıcı olup, sık sık değiştiğinden hastalık çok olur. *ÖAA 1984 < AVP-1*

Mart, ayların çingenesidir. Aylan kişilere benze tirsek, diğer aylara oranla mart, en güvenilmez, değişken aydır. *ÖAA 1985 < ET 3386*

Mart çıkmadıkça dert çıkmaz. Mart ayı hastalıkların arttığı aydır ve değişken soğuk havasıyla zorlu geçer. Bu nedenle mart ayının bitmesi herkesi sevindirir. *MNÖ 6213 < AVP-1*

Mart çıktı, dert çıktı. Mart ayı çıkınca havalar ısınmaya başlar ve soğuğun getirdiği hastalıklarda yok bolur. *MNÖ 6214 < AVP-!*

Mart dokuzunda çıra yak, bağ buda. Bağ budama zamanı, gündüz bitmeyen işe gece çıra ışığında devam edilir. Bu çok önemlidir. *ÖAA 1987 < RS s.317*

Mart içeri, pire dışarı. İnsanlar her mevsimi kendi özelliklerine göre yaşamak zorundadırlar. *MNÖ 6216 < AVP-1*

Mart kapıdan baktırır, kazma kürek yaktırır. Mart ayının şiddetli soğuklan kişiyi zor durumlara sokar. *ÖAA 1988 < Ş 3387*

Mart kuruluk, nisan yağmurluk. Mart ayının kuru geçmesi, nisanın ise yağmurlan çiftçinin yararınadır. *ÖAA 1989*

Mart martladı, tavuk yumurtladı. Mart ayında tavuklar yumurtlamaya başlarlar. *ÖAA 1990 < AVP-1*

Mart yağar, nisan övünür; nisan yağar insan övünür. Mart ayının yağmuru nisanda ekinlerin gelişmesini sağlar, nisanda yağan yağmurda başaklan olgunlaştırır, bu da çiftçiyi mutlu eder. *ÖAA 1995*

Martım çıktı derdim çıktı, keçilerim yaza çıktı. Mart çiftçinin korktuğu aydır. Mart bitince yaz gelmiş sayılır. *MNÖ 6219 < AVP-1*

Martın onundan, şubatın sonundan korkulur. Mart ayının başlangıcı ve şubat ayının son günleri mevsimin en soğuk ve sert zamanıdır. *MNÖ 6220 < AVP-1*

Martla, mayıs arasında yağmur yağarsa öv sabanı yağmazsa sat sabanı. Martla mayıs arasında yağan yağmurlar ürünün verimini artırır, çünkü toprağın suya en çok ihtiyacı olduğu dönemdir. *RS s. 317*

Martla nisan ağlarsa, rençber güler. Mart ve nisan ayında yağan yağmurlar çiftçileri sevindirir. *RS s. 317*

Martta açan çiçek, torbaya girmez. Mevsiminden önce çiçek açan ağaç meyve vermez. *RS s. 317*

Martta tezek kuruya, nisanda seller yürüye. Çiftçi için martın kurak, nisanın yağmurlu olması iyidir. *RS s. 317*

Martta yağmasın, nisanda dinmesin (mayısta ara sıra). Mart yağmurları ekin için çok zararlıdır. Nisan da çok yağmur yağması iyidir. *ÖAA 1993 < AVP-1*

Martta yağmaz, nisanda dinmezse sabanlar altın olur. Martta yağmur yağmayıp nisanda bolca yağarsa ürün çok olur. *ÖAA 1994*

Nisan yağar sap olur, mayıs yağar çeç olur. Nisan yağmurunun geliştirdiği ekinler, mayıs yağmuruyla olgunlaşır. *ÖAA 2056 < AVP-1*

Nisan yağmuru; altın araba, gümüş tekerlek. Nisan yağmuru çok yağarsa, ürünlerde bolluk olur. Çiftçilerde çok kazanır. *ÖAA 2057*

Nisan yağmuru ambara yağar. Nisan ayının yağmurları ürünün verimini artırır. *TDK-1 s. 174*

Nisanın yağmuru, mayısın şebnemi. Tabiatta meydana gelen iklim değişiklikleri zamanında olursa yararlı ve güzeldir. *RS s. 331*

O dağa yağdı, bu dağa yağdı, sen hala "Kışa ne var?" diyorsun. Havalar iyi gitse de kış ikış mevsimi başlarken tedbirini almalıdır. Aksi halde zor durumda kalabilir. *RS s. 332*

Palamut çabuk biterse kış erken olur. Bazı yörelerde palamut çabuk biterse kışın erken geleceğine inanılır. *ÖAA 2145*

Rüzgâr böyle eser, balta böyle keserse, vay halimize. Kişi yaptığı işte sürekli engellerle karşılaşırsa zorluklarla mücadele edemez. *RS s.352*

Rüzgârın ardı yağış, sevincin ardı dövüş. İnsan çok neşeli ve sevinçli bir günün sonunda çoğu zaman tatsız bir olayla karşılaşır. Aynı şekilde çok rüzgârlı havada bulut ve dolayısıyla yağış getirir. *RS s. 352*

Rüzgârlı havanın kuytusu, yağmurlu havanın uykusu. 1. Bir yerde baş gösteren çatışma, kavga varsa oradan uzak durup, umursamamak gerekir. 2. Kişi rüzgârlı havada sığınacak bir yer bulur, yağmurda ise uyumayı tercih eder. *ÖAA 2184 < AVP-1*

Sabahın kızıllığı akşamı kış eder; akşamın kızıllığı sabahı güz eder. Havanın nasıl olacağı gökyüzünün durumundan belli olur. Sabah görülen kızıllık, akşamın soğuk olacağını, akşam görülen kızıllık ise ertesi günün sonbahar havasını belirtir. *ÖAA 2185 < AVP-1*

Sitte-i sevir, her saati bir devir. Sittei sevir arapça altı boğa anlamını taşır. 21-26 Nisan arasında ki bu günler de hava saat başı değişiklik gösterir. *ÖAA 2275*

Yağmur yağsında, varsın kiremitçi ağlasın. Yağmur bazı kişilerin işine engel olsa da, toprak ve yaşam için çok gereklidir. *RS s. 405*

Yağmura; "Nereye gidiyorsun" demişler, "Ya düğüne, ya pazara" demiş. Yağmur ne kadar yararlı olsa da, işi gereği dışarıda çalışmak zorunda kalanlar için engel oluşturur. *RS s. 404*

Yağmursuz ekin olmaz. Susuz hiçbir canlı yaşamaz; sulanmayan bitkilerde kurur ve ölürler. *RS s. 405*

Yağmuru yel azdırır. Yağmurla birlikte esen rüzgâr, yağmurun şiddetini artırır, zararlı hâle gelebilir. *RS s. 405*

Yaz cennetin, kış cehennemin nişasenesidir. Yaz aylarında çok kolay olan yaşam şartları, kış aylarında insanlara çok zorlu günler geçirtir. *RS s. 413*

Yaz gününün yağışı iki sevgilinin döğüşüne benzer. Birbirini seven iki kişinin kavgaları nasıl gelip geçici ise, yaz günü yağan yağmur da pek etkili olmaz. *RS s. 413*

Yaz kışı besler. Yazın havalar ne kadar sıcak olursa, kış için o kadar çok yağış ve soğuk oluşturur. *MTA 6657*

Yaz uçmak/cennet, kış tamu/cehennem. İnsanlar yaz aylarında doğayla içiçe yaşarlar; deniz, güneş ve tatil onları mutlu eder. Oysa kış aylarında yaşam zorlaşır ve hastalıklar artar. *RS s. 414*

Yaz yağmuru geçer, zarar etmez. Yazın yağan yağmurlar geçici ve hafif olur, zarar vermez. *MNÖ 8210 < AVP-1*

Yaz yağmurudur geçer, geçer amma gömleğe. Yazın yağan yağmurlar ne kadar geçici olsa da yine de insanları ıslatır. *ET 3801*

Yaz yalan, kış gerçek. Yazın yaşam kolay, kışın zor olur. *ÖAA 2555 < VI 159*

Yılın eksiğini nisan getirir, nisanın eksiğini getiremez. Tarım yıl içinde ne kadar elverişsiz olsa da, nisan ayında elverişli olması iyi ürün alınması demektir. Nisan ayında ise elverişsiz tarım olursa bir yılın elverişli tarımından bile az ürün alınır. *ÖAA 2581 < RS s. 419*

Zemheri ya iti solutur, ya çifti yürütür. Kışın en şiddetli soğuklarında, yaşam hayvanlar içinde, insanlar içinde büyük zorluklarla geçer. *RS s. 430*

Zemheri yazdan, ağustos kıştan. Kış ne kadar soğuk ve sert geçerse, yaz da o kadar sıcak geçer. *RS s. 430*

Zemheride kar/yağmur yağmadan kan/zehir yağması iyi. Zemheride yağan yağmur veya kar, çiftçilerin işini engeller ve o yılın ürünü iyi olmaz. *ÖAA 2640*

Zemheride sür de çalı ile sür. Kişi iyi verim alabilmek için zemheride tarlasını yüzeyden de olsa mutlaka sürmelidir. *ÖAA 2641*

Zemheriden on gün evvel, on gün sonra ekme. İyi verim alabilmek için kışın en zorlu zamanlarında ekim yapılmaz. *RS s. 429*

Zemheriden sonra yağan durmaz, doğan ölmez. Kara kış geçtikten sonra havalar ısınmaya başlar ve yaşam kolaylaşır. *RS s. 430*

→ TARIM

Açık ağız aç kalmaz.

İSTEME

İsteme, kişinin bir şeyin kendisine verilmesini ya da yapılmasını söyleme, dileme, talep etme anlamındadır. Bir insan karşısındakinden istekte bulunabilir. İstek ihtiyaçtan kaynaklanır. Bu ihtiyacın bildirilmeden karşılanmasını beklemek yanlıştır. İsteğin ölçüsü ve üslubu da önemlidir. İyi ifade edilemeyen istekler yanlış anlamalara yol açar ve karşılanamaz. İstekte bulunulacak kişinin bu isteği karşılayıp karşılayamayacağı da iyi hesap edilmelidir. Geleneksel olarak yardımseverlik özelliğine sahip Türk toplumunda ihtiyacı olanlara mümkün olduğunca yardım eli uzatmak bir erdem olarak kabul edilmiştir.

Açık ağız aç kalmaz. İstemekten utanmayan açıkgözlü insanlar ihtiyaç sıkıntısı çekmezler. *ÖAA 40 < Ş 90*

Adam sormakla alim olur. Öğrenmeye meraklı insanlar bilgili ve kültürlü olurlar. *MNÖ 138 < AVP - 1*

Ağlamakla yâr ele girmez. İnsan bir şeye sadece istek duyarak sahip olamaz. Elde etmek için çaba da sarfetmesi gerekir. *ÖAA 125*

Ağlamayan çocuğa meme vermezler. İnsan derdini, sıkıntısını anlatmayı bilmezse, kimse onun ihtiyacı olduğunu bilip yardım etmez. *ÖAA 127 < Ş 197*

Allah çam isteyene çam, mum isteyene mum verir. Allah her şeyi insanların ihtiyacına göre yarattığından herkesin istediğini elde etmek için çalışma hakkı vardır *ÖAA 232*

Allah ilmi dileyene, malı dilediğine verir. Allah, öğrenmek isteyen herkese zihin açıklığı verir ama malı ihtiyacı olana verir. *RS s. 37*

Arayan bulur, inleyen ölür. İnsan istediği bir şeyi bulmak için gayret gösterirse bulur, fakat hiç emeksiz sahip olmak isteyen boşuna bekler. *MNÖ 542 < AVP -1*

Arayan Mevlasını da bulur, belasını da. Elde etmek istediği şey iyi de olsa, kötü de olsa insan, araya araya sonunda bulur. *ÖAA 311 < Ş 110*

Bilmemek ayıp değil, öğrenmemek ayıp. Bazen basit şeyler karşısında bile bilgisiz ve çaresiz durumlarda kalmak istemiyorsak, öğrenmekten ve sormaktan çekinmemeliyiz. *ÖAA 593* → **Kişiye**.

Bin peygambere yalvaracağına, bir Allah'a yalvar. Başkalarına muhtaç kalmaktansa çalışıp kazanmak daha iyidir.

Çok arayandan çok soran yeğdir. İhtiyaç duyduğu şeyi başkalarından bekleyen kişiden o şeyi kazanmaya çalışan daha iyidir. *MNÖ 2212 < AVP-1*

Dilenciye bir hıyar vermişler, "eğridir" diye beğenmemiş. Sürekli başkalarından geçinen görgüsüz kimseler bazen kendisine verilen şeyleri küçümseyerek saygısızlık ederler. *Ş 1989*

Ele sen soracağına el sana sorsun. Başkalarının yardımına muhtaç kalmamaya çalışmalı, başkalarına yardım edecek kadar iyi duruma gelmeye çalışmalıyız. *VI 235*

Her avuç açmakla murat hasıl olmaz. Sürekli başkalarından yardım isteyerek rahat bir yaşam sürülmez. *TDK-2 s. 54*

Hak verilmez, alınır. Kişi bir şeyi elde etmek için emek haramısa karşılığında kaldığı bağış değil hakkıdır. *MTA 14572*

İsteyen bir çingene, vermeyen iki çingene. Bir şey istemek nasıl yüzsüzlük gibi geliyorsa, vermek istemeyen de, vermemek için daha yüzsüz ve yalancı davranmak zorunda kalır. *TDK - 2 s. 58*

İsteyenin bir yüzü kara, vermeyinin iki yüzü. İnsanı başkalarından bir şey istemek ne kadar çok utandırsa da, isteği geri çevirmek daha çok utandırır. *OAA 1568 < Ş 593*

İsteyenin kuluyum, istemeyenin sultanı. İnsan başkalarından sürekli bir şeyler istemediği zaman herkesle çok yakın dostluk kurabilir. Aksi halde kimse ona fazla yüz vermez. *E 594*

Kişiye bilmemek ayıp değil sormamak ayıp. Bilmediğini sorup araştıran kişi bu durumdan utanmamalı. Asıl utanması gereken öğrenmek için hiç çaba göstermeyendir. *MNÖ 5674 →* **Bilmemek**

Naz ehlinin cefası niyaz ehline vefa sayılır. İstemekten utanmayan kişi istediğini utangaç ve çekingen kişiden daha kolay elde eder. *RS s. 327*

Ne istersen Allah'tan iste kuldan isteme. Kişi başkalarına muhtaç kalmamalı. Kazanmak için çalışmalıdır. Çünkü Tanrı daha kolay elde eder. *Ş 3522*

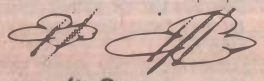

Sora sora Bağdat bulunur. İnsan aradığı bir şeyi, bir yeri sorarak bulmaya çalışırsa daha kolay ve yorulmadan bulur. *OAA 2291 < Ş 2326*

Soran yanılmamış/yorulmamış. Bir ne kadar çok araştırılıp sorularak yapılırsa hata oranı da o kadar düşük olur. *OAA 2290*

Sormaktan sıkılmayan insan çok şey öğrenir, sormaktan utanan bildiğini de unutur. İnsan sorup öğrenmeye ne kadar hevesli olursa o kadar çok şey öğrenir. Bilmediğini başkalarından öğrenmeye utanan kişi ise bir şey öğrenemediği gibi bildiklerinin çoğunu da unutur. *MTA 15297*

Susan uşağa meme vermezler. Derdini başkalarına açmayan kişiye kimse ihtiyaç duyduğu konuda yardımcı olamaz. *MTA 6569*

Uşak/Çocuk ağlamadan anası vermez emmeye. Yardıma muhtaç kalmış kişi derdini kimseye söylemezse kimse onun derdini bilmez ve yardım edemez. *MTA 6625*

Yaramdan ölmedim, sonradan öldüm. Kişiyi düştüğü sıkıntı değil başkalarına muhtaç kalmak yıkar. *RS p. 409*

→ ÖĞÜT.

İyilik eden iyilik bulur.

İYİLİK

İyilik, güzellik, erdem, fazilet, nezaket, iyi olma özelliği, karşılık beklenilmeden yapılan yardımdır. İyi insan, etrafının mutluluğu ve huzuru için çalışır, karşılık beklemeden hizmet verme erdemine ulaşır. Onun için iyilik yapmak doğal bir iştir. Zaten iyi bir insan istese de kötülük yapmak elinden gelmez. İyi olan insan karşısındakilerden de iyilik bulur. İyilik, kötülüğü örter. Kötülükten uzak duran kimse kötülüğe de aynı davranışı yapar, yani iyilikle cevap verir. Bu olgun kimselerin başarabileceği bir davranış biçimidir. Genelde iyiliklere karşılık kötülük görülür. Bu da insanın yapısından gelir. Bu durumda büyüklerimiz iyilikten yana tavır alırlar. İnsanların birbirlerine karşı iyilik yapmaları Tanrı buyruğudur. Onun emri, O'nun rızası için yerine getirilir. Kul bilmez ise Hak iyiliği takdir etmesini bilir. Bu düşünceden hareketle Türk toplumunda iyilikseverlik insanımızın içine sinmiş köklü bir meziyet olarak kendini gösterir.

Adam oğluna iyilik yaramaz. Bazı insanlar öylesine görgüsüz ve kibirli olurlar ki kendilerine iyilik yapıldığı zaman bir teşekkürü bileçok görürler. *Ş 91*

Bana bir adım gelene iki adım varırım. Bize dostça davranan, yardımlarını esirgemeyen kimselere saygıda ve sevgide kusur etmemeliyiz. İhtiyaç duyduklarında yanlarında olmalıyız. *ET 1069*

Başkasına minder atan, kendi altına atar. Başkalarına iyi davranan kişi, kendisi de aynı karşılığı onlardan görür. *TDK-1 s. 60*

Elinden gelen iyiliği/hayrı dig etme/esirgeme. Elinde imkân varsa senden yardım isteyeni geri çevirme. *MTA 1685*

Et iyiliği, at denize; balık bilmezse Halik bilir. Kişi iyiliği karşılık beklemeden yapmalı. İyilik gören kimse bunun kıymetini bilmese bile Tanrı yapılan iyiliği görür ve o kişiye hak ettiğini gönderir. *RS s. 175*

Gavura iyilik, şeytana kandil yakmak gibidir. Görgüsüz, kötü niyetli kimseler yapılan iyiliğin değerini bilmezler. Bu yüzden böyle kimselere iyilik edenler o kimselerden iyilik yerine kötülük görürler. *RS s. 185 < ON*

Hayır Allah'tan, şer şeytandan. Allah yarattığı kullarına kötülük göndermez. Bizi kötülüğe sürükleyecek bir sebep çıkarsa bunun şeytanın işi olduğunu bilmeliyiz ve ondan kurtulmaya çalışmalıyız. *MNÖ 4156 < AVP-1*

Hayır de, hayır göresin. Başkaları hakkında iyi dileklerde bulunursan onlar da her zaman senin iyiliğini isterler. *MNÖ 4158 < AVP-1*

Hayır dile eşine/komşuna, hayır gele başına / Ne dilersen eşine o gelir başına. Başkaları hakkında kötü düşünme, iyi olmalarını dile ki, onlarda senin için aynı şeyleri düşünsünler. *OAA 1381 < Ş 1794*

Hayır söyle hayır gelsin başına. Herkese iyi davranır, herkesin iyiliğini istersen işin her zaman rast gider. *MNÖ 4161 < AVP-1*

Hayırlı adam pazar yapar, hayırsız adam pazar bo-

zar. İyi niyetli, yardımsever kimseler herkesin huzurlu ve mutlu olmalarını isterler, kötü niyetli, geçimsiz kimseler ise başkalarının huzurunu bozmak için her yola başvururlar. *MNÖ 4162*

Helalzade barıştırır, haramzade karıştırır. Dürüst, iyi huylu kişi başkalarının birbirleriyle iyi geçimesi için arabuluculuk eder, kötü niyetli, çıkarcı kişi ise herkesi birbirine düşürmeye uğraşır. *ÖAA 1111 < AVP-1*

Her hayrın mukabilinde on şer bağışlanır. Yapılan iyilikler karşılıksız kalmaz. Bir gün yanlışlıkla bir hataya düşerseniz daha önce yaptığınız iyilikler yüzünden yaptığınız hata bir defaya mahsus bağışlanabilir. *MNÖ 4268*

Her insana iyilik yaramaz. İnsan birine iyilik yaptığı zaman bunun kıymetinin bilinmesini ister. Fakat bazı kimseler yapılan iyiliğe minnet duymak bir yana bir de yüzsüzlük ederler. *RS s. 216*

Her kime iyilik edersen, sakın ondan kendini. Kime iyilik ettinse ondan sakın. Bazı kimseler birinden iyi niyet gördüğü zaman bunu fırsat bilip çıkar sağlamaya çalışırlar ve bir de o kişiye zarar vermekten çekinmezler. Bu yüzden herkese her konuda güvenmemek gerekir. *RS s. 219*

İnsana çok iyilik yaramaz. Bazı insanlara fazla iyilik yaparsan buna alışır ve her zaman beklerler. İsteği yerine getirilmediği zaman da saygısızca davranışlarda bulunabilirler. *MNÖ 4788 < AVP-1*

İyi adama kötü laf söylenmez. İyilik ve yardımsever kişilerin hakkında kimse kötü konuşmaz. *RS s. 251 < ZG*

İyi at kendin çubuk çaldırmaz/vurdurmaz. Dürüst ve iyiliksever kişi başkalarının tepkisine yol açacak davranışlarda bulunmaz. *RS s. 252 < AŞ*

İyilik eden iyilik bulur, kötülük eden kötülük bulur. İyilik eden kimse zamanı geldiğinde, iyilik ettiği kişiden mutlaka bir iyilik görür, kötülük etmişse karşılığını aynı şekilde alır. *MNÖ 4932 < AVP-1*

İyi insan nerede olsa belli olur. Dürüst ve iyi huylu kimse nereye giderse gitsin her yerde nasıl biri olduğunu gösterir.

İyiden kötülük gelmez. Dürüst, kalbi iyilikle dolu kişilerden kimseye zarar gelmez. *ET 753*

İyide kötülük durmaz. İyi niyetli, hoşgörülü insan birine sinirlenip ona zarar vermek istese bile hemen bundan vazgeçer. Çünkü böyle kişiler hiç kimsenin kötülüğünü istemezler.

İyiler dünyada kalmaz. Çoğu zaman çok sevdiğimiz, iyilik ve yardımsever olarak tanıdığımız kişilerin genç yaşta hayata veda etmelerine tanık oluruz. *TDK-1 s. 148*

İyiliğe fenalık/kötülük şer adam işi, iyiliğe iyilik her adam işi, fenalığa iyilik er adam işi. Görgüsüz ve kötü niyetli kişi iyiliğe kötülükle karşılık verir, gördüğü iyiliğin karşılığını vermeyi herkes ister, kötülük gördüğü halde iyilikle karşılık vermeyi ise ancak olgun ve mert kişiler becerebilirler. *RS s. 253*

İyiliğe iyilik her kişinin kârı, kötülüğe iyilik er kişinin kârı. İyiliğe iyilikle karşılık vermeyi herkes yapabilir. Ama yapılan kötülüğü bağışlamak ve ona iyilikle karşılık vermek yalnızca olgun, erdemli kişilerin yapacağı bir iştir. *ÖAA 1618* → **Kötülük**

İyiliğe kemlik olagelmiş olagider. Dünyada iyiliğe kötülükle karşılık veren pek çok görgüsüz insan vardır ve var olmaya devam edecektir. *Ş 764*

İyiliğe "Nereye gidiyorsun" demişler, "Kötülüğe" demiş. Çoğu iyiliklerin karşısında kötülükler bulunur. *ÖAA 1620*

İyilik gariptir. İyilik yapmak için çok güçlü, çok varlıklı veya yüksek mevki sahibi biri olmak şart değildir. İsteyen herkes iyilik yapma fırsatı bulabilir. *Ş 761*

İyilik gibi alemde sermaye olmaz. İnsanlar yardımlaşarak ve birbirlerine iyilik ederek yaşadıkları sürece daha mutlu olurlar. *MNÖ 4951*

İyilik Hak yanında zayi olmaz. İyilik yapmayı sever, dürüst kimseler. Tanrı huzurunda yaptıklarının karşılığını alırlar. *RS s. 253*

İyilik eden, iyilik bulur. İyilik yapmayı seven kimselerin dostu ve seveni çok olur. Böyle kimseler ne zaman zorda kalsa bir çok kişi yardımına koşar.

İyilik et denize at, balık bilmezse Halik bilir. İyilik ettiğin kimseler bunun kıymetini bilmeseler de sen yine iyilik yapmaya devam et. Çünkü Allah iyilik eden kimseleri sever ve korur. *ÖAA 1622 < Ş 757*

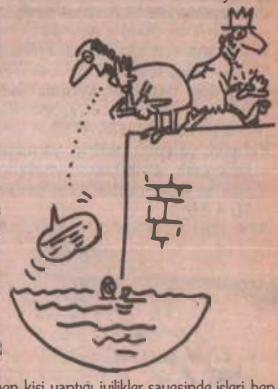

İyilik et kele, övünsün ele. Yapılan iyilikle çirkin ve kusurlu bir insan bile olduğundan daha güzel gösterilebilir. O da bu sayede yapılan iyiliği unutur, etrafına övünmeye başlar. *ÖAA 1623*

İyilik eyle suya sal, eğer iyilik iyilik ise o seni bulur. İyilik yapmayı huy edinen kişi yaptığı iyilikler sayesinde işleri hep rast gider. *VİİÖ 16*

İyilik gariptir, sahibini kimse tanımaz. İyilik gören kişi, yapılan iyilikten yararlanırken iyilik eden kimseyi unutur. *MNÖ 4950 < AVP-1*

İyilik iki baştan olur. İki kişinin birbiriyle iyi geçinebilmesi için ikisinin de birbiri hakkında iyilik düşünmesi gerekir. *ET 758*

İyilik unutulmaz, kemlik yutulmaz. İnsan birinden iyilik görünce bunu unutmamalı, fırsat bulduğunda karşılığını vermelidir. Aynı şekilde kendisine yapan kötülüğü de hoşgörüşle karşılamamalıdır. *TDK-1 s. 148*

İyilik yap, taş altına koy. Kişi fırsat buldukça iyilik yapmaktan kaçınmamalı. Çünkü iyilik yaparak yaşayan kimselerin işleri her zaman rast gider. *RS s. 254*

İyilik zayi olmaz/boşa gitmez. Kişi başkalarına iyilik ettiği sürece aynı karşılığı onlan da görür. Çünkü kimse yapılan iyiliği karşılıksız bırakmak istemez. *RS s. 254*

İyinin ekmeği gök yüzünde,kötünün ekmeği dizinin dibinde. Tanrı iyi insanı hiçbir zaman muhtaç durumda bırakmaz. Kötü insan ise iyilik yapmayı sevmediği için Tanrı yardımı görmeden geçimin isağlamak zorundadır. *RS s. 254*

Kaç sevaptan, girme günaha. Kişi istemiyorsa iyilik yapmayabilir. Ama kötü işlerden de uzak durmalıdır. *MNÖ 4977 < AVP-1*

Kaç sevaptan, kurtulursan günahtan. İyilik yapmaktan, hoşlanmayan kişi kötülük yapmaya ve günah işlemeye daha kolay alışır. *TDK-2 s. 61*

Kemliğe iyilik er kişinin karı. Kişi kendisine düşmanlık besleyen kişilere iyilik ederek onlann dostluğunu kazanabilir. Fakat bunu da her insan beceremez. *MNÖ 5362 < AVP-1*

Kimseye iyilik yapmadım ki, yılan beni soksun. İKötülükten uzak duran kişi başını belâya sokmaz. *RS s. 288*

Komşunu iki inekli iste ki kendin bir inekli ol. Başkalarının hakkında ne kadar çok iyi dileklerde bulunursan, Tanrı bu düşüncen yüzünden seni de ödüllendirir. *MNÖ 5714 < AVP-1*

Kötülük her kişinin kârı iyilik er kişinin kârı. Kötü bir insan olmak isteyen bunu kolayca başarabilir. Fakat dürüst, mert ve hoşgörülü olmak için kişinin bütün kötü huylardan uzak durması gerekir. *Ş 3176*

Mermer iyi taştan, iyilik iki baştan. Yapılan iyiliğe karşı taraf kötülükle cevap veriyorsa o kişiler arasında dostluk yürümez. *ÖAA 2004 < AVP-1*

Muhabbet iki baştan olur. İki kişinin iyi geçinen iki dost olabilmesi için, iki tarafında birbirine saygı ve sevgi duyması gerekir. *ÖAA 2031 < ET 758*

Sana kötülük edene sen iyilik et. Sana kötülük edene sen iyi davran ki utansın, o kötülüğü bir daha yapmasın.

Sana taş atana sen aşla dokun. Biri sana kötülük yapmaya kalktığı zaman sen ona sevgi göster, yumuşak davran o da utanır bu niyetinden vazgeçer.

Sana taşla dokunana sen aşla/ekmekle/pamukla dokun. Sana kötülük etmek isteyen birine iyilikle ve güleryüzle yaklaşırsan, onu bu isteğinen vazgeçirip dostluğunu kazanabilirsin. *MNÖ 7045, 7046 < AVP-1*

Taş atana sen ekmek at. Sana kötülük edene, sen iyilikle karşılık ver. O utansın. *MNÖ 7562 < AVP-1*

Yahşı ölse barı öler; yaman ölse biri öler. İyi insanın ölümü toplum için önemli bir kayıptır. Kötü insanın ölümü ise kimseyi fazla etkilemez. *MTA 2182*

Yahşılık yahşılık getirir, yamanlık neye gerektir? (İyilik iyilik getirir, kötülük neye gere tir?). İyilik yapanın başına her zaman iyi şeyler gelir. Kötülük ise insana hiçbir yarar getirmez. *MTA 2183*

→ SEVECENLİK

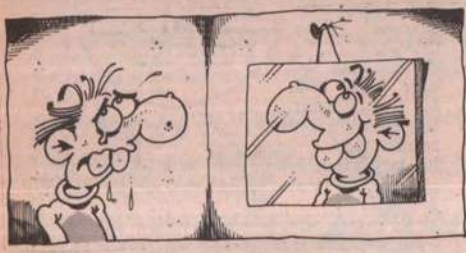

Ağlatırsa mevlam yine güldürür.

İYİMSERLİK

İyimserlik, umut dolu inanç veya duygu, İyi niyetin kötülüğe galip geleceği, her şeyin iyi sonuçlanacağı inancı gibi yaşam hakkında umut dolu mutlu duygular beslemedir. İyimserlik yaratılışta veya muhakeme sonunda her şeyi iyi tarafından alan kimselerin eğilimidir. Hayata iyimser bakmak gerekir. Çünkü dünyanın düzeni ikilemler üzerine kurulmuştur. Sabah-akşam, yaz-kış, iyi-kötü örneklerini çoğaltmak mümkündür. Karanlığın arkasından aydınlık, kışın ardından yaz, şerrin ardından da selamet gelir. Onun için karamsar olmamak gerekir. Karamsar olmak Allah'tan umut kesmek olur. Ama her şeyde bir neden olduğunu hatırdan uzak tutmaz, olaylara umutla bakarsak, iyimser bir yaklaşımın kazandırdığını görürüz. Atalarımız sıkıntılara iyimser bakmanın aynı zamanda içten bir inancın da göstergesi olduğunu kabul ederler.

Ağaç kapı kapandıysa altın kapı açılır. İnsan bir fırsatı kaçırdığında fazla karamsarlığa düşmemeli. Çünkü eline daha iyi fırsatlar gecebilir. *VI 379*

Ağlatırsa Mevlam yine güldürür. Tanrı insana bir şans kapısını kaparsa başka bir şans kapısı açar. *MNÖ 240 < AVP-1*

Ağlayanlar bir gün güle gelmiştir. Başına bir felaket gelip sıkıntı çekenler çok sevinecekleri bir durumla da karşılaşırlar. *MNÖ 242 < AVP-1*

Allah bir kapıyı kaparsa bin kapıyı açar. İnsan, işleri kötü gittiği zaman karamsarlığa kapılmamalı. Çünkü Tanrı insana her zaman başka kısmetler de gönderir. *Ş 498*

Allah gümüş kapıyı kaparsa altın kapıyı açar. Tanrı insanın bir taraftan kısmetini keserse diğer taraftan daha iyi bir şans kapısı açar. *ÖAA 237 < AVP-1*

Allah kulunu her vakit darda komaz. İnsan, başına bir takım şanssızlıklar gelince hemen karamsarlığa kapılmamalı. Çünkü Tanrı kullarının ömür boyu mutsuz olmalarını istemez. *MNÖ 434 < AVP-1*

Attan düşen yine atlanır. Zor günler geçiren kimse umudunu yitirmeyip gayret ederse bu sıkıntıyı atlatıp tekrar eski haline kavuşabilir. *MNÖ 898 < AVP-1*

Ayın on beşi karanlık olsa on beşi aydınlık olur. İnsanın işleri bozulup sıkıntıya düştüğünde karamsarlığa kapılmazsa tekrar işleri yoluna girebilir. *MNÖ 898 < AVP-1*

Başa gelen başta kalmaz. Başına acı bir olay gelmiş kimse bunun üzüntüsünü uzun süre çekmemeli. Çünkü hayatta o acıyı unutturacak, sevindirici olaylar da vardır.

Beterin beteri var. İnsan başına bir felaket geldiği zaman, ondan daha büyüğüyle karşılaşmadığına şükrederse daha az üzülür.

Böyle kalmaz bir gün olur baht uyanır. İnsanın başına bir ardarda felaket gelebilir, ama bu hep böyle devam edecek anlamına gelmez. Bir gün şans onun da yüzüne gülecektir. *ET 1316*

Bu da geçer yahu! İnsan karamsarlığa kapılmazsa her sıkıntının, her zorluğun üstesinden gelebilir. *MNÖ 1808 < AVP-1*

Bunalan ölmez, kara gün kararıp kalmaz. İnsan hayatta bir takım zorluklarla karşılaşabilir, ama bu, dünyanın sonu demek değildir. *MNÖ 1852 < AVP-1*

Çoğu geçti, azı kaldı. Bir sıkıntıya düştüğümüz zaman soğukkanlı ve sabırlı davranabilirsek zamanla bu sıkıntıyı atlatabiliriz. *MTA 6108*

Çok gün ağlamanın bir gün gülmesi vardır. İnsan bazen peş peşe büyük şanssızlıklar yaşasada hemen hayata küsmemeli. Çünkü böyle olayların arkasından çok sevindirici olaylar gelir. *MTA 6115*

Düşünme, Allah kerim. Başın derde girdiğinde hemen ümitsizliğe kapılma Tanrı her zaman çıkış yolu gösterir. *ET 2064*

Gecenin en karanlık zamanı şafaktan önceki zamandır. Bir sıkıntı insanı en çok sona ermek üzereyken bunaltır. Böyle durumlarda dayanıklı olmak, karamsarlığa kapılmamak gerek.

Gitti gelmez, yitti bulunmaz. Kişi acı bir olay yaşadığı zaman uzun süre bunun etkisinde kalmamalı. Nasıl olsa olan oldu deyip yaşayabileeği daha iyi günleri düşünmelidir. *RS s.190*

Güçlük içinde de bir kolaylık bulunur. Sabırlı ve iyimser olmayı bilirsek çok zor durumlardan bile hiç sıkıntı çekmeden kurtulabiliriz. *RS s.196*

Gün doğmadan neler doğar. Bugün bize sıkıntı veren olaylar yarın yerini sevinç ve mutluluğa bırakabilir. *Ş 3346*

Hangi gün vardır akşam olmadık. Kimse sonsuza kadar ve hiçbir sorunla karşılaşmadan yaşayamaz. Her canlıyı bekleyen bir son mutlaka vardır. *ÖAA 1359 < AVP-1*

Her ağlamanın bir gülmesi, her yokuşun bir inişi vardır. Hayatta yaşanacak acı ve tatsız olaylar olduğu gibi mutlu ve neşeli yaşanacak anlarda vardır. *Ş 3611*

Her işte bir hayır vardır. Başa gelen bir işin sonunun nasıl olacağı kesin olarak bilinmez. Tatlı başlayan bir iş tatsız bitebileceği gibi, kötü başlayan bir işin sonunda iyi bitebilir. *ÖAA 1417*

Her zararda bir hayır vardır. Başımıza bir felaket geldiği zaman hemen hayata küsmemeliyiz. Çünkü her kötü zamanın bir de iyi zamanı vardır. *Ş 3655*

Hüsnüzan sünnettir. İyimserlik her insanda bulunması gereken bir özelliktir.

Kara gün kararıp kalmaz/durmaz, koç yiğit bunalıp ölmez. Hiç bir zaman umutsuzluğa kapılmamalı, çünkü en kötü görünen durumlar bile iyiye dönebilir. *MNÖ 5111*

Kara günün ömrü az olur. Kötü zamanlar bir süre sonra iyiye döner.

Kıştan sonra bahar olur. Olumsuzluklar sonsuza kadar aynen devam etmez. Bir süre sonra yerlerini olumlu gelişmelere verirler. *Ş 2905*

Mal yine kazanılır, can sağ olsun. İnsanın sağlığı yerinde olduktan sonra, servet ve mal kaybı telafi edilebilir.

Ne geçmemiş bu da geçmesin. İnsanın başına gelen her türlü felaket zaman içerisinde unutulur, gider. Yerlerini mutluluklar alır.

Yağmurun arkası güneştir. Kötü ve sıkıntılı zamanlar ardından mutluluk ve refah gelir.

Zulmet içinde nur doğar. Her türlü karanlığı ardından pırıl pırıl bir aydınlık doğar. *MNÖ 8588 < AVP-1* → **Gecenin**

→ **UMUT**

Kadının fendi erkeği yendi.

KADIN

Kadın, dişi cinsten erişkin insandır. Geleneksel olarak analık ve ev yönetimi konularında gereken nitelikleri kazanmış olması beklenir. Kadınların baş görevi analıktır. Analık özelliğinden dolayı toplumu ileri götüren kadındır. Yuva kurma kadının hakkıdır. Erkekler kadından güç alırlar ve ona muhtaçtırlar. Aklını kullanan kadın erkekle mücadele edebilecek ve fiziksel zayıflığına rağmen kendini koruyabilecek güçtedir. Sezgileri güçlü olan kadının görüşlerini yabana atmamak gerekir. Güçsüzlüğü nedeniyle kolaylıkla şeytanın etkisinde kaldığına inanılan kadının deniz gibi değişken iç dünyasından dolayı da güvenilmez, sır tutamaz, konuşkan hatta kavgacı olarak nitelendirilmesi, aklının her şeye yetmeyeceğine dair çeşitli görüşler vardır. Halk folklöründe kadının kara yazgısını bozmaya çalışarak uzlaştırıcı bir noktaya varılmak istenmiş ve çeşitli yollarla kadının değerini de takdir eden görüşlere yer verilmiştir. Tüm erkeklerin ya annesi, ya eşi ya da kardeşi olan kadınlarımıza karşı saygı bütün Türklerin geleneksel olarak göstermeleri gereken bir borç olarak kabul edilmiştir.

Arı sırrı karı sırrı. Kadınlar dedikoduya düşkün oldukları için sır saklamaları daha zordur.

Aslan bile kadına dokunmaz. Kadını dövmek, ona el kaldırmak erkeğe yakışır bir davranış değildir.

At ile avrada inan olmaz. Atın ne zaman huysuzlanacağı bilinmez, kadın da bunun gibi değişen bir yapıya sahiptir.

At ile avradın yediği yadsınmaz. Her erkek kadının ve ailesinin ihtiyaçlarını karşılamak zorundadır. bu uğurda yapılan masrafı gözünde büyütmemelidir. *TDK-1 s. 50*

Ateşle oynama elini yakar, avratla oynama evini yakar. Ateş insana değerse can yakar; sürekli aldatılan kadın da ateş gibi olur, bir gün çileden çıkıp her şeyi yapabilir.

Avradın öğüdü avrada geçer. Bir kadının dertlerinden, sorunlarından en iyi yine bir kadın anlar.

Avrat, at, bağ sahibini hep genç ister. At binicisinin, kadın da evleneceği erkeğin genç ve güçlü olmasını ister.

Avrat gibi düşman olmaz, güler bildirmez; köpek gibi dost olmaz, ulur bildirmez. Kadın bir erkeğe ilgi duysa da bunu açıktan belli etmez.

Avrat kıtlık bilmez, çoban yokluk bilmez. Kadın paraya, değerli şeylere daha çok önem verir. Bu yüzden ailede sık sık karı koca kavgası çıkabilir. *TDK-1 s. 52*

Avrat vardır arpadan aş eder, avrat vardır bulguru keş eder. Kadın vardır elindeki az imkânlarla evini geçindirmeyebilir; kadın vardır elindeki iyi imkânlarla hiç bir şey yapamaz. *TDK-1 s. 53*

Avrattan vefa, zehirden şifa. Zehirden nasıl hastalara şifa olamazsa, kadından da iyilik beklenmez. *MNÖ 972 < AVP-1*

Bağın taşlısı, karının saçlısı. Bağın taşlısı nasıl değerliyse, kadının da uzun saçlısı gösterişli ve göz alıcıdır. *OAA 488 < AVP-1*

Bal arıdan, kavga karıdan çıkar. Kadınlar çok kaprisli oldukları için olur olmadık her şeyden bir tartışma yaratırlar. *TDK-1 s. 58*

Beşiği sallayan el dünyaya hükmeder. En kutsal şey bir canlı dünyaya getirmektir, bu yüzden analar sayılmalı ve sevilmelidir.

Beyazın/Akın adı/var, esmerin/karanın tadı var. Beyaz tenli olanların güzelliği aldatıcıdır, gerçek güzellik esmer olanlardadır. *OAA 577 < Ş 219*

Çirkin karı evin toplar, güzel karı düğün/sokak gezer. Çirkin kadın evinden çıkmaz ve vaktini eviyle ilgilenerekgeçirir. Güzel kadın ise, bu durumuyla övünür ve kendini herkese göstermek için sürekli gezer.

Elinin hamuruyla / Elindeki hamura bakmaz erkek işine karışır. Kadınların yapamayacağı, erkeklere özgü işler vardır; bu işleri yapmak isteyen kadınlar için söylenir. *ET 325*

Er kemaliyle, avrat cemaliyle anılır. Erkek olgunluğuyla, kadınsa güzelliğiyle söz konusu olur.

Er kocarsa/kocadıkça koç olur, karı kocarsa/kocadıkça hiç olur. Erkek, yaşlandıkça olgunlaşır ve daha güçlenir; kadın ise yaşlandıkça çöker ve eski cazibesini yitirir.

Erkeğin eli kınası, kadının yüzü karası. Erkek ile kadının namus kavramı farklıdır. Erkek için namus, kansının namusudur. *ET 378*

Erkeğin iyisi eşeğinden, kadının iyisi eşiğinden bellidir. İyi erkek işinden, tutumundan, iyi kadınsa, temizliğinden belli olur.

Erkeğin nefsi birdir, kadınınki dokuz. Kadın güzel ve alıcı şeylere aldanmaya daha meyillidir. Bu nedenle yanılması çok kolay olur. Böyle konularda erkekler daha mantıklı davranırlar. *Ş 379*

Erkeğin şeytanı kadın/Kadın erkeğin şeytanıdır. Erkeği ayartan, yanlış yola götüren kadındır. *OAA 1132*

Erkek aslan arslan da, dişi arslan aslan değil mi? Kuvvet yalnız erkeğe mahsus değildir; kadın da yerine göre güçlü kuvvetli olabilir. *OAA 1133 < VI 432*

Aslan dişisine bakar da kuvvet alır. Evine, eşine bağlı erkek geçimini sağlamak için her şeyi yapar. Bunun için de karısından güç alır.

Gökyüzünde düğün var deseler, kadınlar merdiven kurmaya kalkar. Kadınlar eğlenceye çok düşkün olduklarından bu uğurda her sıkıntıya katlanırlar. *OAA 1271 < AVP-1*

Güzel nerde, kavga orda. Güzel kadınlar çok ilgi gördüklerinden, zaman zaman da tartışmalara sebep olurlar.

Hayvanın erkeğine para verirler, insanın dişisine. Bir hayvan satın alınırken en çok para erkek hayvana ödenir. İnsanlar arasında ise bu konuda kadına masraf yapılır. *MNÖ 4176 < AVP-1*

Horozsuz tavuk çobansız sürüye benzer. Çobansız sürü bir arada durmaz dağılır; erkeksiz kadın da geçim sıkıntısı çeker, bocalar ve yalnızlık çeker. *MNÖ 4557*

Horozsuz tavuk yaşamaz. Horoz olmadan tavuklar üreyemeyeceği gibi insanlar da soylarını yalnız sürdüremezler. *MNÖ 4558 < AVP-1*

Kadın aklı gâh uzalır, gâh kısalır. Kadınlar erkeklere nazaran daha sık fikir değiştirirler. Bu yüzden onların bir anı bir anını tutmaz.

Kadın deniz gibidir. Kadın kimi zaman neşeli, kimi zaman üzüntülü, kimi zaman da coşkuludur. Bu nedenle denize benzetebilir.

Kadın erkeğin elinin kiri. Bir evde kadının önemi ne kadar büyük olsa da evde yine erkeğin sözü geçer.

Kadın erkeğin şeytanıdır. Erkeği yoldan çıkaran kadındır *OAA 1638* → **Erkeğin.**

Kadın kadıncık gerek. Kadın üzerine düşen görevleri yerine getirirken kendini fazla yıpratmamalı, kendine de gereken özeni göstermelidir. *RS s.257*

Kadın kalbi merhamet kaynağıdır. Kadın yapısı itibariyle ve analık duygularıyla daha merhametlidir.

Kadın kısmı kara yazılıdır. Kadın, erkeğe oranla daha çok eziyet çeker, zorluklarda, sıkıntılarda yükün ağırlığını en fazla kadın üstlenir.

Kadın kısmının saçı uzun olur, aklı kısa. Erkekler kendilerinin her konuda kadınlardan daha üstün olduklarını anlatmak için böyle bir varsayımda bulunurlar. *ET 2726*

Kadın malı hamam tokmağıdır. Kadın malına güvenen erkek, herkesin dedikodu konusu olur.

Kadın şerri, şeytanın serrine eşittir. Kadın kötü fikirli olursa ondan gelecek kötülük şeytanla eşdeğerde oluur.

Kadın şeytana pabucunu ters giydirir. Kadın, istediği zaman en açıkgöz erkeği bile kolayca kandırabilir.

Kadın şeytana pabuç diker. Kurnaz, akıllı kadının yapamayacağı şey yoktur. *MNO 4998 < AVP-1*

Kadın var kardan soğuk, kadın var kordan sıcak. Kimi kadın sıcak, sevecen ve uyumlu olur. Soğuk kadın ise huysuz, çekilmez ve itici olur.

Kadına, çocuğa, sarhoşa sırrını açma. Kadınlar dedikodu yapmaya severler, bu nedenle de pek sır tutmazlar. Sarhoş insan da çocuk gibi olur ve herşeyi söyler.

Kadına söz duyurabilmek için güleç zamanını beklemeli. Kadından bir istekte bulunacaksan onu neşeli bir anında yakalamaya bak.

Kadını erkek değil, ar ve namus korur. Namuslu kadını kimse baştan çıkaramaz; böyle kadınların da korunmaya ihtiyacı yoktur.

Kadını evinden, erkeği pirinden sorarlar. Bir kadının ne kadar temiz ve titiz olduğu evinden belli olur. Erkk ise yanında yetişti ği kimselerden sorulur

Kadını hamarat eden ateştir. Erkek evinin ihtiyaçlarını eksiksiz karşılarsa kadın daha çalışkan ve becereklı olur.

Kadının fendi erkeği yendi. Kadın kurnazlıkla veya dişiliğini kullanarak çoğu zaman erkeği oyuna getirip alt edebilir. *OAA 1639*

Kadının gırtlağı olmaz. Kadının ihtiyaçları sınırsızdır. Ne kadar iyi şekilde karşıllanırsa karşılansın hep daha fazlasını ister.

Kadının kazdığı kuyudan su çıkmaz. Erkekler kadın akılıyla iş yapmak istemezler.

Kadının kırk çırağı var, biri sönse biri yanar. Kadınlar erkekleri etkilemek için bir sürü yol bilirler. Birinde başarılı olmasalar birinde olurlar.

Kadın malı, kapı mandalı. Karısının mal varlığına güvenen erkek, başkalarına alay konusu olur, karısının da başa kakmalarına maruz kalır. *OAA 1646*

Kadının/Cahilin sofusu, şeytanın maskarası. Cahil kadının sofuluğu, şeytana alay konusu olur. Çünkü böyle kişiler evine, ailesine bakmazlar, ibadeti yanlış yaparlar. *OAA 1640 < AVP-1*

Kadının şerri şeytan şerrine eşittir. Kadın sinirlendiğinde kendini çabuk kaybeder ve olmadık şeyler yapabilir. Bu yüzden şeytana benzetilir.

Kadının şerrinden Allah'a sığınmalı. Kadın sinirlendiğinde gözü bir şeyi görmez ve her kötülüğü yapabilir.

Kadının temizi sırtından, sütün temizi yoğurdundan bellidir. Temiz süt yoğurdundan belli olduğu gibi, kadın da kılık kıyafetinin temizliğinden belli olur.

Kadının yüklediği yük suraya varmaz. Kadın yapısı itibariyle zayıftır. Bir erkek kadar zor işleri yapamaz. *MNO 5003 < AVP-1*

Kadının zoru diline kuvvet. Kadınların erkeklere oranla daha çok boş vakitleri olduğundan, zamanlarını bir araya gelerek konuşup, dedikodu yapmakla geçirirler.

Kadınla tavuk bağlanmaz. Erkek yapacağı işi kadına danışmadan yapar.

Kadınlar eğe kemiğinden yapılmıştır. Kadınlan düzeltmeye çalışırken kurmak işten bile değildir.

Kadınlar kurnaz oldu, bazlamacı küçük küçük tutar; çocuklar da hokkabaz oldu bazlamacı çift çift kapar. Kadın erkekten istediğini almak için hep dişiliğini ve kurnazlığını kullanır.

Kadınların işi tavukların eşinmesine benzer. Kadın sürekli çalışır, çabalar, çocuklarına bakar, işi hiç bitmez. Bu yüzden kadın tavuk gibi evde eşinir durur.

Kadınsız ev olmaz. Kadın doğası nedeniyle ev işlerini bir erkekten çok daha iyi yapar; evde düzeni sağlar. Bu nedenle kadınsız ev bakımsız, dağınık ve düzensiz olur.

Karı ile çıkma yola, başına gelir türlü bela. Bazı kadınlar dikkat çekerler ve başkalarının beğenisini kazanırlar, bu da yanındaki erkeği rahatsız eder.

Karı sözüne uyan adam değildir. Toplumumuzda bir takım erkekler, kadınların tavsiyelerini dinlememeyi yiğitlik olarak görürler; bunlar kadın sözü dinleyenlere kılıbık deyip alay ederler.

Karıdan hayır gelmez. Erkeğe göre kadının hiçbir fikri doğru değildir.

Karın soğuğu, kadının soğuğundan iyidir. Soğuk kadın erkeğini bıktırır, sıkar ve kendinden soğutur. Erkeğini evden uzaklaştırır. *RS s.266*

Karının bir aklı, erkeğin dokuz aklı vardır. Kadın her ne kadar kurnaz davransa da erkek her zaman haklıdır.

Karıya bakanın aklı az olur. Sürekli kadın sözü dinleyen erkek işlerini aksatır ve çevresine alay konusu olur. *MNÖ 5154 < AVP-1*

Kırk yılda bir karı sözü dinlemelidir. Kadınlar sezgileri bazen erkekten daha etkili olur. Bu yüzden erkek yeri geldiğinde kadın sözü dinlemeyi bilmelidir. *Ş 2874*

Yuvayı yapan dişi kuştur / Yuvayı dişi kuş yapar. Bir yuvanın sıcaklığı, mutluluğu kadının elindedir; erkeğin kazandığını kadın tutumluluğuyla desteklerse o ailede sorun olmaz. *RS s.425*

→ EVLİLİK, EV

Köpek dövüldüğü yere insan kovulduğu yere çok varır.

KARARLILIK

Kararlılık, azim, azimlilik, sebat, başarma arzusu, kesin karar vererek onlara göre davranma yeteneğidir. Bir durum ya da konuda kararlı olmak sonuca daha çabuk varmayı sağlar. Lakin bunu kör mantıksız bir inatla karıştırmamak gerekir. Sözünün eri ve kararlı kişi toplumda olumlu karşılanır. Bu Türk toplumu hayatında da işlenmiş bir konudur. Hatta Türklerin bu kararlılığı, sözünden dönmeyen tavrıyla inatçılığa kadar vardırdığı söylenir.

Atılan adım geri alınmaz. İnsan bir işi yapmayı kafasına koymuşsa bir daha bu kararından vazgeçmesi çok zordur. *RS s. 57*

Atılan ok geri dönmez/Atılan adım geri alınmaz. İnsan bir işi yapmayı kafasına koymuşsa bir daha bu kararından vazgeçmesi çok zordur. *RS s. 57*

Atılan ok geri dönmez. Her şeyi göze alarak işe başlayan kişi o işi asla bırakmaz. *RS s. 57*

Balığın başı taşa değmezse geri dönmez. Tehlikeli bir işe kalkışan kimse o işten başına bir kaza gelmedikçe vazgeçmez. *TDK-1 s. 58*

Başını kestirir, sözünden dönmez. Bazı kimseler öylesine inatçı ve hırslı olurlar ki bir işi yapmayı kafalarına koyduklarında onları hiçbir şey bu kararlarından vazgeçiremez. *MNÖ 1297 < AVP-1*

Bin kere söyle eşeğe, bir kere inmez aşağa. İnatçı kimseler kim ne derse desin, kendi bildiklerini yaparlar. *MNÖ 1491 < AVP-1*

Bir it ulumayla bir kervan geri dönmez. Toplu halde yapılması planlanan bir işte bir kişinin değil çoğunluğun kararlarına uyulur. *ET 1131*

Cami ne kadar büyük / Cemaat ne kadar çok olsa imam/hoca gene bildiğini okur. Elinde yetkisi olan kişi, çevresinin görüşlerine aldırmadan kendi bildiğini yapar. *ÖAA 734 < Ş 1491,1492*

Dediğim dedik, çaldığım düdük. Bazı kimseler bir şeyi yapmaya karar verdi mi ne yaparsak yapalım onları bu kararından vazgeçiremeyiz. *RS s. 125*

Değirmen bildiğini eyler, şakıldak baş ağrıtır. Kararlı ve inatçı kişi birşeye karar vermişse başkalarının onu bu kararından vazgeçirmeye çalışmaları boşuna uğraştır. *MTA 1586*

Devletli ile deli bildiğini işler. Yüksek mevkideki kişiler yetkileri ile bildiklerini yaparlar; deliler ise kimsenin sözünü dinlemedikleri için serbest davranırlar. *ÖAA 942 < ET 1883*

Emir demiri keser. Bir işte, bir toplulukta en yetkili kişi kimse, herkes onun emirlerine uymak zorundadır. *TDK-1 s. 112*

Harman döven öküzün ağzı bağlanmaz. Önemli ve yararlı bir işle uğraşan bir kimseyi o işten vazgeçirmeye çalışmak doğru olmaz. *MNÖ 4090 < AVP-1*

Herkes bildiğini okur. Herkes kendi düşüncelerinin doğruluğuna inanır ve işini kendi görüşleriyle yapar. *ÖAA 1421 < ET 3674*

İnat eşeğe yakışır. İnatçılık kişiyi çoğu zaman zarara uğratır. Bu yüzden akıllı, kendini bilen kimseler fazla inatçı olmazlar. *RS s. 237*

İt ürümekle kervan yolundan kalmaz. Toplu halde yapılan bir işte önemsiz birinin itirazları çoğunluğu etkilemez. *TDK-1 s. 147*

İt ürür, kervan yürür. Kendini bilmez kimseler, doğru insanların davranışlarını engellemek isterler, ancak buna engel olamazlar. *ÖAA 1610 < Ş 468*

Kabadayı tükürdüğünü yalamaz. Mert, gururlu, sözünün eri kişiler verdikleri kararlardan asla vazgeçmezler. *RS s. 255*

Kapıdan kovsan/kovulsa bacadan düşer/girer. Görgüsüz ve inatçı kimseler istenmedikleri bir yer bile olsa oraya gitmeyi kafalarına koymuşlarsa ne yapsanız nafile. *Ş 2815*

Keçi geberse de kuyruğunu indirmez. İnatçı kişiye ne yaparsan yap inadından vazgeçiremezsin. *RS s. 273*

Keçi gicikten/kaşıntıdan ölüyor, kuyruğu dik. İnatçı kişi yaptığı işten zarar görse bile yine de hiçbir şey olmamış gibi işine devam eder. *MTA 6372*

Kişi/Adam tükürdüğünü yalamaz. 1. Sözünün eri, saygın, güvenilir kimseler daima dikkatli davranırlar ve hata yapmazlar. 2. Kişi yanlış veya doğru davranışlarından ve sözlerinden dönmek istemez ve ısrarlı davranır.

Kör, tuttuğunu elden bırakmaz. Azimli ve inatçı kişi bir işe başladı mı o işi bitirmeden bırakmaz. *RS s. 300*

Kurbağanın vakvakası suyu bulandırmaz. Önemsiz birinin sözleriyle çoğunluğun kararları bozulmaz. *RS s. 304*

Köpek dövüldüğü yere, insan kovulduğu yere çok varır. Görgüsüz, utanmaz ve anlayışsız kimse bir yere alıştırmı, kimse onu istemese bile yine de oradan uzak kalamaz.

Mihrap ne kadar yüksek olursa olsun, imam bildiğini okur. İnatçı kişi, çevredekilerin tepkisi ne olursa olsun yine de bildiğinden şaşmaz. *RS s. 321*

Okumak istersen eliften başla, üşümeyim dersen şehirde kışla, geçineyim dersen iddiayı boşla. Bir şeyi öğrenmek için işe en başından başla, daha iyi yaşamak istiyorsan büyük şehire git, çıkarlarına zarar gelmesini istemiyorsan da fazla inatçı olma. *TDK-2 s. 74*

Onu köyde istemiyorlar, o muhtarın/papazın yerini soruyor. Görgüsüz ve utanmaz kişi bir yerde istenmese bile, o kişi oraya gitmeye karar vermişse başkalarının tepkisini görmezlikten gelir. *MTA 6486*

Meramından döner, inadından dönmez. Bazı inatçı kimseler bir şeyi elde etmek için uğraşmaya başladıklarında zamanla o şeye olan istekleri kaybolsa bile yine de o işi yanda bırakmazlar. *MNÖ 6248 < AVP-1*

Osmanlıyı at yıkar, Türkü inat. Bazı kimseler sevdikleri şeyler uğruna zarara uğrarlar, bazı kimseler de gereksiz inatları yüzünden. *Ş 2630*

Ölmek var, dönmek yok. Kişi yapacağı işte kararlı ve azimli olmalı, ne olursa olsun o işi bitirmelidir.

Pilavdan dönen kaşığın sapı/dönenin kaşığı kırılsın. İnsan her şeyi göze alarak başladığı bir işten kolay kolay vazgeçmez. *ÖAA 2170 < AVP-1 Ş 1390*

Su aka aka yolunu bulur. İnsan bir şeyi sık sık yaparsa o şeye alışır ve bir daha bırakamaz. *MNÖ 7332*

Su aktığı yere (yine) akar. Daha önce yakaladığımız fırsatlar, bir gün tekrar karşımıza çıkabilir. *ÖAA 2309 < Ş 2338*

Su yatağını bulur. Azimli ve çalışkan insanlar boş durmaz ve yetenekleri doğrultusunda kendilerine uygun bir iş mutlaka bulurlar. *ÖAA 2320*

Tükürdüğün eli öpme. İnsan kin beslediği birine yakınlık göstermemeli. *RS s. 391*

Yolcu yolunda gerek. Yola çıkacak kimse, herhangi bir sebeple oyalanmamalıdır, bir an evvel yola çıkmalıdır. *ÖAA 2605 < Ş 3957*

→ AZİM, ÇALIŞKANLIK

Altta kalmayı ayı bile istemez.

KAVGA

Kavga iki taraf arasıda yapılan gürültülü, birbirini suçlandırıcı tartışmadır. Kavga çok defa dargınlıkla kimi zaman da dövüşle sona erer. İnsanlar bencil isteklerini yenemedikleri zaman kavgalar ortaya çıkar. "Sen-ben" denmezse uyum sağlanır ve "sen bilirsin" diyebilmek çoğunlukla kişiyi kavgadan uzak tutar. Kavgacı kimselerden uzak durmalıdır. Bir kere kavga çıktı mı insanlar rahatlıkla kontrollerini kaybedebilir ve beklenmeyen hasarlar ortaya çıkar. Aynı güçte iki kişi aynı durumu paylaşamaz. Bu nedenle kavga çıkar. Sonuçta daha iyi döğüşen kazanır. Atalarımız kavga etmeyi onaylamaz. Kaçınılmaz durumlarda kavga daha güçlü olanı ortaya çıkarır.

Abdal abdala çatmayınca kasnak boyna geçmez. Görgüsüz ve geçimsiz kişi kendi gibi biriyle kapışmadıkça aklı başına gelmez. *MNÖ 7 < AVP-1*

Aklı başında olan kuru kavgaya düşmez. Akıllı insan gereksiz yere başkalarıyla kavga edip başını derde sokmaz. *MNÖ 321< AVP-1*

Altta kalmayı ayı bile istemez. Birbirleriyle anlaşmazlığa düşen kimselerden iki taraf da kendisinin haklı olduğunu savunur. Bu yüzden de bir türlü anlaşma sağlanamaz. *ET 1013* → Ayı

At ile eşek tepişince arada sahibi ezilir. Birbiriyle geçinemeyen kimseler kavgaya tutuşunca onların kavgasından en çok or da yaşayanlar rahatsız olur. *TDK-1 s.50*

Ata oğul savaştı, ebleh ona inandı. Aile arasındaki kavgalar ciddi değildir. Fakat bazı akılsız kişiler dışardan bu durumu gördüklerinde olayı çok fazla abartırlar. *MNÖ 908*

Ateşe körükle gidilmez. Sinirli insanları daha fazla sinirlendirmekten kaçınmayız.

Ayı ayı iken yeniliyi istemez. Birisiyle kavgaya tutuşmuş kimse haksız bile olsa geri çekilmeyi gururuna yediremez. *ET 323* → Altta

Ayran içmeye geldik, ara açmaya gelmedik. İnsan, gittiği çevrede dostluk ve kardeşlik içinde olmalı, oradakilerin huzurunu kaçıracak davranışlardan sakınmalıdır. *MNÖ 1037 < AVP-1*

Azgın it ile uğraşılmaz. Kavgacı, kötü insanlarda hiç bir konuda tartışmaya girilmez. *MNÖ 1078 < AVP-1*

Bağlı papaz kavga yapmaz. Yalnız ve savunmasız kalmış kişi başkalarıyla kavga etmeye cesaret edemez. *MTA 5993*

Ballı pide yeniçeriyi yumuşatır. Güleryüz veya değerli bir hediye en geçimsiz kişiyi bile yumuşatmaya yeter.

"Bilmem" demek çok türlü kaza savar. Bazı inatçı ve kavgacı kimselere karşı, uyumlu davranmak, çeşitli tartışmaları önler. *VI 72*

Biri yer biri bakar, kıyamet ondan kopar. Herkesin faydalanması gereken bir şeyden bir kısım faydalanır, bir kısım faydalanamazsa orada huzursuzluk çıkar. *Ş 1210*

"Cömert" demişler, maldan etmişler; "Yiğit" demişler, candan etmişler. Bir insana çok para harcatmak, ondan faydalanmak için onu cömertliğiyle överek pohpohlarlar. Onun gücünden faydalanmak isteyenlerde onun yiğitliğini överek tehlikeli işler yapmasına neden olurlar. *RS s.107*

Çanak çanağa değer kırılır. Kavgaya tutuşan kimseler mutlaka zarar görürler. *MNÖ 2064 < AVP-1*

Çekişmeden pekişilmez. Bazı fikirler karşılıklı düşünülüp tartışılırsa anlaşmayla sonuçlanabilir. *ÖAA 774 < Ş 1584*

Çektin gelmiyor, koy salıver. Bir insan dostluktan, hoş görüden anlamıyor, ille de huzursuzluk çıkarmak istiyorsa onunla anlayacağı dilden konuşmak gerekir. *MNÖ 2105 < AVP-1*

Çingene çingeneye çatmadıkça kasnak boynuna geçmez. Bir insanın ne denli geçimsiz, görgüsüz biri olduğu kendi ayarında birisiyle karşılaştığı zaman belli olur. *ÖAA 792*

Çömlek taşa dokunsa vay çömleğin haline, taş çömleğe dokunsa yine vay çömleğin haline. Güçsüz, zayıf biri ister haklı olsun ister haksız olsun kendinden güçlü biriyle kavga etmeye kalkışırsa en büyük zararı kendisi görür. *ET 1659*

Deve ile yetiş/itiş olmaz. İri yapılı, kuvvetli kimselerle kavga etmek doğru olmaz. *MNÖ 2541 < AVP-1*

Döğüş arasında sille tokat aranmaz. Kavgaya girişmiş iki kişi, çok sinirli oldukları için davranışlarının farkında olmazlar.

Döğüş sırasında yumruğa bakılmaz/yumruk sayılmaz. Bir kavgaya girişen kimse karşısındakinin ne kadar vurduğunu hesap etmez yalnızca kavgayı kazanmayı düşünür. *MNÖ 2382 < AVP-1*

İki gürcenden biri yıkılır. Kavga, iki taraftan birinin yenilmesiyle sonuçlanır. *4669 < AVP-1*

İki köpek bir kemiğe düşer, davaları eksik olmaz. Aynı dalda çalışan insanlar geçimsiz ve aynı yerde iş yapıyorlarsa geçinemezler ve kavga ederler. *Ş 370*

İki köpek bir kemiği paylaşamaz. İki geçimsiz ve inatçı kişi aynı şeyden çıkar sağlamaya kalkışırsa aralarında mutlaka anlaşmazlık çıkar. *Ş 730*

İki testi tokuşunca biri elbet kırılır. İki kişi şiddetli bir tartışmaya girmişse, biri mutlaka mağlup olur. *ÖAA 1522 < Ş 715*

İş amana binince kavga uzamaz. Kavga sırasında taraflardan birinin özür dilemesi tartışmayı bitirir. *ÖAA 1569 < AVP-1*

İt dişi, domuz derisi. Kavgacı, geçimsiz, kötü ruhlu kimselerden uzak durmalı. *Ş 652*

İt ile çuvala girilmez, kedi ile harara. Kötü huylu, çıkarc

kimselerle iş yapılmaz. Geçimsiz saldırgan kişilerle de hiçbir konuda tartışılmaz. *MNÖ 4893 < AVP-1*

İt ile dalaşmaktansa çalıyı dolaşmak yeğdir. İnatçı, laf anlamaz kimselerle tartışmaktansa onlardan uzak durmak daha iyi olur. *MNÖ 4894 < AVP-1*

İt it ile dalaştı, yolcunun yolu rast düştü. Görgüsüz, geçimsiz kişiler birbirine düştükleri zaman, çevrelerindeki diğer insanlar bu durumdan hiç üzüntü duymazlar. *MNÖ 4896 < AVP-1*

İtle çuvala girilmez. Kavgacı, geçimsiz kişilerle bir tartışmaya girilmez; sonunda böyle kavgacı kişiler zorbalıkla da olsa tartışmayı kazanırlar. *ÖAA 1605*

Kan kancıktan çıkar. Kavgaların çoğunun temelinde kadın parmağı vardır. *RS s. 261*

Karı dövenle, odun yaranın yanında durulmaz. Karasına ve ailesine kötü davranan kişiler başkalarıyla da iyi geçinemezler. Bu yüzden böyle kimselerden uzak durmak gerekir. *TDK-1 s. 152*

Kavga ile sofraya teklif olmaz. Kavga tarafların birbirini davet etmesiyle başlamaz. Mutlaka bir anlaşmazlık yüzünden çıkar. birine yemek ikram edilirken de ister misin diye sorulmaz. *RS s. 270*

Kavga kızıştı mı oradan kaç. Kavga eden kimseler taşkınlıklarıyla çevrelerindekilere de zarar verirler. Bu yüzden kavga olan yerden uzak durmalıyız. *RS s. 270*

Kavga "sen ben" demekle çıkar. Bir tartışma sırasında iki taraf "benim dediğim doğrudur" diye ısrar ederse sonunda kavga çıkar. *Ş 2657*

Kavgacı köpekte yara eksik olmaz. Çok kavgacı, geçimsiz kişiler sürekli zarar görürler.

Kavgada kılıç ödünç verilmez. Kavga eden kimseler birbirine centilmence davranmazlar. *ÖAA 1718 < Ş 2655*

Kavgada yumruk sayılmaz. 1. Bir kavga sırasında kişi, ne yaptığını bilmez, karşısındaki kişiye büyük zararlar vermeye çalışır. 2. Kişi, iyi bir şey meydana getirecekse, harcamalarının hesabını tutmaz. Ne gerekiyorsa kullanır. *ÖAA 1719 < AVP-1*

Kavgalı tavşan avcı başınındır. Geçimsiz ve saldırgan kişi er geç kendisini cezalandıracak birini bulur. *RS s. 270*

Kavganın iyisi boğaz kavgasıdır. Kişinin zorunlu olarak yaptığı en önemli kavga geçim kavgasıdır. *RS s. 270*

Kavganın iyisi olmaz. Kavgaya girip de bundan zarar görmeyen kişi yoktur. Bu yüzden çıkan anlaşmazlığı kavga yerine konuşarak çözmek daha yararlı olur. *RS s. 270*

Kavganın sonu dayak. Anlaşmazlığı kavgayla gidermeye çalışırsan, bundan bir şey elde edemediğin gibi yediğin dayak da yanına kar kalır. *RS s. 270*

Kavgaya katılma, bilmediğin işe atılma. Kişi kendisiyle ilgisi olmayan kavga veya tartışmalara girerse, yine kendisi zararlı çıkar. İnsan üzerine vazife olmayan işlere karışmamalıdır. *MNÖ 5228*

Köpek köpeği yemez, amma el tutar yerini de bırakmaz. Kötü huylu, zorba kişiler birbiriyle kavga etmeye çekinirler, ama birbirlerine de güvenmezler. *MNÖ 5784 < AVP-1*

Limanlık fırtınadan sayılır. Aşırı sinirli kimselerin bulunduğu yerde uzun süren bir sessizlik olursa her an büyük bir kavga çıkacak demektir. *MNÖ 6139 < AVP-1*

Nefisle mücadele dünyayla mücadeleden güçtür. İnsan soğukkanlı davranmayı ve iradesine hakim olmayı bilirse hiç kimseyle kolay kolay anlaşmazlığa ve kavgaya girmez. *RS s. 328*

Savaşta yumruğu kim anar. Savaşta iyi kavga bilmek, iyi yumruk atmak değil daha güçlü silahlara sahip olmak önemlidir. *VI 146*

"Sen bilirsin" deyince/değirmende kavga olmaz. Herhangi bir konu üzerinde tartışılırken, taraflardan biri uysal davranırsa, anlaşmazlık çıkmaz. *ÖAA 2239 < AVP-1*

Su testisi taşa değerse kırılır, taş testiye değerse yine testi kırılır. Zayıf kişi, girdiği kavgayı her zaman kaybeder. *MNÖ 7358 < AVP-1*

Tartışmada yumruk gereksizdir. İnsanlar düşünceleriyle tartışırlar, Sözün geçerli olduğu yerde, kaba kuvvet kullanmaya gerek yoktur. *MTA 6587*

Yenilmeyi ayı bile istemez. Yeniliği herkes için hoş olmayan, gurur kırıcı bir durumdur. *Ş 2887*

Yılan adamın topuğunu gözler, adam yılanın başını. Birbirinden hoşlanmayan kimseler karşısındakine zarar vermek için en zayıf yerlerini ararlar. *MNÖ 8314*

Yorgan gitti, dava bitti. İki tarafın kavga etmesine sebep olan şey herhangi bir nedenle ortadan kaybolursa iki taraf da kavgayı bırakır. *MNÖ 8398 < AVP-1*

Zenginlik insana yürüme, züğürtlük döğüş öğretir. Zengin insanın başı kolay kolay derde girmez. Parasız kişi ise sık sık para için tartışır, kavga etmek zorunda kalır.

→ GÜÇ, YETKİ, BÜYÜKLÜK, EŞİTLİK

Ambarda duran sıçan aç kalmaz.

KAZANÇ

Kazanç çalışarak elde edilen şeydir. Verdiğimiz emeklerin karşılığında bir kazanç sağlamak isteriz. Ama bu kazandığımızın alın terimizin karşılığı ve helal yoldan olması önemlidir. Haram kazanç geldiği şekilde de gider, bereketini göremeyiz. Bir işe girişmeden bize getireceklerini ve götüreceklerini iyi tanımak gerekir. Bizi zarara uğratacak iş için zaman harcamak abes olur. Çalışmadan gelen para tatlı gibi gelse de hayrı dokunmaz. Hatalı bir yolda ilerlerken bunu farkedip dönüş yapmak da başka anlamda bir kazanç sağlar bize. Toplumumuzda kazanç konusundaki genel görüş; aklı kullanarak hareket edip, zarara sokacak davranışlardan uzak durmak, helal para kazanmak için çabalamaktır.

Abdalın dostluğu köy görünceye kadar. İnsanlara çıkar için yakınlık gösteren kimseler işleri bittikten sonra çıkar sağladıkları kişilerin yüzlerine bile bakmazlar.

Abdalın karnı doyunca gözü pabucundadır/yolda olur. Bizimle çıkar için dostluk kuran kişiler istediklerini elde ettikten sonra bir daha yanımıza uğramaz olurlar. *ÖAA 7 < AVP-1*

Ahmağın karnı doyunca çarığına bakar. Çıkarcı kişi bir yerden istediğini aldıktan sonra bir an önce ordan ayrılmak ister. *TDK-1 s. 34*

Akara kokara bakma, çuvala girene bak. İnsan çevresinde olup bitenlerle değil, elinde olanlarla ilgilenmelidir. *OAA 153 < AVP-1*

Aldığı aptes ürküttüğü kurbağaya değmez. Bazı beceriksiz kimseler ufacık önemsiz bir işi yaparken bile çok zor bir işle uğraşıyormuş gibi bir hava yaratmaya çalışırlar.

Alın teri dökülmeyen kazancın sonu gelmez. Çalışılıp, çaba gösterilmeden kazanılan para insana yarar getirmez. *RS s. 34 < CÇ*

Alın teriyle kazanılan para ağız tadıyla yenir. Çalışarak hak edilerek kazanılan para keyifle, huzurla kullanılır. *RS s. 34*

Ambarda duran sıçan aç kalmaz. Her türlü imkâna sahip olan insan hiçbir şeye ihtiyaç duymaz.

Anamın/Babamın öleceğini bilseydim kulağı dolu darıya satardım/acı soğana değişirdim. İnsan önemli bir şeyini, karşılığında bir şey almadan "keşke onu ucuz bir fiyata satsaydım" diye pişmanlıkla anlatır. *OAA 293, MNÖ 1102 < AVP-1*

Ar dünyası değil, kâr dünyası. Namusluca yapılan iş nasıl olursa olsun karşılığında iyi bir kazanç getiriyorsa bundan utanmaya hiç gerek yoktur. *OAA 314 < AVP-1*

Ar gözünden kâr yüzünden bellidir. Kazanç getirecek iş daha yolun başında kendini gösterir. *AVP-1*

Ar yılı değil, kâr yılı/Kâr eden, ar etmez. Kazanç sağlanan işi ne olursa olsun namuslu bir şekilde yapılıyorsa bundan utanmamalıyız. *OAA 351 < AVP-1*

Arı, bal alacak çiçeği bilir. Akıllı insan, kendisine nereden kazanç sağlayacağını bilir. *OAA 315 < AVP-1*

Arnavut'a sormuşlar "Cehenneme gider misin?" diye, "Aylık kaç?" demiş. Bazı çıkarcı kişiler daha fazla kazanmak için tehlikeli işlere bile korkmadan girerler. *OAA 336*

Arta kalsın onun aşı da başı da. Kişi kazancı az olan işlere yanaşmaz. *MTA 5962*

At ölür itlere bayram olur. Zengin ve varlıklı birinin zor durumda kalması en çok etrafındaki çıkarcı kimselerin işine yarar. *OAA 345 < AVP-1*

Avantadan kimse ölmez. Masraf harcamadan kazanılacak şeyleri kimse reddetmez. *MTA 5975*

"Babamın öleceğini bilseydim tuz ile değiştirirdim" demiş. Değerli bir şeyini kaybeden kişi keşke onu ucuz bir şeyle de olsa değiştirseydim der. *Ş 952* → **Anamın**

"Babanın öldüğünü ister misin?" demişler; "Allah esirgesin, diyetini almak için öldürdüklerini isterim" demiş. Paraya ve zenginliğe düşkün kimseler yüklü bir miras için miras bırakan kişinin ölümüne fazla üzülmezler. *ET 954*

Bal olan yerde sinek de olur/bulunur. Güzel ve değerli şeylere herkes sahip olmak ister. Ama bazıları onu haketmeden ve karşılıksız elde etmek isterler. *OAA 518 < Ş 1017*

Bal tutan parmağını yalar. Güzel ve yararlı şeyleri dağıtmakla uğraşan kişiler o şeylerden kendileri de yararlanırlar. *OAA 521 < VI 85*

Balı karıştıran parmağını yalar. Geliri yüksek olan bir işle uğraşan kişi bundan en iyi şekilde yararlanır. *MTA 5996*

Bana faydası olmayan göz çıksın. İnsanlar için kendi kazançları olmayan değerler önemli değildir. *Ş 1071*

Bana şule vermeyen göz çıksın. İnsan bir işten çıkar elde edemezse o işi bir daha yapmaz. *VI 165*

Bedava ararsan başka kapıya yanaş. Kimse kimseye karşılıksız bir şey vermek istemez. Bazı insanlar herşeye bedava sa ip olmak isteseler de bu yüzden pek başarılı olamazlar. *MTA 1458*

Bedava sirke/pekmez baldan tatlıdır/tatlı olur. Karşılıksız elde edilen şey değersiz bile olsa insana mutluluk verir. *Ş 964*

Bedava istersen başka kapıya yanaş. Burada karşılıksız hiç bir şey verilmiyor. *RS s. 78 < EB*

Bedavadan gelen bedavaya gider. Kolay kazanılan, kolay kaybedilir. *ET 963*

Bir anda var olan bir anda yok olur. Varlığına güvenip tembellik eden rahatına düşkün kimseler bir anda kendilerini yokluk içinde bulurlar.

Bir tepe yıkılır, bir dere dolar. Zengin birisi yoksullaştığı zaman onun kaybettikleriyle başkaları zenginleşir.

Bir zeytin verir ağzına, bir tulum tutar ardına. Bazı insanlar çok küçük yatınmlardan, olmayacak kazançlar beklerler. *MNÖ 1675 < AVP-1*

Bulanık su balıkçının yarı kazancıdır. Kazanç için bazı durumlarda ortam çok önemlidir. *TDK-1 s. 72*

Çok koşan çabuk yorulur, çok kazanan hiç yorulmaz. Kazanmak için koşup yorulmak değil, aklı kullanmak gerekir. *RS s. 117 < DA*

Dervişe "Bağdat'ta pilav var" demişler. "Yalan değilse ırak değil" demiş. Çok arzuladığı bir şeyi elde etmek isteyen kişi bu yolda çekeceği zahmetlerden yakınmaz. *OAA 920 < AVP-1*

Doğduğun yere bakma, doyduğun yere bak. İnsan doğup büyüdüğü yerle övünür. Ama geçimini başka bir yerde sağlıyorsa orası da onun memleketi sayılır. *MNÖ 2704 < AVP-1*

Domuzdan bir kıl çekmek kârdır. Cimri, malına düşkün kişiler kimseye kolay kolay birşey vermezler. Böyle kimselerden ufak bir çıkar bile elde etmek çok büyük kazanç sayılır. *VI 680*

Ekende yok, biçende yok, yemeye/yiyende ortak Osmanlı/kardeş. Özveri gerektiğinde yan çizen, menfaat görünce yaklaşan çıkarlar için söylenir. *RS s. 154 < CÇ*

Evvelce ar idi şimdi kar oldu. Namus ve dürüstlük insana iş hayatında avantaj sağlar. *MNÖ 3492 < AVP-1*

Fayda zararın kardeşidir. İnsan ticaret hayatında her zaman kâr etmez, bazen zarar da edebilir.

Faydasız baş mezara yaraşır. İşe yaramaz, tembel insanın ne kendine, ne de başkalarına faydası olur, hiç bir amacı ve yaran yoktur. *ÖAA 1212*

Faydasız duaya "amin" denmez. İnsan sonunda bir şey kazanamadığı işe şükretmez. *MNÖ 3541 < AVP-1*

Faydasız evliyanın kubbesi başına yıkılsın. Yararı olmayan insanlar ve işler için söylenir. *MNÖ 3542 < AVP-1*

Faydasız koyunu kurt yesin. Yaran olmayanlar olmasa daha iyi. *MNÖ 3544 < AVP-1*

Gemisini kurtaran sandalını aramaz. Büyük kayıplardan kurtulan kişiler küçük zararlara üzülmezler. *TDK-1 s. 124*

Hak yiyen çoktur. Herkes helâl kazanç peşinde olmaz. Bazıları başkalarının hakkına göz diker. *RS s. 203*

Hancı tavuğu yolcu atının arpasıyla geçinir. Bir tüccarın yanında bulunan kişi onun kazancından sebeplenir. *RS s. 205*

Haram geldi, helali de götürdü. Yalan ve hile ile yapılan işin

bereketi de olmaz ve insana kazanç yerine zarar getirir. *MNÖ 4073 < AVP-1*

Haram harama gider. Haksız yere kazanılan şeyler çabuk kaybedilir. *MNÖ 4074 < AVP-1*

Haram helâl, ver Allah'ım garip kulun durmaz, yer Allah'ım. Hayatı yoksulluk içinde geçmiş kimseler eline bir şey geçti mi haram mı helal mi olduğuna bakmadan ondan faydalanmayı düşünür. *Ş 1686*

Haram helâlden tatlıdır. Hiç bir şey harcamadan elde edilen şeyler insanı çok sevindirir. *Ş 1685*

Haram mal bereket tutmaz. Haksız kazanç çabuk kaybedilir. Hayır getirmez. *MNÖ 4077 < AVP-1*

Haram mal karın doyurmaz, doyursa da devamlı olmaz, olsa da hayırlı olmaz. Haram kazanç dahiline yaramaz. *TDK-1 s. 132*

Haram malın sonu olmaz. Haksız elde edilen maldan hiç kimseye hayır gelmez. *RS s. 206*

Harama hile karıştırma. Zaten fayda sağlamayan haram kazanç bir de hileli yoldan sağlanmışsa günahı bir kat daha artar. *MNÖ 4079 < AVP-1*

Haram para ya belaya, ya binaya, ya zinaya/gider. Haram kazanç'da hayırlı bir iş yapılamaz. *RS s. 206*

Haramdan gelen harama gider. Haksız yere bir şey kazanan insan onu hayırlı işlerde kullanmaz. *Ş 1687*

Haramın bereketi olmaz. Başkalarının hakkını yiyen kimsenin kazancı yokluk ve yalnızlıktır. *MNÖ 4081 < AVP-1*

Haramın temeli/binası olmaz. Haksızyere elde edilen şeyler uzun süre kullanılmaz. *ÖAA 1361*

Haydan gelen huya gider/selden gelen suya gider. Hiçbir şey harcamadan sahip olunan şeyler geldiğiyle gittiği bir olur. *ÖAA 1379 < Ş 3603*

Helal incelir, ama üzülmez. Helal kazanç eninde sonunda hayır getirir. *MNÖ 4188 < AVP-1*

Helal ise hesap, haram ise azap. Hak edilen para bereketlidir. Haksız kazanç ise sıkıntı verir. *MNÖ 4189 < AVP-1*

Helal kazanç ile yağlı pilav yenmez. Helal kazanılan para değerli olduğu için idareli harcanır. *ÖAA 1110*

Helal mal zayi olmaz. Haklı kazanılan para, mal her zaman değerli ve bakidir. *Ş 1710*

Helâl malın şeytan yarısını alır, haram malı sahibiyle beraber götürür. Dürüst yollarla elde edilen kazanç kişiyi yoksuluğa düşürmez, arna başkalarının hakkıyla geçinen kimse bunu hayatıyla öder. *MNÖ 4191 < AVP-1*

İmama hak değsin de kim ölürse ölsün. Bazı insanlar miras uğruna akrabalarının ölümüne üzülmezler. *Ş 608*

İnsan doğduğu yerde değil doyduğu yerde. İnsanı mutlu eden yer doğup büyüdüğü değil geçimini sağladığı yerdir. *ÖAA 1540*

İt kemik yerken sevinir çıkarırken ulur. Kazanç keyif verir, kaybetmek ise acı gelir. *MNÖ 4900 < AVP-1*

Kâr mı tatlı yâr mı tatlı, evvela kâr sonra yâr. Çıkara insanlar kendi menfaatlerini sevdiklerinden bile önde tutarlar. *MNÖ 5105 < AVP-1*

Kâr yardan tatlı. Bazı kişiler ticari kazançın tadını, keyfini hiç birşeye değişmezler. *TDK-2 s. 63*

Kâr zararın kardeşidir/ortağıdır. insan her zaman kazanamaz, zarar da edeceği günler olur, buna göre davranıp hazırlıklı olursa zor durumlara düşmez. *ET 3000*

Karna giren kazançtır. İnsanın yedikleri de bir nevi kazançtır. Çünkü gıda almak da sağlığa fayda verir. *MNÖ 5157 < AVP-1*

Kedi ciğere, insan paraya/çıkara bakar. Menfaatçilik insan ruhunun derinliklerine işlemiştir. *TDK-1 s. 156*

Kepçe sapına yapışan yağlı yerinden yer. En çok kazancı, işi yapan elde eder. *MNÖ 5418 < AVP-1*

Kısa günün kârı az olur. Aç çalışmanın, az zamanda yapılan işin kazancı da az olur.

Kimse bilmez, kim kazana kim yiye. Kimse kimsenin varlığını yokluğunu bilmez, herkesin kazancı kendinedir.

Kişi doğduğu yerde değil, doyduğu yerdedir. Kişi için önemli olan para kazandığı, geçimini sağladığı yerdir. İnsan kendini kazandığı yerde mutlu hisseder. *Ş 3106*

Kişi düştüğü yerden kalkar. Zarar eden kişi, sonuç ta bu zararını telafi ederek kara geçer. *Ş 3102*

Mekruh yiyene haram söz yakışır. Haram yolla kazanç sağlayanların sözleri de dürüst olmaz. *MNÖ 6239 < AVP-1*

Menfaat sirke de olsa baldan tatlıdır. En küçük bir karşılıksız çıkar insanlara büyük mutluluk verir. *MTA 6439*

Miden alırsa domuz eti ye. İnsan karakterinin zayıflığı oranında haramatenezzül eder. *RS s. 321*

Miras helal, hele/ele al demişler. Yasal olan mirasın ele geçirilmesinde türlü güçlüklerle karşılaşılır. *ET 3460*

Miras her adama yaramaz yarasa da hacı ağa olmaz. Hazır gelen maldan insana fayda gelmez. İnsan kendi kazancıyla yüselir, mevki alır. *MNÖ 6306 < AVP-1*

Mirasa "Nereye gidiyorsun?" demişler, "Esip yağmaya sürüp savurmaya" demiş. Miras bazı insanlara huzursuzluk verir. *MNÖ 6307 < AVP-1*

Miri çeşmeden su içme. Herkesin yararlandığı kaynaklardan yararlanma, kendi emeğinin karşılığını ye. *MNÖ 6308 < AVP-1*

Miri malı deniz, yemeyen domuz. Devlete ait mal herkese aittir. Dolayısıyla yararlanmakta bir engel yoktur. *MNÖ 6311 < AVP-1*

Ölmüş at arar nalını sökmeye. Bazı insanlar her fırsatta kazanç peşinde koşarlar. Her şeye tenezzül ederler. *MNÖ 6737 < AVP-1*

Ölmüş eşeğin nalını söker. Çıkarınadüşkün kimseler giriştiği her işten mutlaka bir kazanç elde ederler. *ET 897*

Ölü beygir nalı aramağa gider. Bazı kimseler en küçük bir menfaatin peşini bırakmaz. *MTA 6497*

Ölüm hak, miras helal. Ölüm kadar, ölümle gelen miras da insanlar içindir. *ET 894*

Parası benden olduktan sonra o çorba yerinde dursun. Bazı insanlara bedava şeyler tatlı gelir. Bu gibi kişiler para harcamamak için her türlü yolu denerler. *ET 1358*

Pay edene pay kalmış. Başkalarına bir şey dağıtmakla görevli kişi dağıttığı şeyden kendisi de faydalanır. *TDK-2 s. 78*

Rezaletle olan kârdan güzellikle olan zarar yeğdir. Şaibe karışmış bir kazanç hayır vermez Dürüstçe çalışma sonunda zarar etmek daha hayırlıdır. *MNÖ 6918 < AVP-1*

Saksağan bile dananın başını Allah için bitlenmez. Kimse kazanç görmediği bir iş için çaba harcamaz. *RS s. 357 < AS*

Saksağan danayı babası hayrına bitlemez. Çıkarcı insanlar birine yardım edecekleri zaman, önce ondan elde edecekleri kazancı düşünürler. *VI 479*

Sel gibi gelen çay gibi gider. Hak etmeden elde edilen şeyler çok çabuk tükenir.

Sel ile gelen yel ile gider. Dürüst yollardan kazanılmayan şeyler kısa zamanda elden gider.

Selâm verdim, "Rüşvet değildir" diye almadılar. Çoğu insan birinden bedava bir şey alınca acaba karşılığında ne isteyecek diye düşünür. bu yüzdende verilen şeyi almak istemezler. *MNÖ 7105 < AVP-1*

Sivrisinekten yağ çıkmaz. Bazı hallerde kazanç zordur. Boşa uğraşmamak gerekir. *MTA 6554*

Su verip yağ alsan zarar edersin. İnsan bir şey satın almak için işine yarayan bir malını satarsa bu alışverişten zarar görebilir. *MNÖ 7361 < AVP-1*

Tatar babasını satar. Kimi insanlar kazanç için her yolu denerler. *Ş 1401*

Tavşan ne küçük, kulakları ne büyük. Bazı şeyler çok kü-

çük ve önemsiz görünse de o şeyleri elde etmek için çok masraf etmek gerekebilir. *RS s. 384*

Tek şişte bulunsun da hınzır eti olsun. Kişi bir şey kazandığı zaman işime yaramaz deyip atmamalı. Gün gelir o şeye ihtiyaç duyabilir. *ET 1432*

Ucuz sirke baldan tatlıdır. İnsan kârı olunca herşeyden keyif alır. *RS s. 393 < AV*

Uğru malı uğruya helaldir. Haram malı yiyen kişilerin birbirlerinden haksız yolla elde ettikleri şeyler haram sayılmaz. *MNÖ 7798 < AVP-1*

Yağmur yağsın da varsın kerpiççi ağlasın. İnsan bir işten kazanç sağlarken başkalarının o işten zarar görebileceklerini düşünmez. *ET 3823*

Yanmış harmanın öşrü olmaz. iyi gelir getiren bir şey bir kaza sonucu kullanılmaz hale gelmişse ondan artık fayda beklenmez. *MNÖ 8118 < AVP-1*

Yetim malı ateşten gömlektir. Kimsesiz, günahsız kimselerin hakkını yiyenler bunun bedelini çok ağır öderler. *ET 3870*

Yorulmadan kazanılan maldan bereket olmaz. Emek harcanmadan elde edilen kazanç bereketli olmaz. *RS s. 424*

Zarar faydanın kardeşidir. Ticaretle uğraşan kişi kârını düşündüğü kadar zararını da düşünmek zorundadır. *Ş 2366*

Zararın neresinden dönülse kârdır. İnsan bir işi yaparken zarar edeceğini anladığı an vazgeçerse, daha büyük bir zararı önlemiş olur. *MNÖ 8514 < AVP-1*

→ TİCARET, YARDIM, BENCİLLİK, SUÇ

Ne eyleyim dünya bolluğunu ayakkabım dar ise?

KEDER

Keder, acı, dert, gam, elem, ıstırap , üzüntü, sıkıntı, anlamlarındadır. Bir şeyi yitirmekten veya bir hata işlemekten dolayı duyulan mutsuzluktur. Keder insanlar içindir. Herkesin kendine göre bir acısı vardır. Önemli olan bu acıyı tasayla büyütmeyip hoşlukla karşılayarak etkisini azaltmaktır. Acılara güler yüzle bakabilmeye çalışmalıdır. İnsan karşısındakinin derdini, acısını, başından geçmişse anlayabilir. Dertsiz insan dertlinin acısını anlayamaz. Acı çeken elbette dermanını arar. Fakat başkaları bunu dert etmeyerek olumsuz etkisinden uzak kalmayı yeğlerler.

Aç ölmez, gözü kararır. Yoksulluk ve sıkıntı içinde yaşayan kimse açlıktan ölmez fakat daima üzüntülü ve dertli olur. *ET 56*

Ağaran baş, ağlayan göz gizlenmez. Kişi ak saçlarını nasıl gizleyemezse, üzüntüsünü de saklı tutamaz. *OAA 111*

Ağladım başaramadım, güldüm günüm geçirdim. Kişi dertlerine çözüm bulamayacağını anlayınca, hayattan zevk almaya çalışır. *MNÖ 232 < AVP-1*

Ağlayanın bir derdi var, gülenin beş. Dertli insanın tek düşüncesi bu dertten kurtulmaktır. Dertsiz kişi ise bir sorunla karşılaşmamak için uğraşırken türlü türlü sıkıntıya katlanmak zorunda kalır.

Ağrılarda göz ağrısı, her kişinin öz ağrısı. Herkesin ağrısı kendince büyük ve dayanılmazdır. *ÖAA 131 < AVP-1*

Ağrısız baş mezarda gerek/olur/Rahat ararsan mezarda. İnsan ancak ölmekle dertlerinden kurtulabilir. *ÖAA 133 < ET 166*

Batmanla girer, dirhemle çıkmaz. Kişiye dert girdi mi, kolay kolay gitmez. *TDK-1 s. 61*

Bin tasa bir borç ödemez. Üzüntüyle, tasayla hiçbir borcun altından kalkılmaz. Borçtan kurtulmanın tek yolu o borcu ödemektir. *Ş 1226*

Cellatla müflise dert yanılmaz. Acımasız ve katı yürekli kimselerden merhamet beklenmez, aynı şekilde borç içinde yaşayan kimselerden de yardım istenmez. *RS s. 105*

Cihanda bir dertsiz yoktur. Dünyada hiçbir dertle, hiçbir sorunla karşılaşmadan yaşamış kişi yoktur. *MNÖ 1984*

Dağ başında duman, insan başında yaman eksik olmaz. Bazı olayların gerçekleşmesi nasıl imkânsızsa bir insanın ömür boyu hiç sıkıntı çekmeden yaşaması da imkânsız bir şeydir. *Ş 2393*

Damdan düşen, damdan düşenin halinden bilir. Kişi ancak, kendiyle aynı derdi çekenin halinden anlar. *Ş 1829*

Demir nemden, insan gamdan çürür. Demiri nem çürütür, insanı ise gam yıpratır, yok eder. *ÖAA 888, < AVP-1*

Derdini söylemeyen dermansız kalır. İnsan derdini başkalarına açmaya utanırsa kimse onun derdinin ne olduğunu bilmez ve yardım etmez. *RS s. 131*

Dert benim, tasa senin mi? İnsanın başına ne gelirse kendi hatası yüzünden gelir. Bu yüzden onun bu durumu kimseyi ilgilendirmez. *MNÖ 2949 < AVP-1*

Dert çeken derman arar. Bir derdi, bir sıkıntısı olan ikmse bir an önce bundan kurtulmak için her yolu dener. *MNÖ 2496 < AVP-1*

Dert derdi açar. İnsanın başında bir dert varken daha büyük bir detle karşılaşırsa eski derdini unutur. *MNÖ 2499 < AVP-1*

Dert gezmiş, derman da beraber gezmiş. Hayatta insanın başına gelebilecek dertlerin yanında bunlardan kurtulmanın çareleri de vardır. *RS s. 132*

Dert gider, amma yeri boş kalmaz/Dert gitmez, değişir. Kişinin derdi gitmez; derdinden kurtulan kişiyi başka bir dert bulur. *ÖAA 912*

Dert okka okka girer de dirhem dirhem çıkar. Dert insana çabuk girer, zor çıkar. *TDK-1 s. 91*

Dert saklayanda kalır. İnsan derdini başkalarına açmaz, çare aramazsa o dertten kurtulamaz. *TDK-1 s. 92*

Dert var, gelir geçer; dert var, gelir geçer. Bazı felâketler kişiyi ne kadar üzse de bir süre sonra unutulur gider. Ama bazı felâketler gelip geçse de kişi uzun süre bunun etkisinden kurtulamaz. *TDK-1 s. 92*

Dertleri mezata vermişler, herkes kendi derdine katlanmış. Kişiye kendi derdi büyük görünür, ama başkalarının dertlerini duyduğunda kendi derdine sevinir.

Dertli, deliden çok söyler. İnsan dertli olunca üzüntüsünden söylenir durur. *TDK-1 s. 91*

Dertli, derdini anlatırken dertsizin uykusu gelir. Büyük bir derdi olan kişi sıkıntıdan kıvranırken derdi olmayan kişi bu durumdan etkilenmez. *TDK-1 s. 91*

Dertli derdini yanmış, dertsiz türkü sanmış. Dertli insan bu durumdan kurtulmak için dertsiz birinden yardım istese o kişi çekilen acıyı bilmediği için onun durumuna fazla üzülmez. *TDK-1 s. 91*

Dertli dertlinin halini bilir. Bir derdi, bir sıkıntısı olan kişinin halinden o üzüntüyü daha önce yaşamış kişiler anlar. *TDK-1 s. 91*

Dertli olan dertten anlar, eğri olan yoldan kayar. Dertli olan kişi kendi durumuna düşmüş kimselerin üzüntüsünü iyi bilir. Cahil ve açgözlü kimseler de kötü işler yapmaya kolay alı-

şırlar. *TDK-1 s. 91*

Dertli söyleğen olur, aşık dinleğen olur. Dertli insan üzüntü içinde yaşarken birine sevdalanan kişi ise daha çok sessiz ve içine kapanık bir halde yaşar. *RS s. 132*

Dertlilerden dert, güzellerden yar eksik olmaz. Güzel ve değerli şeyleri elde etmek isteyen çok olur. Talihsiz kişinin de başından dert eksik olmaz. *TDK-1 s. 91*

Dertsiz baş, mezara taş olurmuş. Kişi ancak öldükten sonra bütün dertlerden kurtulmuş olur. *TDK-1 s. 92*

Dertsiz/Gailesiz baş terkide/olsa gerek. Kişinin derdi bitmez. Ancak öldüğü zaman dertler sona erer. *OAA 917 < ET 1840*

Dertsiz dertlinin halinden anlamaz. Derdi olmayan kişi, dertli, sıkıntılı kimsenin derdini anlayamaz.

Dertsiz insan olmaz. Dünyada ömrünün sonuna kadar hiç sıkıntı çekmeden yaşayan kişi yoktur.

Dertsiz kul olmaz. Şu dünyada derdi olmayan bir kişi dahi yoktur. Herkesin büyük küçük kendince derdi vardır. *ET 1842*

Dil ağrıyan dişe gider. Bir şeye çok üzülen kişinin üzüntüden sağlığı bozulabilir. *MNÖ 2614 < AVP-1*

Duvarı nem, insanı gam yıkar. Nem duvarı nasıl zamanla çürütürse, üzüntüde insanı içten içe eritir, yıkar. *ET 1996* → **Demir**

Dünyada tasasız baş bostan korkuluğunda bulunur. Yaşayan herkesin mutlaka bir takım dertleri, sorunları bulunur. Dertsiz olan şeyler sadece cansız şeylerdir. *ET 2039*

El insanın halinden ne bilsin, herkes çektiğini kendi bilir. Kimse kimsenin sıkıntısını, derdini bilmez. Kişinin bildiği kendi derdidir. *MNÖ 3159 < AVP-1*

Eldeki yara, yarasıza/bende duvar deliği/gibidir. Bir kimsenin derdi, üzüntüsü, sıkıntısı, başkasına dert gibi görünmez. *ÖAA 1072 < Ş 479*

Elin acısı ele hafif gelir. Bir insanın derdi, başka bir insanı kendisi kadar üzmez. *Ş 485*

Elin derdi ele masal gelir. Kimsenin derdi, kimseye önemli gelmez. *MNÖ 3194 < AVP-2*

Gailesiz baş, yerin altında. Dünyada dertsiz insan yoktur, herkesin önemsiz, ufak da olsa bir derdi mutlaka vardır. Dertsiz insan ancak mezarda olandır. *ÖAA 1223 < AVP-1*

Gam gam getirir, gam çör getirir, çör ölüm getirir. Dert üstüne dert yaşayan kişi sonunda hastalığa yakalanır. Hatta bunun sonucunda hayatını bile kaybedebilir. *MNÖ 3632*

Gam ile kasavet ömür törpüsüdür. Sıkıntı ve üzüntüler kişiyi zamanla yıpratır. *MNÖ 3635 < AVP-1*

Gamlı yürek ölmese de dirilmez. Sıkıntı ve dert içinde yaşayan kişi bu yüzden ölmez, fakat bu üzüntü onu daha çok yıpratır. *MNÖ 3638 < AVP-1*

Hastalık batmanla girer, miskalle gider. Hastalık insana aniden gelir, yavaş yavaş iyileşerek gider.

Her başın/Herkesin bin derdi var, değirmencininki su. Herkesin derdi ayrı ayrıdır. *ÖAA 1399 < AVP-1*

Herkes kendi derdini söyler. Kimse kendi derdi varken başkasının derdine üzülmez. *MNÖ 4410 < AVP-1*

Kaygılıya sohbet haramdır. Bir derdi olan kimse konuşmaya, eğlenmeye fazla zaman bulamaz. Çünkü o yalnızca bu sıkıntıdan kurtulmayı düşünür. *TDK-1 s. 154*

Koyununu kurda kaptıran çobanın ağzını bıçak açmaz. Bir felaket yüzünden büyük bir zarara uğrayan kişi uzun süre gülmeyi ve neşeli olmayı unutur. *RS s. 296*

Köse bir tarak bulmuş, ne bulmuş sevinmiş ne yitirmiş tasalanmış. Bir şeye ihtiyacı olmayan kişi o şeye sahip olduğu zaman buna hiç sevinmez, kaybettiğinde de hiç üzüntü duymaz. *TDK-1 s. 166*

Ne eyleyim dünya bolluğunu ayakkabım dar ise. İnsanın derdi çok olunca hiçbirşeyden zevk alamaz. *MNÖ 6524 < AVP-1*

Ocak içinden tutuşur. Bir insanı en çok çektiği sıkıntılar üzer ve yıpratır. *MNÖ 6554 < AVP-1*

Rüzgârlı günde rahat yok kaygılı günde uyku yok. Büyük bir sıkıntısı olan kimsenin üzüntüden geceleri gözüne uyku girmez. *MTA 368*

Yürek yanmasa göz yaşarmaz. İnsanın başına dert gelmedikçe üzüntünün, acının ne demek olduğunu bilemez.

Yaranın üstüne pamuk konulunca duyulur. Acı çeken kişi acısını hatırlatacak en ufak bir şeyden bile büyük üzüntü duyar. *MNÖ 8139*

Zürefanın düşkünü, beyaz giyer kış günü. Önceden durumu iyiyken büyük şeylerle mutlu olabilen kişi kötü duruma düştüğü zaman ufak tefek şeylerle yetinmek zorunda kalır.

→ ÜZÜNTÜ, FELAKET, BELA, SIKINTI

A köse sayılmadık kaç tel sakalın var?

KENDİNİ BEĞENME

Kendini beğenmek, başkalarını küçümseyerek kendini üstün görmek demektir. Kendini beğenme, mağrur olma, toplum tarafından sevilmeyen, hoş karşılanmayan davranış biçimidir. Kendini beğenen insanlar genellikle kendine güveni olmayan, karakteri gelişmemiş insanlardır. Mağrur insanlar, genellikle kendilerinde olmayan özellikleri varmış gibi kabul eder ve ona göre davranmaya çalışırlar. Bunda başarılı olamadıkları için de toplum tarafından gülünç karşılanır ve dışlanırlar. Kişiler alçak gönül-

lü oldukları ölçüde saygı görürler. Herkes yaptığı olumlu işlerle gurur duymak ister, ama bu, diğer insanları küçük görmeyi gerektirmez.

Abdal ata binince bey oldum sanır, şalgam aşa girince yağ oldum sanır. Görgüsüz, ukala insanlar tesadüfen kendilerine ait olmayan önemli bir konuma geldiklerinde, sanki olumluluk sürekliymiş gibi kibirlenirler. *ÖAA 4 < AVP-1*

Açıktan nefesi kokar, tokluktan gert gert geğirir. Bazı kendini beğenmiş kimseler sıkıntı içinde yaşasalar bile davranışlarıyla kendilerini varlıklı göstermeye çalışırlar. *MNÖ 91 < AVP-1*

Alçak yerde tepecik kendisini dağ sanır/Alçak yerin tepeciği dağ görünür. Aslında fazla güçlü olmayan insanlar kendilerinden güçsüz olan insanların içinde kendilerini çok güçlü zannederler. *ÖAA 211 < Ş 244*

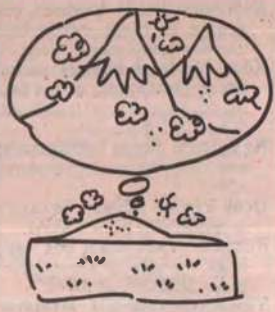

Altı aylık seyisliği var, kırk yıllık fışkı karıştırır. Bir işi daha yeni öğrenmeye başlamış bazı ukala kimseler, sanki çok eskiden beri o işin ustasıymış gibi davranırlar. *MNÖ 535 < AVP-1*

Anası soğan, babası sarmısak, kendi gülbeşeker çıktı. Kendini beğenmiş kişi görgüsüz ve cahil bir ailden gelse bile kendisini daha üstün göstermek için ailesini tanımamazlıktan gelir. *MNÖ 581 < AVP-1*

Aşağıda oturmazsan yukarıda da yerin yoktur. İnsan gerçek yerini kabullenmeyi bilmiyorsa daha yüksek yerlere erişmesi zordur. *MNÖ 781 < AVP-1*

At elin, torba emanet; bizim dahdahımız var. Kendini beğenmiş kişilerin eline geçici bir imkân geçip de iyi bir duruma geldiği zaman kendilerinin o duruma lâyık olduğunu sanırlar. *ET 11*

Ayağında donu yok, fesleğen ister/takar başına. Bazı insanlar daha kendi ihtiyaçlarını doğru dürüst karşılayamadıkları halde, zenginmiş gibi görünmeye çalışırlar. *Ş 294*

Ayasofya'da dilenir Sultanahmet'te zekat verir. Bazı kimseler zar zor geçindikleri halde kendilerini daha varlıklı göstermek için bol bol harcamalarda bulunurlar, sonra da sıkıntıya düşerler. *Ş 293*

Ayranı içmeli, amma hopurdatmamalı. İnsan değerli bir şeye sahip olduğu zaman bunu herkes görsün diye herkesin gözü önünde kullanmamalıdır. *RS s. 66*

Ayranı yok içmeye, gümüş köprü ister geçmeye. Bazı insanlar gösteriş için, içinde bulundukları yokluğa sefalete aldırmadan fiyaka satmaya kalkarlar. *RS s. 66*

"Ayranım/Yoğurdum ekşidir" diyen olmaz. Çoğu insan hatasını kabul etmeyi bir türlü gururuna yediremez. *ÖAA 449 < AVP-1*

Babam evi uzak olsa, övünmesi kolay olsa. İnsanın bir büyüğünün himayesi altında kendini göstermesi çok zor olur. *TDK-2 s. 27*

Babası ölen ağa oldum sanır, anası ölen hanım oldum sanır. Başkasının ayrılmasıyla boşalan önemli bir mevkiye gelen kişi o mevkiye kendi çabasıyla geldiğini sanı. *TDK-1 s. 56*

Babası ölen bey oldum sanırmış. Babası öldükten sonra onun yetkilerine ve varlığına sahip olan kimseler bütün bunları kendi çabasıyla elde etmiş gibi görünmeye çalışırlar. *TDK-1 s. 56*

Belinde bir tek tabancası var, boynu kayıştan görünmez. Kendini beğenmiş kimseler ellerine küçük bir imkân geçse bunun kendilerini çok değerli gösterdiğini düşünürler. *MNÖ 1339 < AVP-1*

Bizim tavuk bir yumurta yumurtlar, yedi mahalle duyar; elin kısrağı küheylan doğurur, hiç sesi çıkmaz. Bazı görgüsüz insanlar ufacık bir iş başarsalar bunu herkese duyururlar, kültürlü, olgun insanlar ise başardıkları iş büyük de olsa alçak gönüllü davranırlar. *ET 1220*

"Bugün dünkünden güzelsin" dedik yaranamadık. Kendini beğenmiş kimselere ne kadar saygılı davranırsan davran daha fazlasını beklerler. *MNÖ 1822 < AVP-1*

Burnu büyük olanın aklı küçük olur. Fazla bilgisi ve becerisi olmayan insanlar yaptıkları işi abartarak anlatırlar.

Büyük lokma ye (de) büyük söyleme. İnsan olur olmaz her konuda iddialı sözler söylerse sonra pişman olabilir.

Büyük söyleme, başına gelir. İnsan başkalarının düştüğü kötü bir durum karşısında "Ben olsaydım kesinlikle bu duruma düşmezdim" diye büyük konuşmamalı. Yoksa aynı durum kendi başına da gelebilir. *ET 1327*

Cebi delik, yordamından geçilmez. Bazı insanlar kendileri muhtaç durumda oldukları halde başkalarına akıl vermeye çalışırlar. *Ş 1527*

Çağırış, bağırış geldim, gördüm; bir top gümüş. (tavuk yumurtladı). Kendini beğenmiş kişinin çok büyük iş başardım diye övündüğü işe merak edip bakarsak fazla önemli bir iş olmadığını görürüz. *MTA 6087*

Çingene çoğaldıkça çeribaşı iftihar eder. Kendini beğenmiş kişi bir işi yönetmekle görevlendirildiği zaman emrinde çalışanların sayısı çok olursa kendini daha yüksek birisiymiş gibi hisseder. *RS s. 113*

Deve hörgücünü görse çatlar. Kendini beğenmiş kimseler kendilerinden daha yüksek biriyle karşılaştığı zaman bu durumdan çok rahatsız olurlar. *TDK-1 s. 92*

Dilenciye bir hıyar vermişler de eğri diye beğenmemiş. Yardıma muhtaç olduğu halde bazı insanlar kibirli olur, kendilerine bir şey verildi mi teşekkür edecekleri yerde bir de onu beğenmemezlikten gelirler.

Dün yumurtadan çıkıp bugün kabuğunu beğenmez. Kendini beğenmiş kimseler kendilerini değerli göstermek için gerekirse soyunu bile inkâr ederler. *MNÖ 2878 < AVP-1*

Ekmek bulamaz yemeğe itinin adını gümüş koyar. Bazı kimseler yoksulluk içinde yaşadığı halde varlıklı kimselerle aynı aylarda görünmeye çalışırlar. *MNÖ 3025 < AVP-1*

Eşeğin anırtısı kendine hoş gelir. Temel, beceriksiz kimseler yaptıkları iş hiçbir şeye yaramadığı halde kendileri çok beğenirler. *MNÖ 3369 < AVP-1*

Eşeğini övmeyen/övmedik çerçi olmaz. Satıcılıkla uğraşan kimseler mallarını değerli göstermek için ellerinden geleni yaparlar. *TDK-1 s. 115*

Evinde yok darı, geçer oturur (herkesten) yukarı. Bazı kendini beğenmiş insanlar durumları iyi olmasa bile önemli biriymişgibi görünmeye çalışırlar. *MNÖ 3470 < AVP-1*

Güttüğü üç davar ıslığı dağları aşar. Bazı kimseler önemsiz bir işle uğraştıkları halde çok büyük bir iş yapıyormuş gibi görünmeye çalışırlar. *MNÖ 3939 < AVP-1*

"Güzelim" diye mağrur olma, tez savar vakti şebap. Gençlik, güzellik insanı fazla şımartmamalı. Çünkü zaman çabuk akıp gider ve farkında olmadan gençlik de güzellik de kayboluverir. *MNÖ 3953 < AVP-1*

Hamamda türkü çağırması, gurbette övünmesi kolaydır. Bazı kendini beğenmiş, kimseler hiç tanınmadıkları bir ortamda kendilerini olduklarından daha üstün göstermeye çalışırlar.

"Hamurum ekşi" diyen olmaz. Herkes kendi malını ve kendi görüşünde olan kimseleri över. *RS s. 205*

Her kuş yuvasını beğenir. Herkesin kendi evi huzurlu ve güzeldir. *Ş 3664*

Herkes aklını mezada vermiş, yine kendi aklını almış. Herhangi bir konuda herkes bir görüş bildirecek olsa herkes kendi görüşünü diğerlerinden üstün bulur.

Herkes kendi aklını beğenir. Her insan kendi fikirlerini beğenir, doğru olduğuna inanır. *Ş 3681*

Herkes kendi yurdunu beğenir. Herkes kendi doğup büyüdüğü yeri diğer yerlerden güzel bulur.

Herkes kendini beğenir. Herkes kendi görüş ve düşüncelerini başkalarınınkinden üstün görür. *RS s. 218*

Herkes kerameti kendinden bilir. İnsanlar bilgi ve beceri sahibi olduklan konularda o konuyu en iyi kendilerinin bildiğini sanırlar. *MNO 4416 < AVP-1*

Herkese kendi adeti hoş gelir. Başkalan güzel bulsa da bulmasa da herkes kendi huyunu güzel bulur. *MNO 4421 < AVP-1*

Herkese kendi yurdu güzel görünür. İnsan nereye giderse gitsin, doğup büyüdüğü yeri hiçbir yere değişmez. *ET 3705*

Herkesin işi kendine iyi görünür. Herkes kendi yaptığı işle övünür. *RS s. 221 < DA*

Herkesin serçesi kendine bülbüldür. Herkesin çocuğu kendine güzeldir. *TDK-1 s. 136*

Herkesin yaptığı kendine güzel görünür. Herkes kendi yaptığı işle övünür. *RS s. 221*

Hiç kimse öz ayranına "ekşi" demez. Kişi kendi işini kötülemez, kendi yaptığı şeyleri en iyisi gibi görür. *MTA 1785*

Hiç kimse "yoğurdum kara" demez. Hiç kimse herhangi bi konudaki fikrinin veya davranışının yanlış olduğunu kabul etmek istemez.

Horoz kendini çöp tepesinde görmüş de müezzin oldum sanmış. Bazı kimseler önemsiz bir işin başına getiriklikleri zaman kendilerini çok önemli biri gibi göstermeye çalışırlar. *TDK-2 s. 56*

Hünkarın atı bana baktı. Bazı insanlar ilgi çekmeyi çok severler, bu yüzden aslı astan olmayan şeyleri kendilerine mal ederler. *Ş 1823*

İnsan kendini beğenmese çatlar ölür. İnsanın huyunu, düşüncelerini veya başka bir özelliğini kimse beğenmese bile kendisi beğenir. *ÖAA 1553 <AVP-1*

İt kağnı gölgesinde yürür de kendi gölgesi sanırmış. Başkasının himayesi altında, ondan aldığı destekle işini yürüten insanlar o işi tek başına yaptıklarını söyleyerek övünürler.

Karga kaza özenip ayağı bertildi. Değersiz kişi kendisinden üstün birine özenmek isterken kendini küçük durumlara düşürür. *MTA 361*

Karga kendi gözünde kartaldır. Değersiz ve kendini beğenmiş kişi her konuda kendisini başkalar ından üstün görür. *MTA 1870*

Karga yavrusuna bakmış, "benim ak pak evladım" demiş. (Kuzguna yavrusu anka görünür. Başkalarına çirkin, sevimsiz, işe yaramaz görünse de herkes kendi çocuğunu güzel ve kusursuz bulur. *ÖAA 1682*

Kargaya yavrusu şahin görünür. Güçsüz beceriksiz kimseler, çocuklan da kendisine benzediği halde onları olduğundan daha güçlü ve akıllı görürler.

Katır anasını tanımaz. İnatçı insanlar, haklı olduğuna inandıklan konularda kim ne söylerse söylesin fikirlerini yine değiştirmezler.

Katır gibi babasını söylemez. Aşağılık kompleksi içinde olan kimseler kendilerini üstün göstermek için gerekirse ana babasını bile tanımamazlıktan gelirler. *MNO 5212 < AVP-1*

Katıra "Baban kim?" demişler, "Dayım at" demiş. Kaba, bereciksiz kimseler böyle olmalarından utandıklarından bu özelliklerini gizlemek için daima iyi taraflarıyla övünürler. *ÖAA 1712 < ET 2786*

Kavurga yer, "Kavurma yedim" diye bıyığını siler. Kendini beğenmiş kimseler ufak bir şey elde ettikleri zaman kendilerini etrafa çok önemli bir şeye sahip olmuş gibi göstermeye çalışırlar. *MNO 5238 < AVP-1*

Kel kız ablasının saçıyla öğünür. İşe yaramaz, beceriksiz kimseler yakınlarının üstün niteliklerinden kendilerine pay edinmeye çalışırlar. *RS s. 276*

Kendi hasırda, gönlü Mısır'da. Bazı kimseler içinde yaşadıklan yoksulluğa aldırmadan güçlerinin yetmeyeceği şeylere sahip olmayı hayal ederler. *RS s. 277*

Kendini beğenen sonra utanır. Kendini beğenen kişi herkese tepeden bakar, herkes ona sırt çevirdiği zaman da yaptığından utanmak zorunda kalır. *RS s. 278*

Kendini çok öğen imamın cemaati az olur. Kendini beğenmiş kimselere yakınlık gösteren az olur. *RS s. 285*

Kızlar yaşlanınca burnunun yeli iner. Kendini beğenmiş kızlar gençken kendilerini isteyenleri beğenmez, evlenme çağı geçince de evlenecek koca ararlar. *TDK-2 s. 67*

Kuru kaşık ağza hoş gelmez, büyük söyleyen akşama yetmez. Değersiz bir şey kimsenin hoşuna gitmez, yalan söyleyerek kendini önemli biri gibi göstermek isteyen kişinin yalanı da kısa sürede ortaya çıkar. *MTA 365*

Mağrur olma padişahım, senden büyük Allah var. İnsan ne kadar güçlü ve kudretli olursa olsun "bana karşı çıkan olmaz" diye gücünü kötüye kullanmamalı, çünkü herkesten büyük Allah var, o da kötüleri sevmez. *MNO 6153 < AVP-1*

Mağrur olup deme "yoktur ben gibi", bir muhalif rüzgar eser savurur harman gibi. İnsan gücüne kuvvetine güvenip, "kimse benimle boy ölçüşemez" diye büyük konuşmamalı, öyle bir an gelir, ummadığı bir yenilgiyle karşılaşır. *MNO 6154 < AVP-1*

Mezar taşı ile övünülmez. Kimse atalarının geçmişte yaptıklanıyla övünerek kendisini olduğundan üstün ve güçlü gösteremez. *MNO 6287.< AVP-1*

Ne idik, ne olduk, ne olacağız. İnsan içinde bulunduğu iyi duruma güvenip çevresindekilere tepeden bakmamalı, ilerde kötü duruma da düşebileceğini düşünmeli.

"Ne oldum" dememeli, "Ne olacağım" demeli. İnsan iyi bir yere gelince, hep öyle kalacağını zannedip büyük konuşmamalı.*ÖAA 2047 < ET 3529*

Oturduğu ahır sekisi, çağırdığı İstanbul türküsü. Bazı kimseler sıkıntı içinde yaşadıkları halde kendilerini etrafına zengin ve lüks içinde yaşıyormuş gibi göstermeye çalışırlar. *MNO 6669 < AVP-1*

Öküzün boynuzuna konan siyrisinek sormuş: "Sana ağır gelmiyorum ya?" Öküz "Sen orada mıydın?" demiş. Güçsüz ve beceriksiz bazı insanlar bulunduklan duruma bakmadan kendisinden kat kat üstün kişilerle yarış etmeye kalkarlar, ama o kişiler onların varlığına bile aldırmazlar.

Öldüğüne bakmaz da ceviz/koz ağacından tabut ister/vasiyet eder. Yokluk ve sıkıntı içine düşmüş kendini beğenmiş kişiler bulduklanyla yetinecekleri yerde hâlâ her şeyin iyisini ve lüksünü ister. *Ş 891*

Övüngen adam en sonra önüne bakar. Kendini çok öven insan söylediklerine çoğu zaman kendide inanır. Gerçeğin farkına ancak yalnız bırakıldığında varır. *RS s. 339*

Paşalının düşkünü aklar giyer kış günü. Önce durumu iyiyken her şeyinin güzel olmasına özen gösteren kişi durumu kötüye düşünce eski şeylerle idare etmek zorunda kalır. *ET 1368*

Samanlıkta yatar da vezir rüyası görür. Görgüsüz ve kendini beğenmiş kişi yoksulluk içinde yaşasa da varlıklı ve soylu biri gibi görünmeye çalışır. *RS s. 357*

Sivrisinek öküzün üzerine oturmuş ağır mıyım demiş? Kendini beğenmiş kişiler kendilerinden çok üstün kişilere bile tepeden bakarlar, fakat bu, üstün kişilerin umrunda bile olmaz.

Sultanahmet'te dilenir Ayasofya'da zekat verir. Bazı kendini beğenmiş kişiler kendileri zar zor seçindikleri halde durumları iyiymiş gibi başkalarına yardım etmeye çalışırlar.

Süprüntüye yatıp şeyhülislam rüyası görür. Kendini beğenmiş kişi sıkıntı içinde olsa da çevresine çok iyi durumdaymış gibi görünmeye çalışır. *RS s. 374*

Tencere/Kazan der "Dibim altın", Kaşık/Kepçe der "Ben nerdeyim" Haklı yere övünenlere karşı, haksız yere övünenler her zaman mahçup duruma düşerler. *MNÖ 7658 < AVP-1*

Yanmış malla, ölmüş babayla övünülmez. Elden gitmiş değerli bir şeyle, veya ölen babanın üstün nitelikleriyle övünmek insanı iyi bir duruma getirmeye yetmez. *RS s. 408*

"Yoğurdum kara" diyen olmaz. Herkes iyi veya kötü kendi yaptıklarıyla övünür. *RS s. 442*

Yumurtladığı bir yumurta, gürültüsü yedi mahalleyi tutar. Beceriksiz, aynı zamanda kendini beğenmiş kimseler ayda yılda bir iş başarırlar, onu da herkese reklam ederler. *RS s. 425*

Yumurtlayan tavuk bağırgan olur. Kişi, başkalarına yararı olan bir şey ürettiği zaman, bununla övünür. *RS s. 425*

→ GURUR

Aç kurt bile komşusunu dalamaz.

KOMŞU

Komşu yakın konutlarda oturan kimselerin birbirlerine verdikleri addır. Türk toplum hayatında komşuluk, dostluk, arkadaşlık gibi sosyal kavramlara çok önem verilir. Komşuların birbirlerine karşı görev ve sorumlulukları vardır. Komşuların birbirlerine yardımcı olmaları bir insanlık borcu olduğu kadar bir Tanrı emridir. İnsanın daima komşularına ihtiyacı olur. Bunun için onlarla dostluk ve beraberlik içinde yaşamak zorundayız. Geleneklerimizde komşunun akrabalıkla bir tutulduğu ve komşuların yakın ilişkiler yoluyla birbirlerinin huylarını kaptıkları görüşü yaygındır.

Aç kurt bile komşusunu dalamaz. Başı dertte olan kişi önce komşusundan yardım ister. Bu yüzden insan komşularıyla her zaman iyi geçinmeye çalışmalıdır. *RS s. 14*

Aç kurt komşu kuzuyu yemez. İnsan zora düşünce yardımına ilk koşan komşuları olur. Bu yüzden ne olursa olsun komşulara zarar vermekten kaçınmalıdır. *TDK-1 s. 8*

"Anan atan kim? Yakın komşun". İnsan komşusundan gördüğü desteği çoğu zaman kendi yakınlarından bile göremez. *MNÖ 575 < AVP-1*

Allah komşuna kaz versin, bize de tavuk. İnsan bir şeye ihtiyaç duyunca önce komşusuna başvurur. Bu yüzden komşularımızla iyi geçinmeli her zaman onların iyi olmalarını dilemeliyiz. *RS s. 37*

Ateş bacayı sarınca gayret komşulara düşer. İnsanın komşusu iyi olursa bir sıkıntıya düştüğü zaman en büyük desteği ondan görür. *RS s. 56*

Aynan yoksa komşuna bak. İnsan komşusunun özelliklerini o kadar yakından gözler ki o özelliklerin çoğunu bir süre sonra kendisi de taşımaya başlar. *TDK-1 s. 54*

Buğdayı komşuna sat, varır da bazlamasını yersin. İnsan komşularına karşı cimri olmamalıdır. Böyle davranırsa onlardan her zaman istediği desteği bulur. *TDK-2 s. 32*

Eşeği berk bağla, komşuyu hırsız etme. İnsan malını açıkta bırakırsa komşusu da nefsine hakim olamayıp ondan gizlice yararlanmaya kalkışabilir. *MNÖ 3375 < AVP-1*

Ekmek vermez komşu olma. Kişi komşularına karşı her zaman hoşgörülü ve eli açık davranmalıdır. *TDK-1 s. 105*

Ev alma, komşu al. Ev almaya kalkışan insanın komşuları iyi olmazsa ev ne kadar güzel olursa olsun o evde rahat yaşayamaz. *ÖAA 1193 < Ş 553*

Ev köpeğinin düşmanı hırsız komşudur. Hiç kimse komşusunun açgözlü ve çıkarcı biri olmasını istemez. *RS s. 177*

Evvel komşunu bul, sonra yurdunu tut. İnsan bir yere yerleşmeye karar vermeden önce orada komşu olacağı kimselerin iyi olmasına dikkat etmelidir. *MNÖ 3486 < AVP-1*

Hayır söyle komşuna, hayır çıksın karşına. İnsan komşularıyla iyi geçinip, daima onların iyiliğini isterse aynı karşılığı kendisi de onlardan görür. *MTA 1763*

Hayırlı komşu, hayırsız akrabadan iyidir. İnsanın komşusu iyi olursa çoğu akrabasından görmediği iyiliği ondan görür. *ÖAA 1384*

Kapa kapını, öv komşunu. İnsan evini, malını açıkta bırakmazsa komşularının kötü bir iş yapmasına da engel olur. Böylece komşularından hiçbir zaman şüphe duymasına gerek kalmaz. *TDK-2 s. 62*

Kapı çok, konuşacak komşu yok. İnsan bir yere yerleşmeden önce komşularının iyi ve geçimli olmasına çok dikkat etmelidir. *RS s. 261*

Kapını kilitli tut, komşunu hırsız tutma. Kişi malını ve değerli şeylerini açıkta tutmazsa komşularını ve çevresindekileri hırsızlıkla suçlamasına gerek duymaz. *RS s. 261*

Kişi adamı sağ sever; komşu adamı var sever. Sağlıklı ve güçlü kimselerle herkes dostluk etmek ister. Aynı şekilde herkes komşusunun varlıklıve eli açık biri olmasını ister. *RS s. 289*

Komşu boncuğu çalan gece takınır. Komşusunun malını çalan kimse o malı açıkça ve herkesin gözü önünde kullanamaz. *RS s. 293*

Komşu ekmeği komşuya borçtur. İnsan komşularına eli açık davranırsa aynı karşılığı onlardan kendisi de görür. *ÖAA 1846 < AVP-1*

Komşu hakkı büyük, saymayan hödük. İnsan başı darda kaldığı zaman en büyük desteği komşusundan görür. Bu yüzden komşu hakkını inkâr eden kişi büyük kabalık ve saygısızlık etmiş olur. *RS s. 293*

Komşu hakkı, Tanrı hakkıdır. İnsan komşularıyla yardımlaşmayı, iyi geçinmeyi görev bilmelidir. Tanrı böyle davranan insanları sever. *ÖAA 1847 < Vİ 22*

Komşu hakkı yedi yerde sorulur. Komşu hakkı hiçbir zaman inkar edilmez. Çünkü komşuluk en güzel yardımlaşma ve dayanışma demektir. *RS s. 293*

Komşu iti komşuya ürümez. Kıskanç komşu komşusunun kendisinden daha iyi şeylere sahip olmasını istemez. *ÖAA 1848, MNÖ 1449 < AVP-1*

Komşu kıskanç olmasa, kör kız ere gider. Kıskanç komşu komşusunun kendisinden daha iyi şeylere sahip olmasını istemez. *MTA 1919*

Komşu kızı almak, kalaylı kaptan/tastan su içmek gibidir. Komşudan kız almaya karar veren o ailenin iç yüzünü iyi bildiğinden içi rahat olur. *ÖAA 1849 < AVP-1*

Komşu kızı çapaklı olur / Komşu kızının özü çapaklı olur. Bazı kimseler aynı şeyden kendilerinde olsa bile başkalarındaha değerli görürler. *RS s.293*

Komşu komşudan huy kapar, ayranına su katar. Komşusuyla fazla samimi olan kişi ister istemez komşusunun bazı huylarını da kapar. *MNÖ 5707 < AVP-1*

Komşu komşunun külüne/tütününe muhtaçtır. İnsan bazen çok küçük bir şeye bile büyük ihtiyaç duyar. O zaman ilk baş-

vuracağı kişi komşusu olur. *ÖAA 1850 < ET 2930*

Komşu komşuya ne vakit olsa lazım olur. İnsanın komşusuna mutlaka işi düşer. Bu yüzden komşularınızla iyi geçinmeliyiz. *MNÖ 5711 < AVP-1*

Komşu komşusuz olsa, dağ başına ev yapar. Çevresinde komşu istemeyen kişi evini ve yaşayacağı yeri ıssız ve hiç kimsenin yaşamadığı yerlerden seçmelidir. *TDK-1 s. 163*

Komşu komşu olsa, komşunun kör kızı kocaya gider. İyi komşu komşularının her zaman iyiliğini isterler, zor durumda kalmalarına gönülleri razı olmaz. *TDK-2 s. 68*

Komşu komşunun halini bilir. Bir insanın dertlerini, sıkıntılarını en iyi komşuları bilir. *RS s. 293*

Komşu komşunun külüne muhtaç. Komşunun komşuya her zaman işi düşer. Çünkü insan bir şeye ihtiyaç duyduğu zaman ilk başvuracağı kişi komşusudur. *RS s. 293*

Komşu komşuya bakar, canını/evini ateşte yakar. Bazı kimseler komşusunda bir şey gördüğü zaman aynı şeye hatta daha iyisine sahip olmak için kendilerini sıkıntıya sokarlar. *TDK-1 s. 163*

Komşu komşuya konuk olmaz. Birbiriyle iyi geçinen komşular birbirlerine misafir gittikleri zaman kendi evindelermiş gibi rahat hareket ederler. *TDK-2 s. 68*

Komşu küser, rızkını keser. İnsan komşusuyla anlaşmazlığa düşerse ondan göreceği yardımları da dışlamış olur. *TDK-1 s. 163*

Komşu lokması tatlı olur. Komşudan gelen bir ikram ya da bir yardım fazla değerli olmasa da kişiye büyük mutluluk verir. *RS s.293*

Komşuda pişer, bize de düşer. Komşularımızla iyi geçinirsek onların eline geçen güzel bir şeyden biz de yararlanabiliriz. *ET 2929*

Komşudan gelenle doyulmaz. Komşu ne kadar yardımsever olursa olsun her şeyini bağışlamaz. Bazen komşudan aldığımız bir şey ihtiyacımızı karşılamayabilir. Bu yüzden komşumuza darılmamalıyız. *MNÖ 5713 < AVP-1*

Komşuluk değil doyunca, ölünce. Komşuluk yalnızca menfaat için değil ölünceye kadar beraberlik içindir. *MTA 6406*

Komşuluk kardeşlikten ileridir. İnsanın komşusu iyi olursa kendi yakınlarından göremediği yakınlığı ondan görür. *Ş s. 293*

Komşuna seccade/kilim ser, bir ucuna da kendin otur. İnsan, bir komşusu misafirliğe geldiği zaman onu en iyi şekile ağırlamaya, rahat ettirmeye özen göstermelidir. *TDK-2 s.68*

Komşunun eşeğini iki iste ki, Allah sana bir versin. Kişi komşusunun rahat ve iyi durumda olmasını dilerse Tanrı o kişinin işlerini her zaman rast getirir. *RS s.293*

Komşunun iyisine baha biçilmez, kötüsüne çare bulunmaz. İnsanın komşusu iyi olursa onu kaybetmemek için her şeyi yapar. Fakat komşu bazen kötü de olabilir. O zamanda ona katlanmaktan başka çare bulamaz. *RS s.293*

Komşun sakalın yoldurursa sen de sakalın kazıt. İnsan komşusunda bir şey gördüğü zaman aynısından kendisinde olsa bile yine de komşusundakini daha değerli bulur. *VI 645*

Komşunun sıpası tay gibidir, anasına kızı ay gibidir. Kişi hiçbir konuda komşusundan daha düşük seviyedegörünmek istemez. *TDK-1 s. 163*

Komşuyu komşudan sorarlar. İnsan tanımadığı biri hakkında bilgi edinmek istiyorsa onu önce komşularına sormalıdır. *TDK-1 s. 163*

Kötü komşu insanı/adamı hacet/mal sahibi eder. İnsanın komşusu kötüyse aldığı şeyi geri getirmez o da yeniden almak zorunda kalır. Böylece yeni mal sahibi olmuş olur. *ÖAA 1902 < AVP-1*

Köy kalksa komşuluk kalkmaz. Bir yerde türlü felaketler olabilir, kötüolaylar yaşanabilir. Fakat insanlar daima komşularıyla iç içe yaşamak zorunda kalırlar. *TDK-2 s. 70*

Kurt bile komşusunu yemez. Başkalarına karşı kaba ve kırıcı olan kişi komşularına karşı daha hoşgörülü olur. *Ş 2949*

Uğursuza komşu olma. İşi rast gitmeyen, şanssız kimselerle komşu olursan onların başına gelenlerden sen de etkilebilirsin. *MNÖ 7805 < AVP-1*

Yakın/Hayırlı dost/komşu hayırsız hısımdan/akrabadan yeğdir/iyidir. İnsanın komşusu iyiyse pekçok yakınından görmediği desteği ondan görür. *ÖAA 1982 MNÖ 8063 < AVP-1*

→ DOST, AKRABA, SEVECENLİK

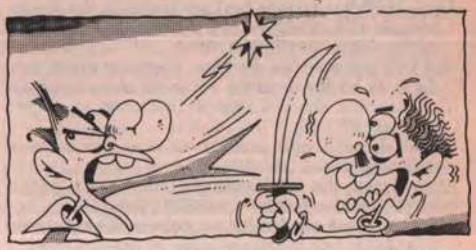

Dil kılıçtan keskindir.

KONUŞMA

Konuşma, düşüncenin sözle ifadesidir. Karşılıklı yarenlik etmek, karar vermek üzere bir sorun üzerinde düşüncelerini birbirine anlatmak da konuşmadır. Dil insanların birbirleriyle karşılıklı anlaşma, kendini ifade etme ihtiyacından doğmuştur. Bu nedenle hayatımızda ve geleneksel kültürümüzde önemli bir yer tutar. Bu konuda pek çok atasözü olması toplum hayatında dikkat çekicidir ve dile verilen önemi gösterir. Dili iyi kullanmayı bilmek gerekir. Atalarımız buna çok önem vermişlerdir. Dil insanı yerine göre yüceltir, yerine göre batırır. Tatlı dille konuşarak düşmanlarımızı yumaşatacağımız gibi sivri ve iğneleyici konuşmamızla onları, saldırganlaştırabiliriz. Bu nedenle tatlı dille, nazik ve techiyeli konuşma erdem kabul edilir. Nerede konuşup nerede susacağımızı bilmek gerektiği gibi kiminle ne konuşulması gerektiğini de bilmek gerekir. Çok ve boş konuşmak yerine az ve öz konuşmak makbul sayılır. Ama büyük bir değerbilirlilikle bir kozana da çok konuşmanın yakışacağı söylenir. Böylece öz ve düşünceye dayalı içeriği zengin dil kullanımına geleneksel kültürümüzde değer verildiği görülüyor. Şaka yoluyla söyler. Geleneğimizde sohbet meclisleri önemli bir yer alır. Burada konuşma hünerleri ortaya konur, konuşma ve dinleme öğrenilir. Atalarımız ayrıca sır saklamanın önemi her sözlerin etkili olacağı belirtilmiştir.

Acı/Kötü söz insanı/adamı dininden çıkarır/tatlı söz yılanı deliğinden/ininden çıkarır. Kötü söz insanı çileden çıkarır, zararlı hale getirir. Tatlı söz düşmanı bile dize getirir. *ÖAA 24 < AVP-1*

Adam ikrarından, hayvan yularından çekilir. Her konuda açık sözlü davranan kişiler sürekli uyanlara maruz kalırlar. *MNÖ < AVP-1*

Adama lisanıdır adam dedirten de hayvan dedirten de. İnsan konuşmalarıyla kendisini başkalarına beğendirebilir, aynı şekilde konuşmalarıyla onların nefretini de kazanabilir. *MNÖ 144 < AVP-1*

Ağızdan çıkan başa değer. Kişinin söylediği yanlış ve zararlı şeyler başına türlü bela getirir. *MNÖ 312 < AVP-1*

Ağzında dili olmayanın kediler başını oyar. Her şeyde

sessiz kalan, kendini savunamayan kişi toplumda daima ezilir. *TDK-2 s. 20*

Ağzını hayra aç. Kişi olumsuz yorumlardan kaçınmalıdır. *ET 171*

Ağzındaki baklayı çıkartma. Sana verilen sırrı tut, boşboğazlık etme. *MNO 221 < AVP-1*

Ağzındaki dili hapseyle. İnsan diline hakim olmasını bilmeli. Aksi halde gereksiz bir sözle başını derde sokabilir. *MNO 220 < AVP-1*

Ağzından çıkanı kulağı işitmez. Bazı kimseler o kadar geveze ve boşboğaz olurlar ki bazen hiç söylenmeyecek şeyleri bile düşünmeye gerek duymadan söyleyebilirler. *ET 172*

Ağzından hayır çıkmaz bari şer söyleme. Bazı kimseler hep karamsarlıktan bahseder, sıkıcı şeyler söylerler. Bu da dinleyiciyi rahatsız eder. *MNO 225 < AVP-1*

Akıl isen açma sırrını dostuna, dostunun dostu vardır o da söyler dostuna. Kişi önemli sırlarını hiç kimseye söylememelidir. Güvendiği kişinin de bir güvendiği vardır, gider ona söyler. *ET 2532*

"Ateş" demekle ağız yanmaz. Kişi zararlı şeylerden bahsetmekle zarar görmez. *OAA 390*

Atma Recep, din kardeşiyiz. Kişi başkalarına karşı övüngen abartılı konuşmaya utanç duymalıdır. *MNO 936 < AVP-1*

Atıp tutar, ama elinden bir şey gelmez. Bazı kişiler her şeyi "yapacağım, edeceğim" der, ama hiçbir şey yapmaz. *ET 44*

Ay doğar gediğinden, insan utansın dediğinden. Kişi yanlış sözler sarfettiği zaman ya da yalan söylediği zaman bir gün bundan mutlaka utanç duyar. *MNO 976 < AVP-1*

Az söyle, çok dinle. Az konuşan dinleyiciyi sıkmaz, fazla hata yapmaz, çok dinleyense çok şey öğrenir. *OAA 468 < AVP-1*

Az söyle öz söyle, iki dinle bir söyle. Kısa ve özlü konuşmalar dinleyiciyi sıkmaz. Konuşma sırasında da dinleyicilerin görüşleri alınırsa o konuşma zevkli geçer.

Az söyleyen çok rahat eder. Çok laf etmeyen, sadece yeri geldiğinde konuşan kimselerin başı kolay kolay derde girmez. *MNO 1058 < AVP-1*

Az söz çoğa varır. Konuşma kısa ve öz olursa dinleyenleri daha iyi etkiler. *TDK-2 s. 27*

Bana benden olur her ne olursa, başım rahat bulur dilim durursa. Kişi, gerektiği yerde dilini tutmasını bilirse, rahat ve huzurlu olur. *Ş 1074*

Baş dille tartılır. Bir insanın konuşmalarından onun hangi fikirlere sahip olduğunu öğrenebiliriz. *MNO 1260 < AVP-1*

Beş para ver, söylet; on para ver, sustur. Bazı kimseler önce konuşmak istemezler, Konuşmaya ikna olduklarında da susmak bilmezler.

Bıçak yarası geçer/onulur, dil yarası geçmez/onulmaz. İnsanın başına büyük bir bela gelir bunu bir süre sonra unutabilir, Fakat bir iftiraya, bir kötü söze uğradığı zaman bunu uzun süre unutmaz. *OAA 590 < AVP-1*

Bir söyle, iki işit. Kişi konuştuğundan daha fazla dinlemelidir. *Ş 1162*

Bir söz söyler ki dirhemini yiyen köpek kudurur. Öyle sözler vardır ki dinleyeni çileden çıkarır. *Ş 1160*

Boğaz dokuz boğumdur/sözünü yutkuna yutkuna söyle. Konuşurken aceleci ve telaşlı olmamalıyız. Sakin ve soluklanarak konuşmalıyız. *ET 1266*

Boş fıçı çok langırdar. Bilgisiz, cahil insan bilgili görünmeki çin gereğinden çok konuşur. *MNO 1759 < AVP-1*

Boş lakırdı karın doyurmaz. Gereksiz ve asılsız laflarla hiçbir işin üstesinden gelinmez. *ÖAA 700 < Ş 1263*

Boşboğaz insan, zarfsız mektuba benzer. Aklına geleni söyleyen kimsenin gizlisi saklısı yoktur. *RS s.97*

Boşbağazı cehenneme atmışlar, "Odun yaş" diye haykırmış. Sözlerine dikkat etmeyen kendini bilmez kimseler her yerde olmadık laflar ederler. Bu yüzden başlan belaya girse de akıllanmazlar. *ET 1257*

Buğday ekmeğin yoksa, buğday dilinde mi yok? Kişi tatlı dilliolmayı bilmelidir, Çünkü insan malıyla değil, güzel konuşmasıyla kendini sevdirir. *VI 194*

Bülbülün çektiği hep dili belasıdır. Bülbül güzel ötüşü yüzünden kafese kapatılır. Dilini tutmayan kişi de başına iş açabilir. *ÖAA 725*

Çok dinleyip, az söylemek gerek. Az ve öz konuşursak söylediklerimiz daha kolay anlaşılır, hem de dinleyenleri rahatsız etmemiş oluruz. İyi bir dinleyici olursak da karşımızdakini daha iyi anlarız.

Çok lakırdı baş ağratır. Çok konuşmak, söyleyenin de, dinleyenin de canını sıkar. *ET 1649*

Çok lakırdı değirmende olur. Çok konuşan, geveze kişiler ancak kendileri gibilerin bulunduğu ortamda değer görür. *MNO 2236 < AVP-1*

Çok mal haramsız, çok laf yalansız olmaz. Bir insan birden zenginlik ve bolluk içinde yaşamaya başladığında, onun haksız kazanç sağladığından, çok konuşuyorsa da palavracı biri olduğundan şüphe ederler.

Çok söyleme, ağzın büyük olur. Çok konuşan insanlar için söylenir. *ET 1639*

Çok söyleyen çok yanılır. Çok konuşan kişi, çok hata yapar. *Ş 1641*

Çok söyleyenin kalbi sağ olmaz. Çok konuşan kimse çok hata yapar, bu nedenle de bir gün başı belaya girer. *MNO 2247 < AVP-1*

Çok söz hamamda yaraşır. Yapacak işleri olmayan kimseler bir araya geldiklerinde bol bol konuşurlar. *MNO 2248*

Çok söz ozanda yaraşır. 1. Mesleği çok söylemeyi gerektiren kimseler çevresindekileri sıkmazlar, ilgiyle dinlenirler. 2. Sözler konuşmasını bilen kişinin ağzından çıkarsa değerli olur. *MNO 2249 < AVP-1*

Değirmeni su söndürür, insanı dil. Güzel ve yerinde konuşmalar bir insanı ikna edebilmek için en etkili yoldur. *TDK-1 s. 87*

Delinin diline perhizi yok. Deli dilini tutmasını bilmez, sürekli konuşur.

Delinin yüreği ağzında. Deli aklına geleni söyler, ne konuştuğunu bilmez. İçi dışı birdir.

Dervişin fikri ne ise zikride odur. Bir insanın fikir ve düşünceleri ne yönde ise konuşmalarının büyük bölümü de o yönde olur. *Ş 1849*

Dil adamı beyan eder. Konuşma tarzı ve görüşler kişinin karakterini yansıtır. *Ş 1975*

Dil kılıçtan çabuk öldürür. Kişin sarfettiği bazı sözler karşısındakine çok ağır gelebilir. *MNÖ 2620 < AVP-1*

Dil kılıçtan keskindir. Bazen kötü bir söz insana silahla açılmış yaradan daha büyük yara açar. *Ş 1979*

Dil söyler saklanır, baş belasını çeker. İnsanın başına gelen pek çok derdin sebebi gereksiz ve yersiz konuşmalardır. *RS s.138*

Dil susmayınca baş esen olmaz. İnsanın gereksiz ve yersiz konuşma alışkanlığı sürdüğü sürece başı dertten kurtulmaz. *MNÖ 2622 < AVP-1*

Dil var bal getirir, dil var bela. Güzel sözlü, tatlı dilli insanlar hiçbir zaman kendilerine zarar getirmezler. Kötü konuşan, zararlı kimseler hep kötülükle karşılaşırlar. *MNÖ 2624 < AVP-1*

Dil yarası unulmaz. Kişi duyduğu acı ve kıncı sözleri hayatı boyunca unutamaz. *MNÖ 2625 < AVP-1*

Dil yüreğin açığını söyler. Kişi içindeki duygularını, bilgilerini dile getirir.

Dili belasıdır bülbülün kafes. Kişi tepki göreceği, cezalandırılacağı sözlerden kaçınmalı, ölçülü konuşmayı bilmelidir

Dilim, bana giydirir kilim. Kişinin sözleri ve fikirleri karakterini yansıtır. *MNÖ 2635 < AVP-1*

Dilim seni dilim dilim dileyim, başıma geleni senden bileyim. Dilini tutamayıp başının derde sokan kişi, pişman olup "keşke dilim dilinsevdi de söylemeseydim" der. *ÖAA 958*

Dilin cirmi küçük, cürmü büyük. İnsan yanlış sözlerinin cezasını ağır şekilde ödeyebilir. *MNÖ 2637 < AVP-1*

Dilin kemiği yok, ama kemiği kırar. Konuşmak kişiye yorucu gelmez fakat ölçülü yapılmazsa büyük dertler açabilir.

Dilin kemiği yok bildiğini söyler. Kişi istediği her şeyi söyler. *MNÖ 2638 < AVP-1*

Dilin kemiği yok, nereye çevirsen oraya döner. Kişi konuşmasını kendi yönlendirir, istediğini söyler. *Ş 1980*

Dillenme, bellenme, ellenme. Kişi davranışlarının karşılığını görür. Karşısındaki kişiye kaba kuvvet kullanan kişi zorbalık görür, kötü söz söyleyen kişi de çirkin sözler duyar. *MNÖ 2668*

Dolu küpün sesi çıkmaz. Akıllı, bilgili, olgun kimse çok konuşmaktansa susmayı tercih eder. *MNÖ 2756 < AVP-1*

Düşünmeden söyleme. Düşünmeden konuşmak kişiyi zorda bırakır. *Ş 2065*

El elden kalmaz, dil dilden kalmaz. Kişi başkalarına nasıl davranıyorsa aynı karşılığı görür. *ÖAA 1076*

El/Bıçak yarası onulur/geçer, dil yarası onulmaz/geçmez. Herhangi bir silahla açılan yara geçer, ama sözle açılan yara kapanmaz. *ÖAA 1110 < Ş 534*

Elinden gelmezse bari dilinden gelsin. Güzel ve yerinde laflar etmesini bilmek insanın pek çok kusurlarını gizleyebilir.

Evvel düşün, sonra söyle. Kişi önce iyice düşünüp, sonuçlarını düşünmeden konuşmamalıdır. *Ş 558*

Fena söz çekilmez. Kötü ve sıkıcı laflardan kimse hoşlanmaz. *MNÖ 3568 < AVP-1*

Gider kılıç yarası, gitmez dil yarası. Kişinin vücudundaki herhangi bir yara büyük de olsa iyileşir, ama duyduğu acı sözleri asla unutmaz.

Göz ile kulak iki, ağız tek, çok görüp, çok dinleyip, az söylemek gerek. Kişi çok konuşmak yerine, çevresini sürekli gözlemlemeli ve dinlemelidir. *ET 3274*

Güzel söz demir kapıyı açar. Güzel, yumuşak sözler en inatçı, sert insanları bile yumuşatır, etkiler.

Göz ile kulak iki, ağız tek, çok görüp, çok dinleyip, az söylemek gerek. Kişi çok konuşmak yerine, çevresini sürekli gözlemlemeli ve dinlemelidir. *ET 3274*

Hayvan koklaşa koklaşa, insan söyleşe söyleşe. Hayvanlar koklaşarak birbirlerinin tanırlar, insanlar konuşarak arkadaş olur tanışırlar. *ÖAA 1385*

Hep kendin söyleyip meclise fütur verme. Bir toplulukta konuşurken gereksiz ve uzun konuşmalarla dinleyenlere bıkkınlık verme. *MNÖ 4212 < AVP-1*

Her sözü söyleme, yerin kulağı var. Kişi sır tutmayı bilmeli, söylememesi gereken şeyleri kimseye söylememelidir. *Ş 3636*

Her şey söylenmez. İnsan her şeyi düşünür, ama bunları gereksiz yerlerde söylemekten kaçınmalıdır.

Herkesin çektiği kendi dili belasıdır. Herkes kendi sözlerinden sorumludur ve yanlış sözlerinin cezasını yine kendi çeker.

Isıramayacaksan dişini gösterme. İnsan hiçbir zaman boyundan büyük laflar etmemelidir. Aksi halde çok zor durumlarda kalabilir.

İki dinle / Bin işit bir söyle / Bir söyle, iki dinle. Çok konuşmak kişinin yanlış sözler söylemesine sebep olur, bunun için çok dinleyip, iyi düşünüp, öz konuşmak gerekir. *ÖAA 1509 < AVP-1*

İki kişi lakırdı ederken üçüncüsü sen olma. İki kişi konuşurken üçüncü kişinin lafa karışması saygısızlıktır. *Ş 728*

İki kulak bir dil için. Konuşmak için dil ne kadar gerekliyse dinlemek ve anlamak için de kulak o kadar gereklidir. *MNÖ 4682 < AVP-1*

İnsan gönlünün artığını söyler. Kişi içindeki duygularını, düşüncelerini konuşma yoluyla ifade ederek rahatlar.

İnsan konuşa konuşa / söyleşe, söyleşe hayvan koklaşa koklaşa. İnsanlar ihtiyaçlarını, sorunlarını konuşarak, söyleşerek çözümleme yoluna giderler. Konuşarak tanışır, anlaşırlar. Hayvanlar ise koklaşarak yakınlaşırlar. *ÖAA 1556 < Ş 619*

İnsan ne çekerse dilinden çeker / İnsan ne bulursa dilinden bulur. İnsanlar düşünmeden söyledikleri sözlerden pişman olurlar, hatta başlarını derde bile sokarlar.

İnsanın eti yenmez, derisi giyilmez; tatlı dilinden başka nesi var? Kişi, güzel konuşmasıyla, tatlı diliyle kendini sevdirir. *ÖAA 1548 < Ş 622*

İstediğini söyleyen istemediğini işitir. Ölçüsüz, kötü sözler söyleyen kişi, aynı karşılığı alır. *ÖAA 1565 < Ş 592*

Kadının zoru diline kuvvet. Kadınlar erkeklere nazaran daha çok konuşurlar, dedikodu yaparlar.

Kılıç yarası gider, dil yarası gitmez. İnsan biriyle kavga edip zarar görse bile tekrar barışıp dost olabilir. Fakat ondan kötü bir söz işitirse bunu kolay kolay unutmaz. *MNÖ 5472 < AVP-1*

Kişinin başına gelen ağzından çıkandır. Kişi bazen söylediği sözlerin kurbanı olur. *ET 3114*

Kişinin çektiği dili belasıdır. Olur olmaz yerde gereksiz sözler sarfeden kişi çevresinden büyük tepki alır. *ET 3115*

Köprüden geçinceye kadar ayıya "dayı" derler. İnsan birine iş: düştüğü zaman ondan hoşlanmasa bile işi bitinceye kadar ona birazcık tatlı dil ve güleryüzlü davranmaktan kaçınmamalıdır.

Kötü söyleme eşine, ağu katar aşına. Erkek karısına sürekli hakaret edip kötü davranırsa o da ona iyi hizmet göstermez. *MNÖ 5876 < AVP-1*

Kötü söz insanı dininden çıkarır / Tatlı söz yılanı ininden çıkarır. Bir insanı çileden çıkarmak, aşırı derecede sinirlendirmek için ona kötü bir söz söylemek yeterlidir. Aynı şekilde birazcık tatlı dil ve güleryüzle de o kişinin dostluğunu kazanabiliriz. *ÖAA 1906 < AVP-1*

Kurt uluya uluya başına bela getirir. Yersiz ve gereksiz konuşmaya alışmış kişi bu huyu yüzünden sık sık başını derde sokar. *MNÖ 5964 < AVP-1*

Kuru laf karın doyurmaz. Boş laflarla kişi kazanç elde edemez. *ÖAA 1937*

Konuşmak okumaktan iyidir. Kişi başkalarıyla çeşitli konularda konuşarak, tartışarak yeni bilgiler edinir. *Ş 2933*

Leyleğin ömrü/günü laklaka ile geçer. İşi gücü olmayan kimseler vakitlerini çene çalarak geçirirler. *ÖAA 1969 < Ş 3376*

Laf dağarcığa sığmaz. Söz dağarcığı geniştir. İnsanlar duygu ve düşüncelerini istedikleri yorumlarla ifade ederler. *RS s. 311*

Laf kıtlığında asmalar budayayım. Bazı kimseler çok konuşmayı sevdikleri halde konuşacak konu bulamadıklarında gereksiz ve saçma şeyler konuşurlar.

Laf lafı/Söz sözü açar/laf da kutuyu açar. Konuşa konuşa konudan konuya geçilir ve zaman unutulur, sohbete ikramlarda eklenir. *ÖAA 1962 < Ş 3366*

Laf torbaya girmez. Söylenmiş bir sözü geri almak ve gizli kalmasını beklemek yanlıştır. *ÖAA1965*

Lafla borç ödenmez. Kişi lafla borçlarını ödeyemez, çalışıp kazanması gerekir. *RS s. 311*

Lafla duvar örülmez. Büyük laflar etmeyi herkes becerebilir. Fakat önemli bir işi başarmak için bu yeterli değildir. *MNÖ 6094 < AVP-1*

Lafla iş bitmez. Bir inan hakkında fikir yürütmek için sadece söylediği sözlere bakmak yetmez, yaptığı işlere ve davranışlarına da bakmak gerekir. *MNÖ 6097 < AVP-1*

Lakırdı ile peynir gemisi yürümez. Sadece lafla yapılması gereken işler yapılamaz. *ÖAA 1966 < Ş 3362*

Lafla pilav pişerse deniz/dağ kadar yağı benden. Söz söylemekle işler yapılsa, kişi büyük konuşur büyük işler yapardı. *ÖAA 1963 < AVP-1*

Lakırdı bilmeyen hödükler, sönmüş ateşi körükler. Kaba ve cahil kişiler kapanmış bir konu üzerinde ısrarlı davranışlarda bulunurlar. *RS s.312 < MNÖ 6094*

Lakırdı bilmeyen meclisten kaçar. Konuşmasını, sohbet etmeyi beceremeyen kişi arkadaşlar arasında yapılan toplantılardan fazla hoşlanmaz biran evvel o ortamdan kurtulmak ister. *MNÖ 6100 < AVP-1*

Lakırdı ile ağız aşınmaz. Çok laf etmek için fazla bir çaba harcamaya gerek yoktur. *MNÖ 6102 < AVP-1*

Lakırdının kısası, sözün temsili. Bir şeyi anlatırken az ve öz konuşmaya özen göstermeliyiz. Aksi halde konuşmayı uzun tutarsak dinleyenlerin anlaması daha güç olur. *MNÖ 6117 < AVP-1*

Latife latif gerek. Şaka, kırıcı değil, hoşa gider olmalı. *ÖAA 1967*

Mecliste dilini sofrada elini kısa tut. Kişi az yeyip, öz konuşmalıdır. *RS s. 318*

Nadana sükut gibi cevap olamaz. Cahil, bilgisiz kimselerle herhangi bir konuda tartışmaya girmek anlamsızdır.

Nezaket para ile satılmaz. Kibarlık, görgü, incelik kişinin yapısında olan bir şeydir. Para ile satın alınamaz.

Öküzü boynuzundan insanı sözünden/diliyle tutarlar. Bir insanın nasıl biri olduğuna karar vermek için önce konuşmalarına ve davranışlarına bakarlar. *ET 888*

Önce düşün, sonra söyle. Bir sözü söylemeden önce iyice düşünmeliyiz; sonradan pişman olacağımız sözlerden kaçınmalıyız. *ÖAA 2135*

Önce yiyelim, sonra diyelim. İnsanın karnı aç olunca konuşmaya, sohbet etmeye fazla istek duymaz.

Sohbete sonra varan değerli olur. Kişi sohbetinden, görüşlerinden belli olur. Herkesin konuştuğu bir ortamda, sonradan gelen kişi, henüz konuşmadığından daha çok ilgi görür. *VI 697*

Sorma kişinin aslını, sohbetinden bellidir. Bir insanın hangi fikir ve görüşlere, nasıl bir yapıya sahip olduğunu anlamak için onunla bir iki kez sohbet etmek yeterlidir. *Ş 2325*

Söz sözü açar, söz de tabakayı açar. Konuşa konuşa konu konuyu açar ve uzayan konuşma sırasında ikramlar başlar. *ÖAA 2301 < AVP-1*

Söylemesi kolay, yapması güçtür. Kişi sözle her işi yapacağını iddia eder, önemli olan söylemek değil, o işi yapıp bitirmektir.

Söylenmedik söz yok, işitilmedik söz çoktur. İnsan yaşadıkça hiç duymadığı, işitmediği şeyleri duyup öğrenebilir. Ama yine de işitmediği bilmediği çok söz vardır. *VI 489*

Söyleyen eker, dinleyen biçer. Kişi görüşlerini fikirlerini kendi yorumuyla anlatır. Dinleyici ise bundan sonuç çıkarır, eleştirir.

Söyleyenden olma, dinleyenden ol. Dinlemek konuşmaktan daha iyidir. Konuşan kişi hata yapabilir, dinleyen kişinin ise böyle bir korkusu yoktur. *VI 189*

Söz dediğin yaş deridir, nereye çekersen oraya gider. Çeşitli sözler vardır, değişik anlamlara gelebilir; böyle sözleri dinleyici başka şekilde yorumlayabilir. *ÖAA 2299*

Söz var dağa çıkarır, söz var dağdan indirir. İnsanları doğru yola sevkeden de, kışkırtıp yoldan çıkaran da, düşünülmeden ya da bilinçli söylenen sözlerdir. *ÖAA 2305*

Söz var, iş bitirir; söz var, baş yitirir. İnsanı etkileyici kılan sözleridir; akıllıca söylenen doğru sözler insanları etkiler, doğru yola sevkeder. Sert, kışkırtıcı sözler ise insanı ölüme bile götürür. *ÖAA 2306*

Sözü ağzında devşir, sonra çıkart. Kişi, sözün nereye varacağı düşünmeden, rastgele konuşmamalıdır.

Sözünü bil, pişir; ağzını der, devşir. Kişi önce düşünüp sonra söylemelidir. *ÖAA 2302*

Tabak serdiği deriyi yerden yere çarpar. Kişi sevdiği ve yetiştirilmesine önem verdiği kimseyi hırpalarcasına çalıştırır. *ÖAA 2353 < Ş 1836*

Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır. Tatlı dil ve güleryüzle bizden hoşlanmayan kimselerin bile dostluğunu kazanabiliriz. *ÖAA 2380 < ET 2370*

Tatlı söz can azığı, acı söz baş kazığı. Güzel ve tatlı sözler duymak insanı nasıl mutlu edebiliyorsa, kötü ve acı sözler de bir o kadar sıkıntı verir. *ÖAA 2381*

Tatlı ye, tatlı söyle. Başkalarıyla sohbet ederken tatlı dilli ve neşeli olur, onları neşelendirirsen sohbet daha da güzelleşir. *ÖAA 23? 3 < Ş 371*

Tilkinin yüz masalı varmış, doksan dokuzu tuvuk üstüne. İnsan hangi konulardan hoşlanıyorsa konuşmalarının, sohbetlerinin büyük bölümü de o konular üzerine olur. *MNÖ 7705*

Yanşağın belini sağır büker. Çok konuşan, geveze kişiye karşılık verilmez, ilgi gösterilmezse daha az konuşur. *MNÖ 8109 < AVP-1*

Yemeğin azından sözün çoğundan Allah ırak etsin. İnsan karnı doymadığı zaman nasıl rahatsız olursa uzun süren konuşmalardan da o derece rahatsız olur. *MNÖ 8254 < AVP-1*

Yiğidi kılıç değil, kötü söz öldürür. İnsan bazen haksızlığa, kötülüğe katlanabilir, fakat kötü bir söz, bir hakaret onu yıkmaya yetebilir. *MNÖ 8347 < AVP-1*

Vaktine göre söz söylemeli. Kişi gereksiz ve yersiz konuşmalarla başkalarını rahatsız etmemelidir. *MNÖ 7926 < AVP-1*

→ YAZI, ARKADAŞ

Abdalın korkağı taşın büyüğüne sarılır.

KORKU

Korku, olabilecek bir kötülüğün veya kötü oluşumun uyandırdığı sindirici ve heyecan verici duygudur. Korkunun başka türü olan kaygı da yanlış yapma korkusuyla duyulan gerginliktir. İnsanın hayatta en korktuğu şey, canına gelecek zarardır. Çünkü can tatlıdır. İnsan korkuyu kendi yaratır. Sonra "korktuğum başıma geldi" der. Allah korkusu insana çeki düzen veren bir korkudur. Ondan korkmayan kimse kötü olan şeyleri rahatlıkla yapabilir. Tanrı'dan korkan ona sığınır, artık kullardan korkmasına gerek yoktur. Çünkü onu Allah korur. Bazı olması gereken şeyleri korkarak veya aldığımız önlemlerle engelleyemeyiz. Ölüm gibi. Atalarımız korkunun insanı bir yerde aşırılıklardan koruduğu için gözardı etmemek gerektiğini, insana faydası olmayan korkuya da kapılmamak gerektiğini vurgularlar.

Abdalın korkağı taşın büyüğüne sarılır. Hiçbir işi yardım görmeden yapamayan insanlar en ufak bir işte bile büyük bir destek bulmadan o işe girişemezler. *TDK-1 s. 25*

Allah'tan korkmayanın belasından, Allah'tan korkanın bedduasından kork. İçinde Allah korkusu olmayan kimselerden her türlü kötülük beklenir. Allah korkusu taşıyan kimseler de genelde dürüst ve namuslu kimselerdir. Bu yüzden onlara haksızlık edip beddua alanların işi rast gitmez. *TDK-1 s. 40*

Allah'tan korkmayandan korkulur. İçinde Allah korkusu olmayan kimselerde acıma duygusu da yoktur. Bu yüzden onlardan uzak durmak gerekir. *ET 501*

Ateş böceğini görse yangın sanır. Bazı kimseler o kadar korkak yetişmişlerdir ki tehlikesi olmayan bir şeyden bile büyük korku duyarlar. *Ş 28*

Ateşten korkan tütünden sakınır. Bir işten tehlike geleceğinden korkan kişi o işi yapmaya cesaret edemez. *MNÖ 931*

Bin kargaya bir sapan taşı yeter. Korkan kimselerden meydana gelmiş bir topluluğu korkutup kaçırmak için küçük bir müdahale yeterlidir. *VI 336*

Bir korkak bir orduyu bozar. Savaşta veya zorlu bir mücadelede bir grup insanın yapacağı bir işi yaparken birisi korkup, telaşlanırsa, diğerleri de paniğe kapılır. *ÖAA 649 < ET 1184*

Cadıdan korkanın çocuğu olmaz. Aşırı derecede korkak insanlar evlilik hayatında da korkaklıkları yüzünden başarılı olamazlar. Dolayısıyla çocukları da olmaz. *TDK-2 s. 32*

Dirgenden korkan porsuk harman yanında neyler? Bir şeyden zarar gören, canı yanan kimse bir daha o şeyin yanına bile yaklaşmaz. *VI 464*

Dolu tüfek bir adam korkutur, boş tüfek iki adam. Silah öldürücü bir araç olduğu için çok tehlikelidir. Dolu silahı taşıyan kazayla ateş almasından korkar. Öte yandan silah boş bile olsa herkesi korkutmaya yeter. *MTA 1631*

Filden korkmam, lakin zürafadan korkarım. Bazen çok tehlikeli gibi görünen şeyler zararsız, tehlikesiz gibi görünen şeyler de çok tehlikeli olabilirler. *Ş 2709*

Gümbürtüden korkan, kazancı dükkanına girmez. Kavgadan, kargaşalıktan korkan kimseler, Bunlara sebep olan davranışlardan kaçınırlar. *RS s. 197*

Hain adam korkak olur. Kötü niyetli, hain yaradılışlı kimseler kin beslediklerı kimselerle karşı karşıya gelmeye cesaret edemezler. *RS s. 202.*

Herkes başından korkar. Kalabalık bir grubu ilgilendiren bir tehlike söz konusu olduğu zaman herkes önce kendini kurtarmaya çalışır. *MNÖ 4391 < AVP-1*

Hindistan fili sivrisinekten korkar. İnsan korkak bir yapıya sahipse ne kadar güçlü, kuvvetli olursa olsun küçücük bir tehlike karşısında bile korkaklığını belli eder. *RS s. 228*

Horozdan kaçar, kurbanlık koyuna eldivenle yem verir. Bazı insanlar ufak tefek zararsız şeylerden korkar, çekinir. Ama bazen de onlardan daha korkunç ve tehlikeli şeylere korkmadan yaklaşır. *RS s. 229*

İnsanın korktuğu başına gelir. İnsan bir şeyden ne kadar korkar ve sakınırsa o şeyle veya ona benzer şeylerle mutlaka karşılaşır. *RS s. 240 < AR*

İnsanın söylemezinden, suyun şarlamazından korkulur. Sessiz, sakin yapılı insanlar sinirlendiklerinde umulmadık derecede tehlikeli olurlar. Bu yüzden böyle kimseleri sinirlendirecek davranışlardan kaçınmalıyız. *MNÖ 4805 < AVP-1*

İnsanın yere bakanından, hayvanın göğe bakanından kork. Tehlikeli, saldırgan hayvanların başı dik olur. Buna karşılık yere bakan, sakin görünüşlü insanlar genelde sinsi ve kinci olurlar. *RS s. 240*

"İstemem" diyenden korkmalı. Bir şeye karşı isteksiz görünen, kendini naza çeken bazı insanlar aslında o şeyi herkesten çok isterler. Fakat bunu açıkça söylemekten çekinirler. *MNÖ 4823 < AVP-1*

İt itin dişinden korkar. Kötü huylu, kavgacı kimseler, kendileri gibi birine rastladıkları zaman onlarla tartışmaya girmekten kaçınırlar. *MNÖ 4899 < AVP-1*

İt korktuğuna ürer. Saldırgan, geçimsiz, kavgacı kimseler güç yetiremeyeceğini anladıkları birine karşı tehditler savurarak onun gözünü korkutmak isterler. *RS s. 250 < VC*

Kalbine gelen başına gelmesin. İnsan bazen nereden tehlike geleceğini hisseder. Dikkatli olmazsa korktuğu başına gelebilir. *ET 2837*

Kargadan korkan bakla ekmez. Kavga etmekten korkan kişi kavga çıkaracak davranışlarda bulunmamalı. *RS s. 264 < NK*

Katır çiftesinden sakınmalı. Kavga edip başını derde sokmak istemiyorsan hareketlerine dikkat etmelisin. *RS s. 269 < AVP-1*

Kediyi gören sıçan gözlerini yumar. İnsan çok korktuğu, çekindiği birini gördüğü zaman onun farkında değilmiş gibi davranır ve sessizce ordan uzaklaşır. *RS s. 275*

Kork Allah'tan korkmayandan. Allah korkusu olmayanın acıma duygusu da olmaz. Bu yüzden böyle kimselerden uzak durmalıyız. *ÖAA 1856 < ET 2918*

Korkağı fazla sıkıştırma, cesur olur. Ürkek, çekingen kimselerin, nasıl olsa sesi çıkmıyor diye üzerine fazla gidersen, onları saldırgan bir hale getirirsin. *RS s. 394*

Korkağın gözleri çift görür. Korkak kişi korktuğu şeyi abartarak görür. *MTA 9010*

Korkak insan, ölüden sayılır. Korkak insanlar bir tehlike

anında soğukkanlı davranamazlar. Bu da onlara bazen çok pahalıya mal olur. *RS s. 294*

Korkmuş kişiye koyun başı çift görünür. Korkak kimseler korktuklan şeyi göründüğünden daha büyük ve tehlikeli görürler. *MNÖ 5739 < KM 3:126*

Korktuğuna uğradı. İnsan bazı şeylerden ne kadar çok sakınsa da bazen onlardan kaçamaz. *ET 2919*

Korku başa beladır. İnsan bir tehlike anında korkup paniğe kapılırsa tehlike daha da büyük olur. *MTA 1928*

Korku dağları bekletir/aşırır. Bir işten zarar görmekten korkan kimse o işe hiçbir zaman yanaşamaz. *ÖAA 1858 < Ş 2921*

Korku dağları düz/yol eder. 1. Suç olan bir işi yapmaya kalkışan kimse, göreceği cezadan korkarsa o suçu işlemekten vazgeçer. 2. İnsan büyük bir tehlikenin içine düştüğü zaman kurtulmak için olağanüstü çaba sarfeder. *TDK-2 s. 69*

Korku olmayan yerde nizam olmaz. Bir toplumda veya bir iş yerinde insanlan suç işlediğinde cezalandıracak kişiler veya yasalar yoksa böyle yerlerde düzen sağlanamaz ve sık sık huzursuzluk çıkar. *RS s. 295*

Korkulu düşün sonu hayırdır. İnsan düşünde kötü bir duruma düşmüşse, gerçekte iyi olaylar yaşayacağı anlamına gelir. *MTA 6409*

Korkulu rüya/düş görmektense, uyanık yatmak hayırlıdır. Tehlikeli bir işe girmektense, o işten gelecek faydadan vazgeçmek daha yararlıdır. *RS s. 294*

Korkunun ecele faydası yoktur. İnsan kötü bir durumda kalmış ve kurtuluş ümidi yoksa, korkmak ya da üzülmek onu bu durumdan kurtarmaya yetmez. *ÖAA 1860 < VI 386*

Korkuyorsan kediden, niye çıkarsın delikten? Korktuğu halde bir işi yapmaya kalkışan kimse doğacak sonuçlara da katlanmak zorundadır. *MTA 1929*

Koyunu çok olan korkusunu geniş etmeli. Çok malı olan hırsızlardan korkmaz ve önlem almazsa mallarını çaldırabilir. *TDK-2 s. 69*

Kurbağaya bir vurursan iki sıçrar. Çok korkak kişiler en ufak bir müdahaleden bile normal insandan daha çok etkilenir. *MNÖ 5930 < AVP-1*

Kurbağaya "tu" demişler kendini çaya atmış. Olur olmaz her şeyden korkan kimseler, küçük bir harekette bile kaçacak yer ararlar. *RS s. 304 < CÇ*

Kurdu gören bağırır, görmeyen daha çok bağırır. Bir şeyden çok korkan kimse onu abartarak anlatır ve o şeyi görmeyenlerin daha çok korkmasına sebep olur. *MNÖ 5973 < AVP-1*

Kurdu gören "uu" diye bağırır, görmeyen/daha çok bağırır. Tehlikeli olarak bilinen bir şeyle hiç karşılaşmamış kimse o şeyi daha önce görenden daha çok korkar. *MTA 6422*

Kurttan korkan çoban olmaz. Tehlike i bir işe toplu halde girişildiğinde, korkak kimseler en arkaya kalır. *MNÖ 5987 < AVP-1*

Kuş taneden kaçmaz. Kimse kendisinden güçsüz ve küçük birinden korkmaz. *TDK-1 s. 168*

Ne kork, ne korkunu yüreğinden çıkart. Cesur olmak iyi bir şeydir, fakat zarar göreceğini bile bile bir işin üzerine korkmadan gitmek aptallık olur. *MNÖ 6455 < AVP-1*

Ne şeytanı gör, ne lahavle çek. Bir tehlike karşısında çaresiz kalıp dua etmektense o tehlikeli şeyden uzak durmak daha iyidir. *RS s. 330*

Serçeden korkan darı ekmez. Bir şeyinin çalınmasından korkan kimse o şeyi herkesin görebileceği yere koymaz. *Ş 2158*

Sıçan görende parsa dönen kedi, pars görende sıçana döner. Kendinden güçsüz birine karşı cesaretle saldıran kişi kendinden güçlü biriyle karşılaşınca kaçacak yer arar. *MTA 2082*

Sinsi sinsi gezenden kork. Sessiz, sakin gibi görünen bazı insanlar gerçekte çok sinsi olurlar. Bunların ne zaman ne yapacağı belli olmaz. Onun için böyle kimselerden uzak durmalıyız. *MNÖ 7219 < AVP-1*

Soğuk ile soysuzdan kork/sakın. Namussuz, kötü ruhlu bir şekilde yetişmiş kimseler ne kadar tehlikeliyse, kimseyle konuşmayan, insanlardan uzak duran kimselerde ne yapacaklarını bilemediği için oldukça tehlikelidirler. *TDK-1 s. 188*

Sütten ağzı yanan yoğurdu üfleyerek yer. Yaptığı bir işten büyük zarar gören kimse bir daha ona benzer işlere kalkışmaz.

Şimşeği görünen buluttan korkulmaz. Nasıl zarar vereceği belli olan şeylere karşı dikkatli önlem alınırsa onlardan fazla korkmaya gerek kalmaz. *MNÖ 7493 < AVP-1*

Tabancanın dolusu bir kişiyi korkutur, boşu kırk kişiyi. Tabanca boş bile olsa öldürücü bir araç olduğu için insanı korkutmaya yeter. Silahlı birine sataşmaya kimse cesaret edemez. *MNÖ 7511 < AVP-1*

Talebe hocadan, karı kocadan korkmalı. Öğrenci öğretmeninden ne kadar çekinirse o kadar disiplinli olur ve daha iyi yetişir. Aynı şekilde kadın da kocasının kızacağı davranışlardan kaçınırsa daha huzurlu bir yaşam sürerler. *TDK-1 s. 191*

Tanrı'dan korkan kuldan korkmaz. Herşeyin Tann'dan geldiğine inanan kişinin Tann'dan başka hiç kimseden korkusu olmaz. *Ş 1440*

Tavşanın çıkışından, kurdun inişinden korkmalıdır. Korkak kimseler yalnızca çıkardıklan gürültüyle karşısındakini ürkütmeye çalışırlar. Gerçekten tehlikeli olan kimseler ise göründükleri kadar saldırgan olur ve büyük zararlar verirler. *RS s. 383 < AVP-1*

Tütünden korkup ateşe düşer. İnsan bazen ufak zararla atlatacağı bir şeyden korkar, ama kaçayım derken daha tehlikeli bir durumun içine düşebilir. *MNÖ 7776 < AVP-1*

Yakada bağım yok ki çakaldan korkum olsun. Fazla değerli bir malı olmayan kimsenin hırsızdan korkusu olmaz. *MNÖ 8058 < AVP-1*

Yılan vurmuş, alacatıdan (renkli ipten) **korkar.** Kimi insan çok tehlikeli bir şeyden korkmaz, ama ondan daha tehlikesiz bir şeyden korkabilir. *MTA 2209*

Yiğitten korkma, muhannetten kork. Dürüst ve mert kişiler mecbur kalmadıkça kimseye zarar vermezler. Bu yüzden böyle kişilere her zaman güvenebiliriz. Asıl çekinmemiz gerekenler iki yüzlü ve çıkarcı kimselerdir. *ET 3935*

→ YÜREKLİLİK, DENEYİM, TEDBİR

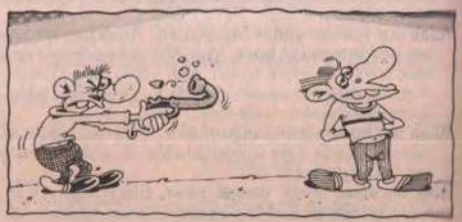

Başkasına fenalık eden kendine etmiş olur.

KÖTÜLÜK

Kötülük, istenmeyen, gereksiz, zararlı ve tehlikeli davranışların tümüne verilen addır. Gurur, kıskançlık, ben

cillik gibi olumsuz kişilik özellikleri kötü insan davranışlarının kaynaklarını oluşturur. Kötülük yapanlar başkalarına geçici bir zarar verseler de davranışlarının asıl zararını kendileri çekerler. Kötülük yapanların zaman zaman pişman olup iyiliğe yöneldikleri görülür. Türkler geleneksel olarak kötülerden uzak durmanın ya da kötülüğe karşı iyilikle karşı koymanın kötülüğe karşı en uygun savunma olacağına inanırlar.

Acı soğan kabuğunu acıtır. Geçimsiz ve sinirli kişiler daha çok kendilerine zarar verirler. *TDK-1 s. 26*

Başkasına fenalık eden kendine etmiş olur. Haksız yere başkalarına kötülük eden insan, zorda kaldığında yardım isteyecek dost bulamaz. *MNÖ 1304 < AVP-1*

Bedduadan korkmayan belasına uğrar. Suçsuz, günahsız kimselere kötülük etmekten çekinmeyen kişi onların bedduasını alır ve hak ettiği cezayı mutlaka bulur.

Biberciden sor kırlangıcın zararlarını. Bir kişinin iyi mi kötü mü olduğunu en iyi onunla dostluk edenler bilir. *Ş 1319* → **Kırlangıcın**

Bir fit bin büyü yerini tutar. Suçsuz yere iftiranın vereceği zarar çok sayıda büyünün vereceği zarardan daha fazladır. *ÖAA 634 < ET 1178*

Cenabetten keramet umulmaz. Kötü, uğursuz kişilerden kimseye hayır gelmez. *TDK-1 s. 76*

Çalınır çalanın kapısı. Başkalarına kötülük eden, başkalarından kötülük görür. *RS s. 108*

Diken olup ayağa sokulacağına gül ol da yakaya tak. Kötülük edip herkesin nefretini kazanacağına, iyilik et herkesin sevgisini kazan. *TDK-1 s. 94*

Eğri ağaç doğrulur, ama eğri insan doğrulmaz. Yanlış bir iş düzeltilebilir. Fakat kusurlu insanı yola getirmek zordur. *MTA 6180*

Eğriden doğru olmaz. 1. Görgüsüz, kötü huylu aileden iyi huylu ve temiz kalpli kişiler yetişmez. 2. Görgüsüz, kötü huylu kişiye ne yaparsan yap huyunu değiştirmez. *MTA 6182*

El gözü tekin değildir. Kişi herkese her konuda güvenmelidir. Çünkü kimden iyilik, kimden kötülük geleceği bilinmez. *RS s. 158*

El oğlu adamı gözüyle yer. Hemen hemen her insanın çevresinde onu çekemeyen, kötü durumda olduklarını görmek isteyen birileri bulunabilir. *RS s. 163 < AVP-1*

Elin gözü deveyi çömleğe, insanı mezara sokar. Bazı insanlar çevresindeki kimselerin kötü durumda kalmalarından mutluluk duyarlar. *RS s. 160*

Elin gözü/Göz taşı eritir. Başkalarını çekemeyen kıskanç kişiler kimsenin kendilerinden iyi durumda olmalarını istemezler. *RS s. 160*

Fena insan kömüre benzer, ya yanar, ya kararır. Kötü niyetli kişinin her düşüncesinde bir kötülük vardır. Böyle kimseler her yerde kendilerini belli ederler. *TDK-1 s. 121*

Fena insandan ne iyilik beklersin. Kötü kalpli kişilerden yararlı bir davranış beklenmez. *MTA 6203*

Fenadan fena var. Bir şey veya bir kişi ne kadar kötü olsa da onlardan daha kötüsü mutlaka çıkar. *MNÖ 3569 < AVP-1*

Haramzade dalaştırır helalzade barıştırır. Kötü niyetli kimseler başkalarını birbirine düşürür. iyi kalpli kimseler ise barışmaları için arabuluculuk yapar. *MTA 1760*

Hayırsız adamdan taş evla. Hiç kimseye yaran dokunmayan, herkesin kötülüğünü isteyen kişileri toplumda kimse sevmez. *MNÖ 4165 < AVP-1*

İtin uluyanı uğursuz olur. Geçimsiz, ağzı bozuk kişilerden uzak durmak gerekir. Çünkü böyle kimseler insana her zaman bela getirir. *TDK-1 s. 146*

Kanma kötünün sözüne, bilse iyisini söyler. Kötü karakterli insanların sözüne güvenilmez, onların aklı fikri kötü şeylerdedir.

Kem göz taşı eritir. Herkesi kıskanan, hep kendisinin iyi olmasını isteyen kişilerden her zaman uğursuzluk gelir. *RS s. 276*

Kem söz kem akçe sahibinindir. İftira, kötülük dolu sözlerle, sahte kullanılmayan parayı kimse kabul etmez, gene sahibinde kalır.

Kemlikle mertlik olmaz. Kötülükle, kalleşlikle dürüst ve mert bir kişilik kazanılmaz. *RS s. 276*

Kimsenin kötülüğü kimseye bulaşmaz. Kötü yaradılışlı insanlara kimse yakınlık göstermez. *Ş 3131*

Kötü adamın zemmi medih yerine geçer. Dostluk ettiğin kimselerin kötü huylarını gördüğün zaman o kişilerle dostluğunu hemen kes. *RS s. 301*

Kötü karı, kötü komşu, kötü at; birini boşa, birini boşla, birini sat. Kötü huylu kişilere hiçbir konuda güvenmemeli; çünkü onlar sürekli birilerine kötülük etmek için uğraşırlar. Bu yüzden de ömür boyu başları dertten kurtulmaz. *MTA 1947*

Kötü söz kalp akça sahibinindir. Kötü sözü ve sahte parayı kimse kabul etmez. Sonunçta yine sahibine kalır. *Ş 3172* → **Kem**

Kötüden iyilik beklenmez. İçi kötülük dolu kimseler hiçbir zaman insanlığa yararlı davranışlarda bulunmazlar. *RS 301 < AVP-1*

Kötülerin başı dertten kurtulmaz. Kötü huylu insanlar kimseyle geçinemez, bu yüzden de sık sık başları belaya girer.

Kötülerin sözü ölümünden güçtür. Kötülük toplumun hoşlanmadığı en kötü huydur. Bu yüzden kötü huylu kimseler er ya da geç yakalanır ve hakettikleri cezayı görürler. *RS s. 301*

Kötülük bir kızıl gömlektir, ya yeninden ya yakasından çıkar. Kötü huylu kişilere toplumda nefret ve kin, iyi huylu kişilere ise saygı ve sevgi gösterilir. *MNÖ 5882 < AVP-1*

Kötülük eden iyilik beklememelidir. Başkalarına kötülük eden onlardan iyilik beklememelidir. *RS s. 302*

Kötülük eden nedamet biçer. Başkalarına kötülük eden bir gün mutlaka yaptıklarına pişman olur. *MTA 1951*

Kötülük eken pişmanlık biçer. Sürekli çevresine kötülük saçan, başkalarına iftira eden insanlar bir gün yaptıklarını cezasını fazlasıyla öderler. *MNÖ 5884 < AVP-1*

Kötülük kalır, iyilik unutulur. İnsan birisinden bir kötülük gördükten sonra aynı kişiden göreceği iyilikleri unutur, ama önceki kötülüğü unutmaz.

Kötünün kendi belası kendine yeter. Kötü karakterli insanlar, başları derde girdiği zaman kimseden yardım görmezler. *ET 3178*

Kötüye iyilik etmek, iyiye kötülük etmek gibidir. Suçsuz, günahsız kimselere kötülük etmek nasıl doğru bir davranış değilse, kötü huylu, iyiliğin değerini bilmeyen kimselere iyilik etmek de doğru değildir. *RS s. 302*

Kötüye yapılan iyilikten köpeğe atılan kemik daha hayırlıdır. İçi kötülük dolu insana ne kadar iyilik yaparsan yap kıymetini bilmez, yine huyunu değiştirmez. Oysa köpeğe bir kemik verdiğin zaman sadakatle karşılık verir. *RS s. 302*

Nazar insanı mezara, hayvanı kazana sokar. Her insanın çevresinde kıskanç ve kötü niyetli birileri mutlaka bulunur. Böyle kimselerin nazarı insana her türlü uğursuzluk getirebilir. *TDK-2 s. 73*

Nazar taş çatlatır. Nazardan herkes sakınmalı. Çünkü nazar insana her türlü uğursuzluğu getirebilir. *TDK -1 s. 173*

Sarımsağı gelin etmişler, kırk gün kokusu çıkmamış. Bir topluluğa yeni katılmış birinin nasıl bir yapıya sahip olduğu hemen belli olmaz. Zamanla nasıl biri olduğu ortaya çıkar. *ÖAA 2225 < Ş 2273*

Senden yumurta alan sarısını bulamaz. Kötü huylu kimselerle dostluk eden mutlaka onlardan bir zarar görür. *MTA 2074*

Şerrin azı da çoktur. Kötülük az da olsa getireceği bela yine büyük olur.

Uğursuzun yüzüne bakma, kırk gün işin rast gitmez. Gittiği her yere uğursuzluk getiren kimselerle dostluk etme, yoksa işlerin rast gitmez. *MNÖ 7806 < AVP-1*

Yaramaz adam pazar bozar, iyi adam pazar yapar. Geçimsiz, kötü karakterli insanlar gittikleri her yerde huzursuzluk çıkarırlar; ağırbaşlı, iyi huylu insanlar daima yapıcı olurlar. *Ş 3788*

Yaramaz yarasız olmaz. Kötü huylu, saldırgan kişilerin başları dertten kurtulmaz.

Yılanın akına da lanet, karasına da. Kötü huylu kişi kültürlü, soylu biriyse de, cahil işe yaramaz biriyse de böyle kişilerden her zaman uzak durmak gerekir. *MTA 2211*

Yuvasını yıkmadıkça yılanın kökü kesilmez. Kötü niyetli, kalleş, ahlâksız kişileri birlik olup cezalandırmazsak onlarla baş edemeyiz. *RS s. 425*

Yüzsüzün yüzü gülmez. Herkesle takışan, görgüsüz kimselerin işi rast gitmez. *MTA 6691*

Zemimin zemmi meth yerine geçer. Kötü huylu kişilerin davranışlan kendilerine göre övünülecek davranışlardır. *RS s. 430*

→ İFTİRA, ZULÜM

Kumarda kazanan aşkta kaybeder.

KUMAR

Kumar, para üzerine oynanan talih oyunudur. İnsanlar kazanma, üstün gelme gibi duyguları tatmak için kumar oynarlar. Kumarda her zaman kazanılmaz. Çoğunlukla da kaybedilir. Fakat kaybettikçe kişi daha hırslanır ve battıkça batar, sonunda felak :e sürüklenir. Pişmanlık dönüşsüz noktada yararsız olur. Kumar, geleneklerimizde olumsuz bir değer, gereksiz bir risk olarak görülür.

İçki öldürür, kumar söndürür. Aşın içki insana bir sürü felaket getirir. Bunların çoğu da ölümle sonuçlanır. Aynı şekilde kumara düşkün insanların sonu da sefalettir.

Kumar felâkettir. Kumar, insana her şeyini kaybettirdiği gibi bunalıma sürükleyip daha kötü sonuçlar da getirebilir.

Kumar parasıyla cami yapılmaz. Kumardan elde edilen parayla hayırlı işler yapılmaz. *MNÖ 5920 < AVP-1*

Kumarbazın iki yakası bir araya gelmez. Kumar alışkanlığı olan insanlar borç ve sıkıntıdan kurtulamazlar. *MNÖ 5922 < AVP-1*

Kumarbazın sermayesi küfürdür. 1. Kumar dinin hükümlerin eters düşer, 2. Kumara düşkün kimseler kumarda kaybettikçe küfreder ve sağa sola saşarlar. Bu yüzden onlar ın en iyi bildikleri şey küfür ve kavgadır. *MNÖ 5923 < AVP-1*

Kumarbazlığın sonu sefalettir/nedamettir. Kumar alışkanlığı olan insan eninde sonunda her şeyini kaybeder ve yokluk içine düşer. *MNÖ 5924 < AVP-1*

Kumarda kazanan aşkta kaybeder. Kumara düşkün olan insanlar mutlu bir evlilik sürdüremezler. Bu yüzden kadınlar kumarbaz erkekleri sevmezler. *MNÖ 5921 < AVP-1*

Kumarda üten de uyumamış, ütülen de. Kumar gibi kötü alışkanlığı olan kimse, kazandığı zaman "Acaba yann kaybeder miyim?" diye uyumaz. Kaybeden de, ertesi gün "Kazanacak mıyım?" diye uyuyamaz. *RS s. 304*

Oyun oynamaktan maksat yenmektir. Kumar oynayan kişi kazandıkça kumara daha çok bağlanır. *RS s. 339*

→ TEHLİKE, TEDBİR.

Aslan yatağında tilki nice kuyruk sallar

KURNAZLIK

Kurnazlık, kolay kanmama, başkalarını kandırma ve ufak tefek oyunlarla amaca ulaşma işine denir. Kurnazlık bazı durumlarda gerekli olabilir, ama başkalarına zarar veren kurnazlıklar toplumda hoş karşıllanmaz. Böyle kişilerin oyunları bir gün mutlaka ortaya çıkar ve toplumda güvenilmez olurlar. Kurnazlık bir zekâ göstergesidir. Kurnaz kişiler çaba göstermeden amacına ulaşırlar. Onun için de elde ettiklerinin değerini pek bilmezler. Türk toplumunda yaratıcı pratik zekânın hayli geliştiği söylenebilir.

Akıllı sözünü akılsıza söyletir. Açıkgöz, kumaz insanlar işlerini yürütmek için, bilgisiz saf kimseleri kullanırlar. *MNÖ 311 < AVP-1*

Al ile arslan tutulur, güç ile sıçan/gücüğen tutulmaz./Al arslan tutar, güç sıçan tutmaz. İnsan kurnazlıkla başanlması güç olan işleri başarabilir. Kurnazlık isteyen işler kaba kuvvetle başarılamaz. *ÖAA 227 < VI 332*

Anası kurnaz/usta yufka yapar, oğlu tetik / çocuk usta çift (çift) kapar. Uyanık, açıkgöz kimseler başkalarının yaptığı işlerden ne yapar eder kendisine pay çıkanr. *MNÖ 583 < MK 3:33*

Aslan yatağında tilki nice kuyruk sallar. Akıllı, kurnaz kimseler kendisinden güçlü kimselerin elinden kumazlığı sayesinde kolayca kurtulur hatta onlarla dalga bile geçerler. *MNÖ 758 < AVP-1*

Aslanlar kazanır, tilkiler yer. Güçlü kuvvetli kimseler güçleri sayesinde istediklerini elde eder, fakat çevrelerinde açık göz, kurnaz kimseler varsa elde ettiklerini onlara kaptırır. *TDK-1 s. 47*

At mizacı al mizacı. Başkalanyla iyi geçinmek için herkesin huyunagöre uyum sağlamayı bilmek gerekir. *Ş 42*

Avcı kediye kurnaz fare. Kurnaz, uyanık kimseler kolay kolay hiçbir tuzağa düşmezler. *MNÖ 948 < AVP-1*

Avcı ne kadar al (hile) bilse, ayı o kadar yol bilir. İnsan birisini yenmek için türlü türlü planlar kurar, ama karşısındaki kurnaz biriyse ne yapar eder onun kurduğu pusulardan kurtulur. *ÖAA 423 < KM 1:63,1:332*

Ayyar tilki art ayağından tutulur./Zeyrek kuş iki ayağından tutulur. Kurnazlıkla açık gözlülükle geçinen kimlerin bir gün foyası meydana çıkar o zaman güç durumda kalırlar. *ÖAA 451 < AVP-1*

Bir ipte iki maymun oynamaz. Bir zorluktan, bir mücadeleden başarıyla çıkmak için yeterli güce sahip kişi akıllı ve kurnaz olmak zorundadır. *TDK-1 s. 66*

Çok kuvvetli olmayan çok çevik olmak gerek. Gücü,

kuvveti yerinde olmayan kurnaz olmayı da beceremiyorsa istediklerini elde etmesi çok güçtür. *MNÖ 2234 < AVP-1*

Deve halvet, tilki bey. İnsan ne kadar güçlü olursa olsun aklını kullanmayı bilmiyorsa kimse ona itibar göstermez. Ama akıllı ve kurnaz kişi istediğini elde etmenin mutlaka bir yolunu bulur.

Eli ile hamur ovalar, gözü ile dana kovalar. Açıkgöz ve kurnaz kişi ne kadar meşgul olsa da çevresinde olup bitenleri kaçırmaz. *MTA 1681*

Fettan insanın sözünden ziyade gözüne bakmalı. Kurnaz, sinsi kimseler kendilerini konuşmalarıyla dürüst göstermeye çalışır. Fakat bakışlarından niyetlerinin ne olduğunu anlamak mümkündür. *MNÖ 3578 < AVP-1*

İki cambaz bir ipte oynamaz. İki kurnaz insan aynı işte barınamaz, ikisi de birbirini saf dışı etmek için uğraşır.

İpe un serdi kurnaz. Açıkgöz, kurnaz ve cimri kimseler kendilerinden bir şey istendiğinde vermek istemiyorlarsa ne yapar eder vermemek için bir bahane bulurlar. *MNÖ 4812 < AVP-1*

Kaldırıp kendini denize atar, topuğunu bile ıslatmaz. Bazı kimseler güçlü ve cesur olurlar ama kurnaz olmadıklan için cesaretle girıştikleri işten çoğu zaman eli boş dönerler. *MNÖ 5031 < AVP-1*

Karda gezer de izini belli etmez. Bazı insanlar o kadar turnaz ve çeviktir ki, yaptıkları işi çoğu zaman kimseye sezdirmezler. *Ş 2732*

Kayseriliye eşek boyamasını öğretir. Bazı kimseler öylesine kurnaz olurlar ki en akıllıyım diyen kişileri bile kolayca alt edebilirler. *MNÖ 5247 < AVP-1*

Kedi gibi nereden atsan dört ayak üstüne düşer. Kurnaz kişi yaptığı işten mutlaka elde edilebilecek en iyi sonucu elde eder. *RS s. 274 < AB*

Kurnaz kedi pençesini göstermez. Kurnaz kişi mücadeleye girdiği zaman rakibine ne ile saldıracağını belli etmez.

Sen giderken ben geliyordum. Kurnaz kişi kurnazlık edip karşısındakini aldatmaya çalışırken bazen aldatmaya çalıştığı kişi kendisinden kurnaz çıkar. *MTA 6544*

Şeker parayı cepten çeker. Açıkgöz, kurnaz kimseler, faydalanmak istedikleri kimseyi konuşmalarıyla ve davranışlarıyla ikna etmeyi çok iyi becerirler.

Tilki ne kadar çevik ise bir gün boğazı ele verir. Kişi ne kadar kurnaz olursa olsun, açık gözlülüğü yüzünden bir gün foyası meydana çıkar. *VI 619*

Tilkinin dönüp (gezip, dolaşıp) geleceği yer, kürkçü dükkânıdır. İnsan ne kadar kurnaz olursa olsun eninde sonunda kendini layık olduğu yerde bulur. *OAA 2419 < Ş 1456*

Tilkinin kurnazı sınırda gezer. Kurnaz, açıkgöz kimseler daima zorda kaldıkları zaman kendilerini gizleyebilecek yerlere yakın yerlerde işlerini yürütürler. *MNÖ 7702 < AVP-1*

Tilki tilkiliğini bildirinceye kadar post elden gider. Her şey olup bittikten sonra kurnazlığa kalkışmak hiçbir yarar getirmez. *RS s. 389*

Yavuz hırsız ev sahibini bastırır. Kurnaz ve açıkgöz kişi hata yapsa bile kendini suçsuz göstermeyi başarır.

Zeyrek kuş iki ayağından tutulur. Her işini kurnazlık ve hile ile yürüten kişi bir süre sonra yakayı ele verir. *OAA 2099*

→ ALDATMA

Bu kadar kusur kadı kızında da bulunur.

KUSUR

Kusur, noksanlık, mükemmel olmama, herhangi bir şeydeki eksiklik, sakatlık, yersiz davranış, hata veya suç anlamında kullanılır. Mükemmel insan yoktur. Hepimizin değişik kusurları vardır. önemli olan bu kusurlardan kurtulmak için çaba göstermek, aynı hatayı üst üste yapmamaktır. Hiç kimseye kusursuzluk yakıştırmamalıdır. Çünkü insan her an hata yapabilir. Hata insana, kusursuzluk ise Allah'a mahsustur. Türk toplumunda kusuru olan kişilere karşı temkinli davranılması istenir.

Adam odur ki aynı hatayı iki defa yapmaz. Akıllı, becerikli kimseler kolay kolay hata yapmazlar; yapsalar bile aynı hataya ikinci kez düşmezler.

Allah'ın kusurlu kulundan korkmalı. Elinden hiçbir iş gelmeyen, yeteneksiz yaradılışlı kimselere hiçbir işte güvenilmez.

Allahümme pirden, kendini sakın kelinen körden, topal da geliyor çekil yoldan. Kötü huylu, ahlâksız, sahtekâr kimselerle arkadaşlık etme. Byle kimselerin bulunduğu yerlerden de uzak dur. *TDK-1 s. 40*

Armudun sapı var üzümün/kirazın çöpü (var). Kusursuz insan yoktur. Küçük de olsa herkesin mutlaka bir kusuru vardır. *Ş 129*

Arpa samanıyla, kömür dumanıyla. Bazı şeyleri kusurlarıyla hatalarıyla daha iyi tanırız. *ÖAA 339*

"Atım tepmez, itim kapmaz"deme. Atın tepmezi, itin kapmazı olmaz. Çok güvendiğimiz şeylerin veya kimselerin bile bilmediğimiz bir kusuru olabilir. Onun için hiçbir zaman tedbiri elden bırakmamalıyız. *ÖAA 396 < AVP-1* → İt ısırmaz

Ayağı yere yakın olandan kork. Kendini beğenmiş kimselerin dostluğuna güvenilmez. *TDK-1 s. 53*

Azası noksan olanın kazası eksik olmaz. Anlayışı kıt yeteneksiz sakar kimselerin yaptıklan her işte mutlaka bir kusur bulunur. *TDK-1 s. 54*

Bacağı bodur, Allah'ın belası odur. Bir insanın belirli bir kusuru varsa bundan kendisi de rahatsız olur başkaları da. *TDK-1 s. 56*

Bacağı kısadan, sakalı köseden sakınmalı. Bazı özellikler insanın bütün kusurlarını göstermeye yeter. *TDK-1 s. 56*

Beygir dört ayak üstünde, o da kösteklenir. Kusursuz gibi görünen şeylerin ufak da olsa mutlaka bir hatası bulunur. *MTA 6022*

Bin yarımdan bir bütün iyidir. Bir şeyin fazlası değil kusursuz olanı daha değerlidir. *RS s. 85*

Bir sürçen atın başı kesilmez/ayağını kesmezler. Yetenekli, yararlı kimseler de bazen hata yapar. Ama bu onların işe yaramaz olduklarını göstermez. *VI 428*

Bu/O kadar kusur kadı kızında da bulunur. Hep iyi yönleriyle bildiğimiz kişilerin de bazen ufak tefek kusurları olabilir. Ama onları yine de hoş görmeliyiz. *Ş 1290*

Eğri ağaçsız orman olmaz. Bir toplumdan kötü, işe yaramaz kimseler de çıkabilir. Ama bu bütün toplumun öyle olduğu anlamına gelmez. *MNÖ 2998 < AVP-1*

Eksikliye sohbet haram. Anlayışı kıt kimselerle konuşup, tartış-

manın hiç bir yaran olmaz. *TDK-1 s. 105*

Eşeğin anırmazı olmaz. Akılsız, anlayışı kıt kimseler bilmedikleri halde her konuda söz söyleyerek çevresindekileri rahatsız ederler. *Ş 421*

Et kemiksiz, üzüm çöpsüz olmaz. Bazı şeyler veya kimseler hatalı özellikleriyle tanınırlar. *TDK-1 s. 118*

Gül dikensiz olmaz. Çok hoşlandığımız şeylerin de bir kusuru olabilir. Ama o şeyleri gerçekten arzuluyorsak bu kusurlarını hoş görmeliyiz. *VI 99*

Günahsız adam olmaz. İnsan yaşamında mutlaka bir takım hatalar yapar. Bu hataların içinde ahlâk kurallarına uymayan bir davranış da bulunabilir. *RS s. 197*

Hata yapmak insana mahsustur. Bir şeyi doğru yapmak veya yanlış yapmak canlılar içinde yalnızca insana ait özelliklerdir.

Hatasız bir an yoktur. Hiç bir kimse ömür boyu bir tek hata bile yapmadan yaşayamaz. *MNÖ 4130 < AVP-1*

Hatasız kul olmaz. Her insanın mutlaka bir kusuru bulunur. *ÖAA 1376 < Ş 1782, ET 1783*

Her adam kendi ayıbını bilmez. Hata yapan insan çok olur, ama hatasını kabul eden pek azdır.

Her alimin bir hatası vardır. İnsanın bilgili ve kültürlü olması onun hiç kusuru olmayan biri olduğu anlamına gelmez. Mutlaka onun da ufak bir kusuru vardır. *RS s. 213*

Her güzelin bir kusuru/huyu vardır. Göze hoş görünen şeylerde bile dikkatle incelersek, bir kusur bulabiliriz. *ÖAA 1411 < ET 3713*

Her üzümün dibinde çöpü vardır. Bir şeyin kusursuzunu bulmak çok zordur.

Herkes/Kimse kendi ayıbını bilmez/görmez. Herkes hata yapar, ama kimse hatasını kabul etmek istemez. *ÖAA 1440 < ET 3682*

Hımhımla burunsuz, birbirinden uğursuz. Görgüsüz, cahil ve kötü huylu kişiler ancak kendi huylarından olan kişilerle arkadaşlık ederler. *Ş 1802*

Hiç üzüm yoktur ki dibinde çöpü olmaya. Dünyada kusuru olmayan hiç kimse yoktur. *VI 532*

İmam bile okurken yanılır. Bir işin en iyisini bilen kimse bile o işi yaparken hata yapabilir.

İnsan beşer, kuldur bazen şaşar. İnsan kusursuz olmaya, her şeyin en iyisini yapmaya ne kadar özen göstersе de şaşınp hata yapabilir. Bu yüzden başkalarının kusurlarına karşı hoşgörü sahibi olmalıdır. *ÖAA 1537, MNÖ 4750 < AVP-1*

İnsan hatasız olamaz. Hiç kusuru olmayan insan yoktur. *Ş 618*

"İt ısırmaz, at tepmez" deme. Sinirli, saldırgan kimselerin sessiz sakin görünüşüne aldanmamalıyız. *MNÖ 4892* → **Atım**

Kel olan inat olur. Çok hata yapan kimseler inatçı olurlar. *RS s. 276*

Kel mi yanından kaç; kör mü değneğinden kaç. Sık sık hata yapan, sakar kimselerden uzak durmalıyız. Böyle kimselerden zarar gelebilir. *RS s. 276*

Kendini sakın topalla körden. Kötü bir huyu olan kimselerden uzak durmalıyız. *RS s. 278*

Kısa ile kösenin dini, imanı olmaz. Açgözlü, çıkarcı ve sahtekâr kişilerde acıma duygusu olmaz. Onlar sadece çıkarlarını düşünürler. *RS s. 283*

Kimse "Gözün üstünde kaşın var" demesin. İnsanda kusur arayan çok olur. Bu yüzden kimse kusurunu belli etmez, hata yapmamaya çalışır. *RS s. 288*

Körün gözünden, topalın dizinden sakın. Kötü huylu, sahtekâr kişilerin dostluklarına güven olmaz. Böyle insanlardan uzak durmak gerekir. *RS s. 300*

Kösenin sözüne, sakalı bittikten sonra inanmalı. Kötü alışkanlıkları olan bir kişi bu alışkanlıklarını sürdürdüğü sürece kimse ona yakınlık göstermez. *RS s. 301*

Kul hatasız/kusursuz olmaz. Her insanın mutlaka bir kusuru vardır. *MNÖ 5907 < AVP-1*

Kusursuz bir Allah. Kusursuz olan tek varlık Tanrı'dır. *RS s. 308*

Kusursuz güzel olmaz. Göze güzel görünen şeyleri dikkatli incelersek ufak da olsa bir kusur bulabiliriz. *MNÖ 6014*

Sakın kendini aksakla körden. Kötü bir huyunu gördüğümüz kimselerle fazla samimi olmamalıyız. *MNÖ 7014*

Sarığımda leke var, onda yoktur. İnsan birini veya bir şeyi çok beğenirse onu kusursuz göstermeye çalışır. *MNÖ 7067 < AVP-1*

Şaşı biri iki görür. Cahil anlama yeteneği az olan kimseler gördükleri veya duydukları pek çok şeyi yanlış yorumlar. *MNÖ 7450 < AVP-1*

Şaşmaz atıcı olmaz, yanılmaz bilge olmaz. Bir konu üzerinde uzman sayılan kimseler bile bazen yaptıkları işte hataya düşebilirler. *MNÖ 7453 < KM 3:59*

Şaşmaz atıcı yağmur, yanılmaz bilge yankı. Yaptığı iş kusursuz olan, yalnızca bir takım doğa olaylarıdır. *KM 3:379*

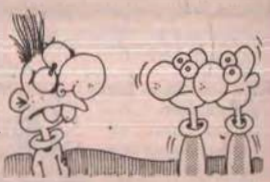

Tanrı nişanlandığından kork. Tanrı birini kusurlu yaratmışsa, mutlaka bunun bir sebebi vardır. *VI 634*

Üzüm çöpsüz olmaz. Bazı şeylerin kusuru o şeylerin doğal özelliğidir. *Ş 923*

Üzümün çöpü var, armudun sapı var. Bazı şeyleri kusurlarıyla tanırız. *Ş 924*

Üzüm çöpü ile, et kemiği ile satılır. Bazı şeylerde öyle kusurlar vardır ki, o kusurlar olmazsa o şeylerin özelliği kalmaz. *TDK-2 s. 85*

Yanılmaz bir Allah. Hata yapmayan yalnızca Tanrı'dır.

Yanlış hesap Bağdat'tan döner. Bir işi yaparken bir hata yaparsak ve bunun farkında olmazsak, ilerde o hata mutlaka karşımıza çıkar. *Ş 3855*

→ SIKINTI, ELEŞTİRİ, AŞAĞILAMA

Keçinin uyuzu çeşmenin başından/pınarın gözünden içer suyunu.

LAYIK OLMA

Layık olma, hak etme, müstahak olma, insanın emeği karşılığı olana hak kazanması demektir. Kişi kendini

yaptığı, kendisinden beklenen işe vererek en iyisini ortaya koyarsa er geç çabasının ödülünü alacaktır. Türk toplumunda geleneksel görüş, adaletin er geç tecelli edeceği ve iyilik edenin iyilik, kötülük edenin ise kötülük bulacağı yönündedir. Günlük hayatta sıkça rastlanan örnekleriyle layık olmayanın eline şans eseri düşen nimetlerin yanında hakedenlerin haklarını alamayışlarını kaderin bir cilvesi olarak yorumlarız.

Adam olmayana adamlık, köpek yüzüne gülsuyu dökmek gibidir. Kötü karakterli kişilerden dürüst, namuslu, iyi huylu insanların gösterdiği davranışlar ve işler beklenmez. *RS s. 18 < AVP-1*

Ahlatın iyisini dağların ayıları yer. Bazen insanlar layık olmadıkları durumlarla karşılaşabilirler. *MNÖ 254 < AVP-1*

Ahmağa yüz, abdala söz vermeye gelmez. Aptal, ahmak kişilere yüz verirseniz başınızdan ayrılmazlar. Dilenci, yüzsüz kimselere söz verirseniz her gördükleri yerde söz verdiğiniz şeyi isterler. *ÖAA 144*

Alet işler, el övünür. Bir işte kullanılan malzeme kaliteli olursa hem iş sağlam olur, hem de işi yapanı başarılı kılar. *ÖAA 217 < VI 322*

Allah deveye kanat verseydi damı taşı dağıtırdı. Allah herkese layık gördüğü şeyleri verir. *MNÖ 420 < AVP-1*

Armudun iyisini ayılar yer. Güzel, değerli şeylere çoğu zaman ona layık olmayan değersiz kimseler sahip olur. *ÖAA 332 < Ş 128*

Arsıza yüz verince astar da ister. Görgüsüz, utanmaz kimselere bir şey verdiğin zaman daha fazlasını isterler. *MNÖ 628 < AVP-1*

Aşı pişiren yağ olur, gelinin yüzü ağ olur. Yapılan işin malzemesi ne kadar iyi olursa iş de o kadar iyi olur ve işi yapanı sevindirir. *ÖAA 362 < AVP-1*

At elin saltanat kelin. Bazen kullanmasını bilmeyenlerin eline imkanlar geçerken kullanabilecek olanlar bu imkanı bulamaz. *RS s. 56 < HK*

At elin, torba emanet, bizim dahdahımız var. *RS s. 56*

Ata kamçı, eşeğe çıldır. Herkes yaptığı işe göre hakettiğini alır. *MNÖ 869 < AVP-1*

Attan düşene tımar, deveden düşene mezar gerektir. Dürüst iyi huylu kişiler hiç kimseye isteyerek zarar vermezler; verseler bile etkileri çabuk atlatılır. Ama düzenbaz, kötü huylu kimselerin verdikleri zaman altından kolay kolay kalkılmaz. *Ş 23*

Bağına erik, evine yörük koyma. Layık olmayan insanlarla mümkün olduğu kadar işbirliğine girme. *MNÖ 1135 < AVP-1*

Belasını ben çektim, safasını el sürdü. Öyle insanlar vardır ki büyük çabalarla bir işi tamamlar, ama şanssızlık sonucu bunun faydalarını hiç layık olmadıkları halde başkaları görür. *ET 1091*

Ben çekeyim cefayı, eller sürsün safayı. Fakir dar gelirli kimselerin ömrü geçim sıkıntısı içinde geçer. Buna karşılık zengin, mal mülk sahibi kimseler rahat ve mutlu bir yaşam sürerler. *MNÖÖ 1352 < AVP-1*

"Beyim" dedikçe azıttı. Görgüsüz, utanmaz kimselere saygı gösterildiği zaman kendimerini çok güçlü ve üstün hissederler. *ET 1087*

Biri eker, biri biçer. Bir işten elde edilecek ürünü o işi yapan değil yaptıran alır. *Ş 1209*

Boyuna bakmadan, söze karışır. Bazı insanlar kendi gücüne ve yeteneklerine bakmadan her işe karışır. *MNÖ 1778*

Cefayı biz çektik, safayı kasap Kodoş. Öyle insanlar vardır ki büyük çabalarla bir işi tamamlar, ama şanssızlık sonucu bunun faydalarını hiç layık olmadıkları halde başkaları görür. *MNÖ 1947 < AVP-1*

Çingeneden şah olsa, evvela babasını keser. Kullanmasını bilmeyenlere güç, kudret verilirse topluma zarar verecek şekilde kullanabilir. *RS s. 113 < CU*

Çingeneyi paşa yapmışlar, "Şu ağaçlardan ne güzel kasnak olur" demiş. Bilgisiz ve cahil insanlara hakları olmayan imkanlar verilirse, bu imkanları gereksiz yere harcar tüketir. *RS s. 114*

Çok yüz buldu, arsız oldu. Bazı kimseler o kadar ağırbaşlı ve terbiyeli olduklarından halde yüz verildikleri zaman utanmaz, terbiyesiz bir hal alırlar. *MNÖ 2257 < AVP-1*

Davulu biz çal ık, parsayı başkası topladı. İnsan bazen bir işte çalışır çabalar bir şeyler üretir, ama ürettiği şeylerden başkaları yararlanır.

Dilenciye selam verilmez. Dilenciler insanlar her gördükleri insandan birşeyler isterler. Hele bir de yakınlık gösterilirse, istediklerini almadan bırakmazlar.

El yağını yedi, biz ayranını içtik. İşini bilen insanlar imkanlardan en iyi şekilde faydalanmasını bilirken, işbilmez kişiler bu imkanların artıklarıyla yetinmek zorunda kalırlar. *RS s. 164 < AR*

Elmanın iyisini ayılar yer. İyi ve güzel şeyler bazen değerini bilmeyenlerin eline geçebilir. *RS s. 163 < VC*

Eşeğe/Katıra "Cilve yap" demişler, çifte/tekme atmış. Kaba, görgüsüz kimselerin, başkalarının hoşuna gideceğini zannederek yaptıkları davranışlar kıncı ve üzücü olur. *ÖAA 1152*

Eşeğe "Marifetini göster" demişler, yıkılıp ağnamış. Cahil, görgüsüz kimseler en iyi yapabildikleri şeyin ne olduğu sorulduğunda kaba ve terbiyesiz davranışlarda bulunur. *MNÖ 3370*

Eşek hoşaftan ne anlar? Görgüsüz cahil kimseler bilgi ve beceriyle yapılan işlerin değerini bilmezler. *MNÖ 3359*

Eşek reyhan koklamaz. İnsanların bir kısmı anlayamadıkları için iyi ve güzelin değerini bilemezler. *RS s. 173*

Gelinin işi kötüdür, yüzüne ağartan ütüdür. Herkes yaptıklarıyla değerlendirilir, istenmeden olsa bile. *MTA 1715*

Halayıktan kadın olan turnayı deler taşla, köleden meyzin olan minareyi yıkar sesle. Bir üst sosyal konuma yükselen veya ırmkana kavuşan bazı insanlar bu durumla hazırlıklı olmadıkları için uyum sağlayamazlar ve aşınya kaçarlar. *Ş 1787*

Harmanı biz dövdük, mahsulü başkaları aldı. İnsan bazen bir işte emek sarfeder karşılığında pek bir şey elde edemez, ama başkaları o işten büyük kazançlar sağlayabilirler. *MNÖ 4097*

Hırsıza ip, mücrime zindan gerek. Herkes kendisine uygun şekilde davranmalı ve yaptıklarına uygun şekilde de karşılık görmelidir. *Ş 1800 < AVP-1*

İnsan olduğu yeri şenlendirir. Her insan yaptıklarıyla, davranışlarıyla toplumda kendine göre bir yer tutar ve yaşamını bu şekilde yönlendirir. *MNÖ 4779*

İtin/köpeğin ahmağı baklavadan pay umar. Aklı kıt, aptal kimseler çok arzu etti ama asla sahip olamayaca bir şey için boşuna umutlanır, onu elde edeceği anı bekler dururlar. *ÖAA 1592*

Keçinin uyuzu, çesmenin başından/pınarın gözünden içer suyunu. Kendini beğenmiş, değersiz beceriksiz kimseler içinde bulundukları duruma aldırış etmez, herşeyin en iyisini isterler. *MNÖ 5292 < AVP-1*

Köpeğe gem vurma, kendisini at sanır. Sahibi bulunmayan, iyi bir mevkiye beceriksiz, kalitesiz birini getirirsen kendini gerçekten o yere layık görmeye başlar.

Kuraklık günde köpekle şaka yaparsan, çamurlu günde elbiseni berbat eder. Patavatsız ve düşüncesiz insanlarla fazla samimi olmaya gelmez. Çünkü öyle insanların şakaları da zarar verici olabilir. *RS s. 304 < CÜ*

Meddahlığı biz ettik, parsayı el topladı. Öyle insanlar vardır ki büyük çabalarla bir işi tamamlar, ama şanssızlık sonucu bunun faydalarını hiç layık olmadıkları halde başkaları görür. *RS s. 318*

Müezzin çeker soğuğu, imam yer tavuğu. Bazen işin zorluğunu çekenler farklı , faydasını görenler farklı olabilir. *RS s. 324 < AR*

Suyu getiren de bir, testiyi kıran da bir. İşlerin iyi gitmediği, verim alınamayan bir iş yerinde, kuruluşta sorumluluk herkese birden yüklenir, çalışanla çalışmayan ayrı tutulmaz. *Ş 5347*

Tavşanı tazı tutar, çalımı avcı satar. İnsan bazı işlerde işin büyük ve zor kısmını yapar, ama elde edilen ürünü başkaları alır.

Uyuz eşeğe gümüş kaşağı yakışmaz. Değerini bilmeyenlere birtakım değerler yüklenmez. *RS s. 396*

Uyuz ite menzil olmaz. Bir işi beceremeyeceğini bile bile bir insana "ille yap" denmez. *RS s. 396*

Uyuz itte gümüş kuşak bulunmaz. Beceriksiz insanlardan beceri isteyen işler beklenmemeli. *TDK-1 s. 198*

Uyuz keçi pınarın başından içer suyunu. Bazı kişiler uygun fırsatları değerlendiremez ve işleri gereksiz yere zorlaştırır. *RS s. 396* → **Keçinin**

Yemişin iyisini domuz yer. İyi ve güzel şeylere sahip olan, çoğu zaman onları haketmeyen, görgüsüz, cahil kimseler olur.

Yerine düşmeyen gelin yerine yerine, boyuna düşmeyen esvap sürüne sürüne eskir. Sonuçlandığı zaman pek çok faydalar sağlayabilecek konular, ilgisiz ve yeteneksiz kişilerin ellerinde heba olup gidebilir.

Yörük at yemini kendi artırır. Çalışkan, dürüst ve becerikli kimseler yaptıkları işlerle değerlerini bir kat daha artırırlar.

Yörük ata binince "bey oldum" sanır. Değersiz, görgüsüz kimseler, şans eseri değerli bir şeye sahip oldukları zaman kendilerini o şeye layık o görürler. *MNÖ 8408 < AVP-1*

Yörük ata kamçı olmaz. Çalışkan, becerikli, dürüst kimseleri çalıştırmak için zor kullanmaya gerek yoktur. *Ş 3983*

Yüz bulunca/verince astarını ister. Görgüsüz, terbiyesiz kimselere hoş görülü ve cömert davranırsan daha fazlasını isterler. *MNÖ 8446 < AVP-1*

Yüz verdik deliye, geldi çıktı halıya. Utanmaz, cahil ve karaktersiz kimselere yüz verildiği zaman daha çok azarlar. *MNÖ 8447 < AVP-1*

Yüz verirsen astarını da ister. 1. İnsanlarla kendileri arasındak ilişkilerin sınırını bilemeyen kişilere karşı mesafeli davranmalıdır. 2. Elindekilerle yetinmeyen bazı insanlar, en küçük fırsatta dahi fazlasını elde etmek için uğraşırlar.

Yüz verdikçe yüz daha ister. Açgözlü, yüzsüz kimseler kendilerine bir şey verildiği zaman daha fazlasını isterler. *Ş 3989*

Yüz verme arsız olur, az verme hırsız olur. Çalıştırdığın, beslediğin kimselere fazla hoşgörülü ve cömert davranırsan onları serserilliğe itebilirsin; çok cimri davranır, ihtiyaçlarını karşılamazsan, hırsızlık yapmak zorunda kalabilirler. *MNÖ 8448 < AVP-1*

Zurnayı biz çaldık, parsayı el topladı. İnsan bazen birşey kazanmak için çalışır, çabalar, emeğinin karşılığını alamaz ama, başkaları onun yaptığı isten büyük kazanç sağlar. *MNÖ 8591*

→ **FARKLILIK, DEĞER**

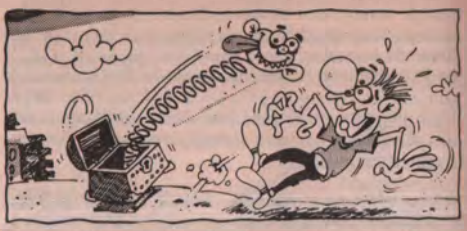

Açtırma kutuyu, söyletme kötüyü

MERAK

Merak, bir şeyi anlamak ya da öğrenmek veya yapmak isteğine verilen addır. Merak insanın gelişmesini sağlayan önemli bir faktördür. Ama merakın da bir sınırı vardır. İnsan kendisini ilgilendirmeyen konularla uğraşmamalıdır. Aşırı merak çoğu kez insanın başını derde sokar. Türk toplumunda kendisini ilgilendirmediği halde her konuya karışanlar hoş karşılanmaz.

Açtırma kutuyu, söyletme kötüyü. İnsan karşısındakini sürekli kızdıracak, sinirlendirecek davranışlarda bulunursa o da onu küçük düşürmek için hakkında bildiği bütün kötü şeyleri ortaya döker. *ÖAA 62 < ET 77*

Ağaçla kabuğu arasına parmak sokulmaz. Bazı şeyler gizli kalmak zorundadır; bu konuda fazla meraklı olup o işe burnunu sokan zarar görebilir. *RS s. 20*

Aleme cellat lazımsa benim neme lazım? Ortada yapılması zorunlu, seni ilgilendirmeyen ağır ve kötü bir iş varsa sakın karışma. *Ş 2536*

At elin, it elin, bize ne? Aralarında anlaşmazlık bulunan bizimle ilgisi bulunmayan iki taraf birbiriyle münakaşa ediyorsa kavgaya karışıp taraf tutmamalıyız.

Balı/Balını ye arısını sorma/soruşturma. Kişi bilmediği bir yerden çıkar gördüğü zaman bunun sebebini araştırmamalı, önce çıkarını düşünmelidir. *Ş 1035*

Bana dokunmayan / Beni sokmayan yılan bin yaşasın. İnsan kendisini ilgilendirmeyen zararlı şeylerin üzerine gidip başını derde sokmamalıdır. *ÖAA 522 < AVP-1*

Ben ölü yıkayıcıyım, ister cennete gitsin, ister cehenneme. Kişi kendi üzerine vazife olmayan işlerle uğraşmamalıdır. *MNÖ 1367 < AVP-1*

Ben ölürsem sana eskimle püsküm mü kalacak? Kişi başkalarını ilgilendiren konularda fazla meraklı olmamalıdır. *MNÖ 1369 < AVP-1*

Buldun bir börek, sahibi nene gerek. Gözü açık insan, işine yarar bir şey bulduğu zaman ondan faydalanmalı; sahibi belli değilse araştırmamalıdır. *RS s. 101 < AVP-1*

Burnunu her deliğe sokma. Kişi kendisini ilgilendirmeyen her işe kalkışmamalı. Aksi halde başına dert açabilir. *RS s. 101 < CÜ*

Çıbanın başını kurcalama, yara edersin. Tehlike gelmesi söz konusu olan konularda fazla meraklı davranma, yoksa böyle davrandığına pişman olabilirsin. *RS s. 111*

Dediler, "Molla, aş gidiyor." Dedi, "Bana ne?" Dediler, "Size gidiyor." Dedi, "Sana ne?" Başkalarına ait olan şeylerle ilgilenmek insana hiçbir yarar sağlamaz. *MNÖ 2459 < AVP-1*

Değme muhannese kendi yıkılır. Ne olduğu belirsiz şeylerden, huyunu bilmediğin kişilerden uzak dur. Onlara yakın olmadan da nasıl olduklarını öğrenebilirsin. *MNÖ 2417 < AVP-1*

Değirmen dönsün de, suyu nereden gelirse gelsin. Kazancı iyi, işleri yolunda giden kişi işin ne zorluklarla yapıldığına aldırmaz. *RS s. 125*

Dek duran tekme yemez. Başkalarının işine karışıp onları rahatsız etmezsen onlardan zarar görmezsin. *TDK-1 s. 87*

misafir boğazına düşkün biriyse ev sahibini epeyce masrafa sokar. *MNÖ 6320 < AVP-1*

Misafirin akılsızı ev sahibini ağırlar. Aptal kişiler misafir gittikleri yerde ev sahibinin yapması gereken işleri yapmaya kalkışırlar.

Misafirin ayağı uğurludur. Misafir, gittiği yerin kısmetini arttırır. *MNÖ 6322 <AVP-1*

Misafirin umduğu ev sahibine iki övün olur. Misafir ev sahibinin kendisine çok güzel şeyler ikram etmesini umar, Ama ev sahibinin durumu buna müsait olmayabilir. *MNÖ 6325 < AVP-1*

Nerde akşamlarsan orda sabahla. Misafir gittiğin yerde geç saatlere kadar kalırsan geceyi de orda geçir. *MNÖ 6509< AVP-1*

Osmanlıya "Kalk git" demezler, tayınını keserler. Gelen misafir yüzsüz biriyse onu kovmanın en iyi yolu bir şey ikram etmemektedir. *MNÖ 6662 < AVP-1*

Sahibinden evvel ahıra girme. Misafir gittiğin yerde ev sahibinin işine karışma. *MNÖ 6996 < AVP-1*

Seyrek git sen/Sıkça varma dostuna, kalksın ayak üstüne. Sevdiğimiz kişilere sık sık misafirliğe gitmezsek onları sıkmamış oluruz ve dostluğumuz daha çok pekişir *ÖAA 2261 < AVP-1*

Sık gidersen dostuna, yatar arka üstüne. Dostlarımıza sık sık misafirliğe gidersek zamanla bize karşı daha soğuk ve saygısız davranırlar.

Sofrada elini, mecliste dilini kısa tut. Misafirlikte yemek yerken yavaş davranmamalı, bir toplantıda dinleyenleri sıkmamak için konuşmamızı kısa ve öz yapmalıyız. *MNÖ 7237< AVP-1*

Sofrana oturanın karnı doysun. Misafirin hoşnut kalmasını istiyorsan ikramda cimrilik etmemelisin. *MNÖ 7238 < AVP-1*

Tok ağırlaması güç olur. Gelen misafir karnı tok gelmişse ona ne ikram edersen et yine de bir şey beğendiremezsin. *MNÖ 7710 < AVP-1*

→CÖMERTLİK

Gülmek her hastalığın devasıdır.

MUTLULUK

Mutluluk, iç huzuru, hoşnutluk, zevk alma durumudur. İnsan mutlu olmak, sefa sürmek istiyorsa bunun için çaba göstermesi gerekir. Zahmetsiz elde edilen şeylerin kıymetini kolay kolay anlayamayız. Elimizdeki mutluluğun değerini bilmez, yitirirsek o zaman neyi yitirdiğimizi anlarız, ama iş işten geçmiş olur. Bazen de ummadığımız mutluluklarla karşılaşabiliriz. O zamanki zevk karşısında kelimeler yetersiz kalır. İnsan mutlu olduğu zaman gülebilir. Gülmek her şeye gülerek bakabilmek pek çok sorunu çözümler. Türk toplumunda hayata güleryüzle bakılarak, maddi değerlere, özellikle paraya gereğinden fazla önem vermemekle mutluluğun yakalanacağına inanılır.

Aile mutluluğa doğru bir anahtardır. Evlenip çoluk çocuk sahibi olmak mutlulukların en güzelidir. *MTA 1238*

Birdenbire gelen devlette hayır yoktur. Fakir ama mutlu bir yaşam süren kimse birdenbire eline büyük bir servet geçtiği zaman zevk ve eğlenceye dalarsa bir süre sonra eski mutlu günlerini arar olur.

Cefasız sefa olmaz. Hiç sıkıntı çekmeden gerçek mutluluğun değeri bilinmez.

Cefayı çekmeyen safanın kadrini bilmez. Hiç sıkıntı çekmemiş kimse mutluluğun değerini bilmez. *ÖAA 748 < Ş 1517*

Damla pıtırtısı, kocakarı homurtusu alacaklı tıkırtısı dert getirir; yeni gelin fıkırtısı, para şıkırtısı, su şırıltısı ferahlık getirir. Borcu olan, evinde geçimi olmayan kişi sıkıntı ve dert içinde, geliri iyi, mutlu bir evliliği olan kişi ise rahat ve huzurlu bir yaşam sürer. *RS s. 123*

Dilencinin keyfi işlek caddede gelir. Kişi, kazancının bol olduğu yerde daha mutlu olur. *RS s. 137*

Geçmiş zaman olur ki hayali cihan değer. İnsan bazen geçmişteki mutlu günlerinin özlemini çeker. *Ş 3217*

Gülmek her hastalığın devasıdır. Gülmeyi seven, her şeyi kafasına takmayan kişiler kolay kolay hasta olmazlar.

İyi günle iyi dosta doyum olmaz. Sıkıntıdan uzak ve çevresinde kendisini seven dostlarının bulunması insana büyük mutluluk verir. *RS s. 252 < ON*

Kaz gölgesi kız gölgesi; söğüt gölgesi yiğit gölgesi dut gölgesi; it gölgesi. Herkes hoşlandığı, istek duyduğu şeylere sahip olmaktan büyük mutluluk duyar . *ÖAA 1465*

Körün istediği bir göz, ikisi olursa ne söz. İnsan çok istediği bir şeyi elde edince çok sevinir. Hele bir de daha fazlasına sahip olursa, keyfine diyecek olmaz. *Ş 3287 < ÖAA 1897*

Körün istediği bir göz, Allah verdi iki göz. İnsan bazen çok istediği bir şeyi fazlasıyla elde eder, bundan da mutluluk duyar. *Ş 3186*

Meyhanecinin yüzünü bayram topu güldürür. İnsan bol kazanç sağladığı işlerden büyük mutluluk duyar. *OAA 2007 < ET 3442*

Mutsuzluk olmasaydı, mutluluk olmazdı. Dünyada üzüntü, sıkıntı olmasaydı, sevincin ve mutluluğun anlamı kalmazdı. *MTA 2002*

Para mutluluk getirmez. Çok para insanı içki, kumar gibi kötü alışkanlıklara itebilir. Tabii bunun sonucunda da çok pişmanlık duyacağı durumlara düşer.

Sini tıkırdısı, para şıkırtısı, kadın fıkırdısı, kalbe ferahlıktır. İhtiyaçları en iyi şekilde karşılanan insan bundan mutluluk duyar. *MNÖ 7218 < AVP-1*

→ DENEYİM, LAYIK OLMA, ÜZÜNTÜ

Besle kargayı, oysun gözünü

Çizmeci çizmesiz gezer. Başkaları için bir şey üreten kişi ürettiği şeyi kendisi için kullanmaz. *MTA 6105*

Çömlekçi, suyu saksıdan içer. Başkalarının hizmetinde çalışan kişi çalıştığı yerin imkânlarından yararlanamaz. *RS s.119*

Değirmenciye hırsızlık ayıp değil, başka ayıbını söyle. Dürüst ve nanuslu olduğu herkesçe bilinen birini karalamak isteyen onu hırsızlıkla suçlarsa ona kimse inanmaz. *MNÖ 1402 < AVP-1*

Denizcinin parası pul, karısı dul. Bazı insanlar geçim sıkıntısı yüzünden ağır ve tehlikeli işlerle uğraşmak zorunda kalırlar, sonuçta fazla birşey kazanamadıkları gibi hayatını kaybedenler de olur.*TDK-2 s. 38*

Herkesin aklı bir olsa koyuna çoban bulunmaz. Herkesin aklı bir olsa herkes iyi ve rahat olan işi yapardı, toplumda yapılması gereken diğer işleri yapan olmazdı.

Kasabın koyunu besili kalmaz. Başkalarına satmak için bir şey üreten kişi ürettiği şeyi uzun süre elinde tutmaz. *TDK-1 s. 153*

Kasap et yemez. Bir şeyin ticaretini yapan kişi o şeyi para verip satın almaz. *TDK-2 s. 63*

Kasap evinde her gün kurban bayramı. Bir malın ticaretini yapan kimse o malın sıkıntısını çekmez. *RS s. 268*

Katibe durmadan yazmak, rençbere durmadan kazmak gerek. Kişi, mesleği ne ise, geçimini o işten sağlar ve başka işlerle uğraşmaz. *RS s. 269*

Katibe sermaye göz, gevezeye sözdür. 1. Her meslek değişik beceri ve kişilere hitap eder. 2. Kişinin sermayesi yeteneğidir. *RS s. 269*

Katip yazar, rençber kazar. Herkes mesleğini yaptığı iş konusunda söz sahibidir. *MNO 5211 < AVP-1*

Katip kalemini dişiyle de açar. Bir meslekte usta olan kişi imkânları kısıtlı olsa bile elinden kaliteli iş çıkar. *RS s. 269*

Keçi çalıdan imam ölüden hoşlanır. Herkes anladığı, hoşlandığı meslekle uğraşmak ister. *RS s. 272*

Keresteci düşünde yangın görür. Ticaretle uğraşan kimselerin en büyük korkusu mallarına gelecek zarardır. *RS s. 278*

Kırk gün taban eti, bir gün av eti. Avcılıkla uğraşan kimseler, av yakalamak için uzun süre yürüyüp yorulmak zorunda kalırlar. *ÖAA 1791 < AVP-1*

Kömürün tozunu kömürcü yakar. Bir tüccar malını, önce satıp para kazanmak için kullanır, kalanını da kendisine ayırır. *RS s. 296*

Manavla hekim düşman olmaz. Ticaretle uğraşan kimseler doktor, polis, zabıta gibi kamu görevlilerine daha iyi davranırlar. *RS s. 296*

Marangozun kapısı olmaz. Bir meslekle uğraşan kişi mesleğini kendisi için değil müşterileri için kullanır. *TDK-1 s. 170*

Ölü yıkayanın ölüsü ortada kalır. Mesleği başkalarına hizmet sunmak olan kişi o hizmetten yararlanmaya pek fırsat bulamaz *TDK-1 s. 180*

Terzi kendi söküğünü/dikişini dikemez. Bir meslekle uğraşan kişi bu meslekten fazla yararlanamaz ama başkalarını en iyi şekilde yararlandırmaya çalışır. *RS s. 387*

Terzinin yüzünü ağartan sındısı/makasıdır. Bir işte kullanılan malzeme kaliteli ve sağlam olursa o işi yapan kişiyi daha başarılı kılar. *RS s. 387*

Terziye "göç" dediler, iğnesini sapladı yakasına. Uğraştığı meslekte fazla araç gerece ihtiyacı olmayan kişi için bir yerden bir yere taşınmak fazla zahmetli bir iş değildir. *MTA 2134*

Terzinin işi kötü, ama ayıbını örten ütü. Belirli bir meslekle uğraşan kişi yaptığı iş kötü olduğu zaman birazcık uğraşmayla o işi kaliteli gibi gösterebilir.

Terziye "göç" demişler, "iğnem başımda"/"yanımda" demiş. Yaptığı iş için fazla bir araç gerece ihtiyacı olmayan bir meslek sahibi için bir yerden bir yere taşınmak yorucu ve zahmetli olmaz. *ÖAA 2410 < Ş 1419*

Zabit gülerken ısırır. Bir toplumun güvenlik biriminde görevli kimseler katı bir tutum içinde olurlarsa halk onlardan hiçbir zaman güleryüz ve hoşgörü beklemez. *Ş 2360*

Zabit yüzü soğuk olur. Polis, subay gibi toplumun güvenlik biriminde görev alan kimseler görevlerini ciddi ve katı kurallarla iç içe yaptıklarından doğal olarak halkın kendilerinden çekinmelerine yol açarlar.

→ BECERİ, BİLGİ

Şükür nimet arttırır.

MİNNETTARLIK

İnnettarlık, şükran, iyilik, bilme, değerbilirlik, kadirbilirlik gönül borcu, minnet duygusu veya durumu, iyiliğe karşı kendini borçlu görmedir. Minnettarlık insanı ağır bir yük kadar yoran ve hırpalayan duygulardandır. Onun için insanlar minnet altında kalacağı durumlardan kaçmak ister. Ya da bazı hallerde nankörlük ederler. İyilik karşısında şükür etmek gerekir, çünkü uzanan yardım eli Allah'tan gelen bir lütuftur. Türk toplumunda iyiliğe karşı nankörlük hoş karşılanmaz. El uzatan kimseye incitici davranışlardan sakınılması istenir. Ayrıca öğretmenlere, bizi eğitenlere olan borcun kolay kolay ödenemeyeceği, öğretmen hakkının çok kutsal olduğu Türk toplumunun eğitime verdiği değeri de ayrıca göstermektedir.

Allah sağ eli sol ele muhtaç etmesin. Muhtaç duruma düşmek insana çok büyük yıkıntı verir. Bu gibi durumlarda insan en yakın akrabasına bile muhtaç olmak istemez. *ÖAA 246 < Ş 504*

Anam ekmeğine kuru, ayranına duru demem. İnsan kendisini doğuran, büyüten o yüce kişiye hiçbir zaman sevgide ve saygıda kusur etmemelidir. *MNÖ 573 < AVP-1*

Avı yemedikçe şükretmem. İnsan bir şeyin faydasını görmedikçe ona şükretmez. *RS s. 62*

Az ye, çok şükret. İnsan faydalandığı nimeti az da olsa küçümsememeli ve onu bağışladığı için Tanrı'ya şükretmeyi hiçbir zaman unutmamalıdır. *RS s. 68 < TS*

Baba oğluna bir bağ bağışlamış, oğul babaya bir salkım üzüm vermemiş. İnsan yetiştirdiği evladından hiçbir şeyini esirgemez, ama çocuklar çoğu zaman o fedakarlığın yarısını bile yapmazlar. *ÖAA 479 < Ş 949*

Babasına hayrı olmayanın kime hayrı olur? Kendisini büyüten, yetiştiren kimseye saygısı olmayan kişiden kimseye hayır gelmez. *ET 942*

Beş parmağımı mum diye yaktım, yine yaranamadım. İnsan evlatlarını aynı derecede sever ve korur, ama yaşlandığında hepsinden aynı karşılığı görmeyebilir. *ET 1052*

Bir içim suyun, yedi adım yolun hakkı var. Birine bir şey ikram etmenin veya zorda kalan birine yardım edip dertlerini paylaşmanın çok büyük sevabı vardır. *TDK-1 s. 66*

Bir ye de bin şükret. İnsan az da kazansa çok da kazansa Tanrı'ya şükretmeyi unutmamalı. *MNÖ 1669 < AVP-1*

Biri bilmeyen bini hiç bilmez. Küçük bir iyiliğe değer vermeyip teşekkür etmesini bilmeyen, daha büyük iyiliklerin değerini bilemez.

El uzatılan yere dil uzatılmaz. İnsan kendisine yardım eden kişiler hakkında ileri geri konuşmamalı, aksine sevgi duymalı. *ET 465*

Er hakkı inkâr olunmaz. İnsan geçimini sağlayan kişinin hakkını inkâr etmemeli. *RS s. 167*

Er lokması/ekmeği er kursağında kalmaz. Dürüst ve olgun kimseler kendilerine yapılan iyiliğin karşılığını verirler. *Ş 380, VI 403*

Geçme namert köprüsünden, koparsın su seni. Bir sıkıntıya düştüğün zaman zarar göreceğini bilsen dahi bu durumdan kurtulmak için yaptıklan iyiliği başa imkanlara muhtaç olma. *Ş 3220*

Hediye atın dişine bakılmaz. Birisi bize bir armağan verdiği zaman onda kusur aramamalıyız. Değeri ki'çük bile olsa onu verene teşekkür etmeliyiz.

Her taamın lezzeti tuzdan çıkar, tuz ekmek bilmeyen akibet gözden çıkar. Herkes geçimini sağladığı kapıya minnet duymalıdır. Geçimini sağladığı yere nankörlük eden kişi bunun bedelini çok ağır öder. *MNÖ 4344 < AVP-1*

Hoca hakkı, Tanrı hakkı. Öğretmenler kültürlü ve başarılı kişiler yetiştirmekle toplumun var olmasında önemli rol oynarlar. Bu nedenle onların hakkı ödemekle bitmez. *Ş 1754*

İçme namert elinden su, abihayat olsa da. Kalleş, sahtekâr kimselerin dostluğuna güven olmaz. Böyle kimselere muhtaç olsak bile onlardan uzak durmalıyız. *MNÖ 4614 < AVP-1*

İnsan oğluna iyilik yarasa idi sarı öküze bıçak olmazdı. Bazı insanlar öylesine görgüsüz olurlar ki; kendileri dahil herkesin yararlandığı bir şeye, çıkarları için zarar vermekten kaçınmazlar. *MNÖ 4774 < AVP-1*

İnsanoğlu çiğ süt emmiş. İnsanoğlu her zaman iyi olmaz. Bazen çıkan için kendilerine iyilik edenleri bile gözü görmez. *ÖAA 1555*

İyiliğe iyilik olsaydı, koca öküze bıçak olmazdı. Bazen öyle nankör oluruz ki; uzun süre yararlandığımız bir şeyi, işimize yaramaz hale geldikten sonra, onu ya atarız ya da yok ederiz. *VI 197*

İyilik bilmeyen adam adam sayılmaz. Dürüst, ahlaklı ve olgun kişiler kendilerine yapılan iyiliği hiçbir zaman unutmazlar. *Ş 759*

Karın doymayınca "Çok şükür" deme. İnsan yaptığı işten yeterince kazanamazsa şükretmez. *RS s. 267*

Kasaba minnet etmem, baldırımı keser yerim. Muhtaç durumda olmak insana öyle ağır gelir ki, başkalarına muhtaç olmaktansa aç kalmaya razı olur.

Kendin kazan kendin ye, kimseye minnet etme. Birinden bir şey istemek zoruna gidiyorsa, çalış, çabala kendin kazan. *MNÖ 5411 < AVP-1*

Koyunun bulunmadığı yerde keçiye Abdurrahman Çelebi derler. 1. Dürüst, yetenekli, faydalı kimselerin olmadığı yerde, beceriksiz, sahtekar kimselerin sözü geçer. 2. İstediğimiz bir şeye sahip olamadığımız zaman ondan daha az değerlisine razı oluruz. *ÖAA 1864 < Ş 2935*

Köpek ekmek veren eli/kapıyı tanır. Kişi yardım gördüğü kimseyi asla unutmaz ve onu iyilikle anar. *ET 3146*

Köpekçe köpek sahibini tanır. Dürüst ve ahlâklı kişi ne kadar sıkıntı içine düşse de geçimini sağladığı yere nankörlük etmez. *Ş 3151*

Kuru sofraya molla dua okumaz. İnsan yararını görmediği bir şeye minnet duymaz. *RS s. 308 < HK*

Minnet edeceğine budunu kes. Başkalarına muhtaç olup dileneceğine, ihtiyaç duyduğun şeyden vazgeç daha iyi. *RS s. 322*

Minnet gibi/kadar ağır yük olmaz. Başkalarına muhtaç olmak kadar insana ağır gelen şey olmaz. *ET 3458*

Minnet ile koklama gülü al eline dikeni/suseni; geçme namert köprüsünden ko aparsın su seni. Yoksulluk ve sıkıntı içinde kalsanda dürüstlükten doğru yolda ayrılma. Herkese iyi davran ve sana iyilik edene nankörlük etme. *MNÖ 6304 < AVP-1*

Ne sakala minnet, ne bıyığa. Bir şeye ihtiyacın olduğu zaman başkalarından dilenme, ne yap ne et kendin kazan. *Ş 3552*

Şükür nimet arttırır. İnsan şükretmesini bilirse kazancı daha da artar. *MNÖ 7501 < AVP-1*

Şükürle tarla kazılmaz. Yalnızca şükretmekle yetinmeyip, çalışıp ter dökmek gerekir. *MTA 6581*

Tavuk bile su içerken göğe bakar. Zorda kalmış kişi kendisine yardım eden kimselere her zaman saygı ve sevgi duyar. *Ş 2410*

Tavuk su içer Allah'a bakar. Tavukken tavuk su içer, bir göğe bakar. Cahil, değersiz kişi bile kendisine iyilik ve yardımda bulunan kişilere her yerde saygısını ve sevgisini gösterir. *TDK-1 s. 193*

Yiğit ekmeği ile yiğit beslenir. Yiğit kimseler kendileri gibi dürüst, mert kişilere her zaman yardımcı olurlar. *MNÖ 8339*

→ NANKÖRLÜK

Eşeği düğüne çağırmışlar "Ya su lazımdır, ya odun" demiş.

MİSAFİR

Misafir, konuk, kısa bir süre için ya da kalmak üzere bir kimsenin evinde çağrılı olarak bulunan kimsedir. Misafirperverlik Türklerin geleneksel özelliklerinden biridir. Bir Türk evine gelen misafire kusursuz bir şekilde hizmet edip, saygı göstermeyi görev bilir. Davetsiz gelen misafirin kendisine sunulan hizmette kusur aramaması gerekir. Ne bulursa onunla yetinir. Ziyaretler yıldıracak kadar sık tekrarlanmamalıdır. Davet edilmediğimiz yere gidip ev sahibini zor durumda bırakmamak veya ziyaretimizi uzatmamak görgü gereğidir. Bir ziyarete giderken küçük hediyelerle ev sahibinin gönlünü almak da bir nezaket gereğidir. Türkler, misafiri uğur sayar, sofralarının boş kalmasını istemezler. Davetli gidilen sofrada sağduyulu misafirlik ölçülerini kaçırmamak gerekir. Böylece saygılı davranışımızla ev sahibinin rahat hizmet etmesine fırsat vermiş oluruz. Toplumumuzda daima saygı, ölçülülük ve sevgi insan ilişkilerinde üstün özellikler olarak kabul edilmiştir. Türk toplumunda geleneksel olarak misafire saygı, sevgi en önemli sosyal meziyetlerimiz arasında sürmektedir.

Adam adama yük değil, can gövdeye mülk değil/ Adam adama yük olmaz. Bir iş için veya misafirlik için gelen kişi uzun süre kalmaz, tıpkı canın gövdede sonsuza dek kalamayacağı gibi. Onun için ziyare mize gelenleri hoş karşılamalıyız. *ÖAA 68 < AVP-1*

Adam/İnsan eti yükü ağırdır. İnsan kendisinin ve ailesinin

gin insanı fiziksel açıdan olumsuz etkilediği ve başarı düzeyini düşürdüğü ilmi açıdan da ispatlanmış bir gerçektir. *TDK-1 s. 83*

"Çok yiyeyim" diyen aç kalır. Boğazına düşkün kimseler azla yetinmeyi bilmedikleri için eline geçeni harcar ve kısa zamanda yoksulluğa düşer. *MNÖ 2256 < AVP-1*

Fazla aş ya karın ağrıtır ya baş. Fazla yiyen bir kişinin mutlaka bir sağlık problemi olur. Bu da kendisiyle birlikte çevresini de rahatsız eder. *RS s. 180 < MS*

Fazla aştan sakın, olursun hayvana yakın. İnsanın en büyük özelliği doğruyu yanlıştan ayırabilme yeteneğidir. İşte bu yeteneği sayesinde her konuda olduğu gibi yemek konusunda da aşırılıktan kaçınmalıdır. *RS s. 180 < SŞ*

Koca öküz ölürse de samandan ölsün. Bazı açgözlü ve obur kimseler hoşlandıkları şeyler uğruna başlarına gelecek her şeye razı olurlar. *RS s. 292 < TDK-1 s. 162*

Kör boğaz, ne versen yer/neyi kabul etmez ki. Yemek yeme konusunda iradesini kullanamayan insanların yemek seçme gibi problemleri de olmaz. *RS s. 299 < CU*

Obur, dişleriyle mezarını kazar. Aşırı yemeğin vücut için büyük zararları vardır. Bir süre sonra bozulan dengeleri yeniden düzeltmek mümkün olmayabilir. *RS s. 331*

Oburla iddia olmaz. İradesiz insan bir şeyi zamanında bırakmayı bilmeyeceği için öyle insanlarla yemek konusunda da yarışa girmemek gerekir. *ET 771*

Oburun karnı doyar, gözü doymaz. Çok yemek yiyen insanlar kolay kolay doymazlar, daha da fazlasını yemek isterler.

Öküz ölürse de samandan ölsün. Yemek yeme konusunda iradesi zayıf kişiler her türlü yemeği yedikleri gibi, aşırıya kaçarak sağlıklarının bozulacağına aldırış etmezler. *RS s. 341*

Pis boğazla boş boğaz beladan kurtulmaz. Neyin ne zaman söylenmesi gerektiğini bilmeyen insanlar, nasıl ki söyledikleri sözlerden zarar görürlerse, neyi ne zaman yemesi gerektiğini bilmeyenler de bundan zarar görür.

Tok iken yemek yiyen, mezarını dişiyle kazar. Çok yemeyi seven kimseler sağlıklarına dikkat etmeden ellerine geçeni yerler. Bu oburlukları yüzünden de hayatlarını tehlikeye sokarlar *ÖAA 2424 < AVP-1*

→ YEME, SAĞLIK

Ayağın sığmayacağı yere baş sokulmaz.

OLASILIK

Olasılık, bir şeyin olabileceğine inandıran görünüştür. Olasılık sonucu olumlu veya olumsuz gbilecek tüm beklentiler için söz konusu olabilir. Yanyana geldikleri zaman birbiriyle bağdaşamayacak iki unsur için olasılıklar olumlu değildir. Birbiriyle bağdaşan denk düşen unsurlar için olasılıklar olumludur. İnsan olabilecek şeylerle uğraşmalı, olmayacak şeylere kafa yorup zaman harcamamalıdır. Türk toplumunda her şeyin kendi ortamında değerlendirilmesi ve uyum sağlayabilecek şeylerin bir arada olması gerektiğine inanılır.

Ağaçtan maşa olmaz. Beceriksiz, elinden iş gelmeyen kişilere önemli ve beceri isteyen işler yaptırılmaz. *ÖAA 102*

Ağaçtan maşa, abdaldan paşa olmaz. Araptan/Kürtten paşa, ağaçtan maşa. Beceriksiz insan önemli konularda söz sahibi olamaz. Aynı şekilde fakir, işsiz güçsüz kimseler de sözü geçer saygın biri olamazlar. *MNÖ 199 < AVP-1*

Aksak eşekle yüksek dağa çıkılmaz. Önemli işlerde yeteneksiz, cahil kimselerle ortak olunmaz.

Araba ile tavşan avlanmaz. Bir işi yapmak için o işle ilgili olmayan yöntemler uygulanırsa iş başarısızlığa uğrar. *ÖAA 309 < Ş 2562*

Arı, bey olan kovana üşer. Halk akıllı, güçlü yönetme kabiliyeti olan kimselerin etrafında toplanır. *ÖAA 316 < AVP-1*

Arı kovana gider. İnsanlar huzur bulduğu ortamda yaşamak isterler. *MNÖ 663*

Arık etten yağlı tirit olmaz. Güçsüz, zayıf kimseler ağır işlerde kullanılmaz. *ÖAA 323 < Ş 131*

Arık tavuktan tatsız tirit olur. Önemsiz, beceriksiz kimselerin yapacağı iş de basit ve önemsiz olur.

Arpa unundan kadayıf olmaz. Kalitesiz, kötü malzemelerle yapılan işlerden olumlu sonuçlar beklenemez. *ÖAA 340*

Arpadan da un olur, ama yufkası açılmaz. Kötü araç ve gereçle de işimizi görebiliriz ama yeterince sağlam olmaz. *TDK-1 s. 45*

Astarı yüzünden pahalı. Bir iş için yapılan harcamalar bazen o işin değerinden fazla olur. Böyle durumlarda çoğu zaman işten vazgeçilir. *ET 146*

Aşından yemedim, tütsüsünden kör oldum. İnsan bazen kendisini ilgilendirmeyen işlerden beklemediği zarar görebilir. *MNÖ 774 < AVP-1*

Ateş olmayınca kazan kaynamaz. Yapılacak iş için gerekli olan şartlarda önemli bir eksik olursa o iş gerçekleşmez. *TDK-1 s. 48*

Ayağa değmedik/Ayak almadık taş olmaz, başa gelmedik iş olmaz. İnsan, yaşadığı sürece birçok olayla karşılaşabilir. Hatta bazen hiç aklına gelmeyen bir felaketle de karşılaşabilir. *MNÖ 991 < AVP-1*

Ayağın sığmayacağı yere baş sokulmaz. Bir işi yaparken kullandığımız araç işimizi görmüyorsa, ondan daha kalitesiz bir aracı denemek fayda etmez. *MNÖ 998 < AVP-1*

Ayısız orman olmaz. Bir yerde bir olay olmuşsa orada o olayın neden olan kişiler ya da sebepler de vardır. *ET 325*

"Baba bir hırsız tuttum." " Al da gel" "Gelmiyor." "Bırak da gel." İçinde bulunduğumuz güç durumu çözemiyorsak, bir an önce sıyrılmak daha akıllıca olur. *ET 935*

Balcıya pekmez satılmaz. Bir konu hakkında uzman olan kişiye o konu hakkında iddiaya girilmez. *MNÖ 1192 < AVP-1*

Balık gölüne göre büyür. Kişi yaşadığı çevrenin şartlarına göre yetişir. *TDK-1 s. 58*

Balık kavağa çıktığı vakit kösenin de sakalı biter. Başarılması imkânsız olan bir işten olumlu bir sonuç beklenmez. *MNÖ 1213 < AVP-1*

Balık kılçığıdır, ne yenir ne yutulur. Kalitesiz, çürük araç gereçten hiçbir iş çıkmaz. *MNÖ 1216 < AVP-1*

Balık sudan çıkınca ölür. Kişi geçimini sağladığı, mutlu yaşadığı çevreden ayırılırsa, artık yaşamaktan zevk almaz. *MNÖ 1219 < AVP-1*

Balsız kovan arı tutmaz/kovanda arı durmaz. Elinden iş gelmeyen, beceriksiz, cahil birinin peşinden giden olmaz, onun önderliğini kimse kabul etmez. *MNÖ 1203 < AVP-1*

Balta değmedik ağaç olmaz. Başına felaket gelmemiş, üzüntüyü yaşamış hiç kimse yoktur. *Ş 1026*

Balta girmedik orman olmaz. Hiçbir sorunla karşılaşmayan toplum olmaz. *MNÖ 1225 < AVP-1*

Elin gülü ele kokmaz, alıp bağrına sokmaz. Bir kimseye ait olan bir şey başka birine yarar sağlamaz. Bu yüzden kimse başkasının malına kendi malıymış gibi bakmaz. *RS s. 160*

Elin ile koymadığın şeye dokunma. İnsan kendisinin olmayan şeylere elini sürmemelidir. Yoksa başı belaya girebilir. *Ş 489*

Hal soran, dert dinler. Başkalarının işine fazla karışan kişi daha çok onların sorunlarını dinlemek zorunda kalır. *RS s. 204*

Hancının horozu/tavuğu ölmüş, yolcuya ne. Bir kimsenin başına gelmiş bir olay başkalarını etkilemez. *RS s. 205*

Helayı taşlayan, kokusuna katlanır. Bilmediği işlere kalkışan, tanımadığı kimselerle arkadaşlık etmek isteyen onlardan gelecek tehlikelere de razı olmak zorundadır. *TDK-1 s. 133*

Her deliğe/taşın altına elini sokma ya yılan çıkar ya çıyan. Sonunda zarar görüp görmeyeceği belli olmayan işler konusunda fazla meraklı olup o işle ilgilenmek çok tehlikelidir.

Her şeye heves eden, sinek gibi balda kalır. Bilip bilmediği her işe kalkışan kişi er geç başını büyük bir derde sokar. *RS s. 223 < AR*

Horoz evlenir, tavuk tellenir. Bazı insanlar başkalarının başına gelen bir olayla o kadar çok ilgilenirler ki kendilerini onların yerinde hissederler. *MNÖ 5718 < AVP-1*

İmama iskat deysin de, ölü ister cennete, ister cehenneme gitsin. Çıkarına düşkün kişi işleri yolunda gitsin de gerisini merak etmez. *RS s. 236 < NK*

Karışma devletin işine, düşme zenginin içine, boynunu kır, bak kendi işine. Kişi üzerine vazife olmayan işlere kalkışmamalı, kendinden çok zengin kişilerle arkadaşlık etmemeli, durumuna razı olup kendi işiyle uğraşmalıdır. *TDK-1 s. 153*

Karışma el işine, akşam evine, sabah işine. İnsan yalnızca kendi işleriyle meşgul olmalı, başkalarının işine sürekli burnunu sokmamalı. *MNÖ 5718 < AVP-1*

Merak dostlardan uzak/ırak. Fazla meraklı olmak insanın doslarıyla bile aralarını bozabilir.

Merak insanı mezara kadar sokar. Fazla merak insana bazen çok pahalıya mâl olur, hatta canından bile edebilir. *MNÖ 6244 < AVP-1*

Meyvasını ye de ağacını sorma. Eline çok iyi bir fırsat geçtiğinde kaynağını araştırma, sadece o fırsattan yar arlanmaya bak. *Ş 3451*

Ne Şam'ın şekeri, ne Arabın yüzü. İnsan ufak tefek menfaatler için bilmediği işlere karışmamalı, uzak durmalıdır. *Ş 3548*

Öküz altında buzağı arama. Dertsiz ve rahat bir yaşam sürerken fazla meraklı olup başına dert açmaya çalışma. *MTA 6492*

Pek karıştırma, altından Çapanoğlu çıkar. Merak ettiğimiz bir şey ilk bakışta kötü olduğuna dair şüphe veriyorsa fazla karıştırmamalıyız, aksi halde daha tehlikeli olabilir. *Ş 1376*

Pişmiş aşa soğuk su katılmaz. Kendine iyi bir çıkar kaynağı bulmuş kişi o kaynağa ters gelecek davranışlarda bulunmaz. *RS s. 35*

Sen sen, ben ben. Herkes kendini ilgilendiren işlerle uğraşmalıdır. *OAA 2249*

Üç günlük seyisliği var, kırk yıllık fışkı karıştırır. Bazı insanlar bir işi daha tamamen öğrenmeden çok ustaymış gibi daha büyük işlerle uğraşmaya kalkışırlar. *MNÖ 7877 < AVP-1*

Üzümü/Uzümünü ye de bağını sorma. İnsan kendisine güzel bir şey ikram edildiğinde bunun sebebini veya kimin gönderdiğini araştırmamalıdır. *OAA 2466 < Ş 926*

Yemişini ye de, ağacını sorma. Tanımadığın birinden yardım gelmişse bundan faydalanmaya bak. Nerden geldiğini araştırma. *RS s. 416*

→ İSTEME, EĞİTİM, BİLGİ, BİLGİSİZLİK

Adamın ahmağı avcı, köpeğin ahmağı topçu olur.

MESLEKLER

Meslek, iş, güç, sanat; elde edilmesi için ileri bir eğitim gerektiren ve toplumda saygı gören bir uğraş. Bir kimsenin seçip kendisini verdiği iş veya düşünce alanı, uğraştır. Herkes kendine yatkın, elinden gelen, hünerine uygun bir iş edinir. Her mesleğin değişik gereçleri vardır. İğnesiz terzi, terlemeyen tellak, bağırmayan kahveci olmaz. Denizciler çoğunlukla evlerinden uzakta olur. Herkes kendi ustalaştığı işi yapabilir. Katip yazı yazar. Rençber toprakla uğraşır. Geleneksel toplum görüşümüzde değişik mesleklerin oluşması ve bunlarda yetenek ve beceriye göre herkesin kendine uygun bir işi meslek edinerek alınteri ile çalışması bir gereklilik olarak kabul edilir.

Adamın ahmağı avcı, köpeğin ahmağı topçu olur. Elinden hiçbir iş gelmeyen kimseler yalancılıkla veya başkalarını tak lit ederek kendilerini olduklarından daha üstün göstermeye çalışırlar.

Anan ırgat, baban ırgat, sen de ırgat; senden olan da ırgat. Sanatsal, beceri isteyen işler genellikle babadan oğula geçerek aile mesleği haline gelir. *TDK-2 s. 23*

Askerin parası pul, karısı dul. Tehlikeli mesleklerde çalışan kimseler her an ölümle karşı karşıya olduklarından para ve eş sahibi olmalarının kendileri için bir önemi yoktur. *TDK-2 s. 25*

Atın ahmağı rahvan, insanın ahmağı pehlivan olurmuş. Beceriksiz ve anlayışı kıt kişiler her zaman ağır ve az kazançlı işler yapmak zorunda kalırlar. *TDK-2 s. 25*

Avdan iflah olan var mı? Avcılık yapan kişiler bu sayede zengin ve varlıklı olamazlar. *RS s. 6*

Bahçıvana pırasa satılmaz. Bir işin ustasıyla o iş hakkında tartışılmaz. *RS s. 71*

Balık demiş ki: "Etimi yiyen doymasın, avımı yapan gülmesin/onmasın". Balık çok lezzetli ve faydalı bir deniz ürünü olduğu halde onu avlayanlar pek fazla bir varlık kazanamazlar. *OAA 511 < AVP-1*

Balık tutan unmaz, yiyen doymaz, alıp satan kâr eder. Değerli ve faydalı birşeyin satılmasında aracılık edenler, çoğu zaman o şeyi üreten[illegible]den daha çok kazanç sağlarlar.

Berberin solumazı/söylemesi, tellağın terlemezi, kahvecinin söylemezi/bağırmazı olmaz. Her mesleğin kendine göre bazı kuralları vardır. Bunların en önemlisi meslek sahiplerinin müşteriyi rahatsız eden davranışlardan kaçınmasıdır. *MNÖ 1402 < AVP-1*

Bıçakçının bıçağı olmaz. Mesleği başkalarının için bir şey üretmek olan kimse o şeyden herkesten daha az faydalanır. *TDK-1 s. 62*

Nankörlük, kendisine yapılan iyiliği yok sayma, iyilik bilmemedir. Genelde insanlar kendilerine yapılan iyiliğe karşılık duydukları eziklik karşısında yokumsama mekanizmasını geliştirerek egolarını savunur ve sonunda nankörlüğe düşerler. Hatta bazı kişiler iyiliğe karşılık saldırgan bile olabilirler. Yapılanlarla yetinmeyip her gün daha fazla isterler. İyilik kıymeti bilmek sağlıklı ruh ve beyin sahibi kimseler için olasıdır ki bu da bir erdemdir. Kendini nankörlüğe kaptıran kişi de sonunda bir cezayla karşılaşır. Tüm toplumunda nankörlük hiç hoş karşılanmaz, hor görülür. İnsanın kendisine yardım eli uzatan, karnını doyuran kişiye nankör olmaması gerektiği kesin bir dille ifade edilmiştir.

Ağaca balta vurmuşlar "Sapı bedenimden" demiş. Çıkar söz konusu olursa insan bazen yakınlarından bile kötülük görebilir. *ÖAA 92 < ET 160*

Besle kargayı, oysun gözünü. Bazen kendisine yardım ettiğimiz, iyilik yaptığımız kimselerin bile kötülüğüne uğrarız. *ÖAA 565 < Ş 1049*

Besledik büyüttük danayı, tanımaz oldu anayı. Nankör insanlar, durumları iyi olunca daha önce kendisini yetiştirip o duruma gelmesini sağlayanların yüzüne bile bakmazlar. *MNÖ 1405 < AVP-1*

Buldukça bunar. Aç gözlü insan ihtiyaç duyduğu şeyi elde edince daha fazlasını ister. *Ş 1301*

Dilenciye bir hıyar vermişler, "eğri" diye beğenmemiş. Görgüsüz kimselere bir şey verdiğin zaman teşekkür edecekleri yerde onda kusur ararlar. *Ş 1989*

Ekmek veren el ısırılmaz. Bize iyilik eden kimseler hakkında kötülük düşünmemeliyiz.

El uzatılan yere ayak uzatılmaz. Bizimle dost olan kimselere her zaman saygılı davranmalıyız. *Ş 464*

Et iyiliği, bul kemliği. Bazı nankör kişiler, kendilerine yapılan iyilik karşısında bile kötülük düşünmekten çekinmezler. *RS s. 175*

Ev yapan kazma dışarıda kalır. Nankör ve açgözlü kişilerin çok olduğu yerde iyilik yapana da kötülük yapana da aynı şekilde davranırlar. *RS s. 178*

Gavurun ekmeğini yiyen kılıcını sallar. İnsan kimden çıkar görüyorsa onun dediklerini uygular. *TDK-2 s. 49*

İnsanoğlu çiğ süt emmiştir. İnsanlar aç gözlüdür. Ortada çıkar söz konusu olduğu zaman kimin ne mal olduğu hemen ortaya çıkar.

İyiliğe iyilik olsaydı, koca öküze bıçak olmazdı. İyiliğe iyilik her zaman mümkün olsaydı bizeyarar sağlayan bazı şeyleri ihtiyacımız için yok etmek zorunda kalmazdık. *OAA 1619 < VI 197*

İyiliğe kemlik olagelmiş, olagider. Çıkarımız söz konusu olunca bize yarar sağlayan şeyleri bile yok etmek zorunda kalırız. Bu her zaman böyle olmuştur. *Ş 764*

İyiliğe kötülük, kör eşeğe samanlık. İnsan kendisine iyilik eden birine, en azından biraz saygılı davranmalıdır. *MTA 1845*

İyilik bilmeyen katında su getiren ile su kabı kıran birdir. Nankör ve açgözlü kişilerin çok olduğu yerde iyilik yapana da kötülük yapana da aynı şekilde davranırlar. *VI 318*

İyilik bilmeyenden sakın kendini. Yapılan iyiliğin kıymetini bilmeyenlere fazla güvenmemeliyiz. Çünkü onlar en zor anımızda bizi yüzüstü bırakıverirler.

Kartala bir ok değmiş, yine kendi yeleğinden. İnsan bazen, kimseden görmediği kötülüğü kendi yakınlarından görür. *ÖAA 1697 < AVP-1*

Kartalın kanadından yapılmış ok kartalı yaralamış. Başkalarına kötülük etmek için uğraşan kişi er geç aynı kötülükle kendisi de karşılaşır.

Kâse yalar sonra döner sahibine salar. Bazı kimseler öyle nankör olurlar ki kendilerine yardım eden kimselere bile saygısızlık etmekten çekinmezler. *ET 3001*

Kedi gibi nankör olma. İnsan, kendisini besleyip büyüten yetiştirenlere karşı nankörlük etmemelidir. *RS s. 274*

Kime iyilik edersen, ondan sakın kendini. Birine iyilik ettiğimiz zaman bu ona tamamen güvenmemiz için neden değildir. Çünkü insanoğlu çıkar için kendi yakınlarına bile acımaz. *ET 3139*

Köpek bile yal yediği kaba pislemez. İnsan kendisine yarar sağlayan kimselere karşı saygılı ve hoşgörülü davranmalıdır. Geçimini sağladığı yeri temiz tutmalı ve korumalıdır. *ÖAA 1877*

Lütfeden nankörler peyda eder. Sürekli iyilik ve yardım, karşılığında nankörlük görebilir. *RS s. 313*

Mescit mumunu yiyen kedi kör olur. Toplumun ortak kullandığı şeylere veya kendisini besleyen kimselere kötülük düşünen cezasız kalmaz. *MNÖ 6259 < AVP-1*

Nankör ekmeği yerlerine kabına pisler. İyilikten anlamayan, nankör kimseler, kendisine yardım eden kişilere kötülükle cevap verirler. *MNÖ 6405 < AVP-1*

Nankör yemeği yer, kabına pisler. Nankör insan kendisine yardım eden kişiye saygısızlıkla karşılık verir. *TDK-1 s. 173*

Nimet yediğin kapıya hıyanet etme, bir gün olur sürünürsün. İnsan, geçimini sağladığı yere ihanet ederse kimse ona acımaz sonunda aç ve işsiz kalır. *RS s. 331*

Ormana (bir) balta girmiş sapı yine kendisinden (imiş). Ortada çıkar söz konusu olunca bazen kendi yakınlarımızdan bile kötülük görürüz. Bu da bizi daha çok üzer. *ET 796*

Osmanlı ekmeği yeyip Moskofa dua olmaz. İnsan, kendisine yardım eli uzatan kişiye düşman olan kimselerin tarafını tutmamalı.

Osmanlı kılıcı nankörlükle çekilmez. Dürüst ve mert kişiler kimseye haksız yere saldırıda bulunmazlar. *RS s. 337*

Öksüz besle hasmın olsun, karga besle gözün oysun. Bazen kimsesiz, çaresiz birine acıyıp onu korur yardım ederiz. Ama durumu düzelip güçlenince nankörlük eder, bize düşman kesilir. *TDK-2 s. 76*

Öksüzün karnı doyunca yakacak samanlık arar. Nankör kimse yararlandığı birine veya bir şeye ihtiyacı kalmadığı zaman ona çok kötü davranır.

Tuz ekmek bilmezden, it yeğdir. İyilik gördüğü kişiye nankör davranan kimselerden, beceriksiz, işe yaramaz ama kimseye zararı dokunmayan kimseler daha iyidir. *RS s. 391*

Tuz ekmek hakkını bilmeyen kör olur. Kendisine yardım eli uzatan kişiye nankörlük edenin başı dertten kurtulmaz. *ÖAA 2433*

Tuz ekmek hakkı bilmeyen itten de beterdir. İyiliğe kötülükle cevap veren kimselerden her şey beklenir. *MNÖ 7756 < AVP-1*

Türkün ekmeğini yeyip Moskofa dua olmaz. Yardım gördüğü kişiye düşman olanların tarafını tutmak dürüstlüğe ve

mertliğe yakışmaz. *RS s. 392*

Yaza çıkardık danayı, beğenmez oldu anayı. Hayırsız evlat iyi bir durumna gelince, kendisini besleyip yetiştirenlerin yüzüne bile bakmaz. *ÖAA 2547 < AVP-1*

Yemi burada yer, yumurtayı başka yerde yumurtlar. Nankör insan ekmeğini yediği kimselere yardım etmez de, başkalarına yardım eder. *RS s. 416*

Yetim der sakla beni, büyük olan vuram seni. Kötü niyetli nankr kişi kendisinden yardım isteyen orda kalmış biriyle karşılaştığında bile önce kendi çıkarını düşünür. *TDK-1 s. 206*

Yük altında eşek kalır. Kendisine büyük bir destek sağlayan kimselere ancak, nankör kişiler vefasızlık ederler. *ÖAA 2623*

→ MİNNETTARLIK, GÖRGÜ

İnsan insanı istemeyince bastığı "pat pat," sözü de "lom lom" gelir.

NEFRET

Nefret birinin kötülüğünü istemeye, mutsuzluğuna, felaketine sevinmeye iten duygudur. Din insanları güzel huya, kardeşliğe davet ettiği için, dini inanışlar yaygın olduğunda, nefret gelişme ortamı bulamaz. Nefret, kin marazi duygulardır. Bu duygulara kendimizi kaptırırsak karşımızdaki kişi iyi niyetle hareket etse dahi her haliyle bize rahatsız edici gelir. Kin duyan bir kimse hem kendi rahatını, hem de etrafının rahatını bozar. Bu nedenle atalarımız kin duyulan kişi olmaktan kaçınılmasını, kin beslemektense uzak durmayı önerirler.

Din olan yerde kin olmaz. Ahlâklı ve dürüst kimselerin olduğu yerde geçimsizlik olmaz.

Garez marazdır. Kin ve öfke insana her zaman bela getirir.

Gün geçer kin geçmez. İnsan birine düşman oldu mu o kişiye olan nefreti uzun süre devam eder. *ÖAA 1322*

İnsan insanı istemeyince bastığı "pat pat", sözü de "lom lom"gelir. İnsan birinden nefret ediyorsa o kişinin her hareketinden rahatsız olur. *TDK-2 s. 58*

Kan toprağa düşer. Öfke ve nefret daima kötü sonuçlar doğurur *TDK-2 s. 61*

Kin ile din bir yerde olmaz. Öfkeli ve kindar kimselerde Allah ve din korkusu olmaz. → **Din**

Ölümden korkma, kin duyulmaktan kork. Çevresinde kin besleyen bir düşmanı olması insanı korku içinde yaşatır.

Sevilmeyen gelinin selamı yanlış gelir. Hoşlanmadığımız kimseler bize selam bile verse bundan rahatsızlık duyanz. *TDK-2 s. 79*

→ KÖTÜLÜK, SEVGİ

Arpa yemiş at menzil keser.

OBURLUK

Oburluk, pisboğazlık gereğinden çok, yerli yersiz yemek ve içme alışkanlığıdır. Obur kimsenin karnı doyar ama gözü doymaz; tokluk duygusunu çoğunlukla yaşayamaz. Beyni sürekli yiyeceklerle meşguldür. Oburca her şeyi yemek sonuçta sağlık için zarar verici olur. Çok yemek insanı hantallaştırır. Büyüklerimiz doyacak kadar yemeyi önerirken olgun insandan da sağlığa zararlı tarzda atıştırmaktan kaçınmayı bekler.

Açlıktan kimse ölmez. Açlık ve yoksulluk insanı öldürmez, ama sıkıntı ve üzüntü içinde yaşatır.

Aklımda duracağına karnımda dursun. Yemek konusunda iradesini kontrol edemeyen bazı insanlar, bunun zararını sağlıklarıyla ödeyebilirler.

Arap doyuncaya kadar yer, Acemse çatlayıncaya. Zengin, varlıklı kimseler yemeği sindirerek ve tadınca yerler. Yoksul ve muhtaç kimseler ise ne kadar çok yeseler de yine gözleri yemekte olur. *MNÖ 646 < AVP-1*

Arpa yemiş at menzil keser. İhtiyaçlan karşılanan kimseler daha çok ve hızlı çalışırlar. *MNÖ 715 < AVP-1*

At ölürse yemden ölsün. Yemek yemeği aşırı ölçülere vardıranlann kendilerini savunmak için başvurduklan bir düşünce. *MTA 5956*

Atın ölümü arpadan olsun. Bazı kimseler sevdiği bir şeyi yaparken veya sevdiği bir şeyi yiyecekken bunun kendilerine zarar vereceğini bilseler de aldırış etmek istemezler. *ÖAA 400 < AVP-1*

Az yersen melek olursun, çok yersen helak olursun. Fazla obur olmaz, az yemek yersen daha sağlıklı ve daha uzun yaşarsın. Aksi halde oburluğun yüzünden sık sık hasta olur yaşamını tehlikeye sokarsın. *RS s. 69 < NT*

Bir koyunu bir öğünde yeme. Yeterli ve dengeli beslenme hem sağlık hem de ekonomik açıdan gereklidir. *TDK-1 s. 67*

Boğazı büyük olanın dostu olmaz. Yemek konusunda iradesiz kişiler, bu nedenle çoğu kez çevresindeki insanların haklarına da tecavüz ederler. *RS s. 96*

Bol bol yiyen bel bel bakar. Çok yemek insanı rahatsız eder, tembelleştirir, sağlığını bozar. *Ş 128*

Çok ye ol helak, az ye ol melek. Her konuda olduğu gibi yemek konusunda da bir ölçü vardır. İnsan ne kadar iştahlı olursa olsun kendi sağlığı için bu ölçüye uymak zorundadır. *TDK-1 s. 83*

Çok yemek adamı az yemekten koyar. Gereğinden fazla ve çeşitli yemek insanların iştahını artırır ve çok yemelerine yol açar. Onun için yemek konusunda da aşırılıktan kaçınmak gerekir. *MTA 1581*

Çok yiyen ahmak olur. Boğazına düşkün, obur kimseler yalnızca yemek düşündükleri için başka şeylerle ilgilenmezler. *MNÖ 2255 < AVP-1*

Çok yiyen çoban olur, az yiyen adam olur. Aşırı yeme-

geçimini sağlarken türlü sıkıntı ve zorluklar çeker, onun için kimse kimseye yük olup fazla masrafa sokmamalı. *ÖAA 78 < ET 86*

Ahmak/Şaşkın misafir ev sahibini ağırlar. Bazı insanlar misairliğe gittikleri yerde ev sahibinin yapması gereken işleri yaparlar ve bu ahmaklıkları yüzünden alay konusu olurlar. *ÖAA 147 < AVP-1*

Akşamdan sonra gelene/gelenin aşı ya bir soğan, ya bir söğen. Misafirliğe çok geç saatlerde gideni iyi ağırlamazlar. *TDK -1 s. 36*

Ayda gelen doğan olur, yılda gelen soğan. Birine sık sık misafirliğe giden zamanla o kişiyle dostluğunu kaybeder. Bu nedenle dostlarımıza sık sık misafirliğe gidip onları rahatsız etmemeliyiz. *MNÖ 987 < AVP-1*

Balıkla misafir üç günlük oluncaya kadar. Balık nasıl uzun süre durursa kokup insanı rahatsız eder, konuk olduğu yerde uzun süre kalan kimseler ev sahibini rahatsız eder.

Çağırsalar da gitmesem, çağırmasalarda sitem etsem. Bazı kimseler misafirliğe gitmek için davet beklerler. Davet gelmediği zaman da zaten çağırsalar da gitmezdim diye sitem ederler. *MNÖ 2019 < AVP-1*

Çağrılan yere erinme/arınma, çağrılmayan yere görünme. Çağrılan yere gitmemek nezaket kurallarına yakışmaz. Çağrılmadığı yere giden de yüzsüzlük etmiş olur. *MNÖ 2020 < AVP-1*

Çağrıldığın yere (gitmeye) ar eyleme, çağrılmadığın yere gidip yerini dar eyleme. Yapılan daveti reddedip kalabalık etme, çağrılmadığın yere gidip hakarete uğrama. *MNÖ 2021 < AVP-1*

Çağrılmayan yere börekçi ile çörekçi gider. Görgüsüz, yüzsüz kimseler bir yerde çıkar gördü mü davet edilmeseler bile oraya gitmeden edemezler. *MNÖ 2023 < AVP-1*

Dağdaki/Dağdan gelir bağdakini kovar. Bazı kişiler misafirliğe gittiği yerde, sanki orası kendilerininmiş gibi ev sahibini aşağılar, hor görürler. *MNÖ 2316 < AVP-1*

Davetsiz gelen/giden döşeksiz oturur. Davet edilmediği yere gideni iyi ağırlamazlar. *ÖAA 856*

Dervişe "Git" demezler, lokmasını keserler. Misafir gittiği yerde uzun süre kalan kimseleri kovmanın en iyi yolu onlara bir şey ikram etmemektir. *MNÖ 2517 < AVP-1*

Destursuz bağa girilmez/gireni sopa ile kovarlar/girenin yediği sopayı Mevla bilir. Çağrılmadan izin almadan misafirliğe gideni hoşgörü ile karşılamazlar. *ÖAA 924*

Dosta çok varan kişi ekşi yüz görür. Birini sık sık ziyaret eden kişiyi her zaman güler yüzle karşılamazlar. *Ş 2011 < AVP-1*

Eli boşa "Ağa uyur" derler; eli doluya "Ağa buyur" derler. Misafir gittiği yere hediyesiz gidene yüz vermezler. Hediye ile gideni ise çok iyi ağırlarlar.

Eli dolu geleni buyur ederler. Davet edilen yere hediye götüreni en iyi şekilde konuk ederler. *MNÖ 3095 <AVP-1*

Eli ile getirir, ağzı ile götürür. Bazı yüzsüz kimseler misafir gittiği yerde, götürdüğü hediyeden herkesten çok kendisi yararlanır. *MNÖ 3098 < AVP-2*

Eşeği düğüne çağırmışlar "Ya su lazımdır ya odun" demiş. Bir yerde hizmetlilik görevi yapan kimseler misafir oldukları yerde, bir ikram için çağrı alsalar, "yine bana iş yaptırmak istiyorlar" diye düşünür. *VI 242*

Ev sahibi misafirin hizmetkârıdır. Misafiri ağırlamak, onun hizmetini yapmak ev sahibinin görevidir. *MNÖ 3438 < AVP-1*

Fakiri bir kahve ile savarsın, ya zengine ne ikram edersin? Misafir gelen kimse yoksul biriyse onu ağırlamak için fazla masraf gerekmez ama varlıklı biriyse onu hoşnut etmek için epey masraf gerekir.

Gelene "Git" denilmez. Çağrılmadan da olsa gelen misafiri geri çevirmek insana yakışmaz. *ÖAA 1241 < ET 3235*

Gelene "Hoş geldin," gidene "Uğurlar olsun" aç kapıları. Gelen misafiri güleryüzle karşılayıp içeri buyur etmeliyiz, giderken de uğurlayarak göndermeliyiz.

Geiirse hane boş, gelmezse daha hoş. Eğer sevmediğimiz bir insanla karşılaşacaksak bu olayın bir değeri yoktur. Fakat görüşmezsek bizim için daha hoştur. *ET 3238*

Gelmek iradet, gitmek icazet (iledir). Misafirliğe gitmek istek ve davet ile, misafirlikten ayrılmak ise nezaketle ve ev sahibinden izin alarak olmalıdır. *VI 40*

Konuğa hürmet eyle eğerci kafir olsa da. Gelen misafir kim olursa olsun onu ağırlarken saygıda kusur etmemeliyiz. *MNÖ 5729 < AVP-1*

Konuğun rızkı ardından gelir. Gelen misafiri en iyi şekilde ağırlarsan, kazancın daha da artar.*MNÖ 5731 < AVP-1*

Konuk ev sahibinin devesidir, nerde bağlarsa orda durur. Misafir, gittiği yerde kendi eviymiş gibi davranmaz, bir şey gerekirse onu ev sahibi temin eder. *MNÖ 5723 < AVP-1*

Konuk sevenin sofrası boş kalmaz. Misafirperver kimselerin geleni gideni çok, kazancı bol olur. *MNÖ 5726 < AVP-1*

Köylü "Misafir kabul etmeyiz" demez, "Konacak konak yoktur" der. Misafir kabul etmek istemeyen kişi bunu açıkça söylemez, onun gelmemesi için bir takım bahaneler uydurur. *MNÖ 5889 < AVP-1*

Köylünün kahve cezvesi karaca, amma sürece. Yoksul, fakir kimselerin eşyaları eski olur, ama onları gelen misafirden esirgemezler. *MNÖ 5890 < AVP-1*

Misafir kısmeti ile gelir. Misafirperver kimselerin kısmeti açık olur. *MNÖ 6314 < AVP-1*

Misafir misafir üzerine olur, ev ev üzerine olmaz. Birine misafir gittiğimizde orda başka misafir de varsa bir müddet kalabiliriz fakat yatıya kalmaya kalkışırsak ev sahibini zor durumda bırakırız. *MNÖ 6315 < AVP-1*

Misafir misafiri/Konuk konuğu istemez/sevmez, ev sahibi ikisini de. Bir yerde aynı anda iki misafir olursa birbirlerini kıskanırlar. Ev sahibi ise rahatlamak için ikisinin de bir an evvel gitmesini ister. *Ş 3460, MNÖ 5725 < AVP-1*

Misafir on kısmetle gelir; birini yer, dokuzunu bırakır. Misafir ağırlayanın kısmeti açık olur, bu yüzden misafirin yediği içtiği ev sahibine yük olmamalıdır. *ET 3477*

Misafir umduğunu yemez, bulduğunu yer. Misafir, gittiği yerde kendisine çok güzel şeyler ikram edilmesini ister, fakat ev sahibinin o anda evinde olanla yetinmek zorunda kalır. *Ş 3476*

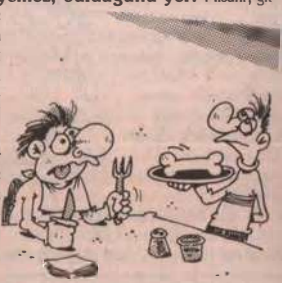

Misafir üç gün misafirdir. Geleneğe göre misafirin kalacağı en uzun süre üç gündür. Daha uzun sürerse aradaki samimiyet sıkıcı olmaya başlar.

Misafire/Konuğa "Git" demezler, altına yatak sermezler. İstenmeyen bir kişi misafir gelmişse onu açıkça kovmak zor olur. Ama bir an evvel gitmesi için fazla ilgilenmemek en iyi yoldur. *MNÖ 5729*

Misafiri horoz olanın arpa kalmaz ambarında. Gelen

Kana kan. Birinden büyük bir kötülük gören kişi aynı kötülüğü ona yapmak ister.

Kanı kanla yumazlar, kanı su ile yurlar. Şiddete şiddetle karşılık vermek olayı daha da büyütür. Anlaşmazlıklar barışçı yollardan çözülürse daha yararlı olur. *VI 262*

Karıncanın bile safrası vardır. Çok sakin ve hoşgörülü kişiler bile üzerlerine fazla gidildiği zaman sinirlenip karşısındakine zarar vermek isteyebilirler. *MNÖ 5169 < AVP-1*

Kırk yılda intikam alan "Ne tez aldım!" demiş. Aşırı kinci kimse birinden öç almayı kafasına koyduğu zaman uzun süre beklemesi gerekse bile bunun önemi yoktur, yeter ki o kimseden öcünü alsın. *MNÖ 5449*

Kısas kıyamete kalmaz. Birinden büyük bir kötülük gören kişi bunu hiçbir zaman unutmaz ve fırsat bulduğu anda karşılığını verir. *MNÖ 519 < AVP-1*

Kısasa kısas. Başkasına zarar vermeye çalışan kimse o kişinin vereceği karşılığa da hazırlıklı olmalıdır. *MNÖ 5518 < AVP-1*

Kötü söyleme eşine, ağı katar aşına. Ailesine ve yakınlarına zalimlik eden onların nefretini kazanır.

Ne çaldın yüzüme, ne çalayım yüzüne. İnsan, kendisi hakkında kötü niyet besleyen kimseye yakınlık göstermez. *MNÖ 6435 < AVP-1*

Ne kadar yıkarsan yıka, kan kanla temizlenmez. Aralarında anlaşmazlık çıkan kimseler sorunlarını şiddet yoluyla çözmeye çalışırlarsa sonuçta iki taraf da büyük kayıplar verir.

On parmağım/İki elim yakanda. Öç alma duygusu insana her şeyi yaptırır.

Öcün iyisi bağışlamaktır. Bağışlayıcı olmak öç almaktan daha çok yarar sağlar.

Öç alma rahatlığı rahatlık sayılmaz. Öç alan insan ne kadar rahatlık hissetse de bir süre sonra yaptığından pişmanlık duyabilir.

Öç almak neyin işi, bağışlamak beyin işi. Öç almak uğranan zaran gidermez. Mert, saygıdeğer bir insan olmak istiyorsan bağışlamayı bilmelisin.

Ölüm ile öç alınmaz. Birine kin güttüğümüz zaman o kişinin veya yakınlarından birinin ölümü biz sevindirmemeli. *Ş 891*

Yarın kıyamette on parmağım yakanda olsun. Haksız yere birini felakete sürükleyen kimse yaptığının cezasını bu dünyada olmasa bile öbür dünyada mutlaka görür. *ET 3791*

→ ADALET, ZULÜM, BAĞIŞLAMA

Allah bana ben de sana.

ÖDEME

Ödeme, tediye etme, satın veya ödünç alınan bir şeyin karşılığını vermektir. Her şeyin bir bedeli vardır. O ödenmeden alınamaz. Yalnız Allah karşılıksız verir. Alınan şeyin bedeli ödenmezse tekrar gerektiğinde alınamaz. Daha fazla kazanmak isteyen kişi yatırımını yapıp, bedelini ödemelidir. Büyüklerimiz her şeyin bir bedeli olduğu ancak ödeme şekillerinin farklı olduğunu belirtirler. Para, hizmet, eğitim hatta içten duyulan minnettarlık ve Tanrı'ya yönelik dua, bize sağlananlara karşılık ödeme çeşitlerimizdir.

Aldığını vermeyen aradığında bulamaz. İnsan aldığı borcu ödemezse, tekrar ihtiyaç duyduğunda kimse ona bir şey vermez.

Allah bana, ben de sana. Birisi borç istediğinde, elinde olmayan veya vermek istemeyen kimse kendisinin de zor durumda olduğundan yakınır. *ET 499*

Almadan vermek Allah'a mahsus. Karşılık beklemeden yardım eden tek varlık Allah'tır. Birisi bize bir iyilik ettiği zaman karşılığında biz de ona iyilik etmek isteriz. Bunda bile bir karşılık söz konusu olur.

Az ver, çok yalvar. Birine olan borcunun tamamını ödeyemiyorsan hiç değilse bir kısmını ver, geriye kalanı için de süre iste. *Ş 140*

Dokuzu vermeyince onu kurtaramazsın. İnsan aldığı borcu eksiksiz ve zamanında ödemezse bir daha borç bulamaz. *Ş 2440*

Dokuzu ver, onu kurtar. Aldığını geri öde ki tekrar istemeye yüzün olsun. *VI 250*

Kiminin parası/devesi, kiminin duası. İnsan bazı insanların parasından, parası olmayan yoksul kimselerin de duasından hayır görür. *Ş 3137*

Kuş kanadına kira istemez. İnsan kendi çıkarı için harcadığı çabadan karşılık beklemez. *OAA 1944 < VI 467*

Nasıl verirsen liraları, öyle alırsın hamsileri. Para ile satılan bir mala parasını ödemeden sahip olamazsın. *TDK-2 s.73*

Para peşin, boktur işin. Bir işin karşılığı o iş yapıldıktan sonra ödenir. Eğer ödeme başlangıçta yapılırsa işin kalitesi ve biteceği zaman konusunda garanti verilemez.

Parayı veren düdüğü çalar. Parasını ödeyen istediği malı alır. *MNÖ 1699 < AVP-1*

Verdik kırkı gitti korku. İnsan borcunu ödeyince huzur içinde olur. *ET 2589*

→ HARCAMA, ÖDÜNÇ ALMA

Borç alan dert alır.

değil. Bir iş sonuçlandığı zaman o sonuçtan memnun olanda çıkar memnun olmayanda. Çünkü herkesin fikri aynı olmayabilir.

Erik ağacından saz olmaz. Yapılacak işin güzel olması için kullanılan malzemenin kaliteli olması gerekir. *MNÖ 3280*

Ermeni'de irfan Yahudi'de pehlivan olmaz. Kötü ruhlu, kalleş kimselerde olgunluk ve acıma duygusu olmaz. Aynı şekilde korkak, çekingen kimselerde de kavgaya ve tartışmaya girecek cesaret olmaz. *ET 385*

Eski pamuktan bez olmaz, kötü demirden kılıç olmaz. Kalitesiz, çürük malzemeyle yapılan işten başarılı bir sonuç alınmaz. *Ş 397*

Eşeğin anırmazı olmaz. Anlayışsız, beceriksiz ve görgüsüz kişiler her yerde mutlaka kendini belli ederler. *RS s. 172*

Eşek bile makamla anırır. Herkes iyi yaptığı işlerle övünür. Yaptı işte başarısız olan kişinin o iş konusunda övünmeye hakkı olmaz. *ET 414*

Et kokarsa tuz katılır, tuz kokarsa ne yapılır. Bir işi idare eden kişi işi beceremezse yerine bir başkası bulunur. Ama o da işten anlamayan biriyse, o zaman o işten hayır gelmez. *RS s. 175*

Eyersiz ata yük olmaz. Bilgi ve becerisi olmayan kişiye önemli bir iş verilmez. *MNÖ 3502 < AVP-1*

Göğe direk, denize kapak olmaz. Olmayacak işler için boşuna çaba harcanmamalıdır. *ÖAA 1267 < Ş 3324*

Gökten yere yağar, yerden göğe yağmaz. Büyük, yüksek kişilerin söylediklerini, önemsiz sıradan kişiler kabul etmek zorundadır. Bunun tersi olamaz. *RS s. 191*

Göl yeri ıssız kalmaz. İnsanlara hizmet veren bir yer boş kalmaz. *TDK-1 s. 127*

Göl yerinde su eksik olmaz. Herkesin çıkar görebileceği bir yer ıssız kalmaz. *MNÖ 3797 < AVP-1*

Göz, yummakla kör olmaz. Bazı şeyleri görmemezlikten gelmekle bir şey kaybedilmez. *RS s. 196*

Gül dalından odun, beslemeden kadın olmaz. Gül ağacından yakacak odun elde edilemez. Hizmet işlerine bakan kadın da kültürsüz olduğu için kültürlü bir kocaya eş olamaz. *ÖAA 1311 < AVP-1* → **Beslemeden**

Gül üstüne gül koklanmaz. İnsan birine sevdalanmışsa başka birini sevemez.

Hacıya "Tesbih alır mısın?" demişler, "Ya biz buraya ne için geldik?" demiş. İnsan bir ihtiyacını karşılamak için gittiği yerde başka bir işle uğraşmaz. *ET 1670*

Halamın sakalı olsaydı dayım olurdu. Olmayacak bir iş için çaba harcayan veya dilekte bulunan boşuna zaman harcar.

Hamurdan artar da çamurdan artmaz. Kişi pahalıya mal ettiği bir şeyi sakınarak kullanın. Ama ucuz ve değersiz bir şeyi kullanırken eskiyecek, bitecek diye bir endişeye kapılmaz. *MNÖ 4054 < AVP-1*

Helva demeden ağız şirin olmaz. Şakadan anlamayan, asık suratlı kimseler cana yakın olmazlar. *TDK-1 s. 133*

Hem karnın tok olsun, hem çörek bütün nasıl olur bu? Bazı insanlar hem her şeyin en iyisini isterler, hem de çok ucuza mal etmek isterler. *RS s. 212*

Hem koyunlar tam, hem de kurtlar tok olmaz. Aç gözlü, hırsız kimselere malını emanet edersen, geri verirken eksik teslim ederler. *RS s. 212*

Her ağacın meyvesi olmaz. Yüzüne bakınca iyi iş yapar sanılan herkes göründüğü gibi verimli olmayabilir.

Her ağaçtan kaşık olmaz. Yetenek isteyen bir işi herkes kolayca yapamaz.

Her atılan taş yerini bulmaz. İnsan bir şeyin doğruluğuna iyice emin olmadıktan sonra karar vermemelidir. Aksi halde düşündüğü gibi olmayabilir.

Her çiçek koklanmaz. Her güzel şey kolayca elde edilemez.

Her kısrağın doğurduğu at tay olmaz. Bir işi en iyi, yalnızca o iş konusunda uzman olan kişiler yapar. *TDK-1 s. 136*

Her su geçit vermez. Hayatta, insanın aşamayacağı engeller de vardır. *Ş 3654*

Her şey yerinde yakışır. Bulunduğu yere değer veren bir şeyi oradan alıp başka bir yere koyarsan değeri azalır. *Ş 3648*

Herşeye benzeyen bir şeye benzemez. Bir iş için kullanılan araç gereci başka işlerde de kullanırsan o araç gereç çok çabuk eskir ve kullanılmayacak hale gelir. *RS s. 223*

Her topraktan testi olmaz. İşe yarar gibi görünen her şeyden istediğimiz sonucu alamayabiliriz. *RS s. 224*

Her yumurtadan civciv çıkmaz. Her şey dışardan göründüğü gibi kaliteli olmayabilir. *RS s. 224*

Hiçi hiçe versen yine hiç çıkar. Pek çok beceriksiz, cahil kimse bir araya gelse, yine de önemli bir iş başaramazlar *Ş 3752*

Hiçten hasıl olan hiç. Kalitesiz, değersiz şeylerden faydalı bir iş beklenmez. *MNÖ 4492 < AVP-1*

Horoz evlenir, tavuk tellenir. Beceriksiz kişiler başarılı kimselerin yaptığı işlerden kendilerine pay çıkarmaya çalışırlar.

Horozsuz da sabah olur. Öndersiz, yöneticisiz de işler yürür ama verimli olmaz. *MTA 6289*

Ihlamurdan odun olmaz. Her iş kendine uygun yöntemlerle yapılır. Bir iş için kullanılan yöntem başka bir iş için kullanılmaz.

Isırgan ile taharet olmaz. Kötü huylu, acımasız kişilerden iyilik gelmez. *ÖAA 1491 < Ş 583*

Ismarlama hac, hac olmaz/kabul olunmaz. Kişi, kendi yapması gereken bir işini başkasına yaptırırsa istediği sonucu alamayabilir. Çünkü kimse kimsenin işini kendi işiymiş gibi yapmaz. *ÖAA 1495 < AVP-1*

İğne deliğinden deve başı geçmez. Olmayacak bir iş için inatla uğraşmanın hiçbir yararı olmaz. *MNÖ 4619 < AVP-1*

İğne ile kuyu kazılmaz. Yetersiz malzemeyle büyük işler yapılmaz . *MNÖ 4620 < AVP-1*

İğne oynarsa, iplik geçmez. İnsan bir işi yaparken dikkati dağılırsa, hataya düşebilir. *TDK - 2 s. 57*

İstisnalar kaideyi bozmaz. İşimizi yaparken ufak tefek aksilliklerle karşılaşabiliriz, ama bu işimizi yapmamızı engellememeli.

İşkembeci kazanından diba çıkmaz. Cahil, görgüsüz kimselerin yaşadığı çevreden dürüst bilgili kişiler yetişmez. *MNÖ 4872*

İt kursağı yağ götürmez. Aç gözlü, ahlâksız kimselerde utanma duygusu olmaz. *MNÖ 4902 < AVP-1*

İt, nalbant/demirci dükkanından ne çalacak. Kimse ihtiyaç duymadığı, işine yaramayacağı bir şeyi elde etmeye uğraşmaz.

Kambersiz düğün olmaz/olur mu? Sevimli, sıcakkanlı ve tanınmış kişiler her yerde aranırlar. *ET 2847*

Kanatsız kuş uçmaz. İmkânları kısıtlı kişi önemli işlerde başarı sağlayamaz.

Kapıya gelen içeri de gelir. İnsanın yakınında olan bir olay kendi başına da gelebilir. *MNÖ 5087*

Kar susuzluk kandırmaz / gidermez. İnsanın, ihtiyaç duyduğu bir şeyi benzer şeylerle gidermeye çalışabilir. ama yeterince tatmin olmaz. *VI 368*

Karadan öte/o yana renk yoktur. Bir şeyin benzeri bulunabilir, fakat onun kadar gerçekçi olamaz. *MNÖ 5117 < AVP-1*

Kavak ağacından odun, halayıktan kadın olmaz. Kötü malzemeyle iyi iş üretilmez. Aynı şekilde başkalarına hizmetçilik yapan kiş de varlıklı, soylu bir ine eş olmaz. *MNÖ 5222 < AVP-1*

Kavuk ayağa, mest başa giyilmez. Belirli bir işte kullanılmak üzere üretilmiş bir şey başka bir iş için kullanılmaz. *MNÖ 5234 < AVP-1*

Kavurga karın doyurmaz. Oyalayıcı, ufak tefek şeyler ihtiyaç-lan gerçek oranda karşılamaz. *VI 369*

Kaz öter saz biterse kaç memleketten, keklik öter kekik biterse kal o memle-

kette. Gittiğin yerde kıtlık varsa orada fazla kalma; bolluk ve rahat bir yaşama ortamı varsa oraya yerleş. *MNÖ 5254 < AVP-1*

Kazanın doğurduğuna inanan öldüğüne de inanır. Araştırıp sormadan her duyduğuna inanan kişi olağandışı şeylere bile inanır. *RS s. 271*

Kedi sirke içmez. İnsan alışkın olmadığı şeylerden hoşlanmaz. *RS s. 274*

Kedi tavşan tutmaz. Bir işte bilgisi ve tecrübesi olmayan kişi o işte başarılı olamaz. *ET 3018*

Kedi yavrusu miyavlayarak doğar. Her insan kendi soyundan, mutlaka bir takım özellikler taşır. *MNÖ 5308*

Keklik düz ovada avlanır. Bir işi yapmaya karar vermeden önce, işi yapacağımız yerin o işe uygun olup olmadığına dikkat etmeliyiz. *MNÖ 5325 < AVP-1*

Kel başa şimşir tarak (yakışır ya)! Yoksul, fakir kimselerin elinde değerli ve lüks şeyler bulunmaz. *Ş 3048*

Kel başın tırası ne olacak. Yokluk ve sıkıntıya alışmış kimseler bir şeyin yokluğundan fazla etkilenmezler. *MNÖ 5330 < AVP-1*

Kel başını yudu da taradı da. Tembel, miskin insanlar hiçbir işi özenerek yapmazlar. *MNÖ 5331 < AVP-1*

Kele "Yıkandın mı?" demişler, "Tarandım bile" demiş. Titizlikten hoşlanmayan, gamsız kimseler bir işi yaparken hiç özen göstermez, bir an önce bitirmek isterler. *MNÖ 5345 < AVP-1*

Kılavuzsuz kuş uçmaz. Önemli işler, önderlik edebilecek uzman kişilerin gözetimi altında yapılır. *TDK-2 s. 65*

Kırık testiden su içilmez. 1. Bozuk, çalışmaz durumdaki araç gereçten fayda sağlanmaz. 2. Anlayışı kıt, yeteneksiz kişilerden verim alınmaz. *TDK -2 s. 66*

Kırılan kol hamur yoğurmaz. Kazaya uğramış, güçsüz düşmüş kişiler fazla iş göremez. *RS s. 280*

Koyun güden kurdu görür. Bir işte deneyimi olan kişi o işin tehlikeli ve zor yanlarını bilir. *RS s. 296*

Kör körü arar, su çukuru. Herkes kendi karakterine uygun kişilerle arkadaşlık etmek ister. *MNÖ 5833 < AVP-1*

Köre ayna satılmaz. Bir şeyden hoşlanmayan kişiye o şeyin faydalarını anlatmanın yaran olmaz.

Köre elvandan/renkten bahsedilmez. Bir şey hakkında bilgisi olmayan kişiyle o şey hakkında sohbet edilmez.

Köre gece gündüz birdir. Yokluk ve sıkıntıya alışmış kimseler hiçbir şeyden şikâyetçi olmazlar. *MNÖ 5845 < AVP-1*

Kötü demirden kılıç olmaz. Kalitesiz malzemeden iyi ürün elde edilmez. *Ş 3170*

Kurbağasız göl olmaz. Hizmet sağlayan bir yer boş kalmaz. *MNÖ 5529 < AVP-1*

Kurban etiyle/kemiğiyle köpek tavlanmaz. İnsan, faydasını gördüğü bir şeyi gereksiz işler için kullanmaz. *MNÖ 5932 < AVP-1*

Kurt kulağından tutulmaz. Saldırgan, kötü huylu kişilerle yakın ilişkiye girilmez. *Ş 2848*

Kurt yiyeceğini bakkal dükkanından aramaz. Kazancını hırsızlıkla, şiddet yoluyla elde eden kötü huylu kişiler, ihtiyaç duydukları şeyi parayla satın almazlar. *MNÖ 5965 < AVP-1*

Kurt yuvasından kemik eksik olmaz. Herkesin kendi konusu ile ilgili malzemeler bulunur. *MNÖ 5966 < AVP-1*

Kuru ağaç gölgesine sığınılmaz. Kendini zor geçindiren kimselerden yardım umulmaz. *MNÖ 5992 < AVP-1*

Kuşa kafes lazım, boruya nefes. Bir işi yaparken kullanılacak malzeme o işe uygun olmalıdır. *MNÖ 6025 < AVP-1*

Kuzu çoban için değildir, belki çoban kuzu içindir. Bir şeyden çok hoşlanan kişi o şeyi evinden eksik etmez. *Ş 2967*

Küçük ölçekle büyük ambar dolmaz. Kısıtlı malzemeyle büyük işler yapılmaz. *MNÖ 6061 < AVP-1*

Kül tepecik olmaz, güvey oğul olmaz. Bir işin nasıl yapılacağına o işte çalışanlar değil o işi yönetenler karar verir. *VI 613*

Mayasız yoğurt tutmaz/çalınmaz. Bir işi yaparken, işin yapılmasını sağlayan malzeme eksik olursa o iş iyi sonuçlanmaz. *MNÖ 6224 < AVP-1*

Merdivensiz dama, tüfeksiz ava çıkılmaz. Yeterli araç gereç olmadan önemli bir işe kalkışılmaz. *TDK-1 s. 171*

Mermerde kıl bitmez. Hiçbir becerisi olmayan, yeteneksiz kimselerden iyi iş çıkmaz. *Ş 3420*

Meşe ağacına gül aşısı tutmaz. Belirli bir iş için kullanılan bir aracın başka işlere yaran olmaz.

Meyil verme tellak ile berbere; su mu geçer hamamdaki mermere? Güçsüz, beceriksiz kişi büyük ve ağır işler yapamaz. Aynı şekilde hiçbir ana baba damadını öz oğluymuş gibi görmez. *MNÖ 6275 < AVP-1*

Meyvasız ağaç olur, ama gölgesiz ağaç olmaz. İnsanın hayatta hiçbir yakını, akrabası kalmayabilir. Fakat kimsenin yardımı olmadan da yetişkin ve topluma yararlı bir kişi olamaz. *TDK - 1 s. 171*

Mümkünsüz şey arayıp arzulama. Olmayacak bir şey için boşuna ümitlenme *MNÖ 6374 < AVP-1*

Nar üstüne turp yenmez. Elinde güzel imkânlar varken değersiz şeyler için vakit harcama. *MNÖ 6406 <AVP-1*

Nerede soyundunsa orada giyin. Kişi bir işi yaptıktan sonra ortalığı dağınık bırakmamalıdır. *RS s. 329*

Olmaz olmaz deme, olmaz olmaz. Hayatta olmayacak şey yoktur. Bu yüzden bazı şeylere önceden olmaz deyip hüküm verilmemelidir. *RS s. 335*

Olsa ile bulsayı ekmişler, yel ile yuf bitmiş / Olsayı bulsaya vermişler, hiç doğmuş. Sadece ümit etmekle, hayal kurmakla istenilen şeyler elde edilemez. *ÖAA 2077 < Ş 813 < VI 485*

Öd ağacından kaşık olur, ama tarhana içilmez. Kalitesiz, çürük araçla da iş görülür ama yeterince verimli olmaz. *MNÖ 6681 < AVP-1*

Ölü gibi öl ki adam gibi ağlayayım. İnsan, yardım istediği kişiye derdini açıkça anlatmalı ki yardım edecek kişi de durumu daha iyi anlasın. *MNÖ 6748 < AVP-1*

Ölü gözünden yaş, imam evinden / obur elinen aş beklenmez. Yoksulluk ve sıkıntı içinde yaşayan kişiler daima acı çekerek yaşarlar. Aç gözlü kişilerden de yardım görmek mümkün olmaz.

Öpülecek yanak dudağa yakın gelir. Saygıdeğer, sıcakkanlı kimseler her yerde kendilerini belli ederler.

Pire için yorgan yakılmaz. Ufak tefek bir şeye sinirlenip taşkın davranışlarda bulunmak daha büyük zararlara yol açar.

Rumelinin bozgunu, Anadolu'nun salgını, İstanbul'un yangını olmasa, evlerin eşikleri altından olurdu. Herkes her istediğine kolayca sahip olabilseydi herkes varlıklı ve zengin bir yaşam sürerdi. *RS s. 352*

Sağır ile söyleşmek güçtür. Anlayışı kıt, cahil kişilerle anlaşmak çok zordur. *Ş 2284*

Sakal bıyığa denk olmayınca berber ne yapsın? Bir işi yapmak için eldeki imkânlar kısıtlıysa, o iş nasıl kaliteli olur. *MNÖ 7001 < AVP-1*

Sapsız balta suya düşer. Kalitesiz, çürük malzemeyle yapılan iş yarım kalır. *TDK-2 s. 79*

Serçeyi kuştan mı sayarsın? 1. İnsana yarar sağlamayan küçük, değersiz şeylerden ne hayır gelir? 2.Yeteneksiz, cahil kimselerden yararlı bir iş çıkar mı? *Ş 2161*

Su bulunmayan yerde teyemmüm caizdir. İşimizi görmek için, ihtiyacımız olan bir şeyi bulamazsak, onun yerini tutabilecek başka bir şey kullanmalıyız. *MNÖ 7341 < AVP-1*

lik duygularıyla mali yönden sıkışanlara el uzatmak arasında değişen ölçülerle değerlendirilir.

Aç gözünü, uyar canını, verme malını. İnsan, kullandığı malını her isteyene ödünç vermemelidir. Çünkü başkaları onu kendi malı gibi korumaz. *TDK-1 s. 27*

Akçasının kıymetini bilmeyen ödünç versin. İnsan, parayı kolay kolay kazanamaz. Bunu anlamayan insan parasını ona buna borç dağıtır, sonra da kendisi sıkıntıya düşer.

Ala kargada alacağım olsun, alamazsam gözümü oysun. Borçlu olmaktansa, borcuna sadık olmasa da birinden alacaklı durumda olmak daha iyidir. *MNÖ 367 < AVP-1*

Allah güle güle verdirtsin, ağlaya ağlaya istetmesin. Borç isteyen istediğini alınca nasıl mutlu oluyorsa, borcu öderken geciktirmemeli ki tatsızlık olmasın, alacaklı da memnun olsun. *MNÖ 424 < AVP-1*

At, avrat, kılıç emanet edilmez. At, kadın, silah sahibinin namusudur. Başkalarına ödünç verilmez.

Atını veren yaya gidermiş. Kendisi için gerekli olan şeyi başkasına ödünç veren sıkıntıyı kendi çeker. *TDK-1 s. 50*

Borç vermek zordur, borç istemek ondan daha zordur. Borç isteyen utancından nasıl zorlanarak isterse, borç veren de verirken "acaba geri alabilir" miyim diye endişe duyar. *TDK-1 s. 70*

El üstünde gömlek eskimez. Borç alan kişi aldığını aynı şekilde vermek için onu kullanırken çok dikkatli kullanır. *ÖAA 1108*

El üstünde gömlek eskimez, alacağın olsun da vereceğin olmasın. Emanet alınan şey dikkatli kullanıldığında fazla yıpranmaz, bundan fazla korkma. Yeter ki birine borçlu olma. *RS s. 164*

Elden çıkan ele girmez. Malını sürekli başkalarına ödünç veren kişi o malı günün birinde kaybedebilir. *Ş 472*

Ele giden yele gider. İnsan elindekini kendisi kullanmayıp ona buna ödünç verirse sonunda o şeyin kullanılacak hali kalmaz. *MNÖ 3182 < AVP-1*

Elindekini verme ellere, sonra başını vurursun yerlere. Malını kendin kullanmaz da sürekli başkalarına kullandırırsan kullanılmaz hale gelir, verdiğine pişman olursun. *RS s. 160*

Elini veren kolunu alamaz. Bazı yüzsüz kimseler borç isterken utanmaz, ne yapar eder istediklerini kopanır, aldıklarını da zamanında geri vermezler.

Elinle ver, ayağınla ara. Kendisine gerekli olan şeyi başkasına ödünç veren bu sefer ondan bundan dilenmeye başlar. *Ş 489*

Eşek eşeği ödünç kaşır. Çıkarcı insan birine borç verirse mutlaka o da ondan bir şey ister. *ÖAA 1172 < AVP-1*

Fahiş faize batakçı müşteri. Yüksek faiz karşılığı borç alan o borcun altından kalkamaz.

Her isteyene vermiş olsaydı kırk yıllık sirke bulunur muydu? Malına düşkün kişiler hiç kimseye bir şey vermez. Bu yüzden de bir kere aldığı malı yıllar sonra yepyeni bir halde görebilirsiniz.

İnsanın ahmağı, malını veresiye verendir. 1. Bazı insanlar malıyla övünmek için onu başkalarına ödünç vermekten hoşlanırlar. Bu aptallıkları yüzünden de o mal, çabucak yıpranır. 2. Veresiye mal satmak akıllıca bir ticaret yöntemi değildir. *RS s. 239*

Kitap verenin bir elini, geri verenin iki elini kesmelidir. Kitaplar çok iyi korunmalı mümkün olduğunca kimseye verilmemelidir. *RS s. 291*

Lafla dükkan açılmaz, yok yere etme savaş; Süleyman Pak kendi gelse, parasız olmaz tıraş. Her işin bir bedeli vardır ve insanlar bu bedeli ödemek zorundadırlar.. *MNÖ 6096 < AVP-1*

Ver elindekini ellere, sonra vur başını yerlere. İşine yarayan malı başkasına verirsen kullanmak istediğinde bulamazsın. *ET 3588*

Veresiye veremem, ardın sıra gelemem; gelirsem de bulamam, bulursam da alamam. Borç isteyen herkese yumuşak yüzlü davranırsak zamanımız alacak peşinde koşmakla geçer.

Verip pişman olacağına, verme de pişman ol. Borç isteyene, istediğini vermezsek, kırılır, o zaman biz de üzüntü duyarız. Verirsek bu seferde "geri alamayabilirim" diye kaygılanırız. *RS s. 402*

Verip (de) pişman olmaktan, vermeyip (de) düşman olmak yeğdir. Verilen borç geri gelmeyebilir. Bu yüzden borç verdiğimize pişman oluruz. Böyle olmaktansa isteyeni kırmak pahasına geri çevirmek daha iyidir. *ÖAA 2486 < AVP-1*

Verirsen veresiye, batarsın karasuya. Borç isteyen herkese eli açık davranırsan kısa zamanda sıkıntıya düşersin. *ÖAA 2488 < AVP-1*

Verme malını veresiye çıkar gider kara suya. Malını her isteyene ödünç verirsen o malı çabuk kaybedersin.

Vermek kolay, ama almak zor. Borç vermek için fazla sıkıntı duyulmaz, ama almak için çok zorluk çekilir. *RS s. 402*

→ ÖDÜNÇ, ALMA, HARAMA, ÖDEME

Tavşan dağa küsmüş, dağın haberi olmamış.

ÖFKE

Öfke engellenme, incinme ya da göz dağı karşısında gösterilen saldırganlık tepkisidir. Öfke insanın doğal davranış biçimlerinden biridir. Ancak her konuda olduğu gibi öfkenin de bir sınır vardır. Bir insan öfke duysa bile bunu ifade ederken mantık yolundan uzaklaşmamalı ve mümkün olduğu kadar erken öfkesini yenmesini bilmelidir. Çünkü sonuçlarını düşünmeden öfkeyle hareket edenler bunun zararını gene kendileri çekerler. Sonradan pişman olmamak için hem öfkeden uzak durmak hem de başkalarını öfkelendirecek davranışlardan kaçınmak gerekir. Türkler insan ilişkilerini zedelediği için öfkeyi hoş karşılamazlar.

Acı sirkenin kâseye zararı var. Öfkeli, belalı kişiler çevresindekileri sık sık rahatsız ederler. *MTA 1150*

Adam kızmayınca belli olmaz. Bir insanın nasıl bir karakte-

Batak olsun, kurbağa bulunur. İnsan daima huzur bulacağı, ihtiyaçlarını rahatça karşılayabileceği yerlerde yaşamak ister. Böyle bir ortam bulursa ordan ayrılmaz. *MTA 6008*

Batmış geminin direği olmaz. Kullanılamaz halde gelmiş bir maldan kimse yarar sağlayamaz. *RS s. 77*

Bekri'nin mekanı akşam meyhane, sabah işkembeci dükkanı. Kişi ne tür yerlerden hoşlanıyorsa, ne tür yerlerden çıkar görüyorsa fırsat buldukça o tür yerlerden ayrılmaz. *ET 1078*

Beslemeden kadın olmaz, gül ağacından odun olmaz. Hizmet işlerinde çalışan kadın kültürsüz olduğu için kültürlü birine eş olamaz. Aynı şekilde gül ağacı da yakacak odun olarak kullanılmaya elverişli değildir. *Ş 1048* → **Gül dalından**

Bezir yağından pilav pişer, amma yenmez. Kalitesiz, kötü araç ve gereçle yapılan iş kaliteli ve dayanıklı olmaz. *RS s. 83*

Bir bulutla kış olmaz. Beklenen sonuç için küçük bir ihtimal belirmişse bu o sonucun kesinlikle elde edieceği anlamına gelmez.

Bir ok ile iki kuş vurulmaz. İki kişinin zor yaptığı iş, bir kişiden beklenmez. *Ş 1128*

Bir taş ile iki kuş vurulmaz. Bir kişiden, ancak gücünün yettiği kadar iş istenir. *ET 1171*

Bir tilkinin derisi iki defa soyulmaz. Bir kişiden alınabilecek en yüksek verim alındıktan sonra, bir o kadar daha istenmez. *MNÖ 1664*

Bitmeyen yere ekilmez. Elinden iş gelmeyen beceriksiz kimselerden yararlı bir iş beklenmez.

Boruda peşrev olmaz. Ustalık gerektiren işler yeteneksiz kişilerden çıkmaz. *Ş 1250*

Bostancıya tere satılmaz. Bir işi çok iyi bilen kimseye o iş hakkında akıl verilmez.

Bostansız harman taşsız düvene benzer. Hiçbir yeteneği olmayan, işe yaramaz kişilerin kimseye bir faydası dokunmaz. *MNÖ 1752 < AVP-1*

Boş samanlık kiremit istemez. Değersiz, işe yaramaz şeyleri korumak için önlem almaya gerek yoktur. *MTA 6061*

Buharada pişen pilavın kokusu buraya gelmez. Başkalarına ait olan bir şeyden çıkar umulmaz. *RS s. 100*

Bulut yelkene sığmaz. İnsanın hayal edebileceği şeylerin sınırı yoktur. *RS s. 101.*

Buluttan buluta köprü kurulmaz. Elde edilmesi imkânsız olan şeyler hakkında hayal kurulmaz. *RS s. 101*

Boş eşek yorga gider. Sorumluluğu olmayan, hafif işlerle uğraşan kimseler hiç yorgunluk çekmezler.

Burun yüzden götürülmez. Bir yakını, bir akrabası uygunsuz işler yapan kişi ne kadar tepki gösterse de o kişiyle olan akrabalığını kesmez. *VI 453*

Cansız koyundan süt sağılmaz. Bilgisiz, yeteneksiz kimselerden yararlı işler beklenmez. *RS s. 105*

Çakalın sesi ormana, köpeği havlaması köye ulaşır. Kişi nasıl bir çevrede yetişmişse davranışı o çevrenin özelliklerini gösterir. *RS s. 107*

Çalı çırpı ile ev yapılmaz, harç ister. Değersiz, küçük şeylerle büyük işler yapılmaz, yanında kaliteli ve sağlam şeyler de gerekir. *MNÖ 2028 < AVP-1*

Çarşı iti ile ava gidilmez. Elinden iş gelmeyen, beceriksiz kişilerle önemli işlere kalkışılmaz. *TDK-1 s. 78*

Çavdar unudan baklava olmaz. Kötü malzemeyle sağlam iş yapılmaz. *MNÖ 2080 < AVP-1*

Çıra dibi karanlık olur. Sürekli başkalarının işine koşan, herkese yardım etmekten hoşlanan kişilerin çoğu zaman kendine ve yakınlarına bir yararı olmaz. *RS s. 112*

Çingeneden çoban olmaz, Yahudiden pehlivan. Açgözlü, görgüsüz kişiler emanet edilen malı koruyamaz. Korkak, çekingen kimseler de kavgaya, tartışmaya yanaşmazlar. *MNÖ 2162 < AVP-1*

Çobandan padişah olur mu? Ağaçtan maşa olur mu? Görgüsüz, açgözlü kişiler önemli bir işin yöneticisi olamazlar . Aynı şekilde yeteneksiz, cahil kişilere de ustalık isteyen bir işi vermezler. *MTA 6106*

Çorak yerde sümbül bitmez. Kötü huylu ahlâksız kimselerin barındığı çevreden, kültürlü, değerli kişiler yetişmez. *MNÖ 2263 < AVP-1*

Çorak yere tohum ekilmez. Yapacağı işten iyi bir sonuç elde etmek isteyen kişi, yapacağı işin şartlarına uygun olmayan bir ortam seçmez. *TDK - 2 s. 35*

Dağ başından duman, yiğit başından boran eksik olmaz. Yüksek bir yerde, önemli bir işin başında olan kişilerin sorunu eksik olmaz. Cesur, mert ve gözü pek kişilere de sataşmak isteyen çok olur. *MNÖ 2295 < AVP-1*

Dağda keklik sayılmaz. Gerçekleşmesi imkânsız bir işle uğraşan kişid en başarılı bir sonuç beklenmez. *TDK-2 s. 36*

Dağdan aşmaz yol olmaz, başa gelmez hal olmaz. İnsanoğlunun üstesinden gelemeyeceği sorun yoktur. Aynı şekilde hayatta insanın başına her iş gelebilir. Aklından bile geçirmediği bir felakete uğrayabilir.

Dağdan gelen dağa gider. Kişi nasıl bir soydan elmişse, ömrü boyunca o soyun özelliklerini taşır. *Ş 2394*

Dağıtanın payı olmaz. Görevi başkalarına bir şeyler dağıtmak olan kişi, o şeylerden arta kendisi de faydalanır, artmazsa mahrum kalır. *TDK-2 s. 36*

Dağların karı erir biter, kösenin sakalı bitmez. Çözülmeyecek gibi görüne sorunların bile çaresi bulunur ama büyük bir kusuru olan kişiye çare bulunmaz. *RS s. 122*

Dam, duvar üstünde durur. Fakir yetim , başkalarına muhtaç kimselere yardım eden olmazsa yaşamaları çok zordur. *TDK-1 s. 85*

Darı unundan baklava, İncir ağacından oklava olmaz. Yeteneksiz, cahil kimselerin elinden nasıl önemli bir iş gelmezse, aynı şekilde çürük kalitesiz şeylerden de iyi bir iş elde edilemez.

Davulla zurnayla yitik aranmaz. İnsan, değerli bir şey kaybettiği zaman bunu herkese duyurarak aramamalıdır. Çünkü o şeyi bulan vermeyebilir. *RS s. 124*

Davulsuz, zurnasız, çingene düğünü olmaz. Bir işten iyi sonuç alabilmek için elde o iş için gerekli malzemeler ve o işten anlayan kişiler gerekir. *RS s.. 122*

Değirmen taşsız öğütmez. Elde yeterli ve kaliteli malzeme olmazsa iyi bir iş üretilemez. *MNÖ 2402 < AVP-1*

Delik kapta su durmaz. Anlayışı kıt, vurdumduymaz kimseler doğru dürüst, birşey öğrenemezler. *MNÖ 2455 < AVP-1*

Demirciden kömür alınmaz. Mesleği bir şey üretmek olan kişiden başka meslekleri ilgilendiren bir ürün istenmez. *MNÖ 2471 < AVP-1*

Deniz suyu ne içilir, ne geçilir. Hayatta yapılması imkânsız işler de vardır. O kadar ki bunlara hiç kimsenin gücü yetmez. *ET 1870*

Denize köprü atılmaz. Olmayacak işler için çaba harcanmaz. *TDK-1 s. 90*

Denizin yanında kuyu kazılmaz. Bir işi yapmak için seçtiğimiz yerde o işi bozacak etkenler varsa işimizi başka bir yerde yapmalıyız. *TDK-1 s. 90*

Doğuştan âmaya elvandan bahsolunmaz. Doğuştan büyük bir özürü olan kimseye çare bulunmaz. *MNÖ 2712*

Dolu bardak su almaz. Bir insana taşıyabileceğinden fazla yük verilmez. *RS s. 142*

Dolu küpün sesi çıkmaz. 1. Bir işle çok meşgul olan kimse konuşarak vaktini harcamaz. 2. Bilgili ve ağırbaşlı kimse yeri geldiğinde konuşur. Boş ve gereksiz işler yapmaz. *RS s. 142*

Ekmekten kaşık olur, ama her yoğurdun hakkına

ÖDÜNÇ ALMA

Ödünç alma, ileride geri verilmek üzere bir başkasından para ya da mal alma işidir. Ödünç alma, insana borç yükümlülüğü getirir. Borçlu olmak istenmeyen bir durumdur. Onun için mümkün olduğunca insanlar kendi olanakları içerisinde yaşamalıdırlar. Eğer mutlaka borç alınması gerekiyorsa, borcun alan şahsın ödeme gücünü aşmamasına dikkat edilmelidir. Alınan borcun zamanında ödenmesi büyük önem taşır. Türkler borcu bir namus meselesi olarak algılarlar. Borçlarını zamanında ödemeyenler toplumda saygınlıklarını yitirdikleri gibi bir daha yardım da göremezler.

Aç kalmak borçlu olmaktan iyidir. Sürekli "Borcumu nasıl ödeyeceğim?" diye huzursuz yaşamaktansa, bazı şeylerden yoksun kalmak daha iyidir.

Aç olma gözün kararır, borçlu olma benzin kararır. Yoksulluk insana çok acı çektirir. Borçlu olmak da insanda daima huzursuzluk yaratır. *RS s. 15*

Ağa borç eder, uşak harç. Bazı çocuklar babalarının getirdiği parayı harcarken onun nasıl borca ve sıkıntıya girdiğini düşünmezler. *ÖAA 91*

Alacağın olsun vereceğin olmasın. Borçlu olmak insana üzüntü verir. Alacaklı olmak ise insanı yalnızca düşündürür. Bu yüzden alacaklı olmak borçlu olmaktan daha iyidir. *MNÖ 484*

Alacağına şahin, vereceğine karga. İnsan alacaklısına karşı daima dikbaşlı ve sert bir tavır takınır. Borçlusunu atlatmak içinde türlü türlü bahane uydurur. *ET 267*

Alacakla verecek/borç ödenmez. Daha önce borç verdiği kişiden alacağı parayla başka birine olan borcunu ödeyebileceğine güvenen insan çok büyük riske girer. *ÖAA 203 < Ş 268*

Alacaklı camıştan kuvvetlidir. Bir insandan borç alanlar o kişinin tüm şartlarını kabul etmek zorunda kalırlar. *TDK-1 s. 37*

Alacaklıyı görür sokağa sapar, kuş tersini para diye kapar. Bazı insanlar borçlarını ödemekten kaçarken alacakları için her şeyi yaparlar. *MNÖ 488 < AVP-1*

Aldığını veren aradığını bulur. Aldığı borcu zamanı geldiğinde ödeyen insanlar, hiç bir zaman sıkışmazlar.

Aldığını vermeyen aradığını bulamaz. Aldığı borcu geri ödemeyen tekrar sıkıştığında borç bulamaz.

Aldığını vermeyen bir daha bulamaz. Borcuna sadık olmayan insanlara, kimse bir daha borç vermez.

Alıcı/Alımcı aslan, verici/verimci fare. Alacaklı olan bu hakkı nedeniyle bir güce kavuşurken, borcu olan hakkını bile savunamaz duruma düşer. *MNÖ 507*

Alıncaya kadar sen kendilerine yalvar, aldıktan sonra kendileri sana yalvarsın. Bir insan borç alana kadar karşısındakine yalvarır, daha sonra alacaklı alacağını tahsil etmek için borçluya yalvarmaya başlar. *TDK-1 s. 38*

Allah'a bir can borcum var. Hiç borcu olmayan insan kendini çok huzurlu hisseder. *MNÖ 454 < AVP-1*

Arpacı para ister. Borçla iş yürüten her zaman sıkıntı çeker. *MNÖ 717 < AVP-1*

Arpacıya borç eden ahırını tez satar. Kendi katkısı olmadan tamamen borç parayla iş kuran insanlar, borçlarını ödeyecek kadar kazanamayıp iflas ederler.

Baldırımın etini yerim de kasaba minnet etmem. Borcu sevmeyen, iradesi güçlü insanlar sıkıntıya katlanır, yine de borca girmezler.

Bayram günü borç ödeyecek olana ramazan uzun sürmez. Borcu olan insanın ödeme gününe kadar olan süresi çok çabuk dolar. *ET 112*

Ben suçluyu tanırım lakin ara yerde borçlu olmasa. Borçlu olan, bu borcu nedeniyle görevlerini tam olarak yerine getiremez. *MNÖ 1375 < AVP-1*

"Bende kırk yıllık sirke var" diyenden biraz sirke istemişler, "Eğer her isteyene verseydim bende kırk yıllık sirke kalırmıydı?" demiş. Cimri, tutumlu insanlar buhuları sayesinde çok mal sahibi olurlar, ama yine de kimseye bir şey vermezler.

Bey aşı borç, düğün aşı ödünç. Zengin sofrasında ağırlanan kişi aynı şekilde karşılık veremeyeceği için kendini borçlu hisseder. Bir düğünde ağırlanan kişi de ilerde düğün yapacağı zaman o kişiyi kendi düğününde ağırlar.

Bin tasa/merak bir borç ödemez. Üzülmenin, kaygılanmanın borcu ödemeye yararı olmaz, çalışıp kazanmak gerekir. *ÖAA 603 < Ş 1226*

Bir ver, bin yalvar. Bazı insanlar borcunu hemen ödemez, alacaklısını bir kaç kez ayaklarına getirirler.

Borca baylık/beylik bir aylık. Alınan borçla gelen rahatlık kısa sürer. *RS s. 96*

Borca şarap içen iki kere sarhoş olur. Borçlanarak içki içen insan hem içerken sarhoş olur, hem ayılıp borcunu öğrendiğinde. *VI 50*

Borcun azı çoğu olmaz, hepsinin kaygısı birdir. Az da olsa, çok da olsa borç insana her zaman üzüntü ve sıkıntı verir. *RS s. 96*

Borcun emin/ilacın bilirim, verip kurtulmaktır. Borçtan kurtulmanın tek yolu borcu ödemektir. *VI 498*

Borcun hayırlısı ödenendir. Borçlu yaşayıp huzursuz olmaktansa ödeyip kurtulmak en iyisidir. *RS s. 96*

Borcun iyisi vermek, derdin iyisi ölmek. Borcun sıkıntılarına katlanmaktansa ödeyip rahata kavuşmak daha iyidir. *ET 1244*

Borcun yoksa kefil ol, işin yoksa şahit ol. Birine kefil olmak veya birine şahit olmak insanın dertsiz başına dert alması demektir. *ÖAA 675*

Borcun mu var, kaygın var. Borçlu kişi her zaman korku ve endişe ile yaşamak zorundadır. *RS s. 96*

Borcunu vermeyen bir daha bulamaz. İnsanlar başkalarından yardım isteyebilmek için borçlarına sadık olmalıdırlar. *MNÖ 1743*

Borç alan dert alır. Fazla gereği olmadığı halde hiç durmadan borç alan insan, huzurlu bir yaşam sürmez.

Borç alınırken dost, ödenirken düşmandır. İnsan borç alacağı kimseye karşı çok candan ve samimi davranır. Ödeme zamanı gelince kaçacak yer arar.

Borç benim kasavet senin mi? Kimse kimsenin borcuna üzülmez, tasalanmaz. *MNÖ 1724 < Ş 1239*

Borç bine çıkanda borçlu keklik eti yer. Sürekli borç yapan kişi borcu iyice fazlalaştığı zaman tasarruf etmeyi bırakır ve daha çok borca girecek masraflar yapar.

Borç bini aştıktan sonra baklava ye. Kişi borçlanırken fazla aşırıya kaçmamalı. Aksi halde gereksiz masraflarla borç ödenmeyecek hale gelir. → **Borç bine**

Borç durur, harç durmaz. İnsan borcunu bir süre erteleyebilir. Ama zorunlu olan ihtiyaçlarını karşılamak için gerekli harcamaları erteleyemez. *RS s. 96*

Borç en kötü yoksulluktur. Borç insanı sıkıntıya sokan en ağır yüktür.

Borç iyi güne kalmaz. Borcu ödemek için daha rahat bir duruma gelmeyi beklersek ödemesi daha zorlaşır. *VI 29*

Borç ödenir kira ödenmez. Bir insan er veya geç borcunu mutlaka öder, ama bir evi yoksa ömür boyu kira vermek zorundadır.

Borç uzayınca kalır, dert uzayınca alır. Borcun üzerinden uzun zaman geçince o borç unutulur, ama dert uzun sürerse kişiyi daha da kötü durumlara sokabilir.

Borç vermekle, düşman vurmakla. Borç ödenerek düşman ise vurularak tüketilir.

Borç vermekle/ödemekle yol yürümekle/gitmekle tükenir. Bir işi iyi sonuçlandırmak için çaba harcamak gerekir. Borçtan kurtulmanın tek yolu ise ödemektir. *ET 1248*

Borç yiğidin kamçısıdır. Borçlu insan borcunu ödeyebilmek için daha gayretli ve çalışkan olur. *OAA 687 < VI 29*

Borç/Ödünç yiyen kesesinden yer. Borç alıp da harcayan insan o borcu yine kendisi ödeceği için, kendi kazancından harcamış olur. *OAA 688 < MNÖ 1729*

Borçlu ölmez benzi sararır, gözü kararır. Borç insana bazen sağlık durumunu bozacak kadar üzüntü verir. *Ş 1245*

Borçla yaşayan borçla ölür/Borçla yaşayanın cenazesi borçla kalkar. Sürekli borçlanarak yaşayan kişi öldüğünde bile geride bir sürü alacaklı bırakır.

Borçlu borçlunun sağlığını ister. Borçlunun başına bir felaket gelmesi veya ölmesi alacaklıyı alacağından eder. Bu yüzden birinden alacağı olan kimse o kişinin sağlıklı olmasını ister. *MTA 1529*

Borçlu, ekini yeşilken biçer? Borçlu kişi borcunu ödeyebilmek için imkanlarını zamanından önce kullanmak zorunda kalır. *RS s. 96*

Borçlu musun, suçlu musun? Borçlu kişi toplumda en ufak bir olay karşısında bile sorumlu tutulur. *RS s. 96*

Borçlu olup düşünmektense uyuz olup kaşınmak yeğdir. Borçlu olup huzursuz yaşamaktansa, sıkıntıya katlanıp borçsuz kalmak daha iyidir.

Borçlu suçlu durur. Borçlu ve maddî durumu zayıf olan insanlar, borcun verdiği yük nedeniyle hep ezik ve mahçup durumda yaşarlar. *ET 1246*

Borçlunun dili kısa gerek. Borçlu insan alacaklısının bazen itham edici ağır sözlerine bile karşılık vermez, sessiz kalır. *MNÖ 1737 AVP-1*

Borçlunun duacısı alacaklısıdır. Alacağını daha kolay olmak için borçlunun kazanmasını en çok alacaklısı ister. *ET 1247*

Borçlunun derdi bir, alacaklının derdi bin. Borçlu sadece borcu olduğu kişiyi düşünürken alaçaklı hem kendi alacağı parayı hem de ödemelerini düşünmek zorundadır. *RS s. 96*

Borçlunun dili kısa, sözü kesik, gözü sönük olur. Borçlu insan alacaklısına karşı her zaman suskun ve çekingen davranır. *RS s. 97*

Borçlunun malı olmaz. Borcunu ödeyemeyenin malına el koyarlar. Bu yüzden borçla yaşayan kişi kolay kolay mal sahibi olamaz. *TDK-1 s. 70*

Borçlunun yalımı alçak olur. Borçlu insan alacaklısına karşı dik başlı ve gururlu davranamaz. *VI 390*

Borçsuz çoban yoksul beyden yeğdir. Fakir ama borçsuz insan, daha önce bolluk içinde yaşayan, sonra yokluğa düşen beyefendilerden daha mutlu yaşar. *OAA 683 < ET 1243*

Borçtan korkan kapısını büyük açmaz. Borca girmekten korkan insan büyük harcamalardan, fazla masraftan kaçınır. *ET 1240*

Borçtan kurtulan dardan kurtulur. Borçtan kurtulan insan kendini bütün sıkıntılardan kurtulmuş gibi rahat hisseder.

Dilenciye borçlu olma, ya düğünde ister ya bayramda. Maddî durumu iyi olmayan insanlardan borç alınırsa, alacaklanı herkesin içinde, olur olmadık zamanlarda ister, insanı mahçup duruma düşürürler. *MNÖ 2666 < AVP-1*

Dostuna borçlu olma. Borç dostlukları olumsuz yönde etkiler.

Dökme/Taşıma suyla değirmen dönmez. Sürekli başkalarından destek alarak önemli ve büyük işler yapılmaz. *Ş 2022*

Eğreti/Emanet ata/El atına binen tez iner. Başkalarından ödünç aldığımız şeyleri sürekli kullanamayız. *OAA 1055 < Ş 602*

El atına binen köy ortasında iner. Birisinden geçici olarak aldığı şeyle işini yürüten kişi kısa bir süre o şeyi sahibine teslim etmek zorunda kalır.

El kapısı çetin açılır. Başkalarından yardım almak çok zordur. *TDK-2 s. 44*

El kapısı hem geç hem güç açılır. Borç veren insanlar hem çok nazlanır, hem de geri ödenmesi için bir sürü şart koşarlar. *MNÖ 3160 < AVP-1*

El kazanı ile aş kaynamaz. Büyük ve kârlı işler başkalarından alınan yardımla yürütülmez. Bir gün alacaklanı isteyebilirler. *MNÖ 3162 < AVP-1*

El kesesinden cömertlik olmaz. Zengin, varlıklı birinin işini yürüten kişi masraflar için bol bol harcama yapar.

Elden gelen öğün olmaz, o da vaktinde bulunmaz. Sürekli borç alarak geçim sağlanmaz, çünkü çok gerekli olduğu anda kimse vermeyebilir.

Emanet hayvanın kuskunu yokuşta kopar. Başkalarından ödünç alınan şeylerle iş yürüten kimselerin işleri yanda kalabilir. Çünkü aldığı şeyleri sahiplerinin ne zaman isteyeceği belli olmaz. *MNÖ 3222 < AVP-1*

Ne zengine borçlu ol, ne züğürtten alacaklı. Zengin insanlar alacaklarının peşinden koşar mutlaka tahsil ederler. Fakir insanlar ise isteseler de borçlarını ödeyemezler. *MNÖ 6492*

Ödünç güle güle gider, ağlaya ağlaya gelir. 1. Ödünç verilen şey geri alındığında eskisi kadar yeni ve sağlam olmaz. 2. Borç verirken borçlu da, alacaklı da güler yüzlü olur. Ödeme günü yaklaştığında aralarda açılır. *Ş 865*

Para isteme benden buz gibi soğurum senden. Çok samimi ve cana yakın görünen bazı insanlar borç istendiğinde göründüğü gibi samimi ve cana yakın davranmazlar. *Ş 1354*

Yemeksiz yatmak borçlu kalkmaktan yeğdir. Borca girip sürekli üzgün ve tedirgin yaşamaktansa elde olanla yetinmek daha iyidir. *MNÖ 8258 < AVP-1*

→ ÖDÜNÇ VERME, ÖDEME, HARCAMA

Elini veren kolunu alamaz.

ÖDÜNÇ VERME

Ödünç verme, ileride ödenmek üzere bir şey vermedir. Türkler yardımseverdir ama borç istemeyi de borç vermeyi de mecbur kalmadıkça onaylamak istemezler. Kişilerin ellerindeki olanaklara göre hareket etmesi, onunla yetinmeye çalışması, daha çok istiyorsa çalışarak bunu karşılaması istenir. Çünkü toplumda bir çok olaylar borcunu vermeyen, veremeyen ya da vermek istemeyen kişilerin çatışmasından doğar. Borcunu zamanında ödeyen kişiler toplumda değer ve itibar kazanırlar. Türk toplumunda ödünç verme kişiyi riske soktuğu için, bir yandan kaçınılması gereken, bir yandan da yardımsever-

Su susamışa verilir. Birine yardım yapılacaksa, o kişinin gerçekten yardıma muhtaç bir kişi olması lâzımdır. *MNÖ 7356 < AVP-1*

Su varken teyemmüm edilmez. Bir işi yaparken kaliteli ve sağlam malzeme varken, değersiz, çürük şeyler kullanılmaz. *MNÖ 7360 < AVP-1*

Susuz ağaç meyva vermez. İhtiyaçlan karşılanmayan kişiden verim alınmaz. *MNÖ 7365 < AVP-1*

Suya gidenin susağı, ormana gidenin baltası. Bir işi yapmaya karar veren kimse, o işte kullanacağı araç ve gereci de hazır bulundurmalıdır. *MNÖ 7369 < AVP-1*

Sürüyü satan köpek istemez. Bir malını gözden çıkaran kişi o mala artık eskisi gibi önem vermez. *TDK-1 s. 190*

Süte maya koymadan yoğurt olmaz. Bir işi yaparken, kul-lanılması gereken malzeme olmazsa o iş yapılmaz. *MTA 6572*

Şehirde eşek bile makamla anırır. Kültürlü, saygın kişilerin bulunduğu çevrede yetişen kimseler görgüsüz ve kaba olmazlar. *MNÖ 7459 < AVP-1*

Tarlada balık avlanmaz. İhtiyaç duyduğumuz bir şeyi, o şeyin bol bulunduğu yerlerde aramalıyız. *RS s. 380*

Taş yağmurdan ıslanmaz. Zor şartlarda yetişmiş kişi ufak tefek felaketlerden fazla etkilenmez.

Taştan kopar, yoktan kopmaz. Katı tutumlu, acımasız kişiden bile çıkar sağlanabilir, fakat yokluk içinde yaşayan kişiden çıkar görmek imkânsızdır. *TDK- 2 s. 82*

Tavuk sağılmaz, söğüt yakılmaz. Bir işi yapmak için kullanacağımız malzeme ihtiyacımızı karşılayacak nitelikte olmalıdır. *TDK -1 s. 193*

Tavşan ne küçük, kulakları ne büyük. Bazen çok iyi tanıdığımız kişilerin bile kendilerinden beklenmeyen işler yaptıklarını görebiliriz. *MNÖ 7601 < AVP-1*

Tazının yürüdüğünü tilki sevmez. Beceriksiz, tembel kimseler çalışkan başarılı kimseleri çekemezler. *MNÖ 7622 < AVP-1*

Tazısız ava çıkan tavşansız eve gelir. Hiçbir hazırlık yapmadan bir işe kalkışan başarısızlığa uğrar. *ET 1403*

Tek öküz çifte yürümez. Kısıtlı imkânlarla yapılan işten verim alınmaz. *TDK- 1 s. 194*

Tencere kapağıyla kaynar. İyi sonuç noksansız ve kaliteli araç gereçle elde edilir. *TDK - 1 s. 194*

Tilki ininde aslan yatmaz. Güçlü varlıklı kişiler yoksul, zayıf kimselerin barındığı yerlerde yaşamaz. *TDK-2 s. 83*

Uçan kuşların hepsi inmez. Toplu halde yaşayan kişilerin hepsi aynı fikir ve düşünceye sahip olamazlar. *MTA 6622*

Uyuz keçi duvara sürünür. İşsiz güçsüz, tembel kimseler gereksiz işlerle zaman harcarlar. *RS s. 396*

Uzak yeri urgan ile ölçme. Önemli işlere yetersiz malzeme ile kalkışma. *Ş 838*

Üvey öz olmaz, kemha bez olmaz. Değersiz şeyler değerli bir şeyin yerini tutamazlar, tıpkı üvey evladın öz evlat yerini tutamayacağı gibi. *MNÖ 7898 < AVP-1*

Yabasız harman savrulmaz. İşin yapılmasını sağlayan araç gereç bulunmadan o işe başlanmaz. *MNÖ 8020 < AVP-1*

Yaramaz demirden yahşi kılıç olmaz. Kötü araç gereçten kaliteli iş çıkmaz. *MNÖ 8144 < AVP-1*

Yaş ot yanmaz, elçi ölmez/öldürülmez. 1. Verimli, taze şeylere zarar verilmez. 2. Birinden haber getiren kişiye kötü davranılmaz. *MNÖ 8169 < MK 347*

Yayanın atı çarık, gücü azık. Fakir, zor geçinen kimseler işlerini kısıtlı imkânlarla görürler. *MNÖ 8205*

Yedeği olan şey çabuk zayi olur. Kişi bir şeyin fazlasına sahipse onu sakınarak kullanmaz. *RS s. 414*

Yorgun eşeğin/öküzün çüş/ıslık canına minnet. Çok çalışmaktan yorulan kimse dinlenme fırsatı bulunca buna çok memnun olur. *MNÖ 8402 < AVP-1*

Yularsız ata binilmez. Bir iş yerinde, bir kurumda gereken disip lin olmazsa işler yürümez. *RS s. 425*

Yumurtada kıl bitmez. Olmayacak bir işten çıkar beklenmez. *Ş 3972*

Zurnada peşrev olmaz (ne çıkarsa bahtına). Kurallara uymadan, rastgele yapılan işlerde özür aranmaz. Nasıl sonuçlanacağı şansa kalmıştır. *Ş 21412*

→ BEKLENTİ, BENZERLİK, UMUT, AKILSIZLIK

Ateş ateşle söndürülmez.

ÖÇ

Öç, intikam, insana kötülük edene karşı kötülük etme isteği ve işi olarak tanımlanabilir. Yeryüzünde iyilikler olduğu kadar insanın doğası gereği kötülükler de vardır. Karşılaştığımız kötülükler ve haksızlıklar karşısında isyana kapılıp öç alma isteği duyabiliriz. Ama o zaman karşımıza toplumun değer ölçüleri ve yasalar çıkar. Ya duygularımıza yenik düşeriz, öç almaya kalkarız, ya da bağışlar selamete çıkarız. Geleneksel kültürümüzde bağışlamak "beylik" olarak nitelindirilmiş, kötülüğe kötülükle karşılık vermek hoş karşılanmamıştır.

Ateş ateşle söndürülmez. Şiddete karşı şiddetle cevap verilirse olay daha da büyür. *MNÖ 917 < AVP-1*

Bağış, yağış gibidir, bereket getirir, öç göç gibidir, bereket giderir. Barışsever ve bağışlayıcı olursan işin her zaman rast gider. Öfkeli ve kin güden biriysen bu tutumundan dolayı her zaman zarar görürsün.

Çalanın çalınır kapısı. Başkalarına kötülük eden aynı karşılığı onlardan kendisi de görür. *RS s. 108*

Edene ederler. Başkalarına kötülük eden aynı karşılığı kendisi de görür. *MNÖ 3420 < AVP-1*

Eşeğe gücü yetmeyen/yetmez semerini döver. Birine kin güden kimse o kişiyle başa çıkamadığı zaman, malına mülküne zarar verip intikam almak ister. *Ş 430*

Eşeği dövemeyen semerinden alır öcünü. Kin duyduğu birine gücü yetmeyen kimse hırsını, o kişinin malına zarar vererek yatıştırır. *MNÖ 3377*

Göze göz, dişe diş. Öfkeli insan birinden zarar gördüğü zaman ne yapar eder ondan aynı şekilde intikam almaya çalışır.

Kan edene kanun ederler. Herhangi bir nedenle birinin canına kasteden kimseye gereken cezayı yasalar verir. *MNÖ 5052*

Kan etme, kanun eyle. Haksızlığa uğrayan kişi hakkını şiddet yoluyla değil kanun yoluyla aramalıdır. *Ş 2793*

Kan yerde kalmaz. Birinin canına kasteden kişi cezasız kalmaz.

re sahip olduğu ancak sinirlendiği zaman ortaya çıkar. *TDK-1 s. 30*

Ana tavuğa kış deme, civcivlerinden olursun. Küçük bir olay karşısında öfkeyle hareket eden çok daha büyük kayıplarla karşılaşır. *TDK-1 s. 43*

Arap kızar, ama kırk harami lazım. Bazı insanların öfkelenmesi için önemli bir sebep olması gerekir. *ET 2599*

Arı baldan mı yoksa dumandan mı kaçar? Gürültüsü kargaşası çok olan yerler sinir bozucu olduğu için, insanlar, daha çok sakin, huzurlu yerlerde yaşamayı tercih ederler. *MNÖ 658 < AVP-1*

Arı kızdıranı, sokar. Kimse kimseye durup dururken zarar vermek istemez; ancak bir tehlike sezerse kendini savunmak için tepki gösterir. *ÖAA 324*

Ateşe ateş değil su atılır. Çabuk sinirlenen kimselerle konuşurken onlarla aynı tavrı takınmamalı, sakin ve hoşgörülü olmalıyız. *MTA 10719* → **Yangına**

Ateşe su at, barut atma. Kızdığında çevresine zarar verebilecek kimselere karşı yumuşak ve hoşgörülü ol, onları sinirlendirecek davranışlardan kaçın. *MTA 10720*

Ateşin üzerine ateşle gidilmez. Öfkeli, belalı kişilerle tartışmaya girilmez. *TDK-1 s. 49*

Ayı meşeden küstü, meşenin haberi yok. Kendimizden üstün kimselere öfkelenmek fayda vermez. *TDK-1 s. 53* → **Tavşan**

Bir Arap için Arabistan yakılmaz. Bir kişinin işlediği suç yüzünden bir topluluk suçlanmamalı. *RS s. 86*

Bir, bine küsemez/Birli binliye küsmez. Çoğunluğun aldığı karara bir kişinin karşı çıkması alınan kararı etkilemez. *VI 607 PNB 183:13* → **Bir bire**

Boş yere öfkelenmek, kendi kendini sıkıntıya sokmak demektir. Gereksiz şeyler için öfkeye kapılan kişi bundan en çok zaran kendisi görür. *MTA 12694*

Çingene ele kızmış, kendi çocuğunun ağzını paylamış. Çekingen, korkak kimseler başkalarına sinirlendiklerinde ellerinden bir şey gelmediği için hırsını kendi çocuklarından alırlar. *RS s. 323*

Dargınlık yorgunluktur. Bir anlaşmazlık yüzünden birbirine dargın olan iki taraf da birbirinden uzak durmaya çalışırlar. Bunun da iki tarafa ne yaran ne de zaran olur. Dolayısıyla boşuna uğraşmış olurlar. *RS s. 124*

Darılınca deve bile hapını yutmaz. Dargınlık kişinin kendisine zarar verecekse bu yanlış bir davranıştır. *RS s. 124*

Darılmış kudurmuştan beterdir. Birisine darılan insanlar o kişiye zarar vermek için her şeyi yaparlar. *RS s. 124*

Deve bile darılsa hamuru yutmaz. Başkalarına danlıp kendine de zarar veren kişiler içi söylenir. *MNÖ 2524 < AVP-1* → **Darılınca**

Dilenci küsmüş, kısmetini kesmiş. Bir yerden çıkar sağlayan kişi, çıkar sağladığı yerle bozuşursa bundan sadece kendisi zararlı çıkar. *RS s. 127*

Evine geldiğinde, ne denli öfken olsa da söyleme. Öfkeyi aile içine taşımak huzuru bozar. *MTA 12132*

Gavura kızıp da oruç bozmaya benzer. Önemsiz bir şeye sinirlenip sonuçta yalnızca kendisinin zarar göreceği davranışlarda bulunan insanlar için söylenir. *Ş 3214*

Gazap gelince akıl gider. Aniden meydana gelen üzücü bir olay karşısında insan ilk anda ne yapacağını düşünemez. *Ş 2648*

Gazap her fenalığın başıdır. Öfke ve hırs insana her türlü kötülüğü yaptırır. *ET 2549*

Gözü kararan en sevdiğini karalar. İnsan aşırı derecede öfkeye kapılınca farkında olmadan yakınlarına bile kıncı davranışlarda bulunabilir.

Hırs gelir göz kararır, hırs geçer öz kararır. Birden öfkelenen insan, davranışlarına dikkat etmez ve öfkesi geçtiğinde yaptıklarından pişmanlık duyar. *EKE 193 :7*

Hiddet her fenalığın başıdır. Sinirine hakim olamayan insandan herkese zarar gelebilir. *RS s. 227*

Hiddet tatlı ama meyvesi acıdır, nasihat acı ama meyvesi tatlıdır. Kızgınlıkla yapılanlar insana zarar verir, ama nasihati dinlemek kişiyi sakinleştirir ve zararlardan korur. *RS s. 227*

Karısını döven, kafasını döver; öküzünü döven kesesini döver. İnsan sinirlenmeden önce maddi ve manevi sonuçlarını düşünmelidir. *MTA 3635*

Keskin sirke küpüne/kabına zarar. Sinirli insanların çevrelerine verdikleri zarardan çok kendilerine verdikleri zarar daha büyüktür. *ÖAA 1784 < Ş 3037*

Küstüğün dağın odununu yakma. 1. İnsan faydasını gördüğü biriyle ya iyi geçinmeli ya da küsmeden önce onunla bütün ilişkisini kesmeyi göze almalıdır. 2. İnsan küstüğü kişiden yardım almaya kalkışırsa kendini küçük düşürmüş olur. *TDK-2 s. 72*

Mümin kişinin dargınlığı tülbent kuruyuncaya kadar sürer. Yüreği iman ve sevgi dolu kişiler dargınlık bilmez ve kızsalar da bu uzun sürmez. *MNÖ 6377 < AVP-1*

Öfke baldan tatlıdır. Sinirli insan öfkesini bağırıp çağırarak yatıştırırsa, kendisine ve çevresine fazla zaran olmaz. *MNÖ 6684 < AVP-1*

Öfke gelir göz kararır. Aşırı öfke insana farkında olmadan her türlü kötülüğü yaptırır.

Öfke gelir göz kararır, öfke gider yüz kızarır. İnsan öfkeye kapılınca ne yaptığını bilmez ve taşkın davranışlarda bulunur. Öfkesi yatışınca da yaptıklarından pişmanlık duyar.

Öfke ile kalkan zararla oturur. Öfkeli insan sinirlerine hakim olamaz ve bunun sonucunda da sonradan pişmanlık duyacağı davranışlarda bulunur. *Ş 870*

Öfke önden gider, akıl arkadan gelir. Öfkesine hakim olamayan, mantıklı düşünemez; aklı başına geldiğinde ise iş işten geçmiş olur. *MTA 15251*

Öfke tatlıdır, ama sonu çok acıdır. Bir şeye sinirlenip bağırıp çağırmak insanı bir bakıma rahatlatır, ama istemediği şeyleri de yaptırır. *RS s. 339*

Öfkede akıl olmaz. Öfke insana mantığını kaybettirir. *TDK-1 s. 177*

Öfkeli başta akıl olmaz/akla yer olmaz. Öfkeli kişi mantıklı düşünemez. *MTA 2025* → **Gazap gelince**

Öfkeli dilencinin torbası boş kalır. Öfkeli insan çevrede uzun süre barınamaz ve bu yüzden de iş güç sahibi olamaz. *RS s. 339*

Öfkenin devlete zararı var. 1. Yöneticiler bir anlık öfkeleri sonucu ülkelerini tehlikeli savaşlara sürükleyebilirler. 2. Öfke ve kızgınlıkla hareket edenler güçlerini ve imkanlarını kaybedebilirler. *MTA 2026*

Öfkeye egemen olma, düşmanı yenme gibidir. Öfke, insanın başına, bazen düşmanının bile açamadığı dertler açar. Bu yüzden kişinin öfkesini yenmesi düşmanını yenmiş kadar yararlıdır.

Pire için yorgan yakılmaz. Ufak tefek aksilikler için daha çok zarara uğrayacağımız davranışlardan kaçınmalıyız.

Pireye kızıp kürkünü ateşe vermiş. İnsan bazen küçük bir şeye sinirlenip, sonunda pişmanlık duyacağı davranışlarda bulunabilir. *MTA 14945* → **Pire**

Rüzgâr eken fırtına/kasırga biçer. Olur olmaz şeylere sinirlenip sürekli çevresindekilere saldıran insan ummadığı kadar büyük bir tepkiyle karşılaşır. *MNÖ 6924 < AVP-1*

Sağanaklı yağmur tez geçer. Olur olmaz herşeye sinirlenen kişilerin öfkesi fazla uzun sürmez.

Sert sirke evvela kendi kabına ziyan getirir. Aşırı öfkeden en çok zarar öfkeye kapılan ve onun yakınları görür. *MTA 11232* → **Keskin.**

Sirke keskin olsa öz kabını çatlatır. Aşırı öfkeli kişinin önce kendine zararı dokunur. *MTA 2087*

Dağ ile darılan/Dağa kızan davarından çıkar. Kişi kendisinden kat kat güçlü kimselerle kavgaya tutuşursa bundan en çok zaran kendisi görür. *VI 586*

Tartışmada öfkeye kapılma, gücünden bir bölümünü yitirir, düşmana silahsız teslim olursun. Öfke, akıl ve mantığın kullanılmasını engellediği için kişilerin güçlerini kaybetmelerine yol açar. *MTA 2121*

Tavşan dağa küsmüş dağın haberi olmamış. Bazı insanlar çok alıngan olurlar ve kızdıkları konularda çevrelerine bir şey söylemeyerek kendilerini üzerler. *ÖAA 2385 < Ş 2407*

Üç günden fazla dargınlık olmaz. Dargınlık ne kadar uzarsa, barışmak o kadar zor olur.

Yangına karşı körükle gitme. 1. Çabuk öfkelenen kimselerle konuşurken onları sinirlendirecek davranışlardan kaçınmalıyız. 2. Bir kavgayı, bir anlaşmazlığı yatıştırmak isterken yanlış bir davranışta bulunup olayı daha da büyütmemeliyiz. *MTA 6648*

Yangına körükle gidilmez. Bir kargaşayı soğukkanlılıkla yatıştırmak yerine sinirli davranışlar da bulunulursa, kargaşa daha çok büyür. *MNÖ 8111 < AVP-1*

Yavaş/Yumuşak huylu atın çiftesi/tekmesi pek/yavuz olur. Ağırbaşlı pek ender sinirlenen insanlar, sinirlendikleri zaman görülmemiş derecede saldırgan olurlar. *Ş 3861*

Yavuz sirke küpüne ziyan eyler. Fazla öfke kişinin kendisine zarar verir. *VI 354* → **Keskin**

→ **AKILSIZLIK, TUTKU, PİŞMANLIK**

Eşeğin kuyruğunu kalabalıkta kesme, kimi uzun der kimi kısa.

ÖĞÜT

Öğüt, bir kimseye yapması ya da yapmaması gerekenleri göstermek için söylenen sözdür. Öğüdün amacı kişiye doğru ve uygun bir yol göstermek. Kötü davranışlara sapmasını önlemektir. Bir konuda yeterli bilgisi olmayanlar, bilen birisine danışarak bilgi sahibi olabilirler. Ama her verilen öğüt doğru olmayabilir. Herhangi bir öğüdü mantık süzgecinden geçirmeden uygulamak yanlış sonuçlara yol açabilir. Türk toplumunda doğruların ancak danışılarak bulunacağına inanılır.

Adam sözünü adama eder. Anlayışlı, dürüst insanlara laf anlatmak çok kolay olur. *MNÖ 139 < AVP-1*

Adam vuracak oğul babasına danışmaz. Gözünü hırs bürümüş insan, kafasına koyduğu işi yaparken, doğru mu, yanlış mı olduğunu kimseye sormaz. *TDK-1 s. 30*

Akıl akıldan üstündür. Bir insan bazı konularda diğer insanlardan daha iyi düşünebilir. *OAA 143 < Ş 2589*

Alimin cahile sözü acıdır, ruz'i kıyamette başı tacıdır. Cahil insan doğru bildiğini yaparken uyanlan dinlemez, sonu kötü bittiğinde "Keşke dinleseydim" der. *MNÖ 409 < AVP-1*

Araba kırılınca/devrildikten sonra yol gösteren çok olur. Kötü sonuçlardan bir işin sonunda "Şöyle yapsaydın, böyle yapsaydın" diyen çok olur ama, iş işten geçmiştir. *ÖAA 308 < Ş 2564*

Arı söğüdü, akıllı öğüdü sever. Akıllı insanlar başkalarının deneyimlerinden ve bilgilerinden faydalanmasını bilirler. *ÖAA 270*

Arsıza öğüt hayretmez. Bir insan görgüsüz ve lâf anlamaz biriyse onu hiç bir öğüt doğru yola getiremez. *Ş 2508*

Balcıya pekmez satılmaz. Bir işin ustasına o iş hakkında akıl verilmez. *MTA 1430*

Baş başa vermeyince taş yerinden kalkmaz. Kimseye danışmadan, araştırmadan yapılan bir işin üstesinden kolay kolay gelinmez. Başarı için en iyi yol fikir alışverişidir. *ET 972*

Bilire danış, bildiğini işle. Yapmaya karar verdiğimiz işi, o işi bilenlerden bilgi alarak yaparsak daha iyi sonuç elde ederiz. *ET 290*

Bin bilsen de bir bilene danış. Bir işi ne kadar iyi bilsek de, daha iyi bilenlere danışarak yaparsak sonuç daha iyi olur. *ÖAA 595 < AVP-1*

Bir duvar yıkılsa duvarcı getirirler, biri hasta olsa herkes hekim kesilir. Bozulan bir şey için tamirciye başvurmasını, konu hastalık olunca da doktor yerine, "Şunu ye bunu iç" gibi bir sürü şeyler öğütlerler. *RS s. 88*

Bir senden büyüğün sözünü dinle, bir senden küçüğün. Doğruyu öğrenmek istiyorsan, danışacağın kişilerin büyük ve küçüklüğüne aldırış etme. *TDK-1 s. 68*

Bu yılki serçe bıldırki/geçen yılki serçeye cik cik öğetir. Görgüsüz ve ukalâ kimseler bir işi öğrendikleri zaman, kendilerinden önce o işi yapanlarla boy ölçüşmeye kalkışırlar. *MTA 1541*

Danışan dağı aşmış, danışmayan düz ovada yolu şaşmış. Bir işi yapmadan önce başkalarına akıl danışan kişi yaptığı işte daha başarılı olur. Hiç fikir almadan, kendi başına işe kalkışan da sık sık hata yapar. *ÖAA 853*

Danışıkcı bulamazsan börkünle danış. Kişi bilmediği bir işe kalkışacağı zaman kim olursa olsun o işi bilen birinden bilgi almalıdır.

Danışmak ayıp değil, danışmamak ayıp. İnsanın bir işi yapmadan önce, o işi iyi bilenlerden akıl almasında utanılacak bir durum yoktur. Asıl utanması gereken o işi danışmadan yapıp da hataya düşendir. *RS s. 124*

Danışmak gümüş olsa danışmamak kızıldır/altındır. Bazı insanlar bilmedikleri konularda öğüt verir ve kişileri yanlış yönlendirirler. *MTA 1585*

Danışmak için büyük bir adam bulamazsan büyük bir taş bul. Bilgi almak için mutlaka o işi en iyi yapanı bulmak şart değil, o işle ilgili her şeyden yararlan. *MTA 9470*

Dokuz nasihattan bir seremiz/tehlike iyidir. Bazen bir işin yanlış olduğunu anlamak için bir sürü öğüdün yaran olmaz. Ama o işi yaparken bir tehlikeyle karşılaşmak insanın aklını başına getirir. *MTA 3499*

Düşene yol gösteren çok olur. İnsan bir sıkıntıya düştüğü zaman akıl veren çok olur, ama yardım etmeye kimse yanaşmaz. *TDK-1 s. 101*

El ağzı ile kuş tutulmaz. Başkalarının düşünceleriyle hareket edenler başarılı olamazlar. *Ş 458*

El ağzına bakan karısını tez boşar. Doğruluğunu soruşturmadan her söze inanan insan, sonunda hüsrana uğrar. *ÖAA 1068 < AVP-1*

Eşeğin kuyruğunu kalabalıkta kesme, kimi uzun der kimi kısa. Bazı işler herkesin içinde yapılmaz, aksi halde insan çeşit çeşit nasihat karşısında kararsızlığa düşüp hata yapabilir. *ET 425*

Eşek çamura çökerse yol gösteren çok olur. Zorda kalmış birine öğüt veren çok olur, ama yardım eden pek çıkmaz. *RS s. 173*

Geniş giysi yıpranmaz, danışıklı bilgi bozulmaz. Bilen kişilerin düşünceleriyle iş yapanlar başarıya ulaşırlar.

Her geçen zaman bir öğüttür. İnsan, yaşamı boyunca çeşitli olaylar yaşar ve bu olaylar sayesinde de yeni yeni şeyler öğrenir. *RS s. 214*

Hüneri hünersizlerden ve bilüyü bilüsüzlerden dahi öğrenmek olur. Bazen cahil ve bilgisiz insanlardan da bir şeyler öğrenilir. *EK 54*

İki kişi arasında pişen ya tuzlu olur ya tuzsuz. Bir konuya birden fazla kişi karışırsa o konu amacından sapar. *EK 229:30*

İle uyan eşlerin boşar. Olur olmaz herkesin sözüne inanan kişi bu huyu yüzünden çoğu zaman başını büyük derde sokar. *VI 206*

→ **El ağzına bakan**

Karaya sabun deliye öğüt neylesin. Bazı şeyler ne kadar gerçek ve değiştirilmesi zorsa, cahile laf anlatmak da o kadar zordur. *ÖAA 1667 < Ş 2761*

Kendin bil, başkasına da sor. İnsanların bir konu hakkında ne kadar çok bilgileri olursa olsun gene de bilenlere danışmalıdırlar. *MTA 14867*

Kendinden büyüğe danışmayınca iş görme/işe başlama. Bir işe başlamadan önce o konuda daha tecrübeli kişilerin görüşlerine başvurmakta fayda vardır. *MNÖ 5406 < AVP-1*

Kes parmağını çık pazara, ilaç buyuran çok olur. İnsanın başı derde girmeye görsün, öğüt veren çok olur, ama yardım eden pek çıkmaz. *ÖAA 1786 < AVP-1*

Kılavuza yol gösterme. Bir işi iyi bilene akıl öğretmeye kalkışma. *MNÖ 5462 < AVP-1* → **Tereciye**

Kılavuzsuz kuş uçmaz. İnsan, hiçbir işi kendi kendine öğrenemez. Mutlaka birilerinin ona yol göstermesi ve öğretmesi gerekir. *VI 44*

Kılavuzsuz yola çıkan yolunu şaşırır. İyice araştırıp, soruşturulmadan, acele kalkışılan işten iyi bir sonuç elde edilemez. *MNÖ 5467 < AVP-1*

Kılavuzu karga olanın burnu pislikten çıkmaz. İşten anlamayan, bilgisiz kişilerin sözüyle bir işe girişirsek, o işte bir sürü terslikle karşılaşınız. *ÖAA 1788 < AVP-1*

Kırk yıllık çingeneye maşa yapmasını öğretir. Ukalâ kimseler bir işi öğrendikleri zaman, o işin ustası olan kişilere bile akıl öğretmeye kalkarlar. *RS s. 282*

Kör köre yol gösterse, ikisi de kuyuya düşer. İnsan bilmediği bir işi, o işte beceriksiz olan birine danışarak yaparsa başarısızlığa uğrar. *MTA 11138*

Laftan anlamayan dayaktan anlar. Bazı insanlara doğruları göstermek için zor kullanmak gerekebilir. *MTA 11165*

Meşveretsiz yapılan şeyden hayır gelmez. Yeterince bilgi sağlamadan yapılan bir işten olumlu bir sonuç çıkmaz. *MNÖ 6244 < ET 3426*

Nasihat faydalı, vakıdında. Öğüt, herşey olup bitmeden verilirse yararlı olur. *MTA 6448*

Nasihat tutmayanları musibet tutar. Söz dinlemeyen, inatçı insanların başı dertten kurtulmaz. *MNÖ 6411 < AVP-1*

Nefsinde tecrübe etmediğin şeyi halka tavsiye etme. Bilmediğin, denemediğin bir şeyi başkalarına denemesini söyleme.

Nasihat söyleyene bakma, nasihatine bak. Nasihat verenlerin sözlerinden çok kendi yaptıklarına bakmak gereklidir.

Öğüt acıdır, ürünü tatlı. Birinden öğüt dinlemek insana zor gelebilir. Ama verilen öğüdü değerlendirmek her zaman yarar sağlar. *MTA 2028*

Sadık dostun nasihatı acıdır. Gerçek dost, dostluk ettiği kişinin kötülüğünü istemez. Bazen dostuna doğru yolu göstermek için sert bir tutum takınabilir, ama bunu dostunun iyiliği için yapar. *MNÖ 6974 < AVP-1*

Sakalsızın sözü dinlenmez. Deneyim sahibi olmayanların sözlerine itibar edilmez. *MTA 12420*

Sormak parasız. İnsan bilmediği bir şey olunca bunu başkalarına sorarak öğrenebilir ve bunun için de herhangi bir karşılık ödemesi gerekmez. *MTA 6561*

Sözü söyle alana, kulağında kalana. Kültürlü yetenekli insan söyleneni çabuk kavrar. *ÖAA 2303 < AVP-1*

Tatsız aşa tuz neylesin, akılsız başa söz neylesin? İyi yapılmayan işi sonradan düzeltmek ne kadar zorsa, cahil insana laf anlatmak da o kadar zordur. *ÖAA 2384*

Tok ahmağa, akıllı aça nasihat verir. Anlayan ve uygulayan insanlara nasihat edilmelidir. *RS s. 389*

Yahşı meslehet, her şeyden yahşıdır. Öğüt yerinde ve doğru yapılmışsa herkes için değerli ve güzel bir şeydir. *TA 360*

Tereciye tere satılmaz. Bir işi iyi bilen insana, o iş hakkında öğüt verilmez. *Ş 2426*

Yarım hekim candan eder, yarım hoca dinden eder. İşini iyi ibilmeyen insan görevini tam yapamaz, eline yüzüne bulaştırır. *ÖAA 2528 < ET 3786*

Yol sormakla bulunur. Bir şey bilmeden sormadan yapılırsa, ya sonuçsuz kalır, ya da çok yorar. *ET 3960*

Yol uzayınca yol gösteren çok olur. Bir işi mümkün olduğu kadar çabuk bitirmeliyiz, aksi halde karışan çok olur.

→ İSTEME, ATASÖZÜ, EĞİTİM, BİLGİ

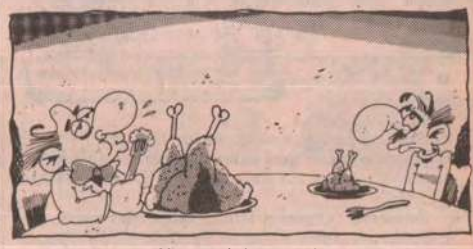

Herşeyin fazlası zarar.

ÖLÇÜLÜLÜK

Ölçülülük, ılımlılık, itidal, bir kimsenin isteklerini akla uygun, makul sınırlar içinde tutabilme yeteneği; alışkanlıklarını, vb. denetleyebilme özelliğidir. Gereksinimlerimizi karşılamakta ölçü ile davranma, uygun dereceyi aşmama erdemidir. Her şeyde bir ölçü olmalıdır. Az yetersiz, çok zararlı olabilir. Orta yol daima en sağlıklıdır. Aşırı uçlar insanın başını ağrıtır. Geleneksel toplum düzenimizde de aşırılıkların insanı daima mutsuzluğa sevkedeceğine inanılmıştır.

Alçak yerde yatma sel alır, yüksek yerde yatma yel alır. Bir işi yaparken kurallara uygun olarak yapılmalı ve ölçüyü kaçırmamalıdır. Bunun gibi fazla kibirli olmak da insana bir şey kazandırmaz. *ÖAA 212 < Ş 247*

"Alta gittim" diye yerinme, "Üste çıktım" diye sevinme. İnsan elde edemediği bir şey için fazla üzülmemeli. İyi bir duruma geldiği zaman da fazla kibirlenmemelidir.

Ayağını yorganına göre uzat. Kişi harcamasını bütçesine göre yapmalıdır. Fazla aşırıya kaçıp borç altına girmemelidir. Ama elinde varsa fazla cimrilik edip sıkıntı içinde yaşamamalıdır. *MNÖ 1002 < AVP-1*

Büyüğüm deyi övünme, küçüğüm deyi yerinme. İnsan, kendisinden güçsüz kimselere küçümseyerek bakmamalı. *TDK-1 s.73*

Çelik gibi sert, hamur gibi yumuşak olma. Kişi çevresine karşı fazla ciddi ve sert tavır takınmamalı, fazla çekingen ve utangaç da olmamalı. *TDK-1 s.79*

Çoğu zarar, azı karar. Her işin kendine özgü bir ölçüsü vardır. Bu ölçünün üzerine çıkmak fayda yerine zarar getirir. En iyisi kararında bırakmaktır. *ÖAA 810*

Çok arpa atı çatlatır. Her işte aşırıya gitmek insanı çoğu zaman zarara uğratır. *Ş 1633*

Deveye "İnişi mi seversin, yokuşu mu?"demişler "Düz yere kıran mı girdi?" demiş. Bir işin kolay veya zor yolunu arayıp zaman harcamaktansa ikisinin ortası bir yol bulup işe koyulmak daha yararlı olur.

Elini ne aç, ne de yum. İnsan fazla eli sıkı olmamalı, başkalarına da muhtaç kalmamalıdır. *TDK-1 s.111*

Fazla aş ya karın ağrıtır, ya baş. Bir şeyi ihtiyacından fazla kullanan sonunda yarar yerine zarar görür. *MNÖ 3545 < AVP-1*

Her şeyin azı karar, çoğu zarardır. Her şeyin bir ölçüsü vardır. Bu ölçünün üzerine çıkmak, aşırıya kaçmak yarar değil zarar getirir. Onun için her şeyin çoğu değil azı daha yararlı olur.

Her şeyin bir ortası bulunur. Bir işi yaparken ne çok aşırıya kaçmalı, ne de gerektiğinden az yapmalı; biraz uğraşılır ikisinin ortasını bulunursa daha sağlıklı olur. *MNÖ 4336 < AVP-1*

Her şeyin çokluğu zarar getirir. Herşeyi kararınca yapmak en doğrusudur. Aşırıya kaçılırsa yarar yerine zarar görülür. *Ş 3644*

Her şeyin fazlası zarar. Açgözlü olmak, bir şeyin çok fazlasını istemek zarar getirebilir.

Her şeyin ortası iyidir. Her şeyin ne çok azı iyidir ne de çok fazlası. Onun için ortasını bulmak daha yararlı olur. *MNÖ 4340 < AVP-1*

Her şeyin ucu, ortası vardır. Kişi her şeyde ölçülü davranmalıdır. Ne fazla aşırıya kaçmalı, ne de her şeyin azına razı olmalıdır. *RS s. 223*

İleri gidersen süser, geri kalırsan teper. Bir şeyin aşırısına kaçmak da çok azına razı olmak da yerinde bir davranış değildir. *MTA 6304*

"İç" dedilerse "Çeşmeyi kurut" demediler ya. Aç gözlü kimseler azla yetinmeyi bilmezler. Bu yüzden her şeyin fazlasını isterler. *Ş 661*

Ne ileri koş, ne geride kal. İnsan olur olmaz her işe herkesten önce atılmamalı, ama en geriye de kalmamalı. *RS s.328*

Ne şaşkın ol basıl, ne taşkın ol asıl. İnsan ne fazla korkak olup her işte telaşlı ve aceleci olmalı, ne de fazla cesur olup her işe düşünmeden atılmalı. *MNÖ 6478 < AVP-1*

Ne şiş yansın, ne kebap. 1. İnsan beraber olduğu kişilerin huylarına uyum sağlamayı bilirse herkesle iyi geçinir, kimseyle kötü olmaz. 2. Bir işte ne aşırıya kaçmalı, ne de tembellik edip o işi gereğinden az yapmalıdır. *Ş 3549*

Ne yavuz/aşkın/azgın ol basıl, ne yavaş/şaşkın/miskin ol basıl. İnsan fazla cesur olayım derken olmadık tehlikelerden zarar görebilir. Ama fazla korkak ve çekingen olursa da istediği şeyleri elde etmesi çok zor olur. *VI 126 < Ş 3559*

Ne yoklukta döğün, ne varlıkla öğün. Sıkıntı çeken kişi aşırı üzüntüye kapılıp daha çok yıpranacağına bu durumdan kurtulmaya çalışmalı, durumu iyi olan kişi de "varlıklıyım" diye övünüp başkalarına küçümseyerek bakmamalıdır. *RS s.330*

Önde giden yorulur, arkada giden soyulur. Toplu halde yapılan bir işte herkesten aceleci davranan çabuk yorulur ve işi tamamlayamaz. Herkesten geride kalayım diyen de hiç bir şey elde edemez.

Pek eğilme basarlar, pek yükselme asarlar. İnsan fazla korkak olursa herkes onu ezmeye çalışır. Ama fazla cesur olursa da yapacağı işin tehlikeli olup olmadığını göremez ve bundan da çoğu zaman zarar görür.

Pek yaş olma, sıkılırsın; pek de kuru olma, kırılırsın. Fazla korkak olanı ezmeye çalışan çok olur, tedbirli ve dikkatli olmayan da her işten zararlı çıkar. *ÖAA 2167 < AVP-1*

Pireyi deve yapma. İnsan ufak tefek şeyleri gözünde büyütüp korkak davranmamalıdır.

Sağlık istersen çok yeme, saygı istersen çok deme. Sağlığına önem veren insan oburluktan kaçınmalı, sayılan ve sevilen biri olmak isteyen kişi de konuşurken ölçülü davranmalıdır. *TDK-1 s.184*

Su iç dedikse, çeşmeyi kurut demedik. Bazı kişiler vardır bir şeye ihtiyaç duyuyor da bulunca aç gözlülük eder daha fazlasını isterler.

Taamın, kelamın çoğundan sakın. Yerken ve konuşurken ölçüyü kaçırmak her zaman zarar getirir. *MNÖ 7504 < AVP-1*

"Vur" dedilerse "Öldür" demediler ya. İnsan bir işi yaparken ölçülü davranmazsa o işten gelecek yaran elde edemez. *MNÖ 7992 < AVP-1*

→ TEDBİR, AKILLILIK, OBURLUK

Aslan kuyruğu ile oynamak kendi başına iş açmaya çabalamaktır.

ÖLÜM

Ölüm, vefat, yaşamın sonu, ömrün sonu; ölme zamanı veya biçimi, ecel, hayatın sona ermesidir. İnsan verilen ömrü kadar yaşar. Vade bittiği an ölüme çare yoktur. İnsan ölümü üzerine kondurmaz, ama onu akıldan çıkarmadan yaşamak insanı daha doğruya ve güzele götürür. Hayatı daha iyi değerlendirip, etrafına karşı daha sevecen bir insan olunur böylece. Ölüm herkesin yaşayacağı bir gerçektir. Türk toplumunda ölüm doğal bir olay olarak alınır. Kaderci bakış burada da izlenir. Atalarımız ölümü, akıldan çıkarmadan yaşarken, hiç ölmeyecekmiş gibi de çalışmayı, hayata bağlılığı isterler.

Açık yaradan kimse ölmez. Yeni açılmış yaranın tedavi edilmesi mümkün olduğu için ölümle sonuçlanma ihtimali az olur. *RS s. 14*

Ağlama ölü için, ağla deli/diri için. İnsan bir yakını öldüğünde üzüntüsü birkaç gün sürer, ama başka bir yakını acı ve sıkıntı içinde yaşıyorsa onun üzüntüsü daha uzun süreli olur. *ÖAA 126 < Ş 196*

Anadan doğmak ölmek içindir. Doğum olayı nasıl doğanın bir gereği olarak kabul ediliyorsa, ölümü de doğanın bir gereği olarak kabullenmeliyiz. *RS s.41*

Azrail gelince oğul, uşak sormaz. Azrail ölüm vakti gelenin büyüklüğüne, küçüklüğüne aldırış etmez. *ÖAA 467 < AVP-1*

Azraile bahane bulunmaz. Eceli gelen kimse istediği kadar dövünsün, ağlasın bu onun kurtuluşu için bir çare değildir. *ET 2529*

Bahanesiz ölüm olmaz. Sebepsiz yere hiçbir canlı yaşamını kaybetmez. *TDK-1 s. 57*

Ben ne vakit ölürsem kıyamet o zaman kopar. Her ölenin ardından ağlayan, feryat eden birileri bulunur. *MNÖ 1364 < AVP-1*

Bey de ölür aptal da. Bütün yaşayanlar mutlaka ölürler. Zenginlik ya da fakirlikte insanın ölümlü olması gerçeğini değiştiremez. *TDK-1 s. 62*

Bir günlük ölüye üç günlük yiyecek gerek (ölü evine komşuların yemek götürmesi.) Cenaze olan eve komşuları yemek götürürler. Ölü evinde bir süre yemek yapılmaz. *RS s. 90*

Can çekişmedense ölmek yeğdir. Çok ağır derecede hasta veya yaralı olan kimsenin eğer yaşama ümidi kalmamışsa onun için ölüm bir kurtuluş olur. *RS s. 104*

Cümlemizin gireceği kara topraktır. Her canlı yaşamının sonunda ölmeye ve toprağa karışmaya mahkumdur. *ET 1543*

Dağın ardındaki gelir, taşın altındaki gelmez. Uzakta, gurbette olan eşimize, dostumuza kavuşabiliriz, ama sevdiğimiz kimse ölmüşse bir daha geri gelmeyeceğini de bilmeliyiz. *TDK-2 s. 36*

Deve çökmedik ev çokmuş, amma ölüm girmedik ev yokmuş. İnsanlar yaşantılan boyunca kendi imkanlan ölçüsünde, ancak sınırlı şeyler yaşayabilirler, yapabilirler. Ama herkes bir yakınını yitirme acısını yaşar. *RS s. 133*

Diriyi öldürmek kolay, ölüyü diriltmek güçtür. Yaşayan dostlanmıza, yakınlarımıza gereken kıymeti yaşarken göstermeliyiz. *RS s. 139*

Doğduğuna inanır, öleceğine inanmaz. Bazı kimseler doğumu ve yaşamı çok doğal karşılar, ama bir gün ölüp gideceklerini bir türlü kabullenmezler. *MNÖ 2705 < AVP-1*

Düğünsüz ev olur, ölümsüz ev olmaz. Yaşamın bir çok nimetinden faydalanamayan aile bulunabilir, fakat her aile ölümün acısını mutlaka duymak zorundadır. *MNÖ 2872 < AVP- 1*

Dün öleni, dün gömdüler. Ölenin ardından yas tutmak doğaldır ama bunu fazla uzun sürdürmek insanı bunalıma sürükler. *MNÖ 2877 < AVP-1*

Ecel Allah'tan gelir. Ölüm de yaşam gibi insanlara Allah tarafından verilmiştir. *MNÖ 2962 < AVP-1*

Ecel geldi cihane, baş ağrısı bahane/Bahanesiz ölüm olmaz. Her canlının ölümü hastalık, kaza veya buna benzer yollardan olur; ama ölümünün asıl sebebi ecelinin gelmiş olmasıdır. *ÖAA 1048 < Ş 354*

Ecel gelmezse adama hiç bir şey olmaz. Eğer insanların eceli gelmemişse, ne tür felaketle karşılaşırlarsa karşılaşsınlar yaşamaya devam ederler. *MTA 1668*

Ecel ile nikahın günü şaşmaz. İnsanın hayatı kader tarafından şekillenir. İnsanlar yaratıldığında evlenme ölüm gibi şeylerin zamanı da Allah tarafından belirlenmiştir. *TDK-2 s. 41*

Ecel ne bir saat geri, ne bir saat ileri. Ecel insanı ne ömründen fazla ne de ömründen az yaşatır. *MNÖ 2966 < AVP-1*

Ecele/Ölüme çare bulunmaz. Dünyada her derdin, her sorunun bir çaresi mutlaka bulunabilir, ama ecel geldiğinde ölümü engelleyecek çare asla bulunamaz. *ÖAA 1047 < AVP-1*

Eceli gelenle laf olmaz. Ölüm, ecel geldiği zaman mutlaka gerçekleşir ve onu hiçbir şey engelleyemez. *RS s. 151*

Ecelsiz kul ölmez. Hiçbir canlının yaşamı eceli gelmeden sona ermez. *Ş 352*

Ecelsiz ölüm yok. Eğer kişinin eceli gelmemişse her türlü kazadan kurtulur. *VI 3885*

Ev yanığı etekte, evlat yanığı yürekte. 1. Maddi dünya ile ilgili şeyleri kaybettiğimizde o kadar çok üzülmeyiz, ama bir yakınımız öldüğünde onu kaybetmenin acısını yüreğimizde duyar, sarsılırız.

2. Anne baba evladını kaybedince çok üzülür. *RS s. 178 < IA*

Falan ölmüş, filan ölmüş; bir gün derler Sinan ölmüş. İnsanın çok sevdiği veya çok iyi tanıdığı birisi öldüğü zaman buna bir türlü inanmak istemez, fakat sonunda gerçek olduğunu öğrenir. *TDK-1 s. 121*

Gelin girmedik ev olur, ölüm girmedik ev olmaz. Evlenip evlenmemek insanın isteğine bağlıdır, isterse evlenmeyebilir, fakat ölüm olayını yaşamayan ev olmaz. *ÖAA 1249*

Giden gelse dedem gelirdi. Her canlı bir kere doğar öldükten sonra tekrar doğması asla mümkün değildir. *ÖAA 1261*

Göz yumulunca kadri bilinir. Birisi öldüğü zaman arkasından yalnızca iyi yönleri konuşulur. *ET 3302*

Hasta yatan ölmez, eceli yeten ölür. Ağır hasta olup yatağa düşen için hayattan ümit kesilmez. Eceli gelmemişse tekrar sağlığına kavuşabilir. *ÖAA 1375*

Hepsi yalan, ölüm gerçek. Ölümün soğuk gerçeği karşısında her şey önemini yitirir. *RS s. 212*

Her gün çekmekten bir gün ölüp kurtulmak yeğdir. Çok acı veren ağır ve kurtulma ümidi olmayan bir hastalığa yakalanmış biri için ölüm ne kadar çabuk olursa o kadar az acı çeker. *ET 3117*

Her şeye çare bulunur, ölüme çare bulunmaz. İnsan oğlu teknoloji sayesinde herşeyin üstesinden gelebilir ama asla ölüme çare bulamaz. *MNÖ 4333 < AVP -1*

Hırlamanın ölüme faydası yok. Ölüme karşı koymaya çalışmak anlamsız ve faydasızdır. *TDK-1 s. 138*

İnsan bir kere ölür. Her insan bir kere doğar, bir kere ölür. Bu doğanın değişmez kanunudur. *MNÖ 4751 < AVP -1*

İnsan iki kez ölemez. Bireyin öldükten sonra tekrar dirilip, tekrar ölme şansı yoktur. Bu nedenle hayatımızı verimli bir şekilde kullanmalıyız. *ET 617*

İnsan öleceğini bilse mezarını kendi kazar. İnsanın ne zaman ve nasıl öleceğini Allah'tan başka kimse bilemez. *MNÖ 4782 < AVP -1*

Kabahat öldürende değil, ölendedir. Kötü, tehlikeli insanlar zarar verdikleri insanlar tarafından öldürülebilirler. İnsanlar ölümü hak edecek kabahat yapmamalıdır. *RS s. 255*

Keçinin ölümü gelende çobanın değneğine sürünür. Ölümü arzulayan insanlar, kendilerini öldürmesi için başka insanları tahrik ederler, kendilerini öldürmeye teşvik ederler. *RS s. 273*

Kefenin cebi yok. İnsan yaşarken kazandıklarını öldükten sonra beraberinde götüremez. Onun için fazla açgözlü ve hırslı olmamalıdır.

Kırk yıl kıran olmuş eceli gelen ölmüş. Büyük bir felaket bir yeri yıllarca kasıp kavurabilir, ama orada eceli gelenlerden başka ölen olmaz. *Ş 2876*

Kişi ölmekle, hatırı ölmez. Hayatta iken insanlar için faydalı şeyler yapanlar, bir eser vererek insanların kullanımına sunan kimseler, öldükten sonrada hatırlanacak, bıraktıkları ürünler doğrultusunda yaşayacaklardır. *RS s. 291 < TS*

Kişinin ayıbını bir avuç toprak örter. İnsanın yaşarken kınanmış kötü yönleri öldükten sonra unutulur gider. *MNÖ 5660 < AVP -1*

Koca öküz ölmeyince yeri belli olmaz. İnsanın değeri öldükten sonra daha iyi anlaşılır. *RS s. 292 < ÇÇ*

Mahallede ölü olur, herkes (kendi) ölüsüne ağlar. Başka insanların ölümü, insanı, kendi yakınının, dostunun ölümü kadar üzmez. *TDK-1 s. 170*

Malını yiyen de ölmüş yemeyen de. Malı, mülkü olanlar ırafa da kaçmadan iyi bir yaşantı sürmelidirler. Öldükten sonra iyi yaşamak için bir başka fırsatları yoktur. *TDK-1 s. 170*

Malıyla gömülmüş yok, götüreceği üç arşın bezdir. İnsan öldüğünde yıkanır, kefenlenir ve gömülür. Kimse malında yanında götüremez. Bu nedenle yaşarken para, mal, mülk hırsına kapılmamak gerekir. *RS s. 315*

Nasıl yaşarsak öyle ölürüz. Kötü huylu, acımasız, yetim hakkı yiyen kimseler acı içinde, dürüst, yardım sever ve iyi huylu kimseler acı çekmeden ölürler. *Ş 3492*

Nasihat istiyorsan/istersen, komşunun ölümü. Hiç kimse malını mülkünü öldüğünde yanında götüremez. İnanmak istemeyen bir tanıdığı öldüğü zaman bir şey götürüp götürmediğine baksın. *MNÖ 6410 < AVP -1*

Ne kadar da büyük olsa onun şanı, taştır onun nişanı. Yaşarken, toplumdaki mevkimiz ne olursa olsun, öldüğümüzde aynı yere; mezara gideriz. Mevkimizden ötürü böbürlenmemiz yanlıştır. *MTA 6460*

Neler geldi neler gitti cihane, ecel geldi baş ağrısı bahane. Bir insanın eceli gelmişse o kişi kim olursa olsun ölmesi için mutlaka bir sebep ortaya çıkar. *MNÖ 6494 < AVP -1*

Oğlan, babası ölünce bey oldum sanırmış. Devamlı ikinci planda kalmış bir kimse birisinin ölümüyle yetkiye mala mülke kavuşunca kendisini çok büyük biriymiş gibi hisseder. Fakat belli bir süre sonra yaşamın mücadele gerektirdiğini görünce böyle olmadığını anlar ve ölen kimseyi arar hale gelir. *RS s. 333*

Öbür dünyaya gidip de gelen yok ki. Her canlının yalnızca bir kere doğma ve yaşama hakkı vardır. Öldükten sonra bu hakkı tekrar yakalaması mümkün değildir. *MNÖ 6680 < AVP -1*

Ölecek karga kırılacak dala konar. Eceli gelen insan tehlikeli işlere bulaşır, ölümünü arar. *TDK-1 s. 178*

Ölen ardınca kimse ölmedi. İnsan bir yakını öldüğü zaman büyük üzüntü duyar, çok acı çeker; ama bu onun arkasından ölmesini gerektirmez. *VI 397*

Ölen canını kurtarır, yazık kalanın gününe. Ölüm bir bakıma insan için sorunlarının bitmesi demektir. O kurtulur gider, ama acıyı geride kalanlar çeker.

Ölen ile kim ölmüş, herkes sırasını bekler. Birisinin ölümü bir başkasının ölümüne sebep değildir. Eceli gelmeden kimse ölmez. *MNÖ 6729 < AVP -1*

Ölenin malı dahi beraber ölür. Ölen birinin kullandığı şeyi kimse kullanmak istemez. O da zamanla çürür gider. *Ş 903*

Ölenle birlikte ölünmez. İnsan çok sevdiği bir yakınını kaybettiği zaman büyük üzüntü duyar ama onun da ölmesini gerektirmez. *ET 902* → **Olen ardınca**

Ölenleri çekiştirme kalanları çek çevir. Ölen birinin arkasından kötü yönlerini eleştirmemeli geride kalanlara yardımcı olunmalıdır. *MNÖ 6732 < AVP -1*

Ölme bayılmaya benzemez. Ölümün şakası, öleninde tekrar geri gelme şansı yoktur. *RS s. 342*

Ölmede belli olmaz, gömmede belli olur. İnsanın sevenleri, yakınları, cenazesi gömülürken daha çok belli olur. Ayrıca cenaze törenine katılanlar kalabalıksa, o kimse sevilen, itibarlı bir kimsedir. *TDK-2 s. 76*

Ölü çömleği gibi kakalanmaktan mezara girmek yeğdir. İnsan bazen çok büyük acı veren olayları sık sık yaşadığı zaman çare olarak ölmeyi düşünür. *MNÖ 6747 < AVP -1*

Ölü ile delinin hatırı sayılmaz. Ölümle beraber insan unutulmaya başlanır. ve belli bir süre sonra pek dikkate alınmamaya başlanır. *TDK-1 s. 179*

Ölü ile düğün yolda kalmaz. Ölenin acısı bir süre yaşamış olduğu çevreyi etkiler, fakat yaşam devam ettiği için insanlar yapmaları gereken işlerinden de vaz geçemezler. *MTA 6498*

Ölü mezara, mülkü mezada. İnsanlar öldükten sonra, malı mülkü mirasçıları tarafından paylaşılır. *MTA 6500*

Ölü ölü ballanır. Bir kimse ölünce, akrabaları ya da sevenleri tarafından yaşarken yaptığı işler abartılarak anlatılır. *TDK-1 s. 179*

Ölü ölüyle, diri diriyle. Hiç kimse bütün hayatı boyunca bir ölene üzülmemelidir. Toplum hayatı devam ettiği için hayata dönük olmalıdır. *MTA 6501*

Ölü rahmet bulsun da nasıl olursa olsun. Kaybettiğimiz sevdiklerimiz adına; hayır yapmalı, mevlüt okutmalıyız, onları kabirlerinde rahat etmelerini sağlamalıyız. *TDK-2 s. 77*

Ölüden şeytan da el çeker. İnsan istediği kadar güçlü, istediği kadar acımasız olsun, ölüm söz konusu olduğunda onlarda canlarını kurtarmak için kaçarlar. *MNÖ 6751 < AVP -1*

Ölüm Allah'ın emri. İnsanı yaratan da, yaşatan da, zamanı geldiğinde yaşamını sona erdiren de Allah' tır.

Ölüm bir gün, figan iki gün. Ölenler için bir süre çok üzülünür ve bir süre sonrada üzüntü hafifler. *TDK-1 s. 179*

Ölüm bir kara devedir ki herkesin kapısına çöker. Ölüm herkesin yaşayacağı en acı olaydır. Er ya da geç herkesin başından mutlaka geçecektir. *MNÖ 6757 < AVP -1*

Ölüm döşeğinde yatan ecel teri döker. Amansız bir hastalığa yakalanan kimse hastalığın verdiği acıdan çok yaklaşan ölümün korkusunu çeker. *MNÖ 6759 < AVP -1*

Ölüm genç koca demez. Ölüm insanın yaşlılığın gençliğine bakmaz, çocuk yaşta bile insanın başına gelebilir.

Ölüm hak, miras helal. Ölüm er ya da geç herkesin başına mutlaka gelecektir. Geride kalan malı mülkü de kanuni mirasçıların hakkıdır. *RS s. 343*

Ölüm kalım/dirim bizim için. İster kısa olsun ister uzun olsun herkes ömrünü yaşamak, zamanı geldiğinde yaşama veda etmek zorundadır. *Ş 895*

"Ölüm kime yakın" demişler, "Hastaya yakın" demişler. Hastalanan insanların ölebileceği ihtimalini de düşünüp, rahatsızlandığımızda tedavi olmalıyız ve tedaviyi aksatmamalıyız. *TDK-2 s. 77*

Ölüm ne bir soluk evvel ne bir soluk sonra. Hiç kimse Allah'ın verdiği ömürden ne bir saniye noksan, ne bir saniye fazla yaşayabilir. *MNÖ 6762*

Ölüm ölüm, hırlaması ne zulüm. İnsanlar ölüm karşısında korkuya kapılır, üzülürler. Ölüm gerçeği canlılara büyük bir keder vermektedir. *TDK-1 s. 179*

Ölümden o yana köy yok. Her canlı mutlaka ölecektir. Başka hiç bir son olamaz. *TDK-1 s. 179*

Ölüm yüz aklığıdır. Yaşamında ahlak dışı işlerle uğraşan kimselerin bu kötü yönleri ancak ölümünden sonra unutulur.

Ölümden başka her şeyin çaresi vardır/Ölümden gayri her derdin devası var. Teknoloji sayesinde, ölüm haricinde her şeye çare bulunmuş veya bulunmaya devam etmektedir.

Ölümden korkan korkudan ölür. Ölümden çok korkan

sık sık öleceğini düşünen kimsenin korktuğu başına çabuk gelir. *RS s. 343*

Ölümden korkmak fayda vermez. Bir gün mutlaka öleceğimiz gerçeğini kabul edip, kendimizi ölüm fikrine alıştırmalıyız. *RS s. 343*

Ölüme çare bulunmaz. Her canlı doğar, gelişir ve bir süre yaşadıktan sonra ölür. Başka türlü olamaz.

Ölümle misafir ansızın gelir. İnsanın sağlıklı ya da hasta olması, hiç farketmez; ölümün ne zaman ve nasıl geleceği bilinemez. Bu yüzden devamlı ölüme hazırlıklı olmalıyız. *TDK-1 s. 179*

Ölümden kurtuluş var mı? Ecveli gelen kimse istediği kadar çabalasın, istediği kadar kaçmaya çalışsın kurtulması asla mümkün değildir. *RS s. 343*

Ölümden öte yol gitmez, mezardan öte sal gitmez. Canlıların yaşamları ölümle son bulmaktadır; ölü beden ise kıyamete kadar kabrinde yatar. *RS s. 343*

Ölüme sevinilmez. Ölüm insanın sevdiği birisinin başına gelse bile bundan hiçbir zaman mutluluk duymaz.

Ölüme öç olmaz. İnsan nefret ettiği birinin yaşamına son verme hakkına sahip değildir. Allah'ın verdiği canı yine Allah alır. *Ş 892*

Ölümü gören hastalığa razı olur. Ölümle sonuçlanabilecek bir tehlikeyle karşılaştığı zaman insan kurtulmak için bazı şeyleri feda etmeye razı olur. *Ş 901*

Ölümü gören sıtmaya kail olur. İnsan ölümle karşı karşıya kaldığında ölmemek için her türlü sıkıntıya zorluğa katlanır. *MNÖ 6764 < AVP-1*

Ölümün ötesi kolay. Bütün gayretler, bütün çabalar iyi bir yaşam sürdürmek içindir. Öldükten sonra bunlara gerek kalmaz.

Ölümü ne kadar çok düşünürsen o kadar iyi yaşarsın. İnsan er geç bir gün mutlaka öleceğini sık sık düşünürse barış severliği ve dostluğu daha çok benimser.

Ölümün yüzü soğuk olur. İnsan ölen birisini gördüğü zaman çok ürperir, onun düşüncesi bile insanın tüylerini diken diken eder. *MNÖ 6753 < AVP-1*

Ölünün malı, diriye az gelir. Çalışıp emek vermeden miras yoluyla elde edilmiş malın kıymeti pek bilinmez. *TDK-1 s. 179*

Ölüye ağlama. İslam inancına göre ölü arkasından ağlamak iyi sayılmamıştır. *MTA 6503*

Ölüye gününde ağlarlar. İnsan bir yakını öldüğü zaman bir süre acı çeker sonra yavaş yavaş unutur. *MNÖ 6755 < AVP-1*

Ölüyü örte korlar, deliğe dürte korlar. Ölen birine yapılacak tek şey onu kefene sarıp toprağa vermektir; ondan sonra da unutulması fazla sürmez. *MNÖ 6756 < AVP-1*

Padişah olsan da er kişi niyetine derler. Ölüm geldiği zaman hükümdar veya sıradan birisi hiç bir şeyi değiştirmez. Herkes bir gün mutlaka ölecektir. *Ş 1342*

Sebepsiz ölüm olmaz. Canlılar değişik nedenler yoluyla farklı şekillerde ölürler; ölüm farklıda olsa bir nedene dayanır.

Son nefeste iman selameti. İnsan kötü biri bile olsa ölümü yaklaştığında son anlarını iyi ve dürüst birisi olarak yaşamak ister. *MNÖ 7261 < AVP-1*

Unuturlar seni biçare hemen sen ölme. Toplum içinde önemli bir yeri olmayan kimse öldüğü zaman çok çabuk unutulur. *Ş 858*

Ümmeti Muhammet altmış ile yetmiş arası gider. Doğruluktan dürüstlükten ayrılmayan kimseler daha uzun ömürlü olurlar. *Ş 913*

Vade yetmeyince taşın altında bastırsan ölmez. Eceli gelmeyen birisine ne kadar işkence yapılırsa yapılsın ömrü ne kadarsa o kadar yaşamak zorundadır. *RS s. 399*

Vadesi yetmişe çare yoktur. Ömrünü tamamlamış, ölüm vakti gelmiş kimsenin ölmesine hiçbir şey engel olamaz. *MNÖ 7912 < AVP-1*

Yarın ölecekmiş gibi ibadet et, hiç ölmeyecekmiş gibi çalış. İnsan ölüm vakti yaklaştığında pişman olmamak için ibadetlerini daima yerine getirmeli, yaşamak için de çalışma isteğini kaybetmemelidir.

Yatalak gitmez, rızkı tükenen gider. Her ağır hasta ölmek zorunda değildir. Yalnızca eceli gelen ölür. *MNÖ 8178 < AVP-1*

Yatan/Hasta yatan ölmez, eceli yeten ölür. İnsan bazen ağır bir hastalığa yakalanır veya başına bir kaza gelebilir, eceli gelmişse en küçük bir tehlikeden bile kurtulamaz. *MNÖ 8183*

Yerin üstü de birdir altı da. Ölen kimsenin dünyada yaptığı işlerin hesabını vereceğine inanıldığı için, orada da tıpkı bu dünyada olduğu gibi bir mücadelenin varlığı söz konusudur. *ET 3878*

→ HAYAT, SON, DİN, ALINYAZISI

Ablası ne giyerse küçüğü de onu giyer.

ÖRNEK

Örnek; örnek davranış, başkalarınca taklit edilebilecek davranış, bir bütünün niteliğini anlatmak için ondan verilen küçük parça, bir şeyin benzeri, anlatılmak istenen bir düşünceyi açıklamak için ileri sürülen ve onu bir olay olarak ortaya koyan söz; örnek davranış, başkalarınca taklit edilebilecek davranış hali ve niteliği benimsenmeye değer kimse veya şeydir. Hayatta herşey okullarda öğrenilmez. Aile içi eğitim ve geleneksel hayatımızda kuşaktan kuşağa geçen bir geleneksel milli kültür vardır. Bunlar bizi birbirimize benzer hale getirir. Birlikte yaşayan insanlar kaçınılmaz biçimde birbirlerini etkiler ve zamanla arkına bile varman benzeşirler. Çocuklar annelerini babalarını, öğrenciler öğretmenleri örnek alırlar. Bu örnekler çoğaltılabilir. Bir de genlerle birbirine geçen benzerlikler vardır. Ataları-mız birbirini örnek alırken iyilikte, güzellikte, terbiyede, bilgide ve buna benzer insanlığı olumlu yöne götürecek konularda büyüklerin küçüklere örnek olup, yol göstermesini istemiştir.

Ablası ne giyerse küçüğü de onu giyer. Kız çocuğu bir an evvel büyüyüp güzel bir genç kız olmayı düşler. Bu yüzden hep ablası gibi giyinmek makyaj yapmak ve onun gibi olmak ister.

Ağaca/Taşa çıkan keçinin dala bakan/ağaca çıkan oğlağı olur. Oğlan çocuk babasına, kız çocuğu da annesine özenir. Anne-babalarından gördüklerini büyüdüklerinde onlar da yaparlar. *ÖAA 93 < AVP-1*

Ağanın alnı terlemezse ırgatın burnu kanamaz. Yanında işçi çalıştıran kimse kendisi de en az onlar kadar çalışırsa daha çok verim alır. *ÖAA 106 < AVP-1*

Ananın çıktığı dala kız sallangaç (salıncak) **kurar.** Kız çocuğu annesinin davranışlarını ve huyunu çok beğenir, kendisi de öyle olmak ister. *TDK-1 s. 43.*

Anasına bak danasını al. Kız çocuğu annesinden aldığı terbiyeyle büyür ve onu sürdürür. Bu yüzden bir kızın niteliklerini öğrenmek için annesini tanırlarsa bunu öğrenirler. *MTA 5944*

Arabanın ön tekerleği nereden geçerse art tekerleği de oradan geçer / On tekerlek nereye giderse art tekerlek de oraya girer. Anne baba nasıl bir karaktere sahipse çocuklar da kendilerine benzerler. *ÖAA 310 < AVP-1*

Atası ne ise ötesi de odur. Hemen hemen herkes kendi soyunun çoğu özelliklerini mutlaka taşır. *TDK-1 s. 48*

Baş nereye giderse, ayak da oraya gider. Bir iş yerinde yönetici, şef, amir konumundaki kimseler çalışanlara iyi örnek olurlarsa çalışanlar da aynı tutumu benimserler. *OAA 541 < Ş 981*

Bey yoksa bedeli var. Yetkili kimsenin olmadığı yerde, onun kuralları ve söz hakları geçerlidir. *MNO 1424 < AVP-1*

Bir ambarın numunesi bir avuçtur. Büyük ölçüde ki bir şeyin özelliklerini öğrenmek için küçük bir bölümü üzerinde inceleme yapmak yeterlidir. *RS s. 86*

Bu ne perhiz, bu ne lahana turşusu? Bazı insanlar bulunduğu mevkiye yakışmayan kalitesiz kişilerin yaptıkları davranışlarda bulunurlar.

Büyüğü döv ki küçüklere ibret olsun. Küçükler kendilerine hep büyükleri örnek alırlar. Büyükler düzenli ve disiplinli bir tutum içinde olursa küçükler de onları izlerler. *MNÖ 1088*

Çiftçi duyduğunu değil gördüğünü yapar. Çiftçiler çiftçiliğin nasıl yapıldığını babalarının, büyüklerin yanında çalışırken öğrenirler. *MNÖ 2141 < AVP-1*

Dal ağacı gösterir. Kişinin karakteri ailesinden aldığı terbiyeyi yansıtır. *MNÖ 2329 < AVP-1*

Deve deveden, insan insandan gidiş öğrenir. Kişi, yararlı yararsız her işi, mutlaka o işleri yapan kimselerden göre göre öğrenir. *RS s. 134*

Domuz hort hortunu büyüğünden öğrenir. Kişi edindiği mesleği veya sürekli yaptığı bir davranışı mutlaka bir büyüğünden öğrenmiştir. *MNÖ 2765 < AVP-1*

Ele verir talkını, kendi yutar salkımı. Bazı kimselerin konuşmalarına bakarsın, çok güzel ve iyi şeyler söyler ama davranışlarıyla söylediklerinin tam tersidir. *Ş 532*

Göre göre bahadır olunur. Bir işte ilerlemek, uzmanlaşmak için, o işi iyi yapanların yanında öğrenim görmek gerekir. *VI 348*

Hocanın dediğini yap söylediklerini dinle, yaptığını yapma.Hocanın okuduğunu dinle, gittiği yola gitme. Din adamları insanlara dinin gerektiği gibi davranmalarını söylerler. Ama sonuçta onlar da insan olduğu için hatalı davranışları olabilir. Hoca yaptı diye aynı hatayı bizim de yapmamız gerekmez. *OAA 1477*

İnsan göre göre, hayvan süre süre/alışır. İnsanın bir işi iyice öğrenmesi için önce o işin nasıl yapıldığını görmesi gerek. Hayvanlar ise görmeden, kendileri sürekli yapa yapa işe alışırlar.

İyi bak da karıncadan iş öğren. Başarılı bir kişi olmak istiyorsan çok çalışkan, yetenekli kimseleri kendine örnek al.

Kenarın gör bezin al, anasın gör kızın al. Mal alırken iyimi kötü mü olduğunu sağına soluna bakıp anlayabiliriz. Bir kızın niteliklerinin nasıl olduğunu da annesını tanıyarak öğrenebilinz. *MNÖ 5371*

Kıssadan hisse almalıdır. Kişi yaşadığı, karşılaştığı her olaydan mutlaka bir ders almalıdır. *RS s. 283 < AVP-1*

Kuş gördüğünü işler. İnsan hiçbir işi kendi kendine öğrenemez. Yaptığı her işi başkalarından görerek veya öğrenerek yapar. *RS s. 308 < NK*

Sebzeci oğlu sebze satar. Erkek çocuk hep büyüyüp babası gibi olmak ister. *MLNÖ 7089 < AVP-1*

Sel nereye giderse kütük oraya gider. Bir insanı eğiten, yetiştiren kimseler nasıl bir tutum içindeyse o da zamanla onlara benzer. *MNÖ 7099 < AVP-1*

Şom olandan yine şom doğar. Görgüsüz, cahil, beceriksiz kimseler çocuklarını da kendileri gibi yetiştirirler. *VI 202*

Yetişmez mi sana elin numunesi? Kişi bir malın iyi veya kötü olduğunu bir parçasını görerek de anlayabilir. *MNÖ 8301 < AVP-1*

→ ARKADAŞ, ANA BABA, BOZMA

Bülbülü altın kafese koymuşlar " Ah vatanım!" demiş.

ÖZGÜRLÜK

Özgürlük, hür, özgür, bağımsız olma hürriyet serbestlik, istiklal, insanın başkalarından izin almaksızın, istediğini yapabilecek şekilde, hareketlerini sınırlayan koşullardan kurtulmuş olması anlamlarındadır. Her türün kendine ait yaşam koşulları vardır. O koşullardan uzaklaşmaya zorlamak, özgürlüğü kısıtlamaktır. Bir tür için uygun koşullar bir başkası için işkence değerindedir. Tanrı'nın kendinden başkasına bağımlı olmadan yarattığı kulların en doğal hakkının özgürlük olduğuna inanan Türkler bağımsızlıklarını her şeyin üzerinde tutmuş, gerektiğinde hem kendilerinin hem de kendilerinden sonrakilerin bağımsızlığı için ölmeyi yeğlemişlerdir.

Az yaşa, azad yaşa. İnsan bazen kısa ömürlü olabilir. Ama ne olursa olsun ömrünü başkalarının baskısı altında geçirmemelidir. *MTA 1416*

Baskıdaki altından askıdaki salkım yeğdir. Başkalarının hizmetinde yaşayan üstün yetenekli biri olmaktansa sıradan, ama özgür yaşayan biri olmak daha iyidir. *ÖAA 524 < AVP-1*

Bülbülü altın kafese koymuşlar "Ah vatanım!" demiş. Vatanından ayrılmak zorunda kalan insana ne verirsen ver onu mutlu edemezsin *ÖAA 724 < ET, 1322*

Çingeneye şehir içi zindan/dar gelir. Sık sık yer değiştirmeye alışmış kimseler bir yerde uzun süre kalamazlar. *RS s. 113*

Duduyu kafeste şekerle beslemişler de yine "Vatanım!" demiş. Yurdundan uzak kalmış kimse ne kadar iyi yaşasa da çektiği hasret yü-

zünden mutlu olamaz. *RS s. 146*

Herkes kendi başına buyruk. Herkes özgür ve huzurlu bir yaşam ister. *RS s. 218*

Kuş altın kafeste de olsa zindan da sayılır. Özgürlüğü kısıtlanmış insan ihtiyaçları fazlasıyla karşılansa bile yine de mutlu olamaz. *MTA 1973*

Kurdu ne kadar beslersen besle, o hep dağa/ ormana bakar. Yurdundan ayrı yaşayana ne verirsen ver vatanına dönmekten başka hiçbir şey onu mutlu edemez. *MTA 6640*

Yabanı/Kurdu ne kadar beslersen besle, o hep dağa/ ormana bakar. Bağımsız yaşamaya alışmış kişiler kolay kolay disiplin altına alınamazlar, alınsalar bile bu uzun süreli olmaz. *MTA 6640*

→ GÖNÜL, GEZİ, HIRS, TUTKU

Hamama giren terler.

ÖZVERİ

Özveri, belli bir amaç uğruna değerli bir şeyi gözden çıkarma, feda etme, kaybını göze alma, fedakarlık göstermedir. Her şeyin bir bedeli vardır. Ulaşmak istediğimiz bir hedef veya bir şey için elbette özveride bulunmamız gerekir. Gayret sarfetmeden fedakarlık yapmadan sonuca ulaşmak mümkün değildir. Özveride bulunabilenler sahip olduklarının değerini bilebilirler. Çabasız bunları elde eden kimse kıymet bilemez. Atalarımız da gayret, tahammül, özveri olmadan isteklere ulaşmanın mümkün olmayacağına inanırlar.

"Afiyet olsun" demekle deniz suyu içilmez. Başkalarının kazancı insanın zoruna gitmemelidir. *ET 2530*

Ağızlan pilav pişmez, yağla pirinç gerek. İnsan bir şeyi elde etmek istiyorsa bunun için gereken fedakârlığı göze almalıdır. *MNÖ 214 < AVP-1*

Ağladım başaramadım güldüm günüm geçirdim. İnsanın bir şeyi elde etmeye gücü yetmiyorsa üzülüp ağlaması birşey değiştirmez. En iyisi o şeyden vazgeçip, yaşamaya bakmaktır. *MNÖ 232 < AVP-1*

Ananız/Analar taş yesin, yarımşardan beş yesin. Analar çocukları için her türlü fedakârlığı seve seve yaparlar.

Arı kahrı çekmeyen balın kahrın ne bilsin. İşin zorluğunu bilmeyenler, sonuçların değerini de bilmezler. *TDK-1 s. 45*

Arısını söndüren balını yer. Çektiği sıkıntıdan sonra amacına ulaşan kimse, elde ettiği şeyden faydalanmayı hak eder. *MNÖ 668 < AVP-1*

Aşure yemeye giden kaşığını taşır. Bir şeyden yararlanmak için yola çıkan kimse o iş için gereken şeyleri de temin etmelidir. *ÖAA 369 < AVP-1*

Bakkal fındığıyla yar sevilmez. Ucuz, kalitesiz malzemeyle değerli şeyler elde edilemez. *ET 1067*

"Bal bal" demekle ağız tadlanmaz/tatlı olmaz. Bir şeyin sadece sözünü etmek o şeyden çıkar getirmez. *VI 510*

Bal ile kaymak isteyenin akçasına kıymak gerek. Değerli ve kaliteli bir şeye sahip olmak isteyen, o şey için gereken masrafı gözden çıkarmalıdır. *VI 374*

Balık avlayan elbette ıslanır. İnsan bir şeyi gerçekten arzuluyorsa o şey için çekmesi gereken sıkıntıya katlanmalıdır. *TDK-1 s. 58*

Balık tutanın paçası ıslanır. İnsan her şeyi kolayca elde edemez. Bazen bir şey için çok büyük bir fedakârlıkta bulunması gerekebilir. *TDK-1 s.58*

Balını yiyen kepçesini taşır. İnsan bir şeyi kullanmayı seviyorsa o şeyi başkalarından istememeli, masraf edip kendisi sahip olmalıdır. *TDK-1 s.55*

Bana faydası olmayan göz çıksın. İnsan, çıkar sağlayamadığı bir kişinin veya bir şeyin zarara uğramasını istememelidir. *RS s. 75*

Bela çekmeyince bal yenmez. Hiç sıkıntı çekmeden değerli bir şeye sahip olunmaz. *VI 86*

Boş torba ile eşek tutulmaz. Emeksiz ve masrafsız hiçbir şey elde edilmez. *MNÖ 1768 < AVP-1*

Can cömertliği kolay olmaz. İnsan hiçbir zaman bir ey için canını feda etmez.

Can cömertliği lakırdıya gelmez. İnsan bazen, bir şey için "gerekirse canımı veririm" der, ama iş ciddiye binince bundan vazgeçer. *Ş 1501*

Can gitmeyince canan ele girmez. İnsan sevdiği için her fedakârlığa katlanırsa sevdiğine mutlaka kavuşur. *Ş 1506*

Canı kaymak isteyen mandayı yanında taşır. Bir şeyi çok seven kimse o şeyi sürekli ondan bundan istememeli, kendisi sahip olmaya çalışmalıdır. *ÖAA 746 < AVP-1*

Cevizi çift görmeyince taş atılmaz. İnsan, işine yaramayan bir şey için boşuna çaba harcamaz ve masraf etmez. *MNÖ 1974 < AVP-1*

Çamur olmazsa hamur olmaz. Bir iş için gerekli olan malzeme temin edilemezse o iş yapılmaz. *MNÖ 2054*

Çiftçi eğilmeyince evlek doğru olmaz. Her işin zorlukları vardır. O zorluklara katlanmadan başarılı olunamaz. *MNÖ 2142 < AVP-2*

Çiğnemeden ekmek yenmez. Bir ise çaba harcamadan o işten yarar sağlanmaz.

Çiğnemeden yutulmaz / Lokma çiğnemeden yutulmaz. Hiçbir iş emek sarfetmeden yapılmaz. *ÖAA 789 < AVP-1*

Çorbayı içen kaşığını yanında taşır. Bir şeye tutkusu olan kimse o şeyi elde etmeye çalışmalı, ondan bundan istememelidir. *MNÖ 2266 < AVP-1*

Dut kurusu ile yar sevilmez. Ucuz, değersiz şeyler feda ederek değerli birşey elde edilemez. *ÖAA 1009 < AVP-1*

Ekmek bile çiğnemeden yutulmaz. Çok kolay bir iş bile hiç emek vermeden yapılamaz. *Ş 338*

Emeksiz yemek olmaz. Emek harcamadan kazanç sağlanmaz. *MNÖ 3224 < AVP-1*

Evvel zahmet çeken sonra rahat eder. Çalışan,emek harcayan karşılığını mutlaka alır. *Ş 559*

Eziyetsiz iş olmaz. Her işin ufak da olsa bir zorluğu olur.

MNÖ 3507 < AVP-!

Gül dikensiz, güzel nazsız olmaz. Güzel ve iyi şeyler bir takım sıkıntılara katlanmadan elde edilmez. *MNO 2899*

Gül dikensiz olmaz sefa cefasız. Elde etmek istenilen her güzel şeyin bir takım kusurları ve sıkıntıları olabilir. Bunlara katlanamayan o şeylere istek duymamalı. *MNÖ 3901 < AVP-1*

Gül dikensiz yâr engelsiz olmaz. Güzel ve değerli şeyler kolayca elde edilemez, bir takım sıkıntılara katlanmak gerek. *Ş 3329*

Gülü seven dikenine katlanır. Gerçekten sevenler sevdiği kişinin veya sevdiği şeyin kusurlarına da katlanırlar. *Ş 3334*

Gürültü istemeyen adam demirci dükkânına girmez. Bir şeyden rahatsızlık duyan kimse o şeyin bulunduğu yerden uzak durur.

Gürültü istemeyen kazancı/bakırcı dükkânına girmez/hırkasını başına çeker. İnsan bir işi yaparken, işin zorluklarından yakınıyorsa işi yapmasın daha iyi. *OAA 1326 < AVP-1*

Hamama giren terler. Zor bir işe başlayan kişi, büyük emekler sarfeder ve yorulur. *OAA 1355 < AVP-1*

Hem karnın doysun, hem çörek bütün kalsın. İnsan oğlu her zaman aç gözlüdür. Bir şeyi hem kullanır hem de tükenmesini istemez.

Her cefanın bir sefası, her sefanın bir cefası vardır. Rahat ve mutlu yaşamanın, bir de sıkıntı ve acı çekmesi olduğu gibi çekilen her sıkıntı ve acının sonunda da mutlu ve neşeli yaşamak olabilir. *Ş 3627*

Her sefanın bir cefası var. Rahat ve mutlu yaşamak için birtakım zorluklara katlanıp iyi bir duruma gelmek gerekir. *Ş 3649*

Kaya uçmazsa dere dolmaz. Önemli bir işi başarmak veya değerli bir şeyi elde etmek için bazı fedakârlıklar gözden çıkarılmazsa amaca ulaşılmaz. *ÖAA 1724 < AVP-1*

Kaymağı seven mandayı yanında taşır. Bir şeyden hoşlanan kişi o şey için harcayacağı masraftan kaçmamalıdır. *ÖAA 1727 < AVP-1*

Kaz gelen yerden tavuk esirgenmez. Büyük kazançlar için küçük harcamalardan kaçmamalıyız. *ÖAA 1738 < AVP-1*

Kim istemez hamur yoğursun, uzun günler un eler. Hiç kimse zorluklarla yaşamak istemez, ama bazen yaşamak gerekir. *MNO 5575 < AVP-1*

Lokma çiğnenmeden yutulmaz. Emek verilmeden, çalışmadan hiç bir şey kazanılmaz. *ÖAA 1971 < ET 3382*

Ne doğrarsan aşına/çanağına, o gelir kaşığına. İnsan bir şeye ne kadar harcama yaparsa o şeyden o kadar yararlanır.

Pilav yiyen kaşığını yanında/belinde taşır. Bir şeyi elde etmeye karar veren kimsenin, o şey için gereken harcamayı da gözden çıkarması gerekir. *OAA 2171 < ET 1391*

Ramazan bereketli aydır, ama duvardan giden kılıca sor/demişler. Eğer sonuçta büyük faydalar sağlanacaksa bir süre küçük kayıplara ve özveriye katlanılabilir. *ET 2092*

Sirkesini, sarmısağını sayan paçayı yiyemez/ Sarmısağını hesap eden paçayı yiyemez. Bir şeyi elde etmek için masraftan kaçınan kimse o şeyden yeterli oranda faydalanamaz. *OAA 2274 < AVP-1*

Tavuk gelen yerden yumurta esirgenmez. Değerli bir şey elde etmek için ufak tefek masraflardan kaçınılmaz.

Tembel ceviz yemek ister, kırmağa üşenir. Bazı insanlar zorluklarına katlanmadan kolay bir hayat isterler.

Terlemeden para kazanılmaz, solumadan can verilmez. Çalışıp emek vermeden kazanç sağlanamaz. *ET 1421*

Üşenenin oğlu kızı olmamış. Tembel kişi hayatı boyunca hiç bir şeyin sahibi olamaz. *ET 930*

Yağına kıymayan çöregini yoz/kuru/yavan yer. Bir şey alırken, cimrilik eden malın kötüsünü alır. *OAA 2497 < VI 533*

Yazın araması, kışın taraması olmasa herkes besler mandayı. Herkes güzel şeylere sahip olmak ister. Bunun için de bazı sıkıntılara katlanmak gerekir. *OAA 2548*

Zahmetsiz kazanç olmaz. Kişi oturduğu yerden, çalışmadan kazanç sağlayamaz. Geçimini sağlamak için sıkıntılara katlanmak zorundadır.

Zahmetsiz lokma olmaz/yenmez. Hiç çaba sarfetmeden gelir elde edilmez. *VI 121*

Zahmetsiz rahmet olmaz. Kişi sıkıntı çekmeden isteklerine ulaşamaz. *OAA 2636 < AVP-1*

Zemheride yoğurt isteyen cebinde bir inek taşır. Gerçekleşmesi güç olan şeyler isteyen kimse her çareye başvurur. *ÖAA 2642 < AVP-1*

→ YARDIM, SEVECENLİK, BENCİLLİK

Balık ağa girdikten sonra aklı başına gelir.

PİŞMANLIK

Pişmanlık yapılan bir işin yanlış veya uygunsuz sonuç verdiğini görünce duyulan üzüntü, mutsuzluk ve düşkırıklığıdır. Yanlışa düşmemek için etraflıca düşündükten sonra uygulamaya geçmek gerekir. Çünkü iş işten geçtikten sonra çare bulmak kolay değildir. Yapılan hatayı geçmişe dönüp düzeltmek mümkün olmaz. Bir kabahat için duyulan üzüntü anlamındaki tövbe nedamet bir daha tekrarlanmamak yönünde bir kararlılık getirirse insanın başarısına yol açabilir.

Balık ağa girdikten sonra aklı başına gelir. İnsan hataya düştükten sonra yanıldığını anlar ve pişmanlık duyar. *ÖAA 507 < AVP-1*

Bin yıl günahkâr, bir gün tövbekar. Hayatını kötü işler yaparak kazanan kimseler bazen pişmanlık duyduklarında vicdanlarını rahatlatmak için arada bir hayırlı bir iş için uğraşırlar.

Düşüne düşüne görmeli işi, sonra pişman olmamalı kişi. Bir işi düşünerek yaparsak, sonradan pişmanlık duymayız. *MNÖ 2950 < AVP-1*

Geçmişe "mazi" derler. Geçmişte olan şeyleri tekrar yaşama imkanı olmadığından, geçmişteki hatalarımızı düşünüp üzülmek veya sevinmek yersizdir. *Ş 3218*

Geçmişe "mazi" yenmişe "kuzu" denmeli. İnsan elbette geçmişini unutmamalı, ama geleceğimizi tayin ederken geçmişimize sığınmamalıyız. *Ş 3219*

Kul hatasız olmaz, hata tövbesiz olmaz. Her insan hata yapar. Önemli olan pişmanlık duyup hatadan dönmektir. *RS s. 303*

Kul tövbe ile mağfur olur/affolunur. Günah işleyenler tövbe ettikleri takdirde Allah tarafından affedilirler. *MTA 19*

Kırk yıl günahkâr, bir gün tövbekar. Uzun süre günah işleyenler, bir gün pişman olurlarsa günah larından affolunurlar.

Ok yaydan çıktı. Geri dönüşü olmayan bir işe başlandıktan sonra pişmanlık duymak fayda etmez. *Ş 809*

Olmuşla ölmüşe çare yoktur. Ölen insanın geri gelmeyeceği gibi, düzeltilmeyecek bir hatanın da çaresi bulunmaz.

Son pişmanlık fayda/akça etmez. İnsan bazen öyle bir hata yapar ki, bunu,düzeltmenin hiçbir yolu yoktur. *ET 2320*

Tövbe ehl-i isyana rahmettir. Tövbe edenler isyandan vazgeçerek her şeyi tevekkülle karşılarlar. Lütuf ve merhâmet sahibi Tanrı kendisine pişmanlıkla yönelen kullarını bağışlayarak onlara tekrar nimetlerinden verir. *MNÖ 7734 < AVP-1*

→ GEÇ KALMA, SUÇ, DİN

Anasının karnında dokuz ay on gün nasıl durmuş?

SABIR

Sabır, bir şeyi uzun süre sükunetle bekleyebilme yeteneğidir. Yoksulluk, haksızlık gibi üzücü hallerde ses çıkarmadan onların geçmesini beklemek büyük bir erdemdir. Sabır zordur ama sonunda ferahlık vardır. İnanması birçok kimseye o anda güç gelebilir ancak sonuca götüren en kestirme yol sabırdır. Sabır mutluluk kapısını açan bir anahtardır. Sabır içinde tahammüllü olmak hünerli kişinin yapacağı bir iştir. Türk halk kültüründe sabır bir ibadet derecesine çıkarılmış olup, sabretmesini bilen kimselerin Allah'ın en sevdiği kulları arasında olduğu kabul edilir.

Adam beklemekle marifetli olur. Sabırlı insan işinde daha başarılı olur. *MNÖ 125 < AVP-1*

Ak mı kara mı önüne düşünce görürsün. Bir işin iyi mi kötümü olduğu iş bitmeden belli olmaz.

Allah sabırlı kulunu sever. Allah sabırlı insana her türlü kolaylığı sağlar. *Ş 505*

Anasının karnında dokuz ay on gün nasıl durmuş? Bazı insanlar o kadar aceleci olurlar ki onu tanıyanlar "mutlaka doğarken de acele etmiştir" derler. *Ş 278*

Bekleyen derviş muradına ermiş. Sabretmesini bilen insan amacına mutlaka erişir.

Belaya sabır gerek. İnsan bir aksilikle karşılaştığında soğukkanlı ve sabırlı olabilirse o zorluğu aşabilir. *MNÖ 1344 < AVP-1*

Belaya sabreden ecrini alır. Bir zorlukla karşılaşan sabretmesini bilirse o zorluğun üstesinden mutlaka gelir. *MNÖ 1345 < AVP-1*

Belaya sabretmedir alemde hüner. Hayatta sabretmesini bilen insanlar daha başarılı olurlar. *MNÖ 1346 < AVP-1*

Ben eşek olduktan sonra semer vuracak çok bulunur. İnsan bir işi kaybedince hemen ümitsizliğe kapılmamalı, sabırlı olursa mutlaka başka imkânlar bulabilir. *ET 1097*

Berbere sormuşlar "Tıraşım ak mı kara mı?" "Önüne düşünce görürsün" demiş. Başarılı ve yetenekli insan yaptığı işlerden belli olur. *Ş 1047*

Çingene manda malaklayıncaya kadar sabretmiş de süt pişinceye kadar sabredememiş, Bazı insanlar zor konularda sabır gösterirken çok basit konularda sabredemezler. *RS s. 113*

Değirmene gelen nöbet bekler. Hakkını arayan insan sabretmesini bilmelidir. *ÖAA 865*

Dokuz ay anasının karnında nasıl sabretmiş? Her işte aceleci ve sinirli olan insana onu tanıyanlar, "mutlaka doğumu da erken olmuştur" derler. *ET 2437*

Eyüp sabrı her kula müyesser değil. Sabır göstermek zor bir olaydır ve herkeste aynı sabır görülemez. *MNÖ 3504 < AVP-1*

Odayı bekleyen çorbayı kaşıklar. Sabır zordur, ama sonunda faydalar vardır. *MTA 6480*

Pişinceye kadar durur da soğuyuncaya kadar durmaz. İnsan bazen çalışır çabalar bir şeye sahip olmaya uğraşır; elde eder etmez de hiç beklemeden ondan yararlanmak ister. *MNÖ 6882 < AVP-1*

Sabır acıdır, amma sonu sarı altın. Sabretmek insana sıkıcı gelir, ama böyle davranmak insana her zaman yarar getirir. *MNÖ 6945 < AVP-1*

Sabır acıdır/acı ise de/ama meyvesi tatlıdır. Sabırlı olmak kolay bir iş değildir, fakat sabretmek her zaman insana kazanç getirir. *MNÖ 6946 < AVP-1*

Sabır cennetin anahtarıdır. Kişiler nefislerine hakim olup sabır gösterirlerse günahtan korunurlar ve Allah'ın sevgili kulu olurlar. *RS s.353*

Sabır hayırlıdır, tahammülü güç olmasa. Sabırlı olmak çok yararlı bir şeydir, ama sabrederkende oldukça sıkıntı çekilir. *MNÖ 6948 < AVP-1*

Sabır ile her iş olur. Sabırlı olursak her işin üstesinden gelebiliriz. *MNÖ 6949 < AVP-1*

Sabır maksadın en kestirme yoludur. Bir amaca ulaşmanın en önemli kuralı sabırlı olmaktır. *ET 2302*

Sabır selamettir, ivmek melanet. Sabırlı olmanın sonu başarı ve mutluluk, acileciliğin sonu başarısızlık ve yenilgidir. *MNÖ 6951 < AVP-1*

Sabır sabır, sonu kabir. Gereksiz yere sabredenler hayatlarında hiçbir işi sonuçlandırmadan ölümle buluşurlar. *TDK-2 s.78*

Sabır, şenlik ardındır. Sabırla bekleyenler sonunda hedeflerine ulaşırlar ve mutlu olurlar. *RS s.353*

Sabır taşı çatladı. Bazı işler o kadar sabır ister ki buna her insan dayanamaz.

Sabır zordur, meyvesi tatlıdır. Sabretmek güç iştir ama sonu iyi olur.

Sabırla koruk helva olur, dut yaprağı atlas. Sabırla ümitsiz gibi görünen işler bile başarıyla sonuçlanır. *ÖAA 2191 < AVP-1*

Sabırla sıçan tahtayı deler. Hiç bitmeyecekmiş gibi görünen bir iş sabırlı olunursa bitirilebilir.

Sabreden derviş muradına ermiş. Sabretmeyi bilen insan amacına ulaşır. *ÖAA 2192 < AVP-1*

Sabreyle gönül, elden ne gelir. Bir şeye ulaşmak için uzun süre beklemek gerekiyorsa sabırlı olmaktan başka yapacak şey

yoktur. *MNÖ 6954 < AVP-1*

Sabreyle işine, hayır gelsin başına. Yaptığın işte soğukkanlı ve sabırlı olursan daha başarılı olursun. *ÖAA 2193*

Sabreylemek şenlik anahtarıdır. İstediğini elde etmek her insana mutluluk verir. Bunda da sabırlı olmanın önemi çok büyüktür. *MNÖ 6956 < AVP-1*

Sabrın sonu selamettir. Sabırlı olmak insanı her zaman kazançlı kılar. *Ş 2300*

"Saçım ak mı kara mı?" önüne düşünce görürsün. Bir olayın sonucunu görmek için sabırla beklemesini bilmek gerekir. *ÖAA 2195 < Ş 2267*

Tekkeyi bekleyen çorbayı içer. Bir iş yerinde uzun yıllar sabırla hizmet edenler sonunda emeklerinin karşılığını alırlar. *ÖAA 2397 < Ş 1439*

Yatsının faziletini güveyiden sor. Bazen istenilmese de katlanılması gereken olaylar vardır ve bunun zorluğunu katlananlar bilir. *RS s. 412*

→ **UMUT, BEKLENTİ**

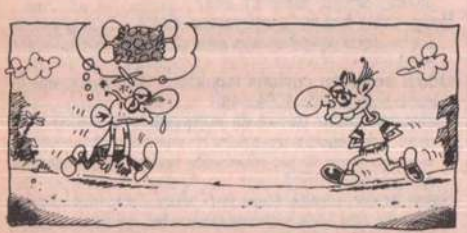

Ağrısız baş yastık istemez.

SAĞLIK

Sağlık, sıhhat, vücut ve zihin esenliği, normal şartlar altında çalıştığı durumudur. Sağlıklı bir kimsenin vücudu eenlik ve huzur içindedir. Vücut sağlığının yanısıra ruh sağlığından da söz edilebilir. Ruh ve beden sağlığının bir arada olması önemlidir. Sağlıkla yaşanan her gün dünyadaki saltanatımızdır. Sağlığı yerinde olan kimsenin yaşamda mutlu ve rahat olur Sağlık yerinde olunca diğer işlerimizi de kolaylaştırır. Ama sağlık kadar hastalık da bizler içindir. insan hasta olduğu zaman sağlığın değerini anlayabilir. Gençlikteki sağlığa güvenip bedeni fazla hırpalarsak yaşlılıkta bizi zor taşır. Gençlikte yaşlılığa hazırlanmak gerekir. Atalarımız sağlığın önemini belirten pek çok veciz söz bırakmıştır bize. Bunun yanısıra sağlıkla ilgili öğütleri de unutmamışlardır.

Ağrısız baş yastık istemez. Hasta olmayan kişi yatağa düşmez.

Ağrıya beylerin borcu vardır. Hastalık zengin fakir dinlemez. Çünkü zengin olan kimselerde, fakir olan kimselerde her zaman hasta olabilirler. *VI 440*

Allah eti dişsizlere verir. Kişi haketmediği bir konuma şans eseri gelebilir. Kendi niteliğinin üstünde bir durum elde edebilir.

Altın leğenin kan kusana ne faydası var. Çok ağır bir hastalığa yakalanmış kimsenin varlıklı ve zengin olması bir işine yaramaz. *MNÖ 545 < AVP-1*

At tırnaktan, insan kulaktan kapar. At tımağından, ayağından rahatsız olup bir daha zor düzelir.İnsan ise kulağından mikrop kaparsa uzun süre iyileşmez. *MNÖ 856 < AVP-1*

Ayağını sıcak tut, başını serin; gönlünü ferah tut, düşünme derin. Sağlıklı bir yaşam istiyorsan soğuktan ve fazla sıcaktan iyi korunmalısın, üzüntüden kederden uzak durmalısın. *ÖAA 432 < AVP-1*

Baş ağrıyınca sivrisinek davul olur. İnsan hasta olunca en ufak gürültüden bile büyük rahatsızlık duyar. *RS s. 75*

Başın sağlığı dünya/dünyanın varlığı. Hayatta hiçbirşey sağlık kadar değerli değildir. *MNÖ 1284 < AVP-1*

Başını serinde tut, ayaklarını sıcakta. Soğuya ve sıcağa karşı tedbir almazsan hasta olmaktan kurtulamazsın. *MTA 6004*

Çingene "Oğlumun hastalığına yanmam, huyu değişir" demiş. Bazı insanlar çıkarlarına uygun düştüğü için kötü alışkanlıkların kaybolmasını istemezler. *RS s. 1131*

En büyük devlet baş sağlığı. İnsanın sahip olabileceği en büyük zenginlik sağlıklı bir yaşamdır. *RS s. 165 < ON*

Eme varma, emsiz kalma. İnsan evinde ilaç bulundurmalı, fakat ilaca muhtaç olmamalı. *RS s. 165 < AVP*

Esvap yamaya can hekime düşmesin. Elbise eskiyip yırtılınca ömrü azalır. İnsanda ameliyat gerekecek derecede hasta olursa gücünü yitirir. *TDK-1 s. 115*

Eşek der ki "Başım sağ olursa denizden bile su içerim". Bünyesi sağlam, sağlıklı kişi kolay kolay hasta olmaz. *RS s. 173*

Gece uyanıp su içilmez, içilirse dertten geçilmez. Hasta Sıcak mideye içilen soğuk su vücudu aniden üşüterek hastalığa yol açabilir. *MNÖ 3671 < AVP-1*

Gençlikten kocalığa sağlık saklamalı. İnsan gençken gırdasına dikkat eder vücudunu dinç tutacak hareketler yaparsa yaşlandığında daha rahat eder. *ET 3253*

Güneş girmeyen evden doktor çıkmaz. Güneş almayan evde mikrop daha çok olur. Bu yüzden böyle yerlerde yaşayanların sık sık doktora ihtiyacı olur. *RS s. 198*

Güneş girmeyen eve doktor girer. Güneş insan sağlığına çok faydalıdır. Eviniz güneş almıyorsa çok sık hasta olursunuz. *ÖAA 1321*

Hasta, çorbası tasta. Hasta insan iştahtan kesilir. Sıcak bir çorba en kolay yiyebileceği yiyecektir.

Hasta döşekte düzelir. İnsan hastalanınca yatıp dinlenmek biraz iyi gelir. *MTA 6247*

Hasta hasta, çorba komaz tasta. Hasta insanın canı hiçbirşey istemez ama sıcak çorbaya dayanamaz. *MNÖ 4111*

Hasta hekimden derman aranmaz. İşini iyi bilmeyen doktordan hastaya fayda gelmez.

Hastalık iğne deliğinden girip, han kapısından zor çıkar. İnsan, bünyesi zayıfsa çok kolay mikrop kapar ve hasta olabilir. Fakat iyileşmesi çok zor olur. *TDK-1 s. 132*

Hasta ol benim için, öleyim senin için. İnsan kendisi için fedakârlık yapıp kendini tehlikeye sokan kimselere karşı vefa borcu duyar.

Hasta olanın canı tez olur. Hasta insan kendisini çok güçsüz hisseder. En ufak bir zorlamadan bile acı duyar. *TDK-1 s. 133*

Hasta olmayan, sağlığın kadrini bilmez. İnsan sağlıklı olmanın ne kadar güzel bir şey olduğunu hastalandığında daha iyi

anlar. *ÖAA 1372 < ET 1768*

Hasta sağ olacaksa hekim kapıya gelir. Vadesi gelmemiş kişi, çok ağır bir hastalığa yakalan bile, ummadığı bir yerden gelen yardım sayesinde iyileşir.

Hastalık kantarla girer miskalle çıkar. Hastalık mutlaka bir sebeple olur ama iyileşmesi içinde çareler bulunur. *ÖAA 1369*

Hastalık sağlık/Sayrılık bizim için. Tanrı hastalığı ve sağlığı insan için yaratmıştır. *ÖAA 1370*

Hastaya bakmaktan hasta olması yeğdir. Hasta olan kişinin bakımını, ihtiyaçlarını karşılamak insana hasta olmaktan daha zor gelir. *ÖAA 1373 < ET 1722*

Hastaya çorba sorulur mu? Hasta olan kişi sürekli çok sevdiği şeyleri ister. *MNÖ 4121 < AVP -1*

Hastaya/döşek yatak sorulmaz. Hasta insan kendini halsiz hisseder. Onun için hep yatıp dinlenmek ister. *ÖAA 1374 < 1773*

Hastaya ilaç sorma. Bir şeye ihtiyacı olan kimseye o şeyi isteyip istemediği sorulmaz. *MTA 6248*

Hastaya naz etmek hekime yakışmaz. Hastaları tedavi etmek doktorların görevidir. Onun için kenisine gelen hastalar arasında ayırım yapmamaları gerekir. *ET 1774*

Hastayı buza aşığı söze yollamamalıdır. Hasta olan kişi souktan ve soğuk şeylerden uzak tutulmalıdır. *Ş 1775*

Hekimin yalanı hastanın sağlığını söylemektir. Doktorlar hastanın moralini yükseltmek için hastalıklarının önemli olmadığını söylerler. *MNÖ 4187 < AVP-1*

Her işin başı sağlık. Sağlığı iyi olmayan bir kişi hiçbir işi yapamayacağı için önce kişinin sağlıklı olması gerekir. *ÖAA 1416 < Ş 3618*

Her şeyin genci sevilir, yılanın sevilmez. İnsana zarar verebilecek şeylerin dışında her şeyin yeni ve taze olanı diğerlerinden daha değerlidir. *RS s. 223*

İnsan ayaktan, at tırnaktan kopar. Hasta olmak istemiyorsak vücut temizliğine çok önem vermemiz gerekir. *ÖAA 1536*

İnsan gençliğinde ihtiyarlığı, sağlığında h stalığı düşünmeli. Geleceğini düşünen kişi gençken eline geçen imkânları iyi değerlendirmeli, yaşlandığında da hasta olmamak için kendisine çok iyi bakmalıdır. *RS s. 239 < NK*

İnsana her hastalık bulaşır, kırıkla çıkıktan başka. Pek çok hastalık insandan insana bulaşabilir. Yalnız bir yerinin kırılması veya yaralanması hariç. *RS s. 238*

İyi olacak hastanın hekim ayağına gelir. Çok hasta olan kişinin iyileşmesi kaderinde yazılıysa beklenmedik bir sebeple bile sağlığına kavuşur. *ÖAA 1626*

Kendini kollayan hekimdir. Sağlığına çok dikkat eden kişi kendisinin doktorudur. *RS s. 278 < AR*

Kışın yaşa yazın taşa oturulmaz. Gerek yazın, gerek kışın vücudumuzu soğuktan korumalıyız. *RS s. 284*

Lokman hekim "Uzun ömür isteyen başı serin, kalbi ferah, ayağı sıcak tutmalı" demiş. Üzüntüden sıkıntıdan uzak duran, soğuk ve sıcak havalardan vücudunu iyi koruyan kimseler kolay kolay hastalanmaz ve uzun ömürlü olurlar. *MNÖ 6148 < AVP-1*

Mide derdin, perhiz devanın başıdır. Mide ağrısı insana çok acı çektirir. Bu yüzden mideyi yoracak gıdalar yememeli, hafif yiyecekler yemeliyiz. *MNÖ 6295 < AV P-1*

Olmaya devlet cihanda bir nefes sıhhat gibi. Dünyanın hiçbir zenginliği sağlık kadar değerli değildir. *ET 816*

Sağ olana hergün düğün bayram. Sağlığımız sıhhatimiz yerindeyse, buna hergün şükretmeliyiz. *ET 2278*

Sağ olursa/sağalırsa "Hekimim", Sağalmazsa "Ben kimim? Doktor olmuş bir insan hastalarını yeterince tedavi etmesini bilmiyorsa o kişinin doktorluğundan haylar gelmez.Doktorlar hastalarını iyileştirdiklerin de ünleri artar. Hasta ölünce "Tanrı'nın iradesine karşı gelmek bize düşmez" derler. *MNÖ 6994 < AVP-1*

Sağ /Sağlanı baş yastık istemez. Sağlıklı kimse ancak uykusu geldiğinde yatmak ister. *MNÖ 6990 < AVP-1*

Sağlam kafa sağlam vücutta bulunur. İnsanın iyi düşünebilmesi, öğrenebilmesi için öncelikle sağlıklı bir vücuda sahip olması gerekir.

Sağlığa varlık lâzım. Varlıklı kimseler sıkıntı içinde yaşamadıkları için kolay kolay hasta olmazlar. Olsalar bile varlıkları sayesinde sağlık hizmetlerinden en iyi şekilde yararlanırlar. *RS s. 355 < AR*

Sağlığı bozmak, hastalığı iyi etmekten kolaydır. Hasta olmak istersen bunu kolayca başarabilirsin. Ama iyileşmen o kadar kolay olmaz. *RS s. 355 < AR*

Sağlık en büyük devlettir, kıymetini bilmeli. Sağlık, insanın sahip olabileceği en büyük varlıktır. Onun için sağlığımızı iyi korumalıyız. *RS s. 355 < H2*

Sağlık en büyük saadettir. Sağlık olmazsa mutluluk da olmaz. *RS s. 355*

Sağlık hastalık bizim için Tanrı, sağlığı da hastalığı da insan için yaratmıştır. *MNÖ 6992 < AVP-1*

Sağlık varlıktan yeğdir. İnsan , sağlıklı olmadıktan sonra istediği kadar zengin olsun, yine de mutlu bir yaşam süremez. *ET 2285*

Sıhhat gibi insana sermaye olmaz. Sağlık insanın en değerli varlığıdır. *MNÖ 7190 < AVP-1*

Sırtını pek tut, ayağa bakma. Sağlığına, dikkat et, muhtaç duruma düşme. *MNÖ 7204 < AVP-1*

Sıtma "Ben tuttuğumu kırk yıl sonra tanırım" demiş. Amansız bir hastalığa yakalanan kişi bunun izlerini ölene kadar taşır. *ÖAA 2271*

Yazın taşa, kışın yaşa oturma. Sağlığına önem veren kişi kendini soğuktan ve fazla sıcaktan korumayı bilmelidir. *RS s. 413*

Yiğidin sermayesi sağlık. İn nın sağlıklı bir yaşam sürmesi herşeyden daha değerlidir. *TDK-2 s. 90*

SAHİP OLMA

Sahip olma, malik olma, elinde bulundurma, bir kimsenin kendisine ait olan şeyi yasal çerçevede istediği gibi kullanabilme hakkıdır. Dünyada rahat yaşayabilmek kadar mal- mülk sahibi olmayı herkes ister. Fakat hırsa kapılıp mal biriktirme telaşına düşmek, Türk kültüründe insanın koynunda kendisini yakacak korlar saklamasına

benzetilir. Maddiyat hırsı insan için zararlı bir duygudur. Sahip olduğumuz şeyler bugün varsa yarın yok olabilir. Onun için bugün elimizde olanın kıymetini bilip yarın için bugünümüzü sıkıntıya sokmamalıyız. Geleneksel yaşantımızda sahip olunan şeylerin sahibi gibi kendimizi görmemiz, onun asıl sahibi olan gücü akıldan çıkarmamamız öğütlenir. Geleneklerimizde mal zenginliğinin insanı değerler yönünden her zaman önemli olmadığını, bu yüzden de hırsa kapılmamak gerektiği vurgulanır.

Av vuranın değil alanın. Bir işi sonuçlandıran insan elde ettiği şeye sahip olamazsa o şeyden başkaları faydalanır. *ÖAA 430*

Azına çoğuna bakma, eline geçene bak. Bir şeyin fazlasını veya azını istemek değil, elde edebilmek önemlidir. *RS s. 67*

Bağ babadan, zeytin dededen kalmalı. 1. Zaman isteyen şeye insan çalışıp, didinip sahip olabilir. Ama çok zaman isteyen bir varlığa sahip olabilmek için bir mirasa konmak gerekir. 2. Üzüm çabuk yetişir, ama zeytin ağacının yetişip üzüm vermesi birkaç kuşak isteer. *MNÖ 1123 < AVP-1*

Balın sahibi arıdır. Bir şeyin gerçek sahibi o şeyi üretendir. *TDK-1 s. 55*

Beyde bulunmayan elde neler var. Zengin, varlıklı kimseler herşeye sahip olduklarını sanırlar. Fakat bazı şeyler vardır ki onlarda bulunmaz başkalarında bulunur.

Bugünkü tavuk yarın ki kazdan iyidir. Elde edilmiş bir varlık kıymetsiz da olsa, çok değerli ama henüz elde edilmemiş bir şeyden daha iyidir.

Bugünkü yumurta yarınki tavuktan iyidir. Elde edilen değeri az bir şey, elde edilmemiş değerli bir şeyden daha iyidir. *Ş 1299*

Çok malın hesabı, az malın azabı çok olur. Çok malı olan zengin kimseler mallarının hesabını yapmakta zorlanırlar. Az malı olan fakir kimseler ise yoksulluktan şikayet ederler. *TDK-1 s. 83*

Dağdaki kuşun kırkı bir akçaya. 1. Doğada bol miktarda bulunan şeylere sahip olabilmek için fazla harcama gerekmez. 2. Edinmek için çabalama dığınız, henüz bize ait olmayan şeylere fiyat biçemeyiz. *MNÖ 2317 < AVP-1*

Devlet oğul, mal tahıl, mülk değirmen. Soyun devam etmesi için oğul en değerli varlıktır. En gerekli ve değeri eksilmeyen şey de tahıldır. Değirmen de çiftçilere çok değer verilen bir mülktür.

Düşte değil döşte gör. Bir şeyin yararını görmek için o şeyin düşünü kurmak değil, o şeye sahip olmak gerekir. *MNÖ 2921 < AVP*

El maliyle zenginlik olmaz. Başkalarından alınan borçlarla zengin bir yaşam sürülmez. *RS s. 163*

Elindekini sıkı tut, geleceğe bel bağlama. "İlerde daha çok kazanırım" diye savurganlık yapma. Çünkü ilerde neler olacağı hiç belli olmaz. *RS s. 160*

Ev sahibi, mülk sahibi, nerde acep bunun ilk sahibi. Bazı mallar satıla satıla o kadar el değiştirir ki bir süre sonra o malın ilk sahibinin kim olduğu unutulur gider. *RS s. 178*

Evin iyisi suya yakın, daha iyisi köye yakın. İnsan ev alırken yerini iyi seçmeli; Şehir merkezine yakın olmalı. Aksi halde hastane, okul, alışveriş gibi ihtiyaçları karşılamakta zorlanır. *TDK-2 s. 47*

Erteki tane pirinçten bu günkü bulamaç yeydir. Henüz sahip olunmamış şeyden, elde bulunan değeri az olan bir şey daha iyidir. *VI 39*

Fazla/Artık mal göz çıkarmaz. Bir şeyin fazlasına sahip olan kimse onu gereksiz yere tüketmeye veya satmaya kalkışmamalıdır. *MNÖ 3546 < AVP-1*

Fırsatı beklememeli, fırsatı icat etmeli. İnsan bir şeyi elde edebilmek için işi şansa bırakmamalı, elde etmek için her türlü hazırlığı yapmalıdır. *RS s. 182*

Gelecek deveden/kazdan, gelen tavuk yeğdir. Henüz elde edilememiş değerli bir şeyden, daha az değerli fakat elde edilmesi kesinleşmiş bir şey daha iyidir. *RS s. 182*

Han da yalan, hamam da yalan, azıcık da sen oyalan. İnsan bu dünyada ne kadar çok mala sahip olursa olsun, ölüp gittiğinde hepsini geride bırakır. O mallardan artık mirasçıları faydalanır. *RS s. 205*

Hasan dayının abası, kâh oğlu giyer, kâh babası. İnsan başkasından emanet aldığı bir şeyi onu buna kullandırmamalı, kendi işi bittiğinde hemen sahibine iade etmelidir. *RS s. 207*

Herkesin malı kedine kıymetlidir. Hiç kimse malına en ufak bir zarar gelmesini istemez. Çünkü herkes sahip olduğu mala başkalarından daha çok değer verir. *RS s. 221*

Hoca gelmiş iken ölen ölsün. Bir şeyden yararlanmak için eline bir fırsat geçmişse bu fırsatı kaçırma. *MNÖ 4518 < AVP-1*

İnsan malı bir dost için kazanır bir de düşman için. İnsan emek verip sahip olduğu malı öldükten sonra da yanında götüremez. Ona artık başkaları sahip olur. *MNÖ 4769 < AVP-1*

İstanbul'da darısı olanın İzmir'de karısı olmaz. İnsanın işi ve mal varlığı nerede ise evi de o bölgeye yakın olmalıdır. *TDK-1 s. 140*

Koçu kendinin et de ötesinin berisini öyle yokla. Almadığını sahip olamadığın mala dokunup zarar verme. *MNÖ 5689 < AVP-1*

Kuş kanadıyla murada erer. kişi yakınlarından ve dostlarından desüğü zaman istediklerini daha kolay elde eder. *TDK-2 s. 71*

Kaçan balık büyük olur. Ele geçen fırsat insana değersiz gibi görünebilir, ama fırsat elden gittiğinde, insan bundan yararlanmadığına pişman olur. *MNÖ 4978 < AVP-1*

Kaybolan/Kayıp oyunun kuyruğu büyük olur. Kaçan fırsat önemsiz bile olsa insan daha sonra bu fırsatı kaçırdığına pişman olur. *EKE 157:55*

Kuyruklu yıldız her zaman doğmaz. Önemli bir fırsat insanın eline her zaman geçmez. *ET 2994*

Külahı kaptırma, yoksa bulamazsın. İnsan çok yararını gördüğü bir fırsat yakalamışsa onu başkalarına vermemeli. Çünkü o fırsat bir daha ele geçmeyebilir. *RS s.310*

Mahkeme kadıya mülk değil. Devlete ait bir makama gelen o makamı kendi çıkarları için kullanamaz ve o makamda önür boyu kalamaz. *Ş 3412*

Mal bulunur, can bulunmaz. İnsan malını kaybederse çalışıp tekrar sahip olabilir. Ama canından olursa tekrar canlanması mümkün değildir. *MNÖ 6164 < AVP-1*

Mal canın yongasıdır. İnsan bir malı kazanana kadar türlü sıkıntı ve fedakârlıklara katlanır. Bu yüzden malına zarar gelen insan bundan büyük üzüntü duyar. *Ş 3396*

Mal ile insan insan olmaz. Bir insanın çok malı olabilir. Ama kötü huylu, geçimsiz, kibirli biriyse kimse onunla dostluk etmek istemez. *ET 3393*

Mal insanı zengin etmez idare lazım. İnsan ne kadar çok mala sahip olursa olsun tutumlu olmayı bilmezse çok çabuk sıkıntıya düşer. *ET 3392*

Mal insanın düşmanıdır. Malı çok olanın, malında gözü olan da çok olur. Bu yüzden çok mala sahip olan ister istemez düşman da edinmiş olur. *ET 3391*

Mal kazanmakla şan kazanılmaz. Sevileri sayılan bir kişi olabilmek için çok mala sahip olmak gerekmez.

Mal malı kazanır. Çok varlığı olan kişi daha büyük işler yapar, dolayısıyla daha çok kazanır. *Ş 3402*

Ortaklık inekten, yeke buzağı yeğdir. Çok değerli bir şeye başkasıyla ortak olmaktansa daha az değerli bir şeye tek başına sahip olmak daha iyidir. *RS s. 336*

Ortak malı, köpekler yemez. Bir mala birden fazla kişi ortak olursa, herkes o maldan daha çok faydalanmak ister. Böyle olunca da o mal daha çabuk yıpranır. *MTA 6489*

Ovadaki sülün avına gittiğin zaman, evdeki tavuğu elden çıkarma. insan, değer verdi bir şeyi elde etmek için sahip olduğu bir malı satmaya kalkışmamalıdır. *RS s. 338 < İT*

Papaz her gün/her zaman pilav yemez. Önemli bir fırsat insanın eline her zaman geçmez. *ET 1340*

Padişah olsan da taht senin değil, satın alsan da kul senin değil. Bir insan çok yüksek bir mevkiye bile sahipolsa zamanı geldiğinde o yeri bırakmak zorundadır. Hizmetinde birini çalıştıran kimse de o kişinin bütün haklarına sahip olamaz.

Sarımsak da acı, ama evde lazım bir dişi. Bazen hoşlanmadığımız, önemsemediğimiz bir şeye bile yeri gelidğinde ihtiyaç duyabiliriz.

Sel gider, kum kalır. İnsanlar maddi şeylerden çok manevgi-şeylere değer vermelidir. Çünkü maddi şeyler kaybedilebilir. Fakat manevi değerler hiçbir zaman kaybolmaz.

Su akarken testiyi doldurmalı, yağmur yakarken küpleri. İnsanın eline yararlı bir fırsat geçmişse bundan mümkün olduğu kadar kazanç sağlamalı.

Şişte bulunsun da hınzır eti olsun. Fazla önemli olmasa bile insan sahip olduğu şeylerin kıymetini bilmelidir.

Tasada duracağına kesede dursun. İnsan, kendi kullandığı bir malı başkasına ödünç verip tasasını çekmektense kimseye vermesin daha iyi. *MNÖ 7561 < AVP-1*

Unun çoksa çörek et yağın çoksa börek et. İnsanın elinde bir maldan bol miktarda varsa o malı kullanırken cimrilik etmemeli. *MNÖ 7836 < AVP-1*

Vaktini gözeten çok takke kapar. Yakaladığı fırsatları iyi değerlendiren çabuk kalkınır. *MNÖ 7928 < AVP-1*

Yabanın kazından köyün taviuğu iyidir. Çok değerli fakat başkasına ait bir şeyden daha az değerli, fakat insanı n kendi sahip olduğu şey daha iyidir.

Yarınki kazdan bugünkü tavuk/yumurta yeğdir. Elde edilememiş birşeyden elde olan şey daha iyidir. Çünkü elde edilememiş şeye sahip olamama olasılığı vardır *MNÖ 8157 < AVP-1*

Yedeği olan şey çabuk zayi olur. İnsanın elinde bir maldan fazla miktarda olursa o malı bol bol kullanmaktan ve başkalarına ödünç vermekten kaçınmaz. Bu yüzden de o malı daha kısa sürede tüketir. *MNÖ 8231 <AVP-1*

Yiğitin malı meydandadır. Eli açık cömert kimseler ne kadar malı olursa olsun bunu başkalarından gizlemezler. *RS s. 420*

Yiğit bin yaşar fırsat bir düşer. Önemli bir fırsatı tekrar yakalamak için fazla uzun ömürlü olmanın bir yararı olmaz. *RS s. 420*

Zayi olmaz, miri malıdır. Devlete ait malı çalan onu kullanamaz çünkü bellidir. Bu yüzden devlet malı kayıp olmaz. *Ş 2362*

→ ZENGİNLİK, FIRSAT, AÇGÖZLÜ LÜK

Ya bu deveyi gütmeli, ya bu diyardan gitmeli.

SEÇİM

Seçim benzerleri arasında nhoşa gideni almaya ya da yararlanmak için ayırmaya denir. Seçim insan hayatına yön vermesi bakımından çok önemli olup kişinin tek başına alması gereken bir karardır. Akıllıca yapılan seçimler insanı başarıya götürdüğü gibi birden çok seçenek karşısında akılsızca yapılan bir seçim insanın elindekini de kaybetmesine yol açar. İleride pişman olmamak için seçim yaparken çok iyi düşünmeli ve uygun zamanı kollamalıdır. Bazen insanın karşısına birden fazla seçenek çıkabilir. Aşırı hırsa kapılıp bunların hepsine birden sahip olmaya çalışmak yerine en uygununu seçmik gerekir. Türk tarihi, zamanında ve doğru seçim yaparak başarıya ulaşmış lider örnekleriyle doludur.

Akıllı düşünesiye kadar deli bayram eder. Her şeyi çok incelemeden karar veremeyen kimselerden, hiç çekinmeden hemen seçimini yapan kimseler istediğini daha çabuk elde ederler.

Akıllı düşününceye kadar deli oğlunu everir. Bir şeye uzun uzadıya düşünmeden karar veremeyen kimselerden, daha az düşünen ama çabuk karar veren kimseler işini daha çabuk halleder. *ÖAA 169 < AVP-1*

Akıllı düşününceye kadar delinin oğlu olur. Fazla düşünmeden çabuk karar veren kişi, çok düşünen herşeyi hesap eden kimselerden daha çok iş yapar. *MNÖ 302 < AVP-1*

Akıllı köprü arayıncaya dek deli suyu geçer. Bir sorun karşısında tedbirli insan düşünüp daha kesin bir çözüm arayana kadar, gözü pek ama eli çabuk kimseler çabuk karar verir, işi daha çabuk bitirir. *ÖAA 170 < ET 2597*

Aşağı baksam özüm, yukarı baksam gözüm. Her iki durumda da kendim zarar göreceğimden karar vermekte zorlanıyorum. *MTA 1337*

Aşağı korsan pas olur yukarı korsan is olur. "Her ik seçim de olumsuz sonuçlar doğuracağından karar vermede zorlanıyorum" anlamında söylenir. *Vİ 317*

Aşağı tükürsem sakal, yukarı tükürsem bıyık. İnsan bazen öyle çaresiz durumlarda kalır ki, neye karar verirse versin işe yaramayacağını kendisi de bilir. *Ş 968*

Atsan atılmaz satsan satılmaz. İnsan bazen birşeyden vazgeçmek ister, fakat daha sonra pişman olurum diye bu kararını değiştirir, ne yapacağına bir türlü karar veremez.

Bir elle iki karpuz tutulmaz. İnsan aynı anda iki işi birden yapamaz, birinde karar kılması gerekir. *TDK-1 s. 65*

Dazlayan daza düşer. Çok zor karar veren kimseler çoğu zaman hatalı seçim yaparlar.

Deveye "Yokuşu mu seversin inişi mi?" diye sormuşlar. "İkisinin de Allah belasını versin, düz ovaya bakalım" demiş. Bir işi daha basit ve kısa yoldan hallet-mek varken inat edip güç ve riskli yollar denemek aptalca bir davranış olur. *ET 1942*

Ehven-i şer. İki kötü seçimden daha az zararlı olanını seçmek gerektiğinde söylenir.

Doluya koysam almaz, boşa koysam dolmaz. Bir işin içinden çıkamayan kişi, ne yaparsa yapsın elinden bir şey gelmez.

Hangi Allah'a kul, hangi peygambere ümmet olacağımızı şaşırdık. Bir toplulukta ayrı görevde birden fazla idareci olursa, herkes kime inanacağına, kimi dinleyeceğine bir türlü karar veremez. *RS s. 205*

Hangi peygambere ümmet olacağını bilmez. İnsan çok güvendiği ve saydığı kişilerin yanlış tutum içinde olduklarını gördüğü zaman kime inanacağına, kime üveneceğine bir türlü karar veremez.

Hem karnın doysun, hem çörek bütün kalsın. Bedavacı, beleşçi kimseler hem masrafları ve zahmetten kaçınırlar, hem de hazzı tatmak isterler.

İki cami arasında kalmış beynamaz. insan bazı konularda seçim yapmak gereğini hissettiği zaman karar vermekte olduk-

ça zorlanır. *Ş 711*

İki karpuz bir koltuğa sığmaz. İki karpuz bir koltukta taşınmaz. Dikkat ve beceri isteyen iki önemli işi aynı anda yürütemezsin, birini seçmek zorundasın. *OAA 1515 < Ş 577 →* **İki karpuz**

İki kıblesi olanda din olmaz. Bir taraftan dürüst ve namuslu görünmeye çalışırken, diğer taraftan sahtekârlık ve ahlâksızlık yapanlardan her türlü kötülük beklenir. *Ş 723*

İki tarafa bakan şaşı kalır. Aynı anda iki işi birden yürütmek isteyen kimse başarılı olamaz. *TDK-1 s. 141*

İki tavşan birden kovalanmaz. İnsan eline aynı zamanda iki imkân birden geçince yalnız birini seçmelidir, yoksa ikisini de kaybeder. *ET 720*

Ne balını isterim ne belasını. Bazı şeyleri elde etmek istemek insana bazen büyük sorunlar yaşatabilir Bu yüzden böyle şeylere karar veren kişi sonuçlarını da düşünmelidir.

Ne inliyor ne buzağılıyor. Seçilebilecek iki yoldan da gitmeyen hiç bir sonuca ulaşamaz.

Ne şiş yansın, ne kebap. Zarar görebilecek iki tarafı da korumak gerekirken söylenir. *MTA 6465*

Ne yardan geçer ne serden. Bir şeye sahip olmak, bir işi başarabilmek bazen büyük fedakarlıklar gerektirebilir. Ama bazı kimseler hem o şeylere sahip olmak hemde her türlü fedakârlıktan kaçmak isterler.

Pamuğun olmadıysa, yün ek. Makul yollardan sonuca ulaşılamıyorsa bir de saçma görünen seçeneği dene. *MNÖ 6809*

Sopanın iki ucu var. Birşeyi elde etmek için gerekli imkanlara sahip değilsen ihtiyacını ona benzer şeylerle karşılaşmaya çalış. *MTA 6559*

Ya bu deveyi gütmeli, ya bu diyardan gitmeli. İnsan bir işi yapabileceğini gözüne kestiriyorsa bir an evvel yapmalı, yoksa boşuna zaman kaybetmeden vazgeçmelidir *Ş 3760*

Ya deve, ya deveci, ya üstündeki hacı. Olasılıkların çeşitli olduğunu belirtmek için söylenir. *ET 3774*

Yerini bilmeyen, yılda bir kat urba/ziyade eskitir. Nerde yerleşeceğine bir türlü karar veremeyen kişi sık sık yer değiştirmeler yüzünden eşyalarını eskitir. *RS s. 2033 < Ş 3884*

→ KARARLILIK, FARKLILIK, SORUMLULUK

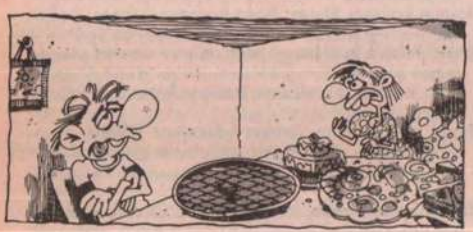

Her gün tatlı börek/tatlı yenise bıkılır.

SENLİBENLİLİK

Senlibenlilik, birbirine sen diye hitap edebilecek kadar teklifsiz yakınlık, samimiyettir. insanlar birbirleriyle yakın ilişkiler kurar ve sık sık görüşürlerse senlibenli olurlar. Bu sırada su yüzüne çıkması rahatsızlık veren bazı şeyler ortaya çıkıp ilişkiyi zedeleyebilir. Bir kimsenin geçmişinde veya ailesinde hoş karşılanmayan bazı sırlar bulunabilir. Ancak kişi artık bunların unutulmasını arzu eder. Hiç kimse kusursuz yaratılmadığı için böyle durumları anlayışla karşılamak gerekir. Her evin de kendi içinde sorunları olabilmir. İnsan ilişkilerinde belli bir mesafeyi korumak gerekir. kimse kimsenin özel hayatına girmemelidir. Atalarımız insan ilişkilerinde kişilerin mahremiyetlerine saygı gösterilmesi ilkesini benimsemişlerdir.

Adamı tanıyan kurt yesin. Kişi mutlu gününde de, üzüntülü gününde de dostlarının hep yanında olmasını ister. *MTA 1193*

Ağız yandıran aşı kaşık tanır. İnsan kimden kötülük kimden iyilik geleceğini tahmin edebilir. *MTA 1217*

At binicisini tanır. işçi, kendisine iş veren kimsenin işten anlayıp anlamadığını bilir ve çalışmasını ona göre ayarlar. *RS s. 56*

Ayda gelen gül üstüne, günde gelen kül üstüne. Bir yere misafirliğe gittiğin zaman güler yüz ve şefkatle ağırlarlar. Ama bunu her gün tekrarlarsan artık eskisi gibi hoş karşılanmazsın. *TDK-1 s. 53*

Bin yattan bir bildik iyidir. İnsan hiç tanımadığı kimselerle beraber olmaktansa bir tek tanıdığıyla beraber olmayı tercih eder. *TDK-1 s. 64*

Dosta çok varan kişi ekşi yüz görür. Çok samimi olduğun birine sık sık misafirliğe gidersen onu bıktırır kendinden soğutursun. *Ş 2011*

Elin köyünde horoz olmaktansa, kendi köyünde tavuk olmak yeğdir. İnsan hiç tanımadığı bir yerde varlıklı da olsa mutlu olmaza. Bu yüzden yoksul da olsa dostlarının, tanıdıklmannın yanında yaşamak ister. *RS s. 160 < NK*

Hergün baklava börek yense bıkılır. Sık sık yapılan iş çok zevkli de olsa bir gün gelir. İnsana zevk vermez olur. *OAA 1408 < ET 3715*

Kimse kendi memleketinde peygamber olmaz/ olmamış. İnsanın kendi doğup büyüdüğü yerde çok ünlü birisi olması zordur. Çünkü orada herkes çocukluğunu, ailesini, huyunu,kusurlarını çok iyi bilir. Hatta onu sevmeyenler bile olur.

Sarımsağın sıkından seyreği iyi olur. Kötü huylan olan birtanıdıkla sık sık görüşmektense ayda yılda bir görüşmek daha iyi olur. *MNÖ 7072 < AVP-1*

Sık gidersen dostuna yatar arka üstüne. İnsan çok sevdiği dostlarını sık sık ziyaret edip onları bıktırmamalı. Yoksa zamanla dostlukları bozulur. *FFT 14274 < AVP-1*

Tabağa sorarsan dünyada fena koku yoktur. Tanısın tanımasın herkesle yüz göz olmayı huy edinmiş kimselere göre herkes iyi, herkes dosttur. *MNÖ 7507 < AVP-1*

Tanıdığım şeytan tanımadığım şeytandan iyidir. Kişi kötülük görebileceği kimseyi, tanırsa daha tedbirli olur. Bu yüzden tanımadığı birinin düşmanı olmaktansa tanıdık birinin düşmanı olmak ister.

Turpun sıkından seyreği iyidir. Turp tohumlan çok sık ekilirse iyi ürün alınmaz. Seyrek ekilirse daha kaliteli ve iri ürün alınabilir. Aynı şekilde insanlar arasında belli bir mesafe olması saygıyı artırır.

Zırt gelip zırt giden sevgisini yitirir. Çok sevdiğin birine sık sık misafir gidersen o kişiyi bıktırırsın ve araya soğukluk girebilir.

→ MİSAFİR, AŞAĞILAMA

Acıyan çok ama ekmek veren yok.

SEVECENLİK

Sevecenlik iyi yüreklilik, şefkat acıyarak ve koruyarak sevmedir. Bazı kimselerin söyledikleriyle davranışları uyum içindedir. Bazıları da yalnız söylerler. Oysa tutarlı ve sevecen davranışlar bize dost kazandırır. Üzüntüsü olan bir kimsenin üstüne gidip derdini depreştirmek de sevecenlikle bağdaştırılamaz. Kendiniziden küçük ve korumasız varlıkları severken hoyratlıktan ve onları hırpalamaktan kaçınmalıyız. Müşfik davranırsak karşımızdakini kazanabiliriz. Sevecen davranışlarımızla gönlünü kazanırız. Bunun için bazen küçük şeyler bile yeterli olur. Örneğin selamlaşmak sevecenlik göstermektir. Gönül almaktır. İnsan nazik bir varlıktır. Çabuk kırılır. Onun için daima birbirimize iyi davranıp kalp kırmamak ne güzeldir.İyi davranan kimseler karşı taraftan da iyilik görürler. İyilik karşıdaki kimseyi incitmeyecek şekilde yapılmamalıdır. Yapılan iyilikler boşa gitmez. Daima karşımızdaki kişileri kendimizden önce düşünmek üstün bir haslettir. Hayvanlar bile şefkatle davranabilirken insana bu duygudan uzak kalmak yakışmaz. Birbirini hatırlamak, anmak, hediye vermek gönül almak kalp kazanmak için bire güzel vasıtadır. Türkler yardımlaşmaya, birbirini gözetip kollamaya, incitmemeye değer vermişlerdir. insanların etrafına zararverici olmamasını, yapıcı ve faydalı olmasını istemişlerdir. Gönül almaya kendinden küçükleri ve yaşlıları, zayıf durumda olan kimseleri korumaya, şefkat göstermeye önem vermişlerdir. Fakat bunda da aşırılmıktan kaçınıp ölçülü olmayı önermişlerdir.

Acıyan çok, ama ekmek veren yok. Muhtaç durumda olan veya başına büyük bir felaket gelmiş kişilere herkes acır; ama yardım eden çok az olur. *MNÖ 38 < AVP-1*

Açık yaraya tuz ekilmez. Dertli, sıkıntılı kimselere üzüntülerini artıracak laflar etmemeli, aksine teselli edici sözler söyleyerek onları biraz olsun rahatlatmalıyız. *OAA 43*

An beni bir kozla, o da çürük çıksın/Dost/Yar beni ansın bir koz ile, o da çürük çıksın. Fazla değeri olmasa bile insanın bir hatırası ile dostları tarafından hatırlanması çok güzel bir şeydir. *OAA 302 < AVP-1*

Asılmış adamın evinde ipten bahsedilmez. Büyük bir felakete uğramış kişiye üzüntüsünü hatırlatacak sözler soyleyecrek onun daha fazla yıkılmasına sebep olmamalıyız. *MNÖ 742 < AVP-1*

Ayı yavrusunu severken öldürür. Görgüsüz, kaba insan birine sevgisini gösterirken farkında olmadan o kişinin canını yakar.

Bak bana bir gözle, bakayım sana iki gözle. İnsan kimden dostluk ve iyilik görürse ona karşı daima sevgi ve saygı duyar. *MTA 1425*

Bin gönülü yıkmak kolay, fakat birini yapmak zordur. İstediğiniz her insanı kolayca üzebilir, kalbini kırabilirsiniz. Ama birinin kalbini ve sevgisini kazanmak o kadar kolay olmaz. *TDK-1 s. 63*

Bir adım gelene iki adım varılır. İnsan kimden yakınlık görürse ona karşı daha dostça davranır. *RS s.85*

Bir ayak gelene, iki ayak giderim. Bize karşı iyi niyetli davranan kimselere biz de aynı şekilde karşılık vermeliyiz. *TDK-1 s.64*

Bir fıçı sirkeden ziyade bir damla bal ile sinek tutulur. Birine istediğimizi kabul ettirmek için kaba ve katı sözler söylemek yerine birazcık ve anlayışlı davranmak daha yararlı olur. *ET 117*

Bir fincan/acı kahvenin kırk yıl hatırı vardır. Birine küçük de olsa bir iyilik yaparsanız, yıllar sonra o kişiye işiniz düştüğünde yaptığınız iyiliği unutmaz ve onun hatırı için elinden gelen yardımı yapar. *Ş 1176*

Bir selam bin hatır yapar. Selâm, dostluk ve sevgiyi belirten bir davranıştır. Güler yüzle ve selam vererek tanımadığımız birinin bile gönlünü alabiliriz.

Bir gönül yapamazsan, yıkıp viran etme. İnsanlara karşı nazik davranmayı bilmiyorsan kaba ve kırıcı da davranma. *RS s. 89*

Bir gönülü yıkmak kolay fakat birini yapmak zordur. İnsan gönlü çok hassastır. Birini gücendirmek istersen bunu bir iki kaba sözle bile yapabilirsin, ama tekrar kalbini kazanmak için çok uğraşman gerekir. *TDK-1 s.63*

Bir gün olur yüz yüze bakılır. İnsan bazen daha önce kalbini kırdığı kimsenin yardımına muhtaç kalabilir. Böyle durumlara düşmek istemiyorsak insanlara saygılı ve hoşgörülü davranmayı bilmeliyiz. *TDK-2 s-90*

Bir hatır, iki hatır, üçüncüsünde vur yatır. Bir kimsenin davranışlarına hatır için bir kaç kez göz yumulabilir ama yine devam ederse hak ettiği dersi verirler. *TDK-1 s.66*

Canlılara gülümsemeyen, ölülere hiç ağlamaz. İnsanlara güler yüzlü ve sıcakkanlı davranmasını bilmeyen kimse bir tanıdığı, bir yakını öldüğünde üzülse bile bunu fazla belli etmez. *MTA 1554*

Çapağı alırken gözünü çıkardı. Kibarlıktan anlamayan, kaba yapılı kimseler birine dostça davranırken bile kırıcı hareketlerde bulunabilirler. *MNÖ 2069 < AVP-1*

Çözebileceğin şeyi koparma. Birazcık hoş görüyle halledebileceğin anlaşmazlığı kaba bir davranışta bulunarak çıkmaza sokma. *MNÖ 2273 < AVP-1*

Devenin ayağı altında karınca ezilmez. Zengin, güçlü yüksek mevki sahibi kimselerin korumaları altındaki kişilere zarar vermeye kalkışan olmaz. *MNÖ 2556 < AVP-1*

Devenin tepmesi yumuşaktır ama can alır. Güçlü kuvvetli, kişilerin birazcık sinirlenmesi bile zayıf insanlara büyük zararlar verebilir. *MNÖ 2560 < AVP-1*

Dışarı çıkarken havaya, içeri girerken insanların yüzüne bak. Arkadaşlarınla, dostlarınla birlikteyken onlara karşı güleryüzlü ve sevecen davran. Yalnızken istediğin gibi davranabilirsin. *TDK-1 s.93*

Düşmana kuyu kazıncaya kadar dosta ev dikerim. Hoşlanmadığımız kimselerle mücadele edip başımızı ağrıtmaktansa dostlarımızla beraber olup neşe içinde yaşamak daha yararlıdır. *MNÖ 2933 < AVP-1*

Ekmeği aça ver, parayı muhtaca ver. Durumun iyiyse ve birilerine bağış yapmak istiyorsan bunu yoksul, kimsesiz ve muhtaç kimselere yap. *TDK-1 s.104*

El sana taşla vurursa, sen ona ekmekle vur. Birisi sana düşmanca davranışlarda bulunduğu zaman ona aynı şekilde karşılık vermek yerine barışçı bir yol denersen herkes için daha iyi olur. *TDK-1 s.108*

Eri söylet, oku fırlat. Kimseyi dinlemeden yargılamamak gerekir. *Vl 598*

Esirgenen/sakınılan göze çöp batar. İnsanın korktuğu şey çoğu zaman başına gelir. *OAA 1142 < AVP-1*

Ev yap, ev yıkma. Ortada hiçbir gerekçe yokken olur olmaz şeylerle başkalarının düzenini bozmamalı, aksine bu duruma düşmüş kimselere yardımcı olunmalıdır. *Ş 567*

Evvel selam, sonra kelam. İnsan bir tanıdığıyla karşılaştığı zaman önce selâm verip hatır sormalı, sonra sohbete başlamalıdır. *MNÖ 3488 < AVP-1*

Gavura iyilik yaramaz. Dostluktan, arkadaşlıktan anlamayanlar yapılan iyiliklerin değerini de bilmezler.

Gel bir adım varayım iki adım. Kişi kimden yakınlık görürse ona yakınlık gösterir. *RS s.186*

Gönül bir sırça saraydır, çabuk kırılır. Birinin kalbini kırıp küstürürsen tekrar gönlünü almak çok zordur. Bu yüzden sözlerimize ve hareketlerimize çok dikkat etmeliyiz. *RS s.192*

Gönül taşla kırılmaz, sesle kırılır. İnsan bazen dayak yediği, kavga ettiği kimseye gücenmez ama birisi ağır bir söz söylediği zaman çok içerler. *TDK-1 s. 127*

Gönül yapmak arş yapmaktır. Bir insanın gönlünü almak, onun mutlu olmasını sağlamak insana daha çok mutluluk verir. *Vİ 600*

Gül yüzüme, güleyim yüzüne. Başkalarına hoş görülü ve sıcakkanlı davranırsak onlar da bize aynı şekilde davranırlar. *RS s. 197*

Hatır için çiğ tavuk/da yenir. İnsan çok sevdiği dostlarının isteklerini, zor da olsa yerine getirmeye çalışır.

Hatır için her halt yenmez. İnsan hatır için çok şey yapar ama, uygunsuz işler yapmaz. *RS s. 209*

Hatıra çok bakan, yere bakar. İnsan her şi ihatır için yaparsa doğru dürüst kazanç elde edemez ve başkalarına muhtaç durumda kalır. *RS s.209*

Hayır dile eşine/komşuna, hayır gele başına/Ne dilersen eşine o gelir başına. Sevdiğiniz kimselerin daime iyi olmalarını dilerseniz; onlarda sizin için aynı şeyleri dilerler. *ÖAA 1381*

Hayır istersen öldür yılanı, cennete gitmek istersen incitme canı. Başkalarına zarar vermekten kaçınan, kötülüğe karşı çıkıp iyilikten yana olan kimseler herkes tarafından sevilir ve sayılırlar. *TDK-1 s.133*

İncitme canı, öldür yılanı. İyi bir insan olmak istiyorsan başkalarına karşı kıncı davranma, haksızlıkların karşısında olur. *TDK-1 s. 142*

İnsan demirden sert, taştan berk, gülden naziktir. Kimi insan yapısı katı, sinirleri sağlam olur, kolay kolay incinmez. Kimi insan ise oldukça kibar yapılı olur en ufak bir davranışla kolayca incinebilirler. *MNÖ 4752 < AVP-1*

İnsanın yüzü yumuşak olur. İnsan, kendisinden bir ricada bulunan kimseleri kolay kolay geri çeviremez. *RS s.241*

İte taş atarlar, sahibinin hatırını sayarlar. Herkesin saygı duyduğu kimselerin koruması altındaki birine zarar vermeye kalkışırsa bundan o kimselerde etkilenir. *TDK-1 s. 145*

İte vurmazlar/hoşt demezler ki sahibinin hatırı kalır. Herkesçe sevilen kişinin koruduğu birine kötülük etmezler. Çünkü onu koruyan kişi de incinir. *TDK-1 s. 145*

İyilik eden iyilik bulur. Başkalarına iyilik etmeyi seven kimselerin, zorda kaldığında yardımına koşan çok olur. *ÖAA 1621 < Vİ 211*

İyilik zayi olmaz. Yapılan iyilik hiçbir zaman boşa gitmez. Bundan iyilik yapan da mutluluk duyar; iyilik gören de. *Ş 760*

Kafamı kır, hatırımı kırma. Önemli bir iş çin birisine ricada bulunan kişi isteğim kabul olsun da herşeye razıyım der. *MTA 6337*

Kaş yaparken göz çıkarır. Görgüsüz, kaba insan birine iyilik ederken bile istemeden ona zarar verebilir.

Kaş yapayım derken göz çıkarma. Zorda kalan birine yardım ederken veya bir durumu düzeltmeye çalışırken yanlış bir hareket yapıp durumu daha da kötüleştirme. *RS s. 269*

Kaşık ile verir sapı ile göz çıkarır. Birine yardım ederken karşılığında bir şey istersen o yardımın bir özelliği kalmaz. *Vİ 471*

Kaşını düzelteceği yerde gözünü çıkarttı. Nezaketten anlamayan kaba kişi yardım edeceği insanda bazen daha zor durumda bırakır. *MTA 1878*

Kel yanında kabak anılmaz. Bir kimse yakında onun duyabileceği şekilde hatasından ya da eksiğinden söz etme; onu gücendirirsin. *ÖAA 1773 < AVP-1*

Kelamdan evvel selam. Bir tanıdığımızla karşılaştığımız zaman sohbete başlamadan önce selamlaşmayı unutmamalıyız. *MNÖ 5354 < AVP-1*

Kendini yorulmuş bilirsen yoldaşını ölmüş bil. İnsan kendi derdine ne kadar üzülüyorsa sevdiklerinin dertlerine de en az o kadar üzülmelidir. *MNÖ 5416 < AVP-1*

Kırılan cam yerini tutmaz. İnsan bir dostuna, bir tanıdığına kalp kıncı bir davranışta bulunursa o kişiyle artık eskisi gibi dost kalamaz. *Ş 2902*

Kırılan kap yerini doldurmaz. İnsan bazen ufak tefek önemsiz şeylerle bile gücendirilebilir. *Ş 2902*

Korkan göze çöp düşer. Bir şeyden ne kadar çok sakınırsak sakınalım yine de olumsuzluklardan kolay kolay kurtulamayız. *MTA 1927*

Kurt keçiye dokunmasa Mekke'ye gider. Güçlü,kavgacı, saldırgan kimseler, güçsüz zayıf kimselere, isataşmasa hatta onları korusa, herkes onlara saygı duyar. *MNÖ 5946 < AVP-1*

Memurlarla azlinden sonra iyi konuşulur. Herhangi bir mevkide görev yapan kimse görevin den alınınca herkes ona teselli vermek için ona bir takım övgülerde bulunur. *RS s.319*

Merhametli cerrah, yara sağlatamaz. Doktor, ameliyat olması gereken hastaya canı yanar diye gerekeni yapmazsa o kişinin hastalığını tedavi edemez. *RS s.319*

Ne kadar doğru konuştun, o kadar iyilik göresin. Sözünde duran, dürüst kimseleri herkes sever ve sayar. *MTA 6461*

Ne kızı verir, ne dünürü gücendirir. İnsan bazen, kendisinden bir şey istendiğinde hem o şeyi vermek istemez, hem de isteyeni gücendirmemek için bir takım bahaneler uydurur. *MNÖ 6454 < AVP-1*

Ne kimse senden incinsin, ne sen kimseyi incit. Nasıl ki biri bizi incitecek bir şey yaptığı zaman çok üzülürsek, başkalarının da aynı durumda kalacağını düşünüp herkesle iyi geçinmeye çalışmalıyız. *RS s.329*

Sağarım sütünü, okşadıkça budunu. İnsan, çıkar beklediği kişiye ne kadar çok sıcakkanlı davranırsa o kadar çok faydalanır. *RS s. 35*

Sakınılan/Esirgenen göze çöp batar. Bir şeyden ne kadar çok sakınıp korkarsak korktuğumuzun başımıza gelmesinden çoğu zaman kurtulamayız. *ÖAA 2212 < Ş 2287*

Sevap istersen öldür yılanı, cennet istersen incitme canı. Sevap işlemek istiyorsan kötülüğün karşısında ol, herkese iyi davranmaya çalış. *TDK-1 s. 186*

Sinek bir damla pekmeze konar, bir fıçı sirkeye gelmez. Dürüst, canayakın kimselerin seveni ve dostu çok olur. Ama, işe yaramaz, sahtekâr kişilerden herkes kaçar. *MNÖ 7213 < AVP-1*

Su içene yılan bile dokunmaz. Hiç sevmediğimiz biri de olsa o kişiyi su içerken rahatsız etmemeliyiz. *MNÖ 7351 < AVP-1*

Su küçüğün, söz büyüğün. Su önce küçüklerin hakkıdır. Onlar istedikleri kadar içebilirler. Ama konuşma hakkı, büyük varken küçüğe düşmez.

Sürme çekerken göz çıkarma. Bir işi düzelteceğim diye kaba bir davranışta bulunursan işi daha da berbat edersin. *RS s.374*

Şefkati olmayan şefkat bulmaz. Başkalarına hoş görülü ve sıcakkanlı davranmayanların kendileri de aynı sonuçla karşılaşırlar. *Vİ 417*

Şiddetten ziyade mülayemet iş görür. Öfkeyle, sertlikle hiç bir iş halledilmez. Sakin ve iyiniyetle davranılırsa daha başarılı olunur. *RS s. 378*

Tası anma, evde dazlak var. Bir eksiği olana gücenmemesi için o eksiği hatırlatacak söz ve davranışlarda bulunmamak gerekir. *MNÖ 7560 < AVP-1* → **Kel**

Taşla gelene aşla çık. Sana karşı kin besleyene sen yumuşak ve iyi niyetle davran ki kimse zarar görmesin. *TDK-2 s. 82*

Tatlı dil, güleryüz, düşmanın kolunu büker. Güleryüz ve şefkatle yaklaşırsak bizden hoşlanmayanların bile dostluğunu kazanabiliriz. *RS s. 382*

Yâr/Dost beni ansın bir koz ile, o da çürük çıksın. Bir dostumuzun verdiği armağan küçük bir şey de olsa insan ona baktıkça o dostunu hatırlar ve bundan da mutluluk duyar. *ÖAA 2526*

Yâr ansın beni de, bir yeşil yaprak ile olsun. İnsanın küçük bir hediyeyle de olsa dostları tarafından hatırlanması çok güzel bir şeydir. *MNÖ 8127 < AVP-1*

Yâr beni ansın bir çürük elma ile. Dostlarımız verdikleri küçük bir hediye ile bizi anıyorlarsa ne mutlu bize. *ET 3779*

Yarım elma, gönül alma. Verilen hediye fazla değerli bir şey olmayabilir ,önemli olan hatırlanmaktır.

Yavaş tükrük sakalı mundar eder. Sert bir tutum izlenmesi gereken bir işte fazla yumuşak davranmanın zararları da olabilir. *TDK-2 s.88*

Yavaş tükürüğün sakala zararı var. Sert davranılması gereken yerde fazla hoşgörülü davranırsan bundan zarar görebilirsin. *ÖAA 2544*

Yetimi giydir, açı doyur, kavgacıyı ayır. Hayır işlemek istiyorsan yoksul ve kimsesizlere yardım et, dargın olanları barıştır.

Yıkılanı tutmak er kişinin kârı. Üzgün birini teselli etmeyi, ona moral vermeyi her insan beceremez. *ET 3914*

Yorgunu yokuşa sürme. Sıkıntıda olan birinden olur olmaz isteklerde bulunup onu daha fazla sıkıntıya sokma. *MNÖ 8405 < AVP-1*

Yüz yastığı yumuşak gerek. Herkesle iyi geçinebilmek için, güleryüzlü ve sıcakkanlı olmak gerek. *MNÖ 8449 < AVP-1*

Zurna çalanın karşısında limon yenmez. 1. İnsan önemli bir işe dalmışken rahatsız edilmekten hoşlanmaz. 2. başkalarının isteyip de yapamayacakları şeyleri sırf onları özendirip üzmek için yapmak yanlıştır. *MNÖ 8589 < AVP-1*

→ İYİLİK, ZULÜM

Dikensiz gül olmaz.

SIKINTI

Sıkıntı, işsizlik, ilgisizlik, monotonluk gibi nedenlerden doğan ruh yorgunluğudur. Duygularımızı inciten hallerinverdiği geçici tedirginlik sıkıntıya yol açtığı gibi geçim sıkıntısı, hırpalayıcı ve yorucu çalışmalar da sıkıntı yaratır. Her zaman her şey istediğimiz gibi gitmeyebilir, engellerle karşılaşabiliriz ve bize bunlar sıkıntı verir. Bazen sıkıntıyla karşılaşmamak için onu yaratacak şeylerden kaçarız. Hayatın inişleri çıkışları olduğu gibi engelleri ve sıkıntıları da olduğunu kabul edersek daha rahat yaşarız. Atalarımız da hayata bu şekilde bakmakta yarar olduğunu ifade ederler.

Armudun sapı var, üzümün çöpü. Her şeyde hata aramamalıdır; çünkü, mükemmeli bulamayız.

Arşın malı ile kantar satılmaz. Her şeyin ölçüldüğü özel ölçüler vardır.

Bezi herkesin kendi arşınına göre vermezler. İnsan her şeyin fazlasını ister. Ama yalnızca belirli bir oranda faydalanabilir. *MNÖ 1447 < AVP-1* → **Herkesin arşınına**

Bezir yağından pilav olur, ama yenmez. İnsan işini kısıtlı imkânlarla yapabilir ama yeterince iyi olmaz. *ET 1046*

Dam ardında eşeği bulmuş da erkeğini dişisini arıyor. İnsan istediği bir şeyi elde edince daha iyisini arzular. *Ş 1826*

Delik büyük, yama küçük. Bazen çok büyük bir şeye ihtiyaç duyarız ama imkânlarımız bunu karşılamayabilir. *Ş 1893*

Dikensiz gül olmaz. Her güzelin bir kusuru vardır.

Dikensiz gül olmaz, engelsiz yar olmaz. İnsan bir şeyi çok istiyorsa o şeyi elde etmek için bir takım sıkıntılara katlanmak zorundadır. *ET 1970*

Engel ölsün ne yüzden ölürse ölsün. İnsan hoşlanmadığı birşey olunca ne olursa olsun onunla karşılaşmak istemez. *MNÖ 3238 < AVP-1*

Engelsiz dernek olmaz. İnsan bir takım sıkıntılar çekmeden amacına ulaşamaz. *ET 552*

Eşeği sattık ki "Çüş" demeden kurtulalım diye. İnsan sıkıntıya düşmemek için bir takım fedakârlıklar yapmak zorunda kalır. *MNÖ 3382 < AVP-1*

Eşeğin anırmazı olmaz. Bize hizmet edenlerin ufak tefek sıkıntılarına katlanmalıyız.

Gül dikensiz, safa cefasız olmaz. Rahata ve mutluluğa erişmek için onun gerektirdiği sıkıntılara katlanmak gerekir.

Her yorulana bir han yapılmaz. İnsan her istediğini kolayca elde edemez. *ET 3729*

Her zevkin bir sarhoşluğu vardır. Her insan çok arzuladığı bir şeyi elde ettiği zaman bundan büyük bir mutluluk duyar. *RS s. 225*

Her zevkin bir tatsızlığı olur. İnsan hoşlandığı birşey için çok sıkıntı çekmişse, onu elde ettikten sonra daha çok sevinir. *RS s. 225*

Herkesin arşınına göre bez vermezler/verilmez. Bir şeyden herkes istediği oranda faydalanamaz. *ÖAA 1428*

Herkesin yorulduğu yere han yapmazlar/yapılmaz. İnsan her ihtiyacını kolay yoldan karşılayamaz. *ÖAA 1436 < ET 3707*

Rakip ölsün de ne yüzden ölürse ölsün. İnsanın hoşlanmadığı birisi veya bir şeyden kurtulması önem taşıyorsa, bu hangi yolla olursa olsun farketmez.

Sağır için iki kere kamet olmaz. Herkesin aynı oranda faydalanması gereken şeylerde bir kişiye bile ayrıcalık tanınmaz. *Ş 2282*

Sağır için papaz iki kere çanları çekmez. Herkes için eşit dağıtılması gereken şeyler kimine çok, kimine az verilmez. *MTA 6527*

Üzüm çöpsüz olmaz. Sevdiğimiz nesnelerin hoşlanmadığımız özellikleri de vardır.

Yazın araması, kışın taraması olmasa herkes besler mandayı. İyi şeylere sahip olmak ve onları muhafaza etmek sanıldığı kadar kolay değildir.

→ KUSUR, BELA, ÇARE

Az yaşa çok yaşa akıbet gelir başa.

SON

Son, uç, sonuç, nihayet, bir şeyin bittiği veya bunun ötesinde, o şeyin artık bulunmadığı nokta veya noktalar anlamındadır; son, aynı zamanda erek, amaç, maksat, gayet, hedef, ölüm, akıbet, ecel gibi anlamlar taşır. her şeyin bir sonu olduğunu kabul etmek aklın gereğidir. Dolayısıyla insan bir işe başlamadan onun nasıl gelişebileceği ve sona ereceği konularında enine boyuna düşünmeli. Dolayısıyla bir işin sonu, başı kadar hatta başından daha önemlidir. Bir işin nasıl sonuçlanacağını önceden kestiremeyip hem zamanlarını hem de emeklerini boşa çıkaran ne kadar çok insan vardır. Bu arada istekleri dışında başlarına bir felaket gelen kimselerin de sıkıntılarının hiçbir zaman bitmeyeceğini düşünmeleri hatadır. Çünkü iyi olsun, kötü olsun hiçbir şey yoktur. Hatta sıkıntılara sabır ile katlananların bunun ödülü olarak mutlu bir sona ulaştıkları da sık görünene olaylardandır.

Akşam olunca kuzu anasını, kuş yuvasını bulur. Çocuklar gündüz sokakta oynamayı severler. Ama akşam hava kararmadan evlerinde, ana babalarının yanında olmalıdırlar. *RS s. 31 < NK*

Allah son gürlüğü versin. Allah, yaşlandığı zaman insana rahatlık versin, sıkıntı çektirmesin. *ÖAA 248*

Allah sonunu hayır etsin. İnsan hayatta bazen güç durumlarda karşılaştığı zaman, sonunun iyi olması için Allah'a dua eder.

Avcının iyisi, dönüşte belli olur. İnsanın bir işte ne kadar becerikli olduğu, o işten elde ettiği sonuca göre belli olur. *RS s. 62*

Az yaşa, çok yaşa, akıbet gelir başa. İnsan ne kadar yaşarsa yaşasın, başına gelecek olaylar kaderinde yazılıdır. *MNÖ 1062 < AVP-1*

Baca eğri de olsa duman doğru çıkar. Dürüst ve mert yaradılışlı kimseler kötü bir ortamda yaşamak zorunda kalsalar bile huylarını değiştirmezler. *ÖAA 482 < ET 960*

Bir işe başlamadan sonunu düşün. Bir işe başlanırken sonunda kârlı mı, zararlı mı çıkılacağı iyice düşünülüp öğrenilmelidir. *MNÖ 1593 < AVP-1*

Bir şeyin önüne bakma, sonuna bak. İnsan bir şey hakkında fikir yürütürken başlangıcını değil, sonucunu gözönünde bulundurmalıdır. *Ş 1164*

Bitmez ne var ki kösenin sakalından başka. Gerek iyi, gerek kötü olsun, her işin bir başlangıcı olduğu gibi bir de sonu vardır. *MNÖ 1693 < AVP-1*

Civcivi güzün sayarlar. Herhangi bir girişimin başarılı olup olmayacağı hemen anlaşılma, bir süre beklemek gerekir. *RS s. 106*

Çok gülen çok ağlar. Yaşadığı şeylerden ders almayan, sürekli eğlenmeyi ve gülmeyi seven kimseler ilerde bunun cezasını çekerler. *Ş 1646*

Doğru bacanın doğru dumanı çıkar. İyi insan veya değerli şey üstün niteliklerinden belli olur. *TDK-1 s. 95*

Dünya ölümlü, gün akşamlı. Hayatta hiçbir şey olduğu gibi kalmaz, iyi giden bir şey her an kötü, kötü giden bir şey de her an iyi olabilir. Ama herşeyin mutlaka bir sonu vardır. *ÖAA 1031*

Eğri cetvelden doğru çizgi çıkmaz. Beceriksiz, işe yaramaz kimselerin yaptığı işten iyi bir sonuç beklenmez. *MNÖ 3000 < AVP-1*

Eğri gemi, doğru sefer. Dürüst ve yetenekli kimseler ne kadar zor şartlarda yaşarlarsa yaşasınlar, özelliklerini kaybetmezler. *Ş 453*

Ekini ambarda, karını mezarda methet. İnsan birşeyden iyi sonuç almadan o şeyle övünmeye kalkışmamalı. *MNÖ 3023 < AVP-1*

En son gülen iyi güler. İnsan zor durumda kaldığı zaman etrafında onun bu haline bakıp gülenler olabilir. Ama kişi azimli olup sonunda bu durumdan kurtulursa kendisine gülenleri utandırır. *MNÖ 3235 < AVP-1*

Eşek dağda ölür, zararı eve gelir. Kötü huylu, serseri kimseler yaptıklarıyla yalnız kendilerini değil, ailelerini ve yakınlarını da etrafa kötü olarak tanıtırlar. *Ş 418*

Gün akşamlıdır. Her başlangıcın mutlaka bir sonu vardır. *MNÖ 3916 < AVP-1*

Harman sonu dervişlerindir. Bir şeyden herkes bol bol yararlanırken, alçak gönüllü ve iradeli kimseler kalanla yetinirler. *Ş 1765*

Her işin bir sonu vardır. Başlanan iş başlandığı yerde kalmaz, öyle ya da böyle sonuçlanmak zorundadır.

Her işin sonuna bak. Bir iş hakkında yorum yapmak için sonucunu beklemek gerekir. *Ş 3620*

Her şey olur biter, kösenin sakalı bitmez. İnsan istekli ve azimli olduktan sonra bitirilemez gibi görünen işleri bile sabırla bitirir. *ET 3638*

"iş anlayanda değil bitirende" derler. İnsan bir işten çok iyi anlayabilir, ama başarılı biri olmak için o işi sonuçlandırmak gerekir. *MNÖ 4828 < AVP-2*

İyi iş altı ayda biter. Eğer bir işten iyi bir sonuç alınmak isteniyorsa o işi aceleye getirmemek gerekir. *Ş 751*

Kahpenin sonu ebelik, külhanın sonu dedelik. Gençliğini ve güzelliğini kötüye kullanan kadınla, gençken kabadayılık, zorbalık yapan kimseler yaşlandığında çevresindekilerin alay konusu olurlar. *ET 2818*

Karaman'ın koyunu, sonra çıkar oyunu. Bazı şeyler veya kimseleriyi görünüşüyle ilk bakışta insanı yanıltırlar ama sonradan gerçek yüzleri ortaya çıkar. *Ş 2825*

Korkulu düşün sonu hayırlıdır. İnsan düşünde kötü olaylar yaşadığı zaman bunu iyiye yorumlar. *Ş 2922*

Niyet hayır, akıbet hayır/selamet. İyi niyetle ve sinirlenmeden yapılan işin sonu iyi biter. *ÖAA 2058 < Ş 3561*

Oğlan yedi oyuna gitti, çoban yedi koyuna (gitti). Çocuklar kanınlan doyduktan sonra yalnızca oyun oynamayı düşünürler. Varlıksız, zor geçinin kimseler ise kanınlan doyduklarında çalışıp para kazanmayı düşünürler. *Ş 798*

Önüne bakma, sonuna bak. Bir işin nasıl sonuçlanacağı başlangıçta değil iş bitmek üzereyken belli olur. *Ş 883*

Son gülen iyi güler. Güçlük çekilen bir durumun sonunda sevineceğimiz, gibi bir sonuca ulaştığımız zamanda, çektiğimiz sıkıntıları unuturuz. →

En son

Son nefeste iman selameti. En kötü, en zorba, en sahtekâr kimseler bile öleceklerini anladıklarında bu huylarını bırakıp iyi bir insan olmaya çalışırlar. *MNO 7261*

Sonunu çok düşünen muradına eremez. Hep işin kötü yanını düşünen sorkak ve çekingen kimler hiçbir işten çıkar sağlayamazlar.

Tatlı tatlı yemenin acı acı geğirmesi olur. Bazın sonunu bilmeden yaptığımız bir şey başlangıçta zevkli ve eğlenceli gelir. Ama sonunda üçücü bir durumla karşılaşabiliriz. *ÖAA 2382 < AVP-1*

Unumuzu eledik, eleğimizi astık. İnsan yorucu bir işi bitirdikten sonrabüyük bir rahatlık hisseder ve uzun süre dinlenmek ister. *MNÖ 7835 < AVP-1*

Yılan eğri büğrü gider amma, deliğinin ağzına varınca doğrulur. Kimseyle geçinemeyen, herkese kötü davranan

kişiler, kendi yakınlarına karşı dostça ve dürüstçe davranırlar. *RS s. 419 < AR*

Yüzdün yüzdün kuyruğuna geldin bari bitir. İnsan bazen yorucu ve uzun süren bir işi tam bitmek üzereyken dayanamaz ve bırakmak ister. *Ş 3985*

→ BAŞLANGIÇ, TEDBİR, PİŞMANLIK

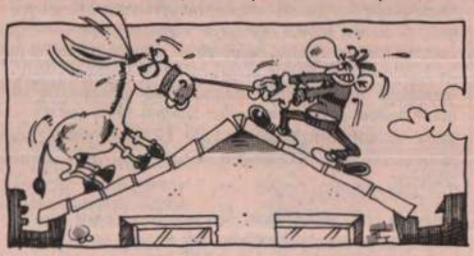

Eşeği dama çıkaran yine kendi indirir.

SORUMLULUK

Sorumluluk, mesuliyet, görev duygusudur; sorumluluk aynı zamanda bir kimsenin üstüne aldığı veya yapmak zorunda bulunduğu işlerin, gerektiğinde kendisinden sorulma durumudur. Toplum hayatı kişilere daima sorumluluklar getiri. Her şeyden önce kişi kendi kendinden sorumludur. Kendisini çekip çevirmekle yükümlüdür. Bunun e ndoğru ve sağlıklı biçimde yapması beklenir. Kendini yönetemeyen insanın çevresine de zararı dounur. Zarar veren kişi bunun karşılığını çekmekle yükümlüdür. Geleneklerimize göre sorumluluk taşıyabilen kişiler sevgig ve hürmet görür. Ayrıca herkes kendisinden sorumlu tutulur.

Ali için Veli'yi asmazlar. Kimse başkasının işlediği bir suçtan dolayı yargılanamaz. *MNÖ 404 < AVP-1*

Arpa eken buğday biçmez. Kimse hak ettiğinden fazlasını alamaz, herkes emeğinin karşılığını alır. *ÖAA 338 < AVP-1*

Bal yiyen belasını çekmek gerek. Kişi bir şeyi çok istiyorsa, bunun sonuçlarına da katlanmak zorundadır. *Vİ 547*

Dedesi koruk yemiş, torununun dişi kamaşmış. Kötü ve uygunsuz işlerle uğraşan kimselere gösterilen tepkilerden ailesi de etkilenir.

Değme sarhoşa, yıkılana kadar gitsin. Kötü duruma düşen, zor durumda kalan kişi, başkalarına kötülük ederek bu duruma gelmişse kimse ona yardım etmez.

Eden bulur, inleyen ölür. (Etme bulursun, inleme ölürsün). 1. Bir işin nasıl sonuçlanacağı önceden belli olur; ölecek kişi de hal ve davranışlarıyla kendini belli eder. 2. Kötülük eden kötülük bulur. *ÖAA 1052 < Vİ 33*

Eken biçer, konan göçer. Yapılan her işte emeğin karşılığı alınır; her şey sonunda amacına ulaşır. *ÖAA 1058 < AVP-1*

Ekmeğini kendi yiyen sofrasını kendi kaldırır. Kimseden yardım görmeden, yalnız çalışan kimseler, yaptıklan işin tüm sorumluluklarını da üstlenmiş olurlar. *Ş 347*

Elçiye zeval olmaz. Aracılık yapan kimseler hiçbir şekilde, hiçbir şeyden sorumlu değildirler; bu nedenle onlan yargılamak yanlış olur. *ÖAA 1070 < Ş 742*

Eşeği dama çıkaran yine kendi indirir. Yaptığı işte hata yapan kimse, bu hatasını yine kendisi düzeltmek zorunda kalır. *ÖAA 1158 < ET 433*

Etme bulma dünyası. Başkalarına kötülük eden, kindide kötülük bulur. *ÖAA 1187*

Evde iki avrat olunca ev süpürülmemiş kalır. Kalabalık ailelerde herkes birbirinden iş yapmasını beklerse, o iş yapılmaz. *MNÖ 3454 < AVP-1*

Her koyun kendi bacağından asılır. Herkes kendi davranışlarından sorumludur. *ÖAA 1448 < Ş 3666*

Her ne doğrarsan çanağına, o çıkar kaşkığına. 1. İnsan başarılı olmak için ne kadar çabalarsa, o kadar karşılığını alır. 2. Sorumluluk sahibi insanlar toplumda daima sevilir ve sayılırlar.

Herkes attığı okun nereye vardığını bilmek gerek. Sorumsuzca yapılan davranışlar insanları incitebilir; bu nedenli düşünmeden, bilinçsiz yapılan davranışlardan kaçınmalıyız. *ET 3668*

Herkes ektiğini biçer. İnsan, kendi tutum ve davranışlarından ötürü başına geleceklerden yalnızca kendisi sorumludur. *ÖAA 1423 < AVP-1*

Herkes kendi çukuruna girer. Kişi, yaptıklarından dolayı başına geleceklerden sadece kendisi sorumludur. *MNÖ 4407 < AVP-1*

Herkes kendi çukurunu doldurur. Hata yapan kişiler, hatalarını kendileri düzeltmek zorundadırlar. *Ş 3678*

Herkes kendi günahına göre yanar. Kimse başkasının yaphtığı bir hatanın cezasının çekmek istemez. *MNÖ 4411 < AVP-1*

Herkes ne ederse kendine eder. İyi insanlar çevrelerinden iyilik görürler; kötü kişiler ise sevilmez ve kötülük görürler. *ÖAA 1443*

Herkesin çektiği kendi ameli cezasıdır. İnsanın başına ne gelirse kendi yaptıklarından gelir.

Herkesin ettiği yanına kalmaz. Herkes davranışlarının karşılığını alır. Başkalarına iyilik eden iyilik, kötülük eden kötülük bulur. *MNÖ 4439*

İki karılı ev süpürülmeden kalır. Aynı işin sorumluluğu iki kişiye verilirse aralarında anlaşmazlık çıkar ve iş yürümez.

İt ite (buyurur), it de kuyruğuna. Tembel insanlar kendilerine veriler bir işi yapmayıp başkasına verirler, o kişi de tembel ise bir başkasına verir. *Ş 649*

Kedi yavrusunu yerken "Fareye benziyordu" demiş. Kişi çıkarı için kendi yakınına kötülük etmeyi kaafasına koymussa onda düşmanına benzeyen nitelikler bulur.

Kendi düşen ağlamaz. Kendi hatası yüzünden zor duruma düşen kişinin kimseyi suçlamaya hakkı yoktur. *ÖAA 1778 < Vİ 37*

Kendi düşen ağlama iki gözden olur. Kendi hatasından dolayı zarar gören kişinin bu durumdan yakınmaya hakkı olmaz. Yakınsa bile bu birşeli değiştirmez.

Kendi düşen kendi kalkar. Kişi kendi yaptığı bir hatanın düzeltilmesini başkasından beklememelidir. *MNÖ 5381 < AVP-1*

Kendi düşen kendi kalkar. Kişi kendi yaptığı bir hatanın düzeltilmesini başkasından beklememelidir. *MNÖ 5381 < AVP-1*

Kendi etti, kendi buldu. Yaptığı hatadan dolayı zarar gören kişi bu durumdan kendisi sorumludur. *ET 3066*

"Kendim ettim kendim buldum" dünyası. Kişinin yaptıklarından dolayı hakettiğini bulması yaşamın kurallarından biridir.

Kimse kimsenin çukurunu doldurmaz. İnsan çok sevdiği bir yakını olduğu zaman keşke onun yerine ben ölseydim diye boş laflar eder ama doğanın kanunlarına göre bu mümkün değildir. *ÖAA 1824 < ET 3128*

Kişi ettiğinden arlanır/utanır. Bir kimse uygunsuz bir davranışta bulunduğu zaman bundan utanması gereken biri varsa o da kendisidir. *Ş 3095*

Kişi ettiğini bulur. Bu dünyada iyilik eden iyilik, kötülük eden kötülük bulur. *Ş 3096*

Kişi ne ederse/yaparsa kendi kendine eder/yapar. İnsan başkalarına iyilik ederse karşılığında iyilik görür, kötülük ederse sonunda kendisi zararlı çıkar. *Ş 3119*

Kişidir kendini hem aziz eden hem rezil. Sevilen saygın birisi olmak da, kötü kalpli, kimsenin sevmediği biri olmak da insanın kendi elinde olan birşeydir. *MNÖ 5657 < AVP-1*

Kişinin hürmeti de zilleti de kendi elindedir. Başkalarından saygı görmek veya onların nefretini kazanmak insanın kendi elindedir. *ET 3116*

Kişinin kendine ettiğini kimse/alem bir yere gelse edemez. Bazen insan yaptığı bir hatadan dolayı öyle büyük zarar uğrar ki birkaç kişi bir araya gelse o kişiye o kadaar zarar veremez.

Kol kırılır boyuna yük olur. Bir aile içinden kötü birisi çıkmışsa bunun zaran ötekilere de dokunur.

Köpeği öldürene sürütürler. Yanlış bir işin düzeltilmesini o yanlışı yapana yüklerler. *ÖAA 1876 < Ş 3168*

Kurunun yanında yaş da yanar. Bir topluluk uygunsuz bazı davranışlardan dolayı cezalandırıldığı zaman aralarında suçsuz kimselerde olabilir.

Ne dilersen eşine, o gelir başına. Başkalarının kötü olmasını istemez temiz kalpli olursan işin her zaman rast gider. *ÖAA 1614 < Ş 3542*

Ne doğarsan aşına, o çıkar karşına (kaşığına). Ne kadar ipyi ve dürüst çalışırsan kazancın da o kadar iyi olur. *ÖAA 2042 < MNÖ 6443 < AVP-1*

Ne ekersen onu biçersin. Başkalarının yardımına koşarsan ihtiyacın olduğunda sıkıntı çekmezsin. *Ş 3523*

Ne pişirirsen onu yersin. Baskalarına karşı nasıl davranırsan onlardan da aynı karşılığı görürsün.

Olayım dersen Hak'ka asi, ya mütevelli ol ya va si. *MNÖ 6611*

Rüzgar eken fırtına biçer. Sinirlerine hakim olamayan, sürekli kargaşa yaratan kimseler her zaman tehlike içinde yaşarlar.

Yalnız yiyen sofrasını kendi kaldırır. Kişi, kendi çıkan için yaptığı bir işten doğacak bütün sonuçlardan yine kendisi sorumludur. *Ş 38509*

→ SUÇ

Adadığı çok verdiği, yok.

SÖZ VERME

Söz, vaat, taahhüt; bir kimsenin bir şeyi yapıp yapmayacağına, bir şeyi verip vermeyeceğineq vb. dair verdiği söz anlamlarındadır. Kişinin bir şeyi yapmayı borç olarak kabul etti'ğini bildirmesine söz vermek denir. İnsan ilişkilerinde güven duygusunun önemli bir yeri vardır. Bu duygu geliştiği zaman sağlıklı dostluklar kurulabilir. Bunun sağlanması için ise ağızdan çıkan sözün efendisi olmalı, onu iyi kullanmalıdır. Yerine getirilemeyecek sözü asla söylememelidir. Verilen sözden caymak Türk toplumunda bir utanç vesilesi olarak kabul edilir. Sözünü tutan kişi ise yiğit ve namuslu olarak nitelendirilir. Geleneklerimizde sözünü yerine getirmek Türk'ün değişmez bir vasfı olarak gösterilir.

Adadığı çok, vediği yok. Bazı kimseler adamakla insan bir şey kaybetmeyeceğini bildiğinden, çok söz verir, ancak hiçbirini de yerine getirmez. *MNÖ 155 < AVP-1*

Adam odur ki sözünden/ikrarından dönmeye. Verilen sözü tutmak çok önemlidir; sözünü tutan kimseler güvenilir ve saygın kimselerdir. *MNÖ 131, 132 < Ş 92*

Adam sözünde durmamış da söz adamda durmuş. İnsan verdiği sözü bazen tutamayabilir. Ama saklanması gereken bir sırrı da kimseye söylemez. *TDK-1 s.30*

Adamak kolay, ödemek güçtür. Zor durumda kalan insan, bu durumdan kurtulmak için bazı vaatlerde bulunur, ancak ödemeye gelince, zorluk çeker. *ÖAA 76*

Adamakla mal tükenmez, hak saklasın vermesinden. Sadece lafla yapılan iyilikler, yardımlarla insan bir kayba uğramaz. *ÖAA 77 < AVP-1*

Adamakla pilav pişse deniz kadar da yağ benden. Bir takım vaatlerle istekler gerçekleşse bu konuda herkes eliaçık davranır. *MNÖ 150 < AVP-1*

Ağanın gözü, yiğidin sözü. Ağanın görevi işlerini kontrol altında tutmak, yiğidin ise, sözünden dönmemektir. *ÖAA 109*

Akşam kavil, sabah savul. Önce söz verip; sonrada kaçmak insanoğluna yakışmaz. *MNÖ 345 < AVP-1*

Allah bir, söz bir. Allah'tan korkan insan verdiği sözden dönmez. Çünkü Allah yalancı kimseleri sevmez.

Dil ile düğümlenen dişle çözülmez. İnsanın verdiği sözden dönmesi çok zordur. Bu yüzden yerine getiremeyeceği vaadlerde bulunmamalıdır.

Er gözünden yiğit sözünden belli olur. Bir insanın dürüstlüğü ve mertliği verdiği sözleri yerine getirmesinden belli olur. *RS s. 167*

Er olan sözünde durur. Dürüst ve mert kişiler verdikleri sözden hiçbir zaman vazgeçmezler. *RS s. 169*

Er sözü bir, eyer bağı üç. Dürüst insan verdiği sözü mutlaka yerine getirir. *MNÖ 3259 < AVP-1*

Hayvan yularından, insan ikrarından/sözünden tutulur. Kişi söylediği sözlerin aksine davranışlarda bulunursa bu hemen kendisine hatırlatılır; bu nedenle davranışlan da kısıtlanmış olur. *ÖAA 1386*

Söz ağızdan çıkar. İnsan tutamayacağı vaatlerde bulunmamalıdır. *ÖAA 2297*

Söz bir Allah bir. Tanrı yalancı insanı sevmez. Onun için verilen sözün mutlaka yerine getirilmesi gerekir. *Ş 2212*

Söz imzadan muteberdir. Dürüst, mert kimselerin sözü belgelenmiş bir anlaşmadan daha geçerlidir. *RS s.371*

Söz namustur. Sözünde durmayan insanın dürüst ve namuslu biri olduğuna kimse inanmaz.

Söz verme, verdinse dönme. Kişi tutamayacağı sözü ver-

memelidir. *RS s.372*

Söz vermek kolay, iş onu tutmakta. Verilmiş bir söz, yerine getirilmemişse hiç bir değeri olmaz. *MNÖ 7319 < AVP-1*

Söz vermekle iş bitmez. Birine verilen sözün önemi yoktur, önemli olan o sözü yerine getirmektir. *MNÖ 7320 < AVP-1*

Sözünün eri ol. Verdiği sözü tutan kimselere herkes güvenir ve saygı duyar. *MNÖ 7330 < AVP-1*

Tavuk ada, kaz, kes, oyalama tez kes. İnsan verdiği sözü kısa zamanda yerine getirmelidir.

Tükürdüğünü yalamak, yiğite yakışmaz. Verdiği sözden dönmek dürüst, mert kimselerin yapacağı iş değildir. *RS s. 391*

Türkün sözü, demirin kertiği. Türkler namuslarına düşkün insanlardır. Bu yüzden söz verince bunu mutlaka yerine getirmek geerektiğine inanırlar. *RS s. 392*

Verilen söz geri alınmaz. Kişi iyice düşünmeden, yerine getiremeyeceği sözü vermekten kaçınmalıdır. *RS s.402*

Yiğidin sözü demirin kertiği. Dürüst ve mert insan hiçbir zaman sözünden dönmez. Tıpkı doğruluğu ispatlanmış bir şeyin değişmeyeceği gibi. *Ş 3937*

Zararın neresinden dönülse kârdır. İnsan bir işten beklediği faydayı her zaman elde edemez. Bunu gördüğünde inat yerine mantıklı olmayı seçmek çok önemlidir. *MNÖ 8516*

→ **DÜRÜSTLÜK, PİŞMANLIK**

Arsız güçlü olunca haklı suçlu olur.

SUÇ

Suç, törelere, ahlak kurallarına ve yasalara aykırı ve toplum tarafından kabul edilmeyen bir davranış biçimidir. Suç işleyenler sürekli başarılı olamazlar ve mutlaka cezalarını çekerler. Çünkü suçlu insanların toplumda rahatça hareket etmeleri mümkün değildir. Masum insanlara zarar vermek en büyük kötülüktür. Zarar verici suçun küçüğü, büyüğü olmaz. Hırsızlık ufak şeyleri çalmakla başlar, giderek suçun boyutları büyür. Ayrıca suç işlenerek elde edilen malların, genellikle sahiplerine bir fayda sağlamadığı bilinen bir gerçektir. Geleneksel olarak kurallara uyan Türk toplumu, düzeni bozan her türlü suçu reddetmiş ve suçun caydırıcı cezalarla önlenmesini savunmuştur.

Anamızı rüşvet ile işret ağlatır. Yolsuzluk yapan, kirli işler çeviren kimselerin başına her türlü bela gelir. *MNÖ 574*

Araba yağlanmayınca yürümez. İnsan bir suçu bir iki kez işleyip bundan hoşlanırsa artık o suçu sürekli işlemek ister. *MNÖ 637 < AVP - 1*

Arsız güçlü olunca haklı suçlu olur. Kendisini kollayan çevresi geniş olanlar suç işledikleri zaman ne yapar eder suçu başkasının üzerine yüklerler. *MNÖ 624 < AVP -1*

Ateşle oynama elini yakar, avratla oynama evini yıkar. Kadın kız peşinden koşanların nasıl aile düzenleri bozulursa, tehlikeli, karanlık işlerle uğraşanlar da bir gün kendilerini felaketin ortasında bulurlar.

Atam kabahatı bir kimseye. İşlediği suçu kabul etmek istemeyen kişiler o suçu başkalarına yükleyerek kendilerini temize çıkarmaya çalışırlar. *MTA 5971*

Bostana dadanan eşeğin kuyruğu kulağı olmaz. Sık sık suç işleyen kimselerin sicili temiz olmaz, ömürleri hapse girip çıkmakla geçer. *MNÖ 1748 < AVP -1*

Caminin/Mescidin mumunu yiyen kedinin gözü kör olur. Kendisini yetiştirenlerin, besleyenlerin ve milletin malına göz dikenler er geç hakettikleri cezayı bulurlar. *ÖAA 735 < AVP -1*

Cezasız cürmün sahibi çok olur. İşlenen bir suçun cezası olmaz veya çok az olursa, o suçu işleyenlerin sayısı daha çok artar. *ET 1513*

Çivi çiviyi söker. Oldukça güçlü ve etkili şeylerin üstesinden en az onlar kadar güçlü şeylerle gelinir. *ET 1610*

Değirmenciye hırsızlık ayıp değil başka ayıbını ara. Hak yemeyen, dürüst kimseler belki başka bir şeyle suçlanabilir, ama onlar asla başkalarının malına göz dikmezler. *MNÖ 2414 < AVP-1*

Devletin malı deniz, yemeyen domuz. Bazı kimseler devlet kademesinde bir mevkii sahibi olunca, oradaki imkânları kendi çıkarlarına kullanmaktan kaçınmazlar, böyle davranmazlarsa enayilik ettiklerini sanırlar. *ÖAA 940 < AVP-1*

Disizin hakkından imansız gelir. İkaz edildiği halde aynı suçu işlemeye devam eden kimseleri yola getirmenin çaresi ona, acımasız ve anlayacağı dilden davranmaktır. *ÖAA 964 < Ş 1993*

Domuz domuza düştü, yolumuz düze düştü. Bir yerde imkanlar ve yetkiler çıkarcı kimselerin eline geçmişse herkes kendi başının çaresine bakmalıdır.

Eğrinin iki yakası bir araya gelmez. Hırsızlıkla, kumarbazlıkla, sahtekârlıkla geçinen insanlar hep sıkıntı içinde yaşarlar. *MNÖ 3007 < AVP-1*

Fare çıktığı deliği bilir. Suç işlemeye alışmış kişi cezadan kurtulmak için yakalanmamanın yollarını artık iyice öğrenmiştir. *ÖAA 967 < ET 2667*

Gammaz olmasa tilki pazarda gezer. Suç işleyen kimselerde yakayı ele verme korkusu olmasa işlerini gizli yürütmek yerine herkesin gözü önünde yaparlar. *ÖAA 977 < ET 2652*

Girmediği bir Gerede zindanı kalmış onda da altı ay eğlenmiş. Suç işlemeyi huy edinmiş kişiler ne kadar ceza görürlerse görsünler yine de huylarını değiştirmezler.

Hamsi kurban olur mu? Kanı da var, canı da/ Hamsi niçin kurban olmasın; kanı da var canı da. Herkesin uymak zorunda olduğu kurallara aykırı davranmayan, suç işlemeyen, suçsuz yere cezalandırılmaz. *Ş 1791*

Hanım kırarsa kaza olur, halayık kırarsa suç olur. Evin hanımı veya bir işin yetkilisi hata yaptığı zaman bu fazla önemsenmez. Fakat aynı hatayı hizmetçi yaptığı zaman olay çok büyütülür. *RS s. 206*

Hapise giren ya uslanır ya beslenir. İşlediği suçtan hapis gören kişi ya o suçu bir daha işlemez, ya da tekrar hapse girmeyi göze alır. *RS s. 206*

Harama basan tez düşer. Haram kazançla zenginlik sağla-

maya çalışan kişiler bu amaçlarına ulaşamazlar. *RS s. 206*

Harama el uzatma. İnsan geçimini uygunsuz işlerden değil, yasal yollardan ve emeğinin karşılığıyla sağlamalıdır. *RS s. 206*

Harama uçkur çözme. İnsan hakkı olmayan şeylere yasa dışı yollardan sahip olmaya çalışmamalı. *RS s. 206*

Haramdan gelen harama gider. Haksız kazanılmış şeyler çabuk kaybedilir. *RS s. 206*

Haramın temeli olmaz. Hakkı olmayan bir şeyi çalarak veya buna benzer bir yoldan elde etmenin hoş görülür bir tarafı olmaz.

Haramzadeden hayır bekleme. Yasak ve uygunsuz yollarla geçimini sağlayan kişilerden kimseye hayır gelmez. *RS s. 206*

Hem suçlu hem güçlü. Bazı kimseler suçu işledikleri halde utanmadan, sıkılmadan kendilerini haklı göstermek için her yolu denerler. *ET 3741*

Her kabahatin sonu nedamettir. İşlenen her suçun sonu pişmanlıktır. *RS s. 216*

Herkes kabahatini bilir. Suç işleyen kişi yaptığı şeyin suç olduğunu mutlaka bilir. *MNÖ 4401 < AVP-1*

Hırsız anahtar istemez. Hırsızlık yaparak geçimini sağlayan kişiler için ne kadar önlem alınsa da onlar yine bir yolunu bulup çalmaya devam ederler. *ET 1796*

Hırsız evden olursa dana bacadan çıkar. Çalınan bir şeyi içimizden biri çalmışsa onu zorlanmadan rahatlıkla götürebilir. *MNÖ 4466 < AVP-1*

Hırsız evden olursa, bulunması müşkül olur. Bir evde veya bir işyerinde orda bulunanlardan biri hırsızlık etmişse yakalanması çok güçtür. Çünkü onlar evin ve iş yerinin bütün inceliklerini bilirler. *Ş 1797*

Hırsız evlat baba ocağına incir diker. hırsızlık yapan kişi ailesinin de adını kötüye çokarır. *RS s. 226*

Hırsız güçlü olunca mal sahibi suçlu olur. Suç işleyen kişinin çevresi geniş olur suçu ispatlanamazsa o kişiyi kimse cezalandıramaz. Aksine o haklı çıkar onu suçlayanlar haksız çıkar. *RS s. 226*

Hırsız hırsıza yoldaştır. Hırsız insanlar kendileriyle aynı işi yapan kimselerle iyi geçinirler, yeri geldiğinde birlikte hırsızlık yaparlar *ET 1798*

Hırsız it korkak olur. Hırsızlıkla geçinen kimse aynı zamanda ürkek olmayı da öğrenir. Bu yüzden kavgaya dövüşe pek yanaşmaz. *MNÖ 4468 < AVP-1*

Hırsız kedinin boynu kalın olur. Hırsızlıkla geçimini sağlayan kişiler hiç yokluk çekmezler. Çünkü onlar ihtiyaçları olsa da olmasa da hırsızlık yapmaya devam ederler. *RS s. 226*

Hırsız mal kıymetini bilmez. Hırsız kişiler mallarına fazla önem vermezler. Çünkü onlar çalışarak değil çalarak ve hiçbir masrafa girmeden mal sahibi olurlar. *RS s. 227*

Hırsız onmaz, yatağı onar. Hırsızlık yapan kimseler bu yolla büyük bir varlığa kavuşup ömür boyu rahat yaşayamazlar. Çünkü er geç yakayı ele verirler ve yine eski yoksul günlerine dönerler. *RS s. 227*

Hırsız onsa fare onardı. Hırsızlıkla varlıklı ve rahat bir yaşam sağlanamaz. Böyle olsaydı herkes çalışmak yerine hırsızlığı tercih ederdi. *RS s. 227*

Hırsıza beyler de borçlu. Hırsızdan en çok zarar görenler zenginler ve çok malı olanlardır. *OAA 1466 < AVP-1*

Hırsıza ip, mücrime zindan gerek. İşlediği suç yüzünden hapis yatmış kişi tekrar suç işlemeye cesaret edemez. Hırsızlıkla geçinen kişiyi ise bu huyundan hiçbir şey vazgeçiremez. *Ş 1800 < AVP-1*

Hırsıza kapı baca olmaz. Sürekli hırsızlık yapan kişiler istedikleri yere kolayca girip istediklerini çalabilirler. *RS s. 226*

Hırsıza kilit kapı, baca olmaz. Kilit hırsızın çalmasını güçleştirir ama engellemez. *OAA 1467 < Ş 1801*

Hırsıza namaz niçin kılarsın demişler, "Namaz borcum kılarım, hırsızlık kârım yaparım" demiş. Hırsızlığı huy edinmiş kişiler çok iyi bir mevkiye sahip olsalar bile yine de hırsızlığı elden bırakmazlar. *RS s. 226*

Hırsıza "Ne yapıyorsun" demişler,"Söz çalıyorum" demiş, "Sesi çıkmıyor" demişler, "Yarın çıkar" demiş. Hırsızlık alışkanlığı olan kişiler çaldıkları şeye ihtiyacı olsun olmasın yine de çalmaktan geri kalmazlar. *RS s. 226*

Hırsıza yataklık eden de hırsızdır. Hırsızlık eden kişiye yardım eden onu koruyan ve saklayan kişiler de en az hırsız kadar suçludur. *RS s. 226*

Hırsızda yürek olmaz. Hırsız işini yaparken sessiz olmaya, görünmemeye büyük özen gösterir. Ve böylece de zamanla daha korkak bir insan olur. *RS s. 226*

Hırsızı evine kadar kovalamazlar. Hırsız işini yapaken yakalanırsa suçunu inkâr edemez. Aksi halde kaçmaya fırsat bulursa onu ele geçirmek çok zor olur. *TDK-2 s. 56*

Hırsızı kâriyla hesap ederler. Hırsıza çaldığı şeyin değerine göre ceza verirler. *RS s. 226*

Hırsızı sevmek, kötülüğe meydan vermektir. Hırsızlık huyu olan kişilere tepki göstermek yerine yumuşak davranılırsa bundan cesaret alırlar ve daha çok suç işlerler. *RS s. 226*

Hırsızın azgınlığı subaşının ihmalindendir. Bir yerde hırsızlık olaylan çok oluyorsa bunun sebebi, oradaki güvenlik güçlerinin görevlerini yapamamasıdır. *Ş 1799*

Hırsızın balı yenmez. Hırsızlık ederek yaşamını sürdüren kişileri kimse kendine örnek almaz. *TDK-1 s. 138*

Hırsızlık bir ekmekten, kahpelik bir öpmekten. Küçük bir şeyi elde etmek için çalmak yolunu seçen, buna alışır ve sürdürür. Aynı şekilde cahillik edip denemek için yabancı biriyle gezen veya öpüşen kız da buna alışır ve kısa zamanda kötü yola düşer. *ÖAA 1470 < AVP-1*

Hırsızlık bir yumurtadan başlar. 1.Hırsızlığın büyüğü küçüğü yoktur, ikiside suçtur. 2.Hırsız, hırsızlığa ufak tefek şeyler çalarak başlar, sonra büyütür. *MNÖ 4478 < AVP-1*

Hırsızlık ektmekten kahpelik öpülmekten başlar. İnsan iradesine hakim olamaz bir iki kez hırsızlık etmeye kalkışırsa daha sonra bunu huy edinir ve sürdürür. Kadın da bir kereden bir şey olmaz deyip evlilik dışı yolu denerse bir daha o yoldan dönemez. *MNÖ 4479 < AVP-1*

Hırsızlıkla kahpelik al gömlek gibidir, saklanmaz; ya yeninden çıkar, ya yakasından. Hırsızlık yapan ve kahpelik eden kimseler ne kadar toplumdan saklanmaya çalışsalar da bir gün kendi kendilerini ele verirler. *RS s. 226*

Hırsızlıkla kahpelik saman çöpünün arkasındadır. Hırsızlık ve kahpelik uzun süre saklı kalacak türden bir suç değildir. *RS s. 27*

İti ite salarlar. Suç işleyen kişileri yola getirmek için onlara katı cezalar uygulamak gerekir. *MNÖ 4913 < AVP-1*

İtin ne kârını ne de zararını sorarlar. Suç işleyen kişi mutlaka hak ettiği cezayı görmelidir. Çünkü işlenen suç bağışlanırsa suçlu sayısı daha çok artar. *TDK-1 s. 146*

İtten çok çarık alıp giden olmaz, ama yine ayağı yalındır. Hırsızlıkla geçimini sağlayan kişiler o kadar şey çalarlar, yine de sıkıntı içinde yaşarlar. *MTA 1833*

İtten çok pabuç aşıran olmaz, yine yalınayak gezer. Hırsızlık yapan kimseler o kadar çalarlar ederler, gene de sefalet içinden yaşarlar. *MNÖ 4925 < AVP-1*

Kabahat de gizli, ibadet de. İbadet eden ibadetini gösteriş için herkesin gözü önünde yapmaz. Aynı şekilde suç işleyen de suçunu gizli ve kimseye görünmeden işler.

Kabahat ipliği eğiren değil, iğ ile çıkrıkta. Bir insan sürekli suç işliyorsa, ondan çok onu öyle yetiştirenler suçludur. *MNÖ 4960 < AVP-1*

Kabahat koca öküzdedir. İşlenen bir suçun suçlusu bulunamadığı zaman herkes birbirinden şüphe etmeye başlar. *RS s. 255*

Kabahat /Suç samur kürk olsa kimse sırtına/ üstüne almaz. Suçu üstüne almak demek,karşılığında ceza görmek, aşağılanmak ve küçük düşmek demektir. Bu yüzden kimse durup dururken suçu üstüne almaz. *ÖAA 1629 < ET 2804*

Kabahati gelin etmişler de, kimse güver girmemiş. Suçlu durumunda kalmak bir insan için çok aşağılayıcı bir şeydir. Bu yüzden karşılığında iyi bir şey teklif edilse bile kimse işlemediği bir suçu kabul etmek istemez. *RS s. 255*

Kabahatin büyüğü, küçüğün. Herhangi bir kabahatin soruşturması yapılırken büyükler pek yalan söylemediği için genelde

onlar haklı görülür. Böylece suç küçüklerin üstüne kalır. *MNÖ 4963 < AVP-1*

Kabahatin sahibi çıkmaz. Suç, küçük düşürücü, aşağılayıcı ve ceza gerektiren bir unsur olduğu için, işlemiş olsa dahi kimse suçunu kabul etmez. *MNÖ 4964 < AVP-1*

Kalpazan ya zindanda, ya cellat önünde can verir. Sahtekârlıkla, yolsuzlukla çıkar sağlamaya çalışanlar yakayı çabuk ele verirler. Bu yüzden böyle kimselerin sonu iyi olmaz. *RS s. 260*

Karga sabun çalsa da yüzü kara, çalmasa da. Yaptığı kötü işlerle tanınan kişi kendini ne kadar iyi göstermeye çalışsa da toplumun gözünde o yine kötü bir kişidir. *RS s. 264*

Kedi, yavrusunu yerken sıcana benzetir. Bir tanıdığına, bir yakınına kendi çıkarı için suçsuz yere bir kötülük yapmayı planlayan kişiler kendilerini haklı çıkarmak için onların suçlu olduklarını, bu cezayı hakettiklerini düşünürler. *ET 3207*

Kedinin gideceği samanlığa kadar. Toplum kurallarına aykırı bir suç işleyen kişi ne kadar gizlenirse gizlensin, sürekli gittiği bir yer muhakkak vardır. Sonunda orada yakayı ele verir. *OAA 1753 < Ş 3023*

Kedisi farelerle hoş geçinen bakkalın dükkanından hayır gelmez. Suç işleyen kişilere yataklık eden kimselerden topluma hiçbir yarar gelmez. *RS s. 274*

Kırkından sonra azanı teneşir paklar/azana çare bulunmaz. Yaşlandıktan sonra ahlâksızlığa başlayan kimseler laftan anlamazlar, ölünceye kadar bu alışkanlıklarını devam ettirirler. *ÖAA 1793 < ET 2870*

Kilit dost içindir, düşman için değil. Kilit aslında hırsızın iyiliği için çalışır, çünkü kilitli olduğu için açılmayan yer hırsızı o suçu işlemekten ve ceza yemekten kurtarmış olur. *ET 3124*

Kimse kabahatı üzerine almaz. Kimse suçlu durumda kalıp toplumun gözünde küçük düşmek istemez. *RS s. 288*

Komşu boncuğunu çalan gece takınır. Hırsız çaldığı malı sahibinin bulunduğu yerlerde ve güpegündüz kullanamaz. *ÖAA 1844 < AVP-1*

Kul azmayınca belasını bulmaz. Aç gözlü insanlar çok hırslı olur, bu yüzden sık sık suç işler, başlarını derde sokarlar. *ET 2975*

Kurdu kurt ile avlamalıdır. Saldırgan, güçlü ve kurnaz kişiye onun ayarında bir rakip bularak karşı koyulmalıdır. *Ş 2959*

Kurt dumanlı havayı sever. Çıkarcı, saldırgan kötü niyetli kimseler planlarını uygulamak için kimsenin farkına varmayacağı karga şalık anını seçerler. *ÖAA 1927 < Ş 2944*

Kurunun arasında/yanında yaş da yanar/yaşın yanında kuru da yanar. Hatalı davranışta bulunanlar cezalandırılacağı zaman bazen yanlarında bulunan suçsuz insanlar da zarar görür. *ÖAA 1938 < Ş 2965*

Kusur ettiğini düşünmez de takdire bahane bulur. Bazı yüzsüz, görgüsüz kimseler bir hata yaptıkları zaman buna aldırış etmedikleri gibi bir de yaptıkları davranışın doğru olduğunu savunurlar. *MNÖ 6011 < AVP-1*

Kuşu kuşla avlarlar. Bir suçluyu ele geçirmek için o insanla dostluk eden kimseleri kullanırlar. *Ş 2974*

Minareyi çalan kılıfını hazırlar. Bir suç işlemeyi kafasına koyan kişi yakalanma ihtimalinekarşı bütün tedbirlerini alır, kendisini suçsuz gösterecek gerekçeler hazırlar. *ÖAA 2014 < Ş 3457*

Mirî malı balık kılçığıdır, yutulmaz/balık kılçığı gibi boğaza kalır. Toplumun ortak malı olan şeyleri kimse çalamaz, çalsa da kullanamaz. Kullanmaya kalktığı anda yakayı çabuk ele vrir. *ÖAA 2018 < Ş 3461*

Ölen kabahatli. Toplum bir insanı cezalandırmışsa o insan mutlaka bir suçişlemiştir. *MTA 6495*

Özürü kabahatinden büyük. Bazı insanlar işledikleri suçtan pişmanlık duyduklan zaman kendilerini bağışlattırmak için yine yasal olmayan yollara baş vururlar. *RS s. 345*

Rüşvet kapıdan girince, hak bacadan çıkar. Rüşvetle, yolsuzlukla işlerin yürüdüğü bir yerde hak aranmaz. *RS s. 352*

Rüşvet kapıyı vurmadan içeri girer. Bir kuruluşta normal yoldan halledilemeyen bir işin en kolay yolu rüşvet vermektir. Her ne kadar rüşvet yasaksa da, rüşvet verenler ve alanlar her zaman bulunur.

Sıçan/Fare çıktığı deliği bilir. Sık sık suç işleyen kişilerin her zaman gittiği, rahatça gizlenebileceği bir yer vardır. Arandığında da orada kolayca bulunur. *OAA 2264 < ET 2314*

Su testisi su yolunda kırılır. Bir insan ne işle uğraşıyorsa başına gelebilecek herşey hatta ölümü bile o iş yüzünden olur. *ÖAA 2318 < AVP-1*

Suçu gelin etmişler, kimse güvey girmemiş. İşlenen bir suç karşılığında ceza bile olmasa insanı küçük duruma düşüreceği için kimse suça sahip çıkmak istemez. *ÖAA 2315 < AVP-1*

Suçu gayrıya atmak Havva anamızdan kalmış. Çoğu insan suç işlediği zaman kendilerini temize çıkartmak için çareyi, suçu başkasının üzerine atmakta bulurlar. İnsanın bu özelliği yaratıldığından beri süre gelmiştir. *MNÖ 7393 < AVP-1*

Suçu kimse üstüne almaz. Bazı insanlar işledikleri suçtan pişmanlık duyduklan zaman kendilerini bağışlattırmak için yine yasal olmayan yollara baş vururlar. *MNÖ 7391 < AVP-1*

Tanyeri ağarınca hırsızın gözü kararır. Hırsızlık, soygunculuk gibi işlerde uğraşan kimseler rahatça hareket edebileceği ortam bulamadıkları zaman paniğe kapılırlar. *ÖAA 2361*

Suçun sahibi olmaz. Suçlu kimselere toplumda hor gözle bakıldığı için kimse üzerine suç almak istemez. *MNÖ 7392 < AVP-1*

Tutulmayan uğru beyden doğru/Tutulmayan hırsız beyden büyüktür. Suçlu olduğu kanıtlanamayan hırsız serbest dolaşır ve bundan da çok memnunluk duyar. *ÖAA 2432 < Ş 2474*

Uğru herkesi uğru bilir. Başkalarının malına göz diken kimseler başkalarını da kendileri gibi sanarlar. *MNÖ 7797 < AVP-1*

Usta hırsıza kapı, baca olmaz. Uzun süre hırsızlık yapmış ve geçimini bu yoldan sağlayan kişilerin açamayacağı kapı, soyamayacağı yer zor bulunur. *TDK-1 s. 197*

Üzüm hırsızı güzün belli olur. Hırsızlıkla geçinen kimseler hırsızlık yapacağı yerde çalmak istediği şeyin bol olduğu zamanı bekler. *MNÖ 7904 < AVP-1*

Yağ yiyen köpek tüyünden belli olur bellidir. Fazla geliri olmayan kişi bolluk ve lüks içinde yaşıyorsa ondan şüphelenmek gerekir. *ÖAA 2504 < ET 3826*

Yıl uğursuzun. Ortam yüzsüzlerin, yolsuzluk yapanların sahtekarların rahat yaşadığı bir hal almıştır. *ÖAA 2582 < AVP-1*

Yılanın sevmediği ot, deliğinin ağzında biter. Kalleş, kötü niyetli kişiler karşılarında sık sık hoşlanmadıkları şeyler bulurlar. *ÖAA 2577 < AVP-1*

Yumurtayı çalan öküzü de çalar. Önce ufak tefek şeyler çalan kimse daha sonra işleri büyütür azılı bir hırsız haline gelir.

Zina binayı yıkar. Evlilikte eşlerden birinin evlilik dışı yollara baş vurması evliliği tehlikeye sokar. *RS s. 432*

→ BOZMA, BOYUN EĞME

Dilini tutan başını kurtarır.

SUSKUNLUK

Suskunluk, susma, sessizlik, söz ektmeme, bir şey söylememe anlamlarındadır. Yerine göre konuşmak, yerine göre susmak bir sanattır. Konuşan kişi konuşmasını, dinleyen dinlemesini bilmelidir. Konuşmasını bilmeye, ya da yerli yersiz biçimde konuşan kimse çok zaman başına iş açtığı gibi toplum içinde de sevilip sayılmaz. Atalarımız, konuşmasını bilmeyen ya da gelişigüzel konuşan kimselerin sükut etmesi yani söylenenleri dinlemesi gerektiğini belirterek susmaya ayrı bir değer vermişlerdir.

Ağır otur ki "bey/ağa, molla" desinler. Ağırbaşlı, sessiz, terbiyeli ol ki, herkes sana saygı duysun. *OAA 119 < ET 169*

Ağzındaki dilini hapseyle. Dil insanın söylememesi gereken şeyleri söylediği için insanın başını derde sokar.

"Bilmem" demek çok türlü kaza savar. Kişi gerektiğinde susarak, hem kendini, hem de başkalarını korur. *VI 72*

Bilmiyorum demek insanı dertten çok korur. İnsan başını derde sokabilecek konularda susmak konuşmaktan daha emniyetlidir.

Dil kesik, baş selamet. Dilini tutan insan emniyettedir.

Dilini tutan başını kurtarır. Susmayı tercih eden kişi kendine zarar getirmez. *Ş 1991*

Dilini tutanın başı dinç olur. Gerektiğinde susmasını bilen insan bir çok sıkıntılardan kendini korumuş olur.

Dilsiz olmak çok söylemekten yeğdir. Dilini tutmak gereksiz gevezelikten çok daha değerlidir.

Kemal ehli kemali sükut ile bulmuştur. Olgun ve itibarlı bir kişi olmak için gereksiz yere konuşmamayı iyi bilmek gerekir. *MNÖ 5363 < AVP-1*

Kesilen baş söylemez. Ölüler sırlarını birlikte götürürler.

Selamet-i insan, hıfz-ı lisan iledir. Huzurlu ve sakin bir yaşam sürmek isteyen, çenesine hakim olmayı bilmelidir. *ET 2173*

Söz gümüşse sükut altındır. Konuşup bir şeyler anlatmak güzeldir, fakat gerektiğinde susmak kişi için daha değerlidir. *ÖAA 2300 < AVP-1*

Söz ne kadar ucuz ise iş o kadar pahalıdır. Konuşmak insanı fazla yormaz. Ama bir işi yapmak için malzeme ve emek sarfetmek gerekir. *MNÖ 7316 < AVP-1*

Söylemek gümüş ise, söylememek altındır. Konuşmak güzeldir fakat, çok konuşan da pek sevilmez. Konuşmayıp dinlemek hepsinden daha iyidir. *MNO 7197 < AVP-1*

Söylemekten dinlemek yeğdir. Bazen bilmeden, düşünmeden konuşmak insanı zor durumda bırakabilir. Bu yüzden az ve öz konuşmak daha yararlıdır. *MNÖ 7298 < AVP-1*

Söylemekten söylememek yeğdir. Çok konuşmak insana bir şey kazandırmaz. Bu yüzden çok konuşmaktansa dinlemek ve gerektiğinde konuşmak daha iyidir. *Ş 2216*

Söyleyeni söylemeyen yener. Bazen gereksiz bir konuşma insanın bir kusurunu ortaya çıkarabilir. Fazla konuşmayan kişi ise karşısındakine açık vermediği için kendini zor durumda bırakmaz.

Söz gümüşse sükut altındır. Konuşup bir şeler anlatmak, fakat gerektiğinde susmak kişi için daha değerlidir. *ÖAA 2300 < AVP-1*

Sükut selamettir. Konuşmanın tehlikeli olacağı bazı durumlarda suskunluk insanı dertten kurtarır.

Sükut etme gibi alemde nadana cevap olmaz. Bilgisiz ve beceriksiz kimseler her konuda sessiz ve uzak kalmayı tercih ederler.

Sükut ikrardan gelir/sayılır. Suçlu sanılan kişi başkalarının sorularına cevap vermiyorsa, suçlu sayılır. *ÖAA 2324*

→ KONUŞMA, BARIŞ

İnsan olduğu yeri şereflendirir.

ŞEREF

Şeref, onur, haysiyet, izzeti nefis, insanın kendine karşı duyduğu öz saygı; başkalarının gösterdiği saygının dayandığı kişisel değer; gözüpeklik ve yetenekle kazanılmış iyi şöhret anlamlarındadır. Onur sahibi insanın davranışı asildir ve saygı telkin eder. Şeref ve namus duyguları en önde gelen erdemlerimizdendir. Dünyanın maddi serveti, kaybedilmiş bir itibarı yerine getiremez. O yönden ar ve namusunu yitirmek yerine Türk insanı onurlu bir şekilde ölmeyi tercih eder.

Deve kadar büyümüşsün, kulağı kadar haysiyetin yok. Bazı insanlar yaşlan ilerlemesine rağmen, çevrelerinde bir türlü saygınlık kazanamazlar. *MNÖ 2542*

Dünyada her şey bulunur, amma namus bulunmaz. Şeref, haysiyet ve saygınlık para ile elde edilemeyen bir erdemdir. *RS s. 148*

El beğenmezse yel/yer beğensin. İnsan toplumun kabul et-

ti ahlak değerlerine göre davranmıyorsa, yaşamasa daha iyi olur.

Fazilet kendini gösterir. Erdem sahibi insanlar davranışları ile üstün niteliklerini belli ederler. *RS s. 180*

Her şey para ile, namus ar ile alınır. Şeref yalnızca dürüstlük ile elde edilebilir.

Irz düşmanı cezasız kalmaz. Başkalarının namusuna dil uzatanlar er geç cezalarını bulurlar. *RS s. 230*

Irz insanın kanı pahasıdır. İnsan onurunu korumak için canını verebilir. *ÖAA 1182 < ET 2615*

İnsan namusu için yaşar. Onur sahibi insan itibarsız yaşayamaz. *RS s. 242*

İnsan olduğu yeri şereflendirir. Dürüst, prensip sahibi insan bulunduğu mevkiinin hakkını verirse, o mevkiide kendisi ile birlikte saygınlık kazanmış olur. *MNÖ 4780 < AVP-1*

İnsanın izzeti de elindedir, zilleti de. Kişi davranışları ile çevresindekilerin saygısını kazanır veya kaybeder. *MNÖ 4802*

Kazan karası gider, namus karası gitmez. Hiç bir leke insanın namusuna sürülen leke kadar kalıcı ve etkili olmaz. *RS s. 271*

Kişi kendi izzetini kendi artırır. İnsan, örnek davranışları ile *Ş 3108*

Malımız yok ise ırzımız var olsun. İnsana hayatta maddi varlıktan çok şeref ve itibar gereklidir. *Ş 3403*

Malınız olmasın da ırzınız olsun. İnsan mal varlığından çok itibar peşinde koşmalıdır. *ET 3495*

Namus insanın kanı pahasıdır. İnsanın namusuna sürülen leke ancak ölüm ile silinebilir.

Namusa paha biçilmez. İnsan dünyada her şeye rağmen şerefini korumalıdır. Çünkü bir insan için ondan değerli hiç bir şey olmaz. *RS s. 326*

Namussuz yaşamaktansa namuslu ölmek yeğdir. Dürüst insan namusunu kaybetmektense ölümü tercih eder.

Namussuzdan ırzını satın almalı. Şerefsiz bir insan ile tartışmaktansa sessiz kalıp terbiyesini muhafaza etmek daha iyidir.

→ DÜRÜSTLÜK

Şeytan azapta gerek.

ŞEYTAN

Şeytan, iblis ifrit; kötü ruhların en güçlüsü; melek iken Adem Peygamber'e secde etmediği için cennetten kovulduğuna ve o zamandan ber insanları kötü yollara çekmeye çalıştığına inanılan kötü ruh. Şeytan nefiste saklıdır. Onun için nefsin emirlerine uymamak gerekir. Şeytan paranın olduğu yerlerde dolaşır. Allah'a yakın olabilmek için şeytandan uzak durmak gerekir. Onunla iş birliği edenin sonu iyi olmaz. Atalarımız şeytanın tuzaklarına karşı insanları uyarmışlardır.

Bildiğin şeytan, bilmediğin insandan yeğdir. Kötülük gelebilecek kimseyi tanırsak gerekli tedbirleri alıp ondan kurtulabiliriz. Ama huyunu bilmediğimiz birinin ne yapacağı belli olmadığı için böyleleri daha tehlikelidir. *RS s. 84*

Cin, çarpacak adam bulamayınca, birbirini çarparmış. Kurnaz, sahtekâr kimseler dolandıracak adam bulamadıklarında birbirlerini dolandırmaya alışırlar. *RS s. 106*

Cini toplamak kolay, dağıtmak zordur. İnsan isterse aklına kötü fikirleri kolayca sokabilir, fakat daha sonra bu fikirlerden kurtulmak o kadar kolay olmaz. *RS s. 106*

Dünyada şeytan olmasa kurt koyunla otlar. Dünyada insanı suça teşvik edecek şeyler bulunmasaydı insanlar arasında anlaşmazlık ve düşmanlık gibi şeyler olmazdı. *MTA 1658*

Helal malın şeytan yarısını alır, haram malı, sahibiyle beraber götürür. Dürüstçe ve alın teriyle kazanılmış mal kolay kolay zarara uğramaz. Suç işleyerek ve haksız yoldan kazanılmış malın ömrü az olduğu gibi sahibini de tehlikeye sokar. *RS s. 211*

Her üzüm tanesinde bir şeytan vardır. İçki insana her türlü kötülüğü yaptırabilir. Üzüm de içki yapımında kullanıldığı için dolayısıyla insanın kötü yola düşmesinde pay sahibi olmuş oluyor.

İlim şeytanda da var. Kötü huylu, sahtekâr kimseler de bilgi, kültür sahibi olabilirler. Fakat bunu doğru yolda kullanmazlar. *RS s. 235 < AVP-1*

Nefsine uyan şeytana uyar. Şeytan insanı güzel şeyler göstererek kandırır, iradesine hakim olamayan şeytana çabuk aldanır. *MNÖ 6503 < AVP-1*

Şeytan adamı bulamazsa, karısını aldatır. Şeytan kötülük etmek istediği insanı kandıramazsa ailesinden birini kandırmak yoluyla amacına ulaşır.

Şeytan adamı kandırır/adamın düşünü azdırır ama suyunu ısıtıvermez. Şeytan insanı kötü yola sürüklemek için ortamı hazırlar, sonra kaybolur gider. *MNÖ 7440 < AVP-1*

Şeytan azapta gerek. Kötü huylu, sahtekâr kimseler cezasız kalmamalı. *Ş 2251*

Şeytan başka, cin başka. Şeytan insanı kötü yola saptıran bir nesne olarak bilinir. Cinlik ise daha çok, kurnazlık eden kimseleri anlatır. *MNÖ 7442 < AVP-1*

Şeytan bile, söylendiği kadar siyah değildir. İnsanlara daima kötü yolu gösterdiği için şeytana halk arasında kara şeytan adı takılmıştır. Ama insan isterse iradesine hakim olup şeytanı etkisiz hale getirebilir. *RS s. 377*

Şeytan ile ortak eken/olan buğdayın samanını alır. Kötü niyetli kimselerle ortak iş yapan o işten yararlı bir kazanç sağlayamaz. *ET 2249*

Şeytan ile yemek yiyenin kaşığı uzun olmalı. Kurnaz, sahtekâr kimselerle iş yapanlar gözlerini açık tutmalı.

Şeytan oğlancıklarını okşamış "Birbirinden kutsuzcuklarım" demiş. Kötü niyetli d düzenbaz kimseler çocuklarını da kendisi gibi olması için teşvik eder. *MNÖ 7448 < AVP-1*

Şeytan paranın bulunduğu yerdedir. Eğer bir işte çıkar söz konusu ise şeytan insanı kandırmak için orada hazır bulunur.

Şeytana "Kül yer misin?" demişler, "Yağlısı varsa" demiş. Kurnaz, sahtekâr kimseler çıkarı olmayan işlere yanaşmazlar. *MNÖ 7477 < AVP-1*

Şeytana uyan şeytan, insana uyan insan olur. Kötü huylu, sahtekâr kimselerle arkadaşlık eden, kimse onlar gibi olur. Dürüst, iyi huylu kimselerle arkadaşlık eden ise dürüstlüğü ve doğruluğu öğrenir. *RS s. 377*

Şeytana uyup yolundan kalma, her yüze güleni dost olur sanma. Kurnaz, sahtekâr kişiler kandıracakları kimseye önce dostça yaklaşırlar. Bu yüzden her yüzümüze gülen kişiye güvenip aldanmamalıyız. *RS s. 377 < HZ*

Şeytandan uzak olan Allah'a yakın olur. Her türlü çıkar karşısında iradesine sahip olup dürüst davranan insanın Allah her zaman yanında olur.

Şeytanın dostluğu darağacına kadardır. Kötü arkadaş insanı kötü yola sürükler, sonra ortadan kaybolur. *ÖAA 2344 < ET 2253*

Şeytanın işine gelirse Kur'an'dan bahseder. Sahtekâr, düzenbaz kimseler eğer çıkarlarına uygun gelirse etrafındakileri kandırmak için dindar ve dürüst görünmekten kaçınmazlar.

Şeytanla ceviz oynanmaz. Kumaz, açık göz, sahtekâr kişilerle ortak iş yapılmaz. *TDK-1 s. 191*

Şeytanla çelik çomak oynanmaz. Kumaz, sahtekâr kimselerle fazla içli dışlı olmaya gelmez. Çünkü böyle kimseler en yakın dostlarına bile kötülük etmekten çekinmezler.

Şeytanla kabak ekenin kabak başına patlar. Kötü niyetli kimselerle tehlikeli gelebilecek bir işe kalkışan yalnız kendisi zarar görür. *OAA 2345 ET 2254*

Şeytanla ortak buğday eken samanını alır. Hileâkl, dolandırıcı kimselerle ortak iş yapan o işten kazanç elde edemez. Çünkü bu gibi kimseler ne yapar eder en büyük hisseyi kendileri alır, geriye de birşey bırakmaz. *OAA 1856*

Tecrübeli şeytan tecrübesiz melekten yeğdir. Tehlikeli bir işe girişildiği zaman insan yanındakinin dürüst ama acemi olmasını değil, kumaz olmasını ister.

Yalnızların arkadaşı şeytan olur. Bir insana kimse yakınlık göstermez, yalnız bırakılırsa o insan şeytana alet olup kötü işlerle uğraşabilir. *MNO 8094 < AVP-1*

→ AYARTMA, DİN, ALLAH, ARKADAŞ

Allah insana çıkınlar talihi versın.

TALİH

Talih, rastlantıları idare ettiğine ve böylelikle insanlara iyi veya kötü durumlar hazırladığına inanılan doğaüstü güçtür. İnanışa göre kimi insanların talihi açık, kimilerinin ise kapalı olur. Talihi, bahtı açık olan insanlar istediklerine zahmetsizce ulaşabilir, işleri rast gider, bereketli olur. Kimi insanların da yoluna çoğunlukla aksilikler çıkar, işlerini zorlaştırır. Arzularına ulaşmak zahmetli ve yorucu olur, umulmadık tersliklerle karşılaşırlar ve şanssızlıklar birbirini izler. İnsan kötü talihini çok çalışarak, azim ve gayretle telafi edebilir. Bazen çabalar da onun üstesinde gelemez. O da bir talih işidir. Bu noktada Yaratana boyun eğmek gerekir. Türk toplumunda Tanrı dileğine boyun eğmek gelenektir. Felek kavramı Tanrı'nın insanlar için belirlediği kader anlamındadır. Allah adaleti, bizim anladığımız adaletten farklı, sırlarla doludur. Bu nedenle kime ne vereceğini ancak O bilir. Biz gayret gösteririz, o takdir ve tayin eder.

Ağustosta suya girse balta kesmez buz olur. Bazı insanlar o kadar şanssızdırlar ki, olmadık zamanda olmadık talihsizliklerle karşılaşırlar. *Ş 191*

Aleme/Herkese talih, bize kör Salih mi? Bazen insan o kadar şanssız olur ki; herkesin kolaca kazanabildiği şeylerden bile yararlanma fırsatı bulamazlar.

Alet işler el öğünür, baht işler kul öğünür. İnsanların birçok başarısında şansın payı büyüktür. *TDK-2 s. 22*

Atın bahtsızı arabacıya düşer. Şansı olmayanın karşısına hep zor işler çıkar. *RS s. 58*

Allah insana çirkinler talihi versin Güzellikten yana şansı olmayan pekçok kimse başka şeylerde çok şanslı olurlar.

Allah insanın ömründen kesip bahtına katsın. Şanssız insanın hiçbir şeyde yüzü gülmez. Bu yüzden Allah'tan uzun ömür istemek yerine şans açıklığı istemek daha iyidir. *MNO 429*

Allah'ın hakkı üçtür. Bir fırsat insanın ayağına en fazla üç kez gelir. Kişi bunların hiç birinden faydalanamazsa artık başka fırsat beklememelidir.

Altın tutsa toprak olur. Bazı insanlar o kadar şanssızdır ki hangi işe el atsalar iyi bir sonuç elde edemezler.

Altına yapışsa elinde bakır kesilir. Şanssız insan eline çok iyi bir imkân geçse bile bundan yararlanamaz.

Ana kızına taht kurmuş, baht kuramamış (kurmamış) Ana baba çocuğunu çok iyi şartlarda yetiştirebilir ama şansını evlenip gittiği yerde bulur. *OAA 288*

Anası (onu) kadir gecesi doğurmuş. Şanslı insanlar için söylenir.

Aşık daima bey oturmaz. İşleri sürekli iyi giden kimse bu hep böyle gidecek diye şansına fazla güvenmemelidir. *OAA 360*

At koşar ikbal geçer. Bazen kazanmak için güce değil şansa ihtiyaç vardır. *MNO 848 < AVP-1*

Atın bahtsızı arabaya düşer. Şansı olmayan kişi herşeyin en kötüsünden yararlanır. *OAA 398 < AVP-1*

Baht/Akıl olmayınca başta, ne kuruda biter, ne yaşta. İnsanın şansı yoksa yaptığı iş ne olursa olsun iyi bir sonuç elde edemez. *OAA 491 < Ş 1039*

Bahtı kara olanlar uyurken gülerler. Şanssız kişiler kolay kolay gülemezler. *RS s. 72*

Bahtım olsaydı anamdan kız doğardım. Çoğu erkek ellerine geçen bir fırsattan yararlanamayınca, bunu kötü talihine yorumlamak için böyle söylerler. *ET 1042*

Bahtına güvenme, cehtine güven. İnsan, hiçbir işini şansa bırakmamalı, her şeyden önce aklını ve yeteneğini kullanmalıdır.

Bahtsızın bağına yağmur, ya taş yağar ya dolu. Şansı olmayan kişinin işi çoğu zaman ters gider. Şanssız kişi işlerinde aradığını bulamaz. *OAA 415*

Balı, parmağı uzun (olan) yemez/yememiş kısmetlisi yermiş. Güzel bir şeye, onu çok isteyen, elde etmek için gücü olandeğil şanslı olan sahip olur. *OAA 515, MNO 1197 < AVP-1*

Ben isterken bir binecek, Allah verdi bir götürecek. İnsan daima herşeyin en iyisini ister, ama bazen şansına kötü şey düşer. *Ş 1096*

Bir sıçrarsın çekirde, iki sıçrarsın çekirge, üçüncüde gidersin ele çekirge. Bazı işlerde insanın şansı bir yerlere kadar yanında olur. *RS s. 93*

Bir taş attı, iki kuş vurdu. Şansı çok iyi olan kimseler istedikleri şeyi elde ettikleri zaman mutlaka fazlasını bulurlar. *ET 1170*

Biz "leblebi" deyince pazar savulur. Bir insanın şansı yoksa neye el atarsa daha işe başlamadan kötü sonuçla karşılaşır. *Ş 1218*

Biz uğru olduk, aydınlık başladı. Şanssız insan bir şeyi gerektiğinde elde edemez, ihtiyaç duymadığı zaman da fazlasını bulur. *MNO 1702 < AVP-1*

Daldaki elmaya kırk kişi taş atar, kısmet kiminse onun olur. İnsanlar ne kadar uğraşırlarsa uğraşsınlar, kazanacak olan şanslı olandır. *TDK-1 s. 85*

Domuz domuza düştü, yolumuz düze düştü. Bizden güçlü rakibimiz kendine denk birine ve satarsa bizi bırakır ve artık engelimiz ortadan kalkmış olur.

Ekmeksiz eve misafir gelir/gelirmiş. Bazen şanssızlıklar üst üste gelir. *TDK-1 s. 105*

Feleğin her işi aksinedir. Felek hiçbir zaman insanın iyiliğini istemez. *Ş 2687*

Feleğin meşrebi dönektir. Felek her ne kadar kötüyse de ara sıra insanın yüzüne güldüğü olur. Ama çoğu zaman insana şanssızlık getirir. *ET 2686*

Feleğin zoruna oyun kâr etmez. Bir insan şanssız yaradılmışsa; istediği kadar kurnazlık etsin yine de şanssızlığını yenemez.

MNÖ 3562 < AVP-1

Felek adama her zaman yâr olmaz. Şans insana devamlı yardım etmez *MNÖ 3548 < AVP-1*

Felek, kimine kavun yedirir kimine kelek. Kimi insan şanslı olur mutluluk içinde yaşar, kimi de şanssızlığının yüzünden hep sıkıntı çeker. *ÖAA 1214 < AVP-1*

Felek kimine davul çaldırır, kimine dümbelek. Bazı insanların şansı iyi olur hep mutlu yaşarlar, bazıları da hayat boyu tatsız olaylarla karşılaşırlar. *MNÖ 3552 < AVP-1*

Felek kimine kaftan giydirir kimine yelek, kimine kavun yedirir kimine kelek. Felek kiminin yüzüne güler mutlu yaşatır. Kimnn yüzüne gülmez acı çektirir.

Felek Mustafa'ya yâr oursa neler olur. Felek insanın yüzüne hep gülse kimse sıkıntı çekmez, Herkes dileğine kavuşur. *MNÖ 3554 <AVP-1*

Gökten somun yağanda itlerin uykusu gelir. Bazı zamanlarda şans yardım edene kadrar iş işten geçmiş olur. *TDK-1 s. 126*

Hepsinden bahtlı olan beşikteki Çocuklar yaşamın zorluklarından habersiz olduklan için şanslıdırlar. *Ş 3605*

Her kaşığın kısmeti bir olmaz. Tann herkesin kısmetini ayrı yaratmıştır. Bu yüzden faydalınalması gereken şeylerden herkes aynı oranda yararlanamaz. *ÖAA 1419 < ET 3663*

Her kuş uçar, bir şey olmaz, bıldırcın uçarsa, aşağı alırlar. Bazı insanlar kimsenin karşılaşmadığı şanssızlıklarla karşılaşırlar. *RS s. 219*

Her zaman felek insana yâr olmaz. İnsan amaçladığı şeylere her zaman ulaşamaz. *MNÖ 4373 < AVP-1*

Her zaman gemicinin istediği rüzgâr esmez. İnsanın şansı her zaman yardım etmeyebilir. *RS s. 224*

Her zaman talih insana yar olmaz. İnsan ne kadar şanslı olursa olsun talihsizlikle de karşılaşabilir. *RS s. 225*

İyi olursa bahttan, kötü olursa bizden bilirler. İnsanın başarısı şansa, başarısızlığı ise beceriksizliğine bağlanır. *MNÖ 4938 < AVP-1*

Kader olmayınca kadir bilinmez. Bir insan ne kadar yetenekli, dürüst ve çalışkan olursa olsun şansı kötüyse gereken ilgiyi bulamaz. *MNÖ 4986 < AVP-1*

Kadir gecesi doğmuş. İnsan zor olan bir işi şansının yardımıyla başardığı zaman, çevresindekiler bunu o kişinin mübarek bir günde doğmuş olabileceğine yorumlarlar.

Kedi gibi nereden atsan dört ayak üzerine düşer. Bazı insanlarda o kadar şans olur ki hiç umulmadık işlerden bile kazançlı çıkarlar. *ET 3020*

Kedi sırt üstü hiçbir vakit düşmez. Bazı kimseler o kadar şanslıdır ki her işten kazançlı çıkmayı başarırlar. *MTA 6374*

Kedinin yedi canı vardır. Bazı insanlar şans üstüneşans yakalarlar. *MNÖ 5381 < AVP-1*

Keller bahtlı olur. Başı açık olanın şansınında açık olduğuna inanılır. *MNÖ 5350 < AVP-1*

Kırk yılın başında bir gece hırsızlığa çıkacak olduk onda da ay akşamda doğdu. İnsanda şans olmayınca basit bir işi bile eline yüzüne bulaştırır. *Ş 2877*

Kısmetsiz köpek sabaha karşı uyuya kalır. Talihi kötü insan yararlanacağı şeyi elde etme fırsatı yakaladığı zaman başka bir işle meşgul olduğu için bu fırsatı kaçırır.

Körün taşı rasgelir. İnsanda şans olduktan sonra ummadık başarılar yakalar. *TDK-1 s. 166*

Kutlu gün, doğuşundan belli olur. Bazı insanlar doğuştan şanslıdır. *RS s. 309*

Kutsuz kuşun yuvası doğan yanında olur. Şanssız insan her işte kendisinden güçlü olanlarla karşı karşıya kalır. *ET 54*

Kutsuz kuyuya girse kum yağar. Talihsiz kişi bol olan bir şeyden yararlanmaya kalksa o şeyin ıtlığı çekilir. *MNÖ 6040 < MK*

Kutsuzun yedi eve dek ziyanı dokunur. Doğuştan şanssız kimseler çoğu zaman çevresindekilere de uğursuzluk getirir. *VI 688*

Kuzunun sevmediği ot burnunda biter. Şanssız insan hep istemediği durumlarla karşılaşır. *RS s. 309*

Ok at da uğrunu tanı. İnsan hedeflerine ulaşabildiği oranda şanslıdır. *TDK-1 s. 175*

Öksüz hırsızlığa çıkmış, ay ilk akşamdan doğmuş. Talihi kötü insan bir şeyden yararlanmaya kalkıştığı zaman mutlaka bir engel çıkar.

Öksüz neden güler? Belki yanılır da güler. Kimsesiz ve sıkıntı içinde yaşayan kişinin yüzü pek gülmez. Birazcık sevinecek bir durumu olsa bu fazla uzun sürmez. *MNÖ 6694 < AVP-1 Ş 875*

Öksüz oynaşa çıkmış, ay akşamdan doğmuş. Talihi kötü kimsesiz kişi birşeyden yararlanmaya kalksa akla gelmedik engellerle karşılaşır.

Övünürse baht övünsün. Birçok başarının ardında şans vardır. *ET 882*

Pancar ekse şalgam çıkar. Şansı kötü kişi yaptığı işlerin çoğunda kötü sonuç elde eder. *MNÖ 6810 < AVP-1*

Pekmez aldık, bal çıktı. İnsanın şansı iyi olursa yaptığı işlerden beklenilenden daha iyi sonulçlar elde eder. *MNÖ 6855 < AVP-1*

Şahin için tuzak kursam bahtıma kuzgun düşer. Bir insanın talihi kötü ise hangi işi yaparsa yapsın mutlaka bir terslikle karşılaşır. *ET 2239*

Şansım olsaydı annem beni erkek/kız doğururdu. İnsan şansı kötü gittiği zama bunu bazen cinsiyetine yorumlar.

Taht yaratmak olur yaratılır, baht yaratmak olmaz / yaratılmaz. Birine yardım edip onu iyi bir mevki sahibi yapmak mümkün olabilir. Fakat o kişinin kaderini tayin etmek mümkün olmaz. *MNÖ 7516 < AVP-1*

Talih yar olmayınca elden ne gelir. İnsanın şansı iyi değilse her işi ters gider. *MNÖ 7527 < AVP-1*

Talih yürürse el getirir, yel getirir, sel getirir. Şans insanın üzüne gülerse hiç umulmadık yerlerden kısmeti çıkar. *MNÖ 7528 < AVP-1*

Talihi yar olanın yar sarar yarasını. İnsanın şansı kendinden yana olursa bir sürü beladan onun sayesinde kurtulur. *Ş 2403*

Talihim olsaydı anamdan kız doğardım. İşleri ters giden erkek bazen kız olsaydım daha şanslı olurdum diyerek kötü talihine sitem eder.

Talihli adamın düşmanı, talihsiz adamın dostu ölür. Talihsiz insan sevdiklerini yitirir, sevmedikleriyle başbaşa kalır. *RS s. 379*

Talihliye yağmur çifte yağar. Şanslı insan için herşeyde kısmet boldur. *TDK-2 s. 81*

Talihliyi denize atsan ağzında balıkla çıkar. Şansı güçlü olan birini tehlikeli bir işe soksan elde edilebilecek en iyi sonucu elde eder.

Talihsiz hacıyı deve üstünde yılan sokar. Talihi kötü olan kişi ne kadar tedbir alırsa alsın başına gelecek beladan kurtulamaz.

Talihsiz kuyuya girse kum yağar. Şanssız her yerde şanssızdır. *RS s. 379*

Toprağa yapışsa altın olur. Şanslı insan nereye elini atsa bir kısmet bulur. *ET 2443*

Turp ektim şalgam çıktı. Bazı işler ummadık sonular doğurur. *Ş 2473*

Tuttuğu toprak altın olur. Şanslı kişileri şanslan her yerde bulur. *MNO 7751 < AVP-1*

Unmadık hacıyı deve üstünde Arafat'ta yılan sokar. Talihi kötü olan kişi ne iş yaparsa yapsın mutlaka bir terslikle karşılaşır.

Ya devlet başa, ya kuzgun leşe. Bazen ya şans vardır ya da büyük bir şanssızlık. *Ş 3772*

Ya herrü, ya merrü. İnsan bir işi yapmaya kesin kararını vermişse çıkacak sonuç ne olursa osun şansıma der.

Ya taht, ya baht. insanın ya şansı iyi olmalı ya da rahat yaşayabileceği bir serveti olmalı, ikisi de yoksa ömür boyu sıkıntı içinde yaşar. *ET 3766*

→ ALINYAZISI, MUTLULUK, DEĞİŞİM, FELAKET

Bag çapa tarla saban ister.

TARIM

Tarım ürün almak için toprağı sürüp ekme işidir. Tarihte asırlardır asker bir ulus olarak kendini gösteren Türkler barış zamanında silahı bırakarak, sabanın başına, toprağın göğsüne koşmuşlardır. Bugün hâlâ Türkiye'de nüfusun büyük çoğunluğunu bağ, bahçe, tarla işleri ve hayvancılıkla uğraşan Türk çiftçisi oluşturmaktadır. Yaptığı tarımla Türk ekonomisine büyük katkıda bulunan ve yüce önder Atatürk'ün deyimiyle bu memleketin efendisi sıfatını kazanan köylümüz gününü tarlasının sürmekle tohumun iyisini kötüsünden ayırmakla toprağını gübreleyip, sulayarak ekip, biçme ve harman işleri ile geçirmektedir.

Aç kal, topal kal, kör kal, fakat topraksız kalma. Toprak insan hayatının devamını sağlayan en önemli yaşam kaynağıdır. *TDK -1 s. 28*

Ağacı çok olan yere kıtlık gelmez. Ağaçlandırılmış topraklarda kuraklık tehlikesi olmadığından, her zaman verimli olur ve bol ürün elde edilir. *TDK -1 s. 30*

Ağaç dikmek bir evlat yetiştirmek kadar uğurludur. Ağaç dikmek ve evlat yetiştirmek, bir bakıma geleceğin garantisidir. *RS s. 20*

Ağaç sevgisi olmayanda evlat sevgisi olmaz. Ağaçlara ve doğanın güzelliklerine acımasız davranan insan, kendi çocuklarına da gereken sevgi ve şefkati göstermez. *TDK - 1 s. 31*

Ağaç yurdun gelinidir. 1. Ağaç bir yeri çok güzel gösterir. 2. Doğa güzelliğinin en büyük unsuru ağaçlardır. *TDK-1 s. 31*

Ağaçlı köyü sel basmaz. Ağaçlandırılmış bölgeler, toprak kayması, sel basması gibi doğal afetlerden fazla zarar görmez. *RS s. 20*

Ağaçsız köy saçsız kadına benzer. Saç kadını nasıl güzel ve çekici gösteriyorsa ağaçda bir köyü bir yerleşim yerini en güzel gösteren unsurdur . *RS s. 21*

Ağaçsız memleket duvaksız geline benzer. Gelinin duvaksız özeliğini kaybedeceği gibi ağaçsız memleket de sel baskını gibi afetlere karşı hem korunmasız, hem de gösterişsizdir. *TDK-1 s. 31*

Ağlaya ağlaya / Ağlayarak eken güle güle/gülerek biçer. Çiftçi toprağıyla ne kadar çok ilgilenir, yorulursa, o kadar çok mahsül alır. *TDK-1 s. 33*

Ağlaya ağlaya çift süren güle güle kaldırır. Toprakla uğraşan insanlar çok yorulurlar. Ama sonunda ürün bol olunca, yorgunluklannı unutup sevinirler. *RS s. 23*

Alın teriyle sulanmayan tarla göz yaşı ile sulanır. Çiftçi toprağına gerekli özen ve bakımı göstermez, bol bol sulamazsa, ürün alamaz ve pişmanlık duyar. *RS s. 34*

Ambara girinceye kadar ekin sahibinin değildir. Ürün tam olgunlaşınaya kadar toprakta kalmalıdır. *RS s. 41*

Ambarda duracağına toprakta dursun. Ürün az mı olacak çok mu, bunu çiftçi önceden bilemez. Mahsüuünü toplayıp ambara koyduğunda "benim ürünüm bu kadar " diyebilir. *RS s. 41*

Aşısız bağdan, otsuz dağdan ne beklenir. Bağ, zamanında aşılanmaz, iyi bakılmazsa, zamanla otsız, çorak topraklara döner. *RS s. 53*

Aşıya zor deme, acı meyveleri yeme. Çiftçi meyve ağaçlarını aşılamakta ihmalkar davranmamalıdır. Yoksa meyveler aç olur. *RS s. 53*

Az bağın üzümü az olur. 1. Kişi az malzemeyle yaptığı işten o kadar az sonuç alır. 2. Çiftçinin toprağı ne kadarsa ürünü de o kadar olur. *TDK-1 s. 54*

Bağ demiş ki "Bak bana, bakayım sana." İyi bakılan toprak, sahibini o kadar iyi doyurur. *TDK-1 s. 57*

Bağ çapa ister, tarla sapan. İyi ürün alabilmek için, toprağa gerektiği şekilde özen göstermek gerekir. *MNÖ 1126 < AVP-1*

Bağa bak izin olsun, üzüm yemeğe yüzün olsun. Ekilen yere ne kadar çok özen gösterilirse, hasat zamanı o kadar bol ve iyi ürün alınır. *ET 1008*

Bağcıya pekmez satılmaz. Bir şeyin üreticisine, o şeyle ilgili (yapılan) bir mal satılmaz. *RS s. 71*

Bağda erik var selamünaleyküm, bağda erik yok, selamünaleyküm yok. Çiftçinin bağındaki ürünün çokluğu çevresinden daha çok saygı görmesini sağlar. *RS s. 71*

Bağdaki bağdan, sürekli sürüden yer. Toprakla uğraşan kişinin geçimi topraktan, hayvancılıkla uğraşan kişinin geçimi de, hayvancılıktan olur. *TDK-1 s. 56*

Bağı ağlayanın kendi güler. Verimli, sulak topraklardan iyi ürün alınır, bu da sahibini memnun eder. *MNÖ 1132 < AVP-1*

Bağsız bahçesiz rençber, tuzsuz aş yiyene benzer. Bağı, bahçesi olmayan çiftçi, geçimini sağlamakta zorlanır. Çünkü onun en iyi bildiği iş toprakla ilgilidir. *RS s. 71*

Bakarsan bağ olur, bakmazsan dağ olur. İtina ile yapılan işlerden ne kadar iyi sonuç alırsak, boş verdiğimiz işler de o kadar kötü olur. *MNÖ 1169 < AVP-1*

Baltanı taşa çal, ağaca değme. Bir ağaç büyütmek çok zaman alacağı için, zamanla yok edilen ağaçlan tekrar yetiştirmek oldukça zordur. *TDK -1 s. 59*

Baş kes, yaş kesme. İleride yararlı olacak bir şeyi, henüz gelişmekte iken yok etmek, insan hayatına son vermek gibidir. *MNÖ 1265*

Bereket sabanın ucundadır. Çiftçinin bol ve yi ürün alabilmesi harcadığı emeğe bağlıdır. *TDK-1 s. 61* → Çiftçinin ambarı

Bir ağacın dibinde bir sürü/bin koyun yatar/barınır. Bir kişininin ürettiği şeylerden pek çok kişi yararlanabilir. *TDK-1 s. 64*

Bir ağaç dikmek bir yıllık ibadete bedeldir. Sağladığı yararlar bakımından ağaç dikmek, insanoğlunun bir nevi kutsal görevidir. *RS s. 85*

Bir avuç altının olacağına bir avuç toprağın olsun. İnsanlığa sağladığı faydalar göz önüne alınırsa, toprak, diğer mal varlıklarıyla mukayese edilemez. *ÖAA 613 < AVP-1*

Bir dönüm güzlük, on dönem yazlığa bedeldir. Kişi ne kadar çok ekip biçecek toprağa sahipse ürünü ve kazancıda daha bol olur. *ÖAA 515*

Bitmeyen yere ekilmez. Verimsiz ve yararsız bir yerden bir

şeyler elde etmeye çalışmak, boşuna zaman kaybı olur. *MNÖ 1691*

Buğdayla koyun, geri yani oyun. Toprak ve hayvancılıkla uğraşan kimseler, her zaman sıkıntıya düşmezler ve ülke kalkınmasında katkıda bulunurlar. *OAA 585*

Çift edersen bağlanırsın, bağ edersen eğlenirsin. Zamanını çalışarak geçiren insanlar, emeklerinin karşılığında mal sahibi olur, rahat bir yaşam sürerler. *MNÖ 2140 < AVP-1*

Çiftçi isen nadası üçle, koyuncu isen ağılda kışla. Çiftçi toprağına gereken bakımı en iyi şekilde gösterirse mahsül azlığı çekmez. Hayvanları olan kimse de onlarla aynı şekilde ilgilenmelidir. *TDK-1 s. 79*

Çiftçi üç şeyden zengindir; arıdan, karıdan, darıdan. Bir çiftçinin bütün yaşamı tarlada ve evinde geçer. *TDK-1 s. 79*

Çiftçinin ambarı sabanının ucundadır. Bir çiftçi ne kadar çok çalışırsa, ambarı o kadar çok ürünle dolar. *MNÖ 2144 < AVP-1*

Çiftçinin karnını yarmışlar, kırk tarle "gelecek yıl" çıkmış. Çiftçi her sene, gelecek yılların mahsülünü düşünür ve her yıl daha fazla mahsül almak için planlar yapar. *MNÖ 2145 < AVP-1*

Çitsiz bağ, olur dağ. Kişi mallarına sahip çıkmazsa, zamanla mal kaybına uğrar, elinde hiçbir şeyi kalmaz. *MTA 2288*

Çok bağ sahibini batırır. Kişi ilgilenemeyeceği kadar çok bağa, tarlaya sahip olursa hepsine birden gerekli bakımı gösteremeyebilir. *MNÖ 2215 < AVP-1*

Dağda bağı olanların çakaldan davası eksik olmaz. Uzak ve ıssız yerlerde tarlası ve bağı olan çiftçi diğerlerinden daha çok tedbirli olmak zorundadır. *MNÖ 2313 < AVP-1*

Dağda bağın var, yüreğinde dağın var. Toprakla uğraşan insanlar, bol ürün alıp alamayacakları konusunda hep endişeli olurlar.

Ek tohumun hasını, çekme yiyecek yasını. Kaliteli ürün alabilmek için kaliteli malzeme kullanan insanlar, iyi sonuç elde ederler. *OAA 1066 < AVP-1*

Ekin eken hasat umar. Toprağını eken kimsenin beklentisi, iyi ve bol ürün alabilmektir.

Ekin sapta tane harmanda belli olur. İyi ürün, yetişirken ve toplandıktan sonra belli olur. *MNÖ 3016 < AVP-1*

Ekinci çiftinde gerek. Geçimini çiftçilikle sağlayan insanın çalışma alanı tarlası, bağı, bahçesidir. *MNÖ 3018 < AVP-1*

Ekinci dokuzu harcamazsa on eline geçmez. İyi ürün elde etmek isteyen çiftçi bütün imkânlarını kullanıp, elinden geleni yapmasa istediği ürünü alamaz. *TDK-1 s. 104*

Ekinci kırk yılda biter, bezirgan kırk günde. İyi ürün almak isteyen çiftli imkanlarını kullanıp, elinden geleni yapar, yıllar sonra zengin olabilir. Fakat bu ekinleri çiftçiden alıp başkasına satan tüccar kısa zamanda zengin olur. *VI 544*

Ekinin olmuşunu dererler. Olmamış ekini dermek, çiftçiye zarar verir, ürün bir işene yaramaz. *MNÖ 3017 < AVP-1*

Ekinini gök yiyen harman vakti aç kalır. Üretmekte olduğu bir malı, yapımı bitmeden kullanan insan ilerde, sıkıntıya düşer. Zamanı gelmeden mahsülünü toplayan kişi, bunu erkenden tüketir ve harman vakti zor durumda kalır. *MNÖ 3024 < AVP-1*

Elmanın dibi göl, armudun dibi yol olmalı. Her mahsülün üretimi için toprak, arazi şekli, iklim şartları gibi kendine özgü özelliklere ihtiyacı vardır. *MNÖ 3215 < AVP-1*

Elmayı çayıra, armudu bayıra dikmeli. Ürün elde edeceğimiz yerin özelliklerinin, o ürünün yetişmesine uygun olup olmadığına dikkat etmeliyiz. *MNÖ 3214 < AVP-1*

Erken ekme don alır, geç kalma yer kurur. Tarlanın tohumlanma işi ekim zamanından önce veya sonra yapılırsa mahsülün tamamı ziyan olur.

Harmanı olmayanın dermanı olmaz. Ektiği ürüne harman zamanı gereken özeni göstermeyen kişi ilerde bunun cezasını çeker. *MNÖ 4098 < AVP-1*

İki çapa, bir su/yağmur yerini tutar. Çiftçi toprağını bakıp çapalarsa, sularsa iyi ürün alır. Yoksa ürünü ziyan olabilir. *RS s. 233*

İncir babadan, zeytin dededen. İncir ağacından kısa sürede ürün alınmaya başlandığı halde, zeytin ağacından ürün almak için daha uzun süre beklemek gerekir. *OAA 1530 < AVP-1*

İneğin sarısı, toprağın karası. Ürün elde edilen bazı yerlerin, kendi alanlarında, diğerlerine oranla daha verimli alanları vardır. *OAA 1531 < AVP-1*

İnsan evlenmekle, ağaç aşılanmakla döl alır. Aşılanan ağaç dallanır, budaklanır, gelişip büyür. Tıpkı evlenen insanlar çocuk yaparak soylarını sürdürdükleri gibi. *RS s. 239*

İşlersen bağ olur, işlemezsen dağ olur. Toprağı ekip, bakarsan ürün verir, geçimini sağlar. Bakmaz, kendi haline bırakırsan dağdan farkı kalmaz. *MTA 11068*

İyi nadastan kıtlık gelmez. Çiftçi tarla boş durmasın diye, fazla ürün almak amacıyla nadasa bırakmazsa ürünü asla iyi ve çok olmaz. *RS s. 254*

Kar toprağın bereketidir. Kar toprağı korur, dinlendirir, daha verimli yapar. *RS s. 267*

Kar çiftçinin yorganıdır. Toprakla uğraşan kişiler kışın çalışmazlar, kar toprağı kapatır çiftçiyi ise dinlendirir. *RS s. 263*

Kar toprağın mayasıdır. Kışın yağan kar, toprağı susuz bırakmaz ve daha verimli hale getirir. Dolayısıyla kar toprağı beslemiş olur. *RS s. 267*

Kaz öter saz biterse, kaç o memleketten; keklik öter kekik biterse kal o memlekette. Verimsiz, çorak topraklardan alınamaz ve o yörede yaşayanlarda geçimlerini topraktan sağlayamazlar. Bu nedenle verimli, sulak yerlere giderler. *RS s. 272*

Kışın eken yazın biçer. Tarlasını ekim zamanı eken ve gerekli özeni gösteren kişi hasat zamanı istediği ürünü alır. Dolayısıyla daha verimli kazanç salamış olur. *RS s. 284*

Kışın koca öküze bakmazsan, yazın derisini yüzersin. Geçimimizi sağlayan şeye kullanmadığımız zamanlarda bakmazsan, ihtiyacımız olduğunda da işimize yaramaz. *TDK-1 s. 159*

Kocalıkta genç alma el için yükseklerde yer alma yel için. Tarla alırken yüksek ve elverişsiz yer değil, alırsan iyi verim alamazsın. Aynı şekilde yaşlandığında genç biriyle evlenirsen evlendiğin kişinin gözü genç kızlarda olabilir. *RS s. 294*

Kovan birden, koyun ondan ürer. Geniş imkânlarla yapılan iş daha verimli olur. *RS s. 295*

Koyun sahibine "Sen beni yüz et, ben seni düz ederim" demiş. İyi ve bol ürün çiftçiye daha çok kazanç getirir. *RS s. 295*

Mart dokuzunda çıra yak, bağ buda. Martın dokuzu, eski takvimin yirmi ikisi olduğundan bağ budama zamanıdır ve iyi verim alınması için çiftçiler gece bile çalışmak zorunda kalırlar. *RS s. 317*

Martta sürmez eylülde ekmezsen, sabanı bırak. Toprağı ekime uygun mevsimde sürmez, ekim zamanı ekmezsen hasat zamanı boşuna ürün beklersin. *RS s. 317*

On yılın yağmuru harman vakti yağar. Çiftçinin istediği yağmur bazen ekim zamanı değil de harman zamanı yağdığı zaman bundan çok yakınır.

Saban dibi sarı altın(dır). Çiftçi sabana sarılıp canla başla çalışırsa bol ürün alır.

geçimi de çok iyi olur. *MTA 12413*

Saban, illa saban, başkası yalan. Çiftçi sadece kendi geçimini sağlamak için değil, tüm insanlar için çalışır. Çünkü tarım yurt için de önemli bir gecim kaynağıdır. *MTA 14382*

Saban sürerken (tarlada) **anlaşmayan, harmanda hırlaşır.** Ortak yapılan işlerde gerekli anlaşmalar işten önce yapılmazsa iş bittiğinde büyük tartışmalar ortaya çıkabilir. *MTA 12414*

Sabanda sandırı/sandruş bolsa örtkünde irteş bolmas. (Sabanla atışma olursa harmanda dövüş olmaz.) Toprağı en iyi imkânlarla ekip biçmezsen aldığın ürün istediğin gibi olma. *MK 1:402, 2:214, 3:416*

Sabanın kuyruğunu tutan aç kalmaz. İşine gerekli çabayı ve özeni gösteren kişi başkalarına muhtaç kalmaz. *MTA 14384*

Sabanın tutağına yapışan el aç kalmaz. Azimle çalışıp didinen insanlar, çabalarının karşılığını en iyi şekilde alırlar. *MNÖ 6944 < AVP-1*

Sürülmeyince ekilmez. Yapılacak iş için gerekli hazırlıklar tam yapılmazsa o işten iyi verim alınmaz. *RS s. 374*

Tarlada izi olmayanın harmanda yüzü olmaz. Bakımsız ve iyi ekilmeyen tarladan hasat zamanı iyi ürün elde edilmez. *MNÖ 7554 < AVP-1*

Tarlanın iyisi suya yakın, daha iyisi eve yakın. Suya yakın tarla verimli olur, ama eve yakın tarla da sahibini yormaz, kontrol etmesi kolay olur. *MNÖ 6199 < AVP-1*

Tarlaya saban, koyuna çoban. Saban tarlanın bakımını, verimini sağlar, çoban ise koyunları güvenliğini. *MNÖ 7555*

Tarlayı koçan zapt etmez, saban zapt eder. İyi iş için sadece o iş için gerekli malzeme değil o işe harcanacak çaba da gerekir. *MNÖ 7557 < AVP-1*

Toprağın her yerinde altın bulunur. Her toprakta değişik ürünler yetişir, verimsiz, kurak topraklar bile insan iyi yararlıdır. *RS s. 390*

Toprağın verdiğini padişah/kimse vermez. Toprağın insana sunduğu nimetler sayılamayacak kadar çoktur. *RS s. 390*

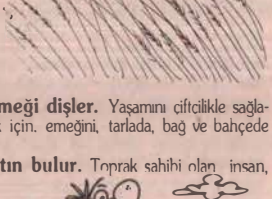

Toprağını derin sürmeyen, eksik mahsul alır. Toprağı ekime hazırlarken gereken çabayı gösteremezsen bol ve iyi ürün alamaz. *RS s. 390*

Toprağını işleyen ekmeği dişler. Yaşamını çiftçilikle sağlayan insan, aç kalmamak için, emeğini, tarlada, bağ ve bahçede harcamalıdır.

Toprak avuçlayan altın bulur. Toprak sahibi olan insan, ondan yararlanmayı bilirse, toprağını kolay kolay hiçbir şeyle değişmez. *Rs s. 390*

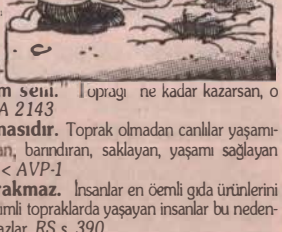

Toprak diye tut altın olsun. Toprağın kıymetini bilirsen o da sana en iyi şekilde hizmet eder. *RS s. 390.*

Toprak diyor: "Öldür beni, dirilteyim seni." Toprağı ne kadar kazarsan, o kadar çok doyurur. *MTA 2143*

Toprak hepimizin anasıdır. Toprak olmadan canlılar yaşamını sürdüremez. Doyuran, barındıran, saklayan, yaşamı sağlayan topraktır. *MNÖ 7724 < AVP-1*

Toprak insanı aç bırakmaz. İnsanlar en öemli gıda ürünlerini topraktan sağlarlar. Verimli topraklarda yaşayan insanlar bu nedenle hiçbir zaman aç kalmazlar. *RS s. 390*

Toprak kaz, altın çıkar. Sen toprağı en iyi şekilde işle o da sana bol ve iyi ürün verir. *RS s. 390*

Toprak saban yerse, orak altın biçer. iyi sürülmüş ve ekilmiş topraktan elde edilen ürünün tadına doyum olmaz. *RS s. 390*

Üçlenmemiş eken, olmamış biçer. Tarlayı sadece ekmekle ürün yetişmeyeceğinden, gereken bakımının da yapılması şarttır. *RS s. 397*

Üzümcünün gözü omçada olur. Çiftçinin en önemli isteği bol ve kaliteli ürün elde edebilmektir. *TDK-1 s. 199*

Üzümü kışın dondurursan, yazın ondurur. Üzüm yesermeye başladığında bağa gerekli özeni gösterirsen mevsimi geldiğinde o bağdan istediğin gibi ürün alırsın. *TDK-1 s. 199*

Yaş kesen baş keser. Doğa ve ağaç sevgisi olmayan insanlar, genelde canı yanlu olurlar. *Ş 3808*

Yatık ekin sahibini kaldırır. İyi ve bereketli ürün hasat zamanı geldiğinde çiftçinin yüzünü güldürür. *MNÖ 8186 < AVP-1*

Yel eserken harmanını savur. Kişi eline fırsat geçtiğinde bundan en iyi şekilde yararlanmayı bilmelidir. *TDK-1 s. 204*

Yılın eksiğini nisan getirir, nisanın eksiğini yıl getirmez. Yağmurun çok yağdığı nisan ayı bol yağışlı olursa o yıl ürün bol, yağış az olursa ürün de az olur. *ÖAA 2581*

Zeytin dededen, incir babadan kalmalı. Bazı ürünlerin kaliteli e bereketli olması için uzun süre ekip biçilmesi gerekebilir. *RS s. 43*

→ İKLİM

Ağır yükün altına girme belin incinir.

TEDBİR

Tedbir, önlem, ihtiyat; olası bir tehlikeyi, sıkıntıyı vb. önlemek üzere girişilen hareketdir. Öngörü, ileri görüş, uzağı görüş, basiret, neler olup bitebileceğini zihinde canlandırma yeteneği ancak olgun insanlard a bulunan bir niteliktir. Bir işin ilerisini kestirme veya bir işin nasıl bir yol alacağını anlayabilme ve ona göre davranma, geleceği dikkatlice akıllaca tasarlama herkes için son derece gereklidir. Çünkü yarını ne getireceğini kestirmek çoğunlukla mümkün olmaz. İnsanın başına hiç düşünmedik olaylar gelir. Olayları yönlendirmek elimizde olmasa da onlardan olumsuz yönde etkilenmemek için önlem alabiliriz. Toplumumuzda başkalarına ya da şansa güvenmekten ziyade insanın önlemini alarak kendini emniyet altına alması gerektiği büyük önem taşır.

Aba vakti yaba,yaba vakti aba kürkü orak vaktinde, orağı kürk vaktinde. İnsan ihtiyacı olan şeyleri ucuz olduğu dönemde alırsa daha kârlı çıkar; yakacağını kış gelmeden almak gibi. *ÖAA 2 > AVP-1*

Aç gözünü yoksa açarlar gözünü. İnsan bir işte dikkatsiz davranıp zarar gördüğü zaman aklı başına gelir ve bir dahaki sefere daha dikkatli olur. *ÖAA 39 < Ş 81*

Ağır yükün altına girme belin incinir. İnsan gücünün yetmeyeceği işe kalkışmamalı, yoksa zor durumda kalabilir. *TDK-1 s. 33*

Ağzını açacağına gözünü aç. İnsan bir işi yaparken dikkatini dağıtırsa, iş kolay bile olsa başarısızlığa uğratır. *MNÖ 223 < AVP-1*

Akılsız iti yol kocatır. Beceriksiz, akılsız kimseler işi kolay yoldan halletmek dururken gereksiz yere zor olan yolu seçer ve kendilerini boşuna yıpratırlar. *ÖAA 179, MNÖ 316 < AVP-1*

Akın eden gafil olmaz, etrafına bakınır. Dikkat isteyen bir işi yapmaya karar vermiş kimse gerekli tedbirleri alırsa başarısızlığa uğramaz. *MNÖ 326< AVP-1*

Aklı olan olur olmaz işe karışmaz. Her insanın gücü farklıdır. Akıllı insan yapabileceği kadar iş üstlenir. Çünkü sonuçlarını ön-

ceden kestirebilir. *MNÖ 322 < AVP-1*

Aklına geleni işleme, her ağacı taşlama. İnsan sonuçlarını bilmediği tehlike doğurabilecek işlere kalkışmamalı. *ÖAA 190*

Anlamadan bir işe başlarsın, sonra başını taşlarsın. İnsan bilmediği, bir işi yapmaya kalkışırsa sonuçta pişmanlık duyacağı durumlar ortaya çıkabilir. *TDK-2 s. 23*

Arısını söndür, balı ondan sonra ye. Çok istediğin faydalı bir şeyi elde etmek için önünde tehlikeli engeller varsa önce onları ortadan kaldır, sonra istediğini elde et. *VI 87*

Ata binersen Allah'ı, attan inersen atı unutma. Ata binen insan onu fazla yormamalı. Attan indikten sonra da atın tımarını yapmayı, yemini suyunu vermeyi de unutmamalı. *ÖAA 372 < ET 46*

Atını sağlam kazığa bağla da ondan sonra Allah'a ısmarla. Bir işe başlamadan önce gerekli tedbirleri alırsak, sonradan çıkacak zorlukları engellemiş oluruz.

Azığı olan yorulmaz. Bir işi yaparken gereken malzemelerle işe başlanırsa, o iş en iyi şekilde bitirilir. *MNÖ 1081 < AVP-1*

Azıksız yola çıkan, dilenciden ödünç alır. Tedbirini önce almayan insan, zor durumlara düşerek herkesten yardım ister. *RS s. 67*

Azıksız yola çıkanın iki gözü el torbasında kalır. Elinde yeterli malzeme olmadan bir işe koyulan kimse çok zorluk çeker. *ÖAA 463*

Azıksız yola çıkılmaz. Parasız, yiyeceksiz, hazırlıksız yola çıkan yolda perişan olur. *ET 144*

Baktın kar havası eve gel kör olası. İnsan başladığı bir işte şanssız bir gündeyse, işler yolunda gitmiyorsa o işten bir an evvel vazgeçmelidir. *TDK-1 s. 58.*

Baş bostanda bitmez. Akıl satın alınan bir kavram değildir. Eğer kullanılabilirse bir işe yarar. *ET 973*

Başından büyük işe girişme. Başaramayacağın, üstesinden gelemeyeceğin işe girişme.

Başını acemi berbere teslim eden, cebinden pamuğunu eksik etmez/etmesin. Işi deneyimsiz ve işten anlamayan kişilere teslim eden o işten doğacak zarar ve sıkıntılara katlanmak zorundadır. *ÖAA 537 < Ş 991*

Başını yıkamayan bit yeniği ile savaşır. Aklını iyi ve faydalı işler için kullanıp geliştirmeyen kötü işlere alet olur ve başı dertten kurtulmaz.

Baştan hesap, sonra kasas. İnsan bir işe kalkışırken o işten kârını zarar mı göreceğini önceden hesap etmeli, ondan sonra işe kalkışmalıdır. *MTA 6007*

Bilmediğin göle dalma. Bir iş kârlı gibi görünse de iyice emin olmadan o işe kalkışma. *TDK-1 s. 63*

Bilmediğin işe karışma, bilmediğin yola gitme. Öğrenmeden, denemeden bir işe kalkışma, sonu belli olmayan işlerdende uzak dur. *MNÖ 1474 < AVP-1*

"Bilmem" demek çok türlü kaza savar. Bazı tehlikeli işler vardır ki bunları bilsek de bilmemezlikten gelerek, başımıza gelecek çoğu dertten kurtulmuş oluruz. *VI 72*

Bin atın varsa inişte in, bir atın varsa yokuşta bin. Bir işi yapmanın kolay yolu varsa önce bunu denemeli, ancak mecbur kalırsa zor olan yolu denemelidir. *ÖAA 594 < VI 329*

Bin ölçüp bir biçmeli. İnsan bir işi bütün ayrıntılarıyla hesaplayarak yaparsa sonradan pişmanlık duymaz. *ÖAA 602*

Bindiğin dalı kesme. Yaptığın iş tehlikeliyse kendini emniyete almadan o işe başlama.

Bir adım geri giden iki adım ileri atılır/atlar. Yapılan iş aceleye getirilmezse daha sağlam olur. *ET 1120*

Bir mıh bir nal kurtarır, bir nal bir at kurtarır. Bir işe başlarken önemsemediğiniz küçük bir ayrıntı bakarsınız çok işinize yarayabilir. Hatta o olmadan işi yapamayabilirsiniz. *ÖAA 652 < VI 569*

Bir şeyi anlamadan atılma. Mantıklı insanlar bir işe girmeden önce o işin olup olmayacağını araştırırlar. *ET 1167*

Bir şeyin dibine darı ekme. Yaptığın bir işi dikkatsiz bir davranış yüzünden berbat etme. *ET 1166*

Bir yükü götüreceğin kadar yüklen. Gücünü aşan işlere kalkışma. *MNÖ 1674 < AVP-1*

Bugünden yarını düşünen hiç bir vakit zahmet çekmez. Geleceğini düşünerek yaşayan, eline geçen fırsatları cömertçe harcamaz ve hiçbir zaman sıkıntıya düşmez. *RS s.100*

Bütün yumurtalarını bir sepete koyma. İnsan sadece tek işe bel bağlamamalı, değişik seçenekleri değerlendirmelidir.

Çürük merdivenle dama çıkılmaz. Kusurlu, işe yaramaz şeylerle önemli işlere girişilmez. *ET 1663*

Dağ başına harman yapma, savurursun yel için, sel önüne değirmen yapma, öğütürsün sel için. Bir işe kalkışırken işi kuracağımız yerin o iş için uygun olup olmadığına dikkat etmeliyiz. Yoksa bütün emekler boşa gidebilir. *ÖAA 838*

Dağa ekmeksiz, aşsız, arkadaşsız çıkma. Elinde yeterli malzeme ve yardımcın olmadan önemli işlere kalkışma. *TDK-1s.84*

Değirmen tenha iken ununu öğüt. Bir işi yaparken bunu en elverişli zamanda yap. *RS s. 126*

Derede tarla sel için, tepede harman yel için. Yapacağın işin yeri uygun değilse o işten bir şey elde edemezsin. *ÖAA 904*

Devenin dizini bağlamayan ağlar. Önemli bir işe kalkışan gerekli önlemlerini almazsa sonradan pişmanlık duyar. *RS s. 134*

Dibini görmediğin kuyuya taş atma. Sonunu bilmediğin işlere kalkışma. *TDK-1 s. 93*

Dibi görünmeyen kuyudan su içme. Kişi sonu belli olmayan bir işten çıkar sağlamaya kalkışırsa, bundan büyük zararlar görebilir. *MNÖ 2677 < AVP-1*

Dibi görünmeyen sudan geçme tastan su içme. Sonuçta nelerle karşılaşacağını bilmeden öğrenmeden hiç bir işe kalkışmamalı. *ÖAA 947 < 1956*

Dibi görünmeyen suya dalma. Bazı işler ne kadar yararlı gibi gözükse de yine de iyice araştırmadan o işler kalkışmamalıyız.

Düşüne düşüne görmeli işi, sonra pişman olmamalı kişi. Bir işi yapmaya karar vermeden önce doğuracağı sonuçları iyice hesaplarsak sonradan pişmanlık duymayız. *MNÖ 2950 < AVP-1*

Düşünmeden söyleme, danışmadan işe başlama. Düşünmeden konuşursan karşındaki kişiyi incitecek sözler söyleyebilirsin. Aynı şekilde sormadan, araştırmadan bir işe girişirsen başını derde sokabilirsin. *RS s. 151*

El terazi, göz mizan. Mantığını kullanabilen insanların yaptıkları uygun ve yerli yerinde olur. *ÖAA 881*

Eşeğine bakmaz da akşamdan sonra oduna gider. Bazı kimseler içinde bulundukları duruma aldırış etmeden boylarından büyük işlere kalkışırlar. *RS s. 172*

Eşeğini evvel sağlam kazığa bağla, sonra Allah'a ısmarla. Bir işi yaparken yardım etmesi için Allah'a dua etmeliyiz, ama önce gücümüz yettiğince tedbirimizi almalıyız. *Ş 427*

Evin yattı sen dur/kalk, evin durdu/kalktı sen yat. Sonuçları önceden tahmin edebilenler ortaya çıkabilecek tersliklere karşı hazırlıklı olurlar. *VI 542*

Evvel hesap, sonra kasas. Bir işe kalkışmadan önce kârını, zararını iyice hesaplamalı, sonra işe başlamalı. *Ş 557*

Evvelinde düşünmeyen sonra pişman olur. İşin başında düşünüp gerekli önlemleri almazsan, sonradan ne kadar düşünsen de yaran olmaz. *MNÖ 3493 < AVP-1*

Fare deliğine sığmamış, bir de kuyruğuna kabak bağlamış. Bazı düşüncesiz kimseler kendi sorunlarının altından kalkamazsan başkalarının sorunlarıyla uğraşmaya kalkışırlar. *MNÖ 3524 < AVP-1*

Gençlikten kocalığa can sakla, varlıktan yokluğa mal sakla. İnsan gençken eline geçen fırsatları yaşlılığını da düşünerek en iyi şekilde değerlendirmeli; kazandıklarını harcarken savurgan olmamalı, yokluğa düşebileceğini de hesaplamalı. *RS s. 189*

Gerek gerekmezken bir gün gerek olur. İnsan elinde olan önemsemediği bir şeyi işime yaramıyor diye kaldırıp atmamalı, yoksa gerektiğinde bulamayabilir. *RS s. 189*

Gerekliyi gerekmezken saklamalı. Kullandığın malzemeyi işin bittikten sonra ortalıkta bırakma çünkü tekrar ihtiyacın olabilir. *RS s. 189*

Girmezden evvel çıkacağını düşün. Bir işe başlamadan önce nasıl bir sonuç elde edebileceğini düşünmelisin. *ET 3263*

Gitmezden evvel gelmesini düşün. İşe başlamadan önce nasıl bitireceğini düşün. Ona göre tedbirini al. *RS s. 190*

Gördün deli, savul geri. Konuştuğun, arkadaşlık ettiğin kişi kötü işlerle uğraşıyorsa, ondan uzak durmaya bak. *ÖAA 1289*

Göz göre göre insan kendini ateşe atmaz. Bir işten zarar göreceğini bilen insan bile bile o işi yapmaz. *RS s. 195*

Gözlemeden ok atılmaz. Önemli bir işe kalkışmadan önce o iş hakkında gerekli araştırmayı yapmak ve en uygun zamanı beklemek gerekir. *RS s. 195*

Gözünü aç da köprüyü geç. Yapacağın iş tehlikeliyse bütün dikkatini o işe ver, başka bir şey düşünme. *RS s. 196 < CU*

Gündüz ağzını kapa, gece kapını kilitle. Olaylar karşısında isabetli kararlar verebilenler herşeyi yerli yerinde yapabilirler. *MTA 6233*

Gündüz kandilini hazırlamayan gece karanlığa razı demektir. Geleceğini düşünmeden elindeki imkânları cömertçe harcayan kişinin, ilerde sıkıntıya düştüğü zaman yakınmaya hakkı yoktur. *RS s. 198*

Hamama giren taşını tarağını hazırlar. Bir işi yapmaya karar veren kişi o iş için gerekli olan araç ve gereci de yanına alır. *TDK-2 s. 53*

Hasırdan ziyade ayaklarını uzatma. Hak etmediğin birşey için bosuna imkânlarını zorlama. *MTA 6246*

Hazır ol cenge, eğer ister isen sulh-u salah. Barış ve huzur içinde yaşamak istiyorsan her an savaşacak gibi hazırlıklarını sürdür.

Hamama giren terler. Bir işe, kendi isteğimizle girişmişsek bundan çıkacak sonuçları da kabul etmek zorundayız.

Hekimsiz, hâkimsiz memlekette oturma. Hiçbir sağlık kuruluşu olmayan, güvenlik gücü bulunmayan bir yerde yaşam sürdürmek çok tehlikelidir. *ÖAA 1391*

Her çiçek koklanmaz. Görünüşe aldanma.

Her deliğe/taşın altına elini sokma, ya yılan çıkar ya çıyan. İyi bilmediğin, denemediğin işlere kalkışırsan başını derde sokabilirsin. *ÖAA 1403 < ET 3630*

Her kapının tokmağı vurulmaz. Giriştiğimiz her işten beklediğimiz sonuçlar çıkmayabilir. *RS s. 216*

Her kuş yuvasını kendi yapar. Kimse kimseye ömür boyu yardım etmez. Herkes geleceğini kendisi tayin eder. *MNÖ 4298 < AVP-1*

Herkesin attığı okun varacağı yeri bilmez gerek. Bir işe giren, o işin sonuçlarını da önceden tahmin edebilmelidir. *RS s. 220 < AE*

Herkesin hamuru ekmeğine göredir. Herkes harcamasını bütçesine göre yapmalıdır. *ÖAA 1434 < ET 3698*

Hesapsız giren zararlı çıkar. Alışverişyaparken bilinçsiz ve gereksiz harcamalar yapan hem parasını ziyan eder hem de malın kötüsünü alır. *MNÖ 445 < AVP-1*

Hesapsız kasap ya bıçak kırar ya masat. Bilmeden, anlamadan yapılan işler insana birşey kazandırmadığı gibi elindekini de kaybettirebilir.

Huyunu bilmediğin hayvanın ardına düşme. Huyunu bilmediğin kimselere güvenip onlarla herhangi bir işe kalkışma. *MNÖ 4573 < AVP-1*

İğnenin ucunu düğümle, sonra pişman olursun. Önemli bir işe kalkışmadan önce gerekli tedbirler alınmazsa sonuç başarısız olur. *MNÖ 4624 < AVP-1*

İğreti kuyruk tez kopar. Ödünç olarak alınan bir şeyden uzun süre yararlanılamaz.

İki deliye bir uslu koymuşlar. Sonuçları tahmin etmeden davranan ların yaptıklarının mutlaka kontrol edilmesi gereklidir. *ÖAA 1508 < Ş 716*

İki elimiz yanımıza gelecek. Her iş eninde sonunda gerektiği gibi sonuçlanır. *MNÖ 4656< AVP-1*

İki/Dokuz ölç, bir biç. Bir işe girmeden veya bir şey söylemeden önce sonuçlarını çok iyi değerlendirmeli. *ÖAA 1206*

İşin encamını düşünmeyen çaresiz kalır. Yapacağı işin ayrıntılarını ve sonuçlarını hesaplamayan sıkıntıya düşer. *RS s. 246*

İşini kış tut da yaz çıkarsa bahtına. Sen işini sıkı tut, önlemlerini al da, iş kolay da olsa birşey kaybetmezsin. *ÖAA 1575 < AVP-1*

İt ağzını kemik tutar. Bazı şerefsiz ve düzenbaz kişiler çıkarları için her şeyi yaparlar. Böyle kimseleri etkisiz kılmak için kendilerine azıcık bir çıkar sağlamak yeterlidir. *ÖAA 1585*

İt ile yoldan ol, ağacını elden koma. Görgüsüz, cahil ve beceriksiz kimselere işimiz düşebilir, ama yine de onlara karşı çok dikkatli olmalıyız. *MNÖ 4895< AVP-1*

İtle/köpekle dolaşmaktan çalıyı dolaşmak yeğdir./ Köpeğe dalanmaktan çalıyı dolanmak yeğdir. Terbiyesiz, laf anlamaz, kötü ruhlu kimselerle tartışıp uğraşmaktansa onlardan uzak durmak daha akıllıca olur. *ÖAA 1606*

İzansız elin cezasını kese çeker. Alışveriş yaparken ölçüsüz davranan, gereksiz harcamalar yapan kişi bütçesine zarar verir. *RS s. 255*

Kaldıramayacağın yükün altına girme. Yapamayacağın bir işi üstlenip boşuna kendini yıpratma. *RS s. 259*

Kalkacağın yere oturma, bilmediğin işe karışma, arkasını getiremeyeceğin lakırdıyı açma. Yürütemeyeceğin işlere kalkışma, bilmediğin işlerden uzak dur, konuşurken doğruluğunu kanıtlamayacağın sözler sarfetme. *RS s. 260*

Karpuz kabuğunu görmeden denize girme. Karpuzun tam mevsimi gelmeden denize girmenin sağlığa zararlı olduğu herkesçe bilinir ve kabul edilir. *ÖAA 1692*

Katığını ekmeğine denk etmeyen aç kalır. Elindekini iradeli kullanmayan, azla yetinmeyi bilmeyen kısa zamanda sıkıntıya düşer. *RS s. 269 < NT*

Kavgaya katılma, bilmediğin işe atılma. Kavgayla hiçbir sorun çözülmez, aksine daha da büyür. Onun için kavgadan uzak durmalıyız. Bilmediğimiz, anlamadığımız işlere de kalkışmamalıyız. *MNÖ 5228 < AVP-1*

Keçi keçidir, ama yatınca yerini hazırlar. Her insan bir işe girmeden önce o işin hazırlıklarını yapmalıdır. *TDK-1 s. 155*

Keçi yatacağı yeri eşer de öyle yatar. Bir konuda başarılı olmak için önce bir ön hazırlık yapılmalıdır. *RS s. 273 < KZA*

Kedi beslemeyen fareleri besler. Kişi bütçesine zarar veren gereksiz harcamaları kısıtlamazsa parasını sokağa atar. *MNÖ 5297< AVP-1*

Kesesini pazara uyduramayan ağzını açar gezer. Araştırma yapmadan, bir şeyin ucuzu varken pahalısını almaya kalkışan istediğini alamadan geri döner. *RS s. 279*

Keseye danış, pazarlığa sonra giriş. Bir şeyi almaya karar veren kimse önce maddi durumunun buna elverişli olup olmadığına bakmalıdır. *ÖAA 1781< AVP-1*

Kesmeyeceğini bileme, seslemeyeceğini öğretme. Hazırlıklar yapılacak işe uygun olmalıdır. *MTA 362*

Kış hazırlığı görde yaz gelirse kadere. Bir şeyi ihtiyaç duyulduğu anda aramaktansa onu önceden temin etmelisin, kullanmana gerek kalmasa da birşey kaybetmezsin. *TDK-1 s. 159*

Kişi biraz da kulağını arkasına vermeli. İnsan yalnızca kendi yaşantısına dalıp, çevresinde olup bitenlere ilgisiz kalmamalıdır. *Ş 3098*

Kişi yorganına göre ayağını uzatmalı. Birşey almaya kalkışırken bütçeni asarı harcamalardan kaçınmalısın. *Ş 3122*

Korkulu rüya/düş görmektense uyanık yatmak hayırlıdır. Tehlikeli bir işe kalkışıp zarar görmektense o işe hiç bulaş-

mamak daha yararlı olur. *ÖAA 1859 < Ş 2923*

Köpekçe köpek yerini eşer de yatar. Önce den tedbir almak bazen hayvanlar bile bize örnek olur. *MNÖ 5799 < AVP-1*

Kör göz ile görülen iş bu kadar olur. Bilmeden, özenmeden yapılan işlerden iyi sonuç elde edilemez. *MNO 5826 < AVP-1*

Kör değneğiyle yoklamadıkça adımını atmaz. Tedbirli, dikkatli kişiler bir işe kalkışırken, başaracaklanna iyice emin olmadan o işe başlamazlar. *RS s. 300*

Kurda konuk/komşu giden, köpeğini yanında götürür. Zarar gelecek kimselerle görüşmeye giden tedbirli ve dikkati olmak zorundadır.*ÖAA 1511 < ET 2953*

Kurtla görüşürsen, köpeğini yanından ayırma. Tehlikeli kimselerle arkadaşlık edeceksen tedbiri elden bırakma. *RS s. 306*

Külahı başından kaptırma, başın açık kalır. İnsan malına sahip olmasını bilmeli, aksi halde hiçbir zaman mal sahibi olamaz. *RS s. 310 < MS*

Lokmayı ağzına sokmadan nasıl yutulacağını düşün. Bir şeyi elde etmeden önce onun nasıl kullanılacağını bilmek gerekir. *RS s. 313*

Masrafını iradına uydurmayanın vay haline. Harcamalarını gelirine göre ayarlamayan sürekli borç ve sıkıntı içinde yaşar. *RS s. 318*

Maşa varken elini ateşe sokma. Zor bir işi yapmak için kolay ve tehlikesiz bir yol varsa başka bir yol deneme. *ÖAA 1996 < AVP-1*

Merdivende bastığın basamağa dikkat et, yukarısına göz atma. Her iş kendine göre bir kurallar zinciri içinde yapılır. Bu kurallan takip ederken birini yapmadan diğerine başlamamalıyız. *MNÖ 6251 < AVP-1*

Ne karanlıkta yat, ne kara düş gör. Başınızı derde sokmak istemiyorsak tehlikeli işlerden uzak durmalıyız. *ÖAA 2045*

Ne mezarlıkta uyu, ne de korkulu düş gör. Şüphe ve korku içinde yaşamaktansa, bunlara sebep olan işlerden kaçınmak daha yararlı olur. *MNÖ 6460 < AVP-1*

On kere ölç, bir kere kes. Bir işi hatasız ve eksiksiz yapmak istiyorsan bütün ayrıntılarını iyice hesaplaman gerek. *MTA 6485*

Otururken düşünmeyen kalkarken ayıplanır. Bir toplum içinde nasıl davranılacağını bilmeyen kişinin kendine göre normal sayılan bir davranışı başkalarınca hoş karşılanmayabilir. *RS s. 338 < CU*

Önünü gözet, sonunu üret. İşi baştan sıkı tutar gerekli özeni gösterirsen istediğin sonuca ulaşırsın. *MNÖ 6768 < AVP-1*

Panayır hesapları ekleşmezler evdeki hesaplara. İyi arastırma yapmadan işe girenlerin hesapları bazen istedikleri gibi olmaz. *MTA 6513*

Parmağın girmediği yere kafanı sokma. Bir işin olmayacağı bazen önceden belli olur. O zaman o işe girmemek gerekir. *MTA 6513*

Pire için yorgan yakılmaz. Önemsiz bir şeye kızıp sinirlerine hakim olamayan başına daha büyük dertler açar.

Sabahki yiyeceği bugünden düşünmeli. İnsan ilerde ihtiyaç duyabileceği şeyleri önceden temin etmeye çalışmalıdır. *RS s. 353*

Sakla samanı gelir zamanı. İnsan kullandığı bir şeyi önemsiz küçük bir şey de olsa işi bittikten sonra atmamalıdır. Aksi halde tekrar gerektiğinde bulamayabilir. *Ş 2286*

Sayılı koyunu kurt kapmaz/yemez. Birini bir şey emanet ederken miktarını belirleyerek teslim edersen malına zarar gelmez. *ÖAA 2232 < ET 2294*

Sıçanın boynuna çıngırak asılsa kısmeti kesilir. Her durumun kendine özgü şartları vardır ve o şartlara uygun davranılmalıdır. *MNÖ 7186 < AVP-1*

Sökük demiş ki "gidiyorum", iğne demiş ki "git gidebildiğin kadar". Her işin bir kuralı vardır. Ne yaparsanız yapın o kurala uymak zorundasınız. *MNÖ 7293 < AVP-1*

Suyu görmeyince çizmeni çekme. Bir şeyin olacağına iyice emin olmadan o işe bitmiş gözüyle bakılmaz. *MTA 370*

Tırnağın varsa başını kaşı. Bir sorunu olan kişi bunu çözmek için öncelikle kendisi gayret etmelidir. Çünkü kimse kimsenin sorununa kendi sorunu gözüyle bakmaz. *ÖAA 2416*

Torbanda bulunsun da varsın ham olsun. İnsan elindekinin pek işe yarar bir şey olmadığından yakınmamalı, fazla maldan kimseye zarar gelmez.

Uygun tedbir takdire kıç attırır. Problemle uğraşmak yerine gerekli tedbirleri alarak problemi önlemek en iyisidir. *RS s. 396*

Uzan yorganına göre: Altından kalkamayacağın işlere karışma. *MTA 6628*

Vasiyet ölüm getirmez. Eğer ortada korkulacak, üzücü bir durum varsa bu durum hakkında düşünüp çare aramak onu kabullenmek demek değildir. *ÖAA 2482 < AVP-1*

Verenden al, vurandan kaç. Eli açık, yardımsever kimselerle dost olmaktan kaçınma. Sahtekâr, kötü huylu, namussuz kimselerden kork ve onlardan uzak dur. *MTA 2177*

Yarını bugünden karşıla. İnsan daima geleceğini düşünerek yaşamalıdır. *RS s. 410 < KZA*

Yarınki yiyeceğini bugünden düşün. Kişi ihtiyaç duyacağı şeylere zamanı gelmeden hazır bulunursa hiçbir zaman sıkıntı çekmez. *RS s. 40*

Yatan yılanın kuyruğuna basma. Rahatsız edilince saldırgan olan kimselere iliş-me. *Ş 3765*

Yayı pek çekme, kırarsın/kırılır. Bazı konulardaki şartları zorlamak yarar yerine zarar getirir. *RS s. 412 < AM*

Yaz diye yola çıkarsan kışı gözüne al. Elinde imkân varken gezip eğlenmek iyidir; fakat bunları yaparken geleceğimizi de düşünüp aşırıya kaçmamalıyız. *MNO 8208 < AVP-1*

Yazdan kışa hazırlık gerek. İhtiyaçlarımızı önceden temin edersek zamanı geldiğinde sıkıntıya düşmeyiz. *RS s. 413 < ON*

Yazın ağzını havaya açan kışın göğe bakar. Geleceğini düşünmeyip zevk ve eğlenceye dalan kimseler gelecekte sıkıntı içinde yaşarlar. *TDK-2 s. 88*

Yazın azıksız, kışın yağmurluksuz yola çıkma. Bir işe koyulurken o iş için gerekli olan şeyleri yanına almayı unutma. *MNÖ 8218 < AVP-1*

Yazın yağmurluğu al, kışın istersen al. Bir şeyi zamanından önce al da zamanı geldiğinde ister kullan ister kullanma. *MNÖ 8223 < AVP-1*

Yel gelen deliği kapamalı. Tehlike gelecek yeri biliyorsan önceden önlemlerini al. *TDK-1 s. 205*

Yiyeceğini düşünme, yedireceğini düşün. Tedbir insanın kendisinden çok bakmak zorunda oldukları için alınmalıdır.

Yorganına göre ayağını kesene göre elini uzat. Alışveriş yaparken maddi durumunu göz önünde bulundur. *Ş 3945*

→ OLASILIK, AKILLIK, ERKEN DAVRANMA

Aslan kuyruğu ile oynamak kendi başına iş açmaya çabalamaktır.

TEHLİKE

Tehlike, büyük zarar ve yok olmaya yol açabilecek, gerçekleşme ihtimali bulunan istenmeyen bir durumdur. Her an değişik tehlikelerle karşı karşıya kalarak yaşıyoruz. Kimisinin farkındayız kimisini bilmiyoruz. Zararı dokunacak tehlikesini bildiğimiz şeylerin üstüne giderek hoş olmayan sonuçlarla karşılaşabiliriz. Bunlardan kendimizi koruyup uzak durmamız gerekir. Tehlikeli ve vahşi hayvandan, ateş, barut, silah gibi tehlikelerden uzak olmakta fayda vardır. Tehlike yaratacak durumlara girmek doğru değildir. Sonuç can sıkıcı olabilir. Tehlike riskini küçümsememek gerekir. Ummadığımız şekle dönebilir. Tehlikeyi sezdiği anda kişi önlem almasını bilmelidir. Bir konuda tehlikeli noktaya varlığını hissederse dönüş yapabilmelidir. Öyle bir durumla karşılaşabiliriz tehlikeyi göze almak gerekir; o zaman da cesaretle kendimizi kollayarak davranabilmemiz gerekir. İşte Türk bilgeleri, bu hassas noktaların doğru algılanıp uygulanmasını istemişlerdir.

Ağa düşenin ağına düşme. Zorda kalmış birisi kendisini kurtarmak için başkalarını da zor durumda bırakabilir. Onun için ondan uzak durmak gerekir.

Ağaç kökünden yıkılır. Bir şeyi tamamen yoketmek için, onu ayakta tutan yerinden yani temelinden yıkmak gerekir.

Akrep sokar. İnsana dost olmayan şeyler çok tehlikelidir. *Ş 2582*

Arı yuvasına kazık dürtülmez. Sinirlendiğinde insana zarar verebilecek şeylerden uzak durmalıyız.

Arının dikenini gördüm, balından el çektim. Faydalanmak istediğimiz bir şeyin tehlikeli bir yönünü gördüğümüz zaman ondan vazgeçmeliyiz. *MNÖ 666 < AVP-1*

Aslan kuyruğu ile oynamak, kendi başına iş açmaya çabalamaktır. Güçlü ve saldırgan kimselerle uğraşmak tehlikelidir. *MNÖ 752 < AVP-1*

Ata binen kefeni koynunda gerek. Bir işi yapmaya kalkan kimse, gerekli her şeyi gözden geçirmeli ve bütün olasılıklan, ihtimalleri hesaplamalıdır. *RS s. 54 < AS*

Ateş alan harmanı söndürmek güç olur. Tehlikeli bir olay gelişmeye başladıktan sonra ortadan kaldırmak güçtür. Önemli olan zarar gelebilecek hiç bir şeye zemin oluşmamasının sağlanmasıdır. *RS s. 56*

Ateş avuçlanmaz. Tehlikeli bir şeyle uğraştığımız zaman, mutlaka zarar görürüz. *RS s. 56*

Ateş olur da yakmaz mı, yılan olur da sokmaz mı? Zarar verebileceği açıkca görülebilen bir şeyden iyilik beklemek hayalciliktir; bu gibi şeyler hakkında olumlu düşünmek yanlıştır.

Ateş olsa cirmi kadar yer yakar. Bazı kimseler etrafındakilere çok tehlikeli görünmek için sürekli tehditler savururlar. Fakat aslında o kadar tehlikeli değildirler. *Ş 26*

Ateşi söndürüp korunu bırakmak, yılanı öldürüp yavrusunu saklamak gibidir. Tehlikenin tamamen ortadan kaldırılabilmesi için, kaynağının kurutulması gerekmektedir. *RS s. 56*

Ateşin dostluğu olmaz. Felaket getirebilecek şeylerin bazı güzel yönleri olsa bile onlara aldanmamalıyız. *ET 34*

Ateşle barut/Barutla ateş bir yerde durmaz/olmaz. Bir araya geldiğinde tehlikeye yol açabilecek iki şey varsa bunlar birbirinden uzak kalmalıdır. *OAA 392 < AVP-1*

Ateşle oynama elini yakar, avratla oynama evini yıkar. Tehlikeli işlerle uğraşmak nasıl insana bela getirirse, kadınlara düşkün olan kimsenin de başı dertten kurtulmaz, düzeni bozulur.

Ateşle pamuğun oyunu olmaz. Ufak bir darbede hasar görebilecek tehlikeli şeylerden uzak durmalıdır. *Ş 27*

Ateşle su hatıra bakmaz. Tehlike ve felaket getirebilecek şeyler kim olursa olsun onlarla uğraşan herkese zarar verebilir. *MNÖ 929 < AVP-1*

Ayıyı benilet/bengilet seyrine bak, kurtu benilet/bengilet kefenini hazırla. Saldırgan insanlara da, yumuşak başlı insanlara davrandığımız gibi davranırsak, çok kötü tepki alabileceğimizi düşünmeliyiz. *TDK-2 s. 27*

Ayıyı huylandır, temaşaya bak; kurdu huylandır, kefen hazırla. İnsanlara karakterlerine göre davranmak gerekir; herkes aynı espriyi kaldıramayabilir. *VI 188*

Azgın yara unulmaz. Kontrol edilmesi mümkün olmayan bir felaket meydana gelmişse ondan kurtulmak pek kolay olmaz. *MNÖ 1079 < AVP-2*

Azılı ile başa çıkılmaz. Çok tehlikeli ve kızgın kimseler kontrolden çıktığında çok güçlü olurlar, kolay kolay sakinleşmezler. *MNÖ 1083 < AVP-1*

Barut ile ateş oyunu, terketmektir kurda koyunu. Tehlikeli işlerle uğraşmaktan zevk duyan kimseler, canlan, mallan ortaya koyduklannın farkında olmazlar. *MNÖ 1241 < AVP-1*

Barut ile odun/ateşin dostluğu olmaz. Bir araya geldiğinde tehlike yaratacak şeyler daima birbirinden uzak tutulmalıdır. *MTA 1443*

Bilmediğin atın arkasına geçme. Görünüşü dost gibi olsa da huyunu suyunu bilmediğin kimselerle fazla samimi olma. *TDK-1 s. 63*

Bir sürüye bir kurt yeter. Zararlı insanlar çevrelerine de zarar verirler. Kötü bir kimse bütün toplumu huzursuz etmeye yeter.

Cami duvarına işeyen köpeğin ölümü yakındır. Topluma mal olmuş şeylere hakaret eden, zarar veren kimse belasını bulur.

Caminin mumunu yiyen kedinin gözü kör olur. Toplum malına göz diken, onu kendi çıkan için kullanan kimsenin başına bir gün mutlaka büyük bir bela gelir. *MNÖ 1910 < AVP-1*

Çok ile azın oyunu olmaz. Birbirine zıt olan şeylerin bir arada bulunduğu yerde huzur olmaz. *VI 608*

Çürüğe dayak olma, üstüne yıkılır. Kötü işlere destek verenler de bu işleri yapanlar gibi sonunda cezalandırılabileceklerini bilmelidirler. *TDK-1 s. 84*

Denizden geçti, çayda boğuldu. Öyle şanssız kimseler vardır ki bazen çok büyük bir tehlikeden kurtulur, ama daha küçük bir tehlikeye yenik düşerler.

Denizin köpüğünden zarar gelmez. Toplum kurallarına uygun ve yararlı olan her şey ne kadar karmaşık gözükselerde yapılmalıdırlar. *TDK-2 s. 140*

Dişini gösteren itin üzerine varılmaz. Saldırgan kişiliği olan ve bunu belli eden kimselerden uzak durmak gerekir. *RS s. 140*

Eğreti kuyruk tez kopar. Destek veren, faydalanılan bir şey fazla yıpranmış, yıkılmaya yüz tutmuşsa ona fazla güvenmemeli, çünkü her an yıkılabilir.

Eşekten düşmek attan düşmekten tehlikelidir. Sinirli olsa da insana her an zarar verebilecek şeylere nazaran, yalnızca sinirlendiğinde zarar verebilecek şeyler daha güvenlidir. *Ş 416*

Hırlayan köpeğin önüne varılmaz. Sürekli sağa sola saldırışan asabi kimselerden uzak durmalı, çünkü her an saldırabilirler. *MNÖ 4462 < AVP-1*

İtin eceli gelince mescit duvarına işer. İnsanlann inandığı değerleri hiçe sayanlar, toplum huzurunu bozan insanlar, eninde sonunda hakettikleri cezayı bulurlar. *MNÖ 4462 < AVP-1*

İtin ölümü gelirse cami duvarına işer. Bela arayan kimse sürekli toplum kurallarına aykın davranışlarda bulunur ve en sonunda hakettiği cezayı bulur. *OAA 1597*

Keçinin eceli gelince çobanın sopasına sürter. Pis işlerle uğraşan, başını sürekli derde sokan kimseler ölene kadar bu huylarından vazgeçmezler. *MNÖ 5289 < AVP-1*

Kedinin gözü sıçan deliğindedir. Kötülük ya da iyilik yapmaya alışmış kimseler, daima yapacakları yeni kötülük ya da iyiliklerin peşindedirler. İnsanın ilgi alanı ne ise onunla meşgul olur. *RS s. 274*

Kurt kartaldan kurtulmaz. Kötü huylu kimseler ne kadar

güçlü olurlarla olsunlar, mutlaka haklarından gelecek birileri çıkar. *MNÖ 5945 < AVP-1*

Kurtla koyun, kılıçla oyun olmaz. Bir yerde saldırgan ve güçlü kimselerle, güçsüz çaresiz kimseler bir arada bulunuyorsa orada her zaman tehlike ve kargaşa meydana gelir. *ÖAA 1932 < AVP-1*

Ne gelirse silahtan gelir. İnsanlar sürekli olarak tehlikeli şeylerden zarar görürler.

Selamet gözleyen girmez savaşa. Huzurlu yaşamayı, sakınlığı seven kimseler kavgadan, kargaşadan uzak durmalıdır. *Vİ 550*

Silah sahibine bile düşmandır. Silah, sahibine her ne kadar güç ve avantaj sağlasa da en büyük kötülük yine ondan gelir. *MNÖ 7209 < AVP-1*

Şahin sesi işitilince piliçleri saklamalı. Tehlike sezildiği zaman, hemen gerekli önlemler alınmalıdır. *RS s. 375*

Şakanın sonu kakadır. Şakanın dozu arttıkça, sonu kavgaya, hatta felakete dönüşür. *ÖAA 2335 < AVP-1*

Tehlikenin büyüğü küçüğü olmaz. Tehlike büyük, küçük diye ayrılmamalıdır; önlem alınmazsa her ikisi de büyük felaketlere yol açabilir.

Tilkiyi kovalarken kurdu uyandırdı. Geçimsiz, kavgacı kimseler bazen boyunlarını aşan işlere kalkışırlar; bu da çoğu zaman onların sonu olur. *ET 1460*

Tütünden kurtulmak için ateş içine düşme. İnsan hoşuna gitmeyen bir şeyden kurtulmak için tehlikeli yollara başvurursa başına büyük dertler açabilir. *MNÖ 7777 < AVP-1*

Uyur aslanı uyandırma. Durup dururken kimseye zarar vermeyen, ama kızdığında tehlikeli olan şeylere ilişmemeliyiz. *MNÖ 7863 < AVP-1*

Uyuyan fitneyi uyandırma. Aleyhimize gelişebilecek olaylara zemin hazırlamamalıyız. *MNÖ 7864 < AVP-1*

Uyuyan köpeği uyandırma. Tahrik edildiğinde saldırganlaşabilecek canlılarla iletişim kurarken temkinli olunmalıdır. *Ş 862*

Uyuyan yılanın kuyruğuna basma. Kızdırmayınca kimseye zarar vermeyen kimseleri kızdırıp saldırgan hale getirmemeliyiz. *ÖAA 2454 < Ş 863*

Uzaktan merhaba, ey ayı kardeş. İnsan kendisinden güçlü aynı zamanda tehlikeli biriyle karşılaştığında ondan uzak durmalıdır. *Ş 837*

Yağmurdan kaçarken/kurtuldu, doluya tutuldu. İnsan bazen hoşlanmadığı tehlikeli bir durumdan kaçayım derken yanlış yol seçer daha belalı bir yerde bulur kendini. *Ş 3820*

Yal vakti itten, yem vakti attan sakınmalı. Aç kalmış birisi herşeyi yapabilir; kontrolden çıkabilir. *MNÖ 8070<AVP-1* →**Yem**

Yangın bacayı sarmadan çare bulmalı. Felaketin büyümesini önlemek için zamanında önlem alınmalıdır. *ET 3854*

Yangını körükleyen saçından tutuşur. Sakinlikle atlatılabilecek bir tehlikeyi, kışkırtıp daha tehlikeli hale getiren, en büyük zarar kendisi görür. *MNÖ 8113 < AVP-1*

Yatan iti uyandırma. İçimizdeki tehlikeli arzuların ortaya çıkmasını önlemeliyiz.

Yem vakti attan, yal vakti itten sakınmalı. Canlılar acıktıkları zaman huzursuz, huysuz olurlar. Ancak onları doyurduktan sonra tehlikesiz bir şekilde istediğimizi yaptırabiliriz. *RS s. 416 < TP* →**Yal**

Yıkılacak duvara bel vurma. 1. Sarsılmış, bitmek üzere olan ilişkilerin kopmasına katkıda bulunmaktan kaçınılmalıdır. 2. Kötü bir şekilde sonuçlanacak işlere karışanlar zarar görürler. *RS s. 418 < BÜ*

Yılan deliğine çöp sokulmaz. Tehlikeli kimseleri tahrik edecek davranışlarda bulunmamalıyız. Onları hafife alıp kızdırmak kötü sonuçlar doğurur. *RS s. 419*

Yılan doğrulmayınca deliğine girmez. Tamamem zararsız hale gelmemiş tehlikeli şeylerin hala büyük zararlar verebileceği ihtimali söz konusudur. *RS s. 419*

Yılanın kuyruğuna basmazsan dalamaz. Sinirli insanları kızdıracak, hatalı davranışlar yapmazsak, onlar da bize zarar vermezler. Tehlikeli insanlar kışkırtılmamalıdırlar. *MTA 6672*

Yumurta ile şaka olmaz. Hassas, duyarlı insanlarla alay edilmemeli, onları incitmekten kaçınılmalıdır. *TDK-1 s. 208*

Yumuşak huylu atın çiftesi pek olur. Sessiz sakin kimseler üzerlerine fazla gidilirse şaşılacak derecede tehlikeli olurlar.

Zarardan korkan kâr etmez. Bir işten çıkar sağlamak isteyen riske girmekten kaçınmamalıdır. *MNÖ 8515 < AVP-1*

→ TEDBİR, GÜVENLİK, KORKU

Armut piş ağzıma düş

TEMBELLİK

Tembellik, aylaklık, avarelik, çalışmaktan hoşlanmama, üşenmeyi huy edinmedir. Tembellik kötülüklerin anasıdır. Onun için atalarımız bir iş yapmadan duran birisine şeytanın arkadaşlık edeceğine inanırlar. Tembel kişi kendisi gayret sarfetmeden her şey hazır olarak önüne gelsin ister. Çalışmamak için türlü bahaneler bulur. Oysa atalarımız boş oturmaktansa düşmanıyla bile çalışmayı göze almayı daha uygun görür. Çalışmayan kimse eninde sonunda açlığa mahkum olur. Geçimini sağlayamayan kimse fakirliğin pençesinden kurtulamaz. Çalışıp, üretmeyen meyve vermeyen bir kimse doğal olarak çeşitli darbelerle karşılaşacaktır. Tembeli ne insanlar ne de Allah sever. Atalarımız her şeyin bir bedeli olduğunu belirterek çalışanın gayretinin semeresini, tembelin ise cezasını sonunda göreceğini belirtirler. Türklerde tembellik nefretle karşılanır. Çünkü tembelliğin toplumu bir güve gibi kemirerek sinsice felakete sürükleyeceğine ve böylece toplumun geri kalmasına neden olacağına inanılır.

Ağustosta gölge kovan, zemheride karnın ovar. Çalış-

mayı sevmeyen, rahatına düşkün kimseler fırsat varken çalışıp geleceklerini düşünmez, fırsat elden gittikten sonra da dövünmeye başlarlar. *OAA 135 < VI 573*

Ağustosta yatanı zemheride büğelek tutar. Elinde fırsat varken değerlendirip kazanmayan kimse, sıkıntıya düştükten sonra kaçan fırsatlara üzülür. *OAA 136*

Akşam ahıra, sabah çayıra. Bazı insanlar yeme içme ve uyumanın dışında başka hiçbir işle uğraşmazlar.

Allah boş duranı sevmez. Tanrı çalışmayan, tembellik eden kimselerin yardımcısı olmaz.

Ana ben gidemem Bender'e, alışmışım kaba döşek mindere. Tembelliği huy edinen kimse, hiç bir işi yapmak istemez. *MNO 562 < AVP-1*

Armut ağzıma düşsün, sapı dışarıda kalsın. Bazı insanlar arzu duydukları şeylere çaba harcamadan sahip olmak isterler.

Armut piş ağzıma düş. Tembel kişiler hazıra konmayı çok severler. *Ş 127*

"Aşağı mahalle sen misin, yukarı mahalle şen misin?" diye gezer. Rahatına düşkün kimseler gezip eğlenmenin dışında başka birşey düşünmezler. *MNO 779 < AVP-1*

Avare gezmekten, aylağa işlemek yeğdir. Tembel tembel dolaşmaktansa ufak tefek de olsa bir işle uğraşmak daha iyidir. *MNO 954 < AVP-1*

Aylak oturmaktansa aylak gezmesi daha iyidir. Hiçbir iş yapmadan oturmaktansa gezip vücudu hareket ettirmek daha faydalıdır. *MNO 1034 < VI 17*

Aylak durana Allah bile selam vermez. Tembel kişileri kimse sevmez ve onların dostu da olmaz. *RS s. 65*

Aylak kuşun büyük ağzı olur. Çalışmayı sevmeyen, tembel kisiler bol bol konuşarak vakit geçirirler. *TDK-2 s. 27*

Ayrana giden, çömleğin arkasından tutmaz. Rahatına düşkün kişiler bir şeye çok ihtiyaç duymadıkça hiçbir işe kalkışmazlar. *MTA 1409*

Balsız kovanda arı durmaz. Bir işi yapmayıp, yapıyor görünmeye çalışan tembel kişiler de vardır. *MTA 1439*

Başı boş bırakmaya gelmez. İnsan bir kere tembellik etmeye alışırsa bir daha bu huyunun bırakamaz. *MNO 1279 < AVP-1*

Bıraktığım yerde/çayırda otluyorsun. Tembel insanlar öğrenmeyi, kültürünü artırmayı düşünmez, yalnızca bildikleriyle yetinirler.

Boş duracağına düşmanınla taş taşı. Hiç bir iş yapmadan yaşayacağına başkalarının işine yardım et daha iyi. *MNO 1757 < AVP-1*

Boş durana şeytan iş bulur. Tembelliği seven kimseleri kandırıp kötü işler yaptırmak çok kolay olur.

Boş duranın ayağına şeytan takılır. İşsiz, güçsüz yaşamayı seven kimselerin aklını çok kolay çelerler.

Boş eşek yorga gider/iyi yürür. Çalışmayan kişi yorulmaz *MTA 1531*

Boş ite menzil olmaz. Çalışmayan kişinin, varmak istediği bir hedefi yoktur. *Ş 1254*

Boş gezmekten, bedava çalışmak/ayak işlemek yeğdir. Hiçbir iş yapmadan durmaktansa başkalarının yanında bedava da olsa, çalışıp birşeyler öğrenmek daha yararlıdır. *MNO 1760 < AVP-1*

Boş oturmaktansa aylakçılık yeğdir. Boş boş oturmaktansa ufak tefek bir işle uğraşmak daha iyidir. *ET 1253*

Boşu boşuna bekleyen kollarını sallaya sallaya gider. Hiçbir amacı olmayan, tembel kişi, hiç bir şey elde edemez. *ET 1255*

Bugün git, yarın gel. Tembel kimselere bir işin düşerse o iş halloluncaya kadar insanın canı çıkar.

Çalışmaya utanan aç kalır. İnsan ne olursa olsun geçimini sağlamak için emek harcadığı işlerden utanmamalıdır. Yoksa geçim sıkıntısı çeker. *TDK-1 s. 78*

Çalışmayanın kazanı kaynamaz. Çalışmayı sevmeyen kimseler yoksulluk içinde yaşarlar.

"Dayı kalk, ne oturuyorsun?" Demiş : "Kalkamadığım için." Tembel insanlar normal ihtiyaçlarını karşılamak için yapmaları gereken işi bile üşenerek yaparlar. *ET 2419*

Devekuşu gibi yüke gelince kanadını, uçmaya gelince ayağını gösterir. Tembel kişiye bir iş buyurursan, o işten kaçmak için bir sürü bahane uydurur. *ET 1931*

Devekuşuna "Yük götür" demişler, "Ben kuşum" demiş, "Uç" demişler "Deve uçar mı?" demiş. Tembel insana en iyi bildiği işi yaptırmaya kalksan bile, kaytarmak için ne yapar eder bir bahane bulur *VI 160*

Dudağım yarık ıslık çalamam, ayağım büyük çalı sökemem. İnsan bir işi yapmak istemezse kendince bir takım bahaneler uydurur. *MNO 2836 < AVP-1*

Eyersiz ata yük olmaz. İsteksiz çalışan kimselere daha fazla iş verilmez. *MNO 3502 < AVP-1*

Ekinsiz başak dik durur. İnsan kolay iş buldu mu daha istekli çalışır.

Erkek koyun kasap dükkanına yakışır. Yetenekli, çalışkan kimseler basit işlerle uğraşmazlar. *MNO 3282 < AVP-1*

Gavurun tembeli keşiş, Müslümanın tembeli derviş olur. Bazı insanlar kendilerine bir iş verildiği zaman işten kaçmak için o işin kendilerine uygun olmadığını bahane ederler. *OAA 1231 < ET 3212*

Gölgede otur, gün kendi gelir. Vaktini boşa geçirmek istiyorsan bunun için yorulmana gerek yok. Zaman nasıl olsa geçer.

Haylaz kalan iflah olmaz. Tembelliğe alışmış kimselerin huyu değişmez. *MNO 4171 < AVP-1*

İhmalcinin oğlu, uşağı olmaz. İhmalkar kişiler her işi yarım bırakır. *MNO 4328 < AVP-1*

İşsizlik fakirliğin anahtarıdır. Yoksulluğun en önemli nedeni işsizliktir. *MNO 4869 < AVP-1*

Karnı tok it gölgede yatar. Tembel, rahatına düşkün kimselerin tek düşündüğü şey karnını doyurup yan gelip yatmaktır. *OAA 1691 < AVP-1*

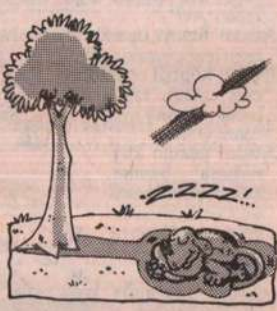

Kavun, karpuz yata yata büyür. Yeme, içme, yatmanın dışında başka hiçbir işle uğraşmayan kimseler iri yapılı olabilirler fakat fazla akıllı olmazlar.

Kokmuş ete sinek çok konar. Tembel insanların yaşadığı yer pislikten geçilmez. *MNO 5691*

Meyvasız ağaca balta vururlar. Hiçbir yeteneği olmayan, işe yaramaz kimselere iş vermezler. *ET 3449*

Nasihat istersen tembele iş buyur. Çalışmayı sevmeyen, rahatına düşkün kimselere iş buyurursan o işi yapmamak için sana bir sürü yol gösterir. *OAA 2040*

Nerde bir iş, ordan sıvış. İnsan, kendisine faydası olmayan bir iş görürse o işe yanaşmaz. *MNO 6518 < AVP-1*

Rüya boş gezenlerin sermayesidir. İşsiz, fakir kimseler bütün zamanlarını hayal kurarak geçirirler. *MNO 6920*

Sapsız balta suya batar. Yeteneksiz, işe yaramaz kimseler her işte başarısız olurlar. *MNO 7059 < AVP-1*

Sütsüz inek/koyun meleğen olur. Beceriksiz, elinden hiçbir iş gelmeyen kimseler bu durumlarına çok üzülürler. *VI 441*

Tembel "Kudretim yok" der. Tembel insan kendisine verilen işi beğenmezse, bu iş benim için çok fazla deyip kaytarmak ister. *Ş 1447*

Tembel badem/ceviz ister, kırmaya üşenir. Tembel kişiler bir şeye ihtiyaç duyarlar, onu bulduğu zamanda kullanmaya üşenirler. *MNÖ 7650 < AVP-1*

Tembele dediler, "Kapını ört". Dedi, "Yel eser örter". Üşengeç, tembel kimselerden önemsiz bir iş istense onu bile yapmaktan kaçınırlar.

Tembele hergün bayramdır. Tembel insan yalnızca rahatını düşünür. Başka hiçbir şey umurlarında değildir. *MNÖ 7652 < AVP-1*

Tembele iş buyur, sana akıl öğretsin. Tembel insana bir işin düşsün, o işi yapmak yerine sana akıl verir. *Ş 1448*

Tembellik yap yap gider, amma fakirliğe erişir. İnsan bir kere tembelliğe alışırsa bunu devam ettirir, sonunda da yokluk ve sıkıntı içine düşer. *MNÖ 7654 < AVP-1*

Yan yatan tembele bir şey dayanmaz. Rahatına düşkün kimseler hazır yemeyi çok severler. Bu yüzden ellerine geçeni çabucak tüketirler. *MNÖ 8103 < AVP-1*

Yatan öküze yem yoktur. Tembel elinden hiçbir iş gelmeyen kimseler ne iş verirler ne de yardım ederler. *VI 545*

Yazın gölge hoş, kışın çuval boş. Elindeki fırsatları cömertçe harcayan kimseler bir süre sonra başkalarına muhtaç olurlar.

Yazın gölge kovan, kışın karın ovar. Gençliğinde kazanmayan, kazandığını yiyen yaşlandığında sıkıntı içinde yaşar.

Yazın yatan kışın ısınmaz. Elinde imkân varken bunu değerlendirmeyen fırsat elden gittikten sonra pişmanlık duyar. *MNÖ 8224 < AVP-1*

Yazın yediğin hurmalar, kışın kıçını tırmalar. Çalışma zamanında günlerini boş geçiren kimse, ihtiyaçlarını karşılayamadığında tembellik ettiğine pişman olur.

Yazın yorulmayan kışın kurulmaz. Gençken ve elinde bol imkân varken çalışıp kazanmayan ilerde sıkıntıya düşer.

Zevk yorar, boşluk/işsizlik usandırır, iş eğlendirir. Sürekli zevk almak mümkün değildir, boşluk da insanı sıkar, gerektiğinde çalışmak kişiyi mutlu eder. *RS s. 431*

→ ÇALIŞKANLIK, AKILSIZLIK, YOKSULLUK

Ak libas tez kirlenir.

TEMİZLİK

Temizlik, maddi manevi her konuda temiz olma veya temiz tutma demektir. Temizlik toplum ve kişilerin büyük önem vermeleri gereken bir kavramdır. Fiziksel temizlik kadar ruh temizliği de çok önemlidir. Kirli insanlar hem kendilerine hem de topluma zarar verirler ve hiçbir biçimde kabul edilmezler. Kalbi kirli olanlar ise toplum tarafından güvenilmeyen insanlardır. Bu insanlardan her türlü kötülük beklenebilir. Türkler dini inançları gereği insanların fiziksel temizliği kadar ruh temizliğine de önem verirler.

Ak libas tez kirlenir. 1. Açık renkli giysiler ve eşyalar çabuk kirlenir, or temizlenirler. 2. Dürüst, namuslu kişileri çekemeyen, kıskanç kişiler çoktur. *MNÖ 269 < AVP-1*

Akar su pislik tutmaz. 1. Dürüst, çalışkan, dinamik kimseler kolay kolay yıpranmazlar. 2. Akar su atıları her şeyi sürükleyip götürür, bu yüzden aktığı yeri temiz tutar. *OAA 155 < Ş 201*

Bulaşık kap kullananın bulaşık hastalık mirasıdır. Yıkanmamış bulaşık kaptan yemek yemeyi alışkanlık haline getiren kimseler hastalıktan kurtulamazlar. *RS s. 101 < NT*

Cenabette keramet olmaz. Kirli ve pis yaşayanın işi rast gitmez. *RS s. 105*

Erken süpür, el görsün; akşam süpür, er görsün. Kadın evini sabah akşam temiz tutarsa, hem konu komşu, hem de kocası onun ne kadar çalışkan ve hamarat olduğunu bilir. *RS s. 168*

Evini temiz tut, konuk gelir; kendini temiz tut, ölüm/Azrail gelir. İnsan evini temiz ve düzenli tutarsa gelen misafire mahcup olmaz; temiz giyinir, bakımlı olursa da, öldüğünde arkasından "kirli, pis biriymiş" diye konuşulmaz. *TDK-1 s. 119*

Kalbin temiz olsun. Başkalarına karşı iyi duygular, temiz düşünceler beslemek insanın değerin artırır. *MTA 6342*

Kalbini pak tut da kırk yıl cünup gez. İnsanın kalbinde kötülük olmaması, içinin temizliği, vücut temizliğinden daha önemlidir. *Ş 2838*

Kalp temizliği yüz temizliğinden daha gerekli. İnsanın dış görünüşünün temiz olması elbetteki iyidir, ama daha önemlisi içinin temiz olması, huyunun iyi olmasıdır. *RS s. 259*

Kes elinin tırnağını kuldan utan, kes ayağının tırnağını Allah'tan utan. İnsan yalnızca görünen yerlerini temiz tutup çevresindekileri temiz olduğuna inandırabilir, ama bunun zararını kendisi görür. *TDK-1 s. 157*

Necabet kişiye sermaye-i itibardır. Soylu kişi her yerde saygı ve itibar görür. *ET 3499*

Nezafet imandandır. İnsan temizliği kutsal bir görev saymalıdır. *RS s. 330*

Ölüyü diriyi temiz eden sudur. İnsanın temiz olması için en önemli ihtiyaç temiz ve bol sudur. *TDK-1 s. 180*

Pak kadın, çamaşırından belli olur. Temizlik yapmayı iyi bilen kadın yıkadığı çamaşırların beyazlığından ve temizliğinden anlaşılır. *RS s. 345*

Paklık sağlığın yardımcısı. Temizlik sağlık getirdiği gibi pislik de, hastalık da getirir. *MTA 6512*

Sabunda leke var, onda leke yok. Temizliğine özen gösteren insanlar için söylenir.

Su her şeyi temizler. Temizlik için en gerekli şey sudur, su olmadan temizlik olmaz. *MNÖ 7349 < AVP-1*

Su mundarlık götürmez. İç temizliği için suyun faydası olmaz, su yalnızca değdiği yeri temizler. *MNÖ 7355 < AVP-1*

Tanrı'ya dolu ellerle değil temiz ellerle dua edilir. Allah lüks içinde, gösteriş için ibadet edenlerin değil, temiz ve dürüst olanların duasını kabul eder.

Temiz su akar, durgun su kokar. Akan su atılan pisliği süpürüp götürür, bu yüzden daima temizlik getirir. Ama durgun su pisliği biriktirir, kokar, bataklık olur. *TDK- 1 s. 194*

Temizlik imandan gelir. Temizlik dinin en önemli gerekliler-den biridir.

Vücudunu kirden, ağzını küfürden, kalbini kibirden koru. İyi huylu, erdemli insan her zaman temiz olmalı, küfür nedir bilmemeli ve kendini beğenmiş olmamalıdır. *İHS 5287*

→ SAĞLIK

Atına bakan ardına bakmaz.

TERBİYE

Terbiye, sıkı düzen, disiplini, itaatli ve öz denetim sağlamak için fikrin ve bedenin eğitilmesidir. Toplum törelerine uyma kurallarını veren eğitim, görgüden başka bir arada yaşamanın kuralları vardır. Bunlardan biri de terbiyedir. Terbiye sistemine girmek zor ve sıkıcıdır. Bu eğitime küçük yaşlarda başlanması gerekir. Bazen disipline giremeyen kimselere daha sert yöntemler kullanılır. Eski Türklerde terbiye ve nezaket gözlenen bir şekilde topluma hakimdir. Bu kurallar sınıf farkı olmaksızın uygulanır. Halk terbiyesiyle aristokrat terbiye arasında fark yoktur. Büyüklerimizin bu uygulaması bize de örnek olmalıdır.

Acındırırsan arsız olur, acıktırırsan hırsız olur. Sorumluluğun altındaki birini korurken acındırırsan buna alışır ve yüzsüz biri olur; ihtiyaçlarını karşılamadığın zaman da hırsızlık yapmaya başlar.

Aç bırakma/koyma hırsız edersin, çok söyleme arsız/yüzsüz edersin. Koruduğun kimseyi aç ve parasız bırakırsan hırsızlık eder, hiç durmadan iş buyurursan kısa zamanda bıkar ve baş kaldırmaya başlar. *OAA 323*

Adam olana tazir ne hacet, çehre ile bakmak elverir. *MNÖ 136 < AVP-1*

Ağa ata bakarsa at at olur, ağa bakmazsa at mal olur. Kişi, yetiştirdiği, eğittiği kişiye disiplinli davranırsa çabuk öğrenir, başarılı olur. Boş bırakır, gevşek davranırsa hiçbir şey öğrenemez. *RS s. 19*

Ağaç yaş iken eğilir. İnsan çocuk yaşta daha kolay eğitilir, büyüdüğü zaman da ona söz dinletmek zor olur. *Ş 162*

Ağanın gözü ata tımardır. İnsan, işinde çalıştırdığı kimselere disiplini iyi sağlarsa işler aksamadan yapılır. *OAA 107 < AVP-1*

Ağanın gözü, öküzü/ineği semiz eder. Çocugunu iyi yetiştirirsen büyüdüğü zaman yararlı bir insan olur. *OAA 108*

At at oluncaya kadar sahibi mat olur. Çocuk yetiştirmek veya birine iş öğretmek çok zaman alır, ama sonunda öğretilir. Fakat bu arada onları yetiştiren de iyice yıpranır. *OAA 385 < AVP-1*

Ata dost gibi bakmalı, düşman gibi binmeli. İnsan emrindeki kimsenin ihtiyaçlarını iyi bir şekilde karşılar ve ona şefkatli davranırsa daha çok iş yaptırabilir. *OAA 375 < ET 48*

Atı zapteden gemidir. Bir iş yerinde veya bir toplumda yönetim ve eğitim olmazsa herkes arsız ve başıboş olur. *ET 51*

Atına bakan ardına bakmaz. İnsan yetiştirdiği kimselere karşı üzerine düşeni en iyi şekilde yaparsa yüzü kara çıkmaz. *OAA 397 < AVP-1*

Atını dost gibi sakla, düşman gibi bin. Atını iyi terbiye edersen iyi sonuç alırsın. *VI 174*

Ayı sevdiği yavrusunu hırpalar. Kişi, beğendiği, iyi yetiştirmek istediği kişiyi daha iyi öğrenmesi için, ona biraz sert davranır *OAA 373*

Baskısız/Çivisiz tahtayı yel/el alır, yel/el almazsa sel/yel alır/ Baskısız yongayı yel alır; sahipsiz tarlayı sel alır. Serbest ve disiplinsiz yetiştirilen çocuklar kötü yola çok kolay sürüklenirler. *OAA 526 < Ş 1000*

Çivisiz tahtayı rüzgar alır. İyi eğitim verilmeyen disiplinsiz yetiştirilen kişiler kötü yola düşebilirler. *Ş 1611*

Çocuk kundakta, gelin duvakta terbiye olur. *RS s. 116*

Çocuktu kıyamadım, büyüktü tepemedim. Uzakta çocuklar iyi terbiye edilmezlerse büyüdüklerin de kontrol edilmeleri mümkün olmaz. *RS s. 116 < CÜ*

Çubuğu yaş iken eğmek gerek. İnsan en kolay çocuk yaşta eğitilir. Büyüdükten sonra kimseyi dinlemez, kendi fikirlerine göre hareket eder. *VI 463*

Dal fidanken eğilir. Çocuklarda ancak küçüklerin iyi huylar kazandırabilir. *RS s. 122 < DK*

Dayak cennetten çıkmadır. Dayak korkusu çocuğu suç ve günah işlemekten uzak tuttuğu için bir bakıma kutsal sayılır. *Ş 2430*

Deniz dalgasız, kapı halkasız, mektep falakasız olmaz. Herşeyin kendine özgü bir özelliği bulunur. Okul çağındaki bir çocuk için de dayak, okulun özelliklerinden biri olarak bilinir. *MNÖ 2476 < AVP-1*

El yanında çocuğa darılma, arsız olur. Çocukların eğitimi başkalarının yanında değil, yalnız başlarına iken yapılmalıdır. *RS s. 164*

Eti senin, kemiği benim. İyi bir eğitim için gerekirse en sert yöntemlerden bile kaçınılmamalıdır. *ET 350*

Gemsiz ata dizgin olmaz. Görgüsüz, anlayışı kıt kişilere birşeyi kabul ettirmek çok zordur. *ET 3244*

Hocanın vurduğu yerde gül biter. Bir öğretmen öğrencisine sert davranabilir, hatta dövebilir. Ama bunu onun daha iyi yetişmesi için yapar. Bu yüzden öğretmene kızmamalı hatta minnet duymalıdır. *RS s. 228*

Hocanın vurduğu yeri ateş yakmaz. Hocaların ver diği dini öütler insanları cehennem ateşine karşı korur. *RS s. 228 < ON*

İki tımar bir yem yerine geçer. Beslenmek ne kadar zorunlu bir ihtiyaçsa sıkı bir disiplin de o kadar önemlidir. *OAA 1523 < AVP-1*

İti öldüreceğine yalını kes. Hizmetçilere sert davranmak yerine ücretlerini eksiltmek daha etkili olur. *RS s. 249*

İte bir kez vur ölsün, bir dahi vur dirilsin. Şımarık, söz dinlemez kimseleri yola getirmenin en iyi yolu onlara karşı sert ve acımasız davranmaktır. *VI 215*

Kart ağacın eğilmesi/bükülmesi güç olur. İnsan küçükken iyi bir eğitim görmemişse büyüdükten sonra eğitilmesi çok zordur. *ET 2729*

Kızını dövmeyen dizini döver. Çocuğunu iyi yetiştirmeyen ana baba, çocuğunun büyüyünce beceriksiz, işe yaramaz biri olduğunu görduğü zaman buna çok üzülür. *OAA 1811 < Ş 2889*

Kuru ağaç eğilmez, kart meşe bükülmez. İnsana iyi bir terbiye, iyi bir eğitim çocuk yaşta çok kolay aşılanır, büyüdükten sonra çok zor olur. *MNÖ 5991 < AVP-1*

Oğlunu dövmeyen kesesini; kızını dövmeyen dizini döver. Çocuklar eğitilirken gerektiğinde sert biçimde cezalandırılmalıdır. *RS s. 333 < MS*

Öküzün büyüğünü döverler. Başkalarına örnek olması bakımından en üst durumda olanlar cezalandırılmalıdır. *TDK-2 s. 76*

Ölürse yer beğensin, kalırsa el beğensin. Çocukların iyi yetişmesi için gerekirse dayaktan kaçınmamalı. O zaman o kişi yaşadığı sürece ve öldükten sonda da iyi bir insan olarak bilinir. *ET 904*

Sahipsiz tahtayı el alır, almazsa yel alır. Eğitim görmeden serbest yetişen çocuklar kötü şeylere çabuk aldanırlar. Büyüdüklerinde de kötü bir insan olurlar.

Şımartma çocuğu, başına biner. Dayak çocukların terbiyli olmaları arzu ediliyorsa her istediklerini yerine getirip onlara fazla yüz vermemelidir. *RS s. 377*

Tabak sevdiği deriyi yerden yere çarpar. İnsan eğittiği kişinin daha iyi olmasını istiyorsa ona gerektiğinde sert ve katı davranışlardan kaçınmamalıdır. *OAA 2353 < Ş 1836*

Tekdir ile uslanmayanın hakkı kötektir. [illegible] davranışlarla, güzel sözlerle eğitilemeyen kişiyi yola getirmenin tek yolu dayaktır. *ET 1431*

Yerinde tekdir baş ağrıtmaz. İnsan çocuğuna veya yetiştirdiği kimseye gerekli disiplini ve eğitimi zamanında aşılarsa ilerde pişmanlık duymaz.

Yularsız ata binilmez, yularsız deve yenilmez. Disiplinsiz yetiştirilmiş bir kişiye kimse kolaylıkla söz geçiremez. *ET 3969*

Yularsız deve yedilmez. d isiplin olmadan hiçbir insandan ya da hayrından yararlanılmaz. *ET 3970*

→ EĞİTİM, BİLGİ

Alan razı satan razı.

TİCARET

Ticaret çeşitli ürün, mal ve diğer alım satımlarla bunların sonucunda elde edilen fiyat farkı, kâr demektir. Ekonominin temel taşlarından biri sayılan ticarette dürüstlük ve doğruluk başta gelen özellik olmalıdır. Ticarette aşırı hırs kişinin hem kendisine hem de çevresine zarar verir. Ticarette dürüst olmayanlar çevrelerini bir kez aldatabilirler. Ayrıca akıllı davranış ticaretin en önemli unsurlarından biridir. Çünkü kişi ticaretin sonunda zararlı da çıkabilir. Onun için ticaretin ne zaman ve nasıl yapılacağını iyi bilmeli, cesaretle işe atılmalıdır. Türk toplumunda ticari ahlak bireylerin birbirlerine olan güveni ile yakından ilgilidir.

Aba vakti yaba, yaba vakti aba. İnsan ihtiyacı olan şeyleri zamanından ve mevsiminden önce alırsa daha ucuza alır. *MNÖ 4 < AVP-1*

Adamın iyisi alışverişte belli olur. İnsanın dürüst mü, yalancı mı çıkarcı mı olduğu, alış veriş zamanında daha iyi anlaşılır. *ÖAA 83 < ET 88*

Ak köpeğin/itin pamuk pazarına zararı vardır. Kalitesiz ama dış görünüşü güzel olan şeyler, kaliteli ve gerçek malların değerini azaltır. *MNÖ 268 < AVP-1*

Al malın iyisini, çekme kaygısını. İnsan bir şey alırken iyisini seçmeye özen gösterirse, sonradan pişman olmaz. *ÖAA 254 < AVP-1*

Al malını gör hayrını. İnsan, bedelini ödedikten sonra dilediği malı satın alabilir; aldıktan sonra da dilediği gibi kullanabilir. *ET 227*

Alacağın bir fitil, pamuğun öngesini/batmanını sorarsın. İnsan bir malı alırken, elbette bakıp kontrol etmeden almamalı; ama ufak tefek şeyler için de bu konuda fazla aşırıya kaçmamalı. *MNÖ 483 < AVP-1* → **Aldığı**

Alan razı satan razı. Alıcı ve satıcı bir alış veriste para ve mal konusunda anlaşmışsa o alış verişe kimse karışamaz.

Alan hoşnut satan, hoşnut bize ne?. Alışverişte, alan ve satan karşılıklı anlaşırlarsa, başkaları bu anlaşmaya karışamaz *MNÖ 492 < AVP-1*

Alan yok satan neylesin? Satan yok, alan neylesin? Satıcı sattığı mala alıcı bulamamaktan, alıcı ise satın almak istediği malı bulamamaktan yakınır. *MNÖ 495 < AVP-1*

Aldığı bir iğne, demirini yoklar. Bazı insanlar alacakları şeyin maddi değeri çok düşük olduğu halde sağlam mı, değil mi diye her tarafını inceler, bu da satıcıyı sinirlendirir. *MNÖ 501 < AVP-1* → **Alacağın**

Alıcıdan tarafa söylemek sünnettir. Satıcı, bol müşteri kazanmak istiyorsa dürüst olmak, müşterinin parasının hakkını vermek zorundadır.

Alışveriş miskalle, dostluk batmanla. Alış verişte dostluk gözetilirse o alışverişten kâr elde edilemez. *RS s. 35*

Alışın oğlu veriştir. Her alışverişte satılan bir şey ve karşılığında alınan para değerli olmalıdır. İkisinden biri olmazsa alışveriş olmaz. *Ş 250 < AVP-1*

Ali'nin kalpağını Veli'nin başına koyar, Veli'nin kalpağını Ali'nin. Açıkgöz, kurnaz tüccar hiçbir zaman araya sıkışmaz, işlerini her zaman yolunda tutar. *MTA 1283*

Alma alı, sat yağızı, bin doruya, besle kırı. Ata binmeyi ve at yetiştirmeyi seven insanlar çoğunlukla doru ve kır renkte olanları tercih ederler. Al ve yağız atlara ilgi duymazlar. *ÖAA 256 < AVP-1*

Almazsın satmazsın, pazarda işin ne? Bazı insanlar bir şey alıp satmaya niyetleri olmadıkları halde alış veriş yerinde gezer, gereksiz yere kalabalık ederler. *MNÖ 521 < AVP-1*

Atı verdim katır aldım, belayı satın aldım. Kişi pahalı, değerli bir malını verip yerine işe yaramaz, kötü bir mal alırsa ondan istediği gibi yararlanamaz. *RS s. 59*

Ay var yılı besler, yıl var ayı beslemez. İnsan bazen işleri iyi giderse bir ayda, bir yıl yetecek kadar kazanır. Ama bazen de bir yılda kazandığı bir aylık ihtiyacını karşılamaz. *ÖAA 450 < AVP-1*

Ay var yılı besler, yıl var ayı beslemez. İnsan bazen işleri iyi giderse ibir ayda, bir yıl yetecek kad ar kazanır. Ama bazen de bir yılda kazandığı bir aylık ihtiyacını karşılamaz. *ÖAA 450*

Bakkal bir müşteri için dükkan açmaz. Bakkalın müşterisi çok olmalıdır. Günde yalnızca bir veya iki müşteri gelirse zarar eder. *Ş 1064*

Bakkal ölülerin borcunu dirilere yükletir. Borçlu kimse öldüğünde, onun borçlarını yakınları öder. *ET 1063*

Bezirgan züğürtleyince geçmiş defterleri yoklar. Ticaretle uğraşan kimse paraya sıkıştığı zaman, "Acaba birinde alacağım kalmış mı" diye eski veresiye defterlerini araştırır. *ÖAA 588*

Bir almanın bir de satması vardır. Bir malı satın almak için, o malı satan birilerinin olması gerekir. *RS s. 86*

Bir ayağı seki bin kuruş, iki ayağı seki iki bin kuruş, üç ayağı seki üç bin kuruş, dört ayağı seki dört para. Her malın bedeli sağladığı yarara göre belirlenir.

Bir malın iyisini alırsan tek alırsın, kötüsünü ise çok kezler. İyi mal kolay kolay eskimez ve bozulmaz. Kötü mal çabuk yıpranır ve kullanışsız olur kötü mal alan kişi, tekrar almak zorunda kalır. *TDK-1 s. 67*

Birde tay, ikide yay, üçte hamur, dörtte demir, beşte at dokuza kadar bin, onda sat. Bir mal alındıktan sonra kullanıla kullanıla yıpranır. Bir süre tamir edilerek tekrar kullanılabilir ama sonunda işe yaramaz hale gelir ve elden çıkarmak zorunda kalınz. *RS s. 88*

Bitli mercimeği körden başka kimse almaz. Kalitesiz, işe yaramayan bir malı, ancak o maldan anlamayanlar satın alır. *RS s. 95*

Çekişe çekişe pazarlık, güle güle para. Alışverişte satıcı malını pahalı satmak isterken alıcı fiyatı düşürmeye çalışır ve pazarlık edilir. Sonuçta iki tarafı da memnun edici bir alışveriş yapılır. *MTA 6099*

Dostluk kantarla, alış veriş miskalle. Dostuna karşı sevecen, iyiniyetli davranan kişi, alış veriş söz konusu olduğunda ölçülü davranmak zorundadır. *OAA 1001 < Ş 2009*

Dükkan açmak kolay, açık tutmak zor. Bir işyeri açmak kolaydır; ama nasıl mal satılacağını, nasıl kâr edileceğini müşteriye nasıl davranılacağı bilinmezse, o iş yerinin ömrü uzun olmaz.

Düşün deli gönül düşün, at mı alınır/insan beygir mi alır kışın, onun da parası peşin. Kişi harcamalarına dikkat etmeli gereksiz zamanlarda gereksiz masraflardan kaçınmalıdır. *TDK-1 s. 117*

Eşek öldü, ortaklık ayrıldı. Ortaklaşa yapılan ticarette, taraflar arasında anlaşmazlık çıktığı zaman işler de durur Sonuçta ortaklıkta sona ermiş olur. *TDK-1 s. 117*

Ev satan bir yıl bey olur, ev alan bir yıl züğürt. Para bulmak için evini satan kimse, o parayla ancak bir süre rahat yaşar, ama borçlanarak ev sahibi olan kimse belli bir süre sıkıntı çeker.

Fayda zarar hesap başında belli olur. Ticarette ne kadar kâr edildiği, ne kadar zarar edildiği satış sonunda yapılan gelir-gider değerlendirmesinde ortaya çıkar. *MNO 3539 < AVP-1*

Fayda zararın kardeşidir. Kişi yaptığı işlerden her zaman fayda göremez, zarar ettiği de olur. Bu yüzden ticaretle uğraşan kimseler zarar riskini her zaman göz önünde bulundurmak zorundadır. *Ş 2666*

Götürü pazar mideyi bozar. Bir malın satılıp satılmayacağını araştırmadan o malın tiaretini yapmaya kalkışan kişi, müşteri buladığı zaman "mal elimde kalacak" korkusuyla aldığından daha ucuza satmak zorunda kalabilir. *MNO 3853 < AVP-1*

Güler yüzlü sirke satıcısı, ekşi yüzlü bal satıcısından çok kazanır. Ticarette daima müşteriye karşı güleryüzlü ve kibar davrananlar çok kazanır. *RS s. 197*

Gün olur günü, gün olur ayı, gün olur yılı besler. Ticaretle uğraşanın ne zaman ne kadar kazanacağı belli olmaz,. Bazen bir gün yetecek kadar, bazen bir ay yetecek kadar, bazen de çok daha fazlasını kazanabilir. *RS s. 199*

Gün var yılı besler, yıl var günü beslemez. Bazen bir yıl yetecek kadar kazanılan gün olur, bazen de bir yılda kazanılan bir günlük ihtiyacı karşılamaz. *OAA 1325 < ET 3349*

Güvenme varlığa, düşersin darlığa. İnsan elinde bol para varken tedbirli davranmaz gereksiz harcamalarda bulunursa, ileride sıkıntıya düşer. *RS s. 199*

Hem ziyaret hem ticaret. İnsan bir iş takibi için veya bir dostunu görmek için gittiği bir yerde çıkarlarına uygun görürse başka işler de yapabilir. *ET 3778*

Her kârın bir de zararı vardır. Ticarette "hep kâr edilir veya hep zarar edilir" diye bir kural yoktur. Bazen iyi iş olur kâr edilir, bazen iş olmaz zarar edilir. *MNO 4285 < AVP-1*

İflas etmiş bakkal eski defter karıştırır. Ticaretle uğraşan kimseler para sıkıntısı çektiği zaman ufak tefek alacakların peşinde koşarlar. *RS s. 232* → **Bezirgan**

İhtiyacı olmayan alan, ihtiyacı olan satan. Parası çok olan kişi bunu harcamaktan çekinmez, oysa parasız olan kişi, para bulmak için elindekileri satar.

İlk kısmet kısmettir. Kişi ilk görüp beğendiği malı almazsa, daha güzelini alsa da aklı hep onda kalır. *MTA 6305*

İşime yaramayanı bir pula almam. İnsan ihtiyacı olmadığı şeyi çok ucuz da olsa boşuna para verip satın almaz.

İyi malın müşterisi çok olur. İyi ve kaliteli mal her zaman alıcı bulur. *RS s. 252*

Kâra ar olmaz. İnsan namusuyla yaptıktan sonra yaptığı iş ne olursa olsun, çıkarına uygunsa o işi yapmaktan utanmamalıdır. *RS s. 264*

Kârla zarar, bir arada gezer. Ticarette kâr ve zarar riski eşittir. *TDK-2 s. 63*

Kaypakla pazarlık olmaz. Sözünde durmayan, yalancı kişilerle kimse iş yapmak istemez. *TDK-1 s. 155*

Kendi pazarlığını kendi bozar. Bazen insanlar pazarlık yapmayı bilmez, önce biraz ısrar eder ama sonra esnafın istediğini kabul eder. *ET 3070*

Kendinden büyükle alışveriş etme. Alışverişte kendimizden büyüklerle pazarlık etmek zordur. Çünkü onlar daha tecrübeli olduğu için ikna etmenin bir yolunu bulurlar. *RS s. 277*

Kısa günün kârı az olur. Çok çalışan çok, az çalışan az kazanır. *OAA 1800 < AVP-1*

Kışını yaba al, yazın soba al. Yazın kullanılan malı kışın, kışın kullanılan malı yazın alırsak daha ucuza mal ederiz. *TDK-2 s. 66*

Kıtlıkta satıcıya, bollukta alıcıya Allah insaf versin. Çok kullanılan ama az bulunan malın satış fiyatında satıcı, bol miktarda bulunan malın satış fiyatında ise alıcı etkili olur. *MNO 5542 < AVP-1*

Koca kuş, akranınla uş (uç). Bir ticaretle uğraşan kişi kendisinden güçlü tüccarlarla rekabete girerse kısa zamanda işini kaybeder. *TDK-2 s. 68*

Korkak tüccar ne kâr eder ne zarar. Korkak tüccar hiç riske girmez, yalnızca zarar etmemeyi düşünür. Zarar etmez ama, doğru dürüst kâr da edemez. *OAA 1855 < Ş 2917*

Kör pazara varmasın, körsüz pazar da olmasın. Alışveriş yapmayı bilmeyen insanlar malın ne fiyatına dikkat eder, ne kalitesine. Böyleleri hep yanılır ama esnaf da çok kazanır. *OAA 1896 < AVP-1*

Kör satıcının kör alıcısı olur. Bir malın kötüsünü satan tüccar kolay kolay alıcı bulamaz. Bulduğu alıcılar da o maldan anlamayan kimseler olur. *MNO 5842 < AVP-1*

Kurtlu/Bitli bakkalın kör alıcısı olur. Kalitesiz işe yaramayan şeyler satan esnaftan yalnızca o maldan anlamayan kimseler alışveriş eder. *OAA 1934*

Kürkü orak vaktinde, orağı kürk vaktinde al. Mevsimlik malları mevsiminin sonlarında alırsak daha kazançlı çıkarız. *OAA 1960 < VI68*

Lafla dükkan açılmaz, yok yere etme savaş, Selman pak gelse parasız olmaz tıraş. Burada peşin para ile alışveriş yapılır. *RS s. 312 < AME*

Mal müşteriye göre satılır. Bir malın satışı alıcıdan gelen istek üzerine gerçekleşir. Yeterli alıcı bulunmazsa kimse o malın ticaretini yapmaz. *MNO 6181 < AVP-1*

Malı satmayıp pişman olacağına sat da pişman ol. Bir malın ticaretini yapan kişi daha fazla kâr ederim diye malını uzun süre elinde tutarsa ilerde alıcı bulamayabilir ve zarar ederek satmak zorunda kalır.

Malını övme, pazarını öv. Bir mal ne kadar iyi olursa olsun önemli olan alıcı bulmaktır. Alıcısı olmazsa o malın iyi olması satıcıya bir şey kazandırmaz. *MNO 6193 < AVP-1*

Müflis olup da düşünmekten ise uyuz olup kaşınmak yeğdir. Maddi durumu çok iyi iken birden sıkıntıya düşen insan, düşünmekten ve üzülmekten uyku bile uyuyamaz. Ama borçsuz, zor geçinen insanın böyle derdi olmaz. *MNO 6359 <*

AVP-1

Müflis tüccar eski defterlerini karıştırır. Maddi sıkıntı içine düşen tüccar, "birinde alacağım kalmış mı" diye durumu iyi iken önemsemediği eski defterlerine sarılır. *ÖAA 2034 < ET 3482*

Mülk alan kırk gün aç, mülk satan kırk gün tok. Bütün imkânlarını kullanarak ev, arazi, tarla gibi mal sahibi olan, bir süre sıkıntı çeker. Para bulmak için mülkünü satan da o parayla yalnız bir müddet rahat yaşar. *MNÖ 6370 < AVP-1*

Müşteri her zaman haklıdır. Müşteri esnafın gelir kaynağıdır. Bu yüzden ona her zaman hoşgörülü davranmak gerekir.

Ortak çok olunca ziyan az olur. Ortaklaşa ticarette kârda olduğu gibi zararda da ortaklık söz konusudur. Böylece ortaklar daha az zarar görmüş olurlar. *ET 783*

Ortak gemisi yürümez. Bir ticaret, ortaklıkla yürüyorsa zaman zaman ortaklar arasında çıkar kavgası çıkabilir. Böyle olunca da yapılan ticaret uzun ömürlü olmaz. *RS s. 336*

Ortak malda hayır yoktur. Bir mal ortaklaşa kullanılıyorsa, her ortak o maldan daha çok yararlanmak ister. Bu yüzden o mal çabuk yıpranır ve kullanılmaz hale gelir. *MNÖ 6653 < AVP-1*

Ortaklık danadan yalnız buzağı iyi. Büyük bir mala ortak olmaktansa daha küçük bir mala tek başına sahip olmak daha iyidir. *TDK-1 s. 176*

Ortaklık iyi olsa iki adam bir avrat alır. İnsanın kadını gibi malı da yalnız kendisine ait olursa daha hayırlı olur. *TDK-1 s. 176*

Ortaklık öküzden başlı başına buzağı yeğdir. Büyük bir mala bir ortakla sahip olup şüpheyle yaşamaktansa, daha küçük bir mala tek başına sahip olmak daha iyidir. *ÖAA 2087 < Vİ 38*

Öküz öldü, ortaklık ayrıldı. Ortak kullanılan bir mal, bir iş yarar sağlamayaz hale geldiğinde ortaklıkda biter. *Ş 887*

Örtülü pazar dostluğu bozar. Ticarette dürüstlük çok önemlidir. Hileli, gizli kapaklı işlerle uğrasanlarla kimse arkadaşlık ve alış veriş etmez. *MTA 2034*

Pahalı alan adanmaz. Bir mal benzerlerinden pahalıysa mutlaka onlardan daha kaliteli ve sağlamdır.

Pahalıdır hikmeti var, ucuzdır illeti var. Bir mal pahalıysa elbette bir özelliği vardır. Aynı mal başka bir yerde çok daha ucuzsa, onun kötü ve kalitesiz olma olasılığı fazladır.

Para tükendi, dükkan kapandı. Peşin mal alıp veresiye satan bir tüccar alacaklarını zamanında toplayamazsa bir süre sonra işi bırakmak zorunda kalır. *MNÖ 6820 < AVP-1*

Pazar ilk pazardır. Pazarlık yapılırken yapılan anlaşmanın işin sonuna kadar geçerli olması gerekir. *ÖAA 1701*

Pazarlıksız giren haksız çıkar. Pazarlıksız, şartsız mal alanın, bozuk çıktığında geri götürüp değiştirme veya iade etme şansı olmaz.

Pekmezin olsun, sineği Bağdat'tan gelir. Kaliteli, sağlam mal satan, müşteri sıkıntısı çekmez.

Peşin para, zevkini ara. Veresiye satarı kolay ve çok satar, ama peşin satan daha garantili kazanır. *MNÖ 6913*

Rençber kırk yılda, tüccar kırk günde. Tarlada çalışan işçinin kırk yılda kazandığı parayı tüccar kırk günde kazanır. *MNÖ 6914 < AVP-1*

Sabanda tartışma olursa, harmanda çekişme olmaz. Önce pazarlık etmeden yapılan işin ödeme zamanında sorun çıkar. *MTA 15296*

Sermayen bir yumurta ise taşa çal. Fazla değeri olmayan bir şeyi sermaye yapıp iş kurmaya heveslenme, uğraşmaya değmez. *ÖAA 2255 < Vİ 79*

Sermayesi çanak çömlek, tüccarlıktan dem vurur. Bazı kimseler ellerindeki önemsiz şeylerle iş kurmaya çalışır, sonra da büyük bir tüccarmış gibi övünürler. *MNÖ 7164 < AVP-1*

Sermayesiz bakkal turp tohumu satar. Sermayesi olmadan ticaretle uğraşmaya kalkışan kışı ulak tefek, fazla kazancı olmayan işlerle zaman harcar. *TDK-1 s. 186*

Sermayesiz sanat dilenciliktir. Ortaya hiçbir şey koymadan, hiç riske girmeden para kazanılacak meslek yalnızca dilenciliktir. *MNÖ 7165 < AVP-1*

Şüpheli pazar, mideyi bozar. Bir mal değerinin çok üstünde bir fiyatla satılıyorsa satıcıdan şüphe edilir; değerin altında satılıyorsa bu sefer maldan şüphe edilir. *RS s. 378*

Tüccar züğürtleyince geçmiş defterleri yoklar. Paraya sıkışan tüccar, "acaba alacak kaldı mı?" diye eski defterlee başvurur. *ÖAA 2434* → **Müflis tüccar**

Ucuz alan pahalı alır, pahalı alan aldanmaz. Ucuz mal alan fazla kullanamaz, gider iyisini ve pahalısını alır. Pahalı alan ise, iyisini aldığı için tekrar almak zorunda kalmaz. *ÖAA 2439*

Ucuz satan tez satar. Ucuz mal satan daha çok ve çabuk satar, sürümden kazanır. *MNÖ 7789 < AVP-1*

Ucuz satan tez satar, sonunda kaygıyla batar. Kârını iyice hesaplamadan malını ucuza satan, malını çabuk satar ama sermayeyi de yavaş yavaş bitirir. *RS s. 393*

Ucuz veren tez kurtulur. Malını ucuz satan kısa zamanda evine döner. *MTA 6620*

Ucuza dayanılmaz. Ucuz mala rağbet eden çok olur; bu yüzden ucuz mal elde kalmaz. *RS s. 392*

Ucuzdan pahalısı, pahalıdan ucuzu yoktur. Bir malın fiyatı, bir yerde çok ucuz, başka bir yerde çok pahalı olmaz; genelde aynı veya birbirine yakın olur. *RS s. 405*

Ucuzdur vardır illeti, pahalıdır vardır hikmeti. Bir mal çok ucuzsa, mutlaka sakıncalı bir yönü vardır; aynı mal başka bir yerde daha pahalıysa, diğerinden daha kaliteli ve sağlamdır. *ÖAA 2440 < AVP-1*

Ucuzlukta alır, pahalılıkta satar. Bazı açıkgöz insanlar bir malı ucuzlayınca bol miktarda alıp stok eder, pahalanınca satışa çıkarırlar. *MNÖ 7792 < AVP-1*

Utanma pazar dostluğu/mideyi bozar. Alışverişte alıcı ve satıcı arasındaki dostluk malın fiyatını ve ödeme şartlarını etkilerse dostluk zarar görür. *ÖAA 2451 < Ş 827*

Varsa malın Antakya'dan gelir sinek. İyi mal satan satıcı her zaman alıcı bulur.

Yağmur yağarsa ineği sat, öküz al; yağmur yağmazsa öküzü sat, deve al. İnsan hiç kullanmadığı malı boşuna elinde tutmamalı, onu satıp yerine işine yarayan bir mal almalıdır. *RS s. 405*

Yağmurda düşmanın koyunu satılsın, dostun atı. Yağmurdan ıslanan koyun gösterişsiz ve değersiz görünür; buna karşılık at daha canlı, daha kıymetli görünür. *ÖAA 2501 > Vİ 488*

Yanlış pazar dostluğu bozar. Alışverişte taraflardan birisi çıkar sağlamak için kuraldışı yollara başvururssa o alışverişi yapanlar bir daha birbirlerine güven duymazlar. *RS s. 408*

Yolcu için yol mu yok, kurnaz için söz mü yok. Kurnaz, işini bilen kimseler her zaman kendilerine çıkar sağlayacak bir yol bulurlar. *MTA 15388*

Zarar faydanın kardeşidir. Kâr ya da zarar etmek ticarette olacak şeylerdir. Hiç zarar etmemiş bir tüccar olmayacağı gibi, hiç kâr etmemiş bir tüccar da yoktur. *RS s. 429*

Zarar zehirden acıdır. Ticaret hayatında zarar etmek bir insanın başına gelecek en kötü şeylerden biridir. *MTA 2242*

Zarar ziyan bizim için insan içindir. Kişinin kâr veya zarar etmesi tamamiyle kendi tutumuna ve çalışmasına bağlıdır. *MNO 8513*

Zarara gülücü olma. İnsan başkalarının uğradığı zarara sevinmemeli, aynı şeyin kendi başında gelebileceğine düşünmeli. *Ş 2364*

Zarardan korkan kâr edemez. Zarar etmekten korkan tüccar aldığı az malla kâr da edemez. *RS s. 428 < AVP-1*

Zararın neresinden dönersen/dönülse kârdır. Zarar edilen bir işten ne kadar erken vazgeçilirse o kadar kâr edilmiş olur. Çünkü böyle davranmak kişiyi daha fazla zarar etmekten kurtarır. *RS s. 429*

Ziyan ateşten gömlektir. Ticarette zarara uğramak insana bir a a her şeyini kaybettirebilir. Çünkü tekrar iş kuracak gücü bir daha bulamaz. Bu yüzden zarar etmekten herkes korkar. *RS s. 432*

Ziyan kârın ortağıdır. Ticarette yalnızca kâr edilmez zaman zaman zarara uğramak da doğal karşılanmalıdır. *RS s. 432 < TS*

Ziyan zamanına göre hesap olunur. Ticarette ne kadar kâr, ne kadar zarar edildiği gelir gider hesabı yapıldıktan sonra belli olur. *RS s. 432 < TS*

→ TEDBİR, DÜRÜSTLÜK, KAZANÇ

Çabuk parlayan, çabuk söner.

TUTKU

Tutku, şiddetli istek, şehvet, ihtiras, hırs, sevda, aşk; çoğu kez denetlemeyen, önüne geçilmeyen bir duygu: özellikle cinsel istek, nefret veya öfke duygusuna verilen addır. Tutku insanının çıkarları söz konusu olduğunda patlak vrebelir. mantık süzgeçinden geçmeyen tutku bir volkan gibi püskürerek umulmadık zararlara yol açabilir. Ancak olumlu amaçlar için insanın içinde yanıp tutuşan hırs ve tutku herkesin yararına ışıl ışıl parlar. Toplumumuzda kontrol altına alınmayan tutkuların insana ve çevresine daima zarar getireceğine inanılır. Tutkuların esiri olmadan tutkuları kontrol altında tutmak olgun insan davranışı olarak kendini gsterir.

Akar akar da durulur. Çılgınca yaşamayı seven kimseler bir süre sonra böyle yaşamaktan vazgeçerler. *TDK-1 s.34*

Azan kulun belâsı yakın. Nefsine hakim olamayan kimselerin başı dertten kurtulmaz. *TDK-1 s.54*

Azan kuşun ömrü az olur. Gururuna kapılıp olmadık işler yapanlar kendilerine zarar verirler. *TDK-1 s.54*

Azan yılan yol üstüne çıkar. Kendine hakim olamayan, taşkınlık eden kimselerin başına mutlaka kötü bir iş gelir. *TDK-1 s.54*

Bir işi bitirmeyince bir işe koşma. İnsan bir işle uğraşırken başka bir işe heveslenmemeli. *RS s. 91*

Birdenbire gelen devlette hayır yoktur. Fakir ve yoksul olduğu herkesçe bilinen biri bolluk ve lüks içinde yaşıyorsa o kişinin kanun dışı yollardan kazanç sağladığı kesindir. *Ş 1154*

Coşkun su aka aka durulur. Her işin aşırısına kaçan kimseler bir süre sonra bu huylarından ister istemez vazgeçerler. *RS s. 106*

Çabuk parlayan çabuk söner. Bir takım yollarla layık olmadığı bir mevkiye gelen kimse o işi gerektiği gibi yapamayacağından onu o görevden çabuk alırlar. *Ş 1546*

Çok çabalayan çok yorulur. Yaptığı işte aceleci ve sinirli davranan kimse yorgunluktan işin sonunu getiremez. *MTA 1574*

Çok kucaklayan az devşirir. 1. İnsan kaldıramayacağı yükün altına girerse yaptığı işten fazla bir şey elde edemez. 2. Açgözlülük edip, birşeyden kapasitesinin üzerinde yarar sağlamaya çalışan kimse ummduğundan çok daha azını elde eder. *Ş 1644*

Eşeğin boynuzu olsa, dünyada mahluk bırakmaz. İstemekle herşey kolayca elde edilebilse hiç kimse çalışmaya gerek duymaz. *RS s.172*

Gönlünü yüce tutan erde devlet olmaz. Gurur sahibi olmayan, alçak gönüllü insanlarda dünya nalına karşı hırs olmaz. *TDK-2 s. 51*

Haddini bilmeze haddini bildirmek öksüze kaftan giydirmek gibidir. Yetkilerini ve sınırlarını aşarak topluma zarar verenlere engel olmak gerekir. *RS s. 202*

Haşarı at kendini ziyan verir. Düşünmeden duygularıyla hareket edenler bundan kendileri zarar görür. *RS s.209*

Hızlı sağanak tez geçer. İnsan bir işe başlarken çok istekli ve hırslı olur ama daha sonra bıkkınlık duyar ve yavaşlar.

Karınca kanatlanınca kendini serçe oldum sanır. İnsanlar küçük başarılarını abartarak kendilerini olduğundan önemli görmemelidirler. *TDK-2 s. 63*

Keçi geberse de kuyruğunu indirmez. Bazı insanlar gururlarından taviz vermezler.

Keskin bıçak tez körlenir. Çabuk sinirlenip öfkelenen çok çabuk yatışır. *TDK-2 s. 65*

Kiraz güzelliğine mağrur olduğu için kurtlanmış. Bazı insanlar birtakım özellikleriyle öylesine gurur duyarlar ki, bir süre sonra bu gururlan zarar vermeye başlar. *RS s. 289*

Keskin bıçak tez körlenir. Çabuk sinirlenip öfkelenen çok çabuk yatışır. *TDK-2 s.65*

Kuduz köpek önce sahibini ısırır. Sinirli ve saldırgan kimseler önce kendi yakınlarına zarar verir. *RS s.303*

Kuduz ölür, amma daladığı da ölür. Aşırı hırslı ve sinirleri kimselerin başı dertten kurtulmadığı gibi başkalarınında başını derde sokarlar. *TDK-2 s.70*

Rüzgar böyle eser, balta böyle keserse vay halimize. İnsanın çevresindekiler sinirli ve taşkın kimselerse huzurlu bir yaşam süremezler. *RS s.376*

Şaraptan dönen/bozma sirke keskin olur. Sakin bir insan sinirli ve hırslı kimselerle arkadaşlık ederse onun da huyu değişir. *RS s.376*

Taşkınlığın sonu şaşkınlıktır. Kendine hakim olamayan, her yerde kargaşa çıkaran kimseler başlan derde girdikten sonra yaptıklarından pişmanlık duyarlar. *RS s.382*

Tez kabaran tez söner. Çabuk öfkelenen kimseleri yatıştırmak kolay olur. *TDK-1 s.195*

Yel gibi gelen yel gibi gider. Çabuk parlayan, olur olmaz herşeye sinirlenen kimselerin öfkesi uzun sürmez. *RS s. 415*

→ HIRS, GÖNÜL, AZİM, KARARLILIK

Altına saklamak değil kuruşu saklamak hünerdir.

TUTUMLULUK

Tutumluluk, tutum, idare, tasarruf, iktisat, ekonomi, gelir ile gideri, üretim ile tüketimi sarsıntılara meydan vermeyecek biçimde düzenli tutma veya gereksinimlerin sınırlı olanaklarla en verimli bir sıraya göre karşılanmasıdır. Para insana iyi günden çok kötü günde gerekir. Onun için bir köşede birikmiş güvenceye ihtiyaç vardır. Parayı iyi idare ederek gerekli olduğunda sıkıntıya düşmemek mümkündür. Boş yere para harcamanın karşısında olan Türkler geleneksel olarak tutumluluğa, önem vermekle birlikte insani değerlerin karşıtı olarak algılanan "para"ya değer vermezler. Ancak parasız hiçbir iş yapılamayacağını iyi bilirler. Para genellikle rahatlık, güç, itibar sağlayan bir araç olarak kabul edilir.

Ak akçe kara gün içindir. Zorluklarla kazandığımız para dar günümüzde yardımımıza koşar. *OAA 150 < Ş 202*

Altını zaptetmeye gümüşten el ister. Bir değeri elde tutabilmek için güçlü bir irade gereklidir. *TDK-1 s.41*

Ayağını yorganına göre uzat. Kişi harcamalarını gelirine göre ayarlamalıdır. *OAA 433 < AVP-1*

Az ye de bir hizmetkâr tut. Sürekli başkasına iş buyuran kişiler için kullanılır. *Ş 45*

Az ye de borcunu öde. Borçlu kişi daha çok tasarruf yapmalıdır *RS s. 68*

Beş kuruşun varsa beş yere düğümle. Parası olan kişi elindeki birikimi çok iyi muhafaza etmelidir. *TDK-1 s.62*

Cömertle nekesin harcı birdir. Cömert malın iyisini alarak uzun süre kullanır; cimri ise malın ucuzunu alır ve kullanamaz tekrar almak zorunda kalır. Böylece cömertle cimrinin harcadıkları para aynı olur. *OAA 758*

Damlaya damlaya göl olur, aka aka sel olur. Büyük şeyler, küçük şeylerin biriktirilmesiyle oluşur. *OAA < Ş 1830*

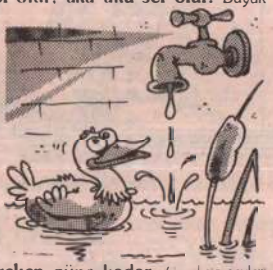

Ekmeğini katığına denk eden muhtaç olmaz. Tutumlu insan sıkıntıya düşmez.

Gerekliyi gerekmez iken saklamalı. İnsan işine yaramasada birgün lazım olacağını düşünerek elindekileri tutmalıdır. *ET 3222*

Gerekmezi sakla, gereken güne kadar. Gereksiz şeyleri atmayıp saklarsak bir gün mutlaka gonlara ihtiyacımız olur. *MNÖ 3774 < AVP-1*

Göçerim diye eksiğin dağıtma. İnsan varsayımlarla elindekini avucundakini saçmamalıdır. *VI 12*

Harcanacak yer var, kısılacak yer var. Kişi harcamalarını yerine göre yaparsa sıkıntı çekmez.

İşten artmaz, dişten artar. Kişi ne kadar çok çalışırsa çalışsın, kazandıklarını arttırmayı bilmezse çalışmasının değeri olmaz. *OAA 1584 < Ş 680*

Sakla lazım olur kibrit. Gün gelir bir kibrit çöpü bile insana gerekli olur. *MNÖ 7019 < AVP-1*

Sakla samanı, gelir zamanı. Değersiz şeyler bile saklanırsa gün gelir lazım olur. *OAA 2214*

Yorganına göre ayağını uzat. İnsanlar işlerini yapmak için öncelikle bir plan yapmalı, daha sonra işe girişmelidir.

→ HARCAMA, ÖDEME, AKILLILIK, TEDBİR

Damlacıktan sel olur.

UFAK ŞEYLER

Ufak şeyler, görünüşte küçük, önemsiz, az oldukları için çoğu kez göz ardı edilen ama zaman zaman önemli gelişmelere yol açabilen ayrıntılardır. Az her ne kadar gerekli ve umulan kadar olmasa da bir süreç içinde çoğalabilir ve sonuca ulaştırabilir. Ama sağlıklı gelişim göstermezse azlık, çokluğun fonksiyonuna ulaşamaz. Ufak olan şeyleri küçümsememek gerekir. Çünkü umulandan büyük sonuçları doğruabilirler. Küçük şeylerin hiç beklenmedik faydaları olduğu gibi son derece büyük zararları da olabilir. Bu bakımdan atalarımız azı, küçüğü küçümseyip sonuçta yararı ve fonksiyonlarıya değerlendirmenin yerinde olacağını ifade etmişlerdir.

Akmasa da damlar. Bir işyeri varsa, küçük de olsa geliri de olur. *OAA 191 < AVP-1*

Az ateş çok odunu yakar. Küçük tehlikelerin önü alınmazsa büyük felaketlere neden olurlar. *OAA 456*

Az çoğa tabidir. Her yerde çokluk geçerlidir, çoğunluğun dediği olur. *Ş 136*

Az işten çok iş çıkar. İşini genişletecek kişi, azı çok yapmayı bilir. *MNÖ 1049 < AVP-1*

Az koyun sahibini batırır. Bazı şeyler az görünür ama zararı çok olabilir. *MNÖ 1052 < AVP-1*

Aza demişler: "Nereye?" "Çoğun yanına" demiş. "Azca nereye?" "Çokçanın yanına". Az her zaman çoğun izindedir. Azınlık çoğunluğun emrindedir. *OAA 453*

"Azdan az" demişler, "Çoktan çok." Bazı şeyler miktarı oranında etki yapar. *MNÖ 1070 < AVP-1*

Azdan git git, çok olur. Kişi büyük şeyleri azar azar biriktirerek elde eder. *MNÖ 1072 < AVP-1*

Azıcık aşım, kaygısız başım. Küçük şeylerin derdi de küçük olur.

Bin ağız biz ağızı hiç eder. Herkes ağız birliği ederse bir kişinin söyledikleri doğru da olsa geçersiz sayılır. *TDK-1 s. 63*

Bir bulut ile kış olmaz. Ufak bir başarısızlıkla kisi, büyük üzüntülere boğulmamalı. *Ş 1142*

Bir çiçekle bahar/yaz olmaz. 1. Bir şeyin olması için zamanın ve şartların uygun olması gerekir. 2. Beklenen başarı gerçekleşmeden sevinilmez. *Ş 1151*

Bir dala basınca bin dal sallanır. Kişiye gelen zarar çevresindekileri de etkiler.

Bir karga ile kış gelmez. Küçücük bir sorun büyük birderdi ifade etmez. *MNÖ 1603 < MK*

Bir kırlangıçla yaz gelmez. Ufak belirtilerle bir şey olmuş sayılmaz.

Bir koz için taş atılmaz. Küçük şeylerle uğraşmaya değmez. *Ş 1185*

Bir müşteri için dükkan açılmaz. Bazı durumlarda insan eğer yaptığı işe değecekse o işe teşebbüs etmelidir. *Ş 1204*

Bir olan iki olur, iki olan üç. Küçük şeyler zamanla fazlalaşır, büyür, çoğalır. *MNO 1636 < AVP-1*

Bir taşla duvar yapılmaz. Küçük işlerden büyük sonuç beklenmemelidir. *MNO 1662 < AVP-1*

Büyük başın derdi/ağrısı büyük olur. Büyük işlerle uğraşan kimselerin sorunları da büyük olur. *MNO 1880 < AVP-1*

Cami dururken mescitte namaz kılınmaz. İnsan önünde büyük fırsat varken onu değerlendirmelidir. *Ş 1492*

Cin tutana bir muska yeter. Küçük şeyler bazı durumlarda işe yarayabilir. *OAA 756 < Ş 1531*

Çingene bir olsa şekerle beslenir. Bazı sorunlar küçük çarelerle halledilemez. *TDK-1 s. 80*

Çok ağız bir olunca bir ağız hiç olur. Bir konu tartışılırken çoğunluğun dediği doğru kabul edilir. *VI 593*

Çok olup çöp olacağına, az olup öz olsun. Bazı şeylerin azlığı, çokluğundan daha kıymetlidir. *MTA 15378*

Çul içinde aslan yatar. Kişi dış görünüşüyle ölçülmez, önemli olan kişiliğidir. *OAA 833*

Damlaya damlaya göl olur. Büyük şeyler küçük birikimlerden oluşur. *MNO 2345 < AVP-1*

Domuzdan bir oku esirgeme. Büyük bir dertten kurtulmak için küçük bir zahmete girmekten kaçınılmamalıdır. *VI 690*

Dene deneye eş olur, dene dene bir kaşık aş olur. Küçük deneyimlerle önemli sonuçlar elde edilebilir. *TDK-2 s. 38*

Eşek küçüktür, ama dokuz deveyi yeder. Kişinin iriliğinin akılla ilgisi yoktur. Bir akıllı birçok akılsıza yol gösterebilir. *OAA 1177 < AVP-1*

Farenin/Sıçanın/Kurbağanın sidiğinin denize faydası vardır. Bazı şeyler küçüktür ancak önemli işe yararlar. *MNO 7185 VI 531*

Her bir azın bir de çoğu olur. Bir şeyin azı varsa mutlaka çoğu da bulunur. *MNO 4233 < AVP-1*

Her çok, azdan olur. Çok, azların biriktirilmesiyle oluşur. *OAA 1401 < AVP-1*

Hiç yoktan torlak yeydir. Kimi küçük şeylerin varlığı, olmamasından daha iyidir. *Ş 3751*

Her şeyin ufağı sevilir. Ufak şeylere daha çok ilgi duyulur. Çocuk bebekken sevilir - hayvanlar yavrukken.

İğne ucu kadar delikten bir küp su boşalır. Bazı küçük sorunlar hafife alınırsa düzeltilmesi çok zor olan problemler doğurabilir. *TDK- 2 s. 57*

İt pisliği eme yaradı. İşe yaramaz, kullanılmaz bilinen şeyler umulmadık anda gerekli olur.

Kaplumbağa kabuğunda "Ne büyük sarayım var" demiş. Bir insana küçük gelen diğeri için yeterli olabilir.

Karıncanın götürdüğünü kimse götürmez. Dikkate alınmayacak kadar önemsiz görünen şeyler bazı kimseler için gereklidir. *MNO 5170 < AVP-1*

Karıncaya tükürük göl. Büyüklük ve küçüklük insanın durumuna göre önem ve değer kazanır. *RS s.265*

Küçük taş baş yarar. Zararsız gibi görünen küçük şeyler büyük zararlara yol açabilir. *Ş 3211*

Sermayen bir yumurta ise taşa çal. Yetersiz güç hiçbir işe yaramaz. *VI 79*

Sıpa büyüye büyüye eşek olur. Küçük bir şeyden yola çıkılarak başarı yakalanabilir. *MNO 7194 < AVP-1*

Sinek küçüktür ama mide bulandırır. Kimi sorunlar küçüktür, ama insanı rahatsız eder. *OAA 2272 < AVP-1*

Şahin küçüktür, amma koca turnayı havadan indirir. Bazı ufak tefek kimseler, kendilerinden umulmayan işler yaparlar. *MNO 7435*

Taştan kopar, yoktan kopmaz. Olmayan birşeyi kaybetme olasılığı da yoktur. *MNO 7581 < AVP-1*

Tavşana demişler ki "Dağ sana küstü", "Ben ona küsmem" demiş. Kişi geçimini sağladığı kişiye kolay kolay gücenmez. *MNO 7602 < AVP-1*

Tek koyundan sürü olmaz. Yetersiz bir şey hiçbir zaman sonuç vermez. *MNO 7634 < AVP-1*

Üç nal ile bir ata kaldı. Bazı insanlar ellerine ufak bir şey geçtiğinde hemen umuda kapılıp daha büyük şeylerin hayalini kurarlar. *Ş 918*

Yok büyümez, azık büyür. Az olan hiç olmayandan daha yararlıdır. *MNO 8359 < AVP-1*

→ TUTUMLULUK, AŞAĞILAMA, BEKLENTİ

Çıkmadık candan umut kesilmez.

UMUT

Umut, beklenti bir şeyin arzu edilen biçimde olup biteceğini sanmanın verdiği iç ferahlığıdır. Umut, yaşanması zor olan bu dünyada insanları ayakta tutan bir duygudur. Umudunu yitiren bir kişi yaşam sevincini de yitirir ki o zaman dünya çok tatsızlaşır. İnsan son nefesini verinceye kadar umudunu yitirmemelidir. Samimi bir Tanrı inancının insanı her türlü güçlükten kurtaracağına yönelik yaygın görüş insanımızı iyimserlikle dolu bir umuda sevkeder.

Allah'tan umut kesilmez. İnsan zor durumlarda kaldığında ümidini yitirmemelidir. *OAA 250*

Arzudan ümit kesilmez. Kişi isteklerinin gerçekleşeceğine büyük bir inanç duyar ve azimleriyle yaşar. *MNO 726 < AVP-1*

"Baba cennetliksin," "Oğlum umamıyorum". Her şeyin takdiri Allah'tandır; insan her zaman alçakgönüllü olmalıdır. *ET 937*

Bekle gözlerim bekle, ne gelen var ne giden. İnsanların istekleri ve ümitleri her zaman çabuk gerçekleşmez; sabretmeli, inanmalı ve çaba sarfetmelidir. *MNÖ 1335 < AVP-1*

Bekleye bekleye yaz olur. İnsanın umutları er geç gerçekleşir. *MNÖ 1337 < AVP-1*

Bu döner felekte kesilmez ümit. İnsanın her zaman beklentileri, ümitleri vardır ve er geç bunların gerçek olacağına inanır. *MNÖ 1810 < AVP-1*

Çıkmadık canda umut vardır. Çıkmadık candan umut kesilmez. İnsan kaybedeceğini bildiği şeyler için bile umudunu yitirmez. *ÖAA 780 < Ş 1597*

Değirmenden gelenden poğaça umarlar. Başka bir yere gidip gelen kişiden o yeri ilgilendiren bir hediye beklerler. *ÖAA 864 < AVP-1*

Dünya ümit dünyasıdır. İnsan geleceğinin ne olduğunu bilemez; bu nedenle istek ve beklentileri için ümit ederek yaşar. *MNÖ 2900 < AVP-1*

Dünyada ümitsiz yaşanmaz. İnsan en çaresiz durumlarda bile ümidi sayesinde ayakta kalır ve amacına ulaşır.

Fukarayı yaşatan mali hulyadır. Yoksul kişiler hep zengin olmanın hayaliyle yaşarlar. *MNÖ 3589 < AVP-1*

Gün ola harman ola. İnsan umutlarının ne zaman gerçek olacağını bilemez; beklemediği anda isteklerine kavuşabilir.

İnsan bir ümitle doğar, bir ümitle ölür. İnsanın umutları, hayalleri bitmez, elde ettikçe yenilerini ister. *RS s. 238*

İnsan umutla yaşar. İnsanların gelecekleri ile ilgili umutları vardır ve bunları gerçekleştirmek için yaşamını sürdürür.

İnsanı umut, deveyi hamut yaşatır. Deve nasıl ki hamudu olmadan yaşayamaz. İnsan da istediği, arzuladığı şeylerin hayalini kurmadan yaşayamaz. *RS s. 241*

İnsanı yaşatan umuttur. İnsan hayalleri ve umutları olduğu sürece yaşar.

İş üç nalla bir ata kaldı. Büyük umutlarla bir işe başlayan kişi, ufak bir başarısızlık karşısında umudunu yitirmez ve işini sürdürür.

Naümit olma, şeytan kârıdır. Amaçsız, azimsiz insanın yaşamdan bir umudu ve beklentisi olmaz ve çevresine de zararı dokunur. *RS s. 327*

Rüya, boş gezenlerin sermayesidir. Hayalperest insanlar hiçbir şey yapmadan, çalışmadan kazanmak isterler. *RS s. 352*

Rüya ile hülya, boş gezenlerin hocasıdır. İşsiz, tembel insanlar zamanlarını boş şeylerle öldürürler. *RS s. 352*

Rüya ile hülya olmasa, züğürtlerin canı çıkar. Yapacak bir işleri olmayan, işsiz ve parasız insanlar, kendilerini düş ve hayallerle oyalarlar. *RS s. 352*

Olmayacak duaya amin denmez. İnsanlar gerçekleştiremeyecekleri umudun hayaline kapılmamalıdır.

Umut fakirlerin ekmeğidir. Zor geçinen, yoksul kimseler, iyi günlerin hayaliyle yaşarlar.

Umut ile yaşayan açlıktan ölür. Hiçbir çaba sarfetmeden, sadece umut ederek yaşayan kişi, hiçbir şey kazanamaz. *Ş 914*

Ümidin kalacağına emeğin kalsın. Kişi yalnızca ümit etmekle kalmamalı, bu ümidini gerçekleştirebilmek için emek harcamalı. *TDK-1 s. 198*

Ümit garibin ekmeğidir. Kimsesiz, garip kimseler ümitleri olmadan yaşayamazlar.

Ümit ile kanaat eden açlıktan ölür. Çalışmadan, yorulmadan başkalarından yardım ümit eden kişi hayal kırıklığına uğrar. *Ş 914*

Ümit kârdan ileridir. İnsanın umutları, hayalleri sonsuzdur; Elde edemeyeceği şeyleri bile kazanacağını umarak kendini teselli eder. *TDK-2 s. 85*

Ümitle yaşayan, minnetle can verir. Yaşamını sadece ümit ederek geçiren, geçimini sağlamak için çalışmayıp, emek harcamayan kişi, hayatının sonunda büyük sıkıntılara düşer. *RS s. 397 < EB*

Ümitsiz yaşanılmaz. Her insanın hayatta mutlaka ümitleri ve beklentileri vardır.

Ümit ile geçinen açlıkla ölür. Hiçbir faaliyet göstermeden, ümitlerine güvenerek yaşayan kimsenin kazancı yoktur. *MNÖ 7882 < AVP-1*

—> BEKLENTİ, İYİMSERLİK, HAYAT

Adam adamdan korkmaz, utanır.

UTANÇ

Utanç, haya, mahcubiyet; suçluluk duygusunun, ahlaksal bir davranışın, yeteneksizliğin veya başarısızlığın neden olduğu derin rahatsızlık veya öz saygı yitimi duygusudur. İnsanlar şerefsiz onursuz veya gülünç bir duruma düşmekten üzüntü duyar, utanırlar. Utanmayan kişinin ahlak kurallarına bağlılığının kuvvetli olmadığı bir gerçektir. Ahlak anlayışını, olaylar karşısındaki tutumuna bakarak kestirebiliriz. Utanma duygusundan yoksun olan kişinin ahlak anlayışı da normal çizgisinde değildir. Türk insanı utanıp, küçük düşmeye katlanamaz. Ulusal karakterimizi oluşturan özelliklerden birisi olan utanma, haya duygusu Türk adıyla eş-anlamlı bir özellik olarak gelişmiştir.

Adam adamdan korkmaz, utanır/hatır sayar. Bir kişi karşısındaki kişiye sert harekette bulunmuyorsa, bu onun korkusundan değil, o kişiye olan saygısındandır. *ÖAA 69 < AVP-1*

Adamdan utanmayan Tanrı'dan korkmaz. Hiç kimseden utanmayan kimsenin din ve ahlâk kurallarına da saygısı olmaz.

Ağız yemese yüz utanmaz. Başkalarına hiçbir şekilde borçlu olmayan kişinin kimseye karşı da bir ezikliği olmaz. *MNÖ 211 < AVP-1*

Ağız yer, yüz utanır. Kendisine verilen şeyi kabul eden kişi, kendini onlara karşı borçlu hisseder ve her işlerini yapar. *ÖAA 124*

Ak koyunun kara kuzusu da olur. İyi ailelerin utanç verici çocukları olabilir. *ÖAA 187*

Alemin maskarası, dostların yüz karası. Hareketleriyle başkalarına alay konusu olan kişi, ailesine utanç verir. *RS s.34*

Ar çekmekten bar çekmek evladır. Kişi utanacağı sözler

söylemek yerine, konuşmamayı tercih eder. *ET 2505*

Ar eden kâr edemez. Geçimini sağlamak için yaptığı işten utanan kişi yeterli kazanç elde edemez.

Ar Tanrı'dan korkmayana bardır. Utanma, sıkılma bilmeyen kişilerde din ve Allah korkusu olmaz.

Ar yiğidin berbadıdır. Utanmak kişinin en zayıf noktasıdır. *ET 2517*

Ar yiğidin kamçısıdır. Dürüst ve namuslu kişi dürüstlüğüne gölge düşürecek uygunsuz bir iş yapmaz. *ET 2518*

Arlı arından utanır, arsız neyinden utanır. Utangaç kişiler, bu huylarından bile utanırlar; utanmaz kişilerse hiçbir şeyden utanmazlar. *MTA 1312*

Deli arlanmaz soyu/sahibi arlanır. Delice, çirkin işler yapanlar utanma bilmezler, ancak yakınlarını utandırırlar. *ÖAA 871, MNÖ 2424 < AVP-1*

Dilencinin yüzü kara, torbası doludur. Görgüsüz, utanmaz kimseler yeterince varlıklı olsalar bile yine de açgözlülük ederler. *ET 1988*

El aleme karşı utanmalı. İnsan başkalarına karşı kendini küçük düşürecek davranışlardan kaçınmaldır. *MNÖ 3133*

Elin arı, cehennemin narından çetindir. Bir insanın namuslarına dil uzatmak çoğu tehlikeli şeylerden daha fazla zarar getirebilir. *TDK-2 s. 43*

Eri namus, atı kamçı öldürür. Yiğit ve dürüst kimseler namusuna gölge düşürmektense en ağır acıyı bile çekmeye razı olurlar. *RS s. 167*

Eşeğe binmek ayıp, düşmek iki ayıp. Küçük bir suç işleyen kişi bundan utanırsa daha büyük bir suç işlemek istemez. *TDK-1 s. 115*

Eşeği yoldan çıkaran sıpanın oynaması. Bazı şımarık çocuklar ana babayı yanlış şeyler yapmaya zorlarlar. *ÖAA 1167 < AVP-1*

Fındık kabuğundan çıkmış, kabuğunu beğenmemiş. Bazı kimseler içinde bulundukları durumdan, bazıları ise ailelerinden, yaşayış tarzlarından utanç duyarlar.

Gider kazan karası, gitmez yüz karası. Herhangi bir nedenden dolayı meydana gelen leke çıkanlır, ancak kişinin namusuna leke sürülmüşse bunu silmek imkansızdır. *RS s. 190*

Git söyle sultana, herkes ettiğinden utana. Utanılacak ve ahlâk dışı davranışlarda bulunan kişi bunun utancını sadece kendi duyar. *TDK-2 s. 50*

Haya imandandır. Din ve ahlâk kurallarına saygısı olan kimse uygunsuz işler yapmaz. *MNÖ 4152 < AVP-1*

Haya imanın nurudur. Dürüstlük ve namus insanı her zaman iyi yola götürür. *MNÖ 4153 < AVP-1*

Hayası olmayanın insafı da olmaz. Ahlâksız, mamussuz kişilerden merhamet beklenmez. *MNÖ 4154 < AVP-1*

Hayasızda insaf olmaz, insafsızda haya. Utanmaz kişilerde acıma duygusu olmayıp yaptıklarıyla başkalarına verdikleri acıyı düşünmezler. *MNÖ 4155 < AVP-1*

Her kara çıkar, yüz karası çıkmaz. Kişi kendine söz getirecek, namusuna leke sürecek davranışlardan kaçınmalıdır. *RS s. 217*

Her kişi kendi ayıbını gözetir. Herkes kendi ayıbını gizlemeye çalışır. *Vİ 116*

Herkes ettiğinden utanır. Kişi başkalarına yaptığı kötü davranışlardan gün gelir pişmanlık duyar. *Ş 3670*

Herkes kendi ayıbını bilmez. Kişi başkalarının kusurlarını, ayıplarını görür, kendi kusurlarını kabul etmez. *RS s. 218*

Irz ehli daima örtük gerek. Namuslu, kendini bilen kişi davranışlarına ve giyimine dikkat eder. *RS s. 230*

Irz ehli düşmez. Namusuna düşkün kişi uygunsuz davranışlardan her zaman kaçınır. *RS s. 230*

Irz ehlinin kapısı daima kapalı gerek. Namusuna düşkün kişiler kendilerini utandıracak yerlerden uzak dururlar. *RS s. 230*

İs karası çıkar, yüz karası çıkmaz. Bir işte yapılan yanlışlık düzeltilebilir. Ama yüz kızartıcı bir suç işlendiğinde bunu hiçbir şey düzeltemez.

Kâr eden ar etmez. Kişi namusuyla para kazandığı sürece işinden utanmaz *ÖAA 1675*

Kulağı duymayanın yüzü kızarmaz. Görgüsüz ve laf anlamaz kişileri ne söylersen söyle bu huylarından vazgeçiremezsiniz. *TDK-2 s. 70*

Köpeği dövmeli, ama sahibinden utanmalı. Bir kişi suç işlemişse gereken cezayı görmeli. Fakat bundan dolayı o kişinin yakınlarını veya kendisini çalıştıran kimseyi suçlamamalı. *ÖAA 1873 < Ş 3169*

Su her şeyi temizler, yalnız yüz karasını temizleyemez. Her türlü kir, leke temizlenir; fakat kişi namusuna bir leke sürdüyse, bu asla unutulmaz. *MNÖ 7350 < AVP-1*

Uşağını öven utanmış. İnsan evladı veya hizmetinde çalıştırdığı biri ile başkalarının önünde gururlanırsa bir başka kez mahcup olabilir. *MNÖ 7853 < AVP-1*

Utan utanmazdan, kork korkmazdan. Görgüsüz, terbiyesiz kimselerle dostluk edersen onlar yaptıklarından utanmaz, ama sen utanırsın. Hiç bir şeyden korkusu olmayan kişilerle de arkadaşlık edersen senin de başını derde sokarlar. *MNÖ 7854 < AVP-1*

Utananın/Üşenenin/Erinenin oğlu kızı olmamış. Bir işi yapmaya utanan ya da üşenen kişi hiç bir işi beceremez. *Ş 826*

Utanan aç kalır. Çok utangaç, içine kapanık kimseler, hiçbir zaman kendi çıkarlarını koruyamazlar. *RS s. 395*

Utanmayanın sefası çoktur. Görgüsüz ve laf anlamaz kimseler çıkarları için uygunsuz davranışlardan bile çekinmezler. Bu yüzden de fazla ihtiyaç sıkıntısı çekmezler. *TDK-1 s. 197*

Yalan yüz kızartır. Yalan söyleyen kişi bir süre sonra yalanı ortaya çıktığı da kimsenin yüzüne bakamaz olur. *MTA 2186*

Yüz yüzeden utanır. Aralarında bir mesele çıkan kimseler karşılıklı tartışırlarsa haksız olan kendini belli eder. *ÖAA 2634 < Ş 3992*

Yüzyüze bakmaya yer bırak. Kişi her konuda ölçülü davranmalı, ileri gitmemelidir. *ET 3994*

→ ONUR, GÖRGÜ

Düş uykudan sonra gelir.

UYKU

Uyku, vücudun bilinç dışında bulunduğu doğal dinlenme durumudur. Uyku sırasında çevremizde bağlantımız koptuğu için atalarımız uykuyu ölüme benzetmişlerdir. Uyku sağlığımız için elzemdir. Uyuyup dinlenemeyen vücut rahatsızlık duyar. Uyku faydalıdır, ama kendini uykuya kaptırmak da iyi değildir. Çünkü insan uyudukça uyuyası gelir. Gündüz yaşadığımız olaylar uykumuzu da, düşlerimizi de etkiler. Sorunları olan bir kimse rahat uyku uyuyamaz. Atalarımız uyku konusunda da her konuda olduğu gibi aşırılıktan kaçmak gerektiğini öğütlerken erkek yatıp erken kalkmanın da faydasına değinmişlerdir.

Açа dokuz yorgan örtmüşler, yine uyuyamamış. Kişi rahat bir uyku uyuyabilmek için yatağa tok girmelidir.

Akşamın işi keyifli, sabahın uykusu tatlıdır. Uykunun en tatlı zamanı sabah uykusudur. *MNÖ < AVP-2*

Bitmez işin anasını uyku ağlatır. İşini bitiremeyen kişi gece çalışmak zorunda kalır ve uykusundan fedakârlık eder.

Çocuklar uyuya uyuya büyür, ihtiyarlar uyuya uyuya ölür. Gelişmekte olan çocuğun ne kadar çok uykuya ihtiyacı varsa, yaşlı kimselerin de o kadar az uykuya ihtiyaçları olur. *MNÖ 2207 < AVP-1*

Çok yiyende sağlık, çok uyuyanda akıl, çok söyleyende gerçek olmaz. Çok yiyen vücut sağlığını, çok uyuyan akıl zindeliğini çok konuşan da gerçekçiliğini yitirir. *RS s. 119*

Düş tersine yorumlanır. Rüyalar genellikle tersine yorumlanır. Rüyasında ağlayan kişi güler, ölen kişi sağlıklı olur.

Düş uykudan sonra gelir. Uyumayan kişi rüya göremez. *Ş 2056*

Erken yat, erken kalk. Erken yatıp, erken kalkan kişiler daha zinde ve sağlıklı olurlar; işlerinde de daha başarılı olurlar.

Gündüz işin ne ise gece düşün odur. Kişi genellikle günlük işleriyle ilgili rüyalar görür. *TDK-2 s. 52*

Gündüzün uykusu geceye katık. Gündüz uyuyan kişi geceye zemin hazırlar. *TDK-1 s.130*

İnsan düşünde ne görmez, deliyse ne söylemez. İnsan rüyasında her şeyi görür, rüyalar sonsuzdur. Deli nasıl kısıtlanamıyorsa, rüya da kısıtlanamaz. *RS s. 239*

İstiharede ölümü gören, hastalığa razı olur. Geleceğinden haber almak amacıyla rüyaya yatan kimse, kötü şeyler gördüğünde, başka türlü dertlere razı olur. *RS s. 245*

Uyku baldan daha tatlıdır. Kişi ne kadar iradeli olursa olsun, uykuya yenik düşer. *MTA 6627*

Uyku bir kantar, uyudukça artar. Kişi uyudukça daha çok uyumak ister. *RS s.396*

Uyku geldi bedene, ne mutlu kalkıp gidene. Uykusu gelen kişinin uyanık kalması çok zordur; çünkü uyku vucudun yemek kadar gerekli bir ihtiyacıdır. *RS s.396*

Uyku geldi neylesin yastık, karın acıktı neylesin katık. Kişi açlığa ve uykusuzluğa dayanamaz. *RS s.396*

Uyku küçük ölümdür. Uyuyan kişinin ölüden farkı yoktur. *ET 860*

Uyku ölümün kardeşidir. Kişi uykuda yarı ölü haldedir, dünyadan habersiz savunmasız olur. *Ş 859*

Uyku, uykunun mayasıdır. Kişi uyudukça daha çok uykusu gelir, çok uyku kişide alışkanlık yaratır. *ÖAA 2453 < AVP-1*

Uykusuz baş yastık istemez. Uykusu olmayan kişiyi yatırmak güçtür.

Uykusuz geçen geceler ömrü kısaltır. Kişi uykusuz kalırsa çabuk hastalanır, zayıf düşer. *RS s.396*

Uykuyu misafir etmemeli, ölümün davetçisi uykudur. Kişi fazla uyumamalı ve bunu alışkanlık yapmamalıdır. *RS s. 396*

Yastık insanın başını çeker. İnsan rahatça uzanıp dinlenebileceği bir yer bulunca ister istemez uykusu gelir. *MNÖ 8163 < AVP-1*

→ TEMBELLİK, SAĞLIK

Bükemediğin eli öp, başına koy.

UYUM

Uyum, bir bütünün parçaları arasında bulunan uygunluk, ahenk demektir. Hangi konuda olursa olsun topluma ve koyduğu kurallara uymak gerekir. Bir insanın elinde karşı çıkacak güç yoksa içinde bulunduğu duruma uyum sağlamak zorundadır. Bazı insanlar kurallara uymaktan hoşlanmazlar. Ama o zaman da çoğunluğu karşılarına alırlar ve başarısız olurlar. Onun için en azından hedefe ulaşana kadar şartlara uymak gerekir. İçinde yaşanılan hayatın da bir düzen içinde sürdürülmesi için zamana, şartlara ve çoğunluğa uyum sağlamak gerekir. Geleneksel Türk toplumunda huzur için yaşamak için çevreye uyumun gerekli olduğuna inanılır.

Akıntıya kürek çekilmez. Yapılması imkânsız bir işi inat edip yapmaya çalışan insan boş yere çaba göstermiş olur.

Aksayanla aksak, suya gidenle susak. İnsan yeni bir çevreye girdiği zaman oradakilerin davranışlarına uyum sağlayamazsa yalnız kalır, uzun süre barınamaz. *MNÖ 341 < AVP-2*

Araba yolundan çıkma. Herkesin uyduğu, saygı gösterdiği kurallara aykırı davranışlarda bulunma. *MNÖ 639 < AVP-1*

Ayağını zamana uydur, kalburunu samana. Gelişmelere ve yeniliklere ayak uyduramayanlar herşeyde en geride kalırlar. *RS s. 63*

Baş eğmekle baş ağrımaz. Direnmekle, karşı gelmekle zarar görebilecek kimselere karşı biraz itaatkar davranmak yararlı olur. *MNÖ 1303 < AVP -1*

Baş sallamakla kavuk eskimez. Bir insanın görüşlerine katılmak, söylediklerine inanmasa da inanmış gibi görünmek kişiye birşey kaybettirmez . *ÖAA 457*

Başını sallar hayvan ki torba düşmeye. Her işin kuralı, yöntemi vardır, önemli olan ona uyum sağlamayı bilmektir. *MNÖ 1298*

Bin baş ne isterse bir baş da onu ister. Toplu halde yapılan bir işte herkes çoğunluğun kararlarına uymak zorundadır. *RS s. 84*

Bindiği arabanın türküsünü çağırır. Herkesle kolayca uyum sağlayabilen kişiler kiminle dostluk etse onun görüş ve düşüncelerini paylaşırlar. *RS s. 84*

Bir gördün yoldaş, iki gördün kardaş. Başkalarına benzemeyen kişinin kardeşi veya akrabaları olmayabilir. Aynı şekilde birbirine çok benzeyen iki kişi arasında da kan bağı olma ihtimali yüksek olur. *MTA 1507*

Bir koyun çitten atlayınca ötekiler onu izler. Birisi bir iş yaptığı zaman ona özenip aynı işi yapmaya kalkışan başkaları da olabilir.

Bükemediğin eli öp, başına koy. Geçemediği, boy ölçüşemediği rakibin üstünlüğünü kabullenip onu taktir etmek erdemliktir. *MNÖ 1872 < AVP-1*

Cevahir çarşısında boncuk satılmaz. 1. Kaliteli değerli şeylerin olduğu yerde kötü, değersiz şeyler bulunmaz, bulunsa da göze görünmez. 2. Kültürlü, dürüst, ahlaklı kimselerin yaşadığı yerden cahil, görgüsüz, kötü huylu insanlar yetişmez. *TDK -1 s. 76*

Çizgiden çıkma, sıradan ayrılma. Kişi yaşadığı yerin kurallarına uymalı, aykırı davranışlardan kaçınmalıdır. *TDK-1 s. 80*

Cumhura muhalefet kuvve-i hatadandır. Çoğunluğun uyduğu kurallara karşı çıkmak cahil ve görgüsüz birine yakışır. *Ş 1545*

Dağ yürümezse abdal yürür. İşimizi yaptırabileceğimiz kimse kibirli ve kendini ağırdan alıyorsa, işimiz bitene kadar ona ayak uydurmalıyız. *ÖAA 848 < Ş 2402*

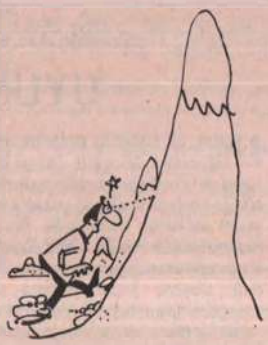

Dümene itaat etmeyen kayaya itaat eder. Çoğunluğun uyduğu kurallara uymak istemeyen bunun bedelini çok ağır öder. *RS s. 147*

Düzen suyunda ayrılma. Bir toplumda yaşayan her kişi, herkes için konan kurallara uymak zorundadır. *MNÖ 2874 < AVP-1*

El ne yaparsa sen de onu yap. Bir işte, bir toplulukta çoğunluk nasıl davranıyorsa sen de onlara uy. *TDK-1 s. 107*

El öpmekle ağız aşınmaz. Kişi büyüklerine saygı göstermekle, birşey kaybetmez, aksine saygınlık kazanır. *Ş 463 < AVP-1*

Elin geçtiği köprüden sen de geç. Çoğunluğun fikri neyse sende onlara uy.

Etek öpmekle dudak aşınmaz. Önemli işimizi görebilecek kişiye ricada bulunmaktan, hatta yalvarmaktan zarar gelmez. Yeter ki işimiz görülsün. *ÖAA 1180 < AVP -1*

Gemide oturup gemici ile savaşır. Bir yerde hakimi ve sözü geçen birine orada ona kimse kötü söz söylemez. *MTA 1716*

Göğe tükürürsen yüzüne düşer. Yanlış ve kötü davranışlarının sonucunda kişi kendi zarar görür. *MNÖ 3787 < MK*

Göster yoldaşını, söyleyeyim geleceğini. *MTA 1729*

Güne göre kürk giymek gerek. Kılık kıyafetimizin mevsime ve ortama uyup uymadığına dikkat etmeliyiz. *ÖAA 1319 < Vİ 102*

Halka gönül bağlayan halkın malıdır. Vatanına, halkına yararlı olmak için çaba gösteren insanlara halk her yerde, her zaman sahip çıkar. *RS s. 204*

Havaya göre yelken kullan. Karşındakini etkilemek istiyorsan davranışlarını onunkine uydur. *RS s. 209*

Herkesin geçtiği köprüden sen de geç. Bir işi herkes yapıyorsa demek ki tehlikesizdir, kapıdan senin de yapmanda bir sakınca olmaz. *ÖAA 1433 < Ş 495*

"Helva" demesini de bilirim "halva" demesini de bilirim. İnsan yeni bir çevreye girdiği zaman orada yaşayanlara uyum sağlamak için yaşayış biçimini onlarınkine göre benzetmeyi bilmelidir. *Ş 1714*

Hem çıplak, hem poyraza karşı gider. Bazı insanlar, imkanları kısıtlı oduğu halde zor işlerle uğraşmaya kalkışır. *RS s. 212*

Herkesin nabzına göre şerbet verir. Bazı insanlar herkesle kolayca uyum sağlayabilirler, çünkü karşısındakinin nasıl huyu olduğunu anlar, ona göre davranırlar. *Ş 3703*

Herkesin umduğu imama sen de uy. Bir toplulukta herkes birine güvenip peşinden gidiyorsa çekinmeden sen de git. *ET 3692*

Hu öküzüm hu, ölünceye kadar dirlik gerek. Kavgasız, huzur içinde yaşamak isteyen kimse, herkese karşı uyumlu davranır. *MNÖ 4564 < AVP-1*

İmamdan evvel camiye girme. Bir işin başında bulunan kişinin izni olmadan diğerleri kendi başına davranamaz. *TDK-1 s. 142*

Kavukla çarık birbirine uymalı. Kıyafetine özen gösteren kişi giydiklerini birbirine uydurur. *TDK-2 s. 164*

Kayaya tos vuran acısını kendi çeker. Kendinden güçlü kimselerle tartışmaya giren kimse, bunun cezasını kendisi çeker. *TDK-2 s. 64*

Kel dostuna "Ya benim gibi ol, ya saçını yol" demiş. Biriyle arkadaşlık eden kişi onunla her konuda uyum içinde olmaya çalışır. *RS s. 275*

Kendinden büyükle itişme. İnsan hiçbir konuda kendisinden üstün kimselerle tartışmaya girmemelidir. *RS s. 277*

Kimin arabasına binerse onun türküsünü çağırır. Kurnaz, uyanık kimseler, kimden faydalanacaksa davranışlarını ve düşüncelerini ona göre uydurur. *Ş 3136*

Körler arasında sen de gözünü yum. Bir olayla, bir şeyle kimse ilgilenmiyor, herkes görmemezlikten geliyorsa, sen de öyle davran. *MNÖ 5850 < AVP -1*

Körler mahallesinde ayna satılmaz. Bir şeyi kullanamayacak durumda olan kimselere o şey tavsiye edilmez. *RS s. 300 < AVP-1*

Körün yanına varırsan sen de bir gözünü kapa. İnsan biriyle iyi geçinmek istiyorsa tutum ve davranışlarını onunkine uydurmak zorundadır. *RS s. 301*

Kötü arkadaş yılandan daha kötüdür. Kötü kişilerle arkadaşlık etmek kötü alışkanlıklar edinmek demektir. *MTA 1945*

Kurtlarla bir olup ulumazsan kurtlara yem olursun. Bir uğraşta, bir eylemde güçlü olanlardan yana olmazsan kaybeden sen olursun. *TDK -2 s. 71*

Küçüğe merhamet et, büyüğe itaat. Herkes küçüğünü sevmeyi büyüğüne saygı göstermeyi bilmelidir. *MNÖ 6064 < AVP-1*

Kürkü mevsimine göre giymeli. Herşey zamanına göre yapılmalı. Uygun zamanda yapılan işler iyi sonuç verir. *RS s. 311*

Mıh gibi durma. Kişi asık suratlı, çok aşırı ciddi olmamalıdır. Aksi halde fazla dost edinemez. *MTA 6445*

Mızrağa yumruk vurulmaz. Herkesin itaat ettiği kimselere karşı gelinmez. *TDK-1 s. 171*

Mizaca göre şerbet vermeli. Kişi karşısındaki kimsenin anlayışına, huyuna göre davranmalıdır; bazı kişiler şaka götürmezler. *RS s. 323*

Müslüman mahallesinde salyangoz satılmaz. Yeni girdiği bir çevrede, orada yaşayanların inançlarına aykırı davranışlarda bulunan kişiler çevre tarafından büyük bir tepkiyle karşılaşır. *TDK -1 s. 172*

Oğlan olduğu yere, gelin geldiği yere. Evlenen erkek kendi yaşadığı çevrenin geleneklerine bağlı kalır. Evlenen kız ise gelin gittiği yerin geleneklerine ve yaşayış tarzına uymak zorundadır. *TDK -2 s. 74*

Öğretirler sana hacı mahallesinde salyangoz satmayı. Yabancısı olduğu bir yerde, oradaki halkın inançlarına ters düşen davranışlar yapan insan öyle bir tepki görür ki, aynı davranışları tekrarlayamaz. *MNÖ 6688 < AVP -1*

Rüzgâra göre yelken açmalı. Birine veya birilerine karşı bir davranışta, bir eylemde bulunacağımız zaman, önce karşımızdakinin nasıl bir tutum içinde olduğunu anlamalıyız. *RS s. 352*

Rüzgâra karşı tükürülmez. Gücümüzün yetmeyeceği bir işte boşuna mücadele etmemeliyiz.

Rüzgâra tüküren/kendi yüzüne tükürür. Başarılması imkansız olan bir işte zorla direnen insan,boşa enerji sarfeder, kendini yıpratır. *Ş 2097*

Rüzgârın önüne durulmaz. Toplumun uyduğu kişilere, kurallara karşı gelinmez. *MNÖ 6929 < AVP-1*

Rüzgârın önüne düşmeyen/adam çabuk yorulur. Çoğunluğa uymayan, onların aksine davranan fazla direnemez. *ET 2095*

Rüzgârlı günde pamuk atılmaz. Kişi uygunsuz zamanda

yaptığı işten olumlu sonuç alamaz. *MNÖ 6932 < AVP-1*

Salla başını, al maaşını. Emir altında çalışan kimseler, çalıştıkları yere ve üstlerine karşı itaatkâr davranmalıdırlar. *MNÖ 7026 < AVP-1*

Söyle, kim senin dostun ben söyliyeyim, kimsin sen. Bir insanın arkadaşlık ettiği kişilere bakarsak o insanın karakterini anlayabiliriz. *MTA 6562*

Suyun akıntısına gitmeyen yorulur. Yaşadığı toplumun yaşam kurallarına uymayan, çoğunluğun tersine giden insan, bir süre sonra onlara uymak zorunda kalır. *MNÖ 7382 < AVP -1*

Vardığın yer körse sende gözünü kapa. Gittiğin yerde halkın görüş ve düşünceleri nasılsa, orada kaldığın sürece onlara hem fikir ol. *MNÖ 7959 < AVP-1*

Ya bu deveyi güdeceksin ya bu diyardan gideceksin. Kişi yaşadığı çevrenin kurallarına, geleneklerine uymalıdır. Yoksa orada fazla barınamaz.

Yahşıya yapış, yamandan uzaş. İyi ile arkadaş ol, kötüden uzaklaş. *MTA 2185*

Yaş deri nereye çeksen oraya uzar. Saf ve toy kişiyi herkes kolayca kandırıp istediği yola sokabilir. *RS s. 410*

Yoldan yoldaşa bakar canını oda/ateşe atar. Birbirine çok bağlı kişiler birbirleri için her fedakârlığa katlanırlar. *MTA 2231*

Zaman sana uymazsa sen zamana uy. İnsan yaşadığı sürece istediği yönde gelişmese bile herkes gibi yenilikleri kabul etmek çağa ayak uydurmak zorundadır. *Ş 2111*

Zamana uymak gerek. Yaşayış biçimini zamana uydurmayan hem yalnız, hem de en geride kalır. *Ş 2115*

Zuhurata tabi ol. Beklenmedik olaylara karşı tedbirli ol, kendini hazır tut. *MNÖ 8582 < AVP -1*

→ **BOYUN EĞME, BARIŞ, ARKADAŞ**

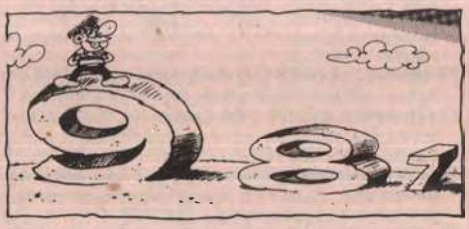

Adı çıkmış/çıktı dokuza, inmez sekize.

ÜN

Ün, şöhret, nam; herkesce bilinme, tanınma durumu; bir nitelikle bilinip tanınmadır. Yeryüzünde her insanın bir adı vardır. Bazı kimselerin ise isimlerinin yanında taşıdıkları bir sıfat mevcuttur. Bu sıfat iyi veya kötü anlamda olabilir. Bu sıfat bazen insanla tamamen bağdaşır, o kimse ismi ile değil sıfatıyla anılmaya başlar. Onunla yaşar, onunla ölür. Bazen bu sıfat öldükten sonra hikayelere konu olur. O kişinin yaptığı işler ün saldığı isimle anılır, o isim ile bağdaştırılır. Onun için iyi bir isim bırakmak önemlidir. Atalarımız iyi anılmaya büyük önem vermiştir.

Ad bir gök boncuktur. İsim insanı tanımaya yarayan en önemli özelliktir. *TDK -1 s. 30*

Ad işler, sen işlemezsin. İnsanın toplumda iyi bir yere gelmesi, bir düzen kurması için isminin önemi büyüktür. *MNÖ 1103 < AVP-1*

Adamın adı çıkacağına canı çıksın. Bir kimse daha önce yaptığı kötü işlerle ün yapmışsa, sonradan doğru birisi olsa da onu tanıyanlar onu eski yönleriyle tanırlar. *ÖAA 80 < AVP-1*

Adamın adı pisliğe çıkınca canı çıksa iyidir. Bir insan kötü işlerle uğraşıp tanındıktan sonra ilerde pişmanlık duysa bile yine herkes ona kötü gözle bakar. Bu da o insana çok ağır gelir. *MTA 1194*

Adı çıkmış/çıktı dokuza, inmez sekize. İnsan çevresine kötü davranışlarıyla tanınmışsa yaptığı iyi ve doğru davranışlar onun itibarını daha iyi duruma getirmez. *Ş 97*

Adımı güveç üstüne koy, ama kızak üstüne koyma. İnsan kendisinden bahsedilirken kötü yönlerinin değil hep iyi yönlerinin göz önüne alınmasını ister. *MNÖ 108 < AVP-1*

Alemde maskara olmaktan, meydan süpürgesi olmak yeğdir/ iyidir. Kişi kendisini çok kimsenin tanımasından hoşnutluk duyar. Ama kötü yönleriyle tanınmaktansa hiç kimsenin tanımamasını tercih eder. *MNÖ 386 < AVP-1*

At ölür meydan/ nalı kalır, yiğit ölür şan/namı kalır. İnsan öldükten sonra geride mutlaka bir takım izler bırakır. Eğer iyi bir insan olarak anılmak istiyorsa yaşadığı sürece iyi işler yapmaya çalışmalıdır. *ÖAA 413 < Ş 8*

Baki kalan bu kubbede hoş bir seda imiş. Dünyada hiçbir şey sonsuza kadar yaşayamaz. *ET 1015*

Balın olsun tek, sinek Bağdat'tan gelir. İyi ve güzel işlerle uğraşıp önemli işler başarmış kimselerin tanınmak için reklâma ihtiyaçları yoktur. Ünleri çok uzaklara bile kendiliğinden gider. *MNÖ 1199 < AVP-1*

Bir kimsenin adı çıkacağına canı çıksın. Daha önce yaptığı kötü işlerle tanınan bir kimse artık o işleri yapmasa bile yine de kimse ona inanmaz, yakınlık göstermez. *ÖAA 648*

Çanakta balın olsun, Bağdat'tan/Yemen'den arı gelir. Kişi eğer toplumda yararlı işlerle uğraşıp önemli işler başarmışsa, onu çok uzaklarda bile tanıyan çıkar.

Damgalı eşeği alem tanır. Herhangi bir niteliğiyle ün salmış birini tanıyan çok olur. *RS s. 123*

Dünyada insanın namıdır kalan, kusuru yalandır, yalan. İnsan sonsuza kadar yaşayamaz. Ama yaşamında önemli işler yapmışsa öldükten sonra da adı uzun süre unutulmaz. *MNÖ 2904 < AVP-1*

Er adıyla, deve havudiyle söylenir. Dürüst, namuslu ve mert kimseler hakkında konuşulurken isimleriyle birlikte özellikleri de söylenir. Fakat işe yaramaz kötü huylu kimselerden bahsedilirken yalnızca kötü yanları konuşulur. *MNÖ 3241 < AVP-1*

Er malına kıymayınca adı çıkmaz. Dürüst, mert ve cesur kimseler doğru bildikleri yolda hiçbir fedakârlıktan kaçınmazlar Böyle olunca onları seven ve onlara hayranlık duyanların sayısı daha da artar.

Eşek ölür semeri, insan ölür eseri kalır. İnsan öldükten sonra unutulmak istemiyorsa önemli ve büyük başarılar elde etmelidir. *TDK-1 s. 117*

İyi nasihat verilir, iyi ad verilmez. Bir kimseye öğüt verebilir ona doğru yolu gösterebiliriz. Fakat yapması gereken işleri yapmak ve nasıl bir insan olduğunu kanıtlamak onun kendi görevidir. *ÖAA 1625 < Ş 765*

Koyunun oldu elli, adın oldu belli. Bazı insanlar kötü işler çevirerek büyük kazançlar sağlarlar. Fakat onları tanıyanlar servetleriyle değil, yaptıklarıyla tanırlar. *MNÖ 5766 < AVP-1*

Kurdun adı yaman çıkmış, tilki vardır/var baş keser. Bazı sinsi, kurnaz kimseler, pek çok acımasız ve korkulması gereken kimselerden daha tehlikelidirler. Çünkü onlar işlerini çok gizli yürütürler. Böylece kimse onların gerçek yüzünü bilmez.

Satılık ziftin olsun, Selanik'ten kel gelir. İnsanın satacak bir şeyi varsa, işe yaramaz, değersiz bir şey olsa bile mutlaka bir alıcısı çıkar.

Şöhret afettir. Şöhret insana pek çok imkân ve kazanç sağlar. Ama şöhretine güvenip de tehlikeli işler yapmaya kalkışan kimseler başlarını büyük bir derde sokabilirler. *MNÖ 7498 < AVP-1*

"Şöhret afettir" demişler, kendini sakın. Şöhretli zengin ve tanınmış kişilerin düşmanı çok olur. *RS s. 378 < AVP-1*

Ün lazım değil, un lazım. Şöhret sahibi olmak insanın karnını doyurmaz. Kişi ihtiyaçlarını karşılamak için çalışıp kazanmak zorundadır. *Ş 931*

Yiğidin malı meydanda gerek/meydandadır. Dürüst, cesur ve namuslu kimseler mal varlığını gizlemekten çekinmezler.

Yiğit lakabıyla anılır. Cesur ve mert kişileri herkes sever ve sayar. Bu sebeple böyle kişilere özelliklerine yakışır bir lakâp takarlar. *Ş 3939*

Yiğit ölür adı kalır, alçağın neyi kalır. Dürüst, iyiliksever kişi öldüğü zaman uzun süre kimse onu unutmaz. Kötü kalpli, aşağılık kişi ölse bile buna üzülen olmaz, herkes onu çabuk unutur. *MTA 2216*

→ BÜYÜKLÜK, GÜÇ

Ağlamakla yar ele girmez.

ÜZÜNTÜ

Üzüntü, olması istenilmeyen olaylardan doğan ruh tedirginliğidir. Üzüntü insanı için için yıpratır. Kendini üzüntüye kaptırmak insanın derdini daha da artırır. Her üzüntünün sonunda bir ferahlık olduğunu düşünmek gerekir. Bir sıkıntı karşısında çareyi başkalarında değil, herkes kendinde aramalıdır. Atalarımız sıkıntının, derdin, Allah'tan geldiğine ve herkese kaldırabileceği kadar dert verileceğine inanır. Üzüntünün kişiyi olgunlaştırarak sonunda düzlüğe çıkaracağını, bunun için üzüntüye kapılmaya gerek olmadığı ifade edilir.

Acıklı başta akıl olmaz. Büyük acılar içinde olan kişinin aklı karmakarışık olur ve mantıksız davranır. *ÖAA 19 < AVP-1*

Ağacı dibinden kurt yer. Bir insanı en çok, çektiği üzüntü ve sıkıntılar yıpratır. *MNÖ 193 < AVP-1*

Ağacı kurt, insanı dert yer. Dert insanı içten içe yiyerek hastalık sahibi yapar; ağacı kurdun içinden yiyerek çürütmesi gibi. *ÖAA 95 < AVP-1*

Ağaç kökünden kurur/çürür/yıkılır. Kurulu bir düzen ancak temelinden yıkılırsa bozulur. *ÖAA 99*

Ağaç yumuşağını kurt yer. Yumuşak yüzlü, pasif insanlar her yerde ezilirler. *VI 683*

Ağladım başaramadım, güldüm günüm geçirdim. Kişiye çok büyük acı veren bir olay zamanla önemini yitirir, ya da kişi çözüm bulamayacağını anlayınca üzülmekten vazgeçer. *MNÖ 232 < AVP-1*

Ağlama, ağlama getirir. Sürekli ağlayan kişi, bunu alışkanlık haline getirir. *TDK-1 s.33*

Ağlamak akçe etmez. Kişi sorunlarını ağlayarak değil, mücadele ederek çözmeli. *ET 194*

Ağlamakla yâr ele girmez. Ağlamakla kişi isteklerine kavuşamaz, çalışıp, onları ele geçirmenin yollarını bulmalıdır. *ÖAA 125*

Allah dert verir, dermanını da verir. Allah kullarına bir takım dert ve sıkıntılar vermişse bunlardan kurtulmanın çarelerini de vermiştir.

Allah kimseye kaldıramayacağı yük vermez. Tanrı hiç bir kuluna gereksiz yere üstesinden gelemeyeceği derdi vermez.

Duvarı nem, insanı gam yıkar. Duvar nasıl nemden çürür yıkılırsa, insan da üzüntüden yıpranır ve çöker. *ÖAA 1012*

El el için ağlamaz, başına kara bağlamaz. Kimse kimsenin derdine yanmaz; kişi derdine kendi çare bulmalıdır. *ÖAA 1078*

El elin eşeğini türkü çağırarak arar. Kimse başkasının derdine kendi derdiymiş gibi üzülmez. *ÖAA 1081 < AVP-1*

El elin nesine, gülerek gider yasına. Kişi, başkasının dertleriyle ilgilenir görünse de, onun acısını içinde duymaz ve keyfini bozmaz. *ÖAA 1082 < AVP-1*

El için ağlayan/iki gözden olur, yar için dövünen dizden olur. Başkaları için yapacağımız yardımlarda çok ileri gitmemeliyiz, sonra zararlı çıkabiliriz. *ÖAA 1088*

El için yanma nâre, yak çubuğun safanı (keyfini) ara. Kimse için kendini sıkıntıya sokup rahatını bozma, keyfine bak. *ÖAA 1090 < Ş 469*

Hancının horozu ölmüş, yolcuya ne? Bir insanın derdi ve sıkıntısı bir başka insanı o kişinin üzüldüğü kadar üzmez.

Herkes kendi ölüsü için ağlar. Herkes kendi acısını yüreğinde hisseder, başkasının acısı çok ağır gelmez. *ÖAA 1442*

Kedi götünü görmüş, "Yaram var" demiş/Kedi kıçına bakar da "Yaram var" demiş. Dertsiz, sorunsuz kişiler, hiç yoktan kendilerine sorun çıkarırlar. *ÖAA 1751*

Kendi derdine yan. Kişi kendi sorunları varken, önce onları düşünmelidir. *MNÖ 5378 < AVP-1*

Yarınki yiyeceği bugünden düşün-

me. İnsan ilerde sahip olabileceği şeylerin tasasından çok o anki ihtiyaçlarını düşünmelidir.

→ KEDER, FELAKET, SIKINTI, İYİMSERLİK

Al kaşağıyı gır ahıra, yarası olan gocunur/gocunsun.

VİCDAN

Vicdan, kişiyi kendi davranışları hakkında bir yargıda bulunmaya iten, kişinin kendi ahlak değerleri üzerine dolaysız ve kendiliğinden yargılama yapmasını sağlayan güçtür. Vicdan insanın kötülük yapmasını önleyen en önemli faktördür. Başka insanları kandırmak her zaman mümkündür, ama kişi kendisini kandıramaz. Kötü davranışlarda bulunan birisi sürekli içinde bir pişmanlık duyar. Ama iyi davranışlarda bulunan insanlara faydalı olan, her zaman içinde bir huzur, bir mutluluk duyar. Bu duygular kişinin kendi davranışlarını yargılamasının sonucu olan vicdandır. Türkler vicdani sorumluluktan korkarlar ve vicdani değerlere önem verirler.

Acı soğan yiyen, ağzının kokusundan belli olur. Bir suç işleyen kişi davranışıyla kendini belli eder. *RS s. 12*

Al giyen alınır. Bir suçu, bir kabahati olan kimse, bunu gizlemek için ürkek telaşlı davranışlarıyla şüpheleri üzerine çeker. *OAA 219 < AVP-1*

Al giymedim ki alınayım. İnsanın işlemediği bir suç için korkmasına ve telaşlanmasına hiç gerek yoktur. *OAA < Ş 258*

Al kaşağıyıgır ahıra, yarası/yağırı/olan gocunur/gocunsun. İşlenen bir suçun sorumlulan aranırken, o işe bulaşanlar kendini savunurken aşın heyecan ve telaş içinde olurlar. *OAA 229< Ş 254*

Aptestinde şüphesi olan camiye girmez. Yaptığının suç olduğunu bilen kişi kendisini ele verecek davranışlarda bulunmaktan kaçınır. *RS s. 45*

Çiğ yemedim ki karnım ağrısın. Tatsız bir olayda kabahati olmayanların rahatsızlık duymalarına gerek yoktur. *Ş 1612*

Eğriyim neden korkarım? Doğruyum neden korkarım? Suç işlemeyi alışkanlık edinmiş kimseler, zaten her şeyi göze almıştır. Dürüst, kalbi temiz kimseler ise suçsuz yere kimse onları suçlamaz.*NNÖ 3008 < AVP-1*

Ekşi yemedim ki kursağım yavuncsun/ağrısın. Suçu olmayan insan vicdanen her zaman rahat olur. *MNÖ 3060 <AVP-1*

Hesabı temiz olanın yüzü ak olur. Dürüst, iyi kalpli, temiz insanlar yanlışlıkla suçlansalar bile suçsuz oldukları çabuk anlaşılır. *ET 1692*

Kalbin şahitliği yüz şahitlikten kuvvetlidir. İnsanı masumsa, kalbi temizse, hak yerini bulur; şahit tutmaya hiç gerek yoktur. *Ş 2836*

Sarımsak yemedim ki ağzım koksun. Suça bulaşmamış insan suçlanacağından korkmaz. *MNO 7070 < AVP -1*

Soğan yememişsen için niye kaynıyor? Kimse suç işlemediği halde suçluymuş gibi şüpheli şüpheli davranışlarda bulunmaz. *MTA 2088*

Utanmazın vicdanı, vicdansızın utanması yoktur. Utanmaz, görgüsüz kişilerde acıma duygusu olmadığı gibi, acımasız kötü kalpli kişilerde de utanma duygusu olmaz. *MTA 2161*

Yarası olan gocunur. Bir ortaya bir suçlama atıldığında o suçla ilgili olanlar tepki göstererek kendilerini belli ederler. *Ş 3787*

Yüz, kalbin aynasıdır. Bir insanın nasıl bir huya sahip olduğu suç işleyip işlemediği az çok yüzünden beli olur. *RS s. 427 < NT*

→ DÜRÜSTLÜK, SUÇ

Sürüden ayrılan kuzuyu/koyunu kurt kapar.

YALNIZLIK

Yalnızlık, tek başınalık, inziva; arkadaşlıktan uzak bir çimde yalnız başına olmadır. İnsan toplumsal bir varlıktır. Toplum içinde yaşar. Yalnız yaşamak pek çok zorluklar getirir. Ama bu da bir seçim işidir. Onun da kendine göre güzellikleri vardır. Atalarımız uyum içinde birlikte yaşamayı daha uygun görmüşlerdir.

Bekarlık sultanlıktır. Sorumluluktan kaçan, özgür yaşamayı seven kimseler bekârlığı evliliğe tercih ederler. *MNÖ 1334*

Çobansız koyunu kurt kapar. Sahipsiz, yalnız kişiye her yerden zarar gelir. *Ş 1619*

Çocuğum yok ağlayacak, çorbam yok taşacak. Yalnız yaşayan kişinin sorumlulukları az olur ama en büyük sorunu yalnızlığıdır.

Çubuk sigara kötü arkadaştan iyidir. Kötü arkadaş kişinin başına akla gelmeyecek dertler getirir. *RS s.119*

İnsan kalabalıkta pilav yiyeceğine tenhada kötek yesin daha iyi. Aynı şeye çok kişiyle ortak olmaktan daha küçük bir şeye tek başına sahip olmak daha iyidir. *MNÖ 4766 < AVP-1*

Sürüden ayrılanı/ayrılan koyunu, kuzuyu kurt kapar. Arkadaşlarından ve dostlarından ayrı, tek başına iş yapan kişi fazla destek bulamadığı için yaptığı işlerde büyük zararlara uğrayabilir. *OAA 2326 < Ş 2230*

Yalnız/Issız eve it buyruk. Başı boş, kimsesiz kişiye herkes hükmetmek ister. *VI 523*

Yalnız kalanı kurt yer. Yalnız kişi, kendini tehlikelerden koruyamaz. *OAA 2512 < AVP-1*

Yalnız kaz ötmez. Yalnız kalan kişi, zamanla yaşama umudunu yitirir, hayata küser. *MNÖ 8091 < MK*

Yalnız uçan kuşa zeval olmaz. Kimsesiz, zavallı birine eziyet etmek, ona ağır işler yaptırmak doğru bir davranış değildir.

Yalnızlık, Allah'a mahsustur/yaraşır. İnsan işbirliği yapmadan yaşayamaz, yalnız yaşamını sürdüremez. *OAA 2513 < Ş 3848*

→ ARKADAŞ, YARDIM

Adam adama gerek olur.

YARDIM

Yardım, bir kimsenin kendi güç ve imkanlarını başka birinin iyiliği için kullanmasıdır. Böylece insanlar yardımlaşarak karşılaştıkları zorlukların sıkıntılarını hafifletirler. İnsan insana daima gereklidir, birbirinin yardımına muhtaçtır. Kendimizden daha düşkün durumda olana yardım etmemiz gerekir. Herkes elindekinden biraz verirse sonuçta toplanan ihtiyaç sahibinin sorununu çözer. El birliğiyle yapılan iş çabuk biter, bereketli olur. Buna karşılık bir araya gelemeyen, yardımlaşamayan insanlar da vardır. Türk toplumunda bu tavır olumlu karşılanmaz. Atalarımız beraber olma, yardımlaşma davranışlarına olumlu bakarlar. Bunun daha hayırlı olduğunu belirtirler. Türkler arasında yardımseverlik örnek alınacak bir erdem olarak kabul edilir.

Ada bana, adayayım sana. Başkalarına yardım edersek zamanı gelince onlar da bize yardım ederler. *ÖAA 65 < AVP-1*

Adam adama gene/her zaman gerek olur, iki serçeden börek olur. İnsanlar daima bir arada yaşamak zorundadırlar. Bunun için birbirlerine mutlaka ihtiyaçlan olacaktır. *ÖAA 67*

Adam adama gerektir, tosbağaya hanesi. Kaplumbağa nasıl sırtında evi olmadan yaşayamazsa, insanların da tek başına yaşaması mümkün değildir. *MNÖ 116 < AVP-1*

Adam adama lazım olur. Bazen hiç önemsemediğimiz kimselerin bile yardımına ihtiyaç duyarız. *Ş 89*

Adem adem olmayınca adem etmez ademi, ademe adem gerektir adem ede ademi. Cahil işe yaramaz kişilerin kimseye faydası olmaz. İnsanın daima dürüst, kültürlü ve yardımsever, kimselere ihtiyacı olur.

Allah namerde muhtaç etmesin. Kötü huylu, kalleş kimselerden herkese zarar gelir. Onun için böyle kişilere muhtaç kalmamaya özen göstermeliyiz. *MNÖ 437 < AVP-1*

Allah yardım etsin yük çeken davarlara. Yoksul, fakir insanlar geçimlerini sağlamak için bazen çok ağır işlerde çalışmak zorunda kalırlar. Tanrı böyle kimselerin başına daha büyük dertler vermesin.

Altın eşik gümüş eşiğe muhtaç olur. Kimse varlığına veya bulunduğu mevkiye güvenip kendisinden güçsüz kişileri hor görmemeli. Gün gelir kendisi de sıkıntıya düşer ve onların yardımına muhtaç kalabilir. *ÖAA 267 < AVP-1*

Altın kapılının ağaç kapılıya işi düşer. Zengin, varlıklı kimseler yoksul, dar gelirli kimseler olmadan rahat bir yaşam süremezler. *TDK-1 s. 41*

Az el aş kotarır çok el iş kotarır6Az eli aşta gör, çok eli işte gör. Basit, küçük işleri yapmak için fazla kişi gerekmez. Ama büyük önemli işler çok kişiyle ve yardımlaşarak başanlır. *ÖAA 458*

Bak bana bir gözle, bakayım sana iki gözle. İnsan kimden yardım görürse o kişinin yardımına her zaman koşar. *TDK-1 s. 58*

Baş başa vermeyince taş yerinden kalkmaz. Çok büyük işler birlikte ve yardımlaşarak başanlır.

Ben isterim bacımdan, bacım ölür acından. Bazen yardım istediğimiz kişilerin, bizden daha çok yardıma ihtiyacı olur.

Ben oldum sencileyin, sen olursan bencileyin. Başkalannın yardımına koşarsan onlar da senin için her fedakarlığı yaparlar. *Ş 1099*

Bir/Tek elin nesi var, iki elin sesi var/Bir elin sesi çıkmaz. Büyük ve önemli işler tek başına yapılamaz. Mutlaka başkalarıyla birlikte yapılması gerekir. *ÖAA 626 < AVP-1*

Biz ondan yoğurt umarız, o bizden ayran umar. Bazı insanlar kendilerinden yardım isteyenlerden mutlaka bir karşılık beklerler. *MNÖ 1701*

Çok el ya yağmaya, ya yolmaya. Yağma, yolma gibi işler çok sayıda kişiyle yapılır.

Düşkünlerin elinden yapışana Mevla yardımcıdır. Kimsesiz, yardıma muhtaç kimselere yardım edenlerin Tanrı her zaman yardımcısı olur. *MNÖ 2948 < AVP-1*

Ebe çok olunca çocuk ters gelir. Bir kişinin yapacağı işe çok kişi karışırsa işi yapan şaşırır ve hata yapar. *TDK-1 s. 102*

El adamın öğüdünü verir, ekmeğini vermez. İnsan zorda kaldığında akıl veren çok olur, ama yardım eden az olur. *TDK-1 s. 105*

El dil verir, ama meme vermez. Zor durumda kalana herkes bir öğüt verir, ama ihtiyaç duyduğu şeyi vermez. *TDK-1 s. 106*

El eli yıkar. Birine iyilik yapan kimse bir gün mutlaka ondan bir iyilik görür. *MTA 6185*

El eli/Bir eli bir el yıkar/yur, iki elde yüzü/yıkar, yur. Bir kişi başka bir kişiye yardım ederse o da bu iyiliğin altında kalmaz, karşılığını verir. *ÖAA 1083 < VI 583*

Eli ele vurmayınca saklamaz. İnsanlann yardımlaşmadan yaşayabilmesi mümkün değildir. *RS s. 159*

Harman yel ile, düğün el ile. Her işin gerçekleşmesi için bazı ortamlar gerekir. İnsanlar kutlama, düğün gibi günlerinde dostlanyla beraber olur. *ÖAA 1368 < ET 1766*

Hasta ol benim için; öleyim senin için. Kişi kendisine fedakârlık yapan kimselerin her zaman yardımına koşar. *ÖAA 1371 < AVP-1*

Hayırsız kilisenin papazına lanet. Hiç kimseye faydası olmayan kimselerin dostluğuna güven olmaz. *MNÖ 4169*

Her damardan kan alınmaz. Olur olmaz her kişiden yardım istenmez. Gerçekten yardım edecek kimseler kendini belli eder.

Her sakaldan bir tel çekseler, köseye sakal olur. Yoksul birine çok kişi yardım ederse onu sıkıntıdan kurtarabilirler. *ÖAA 1450 < AVP-1*

"Hızır eli öpeyim" diyeceğine kendi elini öp. Olmadık bir yerden yardım bekleyeceğine, kendi işini kendin gör. *MNÖ 4483 < AVP-1*

Himmetsiz dedenin kümbeti/türbesi başına göçsün. Kişi istediği kadar bilgili ve hünerli olsun kimseye faydası olmadıktan sonra neye yarar. *RS s. 22*

Hizmet et benim için, himmet edeyim senin için. Bi-

zim için yardımlarını esirgemeyene biz de elimizden geldiğince yardım etmeliyiz. *ET 1806*

Horoz çok olan yerde sabah geç olur. Bir işin karışanı çok olursa herkes bir akıl vermeye kalkar ve o iş geç biter. *Ş 1811*

Horozsuz köyde sabah olmaz. Öndersiz yöneticisiz toplumda işler düzenli yürümez *MNÖ 4556 < AVP-1*

Horozu çok olan köyün sabahı geç olur. Bir kişinin idare etmesi gereken işi başkalan da yönetmeye kalkışırsa anlaşmazlıklar olur ve iş gecikir. *OAA 1482*

İki analı sütten, iki karılı bitten ölür. Her yardım gerektiği miktarda yapılmalı, aşırıya kaçmamalıdır. *RS s. 233*

İki el bir baş içindir. Tanrı insana çalışıp geçimini sağlaması için, başkalarına muhtaç olmaması için el ayak vermiştir. Onun için tembellik etmemeliyiz. *RS s. 233*

İki elin sesi var, bir elin nesi var? Tek kişinin yapamadığı bir işi birkaç kişi birleşirse daha kolay yapar.

İki fındık bir olsa bir kozun başını yarar. Bir kişinin yapamadığı bir işte iki kişi çalışırsa başan sağlanabilir. *MNÖ 4660 < AVP-1*

İki kaptan bir gemiyi batırır. Aynı işte iki idareci olursa o iş yürümez. *Ş 724*

İki kişi yerinden kımıldansa bir üçüncüye yer açılır. Zorda kalan birine iki kişi yardım ederse o kişi sıkıntıdan kurtulabilir. *ET 729*

İnsan insana gerek olur, iki serçeden börek olur. İnsanlar her zaman birbirine muhtaçtır. Birlik ve beraberlikle bütün güçlükler aşılır. *MNÖ 4762 < AVP-1*

İsa'yı küstürdü, Muhammed'i memnun edemedi. Bazı kişiler bir tarafa yardım etmek isterken, diğer yandan başkalarına zarar verebilirler.

İş elbirliğiyle olur. Büyük önemli işler birlik ve beraberlikle başarılır. *MNÖ 4835 < AVP-1*

Karga mandayı babası hayrına bitlemez. Çıkarcı kimseler karşılık görmeden hiç kimseye yardım etmezler.

Karga öküzün başını kendi kârı için bekler. Çıkarcı kişiler birine iyilik yapıyorsa mutlaka o işten bir çıkarları vardır.

Kele köseden yardım olmaz. Kendine faydası olmayan kişilerden kimseye hayır gelmez. *MNÖ 5343 < AVP-1*

Kelin ilacı olsa başına sürer. Cahil, yoksul kimselerin başkalarına yardım ederek gücü yoktur. Ellerine bir şey geçse onu kendileri için kullanırlar. *RS s. 276*

Kelin tırnağı olsa, kendi başını kaşır. Güçsüz, zayıf kimselerin elinde imkân bulunsa bunu başkaları için değil kendileri için kullanırlar. *RS s. 276 < MS*

Kendi başını bağlamayan, gelin başı bağlayacak. Kendi ihtiyaçlarını zor karşılayan birinden, başkalarına yardım etmesi beklenemez. *MNÖ 5373 < AVP-1*

Kendi medet umar, nerde imdat eder. Yardıma muhtaç kalmış kişi yalnızca yardım görebileceği kimselerden yardım istemelidir. *RS s. 277*

Kendi muhtacı himmet bir dede, nerede kaldı gayrıya himmet ede. Kendisi zor durumda olan kimseler başkalarına nasıl yardımcı olurlar. *FFT 10529 < AVP-1*

Kılavuzsuz cennete bile girilmez. İnsan bilmediği bir işi birilerine sorup öğrenmezse yapamaz. *MNÖ 5465 < AVP-1*

Kimseden kimseye hayır yok. Kişinin en iyi yardımcısı yine kendisidir. Kimse kimsenin işini kendi işi gibi yapmaz. *FFT 10954*

Koy avucuma, koyayım avucuna. Dar günümde bana yardım edene, ben de sıkıştığın da yardım ederim. *OAA 1861 < AVP-1, MNÖ 5752*

Kul bunalmayınca hızır yetişmez. Kalbi temiz kişiler zorda kaldıklarında ummadıkları yerden yardım görürler. *RS s. 303 < u*

Kul kula sebeptir. Tanrı insanları bir arada yaşamaları için yaratmıştır. Yani insanlar birbirleri için vardır. *RS s. 303*

Kul kulun rızkına sebep olur. İnsanlar geçimlerini birbirleriyle alışveriş ederek sağlarlar. *MNÖ 5906 < AVP-1*

Kurt bunalırsa ağıla varır, kul bunalırsa kula varır. Dolandırıcı, sahtekâr kimseler zorda kaldıklarında uygunsuz işler yapmak için ortam ararlar. Dürüst namuslu kimseler ise sıkıştıklarında tanıdıklarından yardım isterler. *RS s. 306 < UBK*

Kürkçünün kürkü olmaz, börkçünün börkü. Mesleği başkalarının ihtiyacı olan bir şeyi üretmek olan kimseler, kendi ihtiyaçlarını ihmal ederler. *MNÖ 6082 < AVP-1*

Mum başkasını ışıldayım derken kendi yanar gider. Sürekli başkalarının işine koşuşturan kimseler kendilerini hiç düşünmezler. *RS s. 323 < IA*

Mum dibi karanlık olur. Başkalarına yardım etmeyi seven kimselerin, kendileri için birşey yapacak fırsatları kalmaz. *Ş 3464*

Mum/Çıra dibine ışık vermez. Hayırsever kimseler başkalarının yardımına koştukları gibi kendi işleriyle uğraşmazlar. *ET 3463*

Nalbandın eşeği nalsız gezer. Başkaları için bir şey üreten kimseler ürettiği şeyden kendileri faydalanmazlar. *RS s. 326 < ZG*

Ne benden sana bazlama, ne senden bana gözleme. Kimseye faydası dokunmayan kimselerle fazla samimi olmamalıyız. *MNÖ 6430 < AVP-1*

Nerde çokluk, orda bokluk. Bir iş üzerinde birden fazla kişi fikir yürütürse o işte düzen olmaz. *OAA 2049 < AVP-1*

Öl benim için, öleyim senin için. Bana iyilik yapana ben de elimden gelen her türlü fedakârlığı yaparım. *ET 889*

Sağ gözden sol göze fayda yok. Bazı konularda insan en yakınından bile beklediği destegi bulamaz *TDK-1 s. 183*

Senden gelecek hayır Allah'tan gelsin. İşe yaramaz, beceriksiz kişilerden kimseye hayır gelmez. *MNÖ 7142 < AVP-1*

Sinek pekmezciyi tanır. İnsan istediği yardımı alacağı kişileri iyi tanır, onlardan başka kimseden yardım istemez.

Suya düşen yılana sarılır. Kişi bazen sevmediği kişilerden yardım istemek zorunda kalır.

Taşıma/Dökme su ile değirmen dönmez/ne kadar döner. Küçük imkânlarla büyük işler çevrilmez. Mutlaka destek aramak gerekir. *Ş 2384*

Tek bülbül sesiyle bahar olmaz. Bazı işler tek başına yapılamaz, mutlaka bir yardımcıya ihtiyaç duyulur. *RS s. 385*

Tek kanatla kuş uçmaz. Bir işi tek başımıza yürütemiyorsak yardım edecek birlerini bulmalıyız. *MNÖ 7633 < AVP-1*

Tek kürekle mehtaba çıkılmaz. Önemli işlerin altından tek başına kalkılmaz. *Ş 1434*

Terzi kendi dikişini dikemez. Başkaları için bir hizmet üreten kişi, ürettiği şeyden kendisi faydalanmaz. *ET 1418*

Terzinin üstü sökük, dülgerin evi çökük olurmuş. İn-

san çok iyi bildiği konularda başkalarına yardım etmeyi sever ama aynı özveriyi kendisine göstermez. *RS s. 387*

Uçan kuştan imdat umar. Bazı kimseler küçük bir zorlukla bile karşılaşsalar herkesten yardım isterler. *Ş 830*

Yalnız öküz çifte/boyunduruğa koşulmaz. Birden fazla kişinin yapması gereken iş bir kişiye yüklenmez.

Yalnız taş duvar olmaz. İnsan, yaşamını sürdürmek, ihtiyaçlarını karşılamak için başkalarıyla dayanışma içinde olmak zorundadır. *Vİ 110*

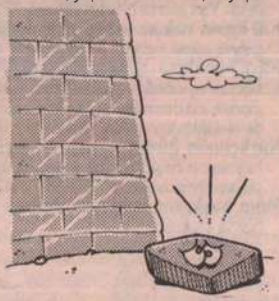

Yardımcının yardımcısı olur. Yardımsever kimselerin yardımına koşan çok olur. Başkalarına yardım etmenin karşılığı böylece fazlasıyla ödenmiş olur. *RS s. 409 < HZ*

→ CÖMERTLİK, GÜÇ,YALNIZLIK

Gençliğin lezzeti dinçlik.

YAŞ

Yaş doğuştan itibaren geçen ve yıl birimi ile ölçülen zamana denir. Yaşamın çeşitli evrelerinden her biri de yaştır. Zamanla insan vücudu gelişme ve olgunlaşma evrelerinden sonra çöküş dönemine girer. Bu arada geçen zaman insana hayat görüşü ve tecrübe sağlar. Çocukluk, gençlik, olgunluk ve yaşlılık dönemlerinde insanların karakter yapıları da değişiklik gösterir. Gençlik dönemi insanın en verimli çağıdır. Ama geçici bir dönem olan gençlikte insan enerjisini ve gücünü en iyi biçimde kullanmalıdır. Yaşlılık dönemlerini yaşayan insanların sahip olduğu tecrübe ve bilgi birikimi gençler için yol gösterici olmalıdır. Geleneksel Türk toplum yapısında yaşlılara daima saygı gösterilmiştir.

Altmış yetmiş, aklı başından gitmiş. İnsan yaşlılığın son safhalarında hafıza, düşünce ve yaşam fonksiyonlarını yavaş yavaş kaybetmeye başlar.

Aslan kocayınca/kocarsa sıçan deliği gözetir. İnsan gençliğinin enerjisiyle elde edebildiği şeylerin, yaşlanınca daha azıyla yetinmek zorunda kalır. *OAA 345*

Atın yaşlısı kasaplık, adamın yaşlısı maskaralık. Bir şey uzun süre kullanıldığı zaman eskir ve atılır. Aynı şekilde insan da iş görmeyecek kadar yaşlandığı zaman başkalarına alay konusu olacak bir yaşam sürer. *MTA 350*

Bir yiğit kırk yaşında kamilleşir. Kırk yaş sının insanın en olgun zamanıdır. *RS s. 94*

Bu yılki kuş bıldırki/geçen yılki kuşla civciv alay eder. İnsan yaşlandıkça kendisinden sonra gelenler kendilerini kabul ettirebilmek içi onu eleştirir ve olay konusu yaparlar. *MTA 9403*

Büyük büyüklüğünü bilmezse, küçük küçüklüğünü bilmez. Bir toplumda herkes davranışlarını anlaşmazlık ve sorunlar çok olur. *TDK-1 s. 74*

Çok yaşayan çok bilir. Yaşlı insanın bilgi ve tecrübesi diğer kesime oranla daha fazladır.

Delikanlının gönlü tez olur. İnsan gençliğinde daha çok arzu ve istekli olduğu için gayretli olur. *RS s. 127*

Dişleri döküldü, çocuk çocuğun maskarası oldu. İnsan iyice yaşlandıktan sonra çağa ayak uydurması zor olduğu için, zaman zaman alay konusu olur. *MNÖ 2694 < AVP-1*

Eski kurt yolunu şaşırmaz. Yaşlı insan tecrübe yönünden zengin olduğu için kolay kolay hataya düşmez. *RS s. 170*

Gençler bilse, yaşlılar yapabilse. Genç insan öğrenmeye, yaşlı insan da gücünden daha fazlasını yapabilmeye istek duyar.

Gençler ümitle, ihtiyarlar hatırayla yaşarlar. Genç insanın hayattan beklentisi çoktur. Yaşlı insan ise daha çok yaşadıklarıyla avunur. *RS s. 188*

Gençliğin kıymeti bilinse, ihtiyarlığın şikayeti az olur. İnsan gençliğini ileriyi düşünerek yaşarsa, yaşlandığında onun bunun yardımına muhtaç olmaz. *ET 3254*

Gençliğin kıymeti ihtiyarlıkta bilinir. İnsan gençlik yıllarını boşuna harcarsa bunun pişmanlığını yaşlanınca duyar. *ÖAA 1255 < AVP-1*

Gençliğin lezzeti dinçlik. Sağladığı bedensel güç bakımından gençlik, yaşamın en sevilen çağıdır. *MNÖ 3735 < AVP-1*

Gençlik bir kuştur, uçtu mu tutamazsın. Hayatın en verimli dönemi gençliktir, tekrar yaşanamayacağı için iyi değerlendirilmelidir. *MTA 9687*

Gençlik en büyük devlettir. Gençlik her canlının en kudretli zamanıdır. *RS s. 189*

Gençlik ihtiyarlık birbirini çekemez. Gençliğin ihtiyarlıkta, ihtiyarlığın gençlikte yaşanması mümkün değildir. *RS s. 189*

Gençlik ileriye, ihtiyarlık geriye bakar. Genç insan geleceğin, ihtiyar insan geçmişin özlemini çeker. *RS s. 189*

Gençlikte kazanıp ihtiyarlıkta yemeli. İnsan gençken kazandıklarını iyi değerlendirirse yaşlandığında daha rahat bir yaşam sürer. *RS s. 189*

Gençlikte ölüm, ihtiyarlıkta yoksulluk/açlık güçtür. Genç yaşta ölüm ne kadar üzücü ve acıysa, yaşlılıkta fakir ve muhtaç durumda kalmak o kadar zordur. *MNÖ 3736 < AVP-1*

Gitti gelmez gençlik, geldi gitmez ihtiyarlık. En güzel çağ olan gençlik yılları tekrar elde edilemeyeceği gibi, yaşamak için ihtiyarlığın zorluklarına da katlanmak zorundayız. *RS s. 190*

Hayatın kıymeti bir gençlikte bir de ihtiyarlıkta bilinmez. Bazı insanlar hayatlarındaki fırsatları hiç bir zaman değerlendiremezler. *RS s. 209*

İhtiyar insan iki cihetten genç sayılır; biri ömür uzunluğu, diğeri zenginlik arzusu. Yaşlılığa rağmen insanlar hırslarından vazgeçmezler. *RS s. 232*

İhtiyar köpek boşuna havlamaz. Yaşlının sezgi gücü ve hayat tecrübeleri gençler için çok değerlidir.

İhtiyar olsam da gönlüm tazedir. İnsan yaşlansa da yaşam sevgisini kaybetmez. *MNÖ 4632 < AVP-1*

İhtiyara yoksulluk güçtür. Fakir insan yaşlandığında ihtiyaçlarını karşılamakta zorlanır. *RS s. 232*

İhtiyarı gençleştiren paradır. Zenginlik insana ihtiyarlığında da güçlü bir yaşam sağlar. *RS s. 232*

İhtiyarın düşkünü beyaz giyer kış günü. İnsan yaşlandığında maddi durumu da iyi değilse, iyi kötü aramaz, bulduğuyla yetinir. *ÖAA 1502 < AVP-1*

İhtiyarın sözünü torbaya sok, büyüğün sözünü cebine at. İnsan yaşlanınca ileri görüşlü yapısı da gelişir; olgun ve kültürlü bir yaşlı kişi herkesin örnek alması gereken kişidir. *RS s. 232*

İhtiyarlık akşam güneşi gibidir. Kimse hep genç kalacağını dememeli, ileriyi de düşünmelidir. Çünkü insan yaşlandığının farkına varamaz. *RS s. 232*

İhtiyarlık dünü, gençlik yarını özler. Genç kesim gelecek planları kurarak, ihtiyar kesim ise gençlik yıllarının özleriyle yaşar. *RS s. 233*

İhtiyarlık maskaralık. İnsan yaşlanınca bazen bir çocuğun rahatça yapabildiği bir işi yaparken bile zorlanır ve yapamaz. *MNÖ 4633 < AVP-1*

İnsan ihtiyarlar, yürek ihtiyarlamaz. İnsan yaşlandığı zaman eski gücünü kaybedebilir ama arzularını tamamen kaybetmez. *MTA 6307*

Kırk yaşından evvel hikmet söylemeyen ondan sonra hiç söyleyemez. Gençliğinde bilgi ve kültür sahibi olamayan, yaşlandığında hiç olamaz. *RS s. 282*

Kırkında saz öğrenen/saza başlayan, kıyamette çalar. İnsan gençken elde edemediği fırsatı ihtiyarladığında yakalarsa hiçbir işine yaramaz. *Ş 2871*

Kocakarı lakırdısı çanak çömlek tıkırtısı. Yaşlılık insanı hiç durmadan söylenen, konuşmaktan başka işe yaramayan biri haline getirir. *RS s. 29*

Kocakarıya zülüf yakışmaz. Kadın yaşlandığı zaman genç kızlar gibi giyinip onlar gibi davranmamalı; aksi halde çirkin ve komik duruma düşer. *RS s. 29*

Kocalmış kurt, köpeğe gülünç olur. Gençliğinde güçlü ve herkesin hakkından gelen kişi, yaşlandığında kendisinden çekinenlerin bile alay ettiği biri olur. *MTA 1915*

Köpek kocayınca kedilere maskara olur. İnsan, yaşlandığı zaman gençliğinde kendisinden çekinen kimselerin bile alay konusu olur. *RS s. 298 < AVP-1*

Kurt kocayınca köpeklerin maskarası olur. İnsan iyice yaşlanıp gücü kuvveti zayıfladıkça, daha önce kendisinden çekinenler onunla alay ederler. *Ş 2946*

Öğrenmenin yaşı yoktur. İnsan istediği sürece, her yaşta bir şeyler öğrenebilir.

Seksende olmamış da doksanda mı olacak? İnsan bir şeyi gençken öğrenememişse yaşlandığında hiç öğrenemez. Öğrense bile pek yararını göremez. *MTA 6541*

Yaş yetmiş, iş bitmiş. İnsan tamamen yaşlanınca çabukluğunu ve iş görebilme gücünü büyük oranda yitirir. *ET 3810*

Yaşı at pazarında sorarlar. Yaş, yalnız bazı alanlarda değerlendirme yapılırken önemlidir. *Ş 3809*

Yeni süpürge iyi süpürse de eski süpürge her köşeyi bilir. İnsan başladığı işte ne kadar başarılı olsa da, uzun süredir o işi yapan kadar başarılı olamaz.

Yerine göre küçük büyüğü terbiye eder. Bazen kişi kendisinden küçük birinden emir almak zorunda kalabilir. *RS s. 417*

→ HAYAT, ÖLÜM, DEĞİŞİM

At çalındıktan sonra ahıra kilit ne çare.

YAZI

Yazı, düşüncenin belli işaretlerle tespit edilmesine denir. Geleneğimizde yazıyla anlatıma önem verilmiştir. Kalem ile ifadenin kalıcı olacağı, hafızanın bizi yanıltabileceği anlatılmıştır Halk kültürümüzde yazı ile ifade edilen düşüncenin gücü vurgulanarak kaba kuvvete olan üstünlüğü kabul edilmiştir.

kıl yanılır, kalem yanılmaz. Bilgisi yalnızla aklında olanlar hataya düşebilir, fakat kayıtlara dayanarak konuşanlar daha sağlam bilgiye sahiptir. *RS s. 29*

kıldan çıkar defterden çıkmaz. Yazılı olan kayıtlar en kesin olarak kabul edilir. *RS s. 26*

lim olmak istersen durma yaz, rençber olmak istersen durma kaz/cahil olmak istersen al kazmayı durma kaz. O insanın bilgisi ve yazma yeteneği yazarak gelişir. *TDK-1 s. 39, RS s. 35, KZA, FFT 1018*

Alim unutmuş, kalem unutmamış. Yazılı olan bilgilerin unutulma korkusu yoktur. *MNÖ 408, RS s. 35*

Delinin sözü kalem alınmaz. Akılsız insanların sözlerinin anılmasına gerek yoktur. *TDK-1 s. 89*

Dünyayı gezen, okuyup yazan bilir. Seyahat etmek ve eitim görmek insanın bilgisini görgüsünü artırır.

Eğri mastardan doğru çizgi çıkmaz. Yazının özenle yazılması ist ekle okunma olasılığını artırır. *RS s.153*

Hatırda kalmaz, satırda kalır. Yazılı olanın kaybolma tehlikesi yoktur.

İnsan ak üstünde karayı okurken bile yanılır. Yazılı olanlar dikkatlice okunmazsa hatalı yorumlara yol açabilir. *RS s. 238*

Kağıdın yüzünü ağartan karadır. Yazının değeri, yazılı olduğu mekânı şereflendirir. *MNÖ 3975 < AVP-1*

Kalem cömert olur, ne dilersen yazar. Yazan kişi istediğini kağıda döker. *VI 151*

Kalem efkârın tercümanıdır. Fikirler yazı ile dile getirilir. *RS s. 259*

Kalem eğri kesilse de, doğru yazar. Kalem nasıl olursa olsun önemli olan ne yazdığıdır. *RS s. 260*

Kalem kılçtan keskindir/güçlüdür. Fikirlerin yazı ile ifadesi, güçün silah ile ifadesinden daha etkili olur. *Ş 2840*

Kalemin ucu kılıcın gücü. Yazı ile başarılanlar güç ile başarılardan daha etkilidir.

Kalemin yaptığını kılıç yapmaz. Yazı ile ifade edilen fikirler silah tehdidinden daha etkilidir. *Ş 2841* →**Kalemin Ucu**

Katibin kalbi başka, kalemi başka. Yazan kişi her zaman dürüstçe fikirlerini ifade etmeyebilir. *MNÖ 5213 <AVP-1*

Mastarsız yazılan kitabın okunacağı yoktur. Özenle ifade edilmeyen fikirler etkili olmaz.

Mektubu yazana okutmalı. Bazen yazı o kadar anlaşılmaz veya fikirler karışık olur ki yazan kişiye danışarak ne demek istediğini sormak daha etkili olur. *MNÖ 6599 <AVP-1*

Okumadan alim, yazma dan kâtip olunmaz. İnsan her ışı yaparak öğrenir; sürekli yazarar da iyi bir yazar olunabilir. *MNÖ 6599 < AVP-1*

Şahit ölür de senet ölmez. Yazılı belgeler mahkemelerde en güvenilir kanıt olarak kullanılır. *RS s. 413*

Yazan bilir mektupta ne var. Bir yazıyı yazan onu içeriğini en iyi bilendir. *RS s. 413*

Yazıcı kendine kem yazmaz. Fikirlerini yazı ile ifâde eden kişi kendini suçlayacak ifadelerde bulunmaktan kaçınır. *s. 518*

→ KONUŞMA

Aç yaşamaktansa tok ölmek yeğdir.

YEME

Yeme, yemek yeme, vücudu beslemek için ağızda çiğnenerek yutma, anlamındadır. Beslenme ve yaşamı sürdürebilmek için yemek yemek gerekir. Karnı tok olanın yüzü güler. Çünkü tok kımsenin keyfi yerindedir. Beslenirken ağır ağır ve az yemelidir. Yemek iyi hazmedildiğinde yararlı olur. Onun için yemek üstüne dinlenmek ya da hafif hareket önemlidir. Çok yemekde yemek, çok uyumak kadar zararlıdır. Beslenmede eti eksik etmemeli, meyveyi unutmamalıdır. Pilav yiğite güç kuvvet verir. Börek varsa, kaçmamak gerekir. Türk geleneklerinde yemek yemek ve yedirmek, ikram etmek önemli yer tutar. Bunu yaparken beeslenme kurallarına uyulmasını, zararlı beslenme alışkanlıklarından kaçınılmasını önerilir.

Aç yaşamaktansa tok ölmek yeğdir. Yokluk ve sıkıntı çeken insanlara yaşamak bazen ölümden beter gelir.

Ağacın yemişini ye kabuğunu soyma. 1. Meyve veren ağaçlardan faydalanırken onlara zarar vermemelidir. 2. İnsan yararlandığı bir şeyi hor kullanırsa kısa sürede işe yaramaz hale getirir. *MNÖ 197 < AVP-1*

Ağız yerse yüz güler. İnsan, vücudunun gıda ihtiyacını iyi bir şekilde karşıladığı zaman bundan mutluluk duyar. *TDK-1 s. 33*

Armudu soy ye, elmayı say ye. Armudun kabuğu soyulduğunda daha lezzetli olur. Elma ise kabuklu da aynı tadı verir kabuksuz da. *OAA 334 < AVP-1*

Armudun önü, kirazın sonu. Armut iyi çıktığında kiraz da mevsim geçmek üzereyken daha lezzetli olur. *OAA 333 < AVP-1*

Aşın tadı tuz. İyi yiyecek insana zevk verir ama herkes her zaman bol miktarda bulamaz.

Aşın tadı tuz (ama) çanakla yenmez. Tuz fazla yenilirse sağlığa zarar verir.

Az uyku, az yemek insanı eder melek; çok uyku, çok yemek insanı eder helâk. Fazla obur olmayan çalışkan insanlar çok yiyip tembellik eden kimselerden daha sağlıklı olurlar. *TDK-1 s. 55*

Az ye, uzun ye. Daha uzun ve sağlıklı yaşamak istiyorsak yemeği fazla kaçırıp sağlığımızı bozmamalıyız. *TDK-1 s. 55*

Az yiyen az uyur, çok yiyen güç uyur. Az yemek yiyen açıklıktan uyuyamaz çok yiyen de midesi dolu olduğu için uyumakta güçlük çeker. *OAA 471 < AVP-1*

Az yiyen çok yer, çok yiyen az yer. Fazla yemekten kaçınan sağlıklı olur ve uzun yaşar; çok yiyen obur kimselerin sağlığı çabuk bozulur ve ömürleri kısa olur. *MNÖ 105 < AVP-1*

Bir ye, bin şükret. İnsan yiyip içtikten sonra az da olsa çok da olsa verdikleri için Allah'a şükretmeyi bilmelidir.

Ballı pide yeniçeriyi yumuşatır. Güzel ve lezzetli bir yiyecek görünce insan karnı tok olsa bile dayanamaz yemek ister. *MNÖ 1202 < AVP-1*

Boğaz derdi her dertten üstündür. İnsanın en önemli ihtiyacıdır. *RS s. 96*

Boğaz yediğini inkar eder. İnsan yemek yemeden yaşayamaz. Ne kadar karnı doysada bir süre sonra gene acıkır, gene yer. *TDK-1 s. 9*

Bugün az yersen, yarın da yersin. Azar azar yenirse insanın ömrü uzun olur; olurluk ise ömrü kısaltır. *TDK-1 s. 72*

Can boğazdan gelir. İnsanın en önemli ihtiyacı beslenme ihtiyacıdır bunu karşılayamazsa yaşayamaz.

Çiğ et, et getirir; çiğ ekmek dert geririr. Et fazla pişmeden yenirse lezzezli olur. Ama ekmek hamur iken yenirse insanın midesine oturur. *RS s. 112*

Damakla ezilen, yanakta belli olur. İyi beslenen, yemeyi seven kimseler yüzlerinden belli olur. *RS s. 122*

Dayak gördün mü kaç, sofra gördün mü otur. İnsan davet edildiği sofraya oturmalı, çekinmemelidir. *RS s. 125*

Dudakta yenen yanakta günür. Yenilen yemek insana sıhat verir. *TDK-2 s. 40*

Ekmeğin kestiğini kılıç kesmez. İnsan aç kaldığı zaman karnını doyurmak için herşeyi yapar. Çünkü açlığa dayanmak imkânsızdır. *TDK-1 s. 104*

Ekmek bulursan yanaş, kavga görürsen kaç. Gittiğin yerde birşey ikram edildiği zaman utangaç olma. Bir yerde karışıklık veya kavga varsa da hemen ordan uzaklaş. *TDK-1 s. 104*

Ekmek yayanın atıdır. Yaya yolculuğa çıkan kimse yediklerinin verdiği enerji ile yoluna devam eder. *TDK-1 s. 105*

Elmanın biri bin kuruşa ise gene say, hıyarın birini bir paraya ise gene soyma. Elma soyulupda yenirse daha lezzetli ve yararlı olur. Buna karşılık bazı yiyecekler kabuğuyla yenirse daha yararlı olurlar. *TDK - 1 s. 41*

Elmanın okkası bin kuruşa ise yine soy, armudun bini bir paraya ise yine soyma. Elmayı soyarak yemeli, çünkü kabuğunun hazmı güçtür. Armudu soymaya gerek yoktur.

Elmayı soy da ye, armudu say da ye. Elmanın kabuğunu soyarak armudu da fazla aşırıya kaçmadar. yemeliyiz. *OAA 1102 < AVP-1*

Erkeğin kalbine giden yol midesinden geçer. Erkekler güzel ve lezzetli yemeklerden çok hoşlanırlar. Bu yüzden bir erkeğe kendini beğendirmek isteyen kadın onu güzel yemeklerle kendine hayran bırakmaya çalışır. *OAA 1131*

Eski ağıza yeni tat. Yeni mevsim meyvesi veya sebzesi yenerken söylenir. *ET 395*

Et giren yere dert girmez. Et insan vücuduna en yararlı besin maddesidir. Bu yüzden et yiyen insanlar daha sağlıklı ve güçlü olurlar. *MNÖ 3409 < AVP-1*

Et ye, su iç, ağzın dönsün bala; bal ye, su iç, ağzın dönsün yala. Et yemeğinden içilen su lezzet verir; tatlıdan sonra içilen su lezzeti giderir. *RS s. 175*

Et yiyenin eti yenmez. Et yiyen hayvanların eti inançlarımıza göre haramdır. *RS s. 175*

Etin çiği et getirir, ekmeğin çiği dert getirir. Hamur ekmek mideyè oturur, az pişmiş et lezzezlidir. *TDK-1 s. 117*

Evvel taam (selam), sonra kelâm. 1. Yemek yerken konuşan kimseler ağızlarından yemek saçtıkları için konuşmasını yemekten sonra yapmalıdırlar. 2. Önemli bir konuda konuşmak ve görüşmek gerekiyorsa bu tok karnına yapılmalıdır. Çünkü aç insan iyi

düşünemez. *ÖAA 1207 < VI 246*

Farzdan evvel farz var namazdan evvel boğaz var. Aç karnına ibadet bile yapılamaz. *MNÖ 3535 < AVP-1*

Gördün bir yemek, daha (ona) ne demek. Sofraya davet edilince icabet etmek gerekir. *TDK-1 s. 127*

Hayvan yer içer konuşmaz, insan yer içer konuşur. Yemek yeyip insanın kaydı yerine gelince dili açılır. *RS s. 211*

Her öğün geçmiş, akşam öğünü geçmemiş. Akşam yemeği, sabah ve öğle yemeğinden daha zorunludur. Çünkü aç insan uyuyamaz. *RS s. 222*

Helva şirin, nefis kafir. İnsan lezzetli bir yemekten biraz yedikten sonra iştahı açılır, daha çok yemek ister. *RS s. 212*

Hoca, doyduktan sonra kırk armut yemiş, "onun dayeri başka" demiş. Bazı kimseler bir türlü doymak bilmezler. *RS s. 228 < AVP*

İki kişiye bir börek, üçüncüye ne gerek. İki kişiye ancak yetecek bir yiyeceği üç kişi aylaşırsa üçü de doymaz. *TDK-1 s. 141*

İki pilav arasında bir su gerek. Sofrada makarna pilav vb. susuz yemekler varsa sindirimi kolaylaştırmak için yemek yerken su içilmelidir. *MNÖ 4685 < AVP-1*

İki su, bir ekmek yerini tutar. Yemek arasında su içmek açlığı daha çabuk yatıştırır. *TDK-1 s. 141*

İştah dişin dibindedir. İnsan yemek istemediği bir şeyden birazcık yerse iştahı açılabilir. *ÖAA 1583*

İştah olmayınca taamın tadı olmaz. İnsan iştahsız olduğu zaman en güzel yemeklerden bile zevk almaz. *RS s. 248*

İyi itin karnı tok olmaz. Midesi tıka basa dolu olan kimselerden iyi iş beklenmez. *MTA 1837*

Kalbin yolu mideden geçer. Bir insana güzel ve lezzetli yiyecekler sunulursa, o kişinin sevgisi daha kolay kazanılır. *ÖAA 1302*

Lezzetsiz çorbaya tuz kar etmez. İyi pişirilmemiş, lezzetsiz yemeği, tuzla veya başka bir şeyle lezzetli hale getirmek mümkün olmaz. *TDK-2 s. 72*

Mide almadık aş, ya karın ağrıtır, ya baş. Hazmedilmeyen yemekler hastalık getirir. *RS s. 321 < CU*

Mide derdin; perhiz, devanın/dermanın başıdır. Az yemek sağlığın, çok yemek hastalığın nedenidir. *RS s. 321 < AV*

Muharebe boğazda gerek. Açlıkla mücadele etmek yaşamın en zor yanlarından biridir. *RS s. 323*

Nerde börek, ben orada gerek. Börek pasta gibi güzel pişmiş hamur yiyecekler insanın iştahını kabartır. *MNÖ 6513 < AVP-1*

Nimetin iyisi, kötüsü yoktur. Yemekte kusur aramak iyi birşey değildir. İnsan ne bulursa şükretmelidir. *RS s. 331 < TÖ*

Öküz yem yeyince, çifte gideceğini bilir. Yemekten sonra işe bakmalıdır. *RS s. 341 < NK*

Öyle ye ki her zaman yiyebilesin. Az yiyenler uzun ömürlü olurlar. *MTA 2035*

Peynir ekmek, hazır yemek. Yemek pişirmeyi bilmeyenler peynir ekmek vb. şeyleri pişirilmiş hazır yemek olarak kabul ederler. *ÖAA 2169 < AVP-1.*

Pilav yiğidin arpasıdır. Hayatı devam ettirmek için sürekli beslenmelidir. *MNÖ 6870 < AVP-1*

Rafta kurabiye var, amma senin ağzına göre değil. Her yemek herkese uymaz.

Sabah aç karnına elma, bir daha ilaç alma. Elmada bulunan vitamin vücut sağlığına çok yararlı olduğu için çoğu hastalıktan insanı korur.

Sirke evin bereketidir. Sirke yemeklere lezzet verir. *MNÖ 7224 < AVP-1*

Sofra görürsen yanaş, dayak görürsen dolaş. İnsana yiyecek bir şey ikram edildiğinde utangaç davranmamalı, ama gideceği yerde bir tehlike söz konusu ise hemen uzaklaşmalıdır. *MNÖ 723*

Sofraya uzak duran Allah'a da uzak durur. Yemek masasına iyice sokulup kınntılanın veya lokmanın yere dökülmeyeceği şekilde ağızı yiyeceğe yakın tutmalıdır. *TDK-1 s. 188*

Taamın iyisi hazırı. İnsan aç ve çaresiz kalırsa bir an evvel bir şeyler yemek ister. Bu durumda en iyi şey fazla zahmet çekmeden çabuk hazırlanan yiyecekler bulmaktır. *MNÖ 7503 < AVP-1*

Tatlı dostu olanın, dişleri düşman olur. Fazla tatlı dişleri çabuk çürütür. Bu yüzden insan tatlı şeylere fazla düşkün olmamalıdır. *RS s. 382*

Tatlı üzerine su içmek, samana kazık çakmak gibidir. Tatlı üzerine içilen su ağızın tadını giderir. *RS s. 383 < SO*

Tatlı yiyip tatlı söyleşelim. Sohbete başlamadan önce tatlı yenirken söylenir. *RS s. 383 < AM*

Tok iken yemek yiyen, mezarını dişi ile kazar. Obur insanların ömrü kısa olur.

Tuzdan leziz, sudan aziz bir şey olmaz. Tuzsuz yemek lezzetli olmaz. Aynı şekilde su da insana en gerekli olan şeylerden biridir. *RS s. 391*

Tuzluyu yiyen suyu bulur. Tuzlu yiyecekler insanı çok susatır. Böyle yiyecekler yiyen, susuz kalmamalıdır. *RS s. 391*

Tuzun azı da birdir, çoğu da. Tuz yemeklere tad verir. *Ş 2485*

Türkün ekmeği dizi üstündedir. Yolcular yemeklerini çabuk yeyip yollarına devam etmek isterler. *RS s. 392*

Yağ ile kıyma barışır, soğan arada buruşur. Armut *RS s. 404*

Yağ ile undan, neler olur bundan. Bir yemeğin hazırlanması için gerekli malzemeler bol olursa o yemek daha lezzetli olur. *RS s. 404 < SA*

Yağ ile yavşan, sirke ile tavşan. Güzel yemek hazırlamak için bol malzeme kullanmaktan kaçınmamalıdır. Bu malzemeyle sevilmeyen bir yemek bile lezzetli bir hale getirilir. *ÖAA 2499*

Yağlıyı ye, iç suyu, donarsa donsun; tatlıyı ye, içme suyu yanarsa yansın. Yemekten sonra su içmeli, fakat tatlıdan sonra içmemeli. *RS s. 404 < NK*

Yağsız yenir de, tuzsuz yenmez. Yemeğin iyi olması için, tuz yağdan daha gereklidir. *RS s. 405 < MS*

Ye balı içme suyu, ko yanarsa yansın, ye eti iç suyu sönerse sönsün. Bal yiyen insan çok susar ama su içerse balın vitamini kalmaz buna karşılık etinde çok vitamin olduğu halde üzerine su içilirse sindirimi kolay olur. *MNÖ 8259 < AVP-1*

Ye eti, iç suyu, ağzın bala dönsün; ye balı, iç suyu ağzın yala dönsün. Etten sonra içilen su lezzet getirir, tatlıdan sonra içiln su ağızdan lezzet giderir. *TDK-1 s. 204*

Ye şekeri, iç suyu; ağzın yala dönsün. Tatlıdan sonra bir süre su içilmemelidir. *RS s. 418 < AE*

Ye tatlıyı içme suyu, yandırırsa yandırır; ye yağlıyı iç suyu dondurursa dondurur. Yağlı yemekten sonra hazım için su içmeli, tatlıdan sonra ağızda tat kalması için iiçmemelidir. *TDK-1 s. 205*

Yemeği uzun sürenin ömrü kısa olur. Çok yemek yiyen doymak bilmeyen kimseler çok yaşamazlar.

Yemeğini komşudan bekleyen, çok vakit aç kalır. İnsan kendi yiyeceğini kendisi kazanmalıdır. Sürekli başkalarından geçinmek isteyen kişi çoğu zaman sıkıntıya düşer. *RS s. 415 < AM*

Yemeğin başı "Bismillah" ayağı "Elhamdülillah" İnsan yemeğini besmelesiz, duasız yerse işleri rast gitmez. *ÖAA < AVP-1*

Yemeğin iyisi hazırıdır. En iyi yemek elde olandır. Allah ne verdiyse insan için en iyi yemek odur. *MNÖ 8256 < AVP-1*

Yemekten sonra ya kırk adım atmalı, ya sırt üstü yatmalı. Yemekten sonra hazım için hareket çok yararlıdır. *TDK-1 s. 205*

Yemek yemekle boğaz aşınmaz. Hiç kimse yemek yemekten şikayetçi olmaz. Çünkü yemek yemek o kadar yorucu bir iş değildir. *TDK-1 s. 205*

Yemek buldun mu ye, dayak buldun mu kaç. Gittiğin yerde yemek içmek varsa utanma otur ye, ama bir tehlike sezersen oradan uzaklaş. *RS s. 415 < A4*

Yenilen değil hazmedilen besler. İyi hazmedilmezse alınan gıdalar vücuda pek yarar sağlamaz. *MNÖ 8266 < AVP-1*

Yersin kaz etini, görürsün lezzetini. Güzel ve lezzetli yemek herkesin hoşuna gider. *RS s. 418 < HK*

Yılan iken toprağı gıda eder yer. İnsan aç kalmamak için hiç sevmediği şeyleri bile yer. *MNÖ 8319 < AVP-1*

Yiyeceğin, giyeceğin fenası olmaz. Yiyecekte, giyecekte kusur aranmamalı. Herşeyden önemlisi bu ihtiyaçların karşılanmasıdır. *RS s. 421 < AR*

Yiyeceğin, yakacağın fenası olmaz. Yiyecek ve yakacak depo edilirse insana güven verir. *RS s. 421 < AR*

Yiyen ya sırtüstü yatmalı, ya kırk adım atmalı. Alınan besinlerin vücuda yararlı olması için yemekten sonra biraz yürümek, hareket etmek gerekir.

Yiyesin kaz etini, göresin lezzetini. Hiç tatmamışlar için kaz eti çok lezzetli gelir. *MTA 2222*

Zeytin ekmek hazır yemek. Çabuk hazırlanan zahmetsiz yiyecekler daha çok tercih edilir. *RS s. 432 < SŞ*

Bir çöplükte iki horoz ötmez.

YETKİ

Yetki bir görevi, bir işi yasaların ve kuralların verdiği imkanlara göre belli şartlarla yürütmeyi sağlayan hak demektir. Yetki insana büyük güç ve fayda sağlar. Yetki sahibi insan bu gücünü iyi yönde kullanırsa toplumu daha ileriye götürebilir. Ama yetki sahibi kimse pek çok zorluklarla da karşılaşabilir. Başarılı veya başarısız olsun, düşmanı çok olur. Buna rağmen toplum düzeninin korunması için mutlaka yetki sahibi insanlara ihtiyaç vardır. Ancak yetkinin bir tek kişide toplanması esastır. İki kişiye aynı yetki verilirse o toplulukta huzursuzluk ve karışıklık ortaya çıkar. Yetki sahibi olmak adaletli olmayı gerektirir. Türkler uzun tarihleri boyunca çok değerli liderler yetiştirmiş ve adalet ilkesisinin iyi liderlerle pekiştiğine inanmışlardır.

Adam olmayan yerde şahkulu da bir adamdır. *MTA 1180*

Ağanın alnı terlemedikçe ırgatın burnu kanamaz. Bir yönetici işiyle yakından ilgilenip gerektiğinde orada çalışanlarla çalışıyorsa diğerleri de canla başla görevlerini yaparlar. *MNÖ 176 < AVP-1*

Ağanın gözü ata tımardır. Bir idareci yönetimi altındaki yeri disiplinli bir şekilde yönetiyorsa, o olmadığı zamanda , Sanki işin başındaymış gibi düzenli yürür. *MNÖ 177 < AVP - 1*

At ölürse yerine toy geçer. Önemli bir mevki sahibi ölüm veya başka bir nedenle görevi bırakırsa, onun görevi ve yetkileri en yakın yardımcısına verilir.

Ayağı yürüten baştır. Topluma hükmeden, onu ileriye götüren mutlaka bir lider olmalıdır. *ÖAA 366 < AVP-1*

Ayak başa bağlıdır. Topluluk hareket etmek için bir lidere muhtaçtır. *TDK-1 s. 53*

Balık baştan avlanır. Bir yerin, bir bölgenin yönetici ve idarecileri etkisiz hale getirilirse, o yeri ele geçirmek çok kolay olur. *ÖAA 508 < Ş 1029*

Baş başa bağlı baş da şeriata/padişaha. Bir toplumda her yönetici daha yüksek bir yöneticiye, en yüksek yönetici de toplum değerlerini koruyan uyulması zorunlu kurallara bağlıdır. *ÖAA 533 < ET 971*

Baş gidince ayak payidar olmaz. Yöneticisi ve idarecisi olmayan bir toplum uzun ömürlü olmaz. *Ş-979*

Baş olan boş olmaz. Herhangi bir birimi yönetmekle sorumlu bir insanın harcayacak boş vakti bulunmaz. *ÖAA 542*

Başın başı, başın da başı var. Bir işyerinde, bir yönetim biriminde, her yetkilinin bağlı olduğu, kendisinden daha yüksek bir mevkii vardır. *ÖAA 536 < ET 971*

Beş tavuğa bir horoz yeter. 1. Bir yöneticinin, bir idarecinin sorumluluğu altındaki kişi sayısı çok fazla olursa onlara söz geçirmesi güçleşir. 2. Bir toplulukta, bir işyerinde yönetilecek insan sayısı ne kadar az olursa, yöneticiye duyulan ihtiyaç da o oranda az olacaktır. *ÖAA 573*

Bey ardından çomak çalan çok olur. Güçlü ve önemli mevki sahibinin yüzüne karşı tepki göstermek zor olduğu için onun olmadığı yerde aleyhinde konuşan çok olur. *ÖAA 575*

Beyler buyruğu yoksula kan ağlatır. 1. İdareci ve yönetici durumunda olanlar emirlerinde çalışanlara bazen çok zor ve ağır işler yaptırırlar. 2. Bir toplumu idare eden kişilerin aldığı bazı kararlar fakir ve zor geçinen halkı daha çok sıkıntıya sokar. *ÖAA 582 < VI 539*

Beylerde zulüm olur, yalan olmaz. Güçlü ve kudretli insanlar belki acımasız olabilirler, ama yalan konuşup kendilerini küçük düşürmek istemezler. *MNÖ 1434 < AVP-1*

Beylerin sözü, sözlerin beyidir. Yetkililer etkili konuşurlar. Önemli konularda daima güçlü ve yüksek mevkideki kişilerin sözleri geçerli olur. *VI 522*

Beylik çeşmeden su içme. Yetkili kimselere muhtaç olan sonunda sömürülür. *ÖAA 484*

Beylik çeşmesinden geç de suyundan içme. Büyüklerin cömertliğinden herkes gibi yararlanılabilir; fakat özellikle onlardan bir talepte bulunmamalıdır. *MTA 6023*

Beylik fırın has çıkarır. Ellerinde imkan bulunan kimseler herşeyin en iyisini yapabilirler. *ÖAA 485*

Beylik kaşık aşsız, kargir bina taşsız kalmaz. Zengin ve yetki durumunda olan kimselerin imkanları her zaman boldur.

Beylik yasağının hükmü üç gündür. Yetkililer bazen çok sert yasalar çıkarırlar, fakat bunlar kısa süre geçerlidir. *TDK-2 s. 29*

Bıldırcının beyliği, darı savrulana kadardır. Önemsiz kimseler uzun süre etkin olamazlar. *MTA 1480*

Bin işçi/işçiye bir başçı lazımdır. Bir işyerinde çalışan ne kadar çok olursa olsun, yönlendirip kontrol eden bir idareci olmazsa üretim aksar. *ÖAA 598 < VI 320*

Bir ağacın gölgesinde bir sürü yatar. Bir işyerinde çalışanların hepsi mutlaka bir idarecinin sorumluluğu altında çalışırlar. *MNÖ 1504 < AVP-1*

Bir çöplükte iki horoz ötmez. Bir işi yürütmek için iki kişiye aynı yetkiler verilirse anlaşmazlık çıkar, iş yürümez. *ÖAA 618 < AVP-1*

Bir gemide iki kaptan olmaz. Aynı işin, aynı yerin yönetimi için iki tane yönetici olursa başarı sağlanamaz. *ET 1193*

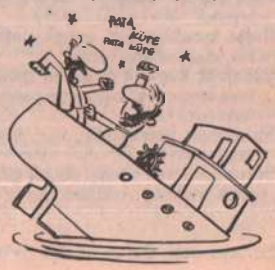

Bir gemiyi iki reis batırır. Aynı işi iki kişi yönetmeye kalkarsa zıt görüşlerden dolayı iş sonuçlanmaz. *ET 1194*

Bir günlük beylik beyliktir. Kısa bir süre sürülen yetki durumu bile insana zevk ve

rir. *ÖAA 525 <AVP-1*

Bir koyuna ve bin koyuna dahi bir çoban gerek. Ufak büyük her toplulukta bir baş olması gerekir.

Bir küllükte bir horoz olur. Bir toplulukta birden fazla baş olması kabul edilemez. *TDK-1 s. 67*

Bir sürüye bir çoban. Yöneticisi olmayan bir toplulukta herkes kendi fikirlerine göre hareket eder ve kısa sürede dağılır gider. *ET 1159*

Bir tahtâ iki padişah sığmaz. Bir ülkeyi aynı yetkilere sahip iki kişi birden yönetemez. *TA 938*

Buyuran ağız yorulmamış. Bir idarecinin görevi karar almak ve emride çalışanlara emir vermek olduğu için bedenen yorgunluk hissetmez. *TDK -1 s. 73*

Büyük başın büyük derdi olur. Üst düzeydeki yöneticilerin sorumluluk alanı önemli ve büyük olduğu için küçük bir hatası bile büyük tepkilere yol açar. *Ş 1324*

Büyük olmayan yerde hayır bereket de olmaz. Her toplulukta sözü dinlenen, saygı gösterilen biri olmalıdır. *MTA 1548*

Çingeneye beylik vermişler, önce babasını asmış. Bilgisiz kimselerin eline yetki geçtiği zaman gözü kimseyi görmez, yalnızca kendi çıkarlarını düşünür. *ÖAA 793*

Çobansız sürü olmaz. Her toplulukta bir baş gerekir. *ET 1918*

Dağ başından duman eksik olmaz. Yüksek mevkilerde yöneticilik yapan kimselerin sorumluluğu çok olduğu için sürekli sorunlarla uğraşırlar. *ÖAA 840 < AVP-1*

Deve ahmak olduğundan kılavuzu eşektir. Akıllı insanlar akılsızları yönetir. *RS s. 13*

Deveyi yeden eşektir. Akılsızları peşinden sürükleyecek akıllılardır. *MNÖ 2581*

Devlete yaranmış yoktur. Yetkililer kendilerine sağlananları istismar eder. *RS s. 136*

Devletin kolu uzun, kılıcı keskindir. Yetkililer kendilerine bağlı olanlara nerede olurlarsa olsun ulaşırlar. *RS s. 136*

Dokuz abdal bir kilimde uyur, iki padişah bir iklime sığamaz. Yetkililer yetkilerini kimse ile paylaşmak istemezler. *RS s. 142 < AVP-1*

Dokuz katırın yedemediği katarı bir eşek yeder. Yetkililer güçleri ile değil akılları ile topluluğu yönetirler. *RS s. 142*

El işler baş buyurur. Akıllı liderler başkalarının bedensel güçlerini yönetirler. *MNÖ 3074 < AVP-1*

Her gün tavuk yaşamaktan, bir gün horoz yaşamak iyidir. Sürekli emir altında yaşamak herkese zor geldiği için ne olursa olsun bir mevkii sahibi olmak isterler. *TDK-1 s. 134*

Her horoz kendi çöplüğünde öter / küllüğünde eşinir. Her yönetici yalnızca kendi sorumluluk alanında söz sahibidir.

Her yukarı yerde oturan bey olmaz. Yetki, yetki konumuna geçmekle olmaz, onu devam ettirecek akıl ve tecrübeye ihtiyaç vardır.

İki aslan bir posta sığmaz. Aynı güç ve yetkiye sahip iki insan aynı işte barınamaz. *ÖAA 1503 < Ş 704*

İki at bir kazığa bağlanmaz. Bir işin yapılması için iki idareci birden görevlendirilirse huzursuzluk çıkar. *ÖAA 1504 < Ş 703*

İki baş bir kazanda kaynamaz. Değişik fikir ve zevklere sahip iki insan aynı işte uzun süre çalışamaz. *ÖAA 1505 < AVP-1*

İki bülbül bir dala konmaz. Bir yönetim birimine iki kişi birden getirilirse kıskançlık ve çekememezlik yüzünden işler düzgün yürümez. *MNÖ 4642 < AVP - 1*

İki cambaz bir ipte oynamaz. Kurnaz, hilekâr, çıkarcı iki insan aynı işte çalışırsa, sürekli birbirlerinin kuyusunu kazmaya çalışırlar. *ÖAA 1506 < Ş 712*

İki karpuz bir koltuğa sığmaz. Dikkat ve beceri isteyen iki önemli iş aynı anda yürütülemez. *Ş 577*

İki kılıç bir kına girmez. Aynı yetki konumunda birden fazla kişi barınamaz. *Ş 725*

İki koç başı bir tencerede pişmez. Birden fazla yetkili aynı yerde anlaşamazlar. *TDK-2 s. 58*

İş işleyenin değil, işletenindir. Üretilen işin sahibi, o işte emek sarfedenler değil, o işi tasarlayan ve yaptıranlardır. *RS s. 247*

Kırk deveye bir eşek. Küçük ama akıllı biri akılsız büyükleri yönetir. *ET 2865*

Kırk kiliseyi idare eden bir manastırı idare edemez mi? Yönetimde tecrübe kazanan kimseler bu becerilerini her yerde sürdürebilirler. *RS s. 281.*

Kırk peygambere dua etmekten bir Allah'a dua etmek yeğdir. Elinde yetki ve gücü olmayan bir sürü insanla vakit kaybetmek yerine direk en yetkili kişiyle ilişkiye girmek gerekir.

Kırk yıl/gün tavuk olmaktansa bir gün horoz olmak yeğdir. Hayat boyu başkasına tabi olmaktansa kısa bir süre de olsa yönetim durumunda olmak insana mutluluk verir.

Koyun çobansız olmaz. Her topluluğa bir baş gerekir. *RS s. 291*

Koyunsuz çoban olmaz. Her topluluğa bir baş gerekir. *TDK-2 s. 69*

Koyunun bulunmadığı/olmadığı yerde keçiye "Abdurrahman Çelebi" derler. Aranan niteliklere sahip birisi olmadığında, onun özelliklerine daha az sahip olan bir anda kıymete biner. *Ş 2935*

Köpeksiz sürüye kurt iner. İdaresiz savunmasız toplumun etrafı her an saldırmaya hazır düşmanla çevrilir. *ÖAA 1881 < AVP-1*

Kul çalıştıran bir gözünü kör, bir kulağını sağır etmeli. Emrinde işçi çalıştıran kimse hoşgörülü olmalıdır. Onların yaptıkları yanlışlıkları ara sıra görmemezlikten gelirse işler aksamadan yürür.

Kuzu çoban için değil, belki çoban kuzu içindir. Yetkililer hükmetme arzularını tatmin etmek için değil, hizmet etmek için bulunduklan yerdedir. *RS s. 309*

Külhane/Külhancının beyliği hamamcılık demişler. Kötü, gereksiz işlerle uğraşan kimseler ancak yaptıkları işler seviyesinde söz sahibi olurlar. *ÖAA 1955 < VI 273*

Mazlumun ahı, indirir şahı. Suçsuz, günahsız yere haksızlığa uğramış kimselerin beddualan mutlaka yerini bulur. *RS s. 318*

Mühür kimde ise Süleyman odur. Bir toplumda, bir işyerinde en büyük yetki kimde ise onun dediği olur, Onun kararları uygulanır. *ÖAA 2036 < Ş 3485*

On beş derviş bir kilim üzerinde uyur da, iki bey bir posta/iklime sığmaz. Yöneticiler kendi yanlarındaherhangi bir rakibin bulunmasına katlanamazlar.

Öküz ayağı olacağına buzağı başı olmak yeydir. Yetkili bir konumda olmak daima başkalarına tabi olmaktan daha çekicidir. *MNÖ 6707< AVP-1*

Padişah yasağı üç gün sürer. Yetkililer bazen katlanılması güç emirler verirler, fakat bu emirlerin kontrolü zamanla gevşer. *MNÖ 6707 < AVP-1*

Padişahın ettiği kanun olur. Çok büyük yetkilerin bulunduğu mevkiye sahip olan kişilerin emirlerine herkes uymak zorunda kalır. *ET 1345*

Sahibinin gözü tarlaya gübredir. İş sahibi işinin başında olursa işler daha etkili bir şekilde yürür. *RS s. 356*

Saltanat dedikleri ancak cihan kavgasıdır. Yetki bu dünyada üstünlük içinde, ahirette üstünlük inanç ve iyi işler karşılığı sağlanır. *ET 2174*

Su başından kesilir. İyi yürümeyen, aksayan bir işin çözümlenmesi ancak o işin başındakilerle anlaşarak sağlanır. *ÖAA 2310 < AVP-1*

Sürü çobansız olmaz. İdaresiz, yöneticisiz bir toplum uzun ömürlü olmaz. *MNÖ 7419 < AVP-1*

Tayfa ne kadar çok olsa iş geminin kaptanındadır. Bir işte ne kadar çok çalışan olursa olsun o işi idare edecek bir yönetici olmazsa iş yürümez. *ET 2174*

→ BÜYÜKLÜK, HİZMETKAR, BOYUN EĞME

Kel olur sırma saçlı olur, kör olur badem gözlü olur.

YOKLUK

Yokluk, yok olma, bulunmama, ayrılık , uzakta oluştur. Yokluğun getirdiği özlem duygusu sevgiye dayanır. Çoğu kez insanlar elleridekinin değerini bilmezler. Kaybettikleri zaman onların değerini daha iyi anlarlar. İnsanlar sevdiklerinden ayrıldıkları zaman onların kötü yönlerini unutur, Sadece iyi yönlerini hatırlarlar. Özlem arttıkça da uzakta bulunan kişinin özellikleri abartılır. Fakat araya giren uzaklıkla birlikte duygular da zayıflar. Ayrılık yerleşik toplumlarda gücünü hissettirirken göçebe yaşam tarzını benimseyen eski Türklerde çok yaygın idi.

Anan güzel idi hani yeri, baban zengin idi hani evi? İnsan zenginliğiyle veya herhangi bir özelliğiyle öğünmemeli, bir gün hepsini kaybedebilir. *OAA 295 < AVP-1*

At var, meydan yok. Kişi bazen sahip olduğu şeyleri kullanmak için yer veya ortam bulamaz. *RS s. 66*

Ayrılık gömleğinden ateş çıkar. Doğup büyüdüğü yerden ve sevdiklerinden uzak düşen kimse çok acı çeker. *RS s. 86*

→ **Hasret**

Ayrılık muhabbet artırır. Sevdiğiden bir süre ayrı kalan kimse, tekrar kavuştuğuunda, ona duyduğu özlemden dolayı sevgisi daha da artar. *TA 11*

Ayrılıkla ölümü çekmişler, ayrılık ağır gelmiş. Sevdiklerinden veya yurdundan ayrılmak zorunda kalan insana, ayrılık, çoğu zaman ölümden daha zor gelir. *RS s. 66*

Bir iğnenin yokluğu yokluktur. İnsan değersiz gördüğü şeylere bazen son derece ihtiyaç duyar. *TDK -1 s. 66*

Bir ölüm, bir ayrılık olmasaydı. Ölüm de, ayrılık da insanı sevdiklerinden yoksun bırakır. Bu duruma katlanmak çok zor olduğu için böyle şeylerin başına gelmesini hiç kimse istemez. *MTA 9361*

Elde çok olan bizde yoksa, bizde çok olan da elde yok. Herkesin her şeye aynı oranda sahip olması mümkün değildir. Bazen başkalarında çok olan bizde bulunmaz, bazen de bizde çok olan bir şey başkalarında bulunmaz. *RS s. 156*

Eşek bulundukta harabe bulunmaz, harabe bulundukta eşek bulunmaz. İnsan her şeyi her istediğinde elde edemez. Bazen bir şeyin sıkıntısını çeker durur. Onu elde ettikten sonra da başka bir şeye ihtiyaç duyar. *MTA 9643*

Firkatın sonu vuslattır. Ölüm dışında, her ayrılığın sonu kavuşmayla biter. *RS s. 183*

Gitti ağalar paşalar, kellere kaldı köşeler. Önemli kişiler ayrılınca meydan işe yaramaz, seviyesiz kimselere kalır. *S s. 190*

Göz görmeyince gönül katlanır. Sevdiğinden, yakınlarından uzak kalan insan gün geçtikçe onların yokluğuna kendini alıştırır. *OAA 1302 < Ş 3286*

Gözden ırak olan gönülden de ırak olur. İnsan dostlarından uzaklaşırsa, zamanla unutulmaya yüz tutar. *OAA 1299 < Ş 3279*

Hasret ateşten gömlektir. Sevdiklerinden ayrı kalmak, insana her zaman büyük üzüntü verir. *RS s. 208*

→ **Ayrılık Gömleğinden**

Her şeyin yokluğu yokluktur. İnsan elinde varken önemsemediği şeyi yokluğunda çok arar. *OAA 1454*

Hiçbir şeyi olmayan hiçbir şey kaybetmez. Yokluk içinde yaşayan insan yangın, deprem, hırsızlık ve buna benzer felaketlerden fazla zarar görmez.

Hiçe hiç vursan yine hiç çıkar. 1. Elde avuçta yokken bir işe başlayan insan, sonuçta eli boş kalır. 2. Yoksulun yoksula verecek parası olmaz. *RS s. 227*

Issız eve it buyruk. Dürüst, iyi huylu, becerikli kimselerin bulunmadı yerde, kötü huylu, işe yaramaz kişiler söz sahibi olur. *VI 523*

Kambersiz düğün/toy olmaz. Bir toplulukta daima sevilen, sayılan ve aranan insanlar için söylenir. *ET 2847*

Kaybolan bıçağın sapı altın olur. Kaybettiği şey insanın gözünde daha çok kıymetlenir. *TDK - 2 s. 64*

Kaz kalksa ördek gölü sahiplenir. Önemli kimseler gidince meydan önemsiz kimselere kalır. *KM 1:104*

Kedi yokken evde, sıçanlar horon oynarlar. Bir işyerinde bir toplulukta disiplini sağlayacak kişiler yoksa herkes başıboş davranır. *MTA 6375*

Kedinin olmadığı yerde fareler cirit atar. Bir evde, bir iş yerinde veya bir toplumda, iyi bir idareci yoksa, orası başıboş ve serseri yuvası olur.

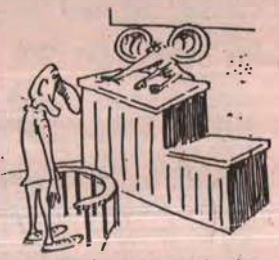

Kel ölür sırma saçlı olur, kör ölür badem gözlü olur. Eline geçen fırsatı değerlendirmeyen insan, iş işten geçtikten sonra pişmanlık duyar. *ÖAA 1772 < Ş 3047*

Kış güneşi gibi hasretindeyim. Kışın insanlar nasıl sıcak yaz günlerini özlüyorlarsa, kişi sevdiklerinden ayrı kaldığında da bu benzetmeyi yaparak hasretini dile getirir. *MTA 9968*

Ne yanda yok, ordan alınmaz. Olmayan bir şeyden, bir şey alınmaz. *MTA 6468*

O baban öldü. Dünyada hiç kimse kalıcı değildir. *TA 889*

Ölen ile gidenin dostu olmaz. Yakınlarını ve yaşadığı çevreyi terkedip giden insan, gittiği yerde kendini yalnız hisseder. *VI 398*

Ölen inek sütlü olur. Faydalı bir mal kaybolduğunda sahibine maddi zararı büyük olur. *MNO 6730 < AVP-1*

Peynir olaydı papara yapacaktık, ama ekmek de yok. Bir işi yapmaya karar veren kimse, işe başlamadan önce o iş için gerekli olan şeyleri bulması gerekir. *MTA 6519*

Sahipsiz eve it buyruk. Başsız kalmış bir toplulukta yönetim, işi bilmeyen başıboşların eline geçer. *OAA 2209*

Sevdiğinden ayrılan yedi yıl ağlarsa, yurdundan ayrılan ölüme dek ağlar. Sevdiğinden ayrı kalmak insanı ne kadar üzse de, yurdundan ayrı kalmak daha çok acı verir.

Sıfıra sıfır elde var hiç. Herşeyin bir bedeli vardır. İnsanın elinde hiçbir şey yoksa hiçbir kazanç elde edemez. *MNO 7188 < AVP-1* → **Yoktan**

Unsuz yerin suyu haram, susuz yerin unu haram. Bir

işte iyi sonuç alabilmek çin, gerekli araç gerecin eksiksiz olması gerekir. Eksik malzmeyle yapılan işten iyi sonuç alınmaz. *MTA 14465*

Vardan yok olmuş, ölü ile denk olmuş. Yoksul kişi çektiği sıkıntılara ne kadar üzülse de o artık öyle yaşamaya alışmıştır. Ama bolluk ve zenginlik içinde yaşarken her şeyini kaybeden kişinin, yokluk içinde yaşamaya alışması çok zordur. *MTA 1996*

Yiten bıçağın sapı altın. Kaybolan bir mal veya bir fırsat kişiye eskisinden daha kıymetli gelir. *AO 227024* → **Kaybolan**

Yoktan var etmek Allah'a mahsustur/vergidir. Allah'tan başka hic kimse elinde hiçbir malzeme olmadan bir şey yaratamaz. *RS s. 422*

Yoktan yonga çıkmaz. Hiçbir şeyi olmayandan, işe yarar bir şey beklenmez. *OAA 2602 < AVP-1*

Zayi olan koyunun kuyruğu büyük olur. İnsan faydasını gördüğü bir malını kaybettiğinde aşırı derecede üzülür. *OA 2639 < ET 2361*

→ DEĞER, OLASILIK, YOKSULLUK

Fakir adam hazır şeytan.

YOKSULLUK

Yoksulluk, fakirlik, parasızlık, sefalet geçirmekte sıkıntı çekmedir. Dünyada en büyük değer taşıyan ölçülerden biri paradır. Para sahibi olan insanlar zengindir. Zenginlerin etrafı insanlarla doludur. Onlar arzularına rahatlıkla ulaşabilirler. Yoksulların dostu, itibarı ise olmaz. Ancak akıllı insan uzun süre yoksulluk içinde kalmaz. Yoksulluk insana mücadeleyi öğretir. Yoksulun gönlü, rüyaları, hülyaları zengindir. İnsan yoksul da olsa tatlı dil, güler yüz gibi manevi zenginliklere sahip olabilir. Geleneklerimize göre yoksulluk utanılacak bir şey değildir. Sadece çalışmakla kurtulunacak bir sıkıntıdır.

Aç ile aç yatınca, arada dilenci doğar. Yoksul kimselerin çocuklarına bırakacak bir şeyleri yoktur; bu nedenle onların çocukları da yoksul olur. *Ş 53*

Aç anansa/atansa da kaç. İhtiyaç içindeki insanlardan uzak durmak gerekir. Çünkü onlar daima bir şeyler isteyerek insan rahatsız ederler.

Aç tavuk (düşünde) kendini buğday, arpa, darı ambarında sanır görür. Yoksul insan hep zenginlik hayalleri kurar. *OAA 61 < Ş 62*

Allah fakir/garip kulunu sevindirmek istediği zaman önce eşeğini kaybettirir sonra yine buldurur-muş. Yoksul insan yokluğa alışkın olduğu için bir şeyinin kaybolması onu fazla etkilemez ama ufacık birşeye sahip olmak onu çok sevindirir.

Arkası yufkadır fakirin. Yoksul kimsenin çevresi az olur. *MNÖ 692 < AVP-1*

Arpa unun/Buğday ekmeğin yoksa buğday tatlı dilinde mi yok? İnsan yoksulluğa düşse bile yine de yaşamdan zevk alacak yollar bulmalı.

Az yiyen çok yer, çok yiyen az yer. Yoksul kişi birden istek-lerine kavuşursa hiç bitmeyecekmiş gibi harcar. Zengin ise her zaman kısıtlı harcamalarda bulunur.

Boş çuval ayakta dik durmaz. 1. Aç kimse çalışamaz. 2. Yeteneksiz kişiler verilen işi yapamazlar. *OAA 695 < Ş 1250*

Çingene çadırında musandıra aranmaz. Yoksul kimselerden herhangi bir beklenti yanlıştır.

Devletli yanını kaşısa yoksul para verecek sanır. Yoksul kimseler varlıklı kimselerden daima yardım umarlar. Onların küçük bir hareketinden bile yardım göreceğim diye umutlanırlar. *OAA 944 < AVP-1*

Dilenciye hıyar vermişler, eğridir diye beğenmemiş. Yoksul insan görgüsüz ve kibirli biriyse, kendisine bağışlanan şeyi küçümseyerek alır ve kusur arar.

Donsuzun gönlünden dokuz top bez geçer. Kişi yoksun olduğu şeye sahip olmak ister. *OAA 988 < AVP-1*

Eksiklikle büyüyenin yalımı alçak olur. Yoksulluk ve bunun getirdiği eziklikle yetişenler kendilerini başkalarının yanında önemiz hissederler. *VI 406*

Elinden gelmezse bari dilinden gelsin. İnsanın maddi imkanları olmayabilir, fakat tatlı dil ve iyi niyet de insan için bir zenginlik sayılır. *MNÖ 3123 < AVP-1*

Eşek atın ne yoldaşı, yoksul beyin ne kardeşi. Yoksul ile zenginin birbiri ile denk olması mümkün değildir. *VI 605*

Eşkıyanın/Zürafanın, İhtiyarın, Fukaranın düşkünü, beyaz giyer kış günü. Varlıklı insan sonradan zor duruma düşerse, elinde olanlarla yetinmek zorunda kalır. *OAA 1178*

Fakir adam hazır şeytan. Yoksul insan çaresiz kalınca aç kalmamak için kötü yola da baş vurabilir.

Fakir dost çabuk unutulur. Çıkarcı kişi fayda görmediği arkadaşını aramaktan kaçınır.

Fakir zenginin malını hesap ederken bir kutu çıra yakmış. Yoksul kimseye göre zenginin malı erişilmezdir. *RS s. 178*

Fakirin arkası yoktur. Varlıklı kişiyle yoksul kişi anlaşmazlığa düşse, yoksul kişi haklı da olsa onun tarafını tutan az olur.

Fakirin ekmeği çavdar, ineği keçidir. Yoksul kişinin elindeki eşyaları önemsiz de olsa, onları zor elde ettiği için, kendine çok değerli görünür. *MNÖ 3516 < AVP-1*

Fakirin gönlü yufkadır. Çeşitli zorluklar geçirmiş yoksul kişinin başkalarına karşı gönlü yufka olur.

Fakirin tesellisi ölümdür. Yoksul insan çektiği sıkıntılardan bıkınca ölsem de kurtulsam der. *Ş 2678*

Fakirlik ateşten gömlektir. İnsan aç kalınca para için tehlikeli işlere bile kalkışabilir. *Ş 2679*

Fakirlik ayıp değil, tembellik ayıp. Çalışıp cabalayarak az para kazanmak ayıp değil, tembel olup da çalışmamak ayıptır. *OAA 1208 < ET 2680*

Fakirlik kapıdan girince aşk bacadan çıkar. İyi geçi-

nert, mutlu ailelerde fakirlik baş gösterince, mutsuzluklar ve geçim sıkıntısı, aradaki sevgiyi yok eder.

Fukara onsa da gülmez. Yoksul kişiyle bir gün talih gülse de, eski günlerine dönme korkusunu her zaman duyar.

Fukaranın açtığı kuyudan su çıkmaz. Fakirin imkanları olmadığı için, başladığı işlerde de başarılı olamaz.

Fukaranın cebi boş, kalbi doludur. Yoksul kimsenin parası olmasa da gönlü zengindir. *MNÖ < AVP-1*

Fukaranın düşkünü, beyaz giyer kış günü. Yoksul insan kıyafetinin yakışıp yakışmadığına bakmaz, yeter ki ihtiyacını görsün. *ÖAA 1220*

Fukaranın kalbine her kim dokuna, sinesi Allah okuna. Fakirin, garibin kalbini kıran kişi, Allah'ın sevmediği kuludur. *ET 2714*

Fukaranın tavuğu tek tek yumurtlar. Dar gelirli kimselerin imkanları kısıtlı olduğundan, gelirleri de kısıtlıdır. *ÖAA 1221*

Fukaranın tavuğu, zenginin atı kıymetli olur. Fakir insanın kıymetlisi onun karnını doyuran, gelirdir. Zenginin ise, zevkleridir. *MNÖ 3587 < AVP-1*

Garibe bir selam bin altın değer. Yabancı bir yerde muhtaç bir durumda kalan bir kişiye gösterilecek ufacık bir ilgi, onu çok mutlu eder. *ÖAA 1225 < ET 2644*

Garibi dövmüşler "vay arkam" demiş. Kimsesiz insanların çevresi yoktur, bu nedenle de her yerde ezilirler. *Ş 2645*

Garibin dostu olmaz. Dünya çıkar dünyası olduğu için fakir, kimsesiz kişilerin çevre edinmesi çok güçtür. *Ş 2643*

Garibin duası makbuldür. Garip kişi, yokluk bilen, acı çeken kişidir. Böyle kimselerin de duasını almak iyidir. *Ş 2642*

Garibin parası pul, karısı dul. Geçim sıkıntısı yüzünden ailesinden uzakta çalışan kimse düzenli bir yaşam süremediği için kazandığı masraflarına gider. Karısı da evli iken dul hayatı yaşar. *ET 2641*

Garip çingenenin nesine gerek gümüş zurna? Yoksul insan bir şeyin lüksünü aramaz, ihtiyacını karşılasın yeter. *MNÖ 3641 < AVP-1*

Garip garibe sahip çıkar. Kimsesiz, yoksul kişiye, yine kendisi gibi olan kişi yardımcı olur. *MNÖ 3642 < AVP-1*

Garip gözü kör olur. Yoksullar yanıbaşlarındaki fırsatları bile değerlendiremezler. *Vl 285*

Harman sonu dervişlerindir. Alçak gönüllü kimseler hep sona kalır ve arta kalanlarla yetinirler. *ÖAA 1367*

Hayvanda arıklık, insanda züğürtlük ayıptır. Yoksul insan parasızlığın verdiği utanç içinde kıvranır durur. *Ş 1721*

Her kim fakire dokuna, sinesi mevla okuna. Fakir garip olur, bu nedenle ona zarar veren kişi de dünyada rahat yüzü görmez. *MNÖ 4304 < AVP-1*

Hiç bir şeyi olmayan hiç bir şey kaybetmez. Kaybecek bir şey olmayan hırsız korkusu duymaz. *MNÖ 4494 < AVP-1*

İki çıplak bir hamamda yakışır. Evlenmeye karar veren iki kişiden birinin biraz mal varlığı yoksa, evlenmeleri çok zordur. *ÖAA 1507*

İnsanın kötüsü/ fenası olmaz; meğer ki züğürt ola/ parası olmaya. Yoksul kimselere toplumda hiçbir zaman değer verilmez, her zaman küçük görülürler *ÖAA 1549 > ET 98*

Kırk hırsız bir çıplağı soyamamış. Verecek hiçbir şeyi olmayan kişiden bir şey almak imkânsızdır. *MNÖ 5488 < AVP-1*

Kibarın düşkünü beyaz giyer kış günü. Yokluk içinde yetişen kişi, ummadığı bir şeye kavuştuğunda zamanı olmasa da onu kullanmaktan çekinmez. *MNÖ 5567 < AVP-1*

Malı olmayanın dostu olmaz. Varlıksız kimselerin çevresi az olur. *Vl 595*

Ne edeyim altın tası ki, içine kan kusuyorum. Bazı zengin kişiler vardır ki, para bile onların dertlerine çare olamaz.

Parasız adam oksuz yaya benzar. Çaresiz kişi ne yapacağını bilemez ve çevresine zarar verebilir.

Parasızlık her fenalığı yaptırır. Parasız kalan insan, bu durumu uzun sürerse, çaresizlikten her şeyi yapar. *Ş 1356*

Rüya ile hülya olmasa züğürtlerin canı çıkar. Yoksul kimseler bir gün para sahibi olacaklarının hayaliyle yaşarlar. *ET 2099*

Tımar sipahisi züğürtledikçe eski defterleri yoklatır. Yoksuluğa düşen insan eski alacaklarının peşine düşer. *Ş 1466*

Varsa aşın rahattır başın, yoksa aşın tehlikede başın. İnsan ihtiyaçlarını karşılayabildiği sürece mutlu olur. Aksi halde sıkıntılı günler onu bekler. *MNÖ 7942 < AVP-1*

Vay ona ki Allah Teala vermeye. Allah insandan kısmetini keserse başka kimse yardım edemez. *Vl 314*

Yahudi züğürtleyince eski defterleri/hesapları karıştırır. Tüccar güç duruma gelince eski alacaklarını aramaya başlar. *Ş 3909*

Yokluk taştan katıdır. İnsan ne çekerse yokluktan çeker. *RS s. 422*

Yoksul ala ata binse selam almaz. Görmemiş kimseler zenginliğe kavuştuğunda herkese tepeden bakmaya başlar. *Vl 506*

Yoksul danişmendin sözü geçmez, meğer avradı güzel ola. *Vl 299*

Yoksul rençberin ziraati de yoksuldur. Yoksul kimsenin imkânları olmadığından üretimi de fazla olmaz. *MNÖ 8349 < AVP-1*

Yoksulluk kapıdan girince, aşk bacadan kaçmış. Geçim sıkıntısı çeken ailelerde anlaşmazlık çok olur.

Zaruret insana her şeyi yaptırır. Yoksul kimse zor durumda kalınca akla gelmedik şeyler yapabilir. *ET 2365*

Zengin deveye binmiş, "Kadem ola" demişler; fukara eşeğe binmiş "Nereden buldun?" demişler. Zengin kişi herşeye sahip kişidir. Bu nedenle sahip olduğu şeyler yadırganmaz. Oysa fakir kikşi, bir şey aldığı zaman hemen dikkat çeker. *RS s. 430*

Zenginin malı fakirin çenesini yorar. Fakir insan zenginlerden bahsederek zaman geçirir.

Zenginlik insana yürüyüş, züğürtlük döğüş öğretir. Zengin insan imkanlarıyla her istediğini yapar; fakir insansa para kazanmak için mücadele verir. *RS s-431*

Züğürt olup düşünmektense uyuz olup kaşınmak yeğdir. Bazen kişi parasız kaldığında, çaresizlikten uyuz olmayı durumuna tercih eder. *ÖAA 2666, MNÖ 8594 < AVP-1*

Züğürtleyen bezirgân, eski defterleri yoklar. 1. İşleri bozulan kimse "belki alacağım kalmıştır" diye eski defterleri karıştırır. 2. Yaşlı kimseler, geçmişte yaşadıkları güzel günleriyle avunurlar. *ÖAA 2664*

Züğürtlük, zadeliği bozar. Parasız kalan soylu, eskisi kadar aranmaz. *ÖAA 2665 < ET 2144*

→ ZENGİNLİK

Deminde kaçmak dahi erliktendır.

YÜREKLİLİK

Yüreklilik. korkusuz, cesur olma durumu, yiğitlik demektir. Yüreklilik kendine güven duygusu ile özdeştir. Ancak sağlam bir güce, desteğe dayanmayan cesaret gösterisi bazen kişiye zarar verebilir. Yürekliliğin çeşitli kaynakları vardır. Akıllıca düşünceyi geuşeten içki tesiriyle gösterilen sahte cesaret yanında tahrikler karşısında köşeye kıstırılan kişi normalde korkak olsa bile başka seçeneği olmadığından ani bir cesaret atağıyla her şeyi göze alıp saldırganlaşabilir. Türkler arasında genellikle olumlu bir kişisel özellik olarak görülen yüreklilik toplumun yararına olduğu sürece desteklenir. Ancak tedbirli bir cesaret akıllılık özelliği olduğundan insanın kendinden güçlü, yenemeyeceği kimselerin karşısında dikkatli olması gereği unutulmamalıdır.

Acar yiğitin anası tez ağlar. Yoksulluğa düşen insan eski alacaklarının peşine düşer. *RS s. 11*

Ayı tüfekle değil, yürekle vurulur. Allah insandan kısmetini keserse başka kimse yardım edemez. *RS s. 65*

Basiret cesaretten sayılır. Bilim adamı bile olsa yoksul kimsenin öğüdünü dinleyen olmaz.

" Bee " demeye dudak lazım. Başkalarını ürküte bilmek için insanın gerçekten cesur olması gerekir. *MNÖ 1322 < AVP-1*

Deminde kaçmak dahi erliktendır. Bir mücadeleyi kaybedeceğini anladığın anda seçilecek en akıllıca yol bir daha ki sefere daha sıkı tedbir almak için geri çekilmektir. *VI 514*

Düşman çok olunca kaçmak da mertliktir. Güçlü düşman önünde yenilmektense çekilmek daha akıllıdır. *MNÖ 2923 < AVP-1* → **Basiret**

Düşman olmayınca herkes yiğittir. Düşmanla karşılaşmadan insanın cesur olup olmadığı belli olmaz. *MTA 9007*

Er isen meydana çık. Cesaretin varsa kendini göster.

Her horoz kendi çöplüğünde/küllüğünde öter/eşinir. Kabadayılıkla geçinen dikbaşlı kimseler, tanımadığı bir çevreye gittiği zaman eski cesaretleri kaybolur. *ÖAA 1412 < Ş 3628*

Herkes evinde ağadır. Yabancılara karşı sesi çıkmayan, gücü yetmeyen kimseler, kendi bölgesine gelince aslan kesilir. *ÖAA 1425 < Ş 3669*

Kaçmak da bir yiğitliktir. Yerine gre döğüşmekten vazgeçmek de bir akıllı davranıştır. *MNÖ 4895 < AVP-1*

Keçi kurttan kurtulursa gergedan olur. Güçsüz birinin kendisinden çok çok güçlü birisini alt etmesi mucize olur. *ET 3011*

Keçi şarap içmiş dağa kurt aramağa gitmiş. Cok içki içen insan içtikten sonra ne yaptığını bilmez, ayıkken cesaret edemediği şeylerin üzerine sarhoşken çok rahat gider.

Kedinin yürüklüğü samanlığa kadardır. Korkak kimseler çok uzun süre cesur görünmezler. *ET 3024*

Kediyi kovalaya kovalaya aslan ederler. Korkak kimseler üzerlerine çok varılırsa cesur kesilirler. *TDK-2 s. 78*

Kediyi sıkıştırırsan üstüne atılır. Zararsız, sakin kimselere canını yakacak bir davranışta bulunulursa çok sinirli ve saldırgan bir hal alırlar.

Koğma muhannesi, yiğit edersin. Fazla tahrik edilirse korkak kimseler kaçmak yerine saldırmayı tercih ederler. *RS s. 292*

Korkağı çok kovarsan bahadır olur. Bir insana sesi çıkmıyor, karşılık vermiyor diye üzerine fazla gidersen o da kçareyi sana saldırmakta bulur.

Koyunu olmayanın bıçağı keskin olur. Gerçek bir tecrübe ile karşılaşmayan insan sözde cesaret gösterisinde bulunur. *MTA 1933*

Rakıyı fareye içirmişler de: "kediyi bana buluverin" demiş. İçki normalde güçsüz insanlara sahte bir esaret verir. *RS s. 351*

Silah insana yiğitlik vermez. Silahı kullanabilmek için insan dabüyük bir cesaret olması gerekir. *MTA 2085*

Ürkütme tavşanı aslan edersin. Korkaklar tahrik edilince anormal derecede cesaret kazanırlar. *MNÖ 7887*

Ürkek olma, erkek ol. Erkekliğinden gereklerinden biri de esarettir. erkeğe ürkeklik yakışmaz. *TDK-2 s. 85*

Ürkütme kediyi, aslan edersin. Korkaklar, paniğe kapılınca cesur olurlar. *RS s. 397*

Ürkütme kurbağayı, yiğit edersin. Ürkek kimseleri korkutmaya gelmez. *RS s. 397*

Ürkütme tavşanı, aslan edersin. Ürkek, çekingen kendi halinde yaşayan kimselere hiç durmadan kötü muamele edersen artık o da karşılık vermek zorunda kalır. *MNÖ 7887*

Vurma korkağa yiğit / cesur edersin. Bir insana, nasıl olsa bu korkak birşey yapamaz diye eziyet edersen o da kendini savunmak için bütün gücünü ortaya koyar. *MNÖ 7995*

Vurmak da yiğitlik kaçmak da. Yerine göre akıllı davranıp çekilmek akılsızca saldırmaktan yeğdir. *MNÖ 7996 < AVP-1*

Yavuz kaptan fırtınadan yılmaz. Cesur, gözüpek kimseler hiçbir zaman mücadeleden kaçmazlar.

Yiğidin anası tez ağlar. Akılsızca cesaret gösterisinde bulunanlar yanlış davranışları ile çevrelerini üzerler. *TDK-2 s. 89*

Yiğit arkasından vurulmaz. Dürüst, mert, sözünün eri kimselere habersizce, kalleşçe saldırmak insanlığa, dürüstlüğe yakışmaz. *ET 3933*

Yiğit babasiyle anılır. Cesur kimselerle ailesi gurur duyar. *RS s. 421*

Yiğit kısmı gözünü budaktan sakınmaz. Cesur, mert insanlar girdiği mücadelenin sonu nasıl bitecek diye düşünmez, kazanmak için bütün gücünü ortaya koyar. *ET 3936*

Yiğitin başından devlet ıraklaşmaz. Cesur kimseler çoğu kez istekliklerine ve üne kavuşurlar. *RS s. 420*

Yiğitlik dokuzdur; sekizi kaçmak, biri hiç görünmemek. Yiğit insan, cesur insan aynı zamanda akıllı olmalıdır. Yeri geldiğinde geri çekilmeli kendini boşu boşuna harcamamalıdır. *Ş 3940*

Yiğitte yara eksik olmaz. Cesaret gösterisi bazan kanlı olabilir. *TDK-2 s. 90*

Yurdum yuvam köyüm, ben köyümde beyim. İnsan doğup büyüdüğü ortamda kendini güçlü ve cesur hisseder. *RS s. 425*

→ FIRSAT

Her şeyin bir zamanı vardır.

ZAMAN

Zaman, başı sonu olmayan insanlar tarafından çeşitli birimlere ayrılmış olan süredir. Doğum ile başlayıp, ölüm ile sonuçlanan insan ömründe sağlık ve zaman en büyük nimetlerden kabul edilir.Kimsenin durdurması mümkün olmayan zamanın geçişi insanlar için bir fırsattır. Geriye dönülemeyecek olan zaman içinde insan, kendisini ve çevresini geliştirecek bir takım işler yapmak zorundadır.Toplumumuzda zaman ile her soruna çare bulunacağına, zamanın insanı olgunlaştıracağına ve geçen zaman içerisinde eski hatalardan ders alarak geleceğe umutla bakılması gereğine inanılır.

Akşam oldu kon, sabah oldu göç. İnsan zamana göre hareket etmelidir. *OAA 197 < VI 30*

Akşama karşı gitme, tana karşı yatma. İnsan zamansız harekt etmekten kaçınmalıdır. *OAA 194*

Akşamın hayrından sabahın şerri iyidir (yeğdir). Gece yapılan işin sakıncaları çoktur; gündüzün olanakları gece sağlanamaz. *OAA 195 < Ş 215*

At yedi günde, it yediği günde belli olur, semirir. Kişilik zamanla gelişir, değer kazanır. Sahte kişilikler kendini çabuk gösterenlerdir. *OAA 418*

Atlıya saat olmaz. Fırsatı olan zamanı iyi değerlendirir. *OAA 410 < AVP-1*

Ay gör, oruç tut; ay gör, bayram eyle. Bayram günleri senenin belli aylarında kutlanır. İnsan bunların dışında kendi başına bayram yapamaz. *VI 164*

Ay gördünse bayram et. Bir işi sonuçlandırmadan o işe bitmiş gözüyle bakma. *OAA 438*

Bahar gelmeyince bülbül ötmez. Bazı sonuçlar zamanı felmeden alınamaz. *TDK-1 s.57*

Bakla değil, vakitsiz baklava olsa yenmez. Zamansız yapılan işten hayır gelmez. *MNO 1162 < AVP-1*

Bir saati bin saat, bin saati bir saat eden Allah. Zaman yerine göre çok önemlidir. Bazen saniyeler geçmez, bazen günler akıp gider. *TDK-1 s. 67*

Demir tavında, dilber çağında. Her şey zamanında rağbet görür. *Ş 1906*

Deve bir akçeye, deve bin akçeye. Parası olmayan kişi çok ucuzda olsa istediği şeyi alamaz; paralı insan ise istediği şeye değerinden fazlasını verebilir.

Elden çıkan ele girmez. Geçen zamanı geri getirmek mümkün değildir. *Ş 472*

Gün bugün, saat bu saat. Yaşanılan günü ve anı geri getirmek mümkün değildir. *MNO 3917 < AVP-1*

Gün güne uynaz. Bir günün olaylan başka bir güne uynaz. *OAA 1323*

Ham demir dövülmez. Zamanı gelmeden yapılan işten verim alınmaz. *RS s. 205*

Her günün bir önemi vardır. Zaman her zaman değerlidir. *RS s. 233*

Her meyve mevsiminde yenir. Zamanında yapılan iş tat verir. *RS s. 222*

Her şey mevsiminde söylenir. Zamansız laf işe yaramaz. *RS s. 223*

Her şey vakit ile olur horoz bile vaktinde öter. İşlerin düzenli yürütülebilmesi için zaman ayarlaması yapılmıştır. Böylece işler aksamadan yapılır. *ET 3647*

Her şey vakte bakar vakit hiç bir şeye bakmaz. Her işin bir zamanı vardır, zamanı gelinceye kadar iş bekleyebilir; anca zamanı durdurmak mümkün değildir. *MNO 4328 < AVP-1*

Her şeyin bir zamanı vardır. İnsan her işini, zamanında ve gerek duyduğunda yapmalıdır.

Her şeyin sırası vardır. İnsan her şinii , zamanında ve gerek duyduğunda yapmalıdır. *RS s. 223*

Her şeyin vakti var, horoz bile vaktinde öter. Gerekli koşullar olmadan, zamanı gelmeden yapılan işten bir sonuç alınamaz. *OAA 1452 < ET 3645*

Her vakit bir olmaz. İnsanlann davranışları durumlarına göre değişir. *MNO 4352 < AVP-1*

Her vakti bir sanma. Zaman zamana uymaz. *ET 3724*

Horoz bile vakitsiz ötmez. Yersiz davranışlar insana yakışmaz. *ET 1810*

İnsanı zaman kadar terbiye eden bir şey yoktur. Zaman insanı olgunlaştırır; tecrübe sahibi yapar; kişi herşeyi yaşayarak öğrenir. *MNO 4792 < AVP-1*

İyi iş bugün yapılan iştir. Zamanında yapılan iş hayır getirir.*RS s. 253*

Kemale eren meyva yere düşer. Zamanı gleen is kendiliğinden netice verir. *ET 3055*

Keyfin iyi mi? Vaktine göre. İnsanın neşesi durumuna göre değişim gösterir. *RS s. 279*

Mevsimsiz meyve silkinmez. bir işten zamanı gelmeden sonç almaya çalışmak yanlıştır. *RS s. 320 < KZA.- NT*

"Ne oldum?" dememeli, "Ne olacağım?" demeli. Kişi içinde bulunduğu iyi duruma aldanıp, kendini büyük görmemeli; yarının ne olacağı belli olmaz. *OAA 2047*

Ölü evinde ağlamasını, düğün evinde gülmesini bilmeli. Kişi bulunduğu ortama uymalıdır. Toplum kuralları bunu gerektirir.

Sabah ola, hayır ola/gele. Kişi, işlerini akşam değil, sabah yapmalıdır. Akşam yapılan iş gündüz yapılan işten daha iyi olmaz. *OAA 2186 < Ş 2296*

Sabahın şerri akşamın hayrından yeğdir. Zamansız gleen başarı, sevinç, zamanında yaşanan üzüntüden daha hayırsızdır. *MNO 6939 < AVP-1*

Sayılı günler/gün tez/çabuk geçer. Belli sayıda günle sınırlandınlan bazı işler vaktini çabacak doldurmuş görünür. *OAA 2231*

Terazi tartıyla, her şey vaktiyle. Herşeyi vaktinde yapmak gerekir. *OAA. 190 < AVP-1*

Terazi var, tartı var, her bir şeyin vakti var. Zamanında ve yer inde yapılmayan işlerden fayda umulmaz. *Ş 1415*

Vakit gelmeden horoz ötmez. Kişi işlerini zamana göre ayarlar ve ona göre davranır; her işin bir zamanı vardır. *RS s.399*

Vakit geçer sular durulur. Bazı sorunlar zamanı gelince çözilir. *Ş 3583*

Vakit insana her şeyi öğretir. Zamanla insanlar büyük tecrübe kazanırlar. *ET 3580*

Vakit nakittir. 1. Her geçen saat, dakika, geri gelmez. Bunun için kişi vaktini iyi değerlendirmelidir. 2. Kişi zamanını, parayı kullandığı gibi iyi değerlendirmelidir. Çünkü zaman da para kadar değerlidir. *ÖAA 2468*

Vakitsiz açan ağaç boy almaz. Zamansız yapılan işin kazancı az olur. *RS s. 399 < MD*

Vakitsiz açılan gül çabuk solar. Zamansız gelen sevinç çabucak biter. *TDK-1 s. 199*

Vakitsiz misafir keseden yer. Zamansız hareket eden insan bunun zararını kendisi çeker. *TDK-1 s. 199*

Vaktinde görülmeyen iş matamam kalır. Zamanında yapılmayan iş eksik kalmaya mahkumdur. *MTA 2172*

Vaktini boşa geçiren, sonra pişman olur İnsan boşa harcadığı zamana, sonradan büyük ihtiyaç duyar. *RS s. 400 <*

Vaktini hoş geçirmeğe bak. zaman mutluluk için değerlendirilmelidir. insan hayatı sınırlıdır. *RS s. 400*

Vakitsiz öten horozun başını keserler. Her söz yerinde ve zamanında söylenmelidir. Vakitsiz söylenen bazı sözler büyük zararlar getirebilir ve kişi bu yüzden cezalandırılabilir. *ÖAA 2469 < Ş 3582*

Vaktini gözeten emeline nail olur. Uygun zamanda yapılan iş istenildiği gibi başarılı olur.

Yemiş kemale erince kendiliğinden düşer. Herşeyin bir zamanı vardır. Olgunlaşan meyve dalından düşer, yaşlanan insan ölür, vakti gelen çocuk doğar. *MNÖ 8272*

Zaman her yarayı tedavi eder. Zaman birçok derdin dermanıdır.

Zaman sana uymazsa sen zamana uy. Çevresi, zamanın koşulları kişiye uymuyorsa, kişi kendini zamana ve çevresine uydurmalıdır. *ÖAA 2637*

Zamana uymak gerek. İnsan zamana göre hareket etmelidir. *RS s. 428*

→ FIRSAT

Adamı adam eden paradır, parasız adamın yüzü karadır.

ZENGİNLİK

Zenginlik, paraya ve mala sahip olma, aynı zamanda sahip olunan mal ve para anlamındadır. Zengin kişi güç sahibi olur. İstediğini elde edebilir. Yoksul kimse ise gerekli ihtiyaçlarını bile zorlukla karşılar. İmkansız gibi görünen şeyler paranın gücüyle ulaşılır hale gelir. Parası çok olanın çevresindeki kalabalık çok olur. Geleneksel kültürümüzde güçlü olmak için paranın önemine değinmekle, birlikte bunun getirdiği tuzaklara da dikkat çekilmiştir.

Abdalın yağı çok olursa gâh borusuna çalar, gâh gerisine. Daha önce hiç bolluk içinde yaşamamış kimse birden zenginliğe kavuştuğunda gereksiz, faydasız harcamalarla parasını bitirir. *MNÖ 16 < AVP-1*

Adamı adam eyleyen paradır, parasız adamın yüzü karadır. Varlıklı insanın çevresi geniş olur. Yoksul, zor geçinen kimselere itibar eden olmaz. *MNÖ 146 < AVP-1*

Adamı parasız mezara bile götürmezler. Parası olmayan kişinin hiçbir işi görülmez, ölüsü bile ortada kalır. *RS s.17*

Akça adama akıl öğretir. Para insana iyi olanaklar sağlar, işlerini kolaylaştırır. *ET 204*

Akça akıl öğretir, don yürüyüş. Yeni ve temiz giysi kişinin beğenilmesi için gereklidir. Bunun gibi parası çok olan kişi de daha iyi iş yapmak için yollar arar. *ÖAA 158*

Akça bir murad içindir, bir inat içindir. İnsan zengin olmayı hem iyi yaşamak için ister, hem de başkalarını kıskandırmak için. *MNÖ 273 < AVP-1*

Akçalı adamdan dağlar korkar. Zengin kişi parasıyla kendine her gücü sağlar. *Ş 206*

Akçanın gittiğine bakma, işinin bittiğine bak, Kişi işini yaptırabilmek için para harcamaktan çekinmemelidir. *Ş 207*

Akçası ak olanın bakma gözünün karalığına. Parası çok olanların utanç verici olan davranışları ayıplanmaz. *Ş 205*

Akçası ucuz olanın kendisi kıymetli olur. Eli açık kimse herkes tarafından sevilir. *ÖAA 160*

Altın, ahiret kapısından başka her kapıdan girer. Para bu dünyada her kapıya açar, fakat öbür dünyaya götürülemez. *RS s.39*

"Altın, altın" deme, altında kalırsın. Fazla para canlısı kimseler açgözlülüklerinin cezasını pek kötü çekerler.

Altın anahtar her kapıyı açar. Para ile her sorun çözülür, her şey elde edilir. *ÖAA 264 < AVP-1*

Altın leğenin kan kusana ne faydası var? Öyle hastalıklar vardır ki, kişi zengin de olsa derdine çare bulamaz. *ÖAA 271 < AVP-1*

Anayı kızdan ayıran para. Para yüzünden çıkan anlaşmazlıkları bile ayırır. *TDK-1 s. 43*

Artık/Fazla mal göz çıkarmaz. Malın fazlasının insana zaran olmaz, gün gelir ona da ihtiyaç duyulur. *Ş 113*

Babanın zenginliği para etmez, iş öğren. Kişi kendi kazanmadığı paranın değerini bilmez, çabuk tüketir. Değerli olan kişinin kendi kazancıdır.

Ben yiyemedin, bari sen ye. Kişi kendi beğenmediği, kullanmadığı şeyi başkasına layık görmemelidir. *MNÖ 1380 < AVP-1*

Beş paraya bir kaz al da, sen de lakırdıya karış. Yoksul insanın başkalarının yanında ağzını açıp konuşmaya bile hakkı yoktur. *Ş 1054*

Bir akça ile dokuz kubbeli hamam yapılmaz. Önemli işlerin başarılması için yeterli parasal güç olmalıdır. *MNÖ 1510 < AVP-1*

Bir akçanın bitirdiğini eller bitirmez. İnsan ne kadar çok çalışmaya ra olsa da nakit para amaca ulaşmada en etkili vasıtadır. *VI 380*

Cebi dolu olanın keyfi yerinde olur. Zengin kişi varlığına güvenerek her zaman keyiflidir.

Çamur olmazsa hamur olmaz. Zahmetli işler yapılmasa para kazanılmaz. *MNO 2054 < AVP-1*

Devletliye dokun geç, fukaradan sakın geç. Zengine yakın olan kişi, az da olsa ondan yarar sağlar; fakire yakın olan kişi ise zararlı çıkar. *OAA 945 < Ş 1914*

Dünya malı dünyada kalır. Zenginde olsa, yoksul da olsa, öbür dünyaya hiçbir şey götüremez. *MNO 2895 < AVP-1*

Dünya varlığına güvenilmez. Para elden ele geçer. Kimsede de kalmaz. Asıl kalıcı olan iyilikler ve dürüst davranışlardır.

Dünyanın kavgası para üstüne. Kişinin tüm mücadelesi para kazanmak ve geçimini sağlamaktır. *MNO 2912*

Ekmeğini it yer, yaksını bit. Yoksul ve işsiz kimsenin her yeri pislik içinde olur, kimsenin sevmediği şeylerle idare eder. *MNO 3043 < AVP-1*

El kesesinden cömertlik olmaz. Kişinin kendine ait olmayan şeyler hakkında, kendine aitmiş gibi yorum yapmaya hakkı yoktur.

Elde bulunan beyde bulunmaz. Herşey zengin, varlıklı kişide bulunur sanılır, oysa beyde bulunmayıp halkta bulunan şeyler de vardır. *ÖAA 1071*

Emmim dayım kesem, elimi soksam yesem. İnsana ihtiyaç zamanında en yakın akrabalarından bile görmez. *ET 547*

Faizli para ürer. Faiz için bankaya yatırılan para bir süre sonra çoğalır. *MNO 3508 < AVP-1*

Fukaradan sakın geç, devletliye dokun geç. Yoksullardan kaçmak, zenginlere yakın durmalıdır. *Ş 273*

Fukaranın başı ucunda durmaktan zenginin ayağı ucunda ölmek yeğdir. Yoksul kişinin kendisine bile faydası yoktur ki başkalarına olsun; zenginin ise her imkânı vardır ve çevresine de faydası olur. *ET 2715*

Getir varlığı, göstereyim karılığı. Maddi ihtiyaçları karşılanan kadınlar evlerine daha iyi bakarlar. *MNO 3747 < AVP-1*

Hastaya ilaç, borçluya para. Hastaya, sağlığına kavuşması için nasıl ilaç gerekiyorsa, borçluya da borçlarını ödeyebilmesi için para gereklidir.

Hazıra dağlar dayanmaz. Emek verilmeden elde edilen şeyler çabuk tükenir. Kişi ancak kendi kazancının kıymetini bilir.

Her kimin bağı var, yüreğinde dağı var. 1. Bağ, bahçe sahibi kimseler, sahip olduklarına zarar gelecek diye sürekli endişe içinde olurlar. 2. Bağı olan kendini güvence içinde hisseder. *OAA 1447 < VI 180*

Kefenin cebi yok. Parasına kıyamayan zengin kişi, parasını öbür dünyaya götüremez ki. *OAA 1763*

Kelam para, selam para. Her iş para harcamayı gerektirir.

Kılıç açmayan yeri para açar. Güzellikle veya zorbalıkla yaptırılamayan işler para ile kolaylıkla yaptırılabilir. *MNO 5468 < AVP-1*

Kimse bilmez, kim kazana kim yiye. Kişiye bazen kazandığını yemek nasip olmaz, ummadığı kimseler yiyebilir. *OAA 1820*

Kimsesiz mirasyedinin kimsesi çok olur. Kendisine miras düşen bir kimsesiz yoksulun çevresi kısa zamanda daha önce tanımadığı akrabaları ile dolar. *ET 3127*

Mal arttıkça hırs artar. Kişi çalışıp kazandıkça, daha çok hırslanır, daha fazla kazanır.

Mal benim, kasaveti elin. Zenginlerin servetinden söz etmeyen yoksullar. *MNO 6163 < AVP-1*

Mal canı kazanmaz, can malı kazanır. Kişi malı kazanırken sağlığını tehlikeye atmamalı, kazandığı malı da ilerideki zor günleri için saklamalıdır. *OAA 1975 < ET 3397*

Mal malamatı örter. Zenginlik, kişinin hatalarını, ayıplarını, kusurlarını örter. *OAA 1983 < AVP-1*

Mal adama hem dost, hem düşmandır. Mal adama dosttur, çünkü ona dilediğini yapma imkanı sağlar; düşmandır çünkü kişiyi yoldan çıkarır, malına göz dikenler olur. *OAA 1974 < AVP-1*

Mal arttıkça hırs artar. Kişi çalışıp kazandıkça, daha çok hırslanır, daha fazla kazanır.

Mal benim, kasaveti elin. Zenginlerin servetinden söz etmeyen yoksullar. *MNO 6163 < AVP-1*

Mal adama hem dost, hem düşmandır. Mal adama dosttur, çünkü ona dilediğini yapma imkanı sağlar; düşmandır çünkü kişiyi yoldan çıkarır, malına göz dikenler olur. *OAA 1974 < AVP-1*

Mal sahibinin değil, yiyenindir. Para sahibi olmak önemli değil, onu kullanmasını bilmek önemlidir.

Mala darlık olmaz. Zenginler istediklerini alabilirler.

Malı kadar zekâtı artsın. Varlıklı kimselerden, malları kadar da yardım da bulunmaları beklenir. *Ş 3405*

Malı olmayanın dostu olmaz. Malı olmayan kimseye dostluk gösteren olmaz. *TDK-1 s. 170*

Malı ongun olanın, adı angın olur. İyi ve çok üreten kişinin adı her yerde anılır. *ÖAA 1981*

Malın iyisi boğazdan geçer. Kişi malından bir hayır göremiyorsa, işine yaramıyorsa o mal ne işe yarar? *ÖAA 1979*

Malını yemesini bilmeyen zengin her gün züğürttür. Züğürt kimse yokluktan yiyemez, varlıklı olup yiyemeyen de züğürtten farksızdır. *ÖAA 1978 < AVP-1*

Nerede bolluk, orada dirlik. Zenginliğin olduğu yerde kavga olmaz. *RS s.329*

Oğlum deli, malı neylesin, oğlum akıllı, malı neylesin. Akıllı oğlan, kende çalışır kazanır, baba malına gerek duymaz; akılsız oğlan ise baba malını bile çabucak harcar, çarçur eder. *ÖAA 2069*

Olan dört bağlar, olmayan dert bağlar. Varlıklı kimseler diledikleri gibi yaşar, giyinir, gezerler; fakir ise yoksulluğun acısıyla yaşar. *ÖAA 2074 < ET 811*

On para on arslanın ağzında. Para kazanmak güçtür, en küçük paralar bile büyük çalışmalar sonunda kazanılır. *ÖA 2084 < AVP-1*

On paraya on takla atar. Para için herşeyi yapmaya hazır kimseler için söylenir.

Pekmez gibi malın olsun, Antakya'dan sinek gelir. Güzel ve kaliteli malı olan kimse, malını en kısa sürede satar. *ÖAA 2165 < AVP-1*

Para adama akıl öğretir. Parası olan kişi, onu nasıl değerlendireceğini düşünür; parası olmayan kişi de nasıl para kazanacağını düşünür. *ET 1353*

Para akıl öğretir, don/elbise yürüyüş. Paralı insan doğru düşünmesini, güzel gezmesini çabuk benimser. *MNO 6813 < AVP-1*

Para beni kazanamaz, ben parayı kazanırım. Bazı insanlara para ile de olsa istemedikleri bir işi yaptırmak mümkün olmaz. *MNO 6814 < AVP-1*

Para dediğin el kiri. Para sürekli el değiştirir, harcanır, kazanılır, elde durmaz. *ÖAA 2147*

Para her şeyi yapar, ama insanı yapamaz. İnsani değerler para ile ölçülmez.

Para insanı ipten kurtarır. En tehlikeli durumlarda bile insanı kurtaran paradır. *MNO 6816 < AVP-1*

Para parayı çeker. Parası olan kişinin daha fazla para kazanmasını yine parası sağlar. *ÖAA 2157 < AVP-1*

Paralı adamdan dağlar bile korkar. Zengin kimse parasını iyilik yerine, kötülük içinde kullanabilir; her istediğini parası ile yaptırır. *MNO 6836 < AVP-1*

Paran çoksa dostun da çoktur. Parası çok olan kimseler, toplumda daha çok itibar görürler.

Paran gitti, işin bitti. Para bazen yapılan işin daha kısa sürede bitirilmesini sağlar.

Paran gitti mi diye sormazlar, işin bitti mi diye sorarlar. Önemli olan giden para değil, bitirilen iştir; kişinin işi paraya bağlıysa harcamaktan çekinmemeli. *OAA 2152 < AVP-1*

Paran kadar zekâtın artsın. Kişi para sahibi olmakla, kişilik kazanmaz. Onu kullanmasını bilmek gerekir; yardımsever olmayı, hayır duası almayı da bilmelidir.

Paran varsa cümle alem kulun, paran yoksa tımarhane yolun. Parası olana herkes hizmet eder, parası olmayana ise saygı duymazlar. *OAA 2156*

Paranın gördüğü işi kimse göremez. Nakit para kadar hiçbir şey insanın maddi sıkışıklığını gidirmede etkili olmaz. *MNÖ 6828 < AVP-1*

Paranın yüzü sıcaktır. Para, özellikle parasız kişiler için çekici gelir; bu nedenle paraya kapılan kişi her işi yapmayı kabul eder. *OAA 2154 < Ş 1362*

Parası aziz olan/olanın kendisi zelil olur. Parasını harcamada cimrilik yapanlar çevrelerinde hiç sevilmezler. *MNÖ 6830 < AVP-1*

Parası (akçası) ucuz olanın kendisi kıymetli olur. Eli açık kimseyi herkes sever. *OAA 2158*

Parasını aziz eden kendisini zelil eder. Parasını harcamada cimrilik yapanlar çevrelerinde hiç sevilmezler. *Ş 1357*

Parasız tellal bağırmaz. Zengin ama cimri biri çevresinden itibar görmez. *MNÖ 6834 < AVP-1*

Parayı görünce bütün kapılar açılır. Kişi ricayla yaptıramadığı işlerini parayla yaptırır.

Parayı zaptetmek deliyi zaptetmekten zor. Tutumlu olup, para harcamamak zor bir şeydir; irade ister. *OAA 2161*

Sayılı parada bereket yoktur. Parayı sık sık saymak uğursuzluk getirir. *MNÖ 7079 < AVP-1*

Selam para, kelam para. Kişinin her işi parayla biter. *OAA 2235 < Ş 2171*

Süt gölünde yüzüyor. Hiçbir eksiği olmayan, varlıklı kimseler için söylenir. *MTA 2111*

Servetsiz insan, akısız tavşan. Hiçbir geliri, serveti olmayan kişi, para sahibi olabilmek için akılsız tavşanlar gibi dolaşır, çabalar durur. *MNÖ 7167 < AVP-1*

Şık şık/Çık çık eden nalçadır, iş bitiren akçadır. Değersiz şeyler, değerli şeylere benzesede onların yerini tutamaz. *OAA 2347 < Ş 2257*

Şimdi para aslan ağzında. Kişi para sahibi olabilmek için var gücüyle çalışmalıdır. *MNÖ 7490 < AVP-1*

Testi kırılsa da kulpu elinde kalır. Zengin kimse servetini kaybetse de geri de kalanla idare edebilir.

Top otu beylikten olunca güllesi Bağdat'a gider. Çok ve bedava malzemeyle yapılan şeylerden çok iyi sonuçlar alınır. *OAA 2428 < AVP-1*

Var akar, yok bakar. Zenginler cömertce mallarını harcarlarken yoksulların parasızlıktan elleri kolları bağlıdır. *RS s. 400*

Var eli titremez. Zengin ve cömert kişi rahatlıkla yoksullara yardım edebilir. *MNÖ 7931 < AVP-1*

Var evi kerem evi, yok evi verem/elem evi. Varlıklı kimselerin evinde her şey bulunur. Yoksul evinde ise dert ve sıkıntıdan başka şey bulunmaz. *OAA 2473 < AVP-1*

Var ne bilsin yok halinden? Zengin kimseler, yoksul kimselerin çektiği sıkıntıları bilmezler. *OAA 2477*

Var varlatır, yok söyletir. Varlıklı kişi sürekli övünür, yoksul kişi ise sızlanır. *OAA 2480 < AVP-1*

Vara "var", yoka "yok" denir. Zengine istediği kadar kredi verirler Yoksul hiç bir şey elde edemez.

Varlığa güvenilmez. Kişi, zenginliğine güvenip har vurup harman savurursa, ileride darlığa düşebilir. *OAA 2476*

Varlığa güvenen, darlığa düşer. Zenginliğine güvenip, tutumunu bilmeyen kişi, ummadığı bir anda darlığa düşüverir. *MNÖ 7949 < AVP-1*

Varlık içinde darlık. Varlık olup da cimrilik eden insanlar için söylenir.

Varlıkta darlık olmaz, yoklukta dirlik olmaz. Zengin kişi hiç bir şeyin eksikliğini duymaz, istediğini elde eder. Yoksul ise her zaman huzursuzdur. *MNÖ 7951 < AVP-1*

Varlıktan sonra Allah yokluk göstermesin. Zenginlikten sonra yoksulluk insana çok güç gelir. *MNÖ 7952 < AVP-1*

Varsa pulun, âlem kulun. Zengin olana cümle alem kulluk eder.

Varsa/Var mı pulun, herkes kulun; yoksa/yok mu pulun, dardır yolun/Paran varsa cümle âlem kulun; paran yoksa tımarhane yolun. Zengin kişi her yerde saygı ve itibar görür; fakire ise kimse yüz vermez ve hor görür. *OAA 2478 < AVP-1*

Yurdun otlusundan kutlusu yeğdir. Kişi, yurdu güzel, verimli de olsa, huzuru yoksa mutsuzdur. *OAA 2618 < VT 291*

Zengin arabasının dağdan aşırır, züğürt düz ovada yolunu şaşırır. Zengin kişi en zor işleri bile parasıyla yaptırır, fakir kimse ise parasızlıktan en kolay işleri yapamaz. *OAA 2643 < Ş 2120*

Zengin dostlarının kim olduğunu bilmez. Zengine herkes dostluk ve yakınlık gösterir. Fakat o içlerinden gerçek dostlarını bilemez.

Zengin helvasını baldan pişirir, züğürt derman için pekmez bulamaz. Zenginler servet içinde yüzerken yoksullar hastalandıklarında ilaç bile bulamazlar. *MNÖ 8539 < AVP-1*

Zengin kesesini döver, züğürt dizini. Zengin para göstererek her işini yaptırır, fakir ise parasızlık yüzünden iş yaptıramazsa dizini döver. *OAA 2651 < ET 2122*

Zengin olan buzlu hoşaf içer. Parası olan her istediğini yapabilir. *MNÖ 8541 < AVP-1*

Zengin olsa"hoppa", fakir olsa "deli" derler. Zenginler arasında geleneksel ahlak anlayışları gözardı edilirken, bunları çiğneyen yoksullar ayıplanırlar. *MNÖ 8542 < AVP-1*

Zengin ölürse mezarına taş dikilir, züğürde çalı nişan ederler. Yoksullar öldüklerinde kendilerine mezar taşı bile diktiremezler. *MNÖ 8543 < AVP-1*

Zengin urba giyse, "Güle güle giy" derler, fakir palas giyse "Nerden buldun?" derler. Zengin çeşit çeşit giyinse göze batmaz, alacak durumu olduğu bilinir, oysa fakirin üzerinde değişik bir şey görünce merak konusu olur.

Zengine dokun geç fukaradan/züğürtten sakın geç. Armut *MNÖ 8545 < AVP-1*

Zengine mal veren, denize su götürür. Zengin insan herşeye sahip olduğundan ona verilen şey de, önemsiz olur. *ET 2126*

Zengine şekerli helva basarlır, züğürte değil ki bal, pekmez bile bulunmaz. Zengin insan her yerde iyi karşılanır ve iyi ağarlanır. Fakir kişiye kimse ilgi göstermez ve herşey ondan esirgenir. *MNÖ 8547 < AVP-1*

Zenginin ayıbı, fukaranın hastalığı meydana çıkmaz. Yoksular öldüklerinde kendilerine mezar taşı bile diktiremezler. *MNÖ 8548 < AVP-1*

Zenginin gönlü oluncaya kadar fakirin/fukaranın canı çıkar. Zenginlerin yoksullara yardımı bazen o kadar gecikince artık yoksullar bundan yararlanamazlar. *MNÖ 8550 < Ş 2123*

Zenginin gözü az görürse fukaranın gözü de çok görür. Zengin kişi bolluk içinde yaşadığından her şeyin çoğunu ister. Fakir ise hep azla yetinmek zorunda kaldığından küçük şeyler bile ona çok görünür.

Zenginin horozu bile yumurtlar. Varlıklı kimse parasıyla her istediğini elde eder. *ET 2121*

Zenginin iki dünyası da mamurdur. Zengin, varlıklı kişi rahat yaşar, çevresine ve yoksullara yaptığı yardımlarla da öbür dünyadaki rahatını hazırlar. *OAA 2649*

Zenginin malı, züğürdün çenesini yorar. Yoksul kimseler zenginlerin malları üzerine konuşur dururlar. Bu da onlara fayda sağlamaz. *OAA 2650 < ET 2124*

Zenginin malı züğürdün evladı var. Yoksulun serveti çocukları ve onlardan bekledikleri parlak gelecek umududur. *MNÖ 8552 < AVP-1*

Zenginin malıyla züğürt eğlenir. Yoksullar vakitlerini zenginlerin ne kadar serveti olduğunu hesap etmekle geçirirler. *Ş 21254*

"Zenginlik züğürtlükten evlâdır" derlerse inanma, "Hastalık sağlıktan, bekârlık evlilikten". Yoksullar vakitlerini zenginlerin ne kadar serveti olduğunu hesap etmekle geçirirler. *MNÖ 8555 < AVP-1*

→ YOKSULLUK

Alttan kuyu kazan üstte kalma

ZULÜM

Zulüm, güçlü bir kimsenin yasaya ya da vicdana aykırı olarak başkasına uğrattığı kötü durum, kıyım, acımasızlık, haksızlık, cefa demektir. Masum insanlara zulmeden bunun zararını gene kendisi çeker. Zulümle, eziyetle elde edilen hiçbir kazanç uzun süreli olmamıştır. İnsanlık tarihi zalimlerin örnekleriyle doludur. Ama bunların hiçbirisinin başarıları uzun ömürlü olmamıştır. Geleneksel Türk toplum yapısında zulümden korkulmuş, adalete önem verilmiştir.

Açma kapıyı el ucuyla, açarlar kapını el gücüyle. Kimse gereksiz yere başkalarına kötü davranıp saygısızlık etmemelidir. Çünkü böyle kişilere karşı herkes birlik olur ve büyük tepki gösterir. *TDK-2 s. 19*

Ağısız yılan olmaz. Kötü kalpli ve hain kimseler kötülük etmeden yaşayamazlar. *RS s. 22 < SB*

Ağlatan gülmez. Başkalarına suçsuz yere acı çektiren rahat yüzü görmez. *OAA 129 < AVP-1*

Ağlatma bir kimsenin uşağını düşün kendininkileri de. İnsan başkalarının çocuklarına kötü davranıp dövmeye kalkmamalı, aynı şeyin kendi çocuklarının da başına gelebileceğini düşünmelidir. *MTA 5917*

Ağzı kana değen kurt dahada çok azar. Kötülük etmekten zevk alan kimseler hiçbir zaman tatmin olmazlar, sürekli kötülük edecek birilerini ararlar. *TDK-1 s. 34*

Ah alan onmaz. Günahsız kimselere eziyet ettiği için beddua alan kimseler mutluluk yüzü görmezler. *OAA 142 < AVP-1*

Alemin kapısını vurma parmaklan, senin kafanı vururlar tokmaklan. Kişi gereksiz davranışlarla başkalarını rahatsız etmemeli; aksi halde başına çok kötü şeyler gelebilir. *MTA 5930*

Alıcı kuşun dimdiği/gagası eğri olur. Kalbi kötülükle dolu kişi her yerde kendini gösterir. *MTA 1280*

Allah süsücü/toslayan hayvana boynuz vermez. Allah niyeti bozuk kimselere başkalarına kötülük etsin diye güç ve imkân vermez. *TDK-1 s. 40*

Alma mazlumun ahını, çıkar aheste aheste. Suçsuz yere birisine kötülük edip ona acı çektiren hayatının sonuna kadar bunun cezasını çeker. *OAA 260 < Ş 260*

Altta kalanın canı çıksın. Tehlikeli bir kargaşa anında herkes kendini kurtarmaya çalışır; olan güçsüz çaresiz kimselere olur.

Alttan kuyu kazan üstte kalmaz. İnsan birisine yapacağı kötülüğün kendisine de yapılabileceğini unutmamalıdır.

Arkadan atılan taş topuğa değer. Biriyle yüzyüze karşılaşmaktan korkup arkasından ileri geri konuşarak ona kötülük etmeye kalkışan kişi amacına ulaşamaz. *MTA 1310*

Az eş, uz eş, boyunca eş. Başkasına yapacağı kötülüğün kendisine yapılmasını istemeyen, davranışlarına dikkat etmelidir. *TDK-1 s. 54* → **Komşunun**

Baş kesenin başı olmaz. Çıkar veya zevk için birisinin yaşamına son veren kimse huzur içinde yaşamaz. *TDK-1 s. 60*

Başkasına kuyu kazan kendi düşer içine. Başkalarına suçsuz yere kötülük etmeye niyetlenen kişi çoğu zaman bu işten kendisi zarar görür. *TDK-1 s. 60*

Bin akçalık kılıcı çek, bir akçalık yayı çekme. Kişi başkalarından korunmak için aldığı tedbirleri gerekmedikçe kullanmamalıdır. *VI 486*

Boğultma bir kimseyi bir kaşık su içinde. Hiç kimseye gereksiz yere kötülük edip zor durumda bırakmaya çalışma. *MTA 6056*

Can yakanın canı olmaz. Başkalarına acı çektirmekten hoşlanan kişide acıma duygusu olmaz. *TDK-1 s. 76*

Can yakanın canı yakılır. Başkalarına zarar veren kimse, karşılığında kendisi de zarar görür. *TDK-1 s. 76*

Çalma kapımı, çalmayım kapını. Kimse kötülük görmediği birine zarar vermeye kalkışmaz. *MTA 1559* → **Kimsenin**

Çıkacak cana cefa ne. Herşeyi göze alıp başkalarına kötülük etmeye kalkışan kişi bunun sonuçlarına da razı olmalıdır. *VI 486*

Değme bana, değmeyim sana. Başkalarına kötü davranmazsan onlar da sana öyle davranmaz. *TDK-1 s. 87*

Demir donlu ölüp gider deri donlu kalıp yaşar. İyi kalpli kimseler kötü kalpli kişilerden daha rahat ve uzun süre yaşar. *MTA 15379*

Deve durdu, dam yıktı. Kötü kalpli, kaba kimselerin normal davranışları bile başkalarına kıncı gelebilir. *MTA 1601*

Dünya balta kürekle yıkılmaz amma zulümle yıkılır. Bir insanı, bir topluluğu güçsüz düşürmek için zulüm silahtan daha etkili olur. *RS s. 147*

Ekmekle oynayanın ekmeğiyle oynanır. Sebebi ne olursa olsun başkalarının kazancına engel olan, onları işinden edeni kimse sevmez, bir gün aynı şeyi ona da yaparlar. *OAA 1064*

El ağlatan gülmez. Suçsuz yere başkalarına acı çektiren kişile-

rin işi rast gitmez. *RS s. 156*

El için kuyu kazan, iptida kendi düşer. Kötü niyetli kimse, başkası için kurduğu tuzağa, önce kendisi düşer. *RS s. 159*

El için kuyu kazan, kendi kuyusunu kazar. Başkalarına kötülük yapmayı düşünen kişi, kendi göreceği zararı aklına getirmez. *TDK-1 s. 107* → **Kayın**

Elbette olur ev yıkanın hanesi viran. Herhangi bir nedenle birisinin aile düzenini bozan, yuvasını yıkan kimsenin mutlu bir yaşamı olmaz.

Ele attığın taş başını yarar. Haksız yere birisine kötülük eden, zarar vermek isteyen kimse bunun bedelini ileride kendisi öder.

Ele kazdığı çukura kendi düştü. Başkası için hazırladığı tuzağa kendi düşen kişiler için söylenir. *MNÖ 3184 < AVP-1*

Eşeğin sırtına bir yük tüfek yüklemişler de eşeği gene kurt yemiş. Bir insan ne kadar tedbirli ve hazırlıklı olsa da çevresinde kötü niyetli kişiler olduğu sürece başı dertten kurtulmaz. *TDK1 s. 116*

Eşer eşer, eştiği kuyuya düşer. Kötülük düşünülerek yapılan işler, kişinin kendisine zarar verir. *TDK-1 s. 117*

Eşini ağlatan gülmemiş. Ailesine ve yakınlarına kötü davranan kimselerin işi rast gitmez. *RS s. 174*

Etme bulursun, inleme ölürsün. Başkalarına kötülük edenin kendi başına da mutlaka bir kötülük geliri, çok ağır hasta olan acı çekerek ölür. *ÖAA 1188 < AVP-1*

Etme komşuna, gelir başına. Haksız yere çevresindekilere kötülük eden bir gün kendisi de belasını bulur. *MNÖ 3432 < AVP-1*

Etme kulum bulursun, ingildeye ingildeye/inleyerek ölürsün. Zorbalık eden insanın cezasını sonunda herşeyi gören adil Tanrı verir. *TDK-1 s. 118*

Ev yıkanın evi olmaz. Başkalarının mutluluğunu bozarak yaşayan kimseler rahat bir yaşam sürmezler. *Ş 572.*

Gaddarın hakkından zalim gelir. Kötü niyetli, zalim kişinin hakkından yine kendisi gibi biri gelir. *MNÖ 3615 < AVP-1*

Geniş kaz, derin kaz, özün düşersin, dümbelek baz (doğan kuşu). Başkalarına kötülük etmeye niyetlenen kişi aynı şeyin kendi başına gelebileceğini de düşünerek hareket etmelidir. *MTA 1718*

Gönül bir sırça saraydır, kırılırsa yapılmaz. İnsan gönlü çok hassastır, çok kolay kırılır. Fakat tekrar düzeltmek çok zordur. *ÖAA 1277 < Ş 3111*

Gönül yıkan Tanrı'ya ermez. Haksız yere birisini incitmek Tanrı'nın istediği bir davranış değildir. Böyle davranan günah işlemiş sayılır. *VI 183*

Güç gelince hak kapıdan çıkar. Kaba kuvvetle işlerin yürüdüğü yerde hak adalet olmaz.

Gül bülbülden ziyade insan elinden neler çeker. İçgüdüleri ile hareket eden hayvanlar değil, asıl zulüm düşünen insanlardan gelir. *RS s. 197*

"Harmanı yakarım" diyen, orağa yetişmemiş. Birisine kötülük yapmak için tuzak kuran kişi bazen işini başaramadan yakayı ele verir. *ÖAA 1366 < ET 1767*

Her kuşa şahin olma. İnsan herkese karşı hırçın ve kıncı olmamalıdır. *MNÖ 4300 < AVP-1*

İllet ile dirilen mihnet ile can verir. Başkalarını zor durumda bırakarak geçimini sürdüren kimselerin sonu iyi olmaz.

Kalb bir sırça saraydır, değme çabuk kırılır. İnsan kalbi çok naziktir. En ufak bir kötü davranış o insanı yıkabilir. *RS s. 259 < AVP-1*

Kalp kırma, günaha girme. Kimsenin başkalarına durup dururken kötülük edip onların huzurunu bozmaya hakkı yoktur. *RS s. 259*

Kaşığıyla yedirir, sapıyla göz çıkarır. Bazı görgüsüz insanlar birisine küçük bir iyilikte bulunur, peşinden ona zarar verecek davranışlar yapar. *MNÖ 5206 < AVP-1*

Katilin ömrü az olur. Başkalarının yaşamına kasteden kimseler uzun ömürlü olmaz. *RS s. 269*

Kazma kuyuyu, kendin düşersin. Kötü niyetli hain kimseler başkalarına zarar vermek için hazırladıkları tuzağa çoğu zaman kendileri düşerler. *ÖAA 1741 < Ş 2771*

Kediyi sıkıştırırsan üstüne atlar. Korkak, çekingen kimselerin üzerine fazla gidilirse saldırgan bir hal alırlar.

Kesilen baş bitmez, bitse de sahibine yarama. Haksızlığa ve zulme uğramış kimsebu acıyı ömür boyu unutmaz. *RS s. 279 Ş AVP-1*

Kıyma bana kıyarım sana. Birinden kötülük gören kimse bunun altınakalmaz, fırsat bulduğu anda karşılığını verir. *RS s. 284*

Kim elin kuyusunu kazarsa kendi düşer içine. Başkalarına zarar vermeye kalkışan kişi çoğu zaman bundan kendisi zararlı çıkar. *MTA 6393*

Kimsenin kapısını çalma ki kapını çalmasınlar. Kimseye zararı olmayan iyi niyetli kişilere kimse kötülük yapmak istemez. *VI 28*

Komşunun kapısını döğme parmakla, el seninkini döver tokmakla. En küçük bir kötülük fazlası ile karşılığını görür. *TDK-1 s. 163*

Kora kar dayanmaz. Acının ve zulmün karşısında çok güçlü olmak bile fayda etmez. *RS s. 294*

Koyunun çıkardığı toz, kurdun gözünden kaçmaz. Çevresinde kötü niyetli kimseler bulunan kişi onlara fırsat yaratmamaya özen göstermelidir. *TDK-1 s. 169*

Kötülük eden kötülük bulur. Kötülük yapmayı huy edinen kimselerin başı dertten kurtulmaz. *Ş 3177*

Kuduz yaşamaz, amma daladığı da onmaz. Kötüniyetli, zalim kimseler fazla uzun ömürlü olmaz. Fakat onların acı çektirdiği kimseler de çektikleri acıyı uzun süre unutamaz. *RS s. 303*

Kurt eline geçmiş kuzu sağ çıkarmış. Güçsüz ve savunmasız kişi, zalim ve acımasız birinin hedefi olmuşsa kolay kolay, hiç zarar görmeden kurtulamaz. *RS s. 306*

Kurt kuzudan "Suyumu bulandırdın" diye dava etmiş. Kötü kalpli, zalim kimse birine kötülük etmeye karar vermişse saldırmak için mutlaka bir bahane bulur. *RS s. 306*

Kurt sayılmış koyunları bile kapar. Hırsızlık yapmayı kafasına koymuş kimse çalacağı şeyin zorluğuna aldırmaz.

Kurt sürüye girince tek koyunlunun koyunnu alır. Hırsız çalmaya başladımı çaldığı şeyin azlığına çokluğuna aldırış etmez.

Kurt olmasaydı keçi Mekkeye giderdi. Dünyada kötü niyetli kimseler olmasaydı herkes iyilik ve hayır işlemek için uğraşırdı. *MTA 1967*

Kuyu kazarsan kendi boyunca kaz. Birisine kötülük etmeyi düşünen kimse gereken tedbirleri tam almazsa kendisi de zarar görür.

Kurt, yiyeceğini bakkala dükkanında aramaz. Zalim zorba kimseler, geçimlerini dürüstlükle kazanmaya çalışmazlar. *RS s. 307 < AV TS-HK*

Kutsuz kuşun yuvası doğan yanında olur. Bir insanda şans olmazsa nereye gitse çevresinde ona kötülük etmek isteyen birileri çıkar. *RS s. 309*

Kuyu kaz el için, derin kaz kendin için. Birine kötülük et-

meye karar veren kiş aynı kötülüğe kendisi de hazırlıklı olmalıdır. *TDK-2 s. 71*

Kuyuyu kazan evvela kendi düşer. Başkalarına kötülük düşünen kişi bundan en çok kendisi zarar görür. *MNÖ 6046*

Mazlumun ahı, indirir şahı/yerde kalmaz. Günahsız, savunmasız kimselere eziyet eden, onların bedduasını alan kim olursa olsun bir gün yaptığının cezasını mutlaka çeker. *ÖAA 2000*

Mümine eziyet haramdır. Kimseye zararı olmayan, namuslu, dürüst kimselere kötülük yapmak günah sayılır. *MNÖ 6373 < AVP-1*

Ne döv, ne dövül. Ne başkalarına zarar ver, ne de sana zarar vermelerine izin ver. *RS s. 328 < AV-TS*

Özgeye kuyu kazan özü düşer. Başkasına kuyu kazan içine kendi düşer. *MTA 2041*

Soğanın tatlısı olmaz en tatlısı yaş döktürür. Kötülüğe uğramanın, eziyet çekmenin zevk veren bir yanı yoktur. *MNÖ 7250 < AVP-1*

Süseğen ineğe Tanrı boynuz vermez. Başkalarına kötlük etmeyi huy edinmiş kimseye Tanrı fazla güç ve imkan yaratmaz. *TDK-2 s. 81*

Üveye etme, özünde bulursun; geline etme, kızında bulursun. İnsan kendi çocuğunun bir gün öksüz kaldığını veya kızının gelin gittiği yerde ona başkalarının kötü muamele ettiğini düşünürse acı duyar. Onun için kendisinin üvey çocuğu veya gelini olduğu zaman onlara iyi davranmalıdır. *ÖAA 2464 < AVP-1*

Yakma evimi,yakarlar evini. Başkalarına zarar vermeye kalkışırsan onlardan da aynı karşılığı görürsün. *TDK-2 s. 87*

Yaramaz yarasız olmaz. Başkalarının huzurunu bozarak yaşayan kimselerin başı dertten kurtulmaz. Sürekli yara bere içinde gezerler. *RS s. 409 < TS*

Yaraya tuz eker. Acımasız zalim kişiler başkalarına acı çektirmekten zevk duyarlar. *Ş 3789*

Yaş ağaca balta vuran el onmaz. Suçsuz, günahsız kimselere acı çektiren kişinin mutlu ve rahat bir yaşamı olmaz. *RS s. 410 < KZA*

Yaş kesen baş kesen, taşkesen onmaz. Zulüm daima ters teper. *RS s. 410*

Yaş kesenin, taş kesenin, baş kesenin karnı doymaz. Suçsuz yere başkalarına kötülük eden kimselerin işi rast gitmez. *RS s. 411 < CÇ*

Yaş kesmek, baş kesmektir. 1. Suçsuz ve savunması birine kötülük eden her cezayı hak eder. 2. Ağaçlara ve doğaya zarar verip yok etmek isteyen kişi bu kötülüğü insanlığa yapıyor demektir. *RS s. 410 < SA*

Yıkma elin kalbini, sen de yıkılırsın. Suçsuz yere başkalarına kırıcı davranışlarda bulunan bir gün aynı davranışlarla kendisinde karşılaşır. *MNÖ 8307 < AVP-1*

Yıkmak kolay, yapmak güç. İnsan kalbi çok hassas olduğu için kolayca incinebilir. Fakat tekrar düzeltilmesi çok zordur. *MNÖ 8308 < AVP-1*

Yırtıcı/Alıcı kuşun ömrü az olur. Saldırgan, kavgacı kimselerin düşmanı çok olduğundan uzun süre yaşamazlar. *ÖAA 2583 < Ş 3913*

Zalim ettiğini bulur. Başkalarına eziyet eden, suçsuz kimselere acımasız davranan yaptıklarının cezasını bir gün mutlaka çeker. *Ş 2491*

Zalim olma asılı sın, mazlum olma basılırsın. Başkalarına acı çektiren cezasız kalmaz. Sessiz ve savunmasız görünen kişi de sık sık saldırılara hedef olur. *TDK-1 s. 208*

Zalime mütafa gerek. Kötü kalpli, zorba kimseler her türlü cezaya layıktır. *RS s. 428 < MS-ON*

Zalime yardım, halka zulümdür. Kötü niyetli, zalim kimselerin tarafında yer alan toplumun düşmanı sayılır. *RS s. 428*

Zalimin ettiği yanında kalmaz. Suçsuz günahsız kimselere acı çektiren bir gün gelir yaptıklarının hesabını vermek zorunda kalır. *MNÖ 849 < AVP-1*

Zalimin ömrü az olur. Sürekli başkalarına kötülük eden, suçsuz insanların hakkını yiyen kimselerin düşmanı çok olur bu yüzden fazla uzun ömürlü olmazlar. *MNÖ 8495 < AVP-1*

Zor ile menzil alınmaz. Zorbalıkla, şiddetle hiç birşey elde edilmez.

Zor kapıdan girerse, şeriat bacadan çıkar. Kaba kuvvetle, zalimlikle işlerin yürüdüğü yerde din, ahlâk kuralları geçersiz kalır. *ÖAA 2660 < AVP-1*

Zor oyunu bozar. Kurallara uygun yapılması gereken bir işi güç kullanarak kendilerine çevirmeye çıkan olursa o iş adaletli olmaz. *ÖAA 2662 < Ş 2134*

Zora, beylerin borcu vardır. Hırsıza beyler de borçlu. Kaba kuvvet kullanarak geçinen kimseler istediğini elde etmek için zengin fakir ayrımı yapmazlar. *ÖAA 2658*

Zora dağlar dayanmaz. İstediğini zorla elde etmeye alışmış kimselere çok güçlü görünen kişiler bile boyun eğmek zorunda kalır. *ÖAA 2659 < Ş 2139*

Zorla güzellik olmaz. İnsana istemediği, beğenmediği şeyler zor kullanarak kabul ettirilmez. *ÖAA 2661 < Ş 2136*

Zorla köpek ava gitmez. İnsana istemediği şeyler zorla yaptırılırsa isteksiz davranır.

Zorlunun hakkından Allah gelir. En güçlü zorba bile Allah'ın intikamına yenilir *RS s. 432 < MS*

Zorun kolu bükülmez. Güçlü veacmasız kimselere karşı koymak çok güçtür. *TDK-1 s. 210*

Zulmün süreklisi olmaz. Kötülük ve zalimliğin ömrü uzun olmaz. Çünkü bu tür olaylara karşı herkes birlik olur. *RS s. 432*

Zulüm eken isyân biçer. Kendinden güçsüz kimselere eziyet eden onların nefretini kazanır, bir gün isyan etmelerine sebep olur.

Zulüm ile abad olanın sonu berbad olur. Zulüm etmekten zevk duyan kimselerin sonu kötü biter.

Zulüm ile Bağdat viran olur. Eziyetin, işkencenin, zulmün karşısında ayakta kalabilmek çok güçtür.

Zulüm ile cihan yıkılır, kazma kürek ile yıkılmaz. Başına ufak tefek kaza gelen kimse kendini toparlayabilir, ama eziyet, işkence gören, kalbi kırılan kimse kolay kolay kendine gelemez.

Zulüm ile dünya harab olur. Şiddetle, zorbalıkla hiç bir yere varılmasa da bu tür olayların açtığı yaralar büyük olur. *RS s. 433*

Zulüm ile yapılan çabuk yıkılır. Zor kullanılarak elde edilen şeyleri kimse uzun süre kullanamaz. *ET 2499*

Zulümle abat olan, adaletle berbat olur. Başkalarına zarar vererek çıkar sağlayan kişi kazandığını çabuk kaybeder. *MTA 2247*

→ KÖTÜLÜK

SEÇME DİZİN

ABA A. da bir diba da bir giyene, güzel de bir çirkin de bir sevene. ..... AŞK
A. vakti yaba, yaba vakti a. alan yanılmamış. ... .TEDBİR, TİCARET
ABAD Zulüm ile a. olanın sonu berbad olur. .... ZULÜM
ABADAN Akıl başta iken evin a. .... AKIL,LIK
ABALIYA Vur a.! ..... GÜÇSÜZLÜK
ABAM Bir a. var atarım, nerde olsa yatarın. ... . AZLA YETİNME
ABANIN A. kadri yağmurda bilinir. ..... DEĞER
ABAYI Akşam bulutu kızarırsa eline a. al, sabah bulutu kızarırsa eline yabayı al. ..... İKLİM
ABDAL A. abdala çatmayınca kasnak boyna geçmez. .....KAVGA
A. ata binmiş bey oldum sanmış, şalgam aşa girmiş yağ oldum sanmış. .... KENDİNİ BEĞENME
A./Derviş tekkede, hacı Mekke'de bulunur. ....BENZERLİK
A. düğünden, çocuk oyundan usanmaz. ....ÇOCUK
Dağ yürümezse a. yürür. ..... UYUM
ABDALA A."Kar yağıyor" demişler, "Titremeye hazırım" demiş. ..... EĞİTİM
Ahmağa yüz, a. söz vermeye gelmez. .... LAYIK OLMA
ABDALDAN Ağaçtan maşa, a. paşa olmaz. .. ..OLASILIK
ABDALIN A. dostluğu köy görününceye kadar. ..... DOST
A. karnı doyunca gözü pabucundadır. ....KAZANÇ
A. korkağı taşın büyüğüne sarılır. ..... KORKU
A. yağı çok olursa, gah borusuna çalar, gah gerisine. ..... HARCAMA, ZENGİNLİK
ABDESTSİZ A. sofuya namaz mı dayanır? .. ..ALDATMA
ABDURRAHMAN Çayı geçinceye kadar keçiye "A. Çelebi" derler. ..... İKİYÜZLÜLÜK
ABES Müflisten akça istemek a.. . BENZERLİK
ABI Nadan elinden su içme, a. hayat olsa da. ... .BİLGİSİZLİK
ABLASI A. ne giyerse küçüğü de onu giyer. ....SAHİP OLMA
ABLASINA A. güvenen kız kocasız kalmış. ....GÜVEN
ACABANIN A. sırası değil, acele lazım. ....ACELECİLİK
ACELE Acabanın sırası değil, a. lazım..... .....ACELECİLİK
A. bir ağaçtır, meyvesi pişmanlıktır..... .....ACELECİLİK
A. eden kancık kör doğurur. ..... ACELECİLİK
A. etme, dilini ısırırsın. ..... ACELECİLİK
A. etsen de iş olacağına varır. ..... ACELECİLİK
A. giden / ile yürüyen yolda kalır..... ..... ACELECİLİK
A. giden ecele gider. ..... ACELECİLİK
A. ile kalkan nedametle oturur. .. ACELECİLİK
A. ile menzil alınmaz. ..... ACELECİLİK
A. ile pire tut. ..... ACELECİLİK
A. işe şeytan karışır. ..... ACELECİLİK
A. işin sonu nedamettir/pişmanlıktır. ....ACELECİLİK
A. şeytandan, teenni Rahman'dan. ....ACELECİLİK
A. yürüyen yolda kalır. ..... ACELECİLİK
ACEMİ A. ağa a. çoban tutar. ..... DENEYİM
A. katır kapı önünde yük indirir. ..... BECERİ
A. nalbant gibi gah nalına vurur, gah mıhına. ... .DENEYİM
A. nalbant Kürt/gavur/ahmak eşeğinden öğrenir, usta olur dener kendini. ..... DENEME
Başını a. berbere teslim eden cebinden pamuğu eksik etmez. ..... TEDBİR
ACEMSE Arap doyuncaya kadar yer, A. çatlayınca. ..... OBURLUK
ACI A. acıyı bastırır. ..... ÇARE
A. acıyı keser/bastırır, su sancıyı. ..... ÇARE
A. acıyı unutturur. ..... ACI ÇEKME
A./Kötü söz insanı/adamı dininden çıkarır, tatlı söz/dil yılanı ininden çıkarır. ..... KONUŞMA
A. patlıcanı kıradı çalmaz. .... EĞİTİM, DEĞER
A. söz insanı dininden çıkarır. ..... KONUŞMA
Dağ meyvesi a. da olsa devadır. ..... ÇARE
Dost a. söyler. ..... DOST
Hak söz a. gelir. ..... GERÇEK
Sarımsak da a., ama evde lazım bir dişi. ....SAHİP OLMA
Tatlı söz can azığı, a. söz baş kazığı. ....KONUŞMA
Tatlı tatlı yemenin a. a. geğirmesi olur. ..... SON
Yağ a. olunca pilavı a. olur. ..... BAŞLANGIÇ
ACİDİR Alimin cahile sözü a., ruz'i kıyamette başı tacıdır. ..... ÖĞÜT
Doğru söz a. ..... GERÇEK
Sabır a./acı ise de/ama meyvesi tatlıdır. SABIR
Sabır a., amma sonu sarı altın. ..... SABIR
ACIKAN A. doymam (sanır), susayan kanmam sanır. ..... AÇLIK
A, ne olsa yer, acıyan ne olsa söyler. .... AÇLIK
A. ne yemez, acıyan ne demez. ....ACI ÇEKME, AÇLIK,GİZLİLİK
Acıyan uyumuş, a. uyumamış. ..... AÇLIK
ACIKLI A. başta akıl olmaz. ..... UZUNTU
ACIKMAM Aç doymam, tok a. sanır. . AÇLIK
ACIKMIŞ A. kudurmuştan beterdir. .... AÇLIK
ACIKTI Uyku geldi neylesin yastık, karın a. neylesin katık. ..... UYKU
ACIKTIRIRSAN Acındırırsan arsız olur, a. hırsız olur. ..... TERBİYE
ACILARIN Büyük a. dili olmaz/sesi duyulmaz. .....ACI ÇEKME
ACIMAZ Beş parmağın hangisini kessen a.? ... .FARKLILIK
Kol kesilirken parmak a.. ..... FELAKET, ACI ÇEKME
Şeriatın kestiği parmak a.. ..... ADALET
ACIMIŞ A. eşek attan yürük olur. ....ACI ÇEKME
A. eşek katırdan yeğin gider. ..... ACI ÇEKME
ACINDAN A. kimse ölmemiş. ..... AÇLIK
"A. öldü" demesinler de "Yemiş çatlamış" desinler. ..... AÇLIK
Ben isterim bacımdan, bacım ölür a.. ....YARDIM
İt a. hırsızlık eder. ..... AÇLIK
ACINDIRIRSAN A. arsız olur, acıtırsan hırsız olur. ..... TERBİYE
ACINMAKTANSA A. haset edilmek evladır.. .....ÇEKEMEMEZLİK
ACISI Biberin a. başı yukan olanlandır. ....BOYUN EĞME
Elin a. ele hafif gelir. ..... KEDER
ACISINI Soğanın a. yiyen bilmez, doğrayan bilir. ..... DENEYİM
ACIT Vurursan a., yedirirsen doyur. ....CÖMERTLİK
ACIYAN Acıkan ne yemez, a. ne demez. ....ACI ÇEKME, AÇLIK, GİZLİLİK
A. çok, ama ekmek veren yok. SEVECENLİK
A. uyuınuş, acıkan uyumamış. ..... AÇLIK
Düşmanına a. kendine yazık eder... DÜŞMAN
İnsanın aklı a. yerindedir. ..... ACI ÇEKME
ACIYI Acı a. bastırır. ..... ÇARE
Acı a. keser/bastırır, su sancıyı. ..... ÇARE
Acı a. unutturur. ..... ACI ÇEKME
A. tatmayan tatlıyı anlayamaz. ....EĞİTİM, ACI ÇEKME
AÇ A. a. ile yatınca arada dilenci doğar. ....AÇLIK, EVLİLİK, YOKSULLUK
A. adam ahçıyı ayıplar. ..... AÇLIK
A. adam kendini ateşe salar. ..... AÇLIK
A. adama soğuk ok gibi işler. ..... AÇLIK
A. aman bilmez, çocuk zaman bilmez. ....AÇLIK, ÇOCUK
A. anansa/atansa da kaç. ....AÇLIK, YOKSULLUK
A. aslandan tok domuz yeğdir. ..... AÇLIK
A. at kişner, aşık sesler. ..... AÇLIK
A. ayı oynamaz. ..... AÇLIK
A. bırakma, hırsız edersin; çok söyleme, arsız edersin. ..... TERBİYE
A. domuz darıdan çıkmaz. ..... AÇLIK
A. "Doymam," çıplak "Donanmam" der. ....AÇLIK
A. doymam, tok acıkmam sanır. ..... AÇLIK
A. doyuran aç kalmaz. ..... CÖMERTLİK
A. elini kora sokar. ..... AÇLIK
A. esner, aşık gerinir. ..... AÇLIK
A. esner, tok geyirir. ..... AÇLIK
A. gezmektense tok ölmek yeğdir. ..... AÇLIK
A. gözünü, açarlar gözünü. ..... TEDBİR
A. gözünü, uyar canını, verme malını. ....ÖDÜNÇ VERME
A. ile arkadaş olma, "Yemem" der de sömürür. .....AÇLIK
A. ile dost olayım diyen peşin karnını doyursun. .....AÇLIK
A. ile eceli gelen söylesir. ..... AÇLIK
A. kal, topal kal, kör kal, fakat topraksız kalma. ..... TARIM
A. kalmak borçlu olmaktan iyidir..... .....ÖDÜNÇ ALMA
A. (karın) katık istemez, uyku yastık (istemez). ... .AÇLIK
A. kılıca sarılır. ..... AÇLIK
A. köpek fının damı/duvarı deler/yıkar. AÇLIK
A. köpek kendini aslana vurur. ..... AÇLIK
A. köpek/kurt yavrusunu yer. .....AÇLIK
A. kurt aslana saldırır. .....AÇLIK
A. kurt bile komşusunu dalamaz. ..... KOMŞU
A. kurt dağa varmış, çıkamamış; demişler "Ne kadar toktur." ..... AÇLIK
A. kurt komşu kuzuyu yemez. ..... KOMŞU
A. ne yemez, tok ne demez. ..... AÇLIK
A. ol, düz ol. ..... DÜRÜSTLÜK
A. olan kılıca sarılır ..... AÇLIK
A. olur da dilenciliğe alışma. .. AZLA YETİNME
A. ölmekten tok ölmek yeğdir. ..... AÇLIK
A. ölmez gözü kararır. .....KEDER
A. ölmez, gözü kararır; susuz ölmez, benzi sararır. .....AÇLIK
A. tavuk düşünde kendini arpa/buğday/darı ambarında sanır/görür. ....YOKSULLUK, AÇLIK
A. tokun yüzüne bakmakla doymaz. .... AÇLIK
A. yanında sarpın kurcalanmaz. .....AÇLIK
A. yanından kaç. ..... AÇLIK

A. yaşamaktansa tok ölmek yeğdir..... YEME
Açık ağız a. kalınaz. ..... İSTEME, AÇLIK
Ağzını açacağına gözünü a. .....
.....TEDBİR, GÜVENLİK
Ağzını hayra a..... KONUŞMA
Allah açtığı boğazı/deliği a. bırakmaz. ..ALLAH
Ambarda duran sıçan a. kalmaz. .....
.....KAZANÇ, AÇLIK
Bir kişinin yiyeceğiyle iki kişi de olur, amma ikisi de a. kalır. ..... AÇLIK
Çalışmaya utanan a. kalır. ..... TEMBELLİK
"Çok yiyeyim" diyen a. kalır..... OBURLUK
Doğruda a., eğride tok bulunmaz. .....
.....DÜRÜSTLÜK
Dokuz sanat adamı a. kor. ..... BECERİ
Eğride tok, doğruda a. olmaz/görülmez. .....
.....DÜRÜSTLÜK
Ekinini gök yiyen harman vakti a. kalır.. TARIM
El ağzına bakan a. kalır. ..... GÜVEN
Gezen kurt a. kalmaz. ... GEZİ, ÇALIŞKANLIK
Nerde a. oradan kaç, nerde aş oraya yanaş. .....
.....AÇLIK
Sabah a. karnına elma, bir daha ilaç alma. .....
..... YEME
Tok it a. beyden iyidir. ..... AÇLIK
Yemeğini komşudan bekleyen çok vakit a. kalır.
..... GÜVEN
Yılanın soktuğu uyumuş, a. uyumamış. AÇLIK
Zanaat sahibi öğleye kadar a. kalır. .....BECERİ
AÇA A. arpa ekmeği etten lezzetli çelir. AÇLIK
A. dokuz yorgan örtmüşler. yine uyuyanamış..
..... AÇLIK,UYKU
A. kuru ekmek bal helvası gibi gelir. ..... AÇLIK
Tok a. ufak doğrar. ..... AÇLIK
AÇAR On birden sonra dükkan a. .....
..... GEÇ KALMA
AÇARLAR Aç gözünü, a. gözünü. .... TEDBİR
AÇGÖZLÜLÜK A. her şeyi kaybettirir. .....
.....NEFRET
AÇI Yetimi giydir, a. doyur. kavgacıyı ayır. .....
..... SEVECENLİK
AÇIK A. ağız aç kalmaz. ..... İSTEME, AÇLIK
A. kaba it değer..... AYARTMA, GİZLİLİK
A. kapı çalar. ..... AYARTMA
A. kapı görünce it (bile) dalar. ..... AYARTMA
A. kapı melanet. kapalı kapı selamet. .....
..... AYARTMA
A. yaradan kimse ölmez, ... ÖLÜM
A. yaraya tuz ekilmez. ..... SEVECENLİK
Ağzı açığın malını gözü a. yer. ..... AKILSIZLIK
Dükkan açmak kolay, a. tutmak zor. .. İCARET
Erken kalkanın rızkı a. olur. .....
..... ERKEN DAVRANMA
AÇIKTA Hak'ka tevekkül eden a. kalmaz. .....
..... GÜVEN
AÇIKTIR Tövbe kapılan her zaman a. .....
.....PİŞMANLIK
AÇILAN A. solar, ağlayan güler. ..... DEĞİŞİM
Her a. solar, solan bir daha açılmaz. .. DEĞİŞİM
AÇILINCAYA Göz yumup a. kadar fırsat vakti geçer. ..... FIRSAT
AÇILMA Çok a.. üşürsün. ..... HIRS
AÇINA. gözü ekmek teknesinde olur. ... AÇLIK
A. halini tok bilmez (hastanın halini sağ bilmez). .
..... AÇLIK
A. karnı doyar gözü doymaz. ..... AÇLIK
A. koynunda ekmek durmaz/eğlenmez. .....
..... AÇLIK
A. kursağına çörek dayanmaz. ..... AÇLIK
A. uykusu gelmez. ..... AÇLIK
Tok, a. halini bilmez. ..... AÇLIK. FARKLILIK
Tok ne bilir a. halinden. ..... AÇLIK
AÇLIĞINDAN Alemde kimse a. ölmemiş. .....
..... AÇLIK
AÇLIĞINI Karnının doymayacağı yerde a. belli etme. ..... AÇLIK
AÇLIK A. ile tokluğun arası yarım yufkı/bir dilim/bir lokma ekmek. ..... AÇLIK
A. padişahı bile yalvartır. ..... AÇLIK
Kurdu ormandan a. çıkarır. ..... AÇLIK
AÇLIKTA A. dan ekmeği baklan tatlıdır. .....
..... AÇLIK
AÇLIKTAN A. kimse ölmez (oburluktan çok ölür). ..... OBURLUK
Dünyada tamah var iken müflis/dolandırıcı a. ölmez. ..... NEFRET
Ramazanı yiyen ya a. ya susuzluktan. ... AÇLIK
Umut ile yaşayan, a. ölür. ..... UMUT
Ümit ile kanaat eden a. ölür. ..... UMUT
AÇMA A. sırrını dostuna; dostunun dostu vardır, o da söyler dostuna. ..... DOST
AÇMAK Dükkan a. kolay, açık tutmak zor. .....
..... TİCARET
AÇMAYA Ayran içmeye geldik, ara a. gelmedik. ..... KAVGA
AÇTIĞI Allah a. boğazı/deliği aç bırakmaz. .....
.....ALLAH
Fukaranın a. kuyudan su çıkmaz. .....
.....YOKSULLUK
AÇTIRMA A. kutuyu, söyletme kötüyü. .....
.....MERAK, AYARTMA
AD A. bir gök boncuktur. ..... ÜN
A. işler. sen işlemezsin. ..... ÜN
ADA A. bana, adayım sana. ..... YARDIM
Tavuk a., kaz kes; oyalama tez kes. .....
..... SÖZ VERME
ADADIĞI A. çok, verdiği yok. ...SÖZ VERME
ADALET A. ile zulüm bir yerde durmaz. .....
..... ADALET
A. mülkün temelidir. ..... ADALET
ADAM A. a. sayesinde a. olur. .....ARKADAŞ
A. adama (gene/her zaman) gerek olur, (iki serçeden börek olur). .....YARDIM
A. adama gerektir. tosbağaya hanesi. YARDIM
A. adama lazım olur. ..... YARDIM
A. adama yük değil, can gövdeye mülk değil. ...
.....MİSAFİR
A. adamdan korkmaz, utanır/hatır sayar. .....
..... UTANÇ
A. adamdır olmasa da pulu, eşek eşektir atlastan olsa çulu. .....GÖRÜNÜŞ, HUY
A. adamı bir defa/kere aldatır. ..... ALDATMA
A./Adamın iyisi iş başında belli olur. ..... İŞ
A. adamın kadrini bilir. sarraf altın kıymetini. .....
..... DEĞER
A. adamın şeytanı. ..... AYARTMA
A. ahbabından bellidir. ..... ARKADAŞ
A. beklemekle marifetli olur. ..... SABIR
A. eti ağırdır. ..... MİSAFİR
A. hacı mı olur varmakla Mekke'ye, eşek derviş mi olur taş çekmekle tekkeye? ..... DEĞİŞİM
A. ikrarından, hayvan yularından çekilir. .....
..... KONUŞMA
A. kızmayınca belli olmaz. ..... ÖFKE
A. odur ki aynı hatayı iki defa yapmaz. .....
.....KUSUR
A. odur ki sözünden/ikrarından dönmeye. .....
..... SÖZ VERME
A. oğluna iyilik yaramaz. ..... İYİLİK
A. olacak çocuk bakışından bellidir. .....
..... BEKLENTİ, ÇOCUK
A. olan aynı hatayı iki kere yapmaz. .....
..... ALDATMA
A. olan iki kere aldanmaz. ..... ALDATMA
A. olana bir söz yeter. ..... AKILLILIK
A. olana tazir ne hacet, çehre ile bakmak elverir.
..... TERBİYE
A. olmayana adamlık, köpek yüzüne gül suyu dökmek gibidir..... LAYIK OLMA
A. sormakla alim olur. ..... İSTEME
A. sözünde durmamış da söz adamda durmuş.
..... SÖZ VERME
A. sözünü adama eder. ..... ÖĞÜT
A. var aklıyla rezil olur, adam var aklıyla vezir olur. ..... DÜŞÜNCE
A. vuracak oğul babasına danışmaz. ..... ÖĞÜT
A. yenilmekle marifetli olur, yanılmakla alim. .....
..... EĞİTİM, DENEYİM
Alim olmak kolay, a. olmak çetin. ..... EĞİTİM
Baba aklıyla a. adam olmaz. ..... ANA-BABA
Baba bilgisi ile a. adam olmaz. ..... ANA-BABA
Bilgili a. güçlü olur. ..... BİLGİ
Bir suçla a. asılmaz. ..... BAĞIŞLAMA
Cömert kısmı atası için a. seçmez, ...
..... CÖMERTLİK
Dağ deyip dıngıldama, ardınca a. bulunur.....
..... AŞAĞILAMA
Danışmak için büyük bir a. bulamazsan büyük bir taş bul. ..... ÖĞÜT
Dayım a. olmadıktan sonra, ha şehirli olmuş ha köylü. ..... AKRABA
Deliden korkmayan a. delidir. ..... AKILSIZLIK
Fakir a., hazır şeytan. ..... YOKSULLUK
Gürültü istemeyen a. demirci dükkanına girmez.
..... ÖZVERİ
Her ip ile a. sılmaz. ..... FARKLILIK
Hünersiz a. meyvasız ağaca benzer. .... BECERİ
İki a. "Başında'lesin yok" derse, elini başına çal...
..... GERÇEK
İnsan/A. kıymetini insan/adam bilir. ... DEĞER
İnsan insanın / A. adamın şeytanıdır. .....
..... AYARTMA
Kalıp kıyafetle a. adam olmaz. .....
..... GİYİM KUŞAM
Kan sözüne uyan a. değildir. ..... KADIN
Kefen alacak a. yüzünden belli olur. .....
..... GÖRÜNÜŞ
Kişi/A. tükürdüğünü yalamaz. ... KARARLILIK
Kişi vezir olmakla a. olmaz. ..... GÖRGÜ
Kul iken a. bir gün Mısır'a sultan olur. DEĞİŞİM
Kürk ile börk ile a. olunmaz. .. GİYİM KUŞAM
Mürüvvetsiz a. suyu çekilmiş değirmene benzer.
..... CÖMERTLİK
Ortaklık iyi olsa, iki a. bir avrat alır. .... TİCARET
Ölü gibi öl ki, a. gibi ağlayayım..... OLASILIK
Övüngen a. en sonra önüne bakar. .....
..... KENDİNİ BEĞENME,GURUR
Parasız a. oksuz yaya benzer. .. YOKSULLUK
Rüzgarın önüne düşmeyen a. yorulur. . UYUM
Tatlı dil çok a. aldatır. ..... ALDATMA
Vermek kerim a. işidir. ..... CÖMERTLİK
Yaramaz a. pazar bozar, iyi adam pazar yapar..
..... KÖTÜLÜK
ADAMA Adam a. gerektir, tosbağaya hanesi.
..... YARDIM
Adam a. lazım olur. ..... YARDIM
Adam sözünü a. eder. ..... ÖĞÜT
A. dayanma ölür, ağaca dayanma kurur, duvara dayanma yıkılır. ..... GÜVEN
A. devlet kendi ayağı ile gelmez.....
..... ÇALIŞKANLIK
A. lisanıdır adam dedirten de, hayvan dedirten de. ..... KONUŞMA
A. sözü bir kere derler. ..... AKILLILIK
Akça a. akıl öğretir. ..... ZENGİNLİK
Akıl kişiye/a. sermayedir. ..... AKILLILIK
Babasının mezarını bilmediğim a. kız verme. .....
..... EVLİLİK
Bir a. kırk gün deli dersen deli olur. .....
..... İFTİRA
Devlet a. ayağıyla gelmez. ..... ÇALIŞKANLIK
Felek a. her zaman yar olmaz. ..... TALİH
Felek vakit olur a. kelek sattırır. ..... TALİH
Güzeller a. çok iş ederler, soyarlar akıbet derviş ederler. ..... GÜZELLİK
Para a. akıl öğretir. ..... ZENGİNLİK
ADAMAK A. kolay, ödemek güçtür. .....
..... SÖZ VERME
ADAMAKLA A. mal tükenmez, Hak saklasın vermesinden/ödemekten. ..... SÖZ VERME
Lafla/A. pilav pişerse deniz kadar yağ benden. .
..... İŞ, SÖZ VERME
ADAMDA Adam sözünde durmamış da söz a. durmuş. ..... SÖZ VERME
ADAMDAN Adam a. korkmaz, utanır/hatır sayar. ..... UTANÇ
A. utanmayan Tanrı'dan korkmaz. .... UTANÇ
Akçalı a. dağlar korkar. ..... ZENGİNLİK
Hayırsız a. taş evla. ..... KÖTÜLÜK
Paralı a. dağlar bile korkar. ..... ZENGİNLİK
ADAMI Adam a. bir defa/kere aldatır. .....
..... ALDATMA
A. adam eyleyen paradır, parasız adamın yüzü karadır. ..... ZENGİNLİK
A. iş öldürür, iş adamı diriltir. ... ÇALIŞKANLIK
A. parasız mezara bile götürmezler.....
..... ZENGİNLİK
Dil a. beyan eder. ..... KONUŞMA
Dokuz sanat a. aç kor. ..... BECERİ

Gayret komaz a.. ÇALIŞKANLIK
Gurbet a. terbiye eder. GEZİ
Namaz a. yabanda komaz. DİN
Şeytan a. bulmazsa, kansını aldatır.... ŞEYTAN

ADAMIN Adam a. şeytanı. AYARTMA
A. adı çıkacağına canı çıksın. ÜN
A. ahmağı avcı, köpeğin ahmağı topçu olur. ....
MESLEKLER
A. alacası içinde, hayvanın alacası dışında. ....
GÖRÜNÜŞ
A. aynası arkadaşıdır. ARKADAŞ
A. eti yenmez, derisi giyilmez, arada dönen hatır var. SEVECENLİK
A. eti yenmez, derisi giyilmez, tatlı dilinden başka nesi var? HUY
A. iyisi alışverişte belli olur. TİCARET
A. yere bakarından, suyun sessiz akarından kork. GÜVEN
A. yüzü değil, özü güzel olsun. GÖRÜNÜŞ
Asılmış a. evinde ipten bahsedilmez. ....
SEVECENLİK
Bir a. adı çıkacağına canı çıksın (daha iyi). ....
İFTİRA
Dört paralık a. sekiz paralık keyfi olur. ....
BENZERLİK
İnsanın/A. kötüsü/fenası olmaz; meğer ki züğürt ola parası olmaya. YOKSULLUK
Kötü a. zemmi medih yerine geçer. ....
KÖTÜLÜK
Tilkiye "Tavuk kebabı yer misin?" demişler, "A. güleceğini getiriyorsunuz" demiş. ....
BENZERLİK
Yılan a. topuğunu gözler, adam yılanın başını. .
KAVGA

ADAMINA At adımına göre değil a. göre yürür. HİZMETÇİ

ADAMLIK Babadan a. değil miras kalır. ....
ANA-BABA

ADAYIM Adabana, a. sana. YARDIM

ADEM A. adem olmayınca adem etmez ademi, ademe adem gerektir, adem ede ademi. ....
YARDIM
A. oğlunun elinden uçan ile kaçan kurtulmaz. ..
AZİM

ADEMİ Adem adem olmayınca adem etmez a., ademe adem gerektir, adem ede ademi. ....
YARDIM

ADEMOĞLU A./İnsanoğlu çiğ süt emmiştir.
NANKÖRLÜK. GÜVEN

ADET A. etme, adeti terk etme. ....
ALIŞKANLIK
A. insanda tabiat olur. ALIŞKANLIK
A. tabiatı saniyedir. ALIŞKANLIK
Eski köye yeni a.. ALIŞKANLIK
Ne a. etmeli, ne adeti terketmeli. ....
ALIŞKANLIK

ADETİ Adet etme, a. terk etme. ....
ALIŞKANLIK
Herkese kendi a. hoş gelir. ....
KENDİNİ BEĞENME

ADI Adamın a. çıkacağına canı çıksın. ÜN
A. çıkmış/çıktı dokuza, inmez sekize. ....
ÜN. BAŞARI
Akranı ile gezmeyenin altın a. pul olur. EŞİTLİK
Beyazın a. var, esmerin tadı. KADIN
Bir adamın/kimsenin a. çıkacağına canı çıksın (daha iyi). ÜN.İFTİRA
Er malına kıymayınca a. çıkmaz. ÜN
Fatmacığın pazarda a. olmaz. .. GÜÇSÜZLÜK
Kedinin kanadı olsaydı serçenin a. kalmazdı. ....
HIRS
Malı ongun olanın a. angın olur.. ZENGİNLİK
Merhametin dünyada bir a. kaldı. ....
BAĞIŞLAMA

ADIM Bana bir a. gelene iki a. varırım. .. İYİLİK
Benim a./Babamın adı Hıdır, elimden gelen budur. BECERİ
Bir a. geri giden iki adım ileri atılır/atlar. ....
TEDBİR, GÜVENLİK
Yedi a. yolun, bir yudum suyun hakkı vardır. ....
ARKADAŞ
Yiyen ya sırtüstü yatmalı, ya kırk a. atmalı. ....
YEME

ADIMI A. güveç üstüne koy, ama ocak üstüne koyma. ÜN

ADIMINA At a. göre değil adamına göre yürür.
HİZMETÇİ

ADINI Çocuk doğmadan a. koymağa kalkışma. BEKLENTİ
Geçinmeye gönlü yok ki a. öğrensin. ..EVLİLİK

ADIYLA Er a., deve havudiyle söylenir. ÜN

ADUDAN A. intikam almak gibi kam olmaz, ..
ÖÇ
A. intikamı gibi nadan işi olmaz. ÖÇ

AF A. husumetin kılıcıdır. BAĞIŞ AMA

AFETTİR Şöhret a.. ÜN

AFFEDER Kul hatasız olmaz, a. efendisi. ....
BAĞIŞLAMA

AFFETMEK A. büyüklüğün şanındandır. ....
BAĞIŞ AMA

AFİYET "A. olsun" demekle deniz suyu içilmez.
ÖZVERİ

AFYON A. keyfini tiryakiden sormalı. ....
DENEYİM

AĞA Acemi a. acemi çoban tutar. .. DENEYİM
A. borç eder, uşak harç. ÖDÜNÇ ALMA
A. düşenin ağına düşme. TEHLİKE
A. terlemedikçe hizmetkar kımıldanmaz. ....
HİZMETÇİ
Anlayana kul ol, anlamayana a. olma. ....
AKILLILIK
Balık a. girdikten sonra aklı başına gelir. ....
GEÇ KALMA, PIŞMANLIK
Ben a., sen a.; bu ineği kim sağa? ..... EŞİTLİK
Eli boşa "A. uyur" derler; eli doluya "A. buyur" derler. MİSAFİR
Kızılcık kızarmış da elma oldum sanmış, uşak ata binmiş de a. oldum sanmış. ....
KENDİNİ BEĞENME
Sen a., ben a., bu ineği/koyunu kim sağa? ....
EŞİTLİK

AĞACA Adama dayanma ölür, a. dayanma kurur. duvara dayanma yıkılır. ..... GÜVEN
A. balta vurmuşlar, "Sapı bedenimden" demiş. .
NANKÖRLÜK
A. çıkan keçinin dala bakan oğlağı olur. ....
ANA-BABA, SAHİP OLMA
A. çıksa pabucu yerde kalmaz. ..... BECERİ
Baltanı taşa çal, a. değme. TARIM
Eğri a. "Yayım," her gördüğüne "Dayım" deme. ....
GÖRÜNÜŞ
Her a. dayanılmaz. GÜVEN
Hünersiz adam meyvasız a. benzer. ... BECERİ
Meyvasız a. balta vururlar. TEMBELLİK
Taşa çıkan keçinin a. çıkan oğlağı olur. ....
BENZERLİK
Yemişi olmayan a. taş atmazlar. ..... ELEŞTİRİ
Yıkılan a. balta vuran çok olur. FELAKET

AĞACI A. çok olan yere kutlık gelmez. TARIM
A. dibinden kurt yer. ÜZÜNTÜ
A. güzel gösteren yapraklarıdır. ... GÜZE LİK
A. güzel yapan yapraklarıdır. . GİYİM KUŞAM
A. kurt, insanı dert yer. ÜZÜNTÜ
Aklına/Akla geleni işleme, her a. taşlama. ....
TEDBİR
Dal a. göstenir. SAHİP OLMA
Dut a. açtı, soyun; döktü, giyin. İKİLİM
Meyveli a. taşlarlar. ELEŞTİRİ

AĞACIN A. yemişini ye, kabuğunu soyma. ....
YEME
Bir a. gölgesinde bir sürü yatar. YETKİ
Çok a. gölgesi uzağa düşer. DEĞER
Her a. gölgesi var. BENZERLİK
İnsanın gösterişi kumaş, a. gösterişi yaprak. ....
GİYİM KUŞAM, GÖRÜNÜŞ
Kart a. eğilmesi/bükülmesi güç olur. TERBİYE
Ulu a. gölgesi uzağa düşer. BÜYÜKLÜK
Ulu a. gürültüsü dal ile. BAŞARI

AĞACINA Meyva a. herkes hizmet eder. ....
CÖMERTLİK

AĞACINDAN Kavak a. odun, halayıktan kadın. OLASILIK
Meyve a. uzak düşmez. ....
BENZERLİK, ANA-BABA
Öd a. kaşık olur, ama tarhana içilmez. ....
OLASILIK

AĞAÇA. çiçeklenmeden meyve vermez. ....
ACELECİLİK
A. değmeden "Vay kaburgalarım!" deme. ....
BEKLENTİ
A. dikmek, bir evlat yetiştirmek kadar uğurludur.
TARIM
A. kapı kapandıysa altın kapı açılır. ....
İYİMSERLİK
A. kökünden kurur/çürür. ÜZÜNTÜ
A. kökünden yıkılır. TEHLİKE, ÜZÜNTÜ
A. meyvesi olunca başını aşağı salar. ....
ALÇAKGÖNÜLLÜLÜK
A. ne kadar uzasa balta dibinde hazırdır. ...HIRS
A. ne kadar uzasa göğe ulaşmaz / ereceği yok..
HIRS
A. ne kadar yüksek olsa da yaprakları yere düşer. BAŞLANGIÇ
A. sevgisi olmayanda evlat sevgisi olmaz. ....
TARIM
A. yaprağı ile gürler. BAŞARI
A. yaş iken eğilir. ÇOCUK, TERBİYE
A. yumuşağını kurt yer. ÜZÜNTÜ
Altın kapılının a. kapılıya işi düşer. .... YARDIM
Amelsiz alim, yemişsiz a. gibidir. ..... EĞİTİM
Bir a. dikmek bir yıllık ibadete bedeldir. . TARIM
Her a. kökünden kurur/çürür. ..... BOZMA
Kuru a. eğilmez, kart meşe bükülmez. ....
TERBİYE
Kuru a. gölgesine sığınılmaz. ..... OLASILIK
Şusuz a. meyve vermez. OLASILIK

AĞAÇLA A. kabuğu arasına parmak sokulmaz. MERAK

AĞAÇLI A. köyü sel basmaz. TARIM

AĞAÇSIZ Eğri a. ormanolmaz. ..... KUSUR

AĞAÇTA Bir a. gül de biter diken de. ....
FARKLILIK

AĞAÇTAN A. maşa, abdaldan paşa olmaz. ....
OLASILIK
A. maşa olmaz. OLASILIK
Bir a. hem camiye direk, hem kenefe kürek olur. FARKLILIK
Her a. kaşık olmaz. GÖRÜNÜŞ
Her eğri a. yay olmaz. GÖRÜNÜŞ

AĞAÇTIR Acele bir a., meyvesi pişmanlıktır. ....
ACELECİLİK

AĞADIR Herkes evinde a.. YÜREKLİLİK, EV

AĞALIK A. vermekle, yiğitlik vurmakladır. ....
CÖMERTLİK

AĞAN "A kız a. ne çirkin," "Babamın evinde o da yok idi." EVLİLİK
Atın varken yol tanı, a. varken el tanı. ....
FIRSAT, GEZİ

AĞANIN A. alnı terlemezse ırgatın burnu kanamaz. ..... HİZMETÇİ, SAHİP OLMA, YETKİ
A. gözü atına tımardır. ....
HİZMETÇİ, TERBİYE, YETKİ
A. gözü öküzü/ineği semiz eder. ..... TERBİYE
A. gözü, yiğitin sözü. SÖZ VERME
A. malı çıkar, uşağın canı. HİZMETÇİ
A. muradı oluncaya kadar hizmetkara ağlamak düşer. GEÇ KALMA
Böyle a./efendinin böyle hizmetkarı olur. ....
HİZMETÇİ, BENZERLİK

AĞARAN A. baş, ağlayan göz gizlenmez. ....
KEDER
A. varken kararana kim bakar. DEĞER

AĞARINCA Tanyeri a. hırsızın gözü kararır. ....
SUÇ

AĞARTAN Hizmetkardır efendisinin yüzünü a.
HİZMETÇİ
Kağıdın yüzünü a. karadır. YAZI

AĞARTİR Ak gün a., kara gün karartır. ....
FELAKET

AĞASI A. güçlü olanın kulu asi olur. ....
BOYUN EĞME, HİZMETÇİ
A. yavuz olanın etbasi sarhoş gezer. ....
HİZMETÇİ
Anlayanın kuluyum, anlamayanın a./sultanı. ....
AKILLILIK

AĞASINA At binicisine/sahibine/a. göre kişner /eşer/şahlanır. HİZMETÇİ

AĞAYA At ile cahil a. kulluk çetindir. ....
HİZMETÇİ

AĞI Kötü söyleme eşine, a. katar aşına. ..... EVLİLİK, ÖÇ, KONUŞMA
AĞIDAN Hak söz zehirden/a. acıdır. ..... GERÇEK
AĞILA Yavuz it üre üre a. kurt düşürür. ..... BECERİ
AĞILDA A. oğlak doğsa ovada otu biter. ..... ALLAH
AĞILI Koyunu çok olanın a. da büyük olur. ..... BENZERLİK
AĞINA Ağa düşenin a. düşme. ..... TEHLİKE
AĞIR A. basar, yeğni kalkar. ..... GÖRGÜ
A. giden dağlar aşar. ..... ACELECİLİK
A. git ki yol alasın ..... ACELECİLİK
A. kazan geç kaynar. ..... ERTELEME
A. otur ki "Bey" desinler ..... GÖRGÜ, SUSKUNLUK
A. taş yerinden oynamaz (batman döver) ..... GÖRGÜ
A. yongayı yel kaldırmaz. ..... GÜÇ
A. yükün altına girme, belin incinir. ..... TEDBİR
A. yükün zahmetini katır bilir. ..... DENEYİM
Ayrılıkla ölümü çekmişler, ayrılık a. gelmiş. ..... YOKLUK
Deve a. gider, amma yol alır. ..... ACELECİLİK
Minnet gibi/kadar a. yük olmaz. ..... MİNNETTARLIK
Yeğniyi yel alır, a. yerinde kalır. ..... GÖRGÜ
AĞIRDIR Adam eti a. ..... MİSAFİR
Taş düştüğü yerde a. ..... GÖRGÜ
Taş yerinde a. ..... DEĞER
AĞIRLAMASI Tok a. güç olur. ..... MİSAFİR
AĞIRLAR Misafirin akılsızı ev sahibini a. ..... MİSAFİR
AĞIZ Açık a. aç kalmaz. ..... İSTEME, AÇLIK
A. yemese yüz utanmaz. ..... UTANÇ
A. yer, yüz utanır. ..... UTANÇ
A. yerse yüz güler ..... YEME
"Ateş" demekle a. yanmaz. ..... KONUŞMA
Azizden a. yakın, kardeşten karın yakın ..... BENCİLLİK
"Bal bal" demekle a. tatlanmaz/tatlı olmaz. ..... ÖZVERİ
Bin a. bir ağıza hiç eder. ..... UFAK ŞEYLER
Buyuran a. yorulmaz. ..... YETKİ
Çok a. bir olunca bir a. hiç olur. ..... UFAK ŞEYLER
Etek öpmekle a. aşınmaz. ..... UYUM
Göz ile kulak iki, a. tek, çok görüp, çok dinleyip az söylemek gerek. ..... KONUŞMA
Lakırdı ile a. aşınmaz. ..... KONUŞMA
Saygısız a. anahtarsız açılır. ..... GÖRGÜ
Sırt duydığını, a. alıştığını ister. ..... ALIŞKANLIK
AĞIZA Eski a. yeni tat. ..... DEĞİŞİM, YEME
AĞIZDA Her a. bir dua var. ..... DİN
AĞIZDAN A. çıkan başa değer. ..... KONUŞMA
Bir a. çıkan bir orduya yayılır. ..... DEDİKODU
Söz a. çıkar. ..... SÖZ VERME
AĞIZLA A. pilav pişmez, yağla pirinç gerek. ..... ÖZVERİ
AĞLA Esmere al bağla, karşısına geç a. ..... GİYİM KUŞAM
AĞLADIM A. başaramadım, güldüm günüm geçirdim. ..... ÖZVERİ KEDER, ÜZÜNTÜ
AĞLAMA A., a. getirir. ..... ÜZÜNTÜ
A. ölü için, ağla deli için. ..... AKILSIZLIK
AĞLAMAK Ağanın muradı oluncaya kadar hizmetkara a. düşer. ..... GEÇ KALMA
A. akçe etmez. ..... ÜZÜNTÜ
AĞLAMAKLA A. yar ele geçmez/girmez ..... İSTEME, ÜZÜNTÜ
AĞLAMAMIŞ Kaçanın anası a. ..... GÜVENLİK
AĞLAMANIN Her a. bir gülmesi, her yokuşun bir inişi vardır. ..... İYİMSERLİK
Her a. bir gülmesi vardır. ..... DEĞİŞİM
AĞLAMASINI Ölü evinde a., düğün evinde gülmesini bilmeli. ..... ZAMAN
AĞLAMAYAN A. çocuğa meme vermezler. ..... İSTEME
AĞLAMAYINCA Gök a. yer gülmez. ..... İKİLİM
Öz a. göz yaşarmaz. ..... ACI ÇEKME
AĞLAMAZ Deli a., akıllı gülmez. ..... AKILSIZLIK
El el için a., başına kara bağlamaz. ..... ÜZÜNTÜ
Kendi düşen a., iki gözden olur. ..... DENEYİM, SORUMLULUK
Kendi düşen a.. ..... SORUMLULUK
AĞLAMIŞ Deveden düşenin anası a., eşekten düşen ağlamamış. ..... DEĞER
AĞLAR Çocukla çıkma yola; düşersen güler, düserse a.. ..... ÇOCUK
Çok gülen çok a.. ..... SON
Herkes kendi ölüsü için a.. ..... BENCİLLİK, ÜZÜNTÜ
Sevdiğinden ayrılan yedi yıl ağlarsa, yurdundan ayrılan ölüme dek a.. ..... YOKLUK
AĞLARIM Gelin babasına, "Hem a., hem giderim" demiş. ..... EVLİLİK
AĞLARLAR Ölüye gününde a. ..... ÖLÜM
AĞLARSA A. anam ağlar, başkası/kalanı/geriği yalan ağlar. ..... ANA-BABA
AĞLATAN A. gülmez. ..... ZULÜM
Eşini a. gülmemiş. ..... EVLİLİK
AĞLATIR Anamızı rüşvet ile işret a. ..... SUÇ
Aşk a., dert söyletir. ..... AŞK
Dert a., aşk söyletir. ..... AŞK
Dost a., düşman güldürür. ..... DOST
AĞLATIRSA A. Mevlam yine güldürür. ..... İYİMSERLİK
AĞLATMAZ Hem döver, hem a. .... BECERİ
AĞLAYA Allah güle güle verdirtsin, a. a. istetmesin. ..... ÖDÜNÇ VERME
Ödünç güle güle gider, a. a. gelir. ..... ÖDÜNÇ ALMA
AĞLAYACAK Çocuğum yok a., çorbam yok taşacak. ..... YALNIZLIK
AĞLAYAN Açılan solar, a. güler. .... DEĞİŞİM
Ağaran baş, a. göz gizlenmez. ..... KEDER
El için a. gözden olur, yar için dövünen dizden. ..... ÜZÜNTÜ
AĞLAYANIN A. bir derdi var, gülenin beş. ..... KEDER
A. malı gülene hayır etmez. ..... ACI ÇEKME
AĞLAYANLAR A. bir gün güle gelmiştir. ..... İYİMSERLİK
AĞRILARDA A. göz ağrısı, her kişinin öz ağrısı. ..... KEDER
AĞRIMAYAN A. başa yakı bağlanmaz. ..... ÇARE
AĞRIMAZ Baş eğmekle baş a. ..... UYUM
AĞRISI Ağrılarda göz a., her kişinin öz a.. ..... KEDER
Ecel gelti cihane, baş a. bahane. ..... ÖLÜM
İçgüveysi, iç a.. ..... EVLİLİK
İlk göz a. unutulmaz. ..... AŞK
AĞRISIZ A. baş mezarda gerek olur. ..... KEDER
A. baş yastık istemez. ..... SAĞLIK
Azıcık aşım, a. başım. ..... ZENGİNLİK
AĞRITIR Fazla aş ya kanın a., ya baş. ..... ÖLÇÜLÜLÜK
AĞRITMAZ Yerinde tekdir baş a. ... TERBİYE
AĞRIYA A. beylerin borcu vardır. .....SAĞLIK
AĞRIYAN Dil a. dişe gider. ..... KEDER
AĞRIYINCA Diş ne kadar güzel olsa a. çıkarılır. ..... BELA, ÇARE
Yılanın başı a. yolun ortasına çıkar. ..... BELA
AĞUSTOSTA A. beyni kaynayanın zemheride kazanı kaynar. ..... ÇALIŞKANLIK
A. gölge kovan zemheride karnın ovar. ..... TEMBELLİK
A. suya girse balta kesmez buz olur. .....TALİH
A. yatanı zemheride böğelek tutar. ..... TEMBELLİK
AĞUSTOSUN A. yanısı yaz, yanısı kıştır. İKİLİM
AĞZI A. açığın malını gözü açık yer. ..... AKILSIZLIK
A. büyük olana kepçe kaşıktır. ..... NEFRET
A. eğri, gözü şaşı, ensesinden bellidir. ..... GÖRÜNÜŞ
A. kana değen kurt daha (da) çok azar. ..... ZULÜM
A. yanan bir dahada uslanır. .....DENEYİM
Eli ile getirir, a. ile götürür. .....MİSAFİR
Elin a. torba değil ki büzesin. ..... DEDİKODU, HABER
Harman döven öküzün a. bağlanmaz. ..... KARARLILIK
Selin a. tutulur, elin ağzı tutulmaz. .DEDİKODU
Sütten a. yanan yoğurdu üfleyerek yer. ..... DENEYİM, KORKU
Yavru kuşun a. büyük olur. ..... ÇOCUK
AĞZIM Sarımsak yemedim ki a. koksun. ..... VİCDAN
AĞZIMA Armut piş, a. düş. ..... TEMBELLİK
AĞZIN Çok söyleme a. büyük olur. ..... KONUŞMA
AĞZINA Alemin a. kırk arşın bez yetişmez. ..... DEDİKODU
armut a. düşsün, sapı dışarıda kalsın. ..... TEMBELLİK
El a. bakan aç kalır. ..... GÜVEN
El a. bakan kansını tez boşar. ..... OĞUT
AĞZINDA A. dili olmayanın kediler başını oyar. ..... KONUŞMA
Delinin yüreği a., akıllının dili yüreğindedir. ..... AKILSIZLIK
Delinin yüreği a.. ..... KONUŞMA
Ekmek aslanın a.. ..... ZENGİNLİK
On para on aslanın a.. ..... ZENGİNLİK
Şirndi para aslan a.. ..... ZENGİNLİK
Talihliyi denize atsan a. balıkla çıkar. .....TALİH
AĞZINDAKİ A. baklayı çıkartma. ..... KONUŞMA
A. dilini hapseyle. ..... KONUŞMA
AĞZINDANA A. çıkanı kulağı işitmez. ..... KONUŞMA
A. hayır çıkmaz, bari şer söyleme. ..... KONUŞMA
Aslan a. şikar alınmaz. ..... BÜYÜKLÜK, GÜÇ
Eline vur ekmeğini (a.) al. ..... GÜÇSÜZLÜK
Kişinin başına gelen a. çıkandır. ... KONUŞMA
AĞZINI A. açacağına gözünü aç. ..... TEDBİR, GÜVENLİK
A. hayra aç. ..... KONUŞMA
Vücudunu kirden, a. küfürden, kalbini kibirden koru. ..... TEMİZLİK
AĞZIYLA El a. kuş tutulmaz. .....GÜVEN
AHA A. alan onmaz. ..... ZULÜM
"A.!" deme ki düşmanın "Oh!" demesin. ..... DÜŞMAN
A. yerde kalmaz. ..... ACI ÇEKME
AHALİ A. ayaklarırsa padişahı tahttan indirir. ..... HİZMETÇİ
AHBABINDAN Adam a. bellidir. ARKADAŞ
AHBAP Çingeneyle a. olma, mükafatın kalburdur. ..... ARKADAŞ
AHCIYI Aç adam a. ayıplar. ..... AÇLIK
AHESTE Alma mazlumun ahını, çıkar a.. ..... ZULÜM
AHI Alma a., kulun aslı kalmaz vahı. ..... ACI ÇEKME
Atanın duası eser/eyler, ananın a. ANA-BABA
Fukaranın a., tahttan indirir şahı. . ACI ÇEKME
Mazlumun a., indirir şahı. ..... YETKİ, ZULÜM, ACI ÇEKME
Mazlumun a. yerde kalmaz. ..... ZULÜM
AHINI Alma garibin a., çekersin günahını. ..... ACI ÇEKME
Alma mazlumun a., çıkar aheste aheste. ..... ZULÜM
AHIR Oturduğu a. sekisi, çağırdığı İstanbul türküsü. ..... KENDİNİ BEĞENME
AHIRA Akşam a., sabah çayıra. . TEMBELLİK
Al kaşağıyı gir a., yarası olan gocunur/gocunsun. ..... VİCDAN
At çalındıktan sonra a. kilit ne çare?/ahırın kapısını kapatmak boşunadır. ..... GEÇ KALMA, AKILLILIK
Sahibinden evvel a. girme. ..... MİSAFİR
AHIRDA Bir a. at da bulunur eşek de. ..... FARKLILIK
AHIRINI Arpacıya borç eden a, tez satar. ..... ÖDÜNÇ ALMA
AHİRET Altın, a. kapısından başka her kapıdan girer. ..... ZENGİNLİK
Bugün dünya, yarın a.. ..... DÜNYA
AHİRETE İlim a. beraber gider. ..... EĞİTİM, BİLGİ
AHİRETTE Atalar sözünü tutmayan yabana atılır, a. tanu ehline katılır. ..... ATASÖZÜ

Dünyada eken a. biçer. ..... DİN
Dünyada mekan, a. iman. ..... DİN, EV
Mezarıma kandil mi asacak, a. şefaat mi edecek? ..... YARDIM
Rabbim dünyada mekansız, a. imansız koymasın. ..... EV
AHLATIN Armudun/A. iyisini dağda ayı yer. ..... LAYIK OLMA
AHMAĞA A. yüz, abdala söz vermeye gelmez. ..... LAYIK OLMA
AHMAĞI Adamın a. avcı, köpeğin a. topcu olur. ..... MESLEKLER
İnsanın a., malını veresiye verendir. ..... ÖDÜNÇ VERME
İtin/Köpeğin a. baklavadan pay umar. ..... LAYIK OLMA
Kadının a. kocasına danlandır. ..... EVLİLİK
Köpeğin a. baklavadan pay umar. AKILSIZLIK
AHMAĞIN Sağırın kulağı duymaz, a. her yanı. ..... AKILSİZLIK
AHMAK Acemi nalbant Kürt/gavur/a. eşeğinden öğrenir, usta olur dener kendini. ..... DENEME
A. gelin, yengeyi halayığı sanır. ..... AKILSIZLIK
A. iti yol kocatır. ..... AKILSIZLIK
A. kişi parasını zaptedemez. ..... AKILSIZLIK
A. misafir ev sahibini ağırlar. ..... MİSAFİR
A. odur, dünya için gam yiye, ne bilirsin kim kazana kim yiye. ..... AKILSIZLIK
A. olan her zaman düşer. ..... AKILSIZLIK
A. olana söz anlatmaktansa dağda domuz gütmek yeğdir. ..... AKILSIZLIK
A. toplamış, akıllı yemiş. ..... AKILSIZLIK
Akıllının ayıp dediği ile a. iftihar eder. ..... AKILSIZLIK
Çok yiyen a. olur. ..... OBURLUK
Sayma bir kimseyi a. yerine. ..... AŞAĞILAMA
AHMAKTIR Sebepsiz düşman peyda eden ya a. ya da geveze. ..... DÜŞMAN
AK A. akçe ile a. baldıra güven olmaz. .. KADIN
A. akçe kara gün için/içindir. ..... TUTUMLULUK
A. don kara don geçit başında belli olur ..... DENEME
A. gün ağartır, kara gün karartır. ..... FELAKET
A. koyunun/itin pamuk pazarına zararı vardır. ..... BOZMA
A. koyunun kara koyunu da olur. ..... GİZLİLİK. UTANÇ
A. köpeğin/itin pamuk pazarına zararı vardır. ... TİCARET
A. köpek kara köpek ikisi de köpektir. ..... BENZERLİK
A. libas tez kirlenir. ..... TEMİZLİK
A. mı. kara mı önüne düşünce görürsün. ..... SABIR
A. şeker kara şeker, bir daman soya çeker. ..... HUY
Akçası a. olanın bakına gözünün karalığına. ..... ZENGİNLİK
Berbere sormuşlar, "Tıraşım a. mı, kara mı?" "Önüne düşünce görürsün" demiş. ..... SABIR, DENEME
Hesabı temiz olanın yüzü a. olur. ..... VİCDAN
İnsan, a. üstünde karayı okurken bile yanılır. ..... YAZI
Karga yavrusuna bakmış, "Benim a. pak evladım" demiş. ÇOCUK, KENDİNİ BEĞENME
Saçın a. mı kara mı, önüne düşünce görürsün. ..... SABIR
AKA Coşkun su a. a. durulur. ..... TUTKU
AKACAK A. kan damarda durmaz. ..... ALINYAZISI
AKANA. çay her zaman kütük getirmez. ..... FIRSAT
A. su yosun tutmaz. ..... ÇALIŞKANLIK
Doğru söze a. sular durur. ..... GERÇEK
"Hak" deyince a. sular durur. ..... GERÇEK. ADALET
AKANI Deli deli a. bura bura tıkarlar. ..... HIRS
AKAR A. a. da durulur. ..... TUTKU
A. su çukurunu kendi kazar. .... ÇALIŞKANLIK
A. su pislik tutmaz. ..... TEMİZLİK
A. suya dayanma, el oğluna inanma. ..... GÜVEN
Beylere ve avrada inanma, a. suya dayanma. ..... GÜVEN
Temiz su a., durgun su kokar. ..... TEMİZLİK
AKARA A. kokara, bakma çuvala girene bak. ..... KAZANÇ
AKARSU A. çukurunu kendi kazar. ..... HIRS
AKÇA A. adama akıl öğretir. ..... ZENGİNLİK
A. akıl öğretir, don yürüyüş. ..... ZENGİNLİK
A. bir murad içindir, bir inat içindir. ..... ZENGİNLİK
Bir a. ile dokuz kubbeli hamam yapılmaz. ..... ZENGİNLİK
Kalp a. sahibinindir. ..... ALDATMA
Müflisten a. istemek abes. ..... BENZERLİK
Selam para/a., kelam para/akça. ZENGİNLİK
Son pişmanlık fayda/a. etmez. .... PİŞMANLIK
AKÇADIR Şık şık eden nalçadır, iş bitiren a..... ZENGİNLİK
Tavşan ne kadar büyük ise pahası iki a. DEĞER
AKÇALI A. adamdan dağlar korkar. ..... ZENGİNLİK
AKÇALIK Bin a. kılıcı çek, bir a. yayı çekme. ..... ZULÜM
AKÇANIN A. gittiğine bakma, işinin bittiğine bak. ..... ZENGİNLİK
Bir a. bitirdiğini eller bitirmez. ..... ZENGİNLİK
AKÇASI A. ak olanın bakma gözünün karalığına. ..... ZENGİNLİK
A./Parası ucuz olanın kendisi kıymetli olur. ..... ZENGİNLİK
AKÇASINA Bal ile kaymak isteyenin a. katmak gerek. ..... ÖZVERİ
AKÇAŞININ A. kıymetini bilmeyen ödünç versin. ..... ÖDÜNÇ VERME
AKÇAYA Dağdaki kuşun kırkı bir a. ..... SAHİP OLMA
Deve bir a., deve bin a. ..... FIRSAT, ZAMAN
AKÇE Ağlamak a. etmez. ..... ÜZÜNTÜ
Ak a. ile ak baldıra güven olmaz. ..... KADIN
Ak a. kara gün için/içindir. ....TUTUMLULUK
İt sürü, para/a. kazan. ..... ÇALIŞKANLIK
Kem söz kalp/kem a. sahibinindir. ..... ALDATMA, KÖTÜLÜK
Kıl bir hile, al bir a.. ..... ALDATMA
AKÇENİN Paranın/A. gittiğine bakma, işinin bittiğine bak. ..... ZENGİNLİK
AKÇESİNE Karun malına malik olsa bir a. kıymaz. ..... CİMRİLİK
AKÇESİYLE Hıyar a. alınan eşeğin ölümü sudan olur. ..... DEĞER
AKÇEYE Deve var bir a., deve var bin a. ..... DEĞER
AKI A. karası geçitte belli olur. ..... DENEME
A. köpeğe atarlar, karayı yemeğe katarlar. ..... DEĞER
AKIBET Az yaşa çok yaşa, a. gelir başa. ..... SON, DİN
Felekle döğüşen a. yenilir. ..... ALINYAZISI
Niyet hayır, a. hayır. ..... SON, GÖNÜL
AKIL Acıklı başta a. olmaz. ..... ÜZÜNTÜ
Akça adama a. öğretir. ..... ZENGİNLİK
Akça a. öğretir, don yürüyüş. ..... ZENGİNLİK
A. akıl, gel çengele takıl. ..... AKILLILIK
A. başta iken evin abadan. ..... AKILLILIK
A. bir attır, dizgini arifin elinde gerek. AKILLILIK
A. bir vezirdir, gönül bir padişah. ..... AKILLILIK
A. için yol/tarik birdir. ..... AKILLILIK
A. kişiye/adama sermayedir. ..... AKILLILIK
A. olmayınca başta. kuru kafa neyler? ..... AKILLILIK
A. olmayınca başta, ne kuruda biter, ne yasta. .. .. AKİLLİLİK
A. olmayınca ne yapsın sakal? ..... AKILLILIK
A. para ile satılmaz. ..... AKILLILIK
A. pazarda satılmaz. ..... DÜŞÜNCE
A. yanılır, kalem yanılmaz. ..... YAZI
A. yaşta değil başta dır. ..... AKILLILIK
Aşk başta karar etse a. firar eder. ..... AŞK
Baş taşa vurmayınca/vurmadıkça a. başa gelmez. ..... DENEYİM, FELAKET
Başta a. olmayınca kafa neylesın. ....AKILLILIK
Çok yiyende sağlık, çok uyuyanda a., çok söyleyende gerçek olmaz. ..... UYKU
Deli bile akıllıya a. öğretir. ..... AKILSIZLIK
Dünya bir gemi, a. yelkeni, fikir dümeni, kullan kendini, göreyim seni. ..... DÜNYA
Gazap gelince a. gider. ..... ÖFKE
Göz terazi, a./el mizan. ..... GÖRÜŞ
Her a. bir olsa Bilecik'te pazar olmaz. ..... FARKLILIK
Her a. bir olsa, deveyi yeden, koyunu güden bulunmaz. ..... DÜŞÜNCE
Keskin a./zeka kerameti kuç arttırır. AKILLILIK
Koyma a. akıl olmaz, cepten düşer. AKILLILIK
Namusu a., dini nakil muhafaza eder. ..... AKILLILIK
Para adama a. öğretir. ..... ZENGİNLİK
Para a. öğretir don/elbise yürüyüş. ..... ZENGİNLİK
Sokma a. sekiz adım gider. ..... DÜŞÜNCE, AKILLILIK
Tembele iş buyur, sana a. öğretsin. ..... TEMBELLİK
Yaşlanmış eşekte yıllanmış a. olur. .. DENEYİM
AKILDAN A. çıkar, defterden çıkmaz. .... YAZI
A. hariç iş tutma. ..... AKILLILIK
AKILLARI A. pazara çıkarmışlar, yine herkes kendi aklını beğenmiş. ..... DÜŞÜNCE
AKILLI Ahmak toplamış, a. yemiş. ..... AKILSIZLIK
A. babanın akılsız oğlu olur. ..... AKILLILIK, ÇOCUK, ANA-BABA
A. bildiğini söyler, deli söylediğini bilmez. ..... AKILLILIK
A. düşman akılsız dosttan hayırlıdır/yeğdi ..... DÜŞMAN
A. düşmandan korkma, deli dosttan kork..... AKILSIZLIK
A. düşünesiye kadar deli bayram eder. .. SEÇİM
A. düşününceye kadar deli oğlunu everir/evlendirir. ..... SEÇİM
A. edebi edepsizden öğrenir. ..... GÖRGÜ
A. hırsız şaşkın ev sahibini bastırır. ... AKILLILIK
A. köprü arayıncaya dek deli suyu geçer. ..... SEÇİM
A. oğlan neyler ata malını, akılsız oğlan neyler ata malını? ..... ZENGİNLİK, AKILLILIK
A. ol da deli sansınlar. ..... AKILLILIK
A. söylemeden düşünür, akılsız düşünmeden söyler. ..... AKILSIZLIK
A. sözünü akılsıza söyletir. ..... KURNAZLIK
Akılsız dosttan a. düşman hayırlıdır. ..... DOST
Deli ağlamaz, a. gülmez. ..... AKILSIZLIK
Deli dostun olacağına a. düşmanın olsun. ..... AKILSIZLIK
Oğlum deli malı neylesin, oğlum a. malı neylesin? ..... ZENGİNLİK
AKILLININ A. ayıp dediği ile ahmak iftihar eder. ..... AKILSIZLIK
Delinin yüreği ağzında, a. dili yüreğindedir. ..... AKILSIZLIK
AKILLISI Hepsinin a. beşikte başını sallar. ..... AKILLILIK
Tayfanın a., geminin dümeninden uzak durur. ..... GÜVENLİK
AKILLIYA Deli bile a. akıl öğretir. .AKILSIZLIK
AKILLIYI A. arkada tutma, akılsıza kılavuzluk etme. ..... AKILLILIK
AKILSIZ Akıllı babanın a. oğlu olur. ..... AKILLILIK, ÇOCUK, ANA-BABA
Akıllı düşman a. dosttan hayırlıdır/yeğdir. ..... DÜŞMAN
Akıllı oğlan neyler ata malını, a. oğlan neyler ata malını? ..... ZENGİNLİK, AKILLILIK
Akıllı söylemeden düşünür, a. düşünmeden söyler. ..... AKILSIZLIK
A. başın cezasını/zahmetini ayak çeker. ..... AKILSIZLIK
A. dosttan akıllı düşman hayırlıdır. .....DOST
A. iti/köpeği yol kocatır. ..... TEDBİR
Servetsiz insan, a. tavşan. .....ZENGİNLİK
Tatsız aşa tuz neylesin, a. başa söz neylesin? ..... ÖĞÜT
AKILSIZA Akıllı sözünü a. söyletir. .....

KURNAZLIK
Akıllıyı arkada tutma, a. kılavuzluk etme. AKILLILIK
AKILSIZI Misafirin a. ev sahibini ağırlar. MİSAFİR
AKINTISINA Suyun a. gitmeyen yorulur. UYUM
AKINTIYA A. kürek çekilmez. UYUM
Boşuna çalışmak a. kürek çekmek olur. HIRS
AKİL A. düşer mi düştüğü zindana bir daha? AKILLILIK
A. isen açma sırrını dostuna; dostunun dostu vardır, o da söyler dostuna. KONUŞMA
AKLA A. gelen başa gelir. BEKLENTİ
A. gelmeyen başa gelir. BEKLENTİ
Aklına/A. geleni işleme, her ağacı taşlama. TEDBİR
AKLI A. başında olan kuru kavgaya düşmez. KAVGA
A. olan olur olmaz işe karışmaz. TEDBİR
A. uyanık kişi eliyle işler işi. GÜVEN
Altmış yetmiş, a. başından gitmiş. YAŞ. AKILLILIK
Balık ağa girdikten sonra a. başına gelir. GEÇ KALMA, PİŞMANLIK
Bir dirhem ana a., bir okka imam aklı değer ANA-BABA
Burnu büyük olanın a. küçük olur. KENDİNİ BEĞENME
Gavurun a. sonra gelir. AKILLILIK
Herkesin a. bir olsa koyuna çoban bulunmaz. FARKLILIK, MESLEKLER
Herkesin a. bir olsa koyuna çoban bulunmaz. DÜŞÜNCE
İnsanın a. acıyan yerindedir. ACI ÇEKME
Kadın a. gah uzalır, gah kısalır. KADIN
Kannın bir a., erkeğin dokuz aklı vardır. KADİN
Kanya bakanın a. az olur. KADIN
Nadanla sohbetten ise a. irfanla taş taşımak yeğdir. BİLGİSİZLİK
Türkün a. sonradan gelir. GEÇ KALMA
AKLIĞIDIR Ölüm yüz a. ÖLÜM
AKLIMDA A. duracağına karnımda dursun. OBURLUK
AKLIN A. rahmanı var, a. şeytanı var. DÜŞÜNCE
AKLINA A./Akla geleni işleme, her ağacı taşlama. TEDBİR
AKLINI Akılları pazara çıkarmışlar, yine herkes kendi a. beğenmiş. DÜŞÜNCE
A. eşek aklına verirsen çeker arpa tarlasına. DÜŞÜNCE
Allah evvel insanın a. alır, sonra parasını. AKILLILIK
Allah insanın a. alacağına canını alsın. AKILLILIK
Herkes a. mezata vermiş, yine kendi aklını almış. KENDİNİ BEĞENME
Herkes a. tellala vermiş, yine kendi aklını almış. DÜŞÜNCE
Herkes kendi a. beğenir. DÜŞÜNCE, KENDİNİ BEĞENME
AKLINLA A. gör, kalbinle işit. GÖRÜŞ
AKLIYLA Adam var a. rezil olur, adam yar a. vezir olur. DÜŞÜNCE
AKMASA A. da damlar. UFAK ŞEYLER
AKRABA A./Hısım ile ye iç, alışveriş etme. AKRABA
A. idik akrep olduk biz bize, ayrı düştük bakmaz olduk yüz yüze. AKRABA
AKRABADAN Hayırlı komşu, hayırsız a./hısımdan iyidir. KOMŞU
Sadık dost a. yeğdir. DOST, AKRABA, GÜVEN
Yakın komşu hayırsız hısımdan/a. yeğdir/iyidir. KOMŞU
AKRABANIN A. akrabaya akrep etmez ettiğini. AKRABA
AKRABAYA Akrabanın a. akrep etmez ettiğini. AKRABA
A. taş atan unmaz. AKRABA
AKRANI A. ile gezmeyenin altın adı pul olur. EŞİTLİK
A. ile uçmayan kuş semada hu çeker. EŞİTLİK
AKREP Akraba idik a. olduk biz bize, ayrı düştük bakmaz olduk yüz yüze. AKRABA
Akrabanın akrabaya a. etmez ettiğini. AKRABA
A. sokar. TEHLİKE
AKSAK A. eşeğin kör nalbandı olur. BENZERLİK
A. eşekle yüksek dağa çıkılmaz. OLASILIK
Aksayanla a., suya gidenle susak. UYUM
Kötürümden a., hiç yoktan torlak iyidir. UFAK ŞEYLER
AKSAKLA Sakın kendini a. körden. KUSUR
AKSAMAK Topalla gezen, a. öğrenir. BOZMA
AKSAYANLA A. aksak, suya gidenle susak. UYUM
AKSİNEDİR Feleğin her işi a. TALİH
AKŞAM A. ahıra, sabah çayıra. TEMBELLİK
A./Akşamdan kavur, sabah/sabaha savur. HARCAMA
A. bulutu kızarırsa eline abayı al, sabah bulutu kızarırsa eline yabayı al. İKLİM
A. ise yat, sabah ise git. ZAMAN
A. kapısı örtük, sabahı kapısı açık gerek. AYARTMA
A. kavil, sabah savul. SÖZ VERME
A. oldu kon, sabah oldu göç. ZAMAN
Bekri'nin mekanı a. meyhane, sabah işkembeci dükkanı. OLASILIK
Erken süpürü görsün, a. süpürü görsün. TEMİZLİK
Hangi gün vardır a. olmadık. İYİMSERLİK
Karışma el işine, a. evine, sabah işine. MERAK
AKŞAMA A. karşı gitme, tana karşı yatma. ZAMAN
AKŞAMDAN Akşam/A. kavur, sabah/sabaha savur. HARCAMA
A. oduna giden çok olur. GÖNÜL
A. sonra gelene (gelenin aşı) ya bir soğan ya bir söğen. MİSAFİR
A. sonra merhaba/sabahlar hayrolsun. GEÇ KALMA
Öksüz hırsızlığa çıkmış, ay ilk a. doğmuş. TALİH
AKŞAMI Her sabahın bir a. var, her akşamın bir sabahı. DEĞİŞİM
Sabahın kızıllığı a. kış eder, akşamın kızıllığı sabahı güzler/güz eder. İKLİM
AKŞAMİN A. hayrından sabahın şerri iyidir/yeğdir. ZAMAN
A. işi keyifli, sabahın uykusu tatlıdır. UYKU
A. işini yarına/sabaha bırakma/koyma. ERTELEME
A. sabahı var. ERTELEME
Her sabahın bir akşamı var, her a. bir sabahı. DEĞİŞİM
Sabahın şerri a. hayrından yeğdir. ZAMAN
AKŞAMKİ A. aşını sabaha koy aş olur, a. işini sabaha koyma iş olur. ERTELEME
AKŞAMLARSAN Nerde a. orda sabahla. MİSAFİR
AKŞAMLI Dünya ölümlü, gün a. SON, DÜNYA
AKŞAMLIDIR Gün a. SON
AKTIĞI Su a. yere akar. KARARLILIK
AL A. aslan tutar, güç sıçan tutamaz. ALDATMA
A. denen mal murdar olur. TİCARET
A. elmaya taş atan çok olur. ELEŞTİRİ
A. giyen alınır. VİCDAN
A. giymedim ki alınayım. VİCDAN
A. gömlektir, gizlenmez. GERÇEK
A. görmüşün kızını, tutsun dolana dolana: al görmemişin kızını, tutsun ilene ilene. EVLİLİK
A. ile aslan tutulur, güç ile sıçan tutulmaz. KURNAZLIK
A. kaşağıyı gir ahıra, yarası olan gocunur/gocunsun. VİCDAN
A. kiraz üstüne kar yağmış/yağar. BEKLENTİ
A. malın iyisini, çekme kaygısını. TİCARET
"A., ver" diyorlar; "A., verme" demiyorlar. ÇÖMERTLİK
At mizacı, a. mizacı. KURNAZLIK
"Baba bir hırsız tuttum." "A. da gel." "Gelmiyor." "Bırak da gel." OLASILIK
Ekmeğimi a. da dirliğimi alma. BARIŞ
Esmere a. bağla, karşısına geç ağla. GİYİM KUŞAM
Ev alma, komşu a. KOMŞU
Hocaya "A. hoca" demişler, "Ver hoca" demişler. DİN
ALA A. kargada alacağım olsun, alamazsam gözümü oysun. ÖDÜNÇ VERME
Kadının biri a., ikisi beladır. EVLİLİK
A. keçi her vakit püsküllü oğlak doğurmaz. DEĞİŞİM
A. keçiyi gören içi dolu yağ sanır. GÖRÜNÜŞ
Yoksul a. ata binse selam almaz. YOKSULLUK
ALACAĞIM Ala kargada a. olsun, alamasam gözümü oysun. ÖDÜNÇ VERME
ALACAĞINA A. şahin, vereceğine karga. ÖDÜNÇ ALMA
ALACAK A. geç kalırsa ayaklanır. ÖDÜNÇ VERME
ALACAKLA A. verecek/borç ödenmez. ÖDÜNÇ ALMA
ALACAKLISIDIR Borçlunun duacısı a. ÖDÜNÇ ALMA
ALACALI Kalabalıkta görülen iş a. olur. GİZLİLİK
ALACASI Adamın a. içinde, hayvanın a. dışında. GÖRÜNÜŞ
İnsanın a. içinde, hayvanın alacası dışında. HUY
ALAMAZSAM Ala kargada alacağım olsun, a. gözümü oysun. ÖDÜNÇ VERME
ALAN A. razı, satan razı. TİCARET
A. yok, satan neylesin? Satan yok, alan neylesin? TİCARET
Bir a. bir daha almamış, su paluzesi satan kırk yıl geçinmiş. ALDATMA
Canı veren de a. da Allah. HAYAT
Erim a. canım ala. EVLİLİK
Haberi verenden a. uslu gerek. HABER
Pahalı a. aldanmaz. TİCARET
ALANA Saygı sayana, terbiye a. göredir. GÖRGÜ
ALASI Balın a./tazesi oğulun tazesinden. BENZERLİK
ALAT Kemalat kem a. ile olmaz. BECERİ
ALAVERE A. dalavere, Kürt Mehmet nöbete. ALDATMA
ALAY Bu yılki kuş bildirki (geçen yılki) kuşla "Civ civ" a. eder. YAŞ
Kan hısımı a. bağlar, koca hısımı sinek avlar. EVLİLİK
Kör körle a. etmese, körün bağrı çatlar. AŞAĞILAMA
Köseyle a. edenin top sakalı kara gerek. ELEŞTİRİ
ALÇACIK A. eşeğe herkes / kim olsa biner. GÜÇSÜZLÜK
Allah uçamayan kuşa a. dal verir. ALLAH
ALÇAK A. duvar olma, her gelen üstünden geçer. GÜÇSÜZLÜK
A. eşek binmeye kolay, öksüz çocuk dövmeye kolay. GÜÇSÜZLÜK
A. gönül yüce devlettir. ALÇAKGÖNÜLLÜLÜK
A. uçan yüce konar, yüce uçan alçak konar. ALÇAKGÖNÜLLÜLÜK
A. yer yiğidi hor göstermiş. ALÇAKGÖNÜLLÜLÜK, AŞAĞILAMA
A. yerde tepecik kendini dağ sanır. KENDİNİ BEĞENME
A. yerde yatma sel alır, yüksek yerde yatma yel alır. ÖLÇÜLÜLÜK
Borcunun yalını a. olur. ÖDÜNÇ ALMA
Eksiklikle büyüyenin yalını a. olur. YOKSULLUK
Ufak yer yiğidi a. gösterir. HIRS
Yüce uçan a. konar. ALÇAKGÖNÜLLÜLÜK
ALÇAKTAN Senden a. kız al, senden uluya kız

verme. ..... EVLİLİK
ALDANIR Herkesi kendi gibi sanır/sanan a. ..... ALDATMA
ALDANIŞTA Bir kere a. kabahat aldatanın, iki kere aldanışta kabahat aldananın. ALDATMA
ALDANMA Görünüşe a. ..... GÖRÜNÜŞ
ALDANMAMIŞ Erken kalkan a. ..... ERKEN DAVRANMA
ALDANMAZ Adam olan iki kere a. ..... ALDATMA
"Allah" diyen a./mahrum kalmaz. ..... ALLAH,DİN,GÜVEN
Bilerek yapan a. ..... BİLGİ
Pahalı alan a. ..... TİCARET
Ucuz alan pahalı alır, pahalı alan a.. TİCARET
ALDATANIN Bir kere aldanışta kabahat a., iki kere aldanışta kabahat aldananın. ALDATMA
ALDATAYIM A. diyen aldanır. ... ALDATMA
ALDATIR Adam adamı bir defa/kere a. ..... ALDATMA
Şeytan adamı bulmazsa, kansını a. ..... ŞEYTAN
ALDIĞI A. aptes ürküttüğü kurbağaya değmez. ..... KAZANÇ
A. bir iğne, demirini yoklar. ..... TİCARET
ALDIĞIN A. kadının ya gümüşü olmalı ya da kömürü (mandası). ..... EVLİLİK
ALDIĞINA Ektiğine değil a./biçtiğine güven. ..... GÜVEN
ALDIĞINI A. veren aradığını bulur. ..... ÖDÜNÇ ALMA
A. vermeyen aradığında bulamaz. ..... ÖDEME
A. vermeyen (bir daha) bulamaz. ..... ÖDÜNÇ ALMA
ALEM A. düşene güler. ..... FELAKET
A. yine ol a., devran yine ol devran. ...DEĞİŞİM
Biz attık kemik diye, a. kaptı ilik diye. ... DEĞER
Kişinin kendine ettiğini kimse / a. bir yere gelse edemez. ..... SORUMLULUK
Varsa pulun, a. kulun. ..... ZENGİNLİK
ALEMDE A. itibar zenginle güzeledir. . DEĞER
A. kimse açlığından ölmemiş. ..... AÇLIK
A. maskara olmaktan meydan süpürgesi olmak yeğdir/iyidir. ..... ÜN
Belaya sabretmedir a. hüner. ..... SABIR
Sükut etme gibi a. nadana cevap olmaz. ..... SUSKUNLUK
ALEME A. cellat lazımsa benim neme lazım? ... . MERAK
A./Herkese talih, bize kör Salih mi? ..... TALİH
A. yaranılmaz. ..... DÜNYA
El a. karşı utanmalı. ..... UTANÇ
ALEMİ "A. nasıl bilirsin? Kalbin/kendin gibi." ..... BENZERLİK
Aşık a. kör, dört yanını duvar sanır. ..... AŞK
ALEMİN A. ağzına kırk arşın boz yetişmez. ..... DEDİKODU
A. maskarası, dostların yüz karası. ..... UTANÇ
A. tenceresi kapalı kaynar. ..... GİZLİLİK
ALET A. işler, el övünür. ..... LAYIK OLMA
ALETİNİ Kötü işçi a. suçlar. ..... ELEŞTİRİ
ALEVİ A. köz söndürür. ..... ÇARE
ALI Alma a., sat yağızı, bin doruya, besle kın. ..... TİCARET
ALICIDAN A. tarafa söylemek sünnettir. ..... TİCARET
ALICISI Kurtlu/Bitli baklağanın kör a. olur. ..... TİCARET
ALICIYA Kılıkta satıcıya, bollukta a., Allah insaf versin. ..... TİCARET
ALIN A. terlemeyince mal kazanılmaz. ..... ÇALIŞKANLIK
A. yazısı değişmez. ..... ALINYAZISI
ALINAN Hiyar akçesiyle a. eşeğin ölümü sudan olur. ..... DEĞER
ALINAYIM Al giymedim ki a.. ..... VİCDAN
ALINIR Al giyen a.. ..... VİCDAN
Hak verilmez a. ..... İSTEME
ALIR Ucuzlukta a., pahalılıkta satar. . TİCARET
Yel kayadan ne a./koparır? ..... GÜÇ
ALIRKEN Çapağı a. gözünü çıkardı. ..... SEVECENLİK
ALIŞIN A. oğlu veriştir. ..... TİCARET
ALIŞMA Aç otur da dilenciliğe a.. ..... AZLA YETİNME
ALIŞMIŞ A. kudurmuştan beterdir. ..... ALIŞKANLIK
A. kursak bulamacını ister. ..... ALIŞKANLIK
ALIŞMIŞIM Ana ben gidemem Bender'e, a. kaba döşek mindere. ..... TEMBELLİK
ALIŞTIĞINI Sırt giydiğini, ağız a. ister. ..... ALIŞKANLIK
ALIŞVERİŞ Akraba/Hısım ile ye iç, a. etme.. ..... AKRABA
A. miskalle, dostluk batmanla. ..... TİCARET
Bir kişiyle ya a. etmeli ya yola gitmeli ki ne olduğu bilinsin. ..... GÜVEN, GEZİ
Dost ile ye iç, a. etme. ..... DOST
Dostluk başka, a. başka. ..... DOST
Dostluk kantarla, a. miskalle. ..... TİCARET
Kendinden büyükle a. etme. ..... TİCARET
Senden büyükle a. etme. ..... EŞİTLİK
ALIŞVERİŞTE Adamın iyisi a. belli olur. ..... TİCARET
ALİ A. için Veli'yi asmazlar.... SORUMLULUK
Ha A. hoca, ha hoca Ali. ..... BENZERLİK
ALİM Adam sormakla a. olur. ..... İSTEME
Adam yenilmekle marifetli olur, yanılmakla a. ... . EĞİTİM, DENEYİM
A. olmak istersen durma yaz, cahil kalmak istersen durma kaz. ..... YAZI
A. olmak kolay, adam olmak çetin. .... EĞİTİM
A. unutmuş, kalem unutmamış. ..... YAZI
Amelsiz a., yemişsiz ağaç gibidir. ..... EĞİTİM
Cahil günde bin hatır yıkar, a. yapar. ..... BİLGİSİZLİK
Dilenci ekmek parçalarını, a. söz parçalarını toplar. ..... ATASÖZÜ
Kişi mürekkep yalamakla a. olmaz. .... EĞİTİM
Okmadan a., gezmeden seyyah olunmaz. ..... EĞİTİM
Okmadan a., yazmadan katip olunmaz. ..... YAZI
ALİMDEN Sakın cahil, asi a. yeğdir. ..... BOYUN EĞME
ALİMİN A. cahile sözü acıdır, ruz'i kıyamette başı tacıdır. ..... ÖĞÜT
Bir a. bilmediğini bir arif bilir. ..... BİLGİ
Cahilin dostluğundan a. düşmanlığı yeğdir. ..... BİLGİSİZLİK
Cahilin ibadetinden a. uykusu hayırlıdır. ..... BİLGİSİZLİK
Zenginin sermayesi kasasında, a. sermayesi kafasında. ..... BİLGİ
ALLAH A. açtığı boğazı/deliği aç bırakmaz. ..... ALLAH
"A. A." demeyince, işler olmaz. ..... ALLAH
A. balmumu yakana balmumu, yağmumu yakana yağmumu verir. ..... ALLAH
A. bana, ben de sana. ..... ÖDEME
A. bile kulunun hatasını yüzüne vurmaz. ..... ALLAH
A. bilir, ama kul da sezer. ..... ALLAH
A. bilir kulunu, giydirir çulunu. ..... ALLAH
A. bir kapıyı kaparsa bin kapıyı açar. ..... İYİMSERLİK
A. bir karıncasından bile geçmez. ..... ALLAH
A. bir, peygamber hak, pekmez kara, yoğurt ak. ..... DİN
A. bir, söz bir. ..... SÖZ VERME
A. boş duranı sevmez. ..... TEMBELLİK
A. büyüktür. ..... ALLAH
A. çam isteyene çam, mum isteyene mum verir. ..... İSTEME, ALLAH
A. dağına göre kar verir. ..... ALLAH
A. dert verir, dermanını da verir. ..... ALLAH, ÜZÜNTÜ
A. deveye kanat verseydi damı taşı dağıtırdı. ..... LAYIK OLMA
"A." diyen aldanmaz/mahrum kalmaz. ..... ALLAH,DİN,GÜVEN
A. doğrunun yardımcısıdır. ..... DÜRÜSTLÜK
A. dokuzda verdiğini sekizde almaz. .... ALLAH
A. eti dişsizlere verir. ..... SAĞLIK
A. evlenenle ev yapana yardım eder. . EVLİLİK
A. evvel insanın aklını alır, sonra parasını. ..... AKILLILIK
A. fakir/garip kulunu sevindirmek istediği zaman önce eşeğini kaybettirir, sonra yine bulduruımuş. ..... YOKSULLUK
A. gayret edenin yardımcısıdır. ÇALIŞKANLIK
A. güle güle verdirtsin, ağlaya ağlaya istetmesin. ..... ÖDÜNÇ VERME
A. gümüş kapıyı kaparsa altın kapıyı açar. ..... İYİMSERLİK
A. herkesin falına bakar, boynuna takar. ..... ALINYAZISI
A. herkesin gönlüne göre verir. ..... ALLAH ,BENZERLİK
A. ile kul arasına girilmez. ..... ALLAH, DİN
A. ilmi dileyene, malı dilediğine verir. ..... İSTEME, ALLAH
A. imdat eylesin top çeken beygirlere. ..... ACI ÇEKME
A. imhal eder, ihmal etmez. ..... ALLAH
A. insana çirkinler talihi versin. ..... TALİH
A. insanın aklını alacağına canını alsın. ..... AKILLILIK
A. insanın ömründen kesip bahtına katsın. ..... TALİH
A. kardeşi kardeş, keselerini ayrı yaratmış. ..... AKRABA
A. kerimdir, kuyusu derindir. ..... ALLAH
A. kırkılmış kuzuya göre yel estirir. ..... ALLAH
A. kimine bal verir parmak vermez, kimine parmak verir bal vermez. ..... ALLAH
A. kimseye kaldıramayacağı yük vermez. ..... ALLAH, ÜZÜNTÜ
A. kuluna nefesi sayı ile vermiş. ..... ALLAH
A. kulundan geçmez. ..... ALLAH
A. kulunu kesmeyince rızkını kesmez. ..ALLAH
A. kulunu kısmeti ile yaratır. ..... ALLAH
A. kulunun götüreceği kadar verir. ..... ALLAH
A. kulunun yardımcısıdır. ..... ALLAH
A. mağruru sevmez. ..... GURUR, ALLAH
A. namerde muhtaç etmesin. ..... YARDIM
A. ne verir de kul götürmez. ..... ALLAH
A. sabırlı kulunu sever. ..... SABIR
A. sağ eli/gözü sol ele/göze muhtaç etmesin. ..... MİNNETTARLIK
A. sevdiğine dert verir. ..... FELAKET, ALLAH
A. son gürlüğü versin. ..... SON
A. sonunu hayır etsin. ..... SON
A. süsücü (toslayan) hayvana boynuz vermez. ..... ZULÜM
A. uçamayan kuşa alçacık dal verir. ..... ALLAH
A. verdi, A. aldı. ..... ALLAH
A. verdiğini kul alamaz. ..... ALLAH
A. verince kimin oğlu, kimin kızı demez. ..... ALLAH
A. verirse el getirir, sel getirir, yel getirir.. ALLAH
A. vermeyince peygamber neylesin? ...ALLAH
A. yapar ne yaparsa. ..... ALLAH
A. yaparsa işini, mermere geçirir dişini; A. yapmazsa işini, muhallebide kırar dişini. ..... ALLAH
A. yardım ederse kuluna, her iş girer yoluna. ..... ALLAH, BAŞARI
A. yardım etsin yük çeken davarlara. . YARDIM
A.'a asi olmak istersen ya mütevelli ol ya vasi. ..... BOYUN EĞME
A.'a inanmayana kul da inanmaz. ..... ALLAH
A.'ı bilmeyene kellik körlük yaramaz. ..... FELAKET
A.'ın bildiği kuldan saklanmaz. ..... GERÇEK
A.'ın emri olmasın daldan yaprak kopmaz. ..... ALLAH
A.'ın günü ufak dandan çok. ..... ALLAH
A.'ın hakkı üçtür. ..... TALİH
A.'ın işine karışılmaz.. ..... ALLAH
A.'ın kusurlu kulundan korkmalı. ..... KUSUR
A.'ın ondurmadığını kul ondurmaz. ..... ALLAH
A.'ın ondurmadığını peygamber sopa ile kovar.. ..... ALLAH
A.'ın öldürmediğini kimse öldürmez. .... ALLAH
A.'ın sakladığını kurt yemez. ..... ALLAH
A.'ın sevmediğini kul da sevmez. ..... ALLAH
A.'ın sille ile vurduğuna bir tekme de sen vur. ..... FELAKET
A.'ın verdiğini kul alamaz. ..... ALLAH

A.'tan gelene kul da razı. ..... AZLA YETİNME
A.'tan hayır iste, hayır bulasın. ..... GÖNÜL
A.'tan korkmayanın belasından, A.'tan korkanın bedduasından kork. ..... KORKU
A.'tan sıska, ne yapsın muska? .. GÜÇSÜZLÜK
A.'tan umut kesilmez. ..... UMUT
Almadan vermek A.'a mahsus/yaraşır. ..... ÖDEME, ÇÖMERTLİK
Altı olur yedi olur, hep A.'in dediği olur. ALLAH
Ana baba verir görümlük, A. vergisi doyumluk ..... ALLAH
Ata binersen A.'ı, attan inersen atı unutma. ..... TEDBİR
Atanın önünden geçeni A. sevmez. ..... ANA-BABA
Atasını tanımayan A.'ını tanımaz. ..... BOYUN EĞME
Bacağı bodur, A.'in belası odur. ..... KUSUR
Ben isterken bir binecek, A. verdi bir götürecek. ..... TALİH
Berber berbere benzer, ama başın A.'a emanet. ..... GÜVEN
Bey A.'a, fukara zengine yetişmek ister. ... HIRS
Bin peygambere yalvaracağına bir A.'a yalvar ... İSTEME
A. bir adamdan alırsa yel götürür. sel götürür. el götürür. ..... ALLAH
Bir kararda bir A. ..... ALLAH
Bugün buldum bugün yerim, yarına A. kerim derim. ..... AZLA YETİNME
Büyüğünü tanımayan A.'ını da tanımaz. ..... BOYUN EĞME
Canı veren de alan da A.. ..... HAYAT
Cehalet A.'in bıçağı, bilgi cennetin uçağı. ..... BİLGİSİZLİK
Çalışanı A. sever. ..... ÇALIŞKANLIK
Davacın kadı olursa yardımcın A. olsun. ..... ADALET
Deveye "Yokuşu mu seversin inişi mi?" diye sormuşlar. "İkisinin de A. belasını versin. düz ovaya bakalım" demiş. ..... SEÇİM
Deveyi sağlam kazığa bağla. sonra A.'a emanet et. ..... GÜVEN
Doğmaz doğurmaz bir A. ..... ALLAH
Doğru A./Mevlasından başka kimseden korkmaz. ..... DÜRÜSTLÜK
Doğrunun yardımcısı A.'tır. ..... DÜRÜSTLÜK
Düşmez kalkmaz bir A. ..... FELAKET
Düşünme, A. kerim. ..... İYİMSERLİK
Er canı isteyen kız "A. canımı alsın," kız canı isteyen oğlan "Çıkıp gideyim" der. .... EVLİLİK
Erkek korkusu, A. korkusu. ..... EVLİLİK
Eşeğini bağla, sonra A.'a emanet et. ..... GÜVEN
Eşeğini evvel sağlam kazığa bağla. sonra A.'a ısmarla. ..... TEDBİR
Eşeğini sağlama bağla, sonra A.'a ısmarla / komşunu hırsız çıkarma. ..... GÜVEN
Ev yapanla evlenene A. yardım eder... ALLAH
Evlenenle ev alana/yapana A. yardımcıdır. ..... EVLİLİK
Fellahın dediği olmaz, A.'in dediği olur. ALLAH
Fukaranın kalbine her kını dokuna, sinesi A. okuna. ..... YOKSULLUK
Fukaraya veren A.'a verir. ..... CÖMERTLİK
Gaibi A. bilir. ..... BİLGİ
Gaibi A.'tan başka kimse bilmez. ..... BİLGİSİZLİK, BİLGİ
Garibin yardımcısı A.'tır. ..... GÜÇSÜZLÜK
Garip kuşun yuvasını A. yapar. ..... ALLAH
Genci gence ver de nzıklarını A. versin. EVLİLİK
Gök gürlemeyince "A. A." demez. ..... DİN, SÖZ VERME
Güzeli güzeldiye sevmeli, çirkini A. için sevmeli ..... GÜZELLİK
Hangi A.'a kul, hangi peygambere ümmet olacağımızı şaşırdık. ..... SEÇİM
Haram helal ver A. ım, garip kulun durmaz yer A.'ım. ..... KAZANÇ
Hayır A.'tan, şer şeytandan. ..... İYİLİK
Hırsız hırsızdan aşırmış, A. görmüş şaşırmış. ..... ALDATMA
Kadının şerrinden A.'a sığınmalı. ..... KADIN
Kapı A. kapısı. ..... ALLAH
Kes elinin tırnağını kuldan utan, kes ayağının tırnağını A.'tan utan. ..... TEMİZLİK
Kırk peygambere dua etmekten bir A.'a dua etmek yeğdir. ..... YETKİ
Kibrin hasmı A.'tır. ..... GURUR
Kork A.'tan korkmayandan. ..... KORKU
Kör A.'a nasıl bakarsa A. da köre öyle. ALLAH
Kör kuşun/leyleğin yuvasını A. yapar. ALLAH
Kulun dediği olmaz, A.'in dediği olur. ..... ALLAH
Mağrur olma padişahım, senden büyük A. var. ..... KENDİNİ BEĞENME
Muğrur insandan, takdir A.'tan. ..... ALLAH
Ne istersen A.'tan ist[illegible]'tan isteme. ..... İSTEME, ALLAH
On iki imama yalvara çağına. bir A.'a yalvar. ..... ALLAH
Ölüm A.'in emri. ..... ÖLÜM
Saldım çayıra, A./Mevla kayıra. ..... GÜVEN
Senden gelecek hayır A.'tan gelsin. ..... YARDIM
Söz bir. A. bir. ..... SÖZ VERME
Şeytandan uzak olan A.'a yakın olur. ..... AYARTMA, ŞEYTAN
Terlemeden A. insana yardım etmez. ..... ÇALIŞKANLIK
Varlıktan sonra A. yokluk göstermesin. ..... ZENGİNLİK
Vay ona ki A. Taala vermeye. .. YOKSULLUK
Yalnızlık A.'a mahsustur/yaraşır. ....YALNIZLIK
Yemeğin azından sözün çoğundan A. ırak eylesin. ..... KONUŞMA
Yoktan var etmek A.'a mahsustur/vergidir. ..... YOKLUK, ALLAH
ALLAHÜMME A. pirden, kendini sakın kelinen körden, topal da geliyor çekil yoldan.. KUSUR
ALMA A. ahı, kulun asılı kalmaz vahı. ..... ACI ÇEKME
A. alı, sat yağızı, bin doruya, besle kırı. ..... TİCARET
A. avradın dulunu, yanında getirir kulunu. ..... EVLİLİK
A. garibin ahını, çekersin günahını. ..... ACI ÇEKME
A. mazlumun ahını, çıkar aheste aheste. ..... ZULÜM
Ev a., komşu al. ..... KOMŞU
Öç a. rahatlığı rahatlık sayılmaz. ..... ÖÇ
Yarım elma, gönül a. ..... SEVECENLİK
ALMADAN A. vermek Allah'a mahsus/yaraşır. ..... ÖDEME, ÇÖMERTLİK
ALMADIĞIN A. hayvanı kuyruğundan tutma. ..... GÖRGÜ
ALMADILAR Selam verdim, "Rüşvet değildir" diye a. ..... KAZANÇ
ALMAK Hocaya sormuşlar "A. ile nasılsın?" "Laçın gibi" demiş. ..... DİN
ALMAMIŞ Bir alan bir daha a., su paluzesi satan kırk yıl geçinmiş. ..... ALDATMA
ALMAYA Hocanın bir eli a., bir eli yemeye. ..... DİN
ALMAYAN Gem a. atın ölümü yakındır. ..... BOYUN EĞME
ALMAZSIN A. satmazsın, pazarda işin ne? ..... TİCARET
ALNA A. yazılan başa gelir. ..... ALINYAZISI
ALNI Ağanın a. terlemezse ırgatın burnu kanamaz. ..... HİZMETÇİ, SAHİP OLMA, YETKİ
ALT A. değirmen güçlü akar. ..... GÜÇ
ALTA "A. gittim" diye yerinme. "Üste çıktım" diye sevinme. ..... ÖLÇÜLÜLÜK
ALTI A. aylık seyisliği var, kırk yıllık fıska kanşmır. ..... KENDİNİ BEĞENME
A. olur yedi olur, hep Allah'ın dediği olur. ..... ALLAH
Temiz/İyi iş a. ayda çıkar. ..... ERTELEME
ALTIN Adam adamın kadrini bilir, sarraf a. kıymetini. ..... DEĞER
Ağaç kapı kapandıysa a. kapı açılır ..... İYİMSERLİK
Akranı ile gezmeyenin a. adı pul olur. . EŞİTLİK
Allah gümüş kapıyı kaparsa a. kapıyı açar ..... İYİMSERLİK
A. adı bakır oldu (kız adı dul). ..... DEĞER
A., ahiret kapısından başka her kapıdan girer. .. ZENGİNLİK
"A. altın" deme, altında kalırsın. ..... ZENGİNLİK
A. anahtar her kapıyı açar. ..... ZENGİNLİK
A. ateşte, insan mihnette belli olur. .... DENEME
A. çamura düşmekle kıymetten düşmez. ..... DEĞER
A. çöpe düşse değerinden düşmez. ..... DEĞER
"A." diyen altında kalır. ..... NEFRET
A. eli bıçak kesmez. ..... GÜÇ, ÇÖMERTLİK
A. eşik gümüş eşiğe muhtaç olur. ..... YARDIM
A. gideli gümüşe kaldık. ..... GEÇ KALMA
A. kapılının ağaç kapılıya işi düşer. ..... YARDIM
A. küçük, ama değeri fazla ..... DEĞER
A. leğenin kan kusana ne faydası var? ..... SAĞLIK, ZENGİNLİK
A. pas tutmaz (deli yas tutmaz). ..... HUY
A., pula karıştırılmaz. ..... DEĞER
A. tutsa toprak olur. ..... TALİH
A. yerde paslanmaz. taş yağmurdan ıslanmaz. . HUY
A. yere düşmekle pul olmaz. ..... HUY
A. yitiren altın bulmaz. ..... FIRSAT
A. yumurtlayan tavuk kesilmez. ..... NEFRET
Bir arzuya bin a. feda olur. ..... GÖNÜL
Bülbüle a. kafes zindandır. ..... ÖZGÜRLÜK
Bülbülü a. kafese koymuşlar, "Ah yatanım" demiş. ..... ÖZGÜRLÜK
Çömlek demiş: "Dibim a.," kaşık demiş: "Girdim çıktım." ..... ELEŞTİRİ
Eşeğe a. semer vursalar eşek yine eşektir. ..... GÖRÜNÜŞ, DEĞİŞİM
Eşek a. yular taksa, yine merkep yine merkep. . DEĞİŞİM
"Falan yerde a. var" derler, varsan bakır bile yok. ..... BEKLENTİ
Fare/Sıçan deliği bin a. ..... DEĞER
Garibe bir selam bin a. yerine geçer. ..... YOKSULLUK
Gelin a. taht/kürsü getirmiş, çıkmış kendisi üstüne oturmuş. ..... EVLİLİK
Her ışıldayan a. değildir. ..... GÖRÜNÜŞ
Her parlayan a. olmaz. ..... GÖRÜNÜŞ
Hıdrellez yağmurunun damlası a. olur. .... İKLİM
Kadını eve bağlayan a. şıkırtısı değil beşik gırtısıdır. ..... EVLİLİK
Kadının şamdanı a. olsa mumu dikecek erkektir. ..... EVLİLİK
Kaybolan bıçağın sapı a. olur. ..... YOKLUK
Kız ile a. gizli gerek. ..... ÇOCUK
Kuş a. kafeste de olsa zindanda sayılır. ..... ÖZGÜRLÜK
Martta yağmaz, nisanda dinmezse sabanlar a. olur. ..... İKLİM
Ne edeyim a. tası ki, içine kan kusuyorum. ..... YOKSULLUK
Nisan yağmuru a. araba, gümüş tekerlek. ..... İKLİM
Sanat a. bileziktir. ..... BECERİ
Sarı saman vaktinde a. olur. ..... DEĞER
Tencere demiş: "Dibim a.;" Kaşık demiş "Ben neredeyim?" ..... ELEŞTİRİ
Tencere/Kazan der "Dibim a.," kaşık/kepçe der "Ben neredeyim?" ..... KENDİNİ BEĞENME
Toprak avuçlayan a. bulur. ..... TARIM
Toprak saban yerse, orak a. biçer. ..... TARIM
Ustanın çekici bin a. ..... BECERİ
Vak[illegible]e göre bir sıçan deliği bin a. olur.. DEĞER
ALTINA Ağır yükün a. girme, belin incinir. ..... TEDBİR
A. yapışsa elinde bakır kesilir. ..... TALİH
Yılan deliği bin a. ..... DEĞER
ALTINDA Yük a. / Yüklü eşek anırmaz. ..... ÇALIŞKANLIK
ALTINDAN Baskıdaki a. askıdaki salkım yeğdir. ..... ÖZGÜRLÜK
Fırsat sakal a. geçer. ..... FIRSAT
Pek karıştırma, a. çapanoğlu çıkar. ..... MERAK
Saman a. su yürütür, üstüne çıkar vaaz eder. ... İKİYÜZLÜLÜK
ALTINDIR İstanbul'un taşı toprağı a. ..... DEĞER
Söylemek gümüş ise söylememek a. .....

SUSKUNLUK
Söz gümüş ise sükut a.. SUSKUNLUK
ALTİNİ A. saklamak değil, kuruşu saklamak hünerdir. TUTUMLULUK
A. sarrafa sor, cevahiri cevheri kuyumcuya. DEĞER
A. zaptetmeye gümüşten el ister. TUTUMLULUK
Dene a. mehenk taşında, insanı iş başında. DENEME
ALTININ A. kıymeti azlığındadır. DEĞER
A. kıymetini sarraf bilir. DEĞER
A. mihengi taş, insanın mihengi iş. DENEME
Bir avuç a. olacağına bir avuç toprağın olsun. TARIM
ALTMIŞ A. yetmiş, aklı başından çıtmış. YAŞ, AKILLILIK
Ümmeti Muhammet a. ile yetmiş arası gider. ÖLÜM
ALTMIŞTA A. zurna öğrenen kabirde çalar. GEÇ KALMA
ALTTA A. kalanın canı çıksın. GÜÇSÜZLÜK, ZULÜM
A. kalmayı ayı bile istemez. KAVGA
ALTTAN A. kuyu kazan üstte kalmaz. ZULÜM
ALAT Tahsili kemalat, kem a. ile olmaz. EĞİTİM
AMAN Aç a. bilmez, çocuk zaman bilmez. AÇLIK, ÇOCUK
"A." dilene kılıç kalkmaz. BAĞIŞLAMA
AMANA İş a. binince kavga uzamaz. KAVGA
AMAYA Doğuştan a. elvandan bahsolunmaz. OLASILIK
AMBAR Küçük ölçekle büyük a. dolmaz. OLASILIK
AMBARA "Buğdayım var" deme a. girmeyince, "Oğlum var" deme yoksulluğa düşmeyince. BEKLENTİ
AMBARDA A. duran sıçan aç kalmaz. KAZANÇ
A. duran sıçan aç kalmaz. AÇLIK
Ekini a. kanını mezarda methet. SON
AMBARI Çiftçinin a. sabanının ucundadır. TARIM
AMBARINDA Aç tavuk düşünde kendini buğday a. görür. YOKSULLUK
AMCA A. baba yansıdır. AKRABA
Dayı ile dağ dolan, a. ile bağ dolanma.. AKRABA
AMCAMLA A. dayım, hepsinden/herkesten aldım payım. AKRABA
AMELİ Herkesin çektiği kendi a. belasıdır/cezasıdır. SORUMLULUK
AMELLERİN A. hayırlısı sonu hayır olanıdır. İŞ
AMELSİZ A. alim, yemişsiz ağaç gibidir. EĞİTİM
AMİN Faydasız duaya a. denmez. KAZANÇ
Kabul olmayacak duaya a. denilmez. GÖNÜL, DİN
Olmayacak duaya a. denmez. UMUT
AMİNİ Böyle duanın böyle olur a.. BENZERLİK
AMMİSİ Gelin olmayan kızın vebali a. oğlunun boynuna. EVLİLİK
AN A. beni bir kozla, o da çürük çıksın. SEVECENLİK
İti a., taşı eline al. BEKLENTİ
ANA A. analık olursa, baba da babalık olur. ANA-BABA
A. baba bedduasını alan onmaz. ANA-BABA
A. baba evlat için, evlat kendi başı için. ANA-BABA
A. baba ile iftihar olunmaz. GURUR
A. baba verir görümlük, Allah vergisi doyumluk. ALLAH
A. bahtı kızına, baba ocağı oğula kalır. ANA-BABA
A. ben gidemem Bender'e, alışmışım kaba döşek mindere. TEMBELLİK
A. çeker zahmeti, baba alır rahmeti. ANA-BABA
A. evladı atmış, yar başında tutmuş. AŞK
A. evladını atmış yar başında tutmuş. ANA-BABA
A. gibi yar olmaz, Bağdat gibi diyar olmaz. ANA-BABA
A. hakkı ödenmez. ANA-BABA
A. ile kız döğüşmüş, komşu da sahi sanmış. ANA-BABA
A. ile kız. helva ile koz. ANA-BABA
A. kızına taht kurar, kız bahtı kocada arar. EVLİLİK
A. kızına taht kurmuş, baht kuramamış. TALİH
A. över, baba sever. ANA-BABA
A. üvey olunca baba gavur olurmuş. ANA-BABA
A. yiğidin kalkanıdır. ANA-BABA
Baba öksüzü öksüz değil, a. öksüzü öksüz. ANA-BABA
Bir dirhem a. aklı, bir okka imam aklı değer. ANA-BABA
Elin övdüğünü el alır, a. babanın övdüğü evde kalır. EVLİLİK
Herkes a. baba evladıdır. BENZERLİK
İnsana ata a. gibi yar olmaz. ANA-BABA
Oğlan doğuran a. sevinmesin de ekmeğini yiyen sevinsin. ÇOCUK
Teyze a. yarısıdır. AKRABA
ANADAN A. doğmak ölmek içindir. ÖLÜM
A. doğmayan kardeş sayılmaz. AKRABA
A. olur daya, hamurdan olur maya. ANA-BABA
Babadan gören sofra salar, a. gören minder serer. ANA-BABA
Oğlan babadan öğrenir sofra yapmayı, kız a. öğrenir kapı gezmeyi. ÇOCUK
ANAHTAR Altın a. her kapıyı açar. ZENGİNLİK
ANAHTARIDIR İşsizlik fakirliğin a.. TEMBELLİK
Sabreylemek şenlik a.. SABIR
ANAHTARSİZ Saygısız ağız a. açılır. GÖRGÜ
ANALAR A. taş yesin, yanmışardan beş yesin. ANA-BABA
ANALI A. kuzu, kınalı kuzu. ÇOCUK
ANALIK A. fenalık, kara yamalık. ANA-BABA
ANAM Ağlarsa a. ağlar, başkası/kalanı/gerisi yalan ağlar. ANA-BABA
"A. anam" dediği, hamam anası Kel Fatma (değil mi)? SENLİBENLİK
A. babam kesem, elimi (cebime) soksam yesem. GÜVEN
Öksüze vurmuşlar vay a. demiş. GÜÇSÜZLÜK
Yüz koyunlu atam kalmaktan bir yüksüklü a. kalmak yeğdir. ANA-BABA
ANAMDAN Bahtım olsaydı a. kız doğardım. TALİH
Talihim olsaydı a. kız doğardım. TALİH
ANAMIN A. aşı tandırının başı. ANA-BABA
A./Babamın öleceğini bilseydim kulağı dolu dünya satardım. KAZANÇ
ANAMIZDAN Suçunu gayrıya atmak Havva a. kalmış. SUÇ
ANAMİZİ A. rüşvet ile işret ağlatır. SUÇ
ANAN "A. atan kim?" "Yakın komşun." KOMŞU
A. güzel idi. hani yeri; baban zengin idi, hani evi? YOKLUK
Ha a. ölmüş, öksüz kalmışsın ha baban. ANA-BABA
Kazanırsan dost kazan, düşmanı a. da doğurur. DOST
ANANIN A. bahtı kızına. ANA-BABA
A. bastığı yavru incinmez. ANA-BABA
A. çıktığı dala kız sallangaç (salıncak) kurar. SAHİP OLMA
A. dostu damat, babanın dostu evlat. AKRABA
Atanın duası eser/eyler. a. ahı. ANA-BABA
ANANIZ A./Analar taş yesin, yanımşardan beş yesin. ÖZVERİ
ANANSA Aç a./atansa da kaç. AÇLIK, YOKSULLUK
ANASI "Anam anam" dediği, hamam a. Kel Fatma (değil mi)? SENLİBENLİK
A. kurnaz/usta, yufka yapar; oğlu tetik/çocuk usta, çift (çift) kapar. KURNAZLIK
A. ne ki danası ne olsun? ANA-BABA
A. soğan babası sarmısak, kendi gülbeşeker çıktı. KENDİNİ BEĞENME
A. söylemeden kızı tamamlar. ANA-BABA
Deveden düşenin a. ağlamış, eşekten düşen ağlamamış. DEĞER
Dilsizin dilinden a. anlar. ANA-BABA
Doğan a. olma, doğuran anası ol. ANA-BABA
İt ürüdüğü zaman a. gibi ürür. ANA-BABA
Kaçanın a. ağlamamış. GÜVENLİK
Oğlan a. kapı arkası, kız anası minder kabası. EVLİLİK
Yavru kuşun dilinden a. anlar. ÇOCUK
ANASINI Kenarın gör bezin al, a. gör kızın al. SAHİP OLMA
ANASINA A. bak danasını al. SAHİP OLMA
A. bak kızını al, kenanna bak bezini al. EVLİLİK
A. bak kızını al; kenanna bak bezini al. BENZERLİK
ANASINDAN Kız a. görmeyince sofrayı kaldırmaz. ÇOCUK
Kişi a. üryan doğar. GÜÇSÜZLÜK
Kuşa süt nasip olsa a. olurdu. ALİNYAZISI
ANASINI A. babasını dinlemeyen evlat, kocasını saymayan avrat, üzengi ile yürüyen at, kapında tutma, hiç durma sat. BOYUN EĞME
Bitmez işin a. uyku ağlatır. UYKU
Katır a. tanımaz. KENDİNİ BEĞENME
Kimi a. sever, kimi kızını. FARKLILIK
ANASININ A. karnında dokuz ay on gün nasıl durmuş? SABIR
Dokuz ay a. karnında nasıl sabretmiş. SABIR
ANASIYLA Atı atasıyla, katın a. BENZERLİK
ANASIZ A. çocuk kanatsız kuş gibidir. GÜÇSÜZLÜK
ANAYA Bir a. bir kız, bir kafaya bir göz. ANA-BABA
Oğlan babaya, kız a. çeker. ÇOCUK
Oğlan babaya, kız a. yar olur. ANA-BABA
Oğula devlet gerek ise a. ataya hürmet eyleye. BOYUN EĞME
ANAYI A. kızdan ayıran para. ZENGİNLİK
Besledik büyüttük danayı, tanımaz dilo a. NANKÖRLÜK
İyi evlat (a.) babayı vezir eder, kötü evlat rezil eder. ÇOCUK
ANDA Bir a. var olan bir a. yok olur. KAZANÇ
ANGIN Malı ongun olanın adı a. olur. ZENGİNLİK
ANIRIR Eşek hıyan görünce a.. BENZERLİK
ANIRMAZI Eşeğin a. olmaz. KUSUR
ANIRTISI Eşeğin a. kendine hoş gelir. KENDİNİ BEĞENME
ANKA Kuzguna yavrusu a./şahin/gazel görünür. ANA-BABA
ANLADIK A. yel değirmeni, (ama) suyu nereden geliyor? BİLGİ
ANLAMAMAK Hasmın sitemin a. hasma sitemdir. DÜŞMAN
ANLAMAYANA Anlayana sivrisinek saz, a. davul zurna az. AKILLILIK
Canım kurban olsun hiç a., canım kurban olsun anlayana, çamur canına olsun yarı anlayan yarı anlamayana. BİLGİSİZLİK
ANLAMAYANIN Anlayanın kuluyum, a. ağası/sultanı. AKILLILIK
ANLAMAYANLA Anlayanla taş taşı, a. bal yeme. AKILLILIK
ANLAMAZI İnsanın söz a., atın gem almazı. AKILSIZLIK
ANLAR Arif olan a./anlasın. AKILLILIK
ANLATILINCAYA İş a. kadar baş elden gider. GEÇ KALMA
ANLATIŞA A. göre verirler fetvayı. FARKLILIK

Fetvayı a. göre verirler. ..... ADALET
Kadı a. göre fetva verir. ..... FARKLILIK
ANLAYAN A. bir kıldan da anlar/kapar..... AKILLILIK
Söz a. ayağa kalksın, anlamayan dursun. ..... AKILLILIK
ANLAYANA A. kul ol, anlamayana ağa olma. ..... AKILLILIK
A. sivrisinek saz. anlamayana davul zurna az. .... AKILLILIK
ANLAYANDA İş a. değil bitirSON derler. ..... SON
ANLAYANIN A. kuluyum, anlamayanın ağası/sultanı. ..... AKILLILIK
ANLAYANLA A. taş taşı, anlamayanla bal yeme. ..... AKILLILIK
ANNE Evi yapan da a., yıkan da a.... EVLİLİK
ANNEM Şanslım olsaydı a. beni erkek/kız doğururdu. ..... TALİH
ANSİN Yar beni a. bir çürük elma ile..... SEVECENLİK
Yar beni a. bir koz ile, o da çürük çıksın. ..... SEVECENLİK
ANTAKYA Pekmez gibi malın olsun, A.'dan sinek gelir. ..... ZENGİNLİK
Varsa malın A.'dan gelir sinek. ..... TİCARET
APTALA A. malum olur. ..... AKILSIZLIK
APTES Aldığı a. ürküttüğü kurbağaya değmez. ..... KAZANÇ
AR A. çekmekten bar çekmek evladır. ..... UTANÇ
A. dünyası değil, kar dünyası. ..... KAZANÇ
A. eden kar edemez. ..... UTANÇ
A. Tanrı'dan korkmayana bardır. ..... UTANÇ
A. yılı değil, kar yılı. ..... KAZANÇ
A. yiğidin berbadıdır. ..... UTANÇ
A. yiğidin kamçısıdır. ..... UTANÇ
Avradı a. zapteder, er zaptetmez. ..... EVLİLİK
Çağrıldığın yere (gitmeye) a. eyleme, çağrılmadığın yere gidip (yerini) dar eyleme. .... MİSAFİR
Her şey para ile, namus a. ile alınır..... SEREF
Kadını erkek değil, a. ve namus korur. ..... KADIN
Kar eden a. etmez. ..... UTANÇ
ARAA r n içme e geldik, a. açmaya gelmedik. ..... KAVGA
Elinle ver, ayağınla a. ..... ÖDÜNÇ VERME
ARAB Ne Şam'ın şekeri, ne A.'ın yüzü. ..... MERAK. ARKADAŞ
ARABA A. ile tavşan avlanmaz. ..... OLASILIK
A. kırılınc / devrildikten sonra yol gösteren çok olur. ..... OĞUT
A. yağlanmayınca yürümez. ..... SUÇ
Arap A. "Yüzün kara" demiş. ..... ELEŞTİRİ
Osmanlı, tavşanı a. ile avlar. ..... BECERİ
ARABANIN A. ön tekerleği nerede geçerse arka tekerleği de oradan geçer. ..... SAHİP OLMA
ARABASINA Kimin a. binerse onun türküsünü çağırır. ..... UYUM
ARABASINI Zengin a. dağdan aşırır, züğürt düz ovada yolun şaşırır. ..... ZENGİNLİK
ARABAYA Atın bahtsızı a. düşer. ..... TALİH
ARABAYI Çamura batan a. koca öküz çıkarır. ..... ÇALIŞKANLIK
ARADA A. dönen hatırdır. ..... DOST
ARADIĞINI Aldığını veren a. bulur. ..... ÖDÜNÇ ALMA
ARAFAT Hacı hacıyı A.'ta, uyuz uyuzu sıcakta, domuz domuzu batakta bulur. .... ARKADAŞ
Unmadık hacıyı deve üstünde / A.'ta yıl n sokar. ..... TALİH
ARAMA Düşmanı hariçte a.. ..... DÜŞMAN
ARAMAK Sırdaş a. sırrını yaymak içindir. ..... GİZLİLİK
ARAMAZSA İnsan kısmetini a. kısmeti insanı arar. ..... ALINYAZISI
ARAP A. Araba "Yüzün kara" demiş. ..... ELEŞTİRİ
A. atının yanında duran ya huyundan, ya suyundan. ..... BOZMA
A. doyuncaya kadar yer, Acemse çatlayınca. .... OBURLUK
ARAR Dert çeken derman a. ..... KEDER
ARASINA Eğle tırnak a. girilmez. ..... EVLİLİK
Kul ile Tanrı'nın a. girilmez. ..... ALLAH
Kulla Tanrı a. girilmez. ..... DİN
AŞĞUTIR Gelen gideni a. ..... DEĞİŞİM
ARAYA İhmalcinin iki yakası bir a. gelmez. ..... ERTELEME
ARAYAN A. bulur, inleyen ölür. ..... İSTEME
A. Mevlasını da bulur, belasını da. ..... İSTEME,BELA
Aşını a., eşini bulan işini bilir. ..... BECERİ
ARAYANDAN Çok a. çok soran yeğdir. ..... İSTEME
ARDIN Veresiye veremem, a. sıra gelemem; gelirsem de bulamam, bulursam da alamam. .. ÖDÜNÇ VERME
ARDINA Atına bakan a. bakmaz. ...TERBİYE
Uşağı ise koş, sen de a. düş. ..... HİZMETÇİ,ÇOCUK,GÜVEN
ARDINCA Çocuğa iş buyuran a. kendi gider. .. ÇOCUK
ARDINDA A. yüz köpek havlamayan kurt kurt sayılmaz. ..... ELEŞTİRİ
Dağ a. olsun da, yer altında olmasın. . HAYAT
Sağ olsun da dağ a. olsun. ..... HAYAT
Taş altında olmasın da dağ a. olsun. ... HAYAT
ARDINDAN Arif olan mektubu a. okur. ..... AKILLILIK
Bey a. çomak çalan çok olur. ..... YETKİ
ARÎ A. bal alacak çiçeği bilir. ..... KAZANÇ
A. baldan mı, yoksa dumandan mı kaçar? ..... ÖFKE
A. bey olan kovana üşer. ..... BÜYÜKLÜK, OLASILIK
A. gibi eri olanın dağ kadar yeri olur. ..... ÇALIŞKANLIK
A. ile kalkan bal başına, sinekle kalkan taş başına. ..... ARKADAŞ
A. iyi olursa bali Bağdat'tan gelir. ..... DEĞER
A. kahn çekmeyen balın kahrın ne bilsin? ..... ÖZVERİ
A. kızdırarı sokar. ..... ÖFKE, AYARTMA
A. kovana gider. ..... OLASILIK
A. sım, kan sım. ..... KADIN
A. var bal yapar, an var can yakar. ..... FARKLILIK
A. yuvasına kazık dürtülmez. ..... TEHLİKE
Kocasız karı, beysiz a. ..... EVLİLİK
Türkmene "A. alır mısın?" demişler, "Paramla vızıltıyı nideyim?" demiş. ..... TİCARET
ARIDAN A. bal almak herkesin kârı değildir. .... BECERİ
Bal a., kavga karıdan çıkar. ..... KADIN
ARIDIR Balın sahibi a.. ..... SAHİP OLMA
ARIĞA A./Göle su gelene kadar kurbağanın gözü patlar. ..... GEÇ KALMA
ARIK A. at yol almaz, a. it av almaz. .... AÇLIK
A. ata kuyruğu da yüktür. ..... GÜÇSÜZLÜK
A. etten yağlı/semiz tirit olmaz. ..... OLASILIK
A. öküze bıçak olmaz/çalınmaz. ..... AZLA YETİNME
Et ne kadar a. olsa ekmek üstünde yarışır. ..... BENZERLİK
ARIKLIK Hayvanda a., insanda zügürtlük ayıptır. ..... YOKSULLUK
ARIM A. var a. var, eşek arısı. ..... KENDİNİ BEĞENME
ARININ A. dikenini gördüm, balından el çektim. ..... TEHLİKE
Bal veren a. iğnesi zehirsizdir. ..... GÖRGÜ
ARISINI A. söndür, balı ondan sonra ye. ..... TEDBİR
A. söndüren balını yer. ..... ÖZVERİ
Balı ye, a. sorma. ..... MERAK
ARİF A. isen bir gül yeter kokmaya, cahil/hamal isen gir bahçeye yıkmaya. ..... AKILLILIK
A. olan anlar/anlasın. ..... AKILLILIK
A. olan buluttan nem kapar. ..... AKILLILIK
A. olan mektubu ardından okur. .... AKILLILIK
A. olur el, tez duyar. ..... HABER
Bir alimin bilmediğini bir a. bilir. ..... BİLGİ
Nadan ile konuşmaktansa a. ile taş taşımak yeğdir. ..... BİLGİSİZLİK
Söyleyenden dinleyen a. gerek. .... AKILLILIK
ARİFE A. bir işaret yeter. ..... AKILLILIK
A. günü yalan söyleyenin / oruç yiyenin Bayram günü yüzü kara çıkar. .... ALDATMA
ARİFİN Akıl bir attır, dizgini a. elinde gerek. ..... AKILLILIK
ARİFTİR El a., tez duyar. ..... HABER
ARKA Arabanın ön tekerleği nereden geçerse a. tekerleği de oradan geçer. .. SAHİP OLMA
ARKADA Akıllıyı a. tutma, akılsıza kılavuzluk etme. ..... AKILLILIK
ARKADAN A. düşman, yüze gelince dost olur. ..... İKİYÜZLÜLÜK
ARKADAŞ Aç ile a. olma, yemem der de sömürür. ..... AÇLIK
A. belasına uğrayan çoktur. ..... DOST
Herkesle a. olma, bilmedikle yola çıkma. ..... ARKADAŞ
İyi a. uzun yolu kısaltır. ..... ARKADAŞ
ARKADAŞI A. dışt n değil, içten seç. ..... DOST
İnsanın ekmeği evden, a. köyden olmalı. ..... ARKADAŞ
ARKADAŞIDIR Adamın aynası a. ..... ARKADAŞ
ARKADAŞINDAN Kişi a. bellidir. ..... ARKADAŞ
ARKADAŞINI A. köyden, ekmeğini evden al. ..... DOST
A. söyle, kim olduğunu söyleyeyim. ..... BENZERLİK, ARKADAŞ
ARKADAŞININ Deve kendi kamburunu görmez, a. kamburunu görür. ..... ELEŞTİRİ
ARKADAŞLA A. Bağdat'a gidilir. ..... ARKADAŞ
ARKADAŞTAN Çubuk (Sigara) kötü a. iyidir. ..... ARKADAŞ, YALNIZLIK
ARKAM Arkası olanın ayağına vurmuşlar, "Vay a." demiş, karnına vurmuşlar, yine "Vay arkam" demiş. ..... GÜÇSÜZLÜK
Garibi dövmüşler, "Vay a." demiş. ..... YOKSULLUK
Öksüzü dövmüşler, "Vay a.!" demiş. ..... GÜÇSÜZLÜK
ARKAMDAKİ A. gömleğe inanım kalmadı.... ..... GÜVEN
ARKANI A. dönersen taş/yumruk vuran çok olur. ..... GÜÇSÜZLÜK
A. ya bir dağa ver, ya bir beğe. ..... GÜVEN
ARKASI A. yufkadır fakirin. .... YOKSULLUK
Fakirin a. yoktur. ..... YOKSULLUK
ARKASINDAN Padişahların bile a. kılıç sallarlar. ..... ELEŞTİRİ
Yiğit a. vurulmaz. ..... YÜREKLİLİK
ARKASIZ A. olanın ayağına vurmuşlar, "Vay arkam" demiş, karnına vurmuşlar, yine "Vay arkam" demiş. ..... GÜÇSÜZLÜK
ARKAYA A. kalan dona kalır. ..GEÇ KALMA
A. kalan kazadan korkma/korkulmaz. ..... FELAKET
Erteye kalan a. kalır. ..... ERTELEME
ARLANIR Kişi ettiğinden a./utanır. ..... SORUMLULUK
ARLANMAZ Deli a., soyu/sahibi arlanır. ..... UTANÇ
ARMAĞANI Çam sakızı çoban a. ..... ÇÖMERTLİK
YOKSULLUKDU Elmayı çayıra, a. bayıra (dikmeli)..... TARIM
Elmayı soy da ye, a. say da ye. ..... YEME
YOKSULLUKDUN A./Ahlatın iyisini dağda ayı yer. ..... LAYIK OLMA
A. sapı var, üzümün/kirazın çöpü (var) KUSUR
Elmanın dibi göl, a. dibi yol olmalı. ..... TARIM
Üzümün çöpü var, a. sapı var. ..... KUSUR
YOKSULLUKT A. ağzına düş düşsün, sapı dışarda kalsın. ..... TEMBELLİK
A. dalının dibine düşer. ..... ANA-BABA
A. piş, ağzıma düş. ..... TEMBELLİK
Hoca doyduktan sonra kırk a. yemiş, "Onun da

yeri başka" demiş. ..... DİN
ARNAVUDA A. sormuşlar "Cehenneme gider misin?" diye, "Aylık kaç?" demiş. .....
..... KAZANÇ, ACI ÇEKME
ARPA Aç tavuk düşünde kendini a./buğday/dan ambarında sanır/görür. .....
..... AÇLIK
Açа a. ekmeği etten lezzetli gelir. ..... AÇLIK
Aklını eşek aklına verirsen çeker a. tarlasına. .....
..... DÜŞÜNCE
A. eken buğday biçmez. ..... SORUMLULUK
A. samanıyla, kömür dumanıyla. ..... KUSUR
A. unun / Buğday ekmeğin yoksa buğday/tatlı dilin de mi yok? ..... YOKSULLUK
A. unundan kadayıf olmaz. ..... OLASILIK
A. verilmeyen at kamçı/sopa zoruyla yürümez.
..... AÇLIK
A. yemiş at menzil keser. ..... OBURLUK
Ata a., yiğide pilav. ..... BENZERLİK
Çok a. atı çatlatır. ..... ÖLÇÜLÜLÜK
Elti eltiye eş olmaz, a. unundan aş olmaz. .....
..... AKRABA
Mi firi horoz olan n a. kalmaz ambarında. .....
..... MİSAFİR
ARPACIYA A. borç eden ahırını tez satar. .....
..... ÖDÜNÇ ALMA
ARPADAN A. da un olur, ama fulkası açılmaz.
..... OLASILIK
Atın ölümü a. olsun. ..... OBURLUK
Avrat vardır a. aş eder, avrat vardır bulguru keş eder. ..... KADIN
ARPASIDIR Pilav yiğidin a. ..... YEME
ARSIZ Acındırsan a. olur, acıktırırsan hırsız olur. ..... TERBİYE
Aç bırakma, hırsız edersin; çok söyleme, a. edersin. ..... TERBİYE
A. güçlü olunca haklı suçlu olur. .....
..... SUÇ,GÜÇ
Çok yüz buldu, a. oldu. ..... LAYIK OLMA
Yüz verme a. olur, az verme hırsız olur. .....
..... LAYIK OLMA
ARSIZA A. bir sille, iki sille kar değil. .. GÖRGÜ
A. yüz verince astar da ister. ..... LAYIK OLMA
ARSIZIN A. yüzüne tükürmüşler, "Yağmur yağıyor" demiş. ..... GÖRGÜ
Yıldırsızım (eyyam a.). ..... SUÇ
ARŞ Gönül yapmak a. yapmaktır. .....
..... SEVECENLİK
ARŞA El elden üstündür, a. varıncaya kadar. ....
..... BECERİ
ARŞIN Alemin ağzına kırk a. bez yetişmez. .....
..... DEDİKODU
A. malı kantar ile satılmaz. ..... FARKLILIK
ARŞINDAN Kaynananın iyisi kırk a. kuyusu. ..
..... EVLİLİK
ARŞININA Bezi herkesin kendi a. göre vermezler. ..... SIKINTI
Herkesin a. göre bez verilmez / vermezler. .....
..... SIKINTI
ART Ayyar tilki a. ayağından tutulur. .....
..... KURNAZLIK
ARTAR Hamurdan a. da çamurdan artmaz. ...
..... OLASILIK
ARTIĞINI İnsan gönlünün a. söyler. .....
..... KONUŞMA, GÖNÜL
ARTIK A./Fazla mal göz çıkarmaz. .....
..... ZENGİNLİK
Az al a. etme. ..... AZLA YETİNME
Fazla/A. mal göz çıkarmaz. ..... SAHİP OLMA
ARTIRIR Yavuz/Yörük at yemini kendi a. ....
..... ÇALIŞKANLIK, LAYIK OLMA
ARTMAZ İşten a., dişten artar. .....
..... TUTUMLULUK
ARTTIRIR Şükür nimet a... MİNNETTARLIK
ARZUDAN A. ümit kesilmez. ..... UMUT
ARZUYA Bir a. bin altın feda olur. .... GÖNÜL
ASACAK Mezarıma kandil mi a., ahirette şefaat mi edecek? ..... YARDIM
ASAYIM Yenice eleğim, seni nerelere a? .....
..... DEĞİŞİM
ASIL A. azmaz, bal kokmaz. ..... GÖRGÜ
A. zengin verendir. .....
..... CÖMERTLİK
Aslırsan Frenk sicimiyle a.. ..... GÜVEN
Ne sert ol a., ne yavaş ol basıl. . ÖLÇÜLÜLÜK
Ne şaşkın ol basıl, ne taşkın ol a.. .....
..... ÖLÇÜLÜLÜK
ASILAC K A. (suda) boğulmaz. ALINYAZISI
ASILIRSAN A. Frenk sicimiyle asıl. .....
..... GÜVEN
ASILMAZ Bir suçla adam a..... BAĞIŞLAMA
Her ip ile adam a. ..... FARKLILIK
ASILMIŞ A. adamın evinde ipten bahsedilmez.
..... SEVECENLİK
ASILSIZ A. söz söyleyeni karalar. ALDATMA
ASİ Ağası güçlü olanın kulu a. olur. .....
..... BOYUN EĞME, HİZMETÇİ
A.'a asi olmak istersen ya mütevelli ol ya vasi. ....
..... BOYUN EĞME
Olayım dersen Hak'ka a., ya mütevelli ol ya vasi.
..... SORUMLULUK
Sakin cahil, a. alimden yeğdir. .....
..... BOYUN EĞME
ASİL A. ile taş taşı, bed a. ile yeme aşı. .....
..... GÖRGÜ
ASİLİ A. alması zor, saklaması kolaydır. .....
..... EVLİLİK
ASKIDAKİ Baskıdaki altından a. salkım yeğdir.
..... ÖZGÜRLÜK
ASLAN Al a. tutar, güç sıçan tutamaz. .....
..... ALDATMA
Al ile a. tutulur, güç ile sıçan tutulmaz. .....
..... KURNAZLIK
A. ağzından şikar alınmaz. .....
..... BÜYÜKLÜK, GÜÇ
A. bile gün olur fareye muhtaç olur. .....
..... BÜYÜKLÜK, GÜÇ
A. bile kadına dokunmaz. ..... KADIN
A. doğan a. ölür. ..... GÖRGÜ
A. kocayınca/kocarsa sıçan deliği gözetir. .....
..... YAŞ
A. kuyruğu ile oynamak kendi başına iş açmaya çabalamaktır. ..... TEHLİKE
A. kükrerse atın ayağı kösteklenir. ..... GÜÇ
A. varken kediye ciğer düşmez. .. BÜYÜKLÜK
A. yatağında tilki nice kuyruk sallar. .....
..... KURNAZLIK
A. yatağında yak ş r. ..... BENZERLİK
A. yatağında, yiğit çağında. ..... BENZERLİK
A. yatağ ndan / yattığı yerden bellidir/belli olur. .
..... EV
Çul içinde/altında a. yatar. .....
... GÖRÜNÜŞ, UFAK ŞEYLER, AKILLILIK
Dişi a. tek doğurur, ama aslan doğurur. .....
..... DEĞER
Erkek a. aslan da dişi aslan aslan değil mi? .....
..... KADIN
Erkek a. dişisinden/dişisine bakar da kuvvet alır.
..... EVLİLİK, KADIN
Her yiğidin gönlünde bir a. yatar. ..... HIRS
İki a. bir postа sığmaz. ..... YETKİ
Kırk kurda bir a. ne yapsın? ..... GÜÇ
Şimdi para a. ağzında. ..... ZENGİNLİK
Ürkütme tavşanı, a. edersin. ... YÜREKLİLİK
Yatma tilki önünde, ko a. yesin seni. .....
..... BÜYÜKLÜK
ASLANA Aç köpek kendini a. vurur... AÇLIK
Aç kurt a. saldırır. ..... AÇLIK
Bağlı a. tavşanlar bile hücum eder. .....
..... GÜÇSÜZLÜK
Ölmüş a. tavşanlar bile hücum eder. .....
..... GÜÇSÜZLÜK
ASTARIMAN Aç a. tok domuz yeğdir. .....
..... AÇLIK
Cahilden kork, a. korkma. ..... BİLGİSİZLİK
Sağ tilki, ölmüş a. iyidir. ..... HAYAT
Yatan a. gezen tilki yeğdir. ..... ÇALIŞKANLIK
ASLANI Bağlı a. herkes keser. GÜÇSÜZLÜK
Uyur a. uyandırma. ..... TEHLİKE
ASLANIN Ekmek a. ağzında. ..... ZENGİNLİK
On para on a. ağzında. ..... ZENGİNLİK
ASLANLAR A. kazanır, tilkiler yer. .....
..... KURNAZLIK
ASLI A. ne ise nesli de odur. ..... GÖRGÜ
Bilen bilir, bilmeyen a. var sanır. ..... GERÇEK
ASLINA Her şey a. döner. ..... BAŞLANGIÇ
ASLINI A. inkar eden haramzadedir. .....
..... GÖRGÜ
ASMALAR Laf katığında a. budayayım. .....
..... KONUŞMA
ASMAZLAR Ali için Veli'yi a.. .....
..... SORUMLULUK
ASMIŞ Çingeneye beylik vermişler, önce babasını a.. ..... YETKİ
Okunu atmış, yayını a.. ..... GEÇ KALMA
ASTAR Arsıza yüz verince a. da ister. .....
..... LAYIK OLMA
A. bol olmayınca yüze gelmez. ..... GÖRÜNÜŞ
Yüz bulunca/verince a. ister. .... LAYIK OLMA
ASTARI A. yüzünden pahalı. .....
..... DEĞER, OLASILIK
AŞ Akşamki aşını sabaha koy a. olur, akşamki işini sabaha koyma iş olur. ..... ERTELEME
A. pişti, bayram geçti. ..... GEÇ KALMA
A. taşınca kepçeye paha olmaz. ..... DEĞER
A. tuz ile tuz oran ile. ..... BENZERLİK
Avrat vardır arpadan a. eder, avrat vardır bulguru keş eder. ..... KADIN
Az el a. kotarır, çok el iş kotarır. ..... YARDIM
Bilinmedik/Bilmediğin a., ya karın ağrıtır ya baş.
..... DENEYİM
Dediler "Molla, a. gidiyor." Dedi "Bana ne?" Dediler "Size gidiyor." Dedi "Sana ne?" .....
..... MERAK
Elin ile verirsen a. olur, sonra kalan savaş olur. ...
..... ERTELEME
Fazla a. ya karın ağrıtır, ya baş. ÖLÇÜLÜLÜK
Gönülsüz yenen a., ya karın ağrıtır ya baş. .....
..... GÖNÜL
İmam evinden a., ölü gözünden yaş çıkmaz. .....
..... DİN
Nerde aç oradan kaç, nerde a. oraya yanaş. .....
..... AÇLIK
AŞA Pışmiş a. soğuk su katılmaz. .....
..... GEÇ KALMA
Tatsız a. tuz neylesin, akılsız başa söz neylesin? ..
..... OĞUT
AŞAĞI Ağaç meyvesi olunca başını a. salar. .....
..... ALÇAKGÖNÜLLÜLÜK
"A. mahalle sen misin, yukarı mahalle şen misin?" diye gezer. ..... TEMBELLİK
Kendinden a. bak da haline şükret. .....
..... AZLA YETİNME
Kişi kendini herkesten a. tutmalıdır. .....
..... ALÇAKGÖNÜLLÜLÜK
AŞAĞIDA A. oturmazsan yukarıda da yerin yoktur. ..... KENDİNİ BEĞENME
AŞI Akşamdan sonra gelene (gelenin a.) ya bir soğan ya bir söğen. ..... MİSAFİR
Anamın a. tandırının başı. ..... ANA-BABA
A. pişiren yağ olur, gelinin yüzü ağ/ak olur. .....
..... LAYIK OLMA
İşi düşünce arar beni, a. pişince kovar beni. .....
..... BENCİLLİK
AŞIĞA A. Bağdat uzak/ırak değil. ..... AŞK
A. "Niçin ağlarsın?" demişler, "gülmemek için" demiş. ..... AŞK
A. rüsvalık kendi belasıdır. ..... AŞK
A. ya sabır, ya sefer gerek/ADALETtir.. AŞK
AŞIĞI A. sevdadan geçirmeye say, deryayı kurutmaya say gibidir. ..... AŞK
Hastayı buza, a. söze yollamamalıdır. . SAĞLIK
AŞIĞIN A. gözü kördür/kör olur. ..... AŞK
A. hali kaalinden belli olur. ..... AŞK
AŞIK Aç at kişner, a. sesler. ..... AÇLIK
Aç esner, a. gerinir. ..... AÇLIK
A. alemi kör, dört yanını duvar sanır. ..... AŞK
A. daima bey oturmaz. ..... TALİH
A. ile delinin farkı, biri gülmez biri ağlamaz imiş. .....
..... AŞK
A. ona derler ki karda gezip izini belli etmeye. ...
..... AŞK
A. sazla masuk nazla müteselli olur. ..... AŞK
A. yüz bulduğu yerde yatar kalır. ..... AŞK
Cefayı çekmeyen (a.) sefanın kadrini bilmez. .....
..... MUTLULUK
Çok naz a. usandırır. ..... AŞK
AŞIKLA A. mülk ortaklık kabul etmez. .... AŞK
AŞIKLIK A./Aşk başa beladır, müşkül iptiladır.

..... AŞK
AŞIKTIR Çerçi kız boncuğa a. ..... AŞK
AŞIM Azıcık a., ağrısız başım. ..... ZENGİNLİK
Azıcık a., kaygısız başım. ..... AZLA YETİNME
AŞIN A. tadı tuz (ama) çanakla yenmez. .....
..... YEME
Varsa a. rahattır başın, yoksa a. tehlikede başın.
..... YOKSULLUK
Yavaş kaynayan a. dibi tutmaz. .. ACELECİLİK
AŞINA Kötü söyleme eşine, ağı katar a. .....
..... EVLİLİK, OĞ, KONUŞMA
Ne doğrarsan a./çanağına, o gelir kaşığına.....
..... ÖZVERİ
Vanşına gelişim, tarhana a. bulgur aşım. .....
..... BENZERLİK
AŞINDAN A. yemedim, tütsüsünden kör oldum. ..... OLASILIK
AŞİNİ Akşamki a. sabaha koy aş olur, akşamki işini sabaha koyma iş olur. ..... ERTELEME
A. arayan, eşini bulan işini bilir. ..... BECERİ
A., eşini, işini bil, ... BECERİ
Eşini, işini, a. bil. ..... EVLİLİK
Kocana göre bağla başını, harcına göre pişir a..
..... EVLİLİK
AŞINMAZ Lakırdı ile ağız a..... KONUŞMA
AŞIRAN İtten çok pabuç a. olmaz, yine yalına-yak gezer. ..... SUÇ
AŞIRMIŞ Hırsız hırsızdan a., Allah görmüş şaşırmış. ..... ALDATMA
AŞİKAR A. düşman gizli dosttan yeğdir. .....
..... DÜŞMAN
Gizli boğaya gelen a. buzağılar. ..... GERÇEK
AŞİKAREDE Gizlide gebe kalan a. doğurur. ...
..... GERÇEK
AŞK A. ağlatır, dert söyletir. ..... AŞK
A. başta kör ise sonra akıl fırar eder. ..... AŞK
A. bir demirden leblebi AŞKıdır, çiğneyene aşkol-sun ..... AŞK
A. bir deryadır, dalmayan bilmez. ..... AŞK
A. ile pençeleşmeye demir pazı gerek. ..... AŞK
A. olmayınca meşk olmaz. ..... AŞK
Dert ağlatır, a. söyletir. ..... AŞK
Dünya bir yeşil kuyruktur, yiyebilene a. olsun. ....
..... DÜNYA
Fakirlik pencereden girince, a. bacadan çıkar. ...
..... AŞK, YOKSULLUK
Yoksulluk kapıdan girince a. bacadan kaçmış. ..
..... YOKSULLUK
AŞKIN A. var ise dağlara düş. ..... AŞK
AŞKTA Kumarda kazanan a. kaybeder. .....
..... TALİHS
AŞMIŞ Danışan dağı a.. danışmayan düz ovada yolu şaşmış. ..... ÖĞÜT
AŞTA Az eli a. gör, çok eli işte gör. . YARDIM
AŞURE A. yemeye giden kaşığını yanında taşır.
..... ÖZVERİ
AT Aç a. kişner, aşık sesler. ..... AÇLIK
Arık a. yol almaz, arık it av almaz. ..... AÇLIK
Arpa verilmeyen a. kamçı/sopa zoruyla yürümez. ..... AÇLIK
Arpa yemiş a. menzil keser. ..... OBURLUK
A. adımına göre değil adamına göre yürür. .....
..... HİZMETÇİ
A. alırsan başlıdan, kız alırsan çarlıdan/fakirden.
..... EVLİLİK
A. alırsan taydan, kız alırsan soydan. ... EVLİLİK
A. a. olduncaya kadar sahibi mat olur. .....
..... TERBİYE
A., avrat, kılıç emanet edilmez. .....
..... ÖDÜNÇ VERME, GÜVEN
A. beslenirken, kız istenirken. ..... EVLİLİK
A. binene, kürk giyene (yakışır). .....
..... BENZERLİK, BECERİ
A. bineğinin, kılıç kuşananın, köprü geçeninkidir. ...
..... BECERİ
A. bineğinin, kılıç kuşananın. ..... DÜNYA
A. binicisine/sahibine/ağasına göre kişner/eşer/şahlanır. ..... HİZMETÇİ
A. binicisini tanır/bilir. ..... HİZMETÇİ
At bulunur, meydan bulunmaz; meydan bulunur/olur, a. bulunmaz. ..... GEÇ KALMA
A. bulunur, meydan bulunmaz; meydan bulunur/olur, at bulunmaz ..... GEÇ KALMA
A. çalındıktan sonra ahıra kilit ne çare? / ahının kapısını kapatmak boşunadır. .....
..... GEÇ KALMA, AKILLILIK
A. elin, it elin, bize ne? ..... MERAK
A. elin, torba emanet, bizim dahdahımız var. ...
..... KENDİNİ BEĞENME
A. ile avrada inan olmaz. ..... KADIN
A. ile avradın yediği sayılmaz. ..... KADIN
A. ile avrat yiğidin bahtıdır. ..... EVLİLİK
A. ile cahil ağaya kulluk çetindir. ..... HİZMETÇİ
A. ile eşek tepişince arada sahibi ezilir. KAVGA
A. ile eşek yanşamaz. ... FARKLILIK, EŞİTLİK
A. ile yola giden eşeğin vay haline. ..... EŞİTLİK
A. koşar, ikbal geçer. ..... TALİH
A. mizacı, al mizacı. ..... KURNAZLIK
A. ölür eyeri kalır, insan ölür eseri kalır. .....
..... DEĞİŞİM
A. ölür meydan/nalı kalır, yiğit ölür şanı/namı kalır. ..... ÜN
A. ölürse yerine tay geçer. ..... YETKİ
A. tırnaktan, insan kulaktan kapar. ..... SAĞLIK
A. var, meydan yok. ..... YOKLUK
A. yedi günde, it yediği günde (belli olur/ semirir)
..... ZAMAN
A. yürümekle yol alır, kibar vermekle ün alır. .....
..... CÖMERTLİK
Avrat, a., bağ sahibini hep genç ister. .....
..... EVLİLİK, KADIN
Beyden bir a. istedim; verdi bindim gittim, vermedi döndüm gittim. ..... BÜYÜKLÜK
Bir ahırda a. da bulunur eşek de. ... FARKLILIK
Bir mıh bir nal kurtarır, bir nal bir a. kurtarır, bir a. bir er kurtarır, bir er bir memleket kurtarır. ...
..... TEDBİR
Dokuz a. bir kazığa bağlanmaz. ..... HIRS
Ersiz avrat yularsız a. ..... EVLİLİK
Eşek a. olmaz, ciğer et olmaz. ..... DEĞİŞİM
Irmaktan geçerken a. değiştirilmez. ... DEĞİŞİM
İnsan ayaktan, a. tırnaktan kapar. ..... SAĞLIK
İş bilenin / A. binenin, kılıç kuşananın. BECERİ
"Hırsımız, a. tepmez" deme. ..... KUŞUR
İt izi a. izine karıştı. ..... DEĞER
Katıra "Baban kimdir?" demişler, "A. dayımdır" demiş. ..... KENDİNİ BEĞENME
Kız evladı yerine düşerse bir eyerli a., yerine düşmezse bir uyuz it. ..... ÇOCUK
Köpeğe gem vurma kendisini a. sanır. .....
..... LAYIK OLMA
Küheylan a. çul içinde de bellidir. .. GÖRÜNÜŞ
Osmanlıyı a. yıkar, Türkü inat. ... KARARLILIK
Ralıvan a. kendini yorar. ..... ÇALIŞKANLIK
Tay a. olduncaya kadar sahibi mat olur. EĞİTİM
Yaman komşu, yaman avrat, yaman a.; birinden göç, birinden kaç, birini sat. ..... BELA
Yaşı a. pazarında sorarlar. ..... YAŞ
Yavuz a. yemini kendi artırır. ... ÇALIŞKANLIK
Yörük a. dizgin istemez. ..... BECERİ
Yörük a. yemini kendi artırır. .....
..... LAYIK OLMA, ÇALIŞKANLIK
ATA Abdal a. binmiş bey oldum sanmış, şalgam aşa girmiş yağ oldum sanmış. .....
..... KENDİNİ BEĞENME
Akıllı oğlan neyler a. malını, akılsız oğlan neyler ata malını? ..... ZENGİNLİK, AKILLILIK
Arık a. kuyruğu da yüktür. ..... GÜÇSÜZLÜK
A. arpa, yiğide pilav. ..... BENZERLİK
A. binen nalını mıhını arar. ..... BENZERLİK
A. binersen Allah'ı, attan inersen atı unutma. .....
..... TEDBİR
A. da soy gerek, ite de. ..... GÖRGÜ
A. dost gibi bakmalı, düşman gibi binmelidir. .....
..... TERBİYE
A. dostu oğula mirastır. ..... ANA-BABA
A. eyer gerek, eyere er gerek. ..... BENZERLİK
A. kamçı eşeğe çıbır. ..... LAYIK OLMA
A. malı mal olmaz, kendin kazanırsan gerek. ....
..... ANA-BABA
A. oğul savaştı, ebleh ona inandı. ..... KAVGA
A. olmayanı a. kadri bilmez. ..... ANA-BABA
A. ot, ite et. ..... BENZERLİK
A. sözü tutmayan ok gibi atılır. ..... ATASÖZÜ
A. yolu doğru yoldur. ..... ANA BABA
Boz a., avrada, oğlana kulluk edenin yüzü ağarmaz. ..... EVLİLİK
Eyersiz a. yük olmaz. .....
..... TEMBELLİK, OLASILIK
Eğreti/Emanet a. binen tez iner, ...
..... ÖDÜNÇ ALMA
Gelin a. binmiş, "Ya nasip" demiş. ..... EVLİLİK
İnsana a. ana gibi yar olmaz. ..... ANA-BABA
İş üç nalla bir a. kaldı. ..... UMUT
Kızılcık kızarmış da elma oldum sanmış, uşak a. binmiş de ağa oldum sanmış. .....
..... KENDİNİ BEĞENME
Koşan a. mahmuz vurulmaz. ..... GÖNÜL
Üç nal bir a. kaldı. ..... UFAK ŞEYLER
Yoksul ala a. binse selam almaz. .....
..... YOKSULLUK
Yörük a. kamçı olmaz. ..... LAYIK OLMA
Yörük a. paha olmaz..... DEĞER
Yularsız a. binilmez, yularsız deve yedilmez. .....
..... TERBİYE
ATADAN Oğlan a./babadan öğrenir sofra kurmayı, kız anadan öğrenir biçki biçmeyi. .....
..... ANA-BABA
ATALAR A. çıkarayım der tahta, döner dolaşır gelir bahta. ..... ANA-BABA
A. sözüevlada mirastır. ..... ATASÖZÜ
A. sözü kitabidir, yabana atılmaz. ... ATASÖZÜ
A. sözü Kur'an'a girmez, ama Kur'an yanınca yel yel yelişir. ..... ATASÖZÜ
A. sözü, sözlerin özü..... ATASÖZÜ
A. sözü tutan yüce dağlar aşar. ..... ATASÖZÜ
A. sözü yerde kalmaz dünya durdukça. .....
..... ATASÖZÜ
A. sözünü tutmayan yabana atılır, ahirette tamu ehline katılır. ..... ATASÖZÜ
A. sözünü tutmayanı yabana atarlar. .....
..... ATASÖZÜ
ATALARIN A. bir sözü bin öğüde geçer. .....
..... ATASÖZÜ
ATAM Yüz koyunlu a. kalmaktan bir yüksüklü anam kalmak yeğdir. ..... ANA-BABA
ATAN "Anan a. kim?" "Yakın komşun." .....
..... KOMŞU
ATANIN A./Babanın sanatı oğula mirastır. .....
..... BECERİ
A. duası eser/eyler, ananın ahı. ... ANA-BABA
A. önünden geçeni Allah sevmez. .....
..... ANA-BABA
Av vuranın/a. değil alanındır/yeteninin. .....
..... SAHİP OLMA
ATANSA Aç anansa/a. da kaç. .....
..... AÇLIK, YOKSULLUK
ATAR Herkes a., amma vuramaz. .... BECERİ
ATARIM Bir abam var a., nerde olsa yatarım. .
..... AZLA YETİNME
ATASI Cömert kısmı a. için adam seçmez. .....
..... CÖMERTLİK
ATASINA A. düşman olan, evladına dost olmaz. ..... DÜŞMAN
ATASINI A. tanımayan Allah'ını tanımaz. .....
..... BOYUN EĞME
ATASIYLA Ata a., katırı anasıyla. .....
..... BENZERLİK
ATASÖZÜ A. tutmayanın yolu ya teke gider, ya üke. ..... ATASÖZÜ
ATEŞ A. ateşle söndürülmez. ..... OĞ
A. böceğini görse yangın sanır. ..... KORKU
"A." demekle ağız yanmaz. ..... KONUŞMA
A. düştüğü yeri yakar. ..... FELAKET
A. hem nardır, hem nurdur. ..... FARKLILIK
A. kış gününün meyvesidir. ..... BENZERLİK
A. olmayan/çıkmayan yerden duman çıkmaz/tütmez. ..... BAŞLANGIÇ
A. olmayan yerden duman çıkmaz. .....
..... DEDİKODU
A. olsa cinni/cürnü kadar yer yakar. .....
..... TEHLİKE
Az a. çok odunu yakar. ..... UFAK ŞEYLER
Barut ile a. oyunu, terketmekdir kurda koyunu.
..... TEHLİKE
Lafını bilmeyen hödükler sönmüş a. körükler. ...
..... KONUŞMA
Tütünden kurtulmak için a. içinde düşme. .....
..... TEHLİKE

ATEŞE Aç adam kendini a. salar. ..... AÇLIK
A. körükle gidilmez. ..... KAVGA
Hasım hasmı a. atar, dost başta tutar. .....
..... DOST
Maşa varken elini a. sokma. ..... AKILSIZLIK
Maymunu fırına/a. atmışlar, yavrusunu ayağının altına almış. ..... BENCİLLİK
Tütünden korkup a. düşer. ..... KORKU
ATEŞİN A. dostluğu olmaz. ..... TEHLİKE
A. oğlu kül olur. ..... BENZERLİK
ATEŞLE Ateş a. söndürülmez. ..... ÖÇ
A. barut bir yerde durmaz. ..... TEHLİKE
A. oynama elini yakar, avratla oynama evini yıkar. ..... SUÇ, TEHLİKE, KADIN
A. pamuğun oyunu olmaz. ..... TEHLİKE
A. su hatıra bakmaz. ..... TEHLİKE
ATEŞTE Altın a., insan mihnette belli olur. .....
..... DENEME
Tavşan dağda, suyu a.. ..... BEKLENTİ
ATEŞTEN A. korkan tütünden sakınır/kaçar. ..
..... KORKU
Fakirlik a. gömlektir. ..... YOKSULLUK
Hasret a. gömlektir. ..... YOKLUK
Yetim malı a. gömlektir. ..... KAZANÇ
ATEŞTİR Kadını hamarat eden a. ..... KADIN
ATI Ata binersen Allah'ı, attan inersen a. unutma. ..... TEDBİR
A. alan Üsküdar'ı geçti. ..... GEÇ KALMA
A. ata, eşeği eşeğe koşmalı. ..... BENZERLİK
A. atasıyla, katın anasıyla. ..... BENZERLİK
A. eşkin, kılıcı keskin. ..... GÜÇ
A. palan saklar, ülkeyi bilen. ..... BECERİ
A. suya götürsün, ama içiremezsin. GÖNÜL
A. zapteden gemdir. ..... TERBİYE
Avratla a. emanet etme. ..... EVLİLİK
Çok arpa a. çatlatır. ..... ÖLÇÜLÜLÜK
Fukaranın tavuğu, zenginin a. kıymetli olur. .....
..... YOKSULLUK
Hünkarın a. bana baktı. **KENDİNİ BEĞENME**
Sen dede ben dede, bu a. kim tımar ede? .....
..... EŞİTLİK
Sen efendi ben efendi, bu a. kim tımar ede? .....
..... EŞİTLİK
Yayanın a. çanık, gücü azık. ..... OLASILIK
ATICI Şaşmaz a. olmaz, yanılmaz bilge olmaz. .
..... KUSUR
Şaşmaz a. yağmur, yanılmaz bilge yankı. .....
..... KUSUR
ATIDIR Dost dostun eyerlenmiş a. ..... DOST
ATILAN A. ok geri dönmez. .... GEÇ KALMA
ATIM A. tepmez, itim apmaz deme. .....
..... KUSUR
ATIN Aslan kükrerse a. ayağı kösteklenir. .....
..... GÜÇ
A. bahtsızı arabaya düşer. ..... TALİH
A. dorusu, yiğidin delisi. ..... BENZERLİK
A. kulağını kesin yine attır, domuzun kuyruğunu kesin yine domuzdur. ..... DEĞİŞİM
A. ölümü arpadan olsun. ..... OBURLUK
A. ölümü itin bayramıdır. ..... FARKLILIK
A. ürkeği, yiğidin korkağı. ..... BENZERLİK
A. varken yol tanı, ağan varken el tanı. .....
..... FIRSAT, GEZİ
A. yerine eşek bağlanmaz. ..... FARKLILIK
A. yörükse bin de kaç. ..... FIRSAT
Bilmediğin a. arkasına geçme. ..... TEHLİKE
Bin a. varsa inişte in. bir a. varsa yokuşta bin. ....
..... TEDBİR
Bir sürçen a. başı kesilmez / ayağını kesmezler.
..... KUSUR
Boz a. yanında duran ya tüyünden kapar ya huyundan. ..... BOZMA
Eşek a. ne yoklaş, yoksul beyin ne kardeşi. .....
..... YOKSULLUK
Gem almayan a. ölümü yakındır. .....
..... BOYUN EĞME
Hediye a. dişine bakılmaz. ... MİNNETTARLIK
İnsanın söz anlarmazı, a. gem almazı. .....
..... AKILSIZLIK
Kır a. yanında duran ya huyundan ya suyundan kapar. ..... ARKADAŞ
Yavaş a. tekmesi yavuz olur. ..... AYARTMA
Yavaş/Yumuşak huylu a. çiftesi/tekmesi pek/yavuz olur. ..... ÖFKE
Yumuşak huylu a. çiftesi pek olur. .....
..... TEHLİKE, GÜVEN
Yumuşak huylu a. çiftesi yavuz olur. .....
..... GÖRÜNÜŞ
ATINA Ağanın gözü a. tımardır. .....
..... HİZMETÇİ, TERBİYE, YETKİ
A. bakan ardına bakmaz. ..... TERBİYE
ATINI A. veren yaya gidermiş. .....
..... ÖDÜNÇ VERME
Bağla a., ısmarla Hak'ka. ..... GÜVEN
ATİNİN Arap a. yanında duran ya huyundan, ya suyundan. ..... BOZMA
ATIP A. tutar, ama elinden bir şey gelmez. .....
..... KONUŞMA
ATLANIR Attan düşen yine a. .... İYİMSERLİK
ATLAR A. nallanırken kurbağalar ayağını uzatmaz. ..... EŞİTLİK
A. tepişir, arada eşekler ezilir. ... GÜÇSÜZLÜK
ATLARINA Eski zaman a. eski Osmanlılar binip gitmiş. ..... GEÇ KALMA
ATLASTAN Adam adamdır olmasa da pulu, eşek eşektir a. olsa çulu. ... GÖRÜNÜŞ, HUY
ATLILIKTAN "Yayanlık a. iyi" derlerse inanma. ..... GÜÇSÜZLÜK
ATLIYA A. saat olmaz. ..... ZAMAN
ATMA A. Recep din kardeşiyiz. .. KONUŞMA
ATMIŞ Kardeş kardeşi a., yar başında tutmuş. .
..... AKRABA
Okunu a., yayını asmış. ..... GEÇ KALMA
ATSAN Kedi gibi nereden a. dört ayak üzerine düşer. ..... TALİH
ATTA A. / At üzerinde duran var, duramayan var. ..... BECERİ
A. avratta uğur vardır. ..... EVLİLİK
A. karın, yiğitte burun. ..... BENZERLİK
ATTAN Acımış eşek a. yürük olur. .....
..... ACI ÇEKME
Ata binersen Allah'ı, a. inersen atı unutma. .....
..... TEDBİR
A. düşen yine atlanır. ..... İYİMSERLİK
A. düşene tımar, deveden düşene mezar gerektir. ..... LAYIK OLMA
A. düşene yorgan döşek, eşekten düşene kazma kürek. ..... DEĞER
A. iner eşeğe binersin, onu da bulamaz yaya gidersin. ..... DEĞİŞİM
Canı yanan eşek a. yürük/rahvan olur. .....
..... ACI ÇEKME
Eşekten düşmek a. düşmekten tehlikelidir. .....
..... TEHLİKE
İnersin gönül inersin; a., iner eşeğe binersin, onu bulamaz n yaya gidersin. . AZLA YETİNME
Yal vakti itten yem vakti a. sakınmalı. .....
..... TEHLİKE
ATTIĞI Dostun a. gül onulmaz yara açar. .....
..... DOST
Dostun a. taş baş yarmaz. ..... DOST
Herkes a. okun nereye vardığını bilmek gerek. .
..... SORUMLULUK
ATTIR Akıl bir a., dizgini arifin elinde gerek. ....
..... AKILLILIK
Atın kulağını kesin yine a., domuzun kuyruğunu kesin yine domuzdur. ..... DEĞİŞİM
Avrat a., gemini boş tutma. ..... EVLİLİK
AV Ank at yol almaz, ank it a. almaz. ... AÇLIK
A. avlandı, tav tavlandı, deli uslandı, horoz evlendi, komşu tellendi. ..... GEÇ KALMA
A. avlayanın, kemer bağlayanın. ..... BECERİ
A. köpeği avdan kalmaz. ..... BENZERLİK
A. vuranın/atanın değil alanındır/yeteninidir. ....
..... SAHİP OLMA
Baskın basanın, a. vuranın. ..... BECERİ
Gönülsüz köpek a. avlamaz. ..... GÖNÜL
Kırk gün taban eti, bir gün a. eti. MESLEKLER
Kurt mahallesinde a. avlanmaz. ..... GÜÇ
AVA A. giden avlanır. ..... ALDATMA
Köpek zorla a. gitmez. ..... GÖNÜL
Tazısız a. çıkan tavşansız eve gelir. .. OLASILIK
Zorla a. giden köpek bu kadar avlanır. .....
..... GÖNÜL
Zorla köpek a. gitmez. ..... ZULÜM
AVARE A. gezmekten aylağa işlemek yeğdir. ....
..... TEMBELLİK
AVCI Adamın ahmağı a., köpeğin ahmağı topçu olur. ..... MESLEKLER
A. avında, yolcu yolunda gerek. . BENZERLİK
A. kediye kurnaz fare. ..... KURNAZLIK
A. ne kadar hile/al bilse ayı o kadar yol bilir. .....
..... KURNAZLIK
A. tavşana "Bir kürk vereyim" demiş, "Postumu soyma, kürkünden vazgeçtim" demiş. .....
..... ALDATMA
A. zağan gibi ne yer, ne yedirir. ..... BAĞLILIK
Tavşanı tazı tutar, çalımı a. atar. .....
..... LAYIK OLMA
AVDAN Av köpeği a. kalmaz. ... BENZERLİK
AVİMİ Balık demiş ki, "Etimi yiyen doymasın, a. yapan gülmesin." ..... MESLEKLER
AVİNDA Avcı a., yolcu yolunda gerek. .....
..... BENZERLİK
AVLAMALIDIR Kurdu kurt ile a. ..... SUÇ
AVLANIR Ava giden a. ..... ALDATMA
Balık baştan a. ..... YETKİ
Zorla ava giden köpek bu kadar a.. .... GÖNÜL
AVLANMAZ Araba ile tavşan a.. .. OLASILIK
Kartal sinek a. ..... BÜYÜKLÜK
Şahin ile deve a.. ..... BENZERLİK
AVLAR Osmanlı, tavşanı araba ile a. BECERİ
AVLAYAN Balık a. elbette ıslanır. ..... ÖZVERİ
AVLAYANIN Av a., kemer bağlayanın. .....
..... BECERİ
AVRADA At ile a. inan olmaz. ..... KADIN
Avradın öğüdü a. geçer. ..... KADIN
Beylere ve a. inanma, akar suya dayanma. .....
..... GÜVEN
Boz ata, a., oğlana kulluk edenin yüzü ağarmaz.
..... EVLİLİK
AVRADI A. ar zapteder, er zaptetmez. .....
..... EVLİLİK
A. bed olanın sakalı erken/tez ağarır. . EVLİLİK
A. eri saklar, peyniri deri. .....
..... EVLİLİK, AYARTMA
Kişi kızı olma, kişi a. ol. ..... EVLİLİK
Yoksul danışmendin sözü geçmez, meğer a. güzel ola. ..... YOKSULLUK
AVRADIN Alma a. dulunu, yanında getirir kulunu. ..... EVLİLİK
At ile a. yediği sayılmaz. ..... KADIN
Avradın düzdüğü evi Tanrı yıkmaz, a. bozduğu evi Tanrı yapmaz. ..... EVLİLİK
A. düzdüğü evi Tanrı yıkmaz, avradın bozduğu evi Tanrı yapmaz. ..... EVLİLİK
A. ile pazarını kimseye inanma. ..... EVLİLİK
A. küçüğün al; işsiz çıktı bahtına, dişsiz çıktı bahtına. ..... EVLİLİK
A. öğüdü avrada geçer. ..... KADIN
A. yediği giydiği gibi olsa vay kişinin haline. .....
..... EVLİLİK
A. yıkmadığı ev bin yıl dikili kalır. ..... EVLİLİK
AVRADINI Kalkanın yerini, ölenin a. alırlar. ....
..... DEĞİŞİM
AVRAD Anasını babasını dinlemeyen evlat, kocasını saymayan a., üzengi ile yürüyen at, apında tutma, hiç durma sat. .....
..... BOYUN EĞME
At, a., kılıç emanet edilmez. .....
..... ÖDÜNÇ VERME, GÜVEN
At ile a. yiğidin bahtıdır. ..... EVLİLİK
A., at, bağ hibini hep genç ister. .....
..... EVLİLİK, KADIN
A. attır, gemini boş tutma. ..... EVLİLİK
A. gibi düşman olmaz, güler bildirmez; köpek gibi dost olmaz, ulur bildirmez. ..... KADIN
A. kutlık bilmez, çoban yokluk bilmez. ... KADIN
A. malı başa tokmaktır. ..... EVLİLİK
A. var ev yapar, a. var ev yıkar. ..... EVLİLİK
A. vardır arpadan aş eder, a. vardır bulguru keş eder. ..... KADIN
Avrattan Müslüman gele, Müslüman a. gitmeye. ..... EVLİLİK
Bekara a. boşaması kolaydır. ..... EVLİLİK
Buyurmadan tutan evlat, çağırmadan kalkan a., orada olur devlet. ..... EVLİLİK
Doğuran a. Azrail yenmiş. ..... EVLİLİK
Er kemaliyle, a. cemaliyle anılır. ..... KADIN

Er ölür, a. boş olur. ..... EVLİLİK
Ergene/Bekara kan/a. boşaması kolaydır. ..... EVLİLİK
Ersiz a. yularsız at. ..... EVLİLİK
Evde a., dağda ırgat. ..... EVLİLİK
Evde iki a. olunca ev süpürülmemiş kalır. ..... SORUMLULUK
Evi ev eden a., yurdu şen eden devlet. EVLİLİK
Kıtlık olsa buğday, a. ölse kız al. ..... EVLİLİK
Kör/Kesmez bıçak ele yavuz, iş bilmeyen a. dile yavuz. ..... BECERİ
Ortaklık iyi olsa, iki adam bir a. alır. .. TİCARET
Oynaşına inanan a. ersiz kalır. ..... GÜVEN, EVLİLİK
Yaman komşu, yaman a., yaman at; birinden göç, birinden kaç, birini sat. ..... BELA
AVRATLA Ateşle oynama elini yakar, a. oynama evini yıkar. ..... SUÇ, TEHLİKE, KADIN
A. atı emanet etme. ..... EVLİLİK
AVRATLARINDIR Söz a., iş erkeklerindir. ..... İŞ
AVRATTA Atta a. uğur vardır. ..... EVLİLİK
AVRATTTAN A. Müslüman gele, Müslüman avrat gitmeye. ..... EVLİLİK
A. vefa, zehirden şifa. ..... KADIN
AVUCUMA Koy a., koyayım avucuna. ..... YARDIM
AVUCUNDAN Başkasının a. su içen kanmaz. ..... GÜVEN
AVUÇ Bir a. altının olacağına bir a. toprağın olsun. ..... TARİM
İnsanın gözünü bir a. toprak doyurur. NEFRET
Kişinin ayıbını bir a. toprak örter. ..... ÖLÜM
Tamahkarın gözünü (bir a.) toprak doyurur. ..... NEFRET
AY A. ayakta, çoban yatakta, a. yatakta çoban ayakta. ..... ERKEN DAVRANMA
A. doğar değiğinden, insan utansın dediğinden. ..... KONUŞMA
A. doğuşundan, insan yürüyüşünden bellidir. ..... GÖRÜNÜŞ
A. dolun olunca elle işaretlenmez. .... GERÇEK
A. gör, oruç tut; a. gör, bayram eyle. . ZAMAN
A. gördünse bayram eyle. ..... ZAMAN
A. görmüşün yıldıza itiban yoktur. ... DENEYİM
A. ışığında ceviz sıkılmez. ..... GİZLİLİK
A. var yılı besler, yıl var ayı beslemez. ..... TİCARET
A. yıldız göğe yaraşır. ..... BENZERLİK
Dokuz a. anasının karnında nasıl sabretmiş. ..... SABİR
Her a. dediğin keçi doğmaz. ..... FARKLILIK
Öksüz hırsızlığa çıkmış, a. ilk akşamdan doğmuş ..... TALİH
Öksüz oynaşa çıkmış, a. akşamdan doğmuş..... TALİH
AYAĞA A. değmedik / Ayak almadık taş olmaz, başa gelmedik iş olmaz. ..... OLASILIK, DEĞİŞİM
Dost başa, düşman a. bakar. ..... DOST
Gezen a. taş değer. ..... GEZİ
Kavuk a., mest başa giyilmez. ..... OLASILIK
Sırtını pek tut, a. bakma. ..... SAĞLIK
Söz anlayan a. kalksın, anlamayan dursun. ..... AKILLILIK
Terziye "Dinlen" demişler, a. kalkmış. ..... FARKLILIK
AYAĞI Aslan kükrerse atın a. kösteklenir. ..... GÜÇ
A. yere yakın olandan kork. ..... KUSUR
Ayı sıkıya düşünce yavrusunu a. altına alır. ..... BENCİLLİK
Devenin a. altında kanınca ezilmez. ..... SEVECENLİK
Doğru söyleyenin bir a. üzengide gerek ..... GERÇEK
Eğilmeyen başın a. öpülür. .... BOYUN EĞME
Fukaranın başı ucunda durmaktan, zenginin a. ucunda ölmek yeğdir. ..... ZENGİNLİK
Hocanın yemeği, yılanın a. görülmez. ..... DİN
Misafirin a. uğurludur. ..... MİSAFİR
AYAĞIM Dudağım yarık ısık çalamam, a. bü-yük çalı sökemem. ..... TEMBELLİK
AYAĞIMA Dur a. yer edeyim, bak sana neler edeyim. ..... BAŞLANGIÇ
AYAĞIN A. sığmayacağı yere baş sokulmaz. ... . OLASILIK
AYAĞINA Arkasız olanın a. vurmuşlar, "Vay arkam" demiş, karnına vurmuşlar, yine "Vay arkam" demiş. ..... GÜÇSÜZLÜK
A. bakma başına bak, yüzüne bakma işine bak. ..... İŞ
Çok gezenin a. çöp batar. ..... GEZİ
Eline geç ustadan a. çabuk dilenci yeğdir. ..... ERTELEME
İyi olacak hastanın hekim a. gelir. ..... ALİNYAZISI, SAĞLIK
Sanatına güveninin para a. gelir. ..... BECERİ
AYAĞINDA A. donu yok, fesleğen ister/takar başına. ..... KENDİNİ BEĞENME
Çok gezen tavuk a. pislik getirir. .... HIRS, GEZİ
AYAĞINDAN Ayyar tilki art a. tutulur. ..... KURNAZLIK
Çevik kuş iki a. tutulur. ..... KURNAZLIK
AYAĞINI Atlar nallanırken kurbağalar a. uzatırnaz. ..... EŞİTLİK
A. sıcak tut, başını serin; gönlünü ferah tut, düşünme derin. ..... SAĞLIK
A. yorganına göre uzat. ..... ÖLÇÜLÜLÜK, TUTUMLULUK
A. zamana uydur, kalburunu samana. . UYUM
İt itin a. ısırmaz. ..... BAĞLILIK
İtin a. taştan mı esirgiyorsun? ..... ALIŞKANLIK
Kişi yorganına göre a. uzatmalıdır. ..... TEDBİR
Yılanın a., karıncanın gözünü, mollanın ekmeğini kimse görmez. ..... CİMRİLİK
AYAĞINLA Elinle ver, a. ara. ..... ÖDÜNÇ VERME
AYAĞIYLA Devlet adama a. gelmez. ..... ÇALIŞKANLIK
AYAK A. gitmese el getirmez. ..... ÇALIŞKANLIK
Baş a., ayak baş oldu. ..... DEĞİŞİM
Baş gıdince a. payidar olmaz. ..... YETKİ
Baş nereye giderse a. da oraya gider. ..... SAHİP OLMA
"Baş üstüne" deme, a. altına al da işimi gör. ..... BECERİ, İŞ
Başa gelmedi ki a. uslansın. ..... DENEYİM
Başın sıkıntısını a. çeker. ..... ACI ÇEKME
El uzatılan yere a./dil uzatılmaz. ..... MİNNETTARLIK,NANKÖRLÜK
Kar onünçün yağar ki a. üşüte. .. BAŞLANGIÇ
Kedi gibi nereden atsan dört a. üzerine düşer. ... TALİH
Merdiven a. a. (çıkılır). .. BECERİ, ACELECİLİK
Seyrek git sen / Sıkça varma dostuna, kalksın a. üstüne. ..... MİSAFİR
AYAKKABI A. dar olunca dünya geniş olmuş ne fayda? / dünya başa zindan olur. .... BELA
AYAKKABIM Ne eyleyim dünya bolluğunu a. dar ise. ..... KEDER
AYAKLANIR Alacak geç kalırsa a.. ..... ÖDÜNÇ VERME
AYAKLARI Yılanın huyu iyi olsaydı a. olurdu .. .. GÖRGÜ
AYAKTA Ay a., çoban yatakta, ay yatakta çoban a.. ..... ERKEN DAVRANMA
Beş çuval a. durmaz. ..... BİLGİSİZLİK
AYAKTAN İnsan a., at tımaktan kapar. ..... SAĞLIK
AYAZ A. oldu bulut oldu, geçen günler unut oldu. ..... DEĞİŞİM
AYAZA Kar erir pislik a. çıkar. ..... GERÇEK
AYDA A. gelen doğan olur, yılda gelen soğan. ..... MİSAFİR
A. gelen gül üstüne, günde gelen kül üstüne. ..... SENLİBENLİK
A. yılda bir namaz, onu da şeytan komaz. . DİN
İyi iş altı a. biter/çıkar. ..... ACELECİLİK, SON, ERTELEME
AYDINLIĞIN Her a. bir karanlığı var, her karanlığın bir aydınlığı var. ..... DEĞİŞİM
AYDINLIK Ayın on beşi karanlık olsa on beşi a. olur. ..... İYİMSERLİK
Biz uğru olduk, a. başladı. ..... TALİH
AYI Aç a. oynamaz. ..... AÇLIK
Altta kalmayı a. bile istemez. ..... KAVGA
YOKSULLUK'dun/Ahlatın iyisini dağda a. yer. ..... LAYIK OLMA
Avcı ne kadar hile/al bilse a. o kadar yol bilir. .... KURNAZLIK
Ay var yılı besler, yıl var a. beslemez. TİCARET
A. a. iken yenilmesini istemez. ..... KAVGA
"A." deyip geçme, o da bir dağın şenliğidir. ..... AŞAĞILAMA
A. sevdiği yavrusunu hırpalar. ..... TERBİYE
A. sıkıya düşünce yavrusunu ayağı altına alır. ..... BENCİLLİK
A. yavrusunu severken öldürür. SEVECENLİK
Mart a., dert ayı. ..... İKİLİM
Uzaktan merhaba, ey a. kardeş. ..... TEHLİKE
AYIBI Zenginin a., fukaranın hastalığı meydana çıkmaz. ..... ZENGİNLİK
AYIBINI Değirmenciye hırsızlık ayıp değil, başka a. ara. ..... SUÇ, MESLEKLER
Dost dostun a. yüzüne söyler. ..... DOST
Elin a. sana söyleyen seninkini de ele söyler. ..... DEDİKODU
Gün olur günü, gün olur a., gün olur yılı besler. . ..... TİCARET
Her kişi kendi a. gözetir. ..... UTANÇ
Herkes / Her adam kendi a. bilmez. .. KUSUR
Kelin a. takke örter. .... GİZLİLİK, GÖRÜNÜŞ
Kendi a. görmez de elin ayıbını söyler. ..... ELEŞTİRİ
Kimsenin a. söyleme, yerin kulağı var. ..... ELEŞTİRİ, İFTİRA
Kişi kendi a. görmez de elin ayıbını söyler..... ELEŞTİRİ
Kişinin a. bir avuç toprak örter. ..... ÖLÜM
Terzinin işi kötü, ama a. örten ütü. ..... MESLEKLER
AYIDAN Çamın haysiyetini a. sor. ..... DEĞER
AYILINCA rhoş a. düşünmeye vanır. .... İÇKİ
AYIN A. on beşi karanlık olsa on beşi aydınlık olur. ..... İYİMSERLİK
A. son çarşambası kimine yarar kimine yaramaz. ..... FARKLILIK
AYININ A. kırk hikayesi/türküsü varmış hepsi de ahlat üzerine. ..... DEĞİŞİM
AYIP Akıllının a. dediği ile ahmak iftihar eder. ... . AKILSIZLIK
Bilmemek a. değil, öğrenmemek a. ..... İSTEME, BİLGİSİZLİK
Bir dirhem et bin a. örter. ..... GÜZELLİK
Fakirlik a. değil, tembellik a.. .... YOKSULLUK
Yoldan çıkmak a. değil, yola girmemek ayıptır. ..... DÜRÜSTLÜK
AYIPLAR Aç adam ahçıyı a..... AÇLIK
AYIPSIZ A. dost arayan dostsuz kalır. DOST
AYISIZ A. orman olmaz. ..... OLASILIK
AYIYA A. kovan ısmarlanmaz. ..... GÜVEN
A. peynir tulumu emanet olmaz. ..... GÜVEN
Dağda gezen a. da rastlar kurda da. ..... GEZİ
Köprüden geçinceye kadar a. "Dayı" derler. ..... GÜVENLİK, KONUŞMA, İKİYÜZLÜLÜK
AYIYI A. evvela öldür de sonra derisini sat..... BEKLENTİ
A. huylandır, temaşaya bak; kurdu huylandır kefen hazırla. ..... TEHLİKE
AYİNESİ A. iştir kişinin, lafa bakılmaz. ..... İŞ
AYLAĞA Avare gezmekten a. işlemek yeğdir. ..... TEMBELLİK
AYLAK A. oturmaktansa a. gezmesi daha iyidir. ..... TEMBELLİK
AYLAKÇILIK Boş oturmaktansa a. yeğdir. .... TEMBELLİK
AYLARIN Mart a. cinenesidir. ..... İKİLİM
AYLIK Alt a. seyisliği var, kırk yıllık fışkı karıştırır. ..... KENDİNİ BEĞENME
AYNADIR Kişinin sermayesi iki paralık a..... DEĞER
AYNAN A. yoksa komşuna bak. ..... KOMŞU
AYNASI Adamın a. arkadaşıdır. .. ARKADAŞ
AYNASIDIR El elin a..... ARKADAŞ
İş insanın a. ..... İŞ
İş işin a.... ..... BENZERLİK

AYNAYA A. nasıl bakarsan yüzünü öyle görürsün. ..... BENZERLİK
AYRAN A. içmeye geldik, ara açmaya gelmedik. ..... KAVGA
Biz ondan yoğurt umarız, o bizden a. umar. ..... YARDIM
AYRANI A. yok içmeye, gümüş köprü ister geçmeye. ..... KENDİNİ BEĞENME
bildiğin a. bilmediğin yoğurda değişme. ..... DEĞİŞİM
AYRANIM A. ekşidir diyen olmaz. ..... KENDİNİ BEĞENME
AYRANINA Komşu komşudan bir kapır. a. su katar. ..... KOMŞU
AYRILAN Sevdiğinden a. yedi yıl ağlarsa, yurdundan a. ölüme dek ağlar. ..... YOKLUK
Sürüden a. kuzuyu/koyunu ku t kapar. ..... YALNIZLIK
AYRILIK Çok muhabbet tez a. getirir. .... AŞK
AYRILIKLA Aölümü çekmişler, ayrı lk ağır gelmiş. ..... YOKLUK
AYRILMA Babı tevekkülden a. ..... GÜVEN
AYYAR A. tilki art ayağından tutulur. ..... KURNAZLIK
AZ A. al artık etme. ..... AZLA YETİNME
A. ateş çok odunu yakar. ..... UFAK ŞEYLER
A. bilirim, uz bilirim, Hıdrellezden sonra yaz bilirim. ..... İKLİM
A. çoğa tabidir. ..... UFAK ŞEYLER
A. el aş kotanır, çok el iş kotanır. ..... YARDIM
A. eli aşta gör,ç ok eli işte gör. ..... YARDIM
A. eş, uz eş, boyunca eş. ..... ZULÜM
A. işten çok iş çıkar. ..... UFAK ŞEYLER
A. kaz, uz kaz, (kuyuyu kendi) boyunca kaz. ..... ZULÜM
A. koyun sahibini batırır. ..... UFAK ŞEYLER
A. olsun, uz/öz olsun. ..... AZLA YETİNME, BAŞARI
A. sadaka çok bela defeder. ..... CÖMERTLİK
A. söyle çok dinle. ..... KONUŞMA
A. söyle öz söyle, iki dinle bir söyle. KONUŞMA
A. söyleyen çok rahat eder. ..... KONUŞMA
A. söz çoğa varır. ..... KONUŞMA
A. tamah çok ziyan/zarar getirir. ..... NEFRET
A. uyku, az yemek insanı eder melek; çok uyku, çok yemek insanı eder helak. ..... YEME
A. ver, çok yakar; çok ver, a. yalvar. .. ÖDEME
A. ver, çok yalvar. ..... ÖDEME
A. veren candan verir, çok veren maldan verir. ..... CÖMERTLİK
A. yaşa. azad yaşa. ..... ÖZGÜRLÜK
A. yaşa çok yaşa, akıbet gelir başa. ..... SON, DİN
A. ye de bir hizmetkar tut. .... TUTUMLULUK
A. ye de borcunu öde. ..... TUTUMLULUK
A. ye de (kendine) bir hizmetçi/hizmetkar tut. ... HİZMETÇİ
A. ye, uzun ye. ..... YEME
A. yiyen a. uyur, çok yiyen güç uyur. .... YEME
A. yiyen çok yer, çok yiyen a. yer. ..... YEME,YOKSULLUK
A. yiyen çok zaman yer, çok yiyen çabuk bitirir. ..... YEME
"Azdan a." demişler "çoktan çok." ..... UFAK ŞEYLER
Çok dinleyip, a. söylemek gerek. KONUŞMA
Çok kucaklayan a. devşirir. ..... TUTKU
Kanya bakanın aklı a. olur. ..... KADİN
Yırtıcı kuşun ömrü a. olur. ..... ZULÜM
Zalimin ömrü a. olur. ..... ZULÜM
AZA A. demişler "Nereye?" "Çoğun yanına" demiş. ..... UFAK ŞEYLER
A. kanaat etmeyen çoğu hiç bulamaz. ..... NEFRET
AZAD Az yaşa, a. yaşa. ..... ÖZGÜRLÜK
AZAN A. kulun belası yakın. ..... TUTKU
A. yılan yol üstüne çıkar. ..... TUTKU
Çok a. başını yer. ..... HIRS
AZANA Kırkından sonra a. çare bulunmaz. ..... GEÇ KALMA
AZANI Kırkından sonra a. teneşir paklar. ..... SUÇ
AZAPTA Şeytan a. gerek. ..... ŞEYTAN
AZASI A. noksan olanın kazası eksik olmaz. .... KUSUR
AZAT Böyle şaha kul olan ister mi a. olmayı? ... HİZMETÇİ
Tutamadığı kuşu a. eder. ..... TİCARET
AZDAN "A. az" demişler "Çoktan çok." ..... UFAK ŞEYLER
A. az gider, çoktan çok . ..... BAK ŞEYLER
A. git gide çok olur. ..... UFAK ŞEYLER
Her çok a. olur. ..... UFAK ŞEYLER
AZDIR Dost bin ise a., düşman bir ise çoktur. .. DOST
Hileden sakınan a. ..... ALDATMA
AZGIN A. it ile uğraşılmaz. ..... KAVGA
A. yara onulmaz. ..... TEHLİKE
AZGINLIĞI Hırsızın a, subaşı nın ihmalindendir. ..... SUÇ
AZI A. bilmeyen çoğu hiç bilmez. ..... NEFRET
Borcun a. çoğu olmaz, hepsinin kaygısı birdir. .. ÖDÜNÇ ALMA
Çoğu zarar a. karar. ..... OLÇULULUK
Her şeyin a. karar, çoğu zarardır. ..... ÖL ÇÜÇLÜK
Lafın a. uzu, çobana verme kızı, ya koyun götürür ya kuzu. ..... EVLİLİK
Şerrin a. da çoktur. ..... KÖTÜLÜK
AZICIK A. aşım, ağrısız başım. .... ZENGİNLİK
A. aşım, kaygısız başım. ..... AZLA YETİNME
"A. nereye gidersin?" "Çok getirmeye." ..... UFAK ŞEYLER
AZIK Yayanın atı çarık, gücü a.. ..... OLASILIK
Yok büyümez, a. büyür. ..... UFAK ŞEYLER
AZIKSIZ A. yola çıkanın iki gözü el torbasında kalır. ..... TEDBİR
A. yola çıkılmaz. ..... TEDBİR
AZILI A. ile başa çıkılmaz. ..... TEHLİKE
AZIN Çok ile a. oyunu olmaz. ..... TEHLİKE
Her bir a. bir de çoğu olur. ..... UFAK ŞEYLER
AZINA A. çoğuna bakma eline geçene bak. .... ŞAHİP OLMA
AZINDAN Her şeyin a. olur bereket. ..... AZLA YETİNME
Yemeğin a. sözün çoğundan Allah ırak eylesin. ..... KONUŞMA
AZITTI Beyim dedikçe a. ..... LAYIK OLMA
AZİMLE A. yüce dağlar devrilir. ..... AZİM
AZİZ Hüner sahibini a. eder. ..... BECERİ
Kişidir kendini hem a. eden hem rezil. ..... SORUMLULUK
Parası a. olan/olanın kendisi zelil olur. ..... ZENGİNLİK
Parasını a. eden kendisini zelil eder. ..... ZENGİNLİK
AZİZDEN A. ağız yakın, kardeşten kanın yakın. ..... BENCİLLİK
AZLIĞINDADIR Altının kıymeti a..... DEĞER
AZMAYINCA İnsan a. belasını bulmaz. ...HIRS
AZMAZ Asıl a., bal kokmaz. ..... GÖRGÜ
Soy a., soyuna çeker. ..... GÖRGÜ
AZMİN A. elinden ne uçan kurtulur, ne kaçan. ..... AZİM
AZ AİL A. gelince oğul, uşak sormaz. ÖLÜM
Evini temiz tut konuk gelir, kendini temiz tut ölüm/A. gelir. ..... TEMİZLİK
AZRAİLE A. bahane bulunmaz. ..... ÖLÜM
AZ AİLİ Doğuran avrat A. yenmiş. .. EVLİLİK
BABI B. tevekkülden ayrılma. ..... GÜVEN
BABA Amca b. yarısıdır. ..... AKRABA
Ana analık olursa, b. da babalık olur. ..... ANA-BABA
Ana b. bedduasını alan onmaz. ... ANA-BABA
Ana b. evlat için, evlat kendi başı için. ..... ANA-BABA
Ana b. ile iftihar olunmaz. ..... GURUR
Ana b. verir görümlük, Allah vergisi doyumluk. . ALLAH
Ana bahtı kızına, b. ocağı oğula kalır. ..... ANA-BABA
Ana çeker zahmeti, b. alır rahmeti. ..... ANA-BABA
Ana över, b. sever. ..... ANA-BABA
Ana üvey olunca b. gavur olurmuş. ..... ANA-BABA
B. aklıyla adam adam olmaz. ..... ANA-BABA
B. bilgisi ile adam adam olmaz. .... ANA-BABA
"B. bir hırsız tuttum." "Al da gel." "Gelmiyor." "Bırak da gel." ..... OLASILIK
B. borcu evlada düşer. ..... ANA-BABA
"B. cennetliksin." "Oğlum umarıyorum." ..... UMUT
B. düşmanı, oğul dostu olmaz. ..... DÜŞMAN
B./Evlat/Oğul ekmeği zindan ekmeği, koca/er ekmeği meydan ekmeği. ..... EVLİLİK
"B. himmet," "Oğul hizmet." ... ÇALIŞKANLIK
B. koruk yer, oğlunun dişi kamaşır. ..... ANA-BABA
B. malı tez tükenir, evlat gerek kazana. ..... ANA-BABA
B. irası mum gibidir, çabuk söner. ..... ANA-BABA
B. irası mum gibidir. ..... ANA-BABA
B. oğlunun fenalığını istemez. ..... ANA-BABA
B. öksüzü öksüz değil, ana öksüzü öksüz. ..... ANA-BABA
B. sanatı oğula mirastır. ..... ANA-BABA
B. vergisi görümlük, koca vergisi doyumluk. ..... EVLİLİK
Bir b. dokuz oğlan besler, dokuz oğul bir babaya bakamaz. ..... ÇOCUK
Derviş şeyhine, "B. himmet" demiş, şeyhi de "Oğul hizmet" demiş. ..... ÇALIŞKANLIK
Her sakallıya b. denmez. ..... GÖRÜNÜŞ
Herkes ana b. evladıdır. ..... BENZERLİK
Yanmış mal ve ölmüş b. ile iftihar edilmez. ..... GURUR
BABADAN B. adamlık değil miras kalır. ..... ANA-BABA
B. gören sofra salar, anadan gören minder serer. ..... ANA-BABA
B. kalan malın kıymeti bilinmez. .. ANA-BABA
Bağ b., zeytin dededen kalmalı. ..... SAHİP OLMA
İncir b., zeytin dededen. ..... TARIM
Oğlan atadan/b. öğrenir sofra kurmayı, kız anadan öğrenir bıçki biçmeyi. .... ANA-BABA
Oğlan b. öğrenir sofra yapmayı, kız anadan öğrenir kapı gezmeyi. ..... ÇOCUK
BABAM Anam b. kesem, elimi (çebime) soksam yesem. ..... GÜVEN
B. evi uzak olsa, öğünmesi kolay olsa. ..... KENDİNİ BEĞENME
BABAMIN "A kız ağan ne çirkin," "B. evinde o da yok idi." ..... EVLİLİK
Anamın/B. öleceğini bilseydim kulağı dolu darya satardım. ..... KAZANÇ
Benim adım / B. adı Hıdır, elimden gelen budur. ..... BECERİ
BABAN Katıra "B. kimdir?" demişler, "At dayımdır" demiş. ..... KENDİNİ BEĞENME
BABANIN Akıllı b. akılsız oğlu olur. ..... AKILLILIK, ÇOCUK, ANA-BABA
Ananın dostu damat, b. dostu evlat. AKRABA
Atanın/B. sanatı oğula mirastır. ..... BECERİ
B. karı evleda miras. ..... ANA-BABA
B. zenginliği para etmez, iş öğren. ..... ZENGİNLİK
Elin övdüğünü el alır, ana b. övdüğü evde kalır. . EVLİLİK
Hayırlı b. hayırsız evladı. ..... ANA-BABA
Oğul b. huyunu gütmek ADALETktir. ..... ÇOCUK
Onmadık b. onmadık oğlu. ..... BENZERLİK
BABASI Anası soğan b. sarmısak, kendi gülbeşeker çıktı. ..... KENDİNİ BEĞENME
B. eksi elma yer, oğlunun dişi kamaşır. ..... ANA-BABA
B. oğluna bir bağ vermiş, oğlu babasına bir salkım üzüm vermemiş. ..... ÇOCUK, MİNNETTARLIK
B. oğluna bir bağ vermiş, oğlu babasına bir salkım üzüm vermemiş. ..... ANA-BABA
Karga mandayı b. hayrına bitlemez. . YARDIM
Saksağan danayı b. hayrına bitlemez. ..... KAZANÇ
BABASINA Adam vuracak oğul b. danışmaz.

ÖĞÜT
Gelin b., "Hem ağlarım, hem giderim" demiş.
EVLİLİK
BABASINDAN B. mal kalan merteği içinden bitmiş sanır.
DEĞER
BABASINI Anasını b. dinlemeyen evlat, kocasını saymayan avrat, üzengi ile yürüyen at. kapında tutma, hiç durma sat.
BOYUN EĞME
Çingeneye beylik vermişler, önce b. asmış.
YETKİ
Tay b. geçer.
ÇOCUK
BABASININ B. mezarını bilmediğin adama kız verme.
EVLİLİK
BABAYA Oğlan b., kız anaya çeker.
ÇOCUK
Oğlan b., kız anaya yar olur.
ANA-BABA
BABAYI İyi evlat (anayı) b. vezir eder, kötü evlat rezil eder.
ÇOCUK
BACA B. eğri de olsa dumanı doğru çıkar.
GÖRÜNÜŞ
B. tüten evden bereket tüter.
EV
Dumansız b., çekişmedik karı koca olmaz.
EVLİLİK
Dumansız b. olmaz, kahırsız koca olmaz.
EVLİLİK
Tütünsüz b., kavgasız koca olmaz.
EVLİLİK
BACADAN Fakirlik pencereden girince, aşk b. çıkar.
AŞK, YOKSULLUK
Hırsız evden olursa dana b. çıkar.
SUÇ
Kapıdan kovsan/kovulsa b. düşer/girer.
KARARLILIK
Öteki kapıdan kovarlarsa sen b. düş.
AZİM
Rüşvet kapıdan girince insaf b. çıkar.
ADALET
Yoksulluk kapıdan girince aşk b. kaçmış.
YOKSULLUK
Zor kapıdan girerse şeriat b. çıkar.
ZULÜM
BACAĞI B. bodur, Allah'ın belası odur.
KUSUR
B. kısadan sakalı köseden sakınmalı.
KUSUR
Garip itin kuyruğu b. arkasında gerek.
GÜÇSÜZLÜK
BACAĞINDAN Her koyun kendi b. asılır.
SORUMLULUK
BACANIN Eğri b. dumanı doğru çıkar.
DÜRÜSTLÜK
BACASI B. eğri, amma dumanı doğru çıkar.
SON
BACAYI Yangın b. sarmadan çare bulmalı.
TEHLİKE
BACIM Ben isterim bacımdan, b. ölür acından.
YARDIM
BACIMDAN Ben isterim b., bacım ölür acından.
YARDIM
BADEM "Kör" diyen bari b. gözlü olsa.
ELEŞTİRİ
Tembel yemek/b./ceviz ister, kırmaya üşenir.
TEMBELLİK
BAĞ Avrat, at, b. sahibini hep genç ister.
EVLİLİK, KADIN
Babası oğluna bir b. vermiş, oğlu babasına bir salkım üzüm vermemiş.
ÇOCUK, MİNNETTARLIK.ANA-BABA
B. babadan, zeytin dededen kalmalı.
SAHİP OLMA
B. bayırda, tarla çayırda.
BENZERLİK
B. çapa ister, tarla saban.
TARIM, ÇALIŞKANLIK
Bakarsan b. olur, bakmazsan dağ olur.
TARIM
Çift edersen bağlanırsın, b. edersen eğlenirsin.
TARIM
Dağ kuşu dağda, b. kuşu bağda yakışır.
BENZERLİK
Dayı ile dağ dolan, amca ile b. dolanma.
AKRABA
Mart dokuzunda çıra yak, b. buda.
TARIM, İKLİM
BAĞA B. bak izin/üzüm olsun, üzüm yemeğe yüzün olsun.
ÇALIŞKANLIK, TARİM
Destursuz b. gireni sopa ile kovarlar.
MİSAFİR
Üzümü bol işittiğin b. sepetini küçük götür.
BEKLENTİ
BAĞDA Sana bir yumurta pişireyim, ama ev b., bağ da dağda.
AKILSIZLIK
BAĞDAKİNİ Dağdaki/Dağdan gelir b. kovar.
MİSAFİR
BAĞDAT Ana gibi yar olmaz, B. gibi diyar olmaz.
ANA-BABA
Arı iyi olursa balı B.'tan gelir.
DEĞER
Arkadaşla B.'a gidilir.
ARKADAŞ
Aşığa B. uzak/ırak değil.
AŞK
B. gibi şehir olmaz, kardeş gibi yar olmaz, ana baba hiç bir yerde bulunmaz.
ANA-BABA
Balın olsun tek, sinek B.'tan gelir.
ÜN
Çanakta balın olsun, B./ Yemen'den arı gelir.
ÜN
Dervişe "B.'ta pilav" var demişler, "Yalan değilse ırak değil" demiş.
KAZANÇ
Haklı söz, haksızı B.'tan çevirir.
GERÇEK
Pekmezin olsun, sineği B.'tan gelir.
TİCARET
Sora sora B. bulunur.
İSTEME
Top otu beylikten olunca güllesi B.'a gider.
ZENGİNLİK
Yanlış hesap B.'tan döner.
KUSUR
Zulüm ile B. viran olur.
ZULÜM
BAĞI Er sözü bir, eyer b. üç.
SÖZ VERME
Her kimin b. var, yüreğinde dağı var.
ZENGİNLİK
BAĞIM Ne dağda b. var, ne çakaldan davam.
AZLA YETİNME
Yakada b. yok ki çakaldan korkum olsun.
KORKU
BAĞIN B. taşlısı, karının saçlısı.
KADIN
Dağda b. var, yüreğinde dağın var.
TARIM
Tilki demiş ki "Benim için demem, amma üzümsüz b. dibi kurusun."
ÇEKEMEMEZLİK
BAĞINA Bahtsızın b. yağmur, ya taş yağar ya dolu.
TALİH
BAĞINI Üzümünü ye de b. sorma.
MERAK
BAĞIRGAN Yumurtlayan tavuk b. olur.
ÇALIŞKANLIK, GURUR
BAĞIRIR Kurdu gören b., görmeyen daha çok b.
KORKU
BAĞIRMAZ Parasız tellal b.
ZENGİNLİK
BAĞIŞ B. yağış gibidir, bereket getirir; öç göç gibidir, bereket giderir.
ÖÇ
BAĞIŞLA Her suçluyu b., nefsini asla.
BAĞIŞLAMA
BAĞIŞLAMAK Öç almak neyin işi, b. beyin işi.
ÖÇ
BAĞIŞLAMAKTIR Ücün iyisi b.
ÇARE, ÖÇ
BAĞLA B. atını, ısmarla Hak'ka.
GÜVEN
Deveyi sağlam kazığa b., sonra Allah'a emanet et.
GÜVEN
Erine göre b. başını, tencerene göre kaynat/pişir aşını.
EVLİLİK
Esmere al b., karşısına geç ağla.
GİYİM KUŞAM
Eşeği sahibinin dediği yere b. da varsın kurt yesin.
GÜVEN
Eşeğini b., sonra Allah'a emanet et.
GÜVEN
Evvel deveni b., sonra Hak'ka ısmarla.
GÜVEN
Kocana göre b. başını, harcına göre pişir aşını.
EVLİLİK
BAĞLAMAYAN Kendi başını b. gelin o işi bağlayamaz.
YARDIM
BAĞLANIR İp koptuğu yerden b.
ÇARE
BAĞLANMAZ Dokuz at bir kazığa b.
HIRS
İki at bir kazığa b.
YETKİ
BAĞLAR Kadın kocasına göre baş b.
EVLİLİK
Olan dört b., olmayan dert bağlar.
ZENGİNLİK
BAĞLAYANIN Avcılayanın, kemer b.
BECERİ
BAĞLI B. aslana tavşanlar bile hücum eder.
GÜÇSÜZLÜK
B. aslanı herkes keser.
GÜÇSÜZLÜK
Eli b. olanı kim olsa döver.
GÜÇSÜZLÜK
BAĞLIDIR İş itikada b.
DİN
BAĞRI Kör köre "kör" demese körün de b. çatlar.
ELEŞTİRİ
Kör körle alay etmese, körün b. çatlar.
AŞAĞILAMA
Öksüzün b. yanık olur.
GÜÇSÜZLÜK
BAĞRINDA Öksüz çocuğun b. yağ olmaz.
GÜÇSÜZLÜK
BAHA Namusa b. biçilmez.
ŞEREF
BAHADIR Korkağı çok kovarsan b. olur.
YÜREKLİLİK
BAHANE Azraile b. bulunmaz.
ÖLÜM
Kusur ettiğini düşünmez de, takdire b. bulur.
SUÇ
Tedbirde kusur eden / ettiğini düşünmez de takdire b. bulur.
TEDBİR
BAHANESİZ B. ölüm olmaz.
ÖLÜM
BAHAR B. gelmeyince bülbül ötmez.
ZAMAN
Bir çiçekle b./yaz olmaz.
UFAK ŞEYLER
Kıştan sonra b. olur.
İYİMSERLİK
BAHARI Karakışta kara serçe b. bulmaz.
ERTELEME
BAHÇE Oğlanınki oğul balı, kızınki b. gülü.
ÇOCUK
BAHÇEYE Arif isen bir gül yeter kokmaya, cahil/hamal isen gir b. yıkmaya.
AKILLILIK
BAHSOLUNMAZ Doğuştan amaya elvandan b.
OLASILIK
BAHŞİŞ B./Beleş/Hediye/Beyin verdiği atın dişine/yaşına/dizginine/yularına bakılmaz.
CÖMERTLİK
BAHT Ana kızına taht kurmuş, b. kuramamış.
TALİH
B. olmayınca başta, ne kuruda biter ne yaşta.
TALİH
B. olmayınca cehdin faydası yoktur.
TALİH
Böyle kalmaz, bir gün olur b. uyanır.
İYİMSERLİK
İven kız ere varmaz, varsa da b. bulmaz.
ACELECİLİK, EVLİLİK
Övünürse b. övünsün.
TALİH
Taht yaÖĞÜTmak olur / yaÖĞÜTılır, b. yaÖĞÜTmak olmaz / yaÖĞÜTılmaz.
TALİH
Ya taht, ya b.
TALİH
BAHTA Atalar çıkarayım der tahta, döner dolaşır gelir b.
ANA-BABA
BAHTI Ana b. kızına, baba ocağı oğula kalır.
ANA-BABA
Ananın b. kızına,
ANA-BABA
BAHTIDIR Atı ile avrat yiğidin b.
EVLİLİK
BAHTIM B. olsaydı anamdan kız doğardım.
TALİH
BAHTIMA Şahin için tuzak kursam, b. kuzgun düşer.
TALİH
BAHTINA Allah insanın ömründen kesip b. katsın.
TALİH
Avradın küçüğün al; işsiz çıktı b., dişsiz çıktı bahtına.
EVLİLİK
B. güvenme, cehtine güven.
TALİH
İşini kış tut da yaz çıkarsa b.
TEDBİR
Zurnada peşrev olmaz (ne çıkarsa b.)
OLASILIK
BAHTLI Hepsinden b. olan beşikteki.
TALİH
BAHTSIZI Atın b. arabaya düşer.
TALİH
BAHTSIZIN B. bağına yağmur, ya taş yağar ya dolu.
TALİH
BAHTTAN İyi olursa b., kötü olursa bizden bilirler.
TALİH
BAK Anasına b. kızını al, kenarına b. bezini al.
EVLİLİK
Anasına b. kızını al; kenarına bak bezini al.
BENZERLİK
B. bana bir gözle, bakayım sana iki gözle.
YARDIM
Zarfa bakma/değil, içindekine b.
GÖRÜNÜŞ, GÜVEN
BAKA Kapabilirsen kapa kap, kapamazsan b. bak.
BECERİ
Üzüm üzüme b. b. kararır.
BOZMA
BAKAN Atına b. ardına bakmaz.
TERBİYE
B. göze yasak olmaz.
EŞİTLİK, GÖRÜŞ
B. yemez, kapan yer.
ÇALIŞKANLIK
BAKANIN Kara b. gözü kamaşır.
GERÇEK
Kanya b. aki az olur.
KADIN
BAKAR Biri yer biri b., kıyamet ondan kopar.
EŞİTLİK

Herkes kendi çıkarına b. ..... BENCİLLİK
BAKARSAN B. bağ olur, bakmazsan dağ olur. ..... TARIM
BAKIR Altın adı b. oldu (kız adı dul) ..... DEĞER
Altına yapışsa elinde b. kesilir. ..... TALİH
"Falan yerde altın var" derler, varsan b. bile yok. ..... BEKLENTİ
Kalaylı b. küflenmez. ..... İFTİRA
BAKIRCI Gürültü istemeyen (adam) kazancı/b. dükkanına girmez. ..... ÖZVERİ
BAKIŞINDAN Adam olacak çocuk b. bellidir. ..... BEKLENTİ, ÇOCUK
BAKİ B. kalan bu kubbede bir hoş sada imiş. ..... ÜN
BAKKAL B. bir müşteri için dükkan açmaz. ..... TİCARET
B. fındığıyle yar sevilmez. ..... ÖZVERİ
Kurt yiyeceğini b. dükkanından aramaz. ..... OLASILIK
BAKLA B. değil, vakitsiz baklava olsa yenmez. ..... ZAMAN
BAKLAVA Bakla değil, vakitsiz b. olsa yenmez. ..... ZAMAN
Borç bini aştıktan sonra b. ye. ..... ÖDÜNÇ ALMA
Çavdar unundan b. olmaz. ..... OLASILIK
Darı unundan b., incir ağacından oklava olmaz. ..... FARKLILIK
Her gün b. börek yense bıkılır. ..... SENLİBENLİK, ALIŞKANLIK
BAKLAVADAN İtin/Köpeğin ahırağı b. pay umar. ..... LAYIK OLMA, AKILSIZLIK
BAKLAVANIN B. üstüne işkembe çorbası içilir mi? ..... DEĞİŞİM
Kurtlu/Bitli b. kör alıcısı olur. ..... TİCARET
BAKLAYI Ağzındaki b. çıkartma. ..... KONUŞMA
BAKMAK Adam olana tazir ne hacet, çehre ile b. elverir. ..... TERBİYE
Güzele b. sevaptır. ..... GÜZELLİK
BAKMAKLA B. usta olunsa köpekler kasap olurdu. ..... DENEYİM
BAKMAKTAN Bir b., bir tatmak yeğdir. ..... DENEME
Hastaya b. hasta olması yeğdir. ..... SAĞLIK
BAKMASIYLA Cambazın cambazlığı seyircinin b. ..... DEĞER
BAKMAYA Yüz yüze b. yer bırak. ..... GÖRGÜ, UTANÇ
BAKMAZ Öldüğüne b. da ceviz/koz ağacından tabut ister/vasiyet eder. ..... KENDİNİ BEĞENME
BAKMAZSAN Bakarsan bağ olur, b. dağ olur. ..... TARIM
BAKTIN B. deli, dön geri. ..... AYARTMA
B. kar havası, eve gel kör olası. ..... TEDBİR
B. martın dokuzu, sal çayıra öküzü. ..... İKLİM
BAL Açа kuru ekmek b. helvası gibi gelir. ..... AÇLIK
Allah kimine b. verir parmak vermez, kimine parmak verir b. vermez. ..... ALLAH
Anlayanla taş taşı, anlamayanla b. yeme. ..... AKILLILIK
An b. alacak çiçeği bilir. ..... KAZANÇ
Arı ile kalkan b. başına, sinekle kalkan leş başına. ..... ARKADAŞ
An var b. yapar, arı var can yakar. FARKLILIK
Arıdan b. almak herkesin kân değildir. BECERİ
Asıl azmaz, b. kokmaz. ..... GÖRGÜ
B. arıdan, kavga kandan çıkar. ..... KADIN
"B. b." demekle ağız tatlanmaz/tatlı olmaz. ..... ÖZVERİ
B. eski petekten yenir. ..... DEĞER
B. ile kaymak isteyenin akçasına kıymak gerek. ..... ÖZVERİ
B. ile kaymak yenir, ama her keseye göre değil. ..... FARKLILIK
B. istedik, belaya düştük. ..... BELA
B. olan yerde sinek de olur. ..... BENZERLİK, AYARTMA,KAZANÇ
B. tutan parmağını yalar. ..... KAZANÇ
B. veren arının öfkesi zehirsizdir. ..... GÖRGÜ
B. yiyen baldan bıkar/usanır. ..... ALIŞKANLIK
B. yiyen belasını çekmek gerek. ..... SORUMLULUK
Balcının var b. tası, oduncunun / odun yarıcının var baltası. ..... BENZERLİK
Balı olan b. yemez mi? ..... BENZERLİK
Başaran b. yer, başaramayan yal yer. BAŞARI
Bela çekmeyince b. yenmez. ..... ÖZVERİ
Deliye b. tattırmışlar, çarşıda katran bırakmamış. ..... AKILSIZLIK
Dil var b. getirir, dil var bela. ..... KONUŞMA
Güler yüzlü sirke satıcısı, ekşi yüzlü b. satıcısından çok kazanır. ..... TİCARET
Parmağı uzun b. yemez, kısmeti olan yer. ..... ALINYAZISI
Pekmez aldık b. çıktı. ..... TALİH
Zengine şekerli helva basarlar, züğürde değil ki b., pekmez bile bulunmaz. ..... ZENGİNLİK
BALCININ B. var bal tası, oduncunun / odun yarıcının var baltası. ..... BENZERLİK
BALCIYA B. pekmez satılmaz. ..... OLASILIK
BALÇIĞI B. duvara vur, tutarsa hoş, tutmazsa yine hoş. ..... DENEME, İFTİRA
BALÇIKLA Güneş b. sıvanmaz. .... GERÇEK
BALDAN Açlıkta darı ekmeği b. tatlıdır. AÇLIK
Arı b. mı, yoksa dumandan mı kaçar? ... ÖFKE
Bal yiyen b. bıkar/usanır. ..... ALIŞKANLIK
Bedava sirke/pekmez b. tatlıdır. ..... KAZANÇ
Öfke b. tatlıdır. ..... ÖFKE
Uyku b. daha tatlıdır. ..... UYKU
Zengin helvasını b. pişirir, züğürt derman için pekmez bulamaz. ..... ZENGİNLİK
BALDIRA Ak akçe ile ak b. güven olmaz. ..... KADIN
BALDIRIMIN B. etini yerim de kasaba minnet etmem. ..... ÖDÜNÇ ALMA
BALDIZI Varını veren utanmaz, b. olan yad olmaz. ..... EVLİLİK
BALI An iyi olursa b. Bağdat'tan gelir. DEĞER
Arısını söndür, b. ondan sonra ye. ..... TEDBİR
B. dibinden, yağı yüzünden. ..... DEĞER
B. olan bal yemez mi? ..... BENZERLİK
B. parmağı uzun (olan) yemez/yememiş, kısmeti olan/kısmetlisi yemiş. ..... TALİH
B. ye, arısını sorma. ..... MERAK
Oğlanınki oğul b., kızınki bahçe gülü. . ÇOCUK
Ye b. içme suyu, ko yanarsa yansın; ye eti iç suyu, sönerse sönsün. ..... YEME
BALIĞI Büyük balık küçük b. yer/yutar... GÜÇ
BALIĞIN B. başı taşa değmezse geri dönmez. ..... KARARLILIK
Denizdeki b. pazarlığı olmaz. ..... BEKLENTİ
BALIĞINI Laz hamsi b. sever. .... BENZERLİK
BALIK B. ağa girdikten sonra aklı başına gelir. . GEÇ KALMA, PİŞMANLIK
B. avlayan elbette ıslanır. ..... ÖZVERİ
B. baştan avlanır. ..... YETKİ
B. baştan kokar. ..... BOZMA
B.: "Çok konuşurum ama ağzım su dolu" demiş. ..... GÖNÜL
B. demiş ki, "Etimi yiyen doymasın, avımı yapan gülmesin." ..... MESLEKLER
B. kavağa çıktığı vakit kösenin de sakalı biter. .... OLASILIK
B. kılçığıdır, ne yenir ne yutulur. ..... OLASILIK
B. suda, gözü dışta. ..... NEFRET
B. suda yaşar. ..... BENZERLİK
B. sudan çıkınca ölür. ..... OLASILIK
B. tavada, tavşan ovada. ..... BENZERLİK
B. tutanı unmaz, yiyen doymaz, alıp satan kâr eder. ..... MESLEKLER
B. tutanın paçası ıslanır. ..... ÖZVERİ
Büyük b. küçük balığı yer/yutar. ..... GÜÇ
Et/B. kokarsa tuzlanır; ya tuz kokarsa ne yapılır? ..... BOZMA
İyilik et denize at, b. bilmezse Halik bilir. ..... CÖMERTLİK, İYİLİK
Kaçan b. büyük olur. ..... FIRSAT
Miri malı b. kılçığıdır yutulmaz / balık kılçığı gibi boğazda kalır. ..... SÜÇ
BALIKLA B. misafir üç günlük oluncaya kadar. ..... MİSAFİR
BALIN An kahn çekmeyen b. kahnn ne bilsin? ..... ÖZVERİ
B. alası/tazesi oğulun tazesinden. BENZERLİK
B. olsun tek, sinek Bağdat'tan gelir. ..... ÜN
B. sahibi arıdır. ..... SAHİP OLMA
Çanakta b. olsun, Bağdat'tan/Yemen'den arı gelir. ..... ÜN
BALINDAN Arının dikenini gördüm, b. el çektim. ..... TEHLİKE
BALINI Arısını söndüren b. yer. ..... ÖZVERİ
B. yiyen kepçesini taşır. ..... ÖZVERİ
BALLI B. pide yeniçeriyi yumuşatır. ..... YEME, KAVGA
BALMUMU Allah b. yakana b., yağmumu yakana yağmumu verir. ..... ALLAH
BALTA Ağaca b. vurmuşlar, "Sapı bedenimden" demiş. ..... NANKÖRLÜK
Ağaç ne kadar uzasa b. dibinde hazırdır. HIRS
Ağustosta suya girse b. kesmez buz olur. ..... TALİH
B. girmedik orman olmaz. ..... OLASILIK
B. sapını kesmez. ..... BAĞLILIK
Meyvasız ağaca b. vururlar. ..... TEMBELLİK
Ormana (bir) b. girmiş, sapı yine kendisinden imiş. ..... NANKÖRLÜK
Rüzgar böyle eser, b. böyle keserse, vay halimize. ..... TUTKU, İKİLİM
Sapsız b. suya batar. ..... TEMBELLİK
Yıkılan ağaca b. vuran çok olur. ..... FELAKET
BALTALİ Bir çam düşse, b. da seyirtir, baltasız da. ..... FELAKET
BALTANI B. taşa çal, ağaca değme. .. TARIM
BALTASI Balcının var bal tası, oduncunun / odun yarıcının var b. ..... BENZERLİK
Suya gidenin susağı ormana gidenin b. ..... OLASILIK
BALTASIZ Bir çam düşse, baltalı da seyirtir, b. da. ..... FELAKET
BANA Allah b., ben de sana. ..... ÖDEME
B. benden olur her ne olursa, başım rahat bulur dilim durursa. ..... KONUŞMA
B. bir adım gelene iki adım varırım. ..... İYİLİK
B. dokunmayan / Beni sokmayan yılan bin yıl yaşasın. ..... MERAK, BENCİLLİK
B. faydası olmayan göz çıksın. ..... ÖZVERİ
B. yaramayanı bir pula almam. ..... DEĞER
Bugün b. ise yarın sana. ..... DEĞİŞİM
Hünkarın atı b. baktı. .... KENDİNİ BEĞENME
Size fena ise b. iyidir. ..... FARKLILIK
BAR Ar çekmekten b. çekmek evladır. ..... UTANÇ
BARDAĞI B. taşıran bir damladır.... NEFRET
BARDAK Eski çamlar b. oldu. ..... DEĞİŞİM
BARDAKTA Suyu b., gemiyi duvarda seyretmelidir. ..... GÜVENLİK
BARDIR Ar Tanrı'dan korkmayana b. ..... UTANÇ
BARUT Ateşle b. bir yerde durmaz. TEHLİKE
B. ile ateş oyunu, terketmekdir kurda koyunu... ..... TEHLİKE
BASAMAĞA MerdivSON bastığın b. dikkat et, yukarısına göz atma. ..... TEDBİR
BASANIN Baskın b., av vuranın. ..... BECERİ
BASANINDIR Baskın b. ..... BAŞARI
BASARLAR Pek eğilme b., pek yükselme asarlar. ..... ÖLÇÜLÜLÜK
BASILMAZ Yerdeki yüze b..... BAĞIŞLAMA
BASIP Ulular köprü ölsa b. geçme. ..... BOYUN EĞME
BASİRET B. cesaretten sayılır. . YÜREKLİLİK
BASKIDAKİ B. altından askıdaki salkım yeğdir. ..... ÖZGÜRLÜK
BASKIN B. basanın, av vuranın. ..... BECERİ
B. basanındır. ..... BAŞARI
BASKISIZ B. yongayı yel alır, yel almazsa el alır. ..... TERBİYE
BASTIĞI Ananın b. yavru incinmez. ..... ANA-BABA
BAŞ Ağaran b., ağlayan göz gizlenmez. ..... KEDER
Ağrısız b. mezarda gerek olur. ..... KEDER
Ağrısız b. yastık istemez. ..... SAĞLIK
Ayağın sığmayacağı yere b. sokulmaz. ..... OLASILIK
B. ayak, ayak baş oldu. ..... DEĞİŞİM

B. başa bağlı, b. da şeriata padişaha. ..... YETKİ
B. başa vermeyince taş yerinden kalkmaz. ..... ÖĞÜT, YARDIM
B. dille tartılır. ..... KONUŞMA
B. eğmekle b. ağrınmaz. ..... UYUM
B. gidince ayak payidar olmaz. ..... YETKİ
B. kes, yaş kesme. ..... TARIM
B. kesenin başı olmaz. ..... ZULÜM
B. nereye giderse ayak da oraya gider. ..... SAHİP OLMA
B. ol da ne başı olursan ol. ..... HIRS
B. olan boş olmaz. ..... YETKİ
B. taşa vurmayınca akıl başa gelmez. ..... FELAKET
"B. üstüne! deme, ayak altına al da işimi gör. ..... BECERİ, İŞ
B. yanlır börk/fes içinde, kol kırılır yen içinde. ..... GİZLİLİK
B. yastığı, b. derdini bilmez. ..... GİZLİLİK
Ben toprağa b. koyduktan sonra taş taş üstünde kalmasın. ..... BENCİLLİK
"Bilmem" demek birçok b. kurtarır. ..... BİLGİSİZLİK
Bir b. soğan bir kazanı kokutur. ..... BOZMA
Bir değirmene iki taş ister, bir haneye bir b. ister. ..... EV
Çok lakırdı b. ağrıtır. ..... KONUŞMA
Dertsiz b. terkide gerek. ..... KEDER
Dil söyler saklanır, b. belasını çeker. ..... KONUŞMA
Dil susmayınca b. esen olmaz. ..... KONUŞMA
Dostun attığı taş b. yarmaz. ..... DOST
Dünyada tasasız b. bostan korkuluğunda bulunur. ..... KEDER
Ecel geldi cihane, b. ağrısı bahane. ..... ÖLÜM
Eğilen b. kesilmez. ..... BOYUN EĞME
Er ol da b. yar. ..... BECERİ
Faydasız b. mezara yaraşır. ..... KAZANÇ
Gailesiz b. yerin altında. ..... KEDER
Gönülsüz yenen aş, ya karın ağrıtır ya b.. ..... GÖNÜL
İki b. bir kazanda kaynamaz. ..... YETKİ
İki el bir b. için/içindir. ..... YARDIM, ÇALIŞKANLIK
İş anlatılıncaya kadar b. elden gider. ..... GEÇ KALMA
Kadın kocasına göre b. bağlar. ..... EVLİLİK
Kervan ters dönerse topal eşek b. olur. ..... DEĞİŞİM
Kesilen b. (bir daha) yerine konmaz/bitmez. ..... GEÇ KALMA
Kol kırılır yen içinde, b. kırılır börk/fes içinde. ..... GİZLİLİK
Küçük taş b. yarar. ..... UFAK ŞEYLER
Pek b. dik bastan yeğdir. ..... BOYUN EĞME
Sağ/Sağlam b. yastık istemez. ..... SAĞLIK
Söz var iş bitirir; söz var b. yitirir. ... KONUŞMA
Ummadığın taş b. yarar. ..... BEKLENTİ
Uykusuz b. yastık istemez. ..... UYKU
Varsa hünerin vardır b. üstünde yerin. BECERİ
Yaman b. sahibine domuz güttürür. ..... BOYUN EĞME
Yaş kesen b. keser. ..... TARIM
Yerinde tekdir b. ağrıtmaz. ..... TERBİYE
BAŞA Ağızdan çıkan b. değer. ... KONUŞMA
Ağrımayan b. yakı bağlanmaz. ..... ÇARE
Akla gelen b. gelir. ..... BEKLENTİ
Akla gelmeyen b. gelir. ..... BEKLENTİ
Alna yazılan b. gelir. ..... ALINYAZISI
Aşıklık/Aşk b. beladır, müşkül iptiladır. ..... AŞK
Avrat malı b. tokmaktır. ..... EVLİLİK
Azılı ile b. çıkılmaz. ..... TEHLİKE
Baş b. bağlı, baş da şeriata/padişaha. ..... YETKİ
Baş b. vermeyince taş yerinden kalkmaz. ..... ÖĞÜT, YARDIM
B. gelen başta kalmaz. ..... İYİMSERLİK
B. gelen çekilir. ..... EĞİTİM
B. gelmedi ki ayak uslansın. ..... DENEYİM
B. gelmeyince bilinmez. ..... DENEYİM
Başı taşa vurmadıkça akıl b. gelmez. ..... DENEYİM
Bir b. bir gömlek yeter. ..... AZLA YETİNME
Böyle b. böyle tıraş. ..... BENZERLİK
Dost b., düşman ayağa bakar. ..... DOST
Kavuk ayağa, mest b. giyilmez. ..... OLASILIK
Kel b. şimşir tarak (yakışır ya). ..... OLASILIK
BAŞAK B. büyüdükçe boynunu eğer. ..... ALÇAKGÖNÜLLÜLÜK
Buğday b. verince orak pahaya çıkar. . DEĞER
Eksisiz b. dik durur. ..... TEMBELLİK
BAŞARAN B. bal yer, başaramayan yal yer. ... BAŞARI
BAŞARANA İş b. başvurutur. ..... BECERİ
BAŞÇI Bin işçi/işçiye bir b. (lazımdır). ... YETKİ
BAŞI Anamın aşı tandırının b. ... ANA-BABA
Balığın b. taşa değmezse geri dönmez. ..... KARARLILIK
Baş kesenin b. olmaz. ..... ZULÜM
B. boş bırakmaya gelmez. ..... TEMBELLİK
B. taşa vurmadıkça akıl başa gelmez. ..... DENEYİM
Başın b., başın da başı var. ..... YETKİ
Bir sürçen atın b. kesilmez /ayağını kesmezler. . KUSUR
Doğru söyleyenin b. kel olur. ..... GERÇEK
İğne deliğinden deve b. geçmez. ..... OLASILIK
Kedi yemediği otu yerse b. ağrır. ..... DENEYİM
Kişi her bilmediğini ayağının altına alsa b. göğe erer. ..... BİLGİ
Kötülerin b. dertten kurtulmaz. ..... KÖTÜLÜK
Yazın b. pişenin kışın aşı pişer. ÇALIŞKANLIK
Yemeğin b. "Bismillah," ayağı "Elhamdülillah." .. YEME
Yılanın b. küçükken ezilir. ..... BAŞLANGIÇ, ERKEN DAVRANMA
Yüce dağ b. dumanlı olur. ..... BÜYÜKLÜK
BAŞIM Azıcık aşım, ağnsız b. ..... ZENGİNLİK
Azıcık aşım, kaygısız b. ..... AZLA YETİNME
Bana benden olur her ne olursa, b. rahat bulur dilim durursa. ..... KONUŞMA
BAŞIMA Dilim seni dilim dilim dileyim, b. geleni senden bileyim. ..... KONUŞMA
BAŞIN Akılsız b. cezasını/zahmetini ayak çeker. ..... AKILSIZLIK
B. ağndı kes kurtul, dişin ağndı çek kurtul. ..... ÇARE
B. başı, b. da başı var. ..... YETKİ
B. sağlığı, dünya/dünyanın varlığı. ..... SAĞLIK
B. sıkıntısını ayak çeker. ..... ACI ÇEKME
Berber berbere benzer, ama b. Allah'a emanet. ..... GÜVEN
Büyük b. büyük derdi olur. ..... YETKİ, BÜYÜKLÜK, UFAK ŞEYLER
Dost evinde b. bağla, düşman evinde tımağın kes. ..... DOST
Eğilmeyen b. ayağı öpülür. .... BOYUN EĞME
Her b. / Herkesin bir derdi var, değirmencinin su. ..... KEDER
Kel b. tırası ne olacak? ..... OLASILIK
Varsa aşın rahattır b., yoksa aşın tehlikede başın. ..... YOKSULLUK
BAŞINA Aslan kuyruğu ile oynamak kendi b. iş açmaya çabalamaktır. ..... TEHLİKE
Ayağına bakma b. bak, yüzüne bakma işine bak. ..... İŞ
Ayağında donu yok, fesleğen ister/takar b.. ..... KENDİNİ BEĞENME
B. gelen başmakçıdır. ..... DENEYİM
Bayram geçtikten sonra kınayı b. çal. ..... GEÇ KALMA
Büyük söyleme, b. gelir. ..... KENDİNİ BEĞENME
Cahil ile çıkma yola, getirir b. türlü bela. ..... BİLGİSİZLİK
Gülme (mahrum) komşuna, gelir b.. ..... FELAKET
Hekim kim? B. gelen. ..... DENEYİM
Isıramadığın/Bükemediğin eli öp, b. koy. ..... BOYUN EĞME
Kalbine gelen b. gelmesin. ..... KORKU
Kan ile çıkma yola, b. gelir türlü bela. ... KADIN
Kel ilaç bilse kendi b. sürer. ..... ÇARE
Kelin ilacı olsa b. sürer. ..... YARDIM
Kişinin b. gelen ağzından çıkandır. ..... KONUŞMA
Ne dilersen eşine, o gelir b.. . SORUMLULUK
Yıkamadığın eli öp de b. koy. BOYUN EĞME
BAŞINDA Aklı b. olan kuru kavgaya düşmez. . KAVGA
Fayda zarar hesap b. belli olur. ..... TİCARET
Kardeş kardeşi atmış, yar b. tutmuş. AKRABA
BAŞINDAN B. büyük işe girişme. ..... TEDBİR
Güzelin b. çile eksik olmaz. ..... GÜZELLİK
Herkes b. korkar. ..... KORKU
Keçinin uyuzu çeşmenin b. / pınarın gözünden içer suyunu. ..... LAYIK OLMA
Su b. kesilir. ..... YETKİ
BAŞINI Ağaç meyvesi olunca b. aşağı salar. ..... ALÇAKGÖNÜLLÜLÜK
B. acemi berbere teslim eden cebinden pamuğu eksik etmez. ..... TEDBİR
B. kestirir, sözünden dönmez. ... KARARLILIK
B. sallar hayvan ki torba düşmeye. ..... UYUM
Çok azan b. yer. ..... HIRS
Deliye taş atma, b. yarar. ..... AKILSIZLIK
Dertsiz b. derde sokma. ..... BELA
Dilini tutan b. kurtarır. ..... SUSKUNLUK
Ele attığın taş b. yarar. ..... ZULÜM
Hepsinin akıllısı beşikte b. sallar. ..... AKILLILIK
İki fındık bir olsa bir kozun b. yarar. ... YARDIM
İnsan b. kendi derde sokar. ..... BELA
Keçinin yemediği ot b. ağrıtır. .... ALIŞKANLIK
Kendi b. bağlamayan gelin başı bağlayamaz. .... YARDIM
Kocara göre bağla b., harcına göre pişir aşını. .. EVLİLİK
Raftan sünger düşmüş; gelinin b. yarmış. ..... EVLİLİK
Vakitsiz öten horozun b. keserler. ..... ZAMAN
Ver elindekini ellere, sonra vur b. yerlere. ..... ÖDÜNÇ VERME
Yastık insanın b. çeker. ..... UYKU
BAŞKA Dostluk b., alışveriş b.. ..... DOST
Gölge etme, b. ihsan istemem. ..... AZLA YETİNME
BAŞKASINA B. fenalık eden kendine etmiş olur. ..... KÖTÜLÜK
B. güvenme, bileğine güven. ..... GÜVEN
B. yük olmaktansa yükünü kendin taşı. ..... GÜVEN
BAŞKASINI Kendinden b./gayrıyı beğenmez cahil. ..... BİLGİSİZLİK
BAŞKASININ B. avucundan su içen kanmaz. ..... GÜVEN
B. sözünden ziyade kendi gözüne inan. ..... GÜVEN
BAŞLAMA Bir işi bitirmeyince başka işe b.. ..... BAŞLANGIÇ
BAŞLAMADAN Bir işe b. sonunu düşün. ..... SON
BAŞLAMAYINCA Bir işe b. uçlanmaz. BAŞLANGIÇ
BAŞLANAN! İyi b. her şey iyi biter. ..... BAŞLANGIÇ
BAŞLANGIÇ Her b. zordur. ... BAŞLANGIÇ
BAŞLAR Hırsızlık bir yumurtadan b.. ..... SUÇ
BAŞLI Ortaklık öküzden b. başına buzağı yeğdir. ..... TİCARET
BAŞLIDAN At alırsan b., kız alırsan çarlıdan/fakirden. ..... EVLİLİK
BAŞMAKÇIDIR Başına gelen b. . DENEYİM
BAŞTA Acıklı b. akıl olmaz. ..... ÜZÜNTÜ
Akıl b. iken evin abadan. ..... AKILLILIK
Akıl olmayınca b., kuru kafa neyler? ..... AKILLILIK
Akıl olmayınca b., ne kuruda biter, ne yasta. ..... AKILLILIK
Aşk b. karar etse akıl firar eder. ..... AŞK
Baht olmayınca b., ne kuruda biter ne yasta. ..... TALİH
Başa gelen b. kalmaz. ..... İYİMSERLİK
B. akıl olmayınca kafa neylesin. ..... AKILLILIK
BAŞTADIR Akıl yaşta değil b. ..... AKILLILIK
BAŞTAN Balık b. kokar. ..... BOZMA
Değirmen iki taştan, muhabbet iki b.. ..... AŞK
Muhabbet iki b., değirmen iki taştan olur. . AŞK
Pek baş dik b. yeğdir. ..... BOYUN EĞME
Tamah insanı b. çıkarır. ..... NEFRET

BAŞVURULUR İş başarana b.. ..... BECERİ
BATAKÇI Müflis selamını b. alır. ..... BENZERLİK
BATAN Çamura b. arabayı koca öküz çıkarır. .. ÇALIŞKANLIK
BATIL Hak gelince b. gider. ..... GERÇEK
BATIRIR İki kaptan bir gemiyi b. ..... YARDIM
BATMANLA Alışveriş miskalle, dostluk b.. ..... TİCARET
B. girer, dirhemle çıkmaz. ..... KEDER
Hastalık b. girer, miskalle çıkar. ..... KEDER
BATMAZ Doğruluk su kabağıdır b.. ..... DÜRÜSTLÜK
BATTIĞI Diken b. yerden çıkar. ..... ÇARE
BAYAĞI B. Mehmet, b. börkü. . BENZERLİK
BAYIRA Elmayı çayıra, armudu b. (dikmeli). .... TARIM
BAYIRDA Bağ b., tarla çayırda. . BENZERLİK
BAYRAM Aklın düşünesiye kadar deli b. oder. . SEÇİM
Arife günü yalan söyleyenin / oruç yiyenin b. günü yüzü kara çıkar. ..... ALDATMA
Aş pişti, b. geçti. ..... GEÇ KALMA
Ay gör, oruç tut; ay gör. b. eyle. ..... ZAMAN
Ay gördünse b. eyle. ..... ZAMAN
B. geçtikten sonra kınayı başına çal. ..... GEÇ KALMA
B. günü borç ödeyecek olana Ramazan uzun sürmez. ..... ÖDÜNÇ ALMA
Ben derim "B. haftası," o der "Mangal tahtası". . AKILSIZLIK
Deliye (göre) her gün b.. ..... AKILSIZLIK
Elle/El ile gelen düğün b.. ..... FELAKET
İki b. arasında evlenilmez. ..... EVLİLİK
Meyhanecinin yüzünü b. topu güldürür. ..... MUTLULUK
Sağ olana her gün düğün b.. ..... SAĞLIK
BAYRAMDA Dilenciye borçlu olma, ya düğünde ister ya b.. ..... ÖDÜNÇ ALMA
Ramazanda yalan söyleyenin / oruç yiyenin b. yüzü kara olur. ..... ALDATMA
BAYRAMDAN B. sonra "Bayramın mübarek olsun" ..... GEÇ KALMA
BAYRAMDIR El ile gelen düğün b.. . EĞİTİM
Tembele her gün b.. ..... TEMBELLİK
BAYRAMIDIR Atın ölümü itin b.. ..... FARKLILIK
BAYRAMIN Bayramdan sonra "B. mübarek olsun" ..... GEÇ KALMA
BAZLAMA Ne benden sana b., ne senden bana gözleme. ..... YARDIM
BAZLAMACI Kadınlar kurnaz oldu, b. küçük küçük tutar, çocuklar da hokkabaz oldu, b. çift çift kapar. ..... KADIN
BEBEK Kadın yatakta, b. beşikte sevilir. ..... EVLİLİK
BED Asil ile taş taşı, b. asil ile yerne aşı. ..... GÖRGÜ
Avradı b. olanın sakalı erken/tez ağarır. ..... EVLİLİK
BEDAVA B. sirke/pekmez baldan tatlıdır. .... KAZANÇ
Boş gezmekten, b. çalışmak yeğdir. ..... TEMBELLİK
BEDDUASINDAN Allah'tan korkmayanın belasından, Allah'tan korkanın b. kork. ..... KORKU
BEDDUASINI Ana baba b. alan onmaz. ..... ANA-BABA
BEDENE Uyku geldi b., ne mutlu kalkıp gidene. ..... UYKU
BEDENİMDEN Ağaca balta vurmuşlar, "Sapı b." demiş. ..... NANKÖRLÜK
BEE "B." dediğin hep keçi olsa dağ taş sürü kesilirdi! ..... GEZİ
"B." demeye dudak lazım. ..... YÜREKLİLİK
BEĞE Arkanı ya bir dağa ver, ya bir b. ..... GÜVEN
BEĞENİR Herkes kendi aklını b. ..... DÜŞÜNCE, KENDİNİ BEĞENME
BEĞENMEMİŞ Dilenciye (bir) hıyar vermişler, eğridir diye b. ..... İSTEME
BEĞENMESE İnsan kendini b. çatlar/ölür. ..... KENDİNİ BEĞENME
BEĞENMEZ Eğri düzü b., (bu da bizi b.). ..... ELEŞTİRİ
Kendinden başkasını/gayrıyı b. cahil. ..... BİLGİSİZLİK
Yaza çıkardık danayı, b. oldu anayı. ..... NANKÖRLÜK
BEĞENMEZSE El b. yer beğensin. ... ŞEREF
BEĞENSİN Ölürse yer b., kalırsa el b. ..... TERBİYE
BEKARA Ergene/B. karı/avrat boşaması kolaydır. ..... EVLİLİK
BEKÇİSİ Malın b. sadakadır. .... ÇÖMERTLİK
BEKÇİSİDİR Kuşkulu uyku evin b. ..... GÜVENLİK
BEKLE B. eşeciğim, yaz gelsin yonca yiyesin/bitsin. ..... GEÇ KALMA
B. gözlerim bekle, ne gelen var ne giden. ..... UMUT
BEKLEMEKLE Adam b. marifetli olur. SABIR
BEKLEYE B. b. yaz olur. ..... UMUT
BEKLEYEN B. derviş muradına ermiş. SABIR
Tekkeyi b. çorbayı içer. ..... HİZMETÇİ
BEKRİ B.'nin mekanı akşam meyhane, sabah işkembeci dükkanı. ..... OLASILIK
BEKAR B. gözü ile kız alınmaz. ..... EVLİLİK
BEKARA B. avrat boşaması kolaydır. ..... EVLİLİK
BEKARIN B. mekanı sorulmaz. ..... EVLİLİK
B. parasını it yer, yakasını bit. ..... EVLİLİK
BEKARLIK B. gibi sultan k olmaz. ... EVLİLİK
B. maskaralık. ..... EVLİLİK
B. sultanlık/sultanlıktır. .. YALNIZLIK, EVLİLİK
"Zügürtlük zenginlikten ev dır" derlerse inanma, "Hastalık sağlıktan, b. evlilikten." . ZENGİNLİK
BEL Bol bol yiyen b. b. bakar. ..... OBURLUK
BELA Az sadaka çok b. defeder. ..... ÇÖMERTLİK
B. çekmeyince bal yenmez. ..... ÖZVERİ
B. "Geliyorum/Geldim!" demez. ..... FELAKET
Besmelesiz çıkma yo , başa gelir türlü b.. ..... BAŞLANGIÇ
Cahil ile çıkma yola, getirir başına türlü b.. ..... BİLGİSİZLİK
Deli ile çıkma yola, başına getirir/başa gelir türlü b. ..... AKILSIZLIK
Dil var bal getirir, dil var b. ..... KONUŞMA
Kan ile çıkma yola, başına gelir türlü b. . KADIN
Kurt uluya uluya başına b. getirir. . KONUŞMA
BELADAN Belanın üzerine gitme, üzerine gelen b. kaçma. ..... BELA
BELADIR Aşıklık/Aşk başa b., müşkül iptiladır. ..... AŞK
Kadının biri ala, ikisi b. ..... EVLİLİK
Muhabbet bir b. ki giri tar olmayan bilmez. AŞK
BELANIN B. üzerine gitme, üzerine gelen beladan kaçma. ..... BELA
BELASI Azan kulun b. yakın. ..... TUTKU
Bacağı bodur, Allah'ın b. odur. ..... KUSUR
Kötünün kendi b. kendine yeter. .. KÖTÜLÜK
BELASIDIR Aşığın rüsvalık kendi b. ..... AŞK
Bülbülün çektiği hep dili b. ..... KONUŞMA
Dili b. bülbülün kafes. ..... KONUŞMA
Herkesin çektiği kendi ameli b./cezasıdır. ..... SORUMLULUK
Kişinin çektiği dili b.. ..... KONUŞMA
BELASİNA Arkadaş b. uğrayan çoktur. ..... DOST
BELASINDAN Allah'tan korkmayanın b., Allah'tan korkanın bedduasından kork. ..... KORKU
BELASINI Arayan Mevlasını da bulur, b. da. .. İSTEME, BELA
Bal yiyen b. çekmek gerek. .. SORUMLULUK
Çocuk isteyen b. da istemek gerek. ... ÇOCUK
Dil söyler saklanır, bas b. çeker. ... KONUŞMA
İnsan azmayınca b. bulmaz. ..... HIRS
Kul azmayınca b. bulmaz. ..... SUÇ
Sen doğru ol, eğri b. bulur. ..... DÜRÜSTLÜK
BELAYA Bal istedik, b. düştük. ..... BELA
B. sabır gerek. ..... FELAKET, SABIR
B. sabKONUŞMAn ecrini alır. ..... DİN, SABIR, FELAKET
B. sabretmedir alemde hüner. ..... SABIR
BELDE Dağda gez, b. gez, insafı elden bırakma. ..... BAĞIŞLAMA
BELEŞ Bahşiş/B./Hediye/Beyin verdiği atın dişine/yaşına/dizginine/yularına bakılmaz. ..... CÖMERTLİK
BELİ Devletliye "B." derler, yoksula "Deli." ..... ZENGİNLİK
BELİN Ağır yükün altına girme, b. incinir. ..... TEDBİR
BELİNDE Pilav yiyen kaşığını yanında/b. taşır. ..... ÖZVERİ
BELİNİ Yanşağın b. sağır büker. KONUŞMA
BELLENME Dilenme, b., ellenme. ..... KONUŞMA
BELLİ Adam/Adamın iyisi iş başında b. olur. ... İŞ
Adam kızmayınca b. olmaz. ..... ÖFKE
Adamın iyisi alışverişte b. olur. ..... TİCARET
Akı karası geçitte b. olur. ..... DENEME
Aslan yatağından / yattığı yerden bellidir/b. olur. ..... EV
Aşığın hali kaalinden b. olur. ..... AŞK
Aşık ona derler ki karda gezip izini b. etmeye. ... AŞK
At yedi günde, it yediği günde (b. olur/ seminir) . ..... ZAMAN
Dost zindan kapısında b. olur. ..... DOST
İyi kötü geçit başında b. olur. ..... DENEME
Karda gezer de izini b. etmez. ... KURNAZLIK
Misk yerini b. eder. ..... GÖRÜNÜŞ, GÖRGÜ
BELLİDİR Adam ahbabından b.. ARKADAŞ
Adam olacak çocuk bakışından b.. ..... BEKLENTİ, ÇOCUK
Ay doğuşundan, insan yürüyüşünden b.. ..... GÖRÜNÜŞ
Dilsiz de olsa kamil b.. ..... AKILLILIK
Küheylan at çul içinde de b.. ..... GÖRÜNÜŞ
Perşembenin gelişi çarşambadan b.. ..... BEKLENTİ
BEN Allah bana, b. de sana. ..... ÖDEME
B. ağa, sen ağa; bu ineği kim sağa. .... EŞİTLİK
B. çekeyim cefayı, eller sürsün sefayı. ..... LAYIK OLMA
"B." demek şeytan demek. ..... BENCİLLİK
B. derim "Bayram haftası", o der "Mangal tahtası." ..... AKILSIZLIK
B. eşek olduktan sonra semer vuracak çok bulunur. ..... AKILSIZLIK, SABIR, AYARTMA,
B. isterim bacımdan, bacım ölür acından. ..... YARDIM
B. isterken bir binecek, Allah verdi bir götürecek. ..... TALİH
B. ne vakit ölürsem kıyamet o zaman kopar. .... ÖLÜM
B. oldum sencileyin, sen olursun bencileyin. .... YARDIM
B. öldükten sonra taş taş üstünde kalmasın. ..... BENCİLLİK
B. ölü yıkayıcıyım, ister cennete gitsin ister cehenneme. ..... MERAK
B. ölürsem büyük kıyamet, karı ölürse küçük kıyamet. ..... BENCİLLİK
B. ölürsem yare ne, yar ölürse çare ne? ..... BENCİLLİK
B. sana hayran, sen cana tırman. ..... BENCİLLİK
B. sorarım ilmi hikmetten, sen dersin çalmadım kilimi mektepten. ..... BİLGİSİZLİK
B. toprağa baş koyduktan sonra taş taş üstünde kalmasın. ..... BENCİLLİK
B. yiyemedim, bari sen ye. ..... ZENGİNLİK
Kavga "Sen, b." demekle çıkar. ..... KAVGA
Sen olursan bensiz, b. de olurum sensiz. ..... DOST
Sen sen, b. b.. ..... MERAK
BENDE "B. kırk yıllık sirke var" diyenden biraz sirke istemişler. "Her isteyene verseydim b. kırk yıllık sirke kalır mıydı?" demiş. ..... ÖDÜNÇ ALMA
BENDEKİ B. yara eldekine duvar deliği. ..... ACI ÇEKME

BENDEN B. ırak olan düşman bin yıl yaşasın. . DÜŞMAN
B. ırak olsun da cennete direk olsun. DÜŞMAN
Ne b. sana bazlama. ne senden bana gözleme. YARDIM
Para isteme b., buz gibi soğurum senden. ÖDÜNÇ ALMA
BENDER Ana ben gidemem B.'e. alışmışım kaba döşek mindere. TEMBELLİK
BENİ B. sayanın kuluyum. saymayanın sultanı. AŞK
İçi b. yakar, dışı eli yakar. GÖRÜNÜŞ
Sev b., seveyim seni. AŞK
Yar ansın b. de bir yeşil yaprak ile olsun. SEVECENLİK
BENİM B. adım / Babamın adı Hıdır. elimden gelen budur. BECERİ
B. sakalım tutuştu, sen sigaranı yakmak istersin. BENCİLLİK
Eti senin, kemiği b.. TERBİYE
Hasta ol b. için, öleyim senin için. SAĞLIK. YARDIM
BENLİK B. şeytana yakışır. BENCİLLİK
BENSİZ Sen olursan b., ben de olurum sensiz. DOST
BENZEMEZ Dert derde b. FARKLILIK
Her şeye benzeyen, bir şeye b. BENZERLİK
BENZEYE B. b. yaz olur, b. b. kış. BENZERLİK
BENZEYEN Her şeye b., bir şeye benzemez. . BENZERLİK
BENZİ Borçlu ölmez. b saranır / gözü kararır. ÖDÜNÇ ALMA
BERABER Nereye gidersen kısmetin de b. gider. ALINYAZISI
Ölenin malı dahi b. ölür. ÖLÜM
BERBAD Zulüm ile abad olanın sonu b. olur, . ZULÜM
BERBADIDIR Ar yiğidin b. UTANÇ
BERBER B. berbere benzer, ama başın Allah'a emanet. GÜVEN
Sakal bıyığa denk olmayınca b. ne yapsın? OLASILIK
BERBERE Başını acemi b. teslim eden cebinden pamuğu eksik etmez. TEDBİR
B. sormuşlar, "Tıraşım ak mı, kara mı?" "Önüne düşünce görürsün" demiş. SABIR. DENEME
Meyil verme tellak ile b., su mu geçer hamamdaki mermere. OLASILIK
BERBERİN B. solumazı /söylemezi/tellağı /terlemezi, kahvecinin söylemezi/bağırmazı olmaz. MESLEKLER
BERE Kızını ele verdim, yüreğime b. verdim. EVLİLİK
BEREKET Bacà tüten evden b. tüter. EV
Bağış yağış gibidir, b. getirir; öç göç gibidir, b. giderir. ÖÇ
Çok b. çok hareketten. ÇALIŞKANLIK
Hareket olmadıkça b. olmaz. .. ÇALIŞKANLIK
Her şeyin azından olur b.. AZLA YETİNME
Kuldan hareket, Mevladan b... ÇALIŞKANLIK
Nerde hareket, orda b.. ÇALIŞKANLIK
Sayılı parada b. yoktur. ZENGİNLİK
BEREKETİ Haramın b. olmaz. KAZANÇ
BEREKETLİ Ramazan b. aydır. ama duvardan giden kılıca sor (demişler) ÖZVERİ
BEREKETTİR Hareket b. ÇALIŞKANLIK
BERHUDAR Sanma ki hain b. olur, ya katil ya berdar olur. ALDATMA
Üstat duası almayan b. olmaz. EĞİTİM
BERK Eşeği b. bağla, komşuyu hırsız etme. KOMŞU
İnsan demirden sert, taştan b., gülden naziktir. GÜÇSÜZLÜK
BESLE B. kargayı, oysun gözünü. NANKÖRLÜK
Kurdu ne kadar beslersen b., o hep dağa/ormana bakar. CÖMERTLİK
BESLEDİK B. büyüttük danayı. tanımaz oldu anayı. NANKÖRLÜK
BESLEMEDEN B. kadın olmaz, gül ağacından odun olmaz. OLASILIK
Gül dalından odun, b./çingeneden kadın olmaz. OLASILIK
BESLEMEYEN Kedi b. fareleri besler. TEDBİR
BESLEMEYİ B. eslemeden alma. HİZMETÇİ
BESLENİRKEN At b., kızıstenirken. EVLİLİK
BESLER Gün var yılı b., yıl var günü beslemez. TİCARET
Kedi beslemeyen fareleri b. TEDBİR
BEŞMELESİZ B. çıkma yola, başa gelir türlü bela. BAŞLANGIÇ
BEŞMELESİZDEN B. hayır gelmez. DİN
BEŞ Analar taş yesin, yarımşardan b. yesin, ANA-BABA
B. kuruşun varsa beş yere düğümle. TUTUMLULUK
B. para ver konuşsun, on para ver sussun. AYARTMA
B. para ver. söylet; on para ver, sustur. KONUŞMA
B. paraya bir kaz al da sen de lakırdıya karış. ZENGİNLİK
B. parmağın hangisini kessen acımaz? FARKLILIK
B. parmak bir değil. FARKLILIK
B. tavuğa bir horoz yeter. YETKİ
Binin yarısı b. yüz, o da bizde yok. ... UZUNTU
İslamın şartı b., altıncısı insaf demişler. BAĞIŞLAMA
On b. yaşındaki/beşindeki kız ya erde gerek ya yerde. EVLİLİK
BEŞE B. çalış, üçe çalış, hiçe çalış. ÇALIŞKANLIK
BEŞER İnsan b., kuldur (bazen) şaşar. KUSUR
BEŞİĞİ B. sallayan el dünyaya hükmeder. ANA-BABA, KADIN
BEŞİK Kadın eşik dibinde değil, b. dibinde belli olur. EVLİLİK
Kadını eve bağlayan altın şıkırtısı değil b. çıcırtısıdır. EVLİLİK
Kızı duvak, gelini b. arkasında görmeli. EVLİLİK
BEŞİKTE Çocuk seversen b., koca seversen döşekte. EVLİLİK
Gelin eşikte, oğlan b. EVLİLİK
Hepsinin akıllısı b. başını sallar. AKILLILIK
Kadın yatakta, bebek b. sevilir. EVLİLİK
BEŞİKTEKİ Hepsinden bahtlı olan b. TALİH
BEŞİNİ Deve büyüktür, amma b. bir eşek yeder. BÜYÜKLÜK
BETER "Hoş geldin derbeder," "Hoş bulduk benden b.." ELEŞTİRİ
BETERİ Beterin b. var. İYİMSERLİK
BETERİN B. beteri var. İYİMSERLİK
BEY Abdal ata binmiş b. oldum sanmış, şalgam aşa girmiş yağ oldum sanmış. KENDİNİ BEĞENME
Ağır otur ki "B." desinler. GÖRGÜ, SUSKUNLUK
Arı, b. olan kovana üşer. BÜYÜKLÜK, OLASILIK
Aşık daima b. oturmaz. TALİH
B. Allah'a, fukara zengine yetişmek ister. HIRS
B. ardından çomak çalan çok olur. YETKİ
B. beyliğini verir, kız kızlığını vermez. EVLİLİK
B. mi yaman, el mi yaman? GÜÇ
Beyden gelen b. sayılır. BÜYÜKLÜK
"El mi yaman, b. mi yaman?" "Bey yaman, ama el daha yaman." GÜÇ
Ev satan bir yıl b. olur, ev alan bir yıl züğürt. TİCARET
Irgat gibi kazan, b. gibi ye. ÇALIŞKANLIK
Oğlan evlenince "B. oldum" sanır. EVLİLİK
Yörük ata binince b. oldum sanır. LAYIK OLMA
BEYAN Dil adamı b. eder. KONUŞMA
BEYAZ B. karga da nadir ama isteyeni de nadide. DEĞER
En b. kardır, ama üzerine işerler. DEĞER
Eşkıyanın düşkünü, b. giyer kış günü. YOKSULLUK
Fukaranın düşkünü/şaşkını, b. giyer kış günü. YOKSULLUK
Her yumurta b. değildir. FARKLILIK
İhtiyarın düşkünü, b. giyer kış günü. YAŞ
Kibarın düşkünü b. giyer kış günü. YOKSULLUK
Lacivert b. giyme toz olur, pembe giyme söz olur, kahverengiyle bozdan ayrılma. GİYİM KUŞAM
Şarı ile şeker (b. amma) bir değil. FARKLILIK
Zürefanın düşkünü, b. giyer kış günü. .. KEDER
BEYAZDIR Manda karadır, ama sütü b.. FARKLILIK
BEYAZIN B. adı var, esmerin tadı. KADIN
BEYDE B. bulunmayan elde neler var. SAHİP OLMA
Elde bulunan b. bulunmaz. ZENGİNLİK
BEYDEN B. bir at istedim; verdi bindim gittim, vermedi döndüm gittim. BÜYÜKLÜK
B. gelen bey sayılır. BÜYÜKLÜK
Borçsuz çoban yoksul b. yeğdir. ÖDÜNÇ ALMA
Tok it aç b. iyidir. AÇLIK
Tutulmayan hırsız b. büyüktür. SUÇ
Tutulmayan uğru b. doğru. SUÇ
BEYE Genç b. hizmet güçtür. HİZMETÇİ
BEYGİRİN B. iyisi yolu kısaltır. BECERİ
B. suÖĞÜTini değil süÖĞÜTini överler. DEĞER
BEYGİRLERE Allah imdat eylesin top çeken b. ACI ÇEKME
BEYİDİR Beylerin sözü, sözlerin b. YETKİ
BEYİM B. dedikçe azıttı. LAYIK OLMA
BEYİN Hanımın hısmı gelince oklavalar tıkır tıkır, b. hısmı gelince dişler takır takır. EVLİLİK
Öç almak neyin işi, bağışlamak b. işi. ÖÇ
BEYLER B. buyruğu yoksula kan ağlatır . YETKİ, ADALET
Hırsıza b. de borçlu / beylerin borcu var. SUÇ
BEYLERDE B. zulüm olur, yalan olmaz. YETKİ
BEYLERE B. inanma, suya dayanma, geç günle kan sözüne aldanma. GÜVEN
B. ve avrada inanma, akar suya dayanma, GÜVEN
BEYLERİN Ağrıya b. borcu vardır.. SAĞLIK
B. sözü, sözlerin beyidir. YETKİ
Hırsıza beyler de borçlu / b. borcu var. SUÇ
Zora b. borcu var. ZULÜM
BEYLİĞİ Külhane/Külahcının b.. hamamcılık demişler. YETKİ
BEYLİK B. çeşmeden su içme. HİZMETÇİ
B. vermekle, yiğitlik vurmakla. CÖMERTLİK
Borca baylık/b. bir aylık. ÖDÜNÇ ALMA
Çingeneye b. vermişler, önce babasını asmış. YETKİ
BEYNAMAZ İki cami arasında kalmış b. SEÇİM
BEYNİ Ağustosta b. kaynayanın zemheride kazanı kaynar. ÇALIŞKANLIK
Boynu uzun b. boş, tut kulağından çifte koş. AKILSIZLIK
BEYSİZ Kocasız kan, b. an. EVLİLİK
BEZ Donsuzun gönlünden dokuz top b. geçer. YOKSULLUK
Eski pamuktan b. olmaz, kötü demirden kılıç olmaz. OLASILIK
Herkesin arşınına göre b. verilmez/vermezler. SIKINTI
Üveyi öz olmaz, kemha b. olmaz. .. OLASILIK
BEZİ B. herkesin kendi arşınına göre vermezler. SIKINTI
BEZİN Kenanın gör b. al, anasını gör kızın al. SAHİP OLMA
BEZİNİ Anasına bak kızını al, kenanna bak b. al. EVLİLİK
BEZİR B. yağından pilav olur, ama yenmez. SIKINTI
BEZİRGAN B. züğürtleyince geçmiş defterleri yoklar. TİCARET
Züğürtleyen b., eski defterleri yoklar. YOKSULLUK
BIÇAĞI Bıçakçının b. olmaz. MESLEKLER

Cehalet Allah'ın b., bilgi cennetin ucağı ..... BİLGİSİZLİK
İnsanı sevdiren huyu, b. kestiren suyudur. ..... HUY
BIÇAĞIN Kaybolan b. sapı altın olur. ..... YOKLUK
BIÇAK Altın eli b. kesmez. ..... GÜÇ, ÇOMERTLİK
Arık öktüze b. olmaz/çalınmaz. ..... AZLA YETİNME
B. kendi kınını kesmez. ..... BAĞLILIK
B. yarası unulur, dil yarası unulmaz. ..... KONUŞMA
Hesapsız kasap, ya b. kırar ya masat. BECERİ
Keskin b. tez körlenir. ..... TUTKU
Koç olacak kuzuya b. atılmaz. ..... DEĞER
Kör/Kesmez b. ele yavuz, iş bilmeyen avrat dile yavuz. ..... BECERİ
BIÇAKÇININ B. bıçağı olmaz. MESLEKLER
BIÇAKLAMIŞ Kardeş kardeşi b., dönmüş yine kucaklamış. ..... AKRABA
BIRAK "Baba bir hırsız tuttum." "Al da gel." "Gelmiyor." "B. da gel." ..... OLASILIK
BIRAKMA Bugünkü işini yanına b. ..... ERTELEME
BIRAKMAYINCA Sen işi b. iş seni bırakmaz. ..... ÇALIŞKANLIK
BIRAKTIĞIM B. yerde/çayırda otluyorsun. .... TEMBELLİK
BIYIGA Ne sakala minnet, ne b. ..... MİNNETTARLIK
Sakal b. denk olmayınca berber ne yapsın? ..... OLASILIK
BİBERCİDEN Kırlangıcın zararını b. sor. ..... GÖRÜNÜŞ
BİBERİN B. acısı başı yukarı olanlardır. ..... BOYUN EĞME
BİÇARE Unuturlar seni b., hemen sen ölme. ..... ÖLÜM
BİÇER Biri eker, biri b.. ..... LAYIK OLMA
Dünyada eken ahirette b.. ..... DİN
Eken b., konan göçer. ..... SORUMLULUK
Erken eken, erken b.. . ERKEN DAVRANMA
Herkes ektiğini b.. ..... SORUMLULUK
Rüzgar eken fırtına b.. ..... SORUMLULUK
Üçlenmemiş eken, olmamış b.. ..... TARIM
BİÇERSİN Ne ekersen onu b.. ..... SORUMLULUK
BİÇİLMEZ Ekmeden b.. ..... ÇALIŞKANLIK
BİÇMELİ Bin ölçüp bir b.. ..... TEDBİR, BAŞARI
BİÇMEZ Arpa eken buğday b.. ..... SORUMLULUK
BİÇTİĞİNE Ektiğine değil aldığına/b. güven. ..... GÜVEN
BİKRİDİR Kızın en büyük serveti b.. .. EVLİLİK
BİL Kapına geleni hayır b., ne verirsen hayır b.. ..... ÇOMERTLİK
Sen seni b. sen seni, sen seni bilmezsen patlatırlar enseni. ..... EŞİTLİK
Sözünü b., pişir; ağzını der, devşir. ..... KONUŞMA
BİLDİĞİ Allah'ın b. kuldan saklanmaz. ..... GERÇEK
BİLDİĞİN B. ayranı bilmediğin yoğurda değişme. ..... DEĞİŞİM
BİLDİĞİNİ Akıllı b. söyler, deli söylediğini bilmez. ..... AKILLILIK
Bilire danış, b. işle. ..... ÖĞÜT
Cami/Cemaat ne kadar büyük/çok olsa yine imam b. okur. ..... KARARLILIK
Devletli ile deli, (ikisi de) b. işler. ... KARARLILIK
Dilin kemiği yok, b. söyler. ..... KONUŞMA
Gelin b. işler, kaynana dudağını dişler. EVLİLİK
Herkes b. okur. ..... KARARLILIK
BİLDİRİRLER Haddini bilmeyene b.. ... HIRS
BİLECİK Her akıl bir olsa B.'te pazar olmaz. .... FARKLILIK
B LEĞİN B. getirdiğini dilek getirmez. ..... ÇALIŞKANLIK
BİLEĞİNE Başkasına güvenme, b. güven. ..... GÜVEN
BİLEN Atı palan saklar, ülkeyi b.. ..... BECERİ

B. bilir, bilmeyen aslı var sanır. ..... GERÇEK
B. ile bilmeyen bir olmaz. ..... BİLGİ
B. söylemez söyleyen bilmez. ..... BİLGİ
Çok b./söyleyen çok yanılır. ..... BİLGİ
Her şey b. bir şey bilmez. ..... BECERİ
Yolu iyi b. yorulmaz. ..... BİLGİ
BİLENE Bin bilsen de bir b. danış. ..... ÖĞÜT
BİLENİN İş b. / At binenin, kılıç kuşananın. ..... BECERİ
BİLENLE B. bilmeyen bir olmaz. ..... EŞİTLİK
BİLEREK B. yapan aldanmaz. ..... BİLGİ
BİLEYİM Dilim seni dilim dilim dileyim, başıma geleni senden b. ..... KONUŞMA
BİLEZİKTİR Sanat altın b. ..... BECERİ
BİLGE Şaşmaz atıcı olmaz, yanılmaz b. olmaz. ..... KUSUR
Şaşmaz atıcı yağmur, yanılmaz b. yanlı. ..... KUSUR
BİLGİ B. kuvvettir. ..... BİLGİ
Cehalet Allah'ın bıçağı, b. cennetin ucağı. ..... BİLGİSİZLİK
BİLGİLİ B. adam güçlü olur. ..... BİLGİ
BİLGİSİ Baba b. ile adam adam olmaz. ..... ANA-BABA
BİLİNEN Her b. söylenmez. ..... GERÇEK
BİLİNİR Gençliğin kıymeti ihtiyarlıkta b. ... YAŞ
BİLİNMEDİK B./Bilmediğin aş, ya karın ağrıtır ya baş. ..... DENEYİM
BİLİNMEYİNCE Doğru b. eğri bilinmez. ..... DENEYİM
BİLİNMEZ Başa gelmeyince b.. ... DENEYİM
Doğru bilinmeyince eğri b.. ..... DENEYİM
Kader olmayınca kadir b.. ..... TALİH
Para ile imanın kimde olduğu b.. ..... GÖRÜNÜŞ,BİLGİ
BİLİR Allah b., ama kul da sezer. ..... ALLAH
Bilen b., bilmeyen aslı var sanır. ..... GERÇEK
Çok gezen çok b.. ..... GEZİ
Çok yaşayan çok b.. ..... YAŞ
Deve, deveyi ötüştünden b.. ..... BENZERLİK
Domuz ne b. cevherin kıymetini? BİLGİSİZLİK
Düğünde Fatmacığı kim b.. ..... GÜÇSÜZLÜK
Gaibi Allah b.. ..... BİLGİ
Herkes kerameti kendinden b.. ..... KENDİNİ BEĞENME
İnsan/adam kıymetini insan /adam b.. ..... DEĞER
Sıçan çıktığı deliği b.. ..... SUÇ
Soğanın acısını yiyen bilmez, doğrayan b.. ..... DENEYİM
Tok ne b. açın halinden. ..... AÇLIK
BİLİRE B. danış, bildiğini işle. ..... ÖĞÜT
BİLİRİZ Biz kırk kişiyiz, birbirimizi b. ..... ARKADAŞ
BİLİRSİN "Alemi nasıl b.? Kalbin/kendin gibi." ..... BENZERLİK
Eveğizim eveğizim, sen b. halceğizim. ..... EV, GEZİ
"Herkesi nasıl b.?" "Kendin gibi/kalbince." ..... BENZERLİK
İnsanı görürsün, yüreğindekini ne b.. ..... GÖRÜNÜŞ
Sen b. deyince değirmende kavga olmaz. ..... KAVGA
BİLİŞ Bin yabancıdan bir b. iyidir. ..... BİLGİ
BİLMEDİĞİM B. yere gitsem de, bildiğim kadar övünsem. ..... DEĞİŞİM
BİLMEDİĞİN bildiğin ayranı b. yoğurda değişme. ..... DEĞİŞİM
Bilinmedik/B. aş, ya karın ağrıtır ya baş. ..... DENEYİM
B. atın arkasına geçme. ..... TEHLİKE
B. işe karışma, b. yola gitme. ..... TEDBİR
Kavgaya katılma, b. işe atılma. ..... GÜÇ, TEDBİR
BİLMEDİĞİNİ Bir alimin b. bir arif bilir. BİLGİ
BİLMEK Bilsem de b. elvermez bana / işime elvermez. ..... BİLGİ
Herkes attığı okun nereye vardığını b. gerek. ..... SORUMLULUK
BİLMEM "B." demek bir çok baş kurtarır. ..... BİLGİSİZLİK
"B." demek çok türlü kaza savar. ..... TEDBİR, GÜÇ, SUSKUNLUK
BİLMEMEK B. ayıp değil, öğrenmemek ayıp. ..... İSTEME, BİLGİSİZLİK
BİLMESİN Sırrını düşmanın b. dersen dosta dahi açma. ..... GİZLİLİK
BİLMEYEN Azı b. çoğu hiç bilmez. NEFRET
Bilen bilir, b. aslı var sanır. ..... GERÇEK
Bilen ile b. bir olmaz. ..... EŞİTLİK, BİLGİ
Biri b., bini hiç bilmez. ..... MİNNETTARLIK
Hizmet etmesini b./öğrenmeyen efendilik edemez. ..... BOYUN EĞME
İyilik b. katında su getiren ile su kabı kıran bir. ..... NANKÖRLÜK
Lafını b. hödükler sönmüş ateş körükler. ..... KONUŞMA
Lakırdı b. medisten kaçar. ..... KONUŞMA
Malını yemesini b. zengin her gün züğürttür. ..... ZENGİNLİK
Oynamasını b. kız "Yerim dar" demiş, yerini genişletmişler "Yenim dar" demiş ..... BİLGİSİZLİK,BECERİ
BİLMEYenden İyilik b. sakın kendini. ..... NANKÖRLÜK
BİLMEYENE Allah'ı b. kellik körlük yaramaz. .. FELAKET
Haddini b. bildirirler. ..... HIRS
BİLMEYENİN B. elinden al, bilenin eline ver. .. BECERİ
BİLMEZ Bilen söylemez söyleyen b.. ..... BİLGİ
Biri bilmeyen bini hiç b.. ..... MİNNETTARLIK
Cami kapısını b., soluluk taslar. İKİYÜZLÜLÜK
Dünya karıncalı kütüğe benzer, gelen b. giden b. ..... DÜNYA
Geceler gebedir, kimse b. ne doğurur. ..... BEKLENTİ
Her şey bilen bir şey b.. ..... BECERİ
Herkes / Her adam kendi ayıbını b.. ...KUSUR
İnsan olmayan insan kadrini b.. ..... DEĞER
Yiyen b., doğrayan bilir. ..... DENEYİM
BİLMEZSE Büyük büyüklüğünü b., küçük küçüklüğünü bilmez. ..... BÜYÜKLÜK, YAŞ
BİLMEZSİN Yüzmek b., deniz kenarında ne işin var. ..... BECERİ
BİLSE Gençler b., yaşlılar yapabilse. ..... YAŞ
İnsan öleceğini b. mezarını kendi kazar. ÖLÜM
BİLSEM B. de bilmek elvermez bana / işime elvennez. ..... BİLGİ
BİLSEN Bin b. de bir bilene danış. ..... ÖĞÜT
BİN Allah bir kapıyı kaparsa b. kapıyı açar. ..... İYİMSERLİK
Atın yörükse b. de kaç. ..... FIRSAT
Benden ırak olan düşman b. yıl yaşasın. ..... DÜŞMAN
B. ağız bir ağıza hiç eder. ..... UFAK ŞEYLER
B. akçalık kılıcı çek, bir akçalık yayı çekme. ..... ZULÜM
B. atın varsa inişte in, bir atın varsa yokuşta b.. .. TEDBİR
B. atmak bir vurmaya muhtaçtır. ..... BAŞARI
B. bilsen de bir bilene danış. ..... ÖĞÜT
B. gönülü yıkmak kolay, fakat birini yapmak zordur. ..... SEVECENLİK
B. işçi/işçiye bir başçı (lazımdır). ..... YETKİ
B. işit, bir söyle. ..... KONUŞMA
B. kargaya bir sapan taşı yeter. ..... KORKU
B. kere söyle eşeğe, bir kere inmez aşağa. ..... KARARLILIK
B. kişiye ne gerekse, bir kişiye de o gerek. ..... BENZERLİK
B. nasihatten bir musibet yeğdir. ..... FELAKET
B. ölçüp bir biçmeli. ..... TEDBİR, BAŞARI
B. peygambere yalvaracağına bir Allah'a yalvar. ..... İSTEME
B. tasa/merak bir borç ödemez. ..... ÖDÜNÇ ALMA, KEDER
B. yabancıdan bir biliş iyidir. ..... BİLGİ
B. yıl günahkar, bir gün tövbekar. .PİŞMANLIK
Bir dala basınca b. dal sallanır. ..... BAŞLANGIÇ, UFAK ŞEYLER
Bir fit b. büyü yerini tutar. ..... KÖTÜLÜK
Bir gül için b. dikene katlanılır. ..... EĞİTİM
Bir kapı kapanırsa b. kapı açılır. ..... İYİMSERLİK
Bir kızı b. kişi ister, bir kişi alır ..... EVLİLİK

Bir ver, b. yalvar. ÖDÜNÇ ALMA
Deve bir akçaya, deve b. akçaya. FIRSAT, ZAMAN
Dünya bir, işi b. DÜNYA
Yılan deliği b. altına. DEĞER
BİNA Çürük b. temel tutmaz. GÜVEN
Temelsiz b. tez yıkılır. GÜÇSÜZLÜK
BİNASI Haramın temeli/b. olmaz. KAZANÇ, SUÇ
BİNDİĞİN B. dalı kesme. TEDBİR
BİNECEK Ben isterken bir b., Allah verdi bir götürecek. TALİH
BİNEN Tez b. tez iner. ACELECİLİK
BİNENE At b., kürk giyene (yakışır). BENZERLİK, BECERİ
BİNENİN At b., kılıç kuşananın. köprü geçenindir. BECERİ
At b., kılıç kuşananın. DÜNYA
BİNER Alçacık eşeğe herkes / kim olsa b.. GÜÇSÜZLÜK
BİNİ Biri bilmeyen b. hiç bilmez. MİNNETTARLIK
BİNİCİSİNE At b./sahibine/ağasına göre kişner/eser/şahlanır. HİZMETÇİ
BİNİCİSİNİ At b. tanır/bilir. HİZMETÇİ
BİNİN B. yarısı beş yüz, o da bizde yok. ÜZÜNTÜ
BİNİNCE İş amana b. kavga uzamaz. GÜÇ
Yörük ata b. bey oldum sanır. LAYIK OLMA
BİNMELİDİR Ata dost gibi bakmalı, düşman gibi b. TERBİYE
BİNMEYE Alçak eşek b. kolay, öksüz çocuk dövmeye kolay. GÜÇSÜZLÜK
BİR Allah b. kapıyı kaparsa bin kapıyı açar. İYİMSERLİK
Allah b., söz bir. SÖZ VERME
Bardağı taşıran b. damladır. NEFRET
Beş parmak b. değil. FARKLILIK
Bilen ile bilmeyen b. olmaz. BİLGİ
Bin işçi/işçiye b. başçı (lazımdır). YETKİ
Bin isit, b. söyle. KONUŞMA
B. abam var atanım, nerde olsa yatarım. AZLA YETİNME
B. adama kırk gün deli dersen deli olur. İFTİRA
B. adamın adı çıkacağına canı çıksın (daha iyi). İFTİRA
B. adım geri giden iki adım ileri atılır/atlar. TEDBİR, GÜVENLİK
B. ağacın gölgesinde b. sürü yatar. YETKİ
B. ağaç dikmek bir yıllık ibadete bedeldir. TARIM
B. ağaçta gül de biter diken de. FARKLILIK
B. ağaçtan hem camiye direk, hem kenefe kürek olur. FARKLILIK
B. ağızdan çıkan bir orduya yayılır. DEDİKODU
B. ahırda at da bulunur eşek de. FARKLILIK
B. akça ile dokuz kubbeli hamam yapılmaz. ZENGİNLİK
B. akçanın bitirdiğini eller bitirmez. ZENGİNLİK
B. alan bir daha almamış, su paluzesi satan kırk yıl geçinmiş. ALDATMA
B. alimin bilmediğini b. arif bilir. BİLGİ
B. anaya b. kız, b. kafaya b. göz .. ANA-BABA
B. anda var olan b. anda yok olur. KAZANÇ
B. arzuya bin altın feda olur. GÖNÜL
B. avuç altının olacağına b. avuç toprağın olsun. TARIM
B. baba dokuz oğlan besler, dokuz oğul b. babaya bakamaz. ÇOCUK
B. bakmaktan, b. tatmak yeğdir. DENEME
B. baş soğan b. kazanı kokutur. BOZMA
B. başa b. gömlek yeter. AZLA YETİNME
B. bulut ile kış olmaz. UFAK ŞEYLER
B. çam düşse, baltalı da seyirtir, baltasız da. FELAKET
B. çıplağı bin zırhlı soyamaz. GÜÇSÜZLÜK
B. çiçekle bahar/yaz olmaz. UFAK ŞEYLER
B. çöplükte iki horoz ötmez. YETKİ
B. dala basınca bin dal sallanır. BAŞLANGIÇ, UFAK ŞEYLER
B. defa görmek bin defa okumaktan yeğdir. GÖRÜŞ
B. değirmene iki taş ister, b. haneye b. baş ister. EV
B. deli b. kuyuya taş atmış, kırk akıllı çıkaramamış. AKILSIZLIK
B. deliği olan fare çabuk tutulur. GÜVENLİK
B. dirhem ana aklı, b. okka imam aklı değer. ANA-BABA
B. dirhem et bin ayıp örter. GÜZELLİK
B. dost kırk yılda kazanılır. DOST
B. dostun bin düşman kadar kahrı olur. DOST
B. duvar yıkılsa duvarcı getirirler, biri hasta olsa herkes hekim kesilir. OĞUT
B. elin nesi var? İki elin sesi var. YARDIM
B. elin sesi çıkmaz. YARDIM
B. elin verdiğini öbür elin duymasın. CÖMERTLİK
B. elle iki karpuz tutulmaz. SEÇİM
B. emin iki yeminden evla. GÜVEN
B. ev donanır, b. kız donanmaz. ÇOCUK
B. evde iki kız, biri çuvaldız biri biz. ÇOCUK
B. fena kırk iyiyi bozar, kırk iyi bir fenayı düzeltemez. BOZMA
B. fıçı sirkeden ziyade b. damla bal ile sinek tutulur. SEVECENLİK
B. fincan (acı) kahvenin kırk yıl hatırı vardır. SEVECENLİK
B. fit bin büyü yerini tutar. KÖTÜLÜK
B. gemide iki kaptan olmaz. YETKİ
B. gemiyi iki reis batırır. YETKİ
B. gönüllü iki gönülsüzden iyidir. GÖNÜL
B. görüş b. kör biliş.. GÖRÜŞ
B. gül için bin dikene katlanılır. EĞİTİM
B. günlük rızık için iki gün çabalamalıdır. ÇALIŞKANLIK
B. iğnenin yokluğu yokluktur. YOKLUK
B. inat b. muOĞUT. AZİM
B. insanı tanımaya birlik sefer gerek. GEZİ
B. işe başlamadan sonunu düşün. SON
B. işe başlamayınca uçlanmaz. .. BAŞLANGIÇ
B. işi bitirmeyince başka işe başlama. BAŞLANGIÇ
B. işi bitirmeyince b. işe koşma. HIRS, TUTKU
B. it ulumayla b. kervan geri dönmez. KARARLILIK
B. kadeh mey kişinin cümle hicabın götürür. İÇKİ
B. kapı kapanırsa bin kapı açılır. .. İYİMSERLİK
B. kararda b. Allah. ALLAH
B. karga ile kış gelmez. UFAK ŞEYLER
B. karıyla b. koca, dırdır eder / helva yerler her gece. EVLİLİK
B. kaşık ile dokuz çoban yemişler, birinin ağzı boş kalmamış. ARKADAŞ
B. kere aldanışta kabahat aldatanın, iki kere aldanışta kabahat aldananın. ALDATMA
B. kırlangıçla yaz gelmez. UFAK ŞEYLER
B. kız b. oğlanındır. EVLİLİK
B. kızı bin kişi ister, b. kişi alır. EVLİLİK
B. kimsenin adı çıkacağına canı çıksın. ÜN
B. kişinin karnın döverlermiş, "Vay arkam" dermiş. GÜÇSÜZLÜK!
B. kişinin yiyeceğiyle iki kişi de olur. amma ikisi de aç kalır. AÇLIK
B. kişiyle ya alışveriş etmeli ya yola gitmeli ki ne olduğu bilinsin. GÜVEN, GEZİ
B. koca yedi oğula bedeldir. EVLİLİK
B. korkak b. orduyu bozar. KORKU
B. koz için taş atılmaz. UFAK ŞEYLER
B. kötünün yedi mahalleye zararı vardır. BOZMA
B. kulağını insan sağır etmeli. BAĞIŞLAMA
B. Müslümana b. kan lazım. EVLİLİK
B. müşteri için dükkan açılmaz. UFAK ŞEYLER
B. olan iki olur, iki olan üç. UFAK ŞEYLER
B. pire için yorgan yakılmaz. ÇARE
B. selam bin hatır yapar. SEVECENLİK
B. senden büyüğün sözünü dinle, b. senden küçüğün. OĞUT
B. söyle, iki işit. KONUŞMA
B. söz söyler ki dirhemini yiyen köpek kudurur. KONUŞMA
B. suçla adam asılmaz. BAĞIŞLAMA
B. sürçen atın başı kesilmez /ayağını kesmezler. KUSUR
B. sürüye b. çoban. YETKİ
B. şeyin dibine dan ekme. TEDBİR
B. şeyin önüne bakma sonuna bak. SON
B. şeyin pek ilerisine gitme. HIRS
B. şeyin şuyuu vukuundan beterdir. DEDİKODU
B. tahta iki padişah sığışmaz. YETKİ
B. taş attı, iki kuş vurdu. TALİH
B. taş ile iki kuş vurulmaz. OLASILIK
B. ver, bin yalvar. ÖDÜNÇ ALMA
Büyüklerde söz b. olur. BÜYÜKLÜK
Çok ağız b. olunca b. ağız hiç olur. UFAK ŞEYLER
Dünya b., işi bin. DÜNYA
İnsan b. kere ölür. ÖLÜM
İsteyen b. çingene, vermeyen iki çingene. İSTEME
İsteyenin b. yüzü kara, vermeyenin iki yüzü. İSTEME
İti b. kez vur ölsün, bir dahi vur dirilsin. TERBİYE
Söz b., Allah bir. SÖZ VERME
BİRAZ Dostunu methederken b. da yerecek yerini bırak. DOST
BİRBİRİMİZİ Biz kırk kişiyiz, b. bitiriz. ARKADAŞ
BİRDENBİRE B. gelen devlette hayır yoktur. TUTKU
BİRDİR Akıl için yol/tarik b. AKILLILIK
Er oyunu b. DENEME
BİRİ B. bilmeyen bini hiç bilmez. MİNNETTARLIK
B. eker, b. biçer. LAYIK OLMA
B. yapar b. bozar, dünya böyle geçer. DÜNYA
B. yarar, ikisi karar, üçü zarardır. İÇKİ
B. yer, b. bakar; kıyamet ondan kopar. EŞİTLİK, GÜÇ
BİRİNİ Misafir on kısmetle gelir, b. yer, doKuzunu bırakır. MİSAFİR
BİRLİK Nerde b., orda dirlik. BARIŞ
Nerede dirlik, orada b.. BARIŞ
BİRLİKTE B. demir yumuşar. GÜÇ
BİRLİKTEN B. kuvvet doğar. GÜÇ
BİSMİLLAH Yemeğin başı "B.," ayağı "Elhamdülillah." YEME
BİT Ekmeğini it yer, yakasını b. ZENGİNLİK
BİTER Çalışmakla her iş b. ÇALIŞKANLIK
BİTİNCE Öküz yem b./yeyince çifte gideceğini bilir. BİLGİ
BİTİR Yüzdün yüzdün kuyruğuna geldin, bari b. SON
BİTİRDİĞİNİ Bir akçanın b. eller bitirmez. ZENGİNLİK
BİTİRSON İş anlayanda değil b. derler. SON
BİTİRENİN İş b. kötüsü olmaz. BECERİ
BİTİRMELİ Her işi olunuyla b. BECERİ
BİTİRMEYİNCE Bir işi b. başka işe başlama. BAŞLANGIÇ
Bir işi b. bir işe koşma. HIRS, TUTKU
BİTLE İtle yatan b. kalkar. ARKADAŞ
Köpekle/itle yatan pire ile / b. kalkar. BOZMA
BİTLİ B. mercimeği körden başka kimse almaz. TİCARET
Kurtlu/B. baklavanın kör alıcısı olur. . TİCARET
BİTMEYEN B. yere ekilmez. TARIM
BİTMEZ B. işin anasını uyku ağlatır. UYKU
B. ne var ki kösenin sakalından başka. SON
Her şey olur biter, kösenin sakalı b. SON
BİTMİŞ Babasından mal kalan merteği içinden b. sanır. DEĞER
Minareyi yaptırmayan yerden b. sanır/bitti beller. DENEYİM, DEĞER
BİTPAZARINA Eskiye itibar/rağbet olsa b. nur yağardı. DEĞER
BİTTİ Paran gitti, işin b. ZENGİNLİK
BİZ B. attık kemik diye, alem kaptı ilik diye. DEĞER

B. değirmenin ününde değil unundayız.DEĞER
B. "Leblebi" deyinceye kadar pazar savulur. ..... TALİH,GEÇ KALMA, FIRSAT
B. ondan yoğurt umanız, o bizden ayran umar. . ..... YARDIM
B. var, bizden büyük çuvaldız var. ..... BÜYÜKLÜK
Davulu b. çaldık, parsayı başkası topladı. ..... LAYIK OLMA
Dünya kazan, b. kepçe. ..... DÜNYA
El yahşi b. yaman, el buğday biz saman. GÜÇ
Zurnayı b. çaldık parsayı el topladı. ..... LAYIK OLMA
BİZDE Sizde yiyelim içelim, b. gülüp oynayalım. ..... BENCİLLİK
BİZDEN İyi olursa bahttan, kötü olursa b. bilirler. ..... TALİH
BİZE At elin, it elin, b. ne? ..... MERAK
BİZİM Hastalık sağlık b. için. ..... SAĞLIK
Sağlık hastalık b. için. ..... SAĞLIK
BİZİMLE Dağlar / Galata kulesi kadar kamburu olsaydı da b. beraber olaydı. ..... HAYAT
BODUR Bacağı b., Allah'ın belası odur. ..... KUSUR
B. tavuk her gün piliç. ..... GÖRÜNÜŞ
BOĞAYA Gizli b. gelen aşikar buzağılar. ..... GERÇEK
BOĞAZ B. dokuz boğumdur (sözünü yutkuna yutkuna söyle). ..... KONUŞMA
B. yediğini istemez de göz gördüğünü ister. ..... NEFRET
Farzdan evvel farz var, namazdan evvel b. var.. .. YEME
BOĞAZDAN Can b. gelir. ..... YEME
Malın iyisi b. geçer. ..... ZENGİNLİK
BOĞAZI Allah açtığı b./deliği aç bırakmaz. ..... ALLAH
Tilki ne kadar çevik ise bir gün b. ele verir. ..... KURNAZLIK
BOĞULDU Denizden geçti çayda b. ..... TEHLİKE
BOĞULMAZ Aslacak (suda) b. ...ALINYAZISI
BOĞUMDUR Boğaz dokuz b. (sözünü yutkuna yutkuna söyle). ..... KONUŞMA
BOKDUR Para peşin, b. işin. ..... ÖDEME
BOKLUĞA Gönül var otluğa, gönül var b. (konar). ..... FARKLILIK
BOKLUK Nerede çokluk, orada b. .. YARDIM
BOL Astar b. olmayınca yüze gelmez. ..... GÖRÜNÜŞ
B. b. yiyen bel bel bakar. ..... OBURLUK
B. b. yiyen bön bön bakar. ..... HARCAMA
Kasap yağı b. bulunca gerisini yağlar. ..... HARCAMA
Üzümü b. işittiğin bağa sepetini küçük götür. ..... BEKLENTİ
BOLLUK Nerede b., orada dirlik. .ZENGİNLİK
BOLLUKTA Kıtlıkta satıcıya, b. alıcıya, Allah insaf versin. ..... TİCARET
BONCUĞA Çerçi kızı b. aşıktır. ..... AŞK
BONCUĞU Komşu b. çalan gece takınır. ..... SUÇ
BONCUK Cevahir çarşısında b. satılmaz. ..... UYUM
BONCUKTUR Ad bir gök b. ..... ÜN
BOR Geçti B.'un pazarı, sür eşeğini Niğde'ye. ... GEÇ KALMA
BORAN Dağ başından duman, yiğit başından b. eksik olmaz. ..... OLASILIK
BORAZANCIBAŞI Nefesin elverirse b. ol / Nefesin güvenen borazancı başı olur. ..... BECERİ
BORCA B. baylık/beylik bir aylık. ..... ÖDÜNÇ ALMA
B. şarap içen iki kere sarhoş olur. ..... ÖDÜNÇ ALMA, İÇKİ
BORCU Ağnya beylerin b. vardır. ..... SAĞLIK
Baba b. evlada düşer. ..... ANA-BABA
Yatanın yürüyene b. var. ..... ÇALIŞKANLIK
Zora beylerin b. var. ..... ZULÜM
BORCÜN B. azı çoğu olmaz, hepsinin kaygısı birdir. ..... ÖDÜNÇ ALMA
B. iyisi vermek, derdin iyisi ölmek. ..... ÖDÜNÇ ALMA
B. yoksa kefil ol, işin yoksa şahit ol. ..... ÖDÜNÇ ALMA
Derdin yoksa söylen, b. yoksa evlen. ...EVLİLİK
BORCUNU Az ye de b. öde. ..... TUTUMLULUK
BORÇ Ağa b. eder, uşak harç. ..... ÖDÜNÇ ALMA
Alacakla verecek/b. ödenmez. ..... ÖDÜNÇ ALMA
Arpacıya b. eden ahırını tez satar. ..... ÖDÜNÇ ALMA
Bayram günü b. ödeyecek olana Ramazan uzun sürmez. ..... ÖDÜNÇ ALMA
Bin tasa/merak bir b. ödemez. ..... ÖDÜNÇ ALMA, KEDER
B. alan dert alır. ..... ÖDÜNÇ ALMA
B. alınırken dost, ödenirken düşmandır. ..... ÖDÜNÇ ALMA
B. benim, kasavet senin mi? ..ÖDÜNÇ ALMA
B. bine çıkanda borçlu keklik eti yer. ..... ÖDÜNÇ ALMA
B. bini aştıktan sonra baklava ye. ..... ÖDÜNÇ ALMA
B. durur, harç durmaz.. .....ÖDÜNÇ ALMA
B. en kötü yoksulluktur. ..... ÖDÜNÇ ALMA
B. iyi güne kalmaz. .....ÖDÜNÇ ALMA
B./Ödünç yiyen kesesinden yer. ..... ÖDÜNÇ ALMA
B. vermek zordur, b. istemek ondan daha zordur. .....ÖDÜNÇ VERME
B. yağdırı kamçısıdır. ..... ÖDÜNÇ ALMA
Lafla b. ödenmez. .....KONUŞMA
Öküzü olana gön b. verirler. .....GÜVEN
Yol yürümekle, b. ödemekle tükenir. ..... ÇALIŞKANLIK
BORÇLU Aç kalmak b. olmaktan iyidir. ..... ÖDÜNÇ ALMA
Borç bine çıkanda b. keklik eti yer. ..... ÖDÜNÇ ALMA
B. ölmez, benzi sararır / gözü kararır. ..... ÖDÜNÇ ALMA
B. suçlu durur. .....ÖDÜNÇ ALMA
Dilenciye b. olma, ya düğünde ister ya bayramda. .....ÖDÜNÇ ALMA
Dostuna b. olma. ..... DOST
Hırsıza beyler de b. / beylerin borcu var. ..... SUÇ
Ne zengine b. ol, ne züğürtten alacaklı. ..... ÖDÜNÇ ALMA
Yemeksiz yatmak b. kalkmaktan yeğdir. ..... ÖDÜNÇ ALMA
BORÇLUDA Kadında vefa, b. sefa aranmaz. . .....BAĞLILIK
BORÇLUNUN B. Dili kısa gerek. ..... ÖDÜNÇ ALMA
B. duacısı alacaklısıdır. ..... ÖDÜNÇ ALMA
B. yalımı alçak olur. ..... ÖDÜNÇ ALMA
BORÇLUYA Hastaya ilaç, b. para. ..... ZENGİNLİK
BORÇSUZ B. çoban yoksul beyden yeğdir. ... ÖDÜNÇ ALMA
BORÇTAN B. korkan kapısını büyük açmaz. . ..ÖDÜNÇ ALMA
BORUSUNA Abdalın yağı çok olursa, gah b. çalar, gah gerisine. ..... HARCAMA, ZENGİNLİK
BORUYA Kuşa kafes lazım, b. nefes. ..... OLASILIK
BOSTAN B. yeşil iken pazarlığa oturulmaz. ..... BEKLENTİ
Dünyada tasasız baş b. korkuluğunda bulunur. .. ..KEDER
Her yol b. kenarından geçmez. .....FARKLILIK
BOSTANA B. dadanan eşeğin kuyruğu kulağı olmaz. ..... SUÇ
BOSTANCI B. yağmur ister, kiremitçi kurak. .. ..FAR KLILIK
BOSTANCIYA B. tere satılmaz. ....OLASILIK
BOSTANDA Can b. bitmez. .....HAYAT
BOSTANSIZ B. harman taşsız dövene benzer. .....OLASILIK
BOŞ Allah b. duranı sevmez. ..... TEMBELLİK
Avrat attır, gemini b. tutma. ..... EVLİLİK
Baş olan b. olmaz. .....YETKİ
Başı b. bırakmaya gelmez. .....TEMBELLİK
B. çuval ayakta durmaz. .....BİLGİSİZLİK
B. çuval dik durmaz. .....YOKSULLUK
B. duracağına düşmanınla taş taşı. ..... TEMBELLİK
B. durana şeytan iş bulur. .....TEMBELLİK
B. duranın ayağına şeytan takılır. . TEMBELLİK
B. fıçı çok langırdar. ..... KONUŞMA
B. gezmekten, bedava çalışmak yeğdir. ..... TEMBELLİK
B. laf/lakırdı/söz karın doyurmaz. KONUŞMA
B. oturmaktansa aylakçılık yeğdir. TEMBELLİK
B. torba ile eşek tutulmaz. .....ÖZVERİ
Boynu uzun beyni b., tut kulağından çifte koş. ... .AKILSIZLIK
Dert gider, amma yeri b. kalmaz. ..... KEDER
Er ölür, avrat b. olur. ..... EVLİLİK
Fukaranın cebi b., kalbi doludur. ..... YOKSULLUK
Gerdeğe girmeyen b. olur. ..... EVLİLİK
Herkes cennete girecek olsa cehennem b. kalır. .....DİN
Konuk sevenin sofrası b. kalmaz. ..... MİSAFİR
Köpek köyünü b. koymaz. .....BAĞLILIK
Öfkeli dilencinin torbası b. kalır. ..... ÖFKE
Rüya b. gezenlerin sermayesidir. . TEMBELLİK
BOŞA Eli b. "Ağa uyur" derler; eli doluya "Ağa buyur" derler. ..... MİSAFİR
BOŞAMASI Bekara avrat b. kolaydır. ..... EVLİLİK
BOŞANIP B. kocana varma, sevişip dostuna varma. .....EVLİLİK
Sevişip/Sevip dostuna, b. kocana varma. ..... EVLİLİK
BOŞBOĞAZ B. insan, zarfsız mektuba benzer. ..... KONUŞMA
B. cehennneme atmışlar, "Odun yaş" diye haykırmış. .....KONUŞMA
BOŞSA Kafa b. göz işe yaramaz. ...AKILLILIK
BOŞU Tabancanın dolusu bir kişiyi korkutur, b. kırk kişiyi. ..... KORKU
BOŞUNA B. çalışmak akıntıya kürek çekmek olur. ..... HIRS
İhtiyar köpek b. havlamaz. ..... YAŞ
BOY Boyuma göre b. buldum, huyuma göre huy bulamadım. .....ARKADAŞ
BOYACI O hacı bu hacı kim olacak b. ..... EŞİTLİK
BOYADAN Her b. boyadı; fıstıkisi kaldı. ..... AKILSIZLIK
BOYNA Abdal abdala çatmayınca kasnak b. geçmez. .....GÜÇ
BÖYNU B. uzun beyni boş, tut kulağından çifte koş. .....AKILSIZLIK
Eğilen b. vurmazlar. ..... BOYUN EĞME
Garip yiğidin dili kısa b. eğri olur. ..... GÜÇSÜZLÜK
BOYNUN Deveye "B. eğri," demişler, "Nerem doğru ki?" demiş. ..... ELEŞTİRİ
Kurda "Neden b./ensen kalın?" demişler, "İşimi kendim görürüm de ondan" demiş. ..... GÜVEN
Yılan kendi eğrisini bilmez, deveye "B. eğri" der. ..... ELEŞTİRİ
BOYNUNA Allah herkesin falına bakar, b. takar. .....ALINYAZISI
İşine hor bakan / Sanatını hor gören b. torba takar. .....BECERİ
Kedinin b. ciğer asılmaz. ..... GÜVEN
BOYNUNU Başak büyüdükçe b. eğer. ..... ALÇAKGÖNÜLLÜLÜK
Deveye ot lazımsa b. uzatır. ..... GÜVEN
BOYNUZ Allah süsücü (toslayan) hayvana b. vermez. .....ZULÜM
B. isterken kulaktan çıktım. ..... HIRS
B. kulağı geçer. .....ERTELEME
B. kulaktan sonra çıkar, ama kulağı geçer. ....ERTELEME
Deve b. ararken kulaktan olmuş. .....NEFRET
BOYNUZU Eşeğin b. olsa, dünyada mahluk bırakmaz. .....TUTKU

Öküze b. yük olmaz / ağır gelmez. ..... CALIŞKANLIK
BOYNUZUNDAN Öküzü b., insanı sözünden/diliyle tutarlar. ..... KONUŞMA
BOYUMA B. göre boy buldum, huyuma göre huy bulamadım. ..... ARKADAŞ
BOYUN Kul olan her şeye b. eğer. HİZMETÇİ
BOYUNA Kol kırılır b. yük olur. ..... SORUMLULUK
BOYUNCA Kuyu kazarsan kendi b. kaz. ..... ZULÜM
BOYUNDAN B. büyük işlere girişme. ....HIRS
BOYUNDURUĞA Yalnız öküz çifte/b. koşulmaz. ..... YARDIM
BOZ B. ata, avrada, oğlana kulluk edenin yüzü ağarmaz. ..... EVLİLİK
B. atın yanında duran ya tüyünden kapar ya huyundan. ..... BOZMA
BOZACININ B. şahidi şıracı olur. . ARKADAŞ
BOZACIYI Meyhaneciden şahit istemişler. b. göstermiş. ..... ARKADAŞ
BOZANA Rahmet düzene, lanet b. .....BARIŞ
BOZAR Biri yapar biri b., dünya böyle geçer. .. .. DÜNYA
Kendi pazarlığını kendi b. ..... TİCARET
Takdir tedbiri b. ..... ALINYAZISI
Zor oyunu b. ..... ZULÜM, ÇARE
BOZMA Şaraptan b. sirke keskin olur. ..... HIRS, TUTKU
BOZMAYA Gavura kızıp da oruç b. benzer. .. .. ÖFKE
BOZULMAZ Takdirde yazılan tedbirle b. ..... ALINYAZISI
BOZULURSA Düzen b. yıkım yıkım üstüne gelir. ..... FELAKET
BÖCEĞİNİ Ateş b. görse yangın sanır. ..... KORKU
BÖĞELEK Ağustosta yatanı zemheride b. tutar. ..... TEMBELLİK
BÖN Bol bol yiyen b.'b. bakar. .....HARCAMA
BÖREĞİNİ Yağına kayamayan b. kuru yer. ..... ÖZVERİ
BÖREK Adam adama (gene/her zaman) gerek olur, (iki serçeden b. olur). ..... YARDIM
Buldun bir b., sahibi nene gerek? ..... MERAK
Her gün baklava b. yense bıkılır. ..... SENLİBENLİK, ALIŞKANLIK
Nerde b., ben orada gerek. ..... YEME
Unun çoksa çörek et, yağın çoksa b. et. ..... SAHİP OLMA
BÖREKÇİ Çağrılmayan yere b. ile çörekçi gider. ..... MİSAFİR
BÖRK Baş yarılır b./fes içinde, kol kırılır yen içinde. ..... GİZLİLİK
Kol kırılır yen içinde, baş kırılır b./fes içinde. ..... GİZLİLİK
Kürk ile b. ile adam olunmaz. .. GİYİM KUŞAM
BÖRKÇÜNÜN Kürkçünün kürkü olmaz, b. börkü. ..... YARDIM
BÖRKÜ Bayağı Mehmet, bayağı b. ..... BENZERLİK
Kürkçünün kürkü olmaz, börkçünün b. ..... YARDIM
BÖRKÜM B. eski, sözüm geçmez. ..... GİYİM KUŞAM
BÖYLE B. ağanın/efendinin b. hizmetkarı olur. ..... HİZMETÇİ, BENZERLİK
B. başa böyle tıraş. ..... BENZERLİK
B. duanın böyle olur amini. ..... BENZERLİK
B. kalmaz, bir gün olur baht uyanır. ..... İYİMSERLİK
B. şaha kul olan ister mi azat olmayı. ..... HİZMETÇİ
BU B. bir kuyruklu yıldızdır ki kırk yılda bir doğar. ..... FIRSAT
B. da geçer yahu! ..... İYİMSERLİK
B. döner felekte kesilmez ümit. ..... UMUT
B. dünya bir değirmendir, öğütür bir gün bizi. ..... DÜNYA
B. kadar kusur kadı kızında da bulunur. ..... KUSUR
B. ne perhiz, b. ne lahana turşusu. ..... SAHİP OLMA, BENZERLİK
B. sıcağa kar mı dayanır? .....HARCAMA
B. yılkı kuş bıldırkı (geçen yılkı) kuşla "Civ civ" alay eder. .....YAŞ
BUDAKTAN Yiğit kısmı gözünü b. sakınmaz. .....YÜREKLİLİK
BUDAYAYIM Laf kıtlığında asmalar b. ..... KONUŞMA
BUĞÜN B. bana ise yarın sana. .....DEĞİŞİM
B. buldum b. yerim, "Yarına Allah kerim" derim. .....AZLA YETİNME
B. dünya, yarın ahiret. .....DÜNYA
B. git, yarın gel. .....TEMBELLİK
Gün b., saat bu saat. .....FIRSAT, ZAMAN
BUGÜNDEN B. yarını düşünen hiç bir vakit zahmet çekmez. .....TEDBİR
Yarınki yiyeceği b. düşünme. ..... ÜZÜNTÜ
BUGÜNKÜ B. işini yarına bırakma. ..... ERTELEME
B. tavukyarınki kazdan iyidir. .. SAHİP OLMA
B. yumurta yarınki tavuktan iyidir. ..... SAHİP OLMA, FIRSAT
Dünkü köleliğine bakma, b. efendiliğine bak. .... AĞI ÇEKME
BUĞDAY Aç tavuk düşünde kendini b. ambarında görür. .....YOKSULLUK
Arpa eken b. biçmez. .....SORUMLULUK
Arpa unun / B. ekmeğin yoksa buğday/tatlı dilin de mi yok? .....YOKSULLUK
B. başak verince orak pahaya çıkar. .... DEĞER
B. ekmeğin yoksa b. dilin de mi yok? ..... KONUŞMA
Din Muhammed dini, ekmek b. ekmeği, yol Halep yolu. ..... DİN
Kıtlık olsa b., avrat ölse kız al. ..... EVLİLİK
BUĞDAYI B. komşuna sat, vanı da bazlamasını yersin. .....KOMŞU
BUĞDAYIM "B. var" deme ambara girmeyince, "Oğlum var" deme yoksulluğa düşmeyince. ..... BEKLENTİ
BUĞDAYIN Şeytan ile ortak eken/olan b. samanını alır. .....ŞEYTAN
BULAMACINI Alışmış kursak b. ister. ..... ALIŞKANLIK
BULAMAÇ Erteki tane pirinçten bugünkü b. yeğdir. .....SAHİP OLMA
BULAMAZ Aldığını vermeyen (bir daha) b. ..... ÖDÜNÇ ALMA
BULANMAYINCA Su b. durulmaz. ... BARIŞ
BULAŞIR Ne kokar, ne b. ..... BENCİLLİK
BULDU Kendi etti, kendi b. .. SORUMLULUK
BULDUĞUNU Misafir umduğunu yemez, b. yer. .....MİSAFİR
BULDUKÇA B. bunar. .....NANKÖRLÜK
BULDUM Bugün b. bugün yerim, "Yarına Allah kerim" derim. ..... AZLA YETİNME
"Kendim ettim kendim b." dünyası. ..... SORUMLULUK
BULDUN B. bir börek, sahibi nene gerek? ..... MERAK
BULGURDAN Dimyat'a pirince giderken evdeki b. oldu. .....AKILSIZLIK
BULGURU Avrat vardır arpadan aş eder, avrat vardır b. keş eder. .....KADIN
BULMA Etme b. dünyası. .... SORUMLULUK
BULMA MAK Gidip de gelmemek var, gelip de b. var; helal eyle hakkını. .....GEZİ
BULMUŞ Tencere yuvarlanmış kapağını b. ..... BENZERLİK
BULSA Sofu soğan yemez, b. kabuğunu komaz. .....İKİYÜZLÜLÜK
BULSAN Parayı yolda b. sayacaksın. ..... GÜVEN
BULUNCA Yüz b./verince astar ister. ..... LAYIK OLMA
BULUNDUĞU Çocuğun b. yerde dedikodu olmaz. .....ÇOCUK
BULUNMAYAN Beyde b. elde neler var. ..... SAHİP OLMA
BULUNMAZ Azraile bahane b. .....ÖLÜM
BULUNSUN Torbanda b. da varsın ham olsun. ..... TEDBİR
BULUNUR Her tencereye bir kapak b. ..... BENZERLİK
BULUR Arayan Mevlasını da b., belasını da. ..... İSTEME, BELA
Derdini söyleyen devasını b. ..... ÇARE
Hak yerini b. ..... ADALET, GERÇEK
BULURSUN Etme b., inleme ölürsün. ..... ZULÜM
BULUŞURUZ Sen yolcu ben hancı iken bir gün elbet b. ..... GEZİ
BULUT Ayaz oldu b. oldu, geçen günler unut oldu. ..... DEĞİŞİM
Bir b. ile kış olmaz. .....UFAK ŞEYLER
B. yelkene sığmaz. ..... BÜYÜKLÜK
BULUTLU İmece günü b., görmeyene ne mutlu. .....YARDIM, DOST
BULUTTA Geç gelen b. yağmur çok olur. ..... ERTELEME
BULUTTAN Arif olan b. nem kapar. ..... AKILLILIK
Şimşeği görünen b. korkulmaz. .....KORKU
BULUTU Akşam b. kızarırsa eline abayı al, sabah b. kızarırsa eline yabayı al. .....İKİLİM
BUNALAN B. ölmez, kara gün karanp kalmaz. .....İYİMSERLİK
BUNAR Buldukça b. .....NANKÖRLÜK
BURA Deli deli akanı b. b. tıkarlar. ..... HIRS
BURAYA Hacıya "Tespih alır mısın?" demişler, "Ya biz b. niye geldik?" demiş. ..... OLASILIK
BURNU B. büyük olanın aklı küçük olur. ..... KENDİNİ BEĞENME
Kılavuzu karga olanın b. pislikten çıkmaz. ..... ÖĞÜT
BURNUNU Domuzun b. kulağını kesmişler; yine domuz, yine domuz. .....DEĞİŞİM
BÜRNUNUN Kızlar yaşlanınca b. yeli iner. ..... KENDİNİ BEĞENME
BURUN Atta karın, yiğitte b. ..... BENZERLİK
Kardeşten karın yakın (kulaktan b. yakın). ..... BENCİLLİK
Kulaktan b. yakın, kardeşten karın yakın. ..... EVLİLİK, BENCİLLİK
BURUNSUZ Hımhımla b., birbirinden uğursuz. ..... KUSUR
BUYRUĞU Beyler b. yoksula kan ağlatır. ..... YETKİ, ADALET
BUYRUK Herkes kendi başına b. ..... ÖZGÜRLÜK
Issız eve it b. ..... LAYIK OLMA
Sahipsiz eve it b. ..... YOKLUK
BUYUR Eli dolu gelene b. ederler. .....MİSAFİR
BUYURAN B. ağız yorulmaz. ..... YETKİ
BUYURMADAN B. tutan evlat, çağırmadan kalkan avrat, orada olur devlet. ..... EVLİLİK
BUZ Ağustosta suya girse balta kesmez b. olur. ..... TALİH
Para isteme benden, b. gibi soğurum senden. ... ÖDÜNÇ ALMA
BUZA Hastayı b., aşığı söze yollamamalıdır. ..... SAĞLIK
BUZAĞI Ortaklık öküzden başlı başına b. değildir. ..... TİCARET
BUZAĞILAR Gizli boğaya gelen aşikar b. ..... GERÇEK
BUZAĞISI Sağlır ineğin b. kesilmez. .. DEĞER
BUZLU Zengin olan b. hoşaf içer. ZENGİNLİK
BÜHTANDAN Yanlıdan kaya kırılır, b. ölür er. ..... İFTİRA
BÜKE Atasözü tutmayanın yolu ya teke gider, ya b. ..... ATASÖZÜ
BÜKEMEDİĞİN B. eli öp, başına koy. ..... UYUM
Isıramadığın/B. eli öp, başına koy. ..... BOYUN EĞME
BÜLBÜL Bahar gelmeyince b. ötmez. ..... ZAMAN
Eşek küle, b. güle aşıktır. ..... BENZERLİK
Gülün kadrini b. bilir. ..... DEĞER
İki b. bir dala konmaz. ..... YETKİ
BÜLBÜLDEN Eldeki b. bSONki karga. ..... AZLA YETİNME
Gül b. ziyade insanlar elinden çeker. ..... ACI ÇEKME
BÜLBÜLE B. altın kafes zindandır. ..... ÖZGÜRLÜK

BÜLBÜLLE B. gezen güle, ördekle gezen göle gider. ..... ARKADAŞ
B. konuşan güle, kargayla konuşan küllüğe. ..... ARKADAŞ
Karga ile görüşen çöplüğe, b. görüşen güle gider. ..... ARKADAŞ
BÜLBÜLÜ B. altın kafese koymuşlar, "Ah yatanım!" demiş. ..... ÖZGÜRLÜK
BÜLBÜLÜN B. çektiği hep dili belasıdır. ..... KONUŞMA
Dili belasıdır b. kafes. ..... KONUŞMA
Gülü yadgttikçe b. feryadı artar. ..... AŞK
BÜRÜNÜR Çirkin b., güzel görünür. ..... GİYİM KUŞAM
BÜTÜN B. yumurtalarını bir sepete koyma. ..... TEDBİR, GÜVENLİK, GÜVEN
BÜYÜ Bir fit bin b. yerini tutar. ..... KÖTÜLÜK
BÜYÜDÜ Eşek b., semen küçüldü. ..... GİYİM KUŞAM
BÜYÜDÜKÇE Başak b. boynunu eğer. ..... ALÇAKGÖNÜLLÜLÜK
BÜYÜĞE Kendinden b. danışmayınca iş görme. ..... OĞUT
Küçük b. tabidir. ..... BOYUN EĞME
BÜYÜĞÜ B. döv ki küçüklere ibret olsun. ..... SAHİP OLMA
Düşmanın b. küçüğü olmaz. ..... DÜŞMAN
Ekmeğin b. hamurun çoğundan olur. ..... BENZERLİK
Kabahatin b., küçüğün. ..... SUÇ
Öv küçüğü, al b. ..... EVLİLİK
Tehlikenin b. küçüğü olmaz. ..... TEHLİKE
Yerine göre küçük b. terbiye eder. ..... GÖRGÜ
BÜYÜĞÜN Bir senden b. sözünü dinle, bir senden küçüğün. ..... OĞUT
Şu küçüğün, sofra b. ..... BOYUN EĞME
BÜYÜĞÜNDEN Domuz fiort burnunu b. öğrenir. ..... SAHİP OLMA
BÜYÜĞÜNÜ B. tanımayan Allah'ını da tanımaz. ..... BOYUN EĞME
BÜYÜK Ağzı b. olana kepçe kaşıktır. . NEFRET
Başından b. işe girişme. ..... TEDBİR
Biz var, bizden b. çuvaldız var. ..... BÜYÜKLÜK
Borçtan korkan kapısını b. açmaz. ..... ÖDÜNÇ ALMA
Boyundan b. işlere girişme. ..... HIRS
Burnu b. olanın aklı küçük olur. ..... KENDİNİ BEĞENME
B. acıların dili olmaz/sesi duyulmaz. ..... ACI ÇEKME
B. balık küçük balığı yer/yutar. ..... GÜÇ
B. başın büyük derdi olur. ..... YETKİ, BÜYÜKLÜK, UFAK ŞEYLER
B. büyüklüğünü bilmezse, küçük küçüklüğünü bilmez. ..... BÜYÜKLÜK, YAŞ
B. dağın dumanı büyük olur. ..... BÜYÜKLÜK
B. Hastalığa büyük ilaç lazım. ..... ÇARE
B. işler kuvvetle değil, selasla görülür. ..... BAŞARI
B. lokma ye, büyük söz söyleme. ..... KENDİNİ BEĞENME
B. söyleme, başına gelir. KENDİNİ BEĞENME
Cami/Cemaat ne kadar b./çok olsa yine imam bildiğini okur. ..... KARARLILIK
Delik b., yama küçük. ..... SIKINTI
Deveciyle konuşan kapısını b. açar. ARKADAŞ
Deveden b. fil var. ..... BÜYÜKLÜK
Ere giderken b. kız, evde oturduğu zaman küçük kız. ..... EVLİLİK
Gençlik en b. devlettir. ..... YAŞ
Kaçan balık b. olur. ..... FIRSAT
Kaplumbağa kabuğunda "Ne b. sarayım vardır!" demiş. ..... UFAK ŞEYLER. AZLA YETİNME
Koyunu çok olanın ağılı da b. olur. ..... BENZERLİK
Küçük ölçekle b. ambar dolmaz. ..... OLASILIK
Tavşan ne kadar b. ise pahası iki akçadır. ..... DEĞER
Yavru kuşun ağzı b. olur. ..... ÇOCUK
Zayi olan koyunun kuyruğu b. olur... YOKLUK
BÜYÜKLE Kendinden b. alışveriş etme. ..... TİCARET
Kendinden b. itişme. ..... EŞİTLİK
Kendinden b. ortak olma. ..... EŞİTLİK
Senden b. alışveriş etme. ..... EŞİTLİK
BÜYÜKLER B. zulüm eder, yalan söylemez. ..... BÜYÜKLÜK
BÜYÜKLERDE B. söz bir olur. BÜYÜKLÜK
BÜYÜKLÜĞÜN Affetmek b. şanındandır. ..... BAĞIŞLAMA
BÜYÜKLÜĞÜNÜ Büyük b. bilmezse, küçük küçüklüğünü bilmez. ..... BÜYÜKLÜK, YAŞ
BÜYÜKLÜK B. Tanrı'ya yakışır. ..... BÜYÜKLÜK
BÜYÜKTÜR Allah b. ..... ALLAH
Deve b., amma beşini bir eşek yeder. ..... BÜYÜKLÜK
Tutulmayan hırsız beyden b. ..... SUÇ
BÜYÜMEZ Yok b., azık büyür. ..... UFAK ŞEYLER
BÜYÜMÜŞSÜN Deve kadar b., kulağı kadar hayşiyetin yok. ..... ŞEREF
BÜYÜR Öksüzün nesi olur? Memesiz de b. ..... GÜÇSÜZLÜK
BÜYÜTMEK Çocuk b. taş kemirmek. ..... ÇOCUK
BÜYÜTTÜK Besledik b. danayı, tanımaz oldu anayı. ..... NANKÖRLÜK
BÜYÜYENİN Eksikliklc b. yalımı alçak olur. ..... YOK SULLUK
BÜZESİN Elin ağzı torba değil ki b. ..... DEDİKODU, HABER
CAHİL Alim olmak istersen durma yaz, c. kalmak istersen durma kaz. ..... YAZI
Arif isen bir gül yeter kokmaya, c./hamal isen gir bahçeye çıkmaya. ..... AKILLILIK
At ile c. ağaya kulluk çetindir. ..... HİZMETÇİ
C. cesur olur. ..... BİLGİSİZLİK
C. günde bin hatır yıkar, alim yapar. ..... BİLGİSİZLİK
C. ile çıkma yola, getirir başına türlü bela. ..... BİLGİSİZLİK
C. ile konuşan cahil olur. ..... BİLGİSİZLİK
C. kendisinin düşmanıdır, başkasına nasıl dost olur? ..... BİLGİSİZLİK
C. olan kimse vakitsiz (öten) horoz gibidir. ..... BİLGİSİZLİK
Kendinden başkasını/gayrıyı beğenmez c. ..... BİLGİSİZLİK
Sakin c., asi alimden yeğdir. ..BOYUN EĞME
CAHİLDEN C. kork, aslandan korkma. ..... BİLGİSİZLİK
CAHİLE Alimin c. sözü acıdır, ruzi kıyamette başı tacıdır. ..... OĞUT
C. söz anlatmak, köre renk tarifi gibidir. ..... BİLGİSİZLİK
C. söz/laf anlatmak, deveye hendek atlatmaktan güçtür/zordur. ..... BİLGİSİZLİK
Çalıda gül bitmez, c. söz yetmez. .. BİLGİSİZLİK
CAHİLİ İlim ehli, c. yola getirir. ..... EĞİTİM
CAHİLİN C. dostluğundan alimin düşmanlığı yeğdir. ..... BİLGİSİZLİK
C. ibadetinden alimin uykusu hayırlıdır. ..... BİLGİSİZLİK
C. sofusu şeytanın maskarasıdır. ...BİLGİSİZLİK
CAHİLLİĞİNDEN Her şeyin cehlinden/c. ilmi iyidir. ..... BİLGİSİZLİK
CAM Kırılan c. yerini tutmaz. .... SEVECENLİK
CAMA Ben sana hayran, sen c. tırman. ..... BENCİLLİK
CAMBAZ İki c. bir ipte oynamaz. ..... YETKİ, KURNAZLIK
CAMBAZIN C. cambazlığı seyircinin bakmasıyla. ..... DEĞER
CAMBAZLIĞI Cambazın c. seyircinin bakmasıyla. ..... DEĞER
CAMİ C. dururken mescitte namaz kılınmaz. ..... UFAK ŞEYLER
C. duvarına işeyen köpeğin ölümü yakındır. ..... TEHLİKE
C. kapısını bilmez, sofuluk taslar. ..... İKİYÜZLÜLÜK
C./Cemaat ne kadar büyük/çok olsa yine imam bildiğini okur. ..... KARARLILIK
C. yıkılmış ama mihrabı yerinde. .... GÜZELLİK
Eceli gelen köpek c. duvarına işer/siğer. . BELA
İki c. arasında kalmış beynamaz. ..... SEÇİM
İtin ölümü gelirse c. duvarına işer. ..... TEHLİKE
Kumar parasıyla c. yapılmaz. ..... TALİHS
CAMİNİN C. mumunu yiyen kedinin gözü kör olur. ..... SUÇ, TEHLİKE
CAMİYE Bir ağaçtan hem c. direk, hem kenefe kürek olur. ..... FARKLILIK
CAN Adam adama yük değil, c. gövdeye mülk değil. ..... MİSAFİR
An var bal yapar, an var c. yakar. ...FARKLILIK
C. boğazdan gelir. ..... YEME
C. bostanda bitmez. ..... HAYAT
C. candan şirindir. ..... BENCİLLİK
C. cefadan da usanır, safadan da. ..... DEĞİŞİM
C. cömertliği kolay olmaz. ..... ÖZVERİ
C. cömertliği lakırdıya gelmez. ..... ÖZVERİ
C. çekişmedense ölmek yeğdir. ..... ÖLÜM
C. çıkmadıkça huy çıkmaz. ..... HUY
C. gitmeyince canan ele girmez. ..... ÖZVERİ
C. pekmezden tatlı. ..... HAYAT
C. tatlıdır. ..... HAYAT
Devenin tepmesi yumuşaktır, ama c. alır. ..... SEVECENLİK
Doğru söze c. kurban. ..... GERÇEK
Evvel c., sonra canan. ..... BENCİLLİK
Herkesin canı c. da benimkisi patlıcan mı? ..... BENZERLİK
Hile ile iş gören mihnet ile c. verir. . ALDATMA
İllet ile dirilen mihnet ile c. verir. ..... ALDATMA
Keçiye c. kaygısı, kasaba yağ kaygısı. ..... FARKLILIK
Koyun c. derdinde, kasap yağ derdinde. ..... FARKLILIK
Mal bulunur, c. bulunmaz. .....SAHİP OLMA
Sivrisinek cansız, amma vızıltısı c. sıkar. ..... UFAK ŞEYLER
Tatlı söz c. azığı, acı söz baş kazığı. KONUŞMA
Terlemeden para kazanılmaz, solumadan c. verilmez. ..... ÖZVERİ
Ümit ile yaşayan mihnet ile c. verir. ..... UMUT
CANA Canı c. ölçmeli (insaf etmeli). ..... BAĞIŞLAMA
Malı mala, can can ile ölçmeli. ..... BENZERLİK
CANAN Can gitmeyince c. ele girmez. ..... ÖZVERİ
C. canın yoldaşıdır. ..... DOST
Evvel can, sonra c. ..... BENCİLLİK
CANAVARDA Keskin kılıcı c. denerler. ..... DENEME
CANDA Çıkmadık c. umut vardır. ..... UMUT
CANDAN Az veren c. verir, çok veren maldan verir. ..... CÖMERTLİK
Can c. şirindir. ..... BENCİLLİK
Cömert derler maldan ederler, yiğit derler c. ederler. ..... AYARTMA
Çıkmadık c. umut kesilmez. .....UMUT
İki kişi dinden çıkarsa/olursa bir kişi c. çıkar. ..... ALDATMA
Yarım hekim c. eder, yarım hoca dinden eder. ..... OĞUT
CANI Adamın adı çıkacağına c. çıksın. ..... ÜN
Ağanın malı çıkar, uşağın c.. ..... HİZMETÇİ
Altta kalanın c. çıksın. ..... GÜÇSÜZLÜK, ZULÜM
Bir adamın adı çıkacağına c. çıksın (daha iyi). ..... İFTİRA
Bir kimsenin adı çıkacağına c. çıksın. ..... ÜN
C. cana ölçmeli (insaf etmeli). ..... BAĞIŞLAMA
C. kaymak isteyen mandayı yanında taşır. ..... ÖZVERİ
C. veren de alan da Allah. ..... HAYAT
C. yanan eşek attan yürük/rahvan olur. ..... ACI ÇEKME
Hamsi kurban olur mu? Kanı da var, c. da. ..... SUÇ
Kedinin dokuz c. vardır. ..... HAYAT
Mal c. kazanmaz, can malı kazanır. ..... ZENGİNLİK
Malı mala, c. cana ölçmeli. ..... BENZERLİK
Rüya ile hülya olmasa züğürtlerin c. çıkar. ..... UMUT, YOKSULLUK
Zenginin gönlü olduğu kadar fakirin c. çıkar. ..... ZENGİNLİK
CANIM C. kurban olsun hiç anlamayana, c.

kurban olsun anlayana, çamur canına olsun yan anlayıp yan anlamayana. ..... BİLGİSİZLİK
Erim alan c. ala. ..... EVLİLİK
CANIN Canan c. yoldaşıdır. ..... DOST
Huy c. altındadır. ..... HUY
Mal c. yongasıdır. ..... SAHİP OLMA
CANINI Allah insanın aklını alacağına c. alsın. ..... AKILLILIK
Ölen c. kurtarır, yazık kalanın gününe. .. ÖLÜM
CANLA Sütle giren (huy), c. çıkar. ..... HUY
CANSIZ Sivrisinek c., amma vızıltısı can sıkar. .. UFAK ŞEYLER
CEBİ C. delik, yordamından geçilmez. ..... KENDİNİ BEĞENME
C. dolu olanın keyfi yerinde olur. ... ZENGİNLİK
Fukaranın c. boş, kalbi doludur. YOKSULLUK
Kefenin c. yok. ..... ZENGİNLİK, ÖLÜM
CEBİME İstemem, yan c. koy. ..... İKİYÜZLÜLÜK, GÖNÜL
CEBİNDE Zemheride yoğurt isteyen c. bir inek taşır. ..... ÖZVERİ
CEBİNDEN Başını acemi berbere teslim eden c. pamuğu eksik etmez. ..... TEDBİR
CEFA Safa ile yenen c. ile kazanılır. ..... ACI ÇEKME
CEFADAN Can c. da usanır, safadan da. ..... DEĞİŞİM
Saç safadan, tırnak c. uzar. ..... ACI ÇEKME
CEFAKAR Erkek vefakar, kadın c. olmalı. ..... EVLİLİK
CEFANIN Her c. bir sefası, her sefanın bir cefası vardır. ..... ÖZVERİ
CEFASI Her safanın bir c., her cefanın bir safası vardır. ..... DEĞİŞİM
CEFASIZ C. sefa olmaz. ..... MUTLULUK
Gül dikensiz olmaz, safa c. ..... ÖZVERİ
CEFAYI Ben çekeyim c., eller sürsün sefayı. ..... LAYIK OLMA
C. çekmeyen (aşık) sefanın kadrini bilmez. ..... MUTLULUK
CEHALET C. Allah'ın bıçağı, bilgi cennetin uçağı. ..... BİLGİSİZLİK
C. daima nedamet. ..... BİLGİSİZLİK
CEHALETTİR Sanatın düşmanı c. ..... BİLGİSİZLİK
CEHD C. eyle, malını etme israf, düşmana kalırsa da olma muhtaç. ..... ÇALIŞKANLIK
C. (ve sabır) ile sıçan tahtayı deler. ..... AZİM
CEHDİN Baht olmayınca c. faydası yoktur. ..... TALİH
CEHENNEM Cennet c. dünyada hangisini kazanırsan. ..... DİN, DÜNYA
Herkes cennete girecek olsa c. boş kalır. ..... DİN
CEHENNEME Arnavuda sormuşlar "C. gider misin?" diye, "Aylık kaç?" demiş. ..... KAZANÇ, ACI ÇEKME
Boşboğazı c. atmışlar, "Odun yaş" diye haykırmış. ..... KONUŞMA
C. giden yoldaş arar. ..... ARKADAŞ
C. giden yoldaşını çok ister. ..... ARKADAŞ
Kocasını cennete de c. de sokan karısıdır. ..... EVLİLİK
Tamahkara "C. gidermisin?" demişler. "Maaş ne kadar?" demiş. ..... NEFRET
CEENNEMİNDEDİR Evinde rahat olmayan dünya c. ..... EVLİLİK
CEHLİNDEN Her şeyin c./cahilliğinden ilmi iyidir. ..... BİLGİSİZLİK
CEHTİNE Bahtına güvenme, c. güven. ..... TALİH
CELLAT Aleme c. lazımsa benim neme lazım? ..... MERAK
CEMAATİ Kendini çok öğen imamın c. az olur. ..... KENDİNİ BEĞENME
CEMAL C. gider ama kemal kalır. . AKILLILIK
C. gösterir kemali. ..... AKILLILIK
CEMALİYLE Er kemaliyle, avrat c. anılır. ..... KADIN
CENABETTE C. keramet olmaz. . TEMİZLİK
CENGE Hazır ol c., eğer ister isen sulh-u salah. ..... TEDBİR, BARIŞ, GÜVENLİK
CENNET C. cehennem dünyada, hangisini kazanırsan. ..... DİN, DÜNYA
"Kabak" deyip de geçme, c. taamıdır. ..... AŞAĞILAMA
CENNETE Ben ölü yıkayıcısıyım, ister c. gitsin ister cehenneme. ..... MERAK
Benden ırak olsun da c. direk olsun. DÜŞMAN
Herkes c. girecek olsa cehennem boş kalır. ..... DİN
İbadetle c. girilmez, temiz kalp gerek. ..... DİN
Kılavuzsuz c. bile girilmez. ..... YARDIM, DİN
Kocasını c. de cehenneme de sokan karısıdır. ..... EVLİLİK
CENNET İ Rakip ölsün de Mevla c. alasında yer versin. ..... DÜŞMAN
CENNETİDİR Dünya kafirin c. ..... DÜNYA
CENNETİN C. kapısını cömert açar. ..... CÖMERTLİK
CENNETLİKSİN "Baba c.." "Oğlum umarım-yorum." ..... UMUT
CENNETTEN Dayak c. çıkmadır. ... TERBİYE
CEPTEN Koyma akıl akıl olmaz, c. düşer. ..... AKILLILIK
Şeker, parayı c. çeker. ..... KURNAZLIK
CESARETTEN Basiret c. sayılır. ..... YÜREKLİLİK
CESUR Cahil c. olur. ..... BİLGİSİZLİK
Korkak dostun olacağına, c. düşmanın olsun. ... DOST
Vurma korkağa, yiğit/c. edersin. YÜREKLİLİK
CETVELDEN Eğri c. doğru çizgi çıkmaz. ..... SON
CEVAHİR C. çarşısında boncuk satılmaz. ..... UYUM
CEVAHİRİ Altını sarrafa sor, c. cevheri kuyumcuya. ..... DEĞER
CEVAP Nadana sükut gibi iyi c. olamaz. ..... KONUŞMA
Sükut etme gibi alemde nadana c. olmaz. ..... SUSKUNLUK
CEVHERİ Altını sarrafa sor, cevahiri c. kuyumcuya. ..... DEĞER
CEVHERİN Domuz ne bilir c. kıymetini? ..... BİLGİSİZLİK
CEVİZ Ay ışığında c. silkilmez. ..... GİZLİLİK
Öldüğüne bakmazdı da c./koz ağacından tabut ister/vasiyet eder. ..... KENDİNİ BEĞENME
Tembel c. (yemek) ister, kırmağa üşenir. ..... ÖZVERİ
Tembel yemek/badem/c. ister, kırmaya üşenir. ..... TEMBELLİK
CEVİZİ C. çift görmeyince taş atılmaz. ..... ÖZVERİ
CEZASINI Akılsız başın c./zahmetini ayak çeker. ..... AKILSIZLIK
CEZASIZ Irz düşmanı c. kalmaz. ..... ŞEREF
CEZVESİ Köylünün kahve c. karaca, amma sürece. ..... MİSAFİR
CIZLATIRIM Denizi yakamazsam da c. ya. .... İFTİRA
Yakamazsam c. ya! ..... İFTİRA
CİCİ Kaynana öcü, oğlu c. ..... EVLİLİK
CİĞER Aslan varken kediye c. düşmez. ..... BÜYÜKLÜK
Çingene c. pişirir, yemeden karnını şişirir. ..... CİMRİLİK
Eşek at olmaz, c. et olmaz. ..... DEĞİŞİM
Kedinin boynuna c. asılmaz. ..... GÜVEN
CİĞERE Kedi c. yetişemezse "Bugün oruçtur" dermiş. ..... GÖNÜL
Kedi uzanamadığı c. "Mundar" dermiş. ..... ÇEKEMEMEZLİK
CİHAN Geçmiş zaman olur ki hayali c. değer. . MUTLULUK
Saltanat dedikleri ancak c. kavgasıdır. ..... YETKİ
Zulüm ile c. yıkılır, kazma kürek ile yıkılmaz. ..... ZULÜM
CİTİCARETA C. bir dertsiz yoktur. ..... KEDER, DÜNYA
C. işitilmedik haber olmaz. ..... HABER
Olmaya devlet c. bir nefes sıhhat gibi. ..SAĞLIK
CİHANE Ecel geldi c., baş ağrısı bahane. ..... ÖLÜM
Neler geldi neler gitti c., ecel geldi baş ağrısı bahane. ..... ÖLÜM
CİLVE Eşeğe "C. yap" demişler çifte/tekme atmış. ..... LAYIK OLMA
Katıra "C. yap" demişler, çifte atmış. ...GÖRGÜ
CİM "C." diyen hocadan, kuma basan hacıdan kork. ..... İKİYÜZLÜLÜK
CİMRİNİN C. zararı cömertin karından fazla olur. ..... CİMRİLİK
CİN C. tutana bir muska yeter. ..... UFAK ŞEYLER
Şeytanı başka, c. başka. ..... ŞEYTAN
CİNS C. cinse çeker. ..... BENZERLİK
C. horoz yumurtada öter. ..... GÖRGÜ, BEKLENTİ
CİNSE Cins c. çeker. ..... BENZERLİK
CİRİT Kedinin olmadığı yerde fareler c. atar. .... YOKLUK
CİRMİ Ateş olsa c./cümmü kadar yer yakar. ..... TEHLİKE
Dilin c. küçük, cürmü büyük. ..... KONUŞMA
COŞKUN C. su aka aka durulur. ..... TUTKU
COMERDİN Nekesle c. hesabı/harcı birdir. .... CİMRİLİK
COMERT Cennetin kapısını c. açar. ..... CÖMERTLİK
"C." demişler, maldan etmişler; "Yiğit" demişler, candan etmişler. ..... GÜÇ
C. derler maldan ederler, yiğit derler candan ederler. ..... AYARTMA
C. eli kimse kesmez. ..... CÖMERTLİK
C. ile nekesın harcı bir (nekesinki bir ziyade). ..... CİMRİLİK
C. ile nekesin (nekesle cömerdin) harcı birdir. ... CİMRİLİK
C. kısmı atası için adam seçmez. CÖMERTLİK
Kalem c. olur, ne dilersen yazar. ..... YAZI
Yaktığı çırayı c. söndürmez. ..... CÖMERTLİK
COMERTİN Cimrinin zararı c. karından fazla olur. ..... CİMRİLİK
COMERTLE C. nekesin harcı birdir. ..... TUTUMLULUK
COMERTLİĞİ Can c. kolay olmaz. .. ÖZVERİ
Can c. lakırdıya gelmez. ..... ÖZVERİ
COMERTLİK El kesesinden c. olmaz. ..... CÖMERTLİK, ZENGİNLİK
Helale c. olmaz. ..... EVLİLİK
CUMA Perşembe günü yalan söyleyenin c. günü yüzü kara çıkar. ..... ALDATMA
CUMHURA C. muhalefet kuvve'i hatadandır. . UYUM
CÜCE Koca olsun da isterse c. olsun. .EVLİLİK
CÜMLE Bir kadeh mey kişinin c. hicabın götürür. ..... İÇKİ
Paran varsa c. alem kulun, paran yoksa tımarhane yolun. ..... ZENGİNLİK
CÜMLEMİZİN C. gireceği kara topraktır. ..... ÖLÜM
CÜMLENİN C. maksudu bir, amma rivayet muhtelif. ..... HABER
CÜNUP Kalbini pak tut da, kırk yıl c. gez. ..... TEMİZLİK
CÜRMÜ Dilin cirmi küçük, c. büyük. ..... KONUŞMA
CÜSSESİ İnsanın değeri c. ile ölçülmez. ..... DEĞER
ÇABALAMALIDIR Bir günlük rızık için iki gün ç. ..... ÇALIŞKANLIK
ÇABALAYAN Çok ç. çok yorulur. ... TUTKU
ÇABUK Baba mirası mum gibi ç. söner. ..... ANA-BABA
Bir deliği olan fare ç. tutulur. ..... GÜVENLİK
Ç. parlayan ç. söner. ..... TUTKU
Ç. veren iki kere verir. ..... CÖMERTLİK
Çok koşan / Tez giden ç./çok/tez yorulur. ..... ACELECİLİK
Çok seğirten ç. yorulur. ..... GEZİ
Dil kılıçtan ç. öldürür. ..... KONUŞMA
Doğru yolda düşen ç. kalkar. ..... DÜRÜSTLÜK
Erken yol alan ç. döner. ERKEN DAVRANMA
Fakir dost ç. unutulur. ..... YOKSULLUK
Hazır para ç. biter. ..... HARCAMA
Sayılı gün/günler ç./tez geçer. ..... ZAMAN
Yediği olan şey ç. zayi olur. ..... SAHİP OLMA
Zulüm ile yapılan ç. yıkılır. ..... ZULÜM

ÇABUKLUĞU Ne sihirdir ne keramet, el ç. marifet. ..... BECERİ
ÇADIRINDA Çingene ç. musandıra aranmaz. ..... YOKSULLUK
ÇAĞINDA Aslan yatağında, yiğit ç.. ..... BENZERLİK
Demir tavında, dilber ç.. ..... ZAMAN, FIRSAT
ÇAĞIRARAK El elin eşeğini türkü ç. arar. ..... ÜZÜNTÜ
ÇAĞIRMASALAR Çağırsalar da gitmesem, ç. da sitem etsem. ..... MİSAFİR
ÇAĞIRSALAR Ç. da gitmesem, çağırmasalar da sitem etsem. ..... MİSAFİR
ÇAĞRILAN Ç. yere erinme/arınma, çağrılmayan yere görünme. ..... MİSAFİR
ÇAĞRILDIĞIN Ç. yere (gitmeye) ar eyleme, çağrılmadığın yere gidip (yerini) dar eyleme. .... MİSAFİR
ÇAĞRILMADIĞIN Çağrıldığın yere (gitmeye) ar eyleme, ç. yere gidip (yerini) dar eyleme. ..... MİSAFİR
ÇAĞRILMAYAN Çağrılan yere erinme/arınma, ç. yere görünme. ..... MİSAFİR
Ç. yere börekçi ile çörekçi gider. ..... MİSAFİR
ÇAKALDAN Ne dağda bağım var, ne ç. davam. ..... AZLA YETİNME
Yakada bağım yok ki ç. korkum olsun. ..... KORKU
ÇAKALI Pireyi gözünden, ç. dizinden vurur abcı. ..... BECERİ
ÇAKIR "Şaşı, ç." demektense "kör" de de kurtul. ..... GERÇEK
ÇAKMADAN Şimşek ç. gök gürlemez. ..... BEKLENTİ
ÇAL Baltanı taşa ç., ağaca değme. ..... TARIM
ÇALAN Davulu ç. zurnayı da çalar. ..... BENZERLİK
Komşu boncuğu ç. gece takınır. ..... SUÇ
Minareyi ç. kılıfını hazırlar. ..... SUÇ
Yumurtayı ç. öküzü de çalar. ..... SUÇ
ÇALANIN Zurna ç. karşısında limon yenmez. .. SEVEÇENLİK
ÇALAR Parayı veren düdüğü ç.. ..... ÖDEME
ÇALARLAR Çalma elin kapısını, ç. kapını. ..... BELA
ÇALDIK Zurnayı biz ç. parsayı el to ladı. ..... LAYIK OLMA
ÇALDIN Ne ç. yüzüme, ne çalayım yüzüne. .... ÖÇ
ÇALGI Çengi ölsü ç. ile kalkar. .. ALIŞKANLIK
ÇALIÇ. çırpı ile ev yapılmaz harç ister. ..... OLASILIK
Erim er olsun da yerim ç. dibi olsun. .... EVLİLİK
Yiğidim yiğit olsun da yerim/durağım ç. dibi olsun. ..... EVLİLİK
Zemheride sür de ç. ile sür. ..... İKLİM
ÇALIDA Ç. gül bitmez, cahile söz yetmez. ..... BİLGİSİZLİK
ÇALIMI Tavşanı tazı tutar, ç. avcı atar. ..... LAYIK OLMA
ÇALINDIKTAN At ç. sonra ahıra kilit ne çare? / ahırın kapısını kapatmak boşunadır. ..... GEÇ KALMA
ÇALIŞ Yarın ölecekmiş gibi ibadet et, hiç ölmeyecekmiş gibi ç.. ..... ÇALIŞKANLIK, ÖLÜM
ÇALIŞAN Ç. kazanır. ..... ÇALIŞKANLIK
ÇALIŞANI Ç. Allah sever. ..... ÇALIŞKANLIK
ÇALIŞKAN Ç. dağları aşar, tembel yolları şaşar. ..... ÇALIŞKANLIK
ÇALIŞMAK Boş gezmekten, bedava ç. yeğdir. ..... TEMBELLİK
Boşuna ç. akıntıya kürek çekmek olur. .... HIRS
Ç. ibadetin yarısıdır. ..... ÇALIŞKANLIK
ÇALIŞMAKLA Ç. her iş biter. ..... ÇALIŞKANLIK
ÇALIŞMAYA Ç. utanan aç kalır. ..... TEMBELLİK
ÇALIŞMAYANIN Ç. kazanı kaynamaz. ..... TEMBELLİK
ÇALIŞMAYINCA Ç. kazan kaynamaz. ..... ÇALIŞKANLIK
ÇALIYA Deliye dolanmaktan c. dolanmak yeğdir. ..... BELA
Domuza dolanmaktan ise ç. dolanmak yeğdir. .. BELA
ÇALIYI İt ile dalaşmaktansa ç. dolaşmak yeğdir. ..... GÜÇ
ÇALMA Ç. elin kapısını, çalarlar kapını. .BELA
ÇAM Allah ç. isteyene ç., mum isteyene mum verir. ..... İSTEME, ALLAH
Bir ç. düşse, baltalı da seyirtir, baltasız da. ..... FELAKET
Ç. sakızı çoban armağanı. ..... ÇÖMERTLİK
ÇAMAŞIRLARI Gizli ç. açma. ..... GİZLİLİK
ÇAMIN Ç. hasiyetini ayıdan sor. ..... DEĞER
ÇAMLAR Eski ç. bardak oldu. ..... DEĞİŞİM
ÇAMUR Canım kurban olsun hiç anlamayana, canım kurban olsun anlayana, ç. canına olsun yarı anlayıp yarı anlamayana. .....BİLGİSİZLİK
Ç. olmazsa hamur olmaz. ..... ZENGİNLİK, ÖZVERİ
ÇAMURA Altın ç. düşmekle kıymetten düşmez. ..... DEĞER
Ç. batan arabayı koca öküz çıkarır. ..... ÇALIŞKANLIK
Ç. düşene yol gösteren çok olur. ..... GEÇ KALMA
Eşek ç. bir kere batar. ..... DENEYİM
Eşek ç. çökerse sahibinden gayretlisi olmaz. ..... ÇALIŞKANLIK
ÇAMURDAN Hamurdan artar da ç. artmaz. .. OLASILIK
ÇANAĞA Çanak ç. değer kırılır. ..... GÜÇ
ÇANAĞINA Ç. ne doğrarsan kaşığına o çıkar. ..... BEKLENTİ
Her ne doğrasan ç., o çıkar kaşığına. ..... SORUMLULUK
Ne doğrarsan ç., o çıkar/gelir kaşığına. ..... SORUMLULUK
ÇANAĞINDAN Tosbağa ç. çıkıp çanağın beğenmiyor. ..... AŞAĞILAMA
ÇANAK Ç. çanağa değer kırılır. ..... GÜÇ
Sermayesi ç. çömlek, tüccarlıktan dem vurur. ... TİCARET
ÇANAKLA Aşın tadı tuz (ama) ç. yenmez. ..... YEME
ÇANAKTA Ç. balın olsun, Bağdat'tan/ Yemen'den arı gelir. ..... ÜN
ÇAPA Bağ ç. ister, tarla saban. ..... TARIM, ÇALIŞKANLIK
ÇAPAĞI Ç. alırken gözünü çıkardı. ..... SEVECENLİK
ÇAPANOĞLU Çok karıştırma, ç. çıkar. BELA
Pek karıştırma, altından ç. çıkar. ..... MERAK
ÇARE Ecele ç. olmaz/bulunmaz, her şeye ç. bulunur. ..... ÖLÜM
Hastaya ç., keyifsize para. ..... ÇARE
Her şeye ç. bulunur, ölüme çare bulunmaz. ..... ÖLÜM
Kırkından sonra azana ç. bulunmaz. ..... GEÇ KALMA
Olacağa ç. yoktur. ..... ALINYAZISI
Olacak ile olduya ç. yoktur. ..... ALINYAZISI
Olacakla öleceğe ç. bulunmaz. .....ALINYAZISI
Olmışla ölmüşe ç. bulunmaz/yoktur. ..... ÇARE, PİŞMANLIK
Takdire nzadan gayrı ç. olmaz. ..... ALINYAZISI
Vadesi yetmişe ç. yoktur. ..... ÖLÜM
Yangın bacayı sarmadan ç. bulmalı. ..TEHLİKE
ÇARESİZ Ç. derde Lokman neylesin? ÇARE
İşin erçamını düşünmeyen ç. kalır. .....TEDBİR
ÇARIĞINA Çoban yağı çok bulursa ç. sürer. ... HARCAMA
ÇARIK Kuru gayret ç. eskitir. ..... HIRS
Kuru gayret ç. eskitir. ..... ÇALIŞKANLIK
Yayanın atı ç., gücü azık. ..... OLASILIK
ÇARŞAMBADAN Perşembenin gelişi ç. bellidir. ..... BEKLENTİ
ÇARŞAMBASI Ayın son ç. kimine yarar kimine yaramaz. ..... FARKLILIK
ÇARŞIDA Deliye bal tattırmışlar, ç. katran bırakmamış. ..... AKİLSİZLIK
ÇARŞIYA Evdeki hesap ç. uymaz. ..... BEKLENTİ
ÇATLAMIŞ "Acından öldü" demesinler de "Yemiş ç." desinler. ..... AÇLIK
ÇATLAR İnsan kendini beğenmese ç./ölür. .... KENDİNİ BEĞENME
Ördek kaza bakarak ç. ..... ÇEKEMEMEZLİK
ÇATLATMASINI Herkes sakız çığner, ama ç. beceremez. ..... BECERİ
ÇATLAYINCA Arap doyuncaya kadar yer, Acemse ç. ..... OBURLUK
ÇATMAYINCA Abdal abdala ç. kasnak boyna geçmez. ..... GÜÇ
ÇAVDAR Ç. unundan baklava olmaz. ..... OLASILIK
Fakirin ekmeği ç., ineği keçidir. . YOKSULLUK
ÇAY Akan ç. her zaman kütük getirmez. ..... FIRSAT
ÇAYDA Denizden geçti ç. boğuldu. .TEHLİKE
ÇAYI Ç. geçinceye kadar keçiye "Abdurrahman Çelebi" derler. ..... İKİYÜZLÜLÜK
ÇAYIRA Akşam ahıra, sabah ç. .TEMBELLİK
Elmayı ç., armudu bayıra (dikmeli). .....TARIM
Saldım ç., Allah/Mevla kayıra. ..... GÜVEN
ÇAYIRDA Bağ bayırda, tarla ç. .. BENZERLİK
Bıraktığım yerde/ç. otluyorsun. ... TEMBELLİK
ÇEHRE Adam olana tazir ne hacet, ç. ile bakmak elverir. ..... TERBİYE
ÇEKEMEZ Gençlik ihtiyarlık birbirini ç..... YAŞ
ÇEKEN Derdi ç. bilir. ..... ACİ ÇEKME
Derdi ç. derman arar. ..... ÇARE, KEDER
Muhabbeti ç. bilir. ..... KEDER
ÇEKENDEN Hekimden sorma, ç. sor. ..... DENEYİM
ÇEKENE Dert ç. göredir. ..... ACI ÇEKME
ÇEKER Para parayı ç.. ..... ZENGİNLİK
Soydur, ç.. ..... GÖRGÜ
ÇEKERSE İnsan ne ç. dilinden çeker. ..... KONUŞMA
ÇEKEYİM Ben ç. cefayı, eller sürsün sefayı. .... LAYIK OLMA
ÇEKİCİ Ustanın ç. bin altın. ..... BECERİ
ÇEKİÇTEN Örs ç. korkmaz. ..... GÜÇ
ÇEKİŞİLMEYİNCE Ç. pekişilmez. .....GÜÇ
ÇEKİŞME Ulular ile urgan ç. ..... EŞİTLİK
ÇEKİŞTİRME Ölenleri ç., kalanları çek çevir. .. ÖLÜM
ÇEKME Al malın iyisini, ç. kaygısını. TİCARET
Yayı pek ç., kırarsın. ..... HIRS, GÜÇ
ÇEKMEK Bal yiyen belasını ç. gerek. ..... SORUMLULUK
ÇEKMEKTEN Her gün ç. bir gün ölüp kurtulmak yeğdir. ..... ÖLÜM
ÇEKMEYİNCE Bela ç. bal yenmez. .ÖZVERİ
ÇEKMİŞ Görmemişin oğlu olmuş, ç. çükünü koparmış. ..... AKİLSİZLIK
ÇEKSELER Her sakaldan bir tel ç. köseye sakal olur. ..... YARDIM
ÇEKTİĞİ Bülbülün ç. hep dili belasıdır. ..... KONUŞMA
Herkesin ç. kendi ameli belasıdır/cezasıdır. ..... SORUMLULUK
ÇEKTİĞİNİ El insanın halinden ne bilsin, herkes ç. kendi bilir. ..... KEDER
ÇEKTİN Ç. gelmiyor, koy salıver. ..... GÜÇ
ÇELEBİ Çayı geçinceye kadar keçiye "Abdurrahman Ç." derler. ..... İKİYÜZLÜLÜK
ÇENESİNİ Zenginin malı zügürdün ç. yorar. ... YOKSULLUK, ZENGİNLİK
ÇENGEL Gördüğüne ç. atar. .....GÖNÜL
ÇENFIRSAT Akıl akıl, gel ç. takıl. .. AKILLILIK
ÇENGİ Ç. ölüsü çalgı ile kalkar. .. ALIŞKANLIK
ÇERÇİ Ç. kızı boncuğa aşıktır. ..... AŞK
ÇEŞİT İnsan ç. ç., yer damar damar. ..... FARKLILIK
ÇEŞME İmmak kenarına ç. yapılmaz. ..... AKİLSİZLIK
ÇEŞMEDEN Beylik ç. su içme. ..... HİZMETÇİ
ÇEŞMENİN Keçinin uyuzu ç. başından / pınarın gözünden içer suyunu. ..... LAYIK OLMA
ÇEŞMEYİ "İç" dedilerse "Ç. kurut" demediler ya. ..... HIRS, ÖLÇÜLÜLÜK
ÇETİN Alim olmak kolay, adam olmak ç.. ..... EĞİTİM
ÇEVİK Ç. kuş iki ayağından tutulur. ..... KURNAZLIK
Çok kuvvetli olmayan çok ç. olmak gerek. .....

KURNAZLIK
Tilki ne kadar ç. ise bir gün boğazı ele verir.
KURNAZLIK
ÇEVİR Ölenleri çekiştirme, kalanları çek ç..
ÖLÜM
ÇEVİRSEN Dilin kemiği yok, nereye ç. oraya döner.
KONUŞMA
ÇIBAN Çok kurcalama, ç. edersin.
BELA
Kurcalama sivilceyi, ç. edersin.
BELA
ÇIKAR Elden ç. ele girmez.
ÖDÜNÇ VERME, ZAMAN
Elden ç. şeyle övünülmez.
GURUR
Yumurtadan ç. yine yumurta çıkarır.
BENZERLİK
ÇIKAR Çivi ç., ama izi kalır.
DEĞİŞİM
İş karası ç., yüz karası çıkmaz.
UTANÇ
Karaman'ın koyunu, sonra ç. oyunu.
SON
Ne doğrarsan çanağına, o ç./gelir kaşığına.
SORUMLULUK
ÇIKARAN Eşeği dama ç. yine kendi indirir.
SORUMLULUK
ÇIKARDIK Yaza ç. danayı, beğenmez oldu anayı.
NANKÖRLÜK
ÇIKARINA Herkes kendi ç. bakar.
BENCİLLİK
ÇIKARMAZLAR Sütlüyü sürüden ç.. DEĞER
ÇIKARSAN Yaz diye yola ç. kışı gözüne al.
TEDBİR
ÇIKILMAZ Azıksız yola ç.
TEDBİR
ÇIKMA Deli ile ç. yola, başına getirir/başa gelir türlü bela.
AKILSIZLIK
ÇIKMADIK Ç. canda umut vardır.
UMUT
Ç. candan umut kesilmez.
UMUT
ÇIKMAK Yoldan ç. ayıp değil, yola girmemek ayıptır.
DÜRÜSTLÜK
ÇIKMIŞ Adı ç./çıktı dokuza, inmez sekize.
ÜN, BAŞARI
Öksüz oynaşa ç., ay akşamdan doğmuş.
TALİH
ÇIKTIĞI Keçinin ç. yere oğlağı da çıkar.
ANA-BABA
Sıçan ç. deliği bilir.
SUÇ
ÇIKTIK Geldik yüze, ç. düze.
İKLİM
ÇILBIR Ata kamçı yeşeğe ç.
LAYIK OLMA
ÇINAR Çocuklu kadın kargalı ç., civcivli tavuk.
ÇOCUK
ÇINGIRAKLI Ç. deve kaybolmaz.
GÜVENLİK
ÇIPLAĞI Bir ç. bin zırhlı soyamaz.
GÜÇSÜZLÜK
Kırk hırsız bir ç. soyamamış.
GÜÇSÜZLÜK, YOKSULLUK
ÇIPLAK Aç "Doymam," ç. "Donanmam" der.
AÇLIK
Hem ç., hem poyraza karşı gider.
UYUM
İki ç. bir hamamda yakışır.
EVLİLİK, YOKSULLUK
ÇIRA Fakir zenginin malını hesap ederken bir kutu ç. yakmış.
YOKSULLUK
Mart dokuzunda ç. yak, bağ buda.
TARIM, İKLİM
Mum/Ç. dibine ışık vermez.
YARDIM
ÇIRAĞI Kadının kırk ç. var, biri sönse biri yanar.
KADIN
ÇIRAK Kabiliyetli ç. ustayı geçer / ustadan usta olur.
BECERİ
Ç. ustayı geçer.
BECERİ
ÇIRAYI Yaktığı ç. cömert söndürmez.
CÖMERTLİK
ÇIRPI Çalı ç. ile ev yapılmaz harç ister.
OLASILIK
ÇIYAN Her deliğe elini sokma, ya yılan çıkar ya ç.
GÖRÜNÜŞ
ÇİÇEĞİ An bal alacak ç. bilir.
KAZANÇ
ÇİÇEĞİN Her ç. bir koku u var.
ARKLILIK
ÇİÇEK Gelin ç., her dediği gerçek kaynana yılan, her dediği yalan.
EVLİLİK
Her ç. koklanmaz.
GÖRÜNÜŞ
ÇİÇEKLE Bir ç. bahar/yaz olmaz.
UFAK ŞEYLER
ÇİÇEKTİR Gülü tarife ne hacet, ne ç. biliriz.
BİLGİ
ÇİFT Cevizi ç. görmeyince taş atılmaz.
ÖZVERİ
Ç. edersen bağlanırsın, bağ edersen eğlenirsin.
TARIM
ÇİFTÇİ Ç. duyduğunu değil gördüğünü yapar.
SAHİP OLMA
Ç. eğilmeyince evlek doğru olmaz.
ÖZVERİ
ÇİFTÇİNİN Ç. amban sabanının ucundadır.
TARIM
Ç. karnını yarmışlar, kırk tane gelecek yıl çıkmış.
TARIM
Kar ç. yorgandır.
TARIM, İKLİM
ÇİFTÇİYE Ç. yağmur, yolcuya kurak, cümlenin muradını verecek Hak.
FARKLILIK
ÇİFTE Eşeğe "Cilve yap" demişler ç./tekme atmış.
LAYIK OLMA
Katıra "Cilve yap" demişler, ç. atmış.
GÖRGÜ
Öküz yem bitince/yeyince ç. gideceğini bilir.
BİLGİ
Yalnız öküz ç./boyunduruğa koşulmaz.
YARDIM
ÇİFTESİ Yumuşak huylu atın ç. pek olur.
TEHLİKE, GÜVEN
ÇİFTİNDE Ekinci ç. gerek.
TARIM
ÇİĞ Ademoğlu ç. süt emmiştir.
NANKÖRLÜK
Ç. yemedim ki karnım ağrısın.
VİCDAN
Hatır için ç. tavuk (da) yenir.
DOST
İnsanoğlu/Ademoğlu ç. süt emmiştir.
NANKÖRLÜK, GÜVEN
İnsanoğlu ç. süt emmiş.
MİNNETTARLIK
ÇİĞNEMEDEN Ç. ekmek yenmez.
ÖZVERİ
Ç. yutulmaz.
ÖZVERİ
Ekmek bile ç. yutulmaz.
ÖZVERİ
Lokma ç. yutulmaz.
ÖZVERİ
ÇİĞNER Herkes sakız ç., ama çatlatmasını beceremez.
BECERİ
Herkes sakız ç., ama Kürt kızı tadını çıkartır.
BECERİ
ÇİĞNEYENE Aşk bir demirden leblebidir, ç. aşkolsun.
AŞK
ÇİLE Güzelin başından ç. eksik olmaz.
GÜZELLİK
ÇİNGENE Ç. ciğer pişirir, yemeden karnını şişirir.
CİMRİLİK
Ç. çadırında musandıra aranmaz.
YOKSULLUK
Ç. çingeneye çatmayınca kasnak boyna geçmez.
GÜÇ
Ç. "Çocuğumun hastalığı bir şey değil, huyunu değiştirir" demiş.
ÇOCUK
İsteyen bir ç., vermeyen iki ç..
İSTEME
ÇİNGENEDEN Ç. çoban olmaz, Yahudiden pehlivan.
OLASILIK
ÇİNGENENİN Garip ç. nesine gerek gümüş zurna.
YOKSULLUK
ÇİNGENESİDİR Mart ayının ç.
İKLİM
ÇİNGENEYE Ç. beylik vermişler, önce babasını asmış.
YETKİ
Ç. şehir içi zırdan/dar gelir.
ÖZGÜRLÜK
ÇİNGENEYLE Ç. ahbapı olma, mükafatın kalburdur.
ARKADAŞ
ÇİRKEFE Ç. taş atma, üstüne sıçrar.
AYARTMA
ÇİRKİN "A kız ağan ne ç.," "Babamın evinde o da yok idi."
EVLİLİK
Aba da bir diba da bir giyene, güzel de bir ç. de bir sevene.
AŞK
Ç. bürünür, güzel görünür.
GİYİM KUŞAM
Ç. ile yola gitme, güzel ile taş taşı.
GÜZELLİK
Ç. kan evin toplar, güzel kan düğün gezer.
EVLİLİK, KADIN
Güzellerin/Güzelin talihi ç. olur.
GÜZELLİK
ÇİRKİNE Ç. "Güzelsin" demişler, bir kat daha kırıtmış.
GÜZELLİK
Güzele "Güzel" dersin naz eder, ç. "Güzel" dersin haz eder.
GÜZELLİK
ÇİRKİNİ Güzeli güzel diye sevmeli, ç. Allah için evmeli.
GÜZELLİK
ÇİRKİNLER Allah insana ç. talihi versin.
TALİH
ÇİVİ Ç. çıkar, ama izi/yeri kalır.
ACI ÇEKME, DEĞİŞİM
Ç. çiviyi söker.
SUÇ
Çürük tahta ç. tutmaz.
GÜVEN, GÜÇSÜZLÜK
ÇİVİSİZ Ç. tahtayı rüzgar alır.
TERBİYE
ÇİVİYİ Çivi ç. söker.
SUÇ
ÇİZGİ Eğri cetvelden doğru ç. çıkmaz.
SON
Eğri mastardan doğru ç. çıkmaz.
YAZI
ÇİZMEDEN Ç. yukarı çıkma.
EŞİTLİK, BECERİ
ÇOBAN Acemi ağa acemi ç. tutar.
DENEYİM
Avrat kıtlık bilmez, ç. yokluk bilmez.
KADIN
Ay yakta, ç. yatakta, ay yatakta çoban ayakta.
ERKEN DAVRANMA
Bir kaşık ile dokuz ç. yemişler, birinin ağzı boş kalmamış.
ARKADAŞ
Bir sürüye bir ç.
YETKİ
Borçsuz ç. yoksul beyden yeğdir.
ÖDÜNÇ ALMA
Cami sakızı ç. armağanı.
CÖMERTLİK
Çingeneden ç. olmaz, Yahudiden pehlivan.
OLASILIK
Ç. çorabını kendi örer.
GÜVEN
Ç. köpeği ne yer, ne yedirir.
BAĞLILIK
Ç. yağı çok bulursa çanğına sürer.
HARCAMA
Herke in aklı bir olsa koyuna ç. bulunmaz.
FARKLILIK, MESLEKLER
Herke in aklı bir olsa koyuna ç. bulunmaz.
DÜŞÜNCE
Kurttan ç. olmaz.
GÜVEN
Kurttan korkan ç. olmaz.
KORKU
Kuzu ç. için değildir, belki çoban kuzu içindir.
OLASILIK
Oğlan yedi oyuna gitti, ç. yedi koyuna (gitti).
SON
ÇOBANA Ç. verme kızı, ya koyun götürür ya kuzu.
EVLİLİK
Ç. yağ kaygısı, keçiye can korkusu.
EVLİLİK
Lafın azı uzu, ç. verme kızı, ya koyun götürür ya kuzu.
EVLİLİK
ÇOBANIN Ç. gönlü olursa/olunca tekeden yağ /süt çıkarır.
GÖNÜL
Eceli gelen keçi/köpek ç. ekmeğini yer.
BELA
Keçinin eceli gelince ç. ağacına/sopasına sürter.
TEHLİKE
ÇOBANSIZ Ç. koyunu kurt kapar.
YALNIZLIK
Horozsuz tavuk ç. sürüye benzer.
KADIN
Sürü ç. olmaz.
YETKİ
ÇOCUĞA Ağlamayan ç. meme vermezler.
İSTEME
Ç. işbuyuran ardınca kendi gider.
ÇOCUK
Doğmadık ç. kaftan biçilmez/dikilmez.
BEKLENTİ
Gönül ç. benzer, gördüğünü durmayıp ister.
GÖNÜL
Kadına ç., sarhoşa sırrını açma.
KADIN
ÇOCUĞUM Ç. yok ağlayacak, çorbam yok taşacak.
YALNIZLIK
ÇOCUĞUMUN Çingene "ç., hastalığı bir şey değil, huyunu değiştirir" demiş.
ÇOCUK
ÇOCUĞUN Ç. bulunduğu yerde dedikodu olmaz.
ÇOCUK
Ç. yediği helal, giydiği haramdır.
ÇOCUK
Dişleri döküldü, çoluk ç. maskarası oldu.
YAŞ
Öksüz ç. başında yağ olmaz.
GÜÇSÜZLÜK
ÇOCUĞUNU Kadının kurnazı ç. [illegible]sına baktırır.
EVLİLİK
ÇOCUK Abdal düğünden, ç. oyundan usanmaz.
ÇOCUK
Aç aman bilmez, ç. zaman bilmez.
AÇLIK, ÇOCUK
Adam olacak ç. bakışından bellidir.
BEKLENTİ, ÇOCUK
Anasız ç. kanatsız kuş gibidir.
GÜÇSÜZLÜK
Ç. büyütmek taş kemirmek.
ÇOCUK
Ç. doğmadan adını koymağa kalkışma.
BEKLENTİ
Ç. düşe kalka büyür.
ÇOCUK
Ç. ekmeği dolapta bitiyor/yetişiyor sanır.
ÇOCUK
Ç. evin meyvesidir.
ÇOCUK
Ç. isteyen belasını da istemek gerek.
ÇOCUK
Ç. seversen beşikte, koca seversen döşekte.
EVLİLİK

ÇOCUKLA Ç. çıkma yola; düşersen güler, düşerse ağlar. ÇOCUK

ÇOCUKLAR Ç. uyuya uyuya büyür, ihtiyarlar uyuya uyuya ölür. UYKU

Kadınlar kurnaz oldu, bazlamacı küçük küçük tutar. ç. da hokkabaz oldu, bazlamacı çift çift ka par. KADİN

ÇO CUKLU Ç. ev pazar, çocuksuz ev mezar. .. ÇOCUK

Ç. kadın kargalı çınar, civcivli tavuk. ... ÇOCUK

Kızın kız iken övme, gelin iken öv, gelin iken övme, kucağı ç. iken öv. ÇOCUK

ÇOCUKSUZ Çocuklu ev pazar, ç. ev mezar. ÇOCUK

ÇOCUKTAN Ç. al haberi. ÇOCUK, HABER

ÇOĞA Az ç. tabidir. UFAK ŞEYLER

Az söz ç. varır. KONUŞMA

ÇOĞU Aza kanaat etmeyen ç. hiç bulamaz. ... NEFRET

Azı bilmeyen ç. hiç bilmez. NEFRET

Borcun azı ç. olmaz, hepsinin kaygısı birdir. ... ÖDÜNÇ ALMA

Ç. zarar azı karar. ÖLÇÜLÜLÜK

Her bir azın bir de ç. olur. UFAK ŞEYLER

Her şeyin azı karar, ç. zarardır. . ÖLÇÜLÜLÜK

ÇOĞUN Aza demişler "Nereye?" "Ç. yanına" demiş. UFAK ŞEYLER

ÇOĞUNA Azına ç. bakma eline geçene bak. .. SAHİP OLMA

ÇOĞUNDAN Ekmeğin büyüğü hamurun ç. olur. BENZERLİK

Taamın, kelamın ç. sakın. ÖLÇÜLÜLÜK

Yemeğin azından sözün ç. Allah ırak eylesin. ... KONUŞMA

ÇOK Adadığı ç., verdiği yok. SÖZ VERME

Ağacı ç. olan yere kıtlık gelmez. TARIM

Az ateş ç. odunu yakar. UFAK ŞEYLER

Az el aş kotarır, ç. el iş kotarır. YARDIM

Az işten ç. iş çıkar. UFAK ŞEYLER

Az sadaka ç. bela defeder. CÖMERTLİK

Az söyle ç. dinle. KONUŞMA

Az söyleyen ç. rahat eder. KONUŞMA

Az tamah ç. ziyan/zarar getirir. NEFRET

Az ver, ç. yalvar; ç. ver, az yalvar. ÖDEME

Az ver, ç. yalvar. ÖDEME

Az yaşa ç. yaşa, akıbet gelir başa. ... SON, DİN

Az yiyen ç. yer, çok yiyen az yer. YEME,YOKSULLUK

Az yiyen ç. zaman yer, çok yiyen çabuk bitirir. .. YEME

Azdan git git ç. olur. UFAK ŞEYLER

"Azıcık nereye gidersin?" "Ç. getirmeye." UFAK ŞEYLER

Boş fıçı ç. langırdar. KONUŞMA

Çamura düşene yol gösteren ç. olur. GEÇ KALMA

Ç. açılma, üşürsün. HIRS

Ç. ağacın gölgesi uzağa düşer. DEĞER

Ç. ağız bir olunca bir ağız hiç olur. UFAK ŞEYLER

Ç. arayandan ç. soran yeğdir. İSTEME

Ç. arpa atı çatlatır. ÖLÇÜLÜLÜK

Ç. azan başını yer. HIRS

Ç. bereket ç. hareketten. ÇALIŞKANLIK

Ç. bilen/söyleyen ç. yanılır. BİLGİ

Ç. çabalayan ç. yorulur. TUTKU

Ç. dinleyip, az söylemek gerek. ... KONUŞMA

Ç. el ya yağmaya, ya yolmaya. YARDIM

Ç. gezen ç. bilir. GEZİ

Ç. gezen tavuk ayağında pislik getirir. HIRS, GEZİ

Ç. havlayan köpek ısırmaz. GÖRÜNÜŞ

Ç. ile azın oyunu olmaz. TEHLİKE

Ç. karınca deveyi öldürür. GÜÇ

Ç. karıştırma, çapanoğlu çıkar. BELA

Ç. koşan / Tez giden çabuk/ç./tez yorulur. ACELECİLİK

Ç. koyunun ç. kuzusu olur. GÜÇ

Ç. kucaklayan az devşirir. TUTKU

Ç. kurcalama, çıban edersin. BELA

Ç. kuvvetli olmayan çok çevik olmak gerek. KÜRNAZLIK

Ç. lakırdı baş ağrıtır. KONUŞMA

Ç. lakırdı değirmSON olur. KONUŞMA

Ç. mal haramsız, ç. laf yalansız olmaz. ALDATMA, KONUŞMA

Ç. muhabbet tez ayrılık getirir. AŞK

Ç. naz aşık usandırır. AŞK

Ç. okuyan değil ç. gezen bilir. GEZİ

Ç. seğirten çabuk yorulur. GEZİ

Ç. söğüde kuş konar, göstersin kişiye söz gelir. ELEŞTİRİ

Ç. söyleme ağzın büyük olur. KONUŞMA

Ç. söyleyen ç. yanılır. KONUŞMA

Ç. söyleyenin kalbi sağ olmaz. KONUŞMA

Ç. söz hamamda yaraşır. KONUŞMA

Ç. sözozanda yaraşır. KONUŞMA

Ç. yaşayan bilmez, ç. gezen bilir. GEZİ

Ç. yaşayan ç. bilir. YAŞ

Ç. yaşayan ç. görür. HAYAT

Ç. yiyen ahmak olur. OBURLUK

Ç. yiySON sağlık, ç. uyuyanda akıl, ç. söyleySON gerçek olmaz. UYKU

"Ç. yiyeyim" diyen aç kalır. OBURLUK

Ç. yüz buldu, arsız oldu. LAYIK OLMA

Doğru söz ç. kişiye batar. GERÇEK

Dosta ç. varan kişi eksi yüz görür. SENİBENLİK, MİSAFİR

Dostun düşmanlarından ç. olsun. DOST

Dostun zahmeti düşmanınkinden ç. olur. DOST

Düşman ç. olunca kaçmak da mertliktir. GÜVENLİK

Geç gelen bulutta yağmur ç. olur. ERTELEME

Her ç. azdan olur. UFAK ŞEYLER

İtten ç. pabuç aşıran olmaz, yine yalınayak gezer. SUÇ

İyi dirliğe ç. harç gerek. BARIŞ

Kar ne kadar ç. yağsa yaza kalmaz. FARKLILIK

Palamut ç. biterse kış erken olur. İKLİM

Tekerlek kırıldıktan sonra yol gösteren ç. olur. ... GEÇ KALMA

Yağmurlu havada su veren ç. olur. GEÇ KALMA

ÇOKLUK Nerede ç., orada boşluk. . YARDIM

ÇOKSA Paran ç. dostun da çoktur. ZENGİNLİK

Paran ç. kefil ol, işin yoksa şahit ol. BELA

ÇOKTAN "Azdan az" demişler "ç. çok." UFAK ŞEYLER

Azdan az gider, ç. çok. UFAK ŞEYLER

ÇOKTUR Dost bini ise azdır, düşman bir ise ç. DOST

Paran çoksa dostun da ç. ZENGİNLİK

Şerrin azı da ç. KÖTÜLÜK

ÇOMAĞINI Deli deliyi görünce değneğini/ç. gizler. AKILSİZLIK

ÇOMAK Bey ardından ç. çalan çok olur. YETKİ

ÇORABİNİ Çoban ç. kendi örer. GÜVEN

ÇORAK Ç. yerde sümbül bitmez. .. OLASILIK

ÇORBA Hasta hasta, ç. komaz tasta. SAĞLIK

Hastaya ç. sorulur mu? SAĞLIK

ÇORBAM Çocuğum yok ağlayacak, ç. yok tasacak. YALNIZLIK

ÇORBASI Baklavanın üstüne işkembe ç. içilir mi? DEĞİŞİM

Hasta, ç. tasta. SAĞLIK

ÇORBAYA Lezzetsiz ç. tuz kar etmez. GEÇ KALMA

ÇORBAYI Ç. içen kaşığını yanında taşır. ÖZVERİ

Tekkeyi bekleyen ç. içer. HİZMETÇİ

ÇÖKER Deve yerine ç., biri giderse biri gelir. DEĞİŞİM

ÇÖKERSE Eşek çamura ç. sahibinden gayretlisi olmaz. ÇALIŞKANLIK

ÇÖMLEĞİ Ölü ç. gibi kakalanmaktan mezara girmek yeğdir. ÖLÜM

ÇÖMLEĞİN Çömlek taşa dokunursa vay ç. haline, taş çömleğe dokunursa yine vay ç. haline. GÜÇ

ÇÖMLEK Ç. demiş: "Dibim altın," kaşık demiş: "girdim çıktım." ELEŞTİRİ

Ç. taşa dokunursa vay çömleğin haline, taş çömleğe dokunursa yine vay çömleğin haline. GÜÇ

Sermayesi çanak ç., tüccarlıktan dem vurur. .... TİCARET

ÇÖP Çok gezenin ayağına ç. batar. GEZİ

Sakınılan/Esirgenen göze ç. batar. SEVECENLİK

ÇÖPE Altın ç. düşse değerinden düşmez. DEĞER

ÇÖPLÜĞE Karga ile görüşen ç., bülbülle görüşen güle gider. ARKADAŞ

ÇÖPLÜĞÜNDE Her horoz kendi ç. öter / küllüğünde eşinir. YETKİ, YÜREKLİLİK

ÇÖPLÜKTE Bir ç. iki horoz ötmez. YETKİ

Horoz ölür, gözü ç. kalır. HIRS

ÇÖPŞÜZ Üzüm ç. olmaz. KUSUR

ÇÖPÜ Armudun sapı var, üzümün/kirazın ç. (var). KUSUR

Elin gözündeki ç. görür, kendi gözündeki merteği görmez. ELEŞTİRİ

Hiç üzüm yoktur ki dibinde ç. olmaya. KUSUR

Kendi gözündeki merteği görmez de elin gözündeki ç. görür. ELEŞTİRİ

Üzüm ç. ile, et kemiği ile satılır. KUSUR

Üzümün ç. var, armudun sapı var. KUSUR

ÇÖR Gam gam getirir, gam ç. getirir, ç. ölüm getirir. KEDER

ÇÖREĞİNE Her kişi kendi ç. köz eşer. BENCİLLİK

ÇÖREK Açın kursağına ç. dayanmaz. AÇLIK

Hem karnın doysun, hem ç. bütün kalsın. ÖZVERİ, SEÇİM

Unun çoksa ç. et, yağın çoksa börek et. SAHİP OLMA

Ç REKÇİ Çağrılmayan yere börekçi ile ç. gider. MİSAFİR

ÇUBUĞU Ç. yaş iken eğmek gerek. TERBİYE,ERKEN DAVRANMA

ÇUBUK Ç. (Sigara) kötü arkadaştan iyidir. ARKADAŞ, YALNIZLIK

ÇUKURA Deli odur ki bir düştüğü ç. bir daha düşer. AKILSIZLIK

Kör bile düştüğü ç. bir daha düşmez. DENEYİM

ÇUKURU Kör körü arar, su ç. OLASILIK

ÇUKURUNA Herkes kendi ç. girer. SORUMLULUK

ÇUKURUNU Akar su ç. kendi kazar. ÇALIŞKANLIK

Akarsu ç. kendi kazar. HIRS

Herkes kendi ç. doldurur. SORUMLULUK

Kimse kimsenin ç./mezarını doldurmaz. ALINYAZISI, SORUMLULUK

Su ç. bilir. BAŞLANGIÇ

ÇUL Ç. içinde/altında aslan yatar. GÖRÜNÜŞ, UFAK ŞEYLER, AKILLILIK

Küheylan at ç. içinde de bellidir. GÖRÜNÜŞ

ÇULU Adam adamdır olmasa da pulu, eşek eşektir atlastan olsa ç. GÖRÜNÜŞ, HUY

Esri devenin ç. eğri gerek. GÖRGÜ

ÇULUNU Allah bilir kulunu, giydirir ç. ALLAH

ÇUVAL Boş ç. ayakta durmaz. BİLGİSİZLİK

Boş ç. dik durmaz. YOKSULLUK

ÇUVALA Akara kokara, bakma ç. girene bak. KAZANÇ

İt ile ç. girilmez, kedi ile harara. GÜÇ

İtle ç. girilmez. GÜÇ

Mızrak ç. sığmaz/girmez. GERÇEK

ÇUVALDA Sivri demir ç. durmaz. GERÇEK

ÇUVALDIZ Bir evde iki kız, biri ç. biri biz. ÇOCUK

Biz var, bizden büyük ç. var. BÜYÜKLÜK

ÇUVALDIZI Ele iğne sokmak isteyen en iptida ç. kendine soksun. ELEŞTİRİ

İğneyi evvel kendine sok, sonra ç. ele. ELEŞTİRİ

Önce iğneyi kendine batır, sonra ç. ele. ELEŞTİRİ

ÇUVALINA İyi ile konuşan ç. un doldurur. ARKADAŞ

ÇÜKÜNÜ Görmemişin oğlu olmuş, çekmiş ç. koparmış. AKILSIZLIK

ÇÜRÜĞE Ç. dayak olma, üstüne yıkılır. TEHLİKE

ÇÜRÜK An beni bir kozla, o da ç. çıksın. ..... SEVECENLİK
Ç. bina temel tutmaz. ..... GÜVEN
Ç. tahta çivi tutmaz. .. GÜVEN. GÜÇSÜZLÜK
Yar beni ansın bir ç. elma ile..... SEVECENLİK
Yar beni ansın bir koz ile, o da ç. çıksın. ..... SEVECENLİK
ÇÜRÜR Ağaç kökünden kurur/ç. .. ÜZÜNTU
ÇUŞ Eşeği sattık ki "Ç." demeden kurtulalım diye. ..... SIKINTI
Yorgun eşeğin/öküzün ç./ıslık canına minnet. ..... OLASILIK
DADANAN Bostana d. eşeğin kuyruğu kulağı olmaz. ..... SUÇ
DADANMIŞ D. kudurmuştan beterdir. ..... ALIŞKANLIK
DAĞ Alçak yerde tepecik kendini d. sanır ..... KENDİNİ BEĞENME
An gibi eri olanın d. kadar yeri olur. ..... ÇALIŞKANLIK
Bakarsan bağ olur, bakmazsan d. olur. . TARIM
"Bee" dediğin hep keçi olsa d. taş sürü kesilirdi! .. GEZİ
D. ardında olsun da, yer altında olmasın. ..... HAYAT
D. başından duman eksik olmaz. ..... YETKİ
D. başından duman, yiğit başından boran eksik olmaz. ..... OLASILIK
D. d. üstüne olur, ev ev üstüne olmaz. .EVLİLİK
D. dağa kavuşmaz, insan insana kavuşur. ..... DOST
D. deyip dıngıldama, ardınca adam bulunur. ..... AŞAĞILAMA
"D." deyip geçme, "Yuva" deyen bulunur. ..... AŞAĞILAMA
D. doğura doğura bir tavşan doğurmuş. ..... BEKLENTİ
D. kuşu dağda, bağ kuşu bağda yakışır. ..... BENZERLİK
D. meyvesi acı da olsa devadır. ..... ÇARE
D. ne kadar yüce olsa yol üstünden aşar. ..... BÜYÜKLÜK
D. yürümezse abdal yürür. ..... UYUM
Dayı ile d. dolan, amca ile bağ dolanma..... AKRABA
Gelmez yer altındaki, gelir d. ardındaki. ..... HAYAT
Görünen köy/d. kılavuz istemez. .. GÖRÜNÜŞ
Sağ olsun da d. ardında olsun. ..... HAYAT
Taş altında olmasın da d. ardında olsun. ..... HAYAT
Tavşana demişler ki, "D. sana küstü." "Ben ona küsmem" demiş. ..... UFAK ŞEYLER
Yüce d. başı dumanlı olur. ..... BÜYÜKLÜK
DAĞA Aksak eşekle yüksek d. çıkılmaz. ..... OLASILIK
Arkanı ya bir d. ver, ya bir beğe. ..... GÜVEN
Dağ d. kavuşmaz, insan insana kavuşur. ..... DOST
Keçi şarap içmiş, d. kurt aramağa gitmiş. ..... YÜREKLİLİK
Söz var d. çıkarır, söz var dağdan indirir. ..... KONUŞMA
Tavşan d. küsmüş, dağın haberi olmamış. ..... ÖFKE
DAĞARCIĞA Laf d. sığmaz. ..... KONUŞMA
DAĞBAŞINDA D. duman, insan başında yaman eksik olmaz. ..... KEDER
D. harman yapma, savurursun yel için; su yanında değirmen yapma öğütürsün sel için. .. TEDBİR
DAĞDA Ahmak olana söz anlatmaktansa d. domuz gütmek yeğdir. ..... AKILSIZLIK
Armudun/Ahlatın iyisini d. ayı yer. ..... LAYIK OLMA
Dağ kuşu d., bağ kuşu bağda yakışır. ..... BENZERLİK
D. bağın var, yüreğinde dağın var. ..... TARIM
D. gez, belde gez, insafı elden bırakma. ..... BAĞIŞLAMA
D. gezen ayıya da rastlar kurda da. ..... GEZİ
Eşek d. ölür, zaran eve gelir. ..... SON
Evde avrat, d. ırgat. ..... EVLİLİK
Ne d. bağım var, ne çakaldan davam. ..... AZLA YETİNME
Tavşan d., suyu ateşte. ..... BEKLENTİ
DAĞDAKİ D./Dağdan gelir bağdakini kovar. ..... MİSAFİR
D. kuşun kırkı bir akçaya. ..... SAHİP OLMA
D. tavşanın suyu ocağa vurulmaz. ..BEKLENTİ
DAĞDAN Dağdaki/D. gelir bağdakini kovar. ..... MİSAFİR
Söz var dağa çıkarır, söz var d. indirir. ..... KONUŞMA
Zengin arabasını d. aşınır, züğürt düz ovada yolun şaşırır. ..... ZENGİNLİK
DAĞI Danışan d. aşmış, danışmayan düz ovada yolu şaşmış. ..... ÖĞÜT
Her kimin bağı var, yüreğinde d. var. ..... ZENGİNLİK
İnsan gah olur d. kaldırır, gah olur darıyı kaldıramaz. ..... EĞİTİM
DAĞILDIKTAN Pazar d. sonra sergi açar. ..... GEÇ KALMA
DAĞIN "Ayı" deyip geçme, o da bir d. şenliğidir. ..... AŞAĞILAMA
Büyük d. dumanı büyük olur. ..... BÜYÜKLÜK
Dağda bağın var, yüreğinde d. var. ..... TARIM
D. yücesinde kurttan geçilmez, devletin yücesinde dertten geçilmez. ..... BÜYÜKLÜK
Görünen d./köyün uzağı olmaz. .... BEKLENTİ
Tavşan dağa küsmüş, d. haberi olmamış. ..... ÖFKE
DAĞINA Allah d. göre kar verir. ..... ALLAH
D. göre kar yağar. ..... BENZERLİK
DAĞITMA Göçerim diye eksiğini d. ..... TUTUMLULUK
DAĞLAR Ağır giden d. aşar. ..... ACELECİLİK
Akçalı adamdan d. korkar. ..... ZENGİNLİK
Atalar sözü tutan yüce d. aşar. ..... ATASÖZÜ
Azimle yüce d. devrilir. ..... AZİM
D./Galata kulesi kadar kamburu olsaydı da bizimle beraber olaydı. ..... HAYAT
Güvendiğimiz d., size de mi yağdı karlar. ..... GÜVEN
Hazıra d. dayanmaz. ..... HARCAMA, ZENGİNLİK
Paralı adamdan d. bile korkar. ..... ZENGİNLİK
Zora d. dayanmaz. ..... ZULÜM
DAĞLARA Aşkın var ise d. düş. ..... AŞK
DAHA D. Hanya'yı Konya'yı bilmez, devenin cevsine güler. ..... ELEŞTİRİ
DÂİMA Aşık d. bey oturmaz. ..... TALİH
Hakikat d. galip olur. ..... GERÇEK
DAL Bir dala basınca bin d. sallanır. ..... BAŞLANGIÇ, UFAK ŞEYLER
D. ağacı gösterir. ..... SAHİP OLMA
Ulu ağacın gürültüsü d. ile. ..... BAŞARI
DALA Ağaca çıkan keçinin d. bakan oğlağı olur. ..... ANA-BABA, SAHİP OLMA
Bir d. basınca bin dal sallanır. ..... BAŞLANGIÇ, UFAK ŞEYLER
Eceli gelen karga kınalmış d. konarmış. ... BELA
İki bülbül bir d. konmaz. ..... YETKİ
DALANMA Domuza d. ..... BELA
DALAŞMAKTAN İtle d. çalıyı dolaşmak yeğdir. ..... TEDBİR
DALAŞMAKTANSA İt ile d. çalıyı dolaşmak yeğdir. ..... GÜÇ
DALAŞTI İt it ile d., yolcunun yolu rast düştü. ..... GÜÇ
DALAVERE Alavere d., kürt Mehmet nöbete. ..... ALDATMA
DALDAN Allah'ın emri olmasın d. yaprak kopmaz. ..... ALLAH
DALGA Deniz kenannda d. eksik olmaz. ..... BENZERLİK
DALGASIZ Deniz d., kapı halkasız, mektep falakasız olmaz. ..... TERBİYE
Deniz d. olmaz, gönül sevdasız olmaz. ..... AŞK
DALI Bindiğin d. kesme. ..... TEDBİR
DALINDAN Gül d. odun, beslemeden/çingeneden kadın olmaz. ..... OLASILIK
DALININ Armut d. dibine düşer. ANA-BABA
DALMAYAN Aşk bir deryadır, d. bilmez. AŞK
DAM Usul söyle d. duyar, damdan da eller duyar. ..... DEDİKODU
DAMA Eşeği d. çıkaran yine kendi indirir. ..... SORUMLULUK
DAMAR İnsan çeşit çeşit, yer d. d. ..... FARKLILIK
DAMARA D. göre kan alınır. ..... BENZERLİK
DAMARDA Akacak kan d. durmaz. ..... ALINYAZISI
DAMARDAN Her d. kan alınmaz. ..... GÖRÜNÜŞ, FARKLILIK, YARDIM
DAMARI Herkesin bir delilik d. vardır. ..... HUY, AKILSIZLIK
DAMARINA Her şey d. çeker. BAŞLANGIÇ
DAMAT Ananın dostu d., babanın dostu evlat. ..... AKRABA
DAMDAN D. düşen d. düşenin halinden bilir. . ..... FELAKET, KEDER
Usul söyle dam duyar, d. da eller duyar. ..... DEDİKODU
DAMI Allah deveye kanat verseydi d. taşı dağıtırdı. ..... LAYIK OLMA
DAMLA Sinek bir d. pekmeze konar, bir fıçı sirkeye gelmez. ..... SEVECENLİK
DAMLADIR Bardağı taşıran bir d. ... NEFRET
DAMLAR Akmasa da d. ..... UFAK ŞEYLER
DAMLASI Hıdrellez yağmurunun d. altın olur. ..... İKLİM
DAMLAYA D. d. göl olur (aka aka sel olur). ..... UFAK ŞEYLER, TUTUMLULUK
DANA Hırsız evden olursa d. bacadan çıkar. .... SUÇ
DANASI Anası ne ki d. ne olsun? ..... ANA-BABA
DANASINI Anasına bak d. al. SAHİP OLMA
DANAYI Besledik büyüttük d., tanımaz oldu anayı. ..... NANKÖRLÜK
Saksağan d. babası hayrına bitlemez. ..... KAZANÇ
Yaza çıkardık d., beğenmez oldu anayı. ..... NANKÖRLÜK
DANIŞ Bilire d., bildiğini işle. ..... ÖĞÜT
Bin bilsen de bir bilene d. ..... ÖĞÜT
Keseye d., pazarlığa sonra giriş. ..... TEDBİR
DANIŞAN D. dağı aşmış, danışmayan düz ovada yolu şaşmış. ..... ÖĞÜT
DANIŞMAK D. için büyük bir adam bulamazsan büyük bir taş bul. ..... ÖĞÜT
DANIŞMAYAN Danışan dağı aşmış, d. düz ovada yolu şaşmış. ..... ÖĞÜT
DANIŞMAYINCA Kendinden büyüğe d., iş görme. ..... ÖĞÜT
DANIŞMAZ Adam vuracak oğul babasına d. ..... ÖĞÜT
DANİŞ Kaza gelince d. gözü kör olur. ..... GEÇ KALMA
DANİŞMENDİN Yoksul d. sözü geçmez, meğer avradı güzel ola. ..... YOKSULLUK
DAR Ayakkabı d. olunca dünya geniş olmuş ne fayda? / dünya başa zindan olur. ..... BELA
Çağrıldığın yere (gitmeye) ar eyleme, çağrılmadığın yere gidip (yerini) d. eyleme. ..... MİSAFİR
Çingeneye şehir içi zindan/d. gelir. ..... ÖZGÜRLÜK
Elim d. olacağına evim d. olsun. ..... EV
Ne eyleyim dünya bolluğunu ayakkabım d. ise. . ..... KEDER
Yardımcısı yar olanın sabanına dünya d. olur. ... . DOST
DARAĞACINA Şeytanın dostluğu d./zindana kadar/kadardır. ..... ŞEYTAN
DARDIR Var mı pulun, herkes kulun; yok mu pulun, d. yolun. ..... ZENGİNLİK
DARGINLIĞI Mümin kişinin d. tülbent kuruyuncaya kadar sürer. ..... ÖFKE
DARGINLIK Üç günden fazla d. olmaz. ..... ÖFKE
DARI Açlıkta d. ekmeği baldan tatlıdır. . AÇLIK
Bir şeyin dibine d. ekme. ..... TEDBİR
D. unundan baklava, incir ağacından oklava olmaz. ..... FARKLILIK
Evinde yok d., geçer de oturur (herkesten) yukarı. ..... KENDİNİ BEĞENME
Serçeden korkan d. ekmez. ..... KORKU

DARIDAN Aç domuz d. çıkmaz. ..... AÇLIK
DARITARIMIR Kadının ahmağı kocasına d. .. .. EVLİLİK
DARISI Komşu d. iri olur. . ÇEKEMEMEZLİK
DARIYA Anamın/Babamın öleceğini bilseydim kulağı dolu d. satardım. ..... KAZANÇ
DARLIĞA Güvenme varlığa, düşersin d.. ..... GÜVEN, TİCARET
Varlığa güvenen d. düşer. ..... ZENGİNLİK
DARLIK Mala d. olmaz. ..... ZENGİNLİK
Varlığa d. olmaz. ..... ZENGİNLİK
Varlık içinde d. ..... ZENGİNLİK
Varlıkta d. olmaz, yoklukta dirlik olmaz. ..... ZENGİNLİK
DAVA D. için bir kadı, iki şahit lazımdır. ..... ADALET
D. için bir kadı, ispat için bin şahit. .... ADALET
Kurt kuzudan "Suyu bulandırdın" diye d. etmiş. . ..... BÜYÜKLÜK
Yorgan gitti, d. bitti. ..... KAVGA
DAVACİN D. kadı olursa yardımcın Allah olsun. ..... ADALET
DAVADAN Sabaha kalan d. korkma. ..... ERTELEME
DAVAM Ne tarlam var, ne de kargadan d. ..... AZLA YETİNME
DAVARA Gönülsüz d. giden köpekten hayır gelmez. ..... GÖNÜL
DAVARINI Gün varken d. eve götür. . FIRSAT
DAVASINI D. bilmeyene şahit olma. ..... BİLGİSİZLİK
DAVETÇİSİ Uykuyu misafir etmemeli, ölümün d. uykudur. ..... UYKU
DAVETSİZ D. gelen/giden döşeksiz oturur. .... MİSAFİR
D. gelen mindersiz oturur. ..... MİSAFİR
DAVUL D. dengi dengine (diye) çalar. ..... EVLİLİK
Felek kimine d. çaldırır kimine dümbelek. ..... TALİH
Herkes d çalar, ama çomağı makama uydurama-maz. ..... BECERİ
DAVULCUYA Kızı keyfine / kendi gönlüne / kendi haline bırakırsan ya d. varır, ya zurnacıya. ..... EVLİLİK
DAVULU D. biz çaldık, parsayı başkası topladı. ..... LAYIK OLMA
D. çalan zurnayı da çalar. ..... BENZERLİK
DAVULUN D. sesi uzaktan hoş gelir. ..... GÖRÜNÜŞ
Kös dinlemişe d. sesi uz gelir. ..... DENEYİM
DAYA Anadan olur d., hamurdan olur maya. . ..... ANA-BABA
DAYAK Çürüğe d. olma, üstüne yıkılır. ..... TEHLİKE
D. cennetten çıkmadır. ..... TERBİYE
Sofra görürsen yanaş, d. görürsen dolaş. ..... YEME
Yemek buldun mu ye, d. buldun mu kaç. ..... YEME
DAYANILMAZ Her ağaca d. ..... GÜVEN
DAYANMA Adama d. ölür. ağaca d. kurur, duvara dayanma yıkılır. ..... GÜVEN
Beylere inanma, suya d., geç günle karı sözüne aldanma. ..... GÜVEN
Kara d., ere güvenme. ..... GÜVEN
DAYANMAZ Zora dağlar d. ..... ZULÜM
DAYI D. ile dağ dolan, amca ile bağ dolanma. . ..... AKRABA
Köprüden geçinceye kadar ayıya "D." derler. ... . GÜVENLİK, KONUŞMA
DAYIM Amcamla d., hepsinden/herkesten aldım payım. ..... AKRABA
D. adam olmadıktan sonra, ha şehirli olmuş ha köylü. ..... AKRABA
Eğri ağaca "Yayım," her gördüğüne "D." deme. ..... GÖRÜNÜŞ
Emmim d. keşem, elimi soksam yesem. ..... GÜVEN, AKRABA, ZENGİNLİK
Halamın sakalı olsaydı d. olurdu. ..... OLASILIK
DAYIMDIR Katıra "Baban kimdir?" demişler, "At d." demiş. ..... KENDİNİ BEĞENME
DAYISI D. olan dayısına dayanır. ..... GÜÇ
DAYISINA Dayısı olan d. dayanır. ..... GÜÇ
DAYIYA Kız kocayınca gayret d. düşer. ..... EVLİLİK
Oğlan d., kız halaya çeker. ..... AKRABA
DAZ Kaz kazla, d. dazla, kel tavuk topal horozla. ..... ARKADAŞ
DAZA Dazlayan d. düşer, kel başı kaza düşer. .. .. EVLİLİK, SEÇİM
DAZLA Kaz kazla, daz d., kel tavuk topal horozla. ..... ARKADAŞ
DAZLAK Tası anma, evde d. var. ..... SEVECENLİK
DAZLAYAN D. daza düşer, kel başı kıza düşer. ..... EVLİLİK, SEÇİM
DEDE D. koruk yer, torununun dişi kamaşır.... ..... ANA-BABA
Hacı hacı olmaz gitmekle Mekke'ye, d. dede olmaz gitmekle tekkeye. ..... GÖRÜNÜŞ, DEĞİŞİM
Kendi muhtacı himmet bir d., nerede kaldı gayrıya himmet ede. ..... YARDIM
Şen d. ben d., bu atı kim tımar ede? ... EŞİTLİK
Şeytan benim olsun, D. Sultan senin olsun. ..... ŞEYTAN
DEDEDEN Bağ babadan, zeytin d. kalmalı. .... SAHİP OLMA
İncir babadan, zeytin d. ..... TARIM
DEDELİK Kahpenin sonu ebelik, külhaninin sonu d. ..... SON
DEDEM Giden gelse d. gelirdi. ..... ÖLÜM
DEDESİ D. koruk yemiş, torunun dişi kamaşmış. ..... SORUMLULUK
DEDİĞİ Fellahın d. olmaz, Allah'ın d. olur. ..... ALLAH
DEDİĞİMİZİN Hacı d. haçı koltuğundan çıktı. ..... İKİYÜZLÜLÜK
DEDİĞİNİ Hocanın d. yap, yaptığını yapma. .. .. SAHİP OLMA
Hocanın "Yap" d. yap, yaptığını yapma. ... DİN
DEDİKÇE Beyim d. azıttı. ..... LAYIK OLMA
DEDİKLERİ Saltanat d. ancak cihan kavgasıdır. ..... YETKİ
DEDİKODU Çocuğun bulunduğu yerde d. olmaz. ..... ÇOCUK
DEDİLER D. "Molla, aş gidiyor." Dedi "Bana ne?" Dediler "Size gidiyor." Dedi "Sana ne?" ... . MERAK
DEDİLERSE "İç" d. "Çeşmeyi kurut" demediler ya. ..... HIRS
DEFA Bir d. görmek bin d. okumaktan yeğdir. ..... GÖRÜŞ
DEFTERDEN Akıldan çıkar, d. çıkmaz. ...YAZI
DEFTERLERİ Bezirgan zügürtleyince geçmiş d. yoklar. ..... TİCARET
Müflis tüccar eski d. karıştırır. ..... TİCARET
Tüccar zügürtleyince geçmiş d. yoklar. ..... TİCARET
Yahudi zügürtleyince eski d./hesapları karıştırır. ..... YOKSULLUK
Zügürtleyen bezirgan, eski d. yoklar. ..... YOKSULLUK
DEĞER Gezen ayağa taş d. ..... GEZİ
DEĞERİ Altın küçük, ama d. fazla. .... DEĞER
İnsanın d. cüssesi ile ölçülmez. ..... DEĞER
Zenginin yanında zügürtün d. yoktur. ..... YOKSULLUK
DEĞERİNDEN Altın çöpe düşse d. düşmez .. .. DEĞER
DEĞERLİ Sohbete sonra varan d. olur. ..... KONUŞMA
DEĞİL Çok okuyan d. çok gezen bilir. .... GEZİ
DEĞİRMEN Alt d. güçlü akar. ..... GÜÇ
D. iki taştan, muhabbet iki baştan. ..... AŞK
D. taşının bir dönmesi, el taşının on dönüşüne bedeldir. ..... BÜYÜKLÜK
D. taşsız öğütmez. ..... OLASILIK
El el ile, d. yel ile. ..... GÜVEN
El yumruğu yemeyen kendi yumruğunu d. taşı sanır. ..... DENEYİM
Ha ördek ha d., ikisi de suda yürür. ..... BENZERLİK
Muhabbet iki baştan, d. iki taştan olur. ..... AŞK
Taşıma/Dökme su ile d. dönmez. / ne kadar döner? ..... YARDIM
DEĞİRMENCİYE D. hırsızlık ayıp değil, başka ayıbını ara. ..... SUÇ,MESLEKLER
DEĞİRMENİ Çok lakırdı d. olur. ..... KONUŞMA
D. doğan sıçan gök gürültüsünden korkmaz. .... DENEYİM
Hak d. olur. ..... ADALET
Sen bilirsin deyince d. kavga olmaz. .. KAVGA
DEĞİRMENİN D. gelenden poğaça umarlar. ..... UMUT, BEKLENTİ
DEĞİRMENDİR Bu dünya bir d., öğütür bir gün bizi. ..... DÜNYA
DEĞİRMENE Bir d. iki taş ister, bir haneye bir baş ister. ..... EV
D. gelen nöbet bekler. ..... SABIR
D. kıtlık girmez. ..... AÇLIK
Mürüvvetsiz adam suyu çekilmiş d. benzer. ..... CÖMERTLİK
DEĞİRMENİ Anladık yel d., (ama) suyu nereden geliyor? ..... BİLGİ
D. su döndürür, insanı dil. ..... KONUŞMA
DEĞİRMENİN Biz d. ününde değil unundayız. ..... DEĞER
DEĞİŞİR Dert gitmez d. ..... KEDER
DEĞİŞMEZ Alın yazısı d. ..... ALINYAZISI
DEĞİŞTİRİLMEZ Irmaktan geçerken at d.. .... DEĞİŞİM
DEĞME D. sarhoşa, yıkılana kadar gitsin. ..... İÇKİ, SORUMLULUK
DEĞMEDİK Ayağa d. / Ayak almadık taş olmaz, başa gelmedik iş olmaz. ..... OLASILIK, DEĞİŞİM
DEĞMEKLE İt d./işemekle deniz pis/murdar olmaz. ..... İFTİRA
DEĞNEĞİNİ Deli deliyi görünce d./çomağını gizler. ..... AKILSIZLIK
DEĞNEYİ D. yiyenle sayan bir değil. ..... FARKLILIK
DELER Sabırla sıçan tahtayı d. ..... SABIR
DELİ Ağlama ölü için, ağla d. için. ..... AKILSIZLIK
Akıllı bildiğini söyler, d. söylediğini bilmez. ..... AKILLILIK
Akıllı düşmandan korkma, d. dosttan kork. ..... AKILSIZLIK
Akıllı düşünesiye kadar d. bayram eder. . SEÇİM
Akıllı düşününceye kadar d. oğlunu everir/evlendirir. ..... SEÇİM
Akıllı köprü arayıncaya dek d. suyu geçer. ..... SEÇİM
Akıllı ol da d. sansınlar. ..... AKILLILIK
Altın pas tutmaz (d. yas tutmaz). ..... HUY
Av avlandı, tav tavlandı, d. uslandı, horoz evlendi, komşu tellendi. ..... GEÇ KALMA
Baktın d., dön geri. ..... AYARTMA
Bir adama kırk gün d. dersen d. olur. ..... İFTİRA
Bir d. bir kuyuya taş atmış, kırk akıllı çıkaramamış. ..... AKİLSIZLIK
D. ağlamaz, akıllı gülmez. ..... AKILSIZLIK
D. arlanmaz, soyu/sahibi arlanır. ..... UTANÇ
D. bile akıllıya akıl öğretir. ..... AKILSIZLIK
D. d. akanı bura bura tıkarlar. ..... HIRS
D. deliden (hoşlanır), imam ölüden. ..... BENZERLİK
D. deliyi görünce değneğini/çomağını gizler. ..... AKİLSIZLIK
D. dostun olacağına akıllı düşmanın olsun. ..... AKILSIZLIK
D. ile çıkma yola, başına getirir/başa gelir türlü bela. ..... AKİLSIZLIK
D. ile helva yemekten uslu ile savaş yeğdir. ..... AKILSIZLIK
D. kısmı kendi söyler, kendi işitir. ... AKILSIZLIK
D. odur ki bir düştüğü çukura bir daha düşer. .... AKILSIZLIK
D. sözü kaleme gelmez. ..... AKILSIZLIK
Demir ıslanmaz, d. uslanmaz. ..... AKILSIZLIK
Devletli ile d., (ikisi de) bildiğini işler. ..... KARARLILIK
Devletliye "Beli" derler, yoksula "D." ..... ZENGİNLİK

Düğün olur iki kişiye, kaygısı düşer d. komşuya. ... EVLİLİK
Gezmekten hevesini alsa d. alır. ... GEZİ
Gördün d., savul geri. ... TEDBİR
Her evde bir d., bizim evde hep d. .AKILSIZLIK
Oğlum d. malı neylesin, oğlum akıllı malı neylesin? ... ZENGİNLİK
Ölü ile d. sahibinindir. ... SORUMLULUK
Pek yürürsen "D. gelin," yavaş yürürsen "Miskin gelin" derler. ... ELEŞTİRİ
Sarhoştan d. bile korkar. ... İÇKİ
Taş ne kadar ıslanırsa d. o kadar uslanır. ... AKILSIZLIK
Velinin bilmediğini d. bilir. ... AKILSIZLIK
Zengin olsa "Hoppa," fakir olsa "D." derler. ... ZENGİNLİK
DELİDEN Deli d. (hoşlanır), imam ölüden. ... BENZERLİK
D. al uslu haberi. ... AKILSIZLIK
D. korkmayan adam delidir. ... AKILSIZLIK
DELİDİR Deliden korkmayan adam d. ... AKILSIZLIK
DELİĞE Her d./taşın altına elini sokma, ya yılan çıkar ya çiyan. ... MERAK, TEDBİR, GÖRÜNÜŞ
Ölüyü örtekorlar, d. dürtekorlar. ... ÖLÜM
Sıçan d. sığmamış, bir de kuyruğuna kabak bağlamış. ... AKILSIZLIK
DELİĞİ Aslan kocayınca/kocarsa sıçan d. gözetir. ... YAŞ
Bir d. olan fare çabuk tutulur. ... GÜVENLİK
Fare/Sıçan d. bin altın. ... DEĞER
Sıçan çıktığı d. bilir. ... SUÇ
Yılan d. bin altına. ... DEĞER
DELİĞİNDEDİR Kedinin gözü sıçan d. ... GÖNÜL
DELİĞİNDEN İğne d. deve başı geçmez. ... OLASILIK
Tatlı dil yılanı d. çıkarır. ... KONUŞMA
DELİĞİNE Evli evine, köylü köyüne, evi olmayan sıçan d.. ... BENZERLİK
Fare d. sığmamış, bir de kuyruğuna kabak bağlamış. ... TEDBİR
Yılan (bile) doğrulmayınca d. girmez. ... DURUSTLUK, GERE
DELİĞİNİN Yılanın sevmediği ot, d. ağzında biter. ... SUÇ
DELİK Cebi d., yordamından geçilmez. ... KENDİNİ BEĞENME
D. büyük, yama küçük. ... SIKINTI
D. kapta su durmaz. ... OLASILIK
Doğru söyleyenin tepesi d. olur. ... GERÇEK
DELİKANLININ D. gönlü tez olur. ... YAŞ
DELİKLİ D. taş yerde kalmaz. ... DEĞER
DELİLİK Herkesin bir d. damarı vardır. ... HUY, AKILSIZLIK
DELİNİN Aşık ile d. farkı, biri gülmez biri ağlamaz imiş. ... AŞK
D. diline perhizi yok. ... KONUŞMA
D. sözü kaleme alınmaz. ... YAZI
D. yüreği ağzında, akıllının dili yüreğindedir. ... AKILSIZLIK
D. yüreği ağzında. ... KONUŞMA
DELİSİ Atın do su, yiğidin d. ... BENZERLİK
DELİYE D. bal tattırmışlar, çarşıda katran bırakmamış. ... AKILSIZLIK
D. dolanmaktan çalıya dolanmak yeğdir. BELA
D. (göre) her gün bayram. ... AKILSIZLIK
D. taş atma, başını yarar. ... AKILSIZLIK
D. uyan zır delidir. ... AKILSIZLIK
İki d. bir uslu koyunuşlar. ... TEDBİR
Karaya sabun, d. öğüt neylesin. ... ÖĞÜT
Yüz verdik d., geldi çıktı haliya. .. LAYIK OLMA
DELİYİ Deli d. görünce değneğini/comağını gizler. ... AKILSIZLIK
Parayı zaptetmek d. zaptetmekten zordur. ... ZENGİNLİK
DELİYSE nsan düşünde ne görmez, d. ne söylemez. ... UYKU
DEME "Ah!" d. ki düşmanın "Oh!" demesin. ... DÜŞMAN
D. kış yaz, oku yaz. ... EĞİTİM
"Olmaz olmaz" d., olmaz olmaz. ... BEKLENTİ
DEMEDİLER "Vur!" dedilerse "Öldür!" d. ya, .. ÖLÇÜLÜLÜK
DEMEKLE "Bal bal" d. ağız tatlanmaz/tatlı olmaz. ... ÖZVERİ
DEMEMELİ "Ne oldum?" d., "Ne olacağım?" demeli. ... BEKLENTİ, KENDİNİ BEĞENME, ZAMAN
DEMESİNİ "Helva" d. de bilirim, "Halva" d. de. ... UYUM, KONUŞMA
DEMEYE "Bee" d. dudak lazım. YÜREKLİLİK
DEMEYİNCE "Allah Allah" d., işler olmaz. ... ALLAH
DEMEZ Acıkan ne yemez, acıyan ne d. ... ACI ÇEKME,AÇLIK,GİZLİLİK
Aç ne yemez, tok ne d.. ... AÇLIK
DEMEZLER Dervişe "Git" d., lokmasını keserler. ... MİSAFİR
"Paran gitti mi?" d., "İşin bitti mi?" diye sorarlar. .. ZENGİNLİK
DEMİNDE D. kaçmak dahi erliktendir. ... YÜREKLİLİK
DEMİR Aşk ile pençeleşmeye d. pazı gerek. ... AŞK
Birlikte d. yumuşar. ... GÜÇ
D. uslanmaz, deli uslanmaz. ... AKILSIZLIK
D. kızgın iken dövülür. ... FIRSAT
D. nemden, insan gamdan çürür. ... KEDER
D. tavında, dilber çağında. .. ZAMAN, FIRSAT
Güzel söz d. kapıyı açar. ... KONUŞMA
Hain d. dövülmez. ... FIRSAT
İşleyen d. ışıldar. ... ÇALIŞKANLIK
İşleyen d. pas tutmaz. ... ÇALIŞKANLIK
Sivri d. cuvalda durmaz. ... GERÇEK
DEMİRCİ Gürültü istemeyen adam d. dükkanına girmez. ... ÖZVERİ
DEMİRCİDEN D. kömür alınmaz. OLASILIK
DEMİRDEN Aşk bir d. leblebidir, çiğneyene aşkolsun. ... AŞK
Eski pamuktan bez olmaz, kötü d. kılıç olmaz. .. OLASILIK
İnsan d. sert, taştan berk, gülden naziktir. ... SEVECENLİK, GÜÇSÜZLÜK
Kötü d. kılıç olmaz. ... OLASILIK
Sinek d. ne alır. ... GÜÇ
Yaramaz d. yahşi kılıç olmaz. ... OLASILIK
DEMİRİN Türkün sözü, d. kertiği. ... SÖZ VERME
Yiğidin sözü, d. kertiği. ... SÖZ VERME
DEMİRİNİ Aldığı bir iğne, d. yoklar. TİCARET
DENE D. altını meheník taşında, insanı iş başında. ... DENEME
DENEMEK Denenmişi d. olmaz. ...DENEME
DENENMİŞİ D. denemek olmaz. ...DENEME
DENGİ Davul d. dengine (diye) çalar. ..EVLİLİK
DENGİNLE Tartılırsan d. tartıl. ...EVLİLİK
DENİLMEZ Gelene "Git" d. ... MİSAFİR
DENİR Doğru söze ne d.? ... GERÇEK
DENİZ Adamakla pilav pişse d. kadar da yağ benden. ... SÖZ VERME
"Afiyet olsun" demekle d. suyu içilmez. ... ÖZVERİ
D. bir padişahdır ki söz dinlemez. ... BOYUN EĞME
D. dalgasız, kapı halkasız, mektep falakasız olmaz. ... TERBİYE
D. dalgasız olmaz, gönül sevdasız olmaz. .. AŞK
D. kadın gibidir, güvenmek olmaz ha! EVLİLİK
D. kenarında dalga eksik olmaz. .. BENZERLİK
D. kenarında susuz kaldım. ... AÇLIK
D. suyu ne içilir, ne geçilir. ... OLASILIK
Devletin malı d., yemeyen domuz. ... SUÇ
İt değmekle/işemekle d. pis/murdar olmaz. ... İFTİRA
Kadın d. gibidir. ... KADIN
Lafla/Adamakla pilav pişerse d. kadar yağ benden. ... İŞ
Lafla pilav pişerse d./dağ kadar yağı benden. ... KONUŞMA
Yüzmek bilmezsin, d. kenarında ne işin var. ... BECERİ
DENİZCİNİN D. parası pul, kansı dul. ... MESLEKLER
DENİZDEKİ D. balığın pazarlığı olmaz. ... BEKLENTİ
DENİZDEN D. geçti çayda boğuldu. ... TEHLİKE
DENİZE D. düşen yılana/yosuna sarılır. ÇARE
D. düşen yosundan imdat umar. ... ÇARE
Farenin/Kurbağanın sidiğinin d. faydası vardır. .. UFAK ŞEYLER
Göğe direk, d. kapak olmaz. ... OLASILIK
İyilik et d. at, balık bilmezse Halik bilir. ... CÖMERTLİK, İYİLİK
Kaldırıp kendini d. atar, topuğunu bile ıslatmaz. .. KURNAZLIK
Karpuz kabuğu d. düşmeden suya girilmez. ... İKLİM
Karpuz kabuğunu görmeden d. girme. ... TEDBİR
Sineğin sidiği d. faydadır. ... UFAK ŞEYLER
Talihliyi d. atsan ağzında balıkla çıkar. ... TALİH
Zengine mal veren d. su götürür.. ZENGİNLİK
DENİZİ D. yakamazsam da cızlatırım ya. ... İFTİRA
DENİZİN Kalyon d. üstünde yüzer, kayık kenarda kalır. ... AZLA YETİNME
DENK Ekmeğini katığına d. eden muhtaç olmaz. ... TUTUMLULUK
DERBEDER "Hoş geldin d.," "Hoş bulduk benden beter." ... ELEŞTİRİ
DERDE Çaresiz d. Lokman neylesin? .. ÇARE
Dert d. benzemez. ... FARKLILIK
Dertsiz başını d. sokma. ... BELA
İnsan başını kendi d. sokar. ... BELA
DERDİ Ağlayanın bir d. var, gülenin beş. ... KEDER
Büyük başın büyük d. olur. ... YETKİ, BÜYÜKLÜK, UFAK ŞEYLER
D. çeken bilir. ... ACI ÇEKME
D. çeken derman arar. ... ÇARE
D. olmayanın huzuru olmaz. ... BARIŞ
D. veren dermanı da verir. ... ÇARE
Dert d. açar. ... KEDER
Elin d. ele masal gelir. ... KEDER
Her başın / Herkesin bir d. var, değirmencinin su. ... KEDER
DERDİM Martım çıktı d. çıktı, keçilerim yaza çıktı. ... İKLİM
DERDİN Borcun iyisi vermek, d. iyisi ölmek. ... ÖDÜNÇ ALMA
D. yoksa söylen, borcun yoksa evlen. . EVLİLİK
Evladın var mı, d. var. ... ÇOCUK
Evladın varsa bin d. var, evladın yoksa bir derdin var. ... ÇOCUK
Her d. bir devası vardır. ... ÇARE
Mide d., perhiz devanın başıdır. ... SAĞLIK
DERDİNE Dertleri mezata vermişler, herkes kendi d. katlanmış. ... KEDER
Kendi d. yan. ... ÜZÜNTÜ
DERDİNİ Baş yastığı, baş d. bilmez. GİZLİLİK
D. söylemeyen/saklayan derman bulamaz. ... ÇARE
D. söyleyen devasını bulur. ... ÇARE
Herkes kendi d. söyler. ... KEDER
DERE Bir tepe yıkılır, bir d. dolar. ... KAZANÇ
Kaya uçmazsa d. dolmaz. ... ÖZVERİ
DEREYİ D. görmeden paçaları sıvama. ... BEKLENTİ
DERİ Avradı eri saklar, peyniri d.. ... EVLİLİK,AYARTMA
Peyniri d. korur, kadını eri. ... EVLİLİK, GÜVENLİK
Soğuk "Kırk kat keçe, ben ondan geçe; bir kat d., ben ondan geri" demiş. ... GÜÇSÜZLÜK
DERİN D. su yavaş akar. ... BENZERLİK
DERİNDİR Allah kerimdir, kuyusu d.. ... ALLAH
DERİSİ Adamın eti yenmez, d. giyilmez, arada dönen hatır var. ... SEVECENLİK
Adamın eti yenmez, d. giyilmez, tatlı dilinden başka nesi var? ... HUY
Bir tilkinin d. iki defa soyulmaz. ... OLASILIK
Devenin d./yükü silkinti eşeğe yük olur. ... DEĞER
İnsanın eti yenmez, d. giyilmez; tatlı dilinden başka nesi var? ... KONUŞMA

İt dişi, dornuz d. ..... KAVGA
DERİSİNDEN İt d. post olmaz. ..... DEĞİŞİM
DERİSİNİ Ayıyı evvela öldür de sonra d. sat. .... BEKLENTİ
DERİYİ Tabak sevdiği d. taştan taşa çalar / yerden yere vurur. ... TERBİYE, KONUŞMA
DERLER Adama sözü bir kere d. .. AKILLILIK
DERMAN Derdi çeken d. arar. ..... ÇARE
Derdini söylemeyen/saklayan d. bulamaz. ..... ÇARE
Dert çeken d. arar. ..... KEDER
Dert girmiş, d. da beraber girmiş. ..... ÇARE
Hasta hekimden d. gelmez. ..... ÇARE
Mevlam bir çok dert vermiş, beraber d. vermiş. .. ÇARE
DERMANI Derdi veren d. da verir. ..... ÇARE
DERMANINI Allah dert verir, d. da verir. ..... ALLAH, ÜZÜNTÜ
DERNEK Engelsiz d. olmaz. ..... SIKINTI
DERT Ağacı kurt, insanı d. yer. ..... ÜZÜNTÜ
Allah d. verir, dermanını da verir. ..... ALLAH, ÜZÜNTÜ
Allah sevdiğine d. verir. .... FELAKET, ALLAH
Aşk ağlatır, d. söyletir. ..... AŞK
Borç alan d. alır. ..... ÖDÜNÇ ALMA
D. ağlatır, aşk söyletir. ..... AŞK
D. benim tasa senin mi? ..... KEDER
D. çeken derman arar. ..... KEDER
D. çekene göredir. ..... ACI ÇEKME
D. derde benzemez. ..... FARKLILIK
D. derdi açar. ..... KEDER
D. gider, amma yeri boş kalmaz. ..... KEDER
D. girmiş, derman da beraber girmiş. .... ÇARE
D. gitmez değişir. ..... KEDER
D. okka okka girer de, dirhem dirhem çıkar. ..... KEDER
D. saklayanda kalır. ..... KEDER
Devasız d. olmaz. ..... ÇARE
Et giren yere d. girmez. ..... YEME
Mart ayı, d. ayı. ..... İKLİM
Mart çıktı, d. çıktı. ..... İ KM
Mevlam bir çok d. vermiş, beraber derman vermiş. ..... ÇARE
Olan dört bağlar, olmayan d. bağlar. ..... ZENGİNLİK
DERTL Bİ D. mezata vermişler, herkes kendi derdine katlanmış. ..... KEDER
D. zevk edindim. ..... ACI ÇEKME
DERTLİNİN Dertsiz d. halinden anlamaz. ..... KEDER
DERTSİZ CİTİCARET a bir d. yoktur. ..... KEDER, DÜNYA
D. baş terkide gerek. ..... KEDER
D. başını derde sokma. ..... BELA
D. dertlinin halinden anlamaz. ..... KEDER
D. insan olmaz. ..... KEDER
D. kul olmaz. ..... KEDER
DERTTEN Gece uyanıp su içilmez, içilirse d. geçilmez. ..... SAĞLIK
Kılavuzu karga olanın başı d. kurtulmaz. ..... ARKADAŞ
Kötülerin başı d. kurtulmaz. ..... KÖTÜLÜK
DERVİŞ Abdal/D. tekkede, hacı Mekke'de bulunur. ..... BENZERLİK
Adam hacı mı olur varmakla Mekke'ye, eşek d. mi olur taş çekmekle tekkeye? ..... DEĞİŞİM
Bekleyen d. muradına ermiş. ..... SABIR
D. şeyhine, "Baba himmet" demiş, şeyhi de "Oğul hizmet" demiş. ..... ÇALIŞKANLIK
Hacı hacıyı Mekke'de, d. dervişi tekkede bulur. .. BENZERLİK
Hacı Mekke'de, d. tekkede yakışır. ..... BENZERLİK
SabKONUŞMAn d. muradına ermiş .. SABIR
DERVİŞE D. "Bağdat'ta pilav" var demişler, "Yalan değilse ırak değil" demiş. ..... KAZANÇ
D. "Git" demezler, lokmasını keserler. ..... MİSAFİR
DERVİŞİN D. fikri ne ise zikri de odur. ..... KONUŞMA, DÜŞÜNCE, GÖNÜL
DERVİŞLERİNDİR Harman sonu d. ..... YOKSULLUK, SON
DERYADIR Aşk bir d., dalmayan bilmez. AŞK
DERYAYI Aşığı sevdadan geçirmeye sav. d. kurutmaya say gibidir. ..... AŞK
DESİNLER Ağır otur ki "Bey" d. ..... GÖRGÜ,SUSKUNLUK
DESTURSUZ D. bağa giren i sopa ile kovarlar. ..... MİSAFİR
DEVADIR Dağ meyvesi acı da olsa d. . ÇARE
DEVANIN Mide derdin, perhiz d. başıdır. ..... SAĞLIK
DEVASI Her derdin bir d. vardır. ..... ÇARE
DEVASINI Derdini söyleyen d. bulur. .. ÇARE
DEVAŞIZ D. dert olmaz. ..... ÇARE
DEVDİR Ev d. ..... EV
DEVE Çıngıraklı d. kaybolmaz. ... GÜVENLİK
D. ağır gider, amma yol alır. ..... ACELECİLİK
D. bir akçaya, deve bin akçaya. ..... FIRSAT, ZAMAN
"D. bir pula" "Bırak gitsin," "D. bir pula" "Çek gelsin." ..... FIRSAT
D. boynuz ararken kulaktan olmuş. ... NEFRET
D. büyüktür, amma beşini bir eşek yeder. ..... BÜYÜKLÜK
D., d. yerine göçer/çöker. ..... BENZERLİK
D., deveyi ötüşünden bilir. ..... BENZERLİK
D. gitti yulanını arar. ..... GEÇ KALMA
D. ile yetiş/itiş olmaz. ..... KAVGA
D. Kabe'ye gitmekle hacı olmaz. ..... GÖRÜNÜŞ, DEĞİŞİM, GEZİ
D. kadar büyümüşsün, kulağı kadar hayasız yok. ..... ŞEREF
D. kendi kamburunu görmez, arkadaşının kamburunu görür. ..... ELEŞTİRİ
D. ne halde, deveci ne halde? ..... FARKLILIK
D. ölürse derisi eşeye yük olur. ..... DEĞER
D. silkinse eşeğe yük çıkar. ..... BÜYÜKLÜK
D. var bir akçeye, d. var bin akçeye. .... DEĞER
D. yerine çöker, biri giderse biri gelir. DEĞİŞİM
D. yük çeker, köpek solur. ..... FARKLILIK
Devekuşuna "Yük götür" demişler, "Ben kuşum" demiş. "Uç" demişler, "D. uçar mı?" demiş. . .... TEMBELLİK
Er adıyla, d. havadiyle söylenir. ..... ÜN
Ev eksiği, d. eksiği. ..... EV
Gökten d. yağsa bir tüyü bize düşmez. TALİH
İğne deliğinden d. başı geçmez. ..... OLASILIK
Neler geldi neler geçti felekten, duyulmadı d. geçti elekten. ..... HABER
Şahin ile d. avlanmaz. ..... BENZERLİK
Talihsiz hacıyı d. üstünde yılan sokar. .... TALİH
Unmadık hacıyı d. üstünde / Arafat'ta yılan sokar. ..... TALİH
Ya d., ya deveci, ya üstündeki hacı. ..... SEÇİM
Yağmur yağarsa ineği sat, öküz al; yağmur yağmazsa öküzü sat, d. al. ..... TİCARET
Yularsız ata binilmez, yularsız d. yedilmez. ..... TERBİYE
DEVECİ Deve ne halde, d. ne halde? FARKLILIK
D. ile görüşen kapısını yüksek açmalı. . EŞİTLİK
DEVECİYLE D. dost olanın üst eşiği yüksek olur. ..... ARKADAŞ
D. konuşan kapısını büyük açar. ... ARKADAŞ
DEVEDEN Attan düşene tımar, d. düşene mezar gerektir. ..... LAYIK OLMA
D. büyük fil var. ..... BÜYÜKLÜK
D. düşenin anası ağlamış, eşekten düşenin ağlamamış. ..... DEĞER
Gelecek d., gelen tavuk yeğdir. ..... AZLA YETİNME
DEVEDİR Ölüm bir kara d. ki, herkeşin kapısına çöker. ..... ÖLÜM
DEVEKUŞU D. gibi yüke gelince kanadını, uçmaya gelince ayağını gösterir. ... TEMBELLİK
DEVEKUŞUNA D. "Yük götür" demişler, "Ben kuşum" demiş. "Uç" demişler, "Deve uçar mı?" demiş. ..... TEMBELLİK
DEVELER El kesesinden sultanım, d. olsun kurbanım. ..... HARCAMA
Neler gelmez felekten, d. geçer elekten. ..... ALINYAZISI
DEVENİ Evvel d. bağla, sonra Hak'ka ısmarla. . ..... GÜVEN
DEVENİN Daha Hanya'yı Konya'yı bilmez, d. gevişine güler. ..... ELEŞTİRİ
D. ayağı altında kanırtıcı ezilmez. ..... SEVECENLİK
D. derisi/yükü silkinti eşeğe yük olur. ... DEĞER
D. tepmesi yumuşaktır, ama can alır. ..... SEVECENLİK
Esri d. çulu eğri gerer. ..... GÖRGÜ
Ölmüş d. derisi eşeğe yüktür. ..... DEĞER
DEVESİ Kiminin parası/d. kiminin duası. ..... ÖDEME
DEVEYE Allah d. kanat verseydi damı taşı dağıtırdı. ..... LAYIK OLMA
Cahile söz/laf anlatmak, d. hSONkı atlatmaktan güçtür/zordur. ..... BİLGİSİZLİK
D. "Boynun eğri," demişler, "Nerem doğru ki?" demiş. ..... ELEŞTİRİ
D. "İnişi mi seversin, yokuşu mu?" demişler, "Düz yere kıran nire girdi?" demiş. ..... ÖLÇÜLÜLÜK
D. ot lazımsa boynunu uzatır. ..... GÜVEN
D. "Yokuşu mu seversin inişi mi?" diye sormuşlar, "İkisinin de Allah belasını versin, düz ovaya bakalım" demiş. ..... SEÇİM
Sen hot ben hot, bu d. kim verir ot? ... EŞİTLİK
Yılan kendi eğrisini bilmez, d. "Boynun eğri" der. ..... ELEŞTİRİ
Zengin d. binmiş "kadem ola" demişler; fukara eşeğe binmiş "Nereden buldun?" demişler. ..... YOKSULLUK
DEVEYİ Çok kanırca d. öldürür. ..... GÜÇ
Deve, d. ötüşünden bilir. ..... BENZERLİK
D. sağlam kazığa bağla, sonra Allah'a emanet et. ..... GÜVEN
D. yardan uçuranı bir tutam ottur. ..... NEFRET
Eşek küçüktür, amma dokuz d. yeder. ..... ÜFAK ŞEYLER
Her akıl bir olsa, d. yeden, koyunu güden bulunmaz. ..... DÜŞÜNCE
Ya bu d. gütmeli, ya bu diyardan gitmeli. SEÇİM
DEVİR Sitteisevir, her saati bir d. ..... İKLİM
DEVLET Adama d. kendi ayağı ile gelmez. ..... ÇALIŞKANLIK
Buyurmadan tutan evlat, çağırmadan kalkan avrat, orada olur d. ..... EVLİLİK
D. adama ayağıyla gelmez. ..... ÇALIŞKANLIK
D. oğul, mal tahıl, mülk değirmen. ..... SAHİP OLMA
Kanaat gibi d. olmaz. ..... AZLA YETİNME
Oğula d. gerek ise anaya ataya hürmet eyleye. . BOYUN EĞME
Olmaya d. cihanda bir nefes sıhhat gibi. ..... SAĞLIK
Sonradan gelen d. d. değildir. ..... ERTELEME,GEÇ KALMA
Ya d. başa, ya kuzgun leşe. ..... TALİH
Yiğit başından d. ırak değildir. .. ÇALIŞKANLIK
DEVLETİN Dağın yücesinde kurttan geçilmez, d. yücesinde dertten geçilmez. .. BÜYÜKLÜK
D. malı deniz, yemeyen domuz. ..... SUÇ
DEVLETLİ D. gözü perdeli olur. . ZENGİNLİK
D. ile deli, (ikisi de) bildiğini işler. .. KARARLILIK
D. yanını kaşısa yoksul para verecek sanır. ..... YOKSULLUK
Kaynatan d. olsun, kaynanam sahavetli. ..... EVLİLİK
DEVLETLİYE D. "Beli" derler, yoksula "Deli." . ZENGİNLİK
D. dokun geç, fukaradan sakın geç. ..... ZENGİNLİK
Fukaradan sakın geç, d. dokun geç. ..... ZENGİNLİK
DEVLETTE Birdenbire gelen d. hayır yoktur. .. TUTKU
DEVLETTİR Gençlik en büyük d. ..... YAŞ
DEVRAN Alem yine ol alem, d. yine ol d. ..... DEĞİŞİM
DEVRİLDİKTEN Araba kınlınca / d. sonra yol gösteren çok olur. ..... OĞUT
DEVRİLİR Azimle yüce dağlar d. ..... AZİM
DEVŞİR Sözü ağzında d., sonra çıkart. ..... KONUŞMA
Sözünü bil, pişir; ağzını dar, d. ..... KONUŞMA
DEVŞİRİR Çok kucaklayan az d. .... TUTKU

DEYİNCEYE Biz "Leblebi" d. kadar pazar savulur. ..... TALİH,GEÇ KALMA,FIRSAT
DİNGİLDAMA Dağ cleyip d.. ardınca adam bulunur. ..... AŞAĞILAMA
DIŞARDAN D. yeşil türbe, içine girdim estağfurullah töbe. ..... GÖRÜNÜŞ
DIŞARI Mart içeri, pire d.. ..... İKLİM
DIŞI Ateş beni yakar, d. eli yakar. ... GÖRÜNÜŞ
DIŞINA İnsanla kitabın d. aldanma. içine bak. .. GÖRÜNÜŞ
DIŞLI Sarımsak içli d., soğan yalnız başlı. ..... FARKLILIK
DIŞTA Balık suda, gözü d. ..... NEFRET
DİBA Aba da bir d. da bir giyene. güzel de bir çirkin de bir sevene. ..... AŞK
Güzeldin hani kaşın karası, zengindin hani d. parası? ..... GÜZELLİK
İşkembeci kazanından d. çıkmaz. .. OLASILIK
DİBİ D. görünmeyen sudan geçme. .. TEDBİR
Tilki demiş ki "Benim için demem. anma üzümsüz bağın d. kurusun." ..... ÇEKEMEMEZLİK
Yavaş kaynayan aşın d. tutmaz. . ACELECİLİK
DİBİM Çömlek demiş: "D. altın," kaşık demiş: "Girdim çıktım." ..... ELEŞTİRİ
Tencere demiş: "D. altın;" Kaşık demiş "Ben neredeyim?" ..... ELEŞTİRİ
DİBİN Kazan kazana "D. kara" diyemez/demiş. ..... ELEŞTİRİ
"Tencere d. kara," "Seninki benden kara." ..... ELEŞTİRİ
DİBİNDE Ağaç ne kadar uzasa balta d. hazırdır. ..... HIRS
Hiç üzüm yoktur ki d. çöpü olmaya... KUSUR
Kadın eşik d. değil, beşik dibinde belli olur. ..... EVLİLİK
DİBİNDEDİR İştah dişin d. ..... YEME
DİBİNDEN Ağacı d. kurt yer. ..... UZUNTU
Balı d., yağı yüzünden. ..... DEĞER
DİBİNE Armut dalının d. düşer. .. ANA-BABA
Bir şeyin d. dan ekme. ..... TEDBİR
DİK Boş çuval d. durmaz. ..... YOKSULLUK
Ekinsiz başak d. durur. ..... TEMBELLİK
Pek baş d. baştan yeğdir. ..... BOYUN EĞME
DİKEMEZ Terzi kendi dikişini d. ..... YARDIM
DİKEN Bir ağaçta gül de biter cl. de. ..... FARKLILIK
D. battığı yerden çıkar. ..... ÇARE
DİKENE Bir gül için bin d. katlanır. ... EĞİTİM
DİKENİ Minnet ile koklama gülü al eline d./süseni; Geçme namert köprüsünden ko aparsın su seni. ..... MİNNETTARLIK
DİKENİNE Gülü seven d. katlanır. ..... AÇI ÇEKME, EĞİTİM, AŞK, ÖZVERİ
DİKENİNİ Arının d. gördüm, balından el çektim. ..... TEHLİKE
DİKENSİZ D. gül olmaz. ..... SIKINTI
Gül d., güzel nazsız olmaz. ..... ÖZVERİ
Gül d. olmaz. ..... KUSUR
Gül d. olmaz, safa cefasız. ..... ÖZVERİ
Gül d., yar engelsiz olmaz. ..... ÖZVERİ
DİKİLİ Avradın yıkmadığı ev bin yıl d. kalır. ..... EVLİLİK
DİKİŞİNİ Terzi kendi d. dikemez. .... YARDIM
DİKMEK Ağaç d., bir evlat yetiştirmek kadar uğurludur. ..... TARIM
DİL Bıçak yarası unulur, d. yarası unulmaz. ..... KONUŞMA
Değirmeni su döndürür, insanı d. ..... KONUŞMA
D. adamı beyan eder. ..... KONUŞMA
D. ağrıyan dişe gider. ..... KEDER
D. ile düğümlenen dişle çözülmez. ..... SÖZ VERME
D. kılıçtan çabuk öldürür. ..... KONUŞMA
D. kılıçtan keskin ÇOCUKlar. ..... KONUŞMA
D. söyler saklanır, baş belasını çeker. ..... KONUŞMA
D. susmayınca baş esen olmaz. ... KONUŞMA
D. var bal getirir, dil var bela. ..... KONUŞMA
D. yarası unulmaz. ..... KONUŞMA
D. yüreğin artığını söyler. ..... KONUŞMA
El elden kalmaz, d. dilden kalmaz. ..... KONUŞMA
El uzatılan yere ayak/d. uzatılmaz. ..... MİNNETTARLIK,NANKÖRLÜK
El yarası unulur/geçer, d. yarası unulmaz/ geçmez. ..... KONUŞMA
Gider kılıç yarası, gitmez d. yarası. KONUŞMA
İki kulak bir d. için. ..... KONUŞMA
Kılıç yarası gider, d. yarası gitmez. KONUŞMA
Tatlı d. çok adam aldatır. ..... ALDATMA
Tatlı d., güler yüz, düşmanın kolunu büker. ..... ALDATMA
Tatlı d. yılanı deliğinden çıkarır. .... KONUŞMA
DİLBER Demir tavında, d. çağında. ..... ZAMAN,FIRSAT
DİLBERİ Kenarın d. nazik de olsa nazenin olmaz. ..... GÖRGÜ
DİLDE Güzel kuş elde gezer, güzel hanım d. gezer. ..... GÜZELLİK
DİLDEN D. gelen elden gelmez. ..... GÖNÜL
D. gelen elden gelse, her fukara padişah olur. ... GÖNÜL
El elden kalmaz, dil d. kalmaz. ..... KONUŞMA
DİLE D. gelen ele gelir. ..... GÖNÜL
Hayır d. eşine/komşuna, hayır gele başına. ..... İYİLİK, SEVECENLİK
DİLEK Bileğin getirdiğini d. getirmez. ..... ÇALIŞKANLIK
DİLENCİ Aç aç ile yatınca, arada d. doğar. ..... AÇLIK, EVLİLİK, YOKSULLUK
D. bir olsa şekerle beslenir. ..... CÖMERTLİK
D. ekmek parçalarını, alim söz parçalarını toplar. ..... ATASÖZÜ
DİLENCİLİĞE Aç otur da d. alışma. ..... AZLA YETİNME
DİLENCİLİKTİR İsrafın sonu d. HARCAMA
Sermayesiz sanat d. ..... TİCARET
DİLENCİNİN D. hakkından dolandırıcı gelir. ... . NEFRET
D. torbası dolmaz. ..... NEFRET
D. yüzü kara, torbası doludur. ..... UTANÇ
Oduncunun gözü omçada/kütükte (d. gözü çömçede) ..... BENCİLLİK
Öfkeli d. torbası boş kalır. ..... ÖFKE
DİLENCİYE D. (bir) hıyar vermişler, eğridir diye beğenmemiş. ..... İŞTEME, KENDİNİ BEĞENME, NANKÖRLÜK, YOKSULLUK
D. borçlu olma, ya düğünde ister ya bayramda. ..... ÖDÜNÇ ALMA
D. selam verilmez. ..... LAYIK OLMA
DİLENECEK Ne d. hali, ne de zekat verecek malı var. ..... AZLA YETİNME
DİLERSEN Kalem cömert olur, ne d. yazar. ... . YAZI
Ne d. eşine, o gelir başına. ... SORUMLULUK
DİLİ Ağzında d. olmayanın kediler başını oyar. ..... KONUŞMA
Borçlunun d. kısa gerek. ..... ÖDÜNÇ ALMA
Bülbülün çektiği hep d. belasıdır. .. KONUŞMA
Büyük acıların d. olmaz/sesi duyulmaz. ..... ACI ÇEKME
D. belasıdır bülbülün kafes. ..... KONUŞMA
Garip yiğidin d. kısa boynu eğri olur. ..... GÜÇSÜZLÜK
Herkesin/Kişinin çektiği kendi d. belasıdır. ..... KONUŞMA
DİLİM Bana benden olur her ne olursa, başım rahat bulur d. durursa. ..... KONUŞMA
D. bana giydirir kilim. ..... KONUŞMA
D. seni d. d. dileyim, başıma geleni senden bileyim. ..... KONUŞMA
DİLİN D. cirmi küçük, cürmü büyük. ..... KONUŞMA
D. kemiği yok, ama kemiği kırar. KONUŞMA
D. kemiği yok, bildiğini söyler. ..... KONUŞMA
D. kemiği yok, nereye çevirsen oraya döner. .... KONUŞMA
DİLİNDEN Adamın eti yenmez, derisi giyilmez, tatlı d. başka nesi var? ..... HUY
Dilsizin d. anası anlar. ..... ANA-BABA
Elinden gelmezse, bari d. gelsin. ..... YOKSULLUK, KONUŞMA
İnsan ne bulursa d. bulur. ..... KONUŞMA
İnsan ne çekerse d. çeker. ..... KONUŞMA
DİLİNE Delinin d. perhizi yok. .... KONUŞMA
Kadının zoru d. kuvvet.. .. KONUŞMA, KADIN
DİLİNİ Aceleye etme, d. ısırırsın. ... ACELECİLİK
Ağzındaki d. hapseyle. ..... KONUŞMA
D. tutan başını kurtarır. ..... SUSKUNLUK
Mecliste d., sofrada elini, mecliste d. kısa tut. .. KONUŞMA
Sofrada elini, mecliste d. kısa tut. ..... MİSAFİR
DİLİYLE Öküzü boynuzundan, insanı sözünden/d. tutarlar. ..... KONUŞMA
DİLLE Baş d. tartılır. ..... KONUŞMA
DİLLENME D., bellenme, ellenme. ..... KONUŞMA
DİLSİZ D. de olsa kamil bellidir. ..... AKILLILIK
Rahat isteyeni sağır, kör, d. olmalıdır. ..... BARIŞ
DİLSİZİN D. dilinden anası anlar. ..... ANA-BABA
DİMYAT D.'a pirince giderken evdeki bulgurdan oldu. ..... AKILSIZLIK
DİN Atma Recep d. kardeşiyiz. ... KONUŞMA
D. Muhammed dini, ekmek buğday ekmeği, yol Halep yolu. ..... DİN
D. olan yerde kin olmaz. ..... HAŞ
İki kablesi olanda d. olmaz. ..... SEÇİM, DİN
Kin ile d. bir yerde olmaz. ..... HAŞ
DİNARA Dini d. satmak olmaz. ..... DİN
DİNÇLİK Gençliğin lezzeti d. ..... YAŞ
DİNDEN ki kişi d. çıkarsa/olursa bir kişi candan çıkar. ..... ALDATMA
Yanın hekim candan eder, yanın hoca d. eder. ..... OĞUT
DİNİ D. dinara satmak olmaz. ..... DİN
Gelinin d. yok, kaynananın imanı. ..... EVLİLİK
Namusu akıl, d. nakil muhafaza eder. ..... AKILLILIK
DİNİN İnsaf d. yarısıdır. ..... BAĞIŞLAMA
DİNİNDEN Acı/Kötü söz insanı/adamı d. çıkanır, tatlı söz/dil yılanı ininden çıkarır. ..... KONUŞMA
Acı söz insanı d. çıkarır. ..... KONUŞMA
Kötü söz insanı d., tatlı söz yılanı ininden çıkarır. ..... KONUŞMA
DİNİNİ D. pula satan dinden de olur puldan da. ..... DİN
DİNLE Az söyle çok d. ..... KONUŞMA
Bir senden büyüğün sözünü d., bir senden küçüğün. ..... OĞUT
İki d./Bin işit, bir söyle. ..... KONUŞMA
DİNLEMEK Söylemekten d. yeğdir. ..... SUSKUNLUK
Yalan d. yalan söylemekten güçtür. ..... ALDATMA
DİNLEMEYEN Ulu sözü d. uluya kalır. ..... ATASÖZÜ
DİNLEMEZ Gönül ferman d. ..... AŞK
DİNLEN Terziye "D." demişler, ayağa kalkmış. ..... FARKLILIK
DİNLEYEN Söyleyen eker, d. biçer. KONUŞMA
Söyleyenden d. arif gerek. ..... AKILLILIK
DİNLEYSONN Söyleyenden olma, d. ol. ..... KONUŞMA
DİNLEYİP Çok d., az söylemek gerek. ..... KONUŞMA
DİNSİZİN D. hakkından imansız gelir. ..... EŞİTLİK, SUÇ
DİPTEN Pekmezi d./küpten, kadını kökten al. ..... EVLİLİK
DİREK Benden ırak olsun da cennete d. olsun. ..... DÜŞMAN
Bir ağaçtan hem camiye d., hem kenefe kürek olur. ..... FARKLILIK
Göğe d., denize kapak olmaz. ..... OLASILIK
DİRGEN Harmanda d. yiyen sıpa, yılına kadar acısını unutmaz. ..... DENEYİM
DİRGSONN D. korkan porsuk, harman yanında neyler. ..... KORKU
DİRHEM Bir d. ana aklı, bir okka imam aklı değer. ..... ANA-BABA
Bir d. et bin ayıp örter. ..... GÜZELLİK
Dert okka okka girer de d. d. çıkar. ..... KEDER
Her yerde okka dört yüz d. ..... BENZERLİK
Nereye gitsen okka dört yüz d. .... BENZERLİK
Okka her yerde dört yüz d. ..... BENZERLİK

DİRHEMİNİ Bir söz söyler ki d. yiyen köpek kudurur. ..... KONUŞMA
DİRHEMLE Batmanla girer d. çıkmaz. ..... KEDER
DİRİLER Ölüler öyle bilir ki d. helva yer. ..... BENCİLLİK
DİRİLMEZ Gamlı yürek ölmese de d. KEDER
DİRİLTİR Adamı iş öldürür, iş adamı d. ..... ÇALIŞKANLIK
DİRİM Ölüm kalım/d. bizim için ..... ÖLÜM
DİRİYİ Ölüyü d. temiz eden sudur. . TEMİZLİK
DİRLİĞE İyi d. çok harç gerek. ..... BARIŞ
DİRLİĞİMİ Ekmeğimi al da d. alma. ... BARIŞ
DİRLİK D. olmayan yerde varlık olmaz. ..... BARIŞ
Hu öküzüm hu, ölünceye kadar d. gerek. ..... BARIŞ
Nerde birlik, orda d. ..... BARIŞ
Nerede bolluk, orada d. ..... ZENGİNLİK
Nerede d., orada birlik. ..... BARIŞ
Varlıkta darlık olmaz, yoklukta d. olmaz. ..... ZENGİNLİK
DİRLİKTE İnsan eti d. tatlıdır. ..... BARIŞ
DİŞ D. ne kadar güzel olsa ağnyınca çıkarılır. ..... BELA, ÇARE
Göze göz, dişe d. ..... ÖÇ
Kımıldayanı d. düşer. ..... BEKLENTİ
Paluze d. kırmaz. ..... BOYUN EĞME
DİŞE Dil ağnyan d. gider. ..... KEDER
Göze göz, d. diş. ..... ÖÇ
DİŞİ Baba koruk yer, oğlunun d. kamaşır. ..... ANA-BABA
Dede koruk yer, torununun d. kamaşır. ..... ANA-BABA
D. aslan tek doğurur, ama aslan doğurur. ..... DEĞER
D. köpek kuyruğunu sallamayınca erkek köpek ardına düşmez. ..... AYARTMA
D. kuş yapar yuvayı, içini dışını sıvayı sıvayı. ..... EVLİLİK
D. kuştur yuvayı yapan, d. kuştur yuvayı bozan. ..... EVLİLİK
D. yalanmazsa erkek dolanmaz. .. AYARTMA
Erkek aslan aslan da d. aslan aslan değil mi? ..... KADIN
Erkek kuş gezer havai, d. kuş yapar yuvayı. ..... EVLİLİK
İt d., domuz derisi. ..... KAVGA
Sanmsak da acı, ama evde lazım bir d. ..... SAHİP OLMA
Tok iken yemek yiyen, mezarını d. ile kazar. ..... YEME
Yuvayı d. kuş yapar / Yuvayı yapan d. kuştur. .. EVLİLİK, KADIN
DİŞİN Başın ağrıdı kes kurtul, d. ağrıdı çek kurtul. ..... ÇARE
İştah d. dibindedir. ..... YEME
DİŞİNDEN İt itin d. korkar. ..... KORKU
DİŞİNE Hediye atın d. bakılmaz. ..... MİNNETTARLIK
DİŞİNİ Isıracak it d./diş göstermez. ..... GÖRÜNÜŞ
Isıramayacaksan d. gösterme. ..... KONUŞMA
Karına d. saydırma. ..... EVLİLİK
Karıya d. saydırma. ..... GÜVEN
DİŞİSİNDEN Erkek aslan d./dişisine bakar da kuvvet alır. ..... EVLİLİK, KADIN
DİŞİSİNİ Horoz bile d. kaskanır. ..... EVLİLİK
DİŞLE Dil ile düğümlenen d. çözülmez. ..... SÖZ VERME
DİŞLEMEZSİN İşlemezsen d. ..... ÇALIŞKANLIK
DİŞLER Toprağını işleyen ekmeği d. .. TARIM
DİŞLERİ D. döküldü, çoluk çocuğun maskarası oldu. ..... YAŞ
DİŞSİZ Avradın küçüğün al; işsiz çıktı bahtına, d. çıktı bahtına. ..... EVLİLİK
DİŞSİZLERE Allah eti d. verir. ..... SAĞLIK
DİŞTEN İşten artmaz, d. artar. ..... TUTUMLULUK
Otuz iki d. çıkan otuz iki mahalleye yayılır. ..... DEDİKODU
DİYAR Ana gibi yar olmaz, Bağdat gibi d. olmaz. ..... ANA-BABA
DİYARDAN Ya bu deveyi gütmeli, ya bu d. gitmeli. ..... SEÇİM
DİYE Arnavuda sormuşlar "Cehenneme gider misin?" d., "Aylık kaç?" demiş. ..... KAZANÇ, ACI ÇEKME
DİYELİM Önce yiyelim, sonra d. ..... KONUŞMA
DİYSONN "İstemem" d. korkmalı. ..... KORKU, GÖNÜL
DİYENE "Aman" d. kılıç kalkmaz. ..... BAĞIŞLAMA
DİYENİN "Ölürüm" d. üstüne vanlmaz. ..... AYARTMA
DİZGİN Yörük at d. istemez. ..... BECERİ
DİZGİNİ Akıl bir attır, d. arifin elinde gerek. ..... AKILLILIK
DİZİ Osmanlının ekmeği d. üstündedir. ..... ÇALIŞKANLIK
DİZİNDEN Pireyi gözünden, çakalı d. vurur atıcı. ..... BECERİ
DİZİNİ Evladını dövmeyen d. döver. . ÇOCUK, Kızını/Evladını dövmeyen d. döver. . TERBİYE
Zengin kesesini döver, zügürt d. ... ZENGİNLİK
DOĞAN Aslan d. aslan ölür. ..... GÖRGÜ
Ayda gelen d. olur, yılda gelen soğan. ..... MİSAFİR
D. anası olma, doğuran anası ol. . ANA-BABA
Kutsuz kuşun yuvası d. yanında olur. .... TALİH
DOĞAR Birlikten kuvvet d. ..... GÜÇ
Gün doğmadan neler d. ..... BEKLENTİ, İYİMSERLİK
İnsan bir ümitle d., bir ümitle ölür. ..... UMUT
DOĞARDIM Bahtım olsaydı anamdan kız d. ..... TALİH
DOĞDUĞU İnsan d. yerde değil, doyduğu yerde. ..... KAZANÇ
DOĞDUĞUN D. yere bakma, doyduğun yere bak. ..... KAZANÇ
DOĞDUĞUNA D. inanır öleceğine inanmaz. ..... ÖLÜM
DOĞMADAN Çocuk d. adını koymağa kalkışma. ..... BEKLENTİ
Gün d. neler doğar. BEKLENTİ, İYİMSERLİK
DOĞMADIK D. çocuğa kaftan biçilmez/dikilmez. ..... BEKLENTİ
DOĞMAK Anadan d. ölmek içindir. .. ÖLÜM
DOĞMAYAN Anadan d. kardeş sayılmaz. ..... AKRABA
DOĞMAZ D. doğurmaz bir Allah. .... ALLAH
Domuzdan insan d.. ..... ANA-BABA
Domuzdan toklu d.. ..... ANA-BABA
Her ay dediğin keçi d.. ..... FARKLILIK
Kuyruklu yıldız her zaman d. ..... FIRSAT
DOĞMUŞ Kadir gecesi d. ..... TALİH
DOĞRAR Tok aça ufak d. ..... AÇLIK
DOĞRARSAN Çanağına ne d. kaşığına o çıkar. ..... BEKLENTİ
DOĞRASAN Her ne d. çanağına, o çıkar kaşığına. ..... SORUMLULUK
DOĞRAYAN Soğanın acısını yiyen bilmez, d. bilir. ..... DENEYİM
Yiyen bilmez, d. bilir. ..... DENEYİM
DOĞRU Ata yolu d. yoldur. ..... ANA-BABA
Baca eğri de olsa dumanı d. çıkar. ..... GÖRÜNÜŞ
Bacası eğri, amma dumanı d. çıkar. ..... SON
Deveye "Boynun eğri," demişler, "Nerem d. ki?" demiş. ..... ELEŞTİRİ
D. Allah'tan/Mevlasından başka kimseden korkmaz. ..... DÜRÜSTLÜK
D. bilinmeyince eğri bilinmez. ..... DENEYİM
D. sarsılır, amma yıkılmaz. ..... DÜRÜSTLÜK
D. söyleyene ölüm yoktur. ..... GERÇEK
D. söyleyeni dokuz köyden kovarlar. GERÇEK
D. söyleyenin başı kel olur. ..... GERÇEK
D. söyleyenin bir ayağı üzengide gerek. ..... GERÇEK
D. söyleyenin tepesi delik olur. ..... GERÇEK
D. söz acıdır. ..... GERÇEK
D. söz çok kişiye batar. ..... GERÇEK
D. söz yemin istemez. ..... GERÇEK
D. söze akan sular durur. ..... GERÇEK
D. söze can kurban. ..... GERÇEK
D. söze ne denir? ..... GERÇEK
D. yolda düşen çabuk kalkar. .. DÜRÜSTLÜK
D. yolda yürüyen yorulmaz. ..... DÜRÜSTLÜK
Eğri bacanın dumanı d. çıkar. .. DÜRÜSTLÜK
Eğri gemi d. sefer. ..... SON
Eğri mastardan d. çizgi çıkmaz. ..... YAZI
Eğri oturup/oturalım, d. söyle/konuşalım. ..... GERÇEK
Herkes kaşık yapar ama sapını ortaya (d.) getiremez. ..... BECERİ
İki eğriden bir d. çıkmaz. ..... ÇARE
Kalem eğri kesilse de d. yazar. ..... YAZI
Minare de d., ama içi eğri. ..... GÖRÜNÜŞ, GERÇEK
Mürai dosttan d. sözlü düşman yeğdir. ..... İKİYÜZLÜLÜK
Sen d. ol, eğri belasını bulur. .... DÜRÜSTLÜK
Tutulmayan uğru beyden d.. ..... SUÇ
Yolda d. gidene kimse dokunmaz. ..... DÜRÜSTLÜK
DOĞRUDA D. aç, eğride tok bulunmaz. ..... DÜRÜSTLÜK
Eğride tok, d. aç olmaz/görülmez. ..... DÜRÜSTLÜK
DOĞRUDADIR Hak d. ..... DÜRÜSTLÜK, DİN
DOĞRUDAN D. şaşma. ..... DÜRÜSTLÜK
DOĞRULMAYINCA Yılan (bile) d. deliğine girmez. ..... DÜRÜSTLÜK, GERE
DOĞRULUK D. hak kapısıdır. ..... DÜRÜSTLÜK
D. minaKONUŞMA kalmış, onun da içi eğri. .. DÜRÜSTLÜK
D. su kabağıdır batmaz. ..... DÜRÜSTLÜK
DOĞRUNUN Allah d. yardımcısıdır. ..... DÜRÜSTLÜK
D. yardımcısı Allah'tır. ..... DÜRÜSTLÜK
Hak d. yardımcısıdır. ..... ALLAH
DOĞRUYA D. Tann yardımcıdır. ... GERÇEK
D. zeval yoktur, çekseler bin divana. ..... DÜRÜSTLÜK
DOĞRUYU Her d. söyleme, iyi değildir. ..... GERÇEK
DOĞRUYUM Eğriyim neden korkarım, d. neden korkarım? ..... VİCDAN
DOĞSA Ağılda oğlak d. ovada otu biter. ..... ALLAH
DOĞURAMAZ Oğlanı her kan d., er kan doğurur. ..... EVLİLİK
DOĞURAN Doğan anası olma, d. anası ol. .... ANA-BABA
D. avrat Azraili yenmiş. ..... EVLİLİK
Kız d. tez kocar. ..... ÇOCUK
Oğlan d. öğünsün, kız doğuran dövünsün. ..... EVLİLİK
DOĞURDUĞUNA Kazanın d. inanan öldüğüne de inanır. ..... AKILSIZLIK
DOĞURDUM D. oğlum oldu, evlendi komşum oldu. ..... ÇOCUK
Oğlan d. oydu beni, kız d. soydu beni. EVLİLİK
DOĞURMAZ Doğmaz d. bir Allah. . ALLAH
DOĞURUR Dişi aslan tek d., ama aslan d. .... DEĞER
Geceler gebedir, kimse bilmez ne d.. ..... BEKLENTİ
Gizlide gebe kalan aşikarede d.. ..... GERÇEK
DOĞUŞTAN D. amaya elvandan bahsolunmaz. ..... OLASILIK
DOĞUŞUNDAN Ay d., insan yürüyüşünden bellidir. ..... GÖRÜNÜŞ
Kutlu gün d./bellidir, (kutlu yaz yağışından). ..... BEKLENTİ
DOKSAN Tilkinin yüz masalı varmış, d. dokuzu tavuk üstüne. ..... KONUŞMA, BENZERLİK
DOKTOR Güneş girmeyen eve d. girer. ..... SAĞLIK
Hasta sağalınca d. kapıya gelir. ... GEÇ KALMA
DOKUN Devletliye d. geç, fukaradan sakın geç. ..... ZENGİNLİK
Fukaradan sakın geç, devletliye d. geç. ..... ZENGİNLİK
Zengine d. geç, fukaradan/züğürtten sakın geç.

ZENGİNLİK
DOKUNA Her kim fakire d., sinesi Mevla okuna. YOKSULLUK
DOKUNMA Elin ile koymadığın şeye d. MERAK
DOKUNMAYAN Bana d. yılan kırk yıl yaşasın. MERAK
DOKUNMAZ Yolda doğru gidene kimse d. DURUSTLUK
DOKUNUNCA İki kabak birbirine d. elbette kırılır. KAVGA
DOKUZ Açа d. yorgan örtmüşler, yine uyuyamamış. AÇLIK, UYKU
Anasının karnında d. ay on gün nasıl durmuş? SABIR
Bir akça ile d. kubbeli hamam yapılmaz. ZENGİNLİK
Bir baba d. oğlan besler, dokuz oğul bir babaya bakamaz. ÇOCUK
Bir kaşık ile d. çoban yemişler, birinin ağzı boş kalmamış. ARKADAŞ
Boğaz d. boğumdur (sözünü yutkuna yutkuna söyle). KONUŞMA
Doğru söyleyeni d. köyden kovarlar. GERÇEK
D. at bir kazığa bağlanmaz. HIRS
D. ay anasının karnında nasıl sabretmiş. SABIR
D. sanat adamı aç kor. BECERİ
Donsuzun gönlünden d. top bez geçer. YOKSULLUK
Erkeğin nefsi birdir, kadınınki d.. KADIN
Eşek küçüktür, amma d. deveyi yeder. UFAK ŞEYLER
Hilekar d. ocak yıkmayınca bir ocak kuramaz. ALDATMA
Kedinin d. canı vardır. HAYAT
Öksüzün şeytanı d. olur. GÜÇSÜZLÜK
DOKUZA Adı çıkmış/çıktı d., inmez sekize. ÜN, BAŞARI
DOKUZDA Allah d. verdiğini sekizde almaz. ALLAH
DOKUZDUR Yiğitlik d.; sekizi kaçmaktır biri hiç görünmemek. YÜREKLİLİK
DOKUZU D. ver onu kurtar. ÖDEME
D. vermeyince onu kurtaramazsın. ÖDEME
Güzellik ondur, d. dondur. GİYİM KUŞAM
DOKUZUNDA Mart d. çıra yak, bağ buda. TARİM, İKLİM
DOKUZUNU Misafir on kısmetle gelir, birini yer, d. bırakır. MİSAFİR
DÖTARIMIRICI Dilencinin hakkından d. gelir. NEFRET
Dünyada tamah var iken müflis/d. açlıktan ölmez. NEFRET
DOLANMAK Deliye dolanmaktan çalıya d. yeğdir. BELA
Domuza dolanmaktan ise çalıya d. yeğdir. BELA
DOLANMAKTAN Domuza d. ise çalıya dolanmak yeğdir. BELA
DOLANMAZ Dişi yalanmazsa erkek d. AYARTMA
DOLAPTA Çocuk ekmeği d. bitiyor/yetişiyor sanır. ÇOCUK
DOLAŞMA İle dolaşmaktansa çalıya d. yeğdir. BELA
DOLDURMALI Yağmur yağarken küpleri d.. FIRSAT
DOLDURUR Herkes kendi çukurunu d. SORUMLULUK
DOLU Ala keçiyi gören içi d. yağ sanır. GÖRÜNÜŞ
Bahtsızın bağına yağmur, ya taş yağar ya d. TALİH
Cebi d. olanın keyfi yerinde olur. ZENGİNLİK
D. küpün sesi çıkmaz. KONUŞMA
D. testiye su konmaz. EĞİTİM
Eli d. geleni buyur ederler. MİSAFİR
Tanrı'ya d. ellerle değil, temiz ellerle dua edilir. DİN, TEMİZLİK
DOLUN Ay d. olunca elle işaretlenmez. GERÇEK
DOLUSU Tabancanın d. bir kişiyi korkutur, boşu kırk kişiyi. KORKU
DOLUYA Eli boşa "Ağa uyur" derler; eli d. "Ağa buyur" derler. MİSAFİR
Yağmurdan kaçarken/kurtuldu d. tutuldu. TEHLİKE
DOMUZ Aç aslandan tok d. yeğdir. AÇLIK
Aç d. dandan çıkmaz. AÇLIK
Ahmak olana söz anlatmaktansa dağda d. gütmek yeğdir. AKILSIZLIK
D. domuza düştü, yolumuz düze düştü. TALİH, SUÇ
D. hort hortunu büyüğünden öğrenir. SAHİP OLMA
D. ne bilir cevherin kıymetini? BİLGİSİZLİK
Domuzun burnunu kulağını kesmişler; yine d., yine domuz. DEĞİŞİM
Hacı hacıyı Arafat'ta, uyuz uyuzu sıcakta, d. domuzu batakta bulur. ARKADAŞ
İt dişi, d. derisi. KAVGA
Kur'an okumakla d. dandan çıkmaz. DİN
Yaman baş sahibine d. güttürür. BOYUN EĞME
Yemişin iyisini d. yer. LAYIK OLMA
DOMUZA D. dalanma. BELA
D. dolanmaktan ise çalıya dolanmak yeğdir. BELA
DOMUZDAN D. bir kıl çekmek kardır. KAZANÇ
D. bir oku esirgeme. UFAK ŞEYLER
D. insan doğmaz. ANA-BABA
D. kıl koparmak hünerdir. BECERİ
D. toklu doğmaz. ANA-BABA
DOMUZUN Atın kulağını kesin yine attır, d. kuyruğunu kesin yine domuzdur. DEĞİŞİM
D. burnunu kulağını kesmişler; yine domuz, yine domuz. DEĞİŞİM
D. kuyruğunu kessen yine domuzdur. HUY
DON Ak d. kara d. geçit başında belli olur. DENEME
Akça akıl öğretir, d. yürüyüş. ZENGİNLİK
Erken ekme d. alır, geç kalma yer kurur. TARIM
Para akıl öğretir d./elbise yürüyüş. ZENGİNLİK
DONA Arkaya kalan d. kalır. GEÇ KALMA
Sona kalan d. kalır. GEÇ KALMA
DONANIR Bir ev d., bir kız donanmaz. ÇOCUK
DONAR Fakirin ekmeği fırında bile d. YOKSULLUK
DONAT Kanın kötüyse d., evin kötüyse sıvat. EVLİLİK
DONDUR Güzellik ondur, dokuzu d. GİYİM KUŞAM
DONSUZUN D. gönlünden dokuz top bez geçer. YOKSULLUK
DÖNÜ Ayağında d. yok, fesleğen ister/takar başına. KENDİNİ BEĞENME
DONUP Kışta d. ölmekten yazda yiyip/kokup ölmek yeğdir. AÇLIK
DORUSU Atın d., yiğidin delisi. BENZERLİK
DOST Aç ile d. olayım diyen peşin karnını doyursun. AÇLIK
Arkadan düşman, yüze gelince d. olur. İKİYÜZLÜLÜK
Ata d. gibi bakmalı, düşman gibi binmelidir. TERBİYE
Atasına düşman olan, evladına d. olmaz. DÜŞMAN
Ayıpsız d. arayan dostsuz kalır. DOST
Bir d. kırk yılda kazanılır. DOST
Borç alınırken d., ödenirken düşmandır. ÖDÜNÇ ALMA
Cahil kendisinin düşmanıdır, başkasına nasıl d. olur? BİLGİSİZLİK
D. acı söyler. DOST
D. ağlatır, düşman güldürür. DOST
D. ararsan dostunun dostunu, düşmanının düşmanını bul. DOST
D. başa, düşman ayağa bakar. DOST
D. bin ise azdır, düşman bir ise çoktur. DOST
D. bizi iyi yola öğütleyendir. DOST
D. dosttan sır saklamaz. DOST
D. dostun ayıbını yüzüne söyler. DOST
D. dostun eyerlenmiş atıdır. DOST
D. evinde başın bağla, düşman evinde tırnağın kes. DOST
D. ile ye iç, alışveriş etme. DOST
D./İyi d. karagünde belli olur. DOST
D. sanma şanlı vaktinde dost olanı, dost bil gamlı vaktinde elinden tutanı. DOST
D. sırrını dost bilir. DOST
D. ya ikidir, ya üç; ondan sonrası hiç. DOST
D. yüzünden, düşman gözünden bellidir. DOST
D. zindan kapısında belli olur. DOST
Dostuna d., düşmanına düşman. DOST
Eski d. düşman olmaz, yenisinden vefa gelmez. DOST
Eski d. kara gün bineği. DOST
Eski düşman d. olmaz, it derisi post olmaz. DEĞİŞİM
Eski düşman d. olmaz (olsa da dürüst olmaz) DÜŞMAN
Fakir d. çabuk unutulur. YOKSULLUK
Hasım hasmı ateşe atar, d. başta tutar. DOST
Her gördüğünü d. sanıp gizli sırrını söylemę. GÜVEN
Her yüze güleni d. sanma. GÖRÜNÜŞ
İlim sahibine d., mal sahibine düşman kazandırır. EĞİTİM
İnsan malı bir d. için kazanır, bir de düşman için. SAHİP OLMA
Kazanırsan d. kazan, düşmanı anan da doğurur. DOST
Kilit d. içindir, düşman için değil. SUÇ
Kusursuz d. arayan dostsuz kalır. DOST
Mal adama hem d., hem düşmandır. ZENGİNLİK, DEĞER
Sadık d. akrabadan yeğdir. DOST, AKRABA, GÜVEN
Sen d. kazan, düşman ocağın başından çıkar. DOST
DOSTA D. çok varan kişi akşı yüz görür. SENLİBENLİK, MİSAFİR
D. iltifat, düşmana mudara. DOST
Düşmana kuyu kazıncaya kadar d. ev dikerim. SEVECENLİK
Sırrını düşmanın bilmesin dersen d. dahi açma. GİZLİLİK
DOSTLARDAN Merak d. uzak/ırak. MERAK
DOSTLARIN Alemin maskarası, d. yüz karası. UTANÇ
DOSTLARININ Zengin d. kim olduğunu bilmez. ZENGİNLİK
DOSTLUĞU Abdalın d. köy görününceye kadar. DOST
Ateşin d. olmaz. TEHLİKE
Şeytanın d. darağacına/zindana kadar/kadardır. ŞEYTAN
Utanma pazar d./mideyi bozar. TİCARET
DOSTLUĞUNDAN Cahilin d. alimin düşmanlığı yeğdir. BİLGİSİZLİK
DOSTLUK Alışveriş miskalle, d. batmanla. TİCARET
D. başka, alışveriş başka. DOST
D. kantarla, alışveriş miskalle. TİCARET
DOSTSUZ Ayıpsız dost arayan d. kalır. DOST
Kusursuz dost arayan d. kalır. DOST
DOSTTAN Akıllı düşman akılsız d. hayırlıdır/yeğdir. DÜŞMAN
Akıllı düşmandan korkma, deli d. kork. AKILSIZLIK
Akılsız d. akıllı düşman hayırlıdır. DOST
Aşıkar düşman gizli d. yeğdir. DÜŞMAN
Dost d. sır saklamaz. DOST
Kişiye bin d. bir düşman çoktur. DÜŞMAN
DOSTU Ananın d. damat, babanın d. evlat. AKRABA
Ata d. oğula mirastır. ANA-BABA
Baba düşmanı, oğul d. olmaz. DÜŞMAN
Düşenin d. olmaz (hele bir yol düş de gör). FELAKET
Garibin d. olmaz. YOKSULLUK

Malı olmayanın d. olmaz. ..... ZENGİNLİK, YOKSULLUK
Ölen ile gidenin d. olmaz. ..... YOKLUK
DOSTUN Bir d. bin düşman kadar kahrı olur.. ..... DOST
Deli d. olacağına akıllı düşmanın olsun. ..... AKILSIZLIK
Dost d. ayıbını yüzüne söyler. ..... DOST
Dost d. eyerlenmiş atıdır. ..... DOST
D. attığı gül onulmaz yara açar. ..... DOST
D. attığı taş baş yarmaz. ..... DOST
D. düşmanlarından çok olsun. ..... DOST
D. zahmeti düşmanınÇOCUKen çok olur. ..... DOST
Her şeyin yenisi, d. eskisi. ..... DOST
Korkak d. olacağına, cesur düşmanın olsun. ..... DOST
Paran çoksa d. da çoktur. ..... ZENGİNLİK
Yağmurda düşmanın koyunu satılsın, d. atı. ..... TİCARET
DOSTUNA Açma sırrını d.; dostunun dostu vardır, o da söyler d. ..... DOST
Akil isen açma sırrını d.; dostunun dostu vardır, o da söyler dostuna. ..... KONUŞMA
Boşanıp kocana varma, sevişip d. varma. ..... EVLİLİK
D. borçlu olma. ..... DOST
D. dost, düşmanına düşman. ..... DOST
Güvenme/İnanma d., saman doldurur postuna. ..... GÜVEN
İnanma d., saman doldurur postuna. ..... DOST
Sevişip/Sevip d., boşanıp kocana varma. ..... EVLİLİK
Seyrek git sen / Sıkça varma d., kalksın ayak üstüne. ..... MİSAFİR
Sık gidersen d., yatar arka üstüne. ..... SENLİBENLİK, MİSAFİR
Sırrını açma d. (dostunun dostu vardır) o da söyler dostuna. ..... GİZLİLİK
Sırrını d., dostunu düşmanına açma. . GİZLİLİK
DOSTUNU D. methederken bıraz da yerecek yerini bırak. ..... DOST
DOSTUNUN Açma sırrını dostuna; d. dostu vardır, o da söyler dostuna. ..... DOST
Dost arasan d. dostunu, düşmanının düşmanını bul. ..... DOST
DOYAR Açın karnı d., gözü doymaz. . AÇLIK
DOYDUĞU İnsan doğduğu yerde değil, d. yerde. ..... KAZANÇ
DOYDUĞUN Doğduğun yere bakma, d. yere bak. ..... KAZANÇ
DOYMAM Acıkan d. (sanır), susayan kanmam sanır. ..... AÇLIK
Aç "D.."çıplak "Donanmam" der. ..... AÇLIK
Aç d., tok acıkmam sanır. ..... AÇLIK
DOYMAZ Aç tokun yüzüne bakmakla d.. ..... AÇLIK
Öksüzün karnı d.. ..... GÜÇSÜZLÜK
Yenik pehlivan güreşe d.. ..... HIRS
DOYSUN Hem karnın d., hem çörek bütün kalsın. ..... ÖZVERİ, SEÇİM
DOYULMAZ Size d., bize de inan olmaz. ..... GÜVEN
DOYULUR Güzele / Yüzü güzele kırk günde d., iyi huyluya kırk yılda doyulmaz ..... GÜZELLİK
DOYUNCAYA Arap d. kadar yer, Acemse çatlayınca. ..... OBURLUK
DOYUR Öksüzü d. da ne yapacağına karışma. ..... GÜÇSÜZLÜK
Verirsen d., vurursan duyur. ..... CÖMERTLİK, GÜÇ
Vurursan acıt, yedirirsen d. ..... CÖMERTLİK
DOYURAN Aç d. aç kalmaz. .. CÖMERTLİK
Sabahtan karnın d., küçükten evlenen aldanmamış. ..... EVLİLİK
DOYURMAZ Kavurga kanın d.. ..... OLASILIK, GÜVEN
DÖĞÜŞ D. arasında sille tokat aranmaz. ..... KAVGA
D. sırasında yumruğa bakılmaz/yumruk sayılmaz. ..... KAVGA
Rüzgarın ardı yağış, sevincin ardı d.. ..... İKLİM
DÖĞÜŞEN Felekle d. akıbet yenilir. ..... ALINYAZISI
DÖĞÜŞÜ Zenginlik insana yürümeyi, züğürtlük d. öğretir. ..... KAVGA
DÖKME Taşma/D. su ile değirmen dönmez. / ne kadar döner? ..... YARDIM
DÖKTÜN İçtin üzüm suyunu, d. yüzün suyunu. ..... İÇKİ
DÖKÜLDÜ Dişleri d., çoluk çocuğun maskarası oldu. ..... YAŞ
DÖKÜLEN D. su kabını doldurmaz. ..... GEÇ KALMA
DÖL Er kalkan yol alır, er evlenen d. alır. ..... EVLİLİK
DÖN Baktın deli, d. geri. ..... AYARTMA
DÖNEKTİR Feleğin meşrebi d.. ..... TALİH
DÖNEN Arada d. hatırdır. ..... DOST
Pilavdan dönenin/d./kaçanın kaşığı / kaşığın şapı kırılsın. ..... KARARLILIK
DÖNENİN Pilavdan d./dönen/kaçanın kaşığı / kaşığın sapı kırılsın. ..... KARARLILIK
DÖNER Bu d. felekte kesilmez ümit. .. UMUT
Dilin kemiği yok, nereye çevirsen oraya d.. ..... KONUŞMA
Meramından d., inadından dönmez. ..... KARARLILIK
DÖNME Söz verme, verdinse d.. ..... SÖZ VERME
DÖNMEK Ölmek var, d. yok. . KARARLILIK
DÖNÜLSE Zararın neresinden d. kardır. ..... ERKEN DAVRANMA, KAZANÇ, GEÇ KALMA,SÖZ VERME
DÖNÜP Tilkinin d. dolaşıp geleceği yer kürkçü dükkanıdır. ..... KURNAZLIK
DÖRT Aşık alemi kör, d. yanını duvar sanır. ..... AŞK
D. göz bir evlat içindir. ..... ÇOCUK
D. paralık adamın sekiz paralık keyfi olur. ..... BENZERLİK
Herkesin kendince d. paralık bir keyfi var. ..... BENZERLİK
Olan d. bağlar, olmayan dert bağlar. ..... ZENGİNLİK
DÖŞEĞİNDE Ölüm d. yatan ecel teri döker. .. ÖLÜM
DÖŞEK Attan düşene yorgan d., eşekten düşene kazma kürek. ..... DEĞER
Hastaya d./yatak sorulmaz. ..... SAĞLIK
Hastayı d. bilir, ölüyü teneşir. ..... DENEYİM
DÖŞEKSİZ Davetsiz gelen/giden d. oturur. .... MİSAFİR
DÖŞEKTE Çocuk seversen beşikte, koca seversen d. ..... EVLİLİK
DÖŞTE Düşte değil d. gör. ..... SAHİP OLMA
DÖŞÜ Yad köpeğin kuyruğu d. altında gerek. .. .. GÜÇSÜZLÜK
DÖV Büyüğü d. ki küçüklere ibret olsun. ..... SAHİP OLMA
DÖVDÜK Harmanı biz d. mahsulu başkaları aldı. ..... LAYIK OLMA
DÖVEMEYEN Eşeği d. semerinden alır öcünü. ..... ÖÇ
DÖVEMİYEN Eşeğini d. palanını döver. ..... GÜÇ
DÖVEN Harman d./Harmanda düven süren öküzün ağzı bağlanmaz. ..... ÇALIŞKANLIK
Harman d. öküzün ağzı bağlanmaz. ..... KARARLILIK
DÖVENE Bostansız harman taşsız d. benzer. ..... OLASILIK
DÖVER Eli bağlı olanı kim olsa d.. ..... GÜÇSÜZLÜK
Evladını dövmeyen dizini d.. ..... ÇOCUK
Hem d., hem ağlatmaz. ..... BECERİ
Şahipsiz eşeği kim olsa d.. ..... GÜÇSÜZLÜK
DÖKÖTÜLEMER Kedinin kabahatını önüne koyarlar, öyle d.. ..... SUÇ
DÖKÖTÜLEMERMİŞ Bir kişinin karnın d., "Vay arkam" dermiş. ..... GÜÇSÜZLÜK
DÖVMEK Harman d. keçinin işi değil. ..... BECERİ
DÖVMEYEN Evladını d. dizini döver. ..... ÇOCUK
DÖVMÜŞLER Garibi d., "Vay arkam" demiş. ..... YOKSULLUK
Öksüzü d., "Vay arkam!" demiş. ..... GÜÇSÜZLÜK
DÖVÜLMEZ Ham demir d.. ..... FIRSAT
DÖVÜLÜR Demir kızgın iken d.. ..... FIRSAT
DÖVÜŞ Zenginlik insana yürüyüş, züğürtlük d. öğretir. ..... YOKSULLUK
DUA Her ağızda bir d. var. ..... DİN
İsmarlama d. kabul olunmaz. ..... DİN
Kırk peygambere d. etmekten bir Allah'a dua etmek yeğdir. ..... YETKİ
Tann'ya dolu ellerle değil, temiz ellerle d. edilir. ... . DİN, TEMİZLİK
DUACISI Borçlunun d. alacaklısıdır. ..... ÖDÜNÇ ALMA
DUANIN Böyle d. böyle olur amini. ..... BENZERLİK
DUASI Atanın d. eser/eyler, ananın ahı. ..... ANA-BABA
Garibin d. makbuldür. ..... YOKSULLUK
Her imamın d. bir olmaz. ..... FARKLILIK
İtin/Köpeğin d. kabul olsa/olsaydı gökten kemik yağar/yağardı. ..... GÖNÜL
Kiminin parası/devesi kiminin d.. ..... ÖDEME
Üstat d. almayan berhudar olmaz. ..... EĞİTİM
DUAYA Faydasız d. amin denmez. KAZANÇ
Kabul olmayacak d. amin denilmez. ..... GÖNÜL, DİN
Olmayacak d. amin denmez. ..... UMUT
DUDAĞA Öpülecek yanak d. yakın gelir. ..... OLASILIK
DUDAĞIM D. yarık ıslık çalamam, ayağım büyük çalı sökemem. ..... TEMBELLİK
DUDAK "Bee" demeye d. lazım. ..... YÜREKLİLİK
"Düt" demeye d. gerek/ister. ..... BECERİ
El/Etek öpmekle d. aşınmaz. . İKİYÜZLÜLÜK
DUDUYU D. kafeste şekerle beslemişler de yine "Vatanım!" demiş. ..... ÖZGÜRLÜK
DÜL Altın adı bakır oldu (kız adı d.) ..... DEĞER
Denizcinin parası pul, karısı d.. ... MESLEKLER
Kız alırsan dersin "Sen bilirsin," d. alırsan dersin "Ben bilirim." ..... EVLİLİK
Kız alsam ona yazık, d. alsam bana yazık. ..... EVLİLİK
DULUNU Alma avradın d., yanında getirir kulunu. ..... EVLİLİK
DUMAN Ateş olmayan/çıkmayan yerden d. çıkmaz/tütmez. ..... BAŞLANGIÇ
Ateş olmayan yerden d. çıkmaz. . DEDİKODU
Dağ başından d. eksik olmaz. ..... YETKİ
Dağ başından d., yiğit başından boran eksik olmaz. ..... OLASILIK
Dağbaşında d., insan başında yaman eksik olmaz. ..... KEDER
DUMANDAN Arı baldan mı, yoksa d. mı kaçar? ..... ÖFKE
DUMANI Baca eğri de olsa d. doğru çıkar. ..... GÖRÜNÜŞ
Bacası eğri, amma d. doğru çıkar. ..... SON
Büyük dağın d. büyük olur. ..... BÜYÜKLÜK
Eğri bacanın d. doğru çıkar. ..... DÜRÜSTLÜK
DUMANIYLA Arpa samanıyla, kömür d. ..... KUSUR
DUMANLI Kurt d. havayı sever. ..... SUÇ
Yüce dağ başı d. olur. ..... BÜYÜKLÜK
DUMANSIZ D. baca, çekişmedik kan koca olmaz. ..... EVLİLİK
D. baca olmaz, kahırsız koca olmaz. ... EVLİLİK
DUR D. ayağıma yer edeyim, bak sana neler edeyim. ..... BAŞLANGIÇ
Evin yattı sen d./kalk, evin durdu/kalktı sen yat. ..... TEDBİR
DURACAĞINA Aklımda d. karnımda dursun. ..... OBURLUK
Boş d. düşmanınla taş taşı. ..... TEMBELLİK
DURANA Boş d. şeytan iş bulur. ..... TEMBELLİK
DURANI Allah boş d. sevmez. ... TEMBELLİK
DURGUN Temiz su akar, d. su kokar. ..... TEMİZLİK
DURMAZ Pişinceye kadar durur da soğuncaya

kadar d. ... SABIR
DURUR Pişinceye kadar d. da soğuncaya kadar durmaz. ... SABIR
DURURKEN Cami d. mescitte namaz kılınmaz. ... UFAK ŞEYLER
DUT D. ağacı açtı, soyun; döktü, giyin. .. İKİLİM
D. kurusu ile yar sevilmez. ... ÖZVERİ
Kaz gölgesi, kız gölgesi; söğüt gölgesi yiğit gölgesi; d. gölgesi it gölgesi. ... MUTLULUK
Koz gölgesi, kız gölgesi; söğüt gölgesi, yiğit gölgesi; d. gölgesi, it gölgesi. ... DEĞER
Sabırla koruk helva olur, d. yaprağı atlas. ... DEĞER
DUVAK Kızı d., gelini beşik arkasında görmeli. ... EVLİLİK
DUVAR Alçak d. olma, her gelen üstünden geçer. ... GÜÇSÜZLÜK
BSÖNki yara eldekine d. deliği. .. ACI ÇEKME
Bir d. yıkılsa duvarcı getirirler, biri hasta olsa herkes hekim kesilir. ... OĞUT
Bir taşla d. yapılmaz. ... UFAK ŞEYLER
Eldeki yara yarasıza d. deliği (gibidir). .... KEDER
Lafla d. örülmez. ... KONUŞMA
Yalnız taş d. olmaz. ... YARDIM
DUVARA Adama dayanma ölür, ağaca dayanma kurur, d. dayanma yıkılır. ... GÜVEN
Balçığı d. vur, tutarsa hoş, tutmazsa yine hoş. .... DENEME, İFTİRA
DUVARCI Bir duvar yıkılsa d. getirirler, biri hasta olsa herkes hekim kesilir. ... OĞUT
DUVARDA Suyu bardakta, gemiyi d. seyretmelidir. ... GÜVENLİK
DUVARDAN Ramazan bereketli aydır, ama d. giden kılıca sor (demişler) ... ÖZVERİ
DUVARI Aç köpek fırın damı/d. deler/yıkar. .. AÇLIK
D. nem, insanı gam yıkar. KEDER, ÜZÜNTÜ
DUVARINA Cami d. işeyen köpeğin ölümü yakındır. ... TEHLİKE
Eceli gelen köpek cami d. işer/siğer. ..... BELA
İtin ölümü gelirse cami d. işer. ... TEHLİKE
DUYMAZ Sağır işitmez/d., uydurur/yakıştırır. . GÖNÜL
Sağırın kulağı d., ahmağın her yanı. ... AKILSIZLIK
DUYULMADIK D. haber olmaz. ..... HABER
D. nesne olmaz, her ne kadar gizli olsa. ... HABER
DUYUR Verirsen doyur. vurursan d.. ... CÖMERTLİK, GÜÇ
DUDUĞU Parayı veren d. çalar. ..... ÖDEME
DÜĞÜMLE Beş kuruşun varsa beş yere d. ... TUTUMLULUK
İğnenin ucunu d., sonra pişman olursun. ... TEDBİR
DÜĞÜMLENEN Dil ile d. dişle çözülmez ..... SÖZ VERME
DÜĞÜN D. olur iki kişiye, kaygısı düşer deli komşuya. ... EVLİLİK
El ile gelen d. bayramdır. ... EĞİTİM
Elle/El ile gelen d. bayram. ... FELAKET
"Gökyüzünde d. var" deseler, kadınlar merdiven kurmaya kalkar. ... KADIN
Harman yel ile, d. el ile. ... YARDIM
Kambersiz d. olmaz/olur mu? ... OLASILIK, YOKLUK
Ölü evinde ağlamasını, d. evinde gülmesini bilmeli. ... ZAMAN
Sağ olana her gün d. bayram. ... SAĞLIK
DÜĞÜNDE Dilenciye borçlu olma, ya d. ister ya bayramda. ... ÖDÜNÇ ALMA
D. Fatmacığı kim bilir. ... GÜÇSÜZLÜK
DÜĞÜNDEN Abdal d., çocuk oyundan usanmaz. ... ÇOCUK
DÜĞÜNDÜR Eşeğin ölümü köpeğe d. ... FARKLILIK
DÜĞÜNE D. gider zurna beğenmez, hamama gider kurna beğenmez. ... AŞAĞILAMA
Eşeği d. çağırmışlar, "Ya su lazımdır ya odun" demiş. ... MİSAFİR
Hamama gider kurnaya, d. gider zurnaya aşık olur. ... AKILSİZLIK
DÜĞÜNSÜZ D. ev olur, ölüsüz ev olmaz, ... ÖLÜM
DÜKKAN Bakkal bir müşteri için d. açmaz. ... TİCARET
Bir müşteri için d. açılmaz. ..... UFAK ŞEYLER
D. açmak kolay, açık tutmak zor. ..... TİCARET
İÇOCUKiden sonra d. açmaya benzer. ... ERTELEME
Lafla d. açılmaz, yok yere etme savaş, pakı Süleyman gelse, parasız olmaz tıraş. ... ÖDÜNÇ VERME
On birden sonra d. açar. ... GEÇ KALMA
DÜKKANIDIR Tilkinin dönüp dolaşıp geleceği yer kürkçü d. ... KURNAZLIK
DÜKKANINA Erkek koyun kasap d. yakışır. .. TEMBELLİK
Gürültü istemeyen adam demirci d. girmez. ... ÖZVERİ
DÜMBELEK Felek kimine davul çaldırır kimine d.. ... TALİH
DÜMENİNDEN Tayfanın akıllısı, geminin d. uzak durur. ... GÜVENLİK
DÜN "D. neydim" deme, yarın ne olacağına bak. ... DEĞİŞİM
D. ölenj dün gömdüler. ... ÖLÜM
DÜNKÜ D. köleliğine bakma, bugünkü efendiliğine bak. ... ACI ÇEKME
DÜNÜRÜ Ne kızı verir, ne d. gücendirir. ... SEVECENLİK
DÜNYA Ahmak odur, d. için gam yiye, ne bilirsin kim kazana kim yiye. ..... AKILSİZLIK
Atalar sözü yerde kalmaz d. durdukça. ... ATASÖZÜ
Ayakkabı dar olunca d. geniş olmuş ne fayda? / dünya başa zindan olur. ... BELA
Başın sağlığı, d./dünyanın varlığı. ..... SAĞLIK
Biri yapar biri bozar, d böyle geçer. ... DÜNYA
Bu d. bir değirmendir, öğütür bir gün bizi. ... DÜNYA
Bugün d., yarın ahiret. ... DÜNYA
D. bir gemi, akıl yelkeni, fikir dümeni, kullan kendini, göreyim seni. ... DÜNYA
D. bir, işi bin. ... DÜNYA
D. bir kararda durmaz. ... DÜNYA
D. bir kervansaray, konan göçer. ..... DÜNYA
D. bir yeşil kuyruktur, yiyebilene aşk olsun. ... DÜNYA
D. bu ya, kim kazana kim yiye. ..... DÜNYA
D. Hazreti/Peygamber Süleyman'a kalmamış. . DÜNYA
D. kafirin cennetidir. ... DÜNYA
D. karıncalı kütüğe benzer, gelen bilmez giden bilmez. ... DÜNYA
D. kazan, biz kepçe. ... DÜNYA
D. kime kalmış ki sana kalacak? ..... DÜNYA
D. küfr ile değil, zulüm ile harap olur. . DÜNYA
D. malı dünyada kalır. ... ZENGİNLİK
D. ölümlü, gün akşamlı. ..... SON, DÜNYA
D. rüya gibidir. ... DÜNYA
D. tamah dünyasıdır. ... DÜNYA
D. tükenir yalan tükenmez. ..... ALDATMA
D. ümit dünyasıdır. ... UMUT
D. varlığına güvenilmez. ... ZENGİNLİK
Evde rahatı olmayan d. cehennemindedir. ... EV
Evinde rahat olmayan d. cehennemindedir. ... EVLİLİK
Mağrur olma, d. misafir evidir. ... GURUR, DÜNYA
Ne eyleyim d. bolluğunu ayakkabım dar ise. .... KEDER
Nefis ile mücadele d. ile muharebeden güçtür. .. BENCİLLİK
Soysalı için d. geniştir. ... GEZİ
Ulular sözü yere düşmez d. durdukça. ... ATASÖZÜ
Yardımcısı yar olanın sabanına d. dar olur. ... DOST
DÜNYADA Cennet cehennem d. hangisini kazanırsan. ... DİN
Cennet cehennem d., hangisini kazanırsan. ..... DÜNYA
Dünya malı d. kalır. ... ZENGİNLİK
D. eken ahirette biçer. ... DİN
D. herşey bulunur, amma namus bulunmaz. .... ŞEREF
D. insanın namıdır kalan, kusuru yalandır, yalandır yalan. ... ÜN
D. mekan, ahirette iman. ... DİN, EV
D. rahat etmek isteyen her şeyi hoş görmeli. ..... BAĞIŞLAMA
D. tamah var iken müflis/dolandırıcı açlıktan ölmez. ... NEFRET
D. tasasız baş bostan korkuluğunda bulunur. .... KEDER
D. ümitsiz yaşanmaz. ... UMUT
Merhametin d. bir adı kaldı. ..... BAĞIŞLAMA
Rabbim d. mekansız, ahirette imansız koymasın. ... EV
Tabağa sorarsan d. fena koku yoktur. ... SENLİBENLİK
DÜNYANIN D. kavgası para üstüne. ... ZENGİNLİK
D. ucu uzundur. ... DÜNYA
DÜNYASI Ar d. değil, kar d.. ... KAZANÇ
Etme bulma d.. ... SORUMLULUK
Geçim d.. ... DÜNYA
"Kendim ettim kendim buldum" d. ... SORUMLULUK
Zenginin iki d. da mamurdur. ..... ZENGİNLİK
DÜNYASIDIR Dünya tamah d.. ..... DÜNYA
Dünya ümit d.. ... UMUT
DÜNYAYA Beşiği sallayan el d. hükmeder .... ANA-BABA, KADIN
Öbür d. gidip de gelen yok ki. ... ÖLÜM
DÜNYAYI D. sel bassa ördeğe vız gelir. ... AZLA YETİNME, EĞİTİM
Gez d., gör Konya'yı. ... GEZİ
DUP Küpe küp deyince küp adama d. der. ..... GERÇEK
DÜRTEKORLAR Ölüyü örtekorlar, deliğe d.. ... ÖLÜM
DÜRÜST Eski düşman dost olmaz (olsa da d. olmaz) ... DÜŞMAN
DÜŞ D. tersine yorumlanır. ... UYKU
D. uykudan sonra gelir. ... UYKU
Eşeği kurt yemiş, sahibi "D. olaydı bari" demiş. .. GERÇEK
Korkulu d. görmektense uyanık yatmak hayırlıdır. ... TEDBİR
DÜŞE Çocuk d. kalka büyür. ... ÇOCUK
DÜŞEN Attan d. yine atlanır. ..... İYİMSERLİK
Damdan d. damdan düşenin halinden bilir. ... FELAKET, KEDER
Denize d. yılana/yosuna sarılır. ... ÇARE
Denize d. yosundan imdat umar. ... ÇARE
Doğru yolda d. çabuk kalkar. .. DÜRÜSTLÜK
D. kalkar, yorulan çöker. ... DEĞİŞİM
Kendi d. ağlamaz, iki gözden olur. ... DENEYİM, SORUMLULUK
Kendi d. ağlamaz. ... SORUMLULUK
Kendi d. kendi kalkar. ... SORUMLULUK
Suya d. yılana sarılır. ... YARDIM
DÜŞENE Alem d. güler. ... FELAKET
Çamura d. yol gösteren çok olur. ... GEÇ KALMA
DÜŞENİN Ağa d. ağına düşme. .... TEHLİKE
D. dostu olmaz (hele bir yol düş de gör) ... FELAKET
D. elinden tutan olmaz. ... FELAKET
D. eline yapışana Mevla yardım eder. ... FELAKET
DÜŞER Ahmak olan her zaman d.. ... AKILSIZLIK
Akıl d. mi düştüğü zindana bir daha? ... AKILLILIK
Deli odur ki bir düştüğü çukura bir daha d.. ... AKILSIZLIK
El için kuyu kazan kendi d. içine. ... ALDATMA
Göğe tükürsen yüze d.. ... UYUM
Kapıdan kovsan/kovulsa bacadan d./girer. ... KARARLILIK
Yiğit bin yaşar, fırsat bir d.. ... FIRSAT
DÜŞERSİN Güvenme varlığa, d. darlığa. ... GÜVEN, TİCARET
Kazma kuyuyu kendin d. ... ZULÜM

DÜŞKÜNLERİN D. elinden yapışana Mevla yardımcıdır. ..... YARDIM
DÜŞKÜNÜ Eşkiyanın d., beyaz giyer kış günü. ..... YOKSULLUK
Fukaranın d./şaşkını, beyaz giyer kış günü. ..... YOKSULLUK
İhtiyarın d., beyaz giyer kış günü. ..... YAŞ
Kibarın d. beyaz giyer kış günü. ..... YOKSULLUK
Zürefanın d., beyaz giyer kış günü. .... KEDER
DÜŞMAN Akıllı d. akılsız dosttan hayırlıdır/yeğdir. ..... DÜŞMAN
Akılsız dosttan akıllı d. hayırlıdır. ..... DOST
Arkadan d., yüze gelince dost olur. ..... İKİYÜZLÜLÜK
Aşikar d. gizli dosttan yeğdir. ..... DÜŞMAN
Ata dost gibi bakmalı, d. gibi binmelidir. ..... TERBİYE
Atasına d. olan, evladına dost olmaz. ..... DÜŞMAN
Avrat gibi d. olmaz, güler bildirmez; köpek gibi dost olmaz, ulur bildirmez. ..... KADİN
Benden ırak olan d. bin yıl yaşasın. . DÜŞMAN
Bir dostun bin d. kadar kahrı olur. ..... DOST
Dost ağlatır, d. güldürür. ..... DOST
Dost başa, d. ayağa bakar. ..... DOST
Dost bin ise azdır, d. bir ise çoktur. ..... DOST
Dost evinde başın bağla, d. evinde tırnağın kes.. ..... DOST
Dost yüzünden, d. gözünden bellidir. DOST
Dostuna dost, düşmanına d.. ..... DOST
D. çok olunca kaçmak da mertliktir. ..... GÜVENLİK
D. düşmana gazel/yasin okumaz. .. DÜŞMAN
D. eline kılıç verilmez. ..... DÜŞMAN
D. karınca gibi ise sen fil gibi san. .... DÜŞMAN
D. karınca ise kendini merdane bil.. DÜŞMAN
Düşmana sahip çıkan d. sayılır. ..... DÜŞMAN
Eski dost d. olmaz, yenisinden vefa gelmez. ..... DOST
Eski d. dost olmaz, it derisi post olmaz. ..... DEĞİŞİM
Eski d. dost olmaz (olsa da dürüst olmaz) ..... DÜŞMAN
İlim sahibine dost, mal sahibine d. kazandırır. .... EĞİTİM
İnsan malı bir dost için kazanır, bir de d. için. .... SAHİP OLMA
Kilit dost içindir, d. için değil. ..... SUÇ
Kişi bilmediğine d. kesilir. ..... BİLGİSİZLİK
Kişiye bin dosttan bir d. çoktur. ..... DÜŞMAN
Mal adama hem dost, hem d.. ..... DEĞER
Mürai dosttan doğru sözlü d. yeğdir. ..... İKİYÜZLÜLÜK
Sebepsiz d. peyda eden ya ahmaktır ya da geveze. ..... DÜŞMAN
Sen dost kazan, d. ocağın başından çıkar. ..... DOST
Su uyur d. uyumaz. ..... DÜŞMAN
Verip de pişman olmaktan vermeyip d. olmak yeğdir. ..... 't
Yılana yavrusu d. olur. ..... ÇOCUK
DÜŞMANA Cehd eyle, malını etme israf, d. kalırsa da olma muhtaç. ..... ÇALIŞKANLIK
Dosta iltifat, d. mudara. ..... DOST
Düşmanı d. gazel/yasin okumaz. .... DÜŞMAN
D. İrsat verme. ..... DÜŞMAN
D. kuyu kazıncaya kadar dosta ev dikerim. ..... SEVEÇENLİK
D. sahip çıkan düşman sayılır. ..... DÜŞMAN
D. silah gerek, ya düşmandan ırak gerek. ..... DÜŞMAN
Sen kazan da d. kalsın. ..... ÇALIŞKANLIK
DÜŞMANDAN Akıllı d. korkma, deli dosttan kork. ..... AKILSIZLIK
Düşmana silah gerek, ya d. ırak gerek. ..... DÜŞMAN
DÜŞMANDIR Borç alınırken dost, ödenirken düşmandır. ..... ÖDÜNÇ ALMA
Mal adama hem dost, hem d. ..... ZENGİNLİK
Silah sahibine hem d.. ..... TEHLİKE
Yarasa güneşe d.. ..... GERÇEK
DÜŞMANI Baba d., oğul dostu olmaz ... DÜŞMAN
D. hariçte arama. ..... DÜŞMAN
Irz d. cezasız kalmaz. ..... ŞEREF
Kazanırsan dost kazan, d. anan da doğurur. ..... DOST
Şanatın d. cehalettir. ..... BİLGİSİZLİK
DÜŞMANIDIR Cahil kendisinin d., başkasına nasıl dost olur? ..... BİLGİSİZLİK
Mal insanın d. .... AYARTMA, SAHİP OLMA
DÜŞMANIN "Ah!" deme ki d. "Oh!" demesin. ..... DÜŞMAN
Deli dostun olacağına akıllı d. olsun. ..... AKILSIZLIK
D. büyüğü küçüğü olmaz. ..... DÜŞMAN
D. karınca ise de hor bakma. ..... DÜŞMAN
Korkak dostun olacağına, cesur d. olsun. ..... DOST
Sırrını d. bilmesin dersen dosta dahi açma. ..... GİZLİLİK
Tatlı dil, güler yüz, d. kolunu büker. ..... ALDATMA
Yağmurda d. koyunu satılsın, dostun ab. ..... TİCARET
DÜŞMANINA D. acıyan kendine yazık eder. .. DÜŞMAN
Sırrını dostuna, dostunu d. açma. ..... GİZLİLİK
DÜŞMANINI D. kendinden üstün gör, zayıf çıkarsa bahtına. ..... DÜŞMAN
DÜŞMANININ Dost ararsan dostunun dostunu, d. düşmanını bul. ..... DOST
DÜŞMANINKİNDEN Dostun zahmeti d. çok olur. ..... DOST
DÜŞMANINLA Boş duracağına d. taş tası. ..... TEMBELLİK
DÜŞMANLARINDAN Dostun d. çok olsun. . DOST
DÜŞMANLIĞI Cahilin dostluğundan alimin d. yeğdir. ..... BİLGİSİZLİK
DÜŞME Ağa düşenin ağına d. ..... TEHLİKE
DÜŞMEK Eşekten d. attan düşmekten tehlikelidir. ..... TEHLİKE
DÜŞMEYE Başını sallar hayvan ki torba d. ..... UYUM
DÜŞMEYEN Rüzgarın önüne d. adam yorulur. ..... UYUM
Yerine d. gelin yerine yerine, boyuna düşmeyen eşvap sürüne sürüne eskir. ..... LAYIK OLMA
DÜŞMEZ D. kalkmaz bir Allah. ..... FELAKET
Eşek bile bir düştüğü yere bir daha d.. ..... DENEYİM
Gökten deve yağsa bir tüyü bize d.. ..... TALİH
DÜŞSÜN Armut ağzına d., sapı dışarıda kalsın. ..... TEMBELLİK
DÜŞTE D. değil döşte gör. ..... SAHİP OLMA
DÜŞTÜ Takke d. kel göründü/açıldı. GERÇEK
DÜŞTÜĞÜ Ateş d. yeri yakar. ..... FELAKET
Deli odur ki bir d. çukura bir daha düşer. ..... AKILSIZLIK
Eşek bile bir d. yere bir daha düşmez. ..... DENEYİM
Taş d. yerde ağırdır. ..... GÖRGÜ
DÜŞTÜĞÜN D. yerden kalk. ..... FELAKET
DÜŞTÜN D. ise toprağa sarıl. ..... FELAKET
DÜŞÜN Evvel d., sonra söyle. .... KONUŞMA
Gündüz işin ne ise gece d. odur. ..... UYKU
Önce d., sonra söyle. ..... KONUŞMA
DÜŞÜNCE D. körlüğü göz körlüğünden daha kötüdür. ..... DÜŞÜNCE
İşi d. arar beni, aşı pişince kovar beni. ..... BENCİLLİK
DÜŞÜNDE Aç tavuk d. kendini arpa/buğday/dan ambarında sanır/görür. ..... AÇLIK
İnsan d. ne görmez, deliyse ne söylemez. ..... UYKU
DÜŞÜNE D. d. görmeli işi, sonra pişman olmamalı kişi. ..... TEDBİR, PİŞMANLIK
DÜŞÜNESİYE Akıllı d. kadar deli bayram eder. ..... SEÇİM
DÜŞÜNME D., Allah kerim. ..... İYİMSERLİK
Yarınki yiyeceği bugünden d. ..... ÜZÜNTÜ
DÜŞÜNMEDEN D. söyleme .. KONUŞMA
DÜŞÜNMEKTEN Müflis olup da d. ise uyuz olup kaşınmak yeğdir. ..... TİCARET
DÜŞÜNMEKTENSE Züğürt olup d., uyuz olup kaşınmak yeğdir. ..... YOKSULLUK
DÜŞÜNMEYE Sarhoş ayılınca d. vanr. İÇKİ
DÜŞÜNMEYEN Evvelinde d. sonra pişman olur. ..... TEDBİR
İşin encamını d. çaresiz kalır. ..... TEDBİR
DÜŞÜNÜ Şeytan adamı kandırır / adamın d. azdırır, ama suyunu ısıtıvermez. ..... AYARTMA, ŞEYTAN
DÜŞÜNÜNCEYE Akıllı d. kadar deli oğlunu eveyir/eylendirir. ..... SEÇİM
DÜŞÜNÜR Akıllı söylemeden d., akılsız düşünmeden söyler. ..... AKILSIZLIK
DÜŞÜNÜRSEN Ölümü ne kadar çok d. o kadar iyi yaşarsın. ..... ÖLÜM
DÜŞÜŞ Her d. bir öğreniş. ..... DENEYİM
DUT "D." demeye dudak gerek/ister. BECERİ
DÜVEN Harman döven/Harmanda d. süren öküzün ağzı bağlanmaz. ..... ÇALIŞKANLIK
DÜZ Aç ol, d. ol. ..... DURUSTLUK
Deveye "İnişi mi seversin, yokuşu mu?" demişler, "D. yere kıran mı girdi?" demiş. ..... ÖLÇÜLÜLÜK
Tarlayı d., kadını kız al. ..... EVLİLİK
DÜZE Domuz domuza düştü, yolumuz d. düştü. ..... TALİH
Geldik yüze, çıktık d.. ..... İKLİM
DÜZEN D. bozulursa yıkım yıkım üstüne gelir. . ..... FELAKET
D. olan evde d. olmaz. ..... EVLİLİK
DÜZENE Rahmet d., lanet bozana. ..... BARIŞ
DÜZU Eğri d. beğenmez, (bu da bizi beğenmez. ..... ELEŞTİRİ
EBELİK Kahpenin sonu e., külhaninin sonu dedelik. ..... SON
EBLEH Ata oğul savaştı, e. ona inandı. ..... KAVGA
İki kardeş savaşmış, e. buna inanmış. ..... AKRABA
ECEL E. geldi cihane, baş ağrısı bahane. ..... ÖLÜM
E. ne bir saat geri, ne bir saat ileri. ..... ÖLÜM
Neler geldi neler gitti cihane, e. geldi baş ağrısı bahane. ..... ÖLÜM
Ölüm döşeğinde yatan e. teri döker. .... ÖLÜM
ECELE Acele giden e. gider. ..... ACELECİLİK
E. care olmaz/bulunmaz, her şeye care bulunur. ..... ÖLÜM
Korkunun e. faydası yok. ..... KORKU
ECELİ Aç ile e. gelen söyleşir. ..... AÇLIK
E. gelen karga kınalmış dala konarmış. ..... BELA
E. gelen keçi/köpek çobanın ekmeğini yer. ..... BELA
E. gelen köpek cami duvarına işer/siyer. BELA
Hasta yatan ölmez, e. gelen/yeten ölür. ..... ÖLÜM, ALINYAZISI
Keçinin e. gelince çobanın ağacına/sopasına sürter. ..... TEHLİKE
Kırk yıl kıran olmuş, e. gelen ölmüş. ..... ÖLÜM
Yatan / hasta yatan ölmez, e. yeten ölür. ..... ÖLÜM
ECELSİZ E. kul ölmez. ..... ÖLÜM
ECELSİZE E. ölüm yok. ..... ÖLÜM
ECRİNİ Belaya sabreden e. alır. ..... SABIR, DİN, FELAKET
EDEBİ Akıllı e. edepsizden öğrenir. .. GÖRGÜ
E. edepsizden öğren. ..... GÖRGÜ
EDEN E. bulur, inleyen ölür. SORUMLULUK
Kar e. ar etmez. ..... UTANÇ
EDENE E. ederler. ..... ÖÇ
EDEP E. en hayırlı mirastır. ..... GÖRGÜ
İyi nasihat verilir, (amma) iyi e. verilmez. ..... GÖRGÜ
EDEPSİZ E. karşısındakini e. eder. ... GÖRGÜ
EDEPSİZDEN Edebi e. öğren. ..... GÖRGÜ
EDERLER Edene e.. ..... ÖÇ
EDERSE Herkes ne e. kendine eder. ..... SORUMLULUK
EDERSEN Ne e. et, insafı elden koma. ..... BAĞIŞLAMA
EF'ALİ Kalbinde fesat olmayanın e. de salih olur. ..... VİCDAN

EFENDİ Efendiyi e. eden etbaisidir. ..... HİZMETÇİ
Girilmez e. ile kul arasına. ..... HİZMETÇİ
Sen e. ben efendi, bu atı kim tımar ede? ..... EŞİTLİK
EFENDİLİĞİNE Dünkü köleliğine bakıma, bugünkü e. bak. ..... ACI ÇEKME
EFENDİLİK Hizmet etmesini öğrenmeyen e. edemez. ..... HİZMETÇİ
EFENDİNİN Böyle ağanın/e. böyle hizmetkarı olur. ..... HİZMETÇİ, BENZERLİK
EFENDİSİNİN Hizmetkârdır e. yüzünü ağartan. ..... HİZMETÇİ
EFENDİYİ E. efendi eden etbaisidir. ..... HİZMETÇİ
EFKARIN Kalem e. tercümanıdır. ..... YAZI
EĞE Kadınlar e. kemiğinden yapılmıştır. ..... KADIN
EĞİLEN E. baş kesilmez. ..... BOYUN EĞME
E. boynu vurmazlar. ..... BOYUN EĞME
EĞİLİR Ağaç yaş iken e.. ÇOCUK, TERBİYE
EĞİLME Pek e. basarlar, pek yükselme asarlar. ..... ÖLÇÜLÜLÜK
EĞİLMESİ Kart ağacın e./bükülmesi güç olur.. ..... TERBİYE
EĞİLMEYEN E. başın a yağı öpülür. ..... BOYUN EĞME
EĞİRSON Kabahat ipliği e. değil, ip ile çıkrıkta. ..... SORUMLULUK, SUÇ
EĞLENİRSİN Çift edersen bağlanırsın, bağ edersen e. ..... TARIM
EĞMEK Çubuğu yaş iken e. gerek. ..... TERBİYE, ERKEN DAVRANMA
EĞMEKLE Baş e. baş ağırmaz. ..... UYUM
EĞRETİ E./Emanet ata binen tez iner. ..... ÖDÜNÇ ALMA
E. kuyruk tez kopar. ..... TEHLİKE
EĞRİ Ağaç e., gözü şaşı, ensesinden bellidir. ..... GÖRÜNÜŞ
Baca e. de olsa dumanı doğru çıkar. ..... GÖRÜNÜŞ
Bacası e., amma dumanı doğru çıkar. ..... SON
Deveye "Boynun e.," demişler, "Neresi doğru ki?" demiş. ..... ELEŞTİRİ
Doğru bilinmeyince e. bilinmez. ..... DENEYİM
Doğruluk minarenede kalmış, onun da içi e.. ..... DÜRÜSTLUK
E. ağaca "Yayım," her gördüğüne "Dayım" deme. ..... GÖRÜNÜŞ
E. ağaçsız orman olmaz. ..... KUSUR
E. bacanın dumanı doğru çıkar. ..... DÜRÜSTLÜK
E. cetvelden doğru çizgi çıkmaz. ..... SON
E. düzü beğenmez, (bu da bizi beğenmez) ..... ELEŞTİRİ
E. gemi doğru sefer. ..... SON
E. mastardan doğru çizgi çıkmaz. ..... YAZI
E. oturup/oturalım, doğru söyle/konuşalım. ..... GERÇEK
Esri devenin çulu e. gerek. ..... GÖRGÜ
Her e. ağaçtan yay olmaz. ..... GÖRÜNÜŞ
Kalem e. kesilse de doğru yazar. ..... YAZI
Minare de doğru, ama içi e.. ..... GÖRÜNÜŞ
Minare de doğru, ama içi e.. ..... GERÇEK
Sen doğru ol, e. belasını bulur.. DÜRÜSTLÜK
EĞRİDE Doğruda aç, e. tok bulunmaz. ..... DÜRÜSTLÜK
E. tok, doğruda aç olmaz/görülmez. ..... DÜRÜSTLÜK
EĞRİDEN İki e. bir doğru çıkmaz. ..... ÇARE
EĞRİDİR Dilenciye (bir) hıyar vermişler. e. diye beğenmemiş. ..... İSTEME, KENDİNİ BEĞENME NANKÖRLÜK, YOKSULLUK
İtin/Köpeğin kuyruğunu kırk sene kalıba koymuşlar, düzelmemiş / yine e. ..... DEĞİŞİM
EĞRİNİN E. iki yakası bir araya gelmez. ....SUÇ
EĞRİSİNİ Yılan kendi e. bilmez, deveye "Boynun eğri" der. ..... ELEŞTİRİ
EĞRİYİM E. neden korkarım, Doğruyum neden korkarım? ..... VİCDAN
EHLİ İlim e., cahili yola getirir. ..... EĞİTİM
Kemal e., kemali sükut ile bulmuştur. ..... SUS
KUNLUK
Tövbe e. isyana rahmettir. ..... PİŞMANLIK
EKEN Arpa e. buğday biçmez. ..... SORUMLULUK
Dünyada e. ahirette biçer. ..... DİN
E. biçer, konan göçer. ..... SORUMLULUK
Erken e., erken biçer. .. ERKEN DAVRANMA
Kötülük e. pişmanlık biçer. ..... KÖTÜLÜK
Rüzgar e. fırtına biçer. ..... SORUMLULUK
Üçlenmemiş e., olmamış biçer. ..... TARIM
EKENİN Şeytanla kabak e. kabak başına patlar. ..... ŞEYTAN
EKER Biri e., biri biçer. ..... LAYIK OLMA
EKERSEN Ne e. onu biçersin. ..... SORUMLULUK
EKİLMEZ Bitmeyen yere e.. ..... TARIM
EKİNCİ E. çiftinde gerek. ..... TARIM
E. yağmur ister yolcu kurak (her ikisinin de muradını verir Hak) ..... FARKLILIK
EKİNİ E. ambarda kanmı mezarda methet. ..... SON
EKİNİNİ E. gök yiyen harman vakti aç kalır. ..... TARIM
EKİNSİZ E. başak dik durur. ..... TEMBELLİK
EKLİ E. kuyruk tez kopar. ..... GÜÇSÜZLÜK
EKME Erken e. donalır, geç kalma yer kurur. .. TARIM
EKMEDEN E. biçilmez. ..... ÇALIŞKANLIK
EKMEĞE Güzellik e. sürülüp yenilmez, ... GÜZELLİK
EKMEĞİ Açа arpa e. etten lezzetli gelir. AÇLIK
Açlıkta dan e. baldan tatlıdır. ..... AÇLIK
Çocuk e. dolapta bitiyor/yetişiyor sanır. ..... ÇOCUK
Er ekmeği, meydan e.. ..... EVLİLİK
Er e., meydan ekmeği. ..... EVLİLİK
Er e. minnetsiz. ..... EVLİLİK
Fakirin e. çavdar, ineği keçidir. . YOKSULLUK
Fakirin e. fırında bile donar. ..... YOKSULLUK
İnsanın e. evden, arkadaşı köyden olmalı. ..... ARKADAŞ
İyi günde yağlı e. beğenmeyen, fakirlikte kuru ekmeğe selam durur. ..... AŞAĞILAMA
Koca e. meydan ekmeği, evlat/oğul ekmeği zindan ekmeği. ..... EVLİLİK
Komşu e. komşuya borçtur. ..... KOMŞU
Nankör e. yer, kabını pisler. ... NANKÖRLÜK
Osmanlı e. yiyip Moskofa dua olmaz. ..... NANKÖRLÜK
Osmanlının e. dizi üstündedir. . ÇALIŞKANLIK
Toprağını işleyen e. dişler. ..... TARIM
EKMEĞİDİR Umut fakirin e.. ..... UMUT
EKMEĞİMİ E. al da dirliğimi alma. ..... BARIŞ
EKMEĞİN Arpa unun / Buğday e. yoksa buğday/tatlı dilin de mi yok? ..... YOKSULLUK
Buğday e. yoksa buğday dilin de mi yok? ..... KONUŞMA
E. büyüğü hamurun çoğundan olur. ..... BENZERLİK
E. iyisi hamurun iyisinden olur. .... BENZERLİK
EKMEĞİNE Herkesin hamuru e. göredir. ..... TEDBİR
EKMEĞİNİ Arkadaşını köyden, e. evden al. .... DOST
E. ekmekciye yer, bir ekmek de üste ver, yansını yerse helal olsun. ..... BECERİ
E. it yer, yakasını bit. ..... ZENGİNLİK
E. katığına denk eden muhtaç olmaz. ..... TUTUMLULUK
E. kendi yiyen sofrasını kendi kaldırır. ..... SORUMLULUK
Eline vur e. (ağzından) al. ..... GÜÇSÜZLÜK
Er olan e. taştan çıkarır. ..... ÇALIŞKANLIK
Gavurun e. yiyen gavurun kılıcını çalar. ..... BAĞLILIK
Kadı e. karınca yemez. ..... GERE
Oğlan doğuran ana sevinmesin de e. yiyen sevinsin ..... ÇOCUK
EKMEĞİYLE Ekmekle oynayanın e. oynanır. ..... ZULÜM
EKMEK Acıyan çok, ama e. veren yok. ..... SEVECENLİK
Açа kuru e. bal helvası gibi gelir. ..... AÇLIK
Açın gözü e. teknesinde olur. ..... AÇLIK
Açın koynunda e. durmaz/eğlenmez. .. AÇLIK
Açlık ile tokluğun arası yarım yufka/bir dilim/bir lokma e.. ..... AÇLIK
Çiğnemeden e. yenmez. ..... ÖZVERİ
Dilenci e. parçalarını, alim söz parçalarını toplar. ..... ATASÖZÜ
Din Muhammed dini, e. buğday ekmeği, yol Halep yolu. ..... DİN
Ekmeğini ekmekciye yer, bir e. de üste ver, yarısını yerse helal olsun. ..... BECERİ
E. aslanın ağzında. ..... ZENGİNLİK
E. bile çiğnemeden yutulmaz. ..... ÖZVERİ
E. ekmeğin mayası, gelin kaynananın dayası. ... EVLİLİK
E. veren el ısınmaz. ..... NANKÖRLÜK
Et ne kadar arık olsa e. üstünde yarasır. ..... BENZERLİK
Fırın kızmayınca e. pişmez. ..... BEKLENTİ
Kız gittiği, oğlan bittiği yerde e. yer.... ÇOCUK
Kimi inci ayıklar, kimi bir lokma e. sayıklar. ..... FARKLILIK
Köpek e. veren eli/kapıyı tanır. ..... MİNNETTARLIK
Pey e., hazır yemek. ..... YEME
Taş atana sen e. at. ..... İYİLİK
Tuz e. hakkı bilmeyen iki gözden olur akıbet. .... NANKÖRLÜK
Tuz e. hakkı bilmeyen itten de beterdir. ..... NANKÖRLÜK
EKMEKÇİYE Ekmeğini e. yer, bir ekmek de üste ver, yansını yerse helal olsun. ..... BECERİ
EKMEKLE E. oynayanın ekmeğiyle oynanır, .. ZULÜM
EKMEKSİZ E. ev, köpeksiz köy olmaz..... BENZERLİK
EKMEKTEN E. kaşık olur, ama her yoğurdun hakkına değil. ..... OLASILIK
Hırsızlık bir e., kahpelik bir öpmekten. ..... SUÇ
EKSE Pancar e. şalgam çıkar. ..... TALİH
EKSİĞİ Ev e., deve e.. ..... EV
EKSİĞİN Göçerim diye e. dağılma. ..... TUTUMLULUK
EKSİK Göl yerinde su e. olmaz. .... OLASILIK
Güzelin başından çile e. olmaz. ..... GÜZELLİK
EKSİKLİKLE E. büyüyenin yalımı alçak olur. .. YOKSULLUK
EKŞİ Babası e. elma yer, oğlu nun dişi kamaşır. ..... ANA-BABA
Dosta çok varan kişi e. yüz görür. ..... SENLİBENLİK, MİSAFİR
E. yemedim ki kursağım yavuncsun/ağnsın. ..... VİCDAN
Güler yüzlü sirke satıcısı, e. yüzlü bal satıcısından çok kazanır. ..... TİCARET
EKŞİDİR Ayranım e. diyen olmaz. ..... KENDİNİ BEĞENME
EKTİĞİNE E. değil aldığına/biçtiğine güven. ... GÜVEN
EKTİĞİNİ Herkes e. biçer. . SORUMLULUK
EL Akar suya dayanma, e. oğluna inanma. ..... GÜVEN
Alet işler, e. övünür. ..... LAYIK OLMA
Allah verirse e. getirir, sel getirir, yel getirir..... ALLAH
Altını zaptetmeye gümüşten e. ister. ..... TUTUMLULUK
Annın dikenini gördüm, balından e. çektim. ..... TEHLİKE
Arif olur e., tez duyar. ..... HABER
Atın varken yol tanı, ağan varken e. tanı. ..... FIRSAT, GEZİ
Ayak gitmese e. getirmez. ..... ÇALIŞKANLIK
Az e. aş kotarır, çok el iş kotarır. ..... YARDIM
Baskısız yongayı yel alır, yel almazsa e. alır. ..... TERBİYE
Beşiği sallayan e. dünyaya hükmeder. ..... ANA-BABA, KADIN
Bey mi yaman, e. mi yaman? ..... GÜÇ
Çok e. ya yağmaya, ya yolmaya. ..... YARDIM
Değirmen taşının bir dönmesi, e. taşının on dönüşüne bedeldir. ..... BÜYÜKLÜK
Ekmek veren e. ısınılmaz. ..... NANKÖRLÜK

E. adamından oğul olmaz. ..... ÇOCUK
E. ağzına bakan aç kalır. ..... GÜVEN
E. ağzına bakan kansını tez boşar. ..... OĞUT
E. ağzıyla kuş tutulmaz. ..... GÜVEN
E. aleme karşı utanmalı. ..... UTANÇ
E. ariftir, tez duyar. ..... HABER
E. beğenmezse yer beğensin. ..... ŞEREF
E. el için ağlamaz, başına kara bağlamaz. ..... ÜZÜNTÜ
E. el ile, değirmen yel ile. ..... GÜVEN
E. el üstüne olur, ev ev üstüne olmaz. . EVLİLİK
E. elden kalmaz, dil dilden kalmaz. ..... KONUŞMA
E. elden üstündür, arşa varıncaya kadar. ..... BECERİ
E. elden üstündür. ..... BECERİ
E. eli yıkar, el de döner yüzü yıkar. .... YARDIM
E. elin aynasıdır. ..... ARKADAŞ
E. elin eşeğini türkü çağırarak arar. .. ÜZÜNTÜ
E. elin nesine, gülerek gider yasına. . ÜZÜNTÜ
E. elin parasız pulsuz gözcüsüdür. ..... ELEŞTİRİ
E. eliyle yılan tut, oku da yalan tut. ALDATMA
E. eliyleyilan tutulur. ..... ALDATMA
E. eliyle yılan tutulur. ..... GÜVEN
E./Etek öpmekle dudak aşınmaz. ..... İKİYÜZLÜLÜK
E. gözü mehenktir. ..... DEĞER
E. için ağlayan gözden olur, yar için döyünen dizden. ..... ÜZÜNTÜ
E. için kuyu kazan kendi düşer içine. ..... ALDATMA
E. için yanma nare, yak çubuğunu safanı ara. ... ÜZÜNTÜ
E. ile gelen düğün bayramdır. ..... DAYANIKLILIK
E. insanın halinden ne bilsin, herkes çektiğini kendi bilir. ..... KEDER
E. kapısı hem geç, hem güç açılır. ..... ÖDÜNÇ ALMA
E. kesesinden cömertlik olmaz. ..... CÖMERTLİK, ZENGİNLİK
E. kesesinden sultanım, develer olsun kurbanım. ..... HARCAMA
"E. mi yaman, bey mi yaman?" "Bey yaman, ama el daha yaman." ..... GÜÇ
E. oğlu yumurtaya kulp takar. ..... ELEŞTİRİ
E. oğluna güven olmaz. ..... GÜVEN
E. uzatılan yere ayak/dil uzatılmaz. ..... MİNNETTARLIK, NANKÖRLÜK
E. üstünde gömlek eskimez. ..... ÖDÜNÇ VERME
E. vergisi, gönül sevgisi/vergisi. . CÖMERTLİK
E. yahşi biz yaman, el buğday biz saman. ..... GÜÇ
E. yarası unulur/geçer, dil yarası unulmaz/geçmez. ..... KONUŞMA
E. yumruğu yemeyen kendi yumruğunu değirmen taşı sanır. ..... DENEYİM
Elle/E. ile gelen düğün bayram. ..... FELAKET
Getirince e. getirir yel getirir sel getirir, götürürünce el götürür yel götürür sel götürür..... TALİH
Harman yel ile, düğün e. ile. ..... YARDIM
İki e. bir baş için/içindir. ..... YARDIM, ÇALIŞKANLIK
Karışma e. işine, akşam evine, sabah işine. ..... MERAK
Koyunu düze getir, e. onu bine yetirir. ..... DEDİKODU
Köpek köpeği yemez, amma e. tutar yeriri de bırakmaz. ..... KAVGA
Ölürse yer beğensin, kalırsa e. beğensin. ..... TERBİYE
Öpülecek e. ısınılmaz. ..... BOYUN EĞME
Para dediğin e. kiri. ..... ZENGİNLİK
Sabanın tutağına yapışan e. aç kalmaz. ..... TARIM
Sahipsiz tahtayı e. alır, el almazsa yel alır. ..... TERBİYE
Talih yürürse e. getirir, yel getirir. ..... TALİH
Veren e. alandan / alan elden üstündür ..... CÖMERTLİK
Yılana yumuşak diye e. sunma. .. GÖRÜNÜŞ
ELBETTE E. olur ev yıkanın hanesi viran. ..... ZULÜM
ELBİRLİĞİYLE İş e. olur. ..... YARDIM
ELBİSE Para akıl öğretir don/e. yürüyüş. ..... ZENGİNLİK
ELÇİ Yaş ot yanmaz, e. ölmez/öldürülmez. ..... OLASILIK
ELÇİYE E. zeval olmaz. ..... SORUMLULUK
ELDE Beyde bulunmayan e. neler var. ..... SAHİP OLMA
E. bulunan beyde bulunmaz. ..... ZENGİNLİK
Testi kırılsa da kulpu e. kalır. ..... ZENGİNLİK
ELDEKİNE Bendeki yara e. duvar deliği. ..... ACI ÇEKME
ELDEN Dilden gelen e. gelmez. ..... GÖNÜL
El e. kalmaz, dil dilden kalmaz. .... KONUŞMA
El e. üstündür. ..... BECERİ
E. çıkan ele girmez. ..... ÖDÜNÇ VERME, ZAMAN
E. çıkan şeyle övünülmez. ..... GURUR
E. gelen öğün olmaz, o da vaktinde bulunmaz. ..... GÜVEN, ÖDÜNÇ ALMA
E. vefa, zehirden şifa. ..... BAĞLILIK
Rahman'a secde etmez yine sofuluğu e. bırakmaz. ..... DİN
Sabreyle gönül e. ne gelir. ..... SABIR
Talih yar olmayınca e. ne gelir? ..... TALİH
Tilki tilkiliğini anlatıncaya/bildirinceye kadar post e. gider. ..... GEÇ KALMA
ELE Can gitmeyince canan e. girmez. ..... ÖZVERİ
Dile gelen e. gelir. ..... GÖNÜL
Eldeki fırsatı kaçırma, bir daha geçmez e. ..... FIRSAT
Elden çıkan e. girmez. ..... ÖDÜNÇ VERME, ZAMAN
E. attığın taş başını yarar. ..... ZULÜM
E. giden yele gider. ..... ÖDÜNÇ VERME
E. iğne sokmak isteyen en iptida çuvaldızı kendine soksun. ..... ELEŞTİRİ
E. verir talkını, kendi yutar salkımı. .... ÖRNEK
Elin ayrıbını sana söyleyen seninkini de e. söyler. ..... DEDİKODU
Elin derdi e. masal gelir. ..... KEDER
Fırsat her vakit/zaman e. geçmez. ..... FIRSAT
Hilekar unmaz, kuyruğu e. girer. . ALDATMA
Önce iğneyi kendine batır. sonra çuvaldızı e. ..... ELEŞTİRİ
ELEĞİM Yenice e., seni nerelere asayım? ..... DEĞİŞİM
ELEĞİMİZİ Unumuzu eledik, e. astık. .... SON
ELEK Tıngır e. tıngır saç, elim hamur karnım aç. ..... ÇALIŞKANLIK
ELEKTEN Neler gelmez felekten, develer geçer e. ..... ALINYAZISI
ELHAMDÜLİLLAH Yemeğin başı "Bismillah," ayağı "E.". ..... YEME
ELİ Allah sağ e./gözü sol ele/göze muhtaç etmesin. ..... MİNNETTARLIK
Altın e. bıçak kesmez. ... GÜÇ, CÖMERTLİK
Az e. aşta gör, çok eli işte gör. ..... YARDIM
Bükemediğin e. öp, başına koy. ..... UYUM
Cömert e. kimse kesmez. ..... CÖMERTLİK
El e. yıkar, el de döner yüzü yıkar. ..., YARDIM
E. bağlı olanı kim olsa döver. ... GÜÇSÜZLÜK
E. boşsa "Ağa uyur" derler; eli doluya "Ağa buyur" derler. ..... MİSAFİR
E. dolu FIRSATne buyur ederler. .... MİSAFİR
E. ile getirir, ağzı ile götürür. ..... MİSAFİR
Erkeğin e. kınası, kadının yüzü karası. . KADIN
"Hızır e. öpeyim" diyeceğine kendi elini öp. ..... YARDIM
Isıramadığın/Bükemediğin e. öp, başına koy. ... BOYUN EĞME
Kadın e. kaşık sapından kararır. ..... EVLİLİK
Köpek ekmek veren e./kapıyı tanır. ..... MİNNETTARLIK
Var e. titremez. . ZENGİNLİK, CÖMERTLİK
Veren e. kimse kesmez. ..... CÖMERTLİK
Yıkamadığın e. öp de başına koy. ..... BOYUN EĞME
ELİFİ E. görse mertek sanır. ..... BİLGİSİZLİK
ELİFİN E. hecesi var, gündüzün gecesi var. ..... BENZERLİK
ELİM E. dar olacağına evim dar olsun. ..... EV
On parmağım / İki e. yakanda. ..... ÖÇ
ELİMİ Anam babam kesem, e. (cebime)-soksam yesem. ..... GÜVEN
Emmim dayım kesem, e. soksam yesem. ..... GÜVEN, AKRABA, ZENGİNLİK
ELİMİZİ İki e. önümüze/yanımıza gelecek. ..... ADALET, DİN
ELİN At e., it e., bize ne? ..... MERAK
At e., torba emanet, bizim dahdahımız var. ..... KENDİNİ BEĞENME
Bir e. nesi var? İki elin sesi var. ..... YARDIM
Bir e. sesi çıkmaz. ..... YARDIM
Bir e. BOZMAiğini öbür elin duymasın. ..... CÖMERTLİK
Çalma e. kapısını, çalarlar kapını. ..... BELA
Ele. aynasıdır. ..... ARKADAŞ
E. acısı ele hafif gelir. ..... KEDER
E. ağzı torba değil ki büzesin. ..... DEDİKODU, HABER
E. ayıbını sana söyleyen seninkini de ele söyler. . DEDİKODU
E. derdi ele masal gelir. ..... KEDER
E. gözündeki çöpü görür, kendi gözündeki merteği görmez. ..... ELEŞTİRİ
E./Herkesin geçtiği köprüden/kapıdan sen de geç. ..... UYUM
E. ile koymadığın şeye dokunma. ..... MERAK
E. ile verirsen aş olur, sonra kalan savaş olur. ..... ERTELEME
E. işte, gözün eşte olsun. ..... EVLİLİK
E. kaşanesinden bizim viranemiz yeğdir. ..... AZLA YETİNME
E. öldürdüğü yılanın başını ezme..... DENEME
E. övdüğünü el alır, ana babanın övdüğü evde kalır. ..... EVLİLİK
E. tavuğu ele kaz, fındığı koz görünür. ..... ÇEKEMEMEZLİK
E. türlü taamından bizim tarhanamız yeğdir. ..... AZLA YETİNME
İki e. sesi var, bir elin nesi var? ..... YARDIM
Kendi ayıbını görmez de e. ayıbını söyler. ..... ELEŞTİRİ
Kişi kendi ayıbını görmez de e. ayıbını söyler. ..... ELEŞTİRİ
Oğlum oldu gülüm oldu, e verdim e. oldu. ..... EVLİLİK
Selin ağzı tutulur, e. ağzı tutulmaz. ..... DEDİKODU
Yetişmez imi sana e. nümunesi? ..... ÖRNEK
Yıkma e. kalbini, sen de yıkılırsın. ..... ZULÜM
Yordamsız e. kazası çok olur. ..... BECERİ
ELİNDE Altına yapışsa e. bakır kesilir. .. TALİH
Her iş ustanın e. kolaydır. ..... BECERİ
ELİNDEKİ Ver e. sapı, dolan kapı kapı. ..... ÖDÜNÇ VERME
ELİNDEN Atıp tutar, ama e. bir şey gelmez. .... KONUŞMA
Azmin e. ne uçan kurtulur, ne kaçan. .... AZİM
Bilmeyenin e. al, bilenin eline ver. ..... BECERİ
Düşenin e. tutan olmaz. ..... FELAKET
E. gelmezse, bari dilinden gelsin. ..... YOKSÜLLÜK, KONUŞMA
Muradın e. ne kurtulur? ..... AZİM
Nadan e. su içme, abı hayat olsa da. ..... BİLGİSİZLİK
ELİNE Azına çoğuna bakma e. geçene bak. ..., SAHİP OLMA
Düşmanın e. kılıç verilmez. ..... DÜŞMAN
E. geç ustadan ayağına çabuk dilenci yeğdir. ..... ERTELEME
E. vur ekmeğini (ağzından) al. .. GÜÇSÜZLÜK
Fakir e. bakarsa sen kesene bak. ..... CÖMERTLİK
İti an, taşı e. al. ..... BEKLENTİ
ELİNİ Aç e. kora sokar. ..... AÇLIK
E. veren kolunu alamaz. ..... ÖDÜNÇ VERME
Maşa varken e. ateşe sokma. ..... AKILSIZLIK
Maşa varken e. yakma. ..... TEDBİR
Medıste dilini. sofrada e. kısa tut. . KONUŞMA

Sofrada e., mecliste dilini kısa tut. ..... MİSAFİR
ELİNİN E. hamuruyla / Elindeki hamura bakmaz. erkek işine karışır. ..... KADIN
Kadın erkeğin e. kiri. ..... KADIN
Sağ e. verdiğin sol elin görmesin. ..... COMERTLİK
ELİNLE E. ver, ayağınla ara. ..... ÖDÜNÇ VERME
ELİYLE El e. yılan tutulur. ..... GÜVEN
Kadın sopayı kocasına e. verir. ..... EVLİLİK
ELLE Ay dolun olunca e. işaretlenmez. ..... GERCEK
E./El ile gelen düğün bayram. ..... FELAKET
ELLENME Dillenme. bellenme. e. ..... KONUŞMA
ELLER Bir akçanın bitirdiğini e. bitirmez. ..... ZENGİNLİK
ELLERE E. körlük verir. kendi kamburuna bakmaz. ..... ELEŞTİRİ
Ver elindekini e., sonra vur başını yerlere. ..... ÖDÜNÇ VERME
ELLERLE Tanrı'ya dolu e. değil, temiz e. dua edilir. ..... DİN. TEMİZLİK
ELLİ Koyunun oldu e.. adın oldu belli. ..... ÜN
ELMA Babası ekşi e. yer. oğlunun dişi kamaşır ..... ANA-BABA
Kızılcık kızarmış da e. oldum sanmış, uşak ata binmiş de ağa oldum sanmış. ..... KENDİNİ BEĞENME
Sabah aç karnına e., bir daha ilaç alma. YEME
Yar beni ansın bir çürük e. ile.. ..... SEVECENLİK
Yarım e., gönül alma. ..... SEVECENLİK
ELMANIN E. biri bin kuruşa ise gene soy, hıyarın bini bir paraya ise gene soyma. ..... YEME
E. dibi göl, armudun dibi yol olmalı. ..... TARIM
ELMAYA Al e. taşa atan çok olur. .... ELEŞTİRİ
ELMAYI E. çayıra, armudu bayıra (dikmeli). ..... TARIM
E. soy da ye, armudu say da ye. ..... YEME
ELTİ E. eltiden kaçar, görümceler bayrak açar. .. AKRABA
E. eltiye eş olmaz, arpa unundan aş olmaz. ..... AKRABA
Ortak/Kuma gemisi yürür/yürümüş, e. gemisi yürümez/yürümemiş. . AKRABA. EVLİLİK
ELTİDEN Elti e. kaçar, görümceler bayrak açar. ..... AKRABA
ELTİYE Elti e. eş olmaz. arpa unundan aş olmaz. ..... AKRABA
ELVANDAN Doğuştan amaya e. bahsolunmaz. ..... OLASILIK
Köre e./renkten bahsedilmez. ..... OLASILIK
ELVERİRSE Nefesin e. borazancıbaşı ol / Nefesin güvenen borazancı başı olur. .... BECERİ
EMANET At, avrat, kılıç e. edilmez. ..... ÖDÜNÇ VERME. GÜVEN
At elin, torba e., bizim dahdahımız var. ..... KENDİNİ BEĞENME
Avratla atı e. etme. ..... EVLİLİK
Ayıya peynir tulumu e. olmaz. ..... GÜVEN
Berber berbere benzer, ama başın Allah'a e.. ..... GÜVEN
Deveyi sağlam kazığa bağla, sonra Allah'a e. et. ..... GÜVEN
Eğreti/E. ata binen tez iner. .. ÖDÜNÇ ALMA
E. hayvanın kuskunu yokuşta kopar. ..... ÖDÜNÇ ALMA
Eşeğini bağla, sonra Allah'a e. et. ..... GÜVEN
Koyunu kurda e. etme. ..... GÜVEN
EMANETE E. hıyanet olmaz. ..... GÜVEN
EMEKSİZ E. yemek olmaz. ..... ÖZVERİ
EMELİNE Vaktini gözeten e. nail olur. ..... ZAMAN
EMİN Bir e. iki yeminden evla. ..... GÜVEN
EMİNİ İki e. bir yemin aralar. ..... GÜVEN
EMMİM E. dayım kesem. elimi soksam yesem. ..... GÜVEN, AKRABA. ZENGİNLİK
EMRİ Allah'ın e. olmasın daldan yaprak kopmaz. ..... ALLAH
Ölüm Allah'ın e.. ..... ÖLÜM
EN E. beyaz kardır, ama üzerine işerler. ..... DEĞER
E. son gülen iyi güler. ..... SON
ENCAMINI İşin e. düşünmeyen çaresiz kalır. ... TEDBİR
ENDAZE Mürüvvete e. olmaz. CÖMERTLİK
ENGEL E. ölsün, ne yüzden ölürse ölsün. ..... SİKİNTİ
ENGELSİZ E. dernek olmaz. ..... SİKİNTİ
Gül dikensiz, yar e. olmaz. ..... ÖZVERİ
ENSEN Kurda "Neden boynun/e. kalın?" demişler, "İsimi kendim görürüm de ondan" demiş. ..... GÜVEN
ENSENİ Sen seni bil sen seni, sen seni bilmezsen patlatırlar e.. ..... EŞİTLİK
ER Ata eyer gerek, eyere e. gerek. ..... BENZERLİK
Avradı ar zapteder. e. zaptetmez. ..... EVLİLİK
Bir mıh bir nal kurtarır, bir nal bir at kurtarır, bir at bir e. kurtarır, bir er bir memleket kurtarır. .. TEDBİR
E. adıyla, deve havudiyle söylenir. ..... ÜN
E. canı isteyen kız "Allah canımı alsın," kız canı isteyen oğlan "Çıkıp gideyim" der. ..... EVLİLİK
E. ekmeği, meydan ekmeği. ..... EVLİLİK
E. ekmeği minnetsız. ..... EVLİLİK
E. getire, hak getire. ..... EVLİLİK
E. giden işine, geç giden boşuna. ..... ERTELEME
E. kalkan yol alır, er evlenen döl alır. ... EVLİLİK
Er kalkan yol alır, e. evlenen döl alır. ... EVLİLİK
E. kemaliyle, avrat cemaliyle anılır. ..... KADIN
E. kocarsa/kocadıkça koç olur. karı kocarsa/kocadıkça hiç olur. ..... KADIN
E. malına kıymayınca adı çıkmaz. ..... ÜN
E. ol da baş yar. ..... BECERİ
E. olan ekmeğini taştan çıkarır. ..... ÇALIŞKANLIK
E. olsun da evi olmasın. ..... EVLİLİK
E. oyunu birdir. ..... DENEME
E. oyunu üç kez/üçe kadar. ..... BAŞARI
E. ölür, avrat boş olur. ..... EVLİLİK
E. sözü bir, eyer bağı üç. ..... SÖZ VERME
E./Vücut kocar, gönül kocamaz. ..... AŞK
Erken süpür el görsün, akşam süpür e. görsün. ..... TEMİZLİK
Her e. kişi işi ile ölçülür. ..... İŞ
İyiliğe iyilik her kişinin, kötülüğe iyilik e. kişinin kârı. ..... İYİLİK
Oğlanı her karı doğuramaz. e. karı doğurur. ..... EVLİLİK
Yankıdan kaya kırılır, bühtandan ölür e.. ..... İFTİRA
Yıkılanı tutmak e. kişinin karı. .. SEVECENLİK
ERBABI Hüner e. pabuçlukta kalmaz. ..... BECERİ
ERBABINA İşi e. işletmeli. ..... BECERİ
ERDE On beş yaşındaki/beşindeki kız ya e. gerek ya yerde. ..... EVLİLİK
ERDİĞİNE E. erer, eremediğine taş atar. ..... İFTİRA
ERE E. giderken büyük kız, evde oturduğu zaman küçük kız. ..... EVLİLİK
İven kız e. varmaz, varsa da baht bulmaz. ..... ACELECİLİK, EVLİLİK
Kara dayanma. e. güvenme. ..... GÜVEN
EMITTDİĞİNE Erdiğine erer, e. taş atar. ..... İFTİRA
EREN Kemale e. meyva yere düşer. ..... ZAMAN
ERER Erdiğine e.. eremediğine taş atar. ..... İFTİRA
ERGEN E. gözüyle kız alma, gece gözüyle bez alma. ..... EVLİLİK
ERGENE E./Bekara karı/avrat boşamak kolaydır. ..... EVLİLİK
E. var e. tasasız gir yorgana. ..... EVLİLİK
ERİ Arı gibi e. olanın dağ kadar yeri olur. ..... ÇALIŞKANLIK
Avradı e. saklar, peyniri deri. ..... EVLİLİK, AYARTMA
E. olmayanın yeri olmaz. ..... EVLİLİK
E. söylet, oku fırlat. ..... SEVECENLİK
Peyniri deri korur, kadını e.. ..... EVLİLİK, GÜVENLİK
Sözünün e. ol. ..... SÖZ VERME
ERİM E. alan canım ala. ..... EVLİLİK
E. er olsun da yerim çalı dibi olsun. ..... EVLİLİK
ERİNE E. göre bağla başını, tencerene göre kaynat/pişir aşını. ..... EVLİLİK
ERİNENİN Utananın/Üşenenin/E. oğlu kızı olmamış. ..... UTANÇ
ERİNME Çağrılan yere e./arınma, çağrılmayan yere görünme. ..... MİSAFİR
ERKEĞİ E. rezil eden de, vezir eden de karısı. .. EVLİLİK
Kadını evinden, e. pirinden sorarlar. .... KADIN
Kadının fendi e. yendi. ..... KADIN
ERKEĞİN E. eli kınası, kadının yüzü karası ..... KADIN
E. iyisi eşeğinden, kadının iyisi eşiğinden bellidir. ..... KADIN
E. kalbine giden yol midesinden geçer. . YEME
E. kusuru kadının yanında söylenmez. ..... EVLİLİK
E. nefsi birdir, kadınınki dokuz. ..... KADIN
E. rızkı karının ruhsatına bağlıdır. ..... EVLİLİK
E. şeytanı kadındır. ..... KADIN
Kadın e. elinin kiri. ..... KADIN
Kadın e. eşidir, evinin güneşidir. ..... EVLİLİK
Kadın e. şeytanıdır. ..... KADIN
Karının bir aklı, e. dokuz aklı vardır. ..... KADIN
ERKEĞİNE Hayvanın e. para verirler, insanın dişisine. ..... KADIN
ERKEK Dişi köpek kuyruğunu sallamayınca e. köpek ardına düşmez. ..... AYARTMA
Dişi yalanmazsa e. dolanmaz. ..... AYARTMA
Elinin hamuruyla / Elindeki hamura bakmaz. e. işine karışır. ..... KADIN
E. aslan aslan da dişi aslan aslan değil mi? ..... KADIN
E. aslan dişisinden/dişisine bakar da kuvvet alır. . EVLİLİK, KADIN
E. eşeğinden, kadın eşiğinden / döşeğinden belli olur. ..... EVLİLİK
E. fedakar, kadın vefakar gerek. ..... EVLİLİK
E. getirmeyi kadın yetirmeyi bilmeli. .... EVLİLİK
E. korkusu, Allah korkusu. ..... EVLİLİK
E. koyun kasap dükkanına yakışır. ..... TEMBELLİK
E. kuş gezer havai, dişi kuş yapar yuvayı. ..... EVLİLİK
E. sel, kadın göl. ..... EVLİLİK
E. vefakar, kadın cefakar olmalı. ..... EVLİLİK
Evi e. yapar, yuvayı kadın. ..... EVLİLİK
Kadını e. değil, ar ve namus korur. ..... KADIN
Şansım olsaydı annem beni e./kız doğururdu. .. TALİH
ERKEKLERİNDİR Söz avratlarındır, iş e.. İŞ
ERKEKSİZ E. ev yelkensiz gemiye benzer. ..... EVLİLİK
ERKEN E. eken, e. biçer. ..... ERKEN DAVRANMA
E. ekme don alır, geç kalma yer kurur. TARIM
E. kalkan aldanmamış. ..... ERKEN DAVRANMA
E. kalkan yol alır. e. evlenen döl alır. ... EVLİLİK
E. kalkanın rızkı açık olur. ..... ERKEN DAVRANMA
E. kalktım işime, şeker kattım aşıma. ..... ERKEN DAVRANMA
E. süpür el görsün, akşam süpür er görsün. ..... TEMİZLİK
E. yat, erken kalk. ..... UYKU
E. yol alan çabuk döner. ..... ERKEN DAVRANMA
Palamut çok bitirse kış e. olur. ..... İKLİM
ERLİKTENDİR Deminde kaçmak dahi e.. ..... YÜREKLİLİK
ERMEZ Gönül yıkan Tanrı'ya e.. ..... ZULÜM
EROĞLU Vergini ver var oğlu gibi, sözünü söyle e. gibi. ..... DÜRÜSTLÜK
ERSİZ E. avrat yularsız at. ..... EVLİLİK
Oynaşına inanan avrat e. kalır. ..... GÜVEN, EVLİLİK
ERTEKİ E. tane pirinçten bugünkü bulamaç yeğdir. ..... SAHİP OLMA
ERTEYE E. kalan arkaya kalır. .... ERTELEME
ESEN Dil susmayınca baş e. olmaz. .....

KONUŞMA
ESERİ At ölür eyeri kalır, insan ölür e. kalır. ..... DEĞİŞİM
ESİRGEME Domuzdan bir oku e.. ..... UFAK ŞEYLER
ESİRGENEN Sakınılan/E. göze çöp batar ..... ŞEVECENLİK
ESİRGENMEZ Kaz gelen yerden tavuk e.. ..... ÖZVERİ
Tavuk gelen yerden yumurta e. ..... ÖZVERİ
ESİRGİYORSUN tin ayağını taştan mı e.? ..... ALIŞKANLIK
ESKİ Bal e. petekten yenir. ..... DEĞER
E. ağıza yeni tat. ..... DEĞİŞİM, YEME
E. çamlar bardak oldu. ..... DEĞİŞİM
E. dost düşman olmaz, yenisinden vefa gelmez. ..... DOST
E. dost kara gün bineği.. ..... DOST
E. düşman dost olmaz. it derisi post olmaz..... DEĞİŞİM
E. düşman dost olmaz (olsa da dürüst olmaz). .... DÜŞMAN
E. köye yeni adet. ..... ALIŞKANLIK
E. kurt yolunu şaşırmaz..... YAŞ, DENEYİM
E. pamuktan bez olmaz, kötü demirden kılıç olmaz. ..... OLASILIK
E. zaman atlarına eski Osmanlılar binip gitmiş.. ..... GEÇ KALMA
Müflis tüccar e. defterleri karıştırır..... TİCARET
Timar sipahisi zügürtledikçe e. defterleri yoklatır. ..... YOKSULLUK
Yeni süpürge iyi süpürse de, e. süpürge her köşeyi bilir..... YAŞ
ESKİMEZ El üstünde gömlek e.. ..... ÖDÜNÇ VERME
ESKİSİ E. olmayanın yenisi olmaz. ..... HARCAMA
Her şeyin yenisi, dostun e.. ..... DOST
ESKİYE E. itibar/rağbet olsa bitpazanna nur yağardı. ..... DEĞER
ESLEMEDEN Beslemeyi e. alma. ..... HİZMETÇİ
ESMERE E. al bağla, karşısına geç ağla. ..... GİYİM KUŞAM
ESMERİN Beyazın adı var, e. tadı ..... KADIN
ESMEYİNCE E. kıpırdamaz. ... BAŞLANGIÇ
ESNER Aç e., tok geyirir. ..... AÇLIK
ESRARA Kadını sırdaş eden e. tellal aramaz. ... EVLİLİK
ESRİ E. devenin çulu eğri gerek. ..... GÖRGÜ
ESTAĞFURULLAH Dışardan yeşil türbe, içine girdim e. tövbe. ..... GÖRÜNÜŞ
EŞVAP Yerine düşmeyen gelin yerine yerine, boyuna düşmeyen e. sürüne sürüne eskir. ..... LAYIK OLMA
EŞ Az e., uz e., boyunca e.. ..... ZULÜM
Elti eltiye e. olmaz, arpa unundan aş olmaz. ..... AKRABA
EŞECİĞİM Bekle e., yaz gelsin yonca yiyesin/bitsin. ..... GEÇ KALMA
EŞEĞE Alçacık e. herkes / kim olsa biner. ..... GÜÇSÜZLÜK
Ata kamçı e. çıldır. ..... LAYIK OLMA
Attan iner e. binersin, onu da bulamaz yaya gidersin. ..... DEĞİŞİM
Bin kere söyle e., bir kere inmez aşağa. ..... KARARLILIK
Deve ölürse derisi e. yük olur. ..... DEĞER
Deve silkinse e. yük çıkar. ..... BÜYÜKLÜK
Devenin derisi/yükü silkinti e. yük olur. ..... DEĞER
E. altın semer vursalar eşek yine eşektir. ..... GÖRÜNÜŞ, DEĞİŞİM
E. "Cilve yap" demişler cilte/tekme atmış. ..... LAYIK OLMA
E. gücü yetmeyen/yetmez, semerini döver. ..... ÖÇ
E. "Marifetini göster" demişler, yıkılıp ağnamış. .. LAYIK OLMA
E. "Sıpan oldu" demişler, "Sırtımdan yükümü alacak değil ya, önümden yemimi alacak" demiş. ..... ÇOCUK
Eşeği e., uşağı uşağa sal. ..... BENZERLİK
İnat e. yakışır. ..... KARARLILIK
İnersin gönül inersin; attan, iner e. binersin, onu bulamazsan yaya gidersin. . AZLA YETİNME
Mazlum e. herkes biner. ..... GÜÇSÜZLÜK
Ölmüş devenin derisi e. yüktür. ..... DEĞER
Zengin deveye binmiş "kadem ola" demişler; fukara e. binmiş "Nereden buldun?" demişler. .... YOKSULLUK
EŞEĞİ Atı ata, e. eşeğe koşmalı. ..... BENZERLİK
E. berk bağla, komşuyu hırsız etme. .. KOMŞU
E. dama çıkaran yine kendi indirir. ..... SORUMLULUK
E. dövemeyen semerinden alır öcünü. ..... ÖÇ
E. düğüne çağırmışlar, "Ya su lazımdır ya odun"dermiş. ..... MİSAFİR
E. eşeğe, uşağı uşağa sal. ..... BENZERLİK
E. eşeğin yanına bağlarsan ya tüyünden alır ya huyundan. ..... BOZMA
E. kurt yemiş, sahibi "Düş olaydı bari" demiş. ..... GERÇEK
E. sahibinin dediği yere bağla da varsın kurt yesin. ..... GÜVEN
E. sattık ki "Çüş" demeden kurtulalım diye. ..... SIKINTI
E. yoldan çıkaran sıpasının oynaması. UTANÇ
Eşek e. ödünç kaşır. ..... ÖDÜNÇ VERME
Sahipsiz e. kim olsa döver. ..... GÜÇSÜZLÜK
EŞEĞİM Ölme e. ölme; yaz FIRSATcek, yonca bitecek. ..... GEÇ KALMA
EŞEĞİN Aksak e. kör nalbandı olur. ..... BENZERLİK
At ile yola giden e. vay haline. ..... EŞİTLİK
Bostana dadanan e. kuyruğu kulağı olmaz. ..... SUÇ
Eşeği e. yanına bağlarsan ya tüyünden alır ya huyundan. ..... BOZMA
E. anırmazı olmaz. ..... KUSUR
E. anırtısı kendine hoş gelir. ..... KENDİNİ BEĞENME
E. boynuzu olsa, dünyada mahluk bırakmaz. .... TUTKU
E./Eşek kulağı kesilmekle küheylan olmaz. ..... DEĞİŞİM
E. hatın yoksa sahibinin hatın var. ..... AŞK
E. hesabı başka, eşekçinin başka. . FARKLILIK
E. kuyruğunu kalabalıkta kesme, kimi "Uzun" der kimi "kısa." ..... ÖĞÜT, GİZLİLİK
E. ölümü köpeğe düğündür. ..... FARKLILIK
E. ölümü sudandır. ..... BENZERLİK
Hıyar akçesiyle alınan e. ölümü sudan olur. ..... DEĞER
Üç kuruşluk e. beş paralık sıpası olur. ..... BENZERLİK
Yorgun e./öküzün çüş/ıslık canına minnet. ..... OLASILIK
EŞEĞİNDEN Erkeğin iyisi e., kadının iyisi eşiğinden bellidir. ..... KADIN
Erkek e., kadın eşiğinden/döşeğinden belli olur. ..... EVLİLİK
EŞEĞİNİ El elin e. türkü çağırarak arar. ..... ÜZÜNTÜ
E. bağla, sonra Allah'a emanet et. ..... GÜVEN
E. dövemiyen palanını döver. ..... GÜÇ
E. evvel sağlam kazığa bağla, sonra Allah'a ısmarla. ..... TEDBİR
E. sağlama bağla, sonra Allah'a ısmarla / komşunu hırsız çıkarma. ..... GÜVEN
Tevekkelin gemisi batmaz / e. kurt yemez. ..... GÜVEN, ALLAH
EŞEK Acımış e. attan yürük olur. ..... ACI ÇEKME
Acımış e. katırdan yeğin gider. .... ACI ÇEKME
Adam adamdır olmasa da pulu, e. eşektir atlastan olsa çulu. ..... GÖRÜNÜŞ, HUY
Adam hacı mı olur varmakla Mekke'ye, e. derviş mi olur taş çekmekle tekkeye? ..... DEĞİŞİM
Aklını e. aklına verirsen çeker arpa tarlasına. ..... DÜŞÜNCE
Alçacık e. binmeye kolaydır, yünlüce koyun yolmaya kolaydır. ..... GÜÇSÜZLÜK
Alçak e. binmeye kolay, öksüz çocuk dövmeye kolay. ..... GÜÇSÜZLÜK
Anım var anım var, e. anısı. ..... KENDİNİ BEĞENME
At ile e. tepişince arada sahibi ezilir. .... KAVGA
At ile e. yarışamaz. ..... FARKLILIK, EŞİTLİK
Atın yerine e. bağlanmaz. ..... FARKLILIK
Ben e. olduktan sonra semer vuracak çok bulunur. ..... AKILSIZLIK, SABIR, AYARTMA, GÜÇSÜZLÜK, GÖNÜL
Bir ahırda at da bulunur e. de. ..... FARKLILIK
Boş torba ile e. tutulmaz. ..... ÖZVERİ
Canı yanan e. attan yürük/rahvan olur. ..... ACI ÇEKME
Deve büyüktür, amma beşini bir e. yeder. ..... BÜYÜKLÜK
Eşeğin/E. kulağı kesilmekle küheylan olmaz. .... DEĞİŞİM
E. altın yular taksa, yine merkep yine merkep. .. DEĞİŞİM
E. at olmaz, ciğer et olmaz. ..... DEĞİŞİM
E. atın ne yoldaşı, yoksul beyin ne kardeşi. ..... YOKSULLUK
E. bile bir düştüğü yere bir daha düşmez..... DENEYİM
E. büyüdü, semeri küçüldü. ... GİYİM KUŞAM
E. çamura bir kere batar. ..... DENEYİM
E. çamura çökerse sahibinden gayretlisi olmaz. . ÇALIŞKANLIK
E. dağda ölür, zaran eve gelir. ..... SON
E. eşeği ödünç kaşır. ..... ÖDÜNÇ VERME
E./Eşkin eve gelmiş, yorga yolda kalmış. ..... ÇALIŞKANLIK
E. hıyan görünce anırır. ..... BENZERLİK
E. hoşaftan ne anlar? (Suyunu içer tanesini bırakır.) ..... BİLGİSİZLİK, LAYIK OLMA
E. küçüktür, amma dokuz deveyi yeder. ..... UFAK ŞEYLER
E. küle, bülbül güle aşıktır. ..... BENZERLİK
Her zaman e. ölmez, on köfte on paraya olmaz. ..... FIRSAT
Kervan ters dönerse topal e. baş olur. ..... DEĞİŞİM
Ölmüş e./koyun kurttan korkmaz. ..... GÜÇSÜZLÜK
Sıpa büyüye büyüye e. olur. ..... BÜYÜKLÜK, UFAK ŞEYLER
Şehirde e. bile makamla anırır. ..... OLASILIK
Yük altında e. kalır. ..... ÇALIŞKANLIK
Yük altında / Yüklü e. anırmaz. ..... ÇALIŞKANLIK
EŞEKLE Aksak e. yüksek dağa çıkılmaz. ..... OLASILIK
Topal e. kervana karşılmaz. ..... EŞİTLİK
EŞEKTE Yaşlanmış e. yıllanmış akil olur. ..... DENEYİM
EŞEKTEN Attan düşene yorgan döşek, e. düşene kazma kürek. ..... DEĞER
Deveden düşenin anası ağlamış, e. düşen ağlamamış. ..... DEĞER
E. düşmek attan düşmekten tehlikelidir. ..... TEHLİKE
EŞİDİR Kadın erkeğin e., evinin güneşidir. ..... EVLİLİK
EŞİĞİ Deveciyle dost olanın üst e. yüksek olur. . ARKADAŞ
EŞİĞİNDEN Erkek eşeğinden, kadın e. /döşeğinden belli olur. ..... EVLİLİK
EŞİK Altın e. gümüş eşiğe muhtaç olur. ..... YARDIM
Kadın e. dibinde değil, beşik dibinde belli olur. ... EVLİLİK
EŞİKTE Gelin e., oğlan beşikte. ..... EVLİLİK
EŞİNE Hayır dile e./komşuna, hayır FIRSAT başına. ..... İYİLİK, ŞEVECENLİK
Kötü öyleme e., ağı katar aşına. ..... EVLİLİK, ÖÇ, KONUŞMA
Ne dilersen e., o gelir başına. SORUMLULUK
EŞİNİ Aşını arayan, e. bulan işini bilir. . BECERİ
Aşını e., işini bil. ..... BECERİ
E. ağlatan gülmemiş. ..... EVLİLİK
E. işini, aşını bil. ..... EVLİLİK
EŞİNMESİNE Kadınların işi tavukların e. benzer. ..... KADIN

EŞKİN At e., kılıcı keskin. ..... GÜÇ
Eşek/E. eve gelmiş, yorga yolda kalmış. ..... ÇALIŞKANLIK
EŞKİYANIN E. düşkünü, beyaz giyer kış günü. ..... YOKSULLUK
EŞTE Elin işte, gözün e. olsun. ..... EVLİLİK
ET Ata ot, ite e. ..... BENZERLİK
Bir dirhem e, bin ayıp örter. ..... GÜZELLİK
Eşek at olmaz, ciğer e. olmaz. ..... DEĞİŞİM
E./Balık kokarsa tuzlanır; ya tuz kokarsa ne yapılır? ..... BOZMA
E. giren yere dert girmez. ..... YEME
E. ile tırnak arasına girilmez. ..... AKRABA
E. ne kadar arık olsa ekmek üstünde yarasır. ..... BENZERLİK
E. tırnaktan ayrılmaz. ..... AKRABA
Her kuşun eti yenmez (kuş var ki e. yedirirler). ..... GÖRÜNÜŞ
Hizmet e. benim için hizmet edeyim senin için. ..... YARDIM
İyilik e. kele, övünsün ele. ..... İYİLİK
Karga ile konuş pislik ye, şahinle konuş e. ye. ..... ARKADAŞ
Koçu kendinin e. de ötesini berisini öyle yokla. ..... SAHİP OLMA
Kuş var eti yenir, kuş var e. yedirirler. ..... FARKLILIK
Ne edersen e., insafı elden koma. ..... BAĞIŞLAMA
Unun çoksa çörek e., yağın çoksa börek et. ..... SAHİP OLMA
Üzüm cörü ile, e. kemiği ile satılır. ..... KUSUR
ETBAİSİDİR Efendiyi efendi eden e.. ..... HİZMETÇİ
ETEK El/E. öpmekle dudak aşınmaz. ..... İKİYÜZLÜLÜK
E. öpmekle ağız aşınmaz. ..... UYUM
Köpek sürünmekle e. kesilmez. ..... İFTİRA
ETİ Adam e. ağırdır. ..... MİSAFİR
Adamın e. yenmez, derisi giyilmez, arada dönen hatır var. ..... SEVECENLİK
Adamın e. yenmez, derisi giyilmez, tatlı dilinden başka nesi var? ..... HUY
Allah e. dişsizlere verir. ..... SAĞLIK
Borç bine çıkanda borçlu keklik e. yer. ..... ÖDÜNÇ ALMA
E. senin, kemiği benim. ..... TERBİYE
İnsanın e. yenmez, derisi giyilmez; tatlı dilinden başka nesi var? ..... KONUŞMA
Kırk gün taban e., bir gün av eti. MESLEKLER
Kuş var e. yenir, kuş var et yedirirler. ..... FARKLILIK
Şişte bulunsun da hınzır e. olsun. ..... SAHİP OLMA
Ye balı içme suyu, ko yanarsa yansın; ye e. iç suyu, sönerse sönsün. ..... YEME
ETİMİ Balık demiş ki, 'E. yiyen doymasın, avımı yapan gülmesin.' ..... MESLEKLER
ETİN Ucuz e. yahnisi tatsız/yavan olur. ..... DEĞER
ETİNİ Baldırımın e. yerim de kasaba minnet etmem. ..... ÖDÜNÇ ALMA
ETİYLE Kurban e./kemiğiyle köpek tavlanmaz. ..... OLASILIK
ETLE E. tırnak arasına girilmez. ..... EVLİLİK
ETME E. bulma dünyası. ..... SORUMLULUK
E. bulursun, inleme ölürsün. ..... ZULÜM
E. komşuna, gelir başına. ..... ZULÜM
Gölge e., başka ihsan istemem. ..... AZLA YETİNME
ETMESİNİ Hizmet e. bilmeyen/öğrenmeyen efendilik edemez. ..... BOYUN EĞME
ETTEN Açа arpa ekmeği e. lezzetli gelir. ..... AÇLIK
Arık e. yağlı/semiz tirit olmaz. ..... OLASILIK
ETTİ Kendi e., kendi buldu. ..... SORUMLULUK
ETTİĞİ E. hayır ürküttüğü kurbağaya değmez. ..... SEVECENLİK
Herkesin e. yanına kalmaz. ..... SORUMLULUK
Zalimin e. yanında kalmaz. ..... ZULÜM
ETTİĞİNDEN Herkes e. utanır. ..... UTANÇ
ETTİĞİNİ Zalim e. bulur. ..... ZULÜM
ETTİM "Kendim e. kendim buldum" dünyası .. SORUMLULUK
EV Ahmak misafir e. sahibini ağırlar. . MİSAFİR
Akıllı hırsız şaşkın e. sahibini bastırır. AKILLILIK
Allah evlenenle e. yapana yardım eder. ..... EVLİLİK
Avradın yıkmadığı e. bin yıl dikili kalır. . EVLİLİK
Avrat var e. yapar, avrat var ev yıkar. . EVLİLİK
Bir e. donanır, bir kız donanmaz. ..... ÇOCUK
Çalı çırpı ile e. yapılmaz harç ister. .. OLASILIK
Çocuklu e. pazar, çocuksuz ev mezar. ..... ÇOCUK
Dağ dağ üstüne olur, e. ev üstüne olmaz. ..... EVLİLİK
Düğünsüz e. olur, ölüsüz ev olmaz. ..... ÖLÜM
Ekmeksiz e., köpeksiz köy olmaz. ..... BENZERLİK
El el üstüne olur, e. ev üstüne olmaz. .. EVLİLİK
Elbette olur e. yıkanın hanesi viran. .... ZULÜM
Erkeksiz e. yelkensiz gemiye benzer. .. EVLİLİK
E. alma, komşu al. ..... KOMŞU
E. devdir. ..... EV
E. eksiği, deve eksiği. ..... EV
E./Mülk satan, karı boşayan kıyamete kadar unutmaz. ..... EV
E. sahibi misafirin hizmetkandır. ..... MİSAFİR
E. satan bir yıl bey olur, ev alan bir yıl zügürt. ..... TİCARET
Ev yap, e. yıkma. ..... SEVECENLİK
E. yap, ev yıkma. ..... SEVECENLİK
E. yapanla evlenene Allah yardım eder. ..... ALLAH
Evi e. eden avrat, yurdu şen eden devlet. ..... EVLİLİK
Evi e. eden kadındır. ..... EVLİLİK
Evlenenle e. alana/yapana Allah yardımcıdır. ... EVLİLİK
Evinin / E. sahibinin bir evi var, evsizin/kiracının bin evi var. ..... EV
Gelin girmedik e. olur, ölüm girmedik ev olmaz. ..... ÖLÜM
İki karılı e. süpürülmeden kalır. ..... SORUMLULUK
Kadın var e. yapar, kadın var ev yıkar. . EVLİLİK
Kadınsız e. olmaz. ..... KADIN, EVLİLİK
Misafir misafir üzerine olur, e. ev üzerine olmaz. ..... MİSAFİR
Misafir misafiri istemez/konuk konuğu sevmez, e. sahibi ikisini de. ..... MİSAFİR
Misafirin akılsızı e. sahibini ağırlar. ..... MİSAFİR
Misafirin umduğu e. sahibine iki öğün olur. ..... MİSAFİR
Sana bir yumurta pişireyim, ama e. bağda, bağ da dağda. ..... AKILSIZLIK
Taş taş üstünde olur, e. ev üstünde de olmaz. .... EVLİLİK
EVCEĞİZİM E. e., sen bilirsin halceğizim. ..... EV, GEZİ
EVDE Bir e. iki kız, biri çuvaldız biri biz. ..... ÇOCUK
Düzen olan e. düzen olmaz. ..... EVLİLİK
Ere giderken büyük kız, e. oturduğu zaman küçük kız. ..... EVLİLİK
E. avrat, dağda ırgat. ..... EVLİLİK
E. iki avrat olunca ev süpürülmemiş kalır. ..... SORUMLULUK
E. rahatı olmayan dünya cehennemindedir ..... EV
Her e. bir deli, bizim evde hep deli. ..... AKILSIZLIK
Kadının hükmettiği e. mutluluk olmaz. ..... EVLİLİK
Sanmsak da acı, ama e. lazım bir dişi. ..... SAHİP OLMA
Tası anma, e. dazlak var. ..... SEVECENLİK
EVDEKİ Dimyat'a pirince giderken e. bulgurdan oldu. ..... AKILSIZLIK
E. hesap çarşıya uymaz. ..... BEKLENTİ
EVDEN Arkadaşını köyden, ekmeğini e. al. ..... DOST
Baca tüten e. bereket tüter. ..... EV
Hırsız e. olursa dana bacadan çıkar. ..... SUÇ
İnsanın ekmeği e., arkadaşı köyden olmalı ..... ARKADAŞ
EVE Baktın kar havası, e. gel kör olası. ..... TEDBİR
E. gereken / gerek iken mescide haramdır. ..... ÇOMERTLİK, EV
E. hırsız girdikten sonra kapıya kilit asar. ..... GEÇ KALMA
Gönül verme evliye, e. gider unutur. ..... AŞK
Gün varken davarını e. götür. ..... FIRSAT
Güneş girmeyen e. doktor girer. ..... SAĞLIK
İssız e. it buyruk. ..... LAYIK OLMA
Kadını e. bağlayan altın şıkartısı değil beşik çıkartısıdır. ..... EVLİLİK
Kutsuzun yedi e. dek ziyanı dokunur. ... TALİH
Sahipsiz e. it buyruk. ..... YOKLUK
Tazısız ava çıkan tavşansız e. gelir. .. OLASILIK
E BOZMAİM Oğlum oldu gülüm oldu, e. elin oldu. ..... EVLİLİK
EVİ Avradın düzdüğü e. Tann yıkmaz, avradın bozduğu e. Tann yapmaz. ..... EVLİLİK
Babam e. uzak olsa, öğünmesi kolay olsa. ..... KENDİNİ BEĞENME
Er olsun da e. olmasın. ..... EVLİLİK
E. erkek yapar, yuvayı kadın. ..... EVLİLİK
E. ev eden avrat, yurdu şen eden devlet. ..... EVLİLİK
E. ev eden kadındır. ..... EVLİLİK
E. yapan da anne, yıkan da anne. ..... EVLİLİK
Kız e., naz evi. ..... EVLİLİK
Var evi kerem e., yok evi verem/elem evi. ..... ZENGİNLİK
Yalancının e. yanmış, kimse inanmamış. ..... ALDATMA
EVİM Elim dar olacağına e. dar olsun. ..... EV
EVİN Akıl başta iken e. abadan. ..... AKILLILIK
Çirkin kan e. toplar, güzel kan düğün gezer. ..... EVLİLİK, KADIN
Çocuk e. meyvesidir. ..... ÇOCUK
E. yatti sen dur/kalk, evin durdu/kalktı sen yat. ..... TEDBİR
Her e. tenceresi kapalı kaynar, bilmezsin içinde ne kaynar. ..... GİZLİLİK
Kann kötüyse donat, e. kötüyse sıvat. ..... EVLİLİK
Kuşkulu uyku e. bekçisidir. ..... GÜVENLİK
EVİNDE Asılmış adamın e. ipten bahsedilmez . ..... SEVECENLİK
Dost e. başın bağla, düşman evinde tırnağın kes. ..... DOST
E. rahat olmayan dünya cehennemindedir. ..... EVLİLİK
E. yok dan, geçer de oturur (herkesten) yukarı. .. .. KENDİNİ BEĞENME
Herkes e. ağadır. ..... YÜREKLİLİK, EV
EVİNDEKİ Gurbette taşa yaslanmayan e. hasının kıymetini bilmez. ..... DEĞER
EVİNDEN Kadını e., erkeği pirinden sorarlar. .. .. KADIN
EVİNİ E. temiz tut konuk gelir, kendini temiz tut ölüm/Azrail gelir. ..... TEMİZLİK
Şeytan kendi e. yıkmaz. ..... BAĞLILIK
EVİNİN Her kadın e. hem hanımı hem halayığıdır. ..... EVLİLİK
Kadın erkeğin eşidir, e. güneşidir. ..... EVLİLİK
EVLA Hayırsız adamdan taş e.. .... KÖTÜLÜK
EVLADA Atalar sözü e. mirastır.. ATASÖZÜ
Baba borcu e. düşer. ..... ANA-BABA
Babanın kanı e. miras. ..... ANA-BABA
EVLADI Ana e. atmış, yar başında tutmuş. ..... AŞK
E. olmayanın insafı da / merhameti olmaz ..... ÇOCUK
Hayırlı babanın hayırsız e.. ..... ANA-BABA
Kız e. yerine düşerse bir eğerli at, yerine düşmezse bir uyuz it. ..... ÇOCUK
Zenginin malı züğürdün e. var. ..... ZENGİNLİK
EVLADIDIR Herkes ana baba e.. ..... BENZERLİK
EVLADIM Karga yavrusuna bakmış, "Benim ak pak e." demiş. ..... ÇOCUK, KENDİNİ BEĞENME
EVLADIMI Oğlumu/E. ben doğurdum, ama gönlünü ben doğurmadım. ..... HUY

EVLADIN E. var mı, derdin var. ..... ÇOCUK
E. varsa bin derdin var. evladın yoksa bir derdin var. ..... ÇOCUK
EVLADINA Atasına düşman olan, e. dost olmaz. ..... DÜŞMAN
EVLADINI Ana e. atmış yar başında tutmuş. ..... ANA-BABA
E. dövmeyen dizini döver. ..... ÇOCUK
Kızını/E. dövmeyen dizini döver. ..... TERBİYE
EVLAT Ağaç dikmek. bir e. yetiştirmek kadar uğurludur. ..... TARIM
Ağaç sevgisi olmayanda e. sevgisi olmaz. ..... TARIM
Ana baba e. için, evlat kendi başı için. ..... ANA-BABA
Ananın dostu damat, babanın dostu e. ..... AKRABA
Anasını babasını dinlemeyen e., kocasını saymayan avrat, üzengi ile yürüyen at. kapında tutma, hiç durma sat. ..... BOYUN EĞME
Baba/E./Oğul ekmeği zindan ekmeği. koca/er ekmeği meydan ekmeği. ..... EVLİLİK
Baba malı tez tükenir, e. gerek kazana. ..... ANA-BABA
Buyurmadan tutan e., çağırmadan kalkan avrat, orada olur devlet. ..... EVLİLİK
Dört göz bir e. içindir. ..... ÇOCUK
Hayırlı e. neylesin malı, hayırsız evlat neylesin malı? ..... ÇOCUK
İyi e. (anayı) babayı vezir eder, kötü evlat rezil eder. ..... ÇOCUK
Koca ekmeği meydan ekmeği, e./oğul ekmeği zindan ekmeği. ..... EVLİLİK
EVLEK Çiftçi eğilmeyince e. doğru olmaz. ..... ÖZVERİ
EVLENDİ Doğurdum oğlum oldu. e. komşum oldu. ..... ÇOCUK
EVLENDİR Kızını fırsat bulunca, oğlunu canın isteyince e.. ..... EVLİLİK
EVLENEN Geceleyin yürüyen gündüz sevinir, küçükken e. yaşlarınca sevinir. ..... ERKEN DAVRANMA
Tünle/Geceleyin yürüyen gündüz sevinir, küçükken e. yaşlarınca sevinir. ..... EVLİLİK
EVLENENE Ev yapanla e. Allah yardım eder. ..... ALLAH
EVLENENLE Allah e. ev yapana yardım eder. ..... EVLİLİK
E. ev alana/yapana Allah yardımcıdır. ..... EVLİLİK
EVLENİLMEZ İki bayram arasında e. ..... EVLİLİK
EVLENİNCE Oğlan e. "Bey olduın" sanır. ..... EVLİLİK
EVLENİR Horoz e., tavuk tellenir. .... MERAK
EVLİ E. evinde, köylü köyünde gerek. ..... BENZERLİK
E. evine, köylü köyüne, evi olmayan sıçan deliğine. ..... BENZERLİK
EVLİLİĞİN Kavga e. tadı tuzudur. ..... EVLİLİK
EVLİLİK E. kumardır. ..... EVLİLİK
EVLİNİN E. / Ev sahibinin bir evi var. evsizın/kiracının bin evi var. ..... EV
EVLİYE Gönül verme e., eve gider unutur. ..... AŞK
EVSİZİN Evlinin / Ev sahibinin bir evi var, e./kiracının bin evi var. ..... EV
EVVEL E. can, sonra canan. ..... BENCİLLİK
E. deveni bağla, sonra Hak'ka ısmarla. ..... GÜVEN
E. düşün, sonra söy . ..... KONUŞMA
E. hesap, sonra kasap. ..... TEDBİR
E./Önce kaçan kurtulur. ..... GÜVENLİK
E. selam, sonra kelam. ..... SEVECENLİK
E. taam, sonra kelam. ..... YEME
E. yoldaş, sonra yol. ..... ARKADAŞ
E. zahmet çeken sonra rahat eder. ..... ÖZVERİ
İğneyi e. kendine sok, sonra çuvaklızı ele. ..... ELEŞTİRİ
EVVELİNDE E. düşünmeyen sonra pişman olur. ..... TEDBİR
EYER Ata e. gerek, eyere er gerek. ..... BENZERLİK
Er sözü bir, e. bağı üç. ..... SÖZ VERME
EYERİ At ölür e. kalır, insan ölür eseri kalır. ..... DEĞİŞİM
EYERLENMİŞ Dost dostun e. atıdır. ..... DOST
EYERSİZ E. ata yük olmaz. ..... TEMBELLİK, OLASILIK
EYLÜLDE Martta sürmez, e. ekmezsen sabanı bırak. ..... TARIM
EYÜP E. sabrı her kula müyesser değil. ..... SABİR
EYYAM Yıl uğursuzun (e. arsızın). ..... SUÇ
EZANDA Namaza meyli olmayanın kulağı e. olmaz. ..... DİN, GÖNÜL
EZİLİR Atlar tepişir, arada eşekler e.. ..... GÜÇSÜZLÜK
Yılanın başı küçükken e.. ..... BAŞLANGIÇ, ERKEN DAVRANMA
EZİLMEZ Devenin ayağı altında kanınca e.. ..... SEVECENLİK
EZİYET Mümine e. haramdır. ..... ZULÜM
EZİYETSİZ E. iş olmaz. ..... ÖZVERİ
FAİZLİ F. para ürer. ..... ZENGİNLİK
FAKA Kocamış tilki f. düşmez ..... DENEYİM
Kurt kapana düşmeyince f. bashğını bilemez. .... GEÇ KALMA
FAKİR Allah f./garip kulunu sevindirmek istediği zaman önce eşeğini kaybettirir sonra yine buldurumuş. ..... YOKSULLUK
F. adam, hazır şeytan. ..... YOKSULLUK
F. dost çabuk unutulur. ..... YOKSULLUK
F. eline bakarsa sen kesene bak. ..... CÖMERTLİK
F. zenginin malını hesap ederken bir kutu çıra yakmış. ..... YOKSULLUK
Zengin olsa "Hoppa," f. olsa "Deli" derler. ..... ZENGİNLİK
Zengin urba giyse, "Güle güle giy" derler, f. palas giyse "Nerden buldun?" derler. ... ZENGİNLİK
FAKİRDEN At alırsan başıdan, kız alırsan çarlıdan/f. ..... EVLİLİK
FAKİRE Her kim f. dokuna, sinesi Mevla okuna. ..... YOKSULLUK
FAKİRİ F. bir kahve ile savarsın, zengine ne ikram edersin? ..... MİSAFİR
FAKİRİN Arkası yufkadır f. .... YOKSULLUK
F. arkası yoktur. ..... YOKSULLUK
F. ekmeği çavdar, ineği keçidir. YOKSULLUK
F. ekmeği fırında bile donar. .... YOKSULLUK
F. gönlü yufkadır. ..... YOKSULLUK
F. tesellisi ölümdür. ..... YOKSULLUK
Umut f. ekmeğidir. ..... UMUT
Zenginin gönlü oluncaya kadar f. canı çıkar. ..... ZENGİNLİK
FAKİRLİĞE Tembellik yap yap gider, amma f. erisir. ..... TEMBELLİK
FAKİRLİĞİN İşsizlik f. anahtarıdır. ..... TEMBELLİK
FAKİRLİK F. ateşten gömlektir. ..... YOKSULLUK
F. ayıp değil, tembellik ayıp. .... YOKSULLUK
F. pencereden girince, aşk bacadan çıkar. ..... AŞK, YOKSULLUK
FAKİRLİKTE İyi günde yağlı ekmeği beğenmeyen, f. kuru ekmeğe selam durur. ..... AŞAĞILAMA
FALA F. inanma, falsız da kalma. . BEKLENTİ
FALAN F. ölmüş, filan ölmüş; bir gün derler Sinan ölmüş. ..... ÖLÜM
"F. yerde altın var" derler, varsan bakır bile yok. . ..... BEKLENTİ
FALİNA Allah herkesin f. bakar, boynuna takar. ..... YALNIZLIK
FALSIZ Fala inanma, f. da kalma. BEKLENTİ
FARE Avcı kediye kurnaz f.. ..... KURNAZLIK
Bir deliği olan f. çabuk tutulur. ..... GÜVENLİK
F. deliğine sığmamış, bir de kuyruğuna kabak bağlamış. ..... TEDBİR
F./Sıçan deliği bin altın. ..... DEĞER
FARELER Kedinin olmadığı yerde f. cirit atar. . ..... YOKLUK
FARELERİ Kedi beslemeyen f. besler. ..... TEDBİR
FARENİN F./Kurbağanın sidiğinin denize faydası vardır. ..... UFAK ŞEYLER
FAREYE Aslan bile gün olur f. muhtaç olur. .... BÜYÜKLÜK, GÜÇ
Kedi yavrusunu yerken "F. benziyordu" demiş. . ..... SORUMLULUK
FARKI Aşık ile delinin f., biri gülmez biri ağlamaz imiş. ..... AŞK
Keremsiz kibanın fukaradan f. ne? ..... CÖMERTLİK
FARZ Farzdan evvel f. var, namazdan evvel boğaz var. ..... YEME
FARZDAN F. evvel farz var, namazdan evvel boğaz var. ..... YEME
FATMA "Anam anam" dediği, hamam anası Kel F. (değil mi)? ..... SENLİBENLİLİK
FATMACIĞI Düğünde F. kim bilir. ..... GÜÇSÜZLÜK
FATMACİĞİN F. pazarda adı olmaz. ..... GÜÇSÜZLÜK
FAYDA Ayakkabı dar olunca dünya geniş olmuş ne f.? / dünya başa zindan olur. .... BELA
F. zarar hesap başında belli olur. ..... TİCARET
Sakalda f. olsaydı keçi şeyh olurdu. . AKILLILIK
Son pişmanlık f./akça etmez. ..... PİŞMANLIK
FAYDADIR Sineğin sidiği denize f.. ..... UFAK ŞEYLER
FAYDALI Faydasız hısımdan f. hasım yeğdir. ..... AKRABA
FAYDASI Altın leğenin kan kusana ne f. var? . ..... SAĞLIK, ZENGİNLİK
Baht olmayınca cehdin f. yoktur. ..... TALİH
Bana f. olmayan göz çıksın. ..... ÖZVERİ
Korkunun ecele f. yoktur. ..... KORKU
FAYDASIZ F. baş mezara yaraşır. . KAZANÇ
F. duaya amin denmez. ..... KAZANÇ
F. hısımdan faydalı hasım yeğdir. ..... AKRABA
FAZİLET F. kendini gösterir. ..... ŞEREF
FAZLA Artık/F. mal göz çıkarmaz. ..... ZENGİNLİK
F./Artık mal göz çıkarmaz. ..... SAHİP OLMA
F. aş ya karın ağrıtır, ya baş. ..... ÖLÇÜLÜLÜK
Kısmetinden f. yiyemezsin. ..... YALNIZLIK
FAZLASI Her şeyin f. zarar. ... ÖLÇÜLÜLÜK
FEDA Bir arzuya bin altın f. olur. ..... GÖNÜL
FEDAKAR Erkek f., kadın vefakar gerek. ..... EVLİLİK
FELAKETTİR Kumar f.. ..... KUMAR
FELEĞİN F. her işi aksinedir. ..... TALİH
F. meşrebi dönektir. ..... TALİH
F. zoruna oyun kar etmez. ..... TALİH
FELEK F. adama her zaman yar olmaz. ..... TALİH
F. bu ya, kimine kavun yedirir kimine kelek ..... TALİH
F. kimine davul çaldırır kimine dümbelek. ..... TALİH
F. kimine kaftan giydirir kimine yelek, kimine kavun yedirir kimine kelek. ..... TALİH
F. Mustafa'ya yar olursa neler olur. ..... TALİH
F. vakit olur adama kelek sattırır. ..... TALİH
Her zaman f. insana yar olmaz. ..... TALİH
FELEKLE F. döğüşen akıbet yenilir. ..... YALNIZLIK
FELEKTE Bu döner f. kesilmez ümit. . UMUT
FELEKTEN Neler geldi neler geçti f., duyulmadı deve geçti elekten. ..... HABER
Neler gelmez f., develer geçer elekten. ..... YALNIZLIK
FELLAHIN F. dediği olmaz, Allah'ın dediği olur. ..... ALLAH
FENA Bir f. kırk iyiyi bozar, kırk iyi bir fenayı düzeltemez. ..... BOZMA
F. gelmeyince iyinin kadri bilinmez. ..... DEĞER
F. haber tez duyulur. ..... HABER
F. söz çekilmez. ..... KONUŞMA
Size f. ise bana iyidir. ..... FARKLILIK
Tabağa sorarsan dünyada f. koku yoktur. ..... SENLİBENLİLİK
FENALIĞI Parasızlık her f. yaptırır. ..... YOKSULLUK
FENALIĞINI Baba oğlunun f. istemez. ..... ANA-BABA

FENALIK Analık f., kara yamalık. ..... ANA-BABA
Başkasına f. eden kendine etmiş olur. ..... KÖTÜLÜK
FENASI İnsanın/Adamın kötüsü/f. olmaz; meğer ki züğürt ola parası olmaya. ..... YOKSULLUK
FENDİ Kadının f. erkeği yendi. ..... KADIN
FERAHLIK Tebdili mekanda f. vardır. ..... DEĞİŞİM
FERMAN Gönül f. dinlemez. ..... AŞK
FERYADI Gülü yadettikçe bülbülün f. artar. ..... AŞK
FES Baş yanlır börk/f. içinde. kol kırılır yen içinde. ..... GİZLİLİK
Kol kırılır yen içinde, baş kırılır börk/f. içinde. ..... GİZLİLİK
FESAT Kalbinde f. olmayanın ef'ali de salih olur. ..... VİCDAN
FESİN İki adam "Başında f. yok" derse, elini başına çal. ..... GERÇEK
FESLEĞEN Ayağında donu yok, f. ister/takar başına. ..... KENDİNİ BEĞENME
FETHOLUNUR Kale içinden f./alınır. ..... BAŞARI
FETTAN F. insanın sözünden ziyade gözüne bakmalı. ..... KURNAZLIK
FETVA Kadı anlatışa göre f. verir. FARKLILIK
FETVAYI Anlatışa göre verirler f. ..... FARKLILIK
F. anlatışa göre verirler. ..... ADALET
FIÇI Bir f. sirkeden ziyade bir damla bal ile sinek tutulur. ..... SEVECENLİK
Boş f. çok langırdar. ..... KONUŞMA
Sinek bir damla pekmeze konar, bir f. sirkeye gelmez. ..... SEVECENLİK
FINDIĞI Elin tavuğu ele kaz, f. koz görünür. ..... ÇEKEMEMEZLİK
FINDIĞIYLE Bakkal f. yar sevilmez. . ÖZVERİ
FINDIK F. kabuğundan çıkmış,'kabuğunu beğenmemiş. ..... AŞAĞILAMA, UTANÇ
İki f. bir olsa bir kozun başını yarar..... YARDIM
FIRIN Aç köpek f. damı/duvarı deler/yıkar. ..... AÇLIK
F. kızmayınca ekmek pişmez. ..... BEKLENTİ
FIRINA Maymunu f./ateşe atmışlar. yavrusunu ayağının altına almış. ..... BENCİLLİK
FIRINDA Fakirin ekmeği f. bile donar. ..... YOKSULLUK
FIRLAT Eri söylet, oku f. ..... SEVECENLİK
FIRSAT Düşmana f. verme. ..... DÜŞMAN
F. bir rüzgardır ki bilinmez nerden eser. ..... FIRSAT
F. elde iken kaçırmamalı. ..... FIRSAT
F. her vakit/zaman ele geçmez. ..... FIRSAT
F. rüzgara benzer, marifet onu geçerken tutmaktır. ..... FIRSAT
F. sakal altından geçer. ..... FIRSAT
Göz yumup açılıncaya kadar f. vakti geçer. ..... FIRSAT
Yiğit bin yaşar, f. bir düşer. ..... FIRSAT
FIRSATI Eldeki f. kaçırma. bir daha geçmez ele. ..... FIRSAT
F. ganimet bilmeli. ..... FIRSAT
F. kaçıran çok sayıklar. ..... FIRSAT
FIRTINA Rüzgar eken f./kasırga biçer. ..... SORUMLULUK, ÖFKE
FIRTINADAN Limanlık f. sayılır. ..... KAVGA
Yavuz kaptan f. yılmaz. ..... YÜREKLİLİK
FISTIKİSİ Her boyadan boyadı; f. kaldı. ..... AKILSIZLIK
FIŞKI Altı aylık seyisliği var, kırk yıllık f. karıştırır. ..... KENDİNİ BEĞENME
Üç günlük seyisliği var. kırk yıllık f. karıştırır. ..... MERAK
FİKİR Dünya bir gemi, akıl yelkeni. f. dümeni. kullan kendini, göreyim seni. ..... DÜNYA
FİKRİ Dervişin f. ne ise zikri de odur. ..... KONUŞMA, DÜŞÜNCE, GÖNÜL
FİL Deveden büyük f. var. ..... BÜYÜKLÜK
Düşman karınca gibi ise sen f. gibi san. ..... DÜŞMAN
FİLDEN F. korkmam. lakin zürafadan korkarım. ..... KORKU
FİLİ İyi yalan bu yalan, f. yuttu bir yılan. ..... ALDATMA
FİNCAN Bir f. (acı) kahvenin kırk yıl hatırı vardır. ..... SEVECENLİK
FİRAR Aşk başta karar etse akıl f. eder. ... AŞK
Vaktinde f. zaferdir. ..... BAŞARI
FİRAVUNU Her Musa'nın bir f. var. ..... DÜŞMAN
FİRAVUNUN Her f. bir Musa'sı olur. ..... DÜŞMAN
FİT Bir f. bin büyü yerini tutar. ..... KÖTÜLÜK
FİTNE F. uyuyan yılana benzer, uyandırmaya gelmez. ..... BELA
FRENK Asılırsan F. sicimiyle asıl. .. ..GÜVEN
FUKARA Bey Allah'a, f. zengine yetişmek ister. ..... HIRS
Dilden gelen elden gelse, her f. padişah olur. ..... GÖNÜL
F. onsa da gülmez. ..... YOKSULLUK
Zengin deveye binmiş "Kadem ola" demişler; f. eşeğe binmiş "Nereden buldun?" demişler. ..... YOKSULLUK
FUKARADAN Devletliye dokun geç, f. sakın geç. ..... ZENGİNLİK
F. sakın geç, devletliye dokun geç. ..... ZENGİNLİK
Keremsiz kibarın f. farkı ne? ..... CÖMERTLİK
Zengine dokun geç, f./züğürtten sakın geç. ..... ZENGİNLİK
FUKARANIN F. açtığı kuyudan su çıkmaz. ..... YOKSULLUK
F. ahı, tahtan indirir şahı. ..... ACI ÇEKME
F. başı ucunda durmaktan, zenginin ayağı ucunda ölmek yeğdir. ..... ZENGİNLİK
F. cebi boş, kalbi doludur. ..... YOKSULLUK
F. düşkünü/şaşkını, beyaz giyer kış günü. ..... YOKSULLUK
F. kalbine her kim dokuna, sinesi Allah okuna. . ..... YOKSULLUK
F. tavuğu tek tek yumurtlar. ..... YOKSULLUK
F. tavuğu, zenginin atı kıymetli olur. ..... YOKSULLUK
Zenginin ayıbı, f. hastalığı meydana çıkmaz. ..... ZENGİNLİK
Zenginin gözü az görürse f. gözü de çok görür. ..... ZENGİNLİK
FUKARAYA F. veren Allah'a verir. ..... CÖMERTLİK
F. veren Mevlaya ödünç verir. ... CÖMERTLİK
FUKARAYI F. yaşatan malihulyadır. .. UMUT
GAFİLE G. kelam, nafile kelam. . BİLGİSİZLİK
GAFLET G. gözün perdesidir. .... BİLGİSİZLİK
GAH İnsan g. olur dağı kaldırır, g. olur darıyı kaldıramaz. ..... DAYANIKLILIK
Kadın aklı g. uzalır, g. kısalır. ..... KADIN
GAİBİ G. Allah bilir. ..... BİLGİ
G. Allah'tan başka kimse bilmez. ..... BİLGİSİZLİK, BİLGİ
G. bilse verdeni mal çıkarır. ..... BİLGİSİZLİK
GAİLESİZ G. baş yerin altında. ..... KEDER
GALATA Dağlar / G. kulesi kadar kamburu olsaydı da bizimle beraber olaydı. ..... HAYAT
GA HAYAT Gayret her müşküle g. eder. ..... ÇALIŞKANLIK, AZİM
GALİBİNDİR Hüküm g. ..... BAŞARI
GALİP Hakikat daima g. olur. ..... GERÇEK
GAM Ahmak odur, dünya için g. yiye, ne bilirsin kim kazana kim yiye. ..... AKILSIZLIK
Duvarı nem, insanı g. yıkar. ..... KEDER, ÜZÜNTÜ
G. g. getinr, g. çör getirir, çör ölüm getirir. ..... KEDER
G. ile kasavet ömür törpüsüdür. ..... KEDER
GAMDAN Demir nemden, insan g. çürür. ..... KEDER
GAMLI Dost sanma şanlı vaktinde dost olanı, dost bil g. vaktinde elinden tutanı. ..... DOST
G. yürek ölmese de dirilmez. ..... KEDER
GANİMET Fırsatı g. bilmeli. ..... FIRSAT
GAREZ G. marazdır. ..... NEFRET
GARİBE G. bir selam bin altın yerine geçer. ..... YOKSULLUK
GARİBİ G. dövmüşler, "Vay arkam!" demiş. .... YOKSULLUK
GARİBİN Alma g. ahını, çekersin günahını. ..... ACI ÇEKME
G. dostu olmaz. ..... YOKSULLUK
G. duası makbuldür. ..... YOKSULLUK
G. parası pul, kansı dul. ..... YOKSULLUK
G. yardımcısı Allah'tır. ..... GÜÇSÜZLÜK
GARİP Allah fakir/g. kulunu sevindirmek istediği zaman önce eşeğini kaybettirir sonra yine buldurumuş. ..... YOKSULLUK
G. çingenenin nesine gerek gümüş zurna. ..... YOKSULLUK
G. garipe sahip çıkar. ..... YOKSULLUK
G. gözü kör olur. ..... YOKSULLUK
G. itin kuyruğu bacağı arkasında gerek. ..... GÜÇSÜZLÜK
G. kuşun yuvasını Allah yapar. ..... ALLAH
G. yiğidin dili kısa boynu eğri olur. ..... GÜÇSÜZLÜK
Haram helal ver Allah'ım, g. kulun durmaz yer Allah'ım. ..... KAZANÇ
Kardeşi olmayan g. olur. ..... AKRABA
GARİPE Garip g. sahip çıkar. . YOKSULLUK
GARİPTİR İyilik g., sahibini kimse tanımaz. ..... İYİLİK
GAVUR Acemi nalbant Kürt/g./ahmak eşeğinden öğrenir, usta olur dener kendini. ..... DENEME
Ana üvey olunca baba g. olurmuş. ..... ANA-BABA
GAVURA G. iyilik yaramaz. .... SEVECENLİK
G. kızıp da oruç bozmaya benzer. ..... ÖFKE
GAVURDAN G. vefa, zehirden şifa. ..... BAĞLILIK
GAVURUN G. aklı sonra gelir. ..... AKILLILIK
G. ekmeğini yiyen g. kılıcını çalar. ... BAĞLILIK
G. tembeli keşiş, Müslümanın tembeli derviş olur. ..... TEMBELLİK
GAYRET Allah g. edenin yardımcısıdır. ..... ÇALIŞKANLIK
G. her müşküle ga lebe eder. ..... ÇALIŞKANLIK, AZİM
G. imandandır. ..... ÇALIŞKANLIK
G. komaz adamı. ..... ÇALIŞKANLIK
Kuru g. çarık eskitir. .... HIRS, ÇALIŞKANLIK
GAZAP G. gelince akıl gider. ..... ÖFKE
GAZEL Düşman düşmana g./yasin okumaz. . ..... DÜŞMAN
Gezen güzel olur, oturan g. olur. ..... GEZİ
Kuzguna yavrusu anka/şahin/g. görünür. ..... ANA-BABA
GEBE Gizlide g. kalan aşikarede doğurur. ..... GERÇEK
GEBEDİR Geceler g., kimse bilmez ne doğurur. ..... BEKLENTİ
GEBERSE Keçi g. de kuyruğunu indirmez. ..... GURUR
GECE Ergen gözüyle kız alma, g. gözüyle bez alma. ..... EVLİLİK
G. gözü, kör gözü. ..... GÖRÜŞ
G. uyanıp su içilmez, içilirse dertten geçilmez. ..... SAĞLIK
Gündüz işin ne ise g. düşün odur. ..... UYKU
Gündüz tespih çevirir, g. koyun çevirir. ..... İKİYÜZLÜLÜK
Kırk yılın başında bir g. hırsızlığa çıkacak olduk, onda da ay aksamdan doğdu. ..... TALİH
Komşu boncuğu çalan g. takınır. ..... SUÇ
Köre g. gündüz birdir. ..... OLASILIK
GECELER G. gebedir, kimse bilmez ne doğurur. ..... BEKLENTİ
Uykusuz geçen g. ömrü kısaltır. ..... UYKU
GECELEYİN G. yürüyen gündüz sevinir, küçükken evlenen yaşlanınca sevinir. ..... ERKEN DAVRANMA
Gündüzün mum yakan, g. bulamaz. ..... HARCAMA
Tünle/G. yürüyen gündüz sevinir, küçükken evlenen yaşlanınca sevinir. ..... EVLİLİK
GECENİN G. en karanlık zamanı şafaktan önceki zamandır. ..... İYİMSERLİK
Her g. bir gündüzü vardır. ..... DEĞİŞİM

GECESİ Elifin hecesi var, gündüzün g. var ..... BENZERLİK
Kadir g. doğmuş. ..... TALİH
GECEYE Gündüzün uykusu g. katık. ... UYKU
Sabah sürçen. g. dek sürçer. ..... BAŞLANGIÇ
GEÇ Ağır kazan g. kaynar. ..... ERTELEMEE
Alacak g. kalırsa ayaklanır. ... ÖDÜNÇ VERME
El kapısı hem g., hem güç açılır. ..... ÖDÜNÇ ALMA
Eline g. ustadan ayağına çabuk dilenci yeğdir. ... ERTELEME
Er giden işine, g. giden boşuna. .... ERTELEME
G. gelen bulutta yağmur cok olur. ..... ERTELEME
G. gelen misafir, ya soğan yer ya sopa. ..... GEÇ KALMA
G. olsun da güç olmasın. ..... ERTELEME
Horoz çok olan yerde sabah g. olur. . YARDIM
"Sür git" dememişler. "Gör g." demişler. ..... BAĞIŞLAMA
GEÇER Boynuz kulağı g.. ..... ERTELEME
Bu da g. yahu! ..... İYİMSERLİK
gelen g., konan göçer. ..... DEĞİŞİM
gelen göçer, konan g.. ..... DEĞİŞİM
Gün g., kin geçmez. ..... NEFRET
Vakit g., sular durulur. ..... ZAMAN
GEÇERKEN Irmaktan g. at değiştirilmez. ..... DEĞİŞİM
GEÇİLİR Deniz suyu ne içilir, ne g.. ..... OLASILIK
GEÇİM G. dünyası. ..... DÜNYA
GEÇİNECEĞİNİ Sakalına göre tarağı vur, ölünceye kadar g. ara dur. ..... EVLİLİK
GEÇİNMEYE G. gönlü yok ki adını öğrensin. .. EVLİLİK
GEÇİT Ak don kara don g. basında belli olur. ... DENEME
Her su g. vermez. ..... OLASILIK
İyi kötü g. başında belli olur. ..... DENEME
GEÇİTTE Akı karası g. belli olur. ..... DENEME
GEÇMEZ Allah kulundan g. ..... ALLAH
Yardan g., serden geçer. ..... AŞK
GEÇMİŞ G. zaman olur ki hayali cihan değer. . MUTLULUK
GEÇMİŞE G. "Mazi" derler. ..... PİŞMANLIK
G. "Mazi", yenmişe "Kuzu" derler. ..... DEĞİŞİM, GEÇ KALMA, PİŞMANLIK
GEÇTİ Denizden g. çayda boğuldu. TEHLİKE
G. Bor'un pazarı, sır eşeğini Niğde'ye. ..... GEÇ KALMA
GEÇTİĞİNİ Sıçanın g. aramam, amına yol olur kalır. ..... ALIŞKANLIK
GEDİĞİNDEN Ay doğar g., insan utansın dediğinden. ..... KONUŞMA
GEĞİRMESİ Tatlı tatlı yemenin acı acı g. olur. . SON
GELDİ Neler g. neler geçti felekten, duyulmadı deve geçti elekten. ..... HABER
GELDİK G. yüze, ciktık düze. ..... İKLİM
Hacıya "Tespih alır mısın?" demişler, "Ya biz buraya niye g.?" demiş. ..... OLASILIK
FIRSATÇEĞİ G. varsa göreceği de var. ..... DENEME
FIRSATCEK G, deveden, gelen tavuk yeğdir. ..... AZLA YETİNME
Kaz g. yerden tavuk esirgenmez. . HARCAMA
FIRSATN Bekle gözlerim bekle. ne g. var ne giden. ..... UMUT
Davetsiz g./giden döşeksiz oturur. .. MİSAFİR
G. geçer, konan göçer. ..... DEĞİŞİM
G. gidene rahmet okutur. ..... DEĞİŞİM
G. gideni aratır. ..... DEĞİŞİM
G. göçer, konan geçer. ..... DEĞİŞİM
Haydan g. huya gider, (selden gelen suya girer). ..... KAZANÇ
Kapıya g. içeri de gelir. ..... OLASILIK
Sel ile g., yel ile gider. ..... KAZANÇ
Yel gibi g., sel gibi gider. ..... ACELECİLİK, TUTKU
FIRSATNE Allah'tan g. kul da razı. ..... AZLA YETİNME
Eli dolu g. buyur ederler. ..... MİSAFİR
G "Git" denilmez. ..... MİSAFİR
G. "Hoş geldin," gidene "Uğurlar olsun;" aç kapıları. ..... MİSAFİR
FIRSATNİ Kapına g. hayır bil, ne verirsen hayır bil. ..... CÖMERTLİK
GELİN Ahmak g., yengeyi halayığı sanır. ..... AKILSIZLIK
Ekmek ekmeğin mayası, g. kaynananın dayası. ..... EVLİLİK
G. altın taht/kürsü getirmiş, çıkmış kendisi üstüne oturmuş. ..... EVLİLİK
G. ata binmiş, "Ya nasip" demiş. ..... EVLİLİK
G. babasına, "Hem ağlarım, hem giderim" demiş. ..... EVLİLİK
G. bildiğini işler, kaynana dudağını dişler. ..... EVLİLİK
G. çiçek, her dediği gerçek; kaynana yılan, her dediği yalan. ..... EVLİLİK
G. eşikte, oğlan beşikte. ..... EVLİLİK
G. girmedik ev olur, ölüm girmedik ev olmaz. ... ÖLÜM
G. halıyı getirir; kendi serer, kendi oturur. ..... EVLİLİK
G. odası ziynetli olur. ..... EVLİLİK
G. olmayan kızın vebali ammisi oğlunun boynuna. ..... EVLİLİK
Kendi başını bağlamayan g. başı bağlayamaz. ... YARDIM
Kızın kız iken övme, g. iken öv, gelin iken övme, kucağı çocuklu iken öv. ..... ÇOCUK
Oğlan olduğu yere, g. geldiği yere. ..... UYUM
Sarımsağı g. etmişler, kırk gün kokusu çıkmamış. ..... KÖTÜLÜK, EVLİLİK
Suçu g. etmişler. kimse güvey girmemiş. ..... SUÇ
GELİNCE Azrail g. oğul, uşak sormaz. ÖLÜM
Gazap g. akıl gider. ..... ÖFKE
Güç g. hak kapıdan çıkar. ..... ZULÜM
Hak g. batıl gider. ..... GERÇEK
GELİNE Üveye etme özünde bulursun, g. etme kızında bulursun. ..... ZULÜM
GELİNİ Kızı duvak, g. beşik arkasında görmeli. . EVLİLİK
GELİNİM Kızım sana söylüyorum. g. sen anla/dinle/işit. ..... EVLİLİK
GELİNİN Aşı pişiren yağ olur, g. yüzü ağ/ak olur. ..... LAYIK OLMA
G. dini yok. kaynananın imanı. ..... EVLİLİK
Kızın kimi severse güveyin odur, oğlun kimi severse g. odur. ..... EVLİLİK
Raftan sünger düşmüş; g. başını yarmış. ..... EVLİLİK
GELİP Gidip de gelmemek var, g. de bulmamak var; helal eyle hakkını. ..... GEZİ
GELİR Gelmez yer altındaki, g. dağ ardındaki. .. HAYAT
Hırs g. göz kararır. hırs geçer öz kararır. ..... ÖFKE
Sakla samanı, g. zamanı. ..... TUTUMLULUK, TEDBİR
GELİRSE G. hane boş, gelmezse daha hoş. ... MİSAFİR
GELİRSEM Veresiye veremem, ardın sıra istemem; g. de bulamam, bulursam da alamam. . ÖDÜNÇ VERME
GELİŞİM Varışına g., tarhana aşına bulgur aşım. ..... BENZERLİK
GELİYORUM Bela "G./Geldim" demez. ..... FELAKET
GELMEK G. iradet, gitmek icazet (ilediri). ..... MİSAFİR
GELMEMEK Gidip de g. var, gelip de bulmamak var; helal eyle hakkını. ..... GEZİ
GELMEYİNCE Başa g. bilinmez. . DENEYİM
Fena g. iyinin kadri bilinmez. ..... DEĞER
GELMEZ G. yer altındaki, gelir dağ ardındaki. .. HAYAT
GELMEZSE Elinden g., bari dilinden gelsin. .... YOKSULLUK, KONUŞMA
Gelirse hane boş. g. daha hoş. ..... MİSAFİR
GELMİŞ Hoca g. iken ölen ölsün. ..... FIRSAT
GELMİYOR Çektin g., koy salıver. .. KAVGA
GELSE Dilden gelen elden g.. her fukara padişah olur. ..... GÖNÜL
Giden g. dedem gelirdi. ..... ÖLÜM
GELSİN Sabreyle işine. hayır g. başına. SABIR
GEM G. almayan atın ölümü yakındır. ..... BOYUN EĞME
Köpeğe g. vurma kendisini at sanır. ..... LAYIK OLMA
GEMDİR Atı zapteden g.. ..... TERBİYE
GEMİ Dünya bir g., akıl yelkeni, fikir dümeni. kullan kendini, göreyim seni. ..... DÜNYA
Eğri g. doğru sefer. ..... SON
GEMİCİNİN Her zaman g. istediği rüzgar esmez. ..... FIRSAT
GEMİDE Bir g. iki kaptan olmaz. ..... YETKİ
GEMİNİ Avrat attır, g. boş tutma. ..... EVLİLİK
GEMİNİN Tayfa ne kadar çok olsa iş g. kaptanındadır. ..... YETKİ
Tayfanın akıllısı, g. dümeninden uzak durur. ..... GÜVENLİK
GEMİSİ Hile ile peynir g. yürümez. ..... ALDATMA
Lafla/Lakırdıyla peynir g. yürümez. ..... KONUŞMA
Ortak/Kuma g. yürür/yürümüş, elti gemisi yürümez/yürümemiş. ..... AKRABA, EVLİLİK
Tevekkelin g. batmaz / eşeğini kurt yemez. ..... GÜVEN, ALLAH
Yalancının g. yürümez. ..... ALDATMA
GEMİSİNİ G. kurtaran kaptandır. ..... BECERİ
GEMİYE Erkeksiz ev yelkensiz g. benzer. ..... EVLİLİK
GEMİYİ Bir g. iki reis batırır. ..... YETKİ
İki kaptan bir g. batırır. ..... YARDIM
Suyu bardakta, g. duvarda seyretmelidir. ..... GÜVENLİK
GENCİ G. gence ver de nzıklarını Allah versin. . EVLİLİK
GENÇ Avrat, at, bağ sahibini hep g. ister. ..... EVLİLİK, KADIN
G. beye hizmet güçtür. ..... HİZMETÇİ
Kocalıkta g. alma el için, yükseklerde yer alma yel için. ..... TARIM
Kocalıkta g. alma el için, yükseklerde yer alma yel için. ..... EVLİLİK
Ölüm g. koca demez. ..... ÖLÜM
GENÇLER G. bilse, yaşlılar yapabilse. ..... YAŞ
G. ümitle, ihtiyarlar hatırayla yaşarlar. ..... YAŞ
GENÇLEŞTİREN İhtiyarı g. paradır. ..... YAŞ
GENÇLİĞİN G. kıymeti bilinse, ihtiyarlığın şikayeti az olur. ..... YAŞ
G. kıymeti ihtiyarlıkta bilinir. ..... YAŞ
G. lezzeti dinçlik. ..... YAŞ
GENÇLİK G. bir kuştur, uçtu mu tutamazsın. ..... YAŞ
G. en büyük devlettir. ..... YAŞ
G. ihtiyarlık birbirini çekemez. ..... YAŞ
G. ileriye, ihtiyarlık geriye bakar. ..... YAŞ
Gitti gelmez g., geldi gitmez ihtiyarlık. ..... YAŞ
İhtiyarlık dünü, g. yarını özler. ..... YAŞ
GENÇLİKTE G. ölüm, ihtiyarlıkta yoksulluk/açlık güçtür. ..... YAŞ
G. para kazan. kocalıkta kur kazan. ..... ÇALIŞKANLIK
G. taş taşı, kocalıkta ye aşı. ..... ÇALIŞKANLIK
GENÇLİKTEN G. kocalığa sağlık saklamalı. ..... SAĞLIK
GENİŞTİR Seyyah için dünya g.. ..... GEZİ
GERÇEK Güle güle dahi g söylenebilir. ..... GERÇEK
Yaz yalan, kış g.. ..... İKLİM
GERÇEKTEN Yalan var ki g. yeğdir. ..... ALDATMA
GERDEĞE G. girmeyen boş olur. ... EVLİLİK
GEREDE Her yeri gezmiş, gitmediği bir G. zindanı kalmış. ..... GEZİ
GEREK Adam adama (gene/her zaman) g. olur, (iki serçeden börek olur). ..... YARDIM
Ağrısız baş mezarda g. olur. ..... KEDER
Avcı avında, yolcu yolunda g.. ..... BENZERLİK
Belaya sabır g.. ..... FELAKET, SABIR
Bin kişiye ne gerekse, bir kişiye de o g. ..... BENZERLİK
Ekinci çiftinde g. ..... TARIM

Mescide g. olan meyhaneye haramdır. ..... FARKLILIK
Nerde börek, ben orada g.. ..... YEME
Şeytan a pta g.. ..... ŞEYTAN
Yolcu yolunda g.. ..... KARARLILIK; GEZİ
Zamana uymak g.. ..... UYUM
GEREKEN Eve g. / gerek iken mescide haramdır. ..... CÖMERTLİK, EV
Gerekmezi sakla g. güne kadar. ..... TUTUMLULUK
GEREKLİYİ G. gerekmez iken saklamalı. ..... TUTUMLULUK
GEREKMEZ Gerekliyi g. iken saklamalı. ..... TUTUMLULUK
GEREKMEZİ G. sakla gereken güne kadar. ..... TUTUMLULUK
GERGEDAN Keçi kurttan kurtulursa g. olur. ..... YÜREKLİLİK, GÜVENLİK
GERİ Atılan ok g. dönmez. ..... GEÇ KALMA
Baktın deli, dön g. ..... AYARTMA
Bir adım g. giden iki adım ileri atılır/atlar. ..... TEDBİR, GÜVENLİK
Gördün deli, savul g. ..... TEDBİR
Verilen söz g. alınmaz. ..... SÖZ VERME
GERİDE Ne ileri koş, ne g. kal. ..... ÖLÇÜLÜLÜK
GERİSİNE Abdalın yağı çok olursa, ga h borusuna çalar, gah g. ..... HARCAMA, ZENGİNLİK
GERİYE Gençlik ileriye, ihtiyarlık g. bakar. ..... YAŞ
GETİR G. varlığı, göstereyim karlığı. ..... EVLİLİK, ZENGİNLİK
GETİRE Er g., hak g.. ..... EVLİLİK
GETİRİNCE G. el getirir yel getirir sel getirir, götürürünce el götürür yel götürür sel götürür. ..... TALİH
GETİRİR Eli ile g., ağzı ile götürür. .... MİSAFİR
Getirince el g. yel getirir sel getirir, götürürünce el götürür yel götürür sel götürür. ..... TALİH
GETİRMEYİ Erkek g. kadın yetinmeyi bilmeli. ..... EVLİLİK
GETİRMEZ Ayak gitmese el g.. ..... ÇALIŞKANLIK
Para mutluluk g.. ..... MUTLULUK
GEYİRİR Aç esner, tok g.. ..... AÇLIK
GEZ Dağda g., belde g., insafı elden bırakma. ..... BAĞIŞLAMA
G. dünyayı, gör Konya'yı. ..... GEZİ
GEZEN Çok g. çok bilir. ..... GEZİ
Çok g. tavuk ayağında pislik getirir. ..... HIRS, GEZİ
Çok okuyan değil çok g. bilir. ..... GEZİ
Çok yaşayan bilmez, çok g. bilir. ..... GEZİ
Dağda g. ayıya da rastlar kurda da. ..... GEZİ
G. ayağa taş değer. ..... GEZİ
G. güzel olur, oturan gazel olur. ..... GEZİ
G. kurt aç kalmaz. ..... GEZİ, ÇALIŞKANLIK
Karga ile g. pisliğe konar. ..... BOZMA
Topalla g., aksamak öğrenir. ..... BOZMA
Yatan aslandan g. tilki yeğdir. .. ÇALIŞKANLIK
GEZENDEN Sinsi sinsi g. kork. ..... KORKU
GEZENİN Çok g. ayağına çöp batar. ..... GEZİ
G. kaşı şişer, oturanın başı. ..... GEZİ
GEZENLERİN Rüya boş g. sermayesidir. ..... TEMBELLİK
GEZER Karda g. de izini belli etmez. ..... KURNAZLIK
GEZMEDEN Okumadan alim, g. seyyah olunmaz. ..... EĞİTİM
GEZMEKTEN Boş g., bedava çalışmak yeğdir. ..... TEMBELLİK
G. hevesini alsa deli alır. ..... GEZİ
GEZMEKTENSE Aç g. tok ölmek yeğdir. ..... AÇLIK
GEZMESİ Aylak oturmaktansa aylak g. daha iyidir. ..... TEMBELLİK
GEZMEYENİN Akranı ile g. altın adı pul olur. .. EŞİTLİK
GIDA Yılan iken toprağı g. eder yer. ..... YEME
GIRTLAĞI Kadının g. olmaz. ..... KADIN
GİBİ Ölü g. öl ki. adam g. ağlayayım. ..... OLASILIK
GİDECEĞİ Kedinin g. samanlığa kadar. ..... SUÇ
GİDELİ Altın g. gümüşe kaldık. GEÇ KALMA
GİDEN Bekle gözlerim bekle, ne gelen var ne g.. ..... UMUT
Er g. işine, geç giden boşuna. ..... ERTELEME
G. gelse dedem gelirdi. ..... ÖLÜM
Yoldan / Yol ile g. yorulmaz. ..... BECERİ
Yolundan g. yorulmaz. ..... BİLGİ
GİDENE gelene "Hoş geldin," g. "Uğurlar olsun," aç kapılan. ..... MİSAFİR
Yolda doğru g. kimse dokunmaz. ..... DÜRÜSTLÜK
GİDENİ gelen g. aratır. ..... DEĞİŞİM
GİDENİN Ölen ile g. dostu olmaz. . YOKLUK
GİDER G. kılıç yarası, gitmez dil yarası. ..... KONUŞMA
Haydan gelen huya g., (selden gelen suya girer). ..... KAZANÇ
Ne verirsen elinle, o g. seninle. .. CÖMERTLİK
Yel gibi gelen, sel gibi g.. ..... ACELECİLİK, TUTKU
GİDERİM Gelin babasına, "Hem ağlarım, hem g." demiş. ..... EVLİLİK
GİDERKEN Ere g. büyük kız, evde oturduğu zaman küçük kız. ..... EVLİLİK
GİDERSEN Nereye g. kısmetin de beraber gider. ..... YALNIZLIK
GİDERSİN Verirsen veresiye, g./batarsın kara suya. ..... ÖDÜNÇ VERME
GİDİNCE Baş g. ayak payidar olmaz. .. YETKİ
GİDİP G. de gelmemek var, gelip de bulmamak var; helal eyle hakkını. ..... GEZİ
GİDİŞİNE Malına güvenme, g. güven. ..... GÜVEN
GİRECEĞİ Cümlemizin g. kara topraktır. ..... ÖLÜM
GİREN Er ile avrat arasına g. nadim olur. ..... EVLİLİK
Et g. yere dert girmez. ..... YEME
GİRER Herkes kendi çukuruna g.. ..... SORUMLULUK
Rüşvet, kapıyı vurmadan içeri g.. ..... SUÇ
GİRİFTAR Muhabbet bir beladır ki g. olmayan bilmez. ..... AŞK
Muhabbet özge halattır, g. olmayan bilmez. ..... AŞK
GİRİLMEZ Allah ile kul arasına g. ..... ALLAH, DİN
Et ile tırnak arasına g ..... AKRABA
G. efendi ile kul arasına. ..... HİZMETÇİ
GİRİŞ Keseye danış, pazarlığa sonra g.. ..... TEDBİR
GİRMİŞ Dert g., derman da beraber g.. ..... ÇARE
GİT Ağır g. ki yol alasın. ..... ACELECİLİK
Azdan g. git çok olur. ..... UFAK ŞEYLER
Dervişe "G." demezler, lokmasını keserler. ..... MİSAFİR
gelene "G." denilmez. ..... MİSAFİR
"Sür g." dememişler, "Gör geç" demişler ..... BAĞIŞLAMA
GİTME Akşama karşı g., tana karşı yatma. ..... ZAMAN
GİTMEK Gelmek iradet, g. icazet (iledir). ..... MİSAFİR
GİTMESE Ayak g. el getirmez. ..... ÇALIŞKANLIK
GİTMESEM Çağırsalar da g., çağırmasalar da sitem etsem. ..... MİSAFİR
GİTMEYEN Suyun akıntısına g. yorulur. ..... UYUM
GİTMEYİNCE Can g. canan ele girmez. ..... ÖZVERİ
GİTMEZ Dert g. değişir. ..... KEDER
GİTTİ Deve g. yulanını arar. ..... GEÇ KALMA
G. gelmez gençlik, geldi gitmez ihtiyarlık .. YAŞ
Paran g., işin bitti. ..... ZENGİNLİK
"Paran g. mi?" demezler, "İşin bitti mi?" diye sorarlar. ..... ZENGİNLİK
BOZMAik kırkı, g. korku. ..... ÖDEME
Yorgan g., dava bitti ..... KAVGA
GİTTİĞİNE Paranın/Akçenin g. bakma, işinin bittiğine bak. ..... ZENGİNLİK
GİTTİM "Alta g." diye yerinme, "Üste çıktım" diye sevinme. ..... ÖLÇÜLÜLÜK
GİYDİĞİ Avradın yediği g. gibi olsa vay kişinin haline. ..... EVLİLİK
GİYDİĞİNİ Sırt g., ağız alışığını ister. ..... ALIŞKANLIK
GİYDİR Yetimi g., açı doyur, kavgacıyı ayır. ..... ŞEVECENLİK
GİYDİRİR Allah bilir kulunu, g. çulunu. ..... ALLAH
Dilim bana g. kilim. ..... KONUŞMA
GİYEN Al g. alınır. ..... VİCDAN
GİYENE At binene, kürk g. (yakışır). ..... BENZERLİK, BECERİ
GİYİN Dut ağacı açtı, soyun; döktü, g.. .. İKİLM
GİYİNMEK Güne göre kürk g. gerek. UYUM
GİYMEDİM Al g. ki alınayım. ..... VİCDAN
GİYMELİ Kürkü g., fakat yakasını kirletmemeli. ..... GİYİM KUŞAM
GİZLENMEZ Al gömlektir, g.. ..... GERÇEK
GİZLİ Aşikar düşman g. dosttan yeğdir. ..... DÜŞMAN
Duyulmadık nesne olmaz, her ne kadar g. olsa. ..... HABER
G. boğaya gelen aşikar buzağılar. ... GERÇEK
G. çamaşırları açma. ..... GİZLİLİK
Her gördüğünü dost sanıp g. sırrını söyleme. ..... GÜVEN
Herkesin tenceresi kapalı/g. kaynar. . GİZLİLİK
İbadet de g., kabahat de. ..... GİZLİLİK
Kabahat de g., ibadet ..... SUÇ
Kız ile altın g. gerek. ..... ÇOCUK
GİZLİDE G. gebe kalan aşikarede doğurur. ..... GERÇEK
GOCUNUR Al kaşağıyı gir ahıra, yarası olan g./gocunsun. ..... VİCDAN
GONCASINI Gülüne bak g. al. ..... EVLİLİK
GÖBEĞİNİ Öksüz kendi g. kendi keser. ..... GÜÇSÜZLÜK
GÖÇ Akşam oldu kon, sabah oldu g.. ..... ZAMAN
Terziye "G." demişler, "İğnem başımda" demiş. .. MESLEKLER
Üç g. bir yangın yerini tutar. ..... DEĞİŞİM
Yurdun iyi değilse g., komşun iyi değilse seç. ..... DEĞİŞİM
GÖÇER Deve, deve yerine g./çöker. ..... BENZERLİK
Dünya bir kervansaray, konan g.. ..... DÜNYA
Eken biçer, konan g.. ..... SORUMLULUK
gelen g., konan geçer. ..... DEĞİŞİM
GÖÇERİM G. diye eksiğin dağıtma. ..... TUTUMLULUK
GÖÇTÜK G. yurdun kadri konduk yurtta bilinir. ..... DEĞER
GÖGE Ağaç ne kada ruzasa g. ulaşmaz / ereceği yok. ..... HIRS
Ay yıldız g. yarasır. ..... BENZERLİK
G. direk, denize kapak olmaz. ..... OLASILIK
G. tükürsen yüze düşer. ..... UYUM
Gönülsüz namaz g. çıkmaz. ..... GÖNÜL, DİN
Kavak uzaya uzaya g. değmez ya, elbet bir gün belinden kırılır. ..... HIRS
Kişi her bilmediğini ayağının altına alsa başı g. erer. ..... BİLGİ
Tegürbeyi g. çekmediler ya. ..... DENEME
GÖĞÜS Koltuk kılını bitirme, g. kılını yitirme. ..... TEMİZLİK
GÖK Ad bir g. boncuktur. ..... ÜN
Değirmende doğan sıçan g. gürültüsünden korkmaz. ..... DENEYİM
Ekinini g. yiyen harman vakti aç kalır. .. TARIM
G. ağlamayınca yer gülmez. ..... İKİLM
G. gürlemeyince "Allah Allah" demez. ..... DİN, SÖZ VERME
Şimşek çakmadan g. gürlemez. .... BEKLENTİ
GÖKTEKİ G. yıldıza kement atılmaz. .... HIRS
GÖKTEN G. deve yağsa bir tüyü bize düşmez. ..... TALİH
G. ne yağdı da yer kabul etmedi. ..... DAYANIKLILIK
G. yağmur yağsa bizim tarlaya düşmez. .....

TALİH
İtin/Köpeğin duası kabul olsa/olsaydı g. kemik yağar/yağardı. GÖNÜL
Kısmet g. zembil ile inmez. YALNIZLIK. ÇALIŞKANLIK
GÖKYÜZÜNDE "G. düğün var" deseler, kadınlar merdiven kurmaya kalkar. KADIN
GÖL Damlaya damlaya g. olur (aka aka sel olur). UFAK ŞEYLER, TUTUMLULUK
Elmanın dibi g., armudun dibi yol olmalı. TARİM
Erkek sel, kadın g.. EVLİLİK
G. yerinde su eksik olmaz. OLASILIK
Karıncaya tükür k g.. UFAK ŞEYLER
Kurbağasız g. olmaz. OLASILIK
GÖLE Bülbülle gezen güle, ördekle gezen g. gider. ARKADAŞ
GÖLGE Ağustosta g. kovan zemheride karnın ovar. TEMBELLİK
G. etme, başka ihsan istemem. AZLA YETİNME
Yazın g. hoş, kışın çuval boş. TEMBELLİK
Yazın g. kovan, kışın kann ovar. TEMBELLİK
GÖLGEDE G. otur, gün kendi gelir. TEMBELLİK
Karnı tok it g. yatar. AKILSIZLIK, TEMBELLİK
GÖLGESİ Çok ağacın g. uzağa düşer. DEĞER
Her ağacın g. var. BENZERLİK
İt kağnı gölgesinde yürür de kendi g. sanırmış. KENDİNİ BEĞENME, AKILSIZLIK
Koz g., kız gölgesi; söğüt gölgesi, yiğit gölgesi; dut gölgesi, it gölgesi. DEĞER
Ulu ağacın g. uzağa düşer. BÜYÜKLÜK
GÖLGESİNDE Bir ağacın g. bir sürü yatar. YETKİ
İt kağnı g. yürür de kendi gölgesi sanırmış. KENDİNİ BEĞENME, AKILSIZLIK
GÖLGESİNE Kuru ağaç g. sığınılmaz. OLASILIK
GÖLÜNDE Süt g. yüzüyor. ZENGİNLİK
GÖMDÜLER Dün öleni dün g.. ÖLÜM
GÖMLEĞE Arkamdaki g. inanım kalmadı. GÜVEN
Yaz yağmurudur geçer, geçer amma g.. İKİLİM
GÖMLEK Bir başa bir g. yeter. AZLA YETİNME
El üstünde g. eskimez. ÖDÜNÇ VERME
G, kaftandan yakındır. BENCİLLİK
GÖMLEKTİR Al g., gizlenmez. GERÇEK
Fakirlik ateşten g.. YOKSULLUK
Hasret ateşten g.. YOKLUK
Kötülük bir kızıl g., ya yeninden, ya yakasından çıkar. KÖTÜLÜK
Yetim malı ateşten g.. KAZANÇ
GÖN G. yufka yerinden delinir. GÜÇSÜZLÜK
Ökküzü olana g. borç verirler. GÜVEN
GÖNENİR Kalp kazanır, kaltaban g.. ALDATMA
GÖNLÜ Çobanın g. olursa/olunca tekeden yağ/süt çıkanır. GÖNÜL
Delikanlının g. tez olur. YAŞ
Fakirin g. yufkadır. YOKSULLUK
Geçinmeye g. yok ki adını öğrensin. EVLİLİK
Kolu kınk işlemiş g. kınk işlememiş. GÖNÜL
Zenginin g. oluncaya kadar fakirin canı çıkar. ZENGİNLİK
GÖNLÜM İhtiyar olsam da g. tazedir. YAŞ
GÖNLÜN G. yazı var, kışı var. FARKLILIK
GÖNLÜNDE Her yiğidin g. bir aslan yatar. HIRS
GÖNLÜNDEN Donsuzun g. dokuz top bez geçer. YOKSULLUK
GÖNLÜNE Allah herkesin g. göre verir. ALLAH, BENZERLİK
GÖNLÜNÜ Ayağını sıcak tut, başını serin; g. ferah tut, düşünme derin. SAĞLIK
Oğlumu/Evladımı ben doğurdum, ama g. ben doğurmadım. HUY
GÖNLÜNÜN İnsan g. artığını söyler. KONUŞMA, GÖNÜL
GÖNÜL Akıl bir vezirdir, g. bir padişah. AKILLILIK
Alçak g. yüce devlettir. ALÇAKGÖNÜLLÜLÜK
Deniz dalgasız olmaz, g. sevdasız olmaz. AŞK
El vergisi, g. sevgisi/vergisi. CÖMERTLİK
Er/Vücut kocar, g. kocamaz. AŞK
G. bir hümadır, daima yüksekten uçar. GÖNÜL
G. bir hümadır, istediği yere konar. GÖNÜL
G. bir sırça saraydır, kınlırsa yapılmaz. ZULÜM
G. çocuğa benzer, gördüğünü durmayıp ister. GÖNÜL
G. ferman dinlemez. AŞK
G. hoşluğu maldan iyidir. AZLA YETİNME
G. kimi severse güzel odur. GÜZELLİK, AŞK
G. kocamaz. AŞK
G. masumdur, gördüğünü ister. GÖNÜL
G. var otluğa, gönül var bokluğa (konar). FARKLILIK
G. verme evliye, eve gider unutur. AŞK
G. yapmak arş yapmaktır. SEVECENLİK
G. yıkan Tann'ya ermez. ZULÜM
Göz gördü, g. sevdi. GÖRÜŞ
Göz görmeyince g. inanmaz. GÖRÜŞ
Göz görmeyince g. katlanır. YOKLUK, GÖRÜŞ
Göz görür, g. ister/çeker. GÖNÜL
Halka g. bağlayan halkın malıdır. UYUM
Halka g. bağlayan sonra pişman olur. GÜVEN
Hatır bir şahbazdır kapılıp tutulmaz, g. bir sırça saraydır kınlır yapılmaz. DOST
İki g. bir olursa/olunca samanlık seyran olur. AŞK
İnersin g. inersin; attan, iner eşeğe binersin, onu bulamazsan yaya gidersin. AZLA YETİNME
Mahzun g. krallardan kız umar. GÖNÜL
Sabreyle g. elden ne gelir. SABIR
Vücut kocar, g. kocamaz. AŞK
Yarım elma, g. alma. SEVECENLİK
GÖNÜLDEN G. gönüle yol vardır. DOST
G. gönüle yol vardır. AŞK
Gözden ırak olan g. de ırak olur. YOKLUK, GÖRÜŞ
GÖNÜLE Göz bir penceredir, g. bakar. GÖRÜŞ
GÖNÜLLÜ Bir g. iki gönülsüzden iyidir. GÖNÜL
GÖNÜLSÜZ G. davara giden köpekten hayır gelmez. GÖNÜL
G. köpek av avlamaz. GÖNÜL
G. namaz göğe çıkmaz. GÖNÜL, DİN
G. yenen aş, ya karın ağrır ya baş. GÖNÜL
GÖNÜLSÜZDEN Bir gönüllü iki g. iyidir. GÖNÜL
GÖNÜLÜ Bin g. yıkmak kolay, fakat birini yapmak zordur. SEVECENLİK
GÖR Aklınla g., kalbinle işit. GÖRÜŞ
"Sür git" dememişler, "G. geç" demişler. BAĞIŞLAMA
Yaşa yaşa, g. temaşa. DENEYİM
GÖRDÜ Göz g., gönül sevdi. GÖRÜŞ
GÖRDÜĞÜ Paranın g. işi kimse göremez. ZENGİNLİK
GÖRDÜĞÜNÜ G. çengel atar. GÖNÜL
GÖRDÜĞÜNÜ Boğaz yediğini iste mez de göz g. ister. AÇGÖZLÜLÜK
Gönül çocuğa benzer, g. durmayıp ister. GÖNÜL
Gönül masumdur, g. ister. GÖNÜL
Göz g. ister. GÖNÜL
Her g. dost sanıp gizli sırrını söyleme. GÜVEN
GÖRDÜN G. deli, savul geri. TEDBİR
GÖRDÜNSE Ay g. bayram eyle. ZAMAN
GÖRE Erine g. bağla başını, tencerene g. kaynat/pişir aşını. EVLİLİK
İnsan g. insan, hayvan süre süre (alışır). ÖRNEK
Yaktine g. bir sıçan deliği bin altın olur. DEĞER
GÖRECEĞİ geleceği varsa g. de var. DENEME
GÖREN G. gözün hakkı vardır. GÖRÜŞ
Kendi işini kendi g. kazanır. GÜVEN
GÖRENE Görenedir g., köre nedir köre ne? GÖRÜŞ
GÖRENEDİR G. görene, köre nedir köre ne? GÖRÜŞ
GÖRGÜLÜ G. kuşlar gördüğünü işler, görmedik kuşlar ne görsün ki ne işler? GÖRGÜ
GÖRMEDEN Dereyi g. paçaları sıvama. BEKLENTİ
GÖRMEDİK Görgülü kuşlar gördüğünü işler, g. kuşlar ne görsün ki ne işler? GÖRGÜ
GÖRMELİ Düşüne düşüne g. isi, sonra pişman olmamalı kişi. TEDBİR, PİŞMANLIK
GÖRMEMİŞ G. görmüş, gülmeden/güle güle ölmüş. AKILSIZLIK
GÖRMEMİŞİN G. oğlu olmuş, çekmiş çükünü koparmış. AKILSIZLIK
GÖRMESİN Sağ elinin verdiğin sol elin g.. ÇÖMERTLİK
GÖRMEYENE İmece günü bulutlu, g. ne mutlu. YARDIM, DOST
GÖRMEYİM Görümce, yüzünü g. ölünce. AKRABA
GÖRMEYİNCE Cevizi çift g. taş atılmaz. ÖZVERİ
GÖRMEZ İnsanın niyeti olmayınca gözü olsa da g.. GÖNÜL
Kör g., şezer; sağır işitmez, uydurur. BİLGİ
GÖRMUŞ Görmemiş g., gülmeden/güle güle ölmüş. AKILSIZLIK
GÖRMÜŞÜN Ay g. yıldıza itiban yoktur. DENEYİM
GÖRŞE Elifi g. mertek sanır. BİLGİSİZLİK
GÖRÜLÜR Kaderde varsa g.. YALNIZLIK
GÖRÜMCE G., yüzünü görmeyim ölünce. AKRABA
GÖRÜMCELER Elti eltiden kaçar, g. bayrak açar. AKRABA
GÖRÜMLÜK Baba vergisi g., koca vergisi doyumluk. EVLİLİK
GÖRÜNCE Eşek hıyan g. anırır. BENZERLİK
Parayı g. bütün kapılar açılır. ZENGİNLİK
GÖRÜNDU Takke düştü kel g./açıldı. GERÇEK
GÖRÜNEN G. dağın/köyün uzağı olmaz. BEKLENTİ
G. köy/dağ kılavuz istemez. GÖRÜNÜŞ
G. köy kılavuz istemez. BEKLENTİ
GÖRÜNME Çağrılan yere erinme/arınma, çağrılmayan yere g.. MİSAFİR
GÖRÜNMEYEN Dibi g. sudan geçme. TEDBİR
GÖRÜNÜR Çirkin bürünür, güzel g. GİYİM KUŞAM
GÖRÜNÜŞE G. aldanma. GÖRÜNÜŞ
GÖRÜP Göz ile kulak iki, ağız tek, çok g., çok dinleyip az söylemek gerek. KONUŞMA
GÖRÜR Çok yaşayan çok g.. HAYAT
Göz g., gönül ister/çeker. GÖNÜL
GÖRÜRSEN Sofra g. yanaş, dayak g. dolaş. YEME
GÖRÜŞ Bir g. bir kör biliş. GÖRÜŞ
GÖRÜŞEN Deveci ile g. kapısını yüksek açmalı. EŞİTLİK
GÖSTER Eşeğe "Marifetini g." demişler, yıkılıp ağlamış. LAYIK OLMA
GÖSTEREN Yol uzayınca yol g. çok olur. ÖĞÜT
GÖSTEREYİM Getir varlığı, g. karlığı. EVLİLİK, ZENGİNLİK
GÖSTERİR İş işi g.. BENZERLİK
GÖSTERİŞİ İnsanın g. kumaş, ağacın g. yaprak. GİYİM KUŞAM, GÖRÜNÜŞ
GÖSTERİŞLİ Çok söğüde kuş konar, g. kişiye söz gelir. ELEŞTİRİ
GÖTÜRECEĞİ Allah kulunun g. kadar verir. ALLAH
GÖTÜRECEK Ben isterken bir binecek, Allah BOZMAj bir g.. TALİH
GÖTÜRÜ G. pazar mideyi bozar. TİCARET
GÖTÜRÜR Eli ile getirir, ağzı ile g.. MİSAFİR
GÖTÜRÜRSÜN Atı suya g., ama içiremezsin.

GÖNÜL

GÖVDEYE Adam adama yük değil, can g. mülk değil. MİSAFİR

GÖZ Ağaran baş, ağlayan g. gizlenmez. KEDER

Ağrılarda g. ağnısı, her kişinin öz ağnısı. KEDER

Artık/Fazla mal g. çıkarmaz. ZENGİNLİK

Bana faydası olmayan g. çıksın. ÖZVERİ

Boğaz yediğini istemez de g. gördüğünü ister. AÇGÖZLÜLÜK

Dört g. bir evlat içindir. ÇOCUK

Düşünce körlüğü g. körlüğünden daha kötüdür. DÜŞÜNCE

Fazla/Artık mal g. çıkarmaz. SAHİP OLMA

G. bir penceredir, gönüle bakar. GÖRÜŞ

G. gördü, gönül sevdi. GÖRÜŞ

G. gördüğünü ister. GÖNÜL

G. görmeyince gönül inanmaz. GÖRÜŞ

G. görmeyince gönül katlanır. YOKLUK, GÖRÜŞ

G. görür, gönül ister/çeker. GÖNÜL

G. ile kulak iki, ağız tek, çok görüp, çok dinleyip az söylemek gerek. KONUŞMA

G. terazi, akıl/el mizan. GÖRÜŞ

G. yumulunca kadri bilinir. ÖLÜM

G. yumulunca kıymeti bilinir. DEĞER

G. yumup açılıncaya kadar fırsat vakti geçer. FIRSAT

Göze g., dişe diş. ÖÇ

Hırs gelir g. kararır, hırs geçer öz kararır. ÖFKE

İlk g. ağnısı unutulmaz. AŞK

Kafa boşsa g. işe yaramaz. AKILLILIK

Kaş yapayım derken g. çıkarına. SEVECENLİK

Kaşığıyla yedirir, sapıyla g. çıkarır. ZULÜM

Kaşık ile verip sapı ile g. çıkarma. SEVECENLİK

Kem g. taşı entir. KÖTÜLÜK

Kızı alan g. ile bakmasın, kulak ile işitsın. EVLİLİK

Körün istediği bir g. iki/ikısı olursa ne söz. GÖNÜL

Körün istediği bir g. ikisi olursa ne söz. MUTLULUK

Körün istediği iki g., bin ela biri boz. AÇGÖZLÜLÜK

Merdivende bastığın basamağa dikkat et, yukarısına g. atma. TEDBİR

Öz ağlamayınca g. yaşarmaz. ACI ÇEKME

Yürek yanmasa g. yaşarmaz. KEDER

GÖZCÜSÜDÜR Elin parasız pulsuz g. ELEŞTİRİ

GÖZDEN El için ağlayan g. olur, yar için dövmen dizden. ÜZÜNTÜ

G. ırak olan gönülden de ırak olur. YOKLUK, GÖRÜŞ

Kendi düşen ağlamaz, iki g. olur. DENEYİM, SORUMLULUK

Tuz ekmek hakkı bilmeyen ıki g. olur akıl yet. NANKÖRLÜK

GÖZE G. göz, dişe diş. ÖÇ

G. yasak olmaz. GÖRÜŞ

Sakınılan/Esirgenen g. çöp batar. SEVECENLİK

GÖZET Önünü g., sonunu üret. TEDBİR

GÖZETEN Vaktini g. emeline nail olur. ZAMAN

GÖZLEME Ne benden sana bazlama, ne senden bana g.. YARDIM

GÖZLER Yılan adamın topuğunu g., adam yılanın başını. KAVGA

GÖZLERİM Bekle g, bekle, ne gelen var ne giden. UMUT

GÖZLEYEN Selamet g. girmez savaşa. TEHLİKE

GÖZLÜ "Kör" diyen bari bademg. olsa. ELEŞTİRİ

GÖZÜ Abdalın karnı doyunca g. pabucunda olur. KAZANÇ

Aç ölmez g. kararır. KEDER

Aç ölmez, g. kararır; susuz ölmez, benzı sararır. AÇLIK

Açın g. ekmek teknesinde olur. AÇLIK

Açın karnı doyar, g. doymaz. AÇLIK

Ağanın g. atına tımardır. HİZMETÇİ, TERBİYE, YETKİ

Ağanın g., yiğitin sözü. SÖZ VERME

Ağzı açığın malını g. açık yer. AKILSIZLIK

Ağzı eğri g. şaşı, ensesinden bellidir. GÖRÜNÜŞ

Allah sağ eli/g. sol ele/göze muhtaç etmesin. MİNNETTARLIK

Arığa/Göle su gelene kadar kurbağanın g. patlar. GEÇ KALMA

Aşığın g. kördür/kör olur. AŞK

Azıksız yola çıkanın iki g. el torbasında kalır. TEDBİR

Balık suda, g. dışta. AÇGÖZLÜLÜK

Bekar g. ile kız alınmaz. EVLİLİK

Devletli g. perdeli olur. ZENGİNLİK

El g. mehenktir. DEĞER

Garip g. kör olur. YOKSULLUK

Gece g., kör gözü. GÖRÜŞ

G. tanede olan kuşun ayağı tuzaktan kurtulmaz. AÇGÖZLÜLÜK

Haramzadenin g. yaşlı olur. ALDATMA

Hilekarın g. yaşlı olur. ALDATMA

Horoz ölür, g. çöplükte kalır. HIRS

İnsanın niyeti olmayınca g. olsa da görmez. GÖNÜL

Kara bakanın g. kamaşır. GERÇEK

Kedinin g. sıçan deliğindedir. GÖNÜL

Lodosun g. yaşlı olur/yaşlıdır. İKLİM

Oburun karnı doyar, g. doymaz. , OBURLUK

Tanyeri ağarınca hırsızın g. kararır. SUÇ

Zenginin g. az görürse fukaranın g. de çok görür. ZENGİNLİK

GÖZÜN Elin işte, g. eşte olsun. EVLİLİK

Gaflet g. perdesidir. BİLGİSİZLİK

Göreceğ. hakkı vardır. GÖRÜŞ

GÖZÜNDEKİ Elin g. çöpü görür, kendi g. merteği görmez. ELEŞTİRİ

Kendi g. merteği görmez de elin gözündeki çöpü görür. ELEŞTİRİ

GÖZÜNDEN Dost yüzünden, düşman g. bellidir. DOST

İmam evinden aş, ölü g. yaş çıkmaz. DİN

Ölü g. yaş, imam evinden / obur elinden aş bekleme. OLASILIK

Pireyi g., çakalı dizinden vurur atıcı. BECERİ

GÖZÜNE Başkasının sözünden ziyade kendi g. inan. GÜVEN

Fettan insanın sözünden ziyade g. bakmalı. KURNAZLIK

GÖZÜNÜ Aç g., açarlar g.. TEDBİR

Aç g., uyar canını, verme malını. ÖDÜNÇ VERME

Ağzını açacağına g. aç. TEDBİR, GÜVENLİK

Besle kargayı, oysun g.. NANKÖRLÜK

Çapağı alırken g. çıkardı. SEVECENLİK

İnsanın g. bir avuç toprak doyurur. AÇGÖZLÜLÜK

Karga karganın g. oymaz. BAĞLILIK

Körler arasında sen de g. yum. UYUM

Kul çalıştıran bir g. kör. bir kulağını sağır etmeli. YETKİ

Kul kullanan bir g. kör etmeli, bir kulağını sağır. BAĞIŞLAMA

Tamahkarın g. (bir avuç) toprak doyurur. AÇGÖZLÜLÜK

Vardığın yer karanlık ise sen de g. kapa. UYUM

Vardığın yer körse, sen de g. kapa. UYUM

Yiğit kısmı g. budaktan sakınmaz. YÜREKLİLİK

GÖZÜNÜN Akçası ak olanın bakma g. karalığına. ZENGİNLİK

GÖZÜYLE Ergen g. kız alma, gece g. bez alma. EVLİLİK

Kaplumbağa yumurtasını g. ısıtır. . ANA-BABA

GÜRBET G. adamı terbiye eder. GEZİ

G. meşakkat GEZİ

GURBETTE G. geçen ömür. ömür değildir. GEZİ

G. övünmek, hamamda türkü çağırmağa benzer. KENDİNİ BEĞENME

G. taşa yaslanmayan evindeki hasırın kıymetini bilmez. DEĞER

Hamamda türkü çağırması, g. övünmesi kolaydır. KENDİNİ BEĞENME

GÜCENDİRİR Ne kızı verir, ne dünürü g.. SEVECENLİK

GÜCÜ Eşeğe g. yetmeyen/yetmez, semerini döver. ÖÇ

Kalemin ucu, kılıcın g.. YAZI

GÜÇ Al aslan tutar, g. sıçan tutamaz. ALDATMA

Al ile aslan tutulur, g. ile sıçan tutulmaz. KURNAZLIK

Az yiyen az uyur, çok yiyen g. uyur. YEME

El kapısı hem geç, hem g. açılır. ÖDÜNÇ ALMA

Geç olsun da g. olmasın. ERTELEME

G. gelince hak kapıdan çıkar. ZULÜM

Kart ağacın eğilmesi/bükülmesi g. olur. TERBİYE

Sabır hayırlıdır, tahammülü g. olmasa. .. SABIR

Tok ağırlaması g. olur. MİSAFİR

Yapmak g., yıkmak kolay. ÇALIŞKANLIK

Yıkmak kolay, yapmak g.. ZULÜM

GÜÇLÜ Ağası g. olanın kulu asi olur. BOYUN EĞME, HİZMETÇİ

Alt değirmen g. akar. GÜÇ

Arsız g. olunca haklı suçlu olur. SUÇ, GÜÇ

Bilgili adam g. olur. BİLGİ

Hem suçlu, hem g.. SUÇ

Yirmisinde yakışıklı, otuzunda g., kırkında zengin. HAYAT

GÜÇTÜR Adamak kolay, ödemek g.. SÖZ VERME

Genç beye hizmet g.. HİZMETÇİ

İhtiyara yoksulluk g.. YAŞ

Kurdu kulağından tutmak g.. GÜÇ

Sayır ile söyleşmek g.. OLASILIK

Yalanı dinlemek yalan söylemekten g. ALDATMA

GÜDER Oğlun g., karın sağarsa koyun olur. ÇALIŞKANLIK

GÜL Adam olmayana adamlık, köpek yüzüne g. suyu dökmek gibidir. LAYIK OLMA

Arif isen bir g. yeter kokmaya, cahil/hamal isen gir bahçeye yıkmaya. AKILLILIK

Ayda gelen g. üstüne, günde gelen kül üstüne. SENLİBENLİLİK

Beslemeden kadın olmaz, g. ağacından odun olmaz. OLASILIK

Bir ağaçta g. de biter diken de. FARKLILIK

Bir g. için bin dikene katlanılır. DAYANIKLILIK

Çalıda g. bitmez, cahile söz yetmez. BİLGİSİZLİK

Dikensiz g. olmaz. SIKINTI

Dostun attığı g. onulmaz yara açar. DOST

G. bülbülden ziyade insanlar elinden çeker. ACI ÇEKME

G. dalından odun, beslemeden/çingeneden kadın olmaz. OLASILIK

G. dikensiz, güzel nazsız olmaz. ÖZVERİ

G. dikensiz olmaz. KUSUR

G. dikensiz olmaz, safa cefasız. ÖZVERİ

G. dikensiz, yar engelsiz olmaz. ÖZVERİ

G. üstüne g. koklanmaz. OLASILIK

Halayıktan kadın olmaz, g. ağacından odun. HİZMETÇİ

Hocanın vurduğu yerde g. biter. EĞİTİM

GÜLDEN İnsan demirden sert, taştan berk, g. naziktir. GÜÇSÜZLÜK

GÜLDÜM Ağladım başaramadım, g. günüm geçirdim. ÖZVERİ, KEDER, ÜZÜNTÜ

GÜLDÜRME G. kendini, güldürsünler seni. AŞAĞILAMA

GÜLDÜRÜR Ağlatırsa Mevlam yine g. İYİMSERLİK

Dost ağlatır, düşman g.. DOST

GÜLE Ağlayanlar bir gün g. gelmiştir. İYİMSERLİK

Allah g. g. BOZMAirtsın, ağlaya ağlaya istetme-

sin. ÖDÜNÇ VERME
Bülbülle gezen g., ördekle gezen göle gider. ARKADAŞ
Bülbülle konuşan g., kargayla konuşan küllüğe. ARKADAŞ
Eşek küle, bülbül g. aşıktır. BENZERLİK
G. g. dahı gerçek söylenebilir. GERÇEK
Karga ile görüşen çöplüğe, bülbülle görüşen g. gider. ARKADAŞ
Ödünç g. g. gider. ağlaya ağlaya gelir. ÖDÜNÇ ALMA
Zengin urba giyse, "G. g. giy" derler, fakir palas giyse "Nerden buldun?" derler. ZENGİNLİK
GÜLECEK İmam ölecek de yüzün g. GEÇ KALMA, BEKLENTİ
GÜLEÇ Kadına söz duyurabilmek için g. zamanını beklemeli. KADIN
GÜLEN Çok g. çok ağlar. SON
En son g. iyi güler. SON
Kadın yüzünden g. ömründe bir kere güler. EVLİLİK
Son g. iyi güler. SON
GÜLENE Ağlayanın malı g. hayır etmez. ACI ÇEKME
GÜLENİ Her yüze g. dost sanma. GÖRÜNÜŞ
GÜLENİN Ağlayanın bir derdi var. g. beş. KEDER
GÜLER Açılan solar. ağlayan g.. DEĞİŞİM
Alem düşene g.. FELAKET
Avrat gibi düşman olmaz. g. bildirmez: köpek gibi dost olmaz, ulur bildirmez. KADIN
Çocukla çıkma yola; düsersen g.. düşerse ağlar. ÇOCUK
G. yüz, tatlı söz yılanı deliğinden çıkarır. GÜZELLİK
G. yüzlü sirke satıcısı, ekşi yüzlü bal satıcısından çok kazanır. TİCARET
Hasımın yüzüne g.. DÜŞMAN
Öksüz g. mi, gülerse unar mı? GÜÇSÜZLÜK
Öksüz neden g.? Belki yanılır da güler. TALİH
GÜLEREK El elin nesine, g. gider yasına. ÜZÜNTÜ
GÜLERKEN Zabit g. ısırır. MESLEKLER
GÜLERSE Öksüz güler mi. g. unar mı? GÜCSÜZLÜK
GÜLLESİ Top otu beylikten olunca g. Bağdat'a gider. ZENGİNLİK
GÜLME G. bana, gülerler sana. AŞAĞILAMA
G. (mahrum) komşuna, gelir başına. FELAKET
GÜLMEDEN Görmemiş görmüş, g./güle güle ölmüş. AKILSIZLIK
GÜLMEK G. her hastalığın devasıdır. MUTLULUK
GÜLMEMİŞ Eşini ağlatan g.. EVLİLİK
GÜLMESİ Her ağlamanın bir g., her yokusun bir inişi vardır. İYİMSERLİK
Her ağlamanın bir g. vardır. DEĞİŞİM
GÜLMESİNİ Ölü evinde ağlamasını, düğün evinde g. bilmeli. ZAMAN
GÜLMEZ Ağlatan g.. ZULÜM
Aşık ile delinin farkı, biri g. biri ağlamaz imiş. AŞK
Deli ağlamaz, akıllı g. AKILSIZLIK
Gök ağlamayınca yer g. İKİLİM
GÜLÜ G. seven dikenine katlanır. ACI ÇEKME, DAYANIKLILIK. AŞK
G. tarife ne hacet, ne çiçektir bilirsi. BİLGİ
G. yadettikçe bülbülün feryadı artar. AŞK
Minnet ile koklama g. al eline dikeni/suseni: Geçme namert köprüsünden ko aparsın su seni. MİNNETTARLIK
GÜLÜM Oğlum oldu g. oldu, e BOZMAim elin oldu. EVLİLİK
GÜLÜN G. kadrini bülbül bilir. DEĞER
GÜLÜNE G. bak goncasını al. EVLİLİK
GÜLÜP Sızde yiyeli m içelim, biz de g. oynayalım. BENCİLLİK
GÜMÜŞ Allah g. kapıyı kaparsa altın kapıyı açar. İYİMSERLİK
Altın eşik g. eşiğe muhtaç olur. YARDIM
Ayranı yok içmeye, g. köprü ister geçmeye. KENDİNİ BEĞENME
Garip çingenenin nesine gerek g. zurna. YOKSULLUK
Nisan yağmuru altın araba, g. tekerlek. İKİLİM
Söylemek g. ise söylememek altındır. SUSKUNLUK
Söz g. ise sükut altındır. SUSKUNLUK
GÜMÜŞE Altın gideli g. kaldık. GEÇ KALMA
GÜMÜŞTEN Altını zaptetmeye g. el ister. TUTUMLULUK
GÜMÜŞÜ Aldığın kadının ya g. olmalı ya da kömüşü (mandası). EVLİLİK
GÜN Ak akçe kara g. için/içindir. TUTUMLULUK
Ak g. ağartır, kara gün karartır. FELAKET
Anasının karnında dokuz ay on g. nasıl durmuş? SABIR
Aslan bile g. olur fareye muhtaç olur. BÜYÜKLÜK, GÜÇ
Böyle kalmaz, bir g. olur baht uyanır. İYİMSERLİK
Bunaları ölmez, kara g. kararıp kalmaz. İYİMSERLİK
Deliye (göre) her g. bayram. AKILSIZLIK
Dünya ölümlü, g. akşamlı. SON, DÜNYA
Eski dost kara g. bineği. DOST
Gölgede otur, g. kendi gelir. TEMBELLİK
G. akşamlıdır. SON
G. bugün. FIRSAT
G. bugün. saat bu saat. FIRSAT, ZAMAN
G. doğmadan neler doğar. BEKLENTİ, İYİMSERLİK
G. geçer. kin geçmez. NEFRET
G. güne uymaz, her g. bir olmaz. FARKLILIK
G. güne uymaz. ZAMAN
G. ile yatan. gün ile kalkar. ZAMAN
G. ola harıman ola. UMUT
G. olur günü, g. olur ayı, g. olur yılı besler. TİCARET
G. var yılı besler, yıl var günü beslemez. TİCARET
G. varken davarını eve götür. FIRSAT
Hangi g. vardır akşam olmadık. İYİMSERLİK
Her g. baklava börek yense bıkılır. SENLİBENLİLİK, ALIŞKANLIK
Her g. papaz pilav yemez. FIRSAT
Her g. tavuk yaşamaktan, bir gün horoz yaşamak iyidir. YETKİ
Kar yağdığı g. savrulur. HARCAMA
Kara g. kararıp kalmaz/durmaz, koçyağıt bunalıp ölmez. İYİMSERLİK
Kuduran kırk g. yaşar. TUTKU
Kutlu g. doğuşundan/bellidir, (kutlu yaz yağışından). BEKLENTİ
Misafir üç g. misafirdir. MİSAFİR
Padişah yasağı üç g. sürer. YETKİ
Sayılı g./günler çabuk/tez geçer. ZAMAN
Tilki ne kadar çevik ise bir g. boğazı ele verir. KURNAZLIK
Uğursuzun yüzüne bakma, kırk g. işin rast gitmez. KÖTÜLÜK
Yar yıkıldığı g. tozar. FELAKET
GÜNAHA Kaç sevaptan, girme g.. İYİLİK
GÜNAHINA Herkes kendi g. göre yanar. SORUMLULUK
GÜNAHKAR Bin yıl g., bir gün tövbekar. PİŞMANLIK
Her gün g., bir gün tövbekar. DİN
Kırk yıl g., bir gün tövbekar. SORUMLULUK, PİŞMANLIK
GÜNDE Cahil g. bin hatır yıkar, alim yapar. BİLGİSİZLİK
Güzele/Yüzü güzele kırk g. doyulur, iyi huyluya kırk yılda doyulmaz. GÜZELLİK
Rençber kırk yılda, tüccar kırk g.. TİCARET
GÜNDEN Üç g. fazla dargınlık olmaz.. ÖFKE
GÜNDÜZ Geceleyin yürüyen g. sevinir, küçükken evlenen yaşlanınca sevinir. ERKEN DAVRANMA
G. işin ne ise gece düşün odur. UYKU
G. tespih çevirir, gece koyun çevirir. İKİYÜZLÜLÜK
Köre gece g. birdir. OLASILIK
GÜNDUZU Her gecenin bir g. vardır. DEĞİŞİM
GÜNDÜZÜN Elifin hecesi var, g. gecesi var. BENZERLİK
G. mum yakan, geceleyin bulamaz. HARCAMA
G. uykusu geceye katık. UYKU
GÜNE Borç iyi g. kalmaz. ÖDÜNÇ ALMA
Gerekmezı sakla gereken g. kadar. TUTUMLULUK
Gün g. uymaz. ZAMAN
G. göre kürk giyinmek gerek. UYUM
GÜNEŞ G. balçıkla sıvanmaz. GERÇEK
G. girmeyen eve doktor girer. SAĞLIK
G. olsan kimsenin mendilini kurutmazsın / kimsenin üstüne doğmazsın. BENCİLLİK
G. olsan kimsenin mendilini kurutmazsın BENCİLLİK
GÜNEŞE Yarasa g. düşmandır GERÇEK
GÜNLER Ayaz oldu bulut oldu, geçen g. unut oldu. DEĞİŞİM
GÜNLÜK Bir g. rızık için iki gün çabalamalıdır. ÇALIŞKANLIK
Üç g. seyisliği var, kırk yıllık fışkı karıştırır MERAK
GÜNÜ Allah'ın g. ufak dandan çok. ALLAH
Arife g. yalan söyleyenin / oruç yiyenin Bayram günü yüzü kara çıkar. ALDATMA
Bayram g. borç ödeyecek olana Ramazan uzun sürmez. ÖDÜNÇ ALMA
Gün olur g., gün olur ayı, gün olur yılı besler. TİCARET
İmece g. bulutlu, görmeyene ne mutlu. YARDIM, DOST
GÜNÜN G. günü var ZAMAN
GÜNÜNDE Ölüye g. ağlarlar. ÖLÜM
GÜNÜNÜN Yaz g. yağışı, karı kocanın döğüşü. EVLİLİK, GÖRÜNÜŞ
GÜREŞE Yenik pehlivan g. doymaz. HIRS
GÜREŞENDEN İki g. biri yıkılır. GÜÇ
GÜRLEMEYİNCE Gök g. "Allah Allah" demez. DİN, SÖZ VERME
GÜRLER Ağaç yaprağı ile g.. BAŞARI
GÜRLÜĞÜ Allah son g. versin. SON
GÜRÜLTÜ G. istemeyen adam demirci dükkanına girmez. ÖZVERİ
G. istemeyen (adam) kazancı/bakırcı dükkanına girmez. ÖZVERİ
GÜRÜLTÜSÜ Ulu ağacın g. dal ile. BAŞARI
GÜVEÇ Adımı g. üstüne koy, ama ocak üstüne koyma. ÜN
GÜVEN Ak akçe ile ak baldıra g. olmaz. KADIN
Bahtına güvenme, cehtine g.. TALİH
El oğluna g. olmaz. GÜVEN
GÜVENDİĞİMİZ G. dağlar, size de mi yağdı karlar. GÜVEN
GÜVENEN Ablasına g. kız kocasız kalmış. GÜVEN
Varlığa g. darlığa düşer. ZENGİNLİK
GÜVENİLMEZ Dünya varlığına g. ZENGİNLİK
İnsanoğluna g.. GÜVEN
Varlığa g.. ZENGİNLİK
GÜVENİNİN Sanatına g. para ayağına gelir. BECERİ
GÜVENME Bahtına g., cehtine güven. TALİH
Başkasına g., bileğine güven. GÜVEN
G./İnanma dostuna, saman doldurur postuna. GÜVEN
G. varlığa, düşersin darlığa. GÜVEN, TİCARET
Güzelliğine g., bir sivilce yeter; zenginliğine güvenme, bir kıvılcım yeter. GÜZELLİK
Kara dayanma, ere g. GÜVEN
Malına g., gidişine güven. GÜVEN
GÜVENMEK Deniz kadın gibidir, g. olmaz ha! EVLİLİK
GÜVEY Kül tepecik olmaz, g. oğul olmaz.

..... OLASILIK
Suçu gelin etmişler, kimse g. girmemiş. .....
..... BOZMA
GÜVEYİN Kızın kimi severse g. odur, oğlun kimi severse gelinin odur. ..... EVLİLİK
Kulun yoksa g. de mi yok? ..... EVLİLİK
GÜZEL Aba da bir diba da bir giyene, g. de bir çirkin de bir sevene. ..... AŞK
Adamın yüzü değil, özü g. olsun. .. GÖRÜNÜŞ
Ağacı g. gösteren yapraklarıdır. ..... GÜZELLİK
Ağacı g. yapan yapraklarıdır. . GİYİM KUŞAM
Anan g. idi, hani yeri; baban zengin idi, hani evi? ..... YOKLUK
Çirkini bürünür, g. görünür. .... GİYİM KUŞAM
Çirkin ile yola gitme, g. ile taş taşı. .. GÜZELLİK
Çirkini kan evin toplar, g. kan düğün gezer. ..... EVLİLİK, KADIN
Diş ne kadar g. olsa ağrıyınca çıkarılır. .....
..... BELA, ÇARE
Gezen g. olur, oturan gazel olur. ..... GEZİ
Gönül kimi severse g. odur. GÜZELLİK, AŞK
Gül dikensiz, g. nazsız olmaz. ..... ÖZVERİ
G. idin hani kaşın karası, zengin idin hani diba parası? ..... GÜVEN
G. kuş elde gezer, g. hanım dilde gezer. .....
..... GÜZELLİK
G. nerde, kavga orda. .... GÜZELLİK, KADIN
G. söz demir kapıyı açar. ..... KONUŞMA
Her g. güzeldir, amma canın sevdiği daha güzeldir. ..... GÜZELLİK
Her Yusuf g. olmaz. ..... FARKLILIK
Herkese kendi yurdu g. görünür. .....
..... KENDİNİ BEĞENME
Kusursuz g. olmaz. ..... KUSUR
Kuzguna sormuşlar, "G. kimdir?" "Yavrularımdır" demiş. ..... ANA-BABA
Rağbet g. ile zenginedir. ..... DEĞER
Şimdi rağbet g. ile zengine. ..... DEĞER
Tavuğum g. olsun da yumurtlamazsa yumurtlamasın. ..... GÜZELLİK
Yoksul danişmendin sözü geçmez, meğer avradı g. ola. ..... YOKSULLUK
Yüzü g. olanın huyu da güzel olur. . GÜZELLİK
GÜZELDİN G. hani kaşın karası, zengindin hani diba parası? ..... GÜZELLİK
GÜZELE G. / Yüzü g. kırk günde doyulur, iyi huyluya kırk yılda doyulmaz. ..... GÜZELLİK
G. bakmak sevaptır. ..... GÜZELLİK
G. "Güzel" dersin naz eder, çirkine "Güzel" dersin haz eder. ..... GÜZELLİK
G. ne yakışmaz. .....
..... GÜZELLİK, GİYİM KUŞAM
Kendi g. kırk günde doyulur, huyu g. kırk yılda doyulmaz. ..... HUY
GÜZELEDİR Alemde itibar zenginle g.. .....
..... DEĞER
İtibar zenginle g.. ..... DEĞER
GÜZELİ G. güzel diye sevmeli, çirkini Allah için sevmeli. ..... GÜZELLİK
G. herkes sever. ..... GÜZELLİK
GÜZELİN G. başından çile eksik olmaz. .....
..... GÜZELLİK
G. hasmı sivilcim (sivilce), zenginin hasmı kıvılcım. ..... GÜZELLİK
Güzellerin/G. talihi çirkin olur. ..... GÜZELLİK
Her g. bir huyu var. ..... HUY
Her g. bir kusuru vardır. ..... KUSUR
Yüzü g. kalbi de güzel olmaz. ..... GÜZELLİK
GÜZELLER G. adama çok iş ederler, soyarlar akbet dervişi ederler. ..... GÜZELLİK
GÜZELLERİN G./Güzelin talihi çirkin olur. .....
..... GÜZELLİK
GÜZELLİĞE G. kapılma, huya bak. .....
..... GÜZELLİK
GÜZELLİĞİNE G. güvenme, bir sivilce yeter; zenginliğine güvenme, bir kıvılcım yeter. .....
..... GÜZELLİK
GÜZELLİĞİNLE Zenginliğinle övünme, bir kıvılcım yeter; g. övünme, bir sivilce yeter. .....
..... GURUR
GÜZELLİK G. ekmeğe sürülüp yenilmez. .....
..... GÜZELLİK
G. ondur, dokuzu dondur. ..... GİYİM KUŞAM
Zorla g. olmaz. ..... ZULÜM, AŞK, GÖNÜL
GÜZELSİN Çirkine "G." demişler, bir kat daha kıvrılmış. ..... GÜZELLİK
GÜZÜN Üzüm hırsızı g. belli olur. ..... SUÇ
HA H. Ali hoca, h. hoca Ali. ..... BENZERLİK
H. anan ölmüş, öksüz kalmışsın h. baban. .....
..... ANA-BABA
H. ördek h. değirmen, ikisi de suda yürür. .....
..... BENZERLİK
HABER Cihanda işitilmedik h. olmaz. HABER
Duyulmadık h. olmaz. ..... HABER
Fena h. tez duyulur. ..... HABER
Kara/Kötü h. tez/çabuk duyulur. ..... HABER
HABERDEN Kara h. başka ne haberin var? ...
..... HABER
HABERİ Çocuktan al h.. .. ÇOCUK, HABER
Deliden al uslu h.. ..... AKILSIZLIK
H. verenden alan uslu gerek. ..... HABER
Tavşan dağa küsmüş, dağın h. olmamış. ÖFKE
HABERİNİ Irak/Uzak yerin h. kervan getirir...
..... HABER
HAC Ismarlama h., h. olmaz (kabul olunmaz). ..
..... OLASILIK, DİN
HACET Gülü tarife ne h., ne çiçektir biliriz. .....
..... BİLGİ
Kötü komşu insanı/adamı mal/h. sahibi eder. ..
..... KOMŞU
HACI Abdal/Derviş tekkede, h. Mekke'de bulunur. ..... BENZERLİK
Adam h. mı olur varmakla Mekke'ye, eşek derviş mi olur taş çekmekle tekkeye? ... DEĞİŞİM
Deve Kabe'ye gitmekle h. olmaz. .....
..... GÖRÜNÜŞ, DEĞİŞİM, GEZİ
H. dediğimizin haçı koltuğundan çıktı. .....
..... İKİYÜZLÜLÜK
H. dediğimizin/sandığımızın haçı koltuğundan çıktı. ..... GÖRÜNÜŞ
H. hacı olmaz gitmekle Mekke'ye, dede dede olmaz gitmekle tekkeye. .....
..... GÖRÜNÜŞ, DEĞİŞİM
H. hacıyı Arafat'ta, uyuz uyuzu sıcakta, domuz domuzu batakta bulur. ..... ARKADAŞ
H. hacıyı Mekke'de, derviş dervişi tekkede bulur. .....
..... BENZERLİK
H. Mekke'de, derviş tekkede yakışır. .....
..... BENZERLİK
O h. bu hacı kim olacak boyacı. ..... EŞİTLİK
Öğretirler sana h. mahallesinde salyangoz satmayı. ..... UYUM
Ya deve, ya deveci, ya üstündeki h.. ..... SEÇİM
HACIDAN "Cim" diyen hocadan, kuma basan h. kork. ..... İKİYÜZLÜLÜK
Mürekkep yalamış hoca ile kuma basmış h. sakın. ..... DİN
HACIYA H. "Tespih alır mısın?" demişler, "Ya biz buraya niye geldik?" demiş. ..... OLASILIK
HACIYI Hacı h. Mekke'de, derviş dervişi tekkede bulur. ..... BENZERLİK
Talihsiz h. deve üstünde yılan sokar. ..... TALİH
Unmadık h. deve üstünde / Arafat'ta yılan sokar. ..... TALİH
HAÇI Hacı dediğimizin h. koltuğundan çıktı. .....
..... İKİYÜZLÜLÜK
Hacı dediğimizin/sandığımızın h. koltuğundan çıktı. ..... GÖRÜNÜŞ
Kime Müslüman/Sünni desen h. koltuğundan çıkar. ..... GÖRÜNÜŞ
HADDİNİ H. bilmeyene bildirirler. ..... HIRS
H. bilmeze haddini bildirmek öksüze kaftan giydirmek gibidir. ..... HIRS, GURUR
Kişi h. bilmek edeptir. ..... GÖRGÜ
HAFİF Elin acısı ele h. gelir. ..... KEDER
HAFTASI Ben derim "Bayram h.," o der "Mangal tahtası." ..... AKILSIZLIK
HAİN Sanma ki h. berhüdar olur, ya kaatil ya berdar olur. ..... ALDATMA
HAİNDEN Zehirden şifa, h./kahpeden vefa gelmez. ..... BAĞLILIK
HAK Adamakla mal tükenmez, H. saklasın vermesinden/ödemekten. ..... SÖZ VERME
Allah bir, peygamber h., pekmez kara, yoğurt ak. ..... DİN
Bağla atını, ismarla H.'ka. ..... GÜVEN
Çiftçiye yağmur, yolcuya kurak, cümlenin muradını verecek H.. ..... FARKLILIK
Doğruluk h. kapısıdır. ..... DÜRÜSTLÜK
Er getire, h. getire. ..... EVLİLİK
Evvel devenî bağla, sonra H.'ka ısmarla. .....
..... GÜVEN
Güç gelince h. kapıdan çıkar. ..... ZULÜM
H. değirmende olur. ..... ADALET
"H." deyince akan sular durur. .....
..... GERÇEK, ADALET
"H." diyen mahrum kalmaz. ..... ALLAH
H. doğrudadır. ..... DÜRÜSTLÜK, DİN
H. doğrunun yardımcısıdır. ..... ALLAH
H. gelince batıl gider. ..... GERÇEK
H. hakkı bulur. ..... GERÇEK
H. söz acı gelir. ..... GERÇEK
H. söz zehirden/ağıdan acıdır. ..... GERÇEK
H. söze mecnun dahi razı olur. ..... GERÇEK
H. verilmez alınır. ..... İSTEME
H. yerde kalmaz. ..... ADALET
H. yerini bulur. ..... ADALET, GERÇEK
H. yerini bulur, su çukurunu. ..... GERÇEK
H.'ka tevekkül eden açıkta kalmaz. .....
..... GÜVEN
Halkın sesi, H.'kın sesi. ..... ATASÖZÜ
Kul azmayınca H. yazmaz. .... BOYUN EĞME
Olayım dersen H.'ka asi, ya mütevelli ol ya vasi. .....
..... SORUMLULUK
Ölüm h., miras helal. ..... ÖLÜM
Sev seni seveni h./yer ile yeksan ise, sevme seni sevmeyeni Mısır'a sultan ise. ..... AŞK
Yemin H.'kın keskin kılıcıdır. ..... DİN
HAKİKAT H. daima galip olur. ..... GERÇEK
HAKKI Allah'ın h. üçtür. ..... TALİH
Ana h. ödenmez. ..... ANA-BABA
Gören gözün h. vardır. ..... GÖRÜŞ
Hak h. bulur. ..... GERÇEK
Hoca h., Tanrı hakkı. ..... MİNNETTARLIK
Komşu h., Tanrı hakkıdır. ..... KOMŞU
Nush ile akıllanmayanın h. kötektir. AKILLILIK
Tekdir ile uslanmayanın h. kötektir. . TERBİYE
Tuz ekmek h. bilmeyen iki gözden olur akıbet. .
..... NANKÖRLÜK
Tuz ekmek h. bilmeyen itten de beterdir. .....
..... NANKÖRLÜK
Yedi adım yolun, bir yudum suyun h. vardır. .....
..... ARKADAŞ
HAKKINA Ekmekten kaşık olur, ama her yoğurdun h. değil. ..... OLASILIK
HAKKINDAN Dinsizin h. imansız gelir. .....
..... EŞİTLİK, SUÇ
Haklı h. vazgeçmez. ..... ADALET
HAKKINI Sezar'ın h. Sezar'a vermeli. DEĞER
HAKLI Arsız güçlü olunca h. suçlu olur. .....
..... SUÇ, GÜÇ
H. hakkından vazgeçmez. ..... ADALET
H. söz, haksızı Bağdat'tan çevirir. ..... GERÇEK
HAKSIZ Pazarlıksız giren h. çıkar. ... TİCARET
HAKSIZI Haklı söz, h. Bağdat'tan çevirir. .....
..... GERÇEK
HAL H. halin yoldaşıdır. .....
..... BENZERLİK, ARKADAŞ
HALAMIN H. sakalı olsaydı dayım olurdu. .....
..... OLASILIK
HALATTIR Muhabbet özge h., giriftar olmayan bilmez. ..... AŞK
HALAYA Oğlan dayıya, kız h. çeker. .....
..... AKRABA
HALAYIĞIDIR Her kadın evinin hem hanımı hem h.. ..... EVLİLİK
HALAYIK Hanım kırarsa kaza (olur), h. kırarsa ceza olur. ..... FARKLILIK
HALAYIKTAN H. kadın olan turnayı deler taşla, köleden müezzin olan minareyi yıkar sesle. .
..... LAYIK OLMA
H. kadın olmaz, gül ağacından odun. .....
..... HİZMETÇİ
Kavak ağacından odun, h. kadın. .. OLASILIK
HALCEĞİZİM Evceğizim evceğizim, sen bilirsin h.. ..... EV, GEZİ
HALIYA Yüz verdik deliye, geldi çıktı h.. .....
..... LAYIK OLMA
HALIYI Gelin h. getirir; kendi serer, kendi otu-

rur. ..... EVLİLİK
HALİ Aşığın h. kaalinden belli olur. ..... AŞK
Ne dilenecek h., ne de zekat verecek malı var. .. AZLA YETİNME
HALİK İyilik et denize at, balık bilmezse H. bilir. ..... İYİLİK
İyilik yap denize at, balık bilmezse H. bilir. ..... ÇÖMERTLİK
HALİN Hal h. yoldaşıdır. ..... BENZERLİK, ARKADAŞ
HALİNDEN El insanın h. ne bilsin, herkes çektiğini kendi bilir. ..... KEDER
Tok ne bilir açın h ..... AÇLIK
HALİNE Kendinden aşağı bak da h. şükret. ..... AZLA YETİNME
HALİNİ Açın h. tok bilmez (Hastanın h. sağ bilmez). ..... AÇLIK
Tok, açın h. bilmez. ..... AÇLIK, FARKLILIK
HALKA H. gönül bağlayan halkın malıdır. ..... UYUM
H. gönül bağlayan sonra pişman olur. ..... GÜVEN
Nefsinde tecrübe etmediğin şeyi h. tavsiye etme. ..... ÖĞÜT
HALKASI Şeytandan çok bilen yoktur, lanet h. boğazına geçer. ..... BİLGİ
Zincirin kuvveti en zayıf h. kadardır. ..... GÜÇ
HALKIN Halka gönül bağlayan h. malıdır ..... UYUM
H. hazinesi eski söz. ..... ATASÖZÜ
H. sesi, Hak'kın sesi. ..... ATASÖZÜ
HALVA "Helva" demesini de bilirim, "H." demesini de. ..... UYUM, KONUŞMA
HAM H. demir dövülmez. ..... FIRSAT
Torbanda bulunsun da varsın h. olsun. ..... TEDBİR
HAMALA H. semeri yük olmaz/değildir. ..... DAYANIKLILIK
HAMAM "Anam anam" dediği, h. anası Kel Fatma (değil mi)? ..... SENLİBENLİLİK
Bir akça ile dokuz kubbeli h. yapılmaz. ..... ZENGİNLİK
Kadın malı h. tokmağıdır. ..... KADIN
Karı malı kapı mandalı / h. tokmağıdır. ..... EVLİLİK
HAMAMA Düğüne gider zurna beğenmez, h. gider kurna beğenmez. ..... AŞAĞILAMA
H. giden terler. ..... ÖZVERİ
H. gider kurnaya, düğüne gider zurnaya aşık olur. ..... AKILSIZLIK
HAMAMCILIK Külhane/Külahcının beyliği h. demişler. ..... YETKİ
HAMAMDA Çok söz h. yarasır. KONUŞMA
Gurbette övünmek, h. türkü çağırmağa benzer. ..... KENDİNİ BEĞENME
H. türkü çağırması, gurbette övünmesi kolaydır. ..... KENDİNİ BEĞENME
İki çıplak bir h. yakışır. ..... EVLİLİK, YOKSULLUK
HAMARAT Kadını h. eden ateştir. ..... KADIN
HAMSİ H. kurban olur mu? Kanı da var, canı da. ..... SUÇ
Laz h. balığını sever. ..... BENZERLİK
HAMSİLERİ Nasıl verirsen liralan, öyle alırsın h.. ..... ÖDEME
HAMUR Çamur olmazsa h. olmaz. ..... ZENGİNLİK, ÖZVERİ
Kim istemez h. yoğursun, uzun günler un eler. . ..... ÖZVERİ
HAMURDAN Anadan olur daya, h. olur maya. ..... ANA-BABA
H. artar da camurdan artmaz. ..... OLASILIK
HAMURU Herkesin h. ekmeğine göredir. ..... TEDBİR
HAMURUN Ekmeğin büyüğü h. çoğundan olur. ..... BENZERLİK
Ekmeğin iyisi h. iyisinden olur. ..... BENZERLİK
HAMÜRÜYLA Elinin h. / Elindeki hamura bakmaz, erkek işine karışır. ..... KADIN
HAN Her yorulana bir h. yapılmaz. .... SIKINTI
.Herkesin yorulduğu yere h. yapmazlar/yapılmaz. ..... SIKINTI
HANCI Sen yolcu ben h. iken bir gün elbet buluşuruz. ..... GEZİ
HANCININ H. horozu ölmüş, yolcuya ne..... ÜZÜNTÜ
HANE Gelirse h. boş, gelmezse daha hoş. ..... MİSAFİR
Kadınsız h. kuşsuz kafese benzer. ..... EVLİLİK
HANESİ Adam adama gerektir, tosbağaya h.. ..... YARDIM
Elbette olur ev yıkanın h. viran. ..... ZULÜM
HANEYE Bir değirmene iki taş ister, bir h. bir baş ister. ..... EV
HANGİ H. Allah'a kul, h. peygambere ümmet olacağımızı şaşırdık. ..... SEÇİM
H. gün vardır akşam olmadık. ..... İYİMSERLİK
HANIM Güzel kuş elde gezer, güzel h. dilde gezer. ..... GÜZELLİK
H. kırarsa kaza (olur), halayık kırarsa ceza olur. .. .. FARKLILIK
Hizmetçi kırarsa suç, h. kırarsa kaza. ..... HİZMETÇİ
HANİMİ Her kadın evinin hem h. hem halayığıdır. ..... EVLİLİK
HANIMIN H. hısmı gelince oklavalar tıkır tıkır, beyin hısmı gelince dişler takır takır. .. EVLİLİK
H. kırdığı kabın sesi çıkmaz. ..... HİZMETÇİ
HANYA Daha H.'yı Konya'yı bilmez, devenin gevişine güler. ..... ELEŞTİRİ
HAPİ H. yaldızla yuttururlar. ..... ALDATMA
HAPSEYİLE Ağzındaki dilini h... KONUŞMA
HARAM H. geldi, helali de götürdü. ..... KAZANÇ
H. harama gider. ..... KAZANÇ
H. helal ver Allah'ım, garip kulun durmaz yer Allah'ım. ..... KAZANÇ
H. helalden tatlıdır. ..... KAZANÇ
HARAMA Haram h. gider. ..... KAZANÇ
Haramdan gelen h. gider. ..... KAZANÇ
HARAMDAN H. gelen harama gider. ..... KAZANÇ
HARAMDIR Çocuğun yediği helal, giydiği h.. ..... ÇOCUK
Eve gereken / gerek iken mescide h ..... CÖMERTLİK, EV
Mescide gerek olan meyhaneye h.. ..... FARKLILIK
Mümine eziyet h.. ..... ZULÜM
HARAMI Uğru ol, h. ol, insafı elden koma. ..... BAĞIŞLAMA
HARAMIN H. bereketi olmaz. ..... KAZANÇ
H. temeli/binası olmaz. ..... KAZANÇ, SUÇ
HARAMSIZ Çok mal h., çok laf yalansız olmaz. ..... ALDATMA
Çok mal h., çok laf yalansız olmaz. ..... KONUŞMA
HARAMZADE H. pazar bozar, helalzade pazar ya par. ..... BOZMA
HARAMZADEDİR Aslını inkar eden h.. ..... GÖRGÜ
HARAMZADENİN H. gözü yaşlı olur. ..... ALDATMA
HARAP Dünya küfr ile değil, zulüm ile h. olur. . ..... DÜNYA
HARARA İ t ile çuvala girilmez, kedi ile h.. ..... GÜÇ
HARARET Karpuz kesmekle h. sönmez / yürek soğumaz. ..... ÇARE
HARCANACAK H. yer var, kısılacak yer var. ..... TUTUMLULUK
HARCI Cömert ile nekesin h. bir (nekesinki bir ziyade). ..... CİMRİLİK
Cömert ile nekesin (nekesle cömerdin) h. birdir. ..... CİMRİLİK
Cömertle nekesin h. birdir. ... TUTUMLULUK
Nekesle cömerdin hesabı/h. birdir. .. CİMRİLİK
HARCINA Kocana göre bağla başını, h. göre pişir aşını. ..... EVLİLİK
HARÇ Ağa borç eder, usak h.. ..... ÖDÜNÇ ALMA
Borç durur, h. durmaz. ..... ÖDÜNÇ ALMA
Çalı çırpı ile ev yapılmaz h. ister. ..... OLASILIK
İyi diriliğe çok h. gerek. ..... BARIŞ
HAREKET H. berekettir. ..... ÇALIŞKANLIK
H. olmadıkça bereket olmaz. .. ÇALIŞKANLIK
Kuldan h., Mevladan bereket. . ÇALIŞKANLIK
Nerde h., orda bereket. ..... ÇALIŞKANLIK
HAREKETTEN Çok bereket çok h.. ..... ÇALIŞKANLIK
HARİÇ Akıldan h. iş tutma. ..... AKİLLILIK
HARİÇTE Düşmanı h. arama. ..... DÜŞMAN
HARİS H. olan mahrum kalır. ..... AÇGÖZLÜLÜK
HARİSTİR Kişi men olunduğu şeye h.. ..... AÇGÖZLÜLÜK
HARMAN Bostansız h. taşsız dövene benzer. .. .. OLASILIK
Dağbaşında h. yapma, savururstın yel için; su yanında değirmen yapma öğütürsün sel için. .. .. TEDBİR
Dirgenden korkan porsuk, h. yanında neyler. ... . KORKU
Ekinini gök yiyen h. vakti aç kalır. ..... TARIM
Gün ola h. ola. ..... UMUT
H. döven/Harmanda düven süren öküzün ağzı bağlanmaz. ..... ÇALIŞKANLIK
H. döven öküzün ağzı bağlanmaz. ..... KARARLILIK
H. dövmek keçinin işi değil. ..... BECERİ
H. sonu dervişlerindir ... YOKSULLUK, SON
H. yel ile, düğün el ile ..... YARDIM
Mağrur olup deme "Yoktur ben gibi," bir muhalif rüzgar eser, savurur h. gibi. ..... KENDİNİ BEĞENME
On yılın yağmuru h. vakti yağar. ..... TARIM
Yabasız h. savrulmaz. ..... OLASILIK
HARMANDA Harman döven/H. düven süren öküzün ağzı bağlanmaz. . ÇALIŞKANLIK
H. dirgen yiyen sıpa, yılına kadar acısını unutmaz. ..... DENEYİM
Tarlada izi olmayanın h. yüzü olmaz. ... TARIM
HARMANI H. biz dövdük mahsulu başkaları aldı. ..... LAYIK OLMA
"H. yakarım" diyen oraga yetişmemiş. ..... ZULÜM
HARMANIN Yanmış h. öşrü olmaz. ..... KAZANÇ
HASET Acınmaktansa h. edilmek evladır. ..... ÇEKEMEMEZLİK
H. eden mahrum kalır.. ..... ÇEKEMEMEZLİK
HASIL Hiçten h. olan hiç. ..... OLASILIK
Merhametten maraz doğar/h. olur. ..... BAĞIŞLAMA
HASIM Faydasız hısımdan faydalı h. yeğdir. ..... AKRABA
H. hasmı ateşe atar, dost başta tutar. .... DOST
HASMA Hasmın sitemin anlamamak h. sitemdir. ..... DÜŞMAN
HASMI Güzelin h. sivilcim (sivilce), zenginin h. kıvılcım. ..... GÜZELLİK
Hasım h. ateşe atar, dost başta tutar. ... DOST
Kibrin h. Allah'tır. ..... GURUR
HASMIN H. sitemin anlamamak hasma sitemdir. ..... DÜŞMAN
H. yüzüne güler. ..... DÜŞMAN
HASRET H. ateşten gömlektir. ..... YOKLUK
HASTA Bir duvar yıkılsa duvarcı getirirler, biri h. olsa herkes hekim kesilir. ..... ÖĞÜT
H., çorbası tasta. ..... SAĞLIK
H. h, çorba komaz tasta. ..... SAĞLIK
H. hekimden derman gelmez. ..... ÇARE
H. ol benim için, öleyim senin için. ..... SAĞLIK, YARDIM
H. olmayan sağlığın kadrini bilmez. .... SAĞLIK
H. sağalınca doktor kapıya gelir. ..... GEÇ KALMA
H. yastıktan ikrah eder. ..... SAĞLIK
H. yatan ölmez, eceli gelen/yeten ölür. ..... ÖLÜM, YALNIZLIK
Hastaya bakmaktan h. olması yeğdir. SAĞLIK
Yatan / H. yatan ölmez, eceli yeten ölür. ..... ÖLÜM
HASTALIĞA Büyük h. büyük ilaç lazım. ..... ÇARE
İstiharede ölümü gören, h. razı olur. ..... UYKU
Ölümü gören h. razı olur. ..... ÖLÜM
HASTALIĞI Zenginin ayıbı, fukaranın h. meydana çıkmaz. ..... ZENGİNLİK

HASTALIĞIN Gülmek her h. devasıdır. ..... MUTLULUK
HASTALIK H. batmanla girer, miskalle çıkar. ..... KEDER
H. kantarla girer, miskalle çıkar. ..... SAĞLIK
H. sağlık bizim için. ..... SAĞLIK
Sağlık h. bizim için. ..... SAĞLIK
"Züğürtlük zenginlikten evladır" derlerse inanma. "H. sağlıktan, bekarlık evlilikten." ZENGİNLİK
HASTANIN Açın halını tok bilmez (h. halini sağ bilmez). ..... AÇLIK
Hekimin yalanı h. sağlığını söylemektir. ..... SAĞLIK
İyi olacak h. hekim ayağına gelir ..... YALNIZLIK, SAĞLIK
HASTAYA H. bakmaktan hasta olmaz yeğdir ..... SAĞLIK
H. çare, keyfisize para ..... ÇARE
H. çorba sorulur mu? ..... SAĞLIK
H. döşek/yatak sorulmaz. ..... SAĞLIK
H. ilaç, borçluya para. ..... ZENGİNLİK
H. naz etmek hekime yakışmaz. ..... SAĞLIK
HASTAYI H. buza, aşığı söze yollamamalıdır .. .. SAĞLIK
H. döşek bilir, ölüyü teneşir. ..... DENEYİM
HASUT H. asla rahat etmez. ..... ÇEKEMEMEZLİK
HATA H. yapmak insana mahsustur. ..... KUSUR
Teşbihte h. olmaz. ..... BENZERLİK
HATASINI Allah bile kulunun h. yüzüne vurmaz. ..... ALLAH
HATASIZ H./Kusursuz kul olmaz. ... KUSUR
Kul h. olmaz, affeder efendisi. ... BAĞIŞLAMA
HATAYA Kurban h. kalkandır. ..... DİN
HATAYI Adam odur ki ayrı h. iki defa yapmaz. ..... KUSUR
Adam olan ayrı h. iki kere yapmaz. ..... ALDATMA
HATIR Adamın eti yenmez, derisi giyilmez, arada dönen h. var. ..... SEVECENLİK
Bir selam bin h. yapar ..... SEVECENLİK
Cahil günde bin h. yıkar, alim yapar. ..... BİLGİSİZLİK
H. bir sahbazdır kapılıp tutulmaz, gönül bir sırça saraydır kırılır yapılmaz. ..... DOST
H. için çiğ tavuk (da) yenir. ..... DOST
Ona h. buna hatır, bana kahır. .... AÇI ÇEKME
HATIRA Ateşle su h. bakmaz. ..... TEHLİKE
HATIRAYLA Gençler ümitle, ihtiyarlar h. yaşarlar ..... YAS
HATIRDA H. kalmaz, satırda kalır. ..... YAZI
HATIRDIR Arada dönen bir h. ..... DOST
HATIRI Bir fincan (acı) kahvenin kırk yıl h. vardır. ..... SEVECENLİK
Eşeğin h. yoksa sahibinin hatırı var. ..... AŞK
HAVA Köpek havlamakla h. bulanmaz. ..... İFTİRA
Tencere tava, hepsi bir h. ..... BENZERLİK
HAVADA Yağmurlu h. su veren çok olur. ..... GEÇ KALMA
HAVAİ Erkek kuş gezer h., dişi kuş yapar yuvayı. ..... EVLİLİK
HAVANIN Rüzgarlı h. kuytusu, yağmurlu h. uykusu. ..... İKLİM
HAVAYA H. göre yelken kullan. ..... UYUM
HAVAYI Kurt dumanlı h. sever. ..... SUÇ
HAVLAMAKLA Köpek h. hava bulanmaz. .. .. İFTİRA
HAVLAMAZ İhtiyar köpek boşuna h. ... YAS
HAVLAR Köpek köyü için değil, kendi için h. ..... BAĞLILIK
HAVLAYAN Çok lı. köpek ısırmaz. ..... GÖRÜNÜŞ
HAVUDİYLE Er adıyla, deve h. söylenir. ..... ÜN
HAVVA Suçunu gayrıya atmak H. anamızdan kalmış. ..... SUÇ
HAYA H. imandandır ..... UTANÇ
H. imanın nurudur. ..... UTANÇ
Hayasızda insaf olmaz, insafsızda h. .. UTANÇ
İbadette riya, kabahatte h. olmaz. ..... DİN
HAYALİ Geçmiş zaman olur ki h. cihan değer. ..... MUTLULUK
HAYASI H. olmayanın insafı da olmaz. ..... UTANÇ
HAYASIZDA H. insaf olmaz, insafsızda haya . ..... UTANÇ
HAYDAN H. gelen huya gider, (selden gelen suya girer). ..... KAZANÇ
HAYIR Ağlayanın malı gülene h. etmez. ..... ACI ÇEKME
Ağzından h. çıkmaz, bari şer söyleme. ..... KONUŞMA
Allah sonunu h. etsin. ..... SON
Allah'tan h. iste, hayır bulasın. ..... GÖNÜL
Amellerin hayırlısı sonu h. olanıdır. ..... İŞ
Besmelesizden h. gelmez. ..... DİN
Birdenbire gelen devlette h. yoktur. ... TUTKU
Ettiği h. ürküttüğü kurbağaya değmez. ..... SEVECENLİK
Gönülsüz davara giden köpekten h. gelmez. ..... GÖNÜL
H. Allah'tan, şer şeytandan. ..... İYİLİK
H. dile eşine/komşuna, hayır FIRSAT başına .. .. İYİLİK, SEVECENLİK
Her işte bir h. vardır. ..... İYİMSERLİK
Her zararda bir h. vardır. ..... FIRSAT, İYİMSERLİK
Kapına geleni h. bil, ne verirsen hayır bil. ..... CÖMERTLİK
Karıdan h. gelmez. ..... KADIN
Kimseden kimseye h. yok. ..... YARDIM
Meşveretsiz yapılan şeyden h. gelmez. . ÖĞÜT
Niyet h., akıbet hayır. ..... SON, GÖNÜL
Sabah ola h. ola/ gele. ..... ERTELEME, ZAMAN
Sabreyle işine, h. gelsin başına. ..... SABIR
Senden FIRSATcek h. Allah'tan gelsin. ..... YARDIM
Şer işi uzat hayra dönsün, h. işi uzatma şerre dönmesin. ..... ERTELEME
HAYIRLI Edep en h. mirastır. ..... GÖRGÜ
H. babanın hayırsız evladı. ..... ANA-BABA
H. evlat neylesin malı, hayırsız evlat neylesin malı? ..... ÇOCUK
H. komşu, hayırsız akrabadan/hısımdan iyidir. . ..... KOMŞU
HAYIRLIDIR Korkulu düş görmektense uyanık yatmak h.. ..... TEDBİR
Sabır h., tahammülü güç olmasa. ..... SABIR
HAYIRLISI Amellerin h. sonu hayır olanıdır .... İŞ
HAYIRSIZ Hayırlı babanın h. evladı. ..... ANA-BABA
Hayırlı komşu, h. akrabadan/hısımdan iyidir. ... KOMŞU
H. adamdan taş evla. ..... KÖTÜLÜK
H. kilisenin papazına lanet. ..... YARDIM
Yakın komşu h. hısımdan/akrabadan yeğdir/iyidir. ..... KOMŞU
HAYLAZ H. kalan iflah olmaz. . TEMBELLİK
HAYRA Ağzın h. aç. ..... KONUŞMA
Şer işi uzat h. dönsün, hayır işi uzatma şerre dönmesin. ..... ERTELEME
HAYRAN Ben sana h., sen cama tırman. ..... BENCİLLİK
HAYRIN Her h. mukabilinde on şer bağlsan ır. ..... İYİLİK
HAYRINA Karga mandayı babası h. bitlemez. ..... YARDIM
Saksağan danayı babası h. bitlemez. KAZANÇ
HAYRINDAN Akşamın h. sabahın şerri iyidir/yeğdir. ..... ZAMAN
Sabahın şerri akşamın h. yeğdir. ..... ZAMAN
HAYSİYETİN Deve kadar büyümüşsün, kulağı kadar h. yok. ..... ŞEREF
HAYSİYETİNİ Canın h. ayıdan sor. DEĞER
HAYVAN Adam ikrarından. h. yulanından çekilir. ..... KONUŞMA
Adamla lisanıdır adam dedirten de, h. dedirten de. ..... KONUŞMA
Başını sallar h. ki torba düşmeye. ..... UYUM
H./Hayvanlar koklaşa, koklaşa, insan/ insanlar konuşa konuşa /söyleşe söyleşe. ..... KONUŞMA
H. ölür semeri kalır, insan ölür eseri kalır ..... İŞ
H. yularından, insan/yiğit ikrarından/sözünden tutulur. ..... SÖZ VERME
İnsan göre göre, h. süre süre (alışır). .... ÖRNEK
İnsan konuşa konuşa/söyleşe söyleşe, h. koklaşa koklaşa. ..... KONUŞMA
Zayıf h. inatçı, aç insan kavgacı olur. ..... AÇLIK
HAYVANA Allah süsücü (toslayan) h. boynuz vermez. ..... ZULÜM
HAYVANDA H. arıklık, insanda zügürtlük ayıptır. ..... YOKSULLUK
HAYVANI Almadığın h. kuyruğundan tutma .. .. GÖRGÜ
Nazar insanı mezara, h. kazana sokar. ..... KÖTÜLÜK
HAYVANIN Adamın alacası içinde, h. alacası dışında. ..... GÖRÜNÜŞ
Emanet h. kuskunu yokuşta kopar. ..... ÖDÜNÇ ALMA
H. erkeğine para verirler, insanın dişisine. ..... KADIN
İnsanın alacası içinde, h. alacası dışında. .. HUY
HAYVANLAR Hayvan/H. koklaşa koklaşa, insan / insanlar konuşa konuşa /söyleşe söyleşe. ..... KONUŞMA
HAZ Güzele "Güzel" dersin naz eder, çirkine "Güzel" dersin h. eder. ..... GÜZELLİK
HAZIR Fakir adam, h. şeytan. ..... YOKSULLUK
H. ol cenge, eğer ister isen sulhu salah. ..... TEDBİR, BARIŞ, GÜVENLİK
H. para çabuk biter. ..... HARCAMA
Peynir ekmek, h. yemek. ..... YEME
HAZIRA H. dağlar dayanmaz. ..... HARCAMA, ZENGİNLİK
HAZIRIDIR Yemeğin iyisi h.. ..... YEME
HAZIRIM Kalendere "Kış geliyor" demişler, "Titremeye h." demiş. ..... AZLA YETİNME
HAZIRLAR Minareyi çalan kılıfını h.. ..... SUÇ
HAZİNEDİR Kanaat tükenmez h.. ..... AZLA YETİNME
HAZİNESİ Halkın h., eski söz. ..... ATASÖZÜ
HAZMEDİLEN Yenilen değil, h. besler. ..... YEME
HAZRETİ Dünya H./Peygamber Süleyman'a kalmamış. ..... DÜNYA
HEÇESİ Elifin h. var, gündüzün gecesi var. ..... BENZERLİK
HEDİYE Bahşiş/Beleş/H./Beyin BOZMAiği atın dişine/yaşına/dizginine/yularına bakılmaz. ..... CÖMERTLİK
H. atın dişine bakılmaz. ..... MİNNETTARLIK
HEKİM Bir duvar yıkılsa duvarcı getirirler, biri hasta olsa herkes h. kesilir. ..... ÖĞÜT
H. kim? Başına gelen. ..... DENEYİM
İyi olacak hastanın h. ayağına gelir! ..... YALNIZLIK, SAĞLIK
Lokman H. "Uzun ömür isteyen başını serin, kalbini ferah, ayağını sıcak tutmalı" demiş. ..... SAĞLIK
Yanın h. candan eder, yarım hoca dinden eder. ..... OĞUT
HEKİMDEN Hasta h. derman gelmez. ..... ÇARE
H. sorma, çekenden sor. ..... DENEYİM
HEKİME Hastaya naz etmek h. yakışmaz. ..... SAĞLIK
HEKİMİM Sağ olursa / Sağalırsa "H.," sağalmazsa "Ben kimim?" ..... SAĞLIK
HEKİMİN H. yalanı hastanın sağlığını söylemektir. ..... SAĞLIK
HELVA Ana ile kız, h. ile koz. ..... ANA-BABA
Bir karıyla bir koca, dırdır eder / h. yerler her gece. ..... EVLİLİK
Deli ile h. yemekten uslu ile savaş yeğdir. ..... AKILSIZLIK
"H." demesini de bilirim, "Halva" demesini de. ..... UYUM, KONUŞMA
Karanlıkta h. yiyenin sırrını Mevla bilir. ..... GERÇEK
Ölüler öyle bilir ki diriler h. yer. ..... BENCİLLİK
Sabırla koruk h. olur, dut yaprağı atlas. ... SABIR
Zengine şekerli h. basarlar, zügürde değil ki bal.

pekmez bile bulunmaz. ..... ZENGİNLİK
HELVASI Açа kuru ekmek bal h. gibi gelir ..... AÇLIK
HELVASINI Zengin h. baldan pişirir, zuğurt derman için pekmez bulamaz. .. ZENGİNLİK
HELVAYI Hoca h. gördü: Kur an/Yasin i unut tu. ..... DİN
HELAK Az uyku, az yemek insanı eder melek; çok uyku, çok yemek insanı eder h.. ... YEME
HELAL Çocuğun yediği h., giydiği haramdır. ..... ÇOCUK
Ekmeğini ekmekciye ver, bir ekmek de üste ver, yansını yerse h. olsun. ..... BECERİ
Haram h. ver Allah'ım, garıp kulun durmaz yer Allah'ım. ..... KAZANÇ
H. malın şeytan yarısını alır, haram malı sahibi ile birlikte götürür ..... KAZANÇ
Ölüm hak, miras h.. ..... ÖLÜM
HELALDEN Haram h. tatlıdır. ..... KAZANÇ
HELALE H. cömertlik olmaz. ..... EVLİLİK
HELALİ Haram geldi. h. de götürdü. ..... KAZANÇ
HELALZADE Haramzade pazar bozar, h. pazar yapar. ..... BOZMA
HEM Gelin babasına, "H. ağlarım. h. giderim" demiş. ..... EVLİLİK
H. çıplak, hem poyraza karşı gider. ..... UYUM
H. döver, hem ağlatmaz. ..... BECERİ
H. karnın doysun, hem çörek bütün kalsın. ..... ÖZVERİ, SEÇİM
H. suçlu, hem güçlü. ..... SUÇ
H. şiş yağlanmalı, hem kebap pişmeli. BECERİ
HEP H. kendin söyleyip meclise fütur verme. ... KONUŞMA
HEPSİNDEN Amcamla dayım. h./herkesten aldım payım. ..... AKRABA
H. bahtlı olan beşiktekî ..... TALİH
HEPSİNİN H. akıllısı beşikte başını sallar. ..... AKILLILIK
HER Açgözlülük h. şeyi kaybettirir. ..... AÇGÖZLÜLÜK
Dünyada rahat etmek isteyen h. şeyi hoş görmeli. ..... BAĞIŞLAMA
Ecele çare olmaz/bulunmaz, h. şeye çare bulunur. ..... ÖLÜM
H. açılan solar, solan bir daha açılmaz. ..... DEĞİŞİM
H. ağaca dayanılmaz. ..... GÜVEN
H. ağacın gölgesi var. ..... BENZERLİK
H. ağaç kökünden kurur/çürür. ..... BOZMA
H. ağaçtan kaşık olmaz. ..... GÖRÜNÜŞ
H. ağızda bir dua var. ..... DİN
H. ağlamanın bir gülmesi, her yokuşun bir inişi vardır. ..... İYİMSERLİK
H. ağlamanın bir gülmesi vardır. ..... DEĞİŞİM
H. akıl bir olsa Bilecik'te pazar olmaz. ..... FARKLILIK
H. akıl bir olsa, deveyi yeden, koyunu güden bulunmaz. ..... DÜŞÜNCE
H. ay dediğin keçi doğmaz. ..... FARKLILIK
H. aydınlığın bir karanlığı var, her karanlığın bir aydınlığı var. ..... DEĞİŞİM
H. başın / Herkesin bir derdi var, değirmencinin su. ..... KEDER
H. başlangıç zordur. ..... BAŞLANGIÇ
H. bilinen söylenmez. ..... GERÇEK
H. bir azın bir de çoğu olur. ..... UFAK ŞEYLER
H. boyadan boyadı, fıstıkisi kaldı. .. AKILSIZLIK
H. cefanın bir sefası, her sefanın bir cefası vardır. ..... ÖZVERİ
H. çiçeğin bir kokusu var. ..... FARKLILIK
H. çiçek koklanmaz. ..... GÖRÜNÜŞ
H. çok azdan olur. ..... UFAK ŞEYLER
H. damardan kan alınmaz. ..... GÖRÜNÜŞ, FARKLILIK, YARDIM
H. deliğe / taşın altına elini sokma, ya yılan çıkar ya çıyan. ..... MERAK, TEDBİR
H. deliğe elini sokma, ya yılan çıkar ya çıyan. ... GÖRÜNÜŞ
H. derdin bir devası vardır. ..... ÇARE
H. doğruyu söyleme, iyi değildir. ..... GERÇEK
H. düşüş bir öğreniş. ..... DENEYİM
H. eğri ağaçtan yay olmaz. ..... GÖRÜNÜŞ
H. er kişi işi ile ölçülür. ..... İŞ
H. evde bir deli, bizim evde hep deli. ..... AKILSIZLIK
H. evin tenceresi kapalı kaynar, bilmezsin içinde ne kaynar. ..... GİZLİLİK
H. firavunun bir Musası olur. ..... DÜŞMAN
H. gecenin bir gündüzü vardır. ..... DEĞİŞİM
H. gördüğünü dost sanıp gizli sırrını söyleme. ..... GÜVEN
H. gün baklava börek yense bıkılır. ..... SENLİBENLİLİK, ALIŞKANLIK
H. gün çekmekten bir gün ölüp kurtulmak yeğdir. ..... ÖLÜM
H. gün günahkar, bir gün tövbekar. ..... DİN
H. gün papaz pilavyemez. ..... FIRSAT
H. gün tavuk yaşamaktan, bir gün horoz yaşamak iyidir. ..... YETKİ
H. güzel güzeldir, amma canın sevdiği daha güzeldir. ..... GÜZELLİK
H. güzelin bir huyu var. ..... HUY
H. güzelin bir kusuru vardır. ..... KUSUR
H. hayrın mukabilinde on şer bağışlanır. İYİLİK
H. horoz kendi çöplüğünde öter / küllüğünde eşinir. ..... YETKİ, YÜREKLİLİK
H. ışıldayan altın değildir. ..... GÖRÜNÜŞ
H. imamın duası bir olmaz. ..... FARKLILIK
H. inişin bir yokuşu, her yokuşun bir inişi vardır. ..... DEĞİŞİM
H. ip ile adam asılmaz. ..... FARKLILIK
H. isteyene vermiş olsaydı, kırk yıllık sirke bulunur muydu? ..... ÖDÜNÇ VERME
H. iş itikada bağlıdır. ..... DİN
H. iş ustanın elinde kolaydır. ..... BECERİ
H. işi oluruyla bitirmeli.. ..... BECERİ
H. işin başı sağlık. ..... SAĞLIK
H. işin bir sonu vardır. ..... SON
H. işın sonuna bak. ..... SON
H. işte bir hayır vardır. ..... İYİMSERLİK
H. kadın evinin hem hanımı hem halayığıdır ..... EVLİLİK
H. karın bir zararı vardır. ..... TİCARET
H. kaşığın kısmeti bir olmaz. ..... TALİH
H. kazılan yerden su çıkmaz. ..... FARKLILIK
H. kemalin bir zevali vardır. ..... FARKLILIK, DEĞİŞİM
H. kim fakire dokuna, sinesi Mevla okuna. ..... YOKSULLUK
H. kimin bağı var, yüreğinde dağı var. ..... ZENGİNLİK
H. kişi kendi ayıbını gözetir. ..... UTANÇ
H. kişi kendi çöreğine köz eşer. .... BENCİLLİK
H. koyun kendi bacağından asılır. ..... SORUMLULUK
H. kuş kendi sürüsünde uçar. ..... BENZERLİK
H. kuşa şahin olma. ..... ZULÜM
H. kuşun eti yenmez (kuş var ki et yedirilir). ..... GÖRÜNÜŞ
H. kuşun kanadına göre olur kuyruğu. ..... BENZERLİK
H. mevsimin bir meyvesi var. ..... BENZERLİK
H. Musa'nın bir firavunu var. ..... DÜŞMAN
H. ne doğrasan çanağına, o çıkar kaşığına. ..... SORUMLULUK
H. parlayan altın olmaz. ..... GÖRÜNÜŞ
H. sabahın bir akşamı var, her akşamın bir sabahı. ..... DEĞİŞİM
H. safanın bir cefası, her cefanın bir safası vardır. ..... DEĞİŞİM
H. sakaldan bir tel çekseler köşeye sakal olur. ..... YARDIM, UFAK ŞEYLER
H. sakallıya baba denmez. ..... GÖRÜNÜŞ
H. sargı her yaraya göre olmaz/sarılmaz. ..... ÇARE
H. sözü söyleme, yerin kulağı var. ..... KONUŞMA
H. su geçit vermez. ..... OLASILIK
H. suç/kabahat yüze vurulmaz. BAĞIŞLAMA
H. suçluyu bağışla, nefsini asla. .. BAĞIŞLAMA
H. şey aslına döner. ..... BAŞLANGIÇ
H. şey bilen bir şey bilmez. ..... BECERİ
H. şey damarına çeker. ..... BAŞLANGIÇ
H. şey incelikten, insan kabalıktan kalır. ..... GÖRGÜ
H. şey olur biter, kösenin sakalı bitmez. .. SON
H. şey söylenmez. ..... KONUŞMA
H. şey vakit ile olur, horoz bile vaktinde öter. ..... ZAMAN
H. şey vakte bakar, vakit hiç bir şeye bakmaz. ... FIRSAT, ZAMAN
H. şey yerinde yakışır. ..... OLASILIK
H. şey ziddiyle münkeşif olur. ..... BENZERLİK
H. şeye benzeyen, bir şeye benzemez. ..... BENZERLİK
H. şeye çare bulunur, ölüme çare bulunmaz. ... ÖLÜM
H. şeyin azı karar, çoğu zarardır. ..... ÖLÇÜLÜLÜK
H. şeyin bir ortası bulunur. ..... ÖLÇÜLÜLÜK
H. şeyin ortası iyidir. ..... ÖLÇÜLÜLÜK
H. şeyin bir sonu vardır. ..... SON
H. şeyin bir zamanı/vakti vardır. ..... ZAMAN
H. şeyin çokluğu zarar getirir. .. ÖLÇÜLÜLÜK
H. şeyin fazlası zarar. ..... ÖLÇÜLÜLÜK
H. şeyin ortası iyidir. ..... ÖLÇÜLÜLÜK
H. şeyin ufağı sevilir. ..... UFAK ŞEYLER
H. şeyin vakti var, horoz bile vaktinde öter. ..... ZAMAN
H. şeyin yenisi, dostun eskisi. ..... DOST
H. şeyin yokluğu yokluktur. ..... YOKLUK
H. tencereye bir kapak bulunur. .. BENZERLİK
H. üzüm tanesinde bir şeytan vardır. ..... ŞEYTAN, İÇKİ
H. vakit bir olmaz. ..... ZAMAN
H. vakit kedi kaymak yemez. ..... FIRSAT, FARKLILIK
H. yemişin bir tadı var. ..... FARKLILIK
H. yerde okka dört yüz dirhem. .. BENZERLİK
H. yeri gezmiş, gitmediği bir Gerede zindanı kalmış. ..... GEZİ
H. yiğidin bir yoğurt yiyişi vardır. ..... BECERİ, FARKLILIK
H. yiğidin gönlünde bir aslan yatar. ..... HIRS
H. yol bostan kenarından geçmez. ..... FARKLILIK
H. yorulana bir han yapılmaz. ..... SIKINTI
H. yumurta beyaz değildir. ..... FARKLILIK
H. Yusuf güzel olmaz. ..... FARKLILIK
H. yüze gülenı dost sanma. ..... GÖRÜNÜŞ
H. zaman eşek ölmez, on köfte on paraya olmaz. ..... FIRSAT
H. zaman felek insana yar olmaz. ..... TALİH
H. zaman gemicinin istediği rüzgar esmez. ..... FIRSAT
H. zararda bir hayır vardır. ..... FIRSAT, İYİMSERLİK
H. zevkin bir tatsızlığı olur. ..... SIKINTI
H. ziyan bir öğüttür. ..... FELAKET
Para h. şeyi yapar, ama insanı yapamaz. ..... ZENGİNLİK
Sabır ile h. iş olur. ..... SABIR
Vakit insana h. şeyi öğretir. ..... ZAMAN
HERKES Alçacık eşeğe h. / kim olsa biner. ..... GÜÇSÜZLÜK
Dertleri mezata vermişler, h. kendi derdine katlanmış. ..... KEDER
Güzeli h. sever. ..... GÜZELLİK
H. aklını mezata vermiş, yine kendi aklını almış. ..... KENDİNİ BEĞENME
H. aklını tellala vermiş, yine kendi aklını almış. ..... DÜŞÜNCE
H. ana baba evladıdır. ..... BENZERLİK
H. ater, amma turamaz. ..... BECERİ
H. attığı okun nereye vardığını bilmek gerek. ..... SORUMLULUK
H. başından korkar. ..... KORKU
H. bildiğini okur. ..... KARARLILIK
H. cennete gidecek olsa cehenneme boş kalır. ..... DİN
H. davul çalar, ama çomağı makama uydurama z. ..... BECERİ
H. ektiğini biçer. ..... SORUMLULUK
H. ettiğinden utanır. ..... UTANÇ
H. evinde ağadır. ..... YÜREKLİLİK, EV
H. gider Mersin'e, biz gideriz tersine. ..... FARKLILIK

H. kaşık yapar ama sapını ortaya (doğru) getiremez. BECERİ
H. kendi aklını beğenir. DÜŞÜNCE, KENDİNİ BEĞENME
H. / Her adam kendi ayıbını bilmez. .. KUSUR
H. kendi başına buyruk. FREİH
H. kendi çıkarına bakar. BENCİLLİK
H. kendi çukuruna girer. SORUMLULUK
H. kendi çukurunu doldurur. SORUMLULUK
H. kendi derdini söyler. KEDER
H. kendi günahına göre yanar. SORUMLULUK
H. kendi ölüsü için ağlar. BENCİLLİK, ÜZÜNTU
H. kerameti kendinden bilir. KENDİNİ BEĞENME
H. ne ederse kendine eder. . SORUMLULUK
H. sakız çiğner, ama çatlatmasını beceremez. BECERİ
H. sakız çiğner, ama Kürt kızı tadını çıkartır. BECERİ
Sen köprü olursan h. üstünden geçer GÜÇSÜZLÜK
HERKESE Aleme/H. talih, bize kör Salih mi? TALİH
H. kendi adeti hoş gelir. KENDİNİ BEĞENME
H. kendi yurdu güzel görünür. KENDİNİ BEĞENME
HERKESİ H. kendi gibi sanır/sanan aldanır. ALDATMA
"H. nasıl bilirsin?" "Kendin gibi/kalbince." BENZERLİK
Uğru h. uğru bilir. SUÇ
HERKESİN Allah h. gönlüne göre verir. ALLAH , BENZERLİK
Andan bal almak h. kan değildir. BECERİ
Elin/H. geçtiği köprüden / kapıdan sen de geç. UYUM
Her başın / H. bir derdi var, değirmencinin su. KEDER
H. aklı bir olsa koyuna çoban bulunmaz. FARKLILIK, MESLEKLER
H. aklı bir olsa koyuna çoban bulunmaz. DÜŞÜNCE
H. arşınına göre bez verilmez/vermezler. SIKINTI
H. bir delilik daman vardır. HUY, AKILSIZLIK
H. bir kısmeti vardır. EVLİLİK
H. canı can da benimkisi patlıcan mı? BENZERLİK
H. çektiği kendi ameli belasıdır/cezasıdır. SORUMLULUK
H. çektiği kendi dili belasıdır. KONUŞMA
H. ettiği yanına kalmaz. SORUMLULUK
H. hamuru ekmeğine göredir. TEDBİR
H. içi ile dışı/yüzü bir olmaz. GÖRÜNÜŞ
H. kendince dört paralık bir keyfi var. BENZERLİK
H. malı kendine kıymetlidir. DEĞER
H. nabzına göre şerbet verir. UYUM
H. tenceresi kapalı/gizli kaynar. GİZLİLİK
H. uyduğu imama sen de uy. UYUM
H. yorulduğu yere han yapmazlar/yapılmaz. SIKINTI
HERKESLE H. arkadaş olma, bilmedikle yola çıkma, ARKADAŞ
YETKİİ Ya h., ya merrü. TALİH
HESABI Eşeğin h. başka, eşekçinin başka. FARKLILIK
H. temiz olanın yüzü ak olur. VİCDAN
Nekesle cömerdin h./harcı birdir. CİMRİLİK
HESAP Evdeki h. çarşıya uymaz. .. BEKLENTİ
Evvel h., sonra kasap. TEDBİR
Fakir zenginin malını h. ederken bir kutu çıra yakmış. YOKSULLUK
Fayda zarar h. başında belli olur. TİCARET
Sirkesini sarmısağını sayan/h. eden paçayı yiyemez. ÖZVERİ
Yanlış h. Bağdat'tan döner. KUSUR
HESAPLARI Yahudi zügürtleyince eski defterleri/h. karıştırır. YOKSULLUK
HESAPSIZ H. kasap, ya bıçak kırar ya masat. BECERİ
HEVESİNİ Gezmekten h. alsa deli alır. ... GEZİ
HIDIR Benim adım / Babamın adı H., elimden gelen budur. BECERİ
HIDRELLEZ H. yağmurunun damlası altın olur. İKLİM
HIDRELLEZDEN Az bilirim, uz bilirim, H. sonra yaz bilirim. İKLİM
Hıdrelleze kadar bir tutam, h. sonra tutam tutam. İKLİM
HIDRELLEZE H. kadar bir tutam, hıdrellezden sonra tutam tutam. İKLİM
HIFZI Selameti insan, h. lisan iledir. SUSKUNLUK
HIMHIML H. burunsuz, birbirinden uğursuz. KUSUR
HINZIR Şişte bulunsun da h. eti olsun. SAHİP OLMA
HIRLAYAN H. köpeğin önüne varılmaz. TEHLİKE
HIRPALAR Ayı sevdiği yavrusunu h. TERBİYE
HIRS H. gelir göz kararır. h. geçer öz kararır. ÖFKE
Mal arttıkça h. artar. ZENGİNLİK
HIRSIZ Acındırırsan arsız olur, acıktırırsan h. olur. TERBİYE
Aç bırakma, h. edersin; çok söyleme, arsız edersin. TERBİYE
Akıllı h. şaşkın ev sahibini bastırır. .... AKILLILIK
"Baba bir h. tuttum." "Al da gel." "Gelmiyor." "Bırak da gel." OLASILIK
Eşeği berk bağla, komşuyu h. etme. .. KOMŞU
Eşeğini sağlama bağla, sonra Allah'a ısmarla / komşunu h. çıkarma. GÜVEN
Eve h. girdikten sonra kapıya kilit asar. GEÇ KALMA
H. evden olursa dana bacadan çıkar. SUÇ
H. hırsıza yoldaşdır. SUÇ
H. hırsızdan aşırmış, Allah görmüş şaşırmış. ALDATMA
H. it korkak olur. SUÇ
Kapını iyi kapa, komşunu h. tutma/yapma. AYARTMA
Kırk h. bir çıplağı soyamamış. GÜÇSÜZLÜK, YOKSULLUK
Malını iyi sakla, komşunu h. etme. AYARTMA
Parası yok h. alsın, imanı yok şeytan. GÜÇSÜZLÜK
Tutulmayan h. beyden büyüktür. SUÇ
Yüz verme arsız olur, az verme h. olur. LAYIK OLMA
HIRSIZA Hırsız h. yoldaşdır. SUÇ
H. beyler de borçlu / beylerin borcu var. SUÇ
H. ip, mücrime zindan gerek. SUÇ, LAYIK OLMA
H. iş inanmak köpeğe peynir tulumu ısmarlamaktır. GÜVEN
H. kilit olmaz. SUÇ
HIRSIZDAN Hırsız h. aşırmış, Allah görmüş şaşırmış. ALDATMA
HIRSIZI Üzüm h. güzün belli olur. SUÇ
HIRSIZIN H. azgınlığı subaşının ihmalindendir. SUÇ
Tanyeri ağarınca h. gözü kararır. SUÇ
HIRSIZLIĞA Kırk yılın başında bir gece h. çıkacak olduk, onda da ay akşamdan doğdu. TALİH
Öksüz h. çıkmış, ay ilk akşamdan doğmuş. TALİH
HIRSIZLIK Değirmenciye h. ayıp değil, başka ayıbını ara. SUÇ, MESLEKLER
H. bir ekmekten, kahpelik bir öpmekten. SUÇ
H. bir yumurtadan başlar. SUÇ
İt acındarı h. eder. AÇLIK
HISIM Akraba/H. ile ye iç, alışveriş etme. AKRABA
H. hısımın ne öldüğünü ister, ne onduğunu AKRABA
HISIMDAN Faydasız h. faydalı hasım yeğdir. .. AKRABA
Yakın komşu hayırsız h./akrabadan yeğdir/iyidir. KOMŞU
HISIMI Kan h. alay bağlar, koca h. sinek avlar. EVLİLİK
HISIMIN Hısım h. ne öldüğünü ister, ne onduğunu. AKRABA
HISMI Hanımın h. gelince oklavalar tıkır tıkır, beyin h. gelince dişler takır takır. EVLİLİK
HIYANET Emanete h. olmaz. GÜVEN
HIYAR Dilenciye (bir) h. vermişler, eğridir diye beğenmemiş. İSTEME, KENDİNİ BEĞENME
H. akçesiyle alınan eşeğin ölümü sudan olur.. DEĞER
HIYARI Eşek h. görünce anırır. .. BENZERLİK
HIYARIN Elmanın biri bin kuruşa ise gene soy, h. bini bir paraya ise gene soyma. YEME
HIZIR "H. eli öpeyim" diyeceğine kendi elini öp. YARDIM
Kul sıkılmayınca/bunalmayınca H. yetişmez YARDIM
HIZLI H. sağanak tez geçer. TUTKU
HIÇ Aza kanaat etmeyen çoğu h. bulamaz. AÇGÖZLÜLÜK
Azı bilmeyen çoğu h. bilmez. AÇGÖZLÜLÜK
Çok ağız bir olunca bir ağız h. olur. UFAK ŞEYLER
Dost ya ikidir, ya üç; ondan sonrası h.. DOST
H. bir şeyi olmayan hiç bir şey kaybetmez. YOKSULLUK, YOKLUK
H. üzüm yoktur ki dibinde çöpü olmaya. KUSUR
H. yoktan torlak yeğdir. UFAK ŞEYLER
Hiçi hiçe vursan yine h. çıkar. YOKLUK, OLASILIK
Hiçten hasıl olan h. OLASILIK
Olsayı bulsaya vermişler h. doğmuş. OLASILIK
HİÇE Beşe çalış, üçe çalış, h. çalış. ÇALIŞKANLIK
Hiçi h. vursan yine hiç çıkar. YOKLUK, OLASILIK
HİÇİ H. hiçe vursan yine hiç çıkar. YOKLUK, OLASILIK
HİÇTEN H. hasıl olan hiç. OLASILIK
HİKAYESİ Ayının kırk h. /türküsü varmış hepsi de ahlat üzerine. DEĞİŞİM
HİKMETİ Pahalıdır h. var, ucuzdur illeti var. TİCARET
Ucuzdur vardır illeti, pahalıdır vardır h.. TİCARET
HİKMETTEN Ben sorarım ilmi h., sen dersin çalmadım kilimi mektepten. BİLGİSİZLİK
HİLE Avcı ne kadar h./al bilse ayı o kadar yol bir. KURNAZLIK
H. ile iş gören mihnet ile can verir. ALDATMA
H. ile peynir gemisi yürümez. ALDATMA
H. ile unsaydı, sıçan unardı. ALDATMA
Kıl bir h., al bir akçe ALDATMA
HİLEDEN H. sakınan azdır. ALDATMA
HİLEKAR H. dokuz ocak yıkmayınca bir ocak kuramaz. ALDATMA
H. unmaz, kuyruğu ele girer. ALDATMA
HİLEKARIN H. gözü yaşlı olur. .. ALDATMA
H. mumu yatsıya kadar yanar. ALDATMA
HİLELİ H. pazar mideyi bozar. ALDATMA
HİMMET "Baba h.," "Oğul hizmet." ÇALIŞKANLIK
Derviş şeyhine, "Baba h." demiş, şeyhi de "Oğul hizmet" demiş . ÇALIŞKANLIK
Kendi muhtacı h. bir dede, nerede kaldı gayrıya himmet ede. YARDIM
HİNT Kısmet ise gelir H.'ten Yemen'den, kısmet değilse ne gelir elden? ALINYAZISI
HİSSE Kıssadan h. almalıdır. EĞİTİM
HİZMET "Baba himmet," "Oğul h." ÇALIŞKANLIK
Genç beye h. güçtür. HİZMETÇİ
Hizmet et benim için h. edeyim senin için. YARDIM
H. etmesini bilmeyen/öğrenmeyen efendilik

edemez. ..... BOYUN EĞME, HİZMETÇİ
Meyva ağacına herkes h. eder. .. ÇOMERTLİK
Tekkeye h. eden tekkeden geçinir. HİZMETÇİ
HİZMETÇİ Az ye de (kendine) bir h./hizmetkar tut. ..... HİZMETÇİ
H. kırarsa suç, hanım kırarsa kaza. HİZMETÇİ
HİZMETKAR Ağa terlemedikçe h. kımıldanmaz. ..... HİZMETÇİ
Az ye de (kendine) bir hizmetçi/h. tut. ..... HİZMETÇİ
HİZMETKARA Ağanın muradı oluncaya kadar h. ağlamak düşer. ..... GEÇ KALMA
HİZMETKARDIR H. efendisinin yüzünü ağartan. ..... HİZMETÇİ
HİZMETKARI Böyle ağanın/efendinin böyle h. olur. ..... HİZMETÇİ, BENZERLİK
HİZMETKARIDIR Ev sahibi misafirin h.. ..... MİSAFİR
HOCA Ha Ali h., ha h. Ali. ..... BENZERLİK
H. doyduktan sonra kırk armut yemiş, "Onun da yeri başka" demiş. ..... DİN
H. gelmiş iken ölen ölsün. ..... OPPO
H. haklı, Tanrı haklı. ..... MİNNETTARLIK
H. helvayı gördü; Kur'an'ı / Yasin'i unuttu. . DİN
Mürekkep yalamış h. ile kuma basmış hacıdan sakın. ..... DİN
Yarım hekim candan eder, yarım h. dinden eder. ..... OĞUT
HOCADAN "Cim" diyen h., kuma basan hacıdan kork. ..... İKİYÜZLÜLÜK
HOCALAR H. kağıdı tersinden okur. ..... DİN
HOCANIN H. bir eli almaya, bir eli yemeye. .... DİN
H. dediğini yap, yaptığını yapma. ..... ÖRNEK
H. vurduğu yerde gül biter. ..... EĞİTİM
H. "Yap" dediğini yap, yaptığını yapma. .... DİN
H. yemeği, yılanın ayağı görülmez. ..... DİN
HOCAYA H. "Al hoca" demişler. "Ver hoca" dememişler. ..... DİN
H. sormuşlar "Almak ile kasılsın?" "Laçın gibi" demiş. ..... DİN
HOPPA Zengin olsa "H.", fakir olsa "Deli" derler. ..... ZENGİNLİK
HOR Alçak yer yiğidi h. gösterir. ..... ALÇAKGÖNÜLLÜLÜK, AŞAĞILAMA
Düşmanın karınca ise de h. bakma. ..... DÜŞMAN
İşine h. bakan / Sanatını h. gören boynuna torba takar. ..... BECERİ
Sanatını h. gören boğazına torba takar. ..... AŞAĞILAMA, BECERİ
Sanatı h. gören h. olur. ..... AŞAĞILAMA
HOROZ Av avlandı, tav tavlandı, deli uslandı, h. evlendi, komşu tellendi. ..... GEÇ KALMA
Beş tavuğa bir h. yeter. ..... YETKİ
Bir çöplükte iki h. ötmez. ..... YETKİ
Cahil olan kimse vakitsiz (öten) h. gibidir. ..... BİLGİSİZLİK
Cins h. yumurtada öter. ..... GÖRGÜ, BEKLENTİ
Her gün tavuk yaşamaktan, bir gün h. yaşamak iyidir. ..... YETKİ
Her h. kendi çöplüğünde öter / küllüğünde eşinir. ..... YETKİ, YÜREKLİLİK
Her şey vakit ile olur, h. bile vaktinde öter. ..... ZAMAN
Her şeyin vakti var, h. bile vaktinde öter. ..... ZAMAN
H. bile dişisini kıskanır. ..... EVLİLİK
H. bile vakitsiz ötmez. ..... ZAMAN
H. çok olan yerde sabah geç olur. .... YARDIM
H. evlenir, tavuk tellenir. ..... MERAK
H. ölür, gözü çöplükte kalır. ..... HIRS
Kılavuzu h. olan kümeste geceler. . ARKADAŞ
Kırk gün tavuk olmaktansa bir gün h. olmak daha iyidir. ..... HAYAT
Misafiri horoz olanın arpa kalmaz ambarında. .... MİSAFİR
HOROZDAN H. kaçan kan şeytana taş çıkarır. ..... İKİYÜZLÜLÜK
HOROZSUZ H. köyde sabah olmaz. ..... YARDIM
H. tavuk çobansız sürüye benzer. ..... KADIN
H. tavuk yaşamaz. ..... KADIN
HOROZU Hancının h. ölmüş, yolcuya ne. ..... ÜZÜNTÜ
Zenginin h. bile yumurtlar. ..... ZENGİNLİK
HOROZUN Vakitsiz öten h. başını keserler. .... ZAMAN
HORT Domuz h. hortunu büyüğünden öğrenir. ..... ÖRNEK
HORTUNU Domuz hort h. büyüğünden öğrenir. ..... ÖRNEK
HOŞ Baki kalan bu kubbede bir h. sada imiş. .... ÜN
Balçığı duvara vur, tutarsa h., tutmazsa yine h.. . DENEME, İFTİRA
Davulun sesi uzaktan h. gelir. ..... GÖRÜNÜŞ
Dünyada rahat etmek isteyen her şeyi h. görmeli. ..... BAĞIŞLAMA
Eşeğin anırtısı kendine h. gelir. ..... KENDİNİ BEĞENME
FIRSATne "H. geldin," gidene "Uğurlar olsun," aç kapıları. ..... MİSAFİR
Gelirse hane boş, gelmezse daha h.. . MİSAFİR
Herkese kendi adeti h. gelir. ..... KENDİNİ BEĞENME
"H. geldin derbeder," "H. bulduk benden beter." ..... CRİT
Yağmur yağsa kış değil mi? Kişi halin bilse h. değil mi? ..... EŞİTLİK
Yazın gölge h., kışın çuval boş. .... TEMBELLİK
HOŞAF Zengin olan buzlu h. içer. ..... ZENGİNLİK
HOŞAFTAN E şek h. ne anlar? (Suyunu içer tanesini bırakır.) . BİLGİSİZLİK, LAYIK OLMA
HOŞLANIR Deli deliden (h.), imam ölüden. .... BENZERLİK
HOŞLUĞU Gönül h. maldan iyidir. ..... AZLA YETİNME
HOT Sen h. ben h., bu deveye kim verir ot. ..... EŞİTLİK
HODÜKLER Lafını bilmeyen h. sönmüş ateş körükler. ..... KONUŞMA
Lakırdı bilmeyen h. sönmüş ateşi körükler. ..... KONUŞMA
HU H. öldüm h., ölünceye kadar dirlik gerek. . BARIŞ
HUSUMETİN Af h. kılıdır. ..... BAĞIŞLAMA
HUY Boyuma göre boy buldum, huyuma göre h. bulamadım. ..... COMP
Can çıkmadıkça h. çıkmaz. ..... HUY
H. canın altındadır. ..... HUY
Komşu komşudan h. kapar, ayranına su katar. ..... KOMŞU
Sütle giren (h.), canla çıkar. ..... HUY
HUYA Güzelliğe kapılma, h. bak. . GÜZELLİK
Haydan gelen h. gider, (selden gelen suya girer). ..... KAZANÇ
HUYDUR Soydur çeker, h. geçer. ..... PARE
HUYLANDIR Ayıyı h., temaşaya bak; kurdu h. kefen hazırla. ..... TEHLİKE
HUYLU H. huyundan vazgeçmez. ..... HUY
Köylü köyünden geçmiş de, h. huyundan geçmemiş. ..... HUY
Yavaş/Yumuşak h. atın çiftesi/tekmesi pek/yavuz olur. ..... ÖFKE, TEHLİKE, GÜVEN
HUYU Her güzelin bir h. var. ..... HUY
H. huyuna, suyu suyuna uygun. .. BENZERLİK
İnsanı sevdiren h.. biçağı kestiren suyudur. ..... HUY
Kendi güzele kırk günde doyulur, h. güzele kırk yılda doyulmaz. ..... HUY
Yılan h. iyi olsaydı ayakları olurdu. ..... GÖRGÜ
Yüzü güzel olanın h. da güzel olur. GÜZELLİK
HUYUMA Boyuma göre boy buldum, h. göre huy bulamadım. ..... BUYÜME
HUYUNA Huyu h., suyu suyuna uygun. ..... BENZERLİK
HUYUNDAN Arap atının yanında duran ya h., ya suyundan. ..... BOZMA
Boz atın yanında duran ya tüyünden kapar ya h.. ..... BOZMA
Eşeği eşeğin yanına bağlarsan ya tüyü iden alır ya h. ..... BOZMA
Kır atın yanında duran ya h. ya suyundan kapar. ..... COMP
Ya h., ya suyundan. ..... BOZMA
HUYUNU Çingene "Çocuğumun hastalığı birşey değil, h. değiştirir" demiş. ..... ÇOCUK
Kurt köyünü değiştirir, h. değiştirmez. ..... HUY
Oğul babanın h. gütmek gerektir. ..... ÇOCUK
HÜZURU Derdi olmayanın h. olmaz .. BARIŞ
HÜCUM Bağlı aslana tavşanlar bile h. eder. ..... GÜÇSÜZLÜK
Ölmüş aslana tavşanlar bile h. eder. ..... GÜÇSÜZLÜK
HÜKMETTİĞİ Kadının h. evde mutluluk olmaz. ..... EVLİLİK
HÜKÜM H. galibindir. ..... BAŞARI
HULYA Rüya ile h. olmasa zügürtlerin canı çıkar. ..... UMUT, YOKSULLUK
HÜMADIR Gönül bir h., daima yüksekten uçar. ..... GÖNÜL
Gönül bir h., istediği yere konar. ..... GÖNÜL
HÜNER Belaya sabretmedir alemde h.. SABIR
H. erbabı pabuçlukta kalmaz. ..... BECERİ
H. makbuldur, amma muteber olan hüsnü edeptir. ..... BECERİ, GÖRGÜ
H. sahibini aziz eder. ..... BECERİ
HÜNERDİR Altını saklamak değil, kuruşu saklamak h.. ..... TUTUMLULUK
Domuzdan kıl koparmak h.. ..... BECERİ
HÜNERİN Varsa h., var her yerde yerin; yoksa h., var her yerde yerin. ..... BECERİ
Varsa h. yardır baş üstünde yerin. ..... BECERİ
HÜNERSİZ H. adam meyvasız ağaca benzer. . BECERİ
HUNKARIN H. atı bana baktı. ..... KENDİNİ BEĞENME
HÜRMET Konuğa h. eyle, eğerci ka ir olsa da. ..... MİSAFİR
HÜRMETİ Kişinin h. ile zilleti de kendi elindedir. ..... SORUMLULUK
HÜSNU Hüner makbüldür, amma muteber olan h. edeptir. ..... BECERİ, GÖRGÜ
HÜSNÜZAN H. sünnettir. ..... İYİMSERLİK
IRAK Aşığa Bağdat uzak/ı. değil. ..... AŞK
Benden ı. olan düşınan bin yıl yaşasın. DÜŞMAN
Benden ı. olsun da cennete direk olsun. DÜŞMAN
Düşmana silah gerek, ya düşmandan ı. gerek. ..... DÜŞMAN
Gözden ı. olan gönülden de ı. olur. ..... YOKLUK, SIGH
I./Uzak yerin haberini kervan getirir... HABER
İnsana kardeş gibi yar, I. gibi diyar olmaz. ..... RELA
Yemeğin azından sözün çoğundan Allah ı. eylesin. ..... KONUŞMA
Yiğit başından devlet ı. değildir. ..... ÇALIŞKANLIK
IRGAT Evde avrat, dağda ı. ..... EVLİLİK
I. gibi kazan, bey gibi ye. ..... ÇALIŞKANLIK
IRGATIN Ağanın alnı terlemezse ı. burnu kanamaz. ..... HİZMETÇİ, ÖRNEK, YETKİ
IRMAK I . kenarına çeşme yapılmaz. ..... AKILSIZLIK
IRMAKTAN I. geçerken at değiştirilmez. ..... DEĞİŞİM
IRZ I. düşmanı cezasız kalmaz. ..... ŞEREF
I. insanın kanı pahasıdır. ..... ŞEREF
IRZIMIZ Malımız yok ise ı. var olsun. .. ŞEREF
IRZINI Namussuzdan ı. satın almalı. .... ŞEREF
IRZINIZ Malınız olmasın da ı. olsun. .... ŞEREF
ISIRACAK I. it dişini/diş göstermez. ..... GÖRÜNÜŞ
ISIRAMADIĞIN I./Bükemediğin eli öp, başına koy. ..... BOYUN EĞME
ISIRAMAYACAKSAN I. dişini gösterme. ..... KONUŞMA
ISIRAMAZSAN Taşı ı. öpmek gerek. ..... BOYUN EĞME
ISIRGANLA I. taharet olmaz. ..... OLASILIK
ISIRILMAZ Öpülecek el ı. .. BOYUN EĞME
ISIRIR Yavuz köpek sahibini ı.. ..... BECERİ
Zabit gülerken ı.. ..... MESLEKLER
ISIRIRSIN Acele etme, dilini ı. . ACELECİLİK
ISIRMAZ Çok havlayan köpek ı. ..... COMP

..... GÖRÜNÜŞ
"It ı., at tepmez" deme. ..... KUSUR
İt itin ayağını ı.. ..... BAĞLILIK
Köpek sahibini ı.. ..... BAĞLILIK
ISLANDIM I. kurudum sel neyler beni? Ellendim bellendim yel/el neyler beni? ..... GÜÇ
ISLANIR Balık avlayan elbette ı. ..... ÖZVERİ
Balık tutanın paçası ı.. ..... ÖZVERİ
ISLANIRSA Taş ne kadar ı. deli o kadar usanır. ..... AKILSIZLIK
ISLANMAZ Demir ı., deli uslanmaz. ..... AKILSIZLIK
ISLANMIŞIN I. yağmurdan pervası/korkusu olmaz. ..... FELAKET, DAYANIKLILIK
ISLATMAZ Kaldırıp kendini denize atar, topuğunu bile ı.. ..... KURNAZLIK
ISLIK Dudağım yarık ı. çalamam, ayağım büyük çalı sökemem. ..... TEMBELLİK
ISMARLA Bağla atını ı. Hak'ka. ..... GÜVEN
Eşeğini sağlama bağla, sonra Allah'a ı. / komşunu hırsız çıkarma. ..... GÜVEN
ISMARLAMA I. dua kabul olunmaz. ..... DİN
I. hac, hac olmaz (kabul olunmaz). ..... OLASILIK, DİN
ISSIZ I. eve it buyruk. ..... LAYIK OLMA
IŞIĞINDA Ay ı. ceviz silkilmez. ..... GİZLİLİK
IŞIK Mum/Çıra dibine ı. vermez. ..... YARDIM
IŞILDAR İşleyen demir ı.. ..... ÇALIŞKANLIK
İBADET I. de gizli, kabahat de. ..... GİZLİLİK
I. de kabahat de kul içindir. ..... DİN
Kabahat de gizli i. de. ..... SUÇ
Yarın ölecekmiş gibi i. et, hiç ölmeyecekmiş gibi çalış. ..... ÇALIŞKANLIK, ÖLÜM
İBADETE Bir ağaç dikmek bir yıllık ibadete beddeldir. ..... TARIM
İBADETİN Çalışmak i. yarısıdır. ..... ÇALIŞKANLIK
İBADETİNDEN Cahilin i. alimin uykusu hayırlıdır. ..... BİLGİSİZLİK
İBADETLE I. cennete girilmez, temiz kalp gerek. ..... DİN
İBADETTE I. riya, kabahatte haya olmaz.. DİN
İBRET Büyüğü dövü küçüklere ı. olsun. ..... ÖRNEK
Kanıncadan ı. al, yazdan kışı karşılar. ..... ÇALIŞKANLIK
İCAZET Gelmek iradet, gitmek i. (iledir). ..... MİSAFİR
İÇ Dost ile ye i., alışveriş etme. ..... BARIŞ
"I." dediler "Çeşmeyi kurut" demediler ya. ..... HIRS, ÖLÇÜLÜLÜK
İçgüveysi, i. ağnısı. ..... EVLİLİK
Nadan ile ye i., sohbet etme. ..... BİLGİSİZLİK
İÇERİ Kapıya gelen i. de gelir. ..... OLASILIK
Mart ı., pire düşsün. ..... İKLİM
İÇGÜVEYSİ I., iç ağnısı. ..... EVLİLİK
İÇİ Doğruluk minarede kalmış, onun da i. eğri. . DÜRÜSTLÜK
Herkesin i. ile yüzü bir olmaz. ..... GÖRÜNÜŞ
I. beni yakar, dışı eli yakar. ..... GÖRÜNÜŞ
Minare de doğru, ama i. eğri. ..... GERÇEK
İÇİLİR Deniz suyu ne ı., ne geçilir. .. OLASILIK
İÇİNDEKİNE Zarfa bakma/değil, i. bak. ..... GÖRÜNÜŞ, GÜVEN
İÇİNDEN Kale i. fetholunur/alınır. .... BAŞARI
Ocak i. tutuşur. ..... KEDER
İÇİNE İnsanla kitabın dışına aldanma, i. bak. ..... GÖRÜNÜŞ
İÇİREMEZSİN Atı suya götürürsün, ama i.. .. GÖNÜL
İÇKİ I. insanın mihengidir. ..... İÇKİ
I. öldürür, kumar süründürür. ..... KUMAR
I. söyletir. ..... İÇKİ
İÇME Beylik çeşmeden su i.. ..... HİZMETÇİ
İÇMEYE Ayran i. geldik, ara açmaya gelmedik. ..... KAVGA
İÇTİN I. üzüm suyunu, döktün yüzün suyunu. .. İÇKİ
İDARE Mal insanı zengin etmez, i. lazım. ..... SAHİP OLMA
İFLAH Haylaz kalan i. olmaz. ..... TEMBELLİK
İFTİHAR Akıllının ayıp dediği ile ahmak i. eder. ..... AKILSIZLIK
Ana baba ile i. olunmaz. ..... GURUR
İĞNE Aldığı bir i., demirini yoklar. .... TİCARET
Ele i. sokmak isteyen en iptida çuvaldızı kendine soksun. ..... ELEŞTİRİ
I. deliğinden deve başı geçmez. ..... OLASILIK
I. ile kuyu kazılmaz. ..... OLASILIK
Sökük demiş ki "Gidiyorum." I. demiş ki "Git gidebildiğin yere kadar." ..... TEDBİR
İĞNEM Terziye "Göç" demişler, "I. başımda" demiş. ..... MESLEKLER
İĞNENİN Bir i. yokluğu yokluktur. .. YOKLUK
I. ucunu düğümle, sonra pişman olursun. ..... TEDBİR
İĞNESİ Bal veren arının i. zehirsizdir. GÖRGÜ
İĞNEYİ I. evvel kendine sok, sonra çuvaldızı ele. ..... ELEŞTİRİ
Önce i. kendine batır, sonra çuvaldızı ele. ..... ELEŞTİRİ
İHMAL Allah ihmal eder, i. etmez. ..... ALLAH
I. ikbale zarardır. ..... ERTELEME
İHMALCİNİN I. iki yakası bir araya gelmez. ..... ERTELEME
I. oğlu uşağı olmaz. ..... TEMBELLİK
İHMALİN I. her gün zaran çekilir. ..... ERTELEME
İHMALİNDENDİR Hırsızın azgınlığı subaşının i.. ..... SUÇ
İHSAN Gölge etme, başka i. istemem. ..... AZLA YETİNME
İHTİYACI Tatarın kılavuza ı. yok. ... DENEYİM
İHTİYAÇ I. insanın kamasıdır. ÇALIŞKANLIK
İHTİYAR I. köpek boşuna havlamaz..... YAŞ
I. olsam da gönlüm tazedir. ..... YAŞ
Kıza koca (i.) koca olmaz. ..... EVLİLİK
İHTİYARA I. yoksulluk güçtür. ..... YAŞ
İHTİYARI I. gençleştiren paradır. ..... YAŞ
İHTİYARIN I. düşkünü, beyaz giyer kış günü. .. YAŞ
İHTİYARLAR Çocuklar uyuya uyuya büyür, i. uyuya uyuya ölür. ..... UYKU
Gençler ümitle, i. hatırayla yaşarlar. ..... YAŞ
İHTİYARLIĞIN Gençliğin kıymeti bilinse, i. şikayeti az olur. ..... YAŞ
İHTİYARLIK Gençlik i. birbirini çekemez. ..... YAŞ
Gençlik ileriye, i. geriye bakar. ..... YAŞ
Gitti gelmez gençlik, geldi gitmez i.. ..... YAŞ
I. dünü, gençlik yarını özler. ..... YAŞ
I. maskaralık. ..... YAŞ
İHTİYARLIKTA Gençliğin kıymetti i. bilinir. ..... YAŞ
Gençlikte ölüm, i. yoksulluk/açlık güçtür. ..... YAŞ
İKBAL At koşar, i. geçer. ..... TALİH
İKBALE İhmal i. zarardır. ..... ERTELEME
İKİ Adam olan i. kere aldanmaz. .. ALDATMA
Bir adım geri giden i. adım ileri atılır/atlar. ..... TEDBİR, GÜVENLİK
Bir çöplükte i. horoz ötmez. ..... YETKİ
Bir gemide i. kaptan olmaz. ..... YETKİ
Bir gemiyi i. reis batırır. ..... YETKİ
Bir olan i. olur, iki olan üç. ..... UFAK ŞEYLER
Bir söyle, i. işit. ..... KONUŞMA
Bir tahta i. padişahı sığışmaz. ..... YETKİ
Bir taş ile i. kuş vurulmaz. ..... OLASILIK
Çevik kuş i. ayağından tutulur. .. KURNAZLIK
Eğrinin i. yakası bir araya gelmez. .....SUÇ
Evde i. avrat olunca ev süpürülmemiş kalır. ..... SORUMLULUK
I. adam "Başında fesin yok" derse, elini başına çal. ..... GERÇEK
I. aslan bir posta sığmaz. ..... YETKİ
I. at bir kazığa bağlanmaz. ..... YETKİ
I. baş bir kazanda kaynamaz. ..... YETKİ
I. bayram arasında evlenilmez. ..... EVLİLİK
I. bülbül bir dala konmaz. ..... YETKİ
I. cambaz bir ipte oynamaz. ..... YETKİ, KURNAZLIK
I. cami arasında kalmış beynamaz. ..... SEÇİM
I. çıplak bir hamamda yakışır. ..... EVLİLİK, YOKSULLUK
I. deliye bir uslu koymuşlar. ..... TEDBİR
I. dinle/Bin işit, bir söyle. ..... KONUŞMA
I. eğriden bir doğru çıkmaz. ..... ÇARE
I. el bir baş için/içindir. ..... YARDIM, ÇALIŞKANLIK
I. elimiz önümüze/yanımıza FIRSAT cek. ..... ADALET, DİN
I. elin sesi var, bir elin nesi var? ..... YARDIM
I. emini bir yemin aralar. ..... GÜVEN
I. fırıldık bir olsa bir kozun başını yarar. ..... YARDIM
I. gönül bir olursa/olunca samanlık seyran olur. . AŞK
I. güresenden biri yıkılır. ..... KAVGA
I. kabak birbirine dokununca elbette kırılır. ..... KAVGA
I. kaptan bir gemiyi batırır. ..... YARDIM
I. kardeş savaşmış, ebleh buna inanmış. ..... AKRABA
I. kanlı ev süpürülmeden kalır. ..... SORUMLULUK
I. kiblesi olanda din olmaz. ..... SEÇİM, DİN
I. kişi dinden çıkarsa/olursa bir kişi candan çıkar. ..... ALDATMA
I. kişi lakırdı ederken üçüncüsü sen olma. ..... KONUŞMA
I. kişi yerinden kımıldansa bir üçüncüye de yer açılır. ..... YARDIM
I. köpek bir kemiği paylaşamaz. ..... KAVGA
I. kulak bir dil için. ..... KONUŞMA
I. pilav arasında bir su gerek. ..... YEME
I. tarafa bakan şaşı kalır. ..... SEÇİM
I. tavşan birden kovalanmaz/tutulmaz. SEÇİM
I. testi tokuşunca biri elbet kırılır. ..... KAVGA
I. tımar bir yem yerine geçer. ..... TERBİYE
İsteyen bir çingene, vermeyen i. çingene. ..... İSTEME
İsteyenin bir yüzü kara, vermeyenin i. yüzü. ..... İSTEME
Şaşı biri i. görür. ..... KUSUR
Zenginin i. dünyası da mamurdur. ..... ZENGİNLİK
İKİNDİDEN I. sonra dükkan açmaya benzer ... ERTELEME
İKİSİ Biri yarar, i. karar, üçü zarardır. ..... İÇKİ
İKRAH Hasta yastıktan i. eder. ..... SAĞLIK
İKRARDAN Şükut i. gelir..... SUSKUNLUK
İKRARINDAN Adam i., hayvan yularından çekilir. ..... KONUŞMA
Adam odur ki sözünden/i. dönmeye. ..... SÖZ VERME
İLACI Kelin i. olsa başına sürer. ..... YARDIM
İLAÇ Büyük hastalığa büyük i. lazım. .... ÇARE
Hastaya i., borçluya para. ..... ZENGİNLİK
Kel i. bilse kendi başına sürer. ..... ÇARE
Kes parmağını çık pazara, i. buyuran çok olur.. ÖĞÜT
Sabah aç karnına elma, bir daha i. alma. ..... YEME
İLERİ Ne i., koş, ne geride kal. . ÖLÇÜLÜLÜK
İLERİSİNE Bir şeyin pek i. gitme. ..... HIRS
İLERİYE Gençlik i., ihtiyarlık geriye bakar. ..... YAŞ
İLİK Biz attık kemik diye, alem kaptı i. diye. ..... DEĞER
İLİM I. ahirete beraber gider. ... EĞİTİM, BİLGİ
I. ehli, cahili yola getirir. ..... EĞİTİM
I. sahibine dost, mal sahibine d man kazandırır. ..... EĞİTİM
I. satırda değil, sadırda gerek. ..... YAZI
İLK I. göz ağrısı unutulmaz. ..... AŞK
I. pazar pazardır. ..... SÖZ VERME
I. vuran okçudur..... BAŞLANGIÇ, BECERİ
Mal sahibi, mülk sahibi, hani bunun i. sahibi?.... BAŞLANGIÇ, SAHİP OLMA
İLLET I. ile dirilen mihnet ile can verir. ..... ALDATMA
İLLETİ Pahalıdır hikmeti var, ucuzdur i. var. ..... TİCARET
Ucuzdur vardır i., pahalıdır vardır hikmeti ..... TİCARET
İLMİ Allah i. dileyene, malı dilediğine verir..... İSTEME, ALLAH
Ben sorarım i. hikmetten, sen dersin çalmadım

kilimi mektepten. ..... BİLGİSİZLİK
Her şeyin cehlinden/cahilliğinden i. üydür. ..... BİLGİSİZLİK
İLTİFAT Dosta i., düşmana mudara. .... DOST
İMAM Cami/Cemaat ne kadar büyük/çok olsa yine i. bildiğini okur. ..... KARARLILIK
Deli delileri (hoşlanır), i. ölüden. ... BENZERLİK
İ. bile okurken yanılır. ..... KUSUR
İ. evinden aş, ölü gözünden yaş çıkmaz. .... DİN
İ. öle ek de yüzün gülecek. ..... GEÇ KALMA, BEKLENTİ
Ölü gözünden yaş, i. evinden / obur elinden aş bekleme. ..... OLASILIK
İMAMA Herkesin uyduğu i. sen de uy. ..... UYUM
On iki i. yalvaracağına, bir Allah'a yalvar. ..... ALLAH
İMAMIN Her i. duası bir olmaz. ... FARKLILIK
Kendini çok öğen i. emaati az olur. ..... KENDİNİ BEĞENME
İMAN Dünyada mekan, ahirette i.. ..... DİN, EV
Son nefeste i. selameti.. ..... ÖLÜM, DİN
Yalan ile i. bir yerde durmaz. ..... ALDATMA
İMANDAN Merhamet i. gelir.. BAĞIŞLAMA
Temizlik i. gelir. ..... TEMİZLİK
İMANDANDIR Gayret i.. ..... ÇALIŞKANLIK
Haya i.. ..... UTANÇ
Nezafet i.. ..... TEMİZLİK
İMANI Gelinin dini yok, kaynananın i.. ..... EVLİLİK
İnsafı olmayanın i. da olmaz. ..... BAĞIŞLAMA
Parası yok hırsız alsın, i. yok şeytan. ..... GÜÇSÜZLÜK
İMANIDIR Kişinin vatanı i.. ..... DİN
İMANIN Haya i. nurudur. ..... UTANÇ
Para ile i. kimde olduğu bilinmez. ..... GÖRÜNÜŞ, BİLGİ
İMANSIZ Dinsizin hakkından i. gelir. ..... EŞİTLİK, SUÇ
İMDAT Allah i. eylesin top çeken beygirlere. .... ACİ ÇEKME
Denize düşen yosundan i. umar. ..... ÇARE
İMECE İ. günü bulutlu, görmeyene ne mutlu ... . YARDIM, DOST
İMZADAN Söz i. muteberdir. ... SÖZ VERME
İNADINDAN Meramından döner, i. dönmez.. ..... KARARLILIK
İNAN At ile avrada i. olmaz. ..... KADIN
Size doyulmaz, bize de i. olmaz. ..... GÜVEN
İNANAN Kazanın doğurduğuna i. öldüğüne de inanır. ..... AKILSIZLIK
Oynaşına i. avrat ersiz kalır. GÜVEN, EVLİLİK
İNANIM Arkamdaki gömleğe i. kalmadı. ..... GÜVEN
İNANIR Doğduğuna i. öleceğine inanmaz. ..... ÖLÜM
İNANMA Avradın ile pazarnı kimseye i.. ..... EVLİLİK
Beylere i., suya dayanma, geç günle karı sözüne aldanma. ..... GÜVEN
Beylere ve avrada i., akar suya dayanma. ..... GÜVEN
Fala i., falsız da kalma. ..... BEKLENTİ
Güvenme/İ. dostuna, saman doldurur postuna. ..... GÜVEN
İ. dostuna, saman doldurur postuna. .... . DOST
İNANMAK Hırsıza iş i. köpeğe peynir tulumu ısmarlamaktır. ..... GÜVEN
İNANMAYANA Allah'a i. kul da inanmaz. ..... ALLAH
İNANMAZ Allah'a inanmayana kul da i. ..... ALLAH
Doğduğuna inanır öleceğine i.. ..... ÖLÜM
İNANMIŞ Uzunçarşı'nın alt tarafında bir yalan söylemiş, yukarısına çıkmış kendi i.. ..... ALDATMA
İNAT Akça bir murad içindir, bir i. içindir. ..... ZENGİNLİK
Bir i. bir murat. ..... AZİM
İ. eşeğe yakışır. ..... KARARLILIK
Osmanlıyı at yıkar, Türkü i.. ..... KARARLILIK
Şehirliyi ad yıkar, köylüyü i.. ..... ÜN
İNATÇI Zayıf hayvan i., aç insan kavgacı olur. .. .. AÇLIK
İNCE Kalın/Yoğun incelene kadar i. üzülür. .... GÜÇSÜZLÜK
Yoğun incelene kadar i. üzülür. . GEÇ KALMA
İNCELDİĞİ İp i. yerden kopar. ..... GÜÇSÜZLÜK
İNCELENE Kalın/Yoğun i. kadar ince üzülür. . ..... GÜÇSÜZLÜK
Yoğun i. kadar ince üzülür. ..... GEÇ KALMA
İNCELİKTEN Her şey i., insan kabalıktan kırılır. ..... GÖRGÜ
İNCİ Kimi i. ayıklar, kimi bir lokma ekmek sayıklar. ..... FARKLILIK
İNCİNMEZ Ananın bastığı yavru i.. ..... ANA-BABA
İNCİR Dan unundan baklava, i. ağacından oklava olmaz. ..... FARKLILIK
İ. babadan, zeytin dededen. ..... TARIM
İNEĞİ Ağanın gözü öküzü/i. semiz eder. ..... TERBİYE
Ben ağa, sen ağa; bu i. kim sağa. ..... EŞİTLİK
Fakirin ekmeği çavdar, i. keçidir. ..... YOKSULLUK
Sen ağa, ben ağa, bu i./koyunu kim sağa? ..... EŞİTLİK
Yağmur yağarsa i. sat, öküz al; yağmur yağmazsa öküzü sat, deve al. ..... TİCARET
İNEĞİN İ. sansı, toprağın karası. ..... TARIM
Sağılır i. buzağısı kesilmez. ..... DEĞER
İNEK İ. gibi süt vermeyen, öküz gibi kutan sürer. ..... ÇALIŞKANLIK
İ. gibi süt vermeyen öküz gibi sapan/kutan sürer. ..... BEĞERİ
Meleğen i. süt vermez. ..... GÖRÜNÜŞ
Ölen i. sütlü olur. ..... YOKLUK
Sütsüz i./koyun meleğen olur. .... TEMBELLİK
Zemheride yoğurt isteyen cebinde bir i. taşır. ..... ÖZVERİ
İNEKLİ Komşunu iki i. iste ki kendin bir i. olasın. ..... İYİLİK
İNEKTEN İyi i. süt umarlar. ..... DEĞER
İNERSİN İ. gönül i.; attan, iner eşeğe binersin, onu bulamazsan yaya gidersin. ..... AZLA YETİNME
İNİŞİ Deveye "İ. mi seversin, yokuşu mu?" demişler, "Düz yere kıran mı girdi?" demiş. ..... ÖLÇÜLÜLÜK
Deveye "Yokuşu mu seversin i. mi?" diye sormuşlar, "İkisinin de Allah belasını versin, düz ovaya bakalım" demiş. ..... SEÇİM
İNİŞİN Her i. bir yokuşu, her yokuşun bir inişi vardır. ..... DEĞİŞİM
İNKAR Aslını i. eden haramzadedir. . GÖRGÜ
İNLEME Etme bulursun, i. ölürsün. ... ZULÜM
İNLEYEN Arayan bulur, i. ölür. ..... İSTEME
Eden bulur, i. ölür. ..... SORUMLULUK
İNSAF Canı cana ölçmeli (i. etmeli). ..... BAĞIŞLAMA
Hayasızda i. olmaz, insafsızda haya. ... UTANÇ
İ. dinin yansıdır. ..... BAĞIŞLAMA
İslamın şartı beş, altıncısı i. demişler. ..... BAĞIŞLAMA
Rüşvet kapıdan girince i. bacadan çıkar. ..... ADALET
İNSAFI Dağda gez, bekle gez, i. elden bırakma. ..... BAĞIŞLAMA
Evladı olmayanın i. da / merhameti olmaz. ..... ÇOCUK
Hayası olmayanın i. da olmaz. ..... UTANÇ
İ. olmayanın imanı da olmaz. .... BAĞIŞLAMA
Ne edersen et, i. elden koma. ... BAĞIŞLAMA
Uğru ol, haramı ol, i. elden koma. ..... BAĞIŞLAMA
İNSAFSIZDA Hayasızda insaf olmaz, i. haya. . ..... UTANÇ
İNSAN At ölür eyeri kalır, i. ölür eseri kalır. ..... DEĞİŞİM
At tırnaktan, i. kulaktan kapar. ..... SAĞLIK
Ay doğar gediğinden, i. utanın dediğinden. ..... KONUŞMA
Ay doğuşundan, i. yürüyüşünden bellidir. ..... GÖRÜNÜŞ
Bir kulağını i. sağır etmeli. ..... BAĞIŞLAMA
Boşboğaz i., zarfsız mektuba benzer. ..... KONUŞMA
Dağ dağa kavuşmaz, i. insana kavuşur. ..... DOST
Dağbaşında duman, i. başında yaman eksik olmaz. ..... KEDER
Demir nemden, i. gamdan çürür. ..... KEDER
Demsiz i. olmaz. ..... KEDER
Domuzdan i. doğmaz. ..... ANA-BABA
Hayvan ölür semeri kalır, i. ölür eseri kalır. ..... İŞ
Hayvan yularından, i./yiğit ikrarından/sözünden tutulur. ..... SÖZ VERME
Her şey incelikten, i. kabalıktan kırılır. GÖRGÜ
İ./adam kıymetini i./adam bilir. ..... DEĞER
İ., ak üstünde karayı okurken bile yanılır.. .. YAZI
İ. ayaktan, at tırnaktan kapar. ..... SAĞLIK
İ. azmayınca belasını bulmaz. ..... HIRS
İ. başını kendi derde sokar. ..... BELA
İ. beşer, kuldur (bazen) şaşar. ..... KUSUR
İ. bir kere ölür. ..... ÖLÜM
İ. bir ümitle doğar, bir ümitle ölür. ..... UMUT
İ. çeşit çeşit, yer damar damar. ..... FARKLILIK
İ. demirden sert, taştan berk, gülden naziktir ..... SEVECENLİK, GÜÇSÜZLÜK
İ. demirden sert, taştan berk, gülden naziktir ..... GÜÇSÜZLÜK
İ. doğduğu yerde değil, doyduğu yerde. ..... KAZANÇ
İ. düşünde ne görmez, deliyse ne söylemez. ..... UYKU
İ. eti dirlikte tatlıdır. ..... BARIŞ
İ. gah olur dağı kaldırır, gah olur danyı kaldıramaz. ..... DAYANIKLILIK
İ. gönlünün artığını söyler. ..... KONUŞMA, GÖNÜL
İ. göre göre, hayvan süre süre (alışır). . ÖRNEK
İ. insanı istemeyince bastığı pat pat, sözü de lom lom gelir. ..... NEFRET
İ. insanın / Adam adamın şeytanıdır. ..... AYARTMA
İ. insanın kanı pahasıdır. ..... BENZERLİK
İ. insanın rahmanı, insan insanın şeytanı. ..... ARKADAŞ
İ. kalabalıkta pilav yiyeceğine tenhada kötek yesin daha iyi. ..... YALNIZLIK
İ. kendini beğenmese çatlar/ölür. ..... KENDİNİ BEĞENME
İ. kısmetini aramazsa kısmeti insanı arar. ..... YALNIZLIK
İ. konuşa konuşa/söyleşe söyleşe, hayvan koklaşa koklaşa. ..... KONUŞMA
İ. kuş misali. ..... GEZİ
İ. malı bir dost için kazanır, bir de düşman için. .. .. SAHİP OLMA
İ. namusu için yaşar. ..... ŞEREF
İ. ne bulursa dilinden bulur. ..... KONUŞMA
İ. ne çekerse dilinden çeker. ..... KONUŞMA
İ. olan bir kere yanılır ..... ALDATMA
İ. olduğu yeri şereflendirir. ..... ŞEREF
İ. olmayan insan kadrini bilmez. ..... DEĞER
İ. öleceğini bilse mezarını kendi kazar. ... ÖLÜM
İ. ölmeden kıymeti bilinmez. ..... DEĞER
İ. rüyada görse inanmaz. ..... GERÇEK
İ. umutla yaşar. ..... UMUT
İ. yapa yapa ustalaşır. ..... DENEYİM, BECERİ
İ. yedisinde ne ise yetmişinde de odur. ..... HUY
İyi i. sözünün/lafının üstüne gelir. ... BEKLENTİ
Mal ile i. insan olmaz. ..... SAHİP OLMA
Mart yağar, nisan övünür; nisan yağar, i. övünür. ..... İKLİM
Sen işlersen mal işler, i. öyle genişler. ..... ÇALIŞKANLIK
Servetsiz i., akılsız tavşan. ..... ZENGİNLİK
Zayıf hayvan inatçı, aç i. kavgacı olur.. .. AÇLIK
İNSANA Allah i. cirkinler talihi versin. ... TALİH
Hata yapmak i. mahsustur. ..... KUSUR
Her zaman felek i. yar olmaz. ..... TALİH
İ. ata ana gibi yar olmaz. ..... ANA-BABA
İ. kardeş gibi yar, Irak gibi diyar olmaz. ..... AKRABA
Sıhhat gibi i. sermaye olmaz. ..... SAĞLIK
Terlemeden Allah i. yardım etmez. ..... ÇALIŞKANLIK

Vakit i. her şeyi öğretir. ..... ZAMAN
Zaruret i. her şeyi yaptırır. ..... YOKSULLUK
Zenginlik i. yürümeyi, züğürtlük döğüşü öğretir. . ..... KAVGA
Zenginlik i. yürüyüş, züğürtlük dövüş öğretir. ..... YOKSULLUK
İNSANDA Adet i. tabiat olur. .... ALIŞKANLIK
Hayvanda arıklık, i. züğürtlük ayıptır. ..... YOKSULLUK
İNSANDAN Murat i., takdir Allah'tan. ..... ALLAH
İNSANI Ağacı kurt, i. dert yer. ..... UZÜNTÜ
Bir i. tanımaya birlik sefer gerek. ..... GEZİ
Değirmeni su döndürür. i. dil. ..... KONUŞMA
Dene altını mehenk taşında. i. iş başında. ..... DENEME
Duvarı nem, i. gam yıkar. ..... KEDER, ÜZÜNTÜ
İ. görürsün, yüreğindekini ne bilirsin. ..... GÖRÜNÜŞ
İ. sevdiren huyu, bıçağı kestiren suyudur. ..... HUY
İ. yaşatan umuttur. ..... UMUT
İ. zaman kadar terbiye eden bir şey yoktur. ..... ZAMAN
Komşunun kötüsü i. mal sahibi eder. KOMŞU
Kötü söz i. dininden, tatlı söz yılanı ininden çıkarır. ..... KONUŞMA
Mal i. zengin etmez, idare lazım. ..... SAHİP OLMA
Merak i. mezara (kadar) sokar. ..... MERAK
Nazar i. mezara, hayvanı kazana sokar. ..... KÖTÜLÜK
Öküzü boynuzundan, i. sözünden/dilinyle tutarlar. ..... KONUŞMA
Para her şeyi yapar, ama i. yapamaz. ..... ZENGİNLİK
Para i. ipten kurtarır. ..... ZENGİNLİK
Şüphe i. rahat komaz, amma çok tehlikeden de kurtarır. ..... GÜVENLİK
Tamah i. baştan çıkarır. ..... AÇGÖZLÜLÜK
İNSANIN Allah i. evvel i. aklını alır, sonra parasını. ..... AKILLILIK
Allah i. aklını alacağına canını alsın. AKILLILIK
Allah i. ömründen kesip bahtına katsın. ..... TALİH
Altının mihengi taş, i. mihengi iş. .... DENEME
Dünyada i. namıdır kalan, kusuru yalandır, yalandır yalan. ..... ÜN
El i. halinden ne bilsin, herkes çektiğini kendi bilir. ..... KEDER
Fettan ı. sözünden ziyade gözüne bakmalı. ..... KURNAZLIK
Hayvanın erkeğine para verirler, i. dişisine. ..... KADIN
İrz i. kanı pahasıdır. ..... ŞEREF
İçki i. mihengidir. ..... İÇKİ
İhtiyaç i. kamasıdır. ..... ÇALIŞKANLIK
İnsan i. / Adam adamın şeytanıdır. ..... AYARTMA
İnsan i. kanı pahasıdır. ..... BENZERLİK
İ./Adamın kötüsü/fenası olmaz; meğer ki züğürt ola parası olmaya. ..... YOKSULLUK
İ. ahmağı, malını veresiye verendir. ..... ÖDÜNÇ VERME
İ. aklı acıyan yerindedir. ..... ACI ÇEKME
İ. alacası içinde, hayvanın alacası dışında. ..... HUY
İ. değeri cüssesi ile ölçülmez. ..... DEĞER
İ. ekmeği evden, arkadaşı köyden olmalı. ..... ARKADAŞ
İ. eti yenmez. derisi giyilmez: tatlı dilinden başka nesi var? ..... KONUŞMA
İ. gösterişi kumaş, ağacın gösterişi yaprak. ..... GİYİM KUŞAM, GÖRÜNÜŞ
İ. gözünü bir avuç toprak doyurur. ..... AÇGÖZLÜLÜK
İ. izzeti de elindedir, zilleti de. ..... ŞEREF
İ. kıblesi vicdanı olmalı. ..... DİN
İ. niyeti olmayınca gözü olsa da görmez. ..... GÖNÜL
İ. söylemezinden, suyun şarlamazından korkulur. ..... KORKU
İ. söz anlamazı, atın gem almazı. . AKILSIZLIK
İş i. aynasıdır. ..... İŞ
Köpeğin iyisi leş başında, i. iyisi iş başında. .... İŞ
Mal i. düşmanıdır. ..... AYARTMA, SAHİP OLMA
Namus ı. kanı pahasıdır. ..... ŞEREF
Yastık ı. başını çeker. ..... UYKU
İNSANININ Suyun yavaş akarından, i. yere bakarından kork. ..... GÖRÜNÜŞ
İNSANLA İ. kitabın dışına aldanma, içine bak. ..... GÖRÜNÜŞ
İNSANLAR Gül bülbülden ziyade i. elinden çeker. ..... ACI ÇEKME
İNSANOĞLU İ./Ademoğlu çiğ süt emmiştir. . ..... NANKÖRLÜK, GÜVEN
İ. çiğ süt emmiş. ..... MİNNETTARLIK
İNSANOĞLUNA İ. güvenilmez. ..... GÜVEN
İNSANOĞLUNDAN İ. her şey umulur. ..... BEKLENTİ
İNTİKAM Adudan i. almak gibi kam olmaz. ..... ÖÇ
Adudan i. gibi nadan işi olmaz. ..... ÖÇ
Kırk yılda i. alan "Ne tez aldım" demiş. ..... ÖÇ
İP Her i. ile adam asılmaz. ..... FARKLILIK
Hırsıza i., mücrime zindan gerek. ..... SUÇ, LAYIK OLMA
İ. incelediği yerden kopar. ..... GÜÇSÜZLÜK
İ. kırıldığı/koptuğu yerden ulanır/bağlanır. ..... BELA
İ. koptuğu yerden bağlanır. ..... ÇARE
Kabahat ipliği eğirende değil, i. ile çıkrıkta. ..... SORUMLULUK, SUÇ
İPE İ. un serdi kurnaz. ..... KURNAZLIK
İPEK Kan koca i., araya giren köpek. ..... EVLİLİK
İPİ Yalancının ı. ile kuyuya inen kuyu dibinde kalır. ..... ALDATMA
İPLİĞİ Kabahat i. eğirende değil, ip ile çıkrıkta. . ..... SORUMLULUK, SUÇ
Kaynana pamuk i. olup raftan düşse gelinin başını yarar. ..... EVLİLİK
İPTE İki cambaz bir i. oynamaz. ..... YETKİ, KURNAZLIK
İPTEN Asılmış adamın evinde i. bahsedilmez. .. .. SEVECENLİK
Para insanı i. kurtarır. ..... ZENGİNLİK
İPTİDA Ele iğne sokmak isteyen en ı. çuvaldızı kendine soksun. ..... ELEŞTİRİ
İRADESİ Kişinin i. kendi elindedir. .. GÖNÜL
İRADET Gelmek i., gitmek ıcazet (iledir). ..... MİSAFİR
İRFAN Kişi noksanını bilmek gibi i. olmaz. ..... AKILLILIK
İRFANLA Nadanla sohbetten ise aklı ı. taş taşımak yeğdir. ..... BİLGİSİZLİK
İRİ Komşu dansı i. olur. .... ÇEKEMEMEZLİK
İS İ. karası çıkar, yüz karası çıkmaz. .... UTANÇ
İsin yanına varan i., misin yanına varan mis kokar. ..... ARKADAŞ
İSA İ. için Musa'yı kınamazlar. ..... SORUMLULUK
İ.'yı küstürdü, Muhammed'i memnun edemedi. ..... YARDIM
İSE Oğula devlet gerek i. anaya ataya hürmet eyleye. ..... BOYUN EĞME
İSİN İ. yanına varan is, misin yanına varan mis kokar. ..... ARKADAŞ
İSLAMIN İ. şartı beş, altıncısı insaf demişler. .... BAĞIŞLAMA
İSPAT Dava için bir kadı, i. için bin şahit. ..... ADALET
İSRAF Cehd eyle, malını etme i., düşmana kalırsa da olma muhtaç. ..... ÇALIŞKANLIK
İSRAFIN İ. sonu dilenciliktir. ..... HARCAMA
İSRAFINA Karun malı olsa, i. yetmez. ..... HARCAMA
İSTANBUL İ.'un taşı toprağı altındır. . DEĞER
Oturduğu ahır sekisi, çağırdığı İ. türküsü. ..... KENDİNİ BEĞENME
İSTE Allah'tan hayır i., hayır bulasın. . GÖNÜL
İSTEDİĞİNİ İ. söyleyen istemediğini işitir. ..... ELEŞTİRİ, KONUŞMA
İSTEME Para i. benden, buz gibi soğurum senden. ..... ÖDÜNÇ ALMA
İSTEMEDİĞİNİ İstediğini söyleyen i. işitir. ..... ELEŞTİRİ, KONUŞMA
İSTEMEK Çocuk isteyen belasını da i. gerek . ..... ÇOCUK
İSTEMEM "İ." diyenden korkmalı. ..... KORKU, GÖNÜL
İ., yan cebime koy. ..... İKİYÜZLÜLÜK, GÖNÜL
İSTEMEYEN Gürültü i. (adam) kazancı/bakırcı dükkanına girmez. ..... ÖZVERİ
İSTEMEYİNCE İnsan insanı i. bastığı pat pat, sözü de lom lom gelir. ..... NEFRET
İSTEMEZ Alttа kalmayı ayı bile i.. .... KAVGA
İSTENİRKEN At beslenirken, kız ir. EVLİLİK
İSTER Gönül çocuğa benzer, gördüğünü durmayıp i.. ..... GÖNÜL
Gönül masumdur, gördüğünü i.. ..... GÖNÜL
Göz gördüğünü i. ..... GÖNÜL
Göz görür, gönül i./çeker. ..... GÖNÜL
İSTERKEN Boynuz i. kulaktan çıktım. . HIRS
İSTERSEN Nasihat i./istiyorsan tembele iş buyur. ..... TEMBELLİK
Ne i. Allah'tan iste, kuldan isteme. ..... İSTEME, ALLAH
İSTEYEN Çocuk i. belasını da istemek gerek. . ..... ÇOCUK
İ. bir çingene, vermeyen iki çingene. .. İSTEME
İSTEYENE Her i. vermiş olsaydı, kırk yıllık sirke bulunur muydu? ..... ÖDÜNÇ VERME
İSTEYENİN İ. bir yüzü kara, vermeyenin iki yüzü. ..... İSTEME
İSTİHAREDE İ. ölümü gören, hastalığa razı olur. ..... UYKU
İSTİYORSAN Nasihat i./istersen komşunun ölümü. ..... ÖLÜM
İSYAN Zulüm eken i. biçer. ..... ZULÜM
İSYANA Tövbe ehli i. rahmettir. . PİŞMANLIK
İŞ Acele etsen de i. olacağına varır. ..... ACELECİLİK
Adam/Adamın iyisi i. başında belli olur. ..... İŞ
Adamı i. öldürür, iş adamı diriltir. ..... ÇALIŞKANLIK
Akıldan hariç i. tutma. ..... AKILLILIK
Akşamki aşını sabaha koy aş olur, akşamki işini sabaha koyma i. olur. ..... ERTELEME
Allah yardım ederse kuluna, her i. girer yoluna. ..... ALLAH, BAŞARI
Altının mihengi taş, insanın mihengi i.. ..... DENEME
Az işten çok i. çıkar. ..... UFAK ŞEYLER
Babanın zenginliği para etmez, i. öğren. ..... ZENGİNLİK
Boş durana şeytan i. bulur. ..... TEMBELLİK
Çalışmakla her i. biter. ..... ÇALIŞKANLIK
Çocuğa i. buyuran ardınca kendi gider. ..... ÇOCUK
Dene altını mehenk taşında, insanı i. başında. ..... DENEME
Eziyetsiz i. olmaz. ..... ÖZVERİ
Güzeller adama çok i. ederler, soyarlar akabet derviş ederler. ..... GÜZELLİK
Her i. itikada bağlıdır. ..... DİN
Her i. ustanın elinde kolaydır. ..... BECERİ
Hırsıza i. inanmak köpeğe peynir tulumu ısmarlamaktır. ..... GÜVEN
Hile ile i. gören mihnet ile can verir. ..... ALDATMA
İ. amana binince kavga uzamaz. ..... KAVGA
İ. anlatılıncaya kadar baş elden gider. ..... GEÇ KALMA
İ. anlayanda değil bitirende derler. ..... SON
İ. başarana başvurulur. ..... BECERİ
İ. bilenin / At binenin, kılıç kuşananın. ..... BECERİ
İ. bitirenin kötüsü olmaz. ..... BECERİ
İ. ehliliğiyle olur. ..... YARDIM
İ. insanın aynasıdır. ..... İŞ
İ. işi gösterir. ..... BENZERLİK
İ. işinayanasıdır. ..... BENZERLİK
İ. işleyenin değil, işletenindir. ..... YETKİ
İ. itikada bağlıdır. ..... DİN

İ. olacağına vanr. ..... YALNIZLIK
İ. üç nalla bir ata kaldı. ..... UMUT
İyi i. altı ayda biter/çıkar. ..... ACELECİLİK, SON, ERTELEME
İyi i. altı ayda biter. ..... SON
Kalabalıkta görülen i. alacalı olur. ..... GİZLİLİK
Kendinden büyüğe danışmayınca ı. görme. ..... ÖĞÜT
Köpeğin iyisi leş başında. insanın iyisi i. başında. ..... İŞ
Kör/Kesmez bıçak ele yavuz, i. bilmeyen avrat dile yavuz. ..... BECERİ
Lafla i. bitmez. ..... KONUŞMA
Nasihat istersen/istiyorsan tembele i. buyur. ..... TEMBELLİK
Nerde bir i., ordan sıvış. ..... TEMBELLİK
Sabır ile her i. olur. ..... SABIR
Sen işten korkma, i. senden korksun. ..... ÇALIŞKANLIK
Söz avratlarındır, i. erkeklerindir. ..... İŞ
Söz ne kadar ucuz ise i. o kadar pahalıdır. ..... İŞ, SUSKUNLUK
Söz var ı. bitirir; söz var baş yitirir. ..... KONUŞMA
Söz vermek kolay, i. onu tutmakta. ..... SÖZ VERME
Söz vermekle i. bitmez. ..... SÖZ VERME
Tayfa ne kadar çok olsa i. geminin kaptanındadır. ..... YETKİ
Temiz/İyi i. altı ayda çıkar. ..... ERTELEME
Yaş yetmiş, i. bitmiş. ..... YAŞ, HAYAT
İŞARET Arife bir i. yeter. ..... AKILLILIK
İŞÇİ Bin i./işçiye bir başçı (lazımdır). ..... YETKİ
Kötü i. aletini suçlar. ..... ELEŞTİRİ
İŞE Aklı olan olur olmaz i. karışmaz. ..... TEDBİR
Başından büyük i. girişme. ..... TEDBİR
Bilmediğin i. karışma, bilmediğin yola gitme. ..... TEDBİR
Bir i. başlamadan sonunu düşün. ..... SON
Bir i. başlamayınca uçlanmaz. ... BAŞLANGIÇ
Bir işi bitirmeyince bir i. koşma. ..... HIRS, TUTKU
Kafa boşsa göz ı. yaramaz. ..... AKILLILIK
Kavgaya katılma, bilmediğin i. atılma. ..... KAVGA, TEDBİR
Uşağı i. koş, sen de ardına düş. ..... HİZMETÇİ
İŞEMEKLE İt değmekle/i. deniz pis/murdar olmaz. ..... İFTİRA
İŞEYEN Cami duvarına i. köpeğin ölümü yakındır. ..... TEHLİKE
İŞİ Akşamın i. keyifli, sabahın uykusu tatlıdır. ..... UYKU
Bir i. bitirmeyince başka işe başlama. ..... BAŞLANGIÇ
Bir i. bitirmeyince bir işe koşma. ..... HIRS, TUTKU
Dünya bir, i. bin. ..... DÜNYA
Feleğin her i. aksinedir. ..... TALİH
Harman dövmek keçinin i. değil. ..... BECERİ
Her er kişi i. ile ölçülür. ..... İŞ
Her i. oluruyla bitirmeli. ..... BECERİ
İş i. göstenr... ..... BENZERLİK
İ. düşünce arar beni, aşı pişince kovar beni. ..... BENCİLLİK
İ. erbabına işletmeli. ..... BECERİ
Üç almak neyin işi, bağışlamak beyin i. ..... ÖÇ
Paranın gördüğü i. kimse göremez. ..... ZENGİNLİK
Şer i. uzat hayra dönsün, hayır işi uzatma şerre dönmesin. ..... ERTELEME
Terzinin i. kötü. ama ayıbını örten ütü. ..... MESLEKLER
İŞİDİR Vermek kerim adam i.. ÇÖMERTLİK
İŞİME Bilsem de bilmek elvermez bana / i. elvermez. ..... BİLGİ
Erken kalktım i., şeker kattım aşıma. ..... ERKEN DAVRANMA
İ. yaramayanı bir pula alınam. ..... TİCARET
İŞİMİ "Baş üstüne" deme, ayak altına al da i. gör. ..... BECERİ, İŞ
Kurda "Neden boynun/ensen kalın?" demişler, "İ. kendim görürüm de ondan" demiş. ..... GÜVEN
İŞİN Almazsın satmazsın, pazarda i. ne? ..... TİCARET
Bitmez i. anasını uyku ağlatır. ..... UYKU
Borcun yoksa kefil ol, i. yoksa şahit ol. ..... ÖDÜNÇ ALMA
Gündüz i. ne ise gece düşün odur. ..... UYKU
Her ı. başı sağlık. ..... SAĞLIK
Her i. bir sonu vardır. ..... SON
Her i. sonuna bak. ..... SON
İş i. aynasıdır. ..... BENZERLİK
İ. encamını düşünmeyen çaresiz kalır. ..... TEDBİR
Para peşin, bokdur i. ..... ÖDEME
Paran gitti, i. bitti. ..... ZENGİNLİK
Yüzmek bilmezsin, deniz kenarında ne i. var. ... BECERİ
İŞİNE Allah'ın i. karışılmaz. ..... ALLAH
Ayağına bakma başına bak, yüzüne bakma i. bak. ..... İŞ
Elinin hamuruyla / Elindeki hamura bakmaz, erkek i. karışır. ..... KADIN
Er giden i., geç giden boşuna. ..... ERTELEME
İ. hor bakan / Sanatını hor gören boynuna torba takar. ..... BECERİ
Karışma el i., akşam evine, sabah işine. ..... MERAK
Sabreyle i., hayır gelsin başına. ..... SABIR
Şeytanın i. gelirse Kur'an'dan bahseder. ..... ŞEYTAN
İŞİNİ Akşamın i. yarına/sabaha bırakma/koyma. ..... ERTELEME
Akşamki aşını sabaha koy aş olur, akşamki i. sabaha koyma iş olur. ..... ERTELEME
Aşını, eşini, i. bil. ..... BECERİ
Bugünkü i. yarına bırakma. ..... ERTELEME
Eşini. i., aşını bil. ..... EVLİLİK
İ. kış tut da yaz çıkarsa bahtına. ..... TEDBİR
Kendi i. kendi gören kazanır. ..... GÜVEN
Kendi i. kendin yap. ..... GÜVEN
İŞİNİN Paranın/Akçenin gittiğine bakma, i. bittiğine bak. ..... ZENGİNLİK
İŞİT Aklınla gör, kalbinle i. ..... GÖRÜŞ
Bin i., bir söyle. ..... KONUŞMA
Bir söyle, iki i.. ..... KONUŞMA
İki dinle/Bin i., bir söyle. ..... KONUŞMA
İŞİTİLMEDİK Söylenmedik söz yok, i. söz çoktur. ..... KONUŞMA
İŞİTİR Deli kısmı kendi söyler, kendi i.. ..... AKILSIZLIK
İstediğini söyleyen istemediğini i. ..... ELEŞTİRİ, KONUŞMA
İŞİTMEK İ. görmek gibi değildir. ..... HABER
İŞİTMEZ Kör görmez, sezer; sağır i., uydurur. ..... BİLGİ
Sağır i./duymaz, uydurur/yakıştırır.. ... GÖNÜL
İŞİTTİĞİNİ Yalancı kim? İ. söyleyen. ..... ALDATMA
İŞKEMBE Baklavanın üstüne i. çorbası içilir mi? ..... DEĞİŞİM
İŞKEMBECİ İ. kazanından diba çıkmaz. ..... OLASILIK
İŞLE Bilire danış, bildiğini i.. ..... ÖĞÜT
İŞLEK İ. kuyunun suyu tatlı olur. ..... ÇALIŞKANLIK
İŞLEMEK Avare gezmekten aylağ a i. yeğdir. . TEMBELLİK
İŞLEMEZSEN İ. dişlemezsin. ÇALIŞKANLIK
İŞLER Ad i., sen işlemezsin. ..... ÜN
Alet i., el öyünür. ..... LAYIK OLMA
"Allah Allah" demeyince, i. olmaz. ..... ALLAH
Büyük i. kuvvetle değil, selasla görülür. ..... BAŞARI
Gelin bildiğini i., kaynana dudağını dişler. ..... EVLİLİK
Görgülü kuşlar gördüğünü işler, görmedik kuşlar ne görsün ki ne i.? ..... GÖRGÜ
İŞLERSEN Sen i. mal işler, insan öyle genişler. ..... ÇALIŞKANLIK
İŞLETMELİ İşi erbabına i. ..... BECERİ
İŞLEYEN İ. demir ışıldar. ..... ÇALIŞKANLIK
İ. demir pas tutmaz. ..... ÇALIŞKANLIK
Toprağını i. ekmeği dişler. ..... TARIM
İŞLEYENİN İş i. değil, işletenindir. ..... YETKİ
İŞRET Anamızı rüşvet ile i. ağlatır. ..... SUÇ
İŞSİZ Avradın küçüğün al; i. çıktı bahtına, dişsiz çıktı bahtına. ..... EVLİLİK
İŞSİZLİK İ. fakirliğin anahtarıdır. ..... TEMBELLİK
İŞTAH İ. dişin dibindedir. ..... YEME
İŞTE Az eli aşta gör, çok eli i. gör. .... YARDIM
Elin i., gözün eşte olsun. ..... EVLİLİK
Her i. bir hayır vardır. ..... İYİMSERLİK
İŞTEN Az i. çok iş çıkar. ..... UFAK ŞEYLER
İ. artmaz, dişten artar. ..... TUTUMLULUK
Sen i. korkma, iş senden korksun. ..... ÇALIŞKANLIK
İŞTİR Ayinesi i. kişinin, lafa bakılmaz. ..... İŞ
İT Açık kaba i. değer. . AYARTMA, GİZLİLİK
Açık kapı görünce i. (bile) dalar. ... AYARTMA
Arık at yol almaz, arık i. av almaz. ..... AÇLIK
At elin, i. elin, bize ne? ..... MERAK
At yedi günde, i. yediği günde (belli olur/ semirir). ..... ZAMAN
Azgın i. ile uğraşılmaz. ..... KAVGA
Bekarın parasını i. yer, yakasını bit. .... EVLİLİK
Bir i. ulumayla bir kervan geri dönmez. ..... KARARLILIK
Ekmeğini i. yer, yakasını bit. ..... ZENGİNLİK
Hırsız i. korkak olur. ..... SUÇ
Isıracak i. dişini/diş göstermez. .... GÖRÜNÜŞ
Issız eve i. buyruk. ..... LAYIK OLMA
İ. acından hırsızlık eder. ..... AÇLIK
İ. değmekle / işemekle deniz pis/murdar olmaz. ..... İFTİRA
İ. derisinden post olmaz. ..... DEĞİŞİM
İ. dişi, domuz derisi. ..... KAVGA
"İ. isırmaz, at tepmez" deme. ..... KUSUR
İ. ile çuvala girilmez, kedi ile harara. ... KAVGA
İ. ile dalaşmaktansa çalıyı dolaşmak yeğdir. ..... KAVGA, GÜVENLİK
İ. i. ile dalaştı, yolcunun yolu rast düştü. ..... AVGA
İ. ite (buyurur), it de kuyruğuna. ..... SORUMLULUK
İ. iti suvatta bulur. ..... AR ADAŞ
İ. itin ayağını ısırmaz. ..... BAĞLILIK
İ. itin dişinden korkar. ..... KORKU
İ. izi at izine karıştı. ..... DEĞER
İ. kağnı gölgesinde yürür de kendi gölgesi sanırmış. .... RENDİNİ BEĞENME, AKILSIZLIK
İ. pisliği eme yaradı. ..... BENCİLLİK, UFAK ŞEYLER
İ. sürü, para/akçe kazan. ..... ÇALIŞ ANLIK
İ. ürüdüğü zaman anası gibi ürür. ANA-BABA
İ. ürür, kervan yürür. ..... KARARLILIK
Karnı tok i. gölgede yatar. ..... AKILSIZLIK, TEMBELLİK
Kız evladı yerine düşerse bir eğerli at, yerine düşmezse bir uyuz i.. ..... ÇOCUK
Koz gölgesi, kız gölgesi; söğüt gölgesi, yiğit gölgesi; dut gölgesi, i. gölgesi. ..... DEĞER
Kurttan kurt olur itten i. ..... BENZERLİK
Tok i. aç beyden iyidir. ..... AÇLIK
Ürümesini bilmeyen köpek/i., sürüye/koyuna kurt getirir. ..... BECERİ
Yalnız/Issız eve i. buyruk. ..... YALNIZLIK
Yavuz ı. ne kendi yer. ne bir kimseye yedirir. .... BAĞLILIK
Yavuz i. üre üre ağıla kurt düşürür. ..... BECERİ
İTE Ata da soy gerek, i. de. ..... GÖRGÜ
Ata ot, i. et. ..... BENZERLİK
İt i. (buyurur), it de kuyruğuna. ..... SORUMLULUK
İ. dalaşmaktansa çalıyı dolaşma yeğdir. .. BELA
İTİ Ahmak i. yol kocatır. ..... AKILSIZLIK
İt i. suvatta bulur. ..... ARKADAŞ
İ. an, taşı eline al. ..... BEKLENTİ
İ. bir kez vur ölsün, bir dahi vur dirilsin. ..... TERBİYE
Komşu i. komşuya ürümez. ..... KOMŞU
İTİBAR Alemde i. zenginle güzeledir. DEĞER
Eskiye i./rağbet olsa bitpazarına nur yağardı. ..... DEĞER
İ. zenginle güzeledir. ..... DEĞER
İTİBARI Ay görmüşün yıldıza i. yoktur. ..... DENEYİM

İTİBARDIR Necabet kişiye sermayedir. ... TEMİZLİK
İTİKADA Her iş i. bağlıdır. ... DİN
İş i. bağlıdır. ... DİN
İTİM Atım tepmez, i. kapmaz deme. ... KUŞUR
İTİMAT Rüzgara i. olunmaz. ... GÜVEN
İTİN Ak köpeğin/i. pamuk pazanna zararı vardır. ... TİCARET
Atın ölümü i. bayramıdır. ... FARKLILIK
Garip i. kuyruğu bacağı arkasında gerek. ... GÜÇSÜZLÜK
İt i. ayağını ısırmaz. ... BAĞLILIK
İt i. dişinden korkar. ... KORKU
İ. ayağını taştan mı esirgiyorsun? ... ALIŞKANLIK
İ./Köpeğin ahmağı baklavadan pay umar. ... LAYIK OLMA
İ./Köpeğin duası kabul olsa/olsaydı gökten kemik yağar/yağardı. ... GÖNÜL
İ./Köpeğin kuyruğunu kırk sene kalıba koymuslar, düzelmemiş / yine eğridir. ... DEĞİŞİM
İ. ölümü gelirse cami duvarına işer. .. TEHLİKE
İTİŞ Deve ile yetiş/i. olmaz. ... KAVGA
İTİŞME Kendinden büyükle i.. ... EŞİTLİK
İTLE İ. çuvala girilmez. ... KAVGA
İ. dalaşmaktan çalıyı dolaşmak yeğdir. ... TEDBİR
İ. yatan bitle kalkar. ... ARKADAŞ
Köpekle/İ. yatan pire ile / bitle kalkar. ... BOZMA
İTTEN İ. çok pabuç aşıran olmaz, yine yalınayak gezer. ... SUÇ
Kurtlan kurt olur i. it. ... BENZERLİK
Tuz ekmek hakkı bilmeyen i. de beterdir. ... NANKÖRLÜK
Yal vakti i. yem vakti attan sakınmalı. ... TEHLİKE
İVEN İ. kız ere varmaz, varsa da bahit bulmaz. .. ACEL CİLİK, EVLİLİK
İ. sinek süte düşer. ... AC L CİLİK
İVMEK İ. ile yol alınmaz. ... ACELECİLİK
Sabır selamettir, i. melanet. ... SABIR
İYİ Borç i. güne kalmaz. ... ÖDÜNÇ ALMA
Dost bizi i. yola öğütleyendir. ... DOST
Dost/İ. dost kara günde belli olur. ... DOST
En son gülen i. güler. ... SON
Her doğruyu söyleme, ı. değildir. ... GERÇEK
İ. arkadaş uzun yolu kısaltır. ... ARKADAŞ
İ. başlanan her şey iyi biter. ... BAŞLANGIÇ
İ. dirliğe çok harç gerek. ... BARIŞ
İ. eden iyi bulur, kötü eden kötü bulur. ... İYİLİK
İ. evlat (anayi) babayı vezir eder, kötü evlat rezil eder. ... ÇOCUK
İ. günde yağlı ekmeği beğenmeyen, fakirlikte kuru ekmeğe selam durur. ... AŞAĞILAMA
İ. ile konuşan çuvalına un doldurur. ... ARKADAŞ
İ. inekten süt umarlar. ... DEĞER
İ. insan sözünün/lafının üstüne gelir. ... BEKLENTİ
İ. iş altı ayda biter/çıkar. ... ACELECİLİK, SON, ERTELEME
İ. iş altı ayda biter. ... SON
İ. kötü geçit başında belli olur. ... DENEME
İ. nasihat verilir, (amma) iyi ad verilmez. ... ÜN
İ. nasihat verilir, (amma) iyi edep verilmez. ... GÖRGÜ
İ. olacak hastanın hekim ayağına gelir. ... YALNIZLIK, SAĞLIK
İ. olursa bahttan, kötü olursa bizden bilirler. ... TALİH
İ. yalan bu yalan, fili yuttu bir yılan. ... ALDATMA
İyiyle konuşan i. olur. ... ARKADAŞ
Kadına/Karına "İ." deme yoksulluk görmeyince. ... EVLİLİK
Ölümü ne kadar çok düşünürsen o kadar i. yaşarsın. ... ÖLÜM
Son gülen i. güler. ... SON
Temiz/İ. iş altı ayda çıkar. ... ERTELEME
Yaramaz adam pazar bozar, i. adam pazar yapar. ... KÖTÜLÜK
Yolu i. bilen yorulmaz. ... BİLGİ
Yurdun i. değilse göç, komşun iyi değilse seç. ... DEĞİŞİM
İYİDEN İ. kötülük gelmez. ... İYİLİK
İYİDİR Gönül hoşluğu maldan i.. ... AZLA YETİNME
Size fena ise bana i.. ... FARKLILIK
İYİLİĞE İ. iyilik her kişinin, kötülüğe iyilik er kişinin kanı. ... İYİLİK
İ. iyilik olsaydı, koca öküze bıçak olmazdı. ... MİNNETTARLIK, NANKÖRLÜK
İ. kemlik olageln/iş olagider. ... İYİLİK, NANKÖRLÜK
İ. "Nereye gidiyorsun?" diye sormuşlar da "Kötülüğe" demiş. ... İYİLİK
İYİLİK Adam oğluna i. yaramaz. ... İYİLİK
Gavura i. yaramaz. ... SEVECENLİK
İyiliğe i. olsaydı, koca öküze bıçak olmazdı. ... MİNNETTARLIK, NANKÖRLÜK
İ. bilmeyen katında su getiren ile su kabı kıran bir. ... NANKÖRLÜK
İ. bilmeyenden sakın kendini. .. NANKÖRLÜK
İ. eden iyilik bulur. ... İYİLİK, SEVECENLİK
İ. et denize at, balık bilmezse Halik bilir. . İYİLİK
İ. et kele, övünsün ele. ... İYİLİK
İ. gariptir, sahibini kimse tanımaz. ... İYİLİK
İ. iki baştan olur. ... İYİLİK
İ. yap denize at, balık bilmezse Halik bilir. ... CÖMERTLİK
İ. zayi olmaz. ... SEVECENLİK
Kime i. edersen, ondan sakın kendini. ... NANKÖRLÜK
Kötüden i. beklenmez. ... KÖTÜLÜK
Kötülük kalır, i. unutulur. ... KÖTÜLÜK
Kötüye i. etmek, iyiye kötülük etmek gibidir. ... KÖTÜLÜK
Mermer iyi taştan, i. iki baştan olur. ... İYİLİK
Sana kötülük edene sen İ. et. ... İYİLİK
İYİLİKTEN Kötüye yap ılan i. köpeğe atılan kemik daha hayırlıdır. ... KÖTÜLÜK
İYİNİN Fena gelmeyince i. kadri bilinmez. ... DEĞER
Kötü gelmeyince i. kadri bilinmez. ... DEĞİŞİM
İYİSİ Adam/Adamın i. iş başında belli olur. ... İŞ
Adamın i. alışverişte belli olur. ... TİCARET
Beygirin i. yolu kısaltır.. ... BECERİ
Ekmeğin i. hamurun iyisinden olur. ... BENZERLİK
Erkeğin i. eşeğinden, kadının iyisi eşiğinden belli dir. ... KADIN
Köpeğin i. leş başında, insanın iyisi iş başında. .. İŞ
Lafın i. şaka ile söylenir. ... KONUŞMA
Malın i. boğazdan geçer. ... Z NGİNLİK
Öcün i. bağışlamaktır. ... ÇARE, ÖÇ
Refikin i. ile uzun yol yoktur. ... ARKADAŞ
Yemeğin i. hazırdır. ... YEMEK
İYİSİNDEN Ekmeğin iyisi hamurun i. olur. ... BENZERLİK
İYİSİNİ Kanma kötünün sözüne, bilse i. söyler. ... KÖTÜLÜK
Yemişin i. domuz yer. ... LAYIK OLMA
İYİYE Kötüye iyilik etmek, i. kötülük etmek gibidir. ... KÖTÜLÜK
İYİYİ Bir fena kırk i. bozar, kırk iyi bir fenayı düzeltemez. ... BOZMA
İYİYLE İ. konuşan iyi olur. ... ARKADAŞ
İZİ Çivi çıkar, ama i. kalır. ... DEĞİŞİM
İt i. at izine karışh. ... DEĞER
Tarlada i. olmayanın harmanda yüzü olmaz. ... TARIM
İZİN Bağa bak i. olsun, üzüm yemeğe yüzün olsun. ... TARIM
İZİNE İt izi at i. karıştı. ... DEĞER
İZİNİ Aşık onadenler ki karda gezip i. belli etmeye. ... AŞK
Karda gezer de i. belli etmez. ... KURNAZLIK
İZLER Karlar yağdı, i. örtüldü. ... İKİLİM
İZZETİ İnsanın i. de elindedir, zilleti de. ŞEREF
İZZETİNİ Kişi kendi i. kendi artırır. ... ŞEREF, DEĞER
KAALİNDEN Aşığın hali k. belli olur. ... AŞK
KAATİL Sanma ki hain berhüdar olur, ya k. ya berdar olur. ... ALDATMA
KABA Açık k. it değer. ... AYART A, GİZLİLİK
Ana ben gidemem Bender'e, alışmışım k. döşek mindere. ... TEMBELLİK
Köpek bile yal yediği k. pislemez. ... NANKÖRLÜK
KABADAYILIK Yengece "Niçin yan yan gidersin?" demişler, "Serde k. var" demiş. ... ELEŞTİRİ
KABAĞIDIR Doğruluk su k. batmaz. ... DÜRÜSTLÜK
KABAHAT Bir kere aldanışta k. aldatanın, iki kere aldanışta k. aldananın. ... ALDATMA
Her suç/k. yüze vurulmaz. ... BAĞIŞLAMA
İbadet de gizli, k. de. ... GİZLİLİK
İbadet de k. de kul içindir. ... DİN
K. de gizli, ibadet de. ... SUÇ
K. ipliği eğirende değil, ip ile çıkınkta. ... SORUMLULUK, SUÇ
K. öldürende değil, ölendedir. / ölende mi öldüren de mi? ... AYARTMA
K./Suç samur kürk olsa kimse sırtına almaz. ... SUÇ
KABAHATİNİ Kedinin k. önüne koyarlar, öyle döverler. ... SUÇ
KABAHATİN K. büyüğü, küçüğün. ... SUÇ
K. sahibi çıkmaz. ... SUÇ
KABAHATİNDEN Özürü k. büyük. .. ÇARE
KABAHATTE İbadette riya, k. haya olmaz. . ... DİN
KABAK İki k. birbirine dokunınca elbette kırılır. ... KAVGA
"K." deyip de geçme, cennet taamıdır. ... AŞAĞILAMA
Kel yanında k. anılmaz. ... SEVECENLİK
Şeytanla k. ekenin kabak başına patlar. ... ŞEYTAN
KABALIKTAN Her şey incelikten, insan k. kırılır. ... GÖRGÜ
KABE Deve K.'ye gitmekle hacı olmaz. ... GÖRÜNÜŞ, DEĞİŞİM, GEZİ
KABİ İyilik bilmeyen katında su getiren ile su k. kıran bir. ... NANKÖRLÜK
Kocanın k. ikiyse birini kır. ... EVLİLİK
KABİN Hanımın kırdığı k. sesi çıkmaz. ... HİZMETÇİ
KABİNA Nankör ekmeği yer, k. pisler. ... NANKÖRLÜK
KABİNİ Dökülen su k. doldurmaz. ... GEÇ KALMA
KABİLİYET K. talim ile olmaz. ... BECERİ
KABİLİYETLİ K. çırak ustayı geçer/ustadan usta olur. ... BECERİ
KABİRDE Altmışta zurna öğrenen k. çalar. ... GEÇ KALMA
KABUĞU Ağaçla k. arasına parmak sokulmaz. ... MERAK
KABUĞUNDA Kaplumbağa k. "Ne büyük sarayım vardır!" demiş. ... UFAK ŞEYLER, AZLA YETİNME
KABUĞUNDAN Fındık k. çıkmış, kabuğunu beğenmemiş. ... AŞAĞILAMA, UTANÇ
KABUĞUNU Ağacın yemişini ye, k. soyma. .. YEME
Karpuz k. görmeden denize girme. ... TEDBİR
Soğu soğan yemez, bulsa k. komaz. ... İKİYÜZLÜLÜK
KABUL Gökten ne yağdı da yer k. etmedi. ... DAYANIKLILIK
Ismarlama dua k. olunmaz. ... DİN
Ismarlama hac, hac olmaz (k. olunmaz). ... OLASILIK, DİN
K. olmayacak duaya amin denilmez. ... GÖNÜL, DİN
KABURGALARIM Ağaç değmeden "Vay k.!" deme. ... BEKLENTİ
KAÇ Aç anansa/atansa da k.. ... AÇLIK, YOKSULLUK
Aç yanından k.. ... AÇLIK
Atın yörükse bin de k.. ... FIRSAT
K. sevaptan, girme günaha. ... İYİLİK
Kavga kızıştı mı oradan k.. ... KAVGA

Tavşana k., tazıya tut. ..... İKİYÜZLÜLÜK, ALDATMA

KAÇAN Adem oğlunun elinden uçan ile k. kurtulmaz. ..... AZİM

Horozdan k. kan şeytana taş çıkarır. ..... İKİYÜZLÜLÜK

K. balık büyük olur. ..... FIRSAT

Önce k. kurtulur. ..... GÜVENLİK

KAÇANI K. kovalamazlar, yıkılana vurmazlar. ..... BAĞIŞLAMA

KAÇANIN K. anası ağlamamış. ..... GÜVENLİK

KAÇAR Elti eltiden k., görümceler bayrak açar. ..... AKRABA

KAÇARKEN Yağmurdan k./kurtuldu doluya tutuldu. ..... TEHLİKE

KAÇILMAZ Kaderden k.. ..... YALNIZLIK

KAÇIRAN Fırsatı k. çok sayıklar. ..... FIRSAT

KAÇIRMA Eldeki fırsatı k., bir daha geçmez ele. ..... FIRSAT

KAÇIRMAMALI Fırsat elde iken k.. FIRSAT

KAÇMAK Deminde k. dahi erliktendir. ..... YÜREKLİLİK

Düşman çok olunca k. da mertliktir. ..... GÜVENLİK

Yazıdan/Kaderden k. olmaz. ..... YALNIZLIK

KAÇMAKTIR Yiğitlik dokuzdur; şekizi k. biri hiç görünmemek. ..... YÜREKLİLİK

KAÇTIĞI Yalancıyı k. yere kadar kovalamalı/kovalarlar. ..... ALDATMA

KADAR Allah kulunun götüreceği k. verir. ..... ALLAH

Ne k. yıkarsan yıka, kan kanla temizlenmez. ..... ÖÇ

KADAYIF Arpa unundan k. olmaz. ..... OLASILIK

KADEH Bir k. mey kişinin cümle hicabın götürür. ..... İÇKİ

KADER K. olmayınca kadir bilinmez. ..... TALİH

KADERDE K. varsa görülür. ..... YALNIZLIK

KADERDEN K. kaçılmaz. ..... YALNIZLIK

Yazıdan/K. kaçmak olmaz. ..... YALNIZLIK

KADI Bu kadar kusur k. kızında da bulunur. ..... KUSUR

Dava için bir k., iki şahit lazımdır. ..... ADALET

Dava için bir k., ispat için bin şahit.. ADALET

Davacın k. olursa yardımcın Allah olsun. ..... ADALET

K. anlatışa göre fetva verir. ..... FARKLILIK

K. ekmeğini karınca yemez. ..... ADALET

"Kör k." diyecek kadar doğru söz de işe yaramaz. ..... GERÇEK

O kadar kusur k. kızında da bulunur.. KUSUR

KADIN Beslemeden k. olmaz, gül ağacından odun olmaz. ..... OLASILIK

Çocuklu k. kargalı çınar, civcivli tavuk. ..... ÇOCUK

Deniz k. gibidir, güvenmek olmaz ha! ..... EVLİLİK

Erkek eşeğinden, k. eşiğinden/döşeğinden belli olur. ..... EVLİLİK

Erkek fedakar, k. vefakar gerek. ..... EVLİLİK

Erkek getirmeyi k. yetirmeyi bilmeli. .. EVLİLİK

Erkek sel, k. göl. ..... EVLİLİK

Erkek vefakar, k. cefakar olmalı. ..... EVLİLİK

Halayıktan k. olan turnayı deler taşla, köleden müezzin olan minareyi yıkar sele. ..... LAYIK OLMA

Halayıktan k. olmaz, gül ağacından odun. ..... HİZMETÇİ

Her k. evinin hem hanımı hem halayığıdır. ..... EVLİLİK

K. aklı gah uzalır, gah kısalır. ..... KADIN

K. deniz gibidir. ..... KADIN

K. eli kaşık sapından kararır. ..... EVLİLİK

K. erkeğin elinin kiri. ..... KADIN

K. erkeğin eşidir, evinin güneşidir. ..... EVLİLİK

K. erkeğin şeytanıdır. ..... KADIN

K. eşik dibinde değil, beşik dibinde belli olur. ..... EVLİLİK

K., kadıncık gerek. ..... KADIN, EVLİLİK

K. kalbi merhamet kaynağıdır. ..... KADIN

K. kardeşten yakın. ..... EVLİLİK

K. kısmı kara yazılıdır. ..... KADIN

K. kısmının saçı uzun olur, aklı kısa. ..... KADIN

K. kocasına göre baş bağlar. ..... EVLİLİK

K. malı hamam tokmağıdır. ..... KADIN

K. sopayı kocasına eliyle verir. ..... EVLİLİK

K. şerri, şeytanın şerrine eşittir. ..... KADIN

K. şeytana pabucunu ters giydirir. ..... KADIN

K. şeytana pabuç diker. ..... KADIN

K. var ev yapar, kadın var ev yıkar. .. EVLİLİK

Kadın var ev yapar, k. var ev yıkar. ... EVLİLİK

K. var kardan soğuk, k. var kordan sıcak. ..... KADIN

K. yatakta, bebek beşikte sevilir. ..... EVLİLİK

K. yüzünden gülen ömründe bir kere güler. ..... EVLİLİK

Kırk yılda bir k. sözü tutulmalıdır. ..... EVLİLİK

Pak k. çamaşırından belli olur. ..... TEMİZLİK

Sini tıkırtısı, para şıkırtısı, k. fıkırtısı kalbe ferahlıktır. ..... HAPP

KADINA Aslan bile k. dokunmaz. ..... KADIN

K., çocuğa, sarhoşa sırrını açma. ..... KADIN

K./Kanna "İyi" deme yoksulluk görmeyince. ..... EVLİLİK

K. söz duyurabilmek için güleç zamanını beklemeli. ..... KADIN

KADINDA K. vefa, borçluda sefa aranmaz. .... BAĞLILIK

KADINDIR Erkeğin şeytanı k.. ..... KADIN

Evi ev eden k.. ..... EVLİLİK

KADINI K. erkek değil, ar ve namus korur. ..... KADIN

K. eve bağlayan altın şıkırtısı değil beşik çıcırtısıdır. ..... EVLİLİK

K. evinden, erkeği pirinden sorarlar. ..... KADIN

K. hamarat eden ateştir. ..... KADIN

K. sırdaş eden esrara tellal aramaz. .... EVLİLİK

K. yeşil ya prak eden de kocası, kara toprak eden de kocası. ..... EVLİLİK

Pekmezi dipten/küpten, k. kökten al. ..... EVLİLİK

Peyniri deri korur, k. eri. ..... EVLİLİK, GÜVENLİK

Tarlayı düz, k. kız al. ..... EVLİLİK

KADININ Aldığın k. ya gümüşü olmalı ya da kömüşü (mandası). ..... EVLİLİK

Erkeğin eli kınası, k. yüzü karası. ..... KADIN

Erkeğin iyisi eşeğinden, k. iyisi eşiğinden bellidir. ..... KADIN

Erkeğin kusuru k. yanında söylenmez. ..... EVLİLİK

K. ahmağı kocasına darılandır. ..... EVLİLİK

K. aklı gah uzalır, gah kısalır. ..... KADIN

K. biri ala, ikisi beladır. ..... EVLİLİK

K. fendi erkeği yendi. ..... KADIN

K. girtlağı olmaz. ..... KADIN

K. hükmettiği evde mutluluk olmaz. .. EVLİLİK

K. kazdığı kuyudan su çıkmaz. ..... KADIN

K. kırk çırağı var, biri sönse biri yanar. . KADIN

K. kurnazı çocuğunu kocasına baktırır. ..... EVLİLİK

K. malı, kapı mandalı.... ..... KADIN

K. sofusu, şeytanın maskarasıdır. ..... KADIN

K. şamdanı altın olsa mumu dikecek erkektir. ..... EVLİLİK

K. şerri şeytan şerrinden eşettir. ..... KADIN

K. şerrinden Allah'a sığınmalı. ..... KADIN

K. temizi sırtından, sütün temizi yoğurdundan bellidir. ..... KADIN

K. yüklediği yük şuraya varmaz. ..... KADIN

K. zoru diline kuvvet. ... KONUŞMA, KADIN

Karın soğuğu, k. soğuğundan iyidir. ... KADIN

KADININKİ Erkeğin nefsi birdir, k. dokuz. ..... KADIN

KADINLA K. tavuk bağlanmaz. ..... KADIN

KADINLAR "Gökyüzünde düğün var" deseler, k. merdiven kurmaya kalkar. ..... KADIN

K. eğe kemiğinden yapılmıştır. ..... KADIN

K. kurnaz oldu, bazlamacı küçük küçük tutar, çocuklar da hokkabaz oldu, bazlamacı çift çift kapar. ..... KADIN

KADINLARIN K. işi tavukların eşinmesine benzer. ..... KADIN

KADINSIZ K. ev olmaz. .. KADIN, EVLİLİK

K. hane kuşsuz kafese benzer. ..... EVLİLİK

KADIYA K. yalnız giren sakalın sığayıp çıkar. ..... ADALET

Mahkeme k. mülk değil. ..... SAHİP OLMA

KADİR Kader olmayınca k. bilinmez. .. TALİH

K. gecesi doğmuş. ..... TALİH

KADRİ Abanın k. yağmurda bilinir. .. DEĞER

Ata olmayan ata k. bilmez. ..... ANA-BABA

Fena gelmeyince iyinin k. bilinmez. .... DEĞER

Göçtük yurdun k. konduk yurtta bilinir. ..... DEĞER

Göz yumulunca k. bilinir. ..... ÖLÜM

Kötü gelmeyince iyinin k. bilinmez. ..... CHAN

KADRİNİ Adam adamın k. bilir, sarraf altın kıymetini. ..... DEĞER

Cefayı çekmeyen (aşık) sefanın k. bilmez. ..... MUTLULUK

Gülün k. bülbül bilir. ..... DEĞER

Hasta olmayan sağlığın k. bilmez. ..... SAĞLIK

İnsan olmayan insan k. bilmez. ..... DEĞER

KAFA Akıl olmayınca başta, kuru k. neyler? ..... AKILLILIK

Başta akıl olmayınca k. neylesin. ... AKILLILIK

K. boşsa göz işe yaramaz. ..... AKILLILIK

Sağlam k. sağlam vücutta bulunur. .... SAĞLIK

KAFAYA Bir anaya bir kız, bir k. bir göz. ..... ANA-BABA

KAFES Bülbüle altın k. zindandır. ..... FREIH

Dili belasıdır bülbülün k.. ..... KONUŞMA

Kuşa k. lazım, boruya nefes. ..... OLASILIK

KAFESE Bülbülü altın k. koymuşlar, "Ah vatanım!" demiş. ..... FREIH

Kadınsız hane kuşsuz k. benzer. ..... EVLİLİK

KAFESTE Duduyu k. şekerle beslemişler de yine "Vatanım!" demiş. ..... FREIH

Kuş altın k. de olsa zindanda sayılır. ..... FREIH

KAFİR Konuğa hürmet eyle, eğerci k. olsa da. ..... MİSAFİR

KAFTAN Doğmadık çocuğa k. biçilmez/dikilmez. ..... BEKLENTİ

Felek kimine k. giydirir kimine yelek, kimine kavun yedirir kimine kelek. ..... TALİH

Haddini bilmeze haddini bildirmek öksüze k. giydirmek gibidir. ..... HIRS, GURUR

Kendini bilmeze kendini bildirmek öküze k. biçmek gibidir. ..... EŞİTLİK

KAFTANDAN Gömlek k. yakındır. ..... BENCİLLİK

KAĞIDI Hocalar k. tersinden okur. ..... DİN

KAĞIDIN K. yüzünü ağartan karadır. ... YAZI

KAĞNI İt k. gölgesinde yürür de kendi gölgesi sanırmış. ..... KENDİNİ BEĞENME, AKILSIZLIK

KAHİR K. yüzünden l'tfa uğradı. ..... ACI ÇEKME

Ona hatır buna hatır, bana k.. .... ACI ÇEKME

KAHIRSIZ Dumansız baca olmaz, k. koca olmaz. ..... EVLİLİK

KAHPELİK Hırsızlık bir ekmekten, k. bir öpmekten. ..... SUÇ

KAHPENİN K. sonu ebelik, külhanının sonu dedelik. ..... SON

KAHRAMAN Bir yiğit ne kadar k. olsa sevdiğine yenilir. ..... AŞK

KAHRI Arı k. çekmeyen balın kahrın ne bilsin? ..... ÖZVERİ

Bir dostun bin düşman kadar k. olur..... DOST

KAHVE Fakiri bir k. ile savarsın, zengine ne ikram edersin? ..... MİSAFİR

Köylünün k. cezvesi karaca, amma sürece. ..... MİSAFİR

KAHVENİN Bir fincan (acı) k. kırk yıl hatırı vardır. ..... SEVECENLİK

K. yüzü kara, amma meydanı pak. ..... FARKLILIK

KAHVERENGİYLE Lacivert beyaz giyme toz olur, pembe giyme söz olur, k. bozdan ayrılma. ..... GİYİM KUŞAM

KAİL Ölümü gören sıtmaya k. olur. .... ÖLÜM

KAKADIR Şakanın sonu k.. ..... TEHLİKE

KALABALIKTA Eşeğin kuyruğunu k. kesme, kimi "uzun" der kimi "kısa." .....

ÖĞÜT, GİZLİLİK
İnsan k. pilav yiyeceğine tenhada kötek yesin daha iyi. YALNIZLIK
K. görülmüş alacalı olur. GİZLİLİK
KALAN Hayaz k. iflah olmaz. .. TEMBELLİK
Sabaha k. davadan korkma. ERTELEME
KALANI Yalnız k. kurt yer. YALNIZLIK
KALAYLI K. bakır küflenmez. İFTİRA
KALBE Kalp k. karşıdır. DOST, AŞK
Kalpten k. yol vardır. AŞK
KALBİ Çok söyleyenin k. sağ olmaz. KONUŞMA
Fukaranın cebi boş, k. doludur. YOKSULLUK
Kadın k. merhamet kaynağıdır. KADIN
Katibin k. başka, kalemi başka. YAZI
Yüzü güzelin k. de güzel olmaz. GÜZELLİK
KALBİN "Alemi nasıl bilirsin? K./kendin gibi." .. BENZERLİK
K. şahitliği yüz şahitlikten kuvvetlidir. VİCDAN
KALBİNDE K. fesat olmayanın ef'ali de salih olur. VİCDAN
KALBİNE Erkeğin k. giden yol midesinden geçer. YEME
Fukaranın k. her kim dokuna, sinesi Allah okuna. YOKSULLUK
K. gelen başına gelmesin. KORKU
KALBİNİ K. paktut da, kırk yıl cünup gez. TEMİZLİK
Vücudunu kirden, ağzını küfürden, k. kibirden koru. TEMİZLİK
Yıkma elin k., sen de yıkılırsın. ZULÜM
KALBİNLE Aklınla gör, k. işit. GÖRÜŞ
KALBURUNU Ayağını zamana uydur, k. zamana. UYUM
KALDIRAMAYACAĞI Allah kimseye k. yük vermez. ALLAH, ÜZÜNTÜ
KALDIRAMAYACAĞIN K. yükün altına girme. TEDBİR
KALDIRIP K. kendini denize atar, topuğunu bile ıslatmaz. KURNAZLIK
KALDIRIR Sofrayı kuran k.. BENCİLLİK
KALE K. içinden fetholunur/alınır. BAŞARI
KALEM Akıl yanılır, k. yanılmaz. YAZI
Alim unutmuş, k. unutmamış. YAZI
K. cömert olur, ne dilersen yazar. YAZI
K. efkarın tercümanıdır. YAZI
K. eğri kesilse de doğru yazar. YAZI
K. her şeyi yazar. YAZI
K. kılıçtan keskindir. YAZI
K. yazanı, kılıç bozamaz. YAZI
KALEME Deli sözü k. gelmez. ... AKILSIZLIK
Delinin sözü k. alınmaz. YAZI
KALEMİ Katibin kalbi başka, k. başka. .. YAZI
KALEMİN K. ucu, kılıcın gücü. YAZI
K. yaptığını kılıç yapamaz. YAZI
KALENDERE K. "Kış geliyor" demişler, "Titremeye hazırım" demiş. AZLA YETİNME
KALİM Ölüm k./dirim bizim için. ÖLÜM
KALİN K./Yoğun incelene kadar ince üzülür. ... GÜÇSÜZLÜK
KALİP K. kıyafetle adam adam olmaz. GİYİM KUŞAM
KALK "Dayı k. ne oturuyorsun?" Demiş "Kalkamadığım için." TEMBELLİK
Düştüğün yerden k.. FELAKET
Erken yat, erken k.. UYKU
Evin yattı sen dur/k., evin durdu/kalktı sen yat. TEDBİR
Osmanlıya "K. git" demezler, tayınını keserler. ... MİSAFİR
KALKA Çocuk düşe k. büyür. ÇOCUK
KALKAMADIĞIM "Dayı kalk ne oturuyorsun?" Demiş "K. için." TEMBELLİK
KALKAN Erken k. aldanmamış. ERKEN DAVRANMA
Erken k. yol alır, erken evlenen döl alır. EVLİLİK
Öfke ile k. zararla oturur. ÖFKE
KALKANIN Erken k. rızkı açık olur. ERKEN DAVRANMA
K. yerini, ölenin avradını alırlar. DEĞİŞİM
KALKAR Düşen k., yorulan çöker. DEĞİŞİM
Gün ile yatan, gün ile k.. ZAMAN
İtle yatan bitle k.. ARKADAŞ
Kendi düşen kendi k.. SORUMLULUK
KALKIP Uyku geldi bedene, ne mutlu k. gidene. UYKU
KALKMAKTAN Yemeksiz yatmak borçlu k. yeğdir. ÖDÜNÇ ALMA
KALKTIM Erken k. işime, şeker kattım aşıma. ERKEN DAVRANMA
KALMA Fala inanma, falsızda k. BEKLENTİ
Yalnız k., yalnız yat. YALNIZLIK
KALMAZ Borç iyi güne k.. . ÖDÜNÇ ALMA
Hak yerde k.. ADALET
Hatırda k., satırda kalır. YAZI
Herkesin ettiği yanına k.. SORUMLULUK
KALMIŞ Dünya kime k. ki sana kalacak?. DÜNYA
İki camı arasında k. beynamaz. SEÇİM
KALP İbadetle cennete girilmez, temiz k. gerek. DİN
K. akça sahibinindir. ALDATMA
K. kalbe karşıdır. DOST, AŞK
K. kazanır, kaltaban gönenir. ALDATMA
K. temizliği yüz temizliğinden daha gerekli. TEMİZLİK
Kem söz k./kem akçe sahibinindir. ALDATMA
KALPTEN K. kalbe yol vardır. AŞK
KALSIN Sen kazan da düşmana k.. ÇALIŞKANLIK
KALTABAN Kalp kazanır, k. gönenir. ALDATMA
KALYON K. denizin üstünde yüzer, kayık kenarda kalır. AZLA YETİNME
KAMAŞIR Kara bakanın gözü k.. GERÇEK
KAMBERSİZ K. düğün olmaz/olur mu? OLASILIK, YOKLUK
KAMBURU Bizimle olsaydı da kubbe kadar k. olsaydı. HAYAT
Dağlar/Galata kulesi kadar k. olsaydı da bizimle beraber olaydı. HAYAT
KAMBURUNA Ellere körlük verir, kendi k. bakmaz. ELEŞTİRİ
KAMBURUNU Deve kendi k. görmez, arkadaşının k. görür. ELEŞTİRİ
KAMÇI Arpa verilmeyen at k./sopa zoruyla yürümez. AÇLIK
Ata k. eşeğe çılbır. LAYIK OLMA
Yörük ata k. olmaz. LAYIK OLMA
KAMÇISIDIR Ar yiğidin k.. UTANÇ
Borç yiğidin k.. ÖDÜNÇ ALMA
KAMET Sağır için iki kere k. olmaz. .. SIKINTI
KAN Akacak k. damarda durmaz. YALNIZLIK
Beyler buyruğu yoksula k. ağlatır. YETKİ, ADALET
Damara göre k. alınır. BENZERLİK
Her damardan k. alınmaz. GÖRÜNÜŞ, FARKLILIK, YARDIM
K. edene kanun ederler. ÖÇ
K. etme kanun eyle. ÖÇ
K. kussa, "Kızılcık şerbeti içtim" der. .. GİZLİLİK
K. yerde kalmaz. ÖÇ
Ne edeyim altın tası ki, içine k. kusuyorum. YOKSULLUK
Zemheride kar/yağmur yağmadan k./zehir yağması iyidir. İKLİM
KANA Ağzı k. değen kurt daha (da) çok azar. ... ZULÜM
KANAAT Aza k. etmeyen çoğu hiç bulamaz. .. AÇGÖZLÜLÜK
K. gibi devlet olmaz. AZLA YETİNME
K. servet. AZLA YETİNME
K. tükenmez hazinedir... AZLA YETİNME
Ümit ile k. eden açlıktan ölür. UMUT
KANADI Kedinin k. olsaydı serçenin adı kalmazdı. HIRS
KANADINA Her kuşun k. göre olur kuyruğu.. BENZERLİK
Kuş k. kira istemez. ÖDEME
KANADINI Devekuşu gibi yüke gelince k., uçmaya gelince ayağını göster. .. TEMBELLİK
KANAT Allah deveye k. verseydi damı taşı dağıtırdı. LAYIK OLMA
KANATLANIR Kanıncanın zevali gelince k.. ... HIRS
KANATSIZ K. kuş uçmaz. OLASILIK
KANCIK Acele eden k. kör doğurur. ACELECİLİK
KANDE Mal k. ise kendini söyletir. SAHİP OLMA
KANDIRIR Şeytan adamı k./adamın düşünü azdırır, ama suyunu ısıtıvermez. AYARTMA, ŞEYTAN
KANDIRMAZ Kar susuzluk k.. GÜVEN
KANDİL Mezarıma k. mi asacak, ahirette şefaat mi edecek? YARDIM
KANI Hamsi kurban olur mu? K. da var, canı da. SUÇ
Irz insanın k. pahasıdır. ŞEREF
İnsan insanın k. pahasıdır. BENZERLİK
K. kanla yumazlar, kanı su ile yurlar. ÖÇ
Namus insanın k. pahasıdır. ŞEREF
KANLA Kanı k. yumazlar, kanı su ile yurlar. ÖÇ
KANLIM Kardeşim olsun da k. olsun. AKRABA
KANMA K. kötünün sözüne, bilse iyisini söyler. KÖTÜLÜK
Mürai sözüne k.. İKİYÜZLÜLÜK
KANMAM Acıkan doymam (sanır), susayan k. sanır. AÇLIK
KANTAR Arşın malı k. ile satılmaz. FARKLILIK
Uyku bir k., uyudukça artar. UYKU
KANTARLA Dostluk k., alışveriş miskalle. TİCARET
Hastalık k. girer, miskalle çıkar. SAĞLIK
KANUN Kan edene k. ederler. ÖÇ
Kan etme k. eyle. ÖÇ
Padişahın ettiği k. olur. YETKİ
KAP Kapabilirsen kapa k., kapamazsan baka bak. BECERİ
Kırılan k. yerini doldurmaz. SEVECENLİK
KAPA K. kapını, öv komşunu. KOMŞU
K. kutunun kapağını. GİZLİLİK
Kapabilirsen k. kap, kapamazsan baka bak. BECERİ
Kapını iyi k., komşunu hırsız tutma/yapırna. AYARTMA
KAPABİLİRSEN K. kapa kap, kapamazsan baka bak. BECERİ
KAPAĞINDAN Tencerede pişirip k. yer. AZLA YETİNME
KAPAĞINI Kapa kutunun k.. GİZLİLİK
Tencere yuvarlanmış k. bulmuş. . BENZERLİK
KAPAK Göğe direk, denize k. olmaz. OLASILIK
Her tencereye bir k. bulunur. BENZERLİK
Kaynayan kazan k. tutmaz. HIRS
KAPALI Alemin tenceresi k. kaynar. GİZLİLİK
Her evin tenceresi k. kaynar, bilmezsın içinde ne kaynar. GİZLİLİK
Herkesin tenceresi k./gizli kaynar. GİZLİLİK
Kazan üstü k. kaynar. GİZLİLİK
KAPAN Bakan yemez, k. yer. ÇALIŞKANLIK
KAPANA Kurt k. düşmeyince faka bastığını bilemez. GEÇ KALMA
KAPANDIYSA Ağaç kapı k. altın kapı açılır. .. İYİMSERLİK
KAPANIRSA Bir kapı k. bin kapı açılır. İYİMSERLİK
KAPI Açık k. çalar. AYARTMA
Açık k. görünce it (bile) dalar. AYARTMA
Açık k. melanet, kapalı kapı selamet. AYARTMA
Ağaç k. kapandıysa altın kapı açılır. İYİMSERLİK
Bir k. kapanırsa bin kapı açılır. İYİMSERLİK
Deniz dalgasız, k. halkasız, mektep falakasız olmaz. TERBİYE
Kadının malı, k. mandalı. KADIN
K. Allah kapısı. ALLAH
Karı malı k. mandalı / hamam tokmağıdır. ...

EVLİLİK
Oğlan anası k. arkası, kız anası minder kabası..
EVLİLİK
Oğlanı babadan öğrenir sofra yapmayı. kız anadan öğrenir k. gezmeyi. ÇOCUK
Ver elindeki sapı, dolan k. kapı. ÖDÜNÇ VERME
KAPIDAN Elin/Herkesin geçtiği köprüden/k. sen de geç. UYUM
Güç gelince hak k. çıkar. ZULÜM
K. kovsan/kovulsa bacadan düşer/girer. KARARLILIK
Mart k. baktınr, kazma kürek yaktınr. İKLİM
Öteki k. kovarlarsa sen bacadan düş. AZİM
Rüşvet k. girince insaf bacadan çıkar. ADALET
Yoksulluk k. girince aşk bacadan kaçmış. YOKSULLUK
Zor k. girerse şeriat bacadan çıkar. ZULÜM
KAPILAR Parayı görünce bütün k. açılır. ZENGİNLİK
KAPILARI Tövbe k. her zaman açıktır. PİŞMANLIK
KAPILIP Hatır bir şahbazdır k. tutulmaz, gönül bir sırça saraydır kınlır yapılmaz. DOST
KAPILMA Güzelliğe k., huya bak. GÜZELLİK
KAPINA K. FIRSATnı hayır bil, ne yenirsen hayır bil. ÇÖMERTLİK
KAPINI Kapa k., öv komşunu. KOMŞU
K. iyi kapa, komşunu hırsız tutma/yapma. AYARTMA
Tembele dediler, "K. ört", dedi "Yel eser örter". TEMBELLİK
KAPISI Akşam k. örtük, sabah k. açık gerek. AYARTMA
Kapı Allah k.. ALLAH
KAPISIDIR Doğruluk hak k.. DÜRÜSTLÜK
KAPISINA Ölüm bir kara devedir ki. herkesin k. çöker. ÖLÜM
KAPISINDA Dost zindan k. belli olur. DOST
KAPISINI Borçtan korkan k. büyük açmaz. ÖDÜNÇ ALMA
Cami k. bilmez, sofuluk taslar. İKİYÜZLÜLÜK
Cennetin k. cömert açar. ÇÖMERTLİK
Çalma elin k., çalarlar kapını. BELA
Deveci ile görüşen k. yüksek açmalı. EŞİTLİK
Deveciyle konuşan k. büyük açar. ARKADAŞ
Kimsenin k. çalma ki kapını çalmasınlar. ZULÜM
KAPIYA Eve hırsız girdikten sonra k. kilit asar. GEÇ KALMA
Hasta sağalınca doktor k. gelir. GEÇ KALMA
K. gelen içeri de gelir. OLASILIK
KAPİYİ Allah bir k. kaparsa bin k. açar. İYİMSERLİK
Allah gümüş k. kaparsa altın kapıyı açar. İYİMSERLİK
Altın anahtar her k. açar. ZENGİNLİK
Güzel söz demir k. açar. KONUŞMA
Köpek ekmek veren eli/k. tanır. MİNNETTARLIK
Rüşvet, k. vurmadan içeri girer. SUÇ
KAPLUMBAĞA K. kabuğunda "Ne büyük sarayım vardır!" demiş. UFAK ŞEYLER, AZLA YETİNME
K. yumurtasını gözüyle ısıtır. ANA-BABA
KAPMAZ Atım tepmez. itim k. deme. KUSUR
Sayılı koyunu kurt k.. GÜVENLİK, TEDBİR
KAPTA Delik k. su durmaz. OLASILIK
KAPTAN Bir gemide iki k. olmaz. YETKİ
İki k. bir gemiyi batırır. YARDIM
Yavuz k. fırtınadan yılmaz. YÜREKLİLİK
KAPTANDIR Gemisini kurtaran k.. BECERİ
KAPTANINDADIR Tayfa ne kadar çok olsa iş geminin k.. YETKİ
KÂR Abdala "K. yağıyor" demişler, "Titremeye hazırım" demiş. DAYANIKLILIK
Al kiraz üstüne k. yağmış/yağar. BEKLENTİ
Allah dağına göre k. verir. ALLAH
Baktın k. havası, eve gel kör olası. TEDBİR
Bu sıcağa k. mı dayanır? HARCAMA
Dağına göre k. yağar. BENZERLİK
K. çiftçinin yorganıdır. TARIM, İKLİM
K. erir pıslık ayaza çıkar. GERÇEK
K. kuytuda, para pintide eğleşir. CİMRİLİK
K. ne kadar çok yağsa yaza kalmaz. FARKLILIK
K. onünçün yağar ki ayak üşüte. BAŞLANGIÇ
K. susuzluk kandırmaz. GÜVEN
K. toprağın mayasıdır. TARIM
K. yağdığı gün savrulur. HARCAMA
K. yılı var yıldır. İKLİM
Uyuyanın üstüne k. yağar. UYKU
Zemheride k./yağmur yağmadan kan/zehir yağması iyidir. İKLİM
KARA Ak akçe k. gün için/içindir. TUTUMLULUK
Ak don k. don geçit başında belli olur. DENEME
Ak gün ağartır, k. gün karartır. FELAKET
Ak koyunun k. koyunu da olur. GİZLİLİK, UTANÇ
Ak köpek k. köpek ikisi de köpektir. BENZERLİK
Ak mı, k. mı önüne düşünce görürsün... SABIR
Ak şeker k. şeker, bir daman soya çeker. HUY
Analık fenalık, k. yamalık. ANA-BABA
Arap Araba "Yüzün k." demiş. ELEŞTİRİ
Berbere sormuşlar, "Tıraşım ak mı. k. mı?" "Önüne düşünce görürsün" demiş. SABIR, DENEME
Bunalan ölmez, k. gün karanp kalmaz. İYİMSERLİK
Cümlemizin gireceği k. topraktır. ÖLÜM
Dilencinin yüzü k., torbası doludur. UTANÇ
Dost/İyi dost k. günde belli olur. FREUND
El el için ağlamaz, başına k. bağlamaz. UZUNTU
Eski dost k. gün bineği. DOST
İsteyenin bir yüzü k., vermeyenin iki yüzü. İSTEME
Kadın kısmı k. yazılıdır. KADIN
Kadını yeşil yaprak eden de kocası, k. toprak eden de kocası. EVLİLİK
Kahvenin yüzü k., amma meydanı pak. FARKLILIK
K. bakanın gözü kamaşır. GERÇEK
K. dayanma, ere güvenme. GÜVEN
K. dut yaprak döktü kış, kara dut yaprak açtı yaz. İKLİM
K. gün karanp kalmaz/durmaz, koçyiğit bunalıp ölmez. İYİMSERLİK
K. haberden başka ne haberin var? HABER
K. kışta karlar, martta yağmaz, nisanda durmazsa değme çiftçinin keyfine. İKLİM
K./Kötü haber tez/çabuk duyulur. HABER
K. yanına varma, kara bulaşır. BOZMA
Karakışta k. serçe baharı bulmaz. ERTELEME
Kardeş değil k. taş. AKRABA
Kazan kazana "Dibin k." diyemez/demiş. ELEŞTİRİ
Köseyle alay edenin top sakalı k. gerek. ELEŞTİRİ
Ölüm bir k. devedir ki, herkesin kapısına çöker. ÖLÜM
Saçın ak mı k. mı, önüne düşünce görürsün. SABIR
"Tencere dibin k.," "Seninki benden kara." ELEŞTİRİ
Verirsen veresiye, gidersin/batarsın k. suya. ÖDÜNÇ VERME
Verme malını veresiye, çıkar gider k. suya. ÖDÜNÇ VERME
KARADAN K. öte/o yana renk yoktur. OLASILIK
KARADIR Kağıdın yüzünü ağartan k.. YAZI
Manda k., ama sütü beyazdır. FARKLILIK
KARAKIŞTA K. kara serçe bahan bulmaz. ERTELEME
KARALAR Asılsız söz söyleyeni k.. ALDATMA
KARALIĞINA Akçası ak olanın bakma gözünün k.. ZENGİNLİK
KARAMAN K.'ın koyunu, sonra çıkar oyunu. SON
KARANLIĞI Her aydınlığın bir k. var, her karanlığın bir aydınlığı var. DEĞİŞİM
KARANLIK Ayın on beşi k. olsa on beşi aydınlık olur. İYİMSERLİK
Gecenin en k. zamanı şafaktan önceki zamandır. İYİMSERLİK
Vardığın yer k. ise sen de gözünü kapa. UYUM
KARANLIKTA K. helva yiyenin sırrını Mevla bilir. GERÇEK
KARAR Biri yarar, ikisi k., üçü zarardır. İÇKİ
Çoğu zarar azı k.. ÖLÇÜLÜLÜK
KARARANA Ağaran varken k. kim bakar. DEĞER
KARARDA Bir k. bir Allah. ALLAH
Dünya bir k., durmaz. DÜNYA
KARARIR Üzüm üzüme baka baka k.. BOZMA
KARASI Akı k. geçitte belli olur. DENEME
Alemin maskarası, dostlann yüz k.. UTANÇ
Güzel idin hani kaşın k., zengin idin hani diba parası? GÜVEN
Güzeldin hani kaşın k., zengindin hani diba parası? GÜZELLİK
İneğin sansı, toprağın k.. TARIM
İş k. çıkar, yüz karası çıkmaz. UTANÇ
Kazan k. çıkar, namus karası gitmez. ŞEREF
KARASINI Su her şeyi temizler, yalnız yüz k. temizleyemez. UTANÇ
KARAYA K. sabun, deliye öğüt neylesin. ÖĞÜT
KARAYI Akı köpeğe atarlar, k. yemeğe katarlar. DEĞER
KARDA Aşık ona derler ki k. gezip izini belli etmeye. AŞK
K. gezer de izini belli etmez. KURNAZLIK
KARDAN Kadın var k. soğuk, kadın var kordan sıcak. KADIN
KARDAN Ümit k. ileridir. UMUT
KARDAŞLI T arlayı taşlı yerden, kızı k. yerden. EVLİLİK
KARDEŞ Allah kardeşi k., keselerini ayrı yaratmış. AKRABA
Anadan doğmayan k. sayılmaz. AKRABA
Bağdat gibi şehir olmaz, k. gibi yar olmaz, ana baba hiç bir yerde bulunmaz. ANA-BABA
İki k. savaşmış, ebleh buna inanmış. AKRABA
İnsana k. gibi yar, Irak gibi diyar olmaz. AKRABA
K. değil kara taş. AKRABA
K. kardeşi atmış, yar başında tutmuş. AKRABA
K. kardeşi bıçaklamış, dönmüş yine kucaklamış. AKRABA
K. kardeşin ne öldüğünü ister ne onduğunu. AKRABA
Kan bulunur, ama k. bulunmaz. EVLİLİK
KARDEŞİ Allah k. kardeş, keselerini ayrı yaratmış. AKRABA
K. olmayan garip olur. AKRABA
KARDEŞİDİR Kar zarann k./ortağıdır. KAZANÇ
Uyku, ölümün k.. UYKU
KARDEŞİM K. olsun da kanlım olsun. AKRABA
KARDEŞLİKTEN Komşuluk k. ileridir. KOMŞU
KARDEŞTEN Azizden ağız yakın, k. kann yakın. BENCİLLİK
Kadın k. yakın. EVLİLİK
K. kann yakın (kulaktan burun yakın). BENCİLLİK
Kann k. yakın. BENCİLLİK
Kulaktan burun yakın, k. karın yakın. EVLİLİK, BENCİLLİK
KARDIR Zarann neresinden dönülse k.. ERTELEME

ÇARE

KARGA Alacağına şahin, vereceğine k. ÖDÜNÇ ALMA
Beyaz k. da nadir ama isteyeni de nadide. DEĞER
Bir k. ile kış gelmez. UFAK ŞEYLER
Eceli gelen k. kınlmış dala konarmış. BELA
Eldeki bülbülden bendeki k. AZLA YETİNME
K. ile gezen pisliğe konar. BOZMA
K. ile görüşen çöplüğe, bülbülle görüşen güle gider. ARKADAŞ
K. ile konuş pislik ye, şahinle konuş et ye. ARKADAŞ
K. karganın gözünü oymaz. BAĞLILIK
K. kekliği taklit edeyim derken kendi yürüyüşünü şaşırmış. AKILSIZLIK
K. mandayı babası hayrına bitlemez. YARDIM
K. öküzün başını kendi kan için bekler. YARDIM
K. yavrusuna bakımış, "Benim ak pak evladım" demiş. ÇOCUK, KENDİNİ BEĞENME
Kaz uçar, k. konar. BENZERLİK
Kılavuzu k. olanın başı dertten kurtulmaz. ARKADAŞ
Kılavuzu k. olanın burnu pislikten çıkmaz. ÖĞÜT
Leşin bulunduğu yerde k. da bulunur. BENZERLİK
KARGADA Ala k. alacağım olsun, alamazsam gözümü oysun. ÖDÜNÇ VERME
KARGADAN Ne tarlam var, ne de k. davam. AZLA YETİNME
KARGANIN Karga k. gözünü oymaz. BAĞLILIK
KARGAYA Bin k. bir sapan taşı yeter. KORKU
K. yavrusu şahin görünür. KENDİNİ BEĞENME
KARGAYI Besle k., oysun gözünü. NANKÖRLÜK
KARGAYLA Bülbülle konuşan güle, k. konuşan küllüğe. ARKADAŞ
KARI An sım, k. sım. KADIN
Ben ölürsem büyük kıyamet. k. ölürse kıtlık kıyamet. BENCİLLİK
Bir Müslümana bir k. lazım. EVLİLİK
Çirkin k. evin toplar, güzel kan düğün gezer. EVLİLİK, KADIN
Dumansız baca, çekişmedik k. koca olmaz. EVLİLİK
Er kocarsa/kocadıkça koç olur. k. kocarsa/kocadıkça hiç olur. KADIN
Ergene/Bekara k./avrat boşaması kolaydır. EVLİLİK
Ev/Mülk satan, k. boşayan kıyamete kadar unutmaz. EV
Horozdan kaçan k. şeytana taş çıkarır. İKİYÜZLÜLÜK
K. bulunur, ama kardeş bulunmaz. EVLİLİK
K. hısımı alay bağlar, koca hısımı sinek avlar. EVLİLİK
K. ile çıkma yola, başına gelir türlü bela. KADIN
K. koca arasına girilmez. EVLİLİK
K. koca ipek, araya giren köpek. EVLİLİK
K. koca yatağa girince sorunlar gider. EVLİLİK
K. malı kapı mandalı / hamam tokmağıdır. EVLİLİK
K. malını yiyip de onmuş var mı? Kes bir soğan daha. EVLİLİK
K. sözüne uyan adam değildir. KADIN
Kırk yılda bir k. sözü dinlemelidir. KADIN
Koca sağlığa, k. varlığa bakar. EVLİLİK
Kocasız k., beysiz arı. EVLİLİK
Oğlanı her k. doğuramaz, er kanı doğurur. EVLİLİK
Sofu k., şeytanın maskarası. DİN
Yaz gününün yağışı, k. kocanın döğüşü. EVLİLİK, GÖRÜNÜŞ
KARIDAN Bal andan, kavga k. çıkar. KADIN
K. hayır gelmez. KADIN

KARILI İki k. ev süpürülmeden kalır. SORUMLULUK
KARILIĞI Getir varlığı, göstereyim k.. EVLİLİK, ZENGİNLİK
KARIN Aç (k.) katık istemez, uyku yastık (istemez). AÇLIK
Atta k., yiğitte burun. BENZERLİK
Bilinmedik / Bilmediğin aş, ya k. ağrıtır ya baş. DENEYİM
Fazla aş ya k. ağrıtır, ya baş. ÖLÇÜLÜLÜK
Gönülsüz yenen aş, ya k. ağrıtır ya baş. GÖNÜL
Kardeşten k. yakın (kulaktan burun yakın). BENCİLLİK
K. kardeşten yakın. BENCİLLİK
K. kötüyse donat, evin kötüyse sıvat. EVLİLİK
K. soğuğu, kadının soğuğundan iyidir. KADIN
Kavurga k. doyurmaz. OLASILIK, GÜVEN
Kulaktan burun yakın, kardeşten k. yakın. EVLİLİK, BENCİLLİK
Kuru laf k. doyurmaz. KONUŞMA
Oğlun güder, k. sağarsa koyun olur. ÇALIŞKANLIK
Uyku geldi neylesin yastık, k. acıktı neylesin katık. UYKU
KARINA Kadına/K. "iyi" deme yoksulluk görmeyince. EVLİLİK
K. dişini saydırma. EVLİLİK
KARINCA Çok k. deveyi öldürür. GÜÇ
Devenin ayağı altında k. ezilmez. SEVECENLİK
Düşman k. gibi ise sen fil gibi san. DÜŞMAN
Düşman k. ise kendini merdane bil. DÜŞMAN
Düşmanın k. ise de hor bakma. DÜŞMAN
Kadı ekmeğini k. yemez. ADALET
KARINCADAN K. ibret al, yazdan kışı karşılar. ÇALIŞKANLIK
KARINCALI Dünya k. kütüğe benzer,. gelen bilmez giden bilmez. DÜNYA
KARINCANIN K. bile safrası vardır. ÖÇ
K. götürdüğünü kimse götüremez. UFAK ŞEYLER
K. zevali gelince kanatlanır. HIRS
Yılanın ayağını, k. gözünü, mollanın ekmeğini kimse görmez. CİMRİLİK
KARINCASINDAN Allah bir k. bile geçmez. ALLAH
KARINCAYA K. tükürük göl. UFAK ŞEYLER
KARINI Ekini ambarda k. mezarda methet. SON
KARININ Bağın taşlısı, k. saçlısı. KADIN
Erkeğin nzkı k. ruhsatına bağlıdır. EVLİLİK
K. bir aklı, erkeğin dokuz aklı vardır. KADIN
KARIR Türk k., kılıcı karımaz. BECERİ
KARISI Denizcinin parası pul, k. dul. MESLEKLER
Garibin parası pul, k. dul. YOKSULLUK
Kişiyi vezir eden de k., rezil eden de. EVLİLİK
Komşunun tavuğu komşuya kaz, k. kız görünür. ÇEKEMEMEZLİK
KARISIDIR Kocasını cennete de cehenneme de sokan k.. EVLİLİK
KARISINI El ağzına bakan k. tez boşar. ÖĞÜT
Şeytan adamı bulmazsa, k. aldatır. ŞEYTAN
KARIŞILMAZ Allah'ın işine k.. ALLAH
KARIŞMA Bilmediğin işe k., bilmediğin yola gitme. TEDBİR
K. el işine, akşam evine, sabah işine. MERAK
KARIŞMAZ Aklı olan olur olmaz işe k.. TEDBİR
KARIŞTIRMA Çok k., çapanoğlu çıkar. BELA
Pek k., altından çapanoğlu çıkar. MERAK
KARIYA K. bakanın aklı az olur. KADIN
K. dişini saydırma. GÜVEN
KARIYLA Bir k. bir koca, dırdır eder / helva yerler her gece. EVLİLİK
KARLAR Güvendiğimiz dağlar, size de mi yağdı k.. GÜVEN
K. yağdı, izler örtüldü. İKLİM

KARNI Abdalın k. doyunca gözü pabucunda olur. KAZANÇ
Açın k. doyar, gözü doymaz. AÇLIK
K. tok it gölgede yatar. AKILSIZLIK, TEMBELLİK
Oburun k. doyar, gözü doymaz. OBURLUK
Öksüzün k. doymaz. GÜÇSÜZLÜK
Sofrana oturanın k. doysun. MİSAFİR
KARNIM Çiğ yemedim ki k. ağrısın. VİCDAN
KARNIMDA Aklımda duracağına k. dursun. OBURLUK
KARNIN Ağustosta gölge kovan zemheride k. ovar. TEMBELLİK
Bir kişinin k. döverlermiş, "Vay arkam" dermiş. CHWA
Hem k. doysun, hem çörek bütün kalsın. ÖZVERİ, SEÇİM
Sabahtan k. doyuran, küçükten evlenen aldanmamış. EVLİLİK
KARNINDA Anasının k. dokuz ay on gün nasıl durmuş? SABIR
Dokuz ay anasının k. nasıl sabretmiş. SABIR
KARNINI Aç ile dost olayım diyen peşin k. doyursun. AÇLIK
Çiftçinin k. yarmışlar, kırk tane FIRSAT cek yıl çıkmış. TARIM
Çingene ciğer pişirir, yemeden k. şişirir. CİMRİLİK
KARNININ K. doymayacağı yerde açlığını belli etme. AÇLIK
KARPUZ Bir elle iki k. tutulmaz. SEÇİM
İki k. bir koltuğa sığmaz. YETKİ, SEÇİM
K. kabuğu denize düşmeden suya girilmez. İKLİM
K. kabuğunu görmeden denize girme. TEDBİR
K. kesmekle hararet sönmez / yürek soğumaz. ÇARE
K. kökeninde büyür. ÇOCUK
Kavun k. yata yata büyür. TEMBELLİK
KARPUZUNU Kendi k. kendi keser. GÜVEN
KARŞISINDA Keçinin sevmediği ot gelir k. biter. BEKLENTİ
Zurna çalanın k. limon yenmez. SEVECENLİK
KARŞISINDAKİNİ Edepsiz k. edepsiz eder. GÖRGÜ
KART K. ağacın eğilmesi/bükülmesi güç olur. TERBİYE
Kuru ağaç eğilmez, k. meşe bükülmez. TERBİYE
KARTAL K. sinek avlanmaz. BÜYÜKLÜK
KARTALA K. bir ok değmiş, yine kendi yeleğinden. NANKÖRLÜK
KARTALDAN Kurt k. kurtulmaz. TEHLİKE
KARUN K. malı olsa, israfına yetmez. HARCAMA
K. malına malik olsa bir akçesine kıymaz. CİMRİLİK
KASABA Baldırının etini yerim de k. minnet etmem. ÖDÜNÇ ALMA
K. minnet etmem, baldırını keser yerim. MİNNETTARLIK
Keçiye can kaygısı, k. yağ kaygısı. FARKLILIK
KASAP Bakmakla usta olunsa köpekler k. olurdu. DENEYİM
Erkek koyun k. dükkanına yakışır. TEMBELLİK
Evvel hesap, sonra k.. TEDBİR
Hesapsız k., ya bıçak kırar ya masat. BECERİ
K. koçtan korkmaz. GÜÇ
K. yağı bol bulunca gerisini yağlar. HARCAMA
Koyun can derdinde, k. yağ derdinde. FARKLILIK
Serkeş öküz soluğu k. dükkanında alır. BOYUN EĞME
KASASINDA Zenginin sermayesi k., alimin sermayesi kafasında.... BİLGİ
KASAVET Borç benim, k. senin mi? ÖDÜNÇ ALMA

Gam ile k., ömür törpüsüdür. ..... KEDER
KASAVETİ Mal benim k. elin. ... ZENGİNLİK
KASIM K. yüz elli, yaz belli. ..... İKLİM
KASIRGA Rüzgar eken fırtına/k. biçer. .....
..... ÖFKE
KASNAK Abdal abdala çatmayınca k. boyna geçmez. ..... KAVGA
Çingene çingeneye çatmayınca k. boyna geçmez. ..... KAVGA
KAŞ K. yapayım derken göz çıkarma. .....
..... SEVECENLİK
KAŞAĞIYI Al k. gir ahıra, yarası olan gocunur/gocunsun. ..... VİCDAN
KAŞANESİNDEN Elin k. bizim viranemiz yeğdir. ..... AZLA YETİNME
KAŞI Gezenin k. şişer, oturanın başı. ..... GEZİ
KAŞIĞI Şeytan ile yemek yiyenin k. uzun olmalı. ..... ŞEYTAN, EŞİTLİK
KAŞIĞIN Her k. kısmeti bir olmaz. ..... TALİH
KAŞIĞINA Çanağına ne doğrarsan k. o çıkar. .....
..... BEKLENTİ
Her ne doğrasan çanağına, o çıkar k.. .....
..... SORUMLULUK
Kısmetinde ne varsa k. o çıkar. ..... YALNIZLIK
Ne doğrarsan aşına/çanağına, o gelir k. .....
..... ÖZVERİ
Ne doğrarsan çanağına, o çıkar/gelir k.. .....
..... SORUMLULUK
KAŞIĞINI Aşure yemeye giden k. yanında taşır. ..... ÖZVERİ
Çorbayı içen k. yanında taşır. ..... ÖZVERİ
Pilav yiyen k. yanında/belinde taşır. ... ÖZVERİ
KAŞIĞIYLA K. yedirir, sapıyla göz çıkarır. .....
..... ZULÜM
KAŞIK Bir k. ile dokuz çoban yemişler, birinin ağzı boş kalmamış. ..... ARKADAŞ
Çömlek demiş: "Dibim altın," k. demiş: "Girdim çıktım." ..... ELEŞTİRİ
Ekmekten k. olur, ama her yoğurdun hakkını değil. ..... OLASILIK
Her ağaçtan k. olmaz. ..... GÖRÜNÜŞ
Herkes k. yapar ama sapını ortaya (doğru) getiremez. ..... BECERİ
Kadın eli k. sapından kararır. ..... EVLİLİK
K. ile verip sapı ile göz çıkarma. .....
..... SEVECENLİK
Kazanda kaynayanı içindeki k. bilir. .. GİZLİLİK
Öd ağacından k. olur, ama tarhana içilmez. .....
..... OLASILIK
Tencere demiş: "Dibim altın;" K. demiş "Ben neredeyim?" ..... ELEŞTİRİ
Tencere/Kazan der "Dibim altın," k./kepçe der "Ben nerdeyim?" ..... KENDİNİ BEĞENME
KAŞIKTIR Ağzı büyük olana kepçe k.. .....
..... AÇGÖZLÜLÜK
KAŞIN Güzel idin hani k. karası, zengin idin hani diba parası? ..... GÜVEN
Güzeldin hani k. karası, zengindin hani diba parası? ..... GÜZELLİK
KAŞINMAK Müflis olup da düşünmekten ise uyuz olup k. yeğdir. ..... TİCARET
Züğürt olup düşünmektense, uyuz olup k. yeğdir. ..... YOKSULLUK
KAŞIR Eşek eşeği ödünç k.. .....
..... ÖDÜNÇ VERME
KAŞISA Devletli yanını k. yoksul para verecek sanır. ..... YOKSULLUK
KATIĞINA Ekmeğini k, denk eden muhtaç olmaz. ..... TUTUMLULUK
KATIK Aç (karın) k. istemez, uyku yastık (istemez). ..... AÇLIK
Gündüzün uykusu geceye k.. ..... UYKU
Uyku geldi neylesin yastık. karın acıktı neylesin k. ..... UYKU
KATILMA Kavgaya k., bilmediğin işe atılma. ..
..... KAVGA, TEDBİR
KATILMAZ Yol bilen kervana k.. . DENEYİM
KATIR Acemi k. kapı önünde yük indirir. .....
..... BECERİ
Ağır yükün zahmetini k. bilir. ..... DENEYİM
K. anasını tanımaz. ..... KENDİNİ BEĞENME
Kurt ne bilir k. pahalıdır. ..... BENCİLLİK
KATIRA K. "Babanı kimdir?" demişler, "At dayımdır" demiş. ..... KENDİNİ BEĞENME
K. "Cilve yap" demişler, çifte atmış. ... GÖRGÜ
KATIRDAN Acımış eşek k. yeğin gider. .....
..... ACI ÇEKME
KATIRI Atı atasıyla, k. anasıyla. . BENZERLİK
KATIRIN Kurt k. pahalı olduğunu bilmez. .....
..... DEĞER
KATİBİN K. kalbi başka, kalemi başka. . YAZI
KATİP K. yazar, rençber kazar. .....
..... MESLEKLER
Okumadan alım, yazmadan k. olunmaz. ..... YAZI
KATLANIR Gülü seven dikenine k.. .....
... ACI ÇEKME, DAYANIKLILIK, ÖZVERİ
KATRAN Deliye bal tattırmışlar, çarşıda k. bırakmamış. ..... AKILSIZLIK
KAVAĞA Balık k. çıktığı vakit kösenin de sakalı biter. ..... OLASILIK
KAVAK K. ağacından odun, halayıktan kadın. .....
..... OLASILIK
K. uzaya uzaya göğe değmez ya, elbet bir gün belinden kırılır. ..... HİRS
K. yaprağını tepeden dökerse kış çok olur. .....
..... İKLİM
KAVGA Bal andan, k. karıdan çıkar. .. KADIN
Güzel nerde, k. orda. ..... GÜZELLİK, KADIN
İş amana binince k. uzamaz. ..... KAVGA
K. evliliğin tadı tuzudur. ..... EVLİLİK
K. kızışı mı oradan kaç. ..... KAVGA
K. "Sen ben" demekle çıkar. ..... KAVGA
Sen bilirsin deyince değirmende k. olmaz. .....
..... KAVGA
KAVGACI K. köpekte yara eksik olmaz. .....
..... KAVGA
Zayıf hayvan inatçı, aç insan k. olur. ..... AÇLIK
KAVGACIYI Yetimi giydir, açı doyur, k. ayır. .
..... SEVECENLİK
KAVGADA K. kılıç ödünç verilmez. KAVGA
K. yumruk sayılmaz. ..... KAVGA
KAVGASI Dünyanın k. para üstüne. .....
..... ZENGİNLİK
KAVGASIDIR Saltanat dedikleri ancak cihan k.. ..... YETKİ
KAVGASIZ Tütünsüz baca, k. koca olmaz. ....
..... EVLİLİK
KAVGAYA Aklı başında olan kuru k. düşmez. .....
..... KAVGA
K. katılma, bilmediğin işe atılma. .....
..... KAVGA, TEDBİR
KAVİL Aksam k., sabah savul. . SÖZ VERME
KAVRULUR Kendi yağıyle kendi k.. .....
..... GÜVEN
KAVUK K. ayağa, mest başa giyilmez. .....
..... OLASILIK
KAVUN Felek bu ya, kimine k. yedirir kimine kelek. ..... TALİH
Felek kimine kaftan giydirir kimine yelek, kimine k. yedirir kimine kelek. ..... TALİH
K. karpuz yata yata büyür. ..... TEMBELLİK
KAVUR Akşam/Akşamdan k., sabah/sabaha savur. ..... HARCAMA
KAVURGA K. kanın doyurmaz. .....
..... OLASILIK, GÜVEN
KAVUŞMAZ Dağ dağa k., insan insana kavuşur. ..... DOST
KAYA K. uçmazsa dere dolmaz. ..... ÖZVERİ
Yankıdan k. kırılır, bühtandan ölür er. .....
..... İFTİRA
KAYADAN Yel k. ne alır/koparır? ..... GÜÇ
KAYBEDENE Yolu k. köpek sesi bülbülden tatlı gelir. ..... GÖRÜNÜŞ
KAYBEDER Kumarda kazanan aşkta k.. .....
..... KUMAR
KAYBETMEZ Hiç bir şeyi olmayan hiç bir şey k.. ..... YOKSULLUK, YOKLUK
KAYBETTİRİR Açgözlülük her şeyi k.. .....
..... AÇGÖZLÜLÜK
KAYBİNİ Komşu komşunun k. türkü çağırarak arar. ..... BENCİLLİK
KAYBOLAN K. biçağın sapı altın olur. .....
..... YOKLUK
K./Kayıp koyunun kuyruğu büyük olur. .....
..... FIRSAT
KAYBOLMAZ Çıngı aklı deve k.. .....
..... GÜVENLİK
KAYGISI Borcun azı çoğu olmaz, hepsinin k. birdir. ..... ÖDÜNÇ ALMA
Çobana yağ k., keçiye can korkusu. .....
..... FARKLILIK
Düğün olur iki kişiye, k. düşer deli komşuya. .....
..... EVLİLİK
Keçiye can k., kasaba yağ kaygısı. .....
..... FARKLILIK
KAYGISINI Al malın iyisini, çekme k. .....
..... TİCARET
KAYGISIZ Azıcık aşım, k. başım. .....
..... AZLA YETİNME
KAYGIYLA Ucuz satan tez satar, sonunda k. batar. ..... TİCARET
KAYIK Kalyon denizin üstünde yüzer, k. kenarda kalır. ..... AZLA YETİNME
KAYIP Kaybolan/K. koyunun kuyruğu büyük olur. ..... FIRSAT
KAYIŞ K. bilir kutan ne çeker. ..... DENEYİM
KAYMAĞI K. seven mandayı yanında taşır. ...
..... ÖZVERİ
KAYMAK Bal ile k. isteyenin akçasına kıymak gerek. ..... ÖZVERİ
Bal ile k. yenir, ama her keseye göre değil. .....
..... FARKLILIK
Canı k. isteyen mandayı yanında taşır. .....
..... ÖZVERİ
Her vakit kedi k. yemez. .....
..... FIRSAT, FARKLILIK
KAYNAĞIDIR Kadın kalbi merhamet k.. .....
..... KADIN
KAYNAMAZ İki baş bir kazanda k.. ... YETKİ
Kazanmayınca kazan k.. ..... ÇALIŞKANLIK
KAYNANA Gelin bildiğini işler, k. dudağını dişler. ..... EVLİLİK
Gelin çiçek, her dediği gerçek; k. yılan, her dediği yalan. ..... EVLİLİK
K. öcü, oğlu cici, ... EVLİLİK
K. pamuk ipliği olup raftan düşse gelinin başını yarar. ..... EVLİLİK
KAYNANANIN Ekmek ekmeğin mayası, gelin k. dayası. ..... EVLİLİK
Gelinin dini yok, k. imanı. ..... EVLİLİK
K. iyisi kırk arşından kuyusu. ..... EVLİLİK
KAYNAR Ağır kazan geç k.. ..... ERTELEME
Alemin tenceresi kapalı k.. ..... GİZLİLİK
Kazan üstü kapalı k.. ..... GİZLİLİK
KAYNATAM K. devletli olsun, kaynanam sahavetli. ..... EVLİLİK
KAYNAYAN K. kazan kapak tutmaz. . HIRS
Yavaş k. aşın dibi tutmaz. ..... ACELECİLİK
KAYNAYANI Kazanda k. içindeki kaşık bilir. .
..... GİZLİLİK
KAZ Az k., uz k., (kuyuyu kendi) boyunca k. .....
..... ZULÜM
Beş paraya bir k. al da sen de lakırdıya karış. .....
..... ZENGİNLİK
Elin tavuğu ele k., fındığı koz görünür. .....
..... ÇEKEMEMEZLİK
K. FIRSATcek yerden tavuk esirgenmez. .....
..... HARCAMA
K. gelen yerden tavuk esirgenmez. .. ÖZVERİ
K. gölgesi, kız gölgesi; söğüt gölgesi yiğit gölgesi; dut gölgesi it gölgesi. ..... MUTLULUK
K. kazla, daz dazla, kel tavuk topal horozla. .....
..... ARKADAŞ
K. öter saz biterse kaç oradan, keklik öter kekik biterse otur o memlekette. ..... OLASILIK
K. uçar, karga konar. ..... BENZERLİK
Komşunun tavuğu komşuya k., karısı kız görünür. ..... ÇEKEMEMEZLİK
Kuyu kazarsan kendi boyunca k.. ..... ZULÜM
Tavuk ada, k. kes; oyalama tez kes. .....
..... SÖZ VERME
Yalnız k. ötmez. ..... YALNIZLIK
KAZA "Bilmem" demek çok türlü k. savar. .....
..... TEDBİR, SUSKUNLUK, KAVGA
Hanım kırarsa k. (olur), halayık kırarsa ceza olur. .....
..... FARKLILIK
K. gelince daniş gözü kör olur. .....
..... GEÇ KALMA

Ördek k. bakarak çatlar. .... ÇEKEMEMEZLİK
Sadaka k. savar. ..... ÇÖMERTLİK
Tavuk k. bakmış da kıçını yırtmış ..... ÇEKEMEMEZLİK
KAZADAN Arkaya kalan k. korkma/korkulmaz. ..... FELAKET
KAZAN Ağır k. geç kaynar. ..... ERTELEME
Alttan kuyu k. üstte kalmaz. ..... ZULÜM
Çalışmayınca k. kaynamaz. ... ÇALIŞKANLIK
Dünya k., biz kepçe. ..... DÜNYA
El için kuyu k. kendi düşer içine. .. ALDATMA
Gençlikte para k., kocalıkta kur kazan. ..... ÇALIŞKANLIK
Irgat gibi k., bey gibi ye. ..... ÇALIŞKANLIK
Kaynayan k. kapak tutmaz. ..... HIRS
K. karası gider, namus karası gitmez. ... ŞEREF
K. kazana "Dibin kara" diyemez/demiş. ..... ELEŞTİRİ
K. üstü kapalı kaynar. ..... GİZLİLİK
Kazanmayınca k. kaynamaz. ÇALIŞKANLIK
Tencere/K. der "Dibim altın," kaşık/kepçe de "Ben nerdeyim?" ..... KENDİNİ BEĞENME
Yağlı k. yağlı kepçe. ..... BENZERLİK
KAZANA Ahmak odur, dünya için gam yiye, ne bilirsin kim k. kim yiye. ..... AKILSIZLIK
Dünya bu ya, kim k. kim yiye. ..... DÜNYA
Kazan k. "Dibin kara" diyemez/demiş. ..... ELEŞTİRİ
Kimse bilmez, kim k. kim yiye. ..... KAZANÇ, ZENGİNLİK
KAZANAMAZ Para beni k., ben parayı kazanırım. ..... ZENGİNLİK
KAZANAN Kumarda k. aşkta kaybeder. ..... KUMAR
KAZANCI Gürültü istemeyen (adam) k./bakırcı dükkanına girmez. ..... ÖZVERİ
KAZANÇ Zahmetsiz k. olmaz. ..... ÖZVERİ
KAZANDA İki baş bir k. kaynamaz. .... YETKİ
K. kaynayanı içindeki kaşık bilir. ..... GİZLİLİK
KAZANI Ağustosta beyni kaynayanın zemheride k. kaynar. ..... ÇALIŞKANLIK
Bir baş soğan bir k. kokutur. ..... BOZMA
Çalışmayanın k. kaynamaz. ..... TEMBELLİK
KAZANILIR Safa ile yenen cefa ile k. ..... ACI ÇEKME
KAZANILMAKLA Mal k. şan kazanılmaz, (kişi kerim gerek). ..... ÇÖMERTLİK
Mal k. şan kazanılmaz. ..... SAHİP OLMA
KAZANIN K. doğurduğuna inanan öldüğüne de inanır. ..... AKILSIZLIK
KAZANINDAN İşkembeci k. diba çıkınaz. ..... OLASILIK
KAZANIR Çalışan k. ..... ÇALIŞKANLIK
Kalp k., kaltaban gönenir. ..... ALDATMA
Kendi işini kendi gören k. ..... GÜVEN
Mal malı k. ..... BENZERLİK, SAHİP OLMA
KAZANIRSAN K. dost kazan, düşmanı anan da doğurur. ..... DOST
KAZANMAK K. kolay, saklamak zordur. ..... ZENGİNLİK
KAZANMAN Ata malı mal olmaz, kendin k. gerek. ..... ANA-BABA
KAZANMAYINCA K. kazan kaynamaz. ..... ÇALIŞKANLIK
KAZAR Akar su çukurunu kendi k. ..... ÇALIŞKANLIK
Akarsu çukurunu kendi k. ..... HIRS
KAZARSAN Kuyu k. kendi boyunca kaz. ..... ZULÜM
KAZASI Azası noksan olanın k. eksik olmaz. ..... KUSUR
Yordamsız elin k. çok olur. ..... BECERİ
KAZAYA K. rıza gerek. ..... DAYANIKLILIK
KAZDAN Bugünkü tavuk yarınki k. iyidir. ..... SAHİP OLMA
Yarınki k. bugünkü tavuk/yumurta yedidir. ..... SAHİP OLMA
KAZDIĞI Kadının k. kuyudan su çıkmaz. ..... KADİN
KAZIĞA Deveyi sağlam k. bağla, sonra Allah'a emanet et. ..... GÜVEN
Dokuz at bir k. bağlanmaz. ..... HIRS
Eşeğini evvel sağlam k. bağla. sonra Allah'a ısmarla. ..... TEDBİR
İki at bir k. bağlanmaz. ..... YETKİ
KAZIK Arı yuvasına k. dürtülmez. .. TEHLİKE
KAZILAN Her k. yerden su çıkmaz. ..... FARKLILIK
KAZILMAZ İğne ile kuyu k.. ..... OLASILIK
KAZINCAYA Düşmana kuyu k. kadar dosta ev dikerim. ..... SEVECENLİK
KAZLA Kaz k., daz dazla, kel tavuk topal horozla ..... ARKADAŞ
KAZMA K kuyuyu kendin düşersin. ZULÜM
Mar kapıdan baktırır, k. kürek yaktırır. .. İKLİM
Zulüm ile cihan yıkılır, k. kürek ile yıkılmaz. ..... ZULÜM
KEBABI Tilkiye "Tavuk k. yer misin?" demişler, "Adamın güleceğini getiriyorsunuz" demiş. ..... BENZERLİK
KEBAP Hem şiş yağlanmalı, hem k. pişmeli. ..... BEÇERİ
Ne şiş yansın, ne k.. ..... ÖLÇÜLÜLÜK
KEÇE Soğuk "Kırk kat k., ben ondan geçe; bir kat deri, ben ondan geri" demiş. ..... GÜÇSÜZLÜK
KEÇİ Ala k. her vakit püsküllü oğlak doğurmaz. ..... DEĞİŞİM
"Bee" dediğin hep k. olsa dağ taş sürü kesilirdi! ..... GEZİ
Bir uyuz k. bir sürüyü pisler. ..... BOZMA
Eceli gelen k./köpek çobanın ekmeğini yer. ..... BELA
Her ay dediğin k. doğmaz. ..... FARKLILIK
K. geberse de kuyruğunu indirmez. .. GURUR
K. kurt an kurtulursa gergedan olur. ..... YÜREKLİLİK, GÜVENLİK
K. kuyruk sallamadan teke yanaşmaz. ..... AYARTMA
K. nereye çıksa oğlağı da oraya çıkar. ..... ÇOCUK
K. şarap içmiş, dağa kurt aramağa gitmiş. ..... YÜREKLİLİK
Sakalda fayda olsaydı k. şeyh olurdu. ..... AKILLILIK
KEÇİDE Sakal k. de var. ..... AKILLILIK, GÖRÜNÜŞ
KEÇİLERİM Martım çıktı derdim çıktı, k. yaza çıktı. ..... İKLİM
KEÇİNİN Ağaca çıkan k. dala bakan oğlağı olur. ..... ANA-BABA, ÖRNEK
Harman dövmek k. işi değil. ..... BECERİ
K. çıktığı yere oğlağı da çıkar. ... ANA-BABA
K. eceli gelince çobanın ağacına/sopasına sürter. ..... TEHLİKE
K. sevmediği ot gelir karşısında biter. ..... BEKLENTİ
K. uyuzu çeşmenin başından / pınarın gözünden içer suyunu. ..... LAYIK OLMA
K. yemediği ot başını ağrıtır. ..... ALIŞKANLIK
Taşa çıkan k. ağaca çıkan oğlağı olur. ..... BENZERLİK
KEÇİYE Çayı geçinceye kadar k. "Abdurrahman Çelebi" derler. ..... İKİYÜZLÜLÜK
Çobana yağ kaygısı, k. can korkusu. ..... FARKLILIK
K. can kaygısı, kasaba yağ kaygısı. ..... FARKLILIK
Koyunun bulunmadığı yerde k. "Abdurrahman Çelebi" derler. ..... YETKİ, BÜYÜKLÜK
Kurt k. dokunmasa Mekke'ye gider. ..... SEVECENLİK
Sakal ile olaydı kişi, k. danışırlardı her işi ..... AKILLILIK
KEÇİYİ Ala k. gören içi dolu yağ sanır. ..... GÖRÜNÜŞ
KEDİ Her vakit k. kaymak yemez. ..... FIRSAT, FARKLILIK
İt ile çuvala girilmez, k. ile harara. ..... KAVGA
K. beslemeyen fareleri besler. ....., TEDBİR
K. ciğere yetişemezse "Bugün oruçtur" demiş. ..... GÖNÜL
K. gibi nereden atsan dört ayak üzerine düşer. ..... TALİH
K. kıçına bakar da / kıçını görmüş, "Yaram var" demiş/demiş. ..... ÜZÜNTÜ
K. rüyasında kuyruk görürmüş. .. BENZERLİK
K. uzanamadığı ciğere "Mundar" demiş. ..... ÇEKEMEMEZLİK
K. yavrusunu yerken "Fareye benziyordu" demiş. ..... SORUMLULUK
K. yavrusunu yiyeceği zaman "Sıçana benziyor" demiş. ..... SUÇ
K. yemediği otu yerse başı ağrır. .... DENEYİM
Kurnaz k. pençesini göstermez. KURNAZLIK
Mescit mumunu yiyen k. kör olur. ..... NANKÖRLÜK
KEDİLER Ağzında dili olmayanın k. başını oyar. ..... KONUŞMA
KEDİNİN Caminin mumunu yiyen k. gözü kör olur. ..... SUÇ, TEHLİKE
K. boynuna ciğer asılmaz. ..... GÜVEN
K. dokuz canı vardır. ..... HAYAT
K. gideceği samanlığa kadar. ..... SUÇ
K. gözü sıçan deliğindedir. ..... GÖNÜL
K. kabahatını önüne koyarlar, öyle döverler. .... SUÇ
K. kanadı olsaydı serçenin adı kalmazdı. . HIRS
K. olmadığı yerde fareler cirit atar. .. YOKLUK
K. usuluğu sıçan görünceye kadar. ..... AYARTMA
KEDİYE Aslan varken k. ciğer düşmez. ..... BÜYÜKLÜK
Avcı k. kurnaz fare. ..... KURNAZLIK
K. "Pisliğin kimyadır" demişler, üstünü örtmüş. ..... CİMRİLİK
KEDİYİ K. sıkıştırırsan üstüne atlar. ..... YÜREKLİLİK, ZULÜM, GÜÇSÜZLÜK
KEFEN K. alacak adam yüzünden belli olur. .... GÖRÜNÜŞ
KEFENİN K. cebi yok. ZENGİNLİK, ÖLÜM
KEFİL Borcun yoksa k. ol, işin yoksa şahit ol. .. ÖDÜNÇ ALMA
Paran çoksa k. ol, işin yok ise şahit ol ya vekil. .. GÜVEN
Paran çoksa k. ol, işin yoksa şahit ol. .... BELA
KEKİK Kaz öter saz biterse kaç oradan, keklik öter k. biterse otur o memlekette. ..... OLASILIK
KEKLİĞİ Karga k. taklit edeyim derken kendi yürüyüşünü şaşırmış. ..... AKILSIZLIK
KEKLİK Borç bine çıkanda borçlu k. eti yer. .... ÖDÜNÇ ALMA
Kaz öter saz biterse kaç oradan, k. öter kekik biterse otur o memlekette. ..... OLASILIK
KEL Dazlayan daza düşer, k. başlı kıza düşer. .... EVLİLİK, SEÇİM
Doğru söyleyenin başı k. olur. ..... GERÇEK
K. başa şimşir tarak (yakışır ya). ..... OLASILIK
K. başın tırası ne olacak? ..... OLASILIK
K. ilaç bilse kendi başına sürer. ....., ÇARE
K. ölür sırma saçlı olur, kör ölür badem gözlü olur. ..... YOKLUK
K. yanında kabak anılmaz. ..... SEVECENLİK
Satılık ziftin olsun, Selanik'ten k. gelir. ..... ÜN
Takke düştü k. göründü/açıldı. ..... GERÇEK
KELAM K. para, selam para. ..... ZENGİNLİK
Selam para/akça, k. para/akça. . ZENGİNLİK
KELAMIN Taamın, k. çoğundan sakın. ..... ÖLÇÜLÜLÜK
KELE İyilik et k., övünsün ele. ..... İYİLİK
K. köşeden yardım olmaz. ..... YARDIM
K. "Yıkandın mı?" demişler, "Tarandım bile" demiş. ..... OLASILIK
KELEK Felek bu ya, kimine kavun yedirir kimine k.. ..... TALİH
Felek kimine kaftan giydirir kimine yelek, kimine kavun yedirir kimine k.. ..... TALİH
Felek vakit olur adama k. sattırır. ..... TALİH
KELİN K. ayıbını takke örter. ..... GİZLİLİK, GÖRÜNÜŞ
K. ilacı olsa başına sürer. ..... YARDIM
KELLE K. sağ olsun da külah bulunur. ..... HAYAT
KELLİK Allah'ı bilmeyene k. körlük yaramaz. ... FELAKET
KELAM Evvel selam, sonra k.. ..... SEVECENLİK
Evvel taam, sonra k.. ..... YEME

Gafile k., nafile kelam. ..... BİLGİSİZLİK
KEM K. göz taşı eritir. ..... KÖTÜLÜK
K. söz kalp/kem akçe sahibinindir. .....
..... ALDATMA
K. söz, kem akçe sahibinindir. ..... KÖTÜLÜK
Kemalat k. alat ile olmaz. ..... BECERİ
Tahsili kemalat, k. alat ile olmaz. ..... EĞİTİM
Yazıcı kendine k. yazmaz. ..... YAZI
KEMAL Cemal gider ama k. kalır. AKILLILIK
KEMALE K. eren meyva yere düşer. .....
..... ZAMAN
Yemiş k. erince kendiliğinden düşer. . ZAMAN
KEMALİ Cemal gösterir k.. ..... AKILLILIK
KEMALİN K. var ise bulursun yerin. .....
..... GÖRGÜ
KEMALİYLE Er k., avrat cemaliyle anılır. .....
..... KADIN
KEMALAT Tahsili k., kem alat ile olmaz. .....
..... EĞİTİM
KEMENT Gökteki yıldıza k. atılmaz. ..... HIRS
KEMER Av avlayanın, k. bağlayanın. .....
..... BECERİ
KEMHA Üvey öz olmaz, k. bez olmaz. .....
..... OLASILIK
KEMİĞİ Dilin k. yok, ama k. kırar. .....
..... KONUŞMA
Dilin k. yok, bildiğini söyler. ..... KONUŞMA
Dilin k. yok, nereye çevirsen oraya döner. .....
..... KONUŞMA
Eti senin, k. benim. ..... TERBİYE
İki köpek bir k. paylaşamaz. ..... KAVGA
Üzüm çöpü ile, et k. ile satılır. ..... KUSUR
KEMİĞİNDEN Kadınlar eğe k. yapılmıştır. .....
..... KADIN
KEMİĞİYLE Kurban etiyle/k. köpek tavlanmaz ..... OLASILIK
KEMİK Biz attık k. diye, alem kaptı ilik diye. .....
..... DEĞER
İtin/Köpeğin duası kabul olsa/olsaydı gökten k. yağar/yağardı. ..... GÖNÜL
Kötüye yapılan iyilikten köpeğe atılan k. daha hayırlıdır. ..... KÖTÜLÜK
Kurt yuvasından k. eksik olmaz. ..... OLASILIK
KEMİRMEK Çocuk büyütmek taş k.. .....
..... ÇOCUK
KEMLİK İyiliğe k. olagelmiş olagider. .....
..... İYİLİK, NANKÖRLÜK
KEMAL K. ehli, kemali sük't ile bulmuştur. .....
..... SUSKUNLUK
KEMALAT K. kem alat ile olmaz. .... BECERİ
KEMALİ Kemal ehli, k. sük't ile bulmuştur. .....
..... SUSKUNLUK
KEMALİN Her k. bir zevali vardır. .....
..... FARKLILIK, DEĞİŞİM
KENARA Yabancı koyun k. yatar. .....
..... GÜÇSÜZLÜK
KENARDA Kalyon denizin üstünde yüzer, kayık k. kalır. ..... AZLA YETİNME
KENARI Mangal k. kış gününün lalezarıdır. .....
..... BENZERLİK
KENARIN K. dilberi nazik de olsa nazenin olmaz. ..... GÖRGÜ
K. gör bezin al, anasın gör kızın al. ..., ÖRNEK
KENARINA Irmak k. çeşme yapılmaz. .....
..... AKILSIZLIK
KENARINDA Deniz k. dalga eksik olmaz. .....
..... BENZERLİK
Deniz k. susuz kaldım. ..... AÇLIK
KENARINDAN Her yol bostan k. geçmez. .....
..... FARKLILIK
KENDİ Eşeği dama çıkaran yine k. indirir .....
..... SORUMLULUK
Her kişi k. ayıbını gözetir. ..... UTANÇ
Her koyun k. bacağından asılır. .....
..... SORUMLULUK
Herkes aklını tellala vermiş, yine k. aklını almış. .....
..... DÜŞÜNCE
Herkes k. aklını beğenir. .....
..... DÜŞÜNCE, KENDİNİ BEĞENME
Herkes /Her adam k. ayıbını bilmez. KUSUR
Herkes k. çıkarına bakar. ..... BENCİLLİK
Herkes k. çukuruna girer. .... SORUMLULUK
Herkes k. çukurunu doldurur. .....
..... SORUMLULUK
Herkes k. derdini söyler. ..... KEDER
Herkes k. günahına göre yanar. .....
..... SORUMLULUK
Herkes k. ölüsü için ağlar. .....
..... BENCİLLİK, ÜZÜNTÜ
"Hızır eli öpeyim" diyeceğine k. elini öp. .....
..... YARDIM
K. ayıbını görmez de elin ayıbını söyler. .....
..... ELEŞTİRİ
K. başını bağlamayan gelin başı bağlayamaz. .....
..... YARDIM
K. derdine yan. ..... ÜZÜNTÜ
K. düşen ağlamaz, iki gözden olur. .....
..... DENEYİM, SORUMLULUK
K. düşen ağlamaz. ..... SORUMLULUK
K. düşen k. kalkar. ..... SORUMLULUK
K. etti, k. buldu. ..... SORUMLULUK
K. gözündeki merteği görmez de elin gözündeki çöpü görür. ..... ELEŞTİRİ
K. güzele kırk günde doyulur, huyu güzele kırk yılda doyulmaz. ..... HUY
K. işini k. gören kazanır. ..... GÜVEN
K. işini kendin yap. ..... GÜVEN
K. karpuzunu k. keser. ..... GÜVEN
K. muhtacı himmet bir dede, nerede kaldı gayrıya himmet ede. ..... YARDIM
K. pazarlığını k. bozar. ..... TİCARET
K. yağıyle k. kavrulur. ..... GÜVEN
Terzi k. düşünü dikemez. ..... YARDIM
KENDİLİĞİNDEN Yemiş kemale erince k. düşer. ..... ZAMAN
KENDİM "K. ettim k. buldum" dünyası. .....
..... SORUMLULUK
KENDİN "Alemi nasıl bilirsin? Kalbin/k. gibi." ...
..... BENZERLİK
Başkasına yük olmaktansa yükünü k. taşı. .....
..... GÜVEN
Hep k. söyleyip meclise fütur verme. .....
..... KONUŞMA
"Herkesi nasıl bilirsin?" "K. gibi/kalbince." .....
..... BENZERLİK
Kazma kuyuyu k. düşersin. ..... ZULÜM
KENDİNCE Herkesin k. dört paralık bir keyfi var. ..... BENZERLİK
KENDİNDE K. tecrübe etmediğin şeyi başkasına tavsiye etme. ..... DENEME
KENDİNDEN Herkes kerameti k. bilir. .....
..... KENDİNİ BEĞENME
K. aşağı bak da haline şükret. .....
..... AZLA YETİNME
K. başkasını/gaynıyı beğenmez cahil. .....
..... BİLGİSİZLİK
K. büyüğe danışmayınca iş görme. ..... ÖĞÜT
K. büyükle alışveriş etme. ..... TİCARET
K. büyükle iştişme. ..... EŞİTLİK
K. büyükle ortak olma. ..... EŞİTLİK
K. kuvvetli/zorlu ile tutuşma. ..... EŞİTLİK
K. küçükten kız al, kendinden büyüğe kız verme. .....
..... EVLİLİK
KENDİNE Başkasına fenalık eden k. etmiş olur. .....
..... KÖTÜLÜK
Eşeğin anırtısı k. hoş gelir. .....
..... KENDİNİ BEĞENME
Herkes ne ederse k. eder. ... SORUMLULUK
KENDİNİ Düşman kanınca ise k. merdane bil. .....
..... DÜŞMAN
Güldürme k., güldürsünler seni. .....
..... AŞAĞILAMA
İnsan k. beğenmese çatlar/ölür. .....
..... KENDİNİ BEĞENME
K. bilmeze kendini bildirmek öküze kaftan biçmek gibidir. ..... EŞİTLİK
K. çok öğen imamın cemaati az olur. .....
..... KENDİNİ BEĞENME
K. yorulmuş bilirsen yoldaşını ölmüş bil. .....
..... SEVECENLİK
KENDİSİNDEN Ormana (bir) balta girmiş, sapı yine k. imiş. ..... NANKÖRLÜK
KENDİSİNİ Parasını aziz eden k. zelil eder. .....
..... ZENGİNLİK
KENEFE Bir ağaçtan hem camiye direk, hem k. kürek olur. ..... FARKLILIK

KEPÇE Ağzı büyük olana k. kaşıktır. .....
..... AÇGÖZLÜLÜK
Dünya kazan, biz k.. ..... DÜNYA
Tencere/Kazan der "Dibim altın," kaşık/k. der "Ben nerdeyim?" ..... KENDİNİ BİLMEME
Yağlı kazan yağlı k. ..... BENZERLİK
KEPÇESİNİ Bakır yiyen k. taşır. ..... ÖZVERİ
KEPÇEYE Aş taşınca k. paha olmaz. .....
..... DEĞER
KERAMET Cenabette k. olmaz. .., TEMİZLİK
Ne sihirdir ne k., el çabukluğu marifet. .....
..... BECERİ
Nikahta k. vardır. ..... EVLİLİK
KERAMETE Keskin akıl/zeka k. kıç artırır. .....
..... AKILLILIK
KERAMETİ Herkes k. kendinden bilir. .....
..... KENDİNİ BEĞENME
Şeyhin k. kendinden menkul. ... BÜYÜKLÜK
KEREM Var evi k. evi, yok evi verem/elem evi. .....
..... ZENGİNLİK
KEREMSİZ K. kibarın fukaradan farkı ne? .....
..... CÖMERTLİK
KERİM Düşünme, Allah k. ..... İYİMSERLİK
Mal kazanılmakla şan kazanılmaz, (kişi k. gerek). .....
..... CÖMERTLİK
Vermek k. adam işidir. ..... CÖMERTLİK
KERİMDİR Allah k., kuyusu derindir. .....
..... ALLAH
KERKENEZDEN Kurttan kuzu doğmaz, k. şahin. ..... BENZERLİK
KERTİĞİ Türkün sözü, demirin k.. .....
..... SÖZ VERME
Yiğidin sözü, demirin k.. ..... SÖZ VERME
KERVAN Bir it ulumayla bir k. geri dönmez. ..
..... KARARLILIK
Irak/Uzak yerin haberini k. getirir. ..... HABER
İt ürür, k. yürür. ..... KARARLILIK
K. ters dönerse topal eşek baş olur. . DEĞİŞİM
KERVANA Topal eşekle k. karışılmaz. .....
..... EŞİTLİK
Yol bilen k. katılmaz. ..... DENEYİM
KERVANSARAY Dünya bir k., konan göçer . .....
..... DÜNYA
KES Baş k., yaş kesme. ..... TARIM
K. elinin tırnağını kuldan utan, kes ayağının tırnağını Allah'tan utan. ..... TEMİZLİK
K. parmağını çık pazara, ilaç buyuran çok olur. .....
..... OĞUT
KESEDE Tasada duracağına k. dursun. .....
..... SAHİP OLMA
KESELERİNİ Allah kardeşi kardeş, k. ayrı yaratmış. ..... AKRABA
KESEM Anam babam k., elimi (cebime) soksam yesem. ..... GÜVEN
Emmim dayım k., elimi soksam yesem. .....
..... VERTRAUF, AKRABA, ZENGİNLİK
KESEN Yaş k. baş keser. ..... TARIM
KESENE Fakir eline bakarsa sen k. bak. .....
..... CÖMERTLİK
KESERLER Osmanlıya "Kalk git" demezler, tayınını k. ..... MİSAFİR
KESESİNDEN Borç/Ödünç yiyen k. yer. .....
..... ÖDÜNÇ ALMA
El k, cömertlik olmaz. .....
..... CÖMERTLİK, ZENGİNLİK
El k. sultanım, develer olsun kurbanım. .....
..... HARCAMA
KESESİNİ Zengin k. döver, zügürt dizini. .....
..... ZENGİNLİK
KESEYE Bal ile kaymak yenir, ama her k. göre değil. ..... FARKLILIK
K. danış, pazarlığa sonra giriş. ..... TEDBİR
KESİLEN K. baş (bir daha) yerine konmaz/bitmez. ..... GEÇ KALMA
KESİLMEZ Çıkmadık candan umut k.. .....
..... UMUT
Eğilen baş k.. ..... BOYUN EĞME
KESKİN Atı eşkin, kılıcı k.. ..... GÜÇ
K. akıl/zeka kerametе kıç artırır..... AKILLILIK
K. bıçak tez körlenir. ..... TUTKU
K. kılıcı canavarda denerler. ..... DENEME
Saraptan bozma sirke k. olur. .....
..... HIRS, TUTKU

Yemin Hak'kın k. kılıcıdır. ..... DİN
KESKİNDİR Dil kılıçtan k.. ..... KONUŞMA
Kalem kılıçtan k.. ..... YAZI
KESME Baş kes, yaş k.. ..... TARIM
Bindiğin dalı k.. ..... TEDBİR
KESMEKLE Karpuz k. hararet sönmez / yürek soğumaz. ..... ÇARE
KESMEZ Cömert eli kimse k.. . CÖMERTLİK
Veren eli kimse k.. ..... CÖMERTLİK
KESSEN Beş parmağın hangisini k. acımaz? .. .. FARKLILIK
KESTİĞİ Şeriatın k. parmak acımaz. ..... ADALET
KESTİREN İnsanı sevdiren huyu, bıçağı k. suyudur. ..... HUY
KESTİRİR Başını k., sözünden dönmez. ..... KARARLILIK
KESTİRME Sabır maksadın en k. yoludur..... SABIR
KEŞİŞ Gavurun tembeli k., Müslümanın tembeli dervişi olur. ..... TEMBELLİK
KEYFİ Cebi dolu olanın k. yerinde olur. ..... ZENGİNLİK
KEYFİNE Kızı k. / kendi gönlüne / kendi haline bırakırsan ya davulcuya varır, ya zurnacıya.. ..... EVLİLİK
KEYFİNİ Afyon k. tiryakiden sormalı. ..... DENEYİM
KEYİFLİ Akşamın işi k., sabahın uykusu tatlıdır. ..... UYKU
KEYİFSİZE EILEaya çare, k. para. ..... ÇARE
KEZ li bir k. vur ölsün, bir dahi vur dirilsin. ..... TERBİYE
KIBLESİ İki k. olanda din olmaz. SEÇİM, DİN
İnsanın k. vicdanı olmalı. ..... DİN
KIÇINA Kedi k. bakar da / kıçını görmüş, "Yaram var" dermiş/demiş. ..... ÜZÜNTÜ
KIÇINDAN Şaşkın ördek başını bırakır, k. dalar. ..... AKILSIZLIK
KIÇINI Kedi kıçına bakar da / k. görmümm, "Yaram var" dermiş/demiş. ..... ÜZÜNTÜ
Tavuk kaza bakmış da k. yırtmış. ..... ÇEKEMEMEZLİK
KIL Domuzdan bir k. çekmek kardır. ..... KAZANÇ
Domuzdan k. koparmak hünerdir. .... BECERİ
K. bir hile, al bir akçe. ..... ALDATMA
K. namazı, tut orucu, gelmez sorucu. ..... DİN
Yumurtada k. bitmez. ..... OLASILIK
KILAVUZ Görünen köy/dağ k. istemez. ..... GÖRÜNÜŞ
Görünen köy k. istemez. ..... BEKLENTİ
KILAVUZA Tatarın k. ihtiyacı yok. ..... DENEYİM
KILAVUZLUK Akıllıyı arkada tutma, akılsıza k. etme. ..... AKILLILIK
KILAVUZSUZ K. cennete bile girilmez. ..... YARDIM, DİN
K. yola çıkan yolunu şaşırır. ..... ÖĞÜT
KILAVUZU K. horoz olan kümeste geceler. .... ARKADAŞ
K. karga olanın başı dertten kurtulmaz. ..... ARKADAŞ
K. karga olanın burnu pislikten çıkmaz. ..... ÖĞÜT
KILÇIĞIDIR Balık k., ne yenir ne yutulur. ..... OLASILIK
Miri malı balık k. yutulmaz / balık kılçığı gibi boğazda kalır. ..... SUÇ
KILDAN Anlayan bir k. da anlar/kapar. ..... AKILLILIK
KILICA Aç k. sanır. ..... AÇLIK
Aç olan k. sanır. ..... AÇLIK
Ramazan bereketli aydır, ama duvardan giden k. sor (demişler). ..... ÖZVERİ
KILICI Atı eşkin, k. keskin. ..... GÜÇ
Bin akçalık k. çek, bir akçalık yayı çekme. ..... ZULÜM
Keskin k. canavarda denerler. ..... DENEME
Türk kanır, k. kanmaz. ..... BECERİ
KILICIDIR Af husumetin k.. ... BAĞIŞLAMA
Yemin Hak'kın keskin k.. ..... DİN
KILICIN Kalemin ucu, k. gücü. ..... YAZI

KILICINI Gavurun ekmeğini yiyen gavurun k. çalar. ..... BAĞLILIK
KILIÇ "Aman" diyene k. kalkmaz. ..... BAĞIŞLAMA
At, avrat, k. emanet edilmez. ..... ÖDÜNÇ VERME, GÜVEN
At binenin, k. kuşananın, köprü geçeninindir. ..... BECERİ
At binenin, k. kuşananın. ..... DÜNYA
Düşman eline k. verilmez. ..... DÜŞMAN
Eski pamuktan bez olmaz, kötü demirden k. olmaz. ..... OLASILIK
Gider k. yarası, gitmez dil yarası. . KONUŞMA
İş bilen n / At binenin, k. kuşananın, .. BECERİ
Kalem yazanı, k. bozamaz. ..... YAZI
Kalemin yaptığını k. yapamaz. ..... YAZI
Kavgada k. ödünç verilmez. ..... KAVGA
K. açmayan yeri para açar. ..... ZENGİNLİK
K. kınını kesmez. ..... BAĞLILIK
K. yarası gider, dil yarası gitmez. . KONUŞMA
Kötü demirden k. olmaz. ..... OLASILIK
Padişahların bile arkasından k. sallarlar. ..... ELEŞTİRİ
Yaramaz demirden yahşi k. olmaz. ..... OLASILIK
Yiğidi k. değil, kötü söz öldürür. .. KONUŞMA
KILIÇLA Kurtla koyun, k. oyun olmaz. ..... TEHLİKE
KILIÇTAN Dil k. çabuk öldürür. KONUŞMA
Dil k. keskindir. ..... KONUŞMA
Kalem k. keskindir. ..... YAZI
KILIFINI Minareyi çalan k. hazırlar. ..... SUÇ
KILIK Pehlivan k. kıyafetle olmaz. ..... GİYİM KUŞAM
KILINI Koltuk k. bitirme, göğüs k. yitirme. ..... TEMİZLİK
KIMILDANMAZ Ağa terlemedikçe hizmetkar k.. ..... HİZMETÇİ
KIMILDANSA İki kişi yerinden k. bir üçüncüye de yer açılır. ..... YARDIM
KIMILDAYAN K. diş düşer. ..... BEKLENTİ
KINAMAZLAR İsa için Musa'yı k.. ..... SORUMLULUK
KINARLAR Önce sınarlar, sonra k.. ..... ELEŞTİRİ, DENEME
KINAYI Bayram geçtikten sonra k. başına çal.. ..... GEÇ KALMA
KININI Bıçak kendi k. kesmez. ..... BAĞLILIK
Kılıç k. kesmez. ..... BAĞLILIK
KIPİRDAMAZ Esmeyince k.. . BAŞLANGIÇ
KIR K. atın yanında duran ya huyundan ya suyundan kapar. ..... ARKADAŞ
KIRAĞI Acı patlıcanı k. çalmaz. ..... DAYANIKLILIK, DEĞER
KIRAN K rk yıl k. olmuş, eceli gelen ölmüş..... ÖLÜM
Suyu getiren de bir, testiyi k. da bir. ..... LAYIK OLMA
KIRARSA Hanım k. kaza (olur), halayık k. ceza olur. ..... FARKLILIK
Hizmetçi k. suç, hanım kırarsa kaza. ..... HİZMETÇİ
KIRARSIN Yayı pek çekme, k.. ..... HIRS, GÜÇ
KIRDIĞI Hanımın k. kabın sesi çıkmaz. ..... HİZMETÇİL
KIRIK Kolu k. işlemiş gönlü k. işlememiş..... GÖNÜL
KIRILAN K. cam yerini tutmaz. ..... SEVECENLİK
K. kap yerini doldurmaz. ..... SEVECENLİK
KIRILDIĞI İp k./koptuğu yerden ulanır/bağlanır. ..... BELA
KIRILDIKTAN Tekerlek k. sonra yol gösteren çok olur. ..... GEÇ KALMA
KIRILINCA Araba k / devrildikten sonra yol gösteren çok olur. ..... ÖĞÜT
KIRILIR Çanak çanağa değer k.. .... KAVGA
İki kabak birbirine dokununca elbette k.. ..... KAVGA
İki testi tokuşunca biri elbet k.. ..... KAVGA
KIRILSA Testi k. da kulpu elde kalır. ..... ZENGİNLİK

KIRITMIŞ Çirkine "Güzelsin" demişler, bir kat daha k.. ..... GÜZELLİK
KIRK Alemin ağzına k. arşın bez yetişmez. ..... DEDİKODU
Ayının k. hikayesi/türküsü varmış hepsi de ahlat üzerine. ..... DEĞİŞİM
Bana dokunmayan yılan k. yıl yaşasın. ..... MERAK
"Bende k. yıllık sirke var" diyenden biraz sirke istemişler, "Her isteyene verseydim bende kırk yıllık sirke kalır mıydı?" demiş. ..... ÖDÜNÇ ALMA
Bir adama k. gün deli dersen deli olur. ..... İFTİRA
Bir dost k. yılda kazanılır. ..... DOST
Bir fena k. iyiyi bozar, kırk iyi bir fenayı düzeltemez. ..... BOZMA
Biz k. kişiyiz, birbirimizi biliriz. ..... ARKADAŞ
Bu bir kuyruklu yıldızdır ki k. yılda bir doğar..... FIRSAT
Çiftçinin karnını yarmışlar, k. tane gelecek yıl çıkmış. ..... TARİM
Güzele / Yüzü güzele k. günde doyulur, iyi huyluya kırk yılda doyulmaz. ..... GÜZELLİK
Her isteyene vermiş olsaydı, k. yıllık sirke bulunur muydu? ..... ÖDÜNÇ VERME
İtin/Köpeğin kuyruğunu k. sene kalıba koymuşlar, düzelmemiş / yine eğridir. ..... DEĞİŞİM
Kadının k. çırağı var, biri sönse biri yanar..... KADIN
Kalbini pak tut da, k. yıl cünup gez. TEMİZLİK
Kayınananın iyisi k. arşından kuyusu. . EVLİLİK
Kendi güzele k. günde doyulur, huyu güzele kırk yılda doyulmaz. ..... HUY
K. gün taban eti, bir gün av eti. . MESLEKLER
K. gün tavuk olmaktansa bir gün horoz olmak daha iyidir..... HAYAT
K. hırsız bir çıplağı soyamamış. ..... GÜÇSÜZLÜK, YOKSULLUK
K. kurda bir aslan ne yapsın? ..... GÜÇ
K. peygambere dua etmekten bir Allah'a dua etmek yeğdir. ..... YETKİ
K. yıl günahkar, bir gün tövbekar. ..... PİŞMANLIK
K. yıl günahkar bir gün tövbekar. ..... SORUMLULUK
K. yıl kıran olmuş, eceli gelen ölmüş. ... ÖLÜM
K. yıl yağmur yağsa, mermere geçmez... GÜÇ
K. yılda bir kadın sözü tutulmalıdır. ... EVLİLİK
K. yılda bir kan sözü dinlemetidir. ..... KADIN
K. yılda intikam alan "Ne tez aldım" demiş. ..... ÖÇ
K. yılın başında bir gece hırsızlığa çıkacak olduk, onda da ay aksamdan doğdu. ..... TALİH
K. yıllık Yani olur mu Kani? ..... DEĞİŞİM
Mülk alan k. gün aç, mülk satan kırk gün tok. ... TİCARET
Rençber k. yılda, tüccar kırk günde. TİCARET
Sarımsağı gelin etmişler, k. gün kokusu çıkmamış. ..... KÖTÜLÜK, EVLİLİK
Sıtma "Ben tuttuğumu k. yıl sonra tanırım" demiş. ..... SAĞLIK
Soğuk "K. kat keçe, ben ondan geçe; bir kat deri, ben ondan geri" demiş. ..... GÜÇSÜZLÜK
Uğursuzun yüzüne bakma, k. gün işin rast gitmez. ..... KÖTÜLÜK
Üç günlük seyisliği var, k. yıllık fışkı karıştırır. ..... MERAK
Yiyen ya sırtüstü yatmalı, ya k. adım atmalı. ..... YEME
Zararsız yılan k. yıl yaşasın. ..... DÜŞMAN
KIRKI Dağda ki kuşun k. bir akçaya. ..... SAHİP OLMA
Verdik k., gitti korku. ..... ÖDEME
KIRKILMIŞ Allah k. kuzuya göre yel estirir..... ALLAH
KIRKINDA K. saz öğrenen/saza başlayan kıyamette çalar. ..... YAŞ
KIRKINDAN K. sonra azana çare bulunmaz.. ..... GEÇ KALMA
K. sonra azanı tenesir paklar. ..... SUÇ
K. sonra saza başlayan kıyamette çalar. ..... GEÇ KALMA

KIRLANGICIN K. zararını biberciden sor. ..... GÖRÜNÜŞ
KIRLANGIÇLA Bir k. yaz gelmez. ..... UFAK ŞEYLER
KISA Borçlunun dili k. gerek. ..... ÖDÜNÇ ALMA
K. günün kârı az olur. ..... TİCARET
Yemeği uzun sürenin ömrü k. olur. ..... YEME
KISADAN Bacağı k. sakalı köseden sakınılmalı. ..... KUSUR
KISALTIR Beygirin iyisi yolu k.. ..... BECERİ
KISAS K. kıyametle kalmaz. ..... ÖÇ
Kısasa k.. ..... ÖÇ
KISASA K. kısas. ..... ÖÇ
KISASI Lakırdının k., sözün temsili. ..... KONUŞMA
KISILACAK Harcanacak yer var, k. yer var. ..... TUTUMLULUK
KISKANIR Horoz bile dişisini k.. ..... EVLİLİK
KISMET K. gökten zembil ile inmez. ..... ALINYAZISI, ÇALIŞKANLIK
K. ise gelir Hint'ten Yemen'den, k. değilse ne gelir elden? ..... ALINYAZISI
KISMETİ Allah kulunu k. ile yaratır. . ALLAH
Balı parmağı uzun (olan) yemez/yememiş, k. olan/kısmetlisi yemiş. ..... TALİH
Her kaşığın k. bir olmaz. ..... TALİH
Herkesin bir k. vardır. ..... EVLİLİK
İnsan kısmetini aramazsa k. insanı arar. ..... ALINYAZISI
Misafir k. ile gelir. ..... MİSAFİR
Parmağı uzun bal yemez, k. olan yer. ..... ALINYAZISI
KISMETİN K. seni arar bulur. ... ALINYAZISI
Nereye gidersen k. de beraber gider. ..... ALINYAZISI
KISMETİNDE K. ne varsa kaşığına o çıkar. ..... ALINYAZISI
KISMETİNDEN K. fazla yiyemezsin. ..... ALINYAZISI
KISMETİNİ İnsan k. aramazsa kısmeti insanı arar. ..... ALINYAZISI
Kimse kimsenin k./nzkını yemez. ..... ALINYAZISI
KISMETLE Misafir on k. gelir, birini yer, dokuzunu bırakır. ..... MİSAFİR
KISMETSİZ K. köpek sabaha karşı uyuyakalır. ..... TALİH
KISMI Kadın k. kara yazılıdır. ..... KADIN
Yiğit k. gözünü budaktan sakınmaz. ..... YÜREKLİLİK
KISMININ Kadın k. saçı uzun olur, aklı kısa. ..... KADIN
KISRAĞI Bizim tavuk bir yumurta yumurtlar, yedi mahalle duyar, elin k. küheylanı doğurur, hiç sesi çıkmaz. ..... KENDİNİ BEĞENME
KISSADAN K. hisse almalıdır. ..... EĞİTİM
KIŞ Ateş k. gününün meyvesidir. ..... BENZERLİK
Benzeye benzeye yaz olur, benzeye benzeye k.. ..... BENZERLİK
Bir bulut ile k. olmaz. ..... UFAK ŞEYLER
Bir karga ile k. gelmez ..... UFAK ŞEYLER
Deme k. yaz, oku yaz. ..... EĞİTİM
Eşkıyanın düşkünü, beyaz giyer k. günü. ..... YOKSULLUK
İhtiyarın düşkünü, beyaz giyer k. günü. .... YAŞ
İşini k. tut da yaz çıkarsa bahtına. ..... TEDBİR
Kalenderе "K. geliyor" demişler, "Titremeye hazırım" demiş. ..... AZLA YETİNME
Kara dut yaprak döktü k., kara dut yaprak açtı yaz. ..... İKLİM
Kavak yaprağını tepeden dökerse k. çok olur. .. İKLİM
K. gününün kuytusu, yağmurlu günün uykusu . UYKU
K. kış gerek, yaz yaz. ..... İKLİM
K. kışlığını, kuş kışluğunu gösterir. ..... HUY
Kibarın düşkünü beyaz giyer k. günü. ..... YOKSULLUK
Mangal kenarı k. gününün lalezarıdır. ..... BENZERLİK
Palamut çok biterse k. erken olur. ..... İKLİM
Sabahın kızıllığı akşamı k. eder, akşamın kızıllığı sabahı güzler/güz eder. ..... İKLİM
Yağmur yağsa k. değil mi? Kişi halin bilse hoş değil mi? ..... EŞİTLİK
Yaz yalan, k. gerçek. ..... İKLİM
Zürefanın düşkünü, beyaz giyer k. günü. ..... KEDER
KIŞI Gönlün yazı var, k. var. ..... FARKLILIK
Kanıncadan ibret al, yazdan k. karşılar. ..... ÇALIŞKANLIK
Yaz diye yola çıkarsan k. gözüne al. ..... TEDBİR
KIŞIN K. yaba al, yazın soba al. ..... TİCARET
K. yaşa, yazın taşa oturulmaz. ..... SAĞLIK
Yazın aramazı, k. taramazı olmasa herkes besler mandayı. ..... BENCİLLİK
Yazın başı pişenin k. aşı pişer. ÇALIŞKANLIK
Yazın gölge hoş, k. çuval boş. .... TEMBELLİK
Yazın gölge kovan, k. kanın ovar. ..... TEMBELLİK
Yazın yağmurluğu al, k. istersen al. ... TEDBİR
Yazın yatan k. ısınmaz. ..... TEMBELLİK
Yazın yorulmayan k. kurulmaz. . TEMBELLİK
KIŞTA Kara k. karlar, martta yağmaz, nisanda durmazsa değme çiftçinin keyfine. ..... İKLİM
K. donup ölmekten yazda yiyip/kokup ölmek yeğdir. ..... AÇLIK
KIŞTAN K. sonra bahar olur. ... İYİMSERLİK
KIŞTIR Ağustosun yarısı yaz, yarısı k.. .. İKLİM
KITLIĞINDA Laf k. asmalar budayayım..... KONUŞMA
KITLIK Ağacı çok olan yere k. gelmez. ..... TARİM
Avrat k. bilmez, çoban yokluk bilmez. . KADIN
Değirmene k. girmez. ..... AÇLIK
K. olsa buğday, avrat ölse kız al. ..... EVLİLİK
KITLIKTA K. satıcıya, bollukta alıcıya, Allah insaf versin. ..... TİCARET
KIVILCIM Zenginliğinle övünme, bir k. yeter; güzelliğinle övünme, bir sivilce yeter. ..... GÜRUR
KIYAFETLE Kalıp k. adam adam olmaz. ..... GİYİM KUŞAM
Pehlivan kılık k. olmaz. ..... GİYİM KUŞAM
KIYAMAYAN Yağına k. böreğini kuru yer. ... BENCİLLİK
KIYAMET Ben ne vakit ölürsem k. o zaman kopar. ..... ÖLÜM
Ben ölürsem büyük k., karı ölürse küçük kıyamet. ..... BENCİLLİK
Biri yer, biri bakar; k. ondan kopar. ..... EŞİTLİK, KAVGA
Taş yağar, k. kopar. ..... FELAKET
KIYAMETE Ev/Mülk satan, karı boşayan k. kadar unutmaz. ..... EV
Kısas k. kalmaz. ..... ÖÇ
KIYAMETTE Kırkında saz öğrenen / saza başlayan k. çalar. ..... YAŞ
Kırkından sonra saza başlayan k. çalar. ..... GEÇ KALMA
Sekseninde saz öğrenen k. çalar. ..... GEÇ KALMA
Yarın k. on parmağım yakanda olsun. .... ÖÇ
KIYMAK Bal ile kaymak isteyenin akçasına k. gerek. ..... BENCİLLİK
KIYMETİ Altının k. azlığındadır. ..... DEĞER
Babadan kalan malın k. bilinmez. ..... ANA-BABA
Gençliğin k. bilinse, ihtiyarlığın şikayeti az olur. ... YAŞ
Gençliğin k. ihtiyarlıkta bilinir. ..... YAŞ
Göz yumulunca k. bilinir. ..... DEĞER
İnsan ölmeden k. bilinmez. ..... DEĞER
KIYMETİNİ Adam adamın kadrini bilir, sarraf altın k.. ..... DEĞER
Akçasının k. bilmeyen ödünç versin. ..... ÖDÜNÇ VERME
Altının k. sarraf bilir. ..... DEĞER
Domuz ne bilir cevheriin k.? ..... BİLGİSİZLİK
İnsan/adam k. insan/adam bilir. ..... DEĞER
KIYMETLİ Akçası/Parası ucuz olanın kendisi k. olur. ..... ZENGİNLİK
Parası ucuz olanın kendisi k. olur. ZENGİNLİK
KIYMETLİDİR Herkesin malı kendine k.. ..... DEĞER
KIYMETTEN Altın çamura düşmekle k. düşmez. ..... DEĞER
K. düşmek istemezsen, kimseyi kıymetten düşürme. ..... AŞAĞILAMA
KIZ "A k. ağan ne çirkin," "Babamın evinde o da yok idi." ..... EVLİLİK
Ablasına güvenen k. kocasız kalmış. ..... GÜVEN
Altın adı bakır oldu (k. adı dul). ..... DEĞER
Ana ile k. döğüşmüş, komşu da sahi sanmış. ... ANA-BABA
Ana ile k., helva ile koz.. ..... ANA-BABA
Ana kızına taht kurar, k. bahtı kocada arar..... EVLİLİK
Anarın çıktığı dala k. sallangaç (salıncak) kurar. ..... ÖRNEK
At alırsan başkıdan, k. alırsan çarhıdan/fakirden. . EVLİLİK
At alırsan taydan, k. alırsan soydan. .. EVLİLİK
At beslenirken, k. istenirken. ..... EVLİLİK
Babasının mezarını bilmediğin adama k. verme. ..... EVLİLİK
Bahtım olsaydı anamdan k. doğardım. TALİH
Bekar gözü ile k. alınmaz. ..... EVLİLİK
Bey beyliğini verir, k. kızlığını vermez. EVLİLİK
Bir anaya bir k., bir kafaya bir göz. ..... ANA-BABA
Bir ev donanır, bir k. donanmaz. ..... ÇOCUK
Bir evde iki k., biri çuvaldız biri biz. ..... ÇOCUK
Bir k. bir oğlanındır. ..... EVLİLİK
Er canı isteyen kız "Allah canımı alsın," k. canı isteyen oğlan "Çıkıp gideyim" der. ..... EVLİLİK
Ergen gözüyle k. alma, gece gözüyle bez alma. ..... EVLİLİK
İven k. ere varmaz, varsa da baht bulmaz ..... ACELECİLİK, EVLİLİK
Kaz gölgesi, k. gölgesi; söğüt gölgesi yiğit gölgesi; dut gölgesi it gölgesi. ..... MUTLULUK
Kendinden küçükten k. al, kendinden büyüğe kız verme. ..... EVLİLİK
Kıtlık olsa buğday, avrat ölse k. al. ..... EVLİLİK
K. alırsan dersin "Sen bilirsin," dul alırsan dersin "Ben bilirim." ..... EVLİLİK
K. alsam ona yazık, dul alsam bana yazık..... EVLİLİK
K. anasından görmeyince sofrayı kaldırmaz. ..... ÇOCUK
K. doğuran tez kocar. ..... ÇOCUK
K. evi, naz evi. ..... EVLİLİK
K. evladı yerine düşerse bir eğerli at, yerine düşmezse bir uyuz it. ..... ÇOCUK
K. gittiği, oğlan bittiği yerde ekmek yer. ..... ÇOCUK
K. ile altın gizli gerek. ..... ÇOCUK
K. kocayınca gayret dayıya düşer. ..... EVLİLİK
K. pazarda satılmaz, oğlandır atılmaz, çekmeli... EVLİLİK
Kızın k. iken övme, gelin iken öv, gelin iken övme, kucağı çocuklu iken öv. ..... ÇOCUK
Komşunun tavuğu komşuya kaz, karısı k. görünür. ..... ÇEKEMEMEZLİK
Koz gölgesi, k. gölgesi; söğüt gölgesi, yiğit gölgesi; dut gölgesi, it gölgesi. ..... DEĞER
Mahzun gönül krallardan k. umar. .... GÖNÜL
Oğlan anası kapı arkası, k. anası minder kabası. ..... EVLİLİK
Oğlan babadan öğrenir sofra yapmayı, k. anadan öğrenir kapı gezmeyi. ..... ÇOCUK
Oğlan babaya, k. anaya çeker. ..... ÇOCUK
Oğlan babaya, k. anaya yar olur. ANA-BABA
Oğlan dayıya, k. halaya çeker. ..... AKRABA
Oğlan doğuran öğünsün, k. doğuran dövünsün. ..... EVLİLİK
Oğlan doğurdum oydu beni, k. doğurdum soydu beni. ..... EVLİLİK
On beş yaşındaki/beşindeki k. ya erde gerek ya yerde. ..... EVLİLİK
Oynamasını bilmeyen k. "Yerim dar" demiş, yerini genişletmişler "Yerim dar" demiş. ..... BİLGİSİZLİK, BECERİ
Senden alçaktan k. al, senden ukala kız verme. ..... EVLİLİK

EVLİLİK
Şansım olsaydı annem beni erkek/k. doğururdu. TALİH
Talihim olsaydı anamdan k. doğardım. TALİH
Tarlayı düz, kadını k. al. EVLİLİK
KIZA Dazlayan daza düşer, kel başlı k. düşer. EVLİLİK, SEÇİM
K. koca (ihtiyar) koca olmaz. EVLİLİK
KIZDAN Anayı k. ayıran para. ZENGİNLİK
KIZDIRANI Ân k. sokar. ÖFKE, AYARTMA
KIZGIN Demir k. iken dövülür. FIRSAT
KIZI Allah verince kimin oğlu, kimin k. demez. ALLAH
Anası söylemeden k. tamamlar. ANA-BABA
Bir k. bin kişi ister, bir kişi alır. EVLİLİK
Çobana verme k., ya koyun götürür ya kuzu. EVLİLİK
K. alan göz ile bakmasın, kulak ile işitsin EVLİLİK
K. duvak, gelini beşik arkasında görmeli. EVLİLİK
K. keyfine / kendi gönlüne / kendi haline bırakırsan ya davulcuya vânr, ya zurnacıya. EVLİLİK
K. var, nazı var; oğlu var, sözü var. ÇOCUK
Kişi k. olma, kişi avradı ol. EVLİLİK
Komşu k. almak, kalaylı kaptan/tastan su içmek gibidir. KOMŞU
Ne k. verir, ne dünürü gücendirir. SEVECENLİK
Tarlayı taşlı yerden, k. kardaşlı yerden. EVLİLİK
Üşenenin oğlu k. olmamış. BENCİLLİK
KIZIL Kötülük bir k. gömlektir, ya yeninden ya yakasından çıkar. KÖTÜLÜK
KIZILCIK Kan kussa, "K. şerbeti içtim" der. GİZLİLİK
K. kızarmış da elma oldum sanmış, uşak ata binmiş de ağa oldum sanmış. KENDİNİ BEĞENME
KIZILLIĞI Sabahın k. akşamı ışık eder, akşamın k. sabahı güzler/güz eder. İKLİM
KIZIM K. sana söylüyorum, gelinim sen anla/dinle/işit. EVLİLİK
KIZIMI K. ele verdim, yüreğime bere verdim. EVLİLİK
KIZIN Gelin olmayan k. vebali ammisi oğlunun boynuna. EVLİLİK
Kenanın gör bezin al, anasın gör k. al. ÖRNEK
K. en büyük serveti bikridir. EVLİLİK
K. kız iken övme, gelin iken öv. gelin iken övme, kucağı çocuklu iken öv. ÇOCUK
K. kimi severse güveyin odur, oğlun kimi severse gelinin odur. EVLİLİK
K. on beşe geldikçe kendin koca ara. EVLİLİK
K. uzun saçlısı, tarlanın ufak taşlısı, öküzün başlısı makbuldür. EVLİLİK
Tarlanın taşlısı, k. saçlısı, öküzün / ineğin başlısı. EVLİLİK
KIZINA Ana bahtı k., baba ocağı oğula kalır. ANA-BABA
Ana k. taht kurar, kız bahtı kocada arar. EVLİLİK
Ana k. taht kurmuş, baht kuramamış. TALİH
Ananın bahtı k. ANA-BABA
KIZINDA Bu kadar kusur kadı k. da bulunur. KUSUR
O kadar kusur kadı k. da bulunur. KUSUR
Üveye etme özünde bulursun, geline etme k. bulursun. ZULÜM
KIZINI Al görmüşün k., tutsun dolana dolana; al görmemişin k., tutsun ilene ilene. EVLİLİK
Anasına bak k. al, kenarına bak bezini al. EVLİLİK
Anasına bak k. al; kenarına bak bezini al. BENZERLİK
K./Evladını dövmeyen dizini döver. TERBİYE
K. fırsat bulunca, oğlunu canın isteyince evlendir. EVLİLİK
Kimi anasını sever, kimi k. FARKLILIK
KIZINKİ Oğlanınki oğul balı, k. bahçe gülü. ÇOCUK
KIZIP Gavura k. da orûç bozmaya benzer. ÖFKE
KIZIŞTI Kavga k. mı oradan kaç. KAVGA
KIZLAR K. yaşlanınca burnunun yeli iner. KENDİNİ BEĞENME
KIZMAYINCA Adam k. belli olmaz. ÖFKE
KİBAR At yürümekle yol alır, k. vermekle ün alır. CÖMERTLİK
KİBARIN Keremsiz k. fukaradan farkı ne? CÖMERTLİK
K. düşkünü beyaz giyer kış günü. YOKSULLUK
KİBİRDEN Vücudunu kirden, ağzını küfürden, kalbini k. koru. TEMİZLİK
KİBRİN K. hasmı Allah'tır. GURUR
KİBRİT Sakla lazım olur k.. TUTUMLULUK
KİLİM Dilim bana giydirir k.. KONUŞMA
KİLİMİ Ben soranın ilmi hikmetten, sen dersin çalmadım k. mektepten. BİLGİSİZLİK
KİLİSENİN Hayırsız k. papazına lanet. YARDIM
KİLİT At çalındıktan sonra ahıra k. ne çare? / ahının kapısını kapatmak boşunadır. GEÇ KALMA
At çalındıktan sonra ahıra k. ne çare. AKILLILIK
Eve hırsız girdikten sonra kapıya k. asar. GEÇ KALMA
Hırsıza k. olmaz. SUÇ
K. dost içindir, düşman için değil. SUÇ
KİM Arkadaşını söyle, k. olduğunu söyleyeyim. BENZERLİK, ARKADAŞ
Düğünde Fatmacığı k. bilir. GÜÇSÜZLÜK
Dünya bu ya, k. kazana kim yiye. DÜNYA
Eli bağlı olanı k. olsa döver. GÜÇSÜZLÜK
K. istemez hamur yoğursun, uzun günler un eler. BENCİLLİK
Ölen ile k. ölmüş, herkes sırasını bekler. ÖLÜM
Ölü kimdi ki mezara koyan k. olsun. BENZERLİK
Yalancı k.? İşittiğini söyleyen. ALDATMA
Zengin dostlarının k. olduğunu bilmez. ZENGİNLİK
KİMDE Para ile imanın k. olduğu bilinmez. GÖRÜNÜŞ, BİLGİ
KİME Dünya k. kalmış ki sana kalacak? DÜNYA
K. iyilik edersen, ondan sakın kendini. NANKÖRLÜK
K. Müsküman/Sünni desen hacı koltuğundan çıkar. GÖRÜNÜŞ
KİMİ K. anasını sever, k. kızını. FARKLILIK
K. inci ayıklar, k. bir lokma ekmek sayıklar. FARKLILIK
K. köprü bulamaz geçmeye, k. su bulamaz içmeye. FARKLILIK
K. nalına vurur, k. mıhına. FARKLILIK
KİMİN K. arabasına binerse onun türküsünü çağırır. UYUM
KİMİNE K. hay hay, k. vay vay. FARKLILIK
KİMİNİN K. parası/devesi k. duası. ÖDEME
KİMİNLE K. gezersen onunla anılırsın. ARKADAŞ
KİMSE Açıktan k. ölmez (oburluktan çok ölür). OBURLUK
Alemde k. açlığından ölmemiş. AÇLIK
Allah'ın öldürmediğini k. öldürmez. ALLAH
Cömert eli k. kesmez. CÖMERTLİK
Gaibi Allah'tan başka k. bilmez. BİLGİSİZLİK, BİLGİ
Kanncanın götürdüğünü k. götüremez. UFAK ŞEYLER
K. bilmez, kim kazana kim yiye. KAZANÇ, ZENGİNLİK
K. kendi memleketinde peygamber olmaz/olmamış. SENLİBENLİLİK
K. kimsenin çukurunu/mezarını doldurmaz ALINYAZISI, SORUMLULUK
K. kimsenin kısmetini/rızkını yemez. ALINYAZISI
Ölen ardınca k. ölmedi. ÖLÜM
Paranın gördüğü işi k. göremez. ZENGİNLİK
Veren eli k. kesmez. CÖMERTLİK
Yalancının evi yanmış, k. inanmamış. ALDATMA
KİMSEDEN Doğru Allah'tan / Meylasından başka k. korkmaz. DÜRÜSTLÜK
K. kimseye hayır yok ... YARDIM
KİMSENİN Bir k. adı çıkacağına canı çıksın. ÜN
Güneş olsan k. mendilini kurutmazsın. BENCİLLİK
K. ayıbını söyleme, yerin kulağı var. ELEŞTİRİ, İFTİRA
K. kapısını çalma ki kapını çalmasınlar. ZULÜM
K. kötülüğü kimseye bulaşmaz. KÖTÜLÜK
Yağmur olsa k. tarlasına yağmaz. BENCİLLİK
KİMSESİZ K. mirasyedinin kimsesi çok olur. AKRABA
K. mirasyedinin kimsesi çok olur. ZENGİNLİK
KİMSEYE Allah k. kaldıramayacağı yük vermez. ALLAH, ÜZÜNTÜ
Avradın ile pazarını k. inanma. EVLİLİK
KİMYADIR Kediye "Pisliğin k." demişler, üstünü örtmüş. CİMRİLİK
KİN Din olan yerde k. olmaz. NEFRET
Gün geçer, k. geçmez. NEFRET
K. ile din bir yerde olmaz. NEFRET
Ölümden korkma, k. duyulmaktan kork. NEFRET
KİRA Kuş kanadına k. istemez. ÖDEME
KİRACININ Evinin / Ev sahibinin bir evi var, evsizin/k. bin evi var. EV
KİRAZ Al k. üstüne kar yağmış/yağar. BEKLENTİ
Mağrurlanma, k. gibi kurtlanırsın. GURUR
KİRDEN Vücudunu k., ağzını küfürden, kalbini kibirden koru. TEMİZLİK
KİREMİTÇİ Bostancı yağmur ister, k. kurak. FARKLILIK
KİRİ Kadın erkeğin elinin k.. KADIN
Para dediğin el k.. ZENGİNLİK
KİRİŞ Kopacak k. sesinden bellidir. BEKLENTİ
KİRLENİR Ak libas tez k.. TEMİZLİK
KİŞİ Aklı uyanık k. eliyle işler işi. GÜVEN
Bir kızı bin k. ister, bir kişi alır. EVLİLİK
Her er k. işi ile ölçülür. İŞ
Her k. kendi ayıbını gözetir. UTANÇ
Her k. kendi çöreğine köz eşer. BENCİLLİK
İki k. yerinden kımıldansa bir üçüncüye de yer açılır. YARDIM
K./Adam tükürdüğünü yalamaz. KARARLILIK
K. anasından üryan doğar. GÜÇSÜZLÜK
K. arkadaşından/refikinden azar. BOZMA
K. arkadaşından bellidir. ARKADAŞ
K. bilmediğine düşman kesilir. BİLGİSİZLİK
K. biraz da kulağını arkasına vermeli. TEDBİR
K. ettiğinden arlanır/utanır. SORUMLULUK
K. ettiğinden, bulmaz etmediğinden bulur. SORUMLULUK
K. ettiğini bulur. SORUMLULUK
K. haddini bilmek edeptir. GÖRGÜ
K. her bilmediğini ayağının altına alsa başı göğe erer. BİLGİ
K. kendi ayıbını görmez de elin ayıbını söyler. ELEŞTİRİ
K. kendi izzetini kendi artırır. ŞEREF, DEĞER
K. kendini herkesten aşağı tutmalıdır. ALÇAKGÖNÜLLÜLÜK
K. kızı olma, k. avradı ol. EVLİLİK
K. men olunduğu şeye haristir. AÇGÖZLÜLÜK
K. mürekkep yalamakla alim olmaz. EĞİTİM
K. ne ederse/yaparsa kendine eder/yapar. SORUMLULUK
K. noksanını bilmek gibi irfan olmaz. AKILLILIK
K. sevdiğine naz eder. AŞK
K. vezir olmakla adam olmaz. GÖRGÜ
K. yorganına göre ayağını uzatmalıdır.

TEDBİR
"Kulunum" demekle kul olmaz k... HİZMETÇİ
Sakal ile olaydı k., keçiye danışırlardı her işi. AKILLILIK
KİŞİDİR K. kendini hem aziz eden hem rezil. SORUMLULUK
KİŞİNİN Ayinesi iştir k., lafa bakılmaz. İŞ
Bir k. karnın döverlermiş, "Vay arkam" dermiş. GÜÇSÜZLÜK
Bir k. yiyeceğiyle iki kişi de olur, amma ikisi de aç kalır. AÇLIK
K. ayıbını bir avuç toprak örter. ÖLÜM
K. başına gelen ağzından çıkandır. KONUŞMA
K. çektiği dili belasıdır KONUŞMA
K. hürmeti de zilleti de kendi elindedir. SORUMLULUK
K. iradesi kendi elindedir. GÖNÜL
K. kendine ettiğini kimse / alem bir yere gelse edemez. SORUMLULUK
K. sermayesi iki paralık aynadır. DEĞER
K. sözü, özü bir olmalı. DÜRÜSTLÜK
K. vatanı imanıdır. DİN
Sorma k. aslını, sohbetinden bellidir. KONUŞMA
Yıldızını tutmak er k. kan. SEVECENLİK
KİŞİYE Akıl k./adama sermayedir. AKILLILIK
Bin k. ne gerekse, bir kişiye de o gerek. BENZERLİK
Doğru söz çok k. batar. GERÇEK
Düğün olur iki k., kaygısı düşer deli komşuya. EVLİLİK
K. bin dosttan bir düşman çoktur. DÜŞMAN
K. talep fayda etmez nasip olmayınca. ALINYAZISI
Korkmuş k. koyun başı çift görünür. KORKU
Necabet k. sermayei itibardır. TEMİZLİK
KİŞİYİ K. vezir eden de karısı, rezil eden de. EVLİLİK
KİŞİYİZ Biz kırk k., birbirimizi bilinz. ARKADAŞ
KİŞİYLE Bir k. ya alışveriş etmeli ya yola gitmeli ki ne olduğu bilinsin. GÜVEN, GEZİ
KİŞNER Aç at k., aşık sesler. AÇLIK
At binicisine / sahibine / ağasına göre k. / eşer / şahlanır. HİZMETÇİ
KİTABIN İnsanla k. dışına aldanma, içine bak. GÖRÜNÜŞ
Mastarsız yazılan k. okunacağı yoktur. YAZI
KİTABİDİR Atalar sözü k., yabana atılmaz. ATASÖZÜ
KOCA Baba/Evlat/Oğul ekmeği zindan ekmeği, k./er ekmeği meydan ekmeği. EVLİLİK
Baba vergisi görümlük, k. vergisi doyumluk. EVLİLİK
Bir kanyla bir k., dırdır eder / helva yerler her gece. EVLİLİK
Bir k. yedi oğula bedeldır. EVLİLİK
Çocuk severse beşikte, k. severse döşekte EVLİLİK
Dumansız baca, çekişmedik kan k. olmaz. EVLİLİK
Dumansız baca olmaz, kahırsız k. olmaz. EVLİLİK
İyiliğe iyilik olsaydı, k. öküze bıçak olmazdı. MİNNETTARLIK, NANKÖRLÜK
Kan hısımı alay bağlar, k. hısımı sinek avlar. EVLİLİK
Kan k. arasına girilmez. EVLİLİK
Kan k. ipek, araya giren köpek. EVLİLİK
Kan k. yatağa girince sorunlar gider. EVLİLİK
Kıza k. (ihtiyar) k. olmaz. EVLİLİK
Kızın on beşe geldikçe kendin k. ara. EVLİLİK
K. ekmeği meydan ekmeği, evlat/oğul ekmeği zindan ekmeği EVLİLİK
K. iyi bir şey olsa idi adını konca koyarlardı EVLİLİK
K. olsun da isterse cüce olsun. EVLİLİK
K. sağlığa, kan varlığa bakar. EVLİLİK
Ölüm genç k. demez. ÖLÜM
Şahin küçüktür amma k. turnayı havadan indirir. UFAK ŞEYLER
Tütünsüz baca, kavgasız k. olmaz. EVLİLİK
KOCALIĞA Gençlikten k. sağlık saklamalı. SAĞLIK
KOCALIKTA Gençlikte para kazan, k. kur kazan. ÇALIŞKANLIK
Gençlikte taş taşı, k. ye aşı. ÇALIŞKANLIK
K. genç alma el için, yükseklerde yer alma yel için. TARİM
K. genç alma el için, yükseklerde yer alma yel için. EVLİLİK
KOCAMAZ Gönül k.. AŞK
Vücut kocar, gönül k. AŞK
KOCAMIŞ K. tilki fakadüşmez. DENEYİM
KOCANA Boşanıp k. varma, sevişip dostuna varma. EVLİLİK
K. göre bağla başını, harcına göre pişir aşını. EVLİLİK
Sevişip/Sevip dostuna, boşanıp k. varma. EVLİLİK
KOCANIN K. kabı ikiyse birini kır. EVLİLİK
Yaz gününün yağışı, kan k. döğüşü. EVLİLİK, GÖRÜNÜŞ
KOCAR Er/Vücut k., gönül kocamaz. AŞK
Vücut k., gönül kocamaz. AŞK
KOCARSA Er k./kocadıkça koç olur, karı k./kocadıkça hiç olur. KADIN
KOCASI Kadını yeşil yaprak eden de k., kara toprak eden de k.. EVLİLİK
KOCASINA Kadın k. göre baş bağlar. EVLİLİK
Kadın sopayı k. eliyle verir. EVLİLİK
Kadının ahmağı k. danlandır. EVLİLİK
Kadının kurnazı çocuğunu k. baktırır. EVLİLİK
KOCASINI K. cennete de cehenneme de sokan kansıdır. EVLİLİK
KOCASIZ Ablasına güvenen kız k. kalmış. GÜVEN
K. kan, beysiz an. EVLİLİK
KOCATIR Ahmak iti yol k.. AKILSIZLIK
KOCAYINCA Aslan k./kocarsa sıçan deliği gözetir. YAŞ
Kız k. gayret dayıya düşer. EVLİLİK
Kurt k. köpeklerin maskarası olur. YAŞ
KOÇ Er kocarsa/kocadıkça k. olur, kan kocarsa/kocadıkça hiç olur. KADIN
K. olacak kuzuya bıçak atılmaz. DEĞER
KOÇTAN Kasap k. korkmaz. GÜÇ
KOÇU K. kendinin et de ötesini berisini öyle yoklar. SAHİP OLMA
KOÇYİĞİT Kara gün karanlık kalmaz/durmaz, k. bunalıp ölmez. İYİMSERLİK
KOKAR Balık baştan k. BOZMA
Ne k., ne bulaşır. BENCİLLİK
KOKARA Akara k., bakma çuvala girene bak. KAZANÇ
KOKLANMAZ Gül üstüne gül k.. OLASILIK
Her çiçek k.. GÖRÜNÜŞ
KOKLAŞA Hayvan/Hayvanlar k. k., insan/insanlar konuşa konuşa /söyleşe söyleşe. KONUŞMA
KOKMUŞ K. ete sinek çok konar. TEMBELLİK
KOKSUN Sarımsak yemedim ki ağzım k. VİCDAN
KOKU Tabağa sorarsan dünyada fena k. yoktur. SENLİBENLİLİK
KOKUSU Her çiçeğin bir k. var. FARKLILIK
Sarımsağı gelin etmişler, kırk gün k. çıkmamış. KÖTÜLÜK, EVLİLİK
Yel essin k. gelsin. HABER
KOL Baş yanlır börk/fes içinde, k. kınlır yen içinde. GİZLİLİK
K. kesilirken parmak acımaz. FELAKET, ACI ÇEKME
K. kınlır boyuna yük olur. SORUMLULUK
K. kırılır yen içinde, baş kınlır börk/fes içinde. GİZLİLİK
KOLAY Adamak k., ödemek güçtür. SÖZ VERME
Alçak eşek binmeye k., öksüz çocuk dövmeye kolay. GÜÇSÜZLÜK
Alim olmak k., adam olmak çetin. EĞİTİM
Babam evi uzak olsa, öğünmesi k. olsa. KENDİNİ BEĞENME
Can cömertliği k. olmaz. BENCİLLİK
Dükkan açmak k., açık tutmak zor. TİCARET
Kazanmak k., saklamak zordur. ZENGİNLİK
Ölümün ötesi k.. ÖLÜM
Söylemesi k., (ama) yapması zor/güçtür. İŞ, KONUŞMA
Söz vermek k., iş onu tutmakta. SÖZ VERME
Vermek k., ama almak zor. ÖDÜNÇ VERME
Yalancı topaldan k. tutulur. ALDATMA
Yapmak güç, yıkmak k.. ÇALIŞKANLIK
Yıkmak k., yapmak güç. ZULÜM
Yıkmak k., yapmak zor. DEĞİŞİM
KOLAYDIR Bekara avrat boşaması k.. EVLİLİK
KOLTUĞA İki karpuz bir k. sığmaz. YETKİ, SEÇİM
KOLTUĞUNDAN Hacı dediğinizin haçı k. çıkar. İKİYÜZLÜLÜK
KOLTUKK. kılını bitirme, göğüs kılını yitirme. TEMİZLİK
KOLUK. kırık işlemiş gönlü kırık işlememiş. GÖNÜL
KOLUNU Elini veren k. alamaz. ÖDÜNÇ VERME
KOMAZ Gayret k. adamı. ÇALIŞKANLIK
Hasta hasta, çorba k. tasta. SAĞLIK
Namaz adamı yabanda k.. DİN
KOMŞU Aç kurt k. kuzuyu yemez. KOMŞU
Ana ile kız döğüşmüş, k. da sahi sanmış. ANA-BABA
Ev alma, k. al. KOMŞU
Hayırlı k., hayırsız akrabadan/hısımdan iyidir. KOMŞU
K. boncuğu çalanı gece takınır. SUÇ
K. dansı iri olur. ÇEKEMEMEZLİK
K. ekmeği komşuya borçtur. KOMŞU
K. hakkı, Tanrı hakkıdır. KOMŞU
K. iti komşuya ürümez. KOMŞU
K. kızı almak, kalaylı kaptan/tastan su içmek gibidir. KOMŞU
K. komşudan huy kapar, ayranına su katar. KOMŞU
K. komşunun kaybını türkü çağırarak arar. BENCİLLİK
K. komşunun külüne muhtaçtır. KOMŞU
K. komşuya ne vakit olsa lazım olur. KOMŞU
Kötü k. insanı/adamı mal/hacet sahibi eder. KOMŞU
Kutsuz yoksulun evi beylere k. ola. BÜYÜKLÜK
Uğursuza k. olma. KOMŞU
Yakın k. hayırsız hısımdan / akrabadan yeğdir/iyidir. KOMŞU
Yaman k., yaman avrat, yaman at; birinden göç, birinden kaç, birini sat. BELA
KOMŞUDA K. pişer bize de düşer. KOMŞU
KOMŞUDAN K. gelenle doyulmaz. KOMŞU
Yemeğini k. bekleyen çok vakit aç kalır. GÜVEN
KOMŞULUKK. kardeşlikten ileridir. KOMŞU
KOMŞUM Doğurdum oğlum oldu, evlendi k. oldu. ÇOCUK
KOMŞUN "Anan atan kim?" "Yakın k." KOMŞU
KOMŞUM Doğurdum oğlum oldu, evlendi k. oldu. ÇOCUK
Yurdun iyi değilse göç, k. iyi değilse seç. DEĞİŞİM
KOMŞUNA Ayran yoksa k. bak. KOMŞU
Buğdayı k. sat, vanr da bazlamasını yersin. KOMŞU
Etme k., gelir başına. ZULÜM
Gülme (mahrum) k., gelir başına. FELAKET
Hayır dile eşine/k., hayır gele başına İYİLİK, SEVECENLİK
KOMŞUNU Evvel k. bul, sonra yurdunu tut KOMŞU
Kapa kapını, övk. KOMŞU
Kapını iyi kapa, k. hırsız tutma/yapma AYARTMA

K. iki inekli iste ki kendin bir inekli olasın. İYİLİK
Malını iyi sakla, k. hırsız etme. ..... AYARTMA
KOMŞUNUN K. kötüsü insanı mal sahibi eder.
..... KOMŞU
K. sakalın yoldularsa sen de sakalın kazıt. .....
..... KOMŞU
K. tavuğu komşuya kaz. karısı kız görünür. .....
..... ÇEKEMEMEZLİK
Nasihat istiyorsan/istersen k. ölümü. ... ÖLÜM
KOMŞUSUNA Sırça köşkte oturan k. taş atmamalı. ..... ELEŞTİRİ
KOMŞUSUNU Aç kurt bile k. dalamaz. .....
..... KOMŞU
Kurt k. yemez. ..... KOMŞU
KOMŞUYA Komşu ekmeği k. borçtur. .....
..... KOMŞU
KOMŞUYU Eşeği berk bağla, k. hırsız etme. ...
..... KOMŞU
K. komşudan sorarlar. ..... KOMŞU
KON Akşam oldu k.. sabah oldu göç. .....
..... ZAMAN
KONAK Köylü "Misafir kabul etmeyiz" demez, "Konacak k. yoktur" der. ..... MİSAFİR
KONAN Dünya bir kervansaray, k. göçer. .....
..... DÜNYA
Gelen geçer. k. göçer ..... DEĞİŞİM
Gelen göçer, k. geçer. ..... DEĞİŞİM
KONAR Alçak uçan yüce k., yüce uçan alçak k. ..... ALÇAKGÖNÜLLÜLÜK
Gönül bir hümadır. istediği yere k.".. GÖNÜL
Karga ile gezen pisliğe k.. ..... BOZMA
KONCA Koca iyi bir şey olsa idi adını k. koyarlardı. ..... EVLİLİK
KONDUK Göçtük yurdun kadri k. yurtta bilinir.
..... DEĞER
KONMAZ Dolu testiye su k.. DAYANIKLILIK
KONUĞA K. hürmet eyle, eğerci kafir olsa da.
..... MİSAFİR
Misafire/K. "Git" demezler, altına yatak sermezler. ..... MİSAFİR
KONUĞUN K. nzkı ardından gelir. MİSAFİR
MİSAFİR Evini temiz tut k. gelir, kendini temiz tut ölüm/Azrail gelir. ..... TEMİZLİK
K. ev sahibinin devesidir. nerde bağlarsa orda durur. ..... MİSAFİR
K. sevenin sofrası boş kalmaz. ..... MİSAFİR
Kurda k. giden köpeğini yanında götürür. .....
..... MİSAFİR
Misafir misafiri istemez/k. konuğu sevmez. ev sahibi ikisini de. ..... MİSAFİR
KONUŞA Hayvan/Hayvanlar koklaşa koklaşa, insan/ insanlar k. k. /söyleşe söyleşe. .....
..... KONUŞMA
İnsan k. konuşa/söyleşe söyleşe, hayvan koklaşa koklaşa. ..... KONUŞMA
KONUŞAN Cahil ile k. cahil olur. .....
..... BİLGİSİZLİK
Deveciyle k. kapısını büyük açar. .. ARKADAŞ
İyi ile k. cuvalına un doldurur. ..... ARKADAŞ
İyiyle k. iyi olur. ..... ARKADAŞ
KONUŞMAK K. okumaktan iyidir. .....
..... KONUŞMA
KONUŞMAKTANSA Nadan ile k. arif ile taş taşımak yeğdir. ..... BİLGİSİZLİK
KONUŞSUN Beş para ver k., on para ver sussun. ..... AYARTMA
KONYA Daha Hanyayı K.'yı bilmez, devenin gevişine güler. ..... ELEŞTİRİ
Gez dünyayı, gör K.'yı. ..... GEZİ
KOPACAK K. kiriş sesinden bellidir. .....
..... BEKLENTİ
KOPAR Ekli kuyruk tez k.. ..... GÜÇSÜZLÜK
Taştan k., yoktan kopmaz. .. UFAK ŞEYLER
KOPARIR Tuttuğunu k. ..... BECERİ
Yel kayadan ne alır/k.? ..... GÜÇ
KOPARMAK Domuzdan kıl k. hünerdir.....
..... BECERİ
KOPTUĞU İp kırıldığı/k. yerden ulanır/bağlanır. ..... BELA
İp k. yerden bağlanır. ..... ÇARE
KORA Aç elini k. sokar. ..... AÇLIK
KORDAN Kadın var kardan soğuk. kadın var k. sıcak. ..... KADIN

KORK Adamın yere bakarından, suyun sessiz akarından k. ..... GÜVEN
Allah'tan korkmayanın belasından, Allah'tan korkanın bedduasından k.. ..... KORKU
Ayağı yere yakın olandan k.. ..... KUSUR
Bir "Yemem" diyenden k., bir "Otırmam" diyenden. ..... GÖRÜNÜŞ
Cahilden k., aslandan korkma. .. BİLGİSİZLİK
K. Allah'tan korkmayandan. ..... KORKU
Ne k., ne korkunu yüreğinden çıkart. KORKU
"Öldürürüm" diyenden korkma. "Ölürüm" diyenden k.. ..... AYARTMA
Ölümden korkma. kin duyulmaktan k.. .....
..... NEFRET
Sinsi sinsi gezenden k.. ..... KORKU
Utan utanmazdan, k. korkmazdan. .. UTANÇ
KORKAĞA Vurma k., yiğit/cesur edersin. .....
..... YÜREKLİLİK
KORKAĞI Abdalın k. taşın büyüğüne sarılır. ..
..... KORKU
Atın ürkeği, yiğidin k.. ..... BENZERLİK
K. çok kovarsan baha dır olur. ... YÜREKLİLİK
KORKAK Bir k. bir orduyu bozar. ... KORKU
Hırsız it k. olur. ..... SUÇ
K. dostun olacağına, cesur düşmanın olsun. .....
..... DOST
K. tüccar ne kar eder ne zarar. ..... TİCARET
KORKAN Ateşten k. tütünden sakınır/kaçar. ...
..... KORKU
Borçtan k. kapısını büyük açmaz. .....
..... ÖDÜNÇ ALMA
Dirgenden k. porsuk, harman yanında neyler. ..
..... KORKU
Kurttan k. çoban olmaz. ..... KORKU
Serçeden k. darı ekmez. ..... KORKU
Ölümden k. korkudan ölür. ..... ÖLÜM
Tanrı'dan k. kuldan korkmaz. ..... KORKU
Zarardan k. kar etmez. ..... TEHLİKE
KORKAR Akçalı adamdan dağlar k.. .....
..... ZENGİNLİK
Herkes başından k.. ..... KORKU
İt itin dişinden k.. ..... KORKU
Paralı adamdan dağlar bile k.. ..... ZENGİNLİK
Sarhoştan deli bile k.. ..... İÇKİ
KORKARIM Eğriyim neden k.? Doğruyum neden k.. ..... VİCDAN
Filden korkmam, lakin zürafadan k.. KORKU
KORKMA Arkaya kalan kazadan k./korkulmaz. ..... FELAKET
Cahilden kork, aslandan k.. ..... BİLGİSİZLİK
K. martın beşinden, kork nisanın beşinden. .....
..... İKLİM
K. zemheri kışından. kork nisanın beşinden, ökü zü ayırır esinden. ..... İKLİM
"Öldürürüm" diyenden k., "Ölürüm" diyenden kork. ..... AYARTMA
Ölümden k.. kin duyulmaktan kork. . NEFRET
Sabaha kalan davadan k.. ..... ERTELEME
Sen işten k., iş senden korksun. .....
..... ÇALIŞKANLIK
Yiğitten k., muhannetten kork. ..... KORKU
KORKMALI Allah'ın kusurlu kulundan k. .....
..... KUSUR
"İstemem" diyenden k. .... KORKU, GÖNÜL
KORKMAM Filden k., lakin zürafadan korkarım. ..... KORKU
KORKMAYAN Deliden k. adam delidir. .....
..... AKILSIZLIK
KORKMAYANA Ar Tanrı'dan k. bardır. .....
..... UTANÇ
KORKMAZ Adam adamdan k., utanır/hatır sayar. ..... UTANÇ
Adamdan utanmayan Tanrı'dan k.. .. UTANÇ
Değirmende doğan sıçan gök gürültüsünden k..
..... DENEYİM
Kasap koçtan k. ..... GÜÇ
Örs çekiçten k.. ..... GÜÇ
Tanrı'dan korkan kuldan k.. ..... KORKU
KORKMAZDAN Utan utanmazdan, kork k..
..... UTANÇ
KORKMUŞ K. kişiye koyun başı çift görünür.
..... KORKU
KORKTUĞUNA K. uğradı. ..... KORKU

KORKU Verdik kırkı, çıttı k. ..... ÖDEME
KORKUDAN Ölümden korkan k. ölür. .....
..... ÖLÜM
KORKULMAZ Arkaya kalan kazadan korkma/k.. ..... FELAKET
KORKULU K. düş görmektense uyanık yatmak hayırlıdır. ..... TEDBİR
KORKUM Yakada bağım yok ki çakaldan k. olsun. ..... KORKU
KORKUNU Ne kork, ne k. yüreğinden çıkart.
..... KORKU
KORKUNUN K. ecele faydası yok. .....
..... KORKU
KORKUP Tütünden k. ateşe düşer. KORKU
KORKUSU Erkek k., Allah k.. ..... EVLİLİK
Erkek korkusu, Allah k.. ..... EVLİLİK
İslanmışın yağmurdan k. olmaz. .....
..... DAYANIKLILIK
İslanmışın yağmurdan pervası/k. olmaz. .....
..... FELAKET, GÜÇSÜZLÜK
KORKUTUR Tabancanın dolusu bir kişiyi k., boşu kırk kişiyi. ..... KORKU
KORUK Baba k. yer, oğlunun dişi kamaşır .....
..... ANA-BABA
Dede k. yer, torununun dişi kamaşır. .....
..... ANA-BABA
Sabırla k. helva olur, dut yaprağı atlas. .. SABİR
KOŞ Ne ileri k., ne geride kal. . ÖLÇÜLÜLÜK
Uşağı işe k., sen de ardına düş. .....
..... ÇOCUK, GÜVEN
KOŞAN Çok k. / Tez giden çabuk/çok/tez yorulur. ..... ACELECİLİK
K. ata mahmuz vurulmaz. ..... GÖNÜL
KOŞAR At k., ikbal geçer. ..... TALİH
KOVALAMAZLAR Kaçanı k., yıkılana vurmazlar. ..... BAĞIŞLAMA
KOVALANMAZ İki tavşan bir den k./tutulmaz.
..... SEÇİM
KOVAN Ayıya k. ısmarlanmaz. ..... GÜVEN
KOVANA An, bey olan k., üşer. .....
..... BÜYÜKLÜK, OLASILIK
An k. gider. ..... OLASILIK
KOVAR Dağdaki/Dağdan gelir bağdakini k. ....
..... MİSAFİR
KOVARLARSA Öteki kapıdan k. sen bacadan düş. ..... AZIM
KOVSAN Kapıdan k./kovulsa bacadan düşer/girer. ..... KARARLILIK
KÖY Çektin gelmiyor, k. salıver. ..... KAVGA
İstemem, yan cebime k. .....
..... İKİYÜZLÜLÜK, GÖNÜL
K. avucuma, koyayım avucuna. ..... YARDIM
KOYMA K. akıl akıl olmaz, cepten düşer. .....
..... AKILLILIK
KOYMADIĞIN Elin ile k. şeye dokunma. .....
..... MERAK
KOYMAĞA Çocuk doğmadan adını k. kalkışma. ..... BEKLENTİ
KOYNUNDA Açın k. ekmek durmaz/eğlenmez. ..... AÇLIK
KOYUN Alçacık eşek binmeye kolaydır, yünlüce k. yolmaya kolaydır. ..... GÜÇSÜZLÜK
Az k. sahibini batırır. ..... UFAK ŞEYLER
Çobana verme kızı, ya k. götürür ya kuzu.....
..... EVLİLİK
Erkek k. kasap dükkanına yakışır. .....
..... TEMBELLİK
Gündüz tespih çevirir, gece k. çevirir. .....
..... İKİYÜZLÜLÜK
Her k. kendi bacağından asılır. .....
..... SORUMLULUK
Korkmuş kişiye k. başı çift görünür. . KORKU
K. can derdinde, kasap yağ derdinde. .....
..... FARKLILIK
Kurtla k., kılıçla oyun olmaz. ..... TEHLİKE
Oğlun güder, karın sağarsa k. olur. .....
..... ÇALIŞKANLIK
Ölmüş eşek/k. kurttan korkmaz. .....
..... GÜÇSÜZLÜK
Sütsüz inek/k. meleğen olur. ..... TEMBELLİK
Yabancı k. kenara yatar. ..... GÜÇSÜZLÜK
KOYUNA Herkesin aklı bir olsa k. çoban bulunmaz. ..... FARKLILIK, MESLEKLER

Kurda acıyan k. zulüm eder. ..... BAĞIŞLAMA
Kurda k. inanılmaz. ..... GÜVEN
Oğlan yedi oyuna gitti, çoban yedi k. (gitti). ..... SON
KOYUNDAN Tek k. sürü olmaz. ..... UFAK ŞEYLER
KOYUNLARI Kurt sayılmış k. bile kapar. ..... ZULÜM
KOYUNLUNUN Kurt sürüye girince tek k. koyununu alır. ..... ZULÜM
KOYUNU Çobansız k. kurt kapar. ..... YALNIZLIK
Her akıl bir olsa, deveyi yeden, k. güden bulunmaz. ..... DÜŞÜNCE
Karaman'ın k., sonra çıkar oyunu. ..... SON
K. çok olanın ağılı da büyük olur. BENZERLİK
K. düze getir, el onu bine yetirir.. DEDİKODU
K. kurda emanet etme. ..... GÜVEN
Sayılı k. kurt kapmaz. ..... GÜVENLİK, TEDBİR
Sen ağa, ben ağa, bu ineği/k. kim sağa? ..... EŞİTLİK
Sürüden ayrılan kuzuyu/k. kurt kapar. ..... YALNIZLIK
Yağmurda düşmanın k. satılsın, dostun atı. ..... TİCARET
KOYUNUN Ak k./itin pamuk pazarına zararı vardır. ..... BOZMA
Ak k. kara koyunu da olur. ..... GİZLİLİK, UTANÇ
Çok k. çok kuzusu olur. ..... GÜÇ
Kaybolan/Kayıp k. kuyruğu büyük olur. ..... FIRSAT
K. bulunmadığı yerde keçiye "Abdurrahman Çelebi" derler. ..... YETKİ, BÜYÜKLÜK
K. oldu elli, adın oldu belli. ..... ÜN
Zayi olan k. kuyruğu büyük olur. ..... YOKLUK
KOZ Ana ile kız, helva ile k. ..... ANA-BABA
Bir k. için taş atılmaz. ..... UFAK ŞEYLER
K. gölgesi, kız gölgesi; söğüt gölgesi, yiğit gölgesi; dut gölgesi, it gölgesi. ..... DEĞER
Öldüğüne bakmaz da ceviz/k. ağacından tabut ister/vasiyet eder. ..... KENDİNİ BEĞENME
Yar beni arsın bir k. ile, o da çürük çıksın. ..... SEVECENLİK
KOZLA An beni bir k., o da çürük çıksın. ..... SEVECENLİK
KOZUN İki fındık bir olsa bir k. başını yarar. ..... YARDIM
KÖFTE Her zaman eşek ölmez, on k. on para ya olmaz. ..... FIRSAT
KÖKENİNDE Karpuz k. büyür. ..... ÇOCUK
KÖKTEN Pekmezi dipten/küpten, kadını k. al. ..... EVLİLİK
KÖKÜNDEN Ağaç k. kurur/çürür. ..... ÜZÜNTÜ
Ağaç k. yıkılır. ..... TEHLİKE, ÜZÜNTÜ
Her ağaç k. kurur/çürür. ..... BOZMA
KÖKÜNE Otu çek, k. bak. ..... BAŞLANGIÇ
KÖLEDEN Halayıktan kadın olan turnayı deler taşla, k. müezzin olan minareyi yıkar sesle. ..... LAYIK OLMA
KÖLELİĞİNE Dünkü k. bakma, bugünkü efendiliğine bak. ..... ACI ÇEKME
KÖMÜR Arpa samanıyla, k. dumanıyla. ..... KUSUR
Demirçiden k. alınmaz. ..... OLASILIK
KÖMÜŞÜ Aldığın kadının ya gümüşü olmalı ya da k. (mandası). ..... EVLİLİK
KÖPEĞE Akı k. atarlar, karayı yemeğe katarlar. ..... DEĞER
Eşeğin ölümü k. düğündür. ..... FARKLILIK
Hırsıza iş inanmak k. peynir tulumu ısmarlamaktır. ..... GÜVEN
K. gem vurma kendisini at sanır. ..... LAYIK OLMA
Kötüye yapılan iyilikten k. atılan kemik daha iyidir. ..... KÖTÜLÜK
KÖPEĞİ Akılsız iti/k. yol kocatır. ..... TEDBİR
Av k. avdan kalmaz. ..... BENZERLİK
Çoban k. ne yer, ne yedirir. ..... BAĞLILIK
K./İti öldürene sürütürler. ..... SORUMLULUK
Köpek k. yemez. ..... BAĞLILIK
Uyuyan k. uyandırma. ..... TEHLİKE
KÖPEĞİN Adamın ahmağı avcı, k. ahmağı topçu olur. ..... MESLEKLER
Ak k./itin pamuk pazarına zararı vardır. ..... TİCARET
Camı duvarına işeyen k. ölümü yakındır. ..... TEHLİKE
Hırlayan k. önüne varılmaz. ..... TEHLİKE
İtin/K. ahmağı baklavadan pay umar. ..... LAYIK OLMA
İtin/K. kuyruğunu kırk sene kalıba koymuşlar, düzelmemiş / yine eğridir. ..... DEĞİŞİM
K. ahmağı baklavadan pay umar. ..... AKILSIZLIK
K. iyisi leş başında, insanın iyisi iş başında. .... İŞ
K. sahibi varsa tavşanın da Tanrısı yardır. ..... GÜÇSÜZLÜK
Yad k. kuyruğu döşü altında gerek. ..... GÜÇSÜZLÜK
KÖPEĞİNİ Kurda MİSAFİR giden k. yanında götürür. ..... MİSAFİR
KÖPEK Aç k. fırın damı/duvan deler/yıkar. ..... AÇLIK
Aç k. kendini aslana vurur. ..... AÇLIK
Aç k./kurt yavrusunu yer. ..... AÇLIK
Adam olmayana adamlık, k. yüzüne gül suyu dökmek gibidir. ..... LAYIK OLMA
Ak k. kara köpek ikisi de köpektir. ..... BENZERLİK
Ardında yüz k. havlamayan kurt kurt sayılmaz. ..... ELEŞTİRİ
Avrat gibi düşman olmaz, güler bildirmez; k. gibi dost olmaz, ulur bildirmez. ..... KADIN
Bir söz söyler ki dirhemini yiyen k. kudurur. ..... KONUŞMA
Çok havlayan k. ısırmaz. ..... GÖRÜNÜŞ
Deve yük çeker, k. solur. ..... FARKLILIK
Dişi k. kuyruğunu sallamayınca erkek köpek ardına düşmez. ..... AYARTMA
Eceli gelen keçi/k. çobanın ekmeğini yer. ..... BELA
Eceli gelen k. camı duvarına işer/siğer. .. BELA
Gönülsüz k. av avlamaz. ..... GÖNÜL
İhtiyar k. boşuna havlamaz. ..... YAŞ
İki k. bir kemiği paylaşamaz. ..... KAVGA
Karı koca ipek, araya giren k.. ..... E LİLİK
Kısmetsiz k. sabaha karşı uyuyakalır. .... TALİH
K. bile yal yediği kaba pislemez. ..... NANKÖRLÜK
K. ekmek veren eli/kapıyı tanır. ..... MİNNETTARLIK
K. havlamakla hava bulanmaz. ..... İFTİRA
K. köpeği yemez, amma el tutar yerini de bırakmaz. ..... KAVGA
K. köpeği yemez. ..... BAĞLILIK
K. köyü için değil, kendi için havlar. ..... BAĞLILIK
K. köyünü boş koymaz. ..... BAĞLILIK
K. nerede ise kuyruğu da orada. BENZERLİK
K. sahibini ısırmaz. ..... BAĞLILIK
K. sahibini tanır. ..... BAĞLILIK
K. suya düşmeyince yüzmesini öğrenmez. ..... DENEYİM
K. sürünmekle etek kesilmez. ..... İFTİRA
K. yese kudurur. ..... İFTİRA
K. zorla ava gitmez. ..... GÖNÜL
Kuduz k. önce sahibini ısırır. ..... TUTKU
Kurban etiyle/kemiğiyle k. tavlanmaz. ..... OLASILIK
Kurdu basmaya kurt gibi k. gerek. ..... EŞİTLİK
Ürümesini bilmeyen k./it, sürüye/koyuna kurt getirir. ..... BECERİ
Üşüntü k. mandayı paralar. ..... GÜÇ
Yağ yiyen k. tüyünden belli olur. ..... SUÇ
Yavaş k. sürüye kurt getirir. ..... BECERİ
Yavuz k. sahibini ısırır. ..... BECERİ
Yolu kaybedene k. sesi bülbülden tatlı gelir. ..... GÖRÜNÜŞ
Zorla ava giden k. bu kadar avlanır. .. GÖNÜL
Zorla k. ava gitmez. ..... ZULÜM
KÖPEKLE K./İtle yatan pire ile / bitle kalkar. .. BOZMA
KÖPEKLER Bakmakla usta olunsa k. kasap olurdu. ..... DENEYİM
KÖPEKLERİN Kurt kocayınca k. maskarası olur. ..... YAŞ
KÖPEKSİZ Ekmeksiz ev, k. köy olmaz. ..... BENZERLİK
K. sürüye kurt türer. ..... YETKİ
KÖPEKTE Kavgacı k. yara eksik olmaz. ..... KAVGA
KÖPEKTEN Gönülsüz davara giden k. hayır gelmez. ..... GÖNÜL
KÖPEKTİR Ak köpek kara köpek ikisi de k.... BENZERLİK
KÖPRÜ Akıllı k. arayıncaya dek deli suyu geçer. ..... SEÇİM
At binenin, kılıç kuşananın, k. geçenindir. ..... BECERİ
Ayranı yok içmeye, gümüş k. ister geçmeye. .... KENDİNİ BEĞENME
Kimi k. bulamaz geçmeye, kimi su bulamaz içmeye. ..... FARKLILIK
Sen k. olursan herkes üstünden geçer. ..... GÜÇSÜZLÜK
Ulular k. olsa basıp geçme. ... BOYUN EĞME
KÖPRÜDEN Elin/Herkesin geçtiği k./kapıdan sen de geç. ..... UYUM
K. geçinceye kadar ayıya "Dayı" derler. ..... GÜVENLİK, KONUŞMA
KÖPRÜYÜ K. geçinceye kadar ayıya "Dayı" derler. ..... İKİYÜZLÜLÜK
KÖR Acele eden kancık k. doğurur. ..... ACELECİLİK
Aç kal, topal kal, k. kal, fakat topraksız kalma. ... TARIM
Aksak eşeğin k. nalbandı olur. .... BENZERLİK
Aşık alemi k., dört yanını duvar sanır. ..... AŞK
Aşından yemedim, tütsüsünden k. oldum. ..... OLASILIK
Baktın kar havası, eve gel k. olası. ..... TEDBİR
Bir görüş bir k. biliş. ..... GÖRÜŞ
Caminin mumunu yiyen kedinin gözü k. olur. .. SUÇ, TEHLİKE
Garip gözü k. olur. ..... YOKSULLUK
Gece gözü, k. gözü. ..... GÖRÜŞ
Kaza gelince daniş gözü k. olur. ..... GEÇ KALMA
Kel ölür sırma saçlı olur, k. ölür badem gözlü olur ..... YOKLUK
K. Allah'a nasıl bakarsa Allah da köre öyle. ..... ALLAH
K. bile düştüğü çukura bir daha düşmez. ..... DENEYİM
"K." diyen bari badem gözlü olsa. .... ELEŞTİRİ
K. görmez, sezer; sağır işitmez, uydurur. BİLGİ
"K. kadı" diyecek kadar doğru söz de işe yaramaz. ..... GERÇEK
K./Kesmez bıçak ele yavuz, iş bilmeyen avrat dile yavuz. ..... BECERİ
K. köre "K." demese körün de bağrı çatlar. ..... ELEŞTİRİ
K. köre nasıl bakarsa Tanrı da köre öyle bakar. ..... ALLAH
K. körle alay etmese, körün bağrı çatlar. ..... AŞAĞILAMA
K. körü arar, su çukuru. ..... OLASILIK
K. kuşun/leyleğin yuvasını Allah yapar. ..... ALLAH
K. pazara varmasın, körsüz pazar da olmasın. .. TİCARET
Kul çalıştıran bir gözünü k., bir kulağını sağır etmeli. ..... YETKİ
Kul kullanan bir gözünü k. etmeli, bir kulağını sağır. ..... BAĞIŞLAMA
Kurtlu/Bitli baklavanın k. alıcısı olur. TİCARET
Mescit mumunu yiyen kedi k. olur. ..... NANKÖRLÜK
Rahat isteyen sağır, k., dilsiz olmalıdır. .. BARIŞ
"Şaşı, çakır" demektense "K." de de kurtul. ..... GERÇEK
Şaşı ile oturan sabaha kadar k. olur. ..... ARKADAŞ
Tımarhanecinin gözü k. olsun, seni görmediği için. ..... AKILSIZLIK
Vardığın yer k. ise kıp, topal ise sek. .... UYUM

KÖRDEN Allahümme pirden, kendini sakın kelinen k., topal da geliyor çekil yoldan..... KUSUR
Bitli mercimeği k. başka kimse almaz. ..... TİCARET
Sakın kendini aksakla k.. ..... KUSUR
KÖRDÜR Aşığın gözü k./kör olur. ..... AŞK
KÖRE Cahile söz anlatmak, k. renk tarifi gibidir. ..... BİLGİSİZLİK
Görenedir görene, k. nedir köre ne? . GÖRÜŞ
Kör k. nasıl bakarsa Tanrı da köre öyle bakar. . ALLAH
K. elvandan/renkten bahsedilmez. OLASILIK
K. gece gündüz birdir. ..... OLASILIK
KÖRLE K. yatan şaşı kalkar. ..... BOZMA
KÖRLER K. arasında sen de gözünü yum. ..... UYUM
K. memleketinde şaşılar padişah olur. ..... BÜYÜKLÜK
K. tutar girişi. ..... BECERİ
KÖRLÜĞÜ Düşünce k. göz körlüğünden daha kötüdür. ..... DÜŞÜNCE
KÖRLÜK Allah'ı bil yene kellik k. yaramaz. . ..... FELAKET
Ellere k. verir. kendi kamburuna bakmaz. ..... ELEŞTİRİ
KÖRSE Vardığın yer k., sen de gözünü kapa. . UYUM
KÖRÜKLE Ateşe k. gidilmez. ..... KAVGA
Yangına k. gidilmez. ..... ÖFKE
KÖRÜKLEYEN Yangını k. saçından tutuşur. . ..... TEHLİKE
KÖRÜN K. istediği bir göz iki/ikisi olursa ne söz. ..... GÖNÜL
K. istediği bir göz ikisi olursa ne söz. ..... MUTLULUK
K. istediği iki göz, biri ela biri boz ..... AÇGÖZLÜLÜK
KÖS K. dinlemişe davulun sesi vız gelir. ..... DENEYİM
KÖSE A k., sayılmadık kaç tel sakalın var. ..... KENDİNİ BEĞENME
KÖSEDEN Bacağı kısadan sakalı k. sakınmalı. ..... KUSUR
Kele k. yardım olmaz. ..... YARDIM
KÖSENİN Balık kavağa çıktığı vakit k. de sakalı biter. ..... OLASILIK
Bitmez ne var ki k. sakalından başka. ..... SON
Her şey olur biter, k. sakalı bitmez. ..... SON
KÖSEYE Her sakaldan bir tel çekseler, k. sakal olur. ..... UFAK ŞEYLER
KÖSEYLE K. alay edenin top sakalı kara getek. ..... ELEŞTİRİ
KÖŞE K. taşı köşede yakışır/yarasır. . BECERİ
K. taşı yerde kalmaz. ..... BECERİ
KÖŞKTE Sırça k. oturan komşusuna taş atmamalı. ..... ELEŞTİRİ
KÖTEKTİR Nush ile akıllanmayanın hakkı k.. ..... AKILLILIK
Tekdir ile uslanmayanın hakkı k.. .... TERBİYE
KÖTÜ Acı/K. söz insanı/adamı dininden çıkarır, tatlı söz/dil yılanı ininden çıkarır. KONUŞMA
Borç en k. yoksulluktur. ..... ÖDÜNÇ ALMA
Çubuk (Sigara) k. arkadaştan iyidir. ..... ARKADAŞ, YALNIZLIK
İyi eden iyi bulur, k. eden kötü bulur. ..... İYİLİK
İyi k. geçit başında belli olur. ..... DENEME
İyi olursa bahtın, k. olursa bizden bilirler. ..... TALİH
Kara/K. haber tez/çabuk duyulur. ..... HABER
K. adamın zemmi dih yerine geçer. ..... KÖTÜLÜK
K. demirden kılıç olmaz. ..... OLASILIK
K. gelmeyince iyinin kadri bilinmez. DEĞİŞİM
K. işçi aletini suçlar. ..... ELEŞTİRİ
K. komşu insanı/adamı mal/hacet sahibi eder. ..... KOMŞU
K. söyleme eşine, ağı katar aşına ..... EVLİLİK, OĞ, KONUŞMA
K. söz insanı dininden, tatlı söz yılanı ininden çıkarır. ..... KONUŞMA
O k., bu kötü, anladım kendi kötü. ..... İFTİRA
Terzinin işi k., ama ayıbını örten ütü..... MESLEKLER
Yiğidi kılıç değil, k. söz öldürür. .... KONUŞMA
KÖTÜDEN K. iyilik beklenmez. KÖTÜLÜK
KÖTÜLERİN K. başı dertten kurtulmaz. ..... KÖTÜLÜK
KÖTÜLÜĞE İyiliğe iyilik her kişinin, k. iyilik er kişinin kan. ..... İYİLİK
İyiliğe "Nereye gidiyorsun?" diye sormuşlar da "K." demiş. ..... İYİLİK
KÖTÜLÜĞÜ Kimsenin k. kimseye bulaşmaz. . ..... KÖTÜLÜK
KÖTÜLÜK İyiden k. gelmez. ..... İYİLİK
K. bir kızıl gömlektir, ya yeninden, ya yakasından çıkar. ..... KÖTÜLÜK
K. eden k. bulur. ..... ZULÜM
K. eken pişmanlık biçer. ..... KÖTÜLÜK
K. kalır, iyilik unutulur. ..... KÖTÜLÜK
Kötüye iyilik etmek, iyiye k. etmek gibidir. ..... KÖTÜLÜK
Sana k. eden sen iyilik et. ..... İYİLİK
KÖTÜNÜN Bir k. yedi mahalleye zararı vardır. ..... BOZMA
Kanma k. sözüne, bilse iyisini söyler. ..... KÖTÜLÜK
K. kendi belası kendine yeter. ..... KÖTÜLÜK
KÖTÜRÜMDEN K. aksak, hiç yoktan torlak iyidir. ..... UFAK ŞEYLER
KÖTÜSÜ İnsanın/Adamın k./fenası olmaz; meğer ki zügürt ola parası olmaya. ..... YOKSULLUK
İş bitirenin k. olmaz. ..... BECERİ
Komşunun k. insanı mal sahibi eder.. KOMŞU
KÖTÜYE K. iyilik etmek, iyiye kötülük etmek gibidir. ..... KÖTÜLÜK
K. yapılan iyilikten köpeğe atılan kemik daha hayırlıdır. ..... KÖTÜLÜK
KÖTÜYSE Karın k. donat, evin k. sıvat. ..... EVLİLİK
KÖTÜYÜ Açtırma kutuyu, söyletme k.. ..... MERAK, AYARTMA
KÖY Abdalın dostluğu k. görününceye kadar. . ..... DOST
Ekmeksiz ev, köpeksiz k. olmaz. BENZERLİK
Görünen k./dağ kılavuz istemez. GÖRÜNÜŞ
Görünen k. kılavuz istemez. ..... BEKLENTİ
KÖYDE Horozsuz k. sabah olmaz. YARDIM
KÖYDEN Arkadaşını k., ekmeğini evden al. ... . DOST
Doğru söyleyeni dokuz k. kovarlar... GERÇEK
İnsanın ekmeği evden, arkadaşı k. olmalı..... ARKADAŞ
KÖYE Eski k. yeni adet. ..... ALIŞKANLIK
KOYLU Dayım adam olmadıktan sonra, ha şehirli olmuş ha k. ..... AKRABA
Evli evinde, k. köyünde gerek. .... BENZERLİK
Evli evine, k. köyüne, evi olmayan sıçan deliğine. ..... BENZERLİK
K. köyünden geçmiş de, huylu huyundan geçmemiş. ..... HUY
K. "Misafir kabul etmeyiz" demez, "Konacak konak yoktur" der. ..... MİSAFİR
KOYLUNUN K. kahve cezvesi karaca, amma süreçe. ..... MİSAFİR
KÖYLÜYÜ Şehirlinin ad yıkar, k. inat. ..... ÜN
KOYU Ağaçlı k. sel basmaz. ..... TARIM
Köpek k. için değil, kendi için havlar. ..... BAĞLILIK
KÖYÜN Görünen dağın/k. uzağı olmaz. ..... BEKLENTİ
Yetişmediğin k. alt tarafında / beri yanında yat. . ..... DENEME
KÖYÜNDE Evli evinde, köylü k. gerek. ..... BENZERLİK
KÖYÜNÜ Köpek k. boş koymaz. . BAĞLILIK
Kurt k. değiştirir, huyunu değiştirmez. .... HUY
KÖZ Alevi k. söndürür. ..... ÇARE
Her kişi kendi çöreğine k. eşer. .... BENCİLLİK
KRALLARDAN Mahzun gönül k. kız umar. ... . GÖNÜL
KUBBE Bizimle olsaydı da k. kadar kamburu olsaydı. ..... HAYAT
KUBBEDE Baki kalan bu k. bir hoş sada imiş. . ..... ÜN
KUBBESİZ Yalanı söylemeli, amma k. bırakmamalı. ..... ALDATMA
KUCAKLAMIŞ Kardeş kardeşi bıçaklamış, dönmüş yine k.. ..... AKRABA
KUCAKLAYAN Çok k. az devşirir. . TUTKU
KUDRETİM Tembel "k. yok" der. ..... TEMBELLİK
KUDURAN K. kırk gün yaşar. ..... TUTKU
KUDURMUŞTAN Acıkmış k. beterdir. ..... AÇLIK
Alışmış k. beterdir. ..... ALIŞKANLIK
Dadanmış k. beterdir. ..... ALIŞKANLIK
KUDURUR Köpek yese k.. ..... İFTİRA
KUDUZ K. köpek önce sahibini ısırır. TUTKU
K. ölür amma, daladığı da ölür. ..... TUTKU
KUL Allah bilir, ama k. da sezer. ..... ALLAH
Allah ile k. arasına girilmez. ..... ALLAH, DİN
Allah ne verir de k. götürmez. ..... ALLAH
Allah verdiğini k. alamaz. ..... ALLAH
Allah'a inanmayana k. da inanmaz. ... ALLAH
Allah'ın ondurmadığını k. ondurmaz. . ALLAH
Allah'ın sevmediğini k. da sevmez. ..... ALLAH
Allah'ın verdiğini k. alamaz. ..... ALLAH
Allah'tan gelene k. da razı. ... AZLA YETİNME
Anlayana k. ol, anlamayana ağa olma. ..... AKILLILIK
Böyle şaha k. olan ister mi azat olmayı. ..... HİZMETÇİ
Dertsiz k. olmaz. ..... KEDER
Ecelsiz k. öl z. ..... ÖLÜM
Girilmez efendi ile k. arasına. ..... HİZMETÇİ
Hangi Allah'a k., hangi peygambere ümmet olacağımızı şaşırdık. ..... SEÇİM
Hatasız/Kusursuz k. olmaz. ..... KUSUR
İbadet de kabahat de k. içindir. ..... DİN
K. azmayınca belasını bulmaz. ..... SUÇ
K. azmayınca Hak yazmaz. . BOYUN EĞME
K. çalıştıran bir gözünü kör, bir kulağını sağır etmeli. ..... YETKİ
K. hatasız olmaz, affeder efendisi. ..... BAĞIŞLAMA
K. iken adam bir gün Mısır'a sultan olur..... DEĞİŞİM
K. ile Tanrı'nın arasına girilmez..... ALLAH
K. kullanan bir gözünü kör etmeli, bir kulağını sağır. ..... BAĞIŞLAMA
K. kullukta gerek. ..... DİN
K. kulun rızkına sebep olur. ..... YARDIM
K. olan her şeye boyun eğer. ..... HİZMETÇİ
K. sıkılmayınca/bunalmayınca Hızır yetişmez. .. .. YARDIM
"Kulunum" demekle k. olmaz kişi. . HİZMETÇİ
Padişah olsan da taht senin değil, satın alsan da k. senin değil. ..... SAHİP OLMA
KULA Eyüp sabrı her k. müyesser değil..... SABİR
KULAĞI Ağzından çıkanı k. işitmez..... KONUŞMA
Boynuz k. geçer..... ERTELEME
Boynuz kulaktan sonra çıkar, ama k. geçer. ..... ERTELEME
Deve kadar büyümüşsün, k. kadar haysiyetin yok. ..... ŞEREF
Eşeğin/Eşek k. kesilmekle küheylan olmaz. ..... DEĞİŞİM
Her sözü söyleme, yerin k. var. ... KONUŞMA
Kimsenin ayıbını söyleme, yerin k. var. ..... ELEŞTİRİ, İFTİRA
Namaza meyli olmayanın k. ezanda olmaz. ..... DİN, GÖNÜL
Sağının k. duymaz, ahmağın her yanı..... AKILSIZLIK
Yerin k. var (her sözü işitir). ..... DEDİKODU
Yerin k. var. ..... GİZLİLİK
KULAĞINDA Sözü söyle alana, k. kalana. ..... ÖĞÜT
KULAĞINDAN Kurt k. tutulmaz. . OLASILIK
KULAĞINI Atın k. kesin yine attır, domuzun kuyruğunu kesin yine domuzdur. .. DEĞİŞİM
Bir k. insan sağır etmeli. ..... BAĞIŞLAMA
Domuzun burnunu k. kesmişler; yine domuz, yine domuz. ..... DEĞİŞİM
Kişi biraz da k. arkasına vermeli. ..... TEDBİR

Kul çalıştıran bir gözünü kör, bir k. sağır etmeli. ..... YETKİ
Kul kullanan bir gözünü kör etmeli, bir k. sağır. . ..... BAĞIŞLAMA
KULAK Göz ile k. iki, ağız tek, çok görüp, çok dinleyip az söylemek gerek. ..... KONUŞMA
İki k. bir dil için. ..... KONUŞMA
Kızı alan göz ile bakmasın, k. ile işitsin. ..... EVLİLİK
KULAKLARI Tavşan ne küçük, k. ne büyük. ... . OLASILIK
KULAKTAN At tırnaktan, insan k. kapar. .... SAĞLIK
Boynuz isterken k. çıktım. ..... HIRS
Boynuz k. sonra çıkar, ama kulağı geçer. ..... ERTELEME
Deve boynuz arарken k. olmuş. ..... AÇGÖZLÜLÜK
Kardeşten kanın yakın (k. burun yakın). ..... BENCİLLİK
K. burun yakın, kardeşten kanın yakın. ..... EVLİLİK, BENCİLLİK
KULDAN Allah'ın bildiği k. saklanmaz. ..... GERÇEK
Kes elinin tırnağını k. utan, kes ayağının tırnağını Allah'tan utan. ..... TEMİZLİK
K. hareket, Mevladan bereket. ..... ÇALIŞKANLIK
Ne istersen Allah'tan iste, k. isteme. ..... İSTEME, ALLAH
Tanrı'dan korkan k. korkmaz. ..... KORKU
KULDUR İnsan beşer, k. (bazen) şaşar. ..... KUSUR
KÜLLA K. Tanrı arasına girilmez. ..... DİN
KULLUK At ile cahil ağaya k. çetindir. ..... HİZMETÇİ
KULP El oğlu yumurtaya k. takar. ... ELEŞTİRİ
KULPU Testi kırıksa da k. elde kalır. ..... ZENGİNLİK
KULU Ağası güçlü olanın k. aşi olur. ..... BOYUN EĞME, HİZMETÇİ
KULUN Alma ahı, k. aslı kalmaz vahı. ..... ACI ÇEKME
Azan k. belası yakın. ..... TUTKU
K. dediği olmaz, Allah'ın dediği olur. ... ALLAH
K. yoksa güveyin de mi yok? ..... EVLİLİK
Paran varsa cümle alem k., paran yoksa timarhane yolun. ..... ZENGİNLİK
Var mı pulun, herkes k.; yok mu pulun, dardır yolun. ..... ZENGİNLİK
Varsa pulun, alem k. ..... ZENGİNLİK
KULUNA Allah k. nefesi sayı ile vermiş. ..... ALLAH
Allah yardım ederse k., her iş girer yoluna. ..... ALLAH, BAŞARI
KULUNDAN Allah k. geçmez. ..... ALLAH
Allah'ın kusurlu k. korkmalı. ..... KUSUR
KULUNU Allah bilir k., giydirir çulunu. ..... ALLAH
Allah fakir/garip k. sevindirmek istediği zaman önce eşeğini kaybettirir sonra yine buldurur-muş. ..... YOKSULLUK
Allah k. kesmeyince nzkını kesmez. ... ALLAH
Allah k. kısmeti ile yaratır. ..... ALLAH
Allah sabırlı k. sever. ..... SABIR
Alma avradın dulunu, yanında getirir k. ..... EVLİLİK
KULUNUM "K." demekle kul olmaz kişi. ..... HİZMETÇİ
KULUNUN Allah bile k. hatasını yüzüne vurmaz. ..... ALLAH
Allah k. götüreceği kadar verir. ..... ALLAH
Allah k. yardımcısıdır. ..... ALLAH
Tanrı k. nzkını verir. ..... ALLAH
Tanrı k. yardımcısıdır. ..... ALLAH
KULUYUM Anlayanın k., anlamayanın ağası/sultanı. ..... AKILLILIK
Beni sayanın k., saymayanın sultanı. ..... AŞK
Sevenin k. / kulu ol, sevmeyenin sultanı. . AŞK
KUM Kutsuz kuyuya girse k. yağar. ..... TALİH
Sel gider, k. kalır. ..... SAHİP OLMA
KUMA "Cim" diyen hocadan, k. basan hacıdan korkk. ..... İKİYÜZLÜLÜK
Mürekkep yalamış hoca ile k. basmış hacıdan sakın. ..... DİN
Ortak/K. gemisi yürür/yürümüş, elti gemisi yürümez/yürümemiş. ..... AKRABA, EVLİLİK
KUMAR İçki öldürür, k. süründürür... KUMAR
K. felakettir. ..... KUMAR
K. parasıyla cami yapılmaz. ..... KUMAR
KUMARBAZIN K. iki yakası bir araya gelmez. ..... KUMAR
K. sermayesi küfürdür. ..... KUMAR
KUMARBAZLIĞIN K. sonu sefalet ve nedamettir. ..... KUMAR
K. sonu sefalettir. ..... KUMAR
KUMARDA K. kazanan aşkta kaybeder. ..... KUMAR
K. üten de uyumamış, ütülen de. ..... KUMAR
KUMARDIR Evlilik k. ..... EVLİLİK
KUMAŞ İnsanın gösterişi k., ağacın gösterişi yaprak. ..... GİYİM KUŞAM, GÖRÜNÜŞ
KUR'AN Atalar sözü K.'a girmez, ama Kur'an yanınca yel yel yelişir. ..... ATASÖZÜ
Hoca helvayı gördü; K.'ı / Yasin'i unuttu. .. DİN
K. okumakla domuz dandan çıkmaz. ..... DİN
Şeytanın işine gelirse K.'dan bahseder. ..... ŞEYTAN
Uluların sözü K.'a girmez. illa yanınca yürür. ..... ATASÖZÜ
KURAK Bostancı yağmur ister, kiremitçi k. ..... FARKLILIK
Çiftçiye yağmur, yolcuya k., cümlenin muradını verecek Hak. ..... FARKLILIK
Ekinci yağmur ister yolcu k. (her ikisinin de muradını verir Hak). ..... FARKLILIK
KURAN Sofrayı k. kaldırır. ..... BENCİLLİK
KURBAALAR Atlar nallanırken k. ayağını uzatmaz. ..... EŞİTLİK
KURBAĞANIN Arığa/Göle su gelene kadar k. gözü patlar. ..... GEÇ KALMA
Farenin/K. sidiğinin denize faydası vardır. ..... UFAK ŞEYLER
KURBAĞASIZ K. göl olmaz ..... OLASILIK
KURBAĞAYA Aldığı aptes ürküttüğü k. değmez. ..... KAZANÇ
Ettiği hayır ürküttüğü k. değmez. ..... SEVECENLİK
K. bir vurursan iki sıçrar. ..... KORKU
KURBAN Canım k. olsun hiç anlamayana, canım k. olsun anlayana, çamur canına olsun yan anlayıp yan anlamayana. ..... BİLGİSİZLİK
Doğru söze can k. ..... GERÇEK
Hamsi k. olur mu? Kanı da var, canı da. ..... SUÇ
K. etiyle/kemiğiyle köpek tavlanmaz. ..... OLASILIK
K. hataya kalkandır. ..... DİN
KURCALAMA Çok k., çıban edersin. . BELA
K. sivilceyi, çıban edersin. ..... BELA
KURDA Barut ile ateş oyunu, terketmekdir k. koyunu. ..... TEHLİKE
Dağda gezen ayıya da rastlar k. da. ..... GEZİ
Kırk k. bir aslan ne yapsın? ..... GÜÇ
Koyunu k. emanet etme. ..... GÜVEN
K. acıyan koyuna zulüm eder. .. BAĞIŞLAMA
K. MİSAFİR giden köpeğini yanında götürür. .. .. MİSAFİR
K. koyun inanılmaz. ..... GÜVEN
K. "Neden boynun/ensen kalın?" demişler, "İşimi kendim görürüm de ondan" demiş. ..... GÜVEN
KURDU Ayıyı huylandır, temaşaya bak; k. huylandır kefen hazırla. ..... TEHLİKE
K. basmaya kurt gibi köpek gerek. .... EŞİTLİK
K. gören bağırır, görmeyen daha çok bağırır. .... KORKU
K. kulağından tutmak güçtür. ..... GÜÇ
K. kurt ile avlamalıdır. ..... SUÇ
K. ne kadar beslersen besle, o hep dağa/ormana bakar. ..... ÖZGÜRLÜK
K. ormandan açlık çıkarır. ..... AÇLIK
Kurt k. yemez. ..... BAĞLILIK
Tilkiyi kovalarken k. uyandırdı. ..... TEHLİKE
KURDUN K. adı yaman çıkmış, tilki vardır/var, baş keser. ..... ÜN
K. adı "Yedi," yese de yemese de. ..... GÜÇ
K. merhameti kuzuyu ağzında taşımak. BAĞIŞLAMA
KURNA Düğüne gider zurna beğenmez, hamama gider k. beğenmez. ..... AŞAĞILAMA
KURNAYA Hamama gider k., düğüne gider zurnaya aşık olur. ..... AKILSIZLIK
KURNAZ Anası k./usta, yufka yapar; oğlu tetik/çocuk usta, çift (çift) kapar. . KURNAZLIK
Avcı kediye k. fare. ..... KURNAZLIK
İpe un serdi k.. ..... KURNAZLIK
Kadınlar k. oldu, bazlamacı küçük küçük tutar, çocuklar da hokkabaz oldu, bazlamacı çift çift kapar. ..... KADİN
K. kedi pençesini göstermez. .... KURNAZLIK
KURNAZI Kadının k. çocuğunu kocasına baktırır. ..... EVLİLİK
Tilkinin k. sınırda gezer. ..... KURNAZLIK
KURSAĞIM Ekşi yemedim k. yavunçsun/ağrısın. ..... VİCDAN
KURSAĞINA Açın k. çörek dayanmaz. ..... AÇLIK
KURSAK Alışmış k. bulamacını ister. ..... ALIŞKANLIK
KURŞUN Yaralı kuşa k. sıkılmaz. ..... BAĞIŞLAMA
KURT Aç köpek/k. yavrusunu yer. .... AÇLIK
Aç k. aslana saldırır. ..... AÇLIK
Aç k. bile komşusunu dalamaz. ..... KOMŞU
Aç k. dağa varmış, çıkamamış; demişler "Ne kadar toktur." ..... AÇLIK
Aç k. komşu kuzuyu yemez. ..... KOMŞU
Ağacı dibinden k. yer. ..... ÜZÜNTÜ
Ağacı k., insanı dert yer. ..... ÜZÜNTÜ
Ağaç yumuşağını k. yer. ..... ÜZÜNTÜ
Ağzı kana değen k. daha (da) çok azar. ..... ZULÜM
Allah'ın sakladığını k. yemez. ..... ALLAH
Ardında yüz köpek havlamayan k. kurt sayılmaz. ..... ELEŞTİRİ
Çobarısız koyunu k. kapar. ..... YALNIZLIK
Eski k. yolunu şaşırmaz. ..... YAŞ, DENEYİM
Eşeği k. yemiş, sahibi "Düş olaydı bari" demiş. ... . GERÇEK
Eşeği sahibinin dediği yere bağla da varsın k. yesin. ..... GÜVEN
Gezen k. aç kalmaz. ... GEZİ, ÇALIŞKANLIK
Keçi şarap içmiş, dağa k. aramağa gitmiş. ..... YÜREKLİLİK
Köpeksiz sürüye k. ürer. ..... YETKİ
Kurdu k. ile avlamalıdır. ..... SUÇ
K. ağzından kuzu alınır mı? ..... BÜYÜKLÜK, GÜÇ
K. dumanlı havayı sever. ..... SUÇ
K. kapana düşmeyince faka bastığını bilemez. .. .. GEÇ KALMA
K. kartaldan kurtulmaz. ..... TEHLİKE
K. katının pahalı olduğunu bilmez. ..... DEĞER
K. keçiye dokunmasa Mekke'ye gider. ..... SEVECENLİK
K. kocayınca köpeklerin maskarası olur. YAŞ
K. komşusunu yemez. ..... KOMŞU
K. köyünü değiştirir, huyunu değiştirmez. ..... HUY
K. kulağından tutulmaz. ..... OLASILIK
K. kurdu yemez. ..... BAĞLILIK
K. kurt masalı, tilki de tilki masalı okur. ..... BENZERLİK
K. kuzudan "Suyu bulandırdın" diye dava etmiş. ..... BÜYÜKLÜK
K. kuzuyu haber vererek yemez. . ALDATMA
K. mahallesinde av avlanmaz. ..... GÜÇ
K. ne bilir katır pahalıdır. ..... BENCİLLİK
K. sayılmış koyunları bile kapar. ..... ZULÜM
K. sürüye girince tek koyunlunun koyununu alır. ..... ZULÜM
K. uluya uluya başına bela getirir. KONUŞMA
K. yiyeceğini bakkal dükkanından arамaz. ..... OLASILIK
K. yuvasından kemik eksik olmaz. . OLASILIK
Kurttan k. olur itten it. ..... BENZERLİK
Sayılı koyunu k. kapmaz. ..... GÜVENLİK, TEDBİR

Tevekkelin gemisi batmaz / eşeğini k. yemez. ... GÜVEN, ALLAH
Ürümesini bilmeyen köpek/it, sürüye/koyuna k. getirir. ... BECERİ
Yalnız kalanı k. yer. ... YALNIZLIK
Yavaş köpek sürüye k. getirir. ... BECERİ
Yavuz it üre üre ağıla k. düşürür. ... BECERİ
KURTARAN Gemisini k. kaptandır. BECERİ
KURTARIR Dilini tutan başını k.. ... SUSKUNLUK
Ölen canını k., yazık kalanın gününe... ÖLÜM
Para insanı ipten k.. ... ZENGİNLİK
KURTLA K. koyun, kılıçla oyun olmaz. ... TEHLİKE
KURTLARLA K. bir olup ulumazsan kurtlara yem olursun. ... UYUM
KURTLUK./Bitli baklavanın kör alıcısı olur. ... TİCARET
KURTTAN Dağın yücesinde k. geçilmez, devletin yücesinde dertten geçilmez. BÜYÜKLÜK
Keçi k. kurtulursa gergedan olur. ... YÜREKLİLİK, GÜVENLİK
K. çoban olmaz. ... GÜVEN
K. korkan çoban olmaz. ... KORKU
K. kurt olur itten it. ... BENZERLİK
K. kuzu doğmaz, kerkenezden şahin. ... BENZERLİK
Ölmüş eşek/koyun k. korkmaz. ... GÜÇSÜZLÜK
KURTULALIM Eşeği sattık ki "Çüş" demeden k. diye. ... SIKINTI
KURTULMAK Her gün çekmekten bir gün ölüp k. yeğdir. ... ÖLÜM
KURTULMAZ Meramın elinden bir şey k.. ... AZİM
KURTULUR Azmın elinden ne uçan k., ne kaçan. ... AZİM
Önce kaçan k. ... GÜVENLİK
KURTULUŞ Ölümden k. var mı? ... ÖLÜM
KURU Akıl olmayınca başta, k. kafa neyler? ... AKILLILIK
Aklı başında olan k. kavgaya düşmez. ... KAVGA
İyi günde yağlı ekmeği beğenmeyen, fakirlikte k. ekmeğe selam durur. ... AŞAĞILAMA
K. ağaç eğilmez, kart meşe bükülmez. ... TERBİYE
K. ağaç gölgesine sığınılmaz ... OLASILIK
K. gayret çanik eskitir. ... HIRS
K. gayret çanik eskitir. ... ÇALIŞKANLIK
K. laf karın doyurmaz. ... KONUŞMA
Pek yaş olma, sıkılırsın; pek de k. olma, kınlırsın. ... ÖLÇÜLÜLÜK
Yağına kıyamayan böreğini k. yer. ... BENCİLLİK
KURUDA Akıl olmayınca başta, ne k. biter, ne yaşta. ... AKILLILIK
Baht olmayınca başta, ne k. biter ne yaşta. ... TALİH
KURUDAN K. kuruya birşey bulaşmaz. ... BOZMA
KURUDUM Islandım k. sel neyler beni? Ellendim bellendim yel/el neyler beni? ... GÜÇ
KURULUK Mart k., nisan yağınurluk. . İKLİM
KURUNUN K. yanında yaş da yanar. ... BOZMA
KURUR Ağaç kökünden k./çürür. ... ÜZÜNTÜ
Her ağaç kökünden k./çürür. ... BOZMA
KURUŞLUK Üç k. eşeğin beş paralık sıpası olur. ... BENZERLİK
KURUŞU Altını saklamak değil, k. saklamak hünerdir. ... TUTUMLULUK
KURUŞUN Beş k. varsa beş yere düğümle. ... TUTUMLULUK
KURUT "İç" dedilerse "Çeşmeyi k." demediler ya. ... HIRS
KURUTMAZSIN Güneş olsan kimsenin mendilini k.. ... BENCİLLİK
KURUYA Martta tezek k., nisanda seller yürüye. ... İKLİM
KURUYUNCAYA Mümin kişinin dargınlığı tülbent k. kadar sürer. ... ÖFKE
KUSANA Altın leğenin kan k. ne faydası var? ... SAĞLIK, ZENGİNLİK
KUSKUNU Emanet hayvanın k. yokuşta kopar. ... ÖDÜNÇ ALMA
KUSSA Kan k., "Kızılcık şerbeti içtim" der. ... GİZLİLİK
KUSUR Bu kadar k. kadı kızında da bulunur. ... KUSUR
K. ettiğini düşünmez de, takdire bahane bulur. ... SUÇ
O kadar k. kadı kızında da bulunur. ... KUSUR
Tedbirde k. eden / ettiğini düşünmez de takdire bahane bulur. ... TEDBİR
KUSURLU Allah'ın k. kulundan korkmalı. ... KUSUR
KUSURSUZ Hatasız/K. kul olmaz. . KUSUR
K. dost arayan dostsuz kalır. ... DOST
K. güzel olmaz. ... KUSUR
KUSURU Erkeğin k. kadının yanında söylenmez. ... EVLİLİK
Her güzelin bir k. vardır. ... KUSUR
KUŞ Akranı ile uçmayan k. semada hu çeker. ... EŞİTLİK
Bir taş attı, iki k. vurdu. ... TALİH
Bu yılki k. bildirki (geçen yılki) kuşla "Civ civ" alay eder. ... YAŞ
Çevik k. iki ayağından tutulur. ... KURNAZLIK
Çok söğüde k. konar, gösterişli kişiye söz gelir. ... ELEŞTİRİ
Dişi k. yapar yuvayı, içini dışını sıvayı sıvayı. ... EVLİLİK
El ağzıyla k. tutulmaz. ... GÜVEN
Erkek k. gezer havai, dişi kuş yapar yuvayı. EVLİLİK
Güzel k. elde gezer, güzel hanım dilde gezer. ... GÜZELLİK
Her k. kendi sürüsünde uçar. ... BENZERLİK
Her kuşun eti yenmez (k. var ki et yedirirler). ... GÖRÜNÜŞ
İnsan k. misali. ... GEZİ
Kanatsız k. uçmaz. ... OLASILIK
Kış kışlığını, k. kuşluğunu gösterir. ... HUY
K. kanadına kira istemez. ... ÖDEME
K. var eti yenir, kuş var et yedirirler. ... FARKLILIK
Sebepsiz k. (bile) uçmaz. ... BAŞLANGIÇ
Serçeden başka k. Zeyrek'ten başka yokuş bilmez. ... BİLGİSİZLİK
Yuvayı dişi k. yapar / Yuvayı yapan dişi kuştur. ... EVLİLİK, KADIN
KUŞA Allah uçamayan k. alçacık dal verir. ... ALLAH
Her k. şahin olma. ... ZULÜM
K. kafes lazım, boruya nefes. ... OLASILIK
K. süt nasıp olsa anasından olurdu. ... ALINYAZISI
Yalnız uçan k. zeval olmaz. ... YALNIZLIK
Yaralı k. kurşun sıkılmaz. ... BAĞIŞLAMA
KUŞKULU K. uyku evin bekçisidir. ... GÜVENLİK
KUŞLAR Görgülü k. gördüğünü işler, görmedik k. ne görsün ki ne işler? ... GÖRGÜ
KUŞSUZ Kadınsız hane k. kafese benzer. ... EVLİLİK
KUŞTAN Leyleği k. mı sayarsın? Yazın gelir, kışın gider. ... GÖRÜNÜŞ
KUŞTUR Dişi k. yuvayı yapan, dişi k. yuvayı bozan. ... EVLİLİK
Gençlik bir k., uçtu mu tutamazsın. ... YAŞ
KUŞU Dağ k. dağda, bağ k. bağda yakışır. ... BENZERLİK
Tutamadığı k. azat eder. ... TİCARET
KUŞUM Devekuşuna "Yük götür" demişler, "Ben k." demiş. "Uç" demişler, "Deve uçar mı?" demiş. ... TEMBELLİK
KUŞUN Dağdaki k. kırkı bir akçaya. ... SAHİP OLMA
Garip k. yuvasını Allah yapar. ... ALLAH
Gözü tanede olan k. ayağı tuzaktan kurtulmaz. . AÇGÖZLÜLÜK
Her k. eti yenmez (kuş var ki et yedirirler). ... GÖRÜNÜŞ
Her k. kanadına göre olur kuyruğu. ... BENZERLİK
Kör k./leyleğin yuvasını Allah yapar. . ALLAH
Kutsuz k. yuvası doğan yanında olur. ... TALİH
Yavru k. ağzı büyük olur. ... ÇOCUK
Yavru k. dilinden anası anlar. ... ÇOCUK
Yırtıcı k. ömrü az olur. ... ZULÜM
KUTAN İnek gibi süt vermeyen, öküz gibi k. sürer. ... ÇALIŞKANLIK
Kayış bilir k. ne çeker. ... DENEYİM
KUTLU K. gün doğuşundan/bellidir, (k. yaz yaşasından). ... BEKLENTİ
KUTLUSU Yurdun otlusundan k. yeğdir. ... ZENGİNLİK, DEĞİŞİM
KUTSUZ K. kuşun yuvası doğan yanında olur. . TALİH
K. kuyuya girse kum yağar. ... TALİH
K. yoksulun evi beylere komşu ola. ... BÜYÜKLÜK
KUTSUZCUKLARIM Şeytan oğlancıklarını okşamış, "Birbirinden k." demiş. ... ŞEYTAN
KUTSUZUN K. yedi eve dek ziyanı dokunur. .. TALİH
KUTUNUN Kapa k. kapağını. ... GİZLİLİK
KUTUYU Açtırma k., söyletme kötüyü. ... MERAK, AYARTMA
Laf lafı açar, laf da torbayı/k. açar. ... KONUŞMA
KUVVET Birlikten k. doğar. ... GÜÇ
Erkek aslan dişisinden/dişisine bakar da k. alır.. ... EVLİLİK, KADIN
Kadının zoru diline k.. . KONUŞMA, KADIN
KUVVETİ Zincirin k. en zayıf halkası kadardır. ... GÜÇ
KUVVETLE Büyük işler k. değil, sebatla görülür. ... BAŞARI
KUVVETLİ Çok k. olmayan çok çevik olmak gerek. ... KURNAZLIK
Kendinden k./zorlu ile tutuşma. ... EŞİTLİK
KUVVETTİR Bilgi k.. ... BİLGİ
KUYRUĞU Arık ata k. da yüktür. ... GÜÇSÜZLÜK
Aslan k. ile oynamak kendi başına iş açmaya çabalamaktır. ... TEHLİKE
Bostana dadanan eşeğin k. kulağı olmaz. ... SUÇ
Garip itin k. bacağı arkasında gerek. ... GÜÇSÜZLÜK
Her kuşun kanadına göre olur k.. ... BENZERLİK
Hilekar unmaz, k. ele girer. ... ALDATMA
Kaybolan/Kayıp koyunun k. büyük olur. ... FIRSAT
Pek yaş olma, sıkılırsın; pek de k. olma, kınlırsın. ... SORUMLULUK
Sıçan deliğe sığmamış, bir de k. kabak bağlamış. ... AKILSIZLIK
Uyuyan yılanın k. basılmaz. ... TEHLİKE
Yatan yılanın k. basma. ... TEDBİR
Yüzdün yüzdün k. geldin, bari bitir. ... SON
KUYRUĞUNDAN Almadığın hayvanı k. tutma. ... GÖRGÜ
KUYRUĞUNU Dişi köpek k. sallamayınca erkek köpek ardına düşmez. ... AYARTMA
Domuzun k. kessen yine domuzdur. ... HUY
Eşeğin k. kalabalıkta kesme, kimi "Uzun" der kimi "Kısa." ... OĞUT, GİZLİLİK
Keçi geberse de k. indirmez. ... GURUR
KUYRUK Aslan yatağında tilki nice k. sallar. ... KURNAZLIK
Eğreti k. tez kopar. ... TEHLİKE
Ekli k. tez kopar. ... GÜÇSÜZLÜK
Keçi k. sallamadan teke yanaşmaz. ... AYARTMA
Kedi rüyasında k. görürmüş. ... BENZERLİK
KUYRUKLU Bu bir k. yıldızdır ki kırk yılda bir doğar. ... FIRSAT
K. yıldız her zaman doğmaz. ... FIRSAT
KUYRUKTUR Dünya bir yeşil k., yiyebilene aşk olsun. ... DÜNYA

KUYTUDA Kar k., para pintide eğlesir. ... CİMRİLİK
KUYTUSU Kış gününün k.. yağmurlu günün uykusu. ... UYKU
Rüzgarlı havanın k.. yağmurlu havanın uykusu ... İKLİM
KUYU Alttan k. kazan üstte kalmaz. .. ZULÜM
Düşmana k. kazıncaya kadar dos a ev dikerim. ... SEVECENLİK
El için k. kazan kendi düşer içine. . ALDATMA
İğne ile k. kazılmaz. ... OLASILIK
K. kazarsan kendi boyunca kaz. ... ZULÜM
Yalancının ipi ile kuyuya inen k. dibinde kalır. ... ALDATMA
KUYUDAN Fukaranın açtığı k. su çıkmaz. ... YOKSULLUK
Kadının kazdığı k. su çıkmaz. ... KADIN
KUYUNUN İşleki k. suyu tatlı olur. ... ÇALIŞKANLIK
KUYUSU Allah kerimdir, k. derindir. ALLAH
Kaynananın iyisi kırk arşından k. ... EVLİLİK
KUYUYA Bir deli bir k. taş atmış, kırk akıllı çıkaramamış. ... AKILSIZLIK
Kutsuz k. girse kum yağar. ... TALİH
Yalancının ipi ile k. inen kuyu dibinde kalır. ... ALDATMA
KUYUYU Az kaz, uz kaz. (k. kendi) boyunca kaz. ... ZULÜM
Kazma k. kendin düşersin. ... ZULÜM
KUZGUN Şahin için tuzak kursam. bahtıma k. düşer. ... TALİH
Ya devlet başa, ya k. leşe. ... TALİH
KUZGUNA K. sormuşlar, "Güzel kimdir?" "Yavrularımdır" demiş. ... ANA-BABA
K. yavrusu anka/şahin/gazel görünür. ... ANA-BABA
KUZU Analı k., kınalı k.. ... ÇOCUK
Çobana verme kızı, ya koyun götürür ya k.. ... EVLİLİK
Geçmişe "Mazi", yenmişe "K." derler. ... DEĞİŞİM, GEÇ KALMA, PİŞMANLIK
Kurt ağzından k. alınır mı? ... BÜYÜKLÜK, GÜÇ
Kurttan k. doğmaz, kerkenezden şahin. ... BENZERLİK
K. çoban için değildir, belki çoban k. içindir. ... OLASILIK
K. gibi meler, yılan gibi sokar. ... ALDATMA
Öksüz k. toklu/öveç olmaz. ... GÜÇSUZLUK
KUZUDAN Kurt k. "Suyu bulandırdın" diye dava etmiş. ... BÜYÜKLÜK
KUZUSU Çok koyunun çok k. olur. ... GÜÇ
KUZUYA Allah kırkılmış k. göre yel estirir. ... ALLAH
Koç olacak k. bıçak atılmaz. ... DEĞER
KUZUYU Kurdun merhameti k. ağzında taşımak. ... BAĞIŞLAMA
Kurt k. haber vererek yemez. ... ALDATMA
Sürüden ayrılan k./koyunu kurt kapar. ... YALNIZLIK
KÜÇÜĞÜ Ablası ne giyerse k. de onu giyer. ... ÖRNEK
Düşmanın büyüğü k. olmaz. ... DÜŞMAN
Öv k., al büyüğü. ... EVLİLİK
Tehlikenin büyüğü k. olmaz. ... TEHLİKE
KÜÇÜĞÜN Avradın k. al; işsiz çıktı bahtına, dişsiz çıktı bahtına. ... EVLİLİK
Bir senden büyüğün sözünü dinle. bir senden k.. ... OĞUT
Kabahatin büyüğü, k. ... SUÇ
Su k., sofra büyüğün. ... BOYUN EĞME
KÜÇÜK Altın k., ama değeri fazla. ... DEĞER
Burnu büyük olanın aklı k. olur. KENDİNİ BEĞENME
Büyük balık k. balığı yer/yutar. ... GÜÇ
Büyük büyüklüğünü bilmezse, k. küçüklüğünü bilmez. ... BÜYÜKLÜK, YAŞ
Delik büyük, yama k. ... SIKINTI
Dilin cirmi k., cürmü büyük. ... KONUŞMA
K. büyüğe abidir. ... BOYUN EĞME
K. ölçekle büyük ambar dolmaz. ... OLASILIK
K. taş baş yarar. ... UFAK ŞEYLER
Uyku, k. ölümdür. ... UYKU
Yerine göre k. büyüğü terbiye eder. .. GÖRGÜ
KÜÇÜKKEN Tünle/Geceleyin yürüyen gündüz sevinir. k. evlenen yaşlanınca sevinir. ... EVLİLİK
Yılanın başı k. ezilir. ... BAŞLANGIÇ, ERKEN DAVRANMA
KÜÇÜKLERE Büyüğü döv ki k. ibret olsun. ... ÖRNEK
KÜÇÜKTEN Kendinden k. kız al, kendinden büyüğe kız verme. ... EVLİLİK
Sabahtan karnın doyuran, k. evlenen aldanmamış. ... EVLİLİK
KÜÇÜKTÜR Eşek k., amma dokuz deveyi yeder. ... UFAK ŞEYLER
Sinek ufaktır/k., ama mide bulandırır. ... BOZMA
Şahin k. amma koca turnayı havadan indirir. ... UFAK ŞEYLER
KÜÇÜLDÜ Eşek büyüdü, semeri k.. ... DEĞİŞİM, GİYİM KUŞAM
KÜFLENMEZ Kalaylı bakır k.. ... İFTİRA
KÜFR Dünya k. ile değil, zulüm ile harap olur. ... DÜNYA
KÜFÜRDEN Vücudunu kirden, ağzını k., kalbini kibirden koru. ... TEMİZLİK
KÜFÜRDÜR Kumarbazın sermayesi k.. ... KUMAR
KÜHEYLAN Eşeğin/Eşek kulağı kesilmekle k. olmaz. ... DEĞİŞİM
K, at çul içinde de bellidir. ... GÖRÜNÜŞ
KÜKRERSE Aslan k. atın ayağı kösteklenir. ... GÜÇ
KÜL Ateşin oğlu k. olur. ... BENZERLİK
Ayda gelen gül üstüne, günde gelen k. üstüne. .. ŞENLİBENLİLİK
K. tepecik olmaz, güvey oğul olmaz. ... OLASILIK
Şeytana "K. yer misin?" demişler, "Yağlısı varsa" demiş. ... ŞEYTAN
KÜLAH Kelle sağ olsun da k. bulunur. ... HAYAT
KÜLE Eşek k., bülbül güle aşıktır. BENZERLİK
KÜLHANE K./Külahcının beyliği hamamcılık demişler. ... YETKİ
KÜLHANİNİN Kahpenin sonu ebelik, k. sonu dedelik. ... SON
KÜLLÜĞE Bülbülle konuşan güle, kargayla konuşan k.. ... ARKADAŞ
KÜLÜNE Komşu komşunun k. muhtaçtır. ... KOMŞU
KÜLAHI K. kaptırma yoksa bulamazsın. ... FIRSAT
KÜMESTE Kılavuzu horoz olan k. geceler. ... ARKADAŞ
KÜP Küpe k. deyince k. adama düp der. ... GERÇEK
KÜPE K. küp deyince küp adama düp der. ... GERÇEK
KÜPLERİ Yağmur yağarken k. doldurmalı. ... FIRSAT
KÜPÜN Dolu k. sesi çıkmaz. ... KONUŞMA
KÜPÜNE Keskin sirke k./kabına zarar. ÖFKE
KÜREK Akıntıya k. çekilmez ... UYUM
Bir ağaçtan hem camiye direk, hem kenefe k. olur. ... FARKLILIK
Boşuna çalışmak akıntıya k. çekmek olur. ... HIRS
Mart kapıdan baktırır, kazma k. yaktırır. İKLİM
Zulüm ile cihan yıkılır, kazma k. ile yıkılmaz. ... ZULÜM
KÜREKLE Tek k. mehtaba çıkılmaz. ... YARDIM
KÜRK At binene, k. giyene (yakışır). ... BENZERLİK, BECERİ
Avcı tavşana "Bir k. vereyim" demiş, "Postumu soyma, kürkünden vazgeçtim" demiş. ... ALDATMA
Güne göre k. giyinmek gerek. ... UYUM
Kabahat/Suç samur k. olsa kimse sırtına almaz. ... SUÇ
K. ile börk ile adam olunmaz. ... GİYİM KUŞAM
Kürkü orak vaktinde, oraği k. vaktinde al. ... TİCARET
KÜRKÇÜ Tilkinin dönüp dolaşıp geleceği yer k. dükkanıdır. ... KURNAZLIK
KÜRKÇÜNÜN K. kürkü olmaz, börkçünün börkü. ... YARDIM
KÜRKÜ Kürkçünün k. olmaz, börkçünün börkü. ... YARDIM
K. giymeli. fakat yakasını kirletmemeli. ... GİYİM KUŞAM
K. orak vaktinde, oragı kürk vaktinde al. ... TİCARET
KÜRKÜM Ye k. ye. ... GİYİM KUŞAM
KÜRT Acemi nalbant K./gavur/ahmak eşeğinden öğrenir. usta olur dener kendini. ... DENEME
Alavere dalavere, k. Mehmet nöbete. ... ALDATMA
Herkes sakız çiğner, ama K. kızı tadını çıkartır. .. BECERİ
KÜSTÜ Tavşana demişler ki, "Dağ sana k.," "Ben ona küsmem" demiş. . UFAK ŞEYLER
KÜTÜĞE Dünya karıncalı k. benzer, gelen bilmez giden bilmez. ... DÜNYA
KÜTÜK Akan çay her zaman k. getirmez. ... FIRSAT
Şel her vakit k. getirmez. ... FARKLILIK
KÜTÜKTE Oduncunun gözü omçada/k. (dilencinin gözü çömçede) ... BENCİLLİK
LACİVERT L. beyaz giyme toz olur, pembe giyme söz olur, kahverengiyle bozdan ayrılma. ... GİYİM KUŞAM
LAÇİN Hocaya sormuşlar "Almak ile nasılsın?" "L. gibi" demiş. ... DİN
LAF Boş l./lakırdı/söz karın doyurmaz. ... KONUŞMA
Cahile söz/l. anlatmak, deveye hendek atlatmaktan güçtür/zordur. ... BİLGİSİZLİK
Çok mal haramsız, çok l. yalansız olmaz. ... ALDATMA
Çok mal haramsız, çok l. yalansız olmaz. ... KONUŞMA
Kuru l. karın doyurmaz. ... KONUŞMA
L. dağarcığa sığmaz. ... KONUŞMA
L. kıthığında asmalar budayayım. . KONUŞMA
L. lafı açar, laf da torbayı/kutuyu açar. ... KONUŞMA
L. lafı açar. ... KONUŞMA
L. torbaya girmez. ... KONUŞMA
LAFA Aynesi iştir kişinin, l. bakılmaz. ... İŞ
LAFI Laf l. açar. ... KONUŞMA
LAFIN L. azı uzu, çobana verme kızı, ya koyun götürür ya kuzu. ... EVLİLİK
L. iyisi şaka ile söylenir. ... KONUŞMA
LAFINI L. bilmeyen hödükler sönmüş ateş körükler. ... KONUŞMA
LAFININ İyi insan sözünün/l. üstüne gelir. ... BEKLENTİ
LAFLA L./Adamakla pilav pişerse deniz kadar yağ benden. ... İŞ
L. borç ödenmez. ... KONUŞMA
L. duvar örülmez. ... KONUŞMA
L. dükkan açılmaz, yok yere etme savaş, pakı Süleyman gelse, parasız olmaz tıraş. ... ÖDÜNÇ VERME
L. iş bitmez. ... KONUŞMA
L./Lakırdıyla peynir gemisi yürümez. ... KONUŞMA
L. pilav pişerse deniz/dağ kadar yağı benden. ... KONUŞMA
LAHANA Bu ne perhiz, bu ne l. turşusu. ... ÖRNEK, BENZERLİK
LAKABIYLA Yiğit l. anılır. ... ÜN
LAKIRDI Boş laf/l./söz karın doyurmaz. ... KONUŞMA
Çok l. baş ağrıtır. ... KONUŞMA
Çok l. değirmende olur. ... KONUŞMA
İki kişi l. ederken üçüncüsü sen olma. ... KONUŞMA
L. bilmeyen hödükler, sönmüş ateşi körükler. ... KONUŞMA
L. bilmeyen meclisten kaçar. ... KONUŞMA
L. ile ağız aşınmaz. ... KONUŞMA
LAKIRDININ L. kısası, sözün temsili. ...

KONUŞMA

LAKIRDIYA Beş paraya bir kaz al da sen de l. karış. ZENGİNLİK

LAKIRDIYLA Lafla/L. peynir gemisi yürümez. KONUŞMA

LAKLAKLA Leyleğin ömrü l. geçer. KONUŞMA

LALEZARIDIR Mangal kenarı kış gününün l.. BENZERLİK

LANET Hayırsız kilisenin papazına l. YARDIM

Rahmet düzene, l. bozana. BARIŞ

Şeytandan çok bilen yoktur, l. halkası boğazına geçer. BİLGİ

LANGIRDAR Boş fıçı çok l.. KONUŞMA

LATİF Latife l, gerek. KONUŞMA, AKILLILIK

LATİFE L. latif gerek. KONUŞMA, AKILLILIK

LAZ L. hamsi balığını sever. BENZERLİK

LAZIM Adam adama l. olur. YARDIM

Aleme cellat lazımsa benim neme l?. MERAK

"Bee" demeye dudak l.. YÜREKLİLİK

Büyük hastalığa büyük ilaç l.. ÇARE

Komşu komşuya ne vakit olsa l. olur. KOMŞU

Şakla l. okur kibrit. TUTUMLULUK

Un l. değil, un lazım. ÜN

LAZIMSA Aleme cellat l. benim neme la zım? . MERAK

Deveye ot l. boynunu uzatır. GÜVEN

LEBLEBİ Biz "L." deyinceye kadar pazar savulur. TALİH, GEÇ KALMA, FIRSAT

LEBLEBİDİR Aşk bir demirden l., çiğneyene aşıkolsun. AŞK

LEĞENİN Altın l. kan kusana ne faydası var? ... SAĞLIK, ZENGİNLİK

LEKE Sarığında l. var, onda yoktur. . KUSUR

LEŞ An ile kalkan bal başına, sinekle kalkan l. başına. ARKADAŞ

Köpeğin iyisi l. başında, insanın iyisi iş başında. .. İŞ

LEŞE Ya devlet başa, ya kuzgun l.. TALİH

LEŞİN L. bulunduğu yerde karga da bulunur. ... BENZERLİK

LEŞİNE Yiğit yüzüne tükürtmez, l. tükürtür. GÖRGÜ

LEYLA Mecnun, "L." diyerek Mevlasını buldu. . ACI ÇEKME

LEYLEĞİ L. kuştan mı sayarsın? Yazın gelir, kışın gider. GÖRÜNÜŞ

LEYLEĞİN Kör kuşun/l. yuvasını Allah yapar. ALLAH

L. ömrü laklakla geçer KONUŞMA

LEZZETİ Gençliğin l. dinçlik YAŞ

LEZZETSİZ L. çorbaya tuz kar etmez. GEÇ KALMA

LİBAS Ak l. tez kirlenir. TEMİZLİK

LİMANLIKL. fırtınadan sayılır. KAVGA

LİMON Zurna çalanın karşısında l. yenmez. SEVECENLİK

LİRALARI Nasıl verirsen l., öyle alırsın hamsileri. ÖDEME

LİSAN Selameti insan, hıfzı l. iledir. SUSKUNLUK

LİSANIDIR Adama l. adam dediği de, hayvan dediği de. KONUŞMA

LODOSUN L. gözü yaşlı olur/yaşlıdır. . İKLİM

LOKMA Büyük l. ye, büyük söz söyleme. KENDİNİ BEĞENME

Kimi inci ayıklar, kimi bir l. ekmek sayıklar. FARKLILIK

L. çiğnemeden yutulmaz. BENCİLLİK

L. (kanı doyurmaz) şefkat/muhabbet arttırır. ... ÇÖMERTLİK

Zahmetsiz l. olmaz/yenmez. BENCİLLİK

LOKMAN Çaresiz derde L. neylesin? .. ÇARE

L. Hekim "Uzun ömür isteyen başını serin, kalbini ferah, ayağını sıcak tutmalı" demiş. SAĞLIK

LOKMASINI Dervişe "Git" demezler, l. keserler. MİSAFİR

LUTFAKahır yüzünden l. uğradı. ACI ÇEKME

MAAŞ Tamahkara "Cehenneme gidermisin?" demişler, "M. ne kadar?" demiş. AÇGÖZLÜLÜK

MABUT Vermeyince m., neylesin Mahmut? .... ALLAH

MAĞRUR M. olma dünya misafir evidir. GURUR

M. olma, dünya misafir evidir. DÜNYA

M. olma padişahım, senden büyük Allah var. ... KENDİNİ BEĞENME

M. olup deme "Yoktur ben gibi," bir muhalif rüzgar eser, savurur harman gibi. KENDİNİ BEĞENME

MAĞRURLANMA M., kiraz gibi kurtlanırsın. .. GURUR

MAĞRURU Allah m. sevmez. GURUR, ALLAH

MAHALLE "Aşağı m. sen misin, yukarı m. sen misin?" diye gezer. TEMBELLİK

Bizim tavuk bir yumurta yumurtlar, yedi m. duyar, elin kısrağı küheylan doğurur, hiç sesi çıkmaz. KENDİNİ BEĞENME

MAHALLESİNDE Öğretirler sana hacı m. salyangoz satmayı. UYUM

MAHALLEYE Bir kötünün yedi m. zararı vardır. BOZMA

Otuz iki dişten çıkan otuz iki m. yayılır. DEDİKODU

MAHALLEYİ Yumurtladığı bir yumurta, gürültüsü yedi m. tutar. KENDİNİ BEĞENME

MAHKEME M. kadıya mülk değil. SAHİP OLMA

MAHLUK Eşeğin boynuzu olsa, dünyada m. bırakmaz. TUTKU

MAHMUT Vermeyince mabut, neylesin M.? ALLAH

MAHMUZ Koşan ata m. vurulmaz. GÖNÜL

MAHRUM "Allah" diyen aldanmaz/m. kalmaz. ALLAH, DİN, GÜVEN

Gülme (m.) komşuna, gelir başına. . FELAKET

"Hak" diyen m. kalmaz. ALLAH

Haris olan m. kalır. AÇGÖZLÜLÜK

Haset eden m. kalır. ÇEKEMEMEZLİK

MAHSULU Harmanı biz dövdük m. başkaları aldı. LAYIK OLMA

MAHSUS Almadan vermek Allah'a m./yaraşır. ÖDEME, ÇÖMERTLİK

MAHSUSTUR Hata yapmak insana m.. KUSUR

Yalnızlık Allah'a m./yaraşır. YALNIZLIK

MAHZUN M. gönül krallardan kız umar. GÖNÜL

MAKAMLA Şehirde eşek bile m. anırır. OLASILIK

MAKBULDÜR Garibin duası m.. YOKSULLUK

Hüner m., amma muteber olan hüsnü edeptir. BECERİ, GÖRGÜ

MAKSADIN Sabır m. en kestirme yoludur. SABİR

MAKSAT Oyun oynamaktan m. yenmektir. KUMAR

MAKSUDU Cümlenin m. bir, amma rivayet muhtelif. HABER

MAL Adamakla m. tükenmez, Hak saklası vermesinden/ödemekten. SÖZ VERME

Al denen m. murdar olur. TİCARET

Alın terlemeyince m. kazanılmaz. ÇALIŞKANLIK

Artık/Fazla m. göz çıkarmaz. ZENGİNLİK

Ata malı m. olmaz, kendin kazanman gerek. ... ANA-BABA

Babasından m. kalan merteği içinden bitmiş sanır. DEĞER

Çok m. haramsız, çok laf yalansız olmaz. ALDATMA

Çok m. haramsız, çok laf yalansız olmaz. KONUŞMA

Devlet oğul, m. tahıl, mülk değirmen. SAHİP OLMA

Fazla/Artık m. göz çıkarmaz. ., SAHİP OLMA

Gaibi bilse yerden m. çıkarır. BİLGİSİZLİK

İlim sahibine dost, m. sahibine düşman kazandırır. EĞİTİM

Komşunun kötüsü insanı m. sahibi eder. KOMŞU

Kötü komşu insanı/adamı m./hacet sahibi eder. KOMŞU

M. adama hem dost, hem düşmanı. ZENGİNLİK, DEĞER

M. arttıkça hırs artar. ZENGİNLİK

M. benim kasaveti elin. ZENGİNLİK

M. bulunur, can bulunmaz. SAHİP OLMA

M. canı kazanmaz, can malı kazanır. ZENGİNLİK

M. canın yongasıdır. SAHİP OLMA

M. ile insan insan olmaz. SAHİP OLMA

M. insanı zengin etmez, idare lazım. SAHİP OLMA

M. insanın düşmanıdır. AYARTMA, SAHİP OLMA

M. kande ise kendini söyletir. .. SAHİP OLMA

M. kazanılmakla şan kazanılmaz, (kişi kerim gerek). ÇÖMERTLİK, SAHİP OLMA

M. malı kazanır. BENZERLİK, SAHİP OLMA

M. melaneti örter. ZENGİNLİK

M. nerede ise kendini söyletir. ZENGİNLİK

M. sahibi, mülk sahibi, hani bunun ilk sahibi? .... BAŞLANGIÇ, SAHİP OLMA

M. sahibinin değil, yiyeninidir. ZENGİNLİK

Sen işlersen m. işler, insan öyle genişler. ÇALIŞKANLIK

Vakıf m. kimseye m. olmaz. .. SAHİP OLMA

Vermekle m. tükenmez. ÇÖMERTLİK, HARCAMA

Yanmış m. ve ölmüş baba ile iftihar edilmez. GURUR

Zengine m. veren denize su götürür. ZENGİNLİK

MALA M. darlık olmaz. ZENGİNLİK

Malı m., canı cana ölçmeli. BENZERLİK

MALDAN Cömert derler m. ederler, yiğit derler candan ederler. AYARTMA

Gönül hoşluğu m. iyidir, AZLA YETİNME

MALI Ağanın m. çıkar, uşağın canı. HİZMETÇİ

Ağlayanın m. gülene hayır etmez. ACI ÇEKME

Allah ilmi dileyene, m. dilediğine verir. İSTEME, ALLAH

Arşın m. kantar ile satılmaz. FARKLILIK

Ata m. mal olmaz, kendin kazanman gerek. ANA-BABA

Avrat m. başa tokmaktır. EVLİLİK

Baba m. tez tükenir, evlat gerek kazana. ANA-BABA

Devletin m. deniz, yemeyen domuz. SUÇ

Dünya m. dünyada kalır. ZENGİNLİK

Hayırlı evlat neylesin m., hayırsız evlat neylesin malı? ÇOCUK

Herkesin m. kendine kıymetlidir. DEĞER

İnsan m. bir dost için kazanır, bir de düşman için. SAHİP OLMA

Kadın m. hamam tokmağıdır. KADIN

Kadının m., kapı mandalı. KADIN

Karı m. kapı mandalı / hamam tokmağıdır. EVLİLİK

Karun m. olsa, israfına yetmez. .. HARCAMA

Mal m. kazanır. BENZERLİK, SAHİP OLMA

M. kadar zekatı artsın. ZENGİNLİK

M. mala, canı cana ölçmeli. BENZERLİK

M. olmayanın dostu olmaz. ZENGİNLİK, YOKSULLUK

M. ongun olanın adı angın olur. .. ZENGİNLİK

Miri m. balık kılçığıdır yutulmaz / balık kılçığı gibi boğazda kalır. SUÇ

Oğlum deli m. neylesin, oğlum akıllı malı neylesin? ZENGİNLİK

Ölenin m. dahi beraber ölür. ÖLÜM

Yetim m. ateşten gömlektir. KAZANÇ

Yiğidin m. meydanda gerek / meydandadır. ÜN, ÇÖMERTLİK

Zenginin m. züğürdün çenesini yorar. ... YOKSULLUK, ZENGİNLİK
Zenginin m. züğürdün evladı var. ZENGİNLİK
MALİMİZ M. yok ise ırzımız var olsun. . ŞEREF
MALIN Al m. iyisini, cekme kaygısını. ... TİCARET
Babadan kalan m. kıymeti bilinmez. ... ANA-BABA
Helal m. şeytan yarısını alır, haram malı sahibi ile birlikte götürür. ... KAZANÇ
M. bekçisi sadakadır. ... CÖMERTLİK
M. iyisi boğazdan geçer. ... ZENGİNLİK
Pekmez gibi m. olsun, Antakya'dan sinek gelir. . ZENGİNLİK
Varsa m. Antakya'dan gelir sinek. ... TİCARET
MALINA Er m. kıymayınca adı çıkmaz. ÜN
M. güvenme, gidişine güven. ... GÜVEN
MALİNİ Aç gözünü, uyar canını, verme m.. ... ÖDÜNÇ VERME
Ağzı açığın m. gözü açık yer. ... AKILSIZLIK
Cehd eyle, m. etme israf, düşmana kalırsa da olma muhtaç. ... ÇALIŞKANLIK
İnsanın ahtmağı, m. veresiye verendir. ... ÖDÜNÇ VERME
Karı m. yiyip de onmuş var mı? Kes bir soğan daha. ... EVLİLİK
M. iyi sakla, komşunu hırsız etme. ... AYARTMA
M. yemesini bilmeyen zengin her gün züğürttür. ... ZENGİNLİK
Verme m. veresiye, çıkar gider kara suya. ... ÖDÜNÇ VERME
Yemeyenin m. yerler, (demine hu çekerler! / (üstüne bir bardak su içerler). ... CİMRİLİK
MALİNİZ M. olmasın da ırzınız olsun. . ŞEREF
MALIYLA Zenginin m. züğürt eğlenir. ... ZENGİNLİK
MALİHULYADIR Fukarayı yaşatan m. ... UMUT
MALİK Karun malına m. olsa bir akçesine kıymaz. ... CİMRİLİK
MALUM Aptala m. olur. ... AKILSIZLIK
MAMURDUR Zenginin iki dünyası da m. ... ZENGİNLİK
MANDAM, karadır, ama sütü beyazdır. ... FARKLILIK
MANDALI Kadının malı, kapı m.. ... KADIN
MANDAYI Canı kaymak isteyen m. yanında taşır. ... ÖZVERİ
Karga m. babası hayrına bitlemez. ... YARDIM
Kaymağı seven m. yanında taşır. ... ÖZVERİ
Üşüntü köpek m. paralar. ... GÜÇ
Yazın araması, kışın taraması olmasa herkes besler m.. ... ÖZVERİ
MANGAL Ben derim "Bayram haftası," o der "M. tahtası." ... AKILSIZLIK
M. kenarı kış gününün lakezarıdır. ... BENZERLİK
MARAZ Merhametten m. doğar/hasıl olur. ... BAĞIŞLAMA
MARAZDIR Garez m.. ... NEFRET
MARİFET Fırsat rüzgara benzer, m. onu geçerken tutmaktır. ... FIRSAT
MARİFETİNİ Eşeğe "M. göster" demişler, yıkılıp ağnamış. ... LAYIK OLMA
MARİFETLERDENDİR Yüzmek yoğurt ezmek, yazı yazmak unutulmaz m.. ... BECERİ
MARİFETLİ Adam beklemekle m. olur. ... SABIR
Adam yenilmekle m. olur, yanılmakla alim. ... EĞİTİM, DENEYİM
MART M. ayı, dert ayı. ... İKLİM
M. ayların çingenesidir. ... İKLİM
M. çıktı, dert çıktı. ... İKLİM
M. dokuzunda çıra yak, bağ buda. ... TARIM, İKLİM
M. içeri, pire dışarı. ... İKLİM
M. kapıdan baktınr, kazma kürek yaktınr. ... İKLİM
M. kuruluk, nisan yağmurluk. ... İKLİM
M. martladı, tavuk yumurtladı. ... İKLİM
M. yağar, nisan övünür; nisan yağar, insan övünür. ... İKLİM
MARTIM M. çıktı derdim çıktı, keçilerim yaza çıktı. ... İKLİM
MARTIN Baktın m. dokuzu, sal çayıra öküzü. ... İKLİM
Korkma m. beşinden, kork nisanın beşinden. ... İKLİM
M. onundan, şubatın sonundan korkulur. ... İKLİM
MARTLADI Mart m., tavuk yumurtladı. İKLİM
MARTTA Kara kışta karlar, m. yağmaz, nisanda durmazsa değme çiftçinin keyfine. ... İKLİM
M. sürmez, eylülde ekmezsen sabanı bırak. ... TARIM
M. tezek kuruya, nisanda seller yürüye. . İKLİM
M. yağmasın, nisanda dinmesin (mayısta ara sıra). ... İKLİM
M. yağmaz, nisanda dinmezse sabanlar altın olur. ... İKLİM
MASAL Elin derdi ele m. gelir. ... KEDER
MASALI Kurt kurt m., tilki de tilki m. okur. ... BENZERLİK
Tilkinin yüz m. varmış, doksan dokuzu üstüne. ... KONUŞMA, BENZERLİK
MASAT Hesapsız kasap, ya bıçak kırar ya m.. .. BECERİ
MASKARA Alemde m. olmaktan meydan süpürgesi olmak yeğdir/iyidir. ... ÜN
MASKARALIK Bekarlık m.. ... EVLİLİK
İhtiyarlık m.. ... YAŞ
MASKARASI Alemin m., dostların yüz karası. ... UTANÇ
Dişleri döküldü, çoluk çocuğun m. oldu. .. YAŞ
Kurt kocayınca köpeklerin m. olur. ... YAŞ
Sofu kanı, ytanın m.. ... DİN
MASKARASIDIR Cahilin sofusu şeytanın m.. ... BİLGİSİZLİK
Kadının sofusu, şeytanın m.. ... KADIN
MASTARDAN Eğri m. doğru çizgi çıkmaz. ... YAZI
MASTARSIZ M. yazılan kitabın okunacağı yoktur. ... YAZI
MASUMDUR Gönül m., gördüğünü ister. ... GÖNÜL
MAŞA Ağaçtan m., abdaldan paşa olmaz. ... OLASILIK
Ağaçtan m. olmaz. ... OLASILIK
M. varken elini ateşe sokma. ... AKILSIZLIK
M. varken elini yakma. ... TEDBİR
MAŞUK Aşık sazla, m. nazla müteselli olur. ... AŞK
MAT At at oluncaya kadar sahibi m. olur. ... TERBİYE
Tay at oluncaya kadar sahibi m. olur. . EĞİTİM
MAYA Anadan olur daya, hamurdan olur m.. . ANA-BABA
MAYASI Ekmek ekmeğin m., gelin kaynananın dayası. ... EVLİLİK
MAYASIDIR Kar toprağın m.. ... TARIM
Uyku, uykunun m.. ... UYKU
MAYASIZ M. yoğurt tutmaz/çalınmaz. ... OLASILIK
MAYIS Nisan yağar sap olur, m. yağar çeç olur. ... İKLİM
MAYISTA Martta yağmasın, nisanda dinmesin (m. ara sıra). ... İKLİM
MAYMUNU M. fırına/ate atmışlar, yavrusunu ayağının altına almış. ... BENCİLLİK
MAZİ Geçmişe "M." derler. ... PİŞMANLIK
MAZLUM M. eşeğe herkes biner. ... GÜÇSÜZLÜK
MAZLUMUN Alma m. ahını, çıkar aheste aheste. ... ZULÜM
M. ahı, indirir şahı. ... YETKİ, ZULÜM, ACI ÇEKME
M. ahı yerde kalmaz. ... ZULÜM
MECLİSE Hep kendin söyleyip m. fütur verme. ... KONUŞMA
MECLİSTE M. dilini, sofrada elini kısa tut. ... KONUŞMA
Sofrada elini, m. dilini kısa tut. ... MİSAFİR
MECLİSTEN Lakırdı bilmeyen m. kaçar. ... KONUŞMA
MECNUN Hak söze m. dahi razı olur. ... GERÇEK
M., "Leyla" diyerek Mevlasını buldu. ... ACI ÇEKME
MEDET Müflisten m., münafıktan nasihat beklenmez. ... BENZERLİK
MEDİH Kötü adamın zemmi m. yerine geçer. ... KÖTÜLÜK
MEHENK Dene altını m. taşında, insanı iş başında. ... DENEME
MEHENKTİR El gözü m.. ... DEĞER
MEHMET Alavere dalavere, kürt M. nöbete. ... ALDATMA
Bayağı M., bayağı börkü. ... BENZERLİK
MEHTABA Tek kürekle m. çıkılmaz. ... YARDIM
MEKANDA Tebdili m. ferahlık vardır. ... DEĞİŞİM
MEKANI Bekarın m. sorulmaz. ... EVLİLİK
Bekri'nin m. akşam meyhane, sabah işkembeci dükkanı. ... OLASILIK
MEKANSIZ Rabbim dünyada m., ahirette imansız koymasın. ... EV
MEKKE Adam hacı mı olur varmakla M.'ye, e k derviş mi olur taş çekmekle tekkeye? ... DEĞİŞİM
Hacı hacı olmaz gitmekle M.'ye, dede dede olmaz gitmekle tekkeye. ... GÖRÜNÜŞ, DEĞİŞİM
Hacı hacıyı M.'de, derviş dervişi tekkede bulur. .. BENZERLİK
Hacı M.'de, derviş tekkede yakışır. ... BENZERLİK
Kurt keçiye dokunmasa M.'ye gider. ... SEVECENLİK
MEKTEP Deniz dalgasız, kapı halkasız, m. falakasız olmaz. ... TERBİYE
MEKTUBA Boşboğaz insan, zarfsız m. benzer. ... KONUŞMA
MEKTUBU Arif olan m. ardından okur. ... AKILLILIK
M. yazana okutmalı. ... YAZI
Sarhoşun m. meyhanede okunur. ... İÇKİ
MEKTUPTA Yazan bilir m. ne var. ... YAZI
MEKAN Dünyada m., ahirette iman. ... DİN, EV
MELANET Açık kapı m., kapalı kapı selamet. . AYARTMA
Sabır selamettir, ivmek m.. ... SABIR
MELANETİ Mal m. örter. ... ZENGİNLİK
MELEĞEN M. inek süt vermez. .. GÖRÜNÜŞ
Sütsüz inek/koyun m. olur. ... TEMBELLİK
MELEK Az uyku, az yemek insanı eder m.; çok uyku, çok yemek insanı eder helak. ... YEME
MELEKTEN Tecrübeli şeytan tecrübesiz m. yeğdir. ... ŞEYTAN
MELER Kuzu gibi m., yılan gibi sokar. ... ALDATMA
MEME Ağlamayan çocuğa m. vermezler. ... İSTEME
MEMESİZ Öksüzün nesi olur? M. de büyür. ... GÜÇSÜZLÜK
MEMLEKETİNDE Kimse kendi m. peygamber olmaz/olmamış. ... SENLİBENLİLİK
Körler m. şaşılar padişah olur. ... BÜYÜKLÜK
Müslüman m. salyangoz satılmaz. ... UYUM
MEMNUN İsa'yı küstürdü, Muhammed'i m. edemedi. ... YARDIM
MEN Kişi m. olunduğu şeye haristir. ... AÇGÖZLÜLÜK
MENDİLİNİ Güneş olsan kimsenin m. kurutmazsın / kimsenin üstüne doğmazsın. ... BENCİLLİK
Güneş olsan kimsenin m. kurutmazsın. ... BENCİLLİK
MENKUL Şeyhin kerameti kendinden m. ... BÜYÜKLÜK
MENZİL Acele ile m. alınmaz. .. ACELECİLİK
Arpa yemiş at m. keser. ... OBURLUK
MERAK Bir tasa/m. bir borç ödemez. ... ÖDÜNÇ ALMA, KEDER
M. dostlardan uzak/irak. ... MERAK
M. insanı mezara (kadar) sokar. ... MERAK
MERAMIN M. elinden bir şey kurtulmaz. ...

AZİM

MERAMINDAN M. döner. inadından dönmez. KARARLILIK

MERCİMEĞİ Bitli m. körden başka kimse almaz. TİCARET

MERDANE Düşman karınca ise kendini m. bil. DÜŞMAN

MERDİVEN "Gökyüzünde düğun var" deseler, kadınlar m. kurmaya kalkar. KADIN

M. ayak ayak (çıkılır). BECERİ, ACELECİLİK

MERDİVENDE M. bastığın basamağa dikkat et, yukarısına göz atma. TEDBİR

MERHABA Akşamdan sonra m./sabahlar hayrolsun. GEÇ KALMA

Uzaktan m., ey ayı kardeş. TEHLİKE

MERHAMET Kadın kalbi m. kaynağıdır. KADIN

M. imandan gelir. BAĞIŞLAMA

MERHAMETİ Evladı olmayanın insafı da / m. olmaz. ÇOCUK

Kurdun m. kuzuyu ağzında taşımak. BAĞIŞLAMA

MERHAMETİN M. dünyada bir adı kaldı. BAĞIŞLAMA

MERHAMETTEN M. maraz doğar/hasıl olur. BAĞIŞLAMA

MERKEP Eşek altın yular taksa. yine m. yine m. DEĞİŞİM

MERMER M. iyi taştan, iyilik iki baştan olur. İYİLİK

MERMERE Allah yaparsa işini, m. geçirir dişini; Allah yapmazsa işini, muhallebide kırar dişini. ALLAH

Kırk yıl yağmur yağsa, m. geçmez. GÜÇ

M. su işlemez. GÜÇ

MERRÛ Ya herrü, ya m.. TALİH

MERSİN Herkes gider M.'e, biz gideriz tersine. FARKLILIK

MERTEĞİ Babasından mal kalan m. içinden bitmiş sanır. DEĞER

Elin gözündeki çöpü görür. kendi gözündeki m. görmez. ELEŞTİRİ

Kendi gözündeki m. görmez de elin gözündeki çöpü görür. ELEŞTİRİ

MERTEK Elifi görse m. sanır. BİLGİSİZLİK

MERTLİĞİN Varsa m. işte meydan. DENEME

MERTLİKTİR Düşman çok olunca kaçmak da m.. GÜVENLİK

MESCİDE Eve gereken / gerek iken m. haramdır. CÖMERTLİK, EV

M. gerek olan meyhaneye haramdır. FARKLILIK

MESCİT M. mumunu yiyen kedi kör olur. NANKÖRLÜK

MESCİTTE Cami dururken m. namaz kılınmaz. UFAK ŞEYLER

MEST Kavuk ayağa, m. başa giyilmez. OLASILIK

MEŞAKKAT Gurbet m.. GEZİ

MEŞE Kuru ağaç eğilmez, kart m. bükülmez. TERBİYE

MEŞK Aşk olmayınca m. olmaz. AŞK

MEŞREBİ Felegin m. dönektir. TALİH

MEŞVERETSİZ M. yapılan şeyden hayır gelmez. OĞUT

METHEDERKEN Dostunu m. biraz da yerecek yerini bırak. DOST

MEVLA Düşenin eline yapışana M. yardım eder. FELAKET

Her kim fakire dokuna, sinesi M. okuna. YOKSULLUK

Karanlıkta helva yiyenin sırrını M. bilir. GERÇEK

Rakip ölsün de M. cenneti alasında yer versin. DÜŞMAN

Saldım çayıra, Allah/M. kayıra. GÜVEN

Ver, veğidi yiğide, M. nzkın getire. EVLİLİK

MEVLAM M. bir çok dert vermiş, beraber derman vermiş. ÇARE

MEVLAYA Fukaraya veren M. ödünç verir. CÖMERTLİK

MEVLA Düşkünlerin elinden yapışana M. yardımcıdır. YARDIM

MEVLADAN Kuldan hareket, M. bereket. ÇALIŞKANLIK

MEVLAM Ağlatırsa M. yine güldürür. İYİMSERLİK

MEVLASINDAN Doğru Allah'tan/M. başka kimseden korkmaz. DÜRÜSTLÜK

MEVLASINI Mecnun. "Leyla" diyerek M.'sını buldu. ACI ÇEKME

Arayan M.'sını da bulur. belasını da. İSTEME, BELA

MEVSİMİN Her m. bir meyvesi var. BENZERLİK

MEY Bir kadeh m. kişinin cümle hicabın götürür. İÇKİ

MEYDAN Alemde maskara olmaktan m. süpürgesi olmak yeğdir/iyidir. ÜN

At ölür m./nalı kalır, yiğit ölür şanı/namı kalır. ÜN

At var, m. yok. YOKLUK

Er ekmeği, m. ekmeği. EVLİLİK

Koca ekmeği m. ekmeği, evlat/oğul ekmeği zindan ekmeği. EVLİLİK

Varsa mertliğin işte m.. DENEME

MEYDANDA Yiğidin malı m. gerek / meydandadır. ÜN, CÖMERTLİK

MEYDANI Kahvenin yüzü kara, amma m. pak. FARKLILIK

MEYHANE Bekri'nin mekanı akşam m., sabah işkembeci dükkanı. OLASILIK

MEYHANECİDEN M. şahit istemişler, bozacıyı göstermiş. ARKADAŞ

MEYHANECİNİN M. yüzünü bayram topu güldürür. MUTLULUK

MEYHANEDE Sarhoşun mektubu m. okunur. İÇKİ

MEYHANEYE Mescide gerek olan m. haramdır. FARKLILIK

MEYİL M. verme tellak ile berbere, su mu geçer hamamdaki mermere. OLASILIK

MEYLİ Namaza m. olmayanın kulağı ezanda olmaz. DİN, GÖNÜL

MEYVA Kemale eren m. yere düşer. ZAMAN

M. ağacına herkes hizmet eder. CÖMERTLİK

MEYVASIZ Hünersiz adam m. ağaca benzer. BECERİ

M. ağaca balta vururlar. TEMBELLİK

MEYVE Ağaç çiçeklenmeden m. vermez. ACELECİLİK

M. ağacından uzak düşmez. BENZERLİK, ANA-BABA

Susuz ağaç m. vermez. OLASILIK

MEYVELİ M. ağacı taşlarlar. ELEŞTİRİ

MEYVESİ Acele bir ağaçtır, m. pişmanlıktır. ACELECİLİK

Ağaç m. olunca başını aşağı salar. ALÇAKGÖNÜLLÜLÜK

Dağ m. acı da olsa devadır. ÇARE

Her mevsimin bir m. var. BENZERLİK

Sabır acıdır/acı ise de/ama m. tatlıdır. SABIR

Sabır zordur, m. tatlıdır. SABIR

MEYVESİDİR Ateş kış gününün m.. BENZERLİK

Çocuk evin m.. ÇOCUK

MEZAR Attan düşene tımar, deveden düşene m. gerektir. LAYIK OLMA

M. taşı ile övünülmez. GURUR, KENDİNİ BEĞENME

MEZARA Adamı parasız m. bile götürmezler. ZENGİNLİK

Faydasız baş m. yaraşır. KAZANÇ

Merak insanı m. (kadar) sokar. MERAK

Nazar insanı m., hayvanı kazana sokar. KÖTÜLÜK

Ölü çömleği gibi kakalanmaktan m. girmek yeğdir. ÖLÜM

Ölü kimdi ki m. koyan kim olsün. BENZERLİK

MEZARDA Ağrısız baş m. gerek olur. KEDER

Ekini ambarda kanmı m. methet. SON

Rahat ararsan m.. BARIŞ

MEZARDAN Ölümden öte yol gitmez, m. öte sal gitmez. ÖLÜM

MEZARIMA M. kandil mi asacak, ahirette şefaat mi edecek? YARDIM

MEZARINA Zengin ölürse, m. taş dikilir, zügürde çalı nişan ederler. ZENGİNLİK

MEZARINI Babasının m. bilmediğin adama kız verme. EVLİLİK

İnsan öleceğini bilse m. kendi kazar. ÖLÜM

Kimse kimsenin çukurunu/m. doldurmaz. ALINYAZISI, SORUMLULUK

Tok iken yemek yiyen, m. dişi ile kazar. YEME

Tokken (yemek) yiyen m./kabrini dişiyle kazar. OBURLUK

MEZATA Dertleri m. vermişler, herkes kendi derdine katlanmış. KEDER

Herkes aklını m. vermiş, yine kendi aklını almış. KENDİNİ BEĞENME

MİH Bir m. bir nal kurtarır, bir nal bir at kurtarır, bir at bir er kurtarır, bir er bir memleket kurtarır. TEDBİR

MİHİNA Acemi nalbant gibi gah nalına vurur, gah m.. DENEYİM

Kimi nalına vurur, kimi m.. FARKLILIK

MİHİNİ Ata binen nalını m. arar. BENZERLİK

MISIR Kul iken adam bir gün M.'a sultan olur. DEĞİŞİM

Sev seni seveni hak/yer ile yeksan ise, sevme seni sevmeyeni M.'a sultan ise. AŞK

Venedik'ten tiryak gelinceye kadar M.'da adamı yılan helak eder. GEÇ KALMA

MİZRAK M. çuvala sığmaz/girmez. GERÇEK

MİDE M. derdin, perhiz devanın başıdır. SAĞLIK

Sinek ufaktır/küçüktür, ama m. bulandırır. BOZMA

Sinek ufaktır/küçüktür, ama m. bulandırır. UFAK ŞEYLER

MİDESİNDEN Erkeğin kalbine giden yol m. geçer. YEME

MİDEYİ Götürü pazar m. bozar. TİCARET

Hileli pazar m. bozar. ALDATMA

MİHENGİ Altının m. taş, insanın m. iş. DENEME

MİHENGİDİRİ İçki insanın m.. İÇKİ

MİHNET Hile ile iş gören m. ile can verir. ALDATMA

İlket ile dirilen m. ile can verir. ALDATMA

Ümit ile yaşayan m. ile can verir. UMUT

MİHNETTE Altın ateşte, insan m. belli olur. DENEME

MİHRABI Cami yıkılmış ama m. yerinde. GÜZELLİK

MİNARE M. de doğru, ama içi eğri. GÖRÜNÜŞ

M. de doğru, ama içi eğri. GERÇEK

MİNAREDE Doğruluk m. kalmış, onun da içi eğri. DÜRÜSTLÜK

MİNAREYİ M. çalan kılıfını hazırlar. SUÇ

M. yaptırmayan yerden bitmiş sanır/bitti beller. DENEYİM, DEĞER

MİNDER Babadan gören sofra salar, anadan gören m. serer. ANA-BABA

MİNDERSİZ Davetsiz gelen m. oturur. MİSAFİR

MİNNET Baldırının etini yerim de kasaba m. etmem. ÖDÜNÇ ALMA

Kasaba m. etmem, baldırımı keser yerim. MİNNETTARLIK

M. gibi/kadar ağır yük olmaz. MİNNETTARLIK

M. ile koklama gülü al eline dikeni/suseni; Geçme namert köprüsünden ko aparsın su seni. MİNNETTARLIK

Ne sakala m., ne bıyığa. MİNNETTARLIK

MİNNETSİZ Er ekmeği m.. EVLİLİK

MİRAS Babadan adamlık değil m. kalır. ANA-BABA

Babanın kan evlada m.. ANA-BABA

Ölüm hak, m. helal. ..... ÖLÜM
MİRASİ Baba m. mum gibi çabuk söner. ..... ANA-BABA
Baba m. mum gibidir. ..... ANA-BABA
MİRASTİR Ata dostu oğula m.. . ANA-BABA
Atalar sözü evlada m.. ..... ATASÖZÜ
Baba sanatı oğula m.. ..... ANA-BABA
Edep en hayırlı m.. ..... GÖRGÜ
MİRASYEDİNİN Kimsesiz m. kimsesi çok olur. ..... AKRABA
Kimsesiz m. kimsesi çok olur. ..... ZENGİNLİK
MİRİ M. malı balık kılçığıdır yutulmaz / balık kılçığı gibi boğazda kalır. ..... SUÇ
Zayi olmaz, m. malıdır. ..... SAHİP OLMA
MİSAFİR Ahmak m. ev sahibini ağırlar. ..... MİSAFİR
Balıkla m. üç günlük oluncaya kadar. ..... MİSAFİR
Geç gelen m., ya soğan yer ya sopa. ..... GEÇ KALMA
Köylü "M. kabul etmeyiz" demez, "Konacak konak yoktur" der. ..... MİSAFİR
Mağrur olma, dünya m. evidir. ..... GURUR. DÜNYA
M. kısmeti ile gelir. ..... MİSAFİR
M. m. üzerine olur, ev ev üzerine olmaz. ..... MİSAFİR
M. misafiri istemez/MİSAFİR konuğu sevmez. ev sahibi ik'isini de. ..... MİSAFİR
M. on kısmetle gelir, birini yer, dokuzunu bırakır. ..... MİSAFİR
M. umduğunu yemez, bulduğunu yer. ..... MİSAFİR
M. üç gün misafirdir. ..... MİSAFİR
Uykuyu m. etmemeli, ölümün davetçisi uykudur. ..... UYKU
MİSAFİRDİR Misafir üç gün m.. ... MİSAFİR
MİSAFİRE M./Konuğa "Git" demezler, altına yatak sermezler. ..... MİSAFİR
MİSAFİRİ M. horoz olanın arpa kalmaz ambarında. ..... MİSAFİR
MİSAFİRİN Ev sahibi m. hizmetkandır. ..... MİSAFİR
M. akılsızı ev sahibini ağırlar. ..... MİSAFİR
M. ayağı uğurludur. ..... MİSAFİR
M. umduğu ev sahibine iki öğün olur. ..... MİSAFİR
MİSALİ İnsan kuş m.. ..... GEZİ
MİSK M. yerini belli eder. ..... GÖRÜNÜŞ
MİSKALLE Alışveriş m., dostluk batmanla. ..... TİCARET
Dostluk kantarla, alışveriş m.. ..... TİCARET
Hastalık batmanla girer, m. çıkar. ..... KEDER
Hastalık kantarla girer, m. çıkar. ..... SAĞLIK
MİSKİN Ne yavuz/aşkın/azgın ol basıl ne yavaş/şaşkın/m. ol basıl. ..... ÖLÇÜLÜLÜK
Pek yürürsen "Deli gelin," yavaş yürürsen "M. gelin" derler. ..... ELEŞTİRİ
MİZACI At m., al m.. ..... KURNAZLIK
MİZAN Göz terazi, akıl/el m.. ..... GÖRÜŞ
MOLLA Dediler "M., aş gidiyor." Dedi "Bana ne?" Dediler "Size gidiyor." Dedi "Sana ne?" ..... MERAK
MOLLANIN Yılanın ayağını, karıncanın gözünü, m. ekmeğini kimse görmez. ... CİMRİLİK
MOSKOFA Osmanlı ekmeği yiyip M. dua olmaz. ..... NANKÖRLÜK
MUDARA Dosta iltifat, düşmana m.. DOST
MUHABBET Çok m. tez ayrılık getirir. .. AŞK
Değirmen iki taştan, m. iki baştan. ..... AŞK
Lokma (karın doyurmaz) şefkat/m. arttırır. ..... CÖMERTLİK
M. bir beladır ki giriftar olmayan bilmez. ... AŞK
M. iki baştan, değirmen iki taştan olur. ..... AŞK
M. iki baştan olur. ..... İYİLİK
M. özge halattır, giriftar olmayan bilmez. . AŞK
M. (sultanlıktır), şirket kabul etmez. ..... AŞK
MUHABBETİ M. çeken bilir. ..... AŞK
MUHALEFET Cumhura m. kuvve'i hatadandır. ..... UYUM
MUHALİF Mağrur olup deme "Yoktur ben gibi," bir m. rüzgar eser, savurur harman gibi. ..... KENDİNİ BEĞENME
MUHALLEBİDE Allah yaparsa işini, mermere geçirir dişini; Allah yapmazsa işini, m. kırar dişini. ..... ALLAH
MUHAMMED Din M. dini, ekmek buğday ekmeği, yol Halep yolu. ..... DİN
İsa'yı küstürdü, M.'i memnun edemedi. ..... YARDIM
MUHAMMET Ümmeti M. altmış ile yetmiş arası çıder. ..... ÖLÜM
MUHANNETTEN Yiğitten korkma, m. kork. ..... KORKU
MUHAREBEDEN Nefis ile mücadele dünya ile m. güçtür. ..... BENCİLLİK
MUHTACI Kendi m. himmet bir dede, nerede kaldı gayrıya himmet ede. ..... YARDIM
MUHTAÇ Allah namerde m. etmesin. ..... YARDIM
Allah sağ eli/gözü sol ele/göze m. etmesin. ..... MİNNETTARLIK
Altın eşik gümüş eşiğe m. olur. ..... YARDIM
Aslan bile gün olur fareye m. olur. ..... BÜYÜKLÜK, GÜÇ
Ekmeğini katığına denk eden m. olmaz. ..... TUTUMLULUK
MUHTELİF Cümlenin maksudu bir, amma riayet m. ..... HABER
MUKABELE Saza saz ile söze söz ile m. gerek. ..... BENZERLİK
MUM Allah çam isteyene çam, m. isteyene m. verir. ..... İSTEME, ALLAH
Baba mirası m. gibi çabuk söner. ..... ANA-BABA
Baba mirası m. gibidir. ..... ANA-BABA
Gündüzün m. yakan, geceleyin bulamaz. ..... HARCAMA
M./Çıra dibine ışık vermez. ..... YARDIM
M. yanmayınca pervane dönmez. ..... BAŞLANGIÇ
MUMU Hilekarın m. yatsıya kadar yanar. ..... ALDATMA
Kadının şamdanı altın olsa m. dikecek erkektir. . ..... EVLİLİK
Yalancının m. yatsıya kadar yanar. ..... ALDATMA
MUMUNU Caminin m. yıyen kedinin gözü kör olur. ..... SUÇ, TEHLİKE
Mescit m. yiyen kedi kör olur. NANKÖRLÜK
MUNDAR Kedi uzanamadığı cığere "M." dermiş. ..... ÇEKEMEMEZLİK
MUNDARLIK Su m. götürmez. ... TEMİZLİK
MURAD Akça bir m. içindir, bir inat içindir. ..... ZENGİNLİK
MURADI Ağanın m. oluncaya kadar hizmetkara ağlamak düşer. ..... GEÇ KALMA
MURÂDIN M. elinden ne kurtulur?..... AZİM
MURADINA Bekleyen derviş m. ermiş. ..... SABİR
Sabreden derviş m. ermiş. ..... SABİR
MURAT Bir inat bir m. ..... AZİM
M. insandan, takdir Allah'tan. ..... ALLAH
MURDAR Al denen mal m. olur. .. TİCARET
MUSA Her firavunun bir M.'sı olur. ..... DÜŞMAN
Her M.'nın bir firavunu var. ..... DÜŞMAN
İsa için M.'yı kınamazlar. ..... SORUMLULUK
MUSANDIRA Çingene çadırında m. aranmaz. ..... YOKSULLUK
MUSİBET Bin nasihatten bir m. yeğdir. ..... FELAKET
Nasihat tutmayanı m. tutar. ..... ÖĞÜT
MUSKA Allah'tan sıska, ne yapsın m? ..... GÜÇSÜZLÜK
Cin tutana bir m. yeter. ..... UFAK ŞEYLER
MUSTAFA Felek M.'ya yar olursa neler olur. ... TALİH
MUTEBER Hüner makbuldür, amma m. olan hüsnü edeptir. ..... BECERİ, GÖRGÜ
MUTLULUK Kadının hükmettiği evde m. olmaz. ..... EVLİLİK
Para m. getirmez. ..... MUTLULUK
MÜBAREK Bayramdan sonra "Bayramı n m. olsun" ..... GEÇ KALMA
MÜCADELE Nefis ile m. dünya ile muharebeden güçtür. ..... BENCİLLİK
MÜCRİME Hırsıza ip, m. zindan gerek. ..... SUÇ, LAYIK OLMA
MÜFLİS Dünyada tamah var iken m./dolandırıcı açıktan ölmez. ..... AÇGÖZLÜLÜK
M. olup da düşünmekten ise uyuz olup kaşınmak yeğdir. ..... TİCARET
M. selamını batakçı alır. ..... BENZERLİK
M, tüccar eski defterleri karıştırır. ..... TİCARET
MÜFLİSTEN M. akça istemek abes. ..... BENZERLİK
M. medet, münafıktan nasihat beklenmez. ..... BENZERLİK
MÜHÜR M. kimde ise Süleyman odur. ..... YETKİ
MÜJDESİDİR Mütare e, sulh m.. ..... BARIŞ
MÜKAFATIN Çingeneyle ahbap olma, m. kalburdur. ..... ARKADAŞ
MÜLK Aşıkla m. ortaklık abul etmez. ..... AŞK
Ev/M. satan, karı boşayan kıyamete kadar unutmaz. ..... EV
Mahkeme kadıya m. değil. ..... SAHİP OLMA
Mal sahibi, m. sahibi, hani bunun ilk sahibi? ..... BAŞLANGIÇ, SAHİP OLMA
M. alan kırk gün aç, mülk satan kırk gün tok. ..... TİCARET
Mülk alan kırk gün aç, m. satan kırk gün tok. ..... TİCARET
MÜLKÜN Adalet m. temelidir. ..... ADALET
MÜMİN M. kişinin dargınlığı tülbent kuruyuncaya kadar sürer. ..... ÖFKE
MÜMİNE M. eziyet haramdır. ..... ZULÜM
MUNAFIKTAN Müflisten medet, m. nasihat beklenmez. ..... BENZERLİK
MÜNKEŞİF Her şey addiyle m. olur. ..... BENZERLİK
MÜRAİ M. dosttan doğru sözlü düşman yeğdir. ..... İKİYÜZLÜLÜK
M, sözüne kanma. ..... İKİYÜZLÜLÜK
MÜREKKEP Kişi m. yalamakla alim olmaz. ..... EĞİTİM
M. yalamış hoca ile kuma basmış hacıdan sakın. ..... DİN
MÜRİDİ Şeyh uçmaz, m. uçurur. ..... BÜYÜKLÜK
MÜRÜVVETE M. endaze olmaz. ..... CÖMERTLİK
MÜRÜVVETSİZ M. adam suyu çekilmiş değirmene benzer. ..... CÖMERTLİK
MÜSLÜMAN Avrattan M. gele, Müslüman avrat gitmeye. ..... EVLİLİK
Kime M./Sünni desen haçı koltuğundan çıkar. . ..... GÖRÜNÜŞ
M, memleketinde salyangoz satılmaz. . UYUM
MÜSLÜMANA Bir M. bir kan lazım. ..... EVLİLİK
MÜSLÜMANIN Gavurun tembeli kesiş, M. tembelı derviş olur. ..... TEMBELLİK
MÜŞKÜL Aşıklık/Aşk başa beladır, m. iptiladır. ..... AŞK
MÜŞKÜLE Gayret her m. galebe eder. ..... ÇALIŞKANLIK, AZİM
MÜŞTERİ Bakkal bir m. için dükkan açmaz. ..... TİCARET
Bir m. için dükkan açılmaz. .. UFAK ŞEYLER
M, her zaman haklıdır. ..... TİCARET
MÜTAREKE M., sulh müteakibdir. ..... BARIŞ
MÜTEVELLİ Allah'a asi olmak istersen ya m. ol ya vasi. ..... BOYUN EĞME
Olayım dersen Hak'ka asi, ya m. ol ya vasi. ..... SORUMLULUK
MÜYESSER Eyüp sabrı her kula m. değil. ..... SABİR
NABZA N. göre şerbet verir. ..... BENZERLİK
NABZINA Herkesin n. göre şerbet verir. ..... UYUM
NADAN N. elinden su içme, abı hayat olsa da ..... BİLGİSİZLİK
N. ile konuşmaktansa arif ile taş taşımak yeğdir ..... BİLGİSİZLİK
N. ile ye iç, sohbet etme. ..... BİLGİSİZLİK
NADANA N. sükut gibi iyi cevap olamaz ..... KONUŞMA

Sükut etme gibi alemde n. cevap olmaz. ..... SUSKUNLUK

NADANLA N. sohbetten ise aklı irfanla taş taşmak yeğdir. ..... BİLGİSİZLİK

NADASI Tüccarsan azdan başla, rençbersen n., üçle. ..... TİCARET

NADİDE Beyaz karga da nadir ama isteyeni de n. ..... DEĞER

NADİM Er ile avrat arasına giren n. olur. ..... EVLİLİK

NADİR Beyaz karga da n. ama isteyeni de nadide. ..... DEĞER

NAFİLE Gafile kelam, n. kelam. **BİLGİSİZLİK**

NAİL Vaktini gözeten emeline n. olur. ..... ZAMAN

NAKİL Namusu akıl, dini n. muhafaza eder. ..... AKILLILIK

NAKİTTİR Vakit n.. ..... ZAMAN

NAL Bir mıh bir n. kurtarır, bir n. bir at kurtarır, bir at bir er kurtarır, bir er bir memleket kurtarır. ..... TEDBİR

Üç n. bir ata kaldı. ..... UFAK ŞEYLER

NALBANDI Aksak eşeğin kör n. olur. ..... BENZERLİK

NALBANT Acemi n. gibi gah nalına vurur, gah mıhına. ..... DENEYİM

Acemi n. Kürt/gavur/ahmak eşeğinden öğrenir, usta olur dener kendini. ..... DENEME

NALÇADIR Şık şık eden n., iş bitiren akçadır. .. ZENGİNLİK

NALİ At ölür meydan/n. kalır, yiğit ölür şanı/namı kalır. ..... ÜN

NALINA Acemi nalbant gibi gah n. vurur, gah mıhına. ..... DENEYİM

Kimi n. vurur, kimi mıhına. ..... FARKLILIK

NALINI Ata binen n. mıhını arar. ..... BENZERLİK

NALLA İş üç n. bir ata kaldı. ..... UMUT

NALLANİRKEN Atlar n. kurbağalar ayağını uzatmaz. ..... EŞİTLİK

NAMAZ Abdestsiz sofuya n. mı dayanır? ..... ALDATMA

Ayda yılda bir n., onu da şeytan komaz. .. DİN

Cami dururken mescitte n. kılınmaz. ..... UFAK ŞEYLER

Gönülsüz n. göğe çıkmaz. ..... GÖNÜL, DİN

N. adamı yabanda komaz. ..... DİN

NAMAZA N. meyli olmayanın kulağı ezanda olmaz. ..... DİN, GÖNÜL

NAMAZDAN Farzdan evvel farz var, n. evvel boğaz var. ..... YEME

NAMAZI Kıl n., tut orucu, gelmez sorucu. DİN

NAMERDE Allah n. muhtaç etmesin. ..... YARDIM

NAMERT Minnet ile koklama-gülü al eline dikeni/suseni; Geçme n. köprüsünden ko aparsın su seni. ..... MİNNETTARLIK

NAMIDIR Dünyada insanın n. kalan, kusuru yalandır, yalandır yalan. ..... ÜN

NAMUS Dünyada herşey bulunur, amma n. bulunmaz. ..... ŞEREF

Her şey para ile, n. ar ile alınır. ..... ŞEREF

Kadını erkek değil, ar ve n. korur. ..... KADIN

Kazan karası gider, n. karası gitmez. .... ŞEREF

N. insanın kanı pahasıdır. ..... ŞEREF

NAMUSA N. baha biçilmez. ..... ŞEREF

NAMUSLU Namussuz yaşamaktansa n. ölmek yeğdir. ..... ŞEREF

NAMUSSUZ N. yaşamaktansa namuslu ölmek yeğdir. ..... ŞEREF

NAMUSSUZDAN N. ırzını satın almalı. ..... ŞEREF

NAMUSTUR Söz n.. ..... SÖZ VERME

NAMUSU İnsan n. için yaşar. ..... ŞEREF

N. akıl, dini nakil muhafaza eder. ... AKILLILIK

NANKÖR N. ekmeği yer, kabına pisler. ..... NANKÖRLÜK

NASIL "He rkesi n. bilirsin?" "Kendin gibi/kalbince." ..... BENZERLİK

N. veririsen liralan, öyle alırsın hamsileri. ..... ÖDEME

N. yaşarsak öyle ölürüz. ..... ÖLÜM

NASİHAT İyi n. verilir, (amma) iyi ad verilmez. ..... ÜN

İyi n. verilir, (amma) iyi edep verilmez. ..... GÖRGÜ

Müflisten medet, münafıktan n. beklenmez. ..... BENZERLİK

N. istersen/istiyorsan tembele iş buyur. ..... TEMBELLİK

N. istiyorsan/istersen komşunun ölümü. ..... ÖLÜM

N. tutmayanı musibet tutar. ..... ÖĞÜT

NASİHATTEN Bin n. bir musibet yeğdir. ..... FELAKET

NASİP Gelin ata binmiş, "Ya n." demiş. ..... EVLİLİK

Kişiye talep fayda etmez n. olmayınca. ..... ALINYAZISI

Kuşa süt n. olsa anasından olurdu. ..... ALINYAZISI

NAUMİT N. olma, şeytan kandır. ..... UMUT

NAZ Çok n. aşık usandırır. ..... AŞK

Güzele "Güzel" dersin n. eder, çirkine "Güzel" dersin haz eder. ..... GÜZELLİK

Hastaya n. etmek hekime yakışmaz. SAĞLIK

Kız evi, n. evi. ..... EVLİLİK

Kişi sevdiğine n. eder. ..... AŞK

NAZAR N. insanı mezara, hayvanı kazana sokar. ..... KÖTÜLÜK

N. taş çatlatır. ..... KÖTÜLÜK

NAZENİN Kenarın dilberi nazik de olsa n. olmaz. ..... GÖRGÜ

NAZI Kızı var, n. var; oğlu var, sözü var. ..... ÇOCUK

NAZİK Kenarın dilberi n. de olsa nazenin olmaz. ..... GÖRGÜ

NAZLA Aşık sazla, maşuk n. müteselli olur. ..... AŞK

NAZSIZ Gül dikensiz, güzel n. olmaz. **ÖZVERİ**

NE Allah yapar n. yaparsa. ..... ALLAH

Doğru söze n. denir? ..... GERÇEK

İnsan n. bulursa dilinden bulur. .... KONUŞMA

N. adet etmeli, ne adeti terketmeli. ..... ALIŞKANLIK

N. benden sana bazlama, ne senden bana gözleme. ..... YARDIM

N. çaldın yüzüme, ne çalayım yüzüne. ..... ÖÇ

N. dağda bağım var, ne çakaldan davam. ..... AZLA YETİNME

N. dilenecek hali, ne de zekat verecek malı var. .. .. AZLA YETİNME

N. dilersen eşine, o gelir başına. ..... SORUMLULUK

N. doğrarsan aşına/çanağına, o gelir kaşığına. .. .. ÖZVERİ

N. doğrarsan çanağına, o çıkar/gelir kaşığına. .. .. SORUMLULUK

N. edersen et, insafı elden koma. ..... BAĞIŞLAMA

N. edeyim altın tası ki, içine kan kusuyorum. ..... YOKSULLUK

N. ekersen onu biçersin. ..... SORUMLULUK

N. eyleyim dünya bolluğunu ayakkabım dar ise. ..... KEDER

N. ileri koş, ne geride kal. ..... ÖLÇÜLÜLÜK

N. istersen Allah'tan iste, kuldan isteme. ..... İSTEME, ALLAH

N. kadar yıkarsan yıka, kan kanla temizlenmez. ..... ÖÇ

N. kızı verir, ne dünürü gücendirir. ..... SEVECENLİK

N. kokar, ne bulaşır. ..... BENCİLLİK

N. kork, ne korkunu yüreğinden çıkart. ..... KORKU

"N. oldum?" demeli, "Ne olacağım?" demeli. BEKLENTİ, KENDİNİ BEĞENME, ZAMAN

N. pişirirsen onu yersin. ..... SORUMLULUK

N. sakala minnet, ne bıyığa. ..... MİNNETTARLIK

N. sert ol asıl, ne yavaş ol basıl. ..... ÖLÇÜLÜLÜK

N. sihirdir ne keramet, el çabukluğu marifet. .... BECERİ

N. Şam'ın şekeri, ne Arab'ın yüzü. ..... MERAK, ARKADAŞ

N. şaşkın ol basıl, ne taşkın ol asıl. ..... ÖLÇÜLÜLÜK

N. şiş yansın, ne kebap. ..... ÖLÇÜLÜLÜK

N. tarlam var, ne de kargadan davam. ..... AZLA YETİNME

N. verirsen elinle, o gider seninle. ..... CÖMERTLİK

N. yavuz/aşkın/azgın ol basıl ne yavaş/şaşkın/miskin ol basıl. ..... ÖLÇÜLÜLÜK

N. yer, ne yedirir. ..... BAĞLILIK

N. zenginę borçlu ol, ne züğürtten alacaklı. ..... ÖDÜNÇ ALMA

NECABET N. kişiye sermaye-i itibardır. ..... TEMİZLİK

NEDAMET Cehalet daima n.. .. BİLGİSİZLİK

NEDAMETLE Acele ile kalkan n. oturur. ..... ACELECİLİK

NEDAMETTİR Acele işin sonu n./pişmanlıktır. ..... ACELECİLİK

Kumarbazlığın sonu sefalet ve n..... KUMAR

NEDEN Olur, amma n. sonra. ..... GEÇ KALMA

NEFES Kuşa kafes lazım, boruya n.. ..... OLASILIK

NEFESİ Allah kuluna n. sayı ile vermiş. ..... ALLAH

NEFESİN N. elverirse borazancı başı ol / Nefesin güvenen borazancı başı olur. ..... BECERİ

NEFESTE Son n. iman selameti. ..... ÖLÜM, DİN

NEFİS N. ile mücadele dünya ile muharebeden güçtür. ..... BENCİLLİK

NEFSİ Erkeğin n. birdir, kadınınki dokuz. ..... KADIN

NEFSİNDE N. tecrübe etmediğin şeyi halka tavsiye etme. ..... ÖĞÜT

NEFSİNEN. uyan şeytana uyar. ..... ŞEYTAN, AYARTMA

NEFSİNİ Her suçluyu bağışla, n. asla. ..... BAĞIŞLAMA

N. yenebilen her zorluğu yener. ... AYARTMA

NEKESİN Cömert ile n. harcı bir (nekesinki bir ziyade). ..... CİMRİLİK

Cömert ile n. (nekesle cömerdin) harcı birdir. .... CİMRİLİK

Cömertle n. harcı birdir. ..... TUTUMLULUK

NEKESİNKİ Cömert ile nekesin harcı bir (n. bir ziyade). ..... CİMRİLİK

NEKESLE N. cömerdin hesabı/harcı birdir. ..., CİMRİLİK

NELER Beyde bulunmayan elde n. var. ..... SAHİP OLMA

Gün doğmadan n. doğar. ..... BEKLENTİ, İYİMSERLİK

N. geldi neler geçti felekten, duyulmadı deve geçti elekten. ..... HABER

N. geldi neler gitti cihane, ecel geldi baş ağrısı bahane. ..... ÖLÜM

NEM Arif olan buluttan n. kapar. .. AKILLILIK

Duvan n., insanı gam yıkar. ..... KEDER, ÜZÜNTÜ

NEMDEN Demir n., insan gamdan çürür. ..... KEDER

NERDE Güzel n., kavga orda. ..... GÜZELLİK, KADIN

N. aç oradan kaç, nerde aş oraya yanaş. ..... AÇLIK

N. akşamlarsan orda sabahla. ..... MİSAFİR

N. bir iş, ordan sıvış. ..... TEMBELLİK

N. birlik, orda dirlik. ..... BARIŞ

N. börek, ben orada gerek. ..... YEME

N. hareket, orda bereket. ..... ÇALIŞKANLIK

NERDEN Fırsat bir rüzgardır ki bilinmez n. eser. ..... FIRSAT

NEREDEN. bolluk, orada dirlik. .. ZENGİNLİK

N. çokluk, orada bokluk. ..... YARDIM

N. dirlik, orada birlik. ..... BARIŞ

NEREDEN Kedi gibi n. atsan dört ayak üzerine düşer. ..... TALİH

NERELERE Yenice eleğim, seni n. asayım? .... DEĞİŞİM

NERESİNDEN Zararın n. dönülse kardır. .....

ERKEN DAVRANMA, KAZANÇ, GEÇ KALMA, SÖZ VERME

NEREYE Aza demişler "N.?" "Çoğun yanına" demiş. ..... UFAK ŞEYLER
"Azıcık n. gidersin?" "Çok getirmeye." ..... UFAK ŞEYLER
Baş n. giderse ayak da oraya gider. ... ÖRNEK
Keçi n. çıksa oğlağı da oraya çıkar. ... ÇOCUK
N. gidersen kısmetin de beraber gider. ..... ALINYAZISI
N. gitsen okka dört yüz dirhem. . BENZERLİK
NESİ Bir elin n. var?/İki elin sesi var. ..... YARDIM
İki elin sesi var, bir elin n. var? ..... YARDIM
Öksüzün n. olur? Memesiz de büyür. ..... GÜÇSÜZLÜK
NESİNE El elin n., gülerek gider yasına ..... ÜZÜNTÜ
NESLİ Aslı ne ise n. de odur. ..... GÖRGÜ
NESNE Duyulmadık n. olmaz, her ne kadar gizli olsa. ..... HABER
NEYLESİN Hayırlı evlat n. malı, hayırsız evlat n. malı? ..... ÇOCUK
Vermeyince mabut, n. Mahmut? ..... ALLAH
NEZAFET N. imandandır. ..... TEMİZLİK
NEZAKET N. para ile satılmaz. ..... GÖRGÜ, KONUŞMA
NİÇİN Yengece "N. yan yan gidersin?" demişler, "Serde kabadayılık var" demiş. ..... ELEŞTİRİ
NİĞDE Geçti Bor'un pazarı, sür eşeğini N.'ye. ... GEÇ KALMA
NİKAHTA N. keramet vardır. ..... EVLİLİK
NİMET Şükür n. arttırır. ..... MİNNETTARLIK
NİSAN Mart kuruluk, n. yağmurluk. ..... İKLİM
Mart yağar, n. övünür; nisan yağar, insan övünür. ..... İKLİM
N. yağar sap olur, mayıs yağar çeç olur. İKLİM
N. yağmuru altın araba, gümüş tekerlek. İKLİM
Yılın eksiğini n. getirir, nisanın eksiğini yıl getirmez. ..... TARIM
NİSANDA Kara kışta karlar, martta yağmaz. n. durmazsa değme çiftçinin keyfine. ..... İKLİM
Martta tezek kuruya, n. seller yürüye. .... İKLİM
Martta yağmasın, n. dinmesin (mayısta ara sıra). ..... İKLİM
Martta yağmaz, n. dinmezse sabanlar altın olur. ..... İKLİM
NİSANIN Korkma martın beşinden, kork n. beşinden. ..... İKLİM
Korkma zemheri kışından, kork n. beşinden, öküzü ayırır eşinden. ..... İKLİM
Sakın n. beşinden, öküzü ayırır eşinden. İKLİM
NİYET N. hayır, akıbet hayır. SON, GÖNÜL
NİYETİ İnsanın n. olmayınca gözü olsa da görmez. ..... GÖNÜL
NOKSAN Azası n. olanın kazası eksik olmaz. .. KUSUR
NOKSANINI Kişi n. bilmek gibi irfan olmaz. ... AKILLILIK
NÖBET Değirmene gelen n. bekler. ... SABIR
NUR Zulmet içinde n. doğar. ..... İYİMSERLİK
NURDUR Ateş hem nardır, hem n.. ..... FARKLILIK
NURUDUR Haya imanın n.. ..... UTANÇ
NUSH N. ile akıllanmayanın hakkı kötektir. ..... AKILLILIK
NÛMUNESİ Yetişmez mi sana elin n.? ..... ÖRNEK
NADAN Adudan intikam gibi n. işi olmaz. ..... ÖÇ
NÂRDIR Ateş hem n., hem nurdur. ..... FARKLILIK
NÂRE El için yanma 'n., yak çubuğunu safarı ara. ..... ÜZÜNTÜ
OBURLUKTAN Açıktan kimse ölmez (o. çok ölür). ..... OBURLUK
OBURUN O. karnı doyar, gözü doymaz. ..... OBURLUK
OCAĞA Dağdaki tavşanın suyu o. vurulmaz. .... BEKLENTİ
OCAĞI Ana bahtı kızına, baba o. oğula kalır. .... ANA-BABA
OCAĞIN Sen dost kazan, düşman o. başından çıkar. ..... DOST
OCAK Adımı güveç üstüne koy, ama o. üstüne koyma. ..... ÜN
Hilekar dokuz o. yıkmayınca bir ocak kuramaz. ..... ALDATMA
O. içinden tutuşur. ..... KEDER
ODASI Gelin o. ziynetli olur. ..... EVLİLİK
ODUN Beslemeden kadın olmaz, gül ağacından o. olmaz. ..... OLASILIK
Boşboğazı cehenneme atmışlar, "O. yaş" diye haykırmış. ..... KONUŞMA
Gül dalından o., beslemeden/çingeneden kadın olmaz. ..... OLASILIK
Halayıktan kadın olmaz, gül ağacından o.. ..... HİZMETÇİ
Kavak ağacından o., halayıktan kadın. ..... OLASILIK
ODUNA Akşamdan o. giden çok olur. ..... GÖNÜL
ODUNCUNUN Balcının var bal tası, o. / odun yancının var baltası. ..... BENZERLİK
O. gözü ormçada/kütükte (dilencinin gözü çömçede). ..... BENCİLLİK
ODUNU Az ateş çok o. yakar. ..... UFAK ŞEYLER
OĞLAĞI Ağaca çıkan keçinin dala bakan o. olur. ..... ANA-BABA, ÖRNEK
Keçi nereye çıksa o. da oraya çıkar. .. ÇOCUK
Keçinin çıktığı yere o. da çıkar. .... ANA-BABA
Taşa çıkan keçinin ağaca çıkan o. olur. ..... BENZERLİK
OĞLAK Ağılda o. doğsa ovada otu biter. ..... ALLAH
Ala keçi her vakit püsküllü o. doğurmaz. ..... DEĞİŞİM
OĞLAN Akıllı o. neyler ata malını, akılsız o. neyler ata malını? ..... ZENGİNLİK, AKILLILIK
Bir baba dokuz o. besler, dokuz oğul bir babaya bakamaz. ..... ÇOCUK
Er canı isteyen kız "Allah canımı alsın", kız canı isteyen o. "Çıkıp gideyim" der. ..... EVLİLİK
Gelin eşikte, o. beşikte. ..... EVLİLİK
Kız gittiği, o. bittiği yerde ekmek yer. . ÇOCUK
O. anası kapı arkası, kız anası minder kabası. .... EVLİLİK
O. atadan/babadan öğrenir sofra kurmayı, kız anadan öğrenir biçki biçmeyi. ... ANA-BABA
O. babadan öğrenir sofra yapımayı, kız anadan öğrenir kapı gezmeyi. ..... ÇOCUK
O. babaya, kız anaya çeker. ..... ÇOCUK
O. babaya, kız anaya yar olur. .... ANA-BABA
O. dayıya, kız halaya çeker. ..... AKRABA
O. doğuran ana sevinmesin de ekmeğini yiyen sevinsin. ..... ÇOCUK
O. doğuran öğünsün, kız doğuran dövünsün. ... EVLİLİK
O. doğurdum oydu beni, kız doğurdum soydu beni. ..... EVLİLİK
O. evlenince "Bey oldum" sanır. ..... EVLİLİK
O. olduğu yere, gelin geldiği yere. ..... UYUM
O. yedi oyuna gitti, çobanı yedi koyuna (gitti). .... SON
Yerdiğin o. yer tutar. ..... ÇOCUK
OĞLANA Boz ata, avrada, o. kulluk edenin yüzü ağarmaz. ..... EVLİLİK
OĞLANDIR Kız pazarda satılmaz, o. atılmaz, çekmeli. ..... EVLİLİK
OĞLANI O. her karı doğuramaz, er karı doğurur. ..... EVLİLİK
OĞLANINDIR Bir kız bir o. ..... EVLİLİK
OĞLANINKİ O. oğul balı, kızınki bahçe gülü. ... ÇOCUK
OĞLU Akıllı babanın akılsız o. olur. ..... AKILLILIK, ÇOCUK, ANA-BABA
Alışın o. veriştir. ..... TİCARET
Allah verince kimin o., kimin kızı demez. ..... ALLAH
Ateşin o. kül olur. ..... BENZERLİK
Görmemişin o. olmuş, çekmiş çükünü koparmış. ..... AKILSIZLIK
İhmalcinin o. uşağı olmaz. ..... TEMBELLİK
Kız var, nazı var; o. var, sözü var. ..... ÇOCUK
Onmadık babanın onmadık o.. .. BENZERLİK
Utananın/Üşenenin/Erinenin o. kızı olmamış. . ..... UTANÇ
Üşenenin o. kızı olmamış. ..... ÖZVERİ
OĞLUM "Baba cennetliksin." "O. umamıyorum." ..... UMUT
"Buğdayım var" deme ambara girmeyince, "O. var" deme yoksulluğa düşmeyince. ..... BEKLENTİ
Doğurdum o. oldu, evlendi komşum oldu. ..... ÇOCUK
O. deli malı neylesin, oğlum akıllı malı neylesin? ..... ZENGİNLİK
O. oldu gülüm oldu, everdim elin oldu. ..... EVLİLİK
OĞLUMU O./Evladımı ben doğurdum, ama gönlünü ben doğurmadım. ..... HUY
OĞLUN Kızın kimi severse güveyin odur, o. kimi severse gelinin odur. ..... EVLİLİK
O. güder, kanın sağarsa koyun olur. ..... ÇALIŞKANLIK
OĞLUNA Adam o. iyilik yaramaz. ..... İYİLİK
Babası o. bir bağ vermiş, oğlu babasına bir salkım üzüm vermemiş. ..... ÇOCUK, MİNNETTARLIK
Babası o. bir bağ vermiş, oğlu babasına bir salkım üzüm vermemiş. ..... ANA-BABA
El o. güven olmaz. ..... GÜVEN
OĞLUNU Akıllı düşününceye kadar deli o. evirir/evlendirir. ..... SEÇİM
Kızını fırsat bulunca, o. canın isteyince evlendir. . ..... EVLİLİK
Sen seversin o., o da sever o.. ..... ÇOCUK
OĞLUNUN Baba koruk yer, o. dişi kamaşır. .. .. ANA-BABA
Baba o. fenalığını istemez. ..... ANA-BABA
Babası ekşi elma yer, o. dişi kamaşır. ..... ANA-BABA
OĞUL Adam vuracak o. babasına danışmaz. ... . OĞUT
Ata o. savaştı, ebleh ona inandı. ..... KAVGA
Azrail gelince o., uşak sormaz. ..... ÖLÜM
Baba düşmanı, o. dostu olmaz. ..... DÜŞMAN
Baba/Evlat/O. ekmeği zindan ekmeği, koca/er ekmeği meydan ekmeği. ..... EVLİLİK
"Baba himmet," "O. hizmet." . ÇALIŞKANLIK
Devlet o., mal tahıl, mülk değirmen. ..... SAHİP OLMA
El adamından o. olmaz. ..... ÇOCUK
Koca ekmeği meydan ekmeği, evlat/o. ekmeği zindan ekmeği. ..... EVLİLİK
Kül tepecik olmaz, güvey o. olmaz. ..... OLASILIK
Oğlanınki o. balı, kızınki bahçe gülü. . ÇOCUK
O. babanın huyunu gütmek gerektir. ..... ÇOCUK
OĞULA Ana bahtı kızına, baba ocağı o. kalır. ... . ANA-BABA
Ata dostu o. mirastır. ..... ANA-BABA
Atanın/Babanın sanatı o. mirastır. ..... BECERİ
Baba sanatı o. mirastır. ..... ANA-BABA
Bir koca yedi o. bedeldir. ..... EVLİLİK
O. devlet gerek ise anaya ataya hürmet eyleye. . ..... BOYUN EĞME
OĞULUN Balın alası/tazesi o. tazesinden. ..... BENZERLİK
OH "Ah" deme ki düşmanın "O." demesin. ..... DÜŞMAN
OK Aç adama soğuk o. gibi işler. ..... AÇLIK
Ata sözü tutmayan o. gibi atılır. .... ATASÖZÜ
Atılan o. geri dönmez. ..... GEÇ KALMA
Kartala bir o. değmiş, yine kendi yeleğinden. .. .. NANKÖRLÜK
O. yaydan çıktı. ..... PİŞMANLIK
OKÇUDUR İlk vuran o. ..... BAŞLANGIÇ, BECERİ
OKKA Dert o. o. girer de, dirhem dirhem çıkar. ..... KEDER
Her yerde o. dört yüz dirhem. .... BENZERLİK
Nereye gitsen o. dört yüz dirhem. ..... BENZERLİK
O. her yerde dört yüz dirhem. .... BENZERLİK
OKLAVALAR Hanımın hasmı gelince o. tıkır tıkır, beyin hasmı gelince dişler takır takır. .....

EVLİLİK
OKSUZ Parasız adam o. yaya benzer. YOKSULLUK
OKU Deme kış yaz, o. yaz. EĞİTİM
Domuzdan bir o. esirgeme. .. UFAK ŞEYLER
Eri söylet, o. fırlat. SEVECENLİK
OKUMADAN O. alim, gezmeden seyyah olunmaz. EĞİTİM
O. alim, yazmadan katıp olunmaz. YAZI
OKUMAKTAN Bir defa görmek bin defa o. yeğdir. GÖRÜŞ
Konuşmak o. iyidir. KONUŞMA
OKUN Herkes attığı o. nereye vardığını bilmek gerek. SORUMLULUK
OKUNU O. atmış, yayını asmış. GEÇ KALMA
OKUR Herkes bildiğini o.. KARARLILIK
OKUTMALI Mektubu yazana o.. YAZI
OKUYAN Çok o. değil çok gezen bilir. GEZİ
OL Er o., da baş yar. BECERİ
OLACAĞA O. çare yoktur. ALINYAZISI
OLACAĞIM "Ne oldum?" dememeli. "Ne o.?" demeli. BEKLENTİ, KENDİNİ BEĞENME. ZAMAN
OLACAĞINA Acele etsen de iş o. vanr. ACELECİLİK
İş o. vanr. ALINYAZISI
OLACAK O. ile olduya çare yoktur. ALINYAZISI
OLACAKLA O. öleceğe çare bulunmaz. ALINYAZISI
OLAN Er o. ekmeğini taştan çıkanr. ÇALIŞKANLIK
Haris o. mahrum kalır. AÇGÖZLÜLÜK
O. dört bağlar, olmayan dert bağlar. ZENGİNLİK
OLAYIM O. dersen Hak'ka asi, ya mütevelli ol ya vasi. SORUMLULUK
OLDUM "Ne o.?" dememeli. "Ne olacağım?" demeli. BEKLENTİ, KENDİNİ BEĞENME
Oğlan evlenince "Bey o." sanır. EVLİLİK
OLDUYA Olacak ile o. çare yoktur. ALINYAZISI
OLMADIKÇA Hareket o. bereket olmaz. ÇALIŞKANLIK
OLMAMALI Yalan söyleyen unutkan o. ALDATMA
OLMAMIŞ Üçlenmemiş eken, o. biçer. TARIM
OLMAYA O. devlet cihanda bir nefes sıhhat gibi. SAĞLIK
OLMAYACAK Kabul o. duaya amin denilmez. GÖNÜL, DİN
O. duaya amin denmez. UMUT
OLMAYAN Ata o. ata kadri bilmez. ANA-BABA
Hasta o. sağlığın kadrini bilmez. SAĞLIK
OLMAYANİN Eri o. yeri olmaz. EVLİLİK
Eskisi o. yenisi olmaz. HARCAMA
Hayası o. insafı da olmaz. UTANÇ
OLMAZ Çok ile azın oyunu o. TEHLİKE
"O. o." deme, o. o. BEKLENTİ
OLMAZSA Çamur o. hamur olmaz. ZENGİNLİK, ÖZVERİ
OLMUŞLA O. ölmüşe çare bulunmaz/yoktur. ÇARE, PİŞMANLIK
OLSA O. ile bulsayı bir yere akseler yel ile yuf biter. OLASILIK
OLSAYDI Bizimle o. da kubbe kadar kamburu o. HAYAT
Talihim o. anamdan kız doğardım. TALİH
OLSAYI O. bulsaya vermişler hiç doğmuş. OLASILIK
OLSUN Er o. da evi olmasın. EVLİLİK
Erim er o. da yerim çalı dibi olsun. EVLİLİK
Geç o. da güç olmasın. ERTELEME
OLUR Aklı olan o. olmaz işe karışmaz. TEDBİR
O., amma neden sonra. GEÇ KALMA
OLURSAN Sen o. bensiz, ben de olurum sensiz. DOST
OLURUYLA Her işi o. bitirmeli. BECERİ
ON Ayın o. beşi karanlık olsa o. beşi aydınlık olur. İYİMSERLİK
O. beş yaşındaki/beşindeki kız ya erde gerek ya yerde. EVLİLİK
O. birden sonra dükkan açar. .. GEÇ KALMA
O. iki imama yalvaracağına, bir Allah'a yalvar. ALLAH
O. para on aslanın ağzında. ZENGİNLİK
O. paraya on takla atar. ZENGİNLİK
O. parmağım / İki elim yakanda. ÖÇ
O. yılın yağmuru harman vakti yağar. TARIM
ONA O. hatır buna hatır, bana kahır. ACI ÇEKME
ONDUĞUNU Hısım hısımın ne öldüğünü ister, ne o.. AKRABA
Kardeş kardeşin ne öldüğünü ister ne o. AKRABA
ONDUR Güzellik o., dokuzu dondur. GİYİM KUŞAM
ONDURMADIĞINI Allah'ın o. kul ondurmaz. ALLAH
ONDURMAZ Allah'ın ondurmadığını kul o.. ALLAH
ONGUN Malı o. olanın adı angın olur. ZENGİNLİK
ONMADIK O. babanın o. oğlu. BENZERLİK
ONMAZ Ah alan o.. ZULÜM
Ana baba beddusanı alan o.. ANA-BABA
ONU Ne pişirirsen o. yersin. SORUMLULUK
ONUNDAN Martın o., şubatın sonundan korkulur. İKLİM
ORADAN Kavga kızıştı mı o. kaç. ... KAVGA
ORAĞA "Harmanı yakarım" diyen o. yetişemiş. ZULÜM
ORAĞI Kürkü orak vaktinde, o. kürk vaktinde al. TİCARET
ORAK Buğday başak verince o. pahaya çıkar. DEĞER
Kürkü o. vaktinde, oraği kürk vaktinde al. TİCARET
Toprak saban yerse, o. altın biçer. TARIM
ORAN Aş tuz ile tuz o. ile. BENZERLİK
ORANLA Yalanı o. söyle. ALDATMA
ORAYA Baş nereye giderse ayak da o. gider. ÖRNEK
Keçi nereye çıksa oğlağı da o. çıkar. ÇOCUK
ORDA Güzel nerde, kavga o. GÜZELLİK, KADIN
Nerde akşamlarsan o. sabahla. MİSAFİR
ORDUYA Bir ağızdan çıkan bir o. yayılır. DEDİKODU
ORDUYU Bir korkak bir o. bozar. .. KORKU
ORMAN Ayısız o. olmaz. OLASILIK
Balta girmedik o. olmaz. OLASILIK
Eğri ağacsız o. olmaz. KUSUR
ORMANA Kurdu ne kadar beslersen besle, o hep dağa/o. bakar. ÖZGÜRLÜK
O. (bir) balta girmiş, sapı yine kendisinden imiş. NANKÖRLÜK
Suya giderin susağı o. gidenin baltası. OLASILIK
ORMANDAN Kurdu o. açlık çıkarır. .. AÇLIK
ORTAĞIDIR Kar zarann kardeşidir/o.. KAZANÇ
ORTAK Kendinden büyükle o. olma. EŞİTLİK
O./Kuma gemisi yürür/yürümüş, elti gemisi yürümez/yürümemiş. ..... AKRABA, EVLİLİK
Senden zengin ile o. olma. EŞİTLİK
Şeytan ile o. eken/olan buğdayın samanını alır. ŞEYTAN
ORTAKLIK Aşıklı mülk o. kabul etmez. AŞK
O. iyi olsa. iki adam bir avrat alır. ..... TİCARET
O. öküzden başlı başına buzağı yeğdir. TİCARET
ORTASI Her şeyin bir o. bulunur. ÖLÇÜLÜLÜK
Her şeyin o. iyidir. ÖLÇÜLÜLÜK
ORUCU Kıl namazı, tut o., gelmez sorucu. DİN
ORUÇ Arife günü yalan söyleyenin / o. yiyenin Bayram günü yüzü kara çıkar. .. ALDATMA
Ay gör. o. tut; ay gör, bayram eyle. ... ZAMAN
Gavura kızıp da o. bozmaya benzer. ..... ÖFKE
Ramazanda yalan söyleyenin / o. yiyenin bayramda yüzü kara olur. ALDATMA
ORUÇTUR Kedi ciğere yetişemezse "Bugün o." dermiş. GÖNÜL
OSMANLI O. ekmeği yiyip Moskofa dua olmaz. NANKÖRLÜK
O., tavşanı araba ile avlar. BECERİ
OSMANLILAR Eski zaman atlanna eski O. binip çıtmiş. GEÇ KALMA
OSMANLİNİN O. ayağı üzengide gerek. ÇALIŞKANLIK
O. ekmeği dizi üstündedir. ÇALIŞKANLIK
OSMANLIYA O. "Kalk git" demezler, tayınını keserler. MİSAFİR
OSMANLIYI O. at yıkar, Türkü inat. KARARLILIK
OT Ata o., ite et. BENZERLİK
Deveye o. lazımsa boynunu uzatır. GÜVEN
Keçinin sevmediği o. gelir karşısında biter. BEKLENTİ
Keçinin yemediği o. başını ağnır. ALIŞKANLIK
Sen hot ben hot, bu deveye kim verir o.? EŞİTLİK
Yaş o. yanmaz, elçi ölmez/öldürülmez. OLASILIK
Yılanın sevmediği o., deliğinin ağzında biter. SUÇ
OTLUĞA Gönül var o., gönül var bokluğa (konar). FARKLILIK
OTLUSUNDAN Yurdun o. kutlusu yeğdir. ZENGİNLİK, DEĞİŞİM
OTU Kedi yemediği o. yerse başı ağrır. DENEYİM
O. çek, köküne bak. BAŞLANGIÇ
Yanık yenn o. tez biter. ACI ÇEKME
OTUR Ağır o. ki "Bey" desinler. GÖRGÜ, SUSKUNLUK
Gölgede o., gün kendi gelir. TEMBELLİK
OTURAN Gezen güzel olur, o. gazel olur. GEZİ
OTURANIN Sofrana o. karnı doysun. MİSAFİR
OTURDUĞU O. ahır sekisi, çağırdığı İstanbul türküsü. KENDİNİ BEĞENME
OTURMAKTANSA Aylak o. aylak gezmesi daha iyidir. TEMBELLİK
Boş o. aylakçılık yeğdir. TEMBELLİK
OTURMAM Bir "Yemem" diyenden kork, bir "O." diyenden. GÖRÜNÜŞ
OTURMAZSAN Aşağıda o. yukarıda da yerin yoktur. KENDİNİ BEĞENME
OTURMUŞ Gelin altın taht/kürsü getirmiş, çıkmış kendisi üstüne o. EVLİLİK
OTURUP Eğri o./oturalım, doğru söyle/konuşalım. GERÇEK
OTURUR Evinde yok dan, geçer de o. (herkesten) yukarı. KENDİNİ BEĞENME
OTUZ O. iki dişten çıkan o. iki mahalleye yayılır. DEDİKODU
OTUZUNDA Yirmisinde yakışıklı, o. güçlü, kırkında zengin. HAYAT
OVADA Ağılda oğlak doğsa o. otu biter. ALLAH
Balık tavada, tavşan o.. BENZERLİK
OYNAMAK Aslan kuyruğu ile o. kendi başına iş açmaya çabalamaktır. TEHLİKE
OYNAMASI Eşeği yoldan çıkaran sıpasının o.. UTANÇ
OYNAMASINI O. bilmeyen kız "Yerim dar" demiş, yerini genişletmişler "Yenim dar" demiş. BİLGİSİZLİK, BECERİ
OYNAMAZ Aç ayı o.. AÇLIK
Ağır taş yerinden o. (batman döver). GÖRGÜ
İki cambaz bir ipte o.. .. YETKİ, KURNAZLIK
OYNAŞA Öksüz o. çıkmış, ay aksamdan doğmuş. TALİH
OYNAŞINA O. inanan avrat ersiz kalır. GÜVEN, EVLİLİK
OYNAYANIN Ekmekle o. ekmeğiyle oynanır. ZULÜM
OYSUN Besle kargayı, o. gözünü. NANKÖRLÜK

OYUN Feleğin zonuna o. kar etmez ... TALİH
O. oynamaktan maksat yenmektir... KUMAR
OYUNDAN Abdal düğünden, çocuk o. usanmaz. ... ÇOCUK
OYUNU Ateşle pamuğun o. olmaz. ... TEHLİKE
Barut ile ateş o., terketmekdir kurda koyunu. ... TEHLİKE
Çok ile azın o. olmaz. ... TEHLİKE
Er o. birdir. ... DENEME
Er o. üç kez/üçe kadar. ... BAŞARI
Karaman'ın koyunu, sonra çıkar o.. ... SON
Zor o. bozar. ... ZULÜM, ÇARE
OZANDA Çok söz o. yaraşır. ... KONUŞMA
ÖBÜR Bir elin verdiğini ö. elin duymasın. ... CÖMERTLİK
Ö. dünyaya gidip de gelen yok ki. ... ÖLÜM
ÖÇÜ Kaynana ö., oğlu cici. ... EVLİLİK
ÖÇÜN Ö. iyisi bağışlamaktır. ... ÇARE, ÖÇ
ÖÇ Bağış yağış gibidir, bereket getirir; ö. göç gibidir, bereket giderir. ... ÖÇ
Ö. alma rahatlığı rahatlık sayılmaz. ... ÖÇ
Ö. almak neyin ısı, bağışlamak beyin ışı. ... ÖÇ
Ölüm ile ö. alınmaz. ... ÖLÜM, ÖÇ
ÖD Ö. ağacından kaşık olur, ama tarhana içilmez. ... OLASILIK
ÖDEMEK Adamak kolay, ö. güçtür. ... SÖZ VERME
ÖDEMEKLE Yol yürümekle, borç ö. tükenir. ... ÇALIŞKANLIK
ÖDEMEKTEN Adamakla mal tükenmez. Hak saklasın vermesinden/ö... SÖZ VERME
ÖDENİRKEN Borç alınırken dost, ö. düşmandır. ... ÖDÜNÇ ALMA
ÖDENMEZ Alacakla verecek/borç ö.. ... ÖDÜNÇ ALMA
Ana hakkı o.. ... ANA-BABA
ÖDÜNÇ Akçasının kıymetini bilmeyen ö. versin. ... ÖDÜNÇ VERME
Borç/Ö. yiyen kesesinden yer. ... ÖDÜNÇ ALMA
Eşek eşeği ö. kaşır. ... ÖDÜNÇ VERME
Fukaraya veren Mevlaya ö. verir. ... CÖMERTLİK
Kavgada kılıç ö. verilmez. ... KAVGA
Ö. güle güle gider, ağlaya ağlaya gelir. ... ÖDÜNÇ ALMA
ÖFKE Ö. baldan tatlıdır. ... ÖFKE
Ö. ile kalkan zararla oturur. ... ÖFKE
ÖFKELİ Ö. dilencinin torbası boş kalır. ÖFKE
ÖĞREN Edebi edepsizden ö.. ... GÖRGÜ
ÖĞRENEN Kırkında saz ö. / saza başlayan kıyamette çalar. ... YAŞ
ÖĞRENİŞ Her düşüş bir ö.. ... DENEYİM
ÖĞRENMELİ Yenile yenile yenmesini ö... ... BAŞARI
ÖĞRENMEMEK Bilmemek ayıp değil, ö. ayıp. ... İSTEME, BİLGİSİZLİK
ÖĞRENMENİN Ö. yası ol az. ... EĞİTİM
Ö. yaşı yoktur. ... YAŞ
ÖĞRENMEYEN Hizmet etmesini bilmeyen/ö. efendilik edemez. ... BOYUN EĞME
ÖĞRENMEZ Köpek suya düşmeyince yüzmesini ö.. ... DENEYİM
ÖĞRENSİN Geçinmeye gönlü yok kadını ö.. ... EVLİLİK
ÖĞRETİR Akça adama akıl ö.. ... ZENGİNLİK
Akça akıl ö., don yürüyüş. ... ZENGİNLİK
Para adama akıl ö.. ... ZENGİNLİK
ÖĞRETİRLER Ö. sana hacı mahallesinde satmayacağı satmayı. ... UYUM
ÖĞÜDE Ataların bir sözü bin ö. geçer. ... ATASÖZÜ
ÖĞÜDÜ Avradın ö. avrada geçer. ... KADIN
ÖĞÜDÜN Ulu ö. tutmayan ulayakalır. ... ATASÖZÜ
Ulular ö. tutmayan uluya kalır. ... ATASÖZÜ
ÖĞÜN Elden gelen ö. olmaz, o da vaktinde bulunmaz. ... GÜVEN, ÖDÜNÇ ALMA
Misafirin umduğu ev sahibine iki ö. olur. ... MİSAFİR
ÖĞÜNSÜN Oğlan doğuran ö., kız doğuran dövünsün. ... EVLİLİK
ÖĞÜT Karaya sabun, deliye ö. neylesin. ... ÖĞÜT
Sana vereyim bir ö. kendi ununu kendin ö.. ... GÜVEN
ÖĞÜTLEYENDİR Dost bizi iyi yola ö.. ... DOST
ÖĞÜTTÜR Her ziyan bir ö.. ... FELAKET
ÖĞÜTÜR Bu dünya bir değirmendir, ö. bir gün bizi. ... DÜNYA
ÖKSÜZ Ha anan ölmüş, ö. kalmışsın ha baban. ... ANA-BABA
Ö. çocuğun bağrında yağ olmaz. ... GÜÇSÜZLÜK
Ö. güler mi, gülerse unar mı? .. GÜÇSÜZLÜK
Ö. hırsızlığa çıkmış, ay ilk akşamdan doğmuş. ... TALİH
Ö. kendi göbeğini kendi keser. ... GÜÇSÜZLÜK
Ö. kuzu tokluğa/öveç olmaz. ... GÜÇSÜZLÜK
Ö. neden güler? Belki yanılır da güler. TALİH
Ö. oynaşa çıkmış, ay akşamdan doğmuş. ... TALİH
ÖKSÜZE Haddini bilmeze haddini bildirmek ö. kaftan giydirmek gibidir. ... HIRS, GURUR
Ö. vurmuşlar vay anam demiş.. ... GÜÇSÜZLÜK
ÖKSÜZÜ Baba ö. öksüz değil, ana ö. öksüz. ... ANA-BABA
Ö. doyur da ne yapacağına karışma. ... GÜÇSÜZLÜK
Ö. dövmüşler, "Vay arkam!" demiş. ... GÜÇSÜZLÜK
ÖKSÜZÜN Ö. bağrı yanık olur. ... GÜÇSÜZLÜK
Ö. karnı doymaz. ... GÜÇSÜZLÜK
Ö. nesi olur? Memesiz de büyür. ... GÜÇSÜZLÜK
Ö. şeytanı dokuz olur. ... GÜÇSÜZLÜK
ÖKÜZ Çamura batan arabayı koca ö. çıkarır. .. ÇALIŞKANLIK
İnek gibi süt vermeyen, ö. gibi kutan sürer. ... ÇALIŞKANLIK
İnek gibi süt vermeyen ö. gibi sapan/kutan sürer. ... BECERİ
Ö. yem bitince/yeyince çifte gideçeğini bilir. ... BİLGİ
Öküzün boynuzuna konan sivrisinek sormuş; "Sana ağır gelmiyorum ya?" Ö. "Sen orada mıydın?" demiş. ... KENDİNİ BEĞENME
Serkeş ö. soluğu kasap dükkanında alır. ... BOYUN EĞME
Yağmur yağarsa ineği sat, ö. al; yağmur yağmazsa öküzü sat, deve al. ... TİCARET
Yalnız ö. çifte/boyunduruğa koşulmaz. ... YARDIM
ÖKÜZDEN Ortaklık ö. başı başına buzağı değildir. ... TİCARET
ÖKÜZE Arık ö. bıçak olmaz/çalınmaz. ... AZLA YETİNME
İyiliğe iyilik olsaydı, koca ö. bıçak olmazdı. ... MİNNETTARLIK, NANKÖRLÜK
Kendini bilmeze kendini bildirmek ö. kaftan biçmek gibidir. ... EŞİTLİK
Ö. boynuzu yük olmaz / ağır gelmez. ... ÇALIŞKANLIK
Yatan ö. yem yoktur. ... TEMBELLİK
ÖKÜZÜ Ağanın gözü ö./ineği semiz eder. ... TERBİYE
Ö. boynuzundan, insanı sözünden/diliyle tutarlar. ... KONUŞMA
Ö. olana gön borç verirler. ... GÜVEN
Sakın nisanın beşinden, ö. ayırır eşinden. İKLİM
Yumurtayı çalan ö. de çalar. ... SUÇ
ÖKÜZÜM Hu ö. hu, ölünceye kadar dirlik gerek. ... BARİŞ
ÖKÜZÜN Harman döven ö. ağzı bağlanmaz. .. KARARLILIK
Karga ö. başını kendi kanı için bekler. ... YARDIM
Kızın uzun saçlısı, tarlanın ufak taşlısı, ö. başlısı makbuldür. ... EVLİLİK
Ö. boynuzuna konan sivrisinek sormuş "Sana ağır gelmiyorum ya?" Öküz "Sen orada mıydın?" demiş. ... KENDİNİ BEĞENME
Yorgun eşeğin/ö. çüş/ıslık canına minnet. ... OLASILIK
ÖL Ö. benim için, öleyim senin için. . YARDIM
Ölü gibi ö. ki, adam gibi ağlayayım. ... OLASILIK
ÖLÇEKLE Küçük ö. büyük ambar dolmaz. ... OLASILIK
ÖLÇMELİ Canı cana ö. (insaf etmeli). ... BAĞIŞLAMA
ÖLÇÜP Bin ö. bir biçmeli. ... TEDBİR, BAŞARI
ÖLDÜĞÜNE Kazanın doğurduğuna inanan ö. de inanır. ... AKILSIZLIK
Ö. bakmaz da ceviz/koz ağacından tabut ister/yaşiyet eder. ... KENDİNİ BEĞENME
ÖLDÜĞÜNÜ Hısım hısımın ne ö. ister, ne onduğunu. ... AKRABA
Kardeş kardeşin ne ö. ister ne onduğunu. ... AKRABA
ÖLDÜKTEN Ben ö. sonra taş taş üstünde kalmasın. ... BENCİLLİK
ÖLDÜM Yaramdan ölmedim, sorandan ö.. ... İSTEME
ÖLDÜR Ayıyı evvela ö. de sonra derisini sat. ... BEKLENTİ
"Vur!" dediler "Ö.!" demediler ya. ... ÖLÇÜLÜLÜK
ÖLDÜREN Kabahat öldürende değil, ölendedir. / ölende mi ö. de mi? ... AYARTMA
ÖLDÜRENDE Kabahat ö. değil, ölendedir. / ölende mi öldüren de mi? ... AYARTMA
ÖLDÜRMEDİĞİNİ Allah'ın ö. kimse öldürmez. ... ALLAH
ÖLDÜRMEZ Allah'ın öldürmediğini kimse ö.. ... ALLAH
ÖLDÜRÜR Adamı iş ö., iş adamı diriltir. ... ÇALIŞKANLIK
Çok karınca deveyi ö.. ... GÜÇ
Dil lıkıçtan çabuk ö.. ... KONUŞMA
İçki ö., kumar süründürür. ... KUMAR
ÖLDÜRÜRÜM "Ö." diyenden korkma, "Öldürüm" diyenden kork. ... AYARTMA
ÖLECEĞE Olacakla ö. çare bulunmaz. ... ALINYAZISI
ÖLECEĞİNE Doğduğuna inanır ö. inanmaz. ... ÖLÜM
ÖLECEĞİNİ Anamın/Babamın ö. bilseydim kulağı dolu dünya satardım. ... KAZANÇ
İnsan ö. bilse mezarını kENDE kazar. . ÖLÜM
ÖLECEK İmam ö. de yüzün gülecek. ... GEÇ KALMA, BEKLENTİ
ÖLECEKMİŞ Yarın ö. gibi ibadet et, hiç ölmeyecekmiş gibi çalış. ÇALIŞKANLIK, ÖLÜM
ÖLEN Hoca gelmiş iken ö. ölsün. ... FIRSAT
Ö. ardınca kimse ölmedi. ... ÖLÜM
Ö. canını kurtarır, yazık kalanın gününe. ... ÖLÜM
Ö. ile gidenin dostu olmaz. ... YOKLUK
Ö. ile kim ölmüş, herkes sırasını bekler. ... ÖLÜM
Ö. inek sütlü olur. ... YOKLUK
ÖLENDEDİR Kabahat öldürende değil, ö.. / ölende mi öldüren de mi? ... AYARTMA
ÖLENİ Dün ö. dün gömdüler. ... ÖLÜM
ÖLENİN Kalkanın yerini, ö. avradını alırlar. ... DEĞİŞİM
Ö. malı dahi beraber ölür. ... ÖLÜM
ÖLENLE Ö. (birlikte) ölünmez. ... ÖLÜM
ÖLENLERİ Ö. çekiştirme, kalanları çek çevir. ... ÖLÜM
ÖLEYİM Hasta ol benim için, ö. senin için. ... SAĞLIK, YARDIM
Ol benim için, ö. senin için. ... YARDIM
ÖLME Ö. eşeğim ö.; yaz gelecek, yonca biticek. ... GEÇ KALMA
Unuturlar seni biçare, hemen sen ö. ... ÖLÜM
ÖLMEDEN İnsan ö. kıymeti bilinmez. ... DEĞER
ÖLMEDİ Ölen ardınca kimse ö. ... ÖLÜM
ÖLMEDİM Yaramdan ö., sorandan ölmedim. ... İSTEME
ÖLMEK Aç gezmektense tok ö. yeğdir. ... AÇLIK

Aç ölmekten tok ö. yeğdir. ... AÇLIK
Aç yaşamaktansa tok ö. yeğdir. ... YEME
Anadan doğmak ö. içindir. ... ÖLÜM
Borcun iyisi vermek, derdin iyisi ö.. ... ÖDÜNÇ ALMA
Can çekişmedense ö. yeğdir. ... ÖLÜM
Namussuz yaşamaktansa namuslu ö. yeğdir. ... ŞEREF
Ö. var, dönmek yok. ... KARARLILIK
ÖLMEKTEN Aç ö. tok ölmek yeğdir. ... AÇLIK
Kışta donup ö. yazda yiyip/kokup ölmek yeğdir. ... AÇLIK
ÖLMEMİŞ Acından kimse ö.. ... AÇLIK
Alemde kimse açlığından ö.. ... AÇLIK
ÖLMESE Gamlı yürek ö. de dirilmez. ... KEDER
ÖLMEZ Aç ö. gözü kararır. ... KEDER
Aç ö., gözü kararır; susuz ölmez, benzi sararır. .. AÇLIK
Açlıktan kimse ö. (oburluktan çok ölür). ... OBURLUK
Borçlu ö., benzi sararır / gözü kararır. ... ÖDÜNÇ ALMA
Bunalan ö., kara gün kararıp kalmaz. ... İYİMSERLİK
Hasta yatan ö., eceli gelen/yeten ölür. ... ÖLÜM, ALINYAZISI
Kara gün kararıp kalmaz/durmaz. koçyiğit bunalıp ö.. ... İYİMSERLİK
Yatan / hasta yatan ö., eceli yeten ölür. ... ÖLÜM
ÖLMÜŞ Falan ö., filan ö.; bir gün derler Sinan ö.. ... ÖLÜM
Görmemiş görmüş, gülmeden/güle güle ö.. ... AKILSIZLIK
Ha anan ö., öksüz kalmışsın ha baban. ANA-BABA
Kendini yorulmuş bilirsen yoldaşını ö. bil. ... SEVECENLİK
Ölen ile kim ö., herkes sırasını bekler... ÖLÜM
Ö. aslana tavşanlar bile hücum eder. ... GÜÇSÜZLÜK
Ö. devenin derisi eşeğe yüktür. ... DEĞER
Ö. eşek/koyun kurttan korkmaz. ... GÜÇSÜZLÜK
Sağ tilki, ö. aslandan iyidir. ... HAYAT
Yanmış mal ve ö. baba ile iftihar edilmez. ... GURUR
ÖLMÜŞE Olmışla ö. çare bulunmaz/yoktur. .. ÇARE, PİŞMANLIK
ÖLSÜN Engel ö., ne yüzden ölürse ö.. ... SIKINTI
Hoca gelmiş iken ölen ö.. ... FIRSAT
Rakip ö. de Mevla cenneti alasında yer versin.. ... DÜŞMAN
Rakip ö. de ne yüzden ölürse ölsün. ... DÜŞMAN
ÖLÜ Ağlama ö. için, ağla deli için. ... AKILSIZLIK
Ben ö. yıkayıcıyım, ister cennete gitsin ister cehenneme. ... MERAK
İmam evinden aş, ö. gözünden yaş çıkmaz. ... DİN
Ö. çömleği gibi kakalanmaktan mezara girmek yeğdir. ... ÖLÜM
Ö. evinde ağlamasını, düğün evinde gülmesini bilmeli. ... ZAMAN
Ö. gibi öl ki, adam gibi ağlayayım. . OLASILIK
Ö. gözünden yaş, imam evinden / obur elinden aş bekleme. ... OLASILIK
Ö. ile deli sahibinindir. ... SORUMLULUK
Ö. kimdi ki mezara koyan kim olsun. ... BENZERLİK
ÖLÜDEN Ö. şeytan da el çeker. ... ÖLÜM
ÖLÜLER Ö. öyle bilir ki diriler helva yer. ... BENCİLLİK
ÖLÜM Bahanesiz ö. olmaz. ... ÖLÜM
Doğru söyleyene ö. yoktur. ... GERÇEK
Ecelsize ö. yok. ... ÖLÜM
Gam gam getirir, gam çör getirir, çör ö. getirir. .. BENZERLİK
Gam gam getirir, gam çör getirir, çör ö. getirir. ... KEDER
Gelin girmedik ev olur, ö. girmedik ev olmaz. ... ÖLÜM
Gençlikte ö., ihtiyarlıkta yoksulluk/açlık güçtür. ... YAŞ
Ö. Allah'ın emri. ... ÖLÜM
Ö. bir kara devedir ki, herkesin kapısına çöker. ... ÖLÜM
Ö. döşeğinde yatan ecel teri döker. ... ÖLÜM
Ö. genç koca demez. ... ÖLÜM
Ö. hak, miras helal. ... ÖLÜM
Ö. ile üç alınmaz. ... ÖLÜM, ÜÇ
Ö. kalım/dirim bizim için. ... ÖLÜM
Ö. ne bir soluk evvel gelir, ne bir soluk sonra. ... ÖLÜM
Ö. yüz aldığıdır. ... ÖLÜM
Yaşıyet ö. getirmez. ... TEDBİR
ÖLÜMDEN Ö. korkan korkudan ölür. ... ÖLÜM
Ö. korkma, kin duyulmaktan kork. .. NEFRET
Ö. kurtuluş var mı? ... ÖLÜM
Ö. öte yol gitmez, mezardan öte sal gitmez. ... ÖLÜM
ÖLÜMDÜR Fakirin tesellisi ö.. ... YOKSULLUK
Uyku, küçük ö.. ... UYKU
ÖLÜME Her şeye çare bulunur, ö. çare bulunmaz. ... ÖLÜM
Ö. sevinilmez. ... ÖLÜM
Sevdiğinden ayrılan yedi yıl ağlarsa, yurdundan ayrılan ö. dek ağlar. ... YOKLUK
ÖLÜMLÜ Dünya ö., gün akşamlı. ... SON, DÜNYA
ÖLÜMÜ Ayrılıkla ö. çekmişler, ayrılık ağır gelmiş. ... YOKLUK
Eşeğin ö. köpeğe düğündür. ... FARKLILIK
Eşeğin ö. sudandır. ... BENZERLİK
Gem almayan atın ö. yakındır. ... BOYUN EĞME
İstiharede ö. gören, hastalığa razı olur. UYKU
İtin ö. gelirse camı duvanna işer. ... TEHLİKE
Nasihat istiyorsan/istersen komşunun ö.. ... ÖLÜM
Ö. gören hastalığa razı olur. ... ÖLÜM
Ö. gören sıtmaya kail olur. ... ÖLÜM
Ö. ne kadar çok düşünürsen o adar iyi yaşarsın. ... ÖLÜM
ÖLÜMÜN Ö. ötesi kolay. ... ÖLÜM
Uyku, ö. kardeşidir. ... UYKU
Uykuyu misafir etmemeli, ö. davetçisi uykudur. .. UYKU
ÖLÜNCE Görümce, yüzünü görmeyim ö.. ... AKRABA
ÖLÜNCEYE Hu öküzüm hu, ö. kadar dirlik gerek. ... BARIŞ
Sakalına göre taragı vur, ö. kadar geçineceğini arş dur. ... EVLİLİK
ÖLÜNMEZ Ölenle (birli te) ö. ... ÖLÜM
ÖLÜNÜN Ö. yüzü soğuk olur. ... ÖLÜM
ÖLÜP Her gün çekmekten bir gün ö. kurtulmak yeğdir. ... ÖLÜM
ÖLÜR Arayan bulur, inleyen ö.. ... İSTEME
At ö. eyeri kalır, insan öltir eseri kalır. ... DEĞİŞİM
Balık sudan çıkınca ö. ... OLASILIK
Çocuklar uyuya uyuya büyür, ihtiyarlar uyuya uyuya ö.. ... UYKU
Er ö., avrat boş olur. ... EVLİLİK
Eşek dağda ö., zaran eve gelir. ... SON
Hayvan ö. semeri kalır, insan ölür eseri kalır. ... İŞ
Horoz ö., gözü çöplükte kalır. ... HIRS
İnsan bir kere ö.. ... ÖLÜM
İnsan bir ümitle doğar, bir ümitle ö.. ... UMUT
Kel ö. sırma saçlı olur, kör ö. badem gözlü olur. ... YOKLUK
Ölenin malı dahi beraber ö.. ... ÖLÜM
Şahit ö. de senet ölmez. ... YAZI
ÖLÜRSE At ö. yenne tay geçer. ... YETKİ
Engel ölsün, ne yüzden ö. ölsün. ... SIKINTI
Ö. yer beğensin, kalırsa el beğensin. ... TERBİYE
Rakip ölsün de ne yüzden ö. ölsün. ... DÜŞMAN
Zengin ö., mezarına taş dikilir, züğürde çalı nişan ederler. ... ZENGİNLİK
ÖLÜRSEM Ben ö. büyük kıyamet, kan ölürse küçük kıyamet. ... BENCİLLİK
Ben ö. yare ne, yar ölürse are ne? ... BENCİLLİK
ÖLÜRSÜN Etme bulursun, inleme ö.. ... ZULÜM
ÖLÜRÜM "Öldürürüm" diyenden korkma, "Ö." diyenden kork. ... AYARTMA
"Ö." diyenin üstüne varılmaz. ... AYARTMA
ÖLÜRÜZ Nasıl yaşarsak öyle ö.. ... ÖLÜM
ÖLÜSÜ Çengi ö. çalgı ile kalkar. ... ALIŞKANLIK
Herkes kendi ö. i in ağlar. ... BENCİLLİK, ÜZÜNTÜ
ÖLÜSÜZ Düğünsüz ev olur, ö. ev olmaz. ... ÖLÜM
ÖLÜYE Ö. gününde ağlarlar. ... ÖLÜM
ÖLÜYÜ Hastayı döşek bilir, ö. teneşir. ... DENEYİM
Ö. diriyi temiz eden sudur. ... TEMİZLİK
Ö. ö. gkorlar, deliğe dürtekorlar. ... ÖLÜM
ÖMRÜ Leyleğin ö. laklakla geçer. ... KONUŞMA
Sadaka verenin ö. uzun olur. ... CÖMERTLİK
Uykusuz geçen geceler ö. kısaltır. ... UYKU
Yemeği uzun sürenin ö. kısa olur. ... YEME
Yırtıcı kuşun ö. az olur. ... ZULÜM
Zalimin ö. az olur. ... ZULÜM
ÖMRÜNDE Kadın yüzünden gülen ö. bir kere güler. ... EVLİLİK
ÖMRÜNDEN Allah insanın ö. kesip baltına katşın. ... TALİH
ÖMÜR Gam ile kasavet ö. törpüsüdür. ... KEDER
Gurbette geçen ö., ö. değildir. ... GEZİ
Lokman Hekim "Uzun ö. isteyen başını serin, kalbini ferah, ayağını sıcak tutmalı" demiş. ... SAĞLIK
ÖN Arabanın ö. tekerleği nereden geçerse arka tekerleği de oradan geçer. ... ÖRNEK
ÖNCE Ö. düşün, sonra söyle. ... KONUŞMA
Ö. iğneyi kendine batır, sonra uvaldızı ele. ... ELEŞTİRİ
Ö. kaçan kurtulur. ... GÜVENLİK
Ö. sınarlar, sonra kınarlar. ... ELEŞTİRİ, AŞAĞILAMA, DENEME
Ö. yivelim, sonra diyelim. ... KONUŞMA
ÖNDE Ö. giden yorulur, arkada giden soyulur. ... ÖLÇÜLÜLÜK
ÖNE Ö./Önüne bakma, sona/sonuna bak. ... BAŞLANGIÇ
ÖNÜMÜZE İki elimiz ö./yanımıza gelecek. ... ADALET, DİN
ÖNÜNE Bir şeyin ö. bakma sonuna bak. SON
Ö. bakma, sonuna bak. ... SON
Rüzgarın ö. düşmeyen adam yorulur.. UYUM
Sa ın ak mı kara mı, ö. düşünce görürsün. ... SABİR
ÖNÜNÜ Ö. gözet, sonunu üret. ... TEDBİR
OP Bükemediğin eli ö., başına koy. ... UYUM
Yıkamadığın eli ö. de başına koy. ... BOYUN EĞME
ÖPEYİM "Hızır eli ö." diyeceğine kendi elini öp. ... YARDIM
ÖPMEK Taşı sıramazsan ö. gerek. ... BOYUN EĞME
ÖPMEKLE El/Etek ö. dudak aşınmaz. ... İKİYÜZLÜLÜK
Etek ö. ağız aşınmaz. ... UYUM
ÖPMEKTEN Hırsızlık bir ekmekten, kahpelik bir ö.. ... SUÇ
ÖPÜLECEK Ö. el ısınılmaz. . BOYUN EĞME
Ö. yanak dudağa yakın gelir. ... OLASILIK
ÖRDEĞE Dünyayı sel bassa ö. uz gelir. ... AZLA YETİNME, DAYANIKLILIK
ÖRDEK Ha ö. ha değirmen, ikisi de suda yürür. ... BENZERLİK
Ö. kaza bakarak çatlar. ... ÇEKEMEMEZLİK
Şaşkın ö. başını bırakır, kıçından dalar. ... AKILSIZLIK
ÖRDEKLE Bülbülle gezen güle, ö. gezen göle

gider. ARKADAŞ
ÖRS Ö. çekiçten korkmaz. GÜÇ
ORT Tembele dediler, "Kapını ö.", dedi "Yel eser örter". TEMBELLİK
Ver yesin, ö. yatsın, gözle canı çıkmasın. SEVECENLİK
ÖRTEKORLAR Ölüyü ö., deliğe dürtekorlar. ÖLÜM
ÖRTÜK Akşam kapısı ö., sabah kapısı açık gerek. AYARTMA
ÖSRÜ Yanmış harmanın ö. olmaz. KAZANÇ
ÖTE Karadan ö./o yana renk yoktur. OLASILIK
ÖTEKİ Ö. kapıdan kovarlarsa sen bacadan düş. AZİM
ÖTEN Vakitsiz ö. horozun başını keserler. ZAMAN
ÖTER Her şeyin vakti var, horoz bile vaktinde ö. ZAMAN
ÖTESİ Ölümün ö. kolay. ÖLÜM
ÖTMEZ Bahar gelmeyince bülbül ö. ZAMAN
ÖTÜŞÜNDEN Deve, deveyi ö. bilir. BENZERLİK
ÖV Kapa kapını, ö. komşunu. KOMŞU
Ö. küçüğü, al büyüğü. EVLİLİK
ÖVDUĞÜNÜ Elin ö. el alır, ana babanın övdüğü evde kalır. EVLİLİK
ÖVEÇ Öksüz kuzu tok u/ö. o maz. GÜÇSÜZLÜK
ÖVEN Uşağını ö. utanmış. UTANÇ
ÖVER Ana ö., baba sever. ANA-BABA
ÖVERLER Beygirin suratını değil süratini ö. DEĞER
ÖVME Kızın kız iken ö., gelin iken öv, gelin iken ö., kucağı çocuklu iken öv. ÇOCUK
ÖVÜNGEN Ö. adam en sonra önüne bakar. KENDİNİ BEĞENME, GURUR
ÖVÜNME Zenginliğinle ö., bir kıvılcım yeter; güzelliğinle ö., bir sivilce yeter. GURUR
ÖVÜNMEK Gurbette ö., hamamda türkü çağırmaya benzer. KENDİNİ BEĞENME
ÖVÜNMESİ Hamamda türkü çağırması. gurbette ö. kolaydır. KENDİNİ BEĞENME
ÖVÜNSEM Bilmediğim yere gitsem de, bildiğim kadar ö.. KENDİNİ BEĞENME
ÖVÜNSÜN İyilik et kele, ö. ele. İYİLİK
Övünürse baht ö. TALİH
ÖVÜNÜLMEZ Elden çıkan şeyle ö. GURUR
Mezar taşı ile ö. GURUR, KENDİNİ BEĞENME
ÖVÜNÜR Alet işler, el ö. LAYIK OLMA
ÖVÜNÜRSE Ö. baht övünsün. TALİH
ÖYLE Nasıl yaşarsak ö. ölürüz. ÖLÜM
ÖZ Ağrılarda göz ağrısı, her kişinin ö. ağrısı. KEDER
Az olsun, uz/ö. olsun. AZLA YETİNME, BAŞARI
Az söyle ö. söyle, iki dinle bir söyle. KONUŞMA
Hırs gelir göz kararır, hırs geçer ö. kararır. ÖFKE
Ö. ağlamayınca göz yaşarmaz. ACI ÇEKME
Üvey ö. olmaz, kemha bez olmaz. OLASILIK
ÖZGE Muhabbet ö. halattır, giriftar olmayan bilmez. AŞK
ÖZLER İhtiyarlık dünü, gençlik yarını ö.. YAŞ
ÖZÜ Adamın yüzü değil, ö. güzel olsun. GÖRÜNÜŞ
Atalar sözü, sözlerin ö. ATASÖZÜ
Kişinin sözü, ö. bir olmalı. DÜRÜSTLÜK
ÖZÜNDE Üveye etme ö. bulursun, geline etme kızında bulursun. ZULÜM
ÖZÜRÜ Ö. kabahatinden büyük. ÇARE
PABUCU Ağaca çıksa p. yerde kalmaz. BECERİ
PABUCUNDADIR Abdalın karnı doyunca gözü p. KAZANÇ
PABUCUNU Kadın şeytana p. ters giydirir. KADIN
PABUÇ'tten çok p. aşıran olmaz, yine yalınayak gezer. SÜC
Kadın şeytana p. diker. KADIN
PABUÇLUKTA Hüner erbabı p. kalmaz. BECERİ
PAÇALARI Dereyi görmeden p. sıvama. BEKLENTİ
PAÇASI Balık tutarın p. ıslanır. ÖZVERİ
PADİŞAH Akıl bir vezirdir, gönül bir p. AKILLILIK
Bir tahta iki p. sığışmaz. YETKİ
Dilden gelen elden gelse, her fukara p. olur. GÖNÜL
Körler memleketinde şaşılar p. olur. BÜYÜKLÜK
P. olsan da taht senin değil, satın alsan da kul senin değil. SAHİP OLMA
P. yasağı üç gün sürer. YETKİ
Toprağın verdiğini p./kimse vermez. TARİM
PADİŞAHA Baş başa bağlı, baş da şeriata/p. YETKİ
PADİŞAHDIR Deniz bir p. ki söz dinlemez. BOYUN EĞME
PADİŞAHI Açlık p. bile yalvartır. AÇLIK
Ahali ayaklanırsa p. tahttan indirir. HİZMETÇİ
PADİŞAHIM Mağrur olma p., senden büyük Allah var. KENDİNİ BEĞENME
PADİŞAHIN P. ettiği kanun olur. YETKİ
PADİŞAHLARIN P. bile arkasından kılıç sallar. ELEŞTİRİ
PAHA Aş taşınca kepçeye p. olmaz. DEĞER
Yörük ata p. olmaz. DEĞER
PAHALI Astarı yüzünden p. DEĞER, OLASILIK
Kurt katının p. olduğunu bilmez. DEĞER
P. alan aldanmaz. TİCARET
Ucuz alan p. alır, pahalı alan aldanmaz. TİCARET
PAHALIDAN Ucuzdan pahalısı, p. ucuzu yoktur. TİCARET
PAHALIDIR Kurt ne bilir katır p. BENCİLLİK
P. hikmeti var, ucûzdur illeti var. TİCARET
Söz ne kadar ucuz ise iş o kadar p. İŞ, SUSKUNLUK
Ucuzdur vardır illeti, p. vardır hikmeti. TİCARET
PAHALILIKTA Ucuzlukta alır, p. satar. TİCARET
PAHASI Tavşan ne kadar büyük ise p. iki akçadır. DEĞER
PAHASIDIR Irz insanın kanı p.. ŞEREF
Namus insanın kanı p.. ŞEREF
PAHAYA Buğday başak verince orak p. çıkar. DEĞER
PAK Kalbini p. tut da, kırkyıl cünup gez. TEMİZLİK
P. kadın çamaşırından belli olur. TEMİZLİK
PALAMUT P. çok biterse kış erken olur. İKLİM
PALAN Atı p. saklar, ülkeyi bilen. BECERİ
PALANINI Eşeğini dövemiyen p. döver. GÜÇ
PALUZE P. diş kırmaz. BOYUN EĞME
PAMUĞU Başını acemi berbere teslim eden cebinden p. eksik etmez. TEDBİR
PAMUĞUN Ateşle p. oyunu olmaz. TEHLİKE
PAMUK Ak koyunun/itin p. pazarına zaran vardır. BOZMA
Ak köpeğin/itin p. pazarına zaran vardır. TİCARET
Kaynana p. ipliği olup raftan düşse gelinin başını yarar. EVLİLİK
Yaranın üstüne p. konulunca duyulur. KEDER
PAMUKTAN Eski p. bez olmaz, kötü demirden kılıç olmaz. OLASILIK
PANCAR P. ekse şalgam çıkar. TALİH
PAPAZ Her gün p. pilav yemez. FIRSAT
P. her gün/her zaman pilav yemez. FIRSAT
PAPAZİNA Hayırsız kilisenin p. lanet. YARDIM
PARA Akıl p. ile satılmaz. AKILLILIK
Anayı kızdan ayıran p.. ZENGİNLİK
Babanın zenginliği p. etmez, iş öğren. ZENGİNLİK
Beş p. ver, söylet; on para ver, sustur. KONUŞMA
Devletli yarını kaşısa yoksul p. verecek sanır. YOKSULLUK
Dünyanın kavgası p. üstüne. ZENGİNLİK
Fakirin p. ürer. ZENGİNLİK
Gençlikte p. kazan, kocalıkta kur kazan. ÇALIŞKANLIK
Hastaya çare, keyifsize p.. ÇARE
Hastaya ilaç, borçluya p.. ZENGİNLİK
Hayvanın erkeğine p. verirler, insanın dişisine. KADIN
Hazır p. çabuk biter. HARCAMA
Her şey p. ile, namus ar ile alınır. ŞEREF
İt sürü, p./akçe kazan. ÇALIŞKANLIK
Kar kuytuda, p. pintide eğleşir. CİMRİLİK
Kelam p., selam para. ZENGİNLİK
Kılıç açmayan yeri p. açar. ZENGİNLİK
Nezaket p. ile satılmaz. GÖRGÜ, KONUŞMA
On p. on aslanın ağzında. ZENGİNLİK
P. adama akıl öğretir. ZENGİNLİK
P. akıl öğretir don/elbise yürüyüş. ZENGİNLİK
P. beni kazanamaz, ben parayı kazanırım. ZENGİNLİK
P. dediğin el kiri. ZENGİNLİK
P. her şeyi yapar, ama insanı yapamaz. ZENGİNLİK
P. ile imanın kimde olduğu bilinmez. GÖRÜNÜŞ, BİLGİ
P. insanı ipten kurtarır. ZENGİNLİK
P. isteme benden, buz gibi soğurum senden. ÖDÜNÇ ALMA
P. mutluluk getirmez. MUTLULUK
P. parayı çeker. ZENGİNLİK
P. peşin, bokdur işin. ÖDEME
Peşin p. zevkin ara. TİCARET
Sanatına güveninin p. ayağına gelir.. BECERİ
Selam p./akça, kelam para/akça. ZENGİNLİK
Sini tıkırtısı, p. şıkırtısı, kadın fıkırtısı kalbe ferahlıktır. MUTLULUK
Şimdi p. aslan ağzında. ZENGİNLİK
Terlemeden p. kazanılmaz, solumadan can verilmez. ÖZVERİ
PARADA Sayılı p. bereket yoktur. ZENGİNLİK
PARADIR Adamı adam eyleyen p., parasız adamın yüzü karadır. ZENGİNLİK
İhtiyarı gençleştiren p.. YAŞ
PARALI P. adamdan dağlar bile korkar. ZENGİNLİK
PARALIK Dört p. adamın sekiz p. keyfi olur. BENZERLİK
Herkesin kendince dört p. bir keyfi var. BENZERLİK
PARAN P. çoksa dostun da çoktur. ZENGİNLİK
P. çoksa kefil ol, işin yok ise şahit ol ya vekil. GÜVEN
P. çoksa kefil ol, işin yoksa şahit ol. BELA
P. gitti, işin bitti. ZENGİNLİK
"P. gitti mi?" demezler, "İşin bitti mi?" diye sorarlar. ZENGİNLİK
P. kadar zekatın artsın. ZENGİNLİK
P. varsa cümle ale m kulun, p. yoksa timarhane yolun. ZENGİNLİK
PARANIN P./Akçenin gittiğine bakma, işinin bittiğine bak. ZENGİNLİK
P. gördüğü işi kimse göremez. ZENGİNLİK
P. yüzü sıcaktır. ZENGİNLİK
Şeytan p. bulunduğu yerdedir. ŞEYTAN
PARASI Akçası/P. ucuz olanın kendisi kıymetli olur. ZENGİNLİK
Denizcinin p. pul, karısı dul. MESLEKLER
Garibin p. pul, karısı dul. YOKSULLUK
Güzeldin hani kaşın karası, zengindin hani diba p.? GÜZELLİK
Kiminin p./devesi kiminin duası. ÖDEME
P. aziz olan/olanın kendisi zelil olur. ZENGİNLİK
P. ucuz olanın kendisi kıymetli olur.

..... ZENGİNLİK
P. yok hırsız alsın, imanı yok şeytan. .....
..... GÜÇSÜZLÜK
PARASINI Ahmak kişi p. zaptedemez. .....
..... AKILSIZLIK
Allah evvel insanın aklını alır, sonra p. .....
..... AKILLILIK
Bekanın p. it yer, yakasını bit. ..... EVLİLİK
P. aziz eden kendisini zelil eder. ... ZENGİNLİK
PARASIZ Adamı adam eyleyen paradır, p. adamın yüzü karadır. ..... ZENGİNLİK
Adamı p. mezara bile götürmezler. .....
..... ZENGİNLİK
El elin p. pulsuz gözcüsüdür. ..... ELEŞTİRİ
Lafla dükkan açılmaz, yok yere etme savaş, paku Süleyman gelse, p. olmaz tıraş. .....
..... ÖDÜNÇ VERME
P. adamı oksuz yaya benzer. ... YOKSULLUK
P. tellal bağırmaz. ..... ZENGİNLİK
PARASIZLIK P. her fenalığı yaptırır. .....
..... YOKSULLUK
PARAYA Beş p. bir kaz al da sen de lakırdıya karış. ..... ZENGİNLİK
On p. on takla atar. ..... ZENGİNLİK
PARAYI Para beni kazanamaz, ben p. kazanırım. ..... ZENGİNLİK
Para p. çeker. ..... ZENGİNLİK
P. görünce bütün kapılar açılır. .... ZENGİNLİK
P. veren düdüğü çalar. ..... ÖDEME
P. yolda bulsan sayacaksın. ..... GÜVEN
P. zaptetmek deliyi zaptetmekten zordur. .....
..... ZENGİNLİK
Şeker, p. cepten çeker. ..... KURNAZLIK
PARENDE Usta yanında p. atılmaz. BECERİ
Üstat yanında p. atılmaz. ..... EŞİTLİK
PARLAYAN Çabuk p. çabuk söner. TUTKU
Her p. altın olmaz. ..... GÖRÜNÜŞ
PARMAĞI Balı p. uzun (olan) yemez/yememiş, kısmeti olan/kısmetlisi yemiş. ..... TALİH
P. uzun bal yemez, kısmeti olan yer. .....
..... ALINYAZISI
PARMAĞIM On p. / İki etim yakanda..... ÖÇ
Yarın kıyamette on p. yakanda olsun. ..... ÖÇ
PARMAĞIN Beş p. hangisini kessen acımaz?
..... FARKLILIK
PARMAĞINI Bal tutan p. yalar. ... KAZANÇ
Kes p. çık pazara, ilaç buyuran çok olur. .....
..... ÖĞÜT
PARMAK Ağaçla kabuğu arasına p. sokulmaz.
..... MERAK
Allah kimine bal verir p. vermez, kimine parmak verir bal vermez. ..... ALLAH
Beş p. bir değil. ..... FARKLILIK
Kol kesilirken p. acımaz. .....
..... FELAKET, ACI ÇEKME
Şeriatın kestiği p. acımaz. ..... ADALET
PARSAYI Davulu biz çaldık, p. başkası topladı.
..... LAYIK OLMA
Zurnayı biz çaldık p. el topladı. LAYIK OLMA
PAS Altın p. tutmaz (deli yas tutmaz). ..... HUY
İşleyen demir p. tutmaz. ..... ÇALIŞKANLIK
PASLANMAZ Altın yerde p., taş yağmurdan ıslanmaz. ..... HUY
PAŞA Ağaçtan maşa, abdaldan p. olmaz. .....
..... OLASILIK
PATLICAN Herkesin canı can da benimkisi p. mı? ..... BENZERLİK
PATLICANI Acı p. kırağı çalmaz. .....
..... DAYANIKLILIK, DEĞER
PAY Köpeğin ahmağı baklavadan p. umar. .....
..... AKILSIZLIK
PAYIM Amcamla dayım, hepsinden/herkesten aldım p. ..... AKRABA
PAYİDAR Baş gidince ayak p. olmaz. YETKİ
PAYLAŞAMAZ İki köpek bir kemiği p. .....
..... KAVGA
PAZAR Biz "Leblebi" deyinceye kadar p. savulur. ..... TALİH, GEÇ KALMA, FIRSAT
Çocuklu ev p., çocuksuz ev mezar. .: ÇOCUK
Götürü p. mideyi bozar. ..... TİCARET
Haramzade p. bozar, helalzade p. yapar. .....
.....BOZMA
Her akıl bir olsa Bilecik'te p. olmaz. .....
..... FARKLILIK
Hileli p. mideyi bozar. ..... ALDATMA
İlk p. pazardır. ..... SÖZ VERME
P. dağıldıktan sonra sergi açar. GEÇ KALMA
Utanma p. dostluğu/mideyi bozar. . TİCARET
Yaramaz adam p. bozar, iyi adam pazar yapar.
..... KÖTÜLÜK
PAZARA Akılları p. çıkarmışlar, yine herkes kendi aklını beğenmiş. ..... DÜŞÜNCE
Kes parmağını çık p., ilaç buyuran çok olur. .....
..... ÖĞÜT
Kör p. varmasın, körsüz pazar da olmasın. .....
..... TİCARET
PAZARDA Akıl p. satılmaz. ..... DÜŞÜNCE
Almazsın satmazsın, p. işin ne? ..... TİCARET
Fatmacığın p. adı olmaz. ..... GÜÇSÜZLÜK
Kız p. satılmaz, oğlandır atılmaz, çekmeli. .....
..... EVLİLİK
PAZARI Geçti Bor'un p., sür eşeğini Niğde'ye. .
..... GEÇ KALMA
PAZARINA Ak köpeğin/itin pamuk p. zararı vardır. ..... TİCARET
PAZARINDA Yaşı at p. sorarlar. ..... YAŞ
PAZARINI Avradın ile p. kimseye inanma. .....
..... EVLİLİK
PAZARLIĞA Bostan yeşil iken p. oturulmaz. ..
..... BEKLENTİ
Keseye danış, p. sonra giriş. ..... TEDBİR
PAZARLIĞI Denizdeki balığın p. olmaz. .....
..... BEKLENTİ
PAZARLIĞINI Kendi p. kendi bozar. .....
..... TİCARET
PAZARLIKSIZ P. giren haksız çıkar. .....
..... TİCARET
PAZI Aşk ile pençeleşmeye demir p. gerek. .....
..... AŞK
PEHLİVAN Çingeneden çoban olmaz, Yahudiden p. ..... OLASILIK
P. kalık kayafetle olmaz. ..... GİYİM KUŞAM
Yenik p. güreşe doymaz. ..... HIRS
PEK Bir şeyin p. ilerisine gitmez. ..... HIRS
P. baş dik başta yeğdir. ..... BOYUN EĞME
P. eğilme basarlar, pek yükselme asarlar.....
..... ÖLÇÜLÜLÜK
P. karıştırma, altından çapanoğlu çıkar. .....
..... MERAK
P. yaş olma, sıkılırsın; pek de kuru olma, kırılırsın. ..... ÖLÇÜLÜLÜK
P. yürürsen "Deli gelin," yavaş yürürsen "Miskin gelin" derler. ..... ELEŞTİRİ
Sırtını p. tut, ayağa bakma. ..... SAĞLIK
Yayı p. çekme, kırarsın. ..... HIRS, GÜÇ
PEKİŞİLMEZ Çekişilmeyince p.. ..... KAVGA
PEKMEZ Balcıya p. satılmaz. ..... OLASILIK
Bedava sirke/p. baldan tatlıdır. ..... KAZANÇ
P. aldık bal çıktı. ..... TALİH
P. gibi malın olsun, Antakya'dan sinek gelir. .....
..... ZENGİNLİK
Zengine şekerli helva basarlar, züğürde değil ki bal, p. bile bulunmaz. ..... ZENGİNLİK
PEKMEZCİYİ Sinek p. tanır. ..... YARDIM
PEKMEZDEN Can p. tatlı. ..... HAYAT
PEKMEZE Sinek bir damla p. konar, bir fıçı sirkeye gelmez. ..... SEVECENLİK
PEKMEZİ P. dipten/küpten, kadını kökten al. .
..... EVLİLİK
PEKMEZİN P. olsun, sineği Bağdat'tan gelir. ...
..... TİCARET
PEMBE Lacivert beyaz giyme toz olur, p. giyme söz olur, kahverengiyle bozdan ayrılma. .....
..... GİYİM KUŞAM
PENCEREDEN Fakirlik p. girince, aşk bacadan çıkar. ..... AŞK, YOKSULLUK
PENCEREDİR Göz bir p., gönüle bakar. .....
..... GÖRÜŞ
PENÇELEŞMEYE Aşk ile p. demir pazı gerek.
..... AŞK
PENÇESİNİ Kumaz kedi p. göstermez. .....
..... KURNAZLIK
PERDELİ Devletli görü p. olur. .. ZENGİNLİK
PERDESİDİR Gaflet gözün p.. BİLGİSİZLİK
PERHİZ Bu ne p., bu ne lahana turşusu. .....
..... ÖRNEK, BENZERLİK
Mide derdin, p. devanın başıdır, ... SAĞLIK
PERHİZİ Delinin diline p. yok. ... KONUŞMA
PERŞEMBE P. günü yalan söyleyenin cuma günü yüzü kara çıkar, ... ALDATMA
PERŞEMBENİN P. gelişi çarşambadan bellidir.
..... BEKLENTİ
PERVANE Mum yanmayınca p. dönmez. ....
..... BAŞLANGIÇ
PERVASI Islanmışın yağmurdan p./korkusu olmaz. ..... FELAKET, GÜÇSÜZLÜK
PEŞİN Aç ile dost olayım diyen p. karnını doyursun. ..... AÇLIK
Para p., bokdur işin. ..... ÖDEME
P. para zevkin ara. ..... TİCARET
PEŞREV Zurnada p. olmaz (ne çıkarsa bahtına). ..... OLASILIK
PETEKTEN B al eski p. yenir. ..... DEĞER
PEYDA Sebepsiz düşman p. eden ya ahmaktır ya da geveze. ..... DÜŞMAN
PEYGAMBER Allah bir, p. hak, pekmez kara, yoğurt ak. ..... DİN
Allah vermeyince p. neylesin? ..... ALLAH
Allah'ın ondurmadığını p. sopa ile kovar.....
..... ALLAH
Dünya Hazreti/P. Süleyman'a kalmamış. .....
..... DÜNYA
Kimse kendi memleketinde p. olmaz/olmamış.
..... SENLİBENLİLİK
PEYGAMBERE Bin p. yalvaracağına bir Allah'a yalvar. ..... İSTEME
Hangi Allah'a kul, hangi p. ümmet olacağımızı şaşırdık. ..... SEÇİM
Kırk p. dua etmekten bir Allah'a dua etmek yeğdir. ..... YETKİ
PEYNİR Ayıya p. tulumu emanet olmaz. .....
..... GÜVEN
Hile ile p. gemisi yürümez. ..... ALDATMA
Lafla/Lakırdıyla p. gemisi yürümez. .....
..... KONUŞMA
P. ekmek, hazır yemek. ..... YEME
PEYNİRİ Avradı eri saklar, p. deri. .....
..... EVLİLİK, AYARTMA
P. deri korur, kadını eri. ..... EVLİLİK, GÜVENLİK
PİDE Ballı p. yeniçeriyi yumuşatır. .....
..... YEME, KAVGA
PİLAV Adamakla p. pişse deniz kadar da yağ benden. ..... SÖZ VERME
Ağızla p. pişmez, yağla pirinç gerek. . ÖZVERİ
Ata arpa, yiğide p.. ..... BENZERLİK
Bezir yağındarı p. olur, ama yenmez. . SIKINTI
Dervişe "Bağdat'ta p." var demişler, "Yalan değilse ırak değil" demiş. ..... KAZANÇ
Her gün papaz p. yemez. ..... FIRSAT
İki p. arasında bir su gerek. ..... YEME
İnsan kalabalıkta p. yiyeceğine tenhada kötek yesin daha iyi. ..... YALNIZLIK
Lafla/Adamakla p. pişerse deniz kadar yağ benden. ..... İŞ
Lafla p. pişerse deniz/dağ kadar yağı benden. ..
..... KONUŞMA
Papaz her gün/her zaman p. yemez. FIRSAT
P. yiğidin arpasıdır. ..... YEME
P. yiyen kaşığını yanında/belinde taşır. .....
..... ÖZVERİ
PİLAVDAN P. dönenin/dönen/kaçanın kaşığı / kaşığın sapı kırılsın. ..... KARARLILIK
PİLAVI Yağ acı olunca p. acı olur. .....
..... BAŞLANGIÇ
PİLİÇ Bodur tavuk her gün p.. .. GÖRÜNÜŞ
PİNTİDE Kar kuytuda, para p. eğleşir. .....
..... CİMRİLİK
PİRDEN Allahümme p., kendini sakın kelinen körden, topal da geliyor çekil yoldan. .....
..... KUSUR
PİRE Acele ile p. tut. ..... ACELECİLİK
Köpekle/İtle yatan p. ile / bitle kalkar.....
.....BOZMA
P. için yorgan yakılmaz. .....
..... OLASILIK, TEDBİR, ÖFKE
PİREYİ Körler tutar p. ..... BECERİ
P. gözünden, çakalı dizinden vurur atıcı. .....
..... BECERİ

PİRİNCE Dimyat'a p. giderken evdeki bulgurdan oldu. ..... AKILSIZLIK
PİRİNÇ Sade p. zende olmaz, bal gerektir kazana; baba malı tükenir, evlat gerek kazana. ..... ÇALIŞKANLIK
PİRİNÇTEN Erteki tane p. bugünkü bulamaç yeğdir. ..... SAHİP OLMA
PİRİNDEN Kadını evinden, erkeği p. sorarlar.. ..... KADIN
PİSLEMEZ Köpek bile yal yediği kaba p.. ..... NANKÖRLÜK
PİSLER Nankör ekmeği yer, kabına p.. ..... NANKÖRLÜK
PİSLİĞE Karga ile gezen p. konar. .. BOZMA
PİSLİĞİ İt p. eme yaradı. ..... BENCİLLİK, UFAK ŞEYLER
PİSLİĞİN Kediye "P. kimyadır" demişler, üstünü örtmüş. ..... CİMRİLİK
PİSLİK Akar su p. tutmaz. ..... TEMİZLİK
Kar erir p. ayaza çıkar. ..... GERÇEK
Karga ile konuş p. ye, şahinle konuş et ye. ..... ARKADAŞ
PİSLİKTEN Kılavuzu karga olanın burnu p. çıkmaz. ..... OĞUT
PİŞ Armut p., ağzıma düş. ..... TEMBELLİK
PİŞENİN Yazın başı p. kışın aşı pişer. ..... ÇALIŞKANLIK
PİŞER Komşuda p. bize de düşer. .. KOMŞU
PİŞİNCE İşi düşünce arar beni, aşı p. kovar beni. ..... BENCİLLİK
PİŞİNCEYE P. kadar durur da soğuncaya kadar durmaz. ..... SABIR
PİŞİR Kocana göre bağla başını, harcına göre p. aşını. ..... EVLİLİK
PİŞİREN Aşı p. yağ olur, gelinin yüzü ağ'ak olur. ..... LAYİK OLMA
PİŞİRİP Tencerede p. kapağından ver. ..... AZLA YETİNME
PİŞİRİRSEN Ne p. onu yersin. ..... SORUMLULUK
PİŞMAN Düşüne düşüne görmeli işi, sonra p. olmamalı kişi. ..... TEDBİR, PİŞMANLIK
Evvelinde düşünmeyen sonra p. olur. TEDBİR
Halka gönül bağlayan sonra p. olur. ..... GÜVEN
İğnenin ucunu düğümle, sonra p. olursun. ..... TEDBİR
Verip de p. olmaktan vermeyip düşman olmak yeğdir. ..... ÖDÜNÇ VERME
PİŞMANLIK Kötülük eken p. biçer. ..... KÖTÜLÜK
Son p. fayda/akça etmez. ..... PİŞMANLIK
PİŞMANLIKTIR Acele bir ağaçtır, meyvesi p.. ..... ACELECİLİK
Acele işin sonu nedamettir/p.... ACELECİLİK
PİŞMEZ Ağızla pilav p., yağla pirinç gerek. ..... ÖZVERİ
PİŞMİŞ P. aşa soğuk su katılmaz. ..... GEÇ KALMA
PİŞTİ Aş p., bayram geçti. ..... GEÇ KALMA
POĞAÇA Değirmenden gelenden p. umarlar. ..... UMUT, BEKLENTİ
PORSUK Dirgenden korkan p., harman yanında neyler. ..... KORKU
POST Eski düşman dost olmaz, it derisi p. olmaz. ..... DEĞİŞİM
İt derisinden p. olmaz. ..... DEĞİŞİM
Tilki tilkiliğini anlatıncaya/bildirinceye kadar p. elden gider. ..... GEÇ KALMA
POSTA Iki aslan bir p. sığmaz. ..... YETKİ
POSTUMU Avcı tavşana "Bir kürk vereyim" demiş, "P. soyma, kürkünden vazgectim" demiş. ..... ALDATMA
POSTUNA İnanma dostuna, saman doldurur p. ..... DOST
POYRAZA Hem çıplak, hem p. karşı gider. .... UYUM
PUL Altın-yere düşmekle p. olmaz. ..... HUY
Denizcinin parası p., kansı dul. . MESLEKLER
Garibin parası p., kansı dul. ..... YOKSULLUK
PULA Altın, p. karıştırılmaz. ..... DEĞER
Bana yaramayanı bir p. almam. ..... DEĞER
"Deve bir p." "Bırak gitsin," "Deve bir pula" "Çek gelsin." ..... FIRSAT
Dinini p. satan dinden de olur puldan da. DİN
İşime yaramayanı bir p. almam. ..... TİCARET
PULSUZ El elin parasız p. gözütüdür. ..... ELEŞTİRİ
PULU Adam adamdır olmasa da p., eşek eşektir atlastan olsa çulu. ..... GÖRÜNÜŞ, HUY
PULUN Var mı p., herkes kulun; yok mu p., dardır yolun. ..... ZENGİNLİK
Varsa p., alçım kulun. ..... ZENGİNLİK
PÜSKÜLLÜ Ala keçi her vakit p. oğlak doğurmaz. ..... DEĞİŞİM
RABBİM R. dünyada mekansız, ahirette imansız koymasın. ..... EV
RAFTAN Kaynana pamuk ipliği olup r. düsse gelinin başını yarar. ..... EVLİLİK
R. sünger düşmüş; gelinin başını yarmış. ..... EVLİLİK
RAĞBET Eskiye itibar/r. olsa bitpazarına nur yağardı. ..... DEĞER
R. güzel ile zenginedir. ..... DEĞER
Şimdi r. güzel ile zengine. ..... DEĞER
RAHAT Az söyleyen çok r. eder. ..... KONUŞMA
Bana benden olur her ne olursa, başım r. bulur dilim durursa. ..... KONUŞMA
Dünyada r. etmek isteyen her şeyi hoş görmeli. ..... BAĞIŞLAMA
Evinde r. olmayan dünya cehennemindedir. ..... EVLİLİK
Evvel zahmet çeken sonra r. eder. .... ÖZVERİ
Hasut asla r. etmez. ..... ÇEKEMEMEZLİK
R. ararsan mezarda. ..... BARIŞ
R. isteyen sağır, kör, dilsiz olmalıdır. ..... BARIŞ
Şüphe insanı r. komaz, amma çok tehlikeden de kurtarır. ..... GÜVENLİK
RAHATI Evde r. olmayan dünya cehennemindedir. ..... EV
RAHATLIĞI Öç alma r. rahatlık sayılmaz. ..... ÖÇ
RAHATLIK Öç alma rahatlığı r. sayılmaz. ..... ÖÇ
RAHATTIR Varsa aşın r. başın, yoksa aşın tehlikede başın. ..... YOKSULLUK
RAHMAN Acele şeytandan, teenni R.'dan. .... ACELECİLİK
R.'a secde etmez yine sofuluğu elden bırakmaz. ..... DİN
RAHMANI Aklın r. var, aklın şeytanı var. ..... DÜŞÜNCE
İnsan insanın r., insan insanın şeytanı. ..... ARKADAŞ
RAHMET Gelen gidene r. okutur.. .. DEĞİŞİM
R. düzene, lanet bozana. ..... BARIŞ
Zahmetin noktası kalkınca r. olur. ..... ÇALIŞKANLIK
Zahmetsiz r. olmaz. ..... ÖZVERİ
RAHMETİ Ana çeker zahmeti, baba alır r.. ..... ANA-BABA
RAHMETTİR Tövbe ehli isyana r.. ..... PİŞMANLIK
RAHVAN R. at kendini yorar. ..... ÇALIŞKANLIK
RAKİP R. ölsün de Mevla cenneti alasında yer versin. ..... DÜŞMAN
R. ölsün de ne yüzden ölürse ölsün. ..... DÜŞMAN
RAMAZAN Bayram günü borç ödeyecek olana R. uzun sürmez. ..... ÖDÜNÇ ALMA
R. bereketli aydır, ama duvardan giden kılıca sor (demişler). ..... ÖZVERİ
RAMAZANDA R. yalan söyleyenin / oruç yiyenin bayramda yüzü kara olur. ALDATMA
RAMAZANI R. yiyen ya açlıktan ya susuzluktan. ..... AÇLIK
RAS İt it ile dalaşır, yolcunun yolu r. düştü. ..... KAVGA
RAST Uğursuzun yüzüne bakma, kırk gün işin r. gitmez. ..... KÖTÜLÜK
RAZI Alan r., satan r.. ..... TİCARET
Allah'tan gelene kul da r. ..... AZLA YETİNME
Hak söze mecnun dahi r. olur. ..... GERÇEK
İstiharede ölümü gören, hastalığa r. olur. ..... UYKU
Ölümü gören hastalığa r. olur. ..... ÖLÜM
Sahibi r. olur, tellal r. olmaz. ..... FARKLILIK
Zelzeleyi gören yangına r. olur. ..... FELAKET
RECEP Atma R. din kardeşiyiz. . KONUŞMA
REFİKİN R. iyisi ile uzun yol yoktur. ..... ARKADAŞ
REFİKİNDEN Kişi arakadaşından/r. a r. ..... BOZMA
REİS Bir gemiyi iki r. batırır. ..... YETKİ
RENÇBER Katip yazar, r. kazar. ..... MESLEKLER
R. kırk yılda, tüccar kırk günde. ..... TİCARET
RENÇBERİN Yoksul r. ziraati de yoksuldur. .... YOKSULLUK
RENÇBERSEN Tüccarsan azdan başla, r. nadası üçle. ..... TİCARET
RENK Cahile söz anlatmak, köre r. tarifi gibidir. ..... BİLGİSİZLİK
Karadan öte/o yana r. yoktur. ..... OLASILIK
RENKLER Zevkler ve r. tartışılmaz. ..... FARKLILIK
RENKTEN Köre elvandan/r. bahsedilmez. .... OLASILIK
REZİL Adam var aklıyla r. olur, adam var aklıyla vezir olur. ..... DÜŞÜNCE
Erkeği r. eden de, vezir eden de kansı. ..... EVLİLİK
Kişidir kendini hem aziz eden hem r.. ..... SORUMLULUK
Kişiyi vezir eden de kansı, r. eden de. EVLİLİK
RIZA Kazaya r. gerek. ..... DAYANIKLILIK
RIZADAN Takdire r. gayri çare olmaz. ..... ALINYAZISI
RIZIK Bir günlük r. için iki gün çabalamalıdır. .... ÇALIŞKANLIK
RIZIKLARINI Genci gence ver de r. Allah versin. ..... EVLİLİK
RIZKI Erkeğin r. karının ruhsatına bağlıdır. ..... EVLİLİK
Erken kalkanın r. açık olur. ..... ERKEN DAVRANMA
RIZKIN Ver yiğidi yiğide, Mevla r. getire. ..... EVLİLİK
RIZKINA Kul kulun r. sebep olur. .. YARDIM
RIZKINI Allah kulunu kesmeyince r. kesmez. .. ALLAH
Kimse kimsenin kısmetini/r. yemez. ..... ALINYAZISI
Tanrı kulunun r. verir. ..... ALLAH
RİVAYET Cümlenin maksudu bir, amma r. muhtelif. ..... HABER
RİYA İbadette r., kabahatte haya olmaz. .. DİN
RUHSATINA Erkeğin rızkı karının r. bağlıdır. .. EVLİLİK
RÜSVAYLIK Aşığa r. kendi belasıdır. .... AŞK
RÜŞVET Anamızı r. ile işaret ağlatır. ..... SUÇ
R. kapıdan girince insaf bacadan çıkar. ..... ADALET
R., kapıyı vurmadan içeri girer. ..... SUÇ
Selam verdim, "R. değildir" diye almadılar. ..... KAZANÇ
RÜYA Dünya r. gibidir. ..... DÜNYA
R. boş gezenlerin sermayesidir. . TEMBELLİK
R. ile hülya olmasa züğürtlerin canı çıkar. ..... UMUT, YOKSULLUK
RÜYADA İnsan r. görse inanmaz. . GERÇEK
RUYASINDA Kedi r. kuyruk görürmüş. ..... BENZERLİK
RÜZGAR Çivisiz tahtayı r. alır. ..... TERBİYE
Her zaman gemicinin istediği r. esmez. ..... FIRSAT
Mağrur olup deme "Yoktur ben gibi," bir muhalif r. eser, savurur harman gibi. ..... KENDİNİ BEĞENME
R. böyle eser, balta böyle keserse vay halimize ..... TUTKU, İKİLEM
R. eken fırtına/kasırga biçer. ..... ÖFKE
RÜZGARA R. itimat olunmaz. ..... GÜVEN
RÜZGARA Fırsat r. benzer, marifet onu gereken tutmaktır. ..... FIRSAT
R. göre yelkeni açmalı. ..... UYUM
R. karşı tükürülmez. ..... UYUM

R. tüküren (kendi) yüzüne tükürür. ..... UYUM
RÜZGARDIR Fırsat bir r. ki bilinmez nerden eser. ..... FIRSAT
RÜZGARIN R. ardı yağış, sevincin ardı döğüş. ..... İKLİM
R. önüne düşmeyen adam yorulur. .... UYUM
RÜZGARLI R. havanın kuytusu, yağmurlu havanın uykusu. ..... İKLİM
SAAT Atlıya s. olmaz. ..... ZAMAN
Ecel ne bir s. gen, ne bir saat ileri. ..... ÖLÜM
Gün bugün, s. bu s. ..... FIRSAT, ZAMAN
SAATİ Sitteisevir, her s. bir devir. ..... İKLİM
SABAH Akşam ahıra, s. çayıra. TEMBELLİK
Akşam/Akşamdan kavur, s./sabaha savur. ..... HARCAMA
Akşam bulutu kızarınca eline abayı al, s. bulutu kızarınca eline yabayı al. ..... İKLİM
Akşam ise yat, s. ise git. ..... ZAMAN
Akşam kapısı örtük, s. kapısı açık gerek... ..... AYARTMA
Akşam kavil, s. savul. ..... SÖZ VERME
Akşam oldu kon, s. oldu göç. ..... ZAMAN
Horoz çok olan yerde s. geç olur. .... YARDIM
Horozsuz köyde s. olmaz. ..... YARDIM
S. aç karnına elma, bir daha ilaç alma. . YEME
S. ola hayır ola/gele. . ZAMAN, ERTELEME
S. sürçen, geceye dek sürçer. .... BAŞLANGIÇ
SABAHA Akşamın işini yarına/s. bırakma/koyma. ..... ERTELEME
Akşamki aşını s. koy aş olur, akşamki işini s. koyma iş olur. ..... ERTELEME
Kısmetsiz köpek s. karşı uyuyakalır. ..... TALİH
S. kalan davadan korkma. ..... ERTELEME
Şası ile oturan s. kadar kör olur. ... ARKADAŞ
SABAHI Akşamın s. var. ..... ERTELEME
SABAHIN Akşamın hayrından s. şerri iyidir/yeğdir. ..... ZAMAN
Akşamın işi keyifli, s. uykusu tatlıdır. .... UYKU
Her s. bir akşamı var, her akşamın bir sabahı. ..... DEĞİŞİM
S. kızıllığı akşamı kış eder, akşamın kızıllığı sabahı gözler/güz eder. ..... İKLİM
S. şerri akşamın hayrından yeğdir. .... ZAMAN
SABAHLA Nerde akşamlarsan orda s. ..... MİSAFİR
SABAHLAR Akşamdan sonra merhaba/s. hayrolsun. ..... GEÇ KALMA
SABAHTAN S. karnın doyuran, küçükten evlenen aldanmamış. ..... EVLİLİK
SABAN Bağ çapa ister, tarla s. ..... TARIM, ÇALIŞKANLIK
Toprak s. yerse, orak altın biçer. ..... TARIM
SABANI Martta sürmez, eylülde ekmezsen s bırak. ..... TARIM
SABANIN S. tutağına yapışan el aç kalmaz. .... TARIM
SABANINA Yardımcısı yar olanın s. dünya dar olur. ..... DOST
SABANININ Çiftçinin amban s. ucundadır. ..... TARIM
SABANLAR Martta yağmaz, nisanda dinmezse s. altın olur. ..... İKLİM
SABIR Aşığa ya s., ya sefer gerek/gerektir. ..... AŞK
Belaya s. gerek. ..... FELAKET, SABIR
Cehd (ve s.) ile sıcan tahtayı deler. ..... AZİM
S. acıdır/acı ise de/ama meyvesi tatlıdır. SABIR
S. acıdır, amma sonu sarı altın. ..... SABIR
S. hayırlıdır, tahammüllü güç olmasa. ... SABIR
S. ile her iş olur. ..... SABIR
S. maksadın en kestirme yoludur. ..... SABIR
S. selamettir, ivmek melanet. ..... SABIR
S. taşı çatladı. ..... SABIR
S. zordur, meyvesi tatlıdır. ..... SABIR
SABIRLA S. koruk helva olur, dut yaprağı atlas. ..... SABIR
S. sıçan tahtayı deler. ..... SABIR
SABİRLİ Allah s. kulunu sever. ..... SABIR
SABİT Yalancının zihni s. gerek. ALDATMA
SABREDEN Belaya s. ecrini alır. ..... DİN, SABIR, FELAKET
S. dervış muradına ermiş. ..... SABIR
SABRETMEDİR Belaya s. alemde hüner. ..... SABIR
SABREYLE S. gönül elden ne gelir. .. SABIR
S. işine, hayır gelsin başına. ..... SABIR
SABREYLEMEK S. şenlik anahtarıdır. ..... SABIR
SABRI Eyüp s. her kula müyesser değil. ..... SABIR
SABRIN S. sonu selamettir. ..... SABIR
SABUN Karaya s., deliye öğüt neylesin. ..... ÖĞÜT
SAÇ S. safadan, tırnak cefadan uzar. ..... ACI ÇEKME
Tırgır elek tırgır s., elim hamur karnım aç. ..... ÇALIŞKANLIK
SAÇI Kadın kısmının s. uzun olur, aklı kısa. ..... KADIN
SAÇIN S. ak mı kara mı, önüne düşünce görürsün. ..... SABIR
SAÇINDAN Yangını körükleyen s. tutuşur. ..... TEHLİKE
SAÇLI Kel ölür sırma s. olur, kör ölür badem gözlü olur. ..... YOKLUK
SAÇLISI Bağın taş sı, karının s.. ..... KADIN
Kızın uzun s., tarlanın ufak taşlısı, öküzün başlısı makbuldür. ..... EVLİLİK
Tarlanın taşlısı, kızın s., öküzün/ineğin başlısı. .... EVLİLİK
SADA Baki kalan bu kubbede bir hoş s. imiş. .... ÜN
SADAKA Az s. çok bela defeder. ..... ÇÖMERTLİK
S. kaza savar. ..... ÇÖMERTLİK
S. selamettir. ..... ÇÖMERTLİK
S. verenin ömrü uzun olur. ..... ÇÖMERTLİK
SADAKADIR Malın bekçisi s.. ..... ÇÖMERTLİK
SADAKASI Verilmiş s. varmış. .... FELAKET
SADE S. pirinç zerde olmaz, bal gerektir kazana; baba malı tükenir, evlat gerek kazana. ..... ÇALIŞKANLIK
SADIK S. dost akrabadan yeğdir. ..... DOST, AKRABA, GÜVEN
SADIRDA İlim satırda değil, s. gerek. .... YAZI
SAFA Gül dikensiz olmaz, s. cefasız. . ÖZVERİ
S. ile yenen cefa ile kazanılır. ..... ACI ÇEKME
SAFADAN Can cefadan da usanır, s. da. ..... DEĞİŞİM
Saç s., tırnak cefadan uzar. ..... ACI ÇEKME
SAFANIN Her s. bir cefası, her cefanın bir safası vardır. ..... DEĞİŞİM
SAFRASI Karıncanın bile s. vardır. ..... ÖÇ
SAĞ Allah s. eli/gözü sol ele/göze muhtaç etmesin. ..... MİNNETTARLIK
Çok söyleyenin kalbi s. olmaz. .... KONUŞMA
Kelle s. olsun da külah bulunur. ..... HAYAT
S. elinin verdiğin sol elin görmesin. ..... ÇÖMERTLİK
S. olana her gün düğün bayram. ..... SAĞLIK
S. olsun da dağ ardında olsun. ..... HAYAT
S. olursa / Sağalırsa "Hekimim," sağalmazsa "Ben kimim?" ..... SAĞLIK
S./Sağlam baş yastık istemez. ..... SAĞLIK
S. tilki, ölmüş aslandan iyidir. ..... HAYAT
SAĞALINCA Hasta s. doktor kapıya gelir. ..... GEÇ KALMA
SAĞALIRSA Sağ olursa / S. "Hekimim," sağalmazsa "Ben kimim?" ..... SAĞLIK
SAĞALMAZSA Sağ olursa / Sağalırsa "Hekimim," s. "Ben kimim?" ..... SAĞLIK
SAĞANAK Hızlı s. tez geçer. ..... TUTKU
SAĞARSA Oğlun güder, kanı s. koyun olur. .. ÇALIŞKANLIK
SAĞILIR S. ineğin buzağısı kesilmez. DEĞER
SAĞIR Bir kulağını insan s. etmeli. ..... BAĞIŞLAMA
Kör görmez, sezer; s. işitmez, uydurur. .. BİLGİ
Kul çalıştıran bir gözünü kör, bir kulağını s. etmeli. ..... YETKİ
Kul kullanan bir gözünü kör etmeli, bir kulağını s. ..... BAĞIŞLAMA
Rahat isteyen s., kör, dilsiz olmalıdır. ... BARIŞ
S. için iki kere kamet olmaz. ..... SIKINTI
S. ile söyleşmek güçtür. ..... OLASILIK
S. işitmez/duymaz, uydurur/yakıştırır. ..... GÖNÜL
S. sultan bile duydu. ..... HABER
Yarısağın belini s. büker. ..... KONUŞMA
SAĞIRİN S. kulağı duymaz, ahmağın her yanı. ..... AKILSIZLIK
SAĞLAM Deveyi s. kazığa bağla, sonra Allah'a emanet et. ..... GÜVEN
Sağ/S. baş yastık istemez. ..... SAĞLIK
S. kafa s. vücutta bulunur. ..... SAĞLIK
SAĞLAMA Eşeğini s. bağla, sonra Allah'a ısmarla / komşunu hırsız çıkarma. ..... GÜVEN
SAĞLIĞA Koca s., kan varlığa bakar. ..... EVLİLİK
SAĞLIĞI Başın s., dünya/dünyanın varlığı. ..... SAĞLIK
SAĞLIĞIN H sta olmayan s. kadrini bilmez. ... SAĞLIK
SAĞLIĞINI Hekimin yalanı hastanın s. söylemektir. ..... SAĞLIK
SAĞLIK Çok yiyende s., çok uyuyanda akıl, çok söyleyende gerçek olmaz. ..... UYKU
Gençlikten kocalığa s. saklamalı. ..... SAĞLIK
Hastalık s. bizim için. ..... SAĞLIK
Her işin başı s.. ..... SAĞLIK
S. hastalık bizim için. ..... SAĞLIK
S. istersen çok yeme, saygı istersen çok deme. . ..... ÖLÇÜLÜLÜK
S. varlıktan yeğdir. ..... SAĞLIK
SAHİBİ At at olduncaya kadar s. mat olur. ..... TERBİYE
At ile eşek tepişince arada s. ezilir. ..... KAVGA
Balın s. arıdır. ..... SAHİP OLMA
Buldun bir börek, s. nene gerek? ..... MERAK
Deli arlanmaz, soyu/s. arlanır. ..... UTANÇ
Eşeği kurt yemiş, s. "Düş olaydı bari" demiş. ..... GERÇEK
Ev s. misafirin hizmetkarıdır. ..... MİSAFİR
Kabahatin s. çıkmaz. ..... SUÇ
Mal s., mülk sahibi, hani bunun ilk sahibi? ..... BAŞLANGIÇ, SAHİP OLMA
S. razı olur, tellal razı olmaz. ..... FARKLILIK
Tay at olduncaya kadar s. mat olur. ..... EĞİTİM
Yarının s. var. ..... ERTELEME
Zanaat s. öğleye kadar aç kalır. ..... BECERİ
SAHİBİNDEN Eşek çamura çökerse s. gayretli olmaz. ..... ÇALIŞKANLIK
S. evvel ahıra girme. ..... MİSAFİR
SAHİBİNE Silah s. bile düşmandır. TEHLİKE
Yaman baş s. dornuz güttürür. ..... BOYUN EĞME
SAHİBİNİ Ahmak misafir ev s. ağırlar. ..... MİSAFİR
Akıllı hırsız şaşkın ev s. bastırır. ..... AKILLILIK
Az koyun s. batırır. ..... UFAK ŞEYLER
Hüner s. aziz eder. ..... BECERİ
İyilik gariptir, s. kimse tanımaz. ..... İYİLİK
Köpek s. ısırmaz. ..... BAĞLILIK
Köpek s. tanır. ..... BAĞLILIK
Kuduz köpek önce s. ısırır. ..... TUTKU
Yavuz köpek s. ısırır. ..... BECERİ
SAHİBİNİN Eşeği s. dediği yere bağla da varsın kurt yesin. ..... GÜVEN
Eşeğin hatın yoksa s. hatın var. ..... AŞK
Mal s. değil, giyenindir. ..... ZENGİNLİK
SAHİBİNİNDİR Kalp akça s.. ... ALDATMA
Ölü ile deli s.. ..... SORUMLULUK
SAHİP Düşmana s. çıkan düşman sayılır. ..... DÜŞMAN
Garip garipe s. çıkar. ..... YOKSULLUK
SAHİPSİZ S. eşeği kim olsa döver. ..... GÜÇSÜZLÜK
S. eve it buyruk. ..... YOKLUK
S. tahtalı alır, el almazsa yel alır. .. TERBİYE
SAKAL Akıl olmayınca ne yapsın s.? ..... AKILLILIK
Aşağı tükürsem s., yukarı tükürsem bıyık. ..... SEÇİM
Fırsat s. altından geçer. ..... FIRSAT
Her sakaldan bir tel çekseler, köseye s. olur. ..... UFAK ŞEYLER
S. bıyığa denk olmayınca berber ne yapsın? ..... OLASILIK

S. ile olaydı kişi, keçiye danışırlardı her işi. ..... AKILLILIK
S. keçide de var. ..... AKILLILIK, GÖRÜNÜŞ
SAKALA Ne s. minnet, ne bıyığa. ..... MİNNETTARLIK
Yavaş tüktürüğün s. zararı var. .. SEVECENLİK
SAKALDA S. fayda olsaydı keçi şeyh olurdu. .. AKILLILIK
SAKALDAN Her s. bir tel çekseler köseye sakal olur. ..... YARDIM
Her s. bir tel çekseler, köseye sakal olur. ..... UFAK ŞEYLER
SAKALI Avradı bed olanın s. erken/tez ağarır. ..... EVLİLİK
Bacağı kısadan s. köseden sakınmalı. KUSUR
Balık kavağa çıktığı vakit kösenin de s. biter. ..... OLASILIK
Halamın s. olsaydı dayım olurdu. .., OLASILIK
Her şey olur biter, kösenin s. bitmez. ..... SON
Köseyle alay edenin top s. kara gerek. ..... ELEŞTİRİ
SAKALIM Benim s. tutuştu, sen sigaranı yakmak istersin. ..... BENCİLLİK
S. yok ki sözüm dinlensin. ..... AKILLILIK
SAKALIMIZ S. olsa sözümüz dinlenir. ..... BOYUN EĞME
SAKALIN A köse, sayılmadık kaç tel s. var. .... KENDİNİ BEĞENME
Kadıya yalnız giren s. sığayıp çıkar. .. ADALET
Komşunun s. yoldularsa sen de sakalın kazıt. .... KÖMŞU
SAKALINA S. göre tarağı vur. ölünceye kadar geçineceğini ara dur. ..... EVLİLİK
SAKALINDAN Bitmez ne var ki kösenin s. başka. ..... SON
SAKALLIYA Her s. baba denmez. ..... GÖRÜNÜŞ
SAKİN Devletliye dokun geç, fukaradan s. geç. ..... ZENGİNLİK
İyilik bilmeyenden s. kendini. .. NANKÖRLÜK
Kime iyilik edersen, ondan s. kendini. ..... NANKÖRLÜK
S. kendini aksakla körden. ..... KUSUR
S. nisanın beşinden, öküzü ayırır eşinden. ..... İKLİM
SAKINAN Hileden s. azdır. ..... ALDATMA
SAKINILAN S./Esirgenen göze çöp batar. ..... SEVECENLİK
SAKINIR Ateşten korkan tütünden s./kaçar. ... KORKU
SAKIZ Herkes s. çiğner, ama çatlatmasını beceremez. ..... BECERİ
Herkes s. çiğner, ama Kürt kızı tadını çıkartır. .... BECERİ
SAKIZI Çam s. çoban armağanı. ..... CÖMERTLİK
SAKİN S. cahil, asi alimden yeğdir. ..... BOYUN EĞME
SAKLA Gerekmezi s. gereken güne kadar. ..... TUTUMLULUK
Malını iyi s., komşunu hırsız etme. ..... AYARTMA
S. lazım olur kibrit. ..... TUTUMLULUK
S. samanı, gelir zamanı. ..... TEDBİR, TUTUMLULUK
SAKLADIĞINI Allah'ın s. kurt yemez. ..... ALLAH
SAKLAMAK Altını s. değil, kuruşu s. hünerdir. ..... TUTUMLULUK
Kazanmak kolay, s. zordur. ..... ZENGİNLİK
SAKLAMALI Gençlikten kocalığa sağlık s. ..... SAĞLIK
Gerekliyi gerekmez iken s... TUTUMLULUK
SAKLAMASI Asili alması zor, s. kolaydır. ..... EVLİLİK
SAKLAMAZ Dost dosttan sır s. ..... DOST
SAKLANMAZ Allah'ın bildiği kuldan s. ..... GERÇEK
SAKLAYAN Derdini söylemeyen/s. derman bulamaz. ..... ÇARE
SAKLAYANDA Dert s. kalır. ..... KEDER
SAKSAĞAN S. danayı babası hayrına bitlemez. ..... KAZANÇ

SAL Ölümden öte yol gitmez, mezardan öte s. gitmez. ..... ÖLÜM
SALAH Hazır ol cenge, eğer ister isen sulhu s.. ..... TEDBİR, BARIŞ, GÜVENLİK
SALDIM S. çayıra, Allah/Mevla kayıra. ..... GÜVEN
SALINCAK Ananın çıktığı dala kız sallangaç (s.) kurar. ..... ÖRNEK
SALIVER Çektin gelmiyor, koy s.. ... KAVGA
SALİH Aleme/Herkese talih, bize kör S. mi?... ..... TALİH
Kalbinde fesat olmayanın ef'ali de s. olur. ..... VİCDAN
SALKIM Babası oğluna bir bağ vermiş, oğlu babasına bir s. üzüm vermemiş. ..... ÇOCUK, MİNNETTARLIK
Baskıdaki altından asktdaki s. yeğdir. ..... ÖZGÜRLÜK
SALKIMI Ele verir talkını, kendi yutar s.. ..... ÖRNEK
SALLARLAR Padişahların bile arkasından kılıç s. ..... ELEŞTİRİ
SALLAYAN Beşiği s. el dünyaya hükmeder. .. .. ANA-BABA, KADIN
SALTANAT S. dedikleri ancak cihan kavgasıdır. ..... YETKİ
SALYANGOZ Müslüman memleketinde s. satılmaz. ..... UYUM
Öğretirler sana hacı mahallesinde s. satmayı. .... UYUM
SAMAN Güvenme/İnanma dostuna, s. doldurur postuna. ..... GÜVEN
İnanma dostuna, s. doldurur postuna. ... DOST
S. altından su yürütür, üstüne çıkar vaaz eder. .... İKİYÜZLÜLÜK
San s. vaktinde altın olur. ..... DEĞER
SAMANI Sakla s., gelir zamanı. ..... TEDBİR, TUTUMLULUK
SAMANINI Şeytan ile ortak eken/olan buğdayın s. alır. ..... ŞEYTAN
SAMANIYLA Arpa s., kömür dumanıyla. ..... KUSUR
SAMANLIĞA Kedinin gideceği s. kadar. ..... SUÇ
SAMANLIK İki gönül bir olursa/olunca s. seyran olur. ..... AŞK
SAMUR Kabahat/Suç s. kürk olsa kimse sırtına almaz. ..... SUÇ
SANA Allah bana, ben de s.. ..... ÖDEME
Bugün bana ise yarın s.. ..... DEĞİŞİM
S. bir yumurta pişireyim, ama ev bağda, bağ da dağda. ..... AKILSIZLIK
S. kötülük edene sen iyilik et. ..... İYİLİK
S. taş atana sen aşla dokun. ..... İYİLİK
S. vereyim bir öğüt kendi ununu kendin öğüt. ... . GÜVEN
Yetişmez mi s. elin nümunesi? ..... ÖRNEK
Zaman s. uymazsa sen zamana uy. ..... UYUM, ZAMAN
SANAT Dokuz s. adamı aç kor. ..... BECERİ
S. altın bileziktir. ..... BECERİ
Sermayesiz s. dilencliktir. ..... TİCARET
SANATI Atanın/Babanın s. oğula mirastır. ..... BECERİ
Baba s. oğula mirastır. ..... ANA-BABA
S. ustadan görmeyen öğrenmez. ..... EĞİTİM
SANATIN S. düşmanı cehalettir. ..... BİLGİSİZLİK
SANATINA S. güveninin para ayağına gelir. .. .. BECERİ
SANATINI İşine hor bakan / S. hor gören boynuna torba takar. ..... BECERİ
S. hor gören boğazına torba takar. ..... AŞAĞILAMA, BECERİ
SANCIYI Acı acıyı keser/bastırır, su s.. ÇARE
SANIR Elifi görse mertek s.. ..... BİLGİSİZLİK
Herkesi kendi gibi s./sanan aldanır. ..... ALDATMA
SANMA S. ki hain berhüdar olur, ya kaatil ya berdar olur. ..... ALDATMA
SAP Nisan yağar s. olur, mayıs yağar çeç olur. . ..... İKLİM
SAPAN Bin kargaya bir s. taşı yeter. KORKU

İnek gibi süt vermeyen öküz gibi s./kıtan sürer. ..... BECERİ
SAPI Ağaca balta vurmuşlar, "S. bedenimden" demiş. ..... NANKÖRLÜK
Armudun s. var, üzümün/kirazın çöpü (var). ..... KUSUR
Armut ağzına düşsün, s. dışarıda kalsın. ..... TEMBELLİK
Kaşık ile verip s. ile göz çıkarma. ..... SEVECENLİK
Ormana (bir) balta girmiş, s. yine kendisinden imiş. ..... NANKÖRLÜK
Üzümün çöpü var, armudun s. var. .. KUSUR
Ver elindeki s., dolan kapı kapı. ..... ÖDÜNÇ VERME
SAPINDAN Kadın eli kaşık s. kararır. ..... EVLİLİK
SAPINI Balta s. kesmez. ..... BAĞLILIK
Herkes kaşık yapar a ma s. ortaya (doğru) getiremez. ..... BECERİ
SAPIYLA Kaşığıyla yedirir, s. göz çıkarır. ..... ZULÜM
SAPSIZ S. balta suya batar. ..... TEMBELLİK
SARARIR Borçlu ölmez, benzi s. / gözü kararır. ..... ÖDÜNÇ ALMA
SARAYDIR Gönül bir sırça s., kırılırsa yapılmaz. ..... ZULÜM
SARAYIM Kaplumbağa kabuğunda "Ne büyük s. vardır!" demiş. ..... UFAK ŞEYLER, AZLA YETİNME
SARGI Her s. her yaraya göre olmaz/sanılmaz. ..... CARE
SARHOŞ Ağası yavuz olanın etbasi s. gezer. ..... HİZMETÇİ
Borca şarap içen iki kere s. olur. ..... ÖDÜNÇ ALMA, İÇKİ
S. ayılınca düşünmeye varır. ..... İÇKİ
SARHOŞA Değme s., yıllarına kadar gitsin. .... İÇKİ, SORUMLULUK
Kadına, çocuğa, s. sırrını açma. ..... KADIN
SARHOŞTAN S. deli bile korkar. ..... İÇKİ
SARHOŞUN S. mektubu meyhanede okunur. ..... İÇKİ
SARI Sabır acıdır, amma sonu s. altın. SABİR
S. saman vaktinde altın olur. ..... DEĞER
SARIĞIMDA S. leke var, onda yoktur. ..... KUSUR
SARIL Düştün ise toprağa s.. ..... FELAKET
SARILMAZ Her sargı her yaraya göre olmaz/s. ..... ÇARE
SARIMSAĞI S. gelin etmişler, kırk gün kokusu çıkmamış. ..... KÖTÜLÜK, EVLİLİK
SARIMSAĞIN S. sıkından sepreği iyi olur. ..... SENLİBENLİLİK
SARIMSAK S. da acı, ama evde lazım bir dişi. ..... SAHİP OLMA
S. içli dışlı, soğan yalnız başlı. ..... FARKLILIK
S. yemedim ki ağzım koksun. ..... VİCDAN
SARISI İncirin s., toprağın karası. ..... TARIM
SARMISAĞINI Sirkesini s. sayan/hesap eden pacayı yiyemez. ..... ÖZVERİ
SARMISAK Anası soğan babası s., kendi gülbeşeker çıktı. ..... KENDİNİ BEĞENME
SARPIN Aç yanında s. kurcalanmaz. . AÇLIK
SARRAF Altının kıymetini s. bilir. ..... DEĞER
SARRAFA Altını s. sor, cevahiri cevheri kuyumcuya. ..... DEĞER
SARSILIR Doğru s., amma yıkılmaz. ..... DÜRÜSTLUK
SAT Alma alı, s. yağızı, bin doruya, besle kın. .... TİCARET
Ayrıyı evvela öldür de sonra derisini s.. ..... BEKLENTİ
SATAN Alan razı, s. razı. ..... TİCARET
Alan yok, s. neylesin? Satan yok, alan neylesin? ..... TİCARET
Balık tutan unmaz, yiyen doymaz, alıp s. kar eder. ..... MESLEKLER
Dinini pula s. dinden de olur puldan da. .... DİN
Ev s. bir yıl bey olur, ev alan bir yıl zoğurt. ..... TİCARET
Ucuz s. tez satar. ..... TİCARET
Ucuz s. tez satar, sonunda kayıpla batar. .....

TİCARET

SATAR Ucuzlukta alır, pahalılıkta s. ..... TİCARET

SATICIYA Kıtlıkta s., bollukta alıcıya, Allah insaf versin. ..... TİCARET

SATILIK S. ziftin olsun, Selanik'ten kel gelir. ..... ÜN

SATILMAZ Akıl para ile s.. ..... AKILLILIK

Balcıya pekmez s.. ..... OLASILIK

Nezaket para ile s.. ..... GÖRGÜ, KONUŞMA

SATIN Namusuzdan ırzını s. almalı. ... ŞEREF

Padişah olsan da taht şenin değil, s. alsan da kul senin değil. ..... SAHİP OLMA

SATIRDA Hatırda kalmaz, s. kalır. ..... YAZI

İlim s. değil, sadırda gerek. ..... YAZI

SATMAK Dini dinara s. olmaz. ..... DİN

SATMAZSIN Almazsın s., pazarda işin ne? ..... TİCARET

SATTIK Eşeği s. ki "Çüş" demeden kurtulalım diye. ..... SIKINTI

SAVAR Sadaka kaza s.. ..... CÖMERTLİK

SAVARSIN Fakiri bir kahve ile s., zengine ne ikram edersin? ..... MİSAFİR

SAVAŞ Deli ile helva yemekten uslu ile s. yeğdir. ..... AKILSIZLIK

Elin ile verirsen aş olur, sonra kalan s. olur. ..... ERTELEME

SAVAŞA Selamet gözleyen girmez s.. ..... TEHLİKE

SAVAŞIR Aç kiminle olsa s.. ..... AÇLIK

SAVAŞMIŞ İki kardeş s., ebleh buna inanmış. ..... AKRABA

SAVAŞTI Ata oğul s., ebleh ona inandı. ..... KAVGA

SAVRULUR Kar yağdığı gün s.. ..... HARCAMA

SAVUL Akşam kavil, sabah s.. SÖZ VERME

Gördün deli, s. geri. ..... TEDBİR

SAVURURSUN Dağbaşında harman yapma, s. yel için; su yanında değirmen yapma öğütürsün sel için. ..... TEDBİR

SAY Aşığı sevdadan geçirmeye s., deryayı kurutmaya s. gibidir. ..... AŞK

Elmayı soy da ye, armudu s. da ye. ..... YEME

SAYACAKSIN Parayı yolda bulsan s.. ..... GÜVEN

SAYAN Değneyi yiyenle s. bir değil. ..... FARKLILIK

Sirkesini sarmısağını s./hesap eden paçayı yiyemez. ..... ÖZVERİ

SAYANA Saygı s., terbiye alana göredir. ..... GÖRGÜ

SAYANIN Beni s. kuluyum, saymayanın sultanı. ..... AŞK

SAYARSIN Leyleği kuştan mı s.? Yazın gelir, kışın gider. ..... GÖRÜNÜŞ

SAYEŞİNDE Adam adam s. adam olur. ..... ARKADAŞ

SAYGI Sağlık istersen çok yeme. s. istersen çok deme. ..... ÖLÇÜLÜLÜK

S. sayana, terbiye alana göredir. ..... GÖRGÜ

SAYGISIZ S. ağız anahtarsız açılır. .. GÖRGÜ

SAYI Allah kuluna nefesi s. ile vermiş. ALLAH

SAYIKLAR Fırsatı kaçıran çok s.. .... FIRSAT

SAYILI S. gün/günler çabuk/tez geçer. ..... ZAMAN

S. koyunu kurt kapmaz. ..... GÜVENLİK, TEDBİR

S. parada bereket yoktur. ..... ZENGİNLİK

SAYMAS, bir kimseyi ahmak yerine. ..... AŞAĞILAMA

SAYMAYANIN Beni sayanın kuluyum, s. sultanı. ..... AŞK

SAZ Anlayana sivrisinek s., anlamayana davul zurna az. ..... AKILLILIK

Kaz öter s. biterse kaz oradan, keklik öter kekik biterse otur o memlekette. ..... OLASILIK

Kırkında s. öğrenen / saza başlayan kıyamette çalar. ..... YAŞ

Saza s. ile söze söz ile mukabele gerek. ..... BENZERLİK

Sekseninde s. öğrenen kıyamette çalar. ..... GEÇ KALMA

SAZA Kırkından sonra s. başlayan kıyamette çalar. ..... GEÇ KALMA

S. saz ile söze söz ile mukabele gerek. ..... BENZERLİK

SAZDIR Şaire lazım olan bir söz bir s.. ..... BENZERLİK

SAZLA Aşık s., maşuk nazla müteselli olur. ..... AŞK

SEBEP Kul kulun rızkına s. olur. ..... YARDIM

SEBEPSİZ S. düşman peyda eden ya ahmaktır ya da geveze. ..... DÜŞMAN

S. kuş (bile) uçmaz. ..... BAŞLANGIÇ

SECDE Rahman'a s. etmez yine soluluğu elden bırakmaz. ..... DİN

SEÇMEZ Cömert kısmı atası için adam s.. ..... CÖMERTLİK

SEFA Cefasız s. olmaz. ..... MUTLULUK

Kadında vefa, borçluda s. aranmaz. ..... BAĞLILIK

SEFALET Kumarbazlığın sonu s. ve nedamettir. ..... KUMAR

SEFALETTİR Kumarbazlığın sonu s.. ..... KUMAR

SEFANIN Cefayı çekmeyen (aşık) s. kadrini bilmez. ..... MUTLULUK

Her cefanın bir sefası, her s. bir cefası vardır. ..... ÖZVERİ

SEFAYI Ben çekeyim cefayı, eller sürsün s.. ..... LAYIK OLMA

SEFER Aşığa ya sabır, ya s. gerek/gerektir. ..... AŞK

Bir insanı tanımaya birlik s. gerek. ..... GEZİ

Eğri gemi doğru s.. ..... SON

SEĞİRTEN Çok s. çabuk yorulur. ..... GEZİ

SEKİSİ Oturduğu ahırı s., çağırdığı İstanbul türküsü. ..... KENDİNİ BEĞENME

SEKİZ Dört paralık adamın s. paralık keyfi olur. ..... BENZERLİK

SEKİZDE Allah dokuzda verdiğini s. almaz. ..... ALLAH

SEKİZE Adı çıkmış/çıktı dokuza, inmez s.. ..... ÜN, BAŞARI

SEKİZİ Yiğitlik dokuzdur; s. kaçmaktır biri hiç görünmemek. ..... YÜREKLİLİK

SEKSENİNDE S. saz öğrenen kıyamette çalar. ..... GEÇ KALMA

SEL Ağaçlı köyü s. basmaz. ..... TARIM

Alçak yerde yatma s. alır, yüksek yerde yatma yel alır. ..... ÖLÇÜLÜLÜK

Allah bir adamdan alırsa yel götürür, s. götürür, el götürür. ..... ALLAH

Allah verirse el getirir, s. getirir, yel getirir. ..... ALLAH

Damlaya damlaya göl olur (aka aka s. olur). ..... UFAK ŞEYLER, TUTUMLULUK

Dünyayı s. bassa ördeğe vız gelir. ..... AZLA YETİNME, DAYANIKLILIK

Erkek s., kadın göl. ..... EVLİLİK

Islandım kurudum s. neyler beni? Ellendim bellendim yel/el neyler beni? ..... GÜÇ

S. gider, kum kalır. ..... SAHİP OLMA

S. her vakit kütük getirmez. ..... FARKLILIK

S. ile gelen, yel ile gider. ..... K ZANÇ

Yel gibi gelen, s. gibi gider. ..... ACELECİLİK, TUTKU

SELAM Dilenciye s. verilmez. LAYIK OLMA

İyi günde yağlı ekmeği beğenmeyen, fakirlikte kuru ekmeğe s. durur. ..... AŞAĞILAMA

Kelam para, s. para. ..... ZENGİNLİK

S. para/akça, kelam para/akça. . ZENGİNLİK

S. verdim, "Rüşvet değildir" diye almadılar. ..... KAZANÇ

Yoksul ala ata binse s. almaz. .. YOKSULLUK

SELAMET Açık kapı melanet, kapalı kapı s.. ... AYARTMA

S. gözleyen girmez savaşa. ..... TEHLİKE

SELAMETİ S. insan, hıfzı lisan iledir. ..... SUSKUNLUK

SELAMETTİR Sabrın sonu s.. ..... SABIR

Sadaka s.. ..... CÖMERTLİK

SELANİK Satılık ziftin olsun, S.'ten kel gelir. ..... ÜN

SELASLA Büyük işler kuvvetle değil, s. görülür. ..... BAŞARI

SELİN S. ağzı tutulur, elin ağzı tutulmaz. ..... DEDİKODU

SELAM Bir s. bin hatır yapar. . SEVECENLİK

Evvel s., sonra kelam. ..... SEVECENLİK

Garibe bir s. bin altın yerine geçer. ..... YOKSULLUK

SELAMETİ Son nefeste iman s.. ..... ÖLÜM, DİN

SELAMETTİR Sabır s., ivmek melanet. ..... SABIR

SELAMINI Müflis s. batakçı alır. BENZERLİK

SEMADA Akranı ile uçmayan kuş s. hu çeker. ..... EŞİTLİK

SEMER Ben eşek olduktan sonra s. vuracak çok bulunur. ..... AKILSIZLIK, SABIR, AYARTMA, GÜÇSÜZLÜK, GÖNÜL

Eşeğe altın s. vursalar eşek yine eşektir. ..... GÖRÜNÜŞ, DEĞİŞİM

SEMERİ Eşek büyüdü, s. küçüldü. ..... GİYİM KUŞAM

Hamala s. yük olmaz/değildir. ..... DAYANIKLILIK

Hayvan ölür s. kalır, insan ölür eseri kalır. .... İŞ

SEMERİNDEN Eşeği dövemeyen s. alır öcünü. ..... ÖÇ

SEMERİNİ Eşeğe gücü yetmeyen/yetmez, s. döver. ..... ÖÇ

SEMİZ Ağanın gözü öküzü/ineği s. eder. ..... TERBİYE

SEN Ben ağa, s. ağa; bu ineği kim sağa. ..... EŞİTLİK

Ben sana hayran, s. cana tırman. ..... BENCİLLİK

Kavga "S. ben" demekle çıkar. ..... KAVGA

S. ağa, ben ağa, bu ineği/koyunu kim sağa. ..... EŞİTLİK

S. bilirsin deyince değirmende kavga olmaz. ..... K VGA

S. dede ben dede, bu atı kim tımar ede? ..... EŞİTLİK

S. doğru ol, eğri belasını bulur. DÜRÜSTLUK

S. dost kazan, düşman ocağın başından çıkar. .. DOST

S. efendi ben efendi, bu atı kim tımar ede? ..... EŞİTLİK

S. hot ben hot, bu deveye kim verir ot? ..... EŞİTLİK

S. işi bırakmayınca iş seni bırakmaz. ..... ÇALIŞKANLIK

S. işlersen mal işler, insan öyle genişler. ..... ÇALIŞKANLIK

S. işten korkma, iş senden korksun. ..... ÇALIŞKANLIK

S. kazan da düşmana kalsın. .. ÇALIŞKANLIK

S. köprü olursan herkes üstünden geçer. ..... GÜÇSÜZLÜK

S. olursan bensiz, ben de olurum sensiz. ..... DOST

S. s., ben ben. ..... MERAK

S. seni bil s. seni, s. seni bilmezsen patlatırlar enseni. ..... EŞİTLİK

S. seversin oğlunu, o da sever oğlunu. ÇOCUK

S. yoku ben hanı iken bir gün elbet buluşuruz. ..... GEZİ

SENDEN S. alçaktan kız al, s. uluya kız verme. ..... EVLİLİK

S. büyükle alışveriş etme. ..... EŞİTLİK

S. gelecek hayır Allah'tan gelsin. ..... YARDIM

S. zengin ile ortak olma. ..... EŞİTLİK

SENET Şahit ölür de s. ölmez. ..... YAZI

SENİ Sen işi bırakmayınca iş s. bırakmaz. ..... ÇALIŞKANLIK

Sen s. bil sen s., sen s. bilmezsen patlatırlar enseni. ..... EŞİTLİK

SENİN Eti s., kemiği benim. ..... TERBİYE

SENİNKİNİ Elin aybını sana söyleyen s. de ele söyler. ..... DEDİKODU

SENİNLE Ne verirsen elinle, o gider s.. ..... CÖMERTLİK

SEPETE Bütün yumurtalarını bir s. koyma. .....

TEDBİR, GÜVENLİK, GÜVEN

SEPETİNİ Üzümü bol işittiğin bağa s. küçük götür. BEKLENTİ

SER S. verip sır vermemeli. GİZLİLİK

SERÇE Karakışta kara s. bahan bulmaz. ERTELEME

SERÇEDEN Adam adama (gene/her zaman) gerek olur, (iki s. börek olur). YARDIM

S. başka kuş Zeyrek'ten başka yokuş bilmez. BİLGİSİZLİK

S. korkan dan ekmez. KORKU

SERÇENİN Kedinin kanadı olsaydı s. adı kalmazdı. HIRS

SERDEN Yardan geçmez, s. geçer. AŞK

SERDİ İpe un s. kurnaz. KURNAZLIK

SERER Gelin halıyı getirir; kendi s., kendi oturur. EVLİLİK

SERGİ Pazar dağıldıktan sonra s. açar. GEÇ KALMA

SERİN Ayağını sıcak tut, başını s.; gönlünü ferah tut, düşünme derin. SAĞLIK

SERKEŞ S. öküz soluğu kasap dükkanında alır. BOYUN EĞME

SERMAYE Sıhhat gibi insana s. olmaz. SAĞLIK

SERMAYEİ Necabet kişiye s. itibandır. TEMİZLİK

SERMAYEDİR Akıl kişiye/adama s. AKILLILIK

SERMAYEN S. bir yumurta ise taşa çal. TİCARET, UFAK ŞEYLER

SERMAYESİ Kişinin s. iki paralık aynadır. DEĞER

Kumarbazın s. küfürdür. KUMAR

S. çanak çömlek, tüccarlıktan dem vurur. TİCARET

Zenginin s. kasasında, alimin sermayesi kafasında. BİLGİ

SERMAYESİDİR Rüya boş gezenlerin s. TEMBELLİK

SERMAYESİZ S. sanat dilenciliktir. TİCARET

SERT İnsan demirden s., taştan berk, gülden naziktir. SEVECENLİK, GÜÇSÜZLÜK

İnsan demirden s., taştan berk, gülden naziktir. GÜÇSÜZLÜK

Ne s. ol asıl, ne yavaş ol basıl. ÖLÇÜLÜLÜK

SERVET Kanaat s. AZLA YETİNME

SERVETİ Kızın en büyük s. bikridir. EVLİLİK

SERVETSİZ S. insan, akılsız tavşan. ZENGİNLİK

SESİ Bir elin nesi var? İki elin s. var. YARDIM

Bir elin s. çıkmaz. YARDIM

Büyük acıların dili olmaz/s. duyulmaz. ACI ÇEKME

Davulun s. uzaktan hoş gelir. GÖRÜNÜŞ

Dolu küpün s. çıkmaz. KONUŞMA

Halkın s., Hak'kın sesi. ATASÖZÜ

Hanımın kırdığı kabın s. çıkmaz. HİZMETÇİ

İki elin s. var, bir elin nesi var? YARDIM

Yolu kaybedene köpek s. bülbülden tatlı gelir. GÖRÜNÜŞ

SESSİZ Adamın yere bakanından, suyun s. akanından kork. GÜVEN

SEV S. beni, seveyim seni. AŞK

S. seni seveni hak/yer ile yeksan ise, sevme seni sevmeyeni Mısır'a sultan ise. AŞK

SEVAPTAN Kaç s., girme günaha. İYİLİK

SEVAPTIR Güzele bakmak s. GÜZELLİK

SEVDA S./Sevgi geçer yalan olur, sonra/sonu sokar yılan olur. AŞK

SEVDADAN Aşığı s. geçirmeye say, deryayı kurutmaya say gibidir. AŞK

SEVDASİZ Deniz dalgasız olmaz, gönül s. olmaz. AŞK

SEVDİĞİ Her güzel güzeldir, amma canın s. daha güzeldir. GÜZELLİK

Tabak s. deriyi taştan taşa çalar. TERBİYE

SEVDİĞİNDEN S. ayrılan yedi yıl ağlarsa, yurdundan ayrılan ölüme dek ağlar. YOKLUK

SEVDİĞİNE Allah s. dert verir. FELAKET. ALLAH

Bir yiğit ne kadar kahraman olsa s. yenilir. AŞK

Kişi s. naz eder. AŞK

SEVDİREN İnsanı s. huyu, bıçağı kestiren suyudur. HUY

SEVEN Gülü s. dikenine katlanır. ACI ÇEKME, DAYANIKLILIK, AŞK,

Kaymağı s. mandayı yanında taşır. ÖZVERİ

SEVENİN S. kuluyum / kulu ol, sevmeyenin sultanı. AŞK

SEVER Güzeli herkes s. GÜZELLİK

Sen seversin oğlunu, o da s. oğlunu. ÇOCUK

Yıkılan yıkılanı s. BENZERLİK

SEVERKEN Ayı yavrusunu s. öldürür. SEVECENLİK

SEVERSE Gönül kimi s. güzel odur. GÜZELLİK, AŞK

SEVERSEN Çocuk s. beşikte, koca s. döşekte. EVLİLİK

SEVEYİM Sev beni, s. seni. AŞK

SEVGİ Sevda/S. geçer yalan olur, sonra/sonu sokar yılan olur. AŞK

SEVGİSİ Ağaç s. olmayanda evlat s. olmaz. TARİM

El vergisi, gönül s./vergisi. CÖMERTLİK

SEVİLMEZ Bakkal fındığıyle yar s. ÖZVERİ

Dut kurusu ile yar s. ÖZVERİ

SEVİNCİN Rüzgarın ardı yağış, s. ardı döğüş. İKİLİM

SEVİNME "Alta gittim" diye yerinme, "Üste çıktım" diye s. ÖLÇÜLÜLÜK

SEVİŞİP Boşanıp kocana varma, s. dostuna varma. EVLİLİK

S./Sevip dostuna, boşanıp kocana varma. EVLİLİK

SEVMEDİĞİ Keçinin s. ot gelir karşısında biter. BEKLENTİ

Yılanın s. ot deliğinin ağzında biter. SUÇ

SEVMEDİĞİNİ Allah'ın s. kul da sevmez. ALLAH

SEVMELİ Güzeli güzel diye s., çirkini Allah için s. GÜZELLİK

SEVMEYENİN Sevenin kuluyum / kulu ol, s. sultanı. AŞK

SEVMEZ Allah boş duranı s. TEMBELLİK

Allah mağruru s. GURUR, ALLAH

SEYİRCİNİN Cambazın cambazlığı s. bakmasıyla. DEĞER

SEYİRCİYE S. zeval olmaz. SORUMLULUK, GERÇEK

SEYİRTİR Bir çam düşse, baltalı da s., baltasız da. FELAKET

SEYİSLİĞİ Altı aylık s. var, kırk yıllık fışkı karıştırır. KENDİNİ BEĞENME

Üç günlük s. var, kırk yıllık fışkı karıştırır. MERAK

SEYRAN İki gönül bir olursa/olunca samanlık s. olur. AŞK

SEYREĞİ Sarımsağın sırtından s. iyi olur. SENLİBENLİLİK

SEYREK S. git sen / Sıkça varma dostuna, kalksın ayak üstüne. MİSAFİR

SEYYAH Okumadan alim, gezmeden s. olunmaz. EĞİTİM

S. için dünya geniştir. GEZİ

SEZAR S.'ın hakkını Sezar'a vermeli. DEĞER

SEZER Kör görmez, s.; sağır işitmez, uydurur. BİLGİ

SICAĞA Bu s. kar mı dayanır? HARCAMA

SICAĞIYLA Yara s./sıcağı sıcağına sarılır. ERKEN DAVRANMA

SICAK Ayağını s. tut, başını serin; gönlünü ferah tut, düşünme derin. SAĞLIK

SICAKTIR Paranın yüzü s. ZENGİNLİK

SIÇAN Al aslan tutar, güç s. tutamaz. ALDATMA

Al ile aslan tutulur, güç ile s. tutulmaz. KURNAZLIK

Ambarda duran s. aç kalmaz. KAZANÇ

Ambarda duran s. aç kalmaz. AÇLIK

Aslan kocayınca/kocarsa s. deliği gözetir. YAŞ

Cehd (ve sabır) ile s. tahtayı deler. AZİM

Değirmende doğan s. gök gürültüsünden korkmaz. DÜNYAM

Evli evine, köylü köyüne, evi olmayan s. deliğine. BENZERLİK

Fare/S. deliği bin altın. DEĞER

Hile ile unsaydı, s. unardı. ALDATMA

Kedinin gözü s. deliğindedir. GÖNÜL

Kedinin usuluğu s. görünceye kadar. AYARTMA

Sabırla s. tahtayı deler. SABIR

S. çıktığı deliği bilir. SUÇ

S. deliğe sığmamış, bir de kuyruğuna kabak bağlamış. AKILSIZLIK

S. geçer yol olur. ALIŞKANLIK

Vaktine göre bir s. deliği bin altın olur. DEĞER

SIÇANA Kedi yavrusunu yiyeceği zaman "S. benziyor" demiş. SUÇ

SIÇANIN S. geçtiğini aramam amma yol olur kalır. ALIŞKANLIK

SIFIR Soldaki s. gibi zaittir. DEĞER

SIĞAYIP Kadıya yalnız giren sakalın s. çıkar. ADALET

SIĞINMALI Kadının şerrinden Allah'a s. KADIN

SIĞMAMIŞ Fare/Sıçan deliğine s., bir de kuyruğuna kabak bağlamış. AKILSIZLIK, TEDBİR

SIĞMAYACAĞI Ayağın s. yere baş sokulmaz. OLASILIK

SIĞMAZ İki aslan bir posta s. YETKİ

Mızrak çuvala s./girmez. GERÇEK

SIHHAT Olmaya devlet cihanda bir nefes s. gibi. SAĞLIK

S. gibi insana sermaye olmaz. SAĞLIK

SIK S. gidersen doştuna, yatar arka üstüne. SENLİBENLİLİK, MİSAFİR

SIKÇA Seyrek git sen / S. varma dostuna, kalksın ayak üstüne. MİSAFİR

SIKILIRSIN Pek yaş olma, s.; pek de kuru olma, kınlırsın. ÖLÇÜLÜLÜK

SIFREUNDLAN Sarımsağın s. seyreği iyi olur. SENLİBENLİLİK

SIKINTISINI Başın s. ayak çeker. ACI ÇEKME

SIKIŞTIRIRSAN Kediyi s. üstüne atlar. YÜREKLİLİK, ZULÜM, GÜÇSÜZLÜK

SIKIYA Ayı s. düşünce yavrusunu ayağı altına alır. BENCİLLİK

SINARLAR Önce s., sonra kınarlar. ELEŞTİRİ, DENEME

SINIRDA Tilkinin kurnazı s. gezer. KURNAZLIK

SIPA Harmanda dirgen yiyen s., yılına kadar acısını unutmaz. DENEYİM

S. büyüye büyüye eşek olur. BÜYÜKLÜK, UFAK ŞEYLER

SIPASI Üç kuruşluk eşeğin beş paralık s. olur. BENZERLİK

SIPASININ Eşeği yoldan çıkaran s. oynaması. UTANÇ

SIR Dost dosttan s. saklamaz. DOST

Sır verip s. vermemeli. GİZLİLİK

SIRASINI Ölen ile kim ölmüş, herkes s. bekler. ÖLÜM

SIRÇA Gönül bir s. saraydır, kınlırsa yapılmaz. ZULÜM

Hatır bir şahbazdır kapılıp tutulmaz, gönül bir s. saraydır kırılır yapılmaz. DOST

S. köşkte oturan komşusuna taş atmamalı. ELEŞTİRİ

SIRDAŞ Kadını s. eden esrara tellal aramaz. EVLİLİK

S. aramak sırrını yaymak içindir. GİZLİLİK

SIRRI An s., kan s. KADIN

SIRRINI Açma s. dostuna; dostunun dostu vardır, o da söyler dostuna. DOST

Akıl isen açma s. dostuna; dostunun dostu vardır, o da söyler dostuna. KONUŞMA

Dost s. dost bilir. DOST

Kadına, çocuğa, sarhoşa s. açma. KADIN

Karanlıkta herkes yiyenin s. Meydadır. GERÇEK

Sırdaş aramak s. yaymak içindir. GİZLİLİK

S. açma dostuna (dostunun dostu vardır) o da söyler dostuna. GİZLİLİK

S. dostuna, dostunu düşmanına açma. ..... GİZLİLİK
S. düşmanın bilmesin dersen dosta dahi açma. .. GİZLİLİK
SIRT S. giydiğini, ağız alıştığını ister. ..... ALIŞKANLIK
SIRTINDAN Kadının temizi s., sütün temizi yoğurdundan bellidir. ..... KADIN
SIRTINI S. pek tut, ayağa bakma. .... SAĞLIK
SIRTÜSTÜ Yiyen ya s. yatmalı, ya kırk adım atmalı. ..... YEME
SISKA Allah'tan s., ne yapsın muska? ..... GÜÇSÜZLÜK
SITMA S. "Ben tuttuğumu kırk yıl sonra tanırım" demiş. ..... SAĞLIK
SITMAYA Ölümü gören s. kail olur. .. ÖLÜM
SIVAMA Dereyi görmeden paçaları s.. ..... BEKLENTİ
SIVANMAZ Güneş balçıkla s.. ..... GERÇEK
SIVIŞ Nerde bir iş, ordan s.. ..... TEMBELLİK
SİCİMİYLE Asılırsan Frenk s. asıl. ..... GÜVEN
SİDİĞİ Sineğin s. denize faydadır. ..... UFAK ŞEYLER
SİDİĞİNİN Farenin/Kurbağanın s. denize faydası vardır. ..... UFAK ŞEYLER
SİGARA Çubuk (S.) kötü arkadaştan iyidir. ..... ARKADAŞ, YALNIZLIK
SİGARANI Benim sakalım tutuştu, sen s. yakmak istersin. ..... BENCİLLİK
SİHİRDİR Ne s. ne keramet, el çabukluğu marifet. ..... BİLGİSİZLİK
SİLAH Düşmana s. gerek, ya düşmandan ırak gerek. ..... DÜŞMAN
S. sahibine bile düşmandır. ..... TEHLİKE
SİLKİLMEZ Ay ışığında ceviz s. ..... GİZLİLİK
SİLKİNSE Deve s. eşeğe yük çıkar. ..... BÜYÜKLÜK
SİLLE Allah'ın s. ile vurduğuna bir tekme de sen vur. ..... FELAKET
Arsıza bir s., iki sille kar değil. ..... GÖRGÜ
Döğüş arasında s. tokat aranmaz. ..... KAVGA
SİNAN Falan ölmüş, filan ölmüş; bir gün derler S. ölmüş. ..... ÖLÜM
SİNEĞİ Pekmezin olsun, s. Bağdat'tan gelir. ..... TİCARET
SİNEĞİN S. sidiği denize faydadır. ..... UFAK ŞEYLER
SİNEK Bal olan yerde s. de olur. ..... BENZERLİK, AYARTMA, KAZANÇ
Balın olsun tek, s. Bağdat'tan gelir. ..... ÜN
İven s. süte düşer. ..... AÇELECİLİK
Kartal s. avlanmaz. ..... BÜYÜKLÜK
Kokmuş ete s. çok konar. ..... TEMBELLİK
Pekmez gibi malın olsun, Antakya'dan s. gelir. .. ZENGİNLİK
S. bir dam'la pekmeze konar, bir fıçı sirkeye gelmez. ..... SEVECENLİK
S. demirden ne alır. ..... GÜÇ
S. pekmezciyi tanır. ..... YARDIM
S. ufaktır/küçüktür, ama mide bulandırır. ..... BOZMA, UFAK ŞEYLER
Varsa malın Antakya'dan gelir s.. .... TİCARET
SİNEKLE An ile kalkan bal başına, s. kalkan leş başına. ..... ARKADAŞ
SİNESİ Fukaranın kalbine her kim dokuna, s. Allah okuna. ..... YOKSULLUK
Her kim fakire dokuna, s. Mevla okuna. ..... YOKSULLUK
SİNİ S. tıkırtısı, para şıkırtısı, kadın fıkırtısı kalbe terahlıktır. ..... MUTLULUK
SİNSİ S. s. gezenden kork. ..... KORKU
SİPAHİSİ Timar s. zügürtledikçe eski defterleri yoklatır. ..... YOKSULLUK
SİRKE Bedava s./pekmez baldan tatlıdır. ..... KAZANÇ
"Bende kırk yıllık s. var" diyenden biraz sirke istemişler, "Her isteyene verseydim bende kırk yıllık sirke kalır mıydı?" demiş. .... ÖDÜNÇ ALMA
Güler yüzlü s. satıcısı, ekşi yüzlü bal satıcısından çok kazanır. ..... TİCARET
Her isteyene vermiş olsaydı, kırk yıllık s. bulunur muydu? ..... ÖDÜNÇ VERME
Keskin s. küpüne/kabına zarar. ..... ÖFKE
Şaraptan bozma s. keskin olur. ..... HIRS, TUTKU
Yağ ile yavşan, s. ile tavşan. ..... YEME
SİRKEDEN Bir fıçı s. ziyade bir damla bal ile sinek tutulur. ..... SEVECENLİK
SİRKESİNİ S. sarmısağını sayan/hesap eden paçayı yiyemez. ..... ÖZVERİ
SİTEM Çağırsalar da gitmesem, çağırmasalar da s. etsem. ..... MİSAFİR
SİTEMİN Hasmın s. anlamamak hasma sitemdir. ..... DÜŞMAN
SİTTEİSEVİR S., her saati bir devir. ..... İKLİM
S., kapıyı çevir. ..... İKLİM
SİVİLCE Güzel'in hasmı sivilcim (s.), zenginin hasmı kıvılcım. ..... GÜZELLİK
Güzelliğine güvenme, bir s. yeter; zenginliğine/varlığına güvenme, bir kıvılcım yeter. ..... GÜZELLİK
SİVİLCEYİ Kurcalama s., çıban edersin. ..... BELA
SİVRİ S. demir çuvalda durmaz. ..... GERÇEK
SİVRİSİNEK Anlayana s. saz, anlamayana davul zurna az. ..... AKİLLILIK
Öküzün boynuzuna konan s. sormuş; "Sana ağır gelmiyorum ya?" Öküz "Sen orada mıydın?" demiş. ..... KENDİNİ BEĞENME
S. cansız, amma vızıltısı can sıkar. ..... UFAK ŞEYLER
SİZDE S. yiyelim içelim, bizde gülüp oynayalım. ..... BENCİLLİK
SİZE S. doyulmaz, bize de inan olmaz. ..... GÜVEN
S. fena ise bana iyidir. ..... FARKLILIK
SOBA Kışın yaba al, yazın s. al. ..... TİCARET
SOFRA Babadan gören s. salar, anadan gören VERSTer serer. ..... ANA-BABA
Oğlan atadan/babadan öğrenir s. kurmayı, kız anadan öğrenir biçki biçmeyi. ... ANA-BABA
Oğlan babadan öğrenir s. yapmayı, kız anadan öğrenir kapı gezmeyi. ..... ÇOCUK
S. görürsen yanaş, dayak görürsen dolaş. ..... YEME
Su küçüğün, s. büyüğün. ..... BOYUN EĞME
SOFRADA Mecliste dilini, s. dilini kısa tut. ..... KONUŞMA
S. elini, mecliste dilini kısa tut. ..... MİSAFİR
SOFRANA S. oturanın karnı doysun. ..... MİSAFİR
SOFRASI Konuk sevenin s. boş kalmaz. ..... MİSAFİR
SOFRASINI Ekmeğini kendi yiyen s. kendi kaldırır. ..... SORUMLULUK
Yalnız yiyen s. kendi kaldırır. SORUMLULUK
SOFRAYI Kız anasından görmeyince s. kaldırmaz. ..... ÇOCUK
S. kuran kaldırır. ..... BENCİLLİK
SOFU S. kan, şeytanın maskarası. ..... DİN
S. soğan yemez, bulsa kabuğunu komaz. ..... İKİYÜZLÜLÜK
SOFULUĞU Rahman'a secde etmez yine s. elden bırakmaz. ..... DİN
SOFULUK Cami kapısını bilmez, s. taslar. ..... İKİYÜZLÜLÜK
SOFUSU Cahilin s. şeytanın maskarasıdır. ..... BİLGİSİZLİK
Kadının s., şeytanın maskarasıdır. ..... KADIN
SOFUYA Abdestsiz s. namaz mı dayanır? ..... ALDATMA
SOĞAN Akşamdan sonra gelene (gelenin aşı) ya bir s. ya bir söğen. ..... MİSAFİR
Anası s. babası sarmısak, kendi gülbeşeker çıktı. ..... KENDİNİ BEĞENME
Ayda gelen doğan olur, yılda gelen s.. ..... MİSAFİR
Bir baş s. bir kazanı kokutur. ..... BOZMA
Geç gelen misafir, ya s. yer ya sopa. ..... GEÇ KALMA
Karı malını yiyip de onmuş var mı? Kes bir s. daha. ..... EVLİLİK
Sarımsak içli dışlı, s. yalnız başlı. .... FARKLILIK
Sofu s. yemez. bulsa kabuğunu komaz. ..... İKİYÜZLÜLÜK
SOĞANIN S. acısını yiyen bilmez doğrayan bilir. ..... DENEYİM
S. tatlısı olmaz, (en tatlısı yaş döktürür). ..... ZULÜM
SOĞUĞU Karın s., kadının soğuğundan iyidir. ..... KADIN
SOĞUK Aç adama s. ok gibi işler. ..... AÇLIK
Kadın var kardan s., kadın var kordan sıcak. ..... KADIN
Ölünün yüzü s. olur. ..... ÖLÜM
Pişmiş aşa s. su katılmaz. ..... GEÇ KALMA
S. "Kırk kat keçe, ben ondan geçe; bir kat deri, ben ondan geri" demiş. ..... GÜÇSÜZLÜK
Yeni testinin suyu s. olur. ..... DEĞİŞİM
Zabıt yüzü s. olur. ..... MESLEKLER
SOĞUNCAYA Pişinceye kadar durur da s. kadar durmaz. ..... SABIR
SOHBET Nadan ile ye iç, s. etme. ..... BİLGİSİZLİK
SOHBETE S. sonra varan değerli olur. ..... KONUŞMA
SOHBETİNDEN Sorma kişinin aslını, s. bellidir. ..... KONUŞMA
SOHBETTEN Nadanla s. ise aklı irfanla taş tasmak yeğdir. ..... BİLGİSİZLİK
SÖK İğneyi evvel kendine s., son ra çuvaldızı ele. ..... ELEŞTİRİ
SOKAN Yılan s. uyumuş, aç kalan uyumamış. ..... AÇLIK
SOKAR An kızdıranı s.. ÖFKE, AYARTMA
Kuzu gibi meler, yılan gibi s.. ..... ALDATMA
SOKMA S. akıl, sekiz adım gider. ..... DÜŞÜNCE, AKILLILIK
SOKTUĞU Yılanın s. uyumuş, aç uyumamış. .. AÇLIK
SOL Allah sağ eli/gözü s. ele/göze muhtaç etmesin. ..... MİNNETTARLIK
Sağ elinin verdiğin s. elin görmesin. ..... CÖMERTLİK
SOLAN Her açılan solar, s. bir daha açılmaz. .. DEĞİŞİM
SOLAR Açılan s., ağlayan güler. ..... DEĞİŞİM
Her açılan s., solan bir daha açılmaz. ..... DEĞİŞİM
SOLDAKİ S. sıfır gibi zaittir. ..... DEĞER
SOLUĞU Serkeş öküz s. kasap dükkanında alır. ..... BOYUN EĞME
SOLUK Ölüm ne bir s. evvel gelir, ne bir s. sonra. ..... ÖLÜM
SOLUMADAN Terlemeden para kazanılmaz, s. can verilmez. ..... ÖZVERİ
SOLUMAZI Berberin s. /söylemezi/tellağı /terlemezi, kahvecinin söylemezi/bağırmazı olmaz. ..... MESLEKLER
SON Allah s. gürlüğü versin. ..... SON
Ayın s. çarşambası kimine yarar kimine yaramaz. ..... FARKLILIK
En s. gülen iyi güler. ..... SON
S. gülen iyi güler. ..... SON
S. nefeste iman selameti. ..... ÖLÜM, DİN
S. pişmanlık fayda/akça etmez. .. PİŞMANLIK
SONA S. kalan dona kalır. ..... GEÇ KALMA
SONRA Evvel can, s. canan. ..... BENCİLLİK
Evvel düşün, s. söyle. ..... KONUŞMA
Evvel selam, s. kelam. ..... SEVECENLİK
Gavurun aklı s. gelir. ..... AKILLILIK
SONRADAN S. gelen devlet devlet değildir. ..... GEÇ KALMA
S. gelen devlet devlettir. ..... ERTELEME
S. görme, güle güle ölme. ..... AKILSIZLIK
Türkün aklı s. gelir. ..... GEÇ KALMA
SONU Acele işin s. nedamettir/pişmanlıktır. .... ACELECİLİK
Amellerin hayırlısı s. hayır olanıdır. ..... İŞ
Harman s. dervişlerindir. ..... YOKSULLUK, SON
Her işin bir s. vardır. ..... SON
Her şeyin bir s. vardır. ..... SON
Sabır acıdır, amma s. san altın. ..... SABIR
Sabrın s. selametti r. ..... SABIR
Şakanın s. kakadır. ..... TEHLİKE
Zulüm ile abadi olanın s. berbad olur. . ZULÜM
SONUNA Bir şeyin önüne bakma s. bak. ..... SON

Her işin s. bak. ... SON
Öne/Önüne bakma, sona/s. bak. ... BAŞLANGIÇ
Önüne bakma, s. bak. ... SON
SONUNDAN Martın onundan, şubatın s. korkulur. ... İKLİM
SONUNU Allah s. hayır etsın. ... SON
Bir işe başlamadan s. düşün. ... SON
Önünü gözet, s. üret. ... TEDBİR
SOPA Allah'ın ondurmadığını peygamber s. ile kovar. ... ALLAH
Arpa verilmeyen at kamçı/s. zoruyla yürümez. ... AÇLIK
Destursuz bağa gireni s. ile kovarlar. . MİSAFİR
Geç gelen misafir, ya soğan yer ya s. ... GEÇ KALMA
SOPASINA Keçinin eceli gelince çobanın ağacına/s. sürter. ... TEHLİKE
SOBEZA Kadın s. kocasına eliyle verir. ... EVLİLİK
SOR Çamın haysiyetini ayıdan s.. ... DEĞER
SORA S. s. Bağdat bulunur. ... İSTEME
SORAN Çok arayandan çok s. yeğdir. ... İSTEME
S. yanılmamış/yorulmamış. ... İSTEME
SORANDAN Yaramdan ölmedim, s. öldüm. . ... İSTEME
SORMA Balı ye, arısını s.. ... MERAK
Hekimden s., çekenden sor. ... DENEYİM
S. kişinin aslını, sohbetinden bellidir. ... KONUŞMA
Uzümünü ye de bağını s.. ... MERAK
SORMAKLA Yol s. bulunur. ... ÖĞÜT
SORMUŞLAR Hocaya s. "Almak ile nasılsın?" "Laçın gibi" demiş. ... DİN
SORUCU Kıl namazı, tut orucu, gelmez s.. ... DİN
SORULMAZ Hastaya döşek/yatak s.. ... SAĞLIK
SORULUR Hastaya çorba s. mu? ... SAĞLIK
SORUNLAR Kan koca yatağa girince s. gider. ... EVLİLİK
SORUP S. verinceye kadar vurup ver. ... CÖMERTLİK
SOY Ata da s. gerek, ite de. ... GÖRGÜ
Elmayı s. da ye, armudu say da ye. ... YEME
S. azmaz, soyuna çeker. ... GÖRGÜ
SOYA Ak şeker kara şeker, bir daman s. çeker. ... HUY
SOYAMAZ Bir çıplağı bin zırhlı s. ... GÜÇSÜZLÜK
SOYARLAR Güzeller adama çok iş ederler, s. akıbet derviş ederler. ... GÜZELLİK
SOYDAN At alırsan taydan, kız alırsan s.. EVLİLİK
SOYDU Oğlan doğurdum oydu beni, kız doğurdum s. beni. ... EVLİLİK
SÖYDÜR S., çeker. ... GÖRGÜ
S. çeker, huydur geçer. ... ANA-BABA
SOYU Deli arlanmaz, s./sahibi arlanır. ... UTANÇ
SOYULMAZ Bir tilkinin derisi iki kere s.. ... OLASILIK
SOYULUR Önde giden yorulur, arkada giden s.. ... ÖLÇÜLÜLÜK
SOYUN Dut ağacı açtı, s.; döktü, giyin. İKLİM
SOYUNA Soy azmaz, s. çeker. ... GÖRGÜ
SOĞUDE Çok s. kuş konar, gösterişli kişiye söz gelir. ... ELEŞTİRİ
SOĞUT Koz gölgesi, kız gölgesi; s. gölgesi, yiğit gölgesi; dut gölgesi, it gölgesi. . MUTLULUK, DEĞER
SÖKÜK S. demiş ki "Gidiyorum." İğne demiş ki "Git gidebildiğin yere kadar." ... TEDBİR
SÖMÜRÜR Aç ile arkadaş olma, yemem der de s.. ... AÇLIK
SÖNDÜR Arısını s., balı ondan sonra ye. ... TEDBİR
SÖNDÜREN Arısını s. balını yer. ... ÖZVERİ
SÖNDÜRÜLMEZ Ateş ateşle s. ... ÖÇ
SÖNDÜRÜR Alevi köz s. ... ÇARE
SÖNER Çabuk parlayan çabuk s. ... TÜTKÜ
SÖNSE Kadının kırk çırağı var, biri s. biri yanar. ... KADIN
SÖYLE Arkadaşını s., kim olduğunu söyleyeyim. ... BENZERLİK, ARKADAŞ
Az s. çok dinle. ... KONUŞMA
Az s. öz s., iki dinle bir s.. ... KONUŞMA
Bin işit, bir s.. ... KONUŞMA
Bir s., iki işit. ... KONUŞMA
Evvel düşün, sonra s. ... KONUŞMA
İki dinle/Bir işit, bir s.. ... KONUŞMA
Önce düşün, sonra s. ... KONUŞMA
Sözü s. alana, kulağında kalana. ... ÖĞÜT
Usul s. dam duyar, damdan da eller duyar. ... DEDİKODU
SÖYLEDİĞİNİ Akıllı bildiğini söyler, deli s. bilmez. ... AKILLILIK
SÖYLEME Aç bırakma, hırsız edersin; çok s., arsız edersin. ... TERBİYE
Ağzından hayır çıkmaz, bari şer s. ... KONUŞMA
Büyük s., başına gelir. .. KENDİNİ BEĞENME
Çok s. ağzın büyük olur. ... KONUŞMA
Düşünmeden s.. ... KONUŞMA
Her doğruyu s., iyi değildir. ... GERÇEK
Her sözü s., yerin kulağı var. ... KONUŞMA
SÖYLEMEDEN Akıllı s. düşünür, akılsız düşünmeden söyler. ... AKILSIZLIK
Anası s. kızı tamamlar. ... ANA-BABA
SÖYLEMEK Alıcıdan tarafa s. sünnettir. ... TİCARET
Çok dinleyip, az s. gerek. ... KONUŞMA
S. gümüş ise söylememek altındır. ... SUSKUNLUK
SÖYLEMEKTEN S. dinlemek yeğdir. ... SUSKUNLUK
S. söylememek yeğdir. ... SUSKUNLUK
Yalan dinlemek yalan s. güçtür. ... ALDATMA
SÖYLEMELİ Vaktine göre söz s.. ... KONUŞMA
Yalanı s., amma kubbesiz bırakmamalı. ... ALDATMA
SÖYLEMESİ S. kolay, (ama) yapması zor/güçtür. ... İŞ, KONUŞMA
SÖYLEMEYEN Derdini s./saklayan derman bulamaz. ... ÇARE
SÖYLEMEZ Bilen s. söyleyen bilmez. .. BİLGİ
Büyükler zulüm eder, yalan s.. .. BÜYÜKLÜK
İnsan düşünde ne görmez, deliyse ne s.. ... UYKU
SÖYLEMEZİNDEN İnsanın s., suyun şarlamazından korkulur. ... KORKU
SÖYLEN Derdin yoksa s., borcun yoksa evlen. ... EVLİLİK
SÖYLENEBİLİR Güle güle dahi gerçek s.. ... GERÇEK
SÖYLENM DİK S. söz olmaz. ... KONUŞMA
S. söz yok, iştitilmedik söz çoktur. KONUŞMA
SÖYLENMEZ Erkeğin kusuru kadının yanında s.. ... EVLİLİK
Her şey s.. ... KONUŞMA
SÖYLER Bir söz s. ki dirhemini yiyen köpek kudurur. ... KONUŞMA
Deli kısmı kendi s., kendi işitir. ... AKILSIZLIK
Dilin kemiği yok, bildiğini s.. ... KONUŞMA
Herkes kendi derdini s.. ... KEDER
SÖYLEŞE İnsan konuşa konuşa/s. s., hayvan koklaşa koklaşa. ... KONUŞMA
SÖYLEŞELİM Tatlı yeyip tatlı s.. ... KONUŞMA
SÖYLEŞİR Aç ile eceli gelen s.. ... AÇLIK
SÖYLEŞMEK Sağır ile s. güçtür. . OLASILIK
SÖYLET Beş para ver, s.; on para ver, sustur. ... KONUŞMA
Eri s., oku fırlat. ... SEVECENLİK
SÖYLETİR Akıllı sözünü akılsıza s.. ... KURNAZLIK
Aşk ağlatır, dert s.. ... AŞK
Dert ağlatır, aşk s.. ... AŞK
İçki s.. ... İÇKİ
Mal kande ise kendini s.. ... SAHİP OLMA
Var vardır, yok s.. ... ZENGİNLİK
SÖYLETME Açtırma kutuyu, s. kötüyü. ... MERAK, AYARTMA
SÖYLEYEN Az s. çok rahat eder. ... KONUŞMA
Bilen söylemez s. bilmez. ... BİLGİ
Çok bilen/s. çok yanılır. ... BİLGİ
Çok s. çok yanılır. ... KONUŞMA
Derdini s. devasını bulur. ... ÇARE
İstediğini s. istemediğini işitir. ... ELEŞTİRİ, KONUŞMA
S. eker, dinleyen biçer. ... KONUŞMA
Yalan s. unutkan olmamalı. ... ALDATMA
Yalancı kim? İşittiğini s.. ... ALDATMA
SÖYLEYENDE Çok yiyende sağlık, çok uyuyanda akıl, çok s. gerçek olmaz. ... UYKU
SÖYLEYENDEN S. dinleyen arif gerek. ... AKILLILIK
S. olma, dinleyenden ol. ... KONUŞMA
SÖYLEYENE Doğru s. ölüm yoktur. ... GERÇEK
S. bakma, söyletene bak. ... BAŞLANGIÇ
SÖYLEYENİ Asılsız söz s. karalar. ... ALDATMA
Doğru s. dokuz köyden kovarlar. ... GERÇEK
S. söylemeyen yener. ... SUSKUNLUK
SÖYLEYENİN Çok s. kalbi sağ olmaz. ... KONUŞMA
Doğru s. başı kel olur. ... GERÇEK
Doğru s. bir ayağı üzengide gerek. .. GERÇEK
Doğru s. tepesi delik olur. ... GERÇEK
SÖYLEYEYİM Arkadaşını söyle, kim olduğunu ş.. ... BENZERLİK, ARKADAŞ
SÖYLEYİP Hep kendin s. meclise fütur verme. ... KONUŞMA
SÖZ Acı s. insanı dininden çıkarır. ... KONUŞMA
Adam olana bir s. yeter. ... AKILLILIK
Adam sözünde durmamış da s. adamda durmuş. ... SÖZ VERME
Ahmağa yüz, abdala s. vermeye gelmez. ... LAYIK OLMA
Ahmak olana s. anlatmaktansa dağda do muz gütmek yeğdir. ... AKILSIZLIK
Allah bir, s. bir. ... SÖZ VERME
Asılsız s. söyleyeni karalar. ... ALDATMA
Az s. çoğa varır. ... KONUŞMA
Bir s. söyler ki dirhemini yiyen köpek kudurur. .. ... KONUŞMA
Boş laf/lakırdı/s. karın doyurmaz. ... KONUŞMA
Büyük lokma ye, büyük s. söyleme. KENDİNİ BEĞENME
Büyüklerde s. bir olur. ... BÜYÜKLÜK
Cahile s. anlatmak, köre renk tarifi gibidir. ... BİLGİSİZLİK
Cahile s./laf anlatmak, deveye hendek atlatmaktan güçtür/zordur. ... BİLGİSİZLİK
Çalıda gül bitmez, cahile s. yetmez. ... BİLGİSİZLİK
Çok s. hamamda yaraşır. ... KONUŞMA
Çok s. ozanda yaraşır. ... KONUŞMA
Deniz bir padişahdır ki s. dinlemez. ... BOYUN EĞME
Dilenci ekmek parçalarını, alim s. parçalarını toplar. ... ATASÖZÜ
Doğru s. acıdır. ... GERÇEK
Doğru s. çok kişiye batar. ... GERÇEK
Doğru s. yemin istemez. ... GERÇEK
Fena s. çekilmez. ... KONUŞMA
Güler yüz, tatlı s. yılanı deliğinden çıkarır. ... GÜZELLİK
Güzel s. demir kapıyı açar. ... KONUŞMA
Hak s. acı gelir. ... GERÇEK
Hak s. zehirden/ağıdan acıdır. GERÇEK
Haklı s., haksızı Bağdat'tan çevirir. ... GERÇEK
Halkın hazinesi eski s.. ... ATASÖZÜ
İnsanın s. anlamazı, atın gem almazı. ... AKILSIZLIK
Kadına s. duyurabilmek için güleç zamanını beklemeli. ... KADIN
Kem s. kalp/kem akçe sahibinindir. ... ALDATMA
Kem s., kem akçe sahibinindir. ... KÖTÜLÜK
"Kör kadı" diyecek kadar doğru s. de işe yaramaz. ... GERÇEK

Körün istediği bir göz iki/ikisi olursa ne s. ..... GÖNÜL
Körün istediği bir göz iki'si olursa ne s. ..... MUTLULUK
Kötü s. insanı dininden, tatlı söz yılanı inin den çıkarır. ..... KONUŞMA
Söylenmedik s. olmaz. ..... KONUŞMA
Söylenmedik s. yok, işitilmedik söz çoktur. ..... KONUŞMA
S. ağızdan çıkar. ..... SÖZ VERME
S. anlayan ayağa kalksın, anlamayan dursun. ..... AKILLILIK
S. avratlarındır, iş erkeklerindir. ..... İŞ
S. bir, Allah bir. ..... SÖZ VERME
S. dediğin yaş deridir, nereye çekersen oraya gider. ..... KONUŞMA
S. gümüş ise sükut altındır. ..... SUSKUNLUK
S. imzadan muteberdir. ..... SÖZ VERME
S. namustur. ..... SÖZ VERME
S. ne kadar ucuz ise iş o kadar pahalıdır. ..... İŞ, SUSKUNLUK
S. sözü açar, s. de tabakayı açar. . KONUŞMA
S. var dağa çıkarır, s. var dağdan indirir. ..... KONUŞMA
S. var iş bitirir; s. var baş yitirir. ..... KONUŞMA
S. verme, verdinse dönme. ..... SÖZ VERME
S. vermek kolay, iş onu tutmakta ..... SÖZ VERME
S. vermekle iş bitmez. ..... SÖZ VERME
Su küçüğün, s. büyüğün ..... SEVECENLİK, BOYUN EĞME
Saire lazım olan bir s. bir sazdır. .. BENZERLİK
Tatlı s. can azığı, acı s. baş kazığı. KONUŞMA
Vaktine göre s. söylemeli. ..... KONUŞMA
Verilen s. geri alınmaz. ..... SÖZ VERME
Yiğidi kılıç değil, kötü s. öldürür. .. KONUŞMA
SÖZE Doğru s. akan sular durur. ..... GERÇEK
Doğru s. can kurban. ..... GERÇEK
Doğru s. ne denir? ..... GERÇEK
Hak s. mecnun dahi razı olur. ..... GERÇEK
Hastayı buza, aşığı s. yollamamalıdır. . SAĞLIK
Saza saz ile s. söz ile mukabele gerek. ..... BENZERLİK
SÖZLERİN Beylerin sözü, s. beyidir. .. YETKİ
SÖZLÜ Mürai dosttan doğru s. düşman yeğdir. ..... İKİYÜZLÜLÜK
SÖZÜ Adama s. bir kere derler. ... AKILLILIK
Ağanın gözü, yiğitin s. ..... SÖZ VERME
Alimin cahile s. acıdır, ruz'i kıyamette başı taşıdır. ..... ÖĞÜT
Ata s. tutmayan ok gibi atılır. ..... ATASÖZÜ
Atalar s. evlada mirastır. ..... ATASÖZÜ
Atalar s. kitabidir, yabana atılmaz. ATASÖZÜ
Atalar s. Kur'an'a girmez, ama Kur'an yanınca yel yel yelişir. ..... ATASÖZÜ
Atalar s., sözlerin özü. ..... ATASÖZÜ
Atalar s. tutan yüce dağlar aşar. .... ATASÖZÜ
Atalar s. yerde kalmaz dünya durdukça. ..... ATASÖZÜ
Ataların bir s. bin öğüde geçer. .... ATASÖZÜ
Beylerin s., sözlerin beyidir. ..... YETKİ
Deli s. kaleme gelmez. ..... AKILSIZLIK
Delinin s. kaleme alınmaz. ..... YAZI
Er s. bir, eyer bağı üç. ..... SÖZ VERME
Her s. söyleme, yerin kulağı var. . KONUŞMA
İnsan insanı istemeyince bastığı pat pat, s. de lorn lorn gelir. ..... NEFRET
Kırk yılda bir kadın s. tutulmalıdır. ..... EVLİLİK
Kırk yılda bir kan s. dinlemelidir. ..... KADIN
Kızı var, nazı var; oğlu var, s. var. .... ÇOCUK
Kişinin s., özü bir olmalı ..... DÜRÜSTLÜK
S. ağzında devşir, sonra çıkart. .... KONUŞMA
S. söyle alana, kulağında kalana. ..... ÖĞÜT
Türkün s., demirin kertiği. ..... SÖZ VERME
Ulu s. dinlemeyen uluya kalır. ..... ATASÖZÜ
Ulu s. yerde kalmaz. ..... ATASÖZÜ
Ulular s. yere düşmez dünya durdukça. ..... ATASÖZÜ
Ulunun s. Kur'an'a girmez, illa yanınca yürür. ..... ATASÖZÜ
Yiğidin s., demirin kertiği. ..... SÖZ VERME
SOZUM B rküm eski, s. geçmez. ..... GİYİM KUŞAM
Şakalım yok ki s. dinlensin. ..... AKILLILIK
SÖZÜMÜZ Sakalımız olsa s. dinlenir. ..... BOYUN EĞME
SÖZÜN Lakırdının kısası, s. temsili. ..... KONUŞMA
Yemeğin azından s. çoğundan Allah ırak eylesin. ..... KONUŞMA
SÖZÜNDE Adam s. durmamış da söz adamda durmuş. ..... SÖZ VERME
SÖZÜNDEN Adam odur ki s./ikrarından dönmeye. ..... SÖZ VERME
Başını kestirir, s. d nmez. ..... KARARLILIK
Başkasının s. ziyade kendi gözüne inan. ..... GÜVEN
Fettan insanın s. ziyade gözüne bakmalı. ..... KURNAZLIK
SÖZÜNE Kanma kötünün s., bilse iyisini söyler. ..... KÖTÜLÜK
Kan s. uyan adam değildir. ..... KADIN
SÖZÜNÜ Adam s. adama eder. ..... ÖĞÜT
Akıllı s. akılsıza söyletir. ..... KURNAZLIK
Atalar s. tutmayan yabana atılır, ahirette tamu ehline katılır. ..... ATASÖZÜ
Atalar s. tutmayanı yabana atarlar. ..... ATASÖZÜ
Boğaz dokuz boğumdur (s. yutkuna yutkuna söyle). ..... KONUŞMA
S. bil, pişir; ağzını der, devşir. ..... KONUŞMA
Vergini ver varoğlu gibi, s. söyle eroğlu gibi. ..... DÜRÜSTLÜK
SÖZÜNÜN İyi insan s./ahının üstüne gelir. ..... BEKLENTİ
S. eri ol. ..... SÖZ VERME
SU Acı acıyı keser/bastırır, s. sancıyı. .... ÇARE
Akan s. yosun tutmaz. ..... ÇALIŞKANLIK
Akar s. çukurunu kendi kazar. ..... ÇALIŞKANLIK
Akar s. pislik tutmaz. ..... TEMİZLİK
Arığa/Göle s. gelene kadar kurbağanın gözü patlar. ..... GEÇ KALMA
Ateşle s. hatırа bakmaz. ..... TEHLİKE
Başkasının avucundan s. içen kanmaz. ..... GÜVEN
Beylik çeşmeden s. içme. ..... HİZMETÇİ
Bir alan bir daha almamış, s. paluzesi satan kırk yıl geçinmiş. ..... ALDATMA
Coşkun s. aka aka durulur. ..... TUTKU
Değirmeni s. döndürür, insanı dil. ..... KONUŞMA
Delik kapta s. durmaz. ..... OLASILIK
Derin s. yavaş akar. ..... BENZERLİK
Doğruluk s. kabağıdır batmaz. . DÜRÜSTLÜK
Dolu testiye s. konmaz. ..... DAYANIKLILIK
Dökülen s. kabını doldurmaz. .. GEÇ KALMA
Eşeği düğüne çağırmışlar, "Ya s. lazımdır ya odun" demiş. ..... MİSAFİR
Fukaranın açtığı kuyudan s. çıkmaz. ..... YOKSULLUK
Gece uyanıp s. içilmez, içilirse dertten geçilmez. ..... SAĞLIK
Göl yerinde s. eksik olmaz. ..... OLASILIK
Hak yerini bulur, s. çukurunu. ..... GERÇEK
Her kazılan yerden s. çıkmaz. ..... FARKLILIK
Her s. geçit vermez. ..... OLASILIK
İki pilav arasında bir s. gerek. ..... YEME
İyilik bilmeyen katında s. getiren ile s. kabı kıran bir. ..... NANKÖRLÜK
Kadının kazdığı kuyudan s. çıkmaz. ..... KADIN
Kanı kanla yumazlar, kanı s. ile yurlar. ..... ÖÇ
Kimi köprü bulamaz geçmeye, kimi s. bulamaz içmeye. ..... FARKLILIK
Kör körü arar, s. çukuru. ..... OLASILIK
Mermere s. işlemez. ..... GÜÇ
Meyil verme tellak ile berbere, s. mu geçer hamamdaki mermere. ..... OLASILIK
Nadan elinden s. içme, abı hayat olsa da. ..... BİLGİSİZLİK
Pişmiş aşa soğuk s. katılmaz. ..... GEÇ KALMA
Saman altından s. yürütür, üstüne çıkar vaaz eder. ..... İKİYÜZLÜLÜK
S. akarken testiyi doldurmalı, yağmur yağarken küpleri. ..... FIRSAT
S. aktığı yere akar. ..... KARARLILIK
S. başından kesilir. ..... YETKİ
S. bulanmayınca durulmaz. ..... BARIŞ
S. bulunmayan yerde teyemmüm caizdir. ..... OLASILIK
S. bulununca teyemmüm bozulur. ..... GEÇ KALMA
S. çukurunu bilir. ..... BAŞLANGIÇ
S. her şeyi temizler, yalnız yüz karasını temizleyemez. ..... UTANÇ
S. içene yılan bile dokunmaz. .. SEVECENLİK
S. küçüğün, sofra büyüğün. .. BOYUN EĞME
S. küçüğün, söz büyüğün. ..... SEVECENLİK, BOYUN EĞME
S. mundarlık götürmez. ..... TEMİZLİK
S. susamışa verilir. ..... OLASILIK
S. testisi s. yolunda kırılır. ..... SUÇ
S. testisi taşa değerse kırılır, taş testiye değerse yine testi kırılır. ..... KAVGA
S. uyur düşman uyumaz. ..... DÜŞMAN
S. varken teyemmüm edilmez. ..... OLASILIK
S. yatağını bulur. ..... KARARLILIK
Taşıma/Dökme s. ile değirmen dönmez. / ne kadar döner? ..... YARDIM
Temiz s. akar, durgun su kokar. ..... TEMİZLİK
Testi / S. testisi su yolunda kırılır. BENZERLİK
Yağmurlu havada s. veren çok olur. ..... GEÇ KALMA
Zengine mal veren denize s. götürür. ..... ZENGİNLİK
SUBAŞININ Hırsızın azgınlığı s. ihmalindendir. ..... SUÇ
SUÇ Her s./kabahat yüze vurulmaz. ..... BAĞIŞLAMA
Hizmetçi kırarsa s., hanım kırarsa kaza ..... HİZMETÇİ
Kabahat/S. samur kürk olsa kimse sırtına almaz. ..... SUÇ
SUÇLA Bir s. adam asılmaz. .... BAĞIŞLAMA
SUÇLU Arsız güçlü olunca haklı s. olur. ..... SUÇ, GÜÇ
Borçlu s. durur. ..... ÖDÜNÇ ALMA
Hem s., hem güçlü. ..... SUÇ
SUÇLUYU Her s. bağışla, nefsini asla. ..... BAĞIŞLAMA
SUÇU S. gelin etmişler, kimse güvey girmemiş. ..... SUÇ
SUÇUNU S. gayrıya atmak Havva anamızdan almış. ..... SUÇ
SUDA Asılacak (s.) boğulmaz. .... ALINYAZISI
Balık s., gözü dışta. ..... AÇGÖZLÜLÜK
Balık s. yaşar. ..... BENZERLİK
Ha ördek ha değirmen, ikisi de s. yürür. ..... BENZERLİK
SUDAN Balık s. çıkınca ölür. ..... OLASILIK
Dibi görünmeyen s. geçme. ..... TEDBİR
SUDÂNDIR Eşeğin ölümü s. .. BENZERLİK
SUDUR Ölüyü diriyi temiz eden s.. TEMİZLİK
SULAR Doğru söze akan s. durur. ... GERÇEK
"Hak" deyince akan s. durur ..... GERÇEK, ADALET
Vakit geçer, s. durulur. ..... ZAMAN
SULH Mütareke, s. müjdesidir. ..... BARIŞ
SULHU Hazır ol cenge, eğer ister isen s. salah. . ..... TEDBİR, BARIŞ, GÜVENLİK
SULTAN Kul iken adam bir gün Mısır'a s. olur. . ..... DEĞİŞİM
Sağır s. bile duydu. ..... HABER
Sev seni seveni hak/yer ile yeksan ise, sevme seni sevmeyeni Mısır'a s. ise. ..... AŞK
Şeytan benim olsun, Dede S. senin olsun. ..... ŞEYTAN
SULTANIM El kesesinden s., develer olsun kurbanım. ..... HARCAMA
SULTANLIK Bekarlık gibi s. olmaz. . EVLİLİK
Bekarlık s./sultanlıktır. . YALNIZLIK, EVLİLİK
SULTANLIKTIR Muhabbet (s.), şirket kabul etmez. ..... AŞK
SURATINI Beygirin s. değil süratini överler. ..... DEĞER
SUSAK Aksayanla aksak, suya gidenle s.. ..... UYUM
SUSAMIŞA Su s. verilir. ..... OLASILIK
SUSAYAN Acıkan doymam (sanır), s. kanmam

sanır. ..... AÇLIK
SUSMAYINCA Dil s. baş esen olmaz. ..... KONUŞMA
SUSSUN Beş para ver konuşsun. on para ver s. ..... AYARTMA
SUSTUR Beş para ver, söylet; on para ver, s.. ..... KONUŞMA
SUSUZ Aç ölmez, gözü kararır; s. ölmez, benzi sararır. ..... AÇLIK
Deniz kenarında s. kaldım. ..... AÇLIK
S. ağaç meyve vermez. ..... OLASILIK
SUSUZLUK Kar s. kandırmaz. ..... GÜVEN
SUSUZLUKTAN Ramazanı yiyen ya açlıktan ya s.. ..... AÇLIK
SUVATTA İt iti s. bulur. ..... ARKADAŞ
SUYA Ağustosta s. girse balta kesmez buz olur. ..... TALİH
Akar s. dayanma, el oğluna inanma. ..... GÜVEN
Aksayanla aksak, s. gidenle susak. ..... UYUM
Atı s. götürürsün, ama içiremezsin. ... GÖNÜL
Beylere inanma, s. dayanma, geç günle karı sözüne aldanma. ..... GÜVEN
Karpuz kabuğu denize düşmeden s. girilmez. .... İKLİM
Köpek s. düşmeyince yüzmesini öğrenmez. ..... DENEYİM
Sapsız balta s. batar. ..... TEMBELLİK
S. düşen yılana sarılır. ..... YARDIM
S. giderim susağı ormana gidenin baltası. ..... OLASILIK
SUYU Akıllı köprü arayıncaya dek deli s. geçer. .. SEÇİM
Anladık yel değirmeni, (ama) s. nereden geliyor? ..... BİLGİ
Dağdaki tavşanın s. ocağa vurulmaz. ..... BEKLENTİ
Deniz s. ne içilir, ne geçilir. ..... OLASILIK
Huyu huyuna, s. suyuna uygun. . BENZERLİK
İşlek kuyunun s. tatlı olur. ..... ÇALIŞKANLIK
Mürüvvetsiz adam s. çekilmiş değirmene benzer. ..... CÖMERTLİK
S. bardakta, gemiyi duvarda seyretmelidir. ..... GÜVENLİK
S. getiren de bir, testiyi kıran da bir. ..... LAYIK OLMA
Tavşan dağda, s. ateşte. ..... BEKLENTİ
Yeni testinin s. soğuk olur. ..... DEĞİŞİM
SUYUN Adamın yere bakarından, s. sessiz akarından kork. ..... GÜVEN
İnsanın söylemezinden, s. şarlamazından korkulur. ..... KORKU
S. akıntısına gitmeyen yorulur. ..... UYUM
S. yavaş akarından, insanının yere bakarından kork. ..... GÖRÜNÜŞ
Yedi adım yolun, bir yudum s. hakkı vardır. ..... ARKADAŞ
SUYUNA Huyu huyuna, suyu s. uygun ..... BENZERLİK
SUYUNDAN Arap atının yanında duran ya huyundan, ya s. ..... BOZMA
Ya huyundan, ya s.. ..... BOZMA
SUYUNU Eşek hoşaftan ne anlar? (S. içer tanesini bırakır.) .... BİLGİSİZLİK, LAYIK OLMA
İçtin üzüm s., döktün yüzün suyunu. ..... İÇKİ
Şeytan adamı kandırır / adamın düşünü azdırır, ama s. ısıtıvermez ... AYARTMA, ŞEYTAN
SÜKUT Söz gümüş ise s. altındır. ..... SUSKUNLUK
SÜKUT Kemal ehli, kemali s. ile bulmuştur. ..... SUSKUNLUK
Nadana s. gibi iyi cevap olamaz. . KONUŞMA
S. etme gibi alemde nadana cevap olmaz. ..... SUSKUNLUK
S, ikrardan gelir. ..... SUSKUNLUK
SÜLEYMAN Dünya Hazreti/Peygamber S.'a kalmamış. ..... DÜNYA
Lafla dükkan açılmaz, yok yere etme savaş, pakı S. gelse, parasız olmaz tıraş. ..... ÖDÜNÇ VERME
Mühür kimde ise S. odur. ..... YETKİ
SÜMBÜL Çorak yerde s. bitmez. . OLASILIK
SÜN GÜR Raftan s. düşmüş, gelinin başını yarmış. ..... EVLİLİK
SÜNNETTİR Alıcıdan tarafa söylemek s.. ..... TİCARET
Hüsnüzan s.. ..... İYİMSERLİK
SÜNNİ Kime Müslüman/S. desen haçı koltuğundan çıkar. ..... GÖRÜNÜŞ
SÜPÜR Erken s. el görsün, akşam s. er görsün. ..... TEMİZLİK
SÜPÜRGE Yeni s. iyi süpürse de, eski s. her köşeyi bilir. ..... YAŞ
Yeni s. temiz süpürür. ..... DEĞİŞİM
SÜPÜRGESİ Alemde maskara olmaktan meydan s. olmak yeğdir/iyidir. ..... ÜN
SÜPÜRÜLMEDEN İki kanlı ev s. kalır. ..... SORUMLULUK
SÜPÜRÜLMEMİŞ Evde iki avrat olunca ev s. kalır. ..... SORUMLULUK
SÜR "S. git" dememişler, "Gör geç" demişler. ... BAĞIŞLAMA
Zemheride s. de çalı ile s.. ..... İKLİM
SURATİNİ Beygirin suratını değil s. överler. ..... DEĞER
SÜRÇEN Bir s. atın başı kesilmez /ayağını kesmezler. ..... KUSUR
SÜRENİN Yemeği uzun s. ömrü kısa olur. ..... YEME
SÜRME Yorgunu yokuşa s.. .. SEVECENLİK
SÜRMEZ Martta s., eylülde ekmezsen sabanı bırak. ..... TARIM
SÜRÜ Bir ağacın gölgesinde bir s. yatar. ..... YETKİ
İt s., para/akçe kazan. ..... ÇALIŞKANLIK
S. çobansız olmaz. ..... YETKİ
Tek koyundan s. olmaz. ..... UFAK ŞEYLER
SÜRÜDEN S. ayrılan kuzuyu/koyunu kurt kapar. ..... YALNIZLIK
Sütlüyü s. çıkarmazlar. ..... DEĞER
SÜRÜSÜNDE Her kuş kendi s. uçar. ..... BENZER K
SÜRÜTÜRLER Köpeği/İti öldürene s.. ..... SORUMLULUK
SÜRÜYE Bir s. bir çoban. ..... YETKİ
Horozsuz tavuk çobansız s. benzer. ..... KADIN
Köpeksiz s. kurt ürer. ..... YETKİ
Kurt s. girince tek koyunlunun koyununu alır. ... ZULÜM
Yavaş köpek s. kurt getirir. ..... BECERİ
SÜRÜYÜ Bir uyuz keçi bir s. pisler. . BOZMA
SÜT Ademoğlu çiğ s. emmiştir. ..... NANKÖRLÜK
İnek gibi s. vermeyen öküz gibi sapan/kutan sürer. ..... ÇALIŞKANLIK, BECERİ
İnsanoğlu/Ademoğlu çiğ s. emmiştir. ..... NANKÖRLÜK, GÜVEN
İnsanoğlu çiğ s. emmiş. ..... MİNNETTARLIK
İyi inekten s. umarlar. ..... DEĞER
Kuşa s. nasip olsa anasından olurdu. ..... ALINYAZISI
Meleğen inek s. vermez. ..... GÖRÜNÜŞ
S. gölünde yüzüyor. ..... ZENGİNLİK
Tekeden s. çıkarır. ..... BECERİ
SÜTE İven sinek s. düşer. ..... ACELECİLİK
SÜTLÇ S. giren (huy), canla çıkar. ..... HUY
SÜTLÜ Ölen inek s. olur. ..... YOKLUK
SÜTLÜYÜ S. sürüden çıkarmazlar. .. DEĞER
SÜTSÜZ S. inek/koyun meleğen olur. ..... TEMBELLİK
SÜTTEN S. ağzı yanan yoğurdu üfleyerek yer. ..... DENEYİM, KORKU
SÜTÜ Manda karadır, ama s. beyazdır. ..... FARKLILIK
SÜTÜN Kadının temizi sırtından, s. temizi yoğurdundan belli dır. ..... KADIN
ŞAFAKTAN Gecenin en karanlık zamanı ş. önceki zamandır. ..... İYİMSERLİK
ŞAHA Böyle ş. kul olan ister mi azat olmayı. ... HİZMETÇİ
ŞAHADETİ Yalancının ş. tutulmaz. ..... ALDATMA
ŞAHBAZDIR Hatır bir ş. kapılıp tutulmaz, gönül bir sırça saraydır kırılır yapılmaz. .... DOST
ŞAHI Fukaranın ahı, tahttan indirir ş.. ..... ACI ÇEKME
Mazlumun ahı, indirir ş.. ..... YETKİ, ZULÜM, ACI ÇEKME
ŞAHİDİ Bozacının ş. şıracı olur. .. ARKADAŞ
ŞAHİN Alacağına ş., vereceğine karga. ..... ÖDÜNÇ ALMA
Her kuşa ş. olma. ..... ZULÜM
Kargaya yavrusu ş. görünür. ..... KENDİNİ BEĞENME
Kurttan kuzu doğmaz, kerkenezden ş.. ..... BENZERLİK
Kuzguna yavrusu anka/ş./gazel görünür. ..... ANA-BABA
Ş. için tuzak kursam, bahtıma kuzgun düşer. ..... TALİH
Ş. ile deve avlanmaz. ..... BENZERLİK
Ş, küçüktür amma koca turnayı havadan indirir. ..... UFAK ŞEYLER
ŞAHİNLE Karga ile konuş pislik ye, ş. konuş et ye. ..... ARKADAŞ
ŞAHİT Borcun yoksa kefil ol, işin yoksa ş. ol.... ÖDÜNÇ ALMA
Dava için bir kadı, iki ş. lazımdır. ..... ADALET
Dava için bir kadı, ispat için bin ş. ... ADALET
Davasını bilmeyene ş. olma. ..... BİLGİSİZLİK
Meyhaneciden ş. istemişler, bozacıyı göstermiş. ..... ARKADAŞ
Paran çoksa kefil ol, işin yok ise ş. ol ya vekil. .... GÜVEN
Paran çoksa kefil ol, işin yoksa ş. ol. ..... BELA
Ş. ölür de şenet ölmez. ..... YAZI
ŞAHİTLİĞİ Kalbin ş. yüz şahitlikten kuvvetlidir. ..... VİCDAN
ŞAİRE Ş. lazım olan bir söz bir sazdır. ..... BENZERLİK
ŞAKA Lafın iyisi ş. ile söylenir. .... KONUŞMA
ŞAKANIN Ş. sonu kakadır. ..... TEHLİKE
ŞALGAM Abdal ata binmiş bey oldum sanmış, ş. aşa girmiş yağ oldum sanmış. ..... KENDİNİ BEĞENME
Pancar ekse ş. çıkar. ..... TALİH
ŞAM Ne Ş.'ın şekeri, ne Arab'ın yüzü. ..... MERAK, ARKADAŞ
ŞAMDANI Kadının ş. altın olsa mumu dikecek erkektir. ..... EVLİLİK
ŞAN Mal kazanılmakla ş. kazanılmaz, (kişi kerim gerek). ..... CÖMERTLİK
Mal kazanılmakla ş. kazanılmaz. ..... SAHİP OLMA
ŞANINDANDIR Affetmek büyüklüğün ş.. ..... BAĞIŞLAMA
ŞANLI Dost sanma ş. vaktinde dost olanı, dost bil gamlı vaktinde elinden tutanı. ..... DOST
ŞANSIM Ş. olsaydı annem beni erkek/kız doğururdu. ..... TALİH
ŞAP Ş. ile şeker (beyaz amma) bir değil. ..... FARKLILIK
ŞARAP Borca ş. içen iki kere sarhoş olur. ..... ÖDÜNÇ ALMA, İÇKİ
Keçi ş. içmiş, dağa kurt aramağa gitmiş. ..... YÜREKLİLİK
ŞARAPTAN Ş. bozma sirke keskin olur. ..... HIRS, TUTKU
ŞARLAMAZINDAN İnsanın söylemezinden, suyun ş. korkulur. ..... KORKU
ŞARTI İslamın ş. beş, altıncısı insaf demişler. ..... BAĞIŞLAMA
ŞAŞAR Çalışkan dağları aşar, tembel yolları ş.. .. ÇALIŞKANLIK
İnsan beşer, kuldur (bazen) ş.. ..... KUSUR
ŞAŞI Ağzı eğri, gözü ş., ensesinden bellidir. ..... GÖRÜNÜŞ
İki tarafa bakan ş. kalır. ..... SEÇİM
Körle yatan ş. kalkar. ..... BOZMA
S. biri iki görür. ..... KUSUR
"Ş., çakır" demektense "Kör" de de kurtul. ..... GERÇEK
Ş. ile oturan sabaha kadar kör olur. ..... ARKADAŞ
ŞAŞILAR Körler memleketinde ş. padişah olur. ..... BÜYÜKLÜK
ŞAŞIRMAZ Eski kurt yolunu ş.. ..... YAŞ, DENEYİM
ŞAŞKIN Akıllı hırsız ş. ev sahibini bastırır. .....

AKILLILIK
Ne ş. ol basıl, ne taşkın ol asıl. . ÖLÇÜLÜLÜK
Ne yavuz/aşkın/azgın ol basıl ne yavaş/ş./miskin ol basıl. ÖLÇÜLÜLÜK
Ş. ördek başını bırakır, kıçından dalar. ZENGİNLİK
AKILSIZLIK
ŞAŞKINI Fukaranın düşkünü/ş., beyaz giyer kış günü. YOKSULLUK
ŞAŞMA Doğrudan ş.. DÜRÜSTLÜK
ŞAŞMAZ Ş. atıcı olmaz, yanılmaz bilge olmaz. KUSUR
Ş. atıcı yağmur, yanılmaz bilge yankı. KUSUR
ŞEFKAT Lokma (karın doyurmaz) ş./muhabbet arttırır. CÖMERTLİK
Şefkati olmayan ş. bulmaz. SEVECENLİK
ŞEFKATİ Ş. olmayan şefkat bulmaz. SEVECENLİK
ŞEHİR Bağdat gibi ş. olmaz, kardeş gibi yar olmaz, ana baba hiç bir yerde bulunmaz. ANA-BABA
Çingeneye ş. içi zindan/dar gelir. ÖZGÜRLÜK
ŞEHİRDE Ş. eşek bile makamla anırır. OLASILIK
ŞEHİRLİ Dayım adam olmadıktan sonra, ha ş. olmuş ha köylü. AKRABA
ŞEHİRLİYİ Ş. ad yıkar, köylüyü inat. ÜN
ŞEKER Ak ş. kara ş., bir damarı soya çeker. HUY
Erken kalktım işime, ş. kattım aşıma. ERKEN DAVRANMA
Şap ile ş. (beyaz amma) bir değil.. FARKLILIK
Ş., parayı cepten çeker. KURNAZLIK
ŞEKERİ Ne Şam'ın ş., ne Arabın yüzü. MERAK, ARKADAŞ
ŞEKERLE Dilenci bir olsa ş. beslenir. CÖMERTLİK
ŞEKERLİ Zengine ş. helva basarlar. züğürde değil ki bal, pekmez bile bulunmaz. ZENGİNLİK
ŞEN "Aşağı mahalle sen misin, yukarı mahalle ş. misin?" diyu gezer. TEMBELLİK
ŞENLİK Sabreylemek ş. anahtarıdır. SABIR
ŞER Ağzından hayır çıkmaz, bari ş. söyleme. KONUŞMA
Hayır Allah'tan, ş. şeytandan. İYİLİK
Her hayrın mukabilinde on ş. bağışlanır. İYİLİK
Ş. işi uzat hayra dönsün, hayır işi uzatma şerre dönmesin. ERTELEME
ŞERBET Herkesin nabzına göre ş. verir. UYUM
Nabza göre ş. verir. BENZERLİK
ŞERBETİ Kan kussa, "Kızılcık ş. içtim" der. GİZLİLİK
ŞEREFLENDİRİR İnsan olduğu yeri ş.. ŞEREF
ŞERİAT Zor kapıdan girerse ş. bacadan çıkar. ZULÜM
ŞERİATA Baş başa bağlı, baş da ş./padişaha. YETKİ
ŞERİATI Ş. hor gören hor olur. AŞAĞILAMA
ŞERİATIN Ş. kestiği parmak acımaz. ADALET
ŞERRE Şer işi uzat hayra dönsün, hayır işi uzatma ş. dönmesin. ERTELEME
ŞERRİ Akşamın hayrından sabahın ş. iyidir/yeğdir. ZAMAN
Kadın ş., şeytanın şerrine eşittir. KADIN
Kadının ş. şeytan şerrinden eşettir. KADIN
Sabahın ş. akşamın hayrından yeğdir. ZAMAN
ŞERRİN Ş. azı da çoktur. KÖTÜLÜK
ŞERRİNDEN Kadının şerri şeytan ş. eşettir. KADIN
Kadının ş. Allah'a sığınmalı. KADIN
ŞERRİNE Kadın şerri, şeytanın ş. eşittir. KADIN
ŞEY Her ş. bilen bir ş. bilmez. BECERİ
Her ş. söylenmez. KONUŞMA
Her ş. vakte bakar, vakit hiç bir şeye bakmaz. FIRSAT, ZAMAN
Her ş. yerinde yakışır. OLASILIK
Her ş. ziddiyle münkeşif olur. BENZERLİK
İnsanı zaman kadar terbiye eden bir ş. yoktur. ZAMAN
ŞEYE Elin ile koymadığın ş. dokunma. MERAK
Her ş. benzeyen, bir şeye benzemez. BENZERLİK
Her ş. çare bulunur, ölüme çare bulunmaz. ÖLÜM
ŞEYH Sakalda fayda olsaydı keçi ş. olurdu. AKILLILIK
Ş. uçmaz, müridi uçurur. BÜYÜKLÜK
ŞEYHİN Ş. kerameti kendinden menkul. BÜYÜKLÜK
ŞEYHİNE Derviş ş., "Baba himmet" demiş, şeyhi de "Oğul hizmet" demiş. ÇALIŞKANLIK
ŞEYİ Hiç bir ş. olmayan hiç bir şey kaybetmez. YOKSULLUK, YOKLUK
ŞEYLE Elden çıkan ş. övünülmez. .. GURUR
ŞEYTAN Acele işe ş. karışır. .... ACELECİLİK
Ayda yılda bir namaz, onu da ş. komaz. .. DİN
"Ben" demek Ş. demek. BENCİLLİK
Boş durana ş. iş bulur. TEMBELLİK
Boş duranın ayağına ş. takılır. TEMBELLİK
Fakir adam, hazır ş.. YOKSULLUK
Helal malın ş. yarısını alır, haram malı sahibi ile birlikte götürür. KAZANÇ
Her üzüm tanesinde bir ş. vardır. ŞEYTAN, İÇKİ
Kadının şerri ş. şerrinden eşettir. KADIN
Ölüden ş. da el çeker. ÖLÜM
Parası yok hırsız alsın, imanı yok ş. GÜÇSÜZLÜK
Ş. adamı bulmazsa, kanısını aldatır. .. ŞEYTAN
Ş. adamı kandırır / adamın düşünü azdırır, ama suyunu ısıtıvermez. .. AYARTMA, ŞEYTAN
Ş. azapta gerek. ŞEYTAN
Ş. başka, cin başka. ŞEYTAN
Ş. benim olsun, Dede Sultan senin olsun. ŞEYTAN
Ş. ile ortak eken/olan buğdayın samanını alır. ... ŞEYTAN
Ş. ile yemek yiyenin kaşığı uzun olmalı. ŞEYTAN, EŞİTLİK
Ş. kendi evini yıkmaz. BAĞLILIK
Ş. oğlancıklarını okşamış, "Birbirinden kutsuzcuklarım" demiş. ŞEYTAN
Ş. paranın bulunduğu yerdedir. ŞEYTAN
Tecrübeli ş. tecrübesiz melekten yeğdir. ŞEYTAN
ŞEYTANA Benlik ş. yaksır. BENCİLLİK
Horozdan kaçan kan ş. taş çıkarır. İKİYÜZLÜLÜK
Kadın ş. pabucunu ters giydirir. KADIN
Kadın ş. pabuç diker. KADIN
Nefsine uyan ş. uyar. ŞEYTAN, AYARTMA
Ş. "Kül yer misin?" demişler, "Yağlısı varsa" demiş. ŞEYTAN
ŞEYTANDAN Acele ş., teenni Rahman'dan. . ACELECİLİK
Hayır Allah'tan, şer ş.. İYİLİK
Ş. çok bilen yoktur, lanet halkası boğazına geçer. BİLGİ
Ş. uzak olan Allah'a yakın olur. AYARTMA, ŞEYTAN
ŞEYTANI Adamı adamın ş.. AYARTMA
Aklın rahmanı var, aklın ş. var. DÜŞÜNCE
Erkeğin ş. kadındır. KADIN
İnsan insanın rahmanı, insan insanın ş.. ARKADAŞ
Öksüzün ş. dokuz olur. GÜÇSÜZLÜK
ŞEYTANİDİR İnsan insanın / Adam adamın ş.. AYARTMA
Kadın erkeğin ş.. KADIN
ŞEYTANİN Cahilin sofusu ş. maskarasıdır. BİLGİSİZLİK
Kadın şerri, ş. şerrine eşittir. KADIN
Kadının sofusu, ş. maskarasıdır. KADIN
Sofu kanı, ş. maskarası. DİN
Ş. dostluğu darağacına/zindana kadar/kadardır. ŞEYTAN
Ş. işine gelirse Kur'an'dan bahseder. ŞEYTAN
ŞEYTANLA Ş. kabak ekenin kabak başına patlar. ŞEYTAN
ŞIK Ş. ş. eden nalçadır, iş bitiren akçadır. ZENGİNLİK
ŞIRACI Bozacının şahidi ş. olur. .. ARKADAŞ
ŞİFA Avrattan vefa, zehirden ş.. KADIN
Elden vefa, zehirden ş.. BAĞLILIK
Gavurdan vefa, zehirden ş.. BAĞLILIK
Zehirden ş., hainden/kahpeden vefa gelmez. ... BAĞLILIK
ŞİKAR Aslan ağzından ş. alınmaz. BÜYÜKLÜK, GÜÇ
ŞİKAYETİ Gençliğin kıymeti bilinse, ihtiyarlığın ş. az olur. YAŞ
ŞİMDİ Ş. para aslan ağzında. ZENGİNLİK
Ş. rağbet güzel ile zengine. DEĞER
ŞİMŞEĞİ Ş. görünen buluttan korkulmaz. KORKU
ŞİMŞEK Ş. çakmadan gök gürlemez. BEKLENTİ
ŞİMŞİR Kel başa ş. tarak (yakışır ya). OLASILIK
ŞİRİNDİR Can candan ş.. BENCİLLİK
ŞİRKET Muhabbet (sultanlıktır), ş. kabul etmez. . AŞK
ŞİŞ Hem ş. yağlanmalı, hem kebap pişmeli. BEÇERİ
Ne ş. yansın, ne kebap. ÖLÇÜLÜLÜK
ŞİŞER Gezenin kaşı ş., oturanın başı. GEZİ
ŞİŞTE Ş. bulunsun da hırsız-eti olsun. SAHİP OLMA
ŞÖHRET Ş. afettir. ÜN
ŞUBATIN Martın onundan, ş. sonundan korkulur. İKLİM
ŞURAYA Kadının yüklediği yük ş. varmaz. KADIN
ŞUYUU Bir şeyin ş. vukuundan beterdir. DEDİKODU
ŞÜKRET Bir ye de bin ş.. MİNNETTARLIK, YEME
Kendinden aşağı bak da haline ş.. AZLA YETİNME
ŞÜKÜR Ş. nimet arttırır. MİNNETTARLIK
ŞÜPHE Ş. insanı rahat komaz, amma çok tehlikeden de kurtarır. GÜVENLİK
TAALA Vay ona ki Allah T. vermeye. YOKSULLUK
TAAM Evvel t., sonra kelam. YEME
TAAMIN T., kelamın çoğundan şakın. ÖLÇÜLÜLÜK
TAAVERSTAN Elin türlü t. bizim tarhanamız yeğdir, AZLA YETİNME
TABAĞA T. sorarsan dünyada fena koku yoktur. SENLİBENLİLİK
TABAK T. sevdiği deriyi taştan taşa çalar. TERBİYE
T. sevdiği deriyi yerden yere vurur. KONUŞMA
TABAKAYI Söz sözü açar, söz de t. açar. KONUŞMA
TABAN Kırk gün t. eti, bir gün av eti. MESLEKLER
TABANCANIN T. dolusu bir kişiyi korkutur, boşu kork kişiyi. KORKU
TABİAT Adet insanda t. olur. ALIŞKANLIK
TABİATI Adet t. saniyedir. ALIŞKANLIK
TABİDİR Az çoğa t.. UFAK ŞEYLER
Küçük büyüğe t.. BOYUN EĞME
TADI Aşın t. tuz (ama) çanakla yenmez. YEME
Beyazın adı var, esmerin t.. KADIN
Her yemişin bir t. var. FARKLILIK
Kavga evliliğin t. tuzudur. EVLİLİK
TAHAMMÜLÜ Sabır hayırlıdır, t. güç olmasa. SABIR
TAHARET Isırganla t. olmaz. OLASILIK
TAHİL Devlet oğul, mal t., mülk değirmen. SAHİP OLMA
TAHSİLİ T. kemalat, kem alat ile olmaz. EĞİTİM
TAHT Ana kızına t. kurar, kız bahtı kocada arar. EVLİLİK

Ana kızına t. kurmuş, baht kuramamış. ..... TALİH
Gelin altın t./kürsü getirmış, çıkmış kendisi üstüne oturmuş. ..... EVLİLİK
Padişah olsan da t. senin değil, satın alsan da kul senin değil. ..... SAHİP OLMA
T. yaratmak olur / yaratılır, baht yaratmak olmaz / yaratılmaz. ..... TALİH
Ya t., ya baht ..... TALİH
TAHTA Atalar çıkarayım der t., döner dolaşır gelir bahta. ..... ANA-BABA
Bir t. iki padişah sığışmaz. ..... YETKİ
Cürük t. çivi tutmaz. ..... GÜVEN, GÜÇSÜZLÜK
TAHTAYI Cehd (ve sabır) ile sıçan t. deler. ..... AZİM
Çivisiz t. rüzgar alır. ..... TERBİYE
Sabırla sıçan t. deler. ..... SABIR
Sahipsiz t. el alır, el almazsa yel alır. . TERBİYE
TAHTTAN Ahali ayaklanırsa padişahı t. indirir. ..... HİZMETÇİ
Fukaranın ahı, t. indirir şahı. ..... ACI ÇEKME
TAKDİR Murat insandan, t. Allah'tan. ..... ALLAH
T. ne ise o olur. ..... ALINYAZISI
T. tedbiri bozar. ..... ALINYAZISI
TAKDİRDE T. yazılan tedbirle bozulmaz. ..... ALINYAZISI
TAKDİRE Kusur ettiğini düşünmez de, t. bahane bulur. ..... SUÇ
T. nzadan gayri çare olmaz. ..... ALINYAZISI
Tedbirde kusur eden / ettiğini düşünmez de t. bahane bulur. ..... TEDBİR
TAKKE Kelin ayıbını t. örter. ..... GİZLİLİK, GÖRÜNÜŞ
T. düştü kel göründü/açıldı. ..... GERÇEK
Vaktini gözeten çok t. kapar. ..... FIRSAT
TAKLA On paraya on t. atar. ..... ZENGİNLİK
TAKLİT Karga kekliği t. edeyim derken kendi yürüyüşünü şaşırmış. ..... AKILSIZLIK
TALEP Kişiye t. fayda etmez nasip olmayınca. .. ALINYAZISI
TALİH Aleme/Herkese t., bize kör Salih mi? .... TALİH
T. yar olmayınca elden ne gelir? ..... TALİH
T. yürürse el getirir, yel getirir, sel getirir. ..... TALİH
TALİH!-Allah insana çirkinler t. versin. .. TALİH
Güzellerin/Güzelin t. çirkin olur. .... GÜZELLİK
T. yar olanın yar sarar yarasını. ..... TALİH
TALİHİM T. olsaydı anamdan kız doğardım. .... TALİH
TALİHLİYİ T. denize atsan ağzında balıkla çıkar. ..... TALİH
TALİHSİZ T hacıyı deve üstünde yılan sokar. .. TALİH
TALİM Kabiliyet t. ile olmaz. ..... BECERİ
TALKINI Ele verir t., kendi yutar salkımı, ... ÖRNEK
TAMAH Az t. çok ziyan/zarar getirir. ..... AÇGÖZLÜLÜK
Dünya t. dünyasızdır. ..... DÜNYA
Dünyada t. var iken müflis/dolandırıcı aç kalıştan ölmez. ..... AÇGÖZLÜLÜK
T. insanı baştan çıkarır. ..... AÇGÖZLÜLÜK
TAMAHKARA T. "Cehenneme gidermisin?" demişler, "Maaş ne kadar?" demiş. ..... AÇGÖZLÜLÜK
TAMAHKARIN T. gözünü (bir avuç) toprak doyurur. ..... AÇGÖZLÜLÜK
TAMAMLAR Anası söylemeden kızı t. ..... ANA-BABA
TANA Akşama karşı gitme, t. karşı yatma. ..... ZAMAN
TANDIRIMIN Anarmın aşı t. başı. ..... ANA-BABA
TANE Erteki t. pirinçten bugünkü bulamaç değdir. ..... SAHİP OLMA
TANEDE Gözü t. olan kuşun ayağı tuzaktan kurtulmaz. ..... AÇGÖZLÜLÜK
TANESİNDE Her üzüm t. bir şeytan vardır. ..... ŞEYTAN, İÇKİ
TANESİNİ Eşek hoşaftan ne anlar? (Suyunu içer t. bırakır.) ..... BİLGİSİZLİK, LAYIK OLMA
TANIMAYA Bir insanı t. birlik sefer gerek. ..... GEZİ
TANIMAYAN Büyüğünü t. Allah'ını da tanımaz. ..... BOYUN EĞME
TANIMAZ Büyüğünü tanımayan Allah'ını da t.. ..... BOYUN EĞME
TANIR Köpek sahibini t.. ..... BAĞLILIK
TANIRIM Sıtma "Ben tuttuğumu kırk yıl sonra t." demiş. ..... SAĞLIK
TANRI Adamdan utanmayan T.'dan korkmaz. ..... UTANÇ
Ar T.'dan korkmayana bardır. ..... UTANÇ
Avradın düzdüğü evi T. yıkmaz, avradın bozduğu evi Tanrı yapmaz. ..... EVLİLİK
Büyüklük T.'ya yakışır. ..... BÜYÜKLÜK
Doğruya T. yardımcıdır. ..... GERÇEK
Gönül yıkan T.'ya ermez. ..... ZULÜM
Hoca hakkı, T. hakkı. ..... MİNNETTARLIK
Komşu hakkı, T. hakkıdır. ..... KOMŞU
Kör,köre nasıl bakarsa T. da köre öyle bakar. ..... ALLAH
Kul ile T.'nın arasına girilmez. ..... ALLAH
Kulla T. arasına girilmez. ..... DİN
T. kulunun nzkını verir. ..... ALLAH
T. kulunun yardımcısıdır. ..... ALLAH
T. nişanladığından kork. ..... KUSUR
T.'dan korkan kuldan korkmaz. ..... KORKU
T.'ya dolu ellerle değil, temiz ellerle dua edilir. ..... DİN, TEMİZLİK
TANRISIN Ulusun bilmeyen T. bilmez. ..... ANA-BABA
TANYERİ T. ağarınca hırsızın gözü kararır. .... SUÇ
TARAFA Alıcıdan t. söylemek sünnettir. ..... TİCARET
TARAĞI Sakalı na göre t. vur, ölünceye kadar geçineceğini ara dur. ..... EVLİLİK
TARAK Kel başa şimşir t. (yakışır ya). ..... OLASILIK
TARANDIM Kele "Yıkandın mı?" demişler, "T. bile" demiş. ..... OLASILIK
TARHANA Od ağacından kaşık olur, ama t. içilmez. ..... OLASILIK
Varışına gelişim, t. aşına bulgur aşım. ..... BENZERLİK
TARHANAMIZ Elin türlü taamından bizim t. yeğdir. ..... AZLA YETİNME
TARİFE Gülü t. ne hacet, ne çiçektir biliriz. ..... BİLGİ
TARİH T. tekerrürden ibarettir. ..... DEĞİŞİM, DENEYİM
TARİK Akıl için yol/t. birdir. ..... AKILLILIK
TARLA Bağ bayırda, t. çayırda. .. BENZERLİK
Bağ çapa ister, t. saban. ..... TARIM, ÇALIŞKANLIK
TARLADA T. izi olmayanın harmanda yüzü olmaz. ..... TARIM
TARLAM Ne t. var, ne de kargadan davam. .... AZLA YETİNME
TARLANIN Kızın uzun saçlısı, t. ufak taşlısı, öküzün başlısı makbuldür. ..... EVLİLİK
T. taşlısı, kızın saçlısı, öküzün/ineğin başlısı. ..... EVLİLİK
TARLASINA Aklını eşek aklına verirşen çeker arpa t.. ..... DÜŞÜNCE
Yağmur olsa kimsenin t. yağmaz. ..... BENCİLLİK
TARLAYA Gökten yağmur yağsa bizim t. düşmez. ..... TALİH
TARLAYI T. düz, kadını kız al. ..... EVLİLİK
T. taşlı yerden, kızı kardaşlı yerden. ... EVLİLİK
TARTI Terazi var, t. var; her bir şeyin vakti var. ..... ZAMAN
TARTILIR Baş dille t.. ..... KONUŞMA
TARTILIRSAN T. denginle tartıl. .... EVLİLİK
TASA Dert benim t. senin mi? ..... KEDER
TASADA T. duracağına kesede dursun. ..... SAHİP OLMA
TASASIZ Dünyada t. baş bostan korkuluğunda bulunur. ..... KEDER
Ergene var ergene t. gir yorgana. .... EVLİLİK
TAŞI Ne edeyim altın t. ki, içine kan kusuyorum. ..... YOKSULLUK
T. anma, evde dazlak var. ..... SEVECENLİK
TASTA Hasta, çorbası t.. ..... SAĞLIK
Hasta hasta, çorba komaz t.. ..... SAĞLIK
TAŞ Adam hacı mı olur varmakla Mekke'ye, eşek derviş mi olur t. çekmekle tekkeye? ..... DEĞİŞİM
Ağır t. yerinden oynamaz (batırnan döver). ..... GÖRGÜ
Akrabaya t. atan unmaz. ..... AKRABA
Al elmaya t. atan çok olur. ..... ELEŞTİRİ
Altın yerde paslanmaz, t. yağmurdan ıslanmaz. ..... HUY
Ananız/Anala r t. yesin, yarımşardan beş yesin. ..... ANA-BABA, ÖZVERİ
Anlayanla t. taşı, anlamayanla bal yeme. ..... AKILLILIK
Asil ile t. taşı, bed asil ile yeme aşı. ..... GÖRGÜ
Bahtsızın bağına yağmur, ya t. yağar ya dolu. ..... TALİH
Baş başa vermeyince t. yerinden kalkmaz. ..... ÖĞÜT, YARDIM
"Bee" dediğin hep keçi olsa dağ t. sürü kesilirdi! . ..... GEZİ
Ben öldükten sonra t. taş üstünde kalmasın. ..... BENCİLLİK
Ben toprağa baş koyduktan sonra t. taş üstünde kalmasın. ..... BENCİLLİK
Bir deli bir kuyuya t. atmış, kırk akıllı çıkaramamış. ..... AKILSIZLIK
Bir koz için t. atılmaz. ..... UFAK ŞEYLER
Bir t. attı, iki kuş vurdu. ..... TALİH
Bir t. ile iki kuş vurulmaz. ..... OLASILIK
Boş duracağına düşmanınla t. taşı. ..... TEMBELLİK
Cevizi çift görmeyince t. atılmaz. ..... ÖZVERİ
Çirkefe t. atma, üstüne sıçrar. ..... AYARTMA
Çirkin ile yola gitme, güzel ile t. taşı. ..... GÜZELLİK
Çocuk büyütmek: t. kemirmek. ..... ÇOCUK
Danışmak için büyük bir adam bulamazsan büyük bir t. bul. ..... ÖĞÜT
Delikli t. yerde kalmaz. ..... DEĞER
Deliye t. atma, başını yarar. ..... AKILSIZLIK
Dostun attığı t. baş yarmaz. ..... DOST
Ele attığın t. başını yarar. ..... ZULÜM
Erdiğine erer, eremediğine t. atar. ..... KÖTÜLEME
Gençlikte t. taşı, kocalıkta ye aşı. ..... ÇALIŞKANLIK
Gezen ayağa t. değer. ..... GEZİ
Hayırsız adamdan t. evla. ..... KÖTÜLÜK
Kardeş değil kara t.. ..... AKRABA
Küçük t. baş yarar. ..... UFAK ŞEYLER
Nadanı ile konuşmaktansa arif ile t. taşımak yeğdir. ..... BİLGİSİZLİK
Nazar t. çatlatır. ..... KÖTÜLÜK
Sırça köşkte oturan komşusuna t. atmamalı. ..... ELEŞTİRİ
Su testisi taşa değerse kınlır, t. testiye değerse yine testi kınlır. ..... KAVGA
T. altında olmasın da dağ ardında olsun. ..... HAYAT
T. atana sen ekmek at. ..... İYİLİK
T. düştüğü yerde ağırdır. ..... GÖRGÜ
T. ne kadar ıslanırsa deli o kadar uslanır. ..... AKILSIZLIK
T. taş üstünde olur, ev ev üstünde de olmaz. ..... EVLİLİK
T. yağar, kıyamet kopar. ..... FELAKET
T. yerinde ağırdır. ..... DEĞER
Umınadığın t. baş yarar. ..... BEKLENTİ
Yalnız t. duvar olmaz. ..... YARDIM
Yemişi olmayan ağaca t. atmazlar. .. ELEŞTİRİ
Yuvarlanan t. yosun tutmaz. ..... DEĞİŞİM
TAŞA Baltanı t. çal, ağaca değme. ..... TARIM
Baş t. vurmayınca akıl başa gelmez. ..... FELAKET
Başı t. vurmadıkça akıl başa gelmez. ..... DENEYİM
Çömlek t. dokunursa vay çömleğin haline, taş çömleğe dokunursa yine vay çömleğin haline. ..... KAVGA

Gurbette t. yaslanmayan evindeki hasırın kıymetini bilmez. ..... DEĞER
Kışın yaşa, yazın t. oturulmaz. ..... SAĞLIK
Sermayen bir yumurta ise t. çal. ..... TİCARET, UFAK ŞEYLER
T. çıkan keçinin ağaca çıkan oğlağı olur. ..... BENZERLİK
TAŞACAK Çocuğum yok ağlayacak, çorbam yok t.. ..... YALNIZLIK
TAŞI Asil ile taş t., bed asi ile yeme aşı. ..... GÖRGÜ
El yumruğu yemeyen kendi yumruğunu değirmen t. sanır. ..... DENEYİM
Gençlikte taş t., kocalıkta ye aşı. ..... ÇALIŞKANLIK
İstanbul'un t. toprağı altındır. ..... DEĞER
İti an, t. eline al. ..... BEKLENTİ
Kem göz t. eritir. ..... KÖTÜLÜK
Köşe t. köşede yakışır/yaraşır. ..... BECERİ
Köşe t. yerde kalmaz. ..... BECERİ
Mezar t. ile övünülmez, ... GURUR, KENDİNİ BEĞENME
Sabır t. çatladı. ..... SABIR
T. ısıramazsan öpmek gerek. ..... BOYUN EĞME
Yapı t., yapıdan/yerde kalmaz. ..... DEĞER
TAŞIMA T./Dökme su ile değirmen dönmez. / ne kadar döner? ..... YARDIM
TAŞIMI "T. ver" diyen Türklerdendir. ..... GÖRGÜ
TAŞIN Her deliğe / t. altına elini sokma, ya yılan çıkar ya çıyan. ..... MERAK, TEDBİR
Vade yetmeyince t. altında bastırsan ölmez. ..... ÖLÜM
TAŞINCA Aş t. kepçeye paha olmaz. ..... DEĞER
TAŞININ Değirmen t. bir dönmesi, el t. on dönüşüne bedeldir. ..... BÜYÜKLÜK
TAŞIRAN Bardağı t. bir damladır. ..... AÇGÖZLÜLÜK
TAŞKIN Ne şaşkın ol basıl, ne t. ol asıl, ... ÖLÇÜLÜLÜK
TAŞKINLIĞIN T. sonu şaşkınlıktır. .. TUTKU
TAŞLA Bir t. duvar yapılmaz. ..... UFAK ŞEYLER
TAŞLAMA Aklına/Akla geleni işleme, her ağacı t.. ..... TEDBİR
TAŞLARLAR Meyveli ağacı t.. ..... ELEŞTİRİ
TAŞLI Tarlayı t. yerden, kızı kardaşı yerden. ..... EVLİLİK
TAŞLISI Bağın t., karnın saçlısı. ..... KADIN
Tarlanın t., kızın saçlısı, öküzün/ineğin başlısı. .... EVLİLİK
TAŞSIZ Bostansız harman t. dövene benzer. .. OLASILIK
Değirmen t. öğütmez. ..... OLASILIK
TAŞTAN Değirmen iki t., muhabbet iki baştan. ..... AŞK
Er olan ekmeğini t. çıkarır. ..... ÇALIŞKANLIK
İnsan demirden sert, t. berk, gülden naziktir. ..... SEVECENLİK, GÜÇSÜZLÜK
İnsan demirden sert, t. berk, gülden naziktir. ..... GÜÇSÜZLÜK
İtin ayağını t. mı esirgiyorsun? ... ALİŞKANLIK
Mermer iyi t., iyilik iki baştan olur. ..... İYİLİK
Muhabbet iki baştan, değirmen iki t. olur. AŞK
Tabak sevdiği deriyi t. taşa çalar. ..... TERBİYE
T. kopar, yoktan kopmaz. .... UFAK ŞEYLER
T. yağ çıkar, ondan çıkmaz. ..... CİMRİLİK
Yokluk t. katıdır. ..... YOKSULLUK
İŞ Eski ağıza yeni t.. ..... DEĞİŞİM, YEME
TATARIN T. kılavuza ihtiyacı yok. DENEYİM
TATLANMAZ "Bal bal" demekle ağız t./tatlı olmaz. ..... ÖZVERİ
TATLI Acı/Kötü söz insanı/adamı dininden çıkarır, t. söz/dil yılanı ininden çıkarır. ..... KONUŞMA
Adamın eti yenmez, derisi giyilmez, t. dilinden başka nesi var? ..... HUY
Can pekmezden t.. ..... HAYAT
Güler yüz, t. söz yılanı deliğinden çıkarır. ..... GÜZELLİK
İnsanın eti yenmez, derisi giyilmez; t. dilinden başka nesi var? ..... KONUŞMA
Kötü söz insanı dininden, t. söz yılanı ininden çıkarır. ..... KONUŞMA
T. dil çok adamı aldatır. ..... ALDATMA
T. dil, güler yüz, düşmanın kolunu büker. ..... ALDATMA
T. dil yılanı deliğinden çıkarır. ..... KONUŞMA
T. söz can azığı, acı söz baş kazığı. ..... KONUŞMA
T. tatlı yemenin acı acı geğirmesi olur. .... SON
T. yeyip tatlı söyleşelim. ..... KONUŞMA
TATLIDIR Can t.. ..... HAYAT
Haram helalden t.. ..... KAZANÇ
Öfke baldan t.. ..... ÖFKE
Sabır acıdır/acı ise de/ama meyvesi t.. SABIR
Sabır zordur, meyvesi t.. ..... SABIR
Uyku baldan daha t.. ..... UYKU
TATLISI Soğanın t. olmaz, (en t. yaş döktürür). ..... ZULÜM
TATLIYI Acıyı tatmayan . t. anlayamaz. ..... DAYANIKLILIK, ACI ÇEKME
TATMAK Bir bakmaktan, bir t. yeğdir. ..... DENEME
TATMAYAN Acıyı t. tatlıyı anlayamaz. ..... DAYANIKLILIK, ACI ÇEKME
TATSIZ T. aşa tuz neylesin, akılsız başa söz neylesin? ..... OĞÜT
Ucuz etin yahnisi t./yavan olur. ..... DEĞER
TATSIZLIĞI Her zevkin bir t. olur. ..... SIKINTI
TAV Av avlandı, t. tavlandı, deli uslandı, horoz evlendi, komşu tellendi. ..... GEÇ KALMA
TAVA Tencere t., hepsi bir hava. ..... BENZERLİK
TAVADA Balık t., tavşan ovada. BENZERLİK
TAVINDA Demir t.. dilber çağında. ..... ZAMAN, FIRSAT
TAVSİYE Kendinde tecrübe etmediğin şeyi başkasına t. etme. ..... DENEME
Nefsinde tecrübe etmediğin şeyi halka t. etme. .. OĞÜT
TAVŞAN Araba ile t. avlanmaz. .... OLASILIK
Balık tavada, t. ovada. ..... BENZERLİK
Dağ doğura doğura bir t. doğurmuş. ..... BEKLENTİ
İki t. birden kovalanmaz/tutulmaz. ..... SEÇİM
Servetsiz insan, akılsız t.. ..... ZENGİNLİK
T. dağa küsmüş, dağın haberi olmamış. ÖFKE
T. dağda, suyu ateşte. ..... BEKLENTİ
T. ne kadar büyük ise pahası iki akçadır. ..... DEĞER
T. ne küçük, kulakları ne büyük. ..... OLASILIK
Yağ ile yavşan, sirke ile t.. ..... YEME
TAVŞANA Avcı t. "Bir kürk vereyim" demiş, "Postumu soyma, kürkünden vazgeçtim" demiş. ..... ALDATMA
T. demişler ki, "Dağ sana küstü," "Ben ona küsmem" demiş. ..... UFAK ŞEYLER
T. kaç, tazıya tut. ..... İKİYÜZLÜLÜK, ALDATMA
TAVŞANI Osmanlı, t. araba ile avlar. BECERİ
T. tazı tutar, çalımı avcı atar. .... LAYIK OLMA
Ürkütme t., aslan edersin. ..... YÜREKLİLİK
TAVŞANIN Dağdaki t. suyu ocağa vurulmaz. .. BEKLENTİ
Köpeğin sahibi varsa t. da Tanrısı vardır. ..... GÜÇSÜZLÜK
TAVŞANLAR Bağlı aslana t. bile hücum eder. ..... GÜÇSÜZLÜK
Ölmüş aslana t. bile hücum eder. ..... GÜÇSÜZLÜK
TAVŞANSIZ Tazısız ava çıkan t. eve gelir. ..... OLASILIK
TAVUĞA Beş t. bir horoz yeter. ..... YETKİ
TAVUĞU Elin t. ele kaz, fındığı koz görünür. ... ÇEKEMEMEZLİK
Fukaranın t. tek tek yumurtlar. YOKSULLUK
Fukaranın t., zenginin atı kıymetli olur. ..... YOKSULLUK
Komşunun t. komşuya kaz, karısı kız görünür. .. ÇEKEMEMEZLİK
TAVUĞUM T. güzel olsun da yumurtlamazsa yumurtlamasın. ..... GÜZELLİK
TAVUK Aç t. düşünde kendini arpa/buğday/darı ambarında sanır/görür. ..... AÇLIK
Aç t. düşünde kendini buğday ambarında görür. ..... YOKSULLUK
Altın yumurtlayan t. kesilmez. ..... AÇGÖZLÜLÜK
Bizim t. bir yumurta yumurtlar, yedi mahalle duˈyar, elin kısrağı küheylan doğurur, hiç sesi çıkmaz. ..... KENDİNİ BEĞENME
Bodur t. her gün piliç. ..... GÖRÜNÜŞ
Bugünkü t. yarınki kazdan iyidir. ..... SAHİP OLMA
Çocuklu kadın kargalı çınar, civcivili t.. ..... ÇOCUK
Çok gezen t. ayağında pislik getirir. ..... HIRS, GEZİ
Gelecek deveden, gelen t. yeğdir. ..... AZLA YETİNME
Hatır için çiğ t. (da) yenir. ..... DOST
Her gün t. yaşamaktan, bir gün horoz yaşamak iyidir. ..... YETKİ
Horoz evlenir, t. tellenir. ..... MERAK
Horozsuz t. çobansız sürüye benzer. ... KADIN
Horozsuz t. yaşamaz. ..... KADIN
Kadınla t. bağlanmaz. ..... KADIN
Kaz gelecek yerden t. esirgenmez. ..... HARÇAMA
Kaz gelen yerden t. esirgenmez. ..... ÖZVERİ
Kırk gün t. olmaktansa bir gün horoz olmak daha iyidir. ..... HAYAT
Mart martladı, t. yumurtladı. ..... İKLİM
T. ada, kaz kes; oyalama tez kes. ..... SÖZ VERME
T. gelen yerden yumurta esirgenmez. ..... ÖZVERİ
T. taza bakmış da kıçını yırtmış. ..... ÇEKEMEMEZLİK
Tilkiye "T. kebabı yer misin?" demişler, "Adamın güleceğini getiriyorsunuz" demiş. ..... BENZERLİK
Yarınki kazdan bugünkü t./yumurta yeğdir. ..... SAHİP OLMA
Yumurtlayan t. bağırgan olur. ..... ÇALIŞKANLIK, GURUR
TAVUKLARIN Kadınların işi t. eşinmesine benzer. ..... KADIN
TAVUKTAN Bugünkü yumurta yarınkı t. iyidir. ..... SAHİP OLMA, FIRSAT
TAY At ölürse yerine t. geçer. ..... YETKİ
T. at oluncaya kadar sahibi mat olur. .. EĞİTİM
T. babasını geçer. ..... ÇOCUK
TAYDAN At alırsan t., kız alırsan soydan. ..... EVLİLİK
TAYFA T. ne kadar çok olsa iş geminin kaptanındadır. ..... YETKİ
TAYFANIN T. akıllısı, geminin dümeninden uzak durur. ..... GÜVENLİK
TAYININI Osmanlıya "Kalk git" demezler, t. keserler. ..... MİSAFİR
TAZEDİR İhtiyar olsam da gönlüm t.. .... YAŞ
TAZESİ Balın alası/t. oğulun t.. .. BENZERLİK
TAZI Tavşanı t. tutar, çalımı avcı atar. ..... LAYIK OLMA
TAZININ T. yürüdüğünü tilki sevmez. ..... OLASILIK
TAZISIZ T. ava çıkan tavşansız eve gelir. ..... OLASILIK
TAZIYA Tavşana kaç, t. tut. ..... İKİYÜZLÜLÜK, ALDATMA
TAZİR Adam olana t. ne hacet, çehre ile bakmak elverir. ..... TERBİYE
TEBDİL T. mekanda ferahlık vardır. ..... DEĞİŞİM
TECRÜBE Kendinde t. etmediğin şeyi başkasına tavsiye etme. ..... DENEME
Nefsinde t. etmediğin şeyi halka tavsiye etme. ... OĞÜT
TECRÜBELİ T. şeyfan tecrübesiz melekten yeğdir. ..... ŞEYTAN
TECRÜBESİZ Tecrübeli şeytan t. melekten yeğdir. ..... ŞEYTAN
TECRÜBEYİ T. göğe çekmediler ya! ..... DENEME
TEDAVİ Zaman her yarayı t. eder. .....

ÇARE, ZAMAN

TEDBİRDE T. kusur eden / ettiğini düşünmez de takdire bahane bulur. TEDBİR

TEDBİRİ Takdir t. bozar. ALINYAZISI

TEDBİRLE Takdirde yazılan t. bozulmaz. ALINYAZISI

TEHLİKEDEN Süphe insanı rahat koraz, amma çok t. de kurtarır. GÜVENLİK

TEHLİKELİDİR Eşekten düşmek attan düşmekten t. TEHLİKE

TEHLİKENİN T. büyüğü küçüğü olmaz. TEHLİKE

TEK Balın olsun t., sinek Bağdat'tan gelir. ÜN

Dişi aslan t. doğurur, ama aslan doğurur. DEĞER

T. koyundan sürü olmaz. UFAK ŞEYLER

T. kürekle mehtaba çıkılmaz. YARDIM

TEKDİR T. ile uslanmayanın hakkı kötektir. TERBİYE

Yerinde t. baş ağrıtmaz. TERBİYE

TEKE Atasözü tutmayanın yolu ya t. gider, ya büke. ATASÖZU

Keçi kuyruk sallamadan t. yanaşmaz. AYARTMA

TEKEDEN Çobanın gönlü olursa/olunca t. yağ/süt çıkarır. GÖNÜL

T. süt çıkarır. BECERİ

TEKERLEĞİ Arabanın ön t. öreden geçerse arka t. de oradan geçer. ÖRNEK

TEKERLEK T. kırıldıktan sonra yol gösteren çok olur. GEÇ KALMA

TEKERRÜRDEN Tarih t. ibarettir. DEĞİŞİM, DENEYİM

TEKKEDE Abdal/Derviş t., hacı Mekke'de bulunur. BENZERLİK

Hacı Mekke'de, dervis t. yakışır. BENZERLİK

TEKKEDEN Tekkeye hizmet eden t. geçinir. HİZMETÇİ

TEKKEYE Adam hacı mı olur varmakla Mekke'ye, eşek dervis mi olur taş çekmekle t.? DEĞİŞİM

Hacı hacı olmaz gitmekle Mekke'ye, dede dede olmaz gitmekle t. GÖRÜNÜŞ, DEĞİŞİM

T. hizmet eden tekkeden geçinir. HİZMETÇİ

TEKKEYİ T. bekleyen çorbayı içer. HİZMETÇİ

TEKME Allah'ın sille ile vurduğuna bir t. de sen vur. FELAKET

Eşeğe "Cilve yap" demişler çifte/t. atmış. LAYIK OLMA

TEKMESİ Yavaş atın t. yavuz olur. AYARTMA

TEL A köse, sayılmadık kaç t. sakalın var. KENDİNİ BEĞENME

Her sakaldan bir t. çekseler köseye sakal olur. YARDIM, UFAK ŞEYLER

TELLAK Meyil verme t. ile berbere, su mu geçer hamamdaki mermere. OLASILIK

TELLAL Kadını sırdaş eden esrara t. aramaz. EVLİLİK

Parasız t. bağırmaz. ZENGİNLİK

Sahibi razı olur, t. razı olmaz. FARKLILIK

TELLALA Herkes aklını t. vermiş, yine kendi aklını almış. DÜŞÜNCE

TELLENİR Horoz evlenir, tavuk t.. MERAK

TEMAŞA Yaşa yaşa, gör t.. DENEYİM

TEMAŞAYA Ayıyı huylandır, t. bak; kurdu huylandır kefen hazırla. TEHLİKE

TEMBEL Çalışkan dağları aşar, t. yolları şaşar. ÇALIŞKANLIK

T. ceviz (yemek) ister, kırmağa üşenir. ÖZVERİ

T. "kudretim yok" der. TEMBELLİK

T. yemek/badem/ceviz ister, kırmaya üşenir. TEMBELLİK

TEMBELE Nasihat istersen/istiyorsan t. iş buyur. TEMBELLİK

T. dediler, "Kapını ört", dedi "Yel eser örter". TEMBELLİK

T. her gün bayramdır. TEMBELLİK

T. iş buyur, sana akıl öğretsin. TEMBELLİK

Yan yatan t. bir şey dayanmaz. TEMBELLİK

TEMBELİ Gavurun t. keşiş, Müslümanın t. derviş olur. TEMBELLİK

TEMBELLİK Fakirlik ayıp değil, t. ayıp. YOKSULLUK

T. yap yap gider, amma fakirliğe erişir. TEMBELLİK

TEMEL Çürük bina t. tutmaz. GÜVEN

TEMELİ Haramın t./binası olmaz. KAZANÇ, SUÇ

TEMELİDİR Adalet mülkün t.. ADALET

TEMELSİZ T. bina tez yıkılır. GÜÇSÜZLÜK

TEMİZ Evini t. tut konuk gelir, kendini t. tut ölüm/Azrail gelir. TEMİZLİK

Hesabı t. olanın yüzü ak olur. VİCDAN

İbadetle cennete girilmez, t. kalp gerek. DİN

Ölüyü diriyi t. eden sudur. TEMİZLİK

Tanrı'ya dolu ellerle değil, t. ellerle dua edilir. DİN, TEMİZLİK

T./İyi iş altı ayda çıkar. ERTELEME

T. su akar, durgun su kokar. TEMİZLİK

Yeni süpürge t. süpürür. DEĞİŞİM

TEMİZİ Kadının t. sırtından, sütün t. yoğurdundan bellidir. KADIN

TEMİZLİK T. imandan gelir. TEMİZLİK

TENCERE T. demiş: "Dibim altın," Kaşık demiş "Ben neredeyim?" ELEŞTİRİ

"T. dibin kara," "Seninki benden kara." ELEŞTİRİ

T./Kazan der "Dibim altın," kaşık/kepçe der "Ben nerdeyim?" KENDİNİ BEĞENME

T. tava, hepsi bir hava. BENZERLİK

T. yuvarlanmış kapağını bulmuş. BENZERLİK

TENCEREDE T. pişirip kapağından yer. AZLA YETİNME

TENCERENE Erine göre bağla başını, t. göre kaynat/pişir aşını. EVLİLİK

TENCERESİ Alemin t. kapalı kaynar. GİZLİLİK

Her evin t. kapalı kaynar, bilmezsin içinde ne kaynar. GİZLİLİK

Herkesin t. kapalı/gizli kaynar. GİZLİLİK

TENCEREYE Her t. bir kapak bulunur. BENZERLİK

TENEŞİR Hastayı döşek bilir, ölüyü t.. DENEYİM

Kırkından sonra azarı t. paklar. SUÇ

TENHADA İnsan kalabalıkta pilav yiyeceğine t. kötek yesin daha iyi. YALNIZLIK

TEPE Bir t. yıkılır, bir dere dolar. KAZANÇ

TEPECİK Alçak yerde t. kendini dağ sanır. KENDİNİ BEĞENME

Kül t. olmaz, güveç oğul olmaz. OLASILIK

TEPEDEN Kavak yaprağını t. dökerse kış çok olur. İKLİM

TEPESİ Doğru söyleyenin t. delik olur. GERÇEK

TEPMESİ Devenin t. yumuşaktır, ama can alır. SEVECENLİK

TEPMEZ Atım t., itim kapmaz deme. KUSUR

"It sırmaz, at t." deme. KUSUR

TERAZİ Göz t., akıl/el mizan. GÖRÜŞ

T. var, tartı var; her bir şeyin vakti var. ZAMAN

TERBİYE Gurbet adamı t. eder. GEZİ

İnsanı zaman kadar t. eden bir şey yoktur. ZAMAN

Saygı sayana, t. alana göredir. GÖRGÜ

Yerine göre küçük büyüğü t. eder. GÖRGÜ

TERCÜMANIDIR Kalem efkarın t.. YAZI

TERE Bostancıya t. satılmaz. OLASILIK

Tereciye t. satılmaz. ÖĞÜT

TEREÇİYE T. tere satılmaz. ÖĞÜT

TERİ Ölüm döşeğinde yatan ecel t. döker. ÖLÜM

TERKETMELİ Ne adet etmeli, ne adeti t.. ALIŞKANLIK

TERKİDE Dertsiz baş t. gerek. KEDER

TERLEMEDEN T. Allah insana yardım etmez. ÇALIŞKANLIK

T. para kazanılmaz, solumadan can verilmez. ÖZVERİ

TERLEMEDİKÇE Ağa t. hizmetkar kımıldamaz. HİZMETÇİ

TERLEMEZSE Ağanın alnı t. ırgatın burnu kanamaz. HİZMETÇİ, ÖRNEK, YETKİ

TERLER Hamama giden t.. ÖZVERİ

TERS Kadın şeytana pabucunu t. giydirir. KADIN

Kervan t. dönerse topal eşek baş olur. DEĞİŞİM

TERSİNDEN Hocalar kağıdı t. okur. DİN

TERSİNE Düş t. yorumlanır. UYKU

TERZİ T. kendi dikişini dikemez. YARDIM

TERZİNİN T. işi kötü, ama ayıbını örten ütü. MESLEKLER

TERZİYE T. "Dinlen" demişler, ayağa kalkmış. FARKLILIK

T. "Göç" demişler, "İğnem başımda" demiş. MESLEKLER

TESELLİSİ Fakirin t. ölümdür. YOKSULLUK

TESPİH Gündüz t. çevirir, gece koyun çevirir. İKİYÜZLÜLÜK

Hacıya "T. alır mısın?" demişler, "Ya biz buraya niye geldik?" demiş. OLASILIK

TESTİ İki t. tokuşunca biri elbet kırılır. KAVGA

T. / Su testisi su yolunda kırılır. BENZERLİK

T. kırılsa da kulpu elde kalır. ZENGİNLİK

TESTİNİN Yeni t. suyu soğuk olur. DEĞİŞİM

TESTİSİ Su t. su yolunda kırılır. SUÇ

Su t. taşa değerse kırılır, taş testiye değerse yine testi kırılır. KAVGA

TESTİYE Dolu t. su konmaz. DAYANIKLILIK

TESTİYİ Su akarken t. doldurmalı, yağmur yağarken küpleri. FIRSAT

Suyu getiren de bir, t. kıran da bir. LAYIK OLMA

TEŞBİHTE T. hata olmaz. BENZERLİK

TEVEKKELİN T. gemisi batmaz / eşeğini kurt yemez. GÜVEN, ALLAH

TEVEKKÜL Hak'ka t. eden açıkta kalmaz. GÜVEN

TEVEKKÜLDEN Babı t. ayrılma. GÜVEN

TEVİL Zırva t. götürmez. AKILSIZLIK

TEYEMMÜM Su bulunmayan yerde t. caizdir. OLASILIK

Su bulununca t. bozulur. GEÇ KALMA

Su varken t. edilmez. OLASILIK

TEYZE T. ana yarısıdır. AKRABA

TEZ Ak libas t. kirlenir. TEMİZLİK

Arif olur el, t. duyar. HABER

Arpacıya borç eden ahırını t. satar. ÖDÜNÇ ALMA

Avradı bed olanın sakalı erken/t. ağarır. EVLİLİK

Baba malı t. tükenir, evlat gerek kazana. ANA-BABA

Çok koşan / T. giden çabuk/çok/tez yorulur. ACELECİLİK

Çok muhabbet t. ayrılık getirir. AŞK

Delikanlının gönlü t. olur. YAŞ

Eğreti/Emanet ata binen t. iner. ÖDÜNÇ ALMA

Eğreti kuyruk t. kopar. TEHLİKE

Ekli kuyruk t. kopar. GÜÇSÜZLÜK

El ağzına bakan karnını t. boşar. ÖĞÜT

El arifin, t. duyar. HABER

Fena haber t. d ulur. HABER

Hızlı sağanak t. geçer. TUTKU

Kara/Kötü haber t./çabuk duyulur. HABER

Keskin bıçak t. körlenir. T TKU

Kırkı yı antikam alan "Ne t. aldım" demiş. ÖÇ

Kız doğuran t. kocar. ÇOCUK

Tavuk ada, kaz kes; oyalama t. kes. SÖZ VERME

Temelsiz bina t. yıkılır. GÜÇSÜZLÜK

T. binen t. iner. ACELECİLİK

T. kabaran t. söner. T TKU

Ucuz satan t. satar. TİCARET

Ucuz satan t. satar, sonunda kaygıyla batar. TİCARET

Yanık yerin otu t. biter. ..... ACI ÇEKME
TEZEK Martta t. kuruya, nisanda seller yürüye. ..... İKLİM
TIKARLAR Deli deli akanı bura bura t.. ..... HIRS
TIKIRTISI Sini t., ra şıkırtısı, kadın fıkırtısı kalbe ferahlıktır. ..... MUTLULUK
TIMAR Attan düşene t., deveden düşene mezar gerektir. ..... LAYIK OLMA
İki t. bir yem yerine geçer. ..... TERBİYE
Sen dede ben dede, bu atı kim t. ede? ..... EŞİTLİK
Sen efendi ben efendi, bu atı kim t. ede? ..... EŞİTLİK
T. sipahisi zügürtledikçe eski defterleri yoklatır. ... YOKSULLUK
TIMARDIR Ağanın gözü atına t.. ..... HİZMETÇİ, TERBİYE, YETKİ
TIMARHANECİNİN T. gözü kör olsun, seni görmediği için. ..... AKILSIZLIK
TINGIR Tıngır elek t. saç, elim hamur karnım aç. ..... ÇALIŞKANLIK
T. elek tıngır saç, elim hamur karnım aç. ..... ÇALIŞKANLIK
TIRAŞ Böyle başa böyle t.. ..... BENZERLİK
TIRAŞI Kel başın t. ne olacak? ..... OLASILIK
TIRAŞIM Berbere sormuşlar, "T. ak mı, kara mı?" "Önüne düşünce görürsün" demiş. ..... SABIR, DENEME
TIRNAĞINI Kes elinin t. kuldan utan, kes avadanın t. Allah'tan utan. ..... TEMİZLİK
TIRNAK Et ile t. arasına girilmez. ... AKRABA
Etle t. arasına girilmez. ..... EVLİLİK
Saç saf adan, t. cefadan uzar. ..... ACI ÇEKME
TIRNAKTAN At t., insan kulaktan kapar. ..... SAĞLIK
Et t. ayrılmaz. ..... AKRABA
TİLKİ Aslan yatağında t. nice kuyruk sallar. ..... KURNAZLIK
Ayyar t. art ayağından tutulur.... KURNAZLIK
Kocamış t. faka düşmez. ..... DENEYİM
Kurdun adı yaman çıkmış, t. vardır/var, baş keser. ..... ÜN
Kurt kurt masalı, t. de t. masalı okur. ..... BENZERLİK
Sağ t., ölmüş aslandan iyidir..... HAYAT
Tazının yürüdüğünü t. sevmez. ..... O ASILIK
T. demiş ki "Benim için demem, amma üzümsüz bağın dibi kurusun." ... ÇEKEMEMEZLİK
T. ne kadar çevik ise bir gün boğazı ele verir. ..... KURNAZLIK
T. tilkiliğini anlatıncaya/bildirinceye kadar post elden gider. ..... GEÇ KALMA
Yatan aslandan gezen t. yeğdir. ..... ÇALIŞKANLIK
Yatma t. önünde, ko aslan yesin seni. ..... BÜYÜKLÜK
TİLKİLER Aslanlar kazanır, t. yer. ..... KURNAZLIK
TİLKİLİĞİNİ Tilki t. anlatıncaya/bildirinceye kadar post elden gider. ..... GEÇ KALMA
TİLKİNİN Bir t. derisi iki defa soyulmaz. ..... OLASILIK
T. dönüp dolaşıp geleceği yer kürkçü dükkanıdır. ..... KURNAZLIK
T. kurnazı sınırda gezer. ..... KURNAZLIK
T. yüz masalı varmış, doksan dokuzu tavuk üstüne. ..... KONUŞMA, BENZERLİK
TİLKİYET. "Tavuk kebabı yer misin?" demişler, "Adamın güleceğini getiriyorsunuz" demiş. ..... BENZERLİK
TİLKİYİ T. kovalarken kurdu uyandırdı. ..... TEHLİKE
TİRİT Arık etten yağlı/semiz t. olmaz. ..... OLASILIK
TİRYAK Venedik'ten t. gelinceye kadar Mısır'da adamı yılan helak eder. ..... GEÇ KALMA
TİRYAKİDEN Afyon keyfini t. sormalı. ..... DENEYİM
TİTREMEYE Abdala "Kar yağıyor" demişler. "T. hazırım" demiş. ..... DAYANIKLILIK
Kalendere "Kış geliyor" demişler, "T. hazırım" demiş. ..... AZLA YETİNME
TİTREMEZ Var eli t. ..... ZENGİNLİK, CÖMERTLİK
TOK Aç aslandan t. domuz yeğdir. ..... AÇLIK
Aç doymam, t. acıkmam sanır. ..... AÇLIK
Aç esner, t. geyirir. ..... AÇLIK
Aç gezmektense t. ölmek yeğdir. ..... AÇLIK
Aç ne yemez, t. ne demez. ..... AÇLIK
Aç ölmekten t. ölmek yeğdir. ..... AÇLIK
Aç yaşamaktansa t. ölmek yeğdir. ..... YEME
Açın halini t. bilmez (hastanın halini sağ bilmez). ..... AÇLIK
Doğruda aç, eğride t. bulunmaz. ..... DÜRÜSTLÜK
Eğride t., doğruda aç olmaz/görülmez. ..... DÜRÜSTLÜK
Karnı t. it gölgede yatar. ..... AKILSIZLIK, TEMBELLİK
Mülk alan kırk gün aç, mülk satan kırk gün t.. ... TİCARET
T. aça ufak doğrar. ..... AÇLIK
T., açın halini bilmez. ..... AÇLIK, FAKİRLİK
T. ağırlaması güç olur. ..... MİSAFİR
T. iken yemek yiyen, mezarını dişi ile kazar. ..... YEME
T. it aç beyden iyidir. ..... AÇLIK
T. ne bilir açın halinden. ..... AÇLIK
TOKAT Döğüş arasında sille t. aranmaz. ..... KAVGA
TOKKEN T. (yemek) yiyen mezarını/kabrini dişiyle kazar. ..... OBURLUK
TOKLU Domuzdan t. doğmaz. . ANA-BABA
Öksüz kuzu t./öveç olmaz. ..... GÜÇSÜZLÜK
TOKLUĞUN Açlık ile t. arası yarım yufka/bir dilim/bir lokma ekmek. ..... AÇLIK
TOKMAĞIDIR Kadın malı hamam t.. ..... KADIN
TOKMAKTIR Avrat malı başa t.. .... EVLİLİK
TOKTUR Aç kurt dağa varmış, çıkamamış; demişler "Ne kadar t." ..... AÇLIK
TOKUN Aç t. yüzüne bakmakla doymaz. ..... AÇLIK
TOKUŞUNCA İki testi t. biri elbet kırılır. ..... KAVGA
TOP Allah imdat eylesin t. çeken beygirlere. ..... ACI ÇEKME
T. otu beylikten olunca güllesi Bağdat'a gider. .... ZENGİNLİK
TOPAL Aç kal, t. kal, kör kal, fakat topraksız kalma. ..... TARIM
Allahümme pirden, kendini sakın kelinen körden, t. da geliyor çekil yoldan. ..... KUSUR
Kervan ters dönerse t. eşek baş olur. ..... DEĞİŞİM
T. eşekle kervana karışılmaz. ..... EŞİTLİK
Vardığın yer kör ise kıp, t. ise sek. ..... UYUM
TOPALDAN Yalancı t. kolay tutulur. ..... ALDATMA
TOPALLA T. gezen, aksamak öğrenir. ..... BOZMA
TOPLAMIŞ Ahmak t., akıllı yemiş. ..... AKILSIZLIK
TOPRAĞA Ben t. baş koyduktan sonra taş taş üstünde kalmasın. ..... BENCİLLİK
Düştün işe t. sanı. ..... FELAKET
TOPRAĞI İstanbul'un taşı t. altındır... DEĞER
Yılan ikeni t. gıda eder yer. ..... YEME
TOPRAĞIN Bir avuç altının olacağına bir avuç t. olsun. ..... TARIM
İneğin sansı, t. karası. ..... TARIM
Kar t. mayasıdır. ..... TARIM
T. verdiğini padişah/kumse vermez. .... TARIM
TOPRAĞINI T. işleyen ekmeği dişler. ..... TARIM
TOPRAK Altın tutsa t. olur. ..... TALİH
İnsanın gözünü bir avuç t. doyurur. ..... AÇGÖZLÜLÜK
Kişinin ayıbını bir avuç t. örter. ..... ÖLÜM
Tamahkarın gözünü (bir avuç) t. doyurur..... AÇGÖZLÜLÜK
T. avuçlayan altın bulur. ..... TARIM
T. saban yerse, orak altın biçer. ..... TARIM
TOPRAKSIZ Aç kal, topal kal, kör kal, fakat t. kalma. ..... TARIM
TOPRAKTIR Cümlemizin gireceği kara t.. ..... ÖLÜM
TOPU Meyhanecinin yüzünü bayram t. güldürür. ..... MUTLULUK
TOPUĞUNU Kaldırıp kendini denize atar, t. bile ıslatmaz. ..... KURNAZLIK
Yılan adamın t. gözler, adam yılanın başını. ..... KAVGA
TORBA At elin, t. emanet, bizim dahdahımız var. ..... KENDİNİ BEĞENME
Başını sallar hayvan ki t. düşmeye. ..... UYUM
Boş t. ile ışık tutulmaz. ..... ÖZVERİ
Elin ağzı t. değil ki büzesin. ..... DEDİKODU, HABER
Sanatını hor gören boğazına t. takar. ..... AŞAĞILAMA, BECERİ
TORBANDA T. bulunsun da varsın ham olsun. ..... TEDBİR
TORBASI Dilencinin t. dolmaz. ..... AÇGÖZLÜLÜK
Dilencinin yüzü kara, t. doludur. ..... UTANÇ
Öfkeli dilencinin t. boş kalır. ..... ÖFKE
TORBASINDA Azıksız yola çıkanın iki gözü el t. kalır. ..... TEDBİR
TORBAYA Laf t. girmez. ..... KONUŞMA
TORBAYI Laf lafı açar, laf da t./kutuyu açar. .. KONUŞMA
TORLAK Hiç yoktan t. yeğdir. ..... UFAK ŞEYLER
Kötürümden aksak, hiç yoktan t. iyidir. ..... UFAK ŞEYLER
TORUNUNUN Dede koruk yer, t. dişi kamaşır. ..... ANA-BABA
TOSBAĞA T. çanağından çıkıp canağın beğenmiyor. ..... AŞAĞILAMA
TOSBAĞAYA Adam adama gerektir, t. hanesi. ..... YARDIM
TOSLAYAN Allah süsücü (t.) hayvana boynuz vermez. ..... ZULÜM
TOZAR Yar yıldığı gün t.. ..... FELAKET
TORPUSUDUR Gam ile kasavet ömür t.. ..... KEDER
TÖVBE T. ehli isyana rahmettir. . PİŞMANLIK
T. kapıları her zaman açıktır. ..... PİŞMANLIK
TÖVBEKAR Bin yıl günahkar, bir gün t.. ..... PİŞMANLIK
Her gün günahkar, bir gün t.. ..... DİN
Kırk yıl günahkar, bir gün t.. ..... PİŞMANLIK, SORUMLULUK
TULUMU Ayıya peynir t. emanet olmaz..... GÜVEN
TURNAYI Halayıktan kadın olan t. deler taşla, köleden müezzin olan minareyi yıkar sesle. ..... LAYIK OLMA
Şahin küçüktür amma koca t. havadan indirir .. UFAK ŞEYLER
TURŞUSU Bu ne perhiz, bu ne lahana t.. ..... ÖRNEK, BENZERLİK
TUT Kıl namazı, t. orucu, gelmez sorucu. . DİN
Tavşana kaç, tazıya t.. ..... İKİYÜZLÜLÜK, ALDATMA
TUTAĞINA Sabanın t. yapışan el aç kalmaz. .. TARIM
TUTAM Deveyi yardan uçuran bir t. ottur.. ..... AÇGÖZLÜLÜK
Hıdrelleze kadar bir t., hıdrellezden sonra t. t.... İKİLİM
TUTAMADIĞI T. kuşu azat eder. TİCARET
TUTAN Dilini t. başını kurtarır. ..... SUSKUNLUK
Düşenin elinden t. olmaz. ..... FELAKET
TUTAR Atıp t., ama elinden bir şey gelmez. .... KONUŞMA
TUTMA Almadığın hayvanı kuyruğundan t.. ..... GÖRGÜ
TUTMAYAN Ulular öğüdün t. uluya kalır..... ATASÖZÜ
TUTMAYANI Nasihat t. musibet tutar. ..... ÖĞÜT
TUTSA Altın t. toprak olur. ..... TALİH
TUTTUĞUMU Sıtma "Ben t. kırk yıl sonra tanırım" demiş. ..... SAĞLIK
TUTTUĞUNU T. koparır. ..... BECERİ

TUTULMAYAN T. hırsız beyden büyüktür. .... SUÇ
T. uğru beyden doğru. .... SUÇ
TUTULMAZ İki tavşan birden kovalanmaz/t. .. SEÇİM
TUTULUR El eliyle yılan t.. .... ALDATMA
Yalancı topaldan kolay t.. .... ALDATMA
TUTUŞTU Benim sakalım t., sen sigaranı yakmak istersin. .... BENCİLLİK
TUTUŞUR Ocak içinden t.. .... KEDER
TUZ Acık yaraya t. ekilmez. .... SEVECENLİK
Aş t. ile tuz oran ile. .... BENZERLİK
Aşın tadı t. (ama) çanakla yenmez. .... YEME
Et/Balık kokarsa tuzlanır; ya t. kokarsa ne yapılır? .... BOZMA
Lezzetsiz çorbaya t. kar etmez. GEÇ KALMA
Tatsız aşa t. neylesin, akılsız başa söz neylesin?.. OĞUT
T. ekmek hakkı bilmeyen iki gözden olur akıbet. .... NANKÖRLÜK
T. ekmek hakkı bilmeyen itten de beterdir. .... NANKÖRLÜK
TUZAK Şahin için t. kursam, bahtıma kuzgun düşer. .... TALİH
TUZAKTAN Gözü tanede olan kuşun ayağı t. kurtulmaz. .... AÇGÖZLÜLÜK
TUZLANIR Et/Balık kokarsa t.; ya tuz kokarsa ne yapılır? .... BOZMA
TUZUDUR Kavga evliliğin tadı t.. .... EVLİLİK
TUZUN T. azı da birdir, çoğu da .... YEME
TUCCAR Korkak t. ne kâr eder ne zarar. .... TİCARET
Müflis t. eski defterleri karıştırır. .... TİCARET
Rençber kırk yılda, t. kırk günde. .... TİCARET
T. zügürtleyince geçmiş defterleri yoklar. .... TİCARET
TÜCCARLIKTAN Sermayesi çanak çömlek, t. dem vurur. .... TİCARET
TUCCARSAN T. azdan başla, rençbersen nadası üçle. .... TİCARET
TÜKENİR Dünya t. yalan tükenmez. .... ALDATMA
TÜKENMEZ Kanaat t. hazinedir. .... AZLA YETİNME
Vermekle mal t.. .... ÇÖMERTLİK, HARCAMA
TÜKÜRDÜĞÜNÜ Kişi/Adam t. yalamaz. .... KARARLILIK
T. yalamak yiğite yakışmaz. .... SÖZ VERME
TÜKÜREN Rüzgara t. (kendi) yüzüne tükürür. .... UYUM
TÜKÜRME Yukarıya t. yüzüne düşer. .... BOYUN EĞME
TÜKÜRMÜŞLER Arsızın yüzüne t., "Yağmur yağıyor" demiş. .... GÖRGÜ
TÜKÜRSEM Aşağı t. sakal, yukarı t. bıyık. .... SEÇİM
TÜKÜRSEN Göğe t. yüze düşer. .... UYUM
TÜKÜRTMEZ Yiğit yüzüne t., leşine tükürtür. .... GÖRGÜ
TÜKÜRÜĞÜN Yavaş t. sakala zararı var. .... SEVECENLİK
TÜKÜRÜK Kanıncaya t. göl. .... UFAK ŞEYLER
TÜKÜRÜR Rüzgara tüküren (kendi) yüzüne t.. .... UYUM
TÜLBENT Mümin kişinin dargınlığı t. kuruyuncaya kadar sürer. .... ÖFKE
TÜNLE T./Geceleyin yürüyen gündüz sevinir, küçükken evlenen yaşlanınca sevinir. .... EVLİLİK
TÜRBE Dışardan yeşil t., içine girdim estağfurullah tövbe. .... GÖRÜNÜŞ
TÜRK T. kanır, k lıcı karımaz. .... BECERİ
TÜRKLERDENDİR "Taşımı ver' diyen T.. .... GÖRGÜ
TÜRKMENE T. "An alır mısın?" demişler, "Paramla yıkılıyı nideyim?" demiş. .... TİCARET
TÜRKÜ El elin eşeğini t. çağırarak arar. .... ÜZÜNTÜ
Gurbette övünmek, hamamda t. çağırmaya benzer. .... KENDİNİ BEĞENME
Hamamda t. çağırması, gurbette övünmesi kolaydır. .... KENDİNİ BEĞENME
Komşu komşunun kaybını t. çağırarak arar. .... BENCİLLİK
Osmanlıyı at yıkar, T. inat. .... KARARLILIK
TÜRKÜN T. aklı sonradan gelir. .... GEÇ KALMA
T., sözü, demirin kertiği. .... SÖZ VERME
TÜRKÜSÜ Ayının kırk hikayesi/t. varmış hepsi de ahlat üzerine. .... DEĞİŞİM
TÜRKÜSÜNÜ Kimin arabasına binerse onun t. çağırır. .... UYUM
TÜTEN Bacа t. evden bereket tüter. .... EV
TÜTSÜSÜNDEN Aşından yemedim, t. kör oldum. .... OLASILIK
TÜTÜNDEN Ateşten korkan t. saknır/kaçar. .... KORKU
T. korkup ateşe düşer. .... KORKU
T. kurtulmak için ateş içinde düşme. .... TEHLİKE
TÜTÜNSÜZ T. baca, kavgasız koca olmaz. .... EVLİLİK
TÜYÜ Gökten deve yağsa bir t. bize düşmez. .... TALİH
TÜYÜNDEN Boz atın yanında duran ya t. kapar ya huyundan. .... BOZMA
Eşeği eşeğin yanına bağlarsan ya t. alır ya huyundan. .... BOZMA
Yağ yiyen köpek t. belli olur. .... SUÇ
UCU Dünyanın u. uzundur. .... DÜNYA
Kalemin u., kılıcın gücü. .... YAZI
UCUNU İğnenin u. düğümle, sonra pişman olursun. .... TEDBİR
UCUZ Akçası/Parası u. olanın kendisi kıymetli olur. .... ZENGİNLİK
Parası u. olanın kendisi kıymetli olur. .... ZENGİNLİK
Söz ne kadar u. ise iş o kadar pahalıdır. .... İŞ, SUSKUNLUK
U. alan pahalı alır, pahalı alan aldanmaz. .... TİCARET
U. etin yahnisi tatsız/yavan olur. .... DEĞER
U. satan tez satar. .... TİCARET
U. satan tez satar, sonunda kaygıyla batar. .... TİCARET
UCUZA U. dayanılmaz. .... TİCARET
UCUZDAN U. pahalısı, pahalıdan ucuzu yoktur. .... TİCARET
UCUZDUR Pahalıdır hikmeti var, u. illeti var. .... TİCARET
U. vardır illeti, pahalıdır vardır hikmeti. .... TİCARET
UCUZLUKTA U. alır, pahalılıkta satar. .... TİCARET
UÇAMAYAN Allah u. kuşa alçacık dal verir..... ALLAH
UÇAN Adem oğlunun elinden u. ile kaçan kurtulmaz. .... AZİM
Alçak u. yüce konar, yüce uçan alçak konar. .... ALÇAKGÖNÜLLÜLÜK
Azmin elinden ne u. kurtulur, ne kaçarı . AZİM
Yalnız u. kuşa zeval olmaz. .... YALNIZLIK
Yüce u. alçak konar. .... ALÇAKGÖNÜLLÜLÜK
UÇAR Gönül bir hümadır, daima yüksekten u.. .... GÖNÜL
UÇMAYA Devekuşu gibi yüke gelince kanadını, u. gelince ayağını gösterir. .... TEMBELLİK
UÇMAZSA Kaya u. dere dolmaz. .... ÖZVERİ
UÇTU Gençlik bir kuştur, u. mu tutamazsın. .... YAŞ
UFAĞI Her şeyin u. sevilir. .... UFAK ŞEYLER
UFAK Tok açа u. doğrar. .... AÇLIK
U. yer yiğidi alçak gösterir. .... HIRS
UFAKTİR Sinek u./küçüktür, ama mide bulandırır. .... BOZMA, UFAK ŞEYLER
UĞRAŞILMAZ Azgın it ile u.. .... KAVGA
UĞRU Biz u. olduk, aydınlık başladı. .... TALİH
Tutulınayan u. beyden doğru. .... SUÇ
U. herkesi uğru bilir. .... SUÇ
U. ol, haramı ol, insafı elden koma. .... BAĞIŞLAMA
UĞUR Atta avratta u, vardır. .... EVLİLİK
UĞURLAR Gelene "Hoş geldin," gidene "U. olsun," aç kapıları. .... MİSAFİR
UĞURLUDUR Ağaç dikmek, bir evlat yetiştirmek kadar u.. .... TARİM
Misafirin ayağı u.. .... MİSAFİR
UĞURSUZ Hımhımla burunsuz, birbirinden u.. .... KUSUR
UĞURSUZA U. komşu olma. .... KOMŞU
UĞURSUZUN U. yüzüne bakma, kırk gün işin rast gitmez. .... KÖTÜLÜK
Yi u. (eyyam arsızın). .... SUÇ
ULAŞMAZ Ağaç ne kadar uzasa göğe u. / ereceği yok. .... HIRS
ULU U. ağacın gölgesi uzağa düşer. .... BÜYÜKLÜK
U. ağacın gürültüsü dal ile. .... BAŞARI
U. öğüdün tutmayan ulayakalır.... ATASÖZÜ
U. sözü dinlemeyen uluya kalır. .... ATASÖZÜ
U. sözü yerde kalmaz. .... ATASÖZÜ
ULULAR U. ile urgan çekişme. .... EŞİTLİK
U. köprü olsa basıp geçme. . BOYUN EĞME
U. öğüdün tutmayan uluya kalır.. .. ATASÖZÜ
U. sözü yere düşmez dünya durdukça. .... ATASÖZÜ
ULULARIN U. sözü Kur'an'a girmez, illa yanınca yürür. .... ATASÖZÜ
ULUMAZSAN Kurtlarla bir olup u. kurtlara yem olursun. .... UYUM
ULUSUN U. bilmeyen Tannsın bilmez. .... ANA-BABA
ULUYA Kurt u. u. başına bela getirir. .... KONUŞMA
Senden alçaktan kız al, senden u. kız verme. .... EVLİLİK
Ulu sözü dinlemeyen u. kalır. .... ATASÖZÜ
Ulular öğüdün tutmayan u. kalır. .. ATASÖZÜ
UMAMİYORUM "Baba cennetliksin." "Oğlum u.." .... UMUT
UMARIZ Biz ondan yoğurt u., o bizden ayran umar. .... YARDIM
UMARLAR Değirmenden gelenden poğaça u.. .... ÜMÜT, BEKLENTİ
UMDUĞU Misafirin u. ev sahibine iki öğün olur. .... MİSAFİR
UMDUĞUNU Misafir u. yemez, bulduğunu yer. .... MİSAFİR
UMMADIĞIN U. taş baş yarar. .... BEKLENTİ
U. yerden yılan çıkar. .... BEKLENTİ
UMULUR İnsanoğlundan her şey u.. .... BEKLENTİ
UMUT Allah'tan u. kesilmez. .... UMUT
Çıkmadık canda u. vardır. .... UMUT
Çıkmadık candan u. kesilmez. .... UMUT
U. fakirin ekmeğidir. .... UMUT
U. ile yaşayan, açlıktan ölür. .... UMUT
UMUTLA İnsanı u. yaşar. .... UMUT
UMUTTUR İnsanı yaşatan u.. .... UMUT
UN Arpadan da u. olur, ama yufkası açılmaz. .... OLASILIK
İpe u. serdi kurnaz. .... KURNAZLIK
İyi ile konuşan çuvalına u. doldurur. .... ARKADAŞ
Kim istemez hamur yoğursun, uzun günler u. eler. .... ÖZVERİ
Ün lazım değil, u. lazım. .... ÜN
UNMADIK U. hacıyı deve üstünde / Arafat'ta yılan sokar. .... TALİH
UNMAZ Akrabaya taş atan u.. .... AKRABA
Hilekar u., kuyruğu ele girer. .... ALDATMA
UNULMAZ Azgın yara u.. .... TEHLİKE
Bıçak yarası unulur, dil yarası u.... KONUŞMA
Dil yarası u.. .... KONUŞMA
UNUMUZU U. eledik, eleğimizi astık. .... SON
UNUN Arpa u. / Buğday ekmeğin yoksa buğday/tatlı dilin de mi yok? .... YOKSULLUK
U. çoksa çörek et, yağın çoksa börek et. .... SAHİP OLMA
UNUNDAN Arpa u. kadayıf olmaz. .... OLASILIK
Çavdar u. baklava olmaz. .... OLASILIK
Dan u. baklava, incir ağacından oklava olmaz. .. FARKLILIK
UNUNDAYIZ Biz değirmenin ününde değil u.. .... DEĞER

UNUNU Sana vereyim bir öğüt kendi u. kendin öğüt. ..... GÜVEN
UNUT Ayaz oldu bulut oldu, geçen günler u. oldu. ..... DEĞİŞİM
UNUTKAN Yalan söyleyen u. olmamalı. ..... ALDATMA
UNUTMUŞ Alim u., kalem unutmamış. ..... YAZI
UNUTTURUR Acı acıyı u. ..... ACI ÇEKME
UNUTUR Gönül verme evliye, eve gider u.. ..... AŞK
UNUTURLAR U. seni biçare, hemen sen ölme. ..... ÖLÜM
URBA Zengin u. giyse, "Güle güle giy" derler, fakir palas giyse "Nerden buldun?" derler. ..... ZENGİNLİK
URGAN Ulular ile u. çekişme. ..... EŞİTLİK
Uzak yeri u. ile ölçme. ..... OLASILIK
USANIR Canı cefadan da u., safadan da. ..... DEĞİŞİM
USLANIR Ağzı yanan bir dahada u.. ..... DENEYİM
Taş ne kadar ıslanırsa deli o kadar u.. ..... AKILSIZLIK
USLANMAYANIN Tekdir ile u. hakkı kötektir. ..... TERBİYE
USLANMAZ Demir ıslanmaz, deli u.. ..... AKILSIZLIK
USLU Deliden al u. haberi. ..... AKILSIZLIK
Haberi verenden alan u. gerek. ..... HABER
İki deliye bir u. koymuşlar. ..... TEDBİR
USLULUĞU Kedinin u. sıçan görünceye kadar. ..... AYARTMA
USTA Acemi nalbant Kürt/gavur/ahmak eşeğinden öğrenir, u. olur dener kendini. ..... DENEME
Anası kurnaz/u., yufka yapar: oğlu tetik/çocuk usta, çift (çift) kapar. ..... KURNAZLIK
Bakmakla u. olunsa köpekler kasap olurdu. ..... DENEYİM
Kabiliyetli çırak ustayı geçer / ustadan u. olur. ..... BECERİ
U. yanında parende atılmaz. ..... BECERİ
USTADAN Eline geç u. ayağına çabuk dilenci yeğdir. ..... ERTELEME
Sanatı u. görmeyen öğrenmez. ..... EĞİTİM
USTALAŞIR İnsan yapa yapa u. ..... DENEYİM. BECERİ
USTANIN Her iş u. elinde kolaydır. ..... BECERİ
U. çekici bin altın. ..... BECERİ
USTAYI Çırak u, geçer. ..... EĞİTİM
Kabiliyetli çırak u. geçer / ustadan usta olur. ..... BECERİ
USUL U. söyle dam duyar. damdan da eller duyar. ..... DEDİKODU
UŞAĞA Eşeği eşeğe, uşağı u. sal. ..... BENZERLİK
UŞAĞI Eşeği eşeğe, u. uşağa sal. ..... BENZERLİK
İhmalcinin oğlu u. olmaz. ..... TEMBELLİK
U. işe koş, sen de ardına düş. ..... ÇOCUK, HİZMETÇİ, GÜVEN
UŞAĞIN Ağanın malı çıkar, u. canı. ..... HİZMETÇİ
UŞAĞINI U. öven utanmış. ..... UTANÇ
UŞAK Ağa borç eder, u. harç. ..... ÖDÜNÇ ALMA
Azrail gelince oğul, u. sormaz. ..... ÖLÜM
Kızılcık kızarmış da elma oldum sanmış, u. ata binmiş de ağa oldum sanmış. ..... KENDİNİ BEĞENME
UTAN U. utanmazdan, kork korkmazdan. ..... UTANÇ
UTANAN Çalışmaya u. aç kalır. ..... TEMBELLİK
UTANANIN U./Üşenenin/Erinenin oğlu kızı olmamış. ..... UTANÇ
UTANIR Adam adamdan korkmaz, u./hatır sayar. ..... UTANÇ
Ağız yer, yüz u.. ..... UTANÇ
Herkes ettiğinden u.. ..... UTANÇ
Yüz yüzden u.. ..... UTANÇ
UTANMA U. pazar dostluğu/mideyi bozar. ..... TİCARET
UTANMALI El aleme karşı u.. ..... UTANÇ
UTANMAMIŞ Varını veren u.. ..... CÖMERTLİK
UTANMAYAN Adamdan u. Tanrı'dan korkmaz. ..... UTANÇ
UTANMAZ Ağız yemese yüz u.. ..... UTANÇ
Varını veren u., baldızı olan yad olmaz. ..... EVLİLİK
UTANMAZDAN Utan u., kork korkmazdan. .. .. UTANÇ
UTANMIŞ Uşağını öven u.. ..... UTANÇ
UTANSIN Ay doğar gediğinden, insan u. dediğinden. ..... KONUŞMA
UYANDIRMA Uyur aslanı u.. ..... TEHLİKE
Uyuyan köpeği u.. ..... TEHLİKE
UYANDIRMAYA Fitne uyuyan yılana benzer, u. gelmez. ..... BELA
UYANIK Aklı u. kişi eliyle işler işi. ..... GÜVEN
Korkulu düş görmektense u. yatmak hayırlıdır. .. .. TEDBİR
UYANIP Gece u. su içilmez, içilirse dertten geçilmez. ..... SAĞLIK
UYDUĞU Herkesin u. imana sen de uy. ..... UYUM
UYDURUR Sağır işitmez/duymaz, u./yakıştırır. ..... GÖNÜL
UYKU Aç (karın) katık istemez, u. yastık (istemez). ..... AÇLIK
Az u., az yemek insanı eder melek; çok uyku, çok yemek insanı eder helak. ..... YEME
Bitmez işin anasını u. ağlatır. ..... UYKU
Kuşkulu u. evin bekçisidir. ..... GÜVENLİK
U. baldan daha tatlıdır. ..... UYKU
U. bir kantar, uyudukça artar. ..... UYKU
U. geldi bedene, ne mutlu kalkıp gidene. ..... UYKU
U. geldi neylesin yastık, karın acıktı neylesin katık. ..... UYKU
U., küçük ölümdür. ..... UYKU
U., ölümün kardeşidir. ..... UYKU
U., uykunun mayasıdır. ..... UYKU
UYKUDAN Düş u. sonra gelir. ..... UYKU
UYKUNUN Uyku, u. mayasıdır. ..... UYKU
UYKUSU Açın u. gelmez. ..... AÇLIK
Cahilin ibadetinden alimin u. hayırlıdır. ..... BİLGİSİZLİK
Gündüzün u. geceye katık. ..... UYKU
Kış gününün kuytusu, yağmurlu günün u.. ..... UYKU
UYKUSUZ U. baş yastık istemez. ..... UYKU
U. geçen geceler ömrü kısaltır. ..... UYKU
UYKUYU U. misafir etmemeli, ölümün davetçisi uykudur. ..... UYKU
UYMAK Zamana u. gerek. ..... UYUM
UYMAZ Gün güne u.. ..... ZAMAN
UYMAZSA Zaman sana u. sen zamana uy. .... UYUM, ZAMAN
UYUMAMIŞ Acıyan uyumuş, acıkan u.. ..... AÇLIK
UYUMUŞ Acıyan u., acıkan uyumamış. ..... AÇLIK
Yılan sokan u., aç kalan uyumamış. ..... AÇLIK
Yılanın soktuğu u., aç uyumamış. ..... AÇLIK
UYUR Az yiyen az u., çok yiyen güç u.. ..... YEME
Su u. düşman uyumaz. ..... DÜŞMAN
U. aslanı uyandırma. ..... TEHLİKE
UYUYA Çocuklar u. u. büyür, ihtiyarlar u. u. ölür. ..... UYKU
UYUYAKALIR Kısmetsiz köpek sabaha karşı u.. ..... TALİH
UYUYAMAMIŞ Açа dokuz yorgan örtmüşler, yine u.. ..... AÇLIK, UYKU
UYUYAN Fitne u. yılana benzer, uyandırmaya gelmez. ..... BELA
U. köpeği uyandırma. ..... TEHLİKE
U. yılanın kuyruğuna basılmaz. ..... TEHLİKE
UYUYANDA Çok yiyende sağlık, çok u. akıl, çok söyleyende gerçek olmaz. ..... UYKU
UYUYANIN U. üstüne kar yağar. ..... UYKU
UYUZ Bir u. keçi bir sürüyü pisler. .... BOZMA
Hacı hacıyı, Arafat'ta, u. uyuzu sıcakta, domuz domuzu batakta bulur. ..... ARKADAŞ
Kız evladı yerine düşerse bir eğerli at, yerine düşmezse bir u. it. ..... ÇOCUK
Müflis olup da düşünmekten ise u. olup kaşınmak yeğdir. ..... TİCARET
Zoğurt olup düşünmektense, u. olup kaşınmak yeğdir. ..... YOKSULLUK
UYUZU Keçinin u. çeşmenin başından / pınarın gözünden içer suyunu. ..... LAYIK OLMA
UZ Az bilirim, u. bilirim, Hıdrellezden sonra yaz bilirim. ..... İKLİM
Az eş, u. eş, boyunca eş. ..... ZULÜM
Az kaz, u. kaz, (kuyuyu kendi) boyunca kaz. ..... ZULÜM
Az olsun, u./öz olsun. ..... AZLA YETİNME, BAŞARI
UZAĞA Çok ağacın gölgesi u. düşer. ..... DEĞER
Ulu ağacın gölgesi u. düşer. ..... BÜYÜKLÜK
UZAĞI Görünen dağın/köyün u. olmaz. ..... BEKLENTİ
UZAK Babam evi u. olsa, öğünmesi koby olsa. ..... KENDİNİ BEĞENME
Irak/U. yerin haberini kervan getirir. .. HABER
Merak dostlardan u./ırak. ..... MERAK
Meyve ağacından u. düşmez. ..... BENZERLİK, ANA-BABA
U. yerlurgan ile ölçme. ..... OLASILIK
UZAKTAN Davulun sesi u. hoş gelir. ..... GÖRÜNÜŞ
U. merhaba, ey ayı kardeş. ..... TEHLİKE
UZANAMADIĞI Kedi u. ciğere "Mundar" dermiş. ..... ÇEKEMEMEZLİK
UZASA Ağaç ne kadar u. balta dibinde hazırdır. ..... HIRS
Ağaç ne kadar u. göğe ulaşmaz / ereceği yok. . ..... HIRS
UZAT Ayağını yorganına göre u.. ..... ÖLÇÜLÜLÜK, TUTUMLULUK
UZATILAN El u. yere ayak/dil uzatılmaz. ..... MİNNETTARLIK, NANKÖRLÜK
UZAYINCA Yol u. yol gösteren çok olur. ..... OĞUT
UZU Lafın azı u., çobana verme kızı, ya koyun götürür ya kuzu. ..... EVLİLİK
UZUN Az ye, u. ye. ..... YEME
Boynu u. beyni boş, tut kulağından çifte koş. .... AKILSIZLIK
Eşeğin kuyruğunu kalabalıkta keşme, kimi "U." der kimi "Kısa." ..... OĞUT, GİZLİLİK
İyi arkadaş u. yolu kısaltır. ..... ARKADAŞ
Kadın kısmının saçı u. olur, aklı kısa. .... KADIN
Kim istemez hamur yoğursun, u. günler un eler. ..... ÖZVERİ
Lokman Hekim "U. ömür isteyen başını serin, kalbini ferah, ayağını sıcak tutmalı" demiş. ..... SAĞLIK
Refikin iyisi ile u. yol yortur. ..... ARKADAŞ
Sadaka verenin ömrü u. olur. .. CÖMERTLİK
UZUNÇARŞI U.'nın alt tarafında bir yalan söylemiş, yukarısına çıkmış kendi inanmış. ..... ALDATMA
UZUNDUR Dünyanın ucu u.. ..... DÜNYA
UÇ Balıkla misafir ü. günlük oluncaya kadar. ..... MİSAFİR
Bir olan iki olur, iki olan ü.. .... UFAK ŞEYLER
Er oyunu ü. kez/üçe kadar. ..... BAŞARI
İş ü. nalla bir ata kaldı. ..... UMUT
Padişah yasağı ü. gün sürer. ..... YETKİ
Ü. göç bir yangın yerini tutar. ..... DEĞİŞİM
Ü. günden fazla dargınlık olmaz. ..... ÖFKE
Ü. gülük seyisliği var, kırk yıllık fışkı karıştırır. ..... MERAK
Ü. kuruşluk eşeğin beş paralık sıpası olur. ..... BENZERLİK
Ü. nal bir ata kaldı. ..... UFAK ŞEYLER
ÜÇE Beşe çalış, ü. çalış, hiçe çalış. ..... ÇALIŞKANLIK
ÜÇLENMEMİŞ Ü. eken, olmamış biçer. ..... TARİM
ÜÇTÜR Allah'ın hakkı ü.. ..... TALİH
ÜÇÜNCÜSÜ İki kişi lakırdı ederken ü. sen olma. ..... KONUŞMA

ÜFLEYEREK Sütten ağzı yanan yoğurdu ü. yer. ..... DENEYİM, KORKU
ÜLKEYİ Atı palan saklar, ü. bilen. ..... BECERİ
ÜMİT Arzudan ü. kesilmez. ..... UMUT
Bu döner felekte kesilmez ü. ..... UMUT
Dünya ü. dünyasıdır. ..... UMUT
Ü. ile kanaat eden açlıktan ölür. ..... UMUT
Ü. ile yaşayan mihnet ile can verir. ..... UMUT
Ü. kârdan ileridir. ..... UMUT
ÜMİTLE Gençler ü., ihtiyarlar hatırayla yaşarlar. ..... YAŞ
İnsanı bir ü. doğar, bir ü. ölür. ..... UMUT
ÜMİTSİZ Dünyada ü. yaşanmaz. ..... UMUT
Ü. yaşanılmaz. ..... UMUT
ÜMMET Hangi Allah'a kul, hangi peygambere ü. olacağımızı şaşırdık. ..... SEÇİM
ÜMMETİ Ü. Muhammet altmış ile yetmiş arası gider. ..... ÖLÜM
ÜN Ü. lazım değil, un lazım. ..... ÜN
ÜNÜNDE Biz değirmenin ü. değil unundayız. ..... DEĞER
ÜRE Yavuz it ü. ü. ağıla kurt düşürür. . BECERİ
ÜRKEĞİ Atın ü., yiğidin korkağı. ..... BENZERLİK
ÜRKÜTME Ü. tavşanı, aslan edersin. ..... YÜREKLİLİK
ÜRKÜTTÜĞÜ Aldığı aptes ü. kurbağaya değmez. ..... KAZANÇ
Ettiği hayır ü. kurbağaya değmez. ..... SEVECENLİK
ÜRÜDÜĞÜ İt ü. zaman anası gibi ürür. ..... ANA-BABA
ÜRÜMESİNİ Ü. bilmeyen köpek/it, sürüye/koyuna kurt getirir. ..... BECERİ
ÜRÜR İt ü., kervan yürür. ..... KARARLILIK
ÜRYAN Kişi anasından ü. doğar. ..... GÜÇSÜZLÜK
ÜSKÜDAR Atı alan Ü.'i geçti. GEÇ KALMA
ÜSTAT Ü. duası almayan berhudar olmaz. ..... EĞİTİM
Ü. yanında parende atılmaz. ..... EŞİTLİK
ÜSTÜN Düşmanını kendinden ü. gör, zayıf çıkarsa bahtına. ..... DÜŞMAN
ÜSTÜNDE El ü. gömlek eskimez. ..... ÖDÜNÇ VERME
Taş taş ü. olur, ev ev ü. olmaz. ..... EVLİLİK
ÜSTÜNDEN Sen köprü olursan herkes ü. geçer. ..... GÜÇSÜZLÜK
ÜSTÜNDÜR El elden ü., arşa varıncaya kadar. ..... BECERİ
El elden ü.. ..... BECERİ
Veren el alandan / alan elden ü.. ..... CÖMERTLİK
ÜSTÜNE Dağ dağ ü. olur, ev ev ü. olmaz. ..... EVLİLİK
El el ü. olur, ev ev ü. olmaz. ..... EVLİLİK
Gül ü. gül koklanmaz. ..... OLASILIK
İyi insan sözünün ü. gelir. ..... BEKLENTİ
Kediyi sıkıştırınsan ü. atlar. ..... YÜREKLİLİK, ZULÜM, GÜÇSÜZLÜK
"Ölürüm" diyenin ü. varılmaz. ..... AYARTMA
Uyuyanın ü. kar yağar. ..... UYKU
ÜSTÜNÜ Kediye "Pisiğin kimyadır" demişler, ü. örtmüş. ..... CİMRİLİK
ÜŞENENİN Utananın/Ü./Erinenin oğlu kızı olmamış. ..... UTANÇ
Ü. oğlu kızı olmamış. ..... ÖZVERİ
ÜŞENİR Tembel ceviz (yemek) ister, kırmağa ü. ..... ÖZVERİ
ÜŞÜNTÜ Ü. köpek mandayı paralar. .. GÜÇ
ÜŞÜRSÜN Çok açılma, ü. ..... HIRS
ÜTEN Kumarda ü. de uyumamış, ütülen de. .... KUMAR
ÜTÜ Terzinin işi kötü, ama ayıbını örten ü. ..... MESLEKLER
ÜTÜLEN Kumarda üten de uyumamış, ü. de. . KUMAR
ÜVEY Ana ü. olunca baba gavur olurmuş. ..... ANA-BABA
Ü. öz olmaz, kemha bez olmaz. OLASILIK
ÜVEYE Ü. etme özünde bulursun, geline etme kızında bulursun. ..... ZULÜM
ÜZENGİDE Doğru söyleyenin bir ayağı ü. gerek. ..... GERÇEK
Osmanlının ayağı ü. gerek. .... ÇALIŞKANLIK
ÜZÜM Babası oğluna bir bağ vermiş, oğlu babasına bir salkım ü. vermemiş. ..... ANA-BABA
Bağa bak izin olsun, ü. yemeğe yüzün olsun. .... TARIM
Bağa bak ü. olsun, yemeğe yüzün olsun. ..... ÇALIŞKANLIK
Her ü. tanesinde bir şeytan vardır. ..... ŞEYTAN, İÇKİ
Hiç ü. yoktur ki dibinde çöpü olmaya. ..... KUSUR
İçtiğin ü. suyunu, döktün yüzün suyunu. ..... İÇKİ
Ü. çöpsüz olmaz. ..... KUSUR
Ü. çöpü ile, et kemiği ile satılır. ..... KUSUR
Ü. hırsızı güzün belli olur. ..... SUÇ
Ü. üzüme baka baka kararır. ..... BOZMA
ÜZÜME Üzüm ü. baka baka kararır. ..... BOZMA
ÜZÜMSÜZ Tilki demiş ki "Benim için demem, amma ü. bağın dibi kurusun." ..... ÇEKEMEZLİK
ÜZÜMÜ Ü. bol işittiğin bağa sepetini küçük götür. ..... BEKLENTİ
ÜZÜMÜN Armudun sapı var, ü./kirazın çöpü (var). ..... KUSUR
Ü. çöpü var, armudun sapı var. ..... KUSUR
ÜZÜMÜNÜ Ü. ye de bağını sorma. MERAK
VAAZ Saman altından su yürütür, üstüne çıkar v. eder. ..... İKİYÜZLÜLÜK
VADE V. yetmeyince taşın altında bastırsan ölmez. ..... ÖLÜM
VADESİ V. yetmişe çare yoktur. ..... ÖLÜM
VAKIF V. mal kimseye mal olmaz. ..... SAHİP OLMA
VAKİT Ben ne v. ölürsem kıyamet o zaman kopar. ..... ÖLÜM
Bugünden yarını düşünen hiç bir v. zahmet çekmez. ..... TEDBİR
Felek v. olur adama kelek sattırır. ..... TALİH
Fırsat her v./zaman ele geçmez. ..... FIRSAT
Her şey v. ile olur, horoz bile vaktinde öter. ..... ZAMAN
Her şey vakte bakar, v. hiç bir şeye bakmaz. ..... FIRSAT, ZAMAN
Her v. bir olmaz. ..... ZAMAN
Her v. kedi kaymak yemez. ..... FIRSAT, FARKLILIK
Komşu komşuya ne v. olsa lazım olur. ..... KOMŞU
Sel her v. kütük getirmez. ..... FARKLILIK
V. geçer, sular durulur. ..... ZAMAN
V. insana her şeyi öğretir. ..... ZAMAN
V. nakittir. ..... ZAMAN
Yemeğini komşudan bekleyen çok v. aç kalır. .. GÜVEN
VAKİTSİZ Bakla değil, v. baklava olsa yenmez. ..... ZAMAN
Cahil olan kimse v. (öten) horoz gibidir. ..... BİLGİSİZLİK
Horoz bile v. ötmez. ..... ZAMAN
V. öten horozun başını keserler. ..... ZAMAN
VAKTE Her şey v. bakar, vakit hiç bir şeye bakmaz. ..... FIRSAT, ZAMAN
VAKTİ Aba v. yaba, yaba v. aba alan yanılmamış. ..... TEDBİR, TİCARET
Her şeyin bir zamanı/v. vardır. ..... ZAMAN
Her şeyin v. var, horoz bile vaktinde öter. ..... ZAMAN
Her v. bir sanma. ..... ZAMAN
Terazi var, tartı var; her bir şeyin v. var. ..... ZAMAN
Yal v. itten yem v. attan salınmalı. .. TEHLİKE
VAKTİNDE Elden gelen öğün olmaz, o da v. bulunmaz. ..... GÜVEN, ÖDÜNÇ ALMA
Her şey vakit ile olur, horoz bile v. öter. ..... ZAMAN
Her şeyin vakti var, horoz bile v. öter. ..... ZAMAN
Sarı saman v. altın olur. ..... DEĞER
V. fırar zaferdir. ..... BAŞARI
VAKTİNE V. göre bir sıçan deliği bin altın olur. ..... DEĞER
V. göre söz söylemeli. ..... KONUŞMA
VAKTİNİ V. gözeten çak takke kapar. ..... FIRSAT
V. gözeten emeline nail olur. ..... ZAMAN
VAR Aşkın v. ise dağlara düş. ..... AŞK
Ay v. yılı besler, yıl v. ayı beslemez. .. TİCARET
Bir anda v. olan bir anda yok olur. .. KAZANÇ
Ergene v. ergene, tasasız gir yorgana. ..... EVLİLİK
Evladın v. mı, derdin v.. ..... ÇOCUK
Gün v. yılı besler, yıl v. günü beslemez. TİCARET
Kadın v. ev yapar, kadın v. ev yıkar. .. EVLİLİK
Kar yılı v. yılıdır. ..... İKLİM
Kemalin v. ise bulursun yerin. ..... GÖRGÜ
V. akar, yok bakar. ..... ZENGİNLİK
V. eli titremez. ... ZENGİNLİK, CÖMERTLİK
V. evi kerem evi, yok evi verem/elem evi. ..... ZENGİNLİK
V. mı pulun, herkes kulun; yok mu pulun, dardır yolun. ..... ZENGİNLİK
V. ne bilsin yok halinden? ..... ZENGİNLİK
V. varlatır, yok söyletir. ..... ZENGİNLİK
Yalan v. ki gerçekten yeğdir. ..... ALDATMA
Yoktan v. etmek Allah'a mahsustur/vergidir. .... YOKLUK, ALLAH
VARA V. var, yoka yok denir. ..... ZENGİNLİK
VARAN İsin yanına v. is, misin yanına v. mis kokar. ..... ARKADAŞ
VARDIĞIN V. yer karanlık ise sen de gözünü kapa. ..... UYUM
V. yer kör ise kıp, topal ise sek. ..... UYUM
V. yer körse, sen de gözünü kapa. ..... UYUM
VARILMAZ "Ölürüm" diyenin üstüne v.. ..... AYARTMA
VARINI V. veren utanmamış. . CÖMERTLİK
V. veren utanmaz, baldızı olan yad olmaz. ..... EVLİLİK
VARIR İş olacağına v.. ..... ALINYAZISI
VARIŞINA V. gelişim, tarhana aşına bulgur aşım. ..... BENZERLİK
VARKEN Gün v. davarını eve götür. FIRSAT
VARLATIR Var v., yok söyletir. . ZENGİNLİK
VARLIĞA Güvenme v., düşersin darlığa. ..... GÜVEN, TİCARET
Koca sağlığa, kan v. bakar. ..... EVLİLİK
V. darlık olmaz. ..... ZENGİNLİK
V. güvenen darlığa düşer. ..... ZENGİNLİK
V. güvenilmez. ..... ZENGİNLİK
VARLIĞI Başın sağlığı, dünya/dünyanın v.. ..... SAĞLIK
Getir v., göstereyim kanlığı. ..... EVLİLİK, ZENGİNLİK
VARLIĞINA Dünya v. güvenilmez. ..... ZENGİNLİK
VARLIK Dirlik olmayan yerde v. olmaz. ..... BARIŞ
V. içinde darlık. ..... ZENGİNLİK
VARLIKTA V. darlık olmaz, yoklukta dirlik olmaz. ..... ZENGİNLİK
VARLIKTAN Sağlık v. yeğdir. ..... SAĞLIK
V. sonra Allah yokluk göstermesin. ..... ZENGİNLİK
VARMA Kara yanına v., kara bulaşır. ..... BOZMA
VARSA Geleceği v. göreceği de var. ..... DENEME
Kaderde v. görülür. ..... ALINYAZISI
Kısmetinde ne v. kaşığına o çıkar. ..... ALINYAZISI
V. aşın rahattır başın, yoksa aşın tehlike de başın. ..... YOK SULLUK
V. hünerin, var her yerde yerin; yoksa hünerin, var her yerde yerin. ..... BECERİ
V. hünerin vardır baş üstünde yerin. ... BECERİ
V. malın Antakya'dan gelir sinek. .... TİCARET
V. mertliğin işte meydan. ..... DENEME
V. pulun, alem kulun. ..... ZENGİNLİK
VASİ Allah'a asi olmak istersen ya mütevelli ol ya v.. ..... BOYUN EĞME
VASİYET V. ölüm getirmez. ..... TEDBİR
VATANI Kişinin v. imanıdır. ..... DİN
VATANIM Bülbülü altın kafese koymuşlar. "Ah

v." demiş. ..... ÖZGÜRLÜK
Duduyu kafeste şekerle beslemişler de yine "V." demiş. ..... ÖZGÜRLÜK
VAY Arkasız olanın ayağına vurmuşlar. "V. arkam" demiş, karnına vurmuşlar, yine "V. arkam" demiş. ..... GÜÇSÜZLÜK
At ile yola giden eşeğin v. haline. ..... EŞİTLİK
Avradın yediği gıydiği gibi olsa v. kisinin haline... ..... EVLİLİK
Cömlek taşa dokunursa v. çömleğin haline, taş çömleğe dokunursa yine v. çömleğin haline. ... . KAVGA
Garibi dövmüşler, "V. arkam" demiş. ..... YOKSULLUK
Öksüze vurınuşlar v. anam demış. ..... GÜÇSÜZLÜK
Öksüzü dövmüşler. "V. arkam!" demiş. ..... GÜÇSÜZLÜK
V. ona ki Allah Taala vermeye. ..... YOKSULLUK
VAZGEÇMEZ Haklı hakkından v.. ADALET
VEBALİ Gelin olmayan kızın v. amnisi oğlunun boynuna. ..... EVLİLİK
VEFA Avrattan v., zehirden şifa. ..... KADIN
Elden v., zehirden şifa. ..... BAĞLILIK
Gavurdan v., zehirden şifa. ..... BAĞLILIK
Kadında v., borçluda sefa aranmaz. ..... BAĞLILIK
Yeni dostan v. gelmez. ..... GÜVEN, DOST
Zehirden şifa, hainden/kahpeden v. gelmez. .... BAĞLILIK
VEFAKAR Erkek fedakar, kadın v. gerek. ..... EVLİLİK
Erkek v., kadın cefakar olmalı. ..... EVLİLİK
VEKİL Paran çoksa kefil ol, işin yok ise şahit ol ya v.. ..... GÜVEN
VELİ Ali için V.'yi aşmazlar... SORUMLULUK
VELİNİN V. bilmediğini deli bilir. .. AKILSIZLIK
VENEDİK V.'ten tiryak gelinceye kadar Mısır'da adamı yılan helak eder. ..... GEÇ KALMA
VER "Al, v." diyorlar; "Al, verme" demiyorlar. ..... ÇOMERTLİK
Az v., çok yalvar. ..... ÖDEME
Bir v., bin yalvar. ..... ÖDÜNÇ ALMA
Dokuzu v. onu kurtar. ..... ÖDEME
Elinle v., ayağınla ara. ..... ÖDÜNÇ VERME
Hocaya "Al hoca" demişler. "V. hoca" dememişler. ..... DİN
V. elindeki sapı, dolan kapı kapı. ..... ÖDÜNÇ VERME
V. elindekini ellere, sonra vur başını yerlere. ..... ÖDÜNÇ VERME
V. yesin, ört yatsın, gözle canı çıkmasın. ..... SEVECENLİK
V. yüdü yüğide, Mevla rızkını getire. .... EVLİLİK
VERDİĞİ Adadığı çok, v. yok. . SÖZ VERME
VERDİĞİNİ Allah v. kul alamaz. ..... ALLAH
Allah'ın v. kul alamaz. ..... ALLAH
Bir elin v. öbür elin duymasın.. .. ÇOMERTLİK
VERDİK V. kırkı, gitti korku. ..... ÖDEME
Yüz v. deliye, geldi çıktı haliya. . LAYIK OLMA
VERDİKÇE Yüz v. yüz daha ister. ..... LAYIK OLMA
VERDİRTSİN Allah güle güle v., ağlaya ağlaya istetmesin. ..... ÖDÜNÇ VERME
VERECEĞİNE Alacağına şahın. v. karga. ..... ÖDÜNÇ ALMA
VERECEK Alacakla v./borç ödenmez. ..... ÖDÜNÇ ALMA
VEREM Var evi kerem evi, yok evi v./elem evi. ..... ZENGİNLİK
VEREMEM Veresiye v., ardın sıra gelemem; gelirsem de bulamam, bulursam da alamam. .. .. ÖDÜNÇ VERME
VEREN Aldığını v. aradığını bulur. ..... ÖDÜNÇ ALMA
Az v. candan verir, çok veren maldan verir. ..... ÇOMERTLİK
Çabuk v. iki kere verir. ..... ÇOMERTLİK
Elini v. kolunu alamaz. ..... ÖDÜNÇ VERME
Fukaraya v. Allah'a venr. ..... ÇOMERTLİK
Parayı v. düdüğü çalar. ..... ÖDEME
Varını v. utanmamış. ..... ÇOMERTLİK
V. el alandan / alan elden üstündür. ..... ÇOMERTLİK
V. eli kimse kesmez. ..... ÇOMERTLİK
VERENDEN Haberi v. alan uslu gerek. ..... HABER
VERENİN Sadaka v. ömrü uzun olur. ..... ÇOMERTLİK
VERESİYE İnsanın ahmağı, malını v. verendir. ..... ÖDÜNÇ VERME
V. veremem, ardın sıra gelemem; gelirsem de bulamam, bulursam da alamam. ..... ÖDÜNÇ VERME
Venrsen v., gidersin/batarsın kara suya. ..... ÖDÜNÇ VERME
Verme malını v., çıkar gider kara suya. ..... ÖDÜNÇ VERME
VERGİNİ V. ver varoğlu gibi, sözünü söyle eroğlu gibi. ..... DÜRÜSTLÜK
VERGİSİ Baba v. görümlük, koca v. doyumluk. ..... EVLİLİK
El v., gönül sevgisi/vergisi. ..... ÇOMERTLİK
VERİLEN V. söz geri alınmaz. .. SÖZ VERME
VERİLMEZ Hak v. alınır. ..... İSTEME
VERİLMİŞ V. sadakası varmış..... FELAKET
VERİNCE Allah v. kimin oğlu, kimin kızı demez. ..... ALLAH
VERİP V. de pişman olmaktan vermeyip düşman olmak yeğdir. ..... ÖDÜNÇ VERME
VERİR Allah herkesin gönlüne göre v.. ..... ALLAH, BENZERLİK
Allah ne v. de kul götünnez. ..... ALLAH
Az veren candan v., çok veren maldan verir. .... ÇOMERTLİK
Çabuk veren iki kere v.. ..... ÇOMERTLİK
VERİRSEN Elin ile v. aş olur, sonra kalan savaş olur. ..... ERTELEME
Ne v. elinle, o gider seninle. ..... ÇOMERTLİK
V. doyur, vururşan duyur. ..... ÇÖMERTLİK, GÜÇ
V. veresiye, gidersin/batarsın kara suya. ..... ÖDÜNÇ VERME
VERME "Al, ver" diyorlar; "Al, v." demiyorlar. ... ÇOMERTLİK
V. malını veresiye, çıkar gider kara suya. ..... ÖDÜNÇ VERME
Yüz v. arsız olur, az verme hırsız olur. ..... LAYIK OLMA
VERMEK Almadan v. Allah'a mahsus/yarasır. . ..... ÖDEME, ÇOMERTLİK
Borcun iyisi v., derdin iyisi ölmek. ..... ÖDÜNÇ ALMA
V. kerim adam işidir. ..... ÇOMERTLİK
V. kolay, ama alınak zor. ... ÖDÜNÇ VERME
VERMEKLE Ağalık v., yiğitlik vurmakladır. ..... ÇOMERTLİK
Beylik v., yiğitlik vurmakla. ..... ÇOMERTLİK
V. mal tükenmez. ..... ÇÖMERTLİK, HARCAMA
VERMEYEN Aldığını v. (bir daha) bulamaz. ..... ÖDÜNÇ ALMA
VERMEYİNCE V. mabut, neylesin Mahmut? ..... ALLAH
VERMEZ Her su geçit v.. ..... OLASILIK
VEZİR Adam var aklıyla rezil olur, adam yar aklıyla v. olur. ..... DÜŞÜNCE
Erkeği rezil eden de, v. eden de kansı. ..... EVLİLİK
Kişi v. olmakla adam olmaz. ..... GÖRGÜ
Kışıyı v. eden de kansı, rezil eden de. . EVLİLİK
VEZİRDİR Akıl bir v., gönül bir padişah. ..... AKILLILIK
VIZ Dünyayı sel bassa ördeğe v. gelir. ..... AZLA YETİNME, DAYANIKLILIK
VIZILTISI Sivrisinek cansız, amma v. can sıkar. ..... UFAK ŞEYLER
VİCDANI İnsanın kıblesi v. olmalı. ..... DİN
VİRAN Elbette olur ev yıkarın hanesi v.. ..... ZULÜM
Zulüm ile Bağdat v. olur. ZULÜM
VİRANEMİZ Elin kaşanesinden bi zım v. yeğdir. ..... AZLA YETİNME
VUKUUNDAN Bir şeyin suyuu v. beterdir. ..... DEDİKODU
VUR Allah'ın sille ile vurduğuna bir tekme de sen v.. ..... FELAKET
Balçığı duvara v., tutarsa hoş, tutmazsa yine hoş. ..... DENEME, KÖTÜLEME
Eline v. ekmeğini (ağzından) al. ..... GÜÇSÜZLÜK
İti bir kez v. ölsün, bir dahi vur dirilsin. ..... TERBİYE
V. abalıya! ..... GÜÇSÜZLÜK
"V.!" dedilerse "Öldür!" demediler ya. ..... ÖLÇÜLÜLÜK
VURAMAZ Herkes atar, amma v.. .. BECERİ
VURAN İlk v. okçudur. ..... BAŞLANGIÇ, BECERİ
VURANIN Av v./atanın değil alanındır/yeteninin dir. ..... SAHİP OLMA
Baskın başarın, av v.. ..... BECERİ
VURDUĞU Hocanın v. yerde gül biter. ..... EĞİTİM
VURMA V. korkağa, yiğit/cesur edersin. ..... YÜREKLİLİK
VURMADAN Rüşvet, kapıyı v. içeri girer. ..... SUÇ
VURMAKLA Beylik vermekle, yiğitlik v. ..... ÇOMERTLİK
VURMAKLADIR Ağalık vermekle, yiğitlik v.. ..... ÇOMERTLİK
VURMAYINCA Baş taşa v. akıl başa gelmez. ..... FELAKET
VURMAZLAR Eğilen boynu v.. ..... BOYUN EĞME
Kaçanı kovalamazlar, yıkılana v.. ..... BAĞIŞLAMA
VURMUŞLAR Öksüze v. vay anam demış. ... GÜÇSÜZLÜK
VURULMAZ Yiğit arkasından v.. ..... YÜREKLİLİK
VURUP Sorup verinceye kadar v. ver. ..... ÇOMERTLİK
VURURSAN Verirsen doyur, v. duyur. ..... ÇOMERTLİK, GÜÇ
V. acıt, yedirirsen doyur. ..... ÇOMERTLİK
VÜCUDUNU V. kirden, ağzını küfürden, kalbini kibirden koru. ..... TEMİZLİK
VÜCUT Er/V. kocar, gönül kocamaz. ... AŞK
V. kocar, gönül kocamaz. ..... AŞK
VÜCUTTA Sağlam kafa sağlam v. bulunur. .... SAĞLIK
YA Gelin ata binmiş, "Y. nasip" demiş. ..... EVLİLİK
Y. bu deveyi gütmeli, y. bu diyardan gitmeli. ..... SEÇİM
Y. deve, y. deveci, y. üstündeki hacı. ... SEÇİM
Y. devlet başa, y. kuzgun leşe. ..... TALİH
Y. herrü, y. merrü. ..... TALİH
Y. huyundan, y. suyundan. ..... BOZMA
Y. taht, y. baht. ..... TALİH
YABA Aba vakti y., y. vakti aba alan yanılmamış. ..... TEDBİR, TİCARET
Kışın y. al, yazın soba al. ..... TİCARET
YABANA Atalar sözü kitabıdır, y. atılmaz. ..... ATASÖZÜ
Atalar sözünü tutmayan y. atılır, ahirette tamu ehline katılır. ..... ATASÖZÜ
Atalar sözünü tutmayanı y. atarlar. ..... ATASÖZÜ
YABANCI Y. koyun kenara yatar. ..... GÜÇSÜZLÜK
YABANCIDAN Bin y. bir biliş iyidir. .... BİLGİ
YABANDA Namaz adamı y. komaz. ..... DİN
YABASIZ Y. harman savrulmaz:. . OLASILIK
YABAYI Akşam bulutu kızarırsa eline abayı al, sabah bulutu kızarırsa eline y. al. ..... İKLİM
YAD Y. köpeğin kuyruğu döşü altında gerek. .... GÜÇSÜZLÜK
YADETTİKÇE Gülü y. bülbülün feryadı artar. .. .. AŞK
YAĞ Adamakla pilav pişse deniz kadar da y. benden. ..... SÖZ VERME
Ala keçiyi gören içi dolu y. sanır. . GÖRÜNÜŞ
Aşı pişiren y. olur, gelinin yüzü ağ'ak olur. ..... LAYIK OLMA

Çobana y. kaygısı, keçiye can korkusu. ..... FARKLILIK
Çobanın gönlü olursa/olunca tekeden y./süt çıkarır. ..... GÖNÜL
Koyun can derdinde, kasap y. derdinde. ..... FARKLILIK
Öksüz çocuğun bağrında y. olmaz. ..... GÜÇSÜZLÜK
Taştan y. çıkar, ondan çıkmaz. ..... CİMRİLİK
Y. acı olunca pilavı acı olur. ..... BAŞLANGIÇ
Y. ile yavşan, sirke ile tavşan. ..... YEME
Y. yiyeni köpek tüyünden belli olur. ..... SUÇ
YAĞAR Al kiraz üstüne kar yağmış/y.. ..... BEKLENTİ
Bahtsızın bağına yağmur, ya taş y. ya dolu. ..... TALİH
Dağına göre kar y.. ..... BENZERLİK
Kar ontünçün y. ki ayak üşüte. .. BAŞLANGIÇ
Mart y., nisan övünür; nisan y., insan övünür. ... İKLİM
Nisan y. sap olur, mayıs y. çeç olur. ..... İKLİM
Taş y., kıyamet kopar. ..... FELAKET
Uyuyanın üstüne kar y.. ..... UYKU
YAĞARKEN Yağmur y. küpleri doldurmalı. ... FIRSAT
YAĞDI Gökten ne y. da yer kabul etmedi. ..... DAYANIKLILIK
Güvendiğimiz dağlar, size de mi y. karlar. ..... GÜVEN
Karlar y., izler örtüldü. ..... İKLİM
YAĞDİĞİ Kar y. gün savrulur. ... HARCAMA
YAĞI Abdalın y. çok olursa, gah borusuna çalar, gah gerisine. ..... HARCAMA, ZENGİNLİK
Balı dibinden, y. yüzünden. ..... DEĞER
Çoban y. çok bulursa çarığına sürer. ..... HARCAMA
Kasap y. bol bulunca gensini yağlar. ..... HARCAMA
Lafla pilav pişerse deniz/dağ kadar y. benden. .. KONUŞMA
YAĞIN Unun çoksa çörek et, y. çoksa börek et. ..... SAHİP OLMA
YAĞINA Y. kıyamayan böreğini kuru yer. ..... ÖZVERİ
YAĞINDAN Bezir y. pilav olur. ama yenmez. ..... SIKINTI
YAĞIŞ Bağış y. gibidir, bereket getirir; öç göç gibidir, bereket giderir. ..... ÖÇ
Rüzgarın ardı y., sevincin ardı döğüş. .... İKLİM
YAĞIYLE Kendi y. kendi kavrulur. ..... GÜVEN
YAĞIZI Alma alı, sat y., bin doruya, besle kırı. .. TİCARET
YAĞLA Ağızla pilav pişmez, y. pirinç gerek. ..... ÖZVERİ
YAĞLANMALI Hem şiş y., hem kebap pişmeli. ..... BECERİ
YAĞLANMAYINCA Araba y. yürümez. ..... SUÇ
YAĞLAR Kasap yağı bol bulunca gerisini y.. .... HARCAMA
YAĞLI Ank etten y./semiz tirit olmaz. ..... OLASILIK
İyi günde y. ekmeği beğenmeyen, fakirlikte kuru ekmeğe selam durur. ..... AŞAĞILAMA
Y. kazan yağlı kepçe. ..... BENZERLİK
YAĞLISI Seytana "Kül yer misin?" demişler. "Y. varsa" demiş. ..... SEYTAN
YAĞMASIN Martta y., nisanda dinmesin (mayısta ara sıra). ..... İKLİM
YAĞMAYA Çok el ya y., ya yolmaya. ..... YARDIM
YAĞMAZ Martta y., nisanda dinmezse sabanlar altın olur. ..... İKLİM
Yağmur olsa kimsenin tarlasına y.. ..... BENCİLLİK
YAĞMUMU Allah balmumu yakana balmumu, y. yakana y. verir. ..... ALLAH
YAĞMUR Arsızın yüzüne tükürmüşler, "Y. yağıyor" demiş. ..... GÖRGÜ
Bahtsızın bağına y., ya taş yağar ya dolu. ..... TALİH
Bostancı y. ister, kiremitçi kurak. ., FARKLILIK
Çiftçiye y., yolcuya kurak. cümlenin muradını verecek Hak. ..... FARKLILIK
Ekinci y. ister yolcu kurak (her ikisinin de muradını verir Hak). ..... FARKLILIK
Geç gelen bulutta y. çok olur. ..... ERTELEME
Gökten y. yağsa bizim tarlaya düşmez. ..... TALİH
Kırk yıl y. yağsa, mermere geçmez. ..... GÜÇ
Su akarken testiyi doldurmalı, y. yağarken küpleri. ..... FIRSAT
Şaşmaz atıcı y., yanılmaz bilge yankı. KUSUR
Y. olsa kimsenin tarlasına yağmaz. ..... BENCİLLİK
Y. yağarken küpleri doldurmalı. ..... FIRSAT
Y. yağarsa ineği sat, öküz al; yağmur yağmazsa öküzü sat, deve al. ..... TİCARET
Y. yağsa kış değil mi? Kişi halin bilse hoş değil mi? ..... EŞİTLİK
Zemheride kar/y. yağmadan kan/zehir yağması yıldır. ..... İKLİM
YAĞMURDA Abanın kadri y. bilinir. ..... DEĞER
Y. düşmanın koyunu satılsın, dostun atı. ..... TİCARET
YAĞMURDAN Altın yerde paslanmaz, taş y. ıslanmaz. ..... HUY
Islanmışın y. korkusu olmaz. . DAYANIKLILIK
Islanmışın y. pervası/korkusu olmaz. ..... FELAKET, GÜÇSÜZLÜK
Y. kaçarken/kurtuldu doluya tutuldu. ..... TEHLİKE
YAĞMURLU Kış gününün kuytusu, y. günün uykusu. ..... UYKU
Rüzgarlı havanın kuytusu, y. havanın uykusu. .... İKLİM
Y. havada su veren çok olur. ... GEÇ KALMA
YAĞMURLUĞU Yazın y. al, kışın istersen al. .. TEDBİR
YAĞMURLUK Mart kuruluk, nisan y.. İKLİM
YAĞMURU Nisan y. altın araba, gümüş tekerlek ..... İKLİM
On yılın y. harman vakti yağar. ..... TARIM
Yaz y. geçer zarar etmez. ..... İKLİM
YAĞMURUDUR Yaz y. geçer, geçer amma gömleğe. ..... İKLİM
YAĞMURUNUN Hıdrellez y. damlası altın olur. ..... İKLİM
YAĞSA Gökten yağmur y. bizim tarlaya düşmez. ..... TALİH
Kar ne kadar çok y. yaza kalmaz. FARKLILIK
Yağmur y. kış değil mi? Kişi halin bilse hoş değil mi? ..... EŞİTLİK
YAHNİSİ Ucuz etin y. tatsız/yavan olur. ..... DEĞER
YAHŞİ El y. biz yaman, el buğday biz saman. .. GÜÇ
Yaramaz demirden y. kılıç olmaz. .. OLASILIK
YAHU Bu da geçer y.! ..... İYİMSERLİK
YAHUDİ Y. zügürtleyince eski defterleri/hesapları karıştırır ..... YOKSULLUK
YAHUDİDEN Çingeneden çoban olmaz, Y. pehlivan. ..... OLASILIK
YAK El için yanma nare, y. çubuğunu safarı ara. ..... ÜZÜNTÜ
YAKADA Y. bağım yok ki çakaldan korkum olsun. ..... KORKU
YAKAMAZSAM Denizi y. da cızlatırım ya. ..... KÖTÜLEME
Y. cızlatırım ya! ..... KÖTÜLEME
YAKANDA Yarın kıyamette on parmağım y. olsun. ..... ÖÇ
YAKAR Ateş düştüğü yeri y.. ..... FELAKET
İçi beni y., dışı eli yakar. ..... GÖRÜNÜŞ
YAKARIM "Harmanı y." diyen oraya yetişmemiş. ..... ZULÜM
YAKASI Eğrinin iki y. bir araya gelmez. ..... SUÇ
İhmalcinin iki y. bir araya gelmez. **ERTELEME**
Kumarbazın iki y. bir araya gelmez. .. KUMAR
YAKASINDAN Kötülük bir kızıl gömlektir, ya yeninden, ya y. çıkar. ..... KÖTÜLÜK
YAKASINI Bekanın parasını it yer, y. bit. ..... EVLİLİK
Ekmeğini it yer, y. bit. ..... ZENGİNLİK
Kürkü giymeli, fakat y. kirletmemeli. ..... GİYİM KUŞAM
YAKI Ağrımayan başa y. bağlanmaz. .. ÇARE
YAKILMAZ Bir pire için yorgan y.. ..... ÇARE
Pire için yorgan y.. ..... OLASILIK, TEDBİR, ÖFKE
YAKIN Azizden ağız y., kardeşten karın y.. ..... BENCİLLİK
Kadın kardeşten y. ..... EVLİLİK
Karın kardeşten y.. ..... BENCİLLİK
Öpülecek yanak dudağa y. gelir. .... OLASILIK
Şeytandan uzak olan Allah'a y. olur. ..... AYARTMA, ŞEYTAN
Y. komşu hayırsız hısımdan/akrabadan yeğdir/iyidir. ..... KOMŞU
YAKIŞIKLI Yirmisinde y., otuzunda güçlü, kırkında zengin. ..... HAYAT
YAKIŞIR Büyüklük Tann'ya y.. ..... BÜYÜKLÜK
Her şey yerinde y.. ..... OLASILIK
İki çıplak bir hamamda y.. ..... EVLİLİK, YOKSULLUK
İnat e ge y.. ..... KARARLILIK
Kö taşı köşede y./yaraşır. ..... BECERİ
YAKIŞMAZ Güzele ne y.. ..... GÜZELLİK, GİYİM KUŞAM
Hastaya naz etmek hekime y.. ..... SAĞLIK
YAKMA Maşa varken elini y.. ..... TEDBİR
YAKTIĞI Y. çırayı cömert söndürmez. ..... CÖMERTLİK
YAL Başaran bal yer, başaramayan y. yer. ..... BAŞARI
Köpek bile y. yediği kaba pislemez. ..... NANKÖRLÜK
Y. vakti itten yem vakti attan sakınmalı. ..... TEHLİKE
YALAMAK Tükürdüğünü y. yiğite yakışmaz. .. SÖZ VERME
YALAN Ağlarsa anam ağlar, başkası/kalanı/geri si y. ağlar. ..... ANA BABA
Arife günü y. söyleyenin / oruç yiyenin Bayramı günü yüzü kara çıkar. ..... ALDATMA
Beylerde zulüm olur, y. olmaz. ..... YETKİ
Büyükler zulüm eder, y. söylemez. ..... BÜYÜKLÜK
Dervişe "Bağdat'ta pilav" var demişler, "Y. değilse irak değil" demiş. ..... KAZANÇ
Dünya tükenir y. tükenmez. ..... ALDATMA
El eliyle yılan tut, onu da y. tut. .... ALDATMA
Gelin çiçek, her dediği gerçek; kaynana yılan, her dediği y.. ..... EVLİLİK
İyi y. bu yalan, fili yuttu bir yılan. ... ALDATMA
Perşembe günü y. söyleyenin cuma günü yüzü kara çıkar. ..... ALDATMA
Ramazanda y. söyleyenin / oruç yiyenin bayramda yüzü kara olur. ..... ALDATMA
Sevda/Sevgi geçer y. olur, sonra/sonu sokar yılan olur. ..... AŞK
Uzunçarşı'nın alt tarafında bir y. söylemiş, yukarısına çıkmış kendi inanmış. ..... ALDATMA
Y. dinlemek yalan söylemekten güçtür. ..... ALDATMA
Y. ile iman bir yerde durmaz. ..... ALDATMA
Y. söyleyen unutkan olmamalı. ... ALDATMA
Y. var ki gerçekten yeğdir. ..... ALDATMA
Y. yanlıştır ki yılan yanıltır. ..... ALDATMA
Yaz y., kış gerçek. ..... İKLİM
YALANCI Y. kim? İşittiğini söyleyen. ..... ALDATMA
Y. topaldan kolay tutulur. ..... ALDATMA
YALANCININ Y. evi yanmış, kimse inanmamış. ..... ALDATMA
Y. gemisi yürümez. ..... ALDATMA
Y. ipi ile kuyuya inen kuyu dibinde kalır. ..... ALDATMA
Y. mumu yatsıya kadar yanar. .... ALDATMA
Y. şahadeti tutulmaz. ..... ALDATMA
Y. yalanı tükenmez. ..... ALDATMA
Y. zihni sabit gerek. ..... ALDATMA
YALANCIYI Y. kaçtığı yere kadar kovalamalı/kovalarlar. ..... ALDATMA
YALANI Hekimin y. hastanın sağlığını söyle-

mektir. ..... SAĞLIK
Yalancının y. tükenmez. ..... ALDATMA
Y. oranla söyle. ..... ALDATMA
Y. söylemeli, amma kubbesiz bırakmamalı. ..... ALDATMA
YALANMAZSA Dişi y. erkek dolanmaz. ..... AYARTMA
YALANSIZÇok mal haramsız, çok laf y. olmaz. ..... ALDATMA
YALDIZLA Hapı y. yuttururlar. .. ALDATMA
YALIMI Borçlunun y. alçak olur. ..... ÖDÜNÇ ALMA
Eksiklikle büyüyenin y. alçak olur. ..... YOKSULLUK
YALNIZ Sarımsak içli dışlı, soğan y. başlı. ..... FARKLILIK
Y. kalanı kurt yer. ..... YALNIZLIK
Y. kalma, y. yat. ..... YALNIZLIK
Y. kaz ötmez. ..... YALNIZLIK
Y. öküz çifte/boyunduruğa koşulmaz. ..... YARDIM
Y. taş duvar olmaz. ..... YARDIM
Y. uçan kuşa zeval olmaz. ..... YALNIZLIK
Y. yiyen sofrasını kendi kaldırır. ..... SORUMLULUK
YALNIZLARINY. arkadası şeytan olur. ..... ŞEYTAN
YALNIZLIK Y. Allah'a mahsustur/yaraşır. ..... YALNIZLIK
YALVAR Az ver, çok y.; çok ver, az y.. ..... ÖDEME
Az ver, çok y.. ..... ÖDEME
Bin peygambere yalvaracağına bir Allah'a y.. ..... İSTEME
Bir ver, bin y.. ..... ÖDÜNÇ ALMA
YALVARACAĞINA Bin peygambere y. bir Allah'a yalvar. ..... İSTEME
On iki imama y., bir Allah'a yalvar.... ALLAH
YALVARTIR Açlık padişahı bile y.. .... AÇLIK
YAMA Delik büyük, y. küçük. ..... SIKINTI
YAMALIK Analık fenalık, kara y.. ..... ANA-BABA
YAMAN Bey mi y., el mi y.? ..... GÜÇ
Dağbaşında duman, insan başında y. eksik olmaz. ..... KEDER
"El mi y., bey mi yaman?" "Bey yaman. ama el daha yaman." ..... GÜÇ
El yahşi biz y., el buğday biz sarnan. ..... GÜÇ
Kurdun adı y. çıkmış, tilki vardır/var, baş keser.. ..... ÜN
Y. baş sahibine domuz güttürür. ..... BOYUN EĞME
Y. komşu, yaman avrat, yaman at; birinden göç, birinden kaç, birini sat. ..... BELA
YAN İstemem, y. cebime koy. ..... İKİYÜZLÜLÜK, GÖNÜL
Kendi derdine y.. ..... ÜZÜNTÜ
Y. yatan tembele bir şey dayanmaz. ..... TEMBELLİK
Yengece "Niçin y. yan gidersin?" demişler, "Sende kabadayılık var" demiş. ..... ELEŞTİRİ
YANAK Öpülecek y. dudağa yakın gelir. ..... OLASILIK
YANAN Ağzı y. bir dahada uslanır. ..... DENEYİM
Canı y. eşek attan yürük/rahvan olur. ..... ACI ÇEKME
YANAR Herkes kendi günahına göre y.. ..... SORUMLULUK
Hilekarın mumu yatsıya kadar y.. ALDATMA
Yalancının mumu yatsıya kadar y.. ..... ALDATMA
YANAŞ Nerde aç oradan kaç, nerde aş oraya y.. ..... AÇLIK
Sofra görürsen y., dayak görürsen dolaş. ..... YEME
YANGIN Ateş böceğini görse y. sanır. ..... KORKU
Üç göç bir y. yerini tutar. ..... DEĞİŞİM
Y. bacayı sarmadan çare bulmalı. .... TEHLİKE
YANGINA Y. körükle gidilmez. ..... ÖFKE
Zelzeleyi gören y. razı olur. ..... FELAKET
YANGINI Y. körükleyen saçından tutuşur. ..... TEHLİKE
YANIK Öksüzün bağrı y. olur. . GÜÇSÜZLÜK
Y. yerin otu tez biter. ..... ACI ÇEKME
YANILIR Akıl y., kalem yanılmaz. ..... YAZI
Çok bilen/söyleyen çok y.. ..... BİLGİ
Çok söyleyen çok y.. ..... KONUŞMA
İmam bile okurken y.. ..... KUSUR
İnsan olan ır kere y.. ..... ALDATMA
Öksüz neden güler? Belki y. da güler. .. TALİH
YANILMAMİŞ Aba vakti yaba, yaba vakti aba alan y.. ..... TEDBİR, TİCARET
Soran y./yorulmamış. ..... İSTEME
YANILMAZ Şaşmaz atıcı olmaz, y. bilge olmaz. ..... KUSUR
YANILTIR Yalan yanlıştır ki yılan y.. ..... ALDATMA
YANINA Aza demişler "Nereye?" "Çoğun y." demiş. ..... UFAK ŞEYLER
Herkesin ettiği y. kalmaz. .... SORUMLULUK
sin y. varan is, misin yarına varan mis kokar. ... ARKADAŞ
Kara y. varma, kara bulaşır. ..... BOZMA
YANINCA Uluların sözü Kur'an'a girmez, illa y. yürür. ..... ATASÖZÜ
YANINDA Kaymağı seven mandayı y. taşır. ... ÖZVERİ
Usta y. parende atılmaz. ..... BECERİ
Yetişmediğin köyün alt tarafında / beri y. yat. ... DENEME
YANI Kırk yıllık Y. olur mu Kani? .... DEĞİŞİM
YANKI Şaşmaz atıcı yağmur, yanılmaz bilge y.. ..... KUSUR
YANKIDAN Y. kaya kırılır, bühtandan ölür er. . ..... KÖTÜLEME
YANLIŞ Y. hesap Bağdat'tan döner. ..... KUSUR
YANLIŞTIR Yalan y. ki yılan yanıltır. ..... ALDATMA
YANMA El için y. nare, yak çubuğunu safarı ara. ..... ÜZÜNTÜ
YANMASA Yürek y. göz yaşarmaz. . KEDER
YANMAZ "Ateş" demekle ağız y.. ..... KONUŞMA
YANMIŞ Yalancının evi y., kimse inanmamış. . ..... ALDATMA
Y. harmanın öşrü olmaz. ..... KAZANÇ
Y. mal ve ölmüş baba ile iftihar edilmez. ..... GURUR
YANSIN Ne şiş y., ne kebap. ÖLÇÜLÜLÜK
YANŞAĞIN Y. belini sağır büker. ..... KONUŞMA
YAP Ev y., ev yıkma. ..... SEVECENLİK
Hocanın "Y." dediğini y., yaptığını yapma. DİN
Kendi işini kendin y.. ..... GÜVEN
YAPA İnsan y. y. ustalaşır. ..... DENEYİM, BECERİ
YAPACAĞINA Öksüzü doyur da ne y. karışma. ..... GÜÇSÜZLÜK
YAPAN Bilerek y. aldanmaz. ..... BİLGİ
Dişi kuştur yuvayı y., dişi kuştur yuvayı bozan. .... EVLİLİK
Evi y. da anne, yıkan da anne. ..... EVLİLİK
YAPAR Allah y. ne yaparsa..... ALLAH
Avrat var ev y., avrat var ev yıkar. ..... EVLİLİK
Biri y. biri bozar, dünya böyle geçer. . DÜNYA
YAPI Y. taşı, yapıdan/yerde kalmaz. . DEĞER
YAPIDAN Yapı taşı, y./yerde kalmaz. ..... DEĞER
YAPILAN Zulüm ile y. çabuk yıkılır. .. ZULUM
YAPIŞAN Sabanın tutağına y. el aç kalınaz. .... TARİM
YAPIŞANA Düşenin eline y. Mevla yardım eder. ..... FELAKET
YAPIŞSA Altına y. elinde bakır kesilir. ..... TALİH
YAPMA Hocanın dediğini yap, yaptığını y.. ..... ÖRNEK
YAPMAK Gönül y. arş yapmaktır. ..... SEVECENLİK
Hata y. insana mahsustur. ..... KUSUR
Y. güç, yıkmak kolay. ..... ÇALIŞKANLIK
Yıkmak kolay, y. güç. ..... ZULUM
Yıkmak kolay, y. zor. ..... DEĞİŞİM
YAPMASI Söylemesi kolay, (ama) y. zor/güçtür. ..... İŞ, KONUŞMA
YAPRAĞI Ağaç y. ile gürler. ..... BAŞARI
YAPRAĞINI Kavak y. tepeden dökerse kış çok olur. ..... İKLİM
YAPRAK Allah'ın emri olmasın daldan y. kopmaz..... ALLAH
Kara dut y. döktü kış, kara dut yaprak açtı yaz. .. .. İKLİM
Yar ansın beni de bir yeşil y. ile olsun. ..... SEVECENLİK
YAPRAKLARI Ağaç ne kadar yüksek olsa da y. yere düşer. ..... BAŞLANGIÇ
YAPRAKLARIDIR Ağacı güzel gösteren y.. ... . GÜZELLİK
Ağacı güzel yapan y.. ..... GİYİM KUŞAM
YAPTIĞINI Hocanın dediğini yap, y. yapma. .. .. ÖRNEK
Kalemin y. kılıç yaparnaz. ..... YAZI
YAPTIRMAYAN Minareyi y. yerden bitmiş sanır/bitti beller. ..... DENEYİM, DEĞER
YAR Ağlamakla y. ele geçmez/girmez. ..... İSTEME, ÜZÜNTÜ
Ana evladını atmış y. başında tutmuş. ..... ANA-BABA
Ana gibi y. olmaz, Bağdat gibi diyar olmaz. ..... ANA-BABA
Bağdat gibi şehir olmaz, kardeş gibi y. olmaz, ana baba hiç bir yerde bulunmaz. ..... ANA-BABA
Bakkal fındığıyle y. sevilmez. ..... ÖZVERİ
Dut kurusu ile y. sevilmez. ..... ÖZVERİ
El için ağlayan gözden olur, y. için döyünen dizden. ..... ÜZÜNTÜ
Felek adama her zaman y. olmaz. ..... TALİH
Gül dikensiz, y. engelsiz olmaz. ..... ÖZVERİ
Kardeş kardeşi atmış, y. başında tutmuş. ..... AKRABA
Talihi y. olanın yar sarar yarasını. ..... TALİH
Y. ansın beni de bir yeşil yaprak ile olsun. ..... SEVECENLİK
Y. beni ansın bir çürük elma ile. ..... SEVECENLİK
Y. beni ansın bir koz ile. o da çürük çıksın. ..... SEVECENLİK
Y. yıkıldığı gün tozar. ..... FELAKET
Yardımcısı y. olanın sabanına dünya dar olur. ... . DOST
YARA Azgın y. unulmaz. ..... TEHLİKE
Bendeki y. eldekine duvar deliği. ACI ÇEKME
Dostun attığı gül onulmaz y. açar. ..... DOST
Eldeki y. yarasıza duvar deliği (gibidir). . KEDER
Kavgacı köpekte y. eksik olmaz. ..... KAVGA
Y. sıcağıyla/sıcağı sıcağına sarılır. ..... ERKEN DAVRANMA
YARADAN Açık y. kimse ölmez. ..... ÖLÜM
YARALI Y. kuşa kurşun sıkılmaz. ..... BAĞIŞLAMA
YARAMAZ Y. adam pazar bozar, iyi adam pazar yapar. ..... KÖTÜLÜK
Y. demirden yahşi kılıç olmaz. ..... OLASILIK
YARAMDAN Y. ölmedim, sorandan öldüm. .. .. İSTEME
YARANILMAZAleme y.. ..... DÜ YA
YARANIN Y. üstüne pamuk konulunca duyulur. ..... KEDER
YARAR Ayın son çarşambası kimine y. kimine yaramaz. ..... FARKLILIK
Biri y., ikisi karar, üçü zarardır. ..... İÇKİ
Deliye taş atına, başını y.. ..... AKILSIZLIK
YARAŞA Y. güneşe düşmandır. .... GERÇEK
YARASI Bıçak y. unulur, dil y. unulmaz. ..... KONUŞMA
Dil y. unulmaz. ..... KONUŞMA
El y. unulur/geçer, dil yarası unulmaz/geçmez. . ..... KONUŞMA
Güler kılıç y., gitmez dil yarası. ..... KONUŞMA
Kılıç y. gider, dil yarası gitmez. ..... KONUŞMA
YARASINA Yiğit y. yiğit katlanır. ..... ACI ÇEKME
YARASINI Talihi yar olanın yar sarar y.. ..... TALİH
YARASIZA Eldeki yara y. duvar deliği (gibidir). ..

KEDER
YARAŞIR Ay yıldız göğe y. BENZERLİK
YARATIR Allah kulunu kısmeti ile y. ALLAH
YARATMAK Tahıt y. olur / yaratılır, bahıt y. olmaz / yaratılmaz. TALİH
YARAYA Açık y. tuz ekilmez. SEVECENLİK
Her sargı her y. göre olmaz/sanılmaz. ÇARE
YARAYI Zaman her y. tedavi eder. ÇARE, ZAMAN
YARDAN Deveyi y. uçuran bir tutam ottur. AÇGÖZLÜLÜK
Y. geçmez, serden geçer. AŞK
YARDIM Allah evlenenle ev yapana y. eder. EVLİLİK
Allah y. ederse kuluna. her iş girer yoluna. ALLAH, BAŞARI
Allah y. etsin yük çeken davarlara. ... YARDIM
Düşenin elıne yapışana Mevla y. eder. FELAKET
Ev yapanla evlenene Allah y. eder. ALLAH
Kele köseden y. olmaz. YARDIM
YARDIMCIDIR Doğruya Tann y. GERÇEK
Düşkünlerin elinden yapışana Mevla y. YARDIM
Evlenenle ev alana/yapana Allah y. EVLİLİK
YARDIMCIN Davacın kadı olursa y. Allah olsun. ADALET
YARDIMCISI Doğrunun y. Allah'tır. DÜRÜSTLÜK
Garibin y. Allah'tır. GÜÇSÜZLÜK
Y. yar olanın sabanına dünya dar olur. DOST
YARDIMCISIDIR Allah doğrunun y. DÜRÜSTLÜK
Allah gayret edenin y. ÇALIŞKANLIK
Tann kulunun y. ALLAH
YARIK Dudağım y. ıslık çalamam, ayağım büyük çalı sökemem. TEMBELLİK
YARIM Y. elma, gönül alma. SEVECENLİK
Y. hekim candan eder, yanm hoca dinden eder. ÖĞÜT
YARIMŞARDAN Analar taş yesin, y. beş yesin. ANA-BABA
YARIN Bugün bana ise y. sana. DEĞİŞİM
Bugün dünya, y. ahiret. DÜNYA
Bugün git, y. gel. TEMBELLİK
"Dün neydim" deme, y. ne olacağına bak. DEĞİŞİM
Y. kıyamette on parmağım yakanda olsun. ÖÇ
Y. öleceğmiş gıbı ibadet et, hiç ölmeyeceğmiş gibi çalış. ÇALIŞKANLIK, ÖLÜM
YARINA Bugünkü işini y. bırakma. ERTELEME
YARINI Bugünden y. düşünen hic bir vakit zahmet çekmez. TEDBİR
YARININ Y. sahibi var. ERTELEME
YARINKİ Bugünkü yumurta y. tavuktan iyidir. SAHİP OLMA, FIRSAT
Y. kazdan bugünkü tavuk/yumurta yeğdir. SAHİP OLMA
Y. yiyeceği bugünden düşünme. ÜZÜNTÜ
YARİSİ Ağustosun y. yaz. y. kıştır. İKİLİM
Binin y. beş yüz, o da bizde yok. ÜZÜNTÜ
YARISIDIR Çalışmak ibadetin y. ÇALIŞKANLIK
İnsaf dinin y. BAĞIŞLAMA
Teyze ana y. AKRABA
YARISINI Helal malın şeytan y. alır, haram malı sahibi ile birlikte götürür. KAZANÇ
YARIŞAMAZ At ile eşek y. FARKLILIK, EŞİTLİK
YARPUZ Yılan yarpuzdan kaçar. nereye gitse y. karşısına gelir. GÖNÜL
YAS Altın pas tutmaz (deli y. tutmaz). HUY
YAŞAĞI Padişah y. üç gün sürer. YETKİ
YASAK Bakan göze y. olmaz. EŞİTLİK, GÖRÜŞ
Göze y. olmaz. GÖRÜŞ
YASINA El elin nesine, gülerek gider y. ÜZÜNTÜ
YASINI Ek tohumun hasını, çekme yiyecek y. TARİM
YASİN Düşman düşmana gazel/y. okumaz. DÜŞMAN
Hoca helvayı gördü; Kur'an'ı / Y.'i unuttu. DİN
YASLANMAYAN Gurbette taşa y. evindeki hasının kıymetini bilmez. DEĞER
YASTIĞI Baş y., baş derdini bilmez. GİZLİLİK
Yüz y. yumuşak gerek. SEVECENLİK
YASTIK Ağrısız baş y. istemez. SAĞLIK
Sağ/Sağlam baş y. istemez. SAĞLIK
Uykı geldi neylesin y., kanın acıktı neylesin katık. UYKU
Uykusuz baş y. istemez. UYKU
Y. insanın başını çeker. UYKU
YASTIKTAN Hasta y. ikrah eder. SAĞLIK
YAŞ Ağaç y. iken eğilir. ÇOCUK, TERBİYE
Baş kes, y. kesme. TARİM
Boşboğazı cehenneme atmışlar, "Odun y." diye haykırmış. KONUŞMA
Çubuğu y. iken eğmek gerek. TERBİYE, ERKEN DAVRANMA
Kurunun yanında y. da yanar. BOZMA
Kurunun yanında y. da yanar. BOZMA, SUÇ, SORUMLULUK
Ölü gözünden y., imam evinden / obur elinden aş bekleme. OLASILIK
Pek y. olma, sıkılırsın· pek de kuru olma, kırılırsın. MARİ
Soğanın tatlısı olmaz, (en tatlısı y. döktürür). ZULÜM
Söz dediğin y. deridir, nereye çekersen oraya gider. KONUŞMA
Y. kesen baş keser. TARİM
Y. ot yanmaz, elçi ölmez/öldürülmez. OLASILIK
Y. yetmiş, iş bitmiş. YAŞ, HAYAT
YAŞA Az y., azad y. ÖZGÜRLÜK
Az y. çok yaşa, akıbet gelir başa. SON, DİN
Kışın y., yazın taşa oturulmaz. SAĞLIK
Y. yaşa, gör temaşa. DENEYİM
YAŞ MAK Her gün tavuk yaşamaktan, bir gün horoz y. iyidir. YETKİ
YAŞAMAKTANSA Namussuz y., namuslu ölmek yeğdir. ŞEREF
YAŞAMAZ Horozsuz tavuk y. KADIN
YAŞANILMAZ Ümitsiz y. UMUT
YAŞANMAZ Dünyada ümitsiz y. UMUT
YAŞAR Balık suda y. BENZERLİK
İnsan umutla y. UMUT
Yiğit bin y., fırsat bir düşer. FIRSAT
YAŞARSAK Nasıl y. öyle ölürüz. ÖLÜM
YAŞARSIN Ölümü ne kadar çok düşünürsen o kadar iyi y. ÖLÜM
YAŞASIN Bana dokunmayan / Beni sokmayan yılan bin yıl y. BENCİLLİK
YAŞAT Y. ki yaşayasın. BAĞIŞLAMA
YAŞATAN Fukarayı y. malihulyadır. UMUT
İnsanı y. umuttur. UMUT
YAŞAYAN Çok y. bilmez, çok gezen bilir. GEZİ
Çok y. çok bilir. YAŞ
Çok y. çok görür. HAYAT
Umut ile y., açlıktan ölür. UMUT
YAŞAYASIN Yaşat ki y. BAĞIŞLAMA
YAŞI Öğrenmenin y. olmaz. EĞİTİM
Öğrenmenin y. yoktur. YAŞ
Y. at pazanında sorarlar. YAŞ
YAŞINA Bahşiş/Beleş/Hediye/Beyin verdiği a-tın dişine/v./dizgi-nine/yukanna bakılmaz. CÖMERTLİK
YAŞLANINCA Geceleyin yürüyen gündüz sevinir, küçükken evlenen y. sevinir. ERKEN DAVRANMA
YAŞLANMIŞ Y. eşekte yıllanmış akıl olur. DENEYİM
YAŞLI Haramzadenin gözü y. olur. ALDATMA
Hilekarın gözü y. olur. ALDATMA
Lodosun gözü y. olur/yaşlıdır. İKİLİM
YAŞLILAR Gençler bilse, y. yapabilse. YAŞ
YAŞTA Akıl olmayınca başta, ne kuruda biter, ne y. AKILLILIK
Akıl y. değil baştadır. AKILLILIK
Baht olmayınca başta, ne kuruda biter ne y. TALİH
YAT Akşam ise y., sabah ise git. ZAMAN
Erken y., erken kalk. UYKU
YATA Kavun karpuz y. y. büyür. TEMBELLİK
YATAĞA Kan koca y. girince sorunlar gider. EVLİLİK
YATAĞINDA Aslan y. tilki nice kuyruk sallar. KURNAZLIK
Aslan y. yakışır. BENZERLİK
Aslan y., yiğit çağında. BENZERLİK
YATAĞINI Su y. bulur. KARARLILIK
YATAK Hastaya döşek/y. sorulmaz. SAĞLIK
Misafire/Konuğa "Git" demezler, altına y. sermezler. MİSAFİR
YATAKTA Ay ayakta, çoban y., ay y. çoban ayakta. ERKEN DAVRANMA
Kadın y., bebek beşikte sevilir. EVLİLİK
YATAN Gün ile y., gün ile kalkar. ZAMAN
Hasta y. ölmez, eceli geler/yeten ölür. ÖLÜM, ALINYAZISI
İtle y. bitle kalkar. ARKADAŞ
Y. / Hasta yatan ölmez, eceli yeten ölür. ÖLÜM
Y. aslandan gezen tilki yeğdir. ÇALIŞKANLIK
Y. öküze yem yoktur. TEMBELLİK
Y. yılanın kuyruğuna basma. TEDBİR
Yazın y. kışın ısınmaz. TEMBELLİK
YATANIN Y. yürüyene borcu var. ÇALIŞKANLIK
YATAR Aşık yüz bulduğu yerde y. kalır. AŞK
Sık gidersen dostuna, y. arka üstüne. SENİBENİLİK, MİSAFİR
YATARIM Bir abam var atarım, nerde olsa y. AZLA YETİNME
YATMA Akşama karşı gitme, tana karşı y. ZAMAN
Y. tilki önünde, ko aslan yesin seni. BÜYÜKLÜK
YATMAK Yemeksiz y. borçlu kalkmaktan yeğdir. ÖDÜNÇ ALMA
YATSIYA Hilekarın mumu y. kadar yanar. ALDATMA
Yala cının mumu y. kadar yanar. ALDATMA
YATTI Evin y. sen dur/kalk, evin durdu/kalktı sen yat. TEDBİR
YATTIĞI Aslan yatağından / y. yerden belli dir/belli olur. EV
YAVAŞ Derin su y. akar. BENZERLİK
Ne sert ol asıl, ne y. ol basıl. ÖLÇÜLÜLÜK
Pek yürürsen "Deli gelin," y. yürürsen "Miskin gelin" derler. ELEŞTİRİ
Suyun y. akarından, insanının yere bakarından kork. GÖRÜNÜŞ
Y. atın tekmesi yavuz olur. AYARTMA
Y. kaynayan aşın dibi tutmaz. ACELECİLİK
Y. köpek sürüye kurt getirir. BECERİ
Y. tükürüğün sakala zararı var. SEVECENLİK
Y./Yumuşak huylu atın çiftesi/tekmesi pek/yavuz olur. ÖFKE
YAVRU Ananın bastığı y. incinmez. ANA-BABA
Y. kuşun ağzı büyük olur. ÇOCUK
Y. kuşun dilinden anası anlar. ÇOCUK
YAVRULARIMDIR Kuzguna sormuşlar, "Güzel kimdir?" "Y." demiş. ANA-BABA
YAVRUSU Kargaya y. şahin görünür. KENDİNİ BEĞENME
Yılana y. düşman olur. ÇOCUK
YAVRUSUNA Karga y. bakmış, "Benim ak pak evladım" demiş. ÇOCUK, KENDİNİ BEĞENME
YAVRUSUNU Aç köpek/kurt y. yer. AÇLIK
Ayı sevdiği y. harpalar. TERBİYE
Ayı sıkıya düşünce y. ayağı altına alır. BENCİLLİK

Ayı y. severken öldürür. ..... SEVECENLİK
Kedi y. yerken "Fareye benziyordu" demiş. ..... SORUMLULUK
Kedi y. yiyeceği zaman "Sıçana benziyor" demiş. ..... SUÇ
Maymunu fırına/ateşe atmışlar. y. ayağının altına almış. ..... BENCİLLİK
YAVŞAN Yağ ile y., sirke ile tavşan. ..... YEME
YAVUNÇSUN Ekşi yemedim ki kursağım y./ağrısın. ..... VİCDAN
YAVUZ Ağası y. olanın etbasi sarhoş gezer. ..... HİZMETÇİ
Kör/Kesmez bıçak ele y., iş bilmeyen avrat dile yavuz. ..... BECERİ
Ne y./aşkın/azgın ol basıl ne yavaş/şaşkın/miskin ol basıl. ..... ÖLÇÜLÜLÜK
Yavaş atın tekmesi y. olur. ..... AYARTMA
Y. at yemini kendi artırır. ..... ÇALIŞKANLIK
Y. it ne kendi yer, ne bir kimseye yedirir. ..... BAĞLILIK
Y. it üre üre ağıla kurt düşürür. ..... BECERİ
Y. kaptan fırtınadan yılınaz. ..... YÜREKLİLİK
Y. köpek sahibini ısırır. ..... BECERİ
Yumusak huylu atın çiftesi y. olur. ..... GÖRÜNÜŞ
YAY! Her eğri ağaçtan y. olmaz. ..... GÖRÜNÜŞ
YAYA Atını veren y. gidermiş. ..... ÖDÜNÇ VERME
Attan iner eşeğe binersin, onu da bulamaz y. gidersin. ..... DEĞİŞİM
Parasız adam oksuz y. benzer. YOKSULLUK
YAYANIN Y. atı çanık, gücü azık. .. OLASILIK
YAYANLIK "Y. atlılıktan iyi" derlerse inanma... ..... GÜCSÜZLÜK
YAYDAN Ok y. çıktı. ..... PİŞMANLIK
YAYI Bin akçalık kılıcı çek. bir akçalık y. çekme. ..... ZULÜM
Y. pek çekme, kırarsın. ..... HIRS, GÜÇ
YAYILIR Otuz iki dişten çıkan otuz iki mahalleye y. ..... DEDİKODU
YAYIM Eğri ağaca "Y.." her gördüğüne "Dayım" deme. ..... GÖRÜNÜŞ
YAYINI Okunu atmış, y. asmış. ..... GEÇ KALMA
YAYMAK Sırdaş aramak sırrını y. içindir. ..... GİZLİLİK
YAZ Ağustosun yarısı y., yarısı kıştır. ..... İKLİM
Alim olmak istersen durma y., cahil kalmak istersen durma kaz. ..... YAZI
Az bilirim, uz bilirim, Hıdrellezden sonra y. bilirim. ..... İKLİM
Bekle eşeciğim, y. gelsin yonca yiyesin/bitsin. .. GEÇ KALMA
Bekleye bekleye y. olur. ..... UMUT
Benzeye benzeye y. olur, benzeye benzeye kış. ..... BENZERLİK
Bir çiçekle bahar/y. olmaz. ... UFAK ŞEYLER
Bir kırlangıçla y. gelmez. ..... UFAK ŞEYLER
Deme kış y., oku yaz. ..... EĞİTİM
İşini kış tut da y. çıkarsa bahtına. ..... TEDBİR
Kara dut yaprak döktü kış, kara dut yaprak açtı y. ..... İKLİM
Kasım yüz elli, y. belli. ..... İKLİM
Kış kış gerek, y. yaz. ..... İKLİM
Kutlu gün doğusundan/bellidir, (kutlu y. yağışandan). ..... BEKLENTİ
Ölme eşeğim ölme; y. gelecek, yonca bitecek. . GEÇ KALMA
Y. diye yola çıkarsan kışı gözüne al. ... TEDBİR
Y. gününün yağışı, karı kocanın döğüşü. ..... EVLİLİK, GÖRÜNÜŞ
Y. yağmuru geçer zarar etmez. ..... İKLİM
Y. yağmurudur geçer, geçer amma gömleğe. .. İKLİM
Y. yalan, kış gerçek. ..... İKLİM
YAZA Kar ne kadar çok yağsa y. kalmaz. ..... FARKLILIK
Martım çıktı derdim çıktı, keçilerim y. çıktı. ..... İKLİM
Y. çıkardık danayı, beğenmez oldu anayı. ..... NANKÖRLÜK
YAZAN Y. bilir inektupta ne var. ..... YAZI
YAZANI Kalem y.. kılıç bozamaz. ..... YAZI
YAZAR Kalem cömert olur, ne dilersen y.. ..... YAZI
Kalem her şeyi y.. ..... YAZI
Katip y., rençber kazar. ..... MESLEKLER
YAZDA Kışta donup ölmekten y. yiyip/kokup ölmek yeğdir. ..... AÇLIK
YAZDAN Kanıncadan ibret al, y. kışı karşılar. .... ÇALIŞKANLIK
YAZI Gönlün y. var, kışı var. ..... FARKLILIK
Yüzmek yoğurt ezmek, y. yazmak unutulmaz marifetlerdendir. ..... BECERİ
YAZICI Y. kendine kem yazmaz. ..... YAZI
YAZIDAN Y./Kaderden kaçmak olmaz. ..... ALINYAZISI
YAZIK Düşmanına acıyan kendine y. eder. ..... DÜŞMAN
Kız alsam ona y., dul alsam bana yazık. ..... EVLİLİK
Ölen canını kurtarır, y. kalanın gününe. ..... ÖLÜM
YAZILAN Alına y. başa gelir. ..... ALINYAZISI
Takdirde y. tedbirle bozulmaz. .... ALINYAZISI
YAZILIDIR Kadın kısmı kara y.. ..... KADIN
YAZILMIŞ Y. olan görünür. ..... ALINYAZISI
YAZIN Kışın yaba al, y. soba al. ..... TİCARET
Kışın yaşa, y. taşa oturulmaz. ..... SAĞLIK
Leyleği kuştan mı sayarsın? Y. gelir, kışın gider. ..... GÖRÜNÜŞ
Y. araması, kışın taraması olmasa herkes besler mandayı. ..... ÖZVERİ
Y. başı pişenin kışın aşı pişer. . ÇALIŞKANLIK
Y. gölge hoş, kışın çuval boş. ..... TEMBELLİK
Y. gölge kovan, kışın kann ovar. TEMBELLİK
Y. yağmurluğu al, kışını istersen al. ..... TEDBİR
Y. yatan kışın ısınınaz. ..... TEMBELLİK
Y. yorulmayan kışın kurulmaz. .. TEMBELLİK
YAZISI Alın y. değişmez. ..... ALINYAZISI
YAZMAZ Yazıcı kendine kem y.. ..... YAZI
YE Ağacın yemişini y., kabuğunu soyma. ..... YEME
Akraba/Hısım ile y. iç, alışveriş etme. ..... AKRABA
Ansını söndür, balı ondan sonra y.. ... TEDBİR
Az y., uzun ye. ..... YEME
Balı y., ansını sonma. ..... MERAK
Bir y. de bin şükret. ..... MİNNETTARLIK, YEME
Büyük lokma y., büyük söz söyleme. ..... KENDİNİ BEĞENME
Dost ile y. iç, alışveriş etme. ..... DOST
Üzümünü y. de bağını sorma. ..... MERAK
Y. balı içme suyu, ko yanarsa yansın; ye eti iç suyu, sönerse sönsün. ..... YEME
Y. kürküm ye. ..... GİYİM KUŞAM
YEDEĞİ Y. olan şey çabuk zayı olur. ..... SAHİP OLMA
YEDİ Altı olur y. olur, hep Allah'ın dediği olur. .. .. ALLAH
At y. günde. it yediği günde (belli olur/ semirir). .. .. ZAMAN
Bir koca y. oğula bedeldir. ..... EVLİLİK
Kutsuzun y. eve dek ziyanı dokunur. .... TALİH
Y. adım yolun, bir yudum suyun hakkı vardır. ... . ARKADAŞ
YEDİĞİ Avradın y. giydiği gibi olsa vay kisinin haline. ..... EVLİLİK
Çocuğun y. helal, giydiği haramdır. .. ÇOCUK
YEDİĞİNİ Boğaz y. istemez de göz gördüğünü ister. ..... AÇGÖZLÜLÜK
YEDİRİR Avcı zağarı gibi ne yer, ne y.. ..... BAĞLILIK
Çoban köpeği ne yer, ne y.. ..... BAĞLILIK
Ne yer, ne y.. ..... BAĞLILIK
Yavuz it ne kendi yer, ne bir kimseye y.. ..... BAĞLILIK
YEDİRİRSEN Vurursan acıt, y. doyur. ..... COMERTLİK
YEDİSİNDE İnsan y. ne ise yetmişinde de odur. ..... HUY
YEĞDİR Yalan var ki gerçekten y.. ..... ALDATMA
Yurdun otlusundan kutlusu y.. ..... ZENGİNLİK, DEĞİŞİM
YEĞİN Acımış eşek katırdan y. gider. ..... ACI ÇEKME
YEĞNİ Ağır basar, y. kalkar. ..... GÖRGÜ
YEĞNİYİ Y. yel alır, ağır yerinde kalır. ..... GÖRGÜ
YEL Ağır yongayı y. kaldırmaz. ..... GÜÇ
Alçak yerde yatma sel alır, yüksek yerde yatma y. alır. ..... ÖLÇÜLÜLÜK
Allah bir adamdan alırsa y. götürür, sel götürür, el götürür. ..... ALLAH
Allah kırkılmış kuzuya göre y. estirir. ... ALLAH
Anladık y. değirmeni, (ama) suyu ne reden geliyor? ..... BİLGİ
Baskısız yongayı yel alır, y. almazsa el alır. ..... TERBİYE
Dağbaşında harman yapma, savurursun y. için; su yanında değirmen yapma öğütürsün sel için. ..... TEDBİR
El el ile, değirmen y. ile. ..... GÜVEN
Getirince el getirir y. getirir sel getirir, götürünce el götürür yel götürür sel götürür. ..... TALİH
Hanman y. ile, düğün el ile. ..... YARDIM
Kocalıkta genç alma el için, yükseklerde yer alma y. için. ..... TARIM, EVLİLİK
Olsa ile bulsayı bir yere ekseler y. ile yuf biter. ..... OLASILIK
Sahipsiz tahtayı el alır, el almazsa y. alır. ..... TERBİYE
Sel ile gelen, y. ile gider. ..... KAZANÇ
Talih yürürse el getirir, y. getirir, sel getirir. ..... TALİH
Tembele dediler, "Kapını ört", dedi "Y. eser örter". ..... TEMBELLİK
Yeğniyi y. alır, ağır yerinde kalır. ..... GÖRGÜ
Y. essin kokusu gelsin. ..... HABER
Y. gibi gelen, sel gibi gider. ..... ACELECİLİK, TUTKU
Y. kayadan ne alır/koparır? ..... GÜÇ
YELE Ele giden y. gider. .... ÖDÜNÇ VERME
YELEĞİNDEN Kartala bir ok değmiş, yine kendi y.. ..... NANKÖRLÜK
YELEK Felek kimine kaftan giydirir kimine y., kimine kavun yedirir kimine kelek. ..... TALİH
YELKEN Havaya göre y. kullan. ..... UYUM
Rüzgara göre y. açmalı. ..... UYUM
YELKENE Bulut y. sığmaz, ... BÜYÜKLÜK
YELKENSİZ Erkeksiz ev y. gemiye benzer..... EVLİLİK
YEM İki tımar bir y. yerine geçer. .... TERBİYE
Kurtlarla bir olup ulumazsan kurtlara y. olursun. ..... UYUM
Öküz y. bitince/yeyince çifte gideceğini bilir. ..... BİLGİ
Yal vakti itten y. vakti attan sakınmalı. ..... TEHLİKE
Yatan öküze y. yoktur. ..... TEMBELLİK
YEMEDİĞİ Keçinin y. ot başını ağrıtır. ..... ALIŞKANLIK
Kedi y. otu y erse başı ağrır. ..... DENEYİM
YEMEDİM Aşından y., tütsüsünden kör oldum. ..... OLASILIK
Ekşi y. ki kursağım yavuncşun/ağnsın. ..... VİCDAN
Sarımsak y. ki ağzım koksun. ..... VİCDAN
YEMEĞE Aklı köpeğe atarlar, karayı y. katarlar. ..... DEĞER
Bağa bak üzüm olsun, y. yüzün olsun. ..... ÇALIŞKANLIK
YEMEĞİ Hocanın y., yılanın ayağı görülmez. ..... DİN
Y. uzun sürenin ömrü kısa olur. ..... YEME
YEMEĞİN Y. azından sözün çoğurından Allah ırak eylesin. ..... KONUŞMA
Y. başı "Bismillah," ayağı "Elhamdülillah." ..... YEME
Y. iyisi hazırdır. ..... YEME
YEMEĞİNİ Y. komşudan bekleyen çok vakit aç kalır. ..... GÜVEN
YEMEK Az uyku, az y. insanı eder melek; çok uyku, çok y. insanı eder helak. ..... YEME
Emeksiz y. olmaz. ..... ÖZVERİ
Peynir ekmek, hazır y. ..... YEME
Şeytan ile y. yiyenin kaşığı uzun olmalı. .....

ŞEYTAN. ESİTLİK
Tembel y./badem/ceviz ister, kırmaya üşenir. ... TEMBELLİK
Tok iken y. yiyen, mezarını dişi ile kazar. ... YEME
Tokken (y.) yiyen mezarını/kabrini disiyle kazar. ... OBURLUK
Y. buldun mu ye, dayak buldun mu kaç. ... YEME

YEMEKSİZ Y. yatmak borçlu kalkmaktan yeğdir. ... ÖDÜNÇ ALMA

YEMEM Aç ile arkadas olma, y. der de sömürür. ... AÇLIK
Bir "Y." diyenden kork, bir "Oturmam" diyenden. ... GÖRÜNÜŞ

YEMEN Çanakta balın olsun, Bağdat'tan/Y.'den an gelir. ... ÜN
Kısmet ise gelir Hint'ten Y.'den, kısmet değilse ne gelir elden? ... ALINYAZISI

YEMENİN Tatlı tatlı y. acı acı geğirmesi olur. ... SON

YEMESE Ağız y. yüz utanmaz. ... UTANÇ

YEMESİNİ Malını y. bilmeyen zengin her gün züğürttür. ... ZENGİNLİK

YEMEYE Aşure y. giden kaşığını yanında taşır. ... ÖZVERİ
Hocanın bir eli almaya, bir eli y. ... DİN

YEMEYENİN Y. malını yerler. (demine hu çekerler) / (üstüne bir bardak su içerler). ... CİMRİLİK

YEMEZ Acıkan ne y., acıyan ne demez. ... ACI ÇEKME. AÇLIK. GİZLİLİK
Aç ne y., tok ne demez. ... AÇLIK
Allah'ın sakladığını kurt y. ... ALLAH
Bakan y., kapan yer. ... ÇALIŞKANLIK
Balı olan bal y. mi? ... BENZERLİK
Balı parmağı uzun (olan) y./yememiş. kısmeti olan/kısmetlisi yemiş. ... TALİH
Köpek köpeği y.. ... BAĞLILIK
Papaz her gün/her zaman pilav y.. ... FIRSAT

YEMİMİ Eşeğe "Sıpan oldu" demişler, "Sırtımdan yükümü alacak değil ya, önümden y., alacak" demiş. ... ÇOCUK

YEMİN Doğru söz y. istemez. ... GERÇEK
İki emini bir y. aralar. ... GÜVEN
Y. Hak'kın keskin kılıcıdır. ... DİN

YEMİNDEN Bir emin iki y. evla. ... GÜVEN

YEMİNİ Yavuz at y. kendi artırır. ... ÇALIŞKANLIK
Yörük at y. kendi artırır. ... LAYIK OLMA, ÇALIŞKANLIK

YEMİŞ "Acından öldü" demesinler de "Y. catlamış" desinler. ... AÇLIK
Ahmak toplamış, akıllı y.. ... AKILSIZLIK
Arpa y. at menzil keser. ... OBURLUK
Y. kemale erince kendiliğinden düser. ... ZAMAN

YEMİŞİ Y. olmayan ağaca taş atmazlar. ... ELEŞTİRİ

YEMİŞİN Her y. bir tadı var. ... FARKLILIK
Y. iyisini domuz yer. ... LAYIK OLMA

YEMİŞİNİ Ağacın y. ye, kabuğunu soyma. ... YEME

YEMİŞSİZ Amelsız alim, y. ağaç gibidir. ... EĞİTİM

YEN Kol kırılır y. içinde, bas kınlır börk/fes içinde. ... GİZLİLİK

YENDİ Kadının fendi erkeği y.. ... KADIN

YENEBİLEN Nefsini y. her zorluğu yener. ... AYARTMA

YENGECE Y. "Niçin yan yan gidersin?" demişler, "Serde kabadayılık var" demiş.. ELEŞTİRİ

YENGEYİ Ahmak gelin, y. halayığı sanır. ... AKILSIZLIK

YENİ Eski ağıza y. tat. ... DEĞİŞİM, YEME
Eski köye y. adet. ... ALIŞKANLIK
Y. dostan vefa gelmez. ... GÜVEN, DOST
Y. süpürge iyi süpürse de, eski süpürge her köşeyi bilir. ... YAŞ
Y. süpürge temiz süpürür. ... DEĞİŞİM
Y. testinin suyu soğuk olur. ... DEĞİŞİM

YENİCE Y. eleğim, seni nerelere asayım? ... DEĞİŞİM

YENİÇERİYİ Ballı pide y. yumuşatır. ... YEME. KAVGA

YENİK Y. pehlivan güreşe doymaz. ... HIRS

YENİLE Y. y. yenmesini öğrenmeli. . BAŞARI

YENİLEN Y. değil, hazmedilen besler. YEME

YENİLİR Bir yiğit ne kadar kahraman olsa sevdiğine y.. ... AŞK

YENİLMESİNİ Ayı ayı iken y. istemez. ... KAVGA

YENİLMEZ Güzellik ekmeğe sürülüp y. ... GÜZELLİK

YENİM Oynamasını bilmeyen kız "Yerim dar" demiş, yerini genişletmişler "Y. dar" demiş. ... BİLGİSİZLİK, BECERİ

YENİNDEN Kötülük bir kızıl gömlektir, ya y., ya yakasından çıkar. ... KÖTÜLÜK

YENİR Balık kılçığıdır, ne y. ne yutulur. ... OLASILIK
Hatır için çiğ tavuk (da) y.. ... DOST

YENİSİ Eskisi olmayanın y. olmaz. ... HARCAMA
Her şeyin y., dostun eskisi. ... DOST

YENİSİNDEN Eski dost düşman olmaz, y. vefa gelmez. ... DOST

YENMESİNİ Yenile yenile y. öğrenmeli. ... BAŞARI

YENMEZ Bela çekmeyince bal y.. ... ÖZVERİ
Bezir yağından pilav olur, ama y.. ... SIKINTI

YENMİŞ Doğuran avrat Azrail y.. ... EVLİLİK

YENMİŞE Geçmişe "Mazi", y. "Kuzu" derler. ... DEĞİŞİM. GEÇ KALMA. PİŞMANLIK

YER Ağaç yumuşağını kurt y.. ... ÜZÜNTÜ
Ağız y., yüz utanır. ... UTANÇ
Alçak y. yiğidi hor gösterir. ... ALÇAKGÖNÜLLÜLÜK, AŞAĞILAMA
Ansını söndüren balını y.. ... ÖZVERİ
Ateş olsa cırmı/cürmü kadar y. yakar. ... TEHLİKE
Avcı zağarı gibi ne y., ne yedirir. ... BAĞLILIK
Az yiyen çok zaman y., çok yiyen çabuk bitirir. . YEME
Bakan yemez, kapan y.. ... ÇALIŞKANLIK
Biri y. biri bakar, kıyamet ondan kopar. ... EŞİTLİK
Çoban köpeği ne y., ne yedirir. ... BAĞLILIK
Çok azan başını y.. ... HIRS
Dağ ardında olsun da, y. altında olmasın. HAYAT
El beğenmezse y. beğensin. ... ŞEREF
Erken ekme don alır, geç kalma y. kurur. ... TARIM
Gelmez y. altındaki, gelir dağ ardındaki. ... HAYAT
Gök ağlamayınca y. gülmez. ... İKLİM
Gökten ne yağdı da y. kabul etmedi. DAYANIKLILIK
İnsan çeşit çeşit, y. damar damar. . FARKLILIK
Ne y., ne yedirir. ... BAĞLILIK
Ölürse y. beğensin, kalırsa el beğensin. ... TERBİYE
Parmağı uzun bal yemez, kısmeti olan y.. ... ALINYAZISI
Tencerede pişirip kapağından y. ... AZLA YETİNME
Ufak y. yiğidi alçak gösterir. ... HIRS
Vardığın y. karanlık ise sen de gözünü kapa. ... UYUM
Yavuz it ne kendi y., ne bir kimseye yedirir. ... BAĞLILIK
Yerdiğin oğlan y. tutar. ... ÇOCUK
Yüz yüze bakmaya y. bırak. ... GÖRGÜ, UTANÇ

YERDE Ağaca çıksa pabucu y. kalmaz. ... BECERİ
Ah y. kalmaz. ... ACI ÇEKME
Alçak y. tepecik kendini dağ sanır. ... KENDİNİ BEĞENME
Alçak y. yatma sel alır, yüksek yerde yatma yel alır. ... ÖLÇÜLÜLÜK
Asık yüz bulduğu y. yatar kalır. ... AŞK
Bal olan y. sinek de olur. ... BENZERLİK, AYARTMA
Çocuğun bulunduğu y. dedikodu olmaz. ... ÇOCUK
Delikli taş y. kalmaz. ... DEĞER
Dirlik olmayan y. varlık olmaz. ... BARIŞ
Hak y. kalmaz. ... ADALET
Her y. okka dört yüz dirhem. ... BENZERLİK
Hocanın vurduğu y. gül biter. ... EĞİTİM
İnsan doğduğu y. değil, doyduğu yerde. ... KAZANÇ
Kan y. kalmaz. ... ÖÇ
Kamının doymayacağı y. açlığını belli etme. ... AÇLIK
Kedinin olmadığı y. fareler cirit atar. YOKLUK
Mazlumun ahı y. kalmaz. ... ZULÜM
On beş yaşındaki/beşindeki kız ya erde gerek ya y.. ... EVLİLİK
Taş düştüğü y. ağırdır. ... GÖRGÜ
Ulu sözü y. kalmaz. ... ATASÖZÜ
Yalan ile iman bir y. durmaz. ... ALDATMA

YERDEDİR Şeytan paranın bulunduğu y.. ... ŞEYTAN

YERDEKİ Y. yüze basılmaz. ... BAĞIŞLAMA

YERDEN Ateş olmayan y. duman çıkmaz. ... DEDİKODU
Diken battığı y. çıkar. ... ÇARE
Düştüğün y. kalk. ... FELAKET
Gaibi bilse y. mal çıkarır. ... BİLGİSİZLİK
Her kazılan y. su çıkmaz. ... FARKLILIK
İp inceldiği y. kopar. ... GÜÇSÜZLÜK
İp koptuğu y. bağlanır. ... ÇARE
Minareyi yaptırmayan y. bitmiş sanır/bitti beller. ... DENEYİM, DEĞER
Tavuk gelen y. yumurta esirgenmez. ÖZVERİ
Ummadığın y. yılan çıkar. ... BEKLENTİ

YERDİĞİN Y. oğlan yer tutar. ... ÇOCUK

YERE Ayağın sığmayacağı y. baş sokulmaz. ... OLASILIK
Bitmeyen y. ekilmez. ... TARIM
Doğduğun y. bakma, doyduğun yere bak. ... KAZANÇ
El uzatılan y. ayak/dil uzatılmaz. ... MİNNETTARLIK, NANKÖRLÜK
Et giren y. dert girmez. ... YEME
Gönül bir hümadır, istediği y. konar. . GÖNÜL
Suyun yavaş akarından, insanının y. bakarından kork. ... GÖRÜNÜŞ

YERECEK Dostunu methederken biraz da y. yerini bırak. ... DOST

YERİ Anan güzel idi, hanı y.; baban zengin idi, hanı evi? ... YOKLUK
Ateş düştüğü y. yakar. ... FELAKET
Dert gider, amma y. boş kalmaz. ... KEDER
Eri olmayanın y. olmaz. ... EVLİLİK
İnsan olduğu y. şereflendirir. ... ŞEREF

YERİM Bugün buldum bugün y., yarına Allah kerim derim. ... AZLA YETİNME
Erim er olsun da y. çalı dibi olsun. ... EVLİLİK
Yiğidim yiğit olsun da y./durağım çalı dibi olsun. ... EVLİLİK

YERİN Aşağıda oturmazsan yukarıda da y. yoktur. ... KENDİNİ BEĞENME
Her sözü söyleme, y. kulağı var. . KONUŞMA
Kemalin var ise bulursun y.. ... GÖRGÜ
Varsa hünerin vardır baş üstünde y.. . BECERİ
Yanık y. otu tez biter. ... ACI ÇEKME
Y. kulağı var (her sözü işitir). ... DEDİKODU
Y. kulağı var. ... GİZLİLİK

YERİNDE Cebi dolu olanın keyfi y. olur. ... ZENGİNLİK
Göl y. su eksik olmaz. ... OLASILIK
Her şey y. yakışır. ... OLASILIK
Taş y. ağırdır. ... DEĞER
Yeğniyi yel alır, ağır y. kalır. ... GÖRGÜ
Y. tekdir baş ağrıtmaz. ... TERBİYE

YERİNDEDİR İnsanın aklı acıyan y.. ... ACI ÇEKME

YERİNDEN Ağır taş y. oynamaz (batman döver). ... GÖRGÜ
Gön yufka y. delinir. ... GÜÇSÜZLÜK
İki kişi y. kımıldansa bir üçüncüye de yer açılır. ... YARDIM

YERİNE Deve, deve y. göçer/çöker. ... BENZERLİK

Kesilen baş (bir daha) y. konmaz/bitmez. ..... GEÇ KALMA
Y. düşmeyen gelin y. yerine. boyuna düşmeyen esvap sürüne sürüne eskir. .... LAYIK OLMA
Y. göre küçük büyüğü terbiye eder. .. GÖRGÜ
YERİNİ Hak y. bulur. .. ADALET, GERÇEK
Kırılan cam y. tutmaz. ..... SEVECENLİK
Kırılan kap y. doldurmaz. ..... SEVECENLİK
Misk y. belli eder. ..... GÖRÜNÜŞ
Üç göç bir yangın y. tutar. ..... DEĞİŞİM
YERİNME "Alta gittim" diye y.. "Üste çıktım" diye sevinme. ..... ÖLÇÜLÜLÜK
YERLERE Ver elindekini ellere. sonra vur başını y.. ..... ÖDÜNÇ VERME
YERSE Ağız y. yüz güler. ..... YEME
YERSİN Ne pişirirsen onu y.. ..... SORUMLULUK
YESE Köpek y. kudurur. ..... KÖTÜLEME
YESİN Yatma tilki önünde, ko aslan y. seni. ..... BÜYÜKLÜK
YEŞİL Bostan y. iken pazarlığa oturulmaz. ..... BEKLENTİ
Dışardan y. türbe, içine girdim estağfurullah tövbe. ..... GÖRÜNÜŞ
Dünya bir y. kuyruktur, yiyebilene aşk olsun. ..... DÜNYA
Kadını y. yaprak eden de kocası, kara toprak eden de kocası ..... EVLİLİK
Yar ansın beni de bir y. yaprak ile olsun. ..... SEVECENLİK
YETER Bir başa bir gömlek y.. ..... AZLA YETİNME
YETİM Y. malı ateşten gömlektir. .. KAZANÇ
YETİMİ Y. giydir, açı doyur, kavgacıyı ayır. ..... SEVECENLİK
YETİRMEYİ Erkek getirmeyi kadın y. bilmeli. . EVLİLİK
YETİŞEMEZSE Kedi ciğere y. 'Bugün oruçtur' demiş. ..... GÖNÜL
YETİŞMEDİĞİN Y. köyün alt tarafında / beri yanında yat. ..... DENEME
YETİŞMEMİŞ "Harmanı yakarım" diye oraya y.. ..... ZULÜM
YETİŞMEZ Y. mi sana elin nümunesi? ..... ÖRNEK
YETMEYEN Eşeğe gücü y./yetmez. semerini döver. ..... ÖÇ
YETMİŞ Altmış y., aklı başından gitmiş. ..... YAŞ, AKILLILIK
Ümmeti Muhammet altmış ile y. arası gider. ..... ÖLÜM
Yaş y., iş bitmiş. ..... YAŞ, HAYAT
YETMİŞE Vadesi y. çare yoktur. ..... ÖLÜM
YETMİŞİNDE İnsan yedisinde ne ise y. de odur. ..... HUY
YEYİP Tatlı y. tatlı söyleşelim. ..... KONUŞMA
YIKA Ne kadar yıkarsan y.. kan kanla temizlenmez. ..... ÖÇ
YIKAMADIĞIN Y. eli öp de başına koy. ..... BOYUN EĞME
YIKAMAKLA Zenci yüzü y. ağarınaz. ..... DEĞİŞİM
YIKAN Evi yapan da anne, y. da anne. ..... EVLİLİK
Gönül y. Tanrı'ya ermez. ..... ZULÜM
YIKANDIN Kele "Y. mı?" demişler, "Tarandım bile" demiş. ..... OLASILIK
YIKAR Avrat var ev yapar, avrat var ev y.. ..... EVLİLİK
El eli y., el de döner yüzü yıkar. ..... YARDIM
YIKARSAN Ne kadar y. yıka, kan kanla temizlenmez. ..... ÖÇ
YIKAYICIYIM Ben ölü y., ister cennete gitsin ister cehenneme. ..... MERAK
YIKILAN Y. ağaca balta vuran çok olur. ..... FELAKET
Y. yıkılanı sever. ..... BENZERLİK
YIKILANA Değme sarhoşa y. kadar gitsin. .... İÇKİ, SORUMLULUK
Kaçanı kovalamazlar, y. vurmazlar. ..... BAĞIŞLAMA
YIKILANI Yıkılan y. sever. ..... BENZERLİK
Y. tutmak er kişinin kanı. ..... SEVECENLİK

YIKILDIĞI Yar y. gün tozar. ..... FELAKET
YIKILIP Eşeğe "Marifetini göster" demişler, y. ağnamış. ..... LAYIK OLMA
YIKILIR İki güreşenden biri y.. ..... KAVGA
Zulüm ile yapılan çabuk y.. ..... ZULÜM
YIKILIRSİN Yıkma elin kalbini, sen de y.. ..... ZULÜM
YIKILMAZ Doğru sarsılır, amma y.. ..... DÜRÜSTLÜK
YIKIM Düzen bozulursa y. y. üstüne gelir. ..... FELAKET
YIKMA Ev yap, ev y.. ..... SEVECENLİK
Y. elin kalbini, sen de yıkılırsın. ..... ZULÜM
YIKMADIĞI Avradın y. ev bin yıl dikili kalır. ..... EVLİLİK
YIKMAK Yapmak güç, y. kolay. ..... ÇALIŞKANLIK
Y. kolay, yapmak güç. ..... ZULÜM
Y. kolay, yapmak zor. ..... DEĞİŞİM
YIKMAYINCA Hilekar dokuz ocak y. bir ocak kuramaz. ..... ALDATMA
YIKMAZ Şeytan kendi evini y.. ..... BAĞLILIK
YIL Ciltçinin karnını yarmışlar, kırk tane gelecek y. çıkmış. ..... TARIM
Kırk y. günahkar, bir gün tövbekar. ..... PIŞMANLIK
Kırk y. kıran olmuş, eceli gelen ölmüş. ÖLÜM
Kırk y. yağmur yağsa, mermere geçmez. ..... GÜÇ
Y. uğursuzun (eyyam arsızın). ..... SUÇ
Yılın eksiğini nisan getirir, nisanın eksiğini y. getirmez. ..... TARIM
Zararsız yılan kırk y. yaşasın. ..... DÜŞMAN
YILAN Azan y. yol üstüne çıkar. ..... TUTKU
Bana dokunmayan / Beni sokmayan y. bin yıl yaşasın. ..... BENCİLLİK
Bana dokunmayan y. kırk yıl yaşasın. ..... MERAK
El eliyle y. tut, onu da yalan tut. .... ALDATMA
El eliyle y. tutulur. ..... ALDATMA
Gelin çiçek, her dediği gerçek; kaynana y., her dediği yalan. ..... EVLİLİK
Her deliğe / taşın altına elini sokma, ya y. çıkar ya çıyan. ..... MERAK, TEDBİR
Her deliğe elini sokma, ya y. çıkar ya çıyan. ..... GÖRÜNÜŞ
İyi yalan bu yalan, fili yuttu bir y.. .. ALDATMA
Kuzu gibi meler, y. gibi sokar. ..... ALDATMA
Sevda/Sevgi geçer yalan olur, sonra/sonu sokar y. olur. ..... AŞK
Su içene y. bile dokunmaz. ..... SEVECENLİK
Talihsiz hacıyı deve üstünde y. sokar. ... TALİH
Ummadığın yerden y. çıkar. ..... BEKLENTİ
Ummadık hacıyı deve üstünde / Arafat'ta y. sokar. ..... TALİH
Venedik'ten tiryak gelinceye kadar Mısır'da adamı y. helak eder. ..... GEÇ KALMA
Yalan yanlıştır ki y. yanıltır. ..... ALDATMA
Y. adamın topuğunu gözler, adam yılanın başını. ..... KAVGA
Y. (bile) doğrulmayınca deliğine girmez. ..... DÜRÜSTLÜK, ADALET
Y. deliği bin altına. ..... DEĞER
Y. huyu iyi olsaydı ayakları olurdu. .... GÖRGÜ
Y. iken toprağı gıda eder yer. ..... YEME
Y. kendi eğrisini bilmez, deveye "Boynun eğri" der. ..... ELEŞTİRİ
Y. sokan uyumuş, aç kalan uyumamış. AÇLIK
Y. yarpuzdan kaçar, nereye gitse yarpuz karşısına gelir. ..... GÖNÜL
Zararsız y. kırk yıl yaşasın. ..... DÜŞMAN
YILANA Denize düşen y./yosuna sarılır. ..... ÇARE
Fitne uyuyan y. benzer, uyandırmaya gelinez. .. BELA
Suya düşen y. sarılır. ..... YARDIM
Y. yavrusu düşman olur. ..... ÇOCUK
Y. yumuşak diye el sunma. ..... GÖRÜNÜŞ
YILANI Kötü söz insanı dininden, tatlı söz y. ininden çıkarır. ..... KONUŞMA
Tatlı dil y. deliğinden çıkarır. ..... KONUŞMA
YILANIN Elin öldürdüğü y. başını ezme. ..... DENEME

Hocanın yemeği, y. ayağı görülmez. ..... DİN
Uyuyan y. kuyruğuna basılmaz. ..... TEHLİKE
Yatan y. kuyruğuna basma. ..... TEDBİR
Y. ayağını, karıncanın gözünü, mollanın ekmeğini kimse görmez. ..... CİMRİLİK
Y. başı ağrıyınca yolun ortasına çıkar. .... BELA
Y. başı küçükken ezilir. ..... BAŞLANGIÇ, ERKEN DAVRANMA
Y. sevmediği ot, deliğinin ağzında biter. ..... SUÇ
Y. soktuğu uyumuş, aç uyumamış. ..... AÇLIK
YILDA Bir dost kırk y. kazanılır. ..... DOST
Kırk y. bir kadın sözü tutulmalıdır. ..... EVLİLİK
Kırk y. intikam alan "Ne tez aldım" demiş. ..... ÖÇ
YILDIZ Ay y. göğe yaraşır. ..... BENZERLİK
Kuyruklu y. her zaman doğmaz. ..... FIRSAT
YILDIZA Ay görmüşün y. itiban yoktur. ..... DENEYİM
Gökteki y. kement atılmaz. ..... HIRS
YILDIZDIR Bu bir kuyruklu y. ki kırk yılda bir doğar. ..... FIRSAT
YILI Ar y. değil, kar y.. ..... KAZANÇ
Ay var y. besler, yıl var ayı beslemez. ..... TİCARET
Gün olur günü. gün olur ayı, gün olur y. besler. . ..... TİCARET
Gün var y. besler, yıl var günü beslemez. TİCARET
Kar y. var yıldır. ..... İKLİM
YILIN Kırk y. başında bir gece hırsızlığa çıkacak olduk, onda da ay akşamdan doğdu. TALİH
On y. yağmuru harman vakti yağar.... TARIM
Y. eksiğini nisan getirir, nisanın eksiğini yıl getirmez. ..... TARIM
YILINA Harmanda dirgen yiyen sıpa, y. kadar acısını unutmaz. ..... DENEYİM
YILKİ Bu y. kuş bıldırki (geçen y.) kuşla "Civciv" alay eder. ..... YAŞ
YILLANMIŞ Yaşlanmış eşekte y. akıl olur. ..... DENEYİM
YILLIK "Bende kırk y. sirke var" diyenden biraz sirke istemişler, "Her isteyene verseydim bende kırk y. sirke kalır mıydı?" demiş. ..... ÖDÜNÇ ALMA
Bir ağaç dikmek bir y. ibadete bedeldir. ..... TARIM
Kırk y. Yani olur mu Kani? ..... DEĞİŞİM
YIRTICI Y. kuşun ömrü az olur. ..... ZULÜM
YIRTMIŞ Tavuk kaza bakmış da kuçunu y. ..... ÇEKEMEMEZLİK
YİĞİDE Ataarpa, y. pilav. ..... BENZERLİK
YİĞİDİ Alçak yer y. hor gösterir. ..... ALÇAKGÖNÜLLÜLÜK, AŞAĞILAMA
Ufak yer y. alçak gösterir. ..... HIRS
Yer y. yiğide, Mevla rızkın getire. ..... EVLİLİK
Y. kılıç değil, kötü söz öldürür. ..... KONUŞMA
YİĞİDİM Y. yiğit olsun da yerim/durağım çalı dibi olsun. ..... EVLİLİK
YİĞİDİN Ana y. kalkanıdır. ..... ANA-BABA
Ar y. berbadıdır. ..... UTANÇ
Ar y. kamçısıdır. ..... UTANÇ
At ile avrat y. bahtıdır. ..... EVLİLİK
Atın dorusu, y. delisi. ..... BENZERLİK
Atın ürkeği, y. korkağı. ..... BENZERLİK
Borç y. kamçısıdır. ..... ÖDÜNÇ ALMA
Garip y. dili kısa boynu eğri olur. ..... GÜÇSÜZLÜK
Her y. bir yoğurt yiyişi vardır. ..... BECERİ, FARKLILIK
Her y. gönlünde bir aslan yatar. ..... HIRS
Pilav y. arpasıdır. ..... YEME
Y. malı meydanda gerek / meydandadır. ..... ÜN, CÜMERTLİK
Y. sözü, demirin kertiği. ..... SÖZ VERME
YİĞİT Aslan yatağında, y. çağında. ..... BENZERLİK
At ölür meydan/nalı kalır, y. ölür şanı/namı kalır. ..... ÜN
Bir y. ne kadar kahraman olsa sevdiğine yenilir. ..... AŞK
"Cömert" demişler, maldan etmişler; "Y." demişler, candan etmişler. ..... KAVGA

Cömert derler maldan ederler, y. derler candan ederler. ..... AYARTMA
Dağ başından duman, y. başından boran eksik olmaz. ..... OLASILIK
Hayvan yularından, insan/y. ikrarından/sözünden tutulur. ..... SÖZ VERME
Koz gölgesi, kız gölgesi; söğüt gölgesi, y. gölgesi; dut gölgesi, it gölgesi. ..... MUTLULUK. DEĞER
Vurma korkağa, y./cesur edersin. ..... YÜREKLİLİK
Yiğidim y. olsun da yerim/durağım çalı dibi olsun. ..... EVLİLİK
Y. arkasından vurulmaz. ..... YÜREKLİLİK
Y. başından devlet ırak değildir. ..... ÇALIŞKANLIK
Y. bin yaşar, fırsat bir düşer. ..... FIRSAT
Y. kısmı gözünü budaktan sakınmaz. ..... YÜREKLİLİK
Y. lakabıyla anılır. ..... ÜN
Y. yarasına y. katlanır. ..... ACI ÇEKME
Y. yüzüne tükürtmez, leşine tükürtür. ..... GORGU
YİĞİTE Tükürdüğünü yalamak y. yakışmaz. ..... SÖZ VERME
YİĞİTİN Ağanın gözü, y. sözü. SÖZ VERME
YİĞİTLİK Ağalık vermekle, y. vurmakladır. ..... ÇÖMERTLİK
Beylik vermekle, y. vurmakla. ... ÇÖMERTLİK
Y. dokuzdur; sekizi kaçınaktır biri hiç görünmemek. ..... YÜREKLİLİK
YİĞİTTE Atta kanı yiğitte burun. ..... BENZERLİK
YİĞİTTEN Y. korkma, muhanetten kork. ..... KORKU
YİNE Attan düşen y. atlanır. ..... İYİMSERLİK
YİRMİSİNDE Y. yakışıklı, otuzunda güçlü, kırkında zengin. ..... HAYAT
YİTİREN Altın y, altın bulmaz. ..... FIRSAT
YİYECEĞİ Yarınki y. bugünden düşünme. ..... ÜZÜNTÜ
YİYECEĞİYLE Bir kişinin y. iki kişi de olur, amma ikisi de aç kalır. ..... AÇLIK
YİYELİM Önce y., sonra diyelim. ..... KONUŞMA
Sizde y. içelim, bizde gülüp oynayalım. ..... BENCİLLİK
YİYEMEZSİN Kısmetinden fazla y. ..... ALINYAZISI
YİYEN Az y. az uyur, çok y. güç uyur. . YEME
Az y. çok yer, çok y. az yer. ..... YEME, YOKSULLUK
Az y. çok zaman yer, çok y. çabuk bitirir. ..... YEME
Bal y. belasını çekmek gerek. ..... SORUMLULUK
Balık demiş ki, "Etimi y. doymasın, avımı yapan gülmesin." ..... MESLEKLER
Balık tutan unmaz, y. doymaz, alıp satan kar eder. ..... MESLEKLER
Bol bol y. bel bel bakar. ..... OBURLUK
Bol bol y. bön bön bakar. ..... HARCAMA
Çok y. ahmak olur. ..... OBURLUK
Ekmeğini kendi y. sofrasını kendi kaldırır. ..... SORUMLULUK
Pilav y. kaşığını yanında/belinde taşır. ÖZVERİ
Ramazanı y. ya açlıktan ya susuzluktan. AÇLIK
Tokken (yemek) y. mezarını/kabrini dişiyle kazar. ..... OBURLUK
Yağ y. köpek tüyünden belli olur. ..... SUÇ
Yalnız y. sofrasını kendi kaldırır. ..... SORUMLULUK
Y. bilmez, doğrayan bilir. ..... DENEYİM
Y. ya sırtüstü yatmalı, ya kırk adım atmalı. ..... YEME
YİYENLE Değneyi y. sayan bir değil. ..... FARKLILIK
YİYEYİM "Çok y." diyen aç kalır. ..... OBURLUK
YİYİP Osmanlı ekmeği y. Moskofa dua olmaz. ..... NANKÖRLÜK
YİYİŞİ Her yiğidin bir yoğurt y. vardır. ..... BECERİ, FARKLILIK
YOĞUN Kalın/Y. incelene kadar ince üzülür, ... GEÇ KALMA, GÜÇSÜZLÜK
YOĞURDA Bildiğin ayranı bilmediğin y. değişme. ..... DEĞİŞİM
YOĞURDU Sütten ağzı yanan y. üfleyerek yer. ..... DENEYİM, KORKU
YOĞURDUN Ekmekten kaşık olur, ama her y. hakkına değil. ..... OLASILIK
YOĞURT Allah bir, peygamber hak, pekmez kara, y. ak. ..... DİN
Biz ondan y, umarız, o bizden ayran umar. ..... YARDIM
Her yiğidin bir y. yiyişi vardır. ..... BECERİ, FARKLILIK
Mayasız y. tutmaz/çalınmaz. ..... OLASILIK
Yüzmek y. ezmek, yazı yazmak unutulmaz marifetlerdendir. ..... BECERİ
Zemheride y. isteyen cebinde bir inek taşır. ..... ÖZVERİ
YOK Adadığı çok, verdiği y.. .... SÖZ VERME
Alan y., satan neylesin? Satan yok, alan neylesin? ..... TİCARET
Bir anda var olan bir anda y. olur. ... KAZANÇ
Var akar, y. bakar. ..... ZENGİNLİK
Var ne bilsin y. halinden? ..... ZENGİNLİK
Var varlatır, y. söylatır. ..... ZENGİNLİK
Y. büyümez, azık büyür. ..... UFAK ŞEYLER
YOKA Vara var, y. yok denir. ..... ZENGİNLİK
YOKLUĞU Bir iğnenin y. yokluktur. ..... YOKLUK
Her şeyin y. yokluktur. ..... YOKLUK
YOKLUK Avrat katlık bilmez, çoban y. bilmez. . KADIN
Varlıktan sonra Allah y. göstermesin. ..... ZENGİNLİK
Y. taştan katıdır. ..... YOKSULLUK
YOKLUKTA Varlıkta darlık olmaz, y. dirlik olmaz. ..... ZENGİNLİK
YOKLUKTUR Her şeyin yokluğu y. ..... YOKLUK
YOKSUL Borçsuz çoban y. beyden yeğdir. ..... ÖDÜNÇ ALMA
Devletli yanını kaşısa y. para verecek sanır. ..... YOKSULLUK
Eşek atın ne yoldaşı, y. beyin ne kardeşi. ..... YOKSULLUK
Y. ala ata binse selam almaz. .. YOKSULLUK
Y. danişmendin sözü geçmez, meğer avradı güzel ola. ..... YOKSULLUK
Y. rençberin ziraati de yoksuldur. ..... YOKSULLUK
YOKSULA Beyler buyruğu y. kan ağlatır. ..... YETKİ, ADALET
Devletliye "Beli" derler, y. "Deli." ... ZENGİNLİK
YOKSULLUĞA "Buğdayım var" deme ambara girmeyince, "Oğlum var" deme y. düşmeyince. ..... BEKLENTİ
YOKSULLUK Gençlikte ölüm, ihtiyarlıkta y./açlık güçtür. ..... YAŞ
İhtiyara y. güçtür. ..... YAŞ
Kadına/Karına "İyi" deme y. görmeyince. ..... EVLİLİK
Y. kapıdan girince aşk bacadan kaçmış. ..... YOKSULLUK
YOKSULLUKTUR Borç en kötü y. ..... ÖDÜNÇ ALMA
YOKSULUN Varsıtsız y. evi beylere komşu ola. ..... BÜYÜKLÜK
YOKTAN Hiç y. torlak yeğdir. ..... UFAK ŞEYLER
Taştan kopar, y. kopmaz. ..... UFAK ŞEYLER
Y. var etmek Allah'a mahsustur/vergidir. ..... YOKLUK, ALLAH
Y. yonga çıkmaz. ..... YOKLUK
YOKTUR Doğruya zeval y., çekseler bin divana. ..... DÜRÜSTLÜK
YOKUŞ Serçeden başka kuş Zeyrek'ten başka y. bilmez. ..... BİLGİSİZLİK
YOKUŞA Yorgunu y. sürme. SEVECENLİK
YOKUŞTA Emanet hayvanın kuşkunu y. kopar. ..... ÖDÜNÇ ALMA
YOKUŞU Deveye "İnişi mi seversin, y. mu?" demişler. "Düz yere kıran mı girdi?" demiş. ..... ÖLÇÜLÜLÜK
Deveye "Y. mu seversin inişi mi?" diye sormuşlar, "İkisinin de Allah belasını versin, düz ovaya bakalım" demiş. ..... SEÇİM
Her inişin bir y., her yokuşun bir inişi vardır. ..... DEĞİŞİM
YOKUŞUN Her ağlamanın bir gülmesi, her y. bir inişi vardır. ..... İYİMSERLİK
YOL Ağır git ki y. alasın. ..... ACELECİLİK
Ahmak iti y. kocatır. ..... AKILSIZLIK
Akıl için y./tarik birdir. ..... AKILLILIK
Akılsız iti/köpeği y. kocatır. ..... TEDBİR
Araba kırılınca / devrildikten sonra y. gösteren çok olur. ..... OĞUT
At yürümekle y. alır, kibar vermekle ün alır. ..... CÖMERTLİK
Atın varken y. tanı, ağan varken el tanı. ..... FIRSAT, GEZİ
Avcı ne kadar hile/al bilse ayı o kadar y. bilir. ..... KURNAZLIK
Azan yılan y. üstüne çıkar. ..... TUTKU
Çamura düşene y. gösteren çok olur. ..... GEÇ KALMA
Dağ ne kadar yüce olsa y. üstünden aşar. ..... BÜYÜKLÜK
Deve ağır gider, amma y. alır. .. ACELECİLİK
Düşenin dostu olmaz (hele bir y. düş de gör). ..... FELAKET
Elmanın dibi göl, armudun dibi y. olmalı. ..... TARIM
Er kalkan y. alır, er evlenen döl alır. ... EVLİLİK
Erkeğin kalbine giden y. midesinden geçer. ..... YEME
Erken kalkan y. alır, erken evlenen döl alır. ..... EVLİLİK
Erken y. alan çabuk döner. ..... ERKEN DAVRANMA
Evvel yoldaş, sonra y.. ..... ARKADAŞ
Gönülden gönüle y. vardır. ..... DOST, AŞK
Her y. bostan kenarından geçmez. ..... FARKLILIK
İvmek ile y. alınmaz. ..... ACELECİLİK
Kalpten kalbe y. vardır. ..... AŞK
Ölümden öte y. gitmez, mezardan öte sal gitmez. ..... ÖLÜM
Refikin iyisi ile uzun y. yoktur. ..... ARKADAŞ
Sıçan geçer y. olur. ..... ALIŞKANLIK
Sıçanın geçtiğini aramam amma y. olur kalır. .. .. ALIŞKANLIK
Tekerlek kanıldıktan sonra y. gösteren çok olur .. .. GEÇ KALMA
Y. azınca yol gösteren çok olur. ..... GEÇ KALMA
Y. bilen kervana katılmaz. ..... DENEYİM
Y. sormakla bulunur. ..... OĞUT
Y. uzayınca y. gösteren çok olur. ..... OĞUT
Y. yürümekle, borç ödemekle tükenir. ..... ÇALIŞKANLIK
Yoldan / Y. ile giden yorulmaz. ..... BECERİ
YOLA At ile y. giden eşeğin vay haline. ..... EŞİTLİK
Azıksız y. çıkarın iki gözü el torbasında kalır. ..... TEDBİR
Azıksız y. çıkılmaz. ..... TEDBİR
Besmelesiz çıkma y., başa gelir türlü bela. ..... BAŞLANGIÇ
Bilmediğin işe karışma, bilmediğin y. gitme. ..... TEDBİR
Bir kişiyle ya alışveriş etmeli ya y. gitmeli ki ne olduğu bilinsin. ..... GÜVEN, GEZİ
Cahil ile çıkma y., getirir başına türlü bela. ..... BİLGİSİZLİK
Çirkin ile y. gitme, güzel ile taş taşı. ..... GÜZELLİK
Çocukla çıkma y.; düşersen güler, düşerse ağlar. ..... ÇOCUK
Dost bizi iyi y. öğütleyendir. ..... DOST
Herkesle arkadaş olma, bilmedikle y. çıkma. ..... ARKADAŞ
İlim ehli, cahili y. getirir. ..... EĞİTİM
Kan ile çıkma y., başına gelir türlü bela. ..... KADIN
Kılavuzsuz y. çıkan yolunu şaşırır. ..... OĞUT

Yaz diye y. çıkarsan kışı gözüne al. .... TEDBİR
Yoldan çıkmak ayıp değil, y. girmemek ayıptır. . ..... DURUSTLUK
YOLCU Avcı avında, y. yolunda gerek. ..... BENZERLİK
Ekinci yağmur ister y. kurak (her ikisinin de muradını verir Hak). ..... FARKLILIK
Sen y. ben hancı iken bir gün elbet buluşuruz. .... GEZİ
Y. yolunda gerek. ..... KARARLILIK. GEZİ
Y. yolundan kalmaz. ..... GEZİ
YOLCUNUN İt it ile dalaştı, y. yolu rast düştü. .. .. KAVGA
YOLCUYA Hancının horozu ölmüş, y. ne. ..... ÜZÜNTÜ
YOLDA Acele giden / ile yürüyen y. kalır. ..... ACELECİLİK
Doğru y. düşen çabuk kalkar. . DURUSTLUK
Doğru y. yürüyen yorulmaz. ... DURUSTLUK
Eşek/Eşkin eve gelmiş, yorga y. kalmış. ..... ÇALIŞKANLIK
Parayı y. bulsan sayacaksın. ..... GÜVEN
Y. doğru gidene kimse dokunmaz. ..... DURUSTLUK
YOLDAN Eşeği y. çıkaran sıpasının oynaması. ..... UTANÇ
Y. / Yol ile giden yorulmaz. ..... BECERİ
Y. çıkmak ayıp değil, yola girmemek ayıptır. .... DURUSTLUK
Y. kal, yoldaştan kalma. ..... ARKADAS
YOLDAŞ Cehenneme giden y. arar. ..... ARKADAS
Evvel y., sonra yol, ... ARKADAS
YOLDAŞDIR Hırsız hırsıza y.. ..... SUÇ
YOLDAŞI Eşek atın ne y., yoksul beyin ne kardeşi. ..... YOKSULLUK
YOLDAŞIDIR Canan canın y.. ..... DOST
Hal halin y.. ..... BENZERLİK. ARKADAS
YOLDAŞINI Cehenneme giden y. çok ister. .. .. ARKADAS
Kendini yorulmuş bilirsen y. ölmüş bil. ..... SEVECENLİK
YOLMAYA Çok el ya yağmaya. ya y.: ..... YARDIM
YOLU Ata y. doğru yoldur. ..... ANA-BABA
Atasözü tutmayanın y. ya teke gider, ya büke... ..... ATASÖZÜ
Beygirin iyisi y. kısaltır. ..... BECERİ
İt it ile dalaştı, yolcunun y. rast düştü .. KAVGA
İyi arkadaş uzun y. kısaltır. ..... ARKADAS
Y. iyi bilen yorulmaz. ..... BİLGİ
Y. kaybedene köpek sesi bülbülden tatlı gelir. .... GÖRÜNÜS
YOLUDUR Sabır maksadın en kestirme y.. ... SABIR
YOLUMUZ Domuz domuza düştü. y. düze düştü. ..... SUÇ
YOLUN Yedi adım y., bir yudum suyun hakkı vardır. ..... ARKADAS
Yılanın başı ağrıyınca y. ortasına çıkar. .. BELA
YOLUNDA Su testisi su y. kırılır. ..... SUÇ
Testi / Su testisi su y. kırılır. ..... BENZERLİK
Yolcu y. gerek. ..... KARARLILIK, GEZİ
YOLUNDAN Yolcu y. kalmaz. ..... GEZİ
Y. giden yorulmaz. ..... BİLGİ
YOLUNU Eski kurt y. şaşırmaz. ..... YAŞ. DENEYİM
Kılavuzsuz yola çıkan y. şaşırır. ..... OĞÜT
YONCA Bekle eşeciğim, yaz gelsin y. biçersin/bitsin. ..... GEÇ KALMA
Ölme eşeğim ölme; yaz gelecek, y. bitecek. ..... GEÇ KALMA
YONGA Yoktan y. çıkmaz. ..... YOKLUK
YONGASIDIR Mal canın y.. SAHİP OLMA
YONGAYI Ağır y. yel kaldırmaz. ..... GÜÇ
Baskısız y. yel alır, yel almazsa el alır. ..... TERBİYE
YORAR Rahvan at kendini y.. ..... ÇALIŞKANLIK
YORDAMINDAN Cebi delik, y. geçilmez. ..... KENDİNİ BEĞENME
YORDAMSIZ Y. elin kazası çok olur. ..... BECERİ
YORGA Eşek/Eşkin eve gelmiş, y. yolda kalmış. ..... ÇALIŞKANLIK
YORGAN Açа dokuz y. örtmüşler, yine uyuyamamış. ..... AÇLIK, UYKU
Attan düşene y. döşek, eşekten düşene kazma kürek. ..... DEĞER
Bir pire için y. yakılmaz. ..... ÇARE
Pire için y. yakılmaz. ..... OLASILIK, TEDBİR, ÖFKE
Y. gitti, dava bitti. ..... KAVGA
YORGANA Ergene var ergene, tasasız gir y.... ..... EVLİLİK
YORGANIDIR Kar çiftçinin y.. ..... TARIM, İKLİM
YORGANINA Ayağını y. göre uzat. ..... ÖLÇÜLÜLÜK, TUTUMLULUK
Kişi y. göre ayağını uzatmalıdır. ..... TEDBİR
YORGUN Y. eşeğin/öküzün çüş/ıslık canına minmez. ..... OLASILIK
YORGUNU Y. yokuşa sürme. ..... SEVECENLİK
YORULAN Düşen kalkar, y. çöker. ..... DEĞİŞİM
YORULANA Her y. bir han yapılmaz. ..... SIKINTI
YORULDUĞU Herkesin y. yere han yapmazlar/yapılmaz. ..... SIKINTI
YORULMAMIŞ Soran yanılmamış/y. ..... İSTEME
YORULMAYAN Yazın y. kışın kurulmaz. ..... TEMBELLİK
YORULMAZ Yoldan / Yol ile giden y.. ..... BECERİ
Yolu iyi bilen y.. ..... BİLGİ
Yolundan giden y.. ..... BİLGİ
YORULMUŞ Kendini y. bilirsen yoldaşını ölmüş bil. ..... SEVECENLİK
YORULUR Çok çabalayan çok y.. .. TUTKU
Çok seğirten çabuk y.. ..... GEZİ
Önde giden y., arkada giden soyulur. ..... ÖLÇÜLÜLÜK
YOSUN Akan su y. tutmaz. . ÇALIŞKANLIK
Yuvarlanan taş y. tutmaz. ..... DEĞİŞİM
YOSUNA Denize düşen yılana/y. sarılır. ..... ÇARE
YOSUNDAN Denize düşen y. imdat umar. .... ÇARE
YÖRÜK Y. at dizgin istemez. ..... BECERİ
Y. at yemini kendi artırır. ..... LAYIK OLMA, ÇALIŞKANLIK
Y. ata binince bey oldum sanır. ..... LAYIK OLMA
Y. ata kamçı olmaz. ..... LAYIK OLMA
Y. ata paha olmaz. ..... DEĞER
YÖRÜKSE Atın y. bin de kaç. ..... FIRSAT
YUDUM Yedi adım yolun, bir y. suyun hakkı vardır. ..... ARKADAŞ
YUF Olsa ile bulsayı bir yere akseler yel ile y. biter. ..... OLASILIK
YUFKA Açlık ile tokluğun arası yarım y./bir dilim/bir lokma ekmek. ..... AÇLIK
Gön y. yerinden delinir. ..... GÜÇSÜZLÜK
YUFKADIR Arkası y. fakirin. YOKSULLUK
Fakirin gönlü y.. ..... YOKSULLUK
YUFKASI Arpadan da un olur, ama y. açılmaz. ..... OLASILIK
YUKARI "Aşağı mahalle sen misin, y. mahalle şen misin?" diye gezer. ..... TEMBELLİK
Çizmeden y. çıkma. ..... EŞİTLİK, BECERİ
Evinde yok darı, geçer de oturur (herkesten) y.. .. KENDİNİ BEĞENME
YUKARIDA Aşağıda oturmazsan y. da yerin yoktur. ..... KENDİNİ BEĞENME
YUKARIYA Y. tükürme yüzüne düşer. ..... BOYUN EĞME
YULAR Eşek altın y. taksa, yine merkep yine merkep. ..... DEĞİŞİM
YULARINDAN Adamı ikrarından, hayvan y. çeklir. ..... KONUŞMA
Hayvan y., insan/yiğit ikrarından/sözünden tutulur. ..... SÖZ VERME
YULARINI Deve gitti y. arar. .. GEÇ KALMA
YULARSIZ Ersiz avrat y. at. ..... EVLİLİK
Y. ata binilmez, y. deve yedilmez. .... TERBİYE
YUMRUĞA Döğüş sırasında y. bakılmaz/yumruk sayılmaz. ..... KAVGA
YUMRUĞU El y. yemeyen kendi yumruğunu değirmen taşı sanır. ..... DENEYİM
YUMRUK Arkanı dönersen taş/y. vuran çok olur. ..... GÜÇSÜZLÜK
Döğüş sırasında yumruğa bakılmaz/y. sayılmaz. ..... KAVGA
Kavgada y. sayılmaz. ..... KAVGA
YUMULUNCA Göz y. kıymeti bilinir. ..... DEĞER
YUMUP Göz y. açılıncaya kadar fırsat vakti geçer. ..... FIRSAT
YUMURTA Bizim tavuk bir y. yumurtlar, yedi mahalle duyar, elin kısrağı kûheylan doğurur, hiç sesi çıkmaz. ..... KENDİNİ BEĞENME
Bugünkü y. yarınki tavuktan iyidir. ..... SAHİP OLMA, FIRSAT
Her y. beyaz değildir. ..... FARKLILIK
Sana bir y. pişireyim, ama ev bağda, bağ da dağda. ..... AKILSIZLIK
Sermayen bir y. ise taşa çal. ..... TİCARET, UFAK ŞEYLER
Tavuk gelen yerden y. esirgenmez. ... ÖZVERİ
Yarınki kazdan bugünkü tavuk/y. yeğdir. ..... SAHİP OLMA
Yumurtadan çıkan yine y. çıkarır. ..... BENZERLİK
Yumurtladığı bir y., gürültüsü yedi mahalleyi tutar. ..... KENDİNİ BEĞENME
YUMURTADA Cins horoz y. öter. ..... GÖRGÜ, BEKLENTİ
Y. kıl bitmez. ..... OLASILIK
YUMURTADAN Hırsızlık bir y. başlar. SUÇ
Y. çıkan yine yumurta çıkarır. ..... BENZERLİK
YUMURTALARINI Bütün y. bir sepete koyma. ..... TEDBİR, GÜVENLİK, GÜVEN
YUMURTASINI Kaplumbağa y. gözüyle ısıtır. ..... ANA-BABA
YUMURTAYA El oğlu y. kulp takar. ..... ELEŞTİRİ
YUMURTAYI Y. çalan öküzü de çalar. SUÇ
YUMURTLADI Mart martladı, tavuk y.. İKLİM
YUMURTLADIĞI Y. bir yumurta, gürültüsü yedi mahalleyi tutar. ... KENDİNİ BEĞENME
YUMURTLAR Fukaranın tavuğu tek tek y.. .. YOKSULLUK
Zenginin horozu bile y.. ..... ZENGİNLİK
YUMURTLAYAN Altın y. tavuk keşilmez. ..... AÇGÖZLÜLÜK
Y. tavuk bağırgan olur. ..... ÇALIŞKANLIK, GURUR
YUMUŞAĞINI Ağaç y. kurt yer. .. ÜZÜNTÜ
YUMUŞAK Yavaş/Y. huylu atın çiftesi/tekmesi pek/yavuz olur. ..... ÖFKE
Yılana y. diye el sunma. ..... GÖRÜNÜŞ
Y. huylu atın çiftesi pek olur. ..... TEHLİKE, GÜVEN
Y. huylu atın çiftesi yavuz olur. .... GÖRÜNÜŞ
Yüz yaştığı y. gerek. ..... SEVECENLİK
YUMUŞAKTİR Devenin tepmesi y., ama can alır. ..... SEVECENLİK
YUMUŞAR Birlikte demir y.. ..... GÜÇ
YURDU Evi ev eden avrat, y. şen eden devlet. . ..... EVLİLİK
Herkese kendi y. güzel görünür. ..... KENDİNİ BEĞENME
YURDUN Göçtük y. kadri konduk yurtta bilinir. ..... DEĞER
Y. iyi değilse göç, komşun iyi değilse seç. ..... DEĞİŞİM
Y. olusundan kutlusu yeğdir. ..... ZENGİNLİK, DEĞİŞİM
YURDUNDAN Sevdiğinden ayrılan yedi yıl ağlarsa, y. ayrılan ölüme dek ağlar. ... YOKLUK
YURDUNU Evvel komşunu bul, sonra y. tut. .. .. KOMŞU
YUSUF Her Y. güzel olmaz. ..... FARKLILIK
YUTTURURLAR Hapı yaldızla y.. ..... ALDATMA
YUTULMAZ Çiğnemeden y.. ..... ÖZVERİ
YUTULUR Balık kılçığıdır, ne yenir ne y.. .....

..... OLASILIK
YUVA "Dağ" deyip geçme, "Y." deyen bulunur. ..... AŞAĞILAMA
YUVARLANAN Y. taş yosun tutmaz. ..... DEĞİŞİM
YUVARLANMIŞ Tencere y. kapağını bulmuş. ..... BENZERLİK
YUVASI Kutsuz kuşun y. doğan yanında olur. ..... TALİH
YUVASINA An y. kazık dürtülmez. ..... TEHLİKE
YUVASINDAN Kurt y. kemik eksik olmaz. ..... OLASILIK
YUVAYI Dişi kuş yapar y., içini dışını sıvayı sıvayı ..... EVLİLİK
Dişi kuştur y. yapan, dişi kustur yuvayı bozan. ..... EVLİLİK
Evi erkek yapar, y. kadın. ..... EVLİLİK
Y. dişi kuş yapar / Yuvayı yapan dişi kuştur. ..... EVLİLİK. KADIN
YÜCE Alçak gönül y. devlettir. ..... ALÇAKGÖNÜLLÜLÜK
Alçak uçan y. konar, yüce uçan alçak konar. ..... ALÇAKGÖNÜLLÜLÜK
Atalar sözü tutan y. dağlar aşar. ..... ATASÖZÜ
Azimle y. dağlar devrilir. ..... TUTUMLULUK
Dağ ne kadar y. olsa yol üstünden aşar. ..... BÜYÜKLÜK
Y. dağ başı dumanlı olur. ..... BÜYÜKLÜK
Y. uçan alçak konar. ..... ALÇAKGÖNÜLLÜLÜK
YÜCESİNDE Dağın y. kurttan geçilmez, devletin y. dertten geçilmez. ..... BÜYÜKLÜK
YÜK Acemi katır kapı önünde y. indirir. ..... BECERİ
Adam adama y. değil, can gövdeye mülk değil. ..... MİSAFİR
Allah kimseye kaldıramayacağı y. vermez. ..... ALLAH. ÜZÜNTÜ
Allah yardım etsin y. çeken davarlara. ..... YARDIM
Başkasına y. olmaktansa yükünü kendin taşı. ..... GÜVEN
Deve ölürse derisi eşeğe y. olur. ..... DEĞER
Deve silkinse eşeğe y. çıkar. ..... BÜYÜKLÜK
Deve y. çeker, köpek sölur. ..... FARKLILIK
Devekuşuna "Y. götür" demişler. "Ben kuşum" demiş, "Uç" demişler, "Deve uçar mı?" demiş. ..... TEMBELLİK
Eyersiz ata y. olmaz. ..... TEMBELLİK. OLASILIK
Hamala semeri y. olmaz/değildir. ..... DAYANIKLILIK
Kadının yükleldiği y. şuraya varmaz. ..... KADİN
Kol kınlır boyuna y. olur. ..... SORUMLULUK
Minnet gibi/kadar ağır y. olmaz. ..... MİNNETTARLIK
Öküze boynuzu y. olmaz / ağır gelmez. ..... ÇALIŞKANLIK
Y. altında eşek kalır. ..... NANKÖRLÜK
Y. altında / Yüklü eşek anırmaz. ..... ÇALIŞKANLIK
YÜKE Devekuşu gibi y. gelince kanadını. uçmaya gelince ayağını gösterir. ..... TEMBELLİK
YÜKLEDİĞİ Kadının y. yük şuraya varmaz. ..... KADİN
YÜKLÜ Yük altında / Y. eşek anırmaz. ..... ÇALIŞKANLIK
YÜKSEK Ağaç ne kadar y. olsa da yaprakları yere düşer. ..... BAŞLANGIÇ
Aksak eşekle y. dağa çıkılmaz. ..... OLASILIK
Deveci ile görüşen kapısını y. açmalı. ..... EŞİTLİK
Deveciyle dost olanın üst eşiği y. olur. ..... ARKADAŞ
YÜKSEKLERDE Kocalıkta genç alma el için, y. yer alma yel için. ..... TARİM
YÜKSEKTEN Gönül bir hümadır, daima y. uçar. ..... GÖNÜL
YÜKSELMEP Pek eğilme basarlar, pek y. asarlar. ..... ÖLÇÜLÜLÜK
YÜKSÜKLÜ Yüz koyunlu atam kalmaktan bir y. anam kalmak yeğdir. ..... ANA-BABA
YÜKTÜR Arık ata kuyruğu da y.. ..... GÜÇSÜZLÜK
Ölmüş devenin derisi eşeğe y.. ..... DEĞER
YÜKÜ Devenin derisi/y. silkinti eşeğe yük olur. ..... DEĞER
YÜKÜMÜ Eşeğe "Sırtından y. alacak değil ya, önümden yemimi alacak" demiş. ..... ÇOCUK
YUKUN Ağır y. altına girme, belin incinir. ..... TEDBİR
Ağır y. zahmetini katır bilir. ..... DENEYİM
Kaldıramayacağın y. altına girme. ..... TEDBİR
YÜKÜNÜ Başkasına yük olmaktansa y. kendin taşı. ..... GÜVEN
YÜREĞİ Delinin y. ağzında, akıllının dili yüreğindedir. ..... AKILSIZLIK
Delinin y. ağzında. ..... KONUŞMA
YÜREĞİME Kızımı ele verdim, y. bere verdim. ..... EVLİLİK
YÜREĞİN Dil y. artığını söyler, ... KONUŞMA
YÜREĞİNDE Dağda bağın var, y. dağın var. .. .. TARİM
Her kimin bağı var, y. dağı var. .... ZENGİNLİK
YÜREĞİNDEKİNİ İnsanı görürsün, y. ne bilirsin. ..... GÖRÜNÜŞ
YÜREĞİNDEN Ne kork, ne korkunu y. çıkart. ..... KORKU
YÜREK Gamlı y. ölmese de dirilmez. ..... KEDER
Karpuz kesmekle hararet sönmez / y. soğumaz. ..... ÇARE
Y. yanmasa göz yaşarmaz. ..... KEDER
YÜRÜDÜĞÜNÜ Tazının y. tilki sevmez. ..... OLASILIK
YÜRÜK Acımış eşek attan y. olur. ..... ACI ÇEKME
YÜRÜMEKLE At y. yol alır, kibar yermekle ün alır. ..... CÖMERTLİK
Yol y., borç ödemekle tükenir. ..... ÇALIŞKANLIK
YÜRÜMEZ Hile ile peynir gemisi y.. ..... ALDATMA
YÜRÜMEZSE Dağ y. abdal yürür. .... UYUM
YÜRÜR İt ürür, kervan y.. ..... KARARLILIK
YÜRÜRSE Talih y. el getirir, yel getirir, sel getirir. ..... TALİH
YÜRÜYEN Acele giden / ile y. yolda kalır. ..... ACELECİLİK
YÜRÜYENE Yatanın y. borcu var. ..... ÇALIŞKANLIK
YÜRÜYÜŞÜNÜ Karga kekliği taklit edeyim derken kendi y. şaşırmış. ..... AKILSIZLIK
YÜZ Ağız yemese y. utanmaz. ..... UTANÇ
Ağız yer, y. utanır. ..... UTANÇ
Ağız yerse y. güler. ..... YEME
Ahmağa y., abdala söz vermeye gelmez. ..... LAYIK OLMA
Akraba idik akrep olduk biz bize, ayrı düştük bakmaz olduk y. yüze. ..... AKRABA
Alemin maskarası, dostların y. karası. ..... UTANÇ
Ardında y. köpek havlamayan kurt kurt sayılmaz. ..... ELEŞTİRİ
Arsıza y. verince astar da ister. ..... LAYIK OLMA
Aşık y. bulduğu yerde yatar kalır. ..... AŞK
Çok y. buldu, arsız oldu. ..... LAYIK OLMA
Dosta çok varan kişi eksi y. görür. ..... SENLİBENLİLİK, MİSAFİR
Güler y., tatlı söz yılanı deliğinden çıkarır. ..... GÜZELLİK
İş karası çıkar, y. karası çıkmaz. ..... UTANÇ
Kalbin şahitliği y. şahitlikten kuvvetlidir. ..... VİCDAN
Kalp temizliği y. temizliğinden daha gerekli. ..... TEMİZLİK
Kasım y. elli, yaz belli. ..... İKLİM
Ölüm y. aklığıdır. ..... ÖLÜM
Su her şeyi temizler, yalnız y. karasını temizleyemez. ..... UTANÇ
Tatlı dil, güler y., düşmanın kolunu büker. ..... ALDATMA
Tilkinin y. masalı varmış, doksan dokuzu tavuk üstüne. ..... KONUŞMA, BENZERLİK
Y. bulunca/verince astar ister. . LAYIK OLMA
Y. koyunlu atam kalmaktan bir yüksüklü anam kalmak yeğdir. ..... ANA-BABA
Y. verdik deliye, geldi çıktı hallya. ..... LAYIK OLMA
Y. verdikçe y. daha ister. ..... LAYIK OLMA
Y. verme arsız olur, az verme hırsız olur. ..... LAYIK OLMA
Y. yastığı yumuşak gerek. ..... SEVECENLİK
Y. yüzden utanır. ..... UTANÇ
Y. yüze bakmaya yer bırak. ..... GÖRGÜ, UTANÇ
YÜZDEN Rakip ölsün de ne y. ölürse ölsün. ..... DÜŞMAN
Yüz y. utanır. ..... UTANÇ
YÜZDÜN Y. y. kuyruğuna geldin, bari bitir. ..... SON
YÜZE Arkadan düşman, y. gelince dost olur. ..... İKİYÜZLÜLÜK
Astar bol olmayınca y. gelmez. ... GÖRÜNÜŞ
Geldik y., çıktık düze. ..... İKLİM
Göğe tükürsen y. düşer. ..... UYUM
Her suç/kabahat y. vurulmaz. .. BAĞIŞLAMA
Her y. güleni dost sanma. ..... GÖRÜNÜŞ
Yerdeki y. basılmaz. ..... BAĞIŞLAMA
Yüz y. bakmaya yer bırak. ..... GÖRGÜ, UTANÇ
YÜZLÜ Güler y. sirke satıcısı, eksi y. bal satıcısından çok kazanır. ..... TİCARET
YÜZME K Y. bilmezsin, deniz kenarında ne işin var. ..... BECERİ
Y. yoğurt ezmek, yazı yazmak unutulmaz maritetlerdendir. ..... BECERİ
YÜZMESİNİ Köpek suya düşmeyince y. öğrenmez. ..... DENEYİM
YÜZU Adamı adam eyleyen paradır, parasız adamın y. karadır. ..... ZENGİNLİK
Adamın y. değil, özü güzel olsun. GÖRÜNÜŞ
Arife günü yalan söyleyenin / oruç yiyenin Bayram günü y. kara çıkar. ..... ALDATMA
Dilencinin y. kara, torbası doludur. .... UTANÇ
El eli yıkar, el de döner y. yıkar. ..... YARDIM
Erkeğin eli lanası, kadının y. karası. ..... KADİN
Herkesin içi ile dışı/y. bir olmaz. .. GÖRÜNÜŞ
Hesabı temiz olanın y. ak olur. ..... VİCDAN
İsteyenin bir y. kara, vermeninki yüzü. ..... İSTEME
Kahvenin y. kara, amma meydanı pak. ..... FARKLILIK
Ölünün y. soğuk olur. ..... ÖLÜM
Paranın y. sıcaktır. ..... ZENGİNLİK
Tarlada izi olmayanın harmanda y. olmaz. ..... TARİM
Y. güzel olanın huyu da güzel olur. ..... GÜZELLİK
Y. güzelin kalbi de güzel olmaz. .... GÜZELLİK
Zabit y. soğuk olur. ..... MESLEKLER
Zenci y. yıkamakla ağarmaz. ..... DEĞİŞİM
YÜZÜME Ne çaldın y., ne çalayım yüzüne. ..... ÖÇ
YÜZÜN Arap Araba "Y. kara" demiş. ..... ELEŞTİRİ
Bağa bak izin olsun, üzüm yemeğe y. olsun. ..... TARİM
Bağa bak üzüm olsun, yemeğe y. olsun. ..... ÇALIŞKANLIK
İmam ölecek de y. gülecek. ..... GEÇ KALMA. BEKLENTİ
YÜZÜNDEN Astarı y. pahalı. ..... DEĞER, OLASILIK
Balı dibinden, yağı y.. ..... DEĞER
Dost y., düşman gözünden bellidir. ..... DOST
Kefen alacak adam y. belli olur. .. GÖRÜNÜŞ
YÜZÜNE Aç tokun y. bakmakla doymaz. ..... AÇLIK
Allah bile kulunun hatasını y. vurmaz. ALLAH
Arsızın y. tükürmüşler, "Yağmur yağıyor" demiş. ..... GÖRGÜ
Ayağına bakma başına bak, y. bakma işine bak. ..... İŞ
Dost dostun ayıbını y. söyler. ..... DOST
Hasmın y. güler. ..... DÜŞMAN
Ne çaldın yüzüme, ne çalayım y.. ..... ÖÇ
Rüzgara tüküren (kendi) y. tükürür. ..... UYUM
Yiğit y. tükürtmez, leşine tükürtür. ..... GÖRGÜ

Yukarıya tükürme y. düşer. .. BOYUN EĞME
YÜZÜNÜ Aynaya nasıl bakarsan y. öyle görürsün. ..... BENZERLİK
Görümce, y. görmeyim ölünce. ..... AKRABA
Hizmetkardır efendisinin y. ağartan. ..... HİZMETÇİ
Kağıdın y. ağartan karadır. ..... YAZI
ZABİT Z. g lerken ısınır. ..... MESLEKLER
Z. yüzü soğuk olur. ..... MESLEKLER
ZADELİĞİ Züğürtlük z. bozar. ..... YOKSULLUK
ZAFERDİR Vaktinde firar z.. ..... BAŞARI
ZAĞARI Avcı z. gibi ne yer, ne yedirir. ..... BAĞLILIK
ZAHMET Bugünden yarını düşünen hiç bir vakit z. çekmez. ..... TEDBİR
Evvel z. çeken sonra rahat eder. ..... ÖZVERİ
ZAHMETİ Ana çeker z.. baba alır rahmeti. ..... ANA-BABA
Dostun z. düşmanınkinden çok olur. DOST
ZAHMETİN Z. noktası kalkınca rahmet olur. .. ÇALIŞKANLIK
ZAHMETİNİ Ağır yükün z. katır bilir. ..... DENEYİM
Akılsız başın cezasını/z. ayak çeker. ..... AKILSIZLIK
ZAHMETSİZ Z. kazanç olmaz. ..... ÖZVERİ
Z. lokma olmaz/yenmez. ..... ÖZVERİ
Z. rahmet olmaz. ..... ÖZVERİ
ZAİTTİR Soldaki sıfır gibi z. ..... DEĞER
ZALİM Z. ettiğini bulur. ..... ZULÜM
ZALİMİN Z. ettiği yanında kalmaz. ... ZULÜM
Z. ömrü az olur. ..... ZULÜM
ZAMAN Aç aman bilmez, çocuk z. bilmez. ..... AÇLIK, ÇOCUK
Eski z. atlarına eski Osmanlılar binip gitmiş. ..... GEÇ KALMA
Geçmiş z. olur ki hayali cihan değer. ..... MUTLULUK
Her z. eşek ölmez, on köfte on paraya olmaz. .. FIRSAT
Her z. felek insana yar olmaz. ..... TALİH
Her z. gemicinin istediği r zgar esmez. ..... FIRSAT
İnsanı z. kadar terbiye eden bir şey yoktur. ..... ZAMAN
Müşteri her z. haklıdır. ..... TİCARET
Z. her yarayı tedavi eder. ..... ÇARE, ZAMAN
Z. sana uymazsa sen zamana uy. ..... UYUM, ZAMAN
Z. zamana uymaz. ..... ZAMAN
ZAMANA Ayağını z. uydur, kalburunu samana. ..... UYUM
Zaman z. uymaz. ..... ZAMAN
Z. uymak gerek. ..... UYUM
ZAMANDIR Gecenin en karanlık zamanı şafaktan önceki z.. ..... İYİMSERLİK
ZAMANI Her şeyin bir z./vakti vardır. ..... ZAMAN
Sakla samanı, gelir z.. ..... TEDBİR, TUTUMLULUK
ZAMANINI Kadına söz duyurabilmek için güleç z. beklemeli. ..... KADIN
ZANAAT Z.`sahibi öğleye kadar aç kalır. ..... BECERİ
ZAPTEDEMEZ Ahmak kişi parasını z.. ..... AKILSIZLIK
ZAPTEDEN Atı z. gemdir. ..... TERBİYE
ZAPTEDER Avradı ar z., er zaptetmez. ..... EVLİLİK
ZAPTETMEK Parayı z. deliyi zaptetmekten zordur. ..... ZENGİNLİK
ZARAR Çoğu z. azı karar. ..... ÖLÇÜLÜLÜK
Fayda z. hesap başında belli olur. .... TİCARET
Her şeyin çokluğu z. getirir. .... ÖLÇÜLÜLÜK
Her şeyin fazlası z.. ..... ÖLÇÜLÜLÜK
Korkak tüccar ne kar eder ne z.. ..... TİCARET
Yaz yağmuru geçer z. etmez. ..... İKİLİM
ZARARDA Her z. bir hayır vardır. ..... FIRSAT, İYİMSERLİK
ZARARDAN Z. korkan kar etmez. ..... TEHLİKE
ZARARDIR Her şeyin azı karar, çoğu z..
ÖLÇÜLÜLÜK
İhmal ikbale z.. ..... ERTELEME
ZARARI Ak koyunun/itin pamuk pazarına z. vardır. ..... BOZMA
Ak köpeğin/itin pamuk pazarına z. vardır. ..... TİCARET
Bir kötünün yedi mahalleye z. vardır. BOZMA
Cimrinin z. cömertin karından fazla olur. ..... CİMRİLİK
Eşek dağda ölür, z. eve gelir. ..... SON
Her karın bir z. vardır. ..... TİCARET
İhmalin her gün z. çekilir. ..... ERTELEME
Yavaş tükürüğün sakala z. var. . SEVECENLİK
ZARARIN Kar z. kardeşidir/ortağıdır. ..... KAZANÇ
Z. neresinden dönülse kârdır. ..... ERKEN DAVRANMA, KAZANÇ, GEÇ KALMA, SÖZ VERME, ÇARE
ZARARINI Kırlangıcın z. biberciden sor. ..... GÖRÜNÜŞ
ZARARLA Öfke ile kalkan z. oturur. .... ÖFKE
ZARARSIZ Z. yılan kırk yıl yaşasın. ..... DÜŞMAN
ZARFA Z. bakma/değil, içindekine bak. ..... GÖRÜNÜŞ, GÜVEN
ZARFSIZ Boşboğaz insan, z. mektuba benzer. ..... KONUŞMA
ZARURET Z. insana her şeyi yaptırır. ..... YOKSULLUK
ZAYİF Düşmanını kendinden üstün gör, z. çıkarsa bahtına. ..... DÜŞMAN
Z. hayvan inatçı, aç insan kavgacı olur. AÇLIK
Zincirin kuvveti en z. halkası kadardır. ..... GÜÇ
ZAYİ İyilik z. olmaz. ..... SEVECENLİK
Yedeği olan şey çabuk z. olur. . SAHİP OLMA
Z. olan koyunun kuyruğu büyük olur. ..... YOKLUK
Z. olmaz, miri malıdır. ..... SAHİP OLMA
ZEHİRDEN Avrattan vefa, z. şifa. ..... KADIN
Elden vefa, z. şifa. ..... BAĞLILIK
Gavurdan vefa, z. şifa. ..... BAĞLILIK
Hak söz z./ağıdan acıdır. ..... GERÇEK
Z. şifa, hainden/kahpeden vefa gelmez. ..... BAĞLILIK
ZEHİRSİZDİR Bal veren arının iğnesi z. ..... GÖRGÜ
ZEKA Keskin akıl/z. keramete kıç artırır. ..... AKILLILIK
ZEKAT Ne dilenecek hali, ne de z, verecek malı var. ..... AZLA YETİNME
ZEKATI Malı kadar z. artsın. ..... ZENGİNLİK
ZEKÂTIN Paran kadar z. artsın. . ZENGİNLİK
ZELİL Parası aziz olan/olanın kendisi z. olur. ..... ZENGİNLİK
Parasını aziz eden kendisini z. eder. ..... ZENGİNLİK
ZELZELEYİ Z. gören yangına razı olur. ..... FELAKET
ZEMBİL Kısmet gökten z. ile inmez. ..... ALINYAZISI, ÇALIŞKANLIK
ZEMHERİ Korkma z. kışından, kork nisanın beşinden, öküzü ayırır eşinden. ..... İKİLİM
ZEMHERİDE Ağustosta beyni kaynayanın z. kazanı kaynar. ..... ÇALIŞKANLIK
Ağustosta gölge kovan z. karnın ovar. ..... TEMBELLİK
Ağustosta yatanı z. böğelek tutar. ..... TEMBELLİK
Z. kar/yağmur yağmadan kan/zehir yağması iyidir. ..... İKİLİM
Z. sür de çalı ile sür. ..... İKİLİM
Z. yoğurt isteyen cebinde bir inek taşır. ..... ÖZVERİ
ZEMMİ Kötü adamın z. medih yerine geçer. ..... KÖTÜLÜK
ZENCİ Z. yüzü yıkamakla ağarmaz. . DEĞİŞİM
ZENGİN Anan güzel idi, hani yeri; baban z. idi, hani evi? ..... YOKLUK
Asıl z. verendir. ..... CÖMERTLİK
Güzel idin hani Laşın karası. z. idin hani diba parası? ..... GÜVEN
Mal insanı z. etmez, idare lazım. ..... SAHİP OLMA
Malını yemesini bilmeyen z. her gün züğürttür. ..... ZENGİNLİK
Senden z. ile ortak olma. ..... EŞİTLİK
Z. arabasını dağdan aşırır, züğürt düz ovada yolun şaşırır. ..... ZENGİNLİK
Z. deveye binmiş "Kadem ola" demişler; fukara eşeğe binmiş "Nereden buldun?" demişler. ..... YOKSULLUK
Z. dostlarının kim olduğunu bilmez. ..... ZENGİNLİK
Z. helvasını baldan pişirir, züğürt derman için pekmez bulamaz. ..... ZENGİNLİK
Z. kesesini döver, züğürt dizini. ..... ZENGİNLİK
Z. olan buzlu hoşaf içer. ..... ZENGİNLİK
Z. olsa "Hoppa," fakir olsa "Deli" derler. ..... ZENGİNLİK
Z. ölürse, mezarına taş dikilir, züğürde çalı nişan ederler. ..... ZENGİNLİK
Z. urba giyse, "Güle güle giy" derler, fakir palas giyse "Nerden buldun?" derler. ... ZENGİNLİK
ZENGİNDİN Güzeldin hani kaşın karası, z. hani diba parası? ..... GÜZELLİK
ZENGİNE Bey Allah'a, fukara z. yetişmek ister. ..... HIRS
Fakiri bir kahve ile savarsın, z. ne ikram edersin? ..... MİSAFİR
Ne z. borçlu ol, ne züğürtten alacaklı. ..... ÖDÜNÇ ALMA
Şimdi rağbet güzel ile z.. ..... DEĞER
Z. dokun geç, fukaradan/züğürtten sakın geç. .. ZENGİNLİK
Z. mal veren denize su götürür. ... ZENGİNLİK
Z. şekerli helva basarlar, züğürde değil ki bal, pekmez bile bulunmaz. ..... ZENGİNLİK
ZENGİNEDİR Rağbet güzel ile z.. .... DEĞER
ZENGİNİN F akir z. malını hesap ederken bir kutu çıra yakmış. ..... YOKSULLUK
Fukaranın başı ucunda durmaktan, z. ayağı ucunda ölmek yeğdir. ..... ZENGİNLİK
Fukaranın tavuğu, z. atı kıymetli olur. ..... YOKSULLUK
Güzelin hasmı sivilcim (sivilce), z. hasmı kıvılcım. ..... GÜZELLİK
Z. ayıbı, fukaranın hastalığı meydana çıkmaz. ... ZENGİNLİK
Z. gönlü oluncaya kadar fakirin canı çıkar. ..... ZENGİNLİK
Z. gözü az görürse fukaranın gözü de çok görür. ..... ZENGİNLİK
Z. horozu bile yumurtlar. ..... ZENGİNLİK
Z. iki dünyası da mamurdur. ..... ZENGİNLİK
Z. malı züğürdün çenesini yorar. ..... YOKSULLUK, ZENGİNLİK
Z. malı züğürdün evladı var. ..... ZENGİNLİK
Z. malıyla züğürt eğlenir. ..... ZENGİNLİK
Z. sermayesi kasasında, âlimin sermayesi kafasında. ..... BİLGİ
Z. yanında züğürtün değeri yoktur. ..... YOKSULLUK
ZENGİNLE Alemde itibar z. güzeledir. ..... DEĞER
İtibar z. güzeledir. ..... DEĞER
ZENGİNLİĞİ Babanın z. para etmez, iş öğren. ..... ZENGİNLİK
ZENGİNLİĞİNE Güzelliğine güvenme, bir sivilce yeter; z./varlığına güvenme, bir kıvılcım yeter. ..... GÜZELLİK
ZENGİNLİĞİNLEZ. övünme, bir kıvılcım yeter; güzelliğinle övünme, bir sivilce yeter. ..... GURUR
ZENGİNLİK Z. insana yürümeyi, züğürtlük döğüşü öğretir. ..... KAVGA
Z. insana yürüyüş, züğürtlük dövüş öğretir. ..... YOKSULLUK
ZENGİNLİKTEN "Züğürtlük z. evladır" derlerse inanma, "Hastalık sağlıktan, bekarlık evlilikten." ..... ZENGİNLİK
ZERDE Sade pirinç z. olmaz, bal gerektir kazana; baba malı tükenir, evlat gerek kazana. ..... ÇALIŞKANLIK
ZEVAL Doğruya z. yoktur, çekseler bin divane. ..... DÜRÜSTLÜK
Ekiye z. olmaz. ..... VERİM

Seyirciye z. olmaz. ..... SORUMLULUK, GERÇEK
Yalnız uçan kuşa z. olmaz. ..... YALNIZLIK
ZEVALİ Her kemalin bir z. vardır. .....
..... FARKLILIK. DEĞİŞİM
Karıncanın z. gelince kanatlanır. ..... HIRS
ZEVK Dertleri z. edindim. ..... ACI ÇEKME
ZEVKİN Her z. bir tatsızlığı olur. ..... SIKINTI
Peşin para z. ara. ..... TİCARET
ZEVKLER Z. ve renkler tartışılmaz. .....
..... FARKLILIK
ZEYREK Serçeden başka kuş Z'teri başka yo-
kuş bilmez. ..... BİLGİSİZLİK
ZEYTİN Bağ babadan, z. dededen kalmalı. .....
..... SAHİP OLMA
İncir babadan, z. dededen. ..... TARIM
ZIDDİYLE Her şey z. münkeşif olur. .....
..... BENZERLİK
ZIR Deliye uyan z. delidir. ..... AKILSIZLIK
ZIRHLI Bir çıplağı bin z. soyamaz. .....
..... GÜÇSÜZLÜK
ZIRVA Z. tevil götürmez. ..... AKILSIZLIK
ZİFTİN Satılık z. olsun, Selanik'ten kel gelir. .....
..... ÜN
ZİHNİ Yalancının z. sabit gerek. .. ALDATMA
ZİKRİ Dervişin fikri ne ise z. de odur. .....
..... KONUŞMA, DÜŞÜNCE, GÖNÜL
ZİLLETİİnsanın izzeti de elindedir. z. de. .....
..... ŞEREF
Kişinin hürmeti de z. de kendi elindedir. .....
..... SORUMLULUK
ZİNCİRİN Z. kuvveti en zayıf halkası kadardır. ..
..... GÜÇ
ZİNDAN Çingeneye şehir içi z. dar gelir. .....
..... ÖZGÜRLÜK
Dost z. kapısında belli olur. ..... DOST
Hırsıza ip, mücrime z. gerek. .....
..... SUÇ, LAYIK OLMA
Koca ekmeği meydan ekmeği. evlat/oğul ek-
meği z. ekmeği. ..... EVLİLİK
ZİNDANA Akil düşer mi düştüğü z. bir daha? ..
..... AKILLILIK
Şeytanın dostluğu darağacına/z. kadar/kadardır.
..... ŞEYTAN
ZİNDANDA Kuş altın kafeste de olsa z. sayılır.
..... ÖZGÜRLÜK
ZİNDANDIR Bülbüle altın kafes z. .....
..... ÖZGÜRLÜK
ZİNDANI Her yeri gezmiş, gitmediği bir Gerede
z. kalmış. ..... GEZİ
ZİRAATİ Yoksul rençberin z. de yoksuldur. .....
..... YOKSULLUK
ZIYADE Başkasının sözünden z. kendi gözüne
inan. ..... GÜVEN
Bir fıçı sirkeden z. bir damla bal ile sinek tutulur.
..... SEVECENLİK
Cömert ile nekesin harcı bir (nekesinki bir z.). ....
..... CİMRİLİK
ZİYAN Aztamah çok z./zarar getirir. .....
..... AÇGÖZLÜLÜK
Her z. bir öğüttür. ..... FELAKET
ZİYANI Kutsuzun yedi eve dek z. dokunur. .....
..... TALİH
ZİYNETLİ Gelin odası z. olur. ..... EVLİLİK
ZOR Asili alması z., saklaması kolaydır. .....
..... EVLİLİK
Söylemesi kolay, (ama) yapması z./güçtür. .....
..... İŞ, KONUŞMA
Vermek kolay, ama almak z. .....
..... ÖDÜNÇ VERME
Z. kapıdan girerse şeriat bacadan çıkar. .....
..... ZULÜM
Z. oyunu bozar. ..... ZULÜM, ÇARE
ZORA Z. beylerin borcu var. ..... ZULÜM
Z. dağlar dayanmaz. ..... ZULÜM
ZORDUR Borç vermek z., borç istemek ondan
daha z. ..... ÖDÜNÇ VERME
Her başlangıç z. ..... BAŞLANGIÇ
Kazanmak kolay, saklamak z. .... ZENGİNLİK
Parayı zaptetmek deliyi zaptetmekten z. .....
..... ZENGİNLİK
Sabır z., meyvesi tatlıdır. ..... SABIR
ZORLA Köpek z. ava gitmez. ..... GÖNÜL
Z. ava giden köpek bu kadar avlanır. GÖNÜL
Z. güzellik olmaz. ... ZULÜM, AŞK, GÖNÜL
Z. köpek ava gitmez. ..... ZULÜM
ZORLU Kendinden kuvvetli/z. ile tutuşma. .....
..... EŞİTLİK
ZORLUĞU Nefsini yenebilen her z. yener. .....
..... AYARTMA
ZORU Kadının z. diline kuvvet. .....
..... KONUŞMA, KADIN
ZORUNA Feleğin z. oyun kar etmez. .. TALİH
ZUHURATA Z. tabi ol. ..... UYUM
ZULMET Z. içinde nur doğar. ... İYİMSERLİK
ZULÜM Adalet ile z. bir yerde durmaz. .....
..... ADALET
Beylerde z. olur, yalan olmaz. ..... YETKİ
Büyükler z. eder, yalan söylemez. .....
..... BÜYÜKLÜK
Dünya küfr ile değil, z. ile harap olur. DÜNYA
Kurda acıyan koyuna z. eder. ... BAĞIŞLAMA
Z. eken isyan biçer. ..... ZULÜM
Z. ile abad olanın sonu berbad olur. ... ZULÜM
Z. ile Bağdat viran olur. ..... ZULÜM
Z. ile cihan yıkılır, kazına kürek ile yıkılmaz. .....
..... ZULÜM
Z. ile yapılan çabuk yıkılır. ..... ZULÜM
ZURNA Altmışta z. öğrenen kabirde çalar. .....
..... GEÇ KALMA
Düğüne gider z. beğenmez, hamama gider kur-
na beğenmez. ..... AŞAĞILAMA
Garip çingenenin nesine gerek gümüş z. .....
..... YOKSULLUK
Z. çalanın karşısında limon yenmez. .....
..... SEVECENLİK
ZURNACIYA Kızı keyfine / kendi gönlüne /
kendi haline bırakırsan ya davulcuya verir, ya z..
..... EVLİLİK
ZURNADA Z. peşrev olmaz (ne çıkarsa bahtı-
na). ..... OLASILIK
ZURNAYA Hamama gider kurnaya, düğüne
gider z. aşık olur. ..... AKILSIZLIK
ZURNAYI Davulu çalan z. da çalar. .....
..... BENZERLİK
Z, biz çaldık parsayı el topladı. ... LAYIK OLMA
ZÜĞÜRDE Zengin ölürse, mezarına taş dikilir,
z. çalı nişan ederler. ..... ZENGİNLİK
Zengine şekerli helva basarlar, z. değil ki bal,
pekmez bile bulunmaz. ..... ZENGİNLİK
ZÜĞÜRDÜN Zenginin malı z. çenesini yorar. .
..... YOKSULLUK, ZENGİNLİK
Zenginin malı z. evladı var. ..... ZENGİNLİK
ZÜĞÜRT Ev satan bir yıl bey olur, ev alan bir yıl
z. ..... TİCARET
İnsanın/Adamın kötüsü/fenası olmaz; meğer ki
z. ola parası olmaya. ..... YOKSULLUK
Zengin arabasını dağdan aşırır, z. düz ovada yo-
lun şaşırır. ..... ZENGİNLİK
Zengin helvasını baldan pişirir, z. derman için
pekmez bulamaz. ..... ZENGİNLİK
Zengin kesesini döver, z. dizini. .... ZENGİNLİK
Zenginin malıyla z. eğlenir. ..... ZENGİNLİK
Z. olup düşünmektense, uyuz olup kaşınmak
yeğdir. ..... YOKSULLUK
ZÜĞÜRTLEDİKÇE Timar sipahisi z. eski de-
fterleri yoklatır. ..... YOKSULLUK
ZÜĞÜRTLERİN Rüya ile hülya olmasa z. canı
çıkar. ..... UMUT, YOKSULLUK
ZÜĞÜRTLEYEN Z. bezirgan, eski defterleri
yoklar. ..... YOKSULLUK
ZÜĞÜRTLEYİNCE Bezirgan z. geçmiş defter-
leri yoklar. ..... TİCARET
Tüccar z. geçmiş defterleri yoklar. ... TİCARET
Yahudi z. eski defterleri/hesapları karıştırır. .....
..... YOKSULLUK
ZÜĞÜRTLÜK Hayvanda arlık, insanda z.
ayıptır. ..... YOKSULLUK
Zenginlik insana yürümeyi, z. döğüşü öğretir. ....
..... KAVGA
Zenginlik insana yürüyüş, z. dövüş öğretir. .....
..... YOKSULLUK
Z. zadeliği bozar. ..... YOKSULLUK
"Z. zenginlikten evladır" derlerse inanma, "Hasta-
lık sağlıktan, bekarlık evlilikten." .. ZENGİNLİK
ZÜĞÜRTTEN Ne zengine borçlu ol, ne z. ala-
caklı. ..... ÖDÜNÇ ALMA
Zengine dokun geç, fukaradan/z. sakın geç. .....
..... ZENGİNLİK
ZÜĞÜRTTÜR Malını yemesini bilmeyen zen-
gin her gün z. ..... ZENGİNLİK
ZÜĞÜRTÜN Zenginin yanında z. değeri yok-
tur. ..... YOKSULLUK
ZÜRAFADAN Filden korkmam, lakin z. korka-
rım. ..... KORKU
ZÜREFANİN Z. düşkünü, beyaz giyer kış günü.
KEDER, YALNIZLIK İKİYÜZLÜLÜK

Sayın İlgili,

Amacı geleneksel Türk kültür değerlerini dünyaya tanıtmak olan "Sınıflandırılmış Türk Atasözleri Sözlüğü", Türkçe, İngilizce, Almanca ve Fransızca olarak yayımlanmıştır. 172 konuda yaklaşık 5000 (Türkçesinde 10 bin) atasözümüzü sergileyen bu dizi 20 yıllık bir sürede yetkin bir uzmanlar ekibinin çabaları ile ve bu konudaki birçok eser incelenerek hazırlanmıştır. Dizideki her bir kitapta Türk atasözleri, kavramsal gruplar içerisinde sınıflandırılarak açıklanmış, yabancı dillerdeki baskılarında çevirilip, yorumlanarak o dillerdeki karşılıkları ile eşleştirilmiştir. Manevi değerlerimizi, ulusumuza özgü duyuş ve düşünüşümüzü, hayata ve olaylara bakış açımızı en güzel bir biçimde ortaya koyan atasözlerimiz bizlere ve yavrularımıza her konuda yol gösterecek, yüzyıllardır denenmiş ölçüsüz değerde öğütleri, uyarı ve gözlemleri içermektedir. Bu nedenle ulusal eğitim politikamız kapsamında atasözlerimizin okullarımızda öğretilmesine özen gösterilmektedir. Yeni hazırlanan bu dizi ile artık yabancı dillerde de sunulan ata mirasımız, bu dilleri öğrenen Türklere kendi kültürümüzden hareketle yabancı dil öğrenimi sağlayacağı gibi, yabancıların da Türk kültürünü tanıyıp Türkçe'yi benzer yolla öğrenmelerine yardımcı olacaktır; yurt dışından gelen dostlarımıza, konuklarımıza unutulmaz bir anı, yurt dışına yapacağımız gezilerde ise kültürümüzü tanıtacak en uygun bir armağan oluşturacaktır. Yurt dışında yaşayan, öğrenim gören her Türk'ün, atalarımızın bu değerli öğütlerini ve uyarılarını öğrenerek hatırlaması, günlük hayatında uygulaması kendisi için kesin bir başarı ve mutluluk anahtarı olacaktır. Binlerce yıllık ata mirasımızın tanıtıcı çabalarımızla yabancılar tarafından benimsenip takdir edilmesi ise hepimize büyük bir kıvanç verecektir.

İÇİNDE BULUNDUĞUMUZ DÜNYAYA AÇILMA VE ULUSAL TANITIM DÖNEMİNDE TÜRK KÜLTÜRÜNE ISINDIRMAK İSTEDİĞİMİZ YABANCI DOSTLARIMIZA VE SEVDİKLERİMİZE ATA ÖĞÜTLERİMİZDEN OLUŞAN BU DERLEME DİZİSİNDEN DAHA UYGUN BİR ARMAĞAN DÜŞÜNÜLEBİLİR Mİ?

Atasözlerimizin tanınması ve tanıtılması konusunda göstereceğinize inandığım ilgiye şimdiden candan teşekkür ederim.

Saygılarımla,

M. Yurtbaşı

Bilgi için: Ülkan Yurtbaşı, Hv.Loj. A-10/8 Etimesgut, Ankara, Telefon/Fax: (0.312) 244 06 65
Banka Hesap No.: Türkiye İş Bankası, Kızılay, Ankara Şb. (4214) 838353
Fiyat: Türkçe 400.000 TL, İngilizce $25, Almanca DM 40, Fransızca FF 100

BİR GÜNÜN HİKÂYESİ

Yalçın PEKŞEN

ARKANI KÜRKE, KAPINI TÜRKE...

ATATURK Universitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölüm Başkanı Doç. Sebahattin Güllülü, bazı atasözlerimizin vatana ihaneti teşvik ettiğini ileri sürmüş ve "Türkün aklı sonradan gelir","Devlet malı deniz, yemeyen domuz" türünden sözlerin kitaplardan çıkarılmasını istemişti.

Güllü'nün köşemizde yayınlanan savına, dört dilde "Türk Atasözleri Sözlüğü" hazırlayan Metin Yurtbaşı karşı çıkarak şunları söylüyor:

"Folklorun atasözlerini inceleyen PAREMİYOLOJİ dalı, kendine özgü tekniklerle atasözlerini bilimsel olarak inceler. Türklerde olduğu gibi, başka uluslarda da geleneksel dünya görüşlerini, değer yargılarını ifade eden atasözleri mevcuttur. Evrensel bir konu olan atasözlerinin incelenmesinin de, evrensel ölçülerde ele alınması gerekir. Belli bir tanıma göre atasözü yalnızca öğüt ve uyarı sınırlarında kalmamakta, aynı zamanda, ahlaken kabul edilmesi mümkün olmayan davranışlara bir kılıf, bir bahane olarak da kullanılmaktadır."

Metin Yurtbaşı, hemen hemen her dilde, oburluk, suç , yalan, ikiyüzlülük, öç, acelecilik, cimrilik, tembellik gibi erdemli sayılamayacak öğelerle bağlantılı atasözleri olduğunu belirterek bunlara bazı örnekler veriyor. Bu örneklere bakılırsa, bize mal edilen birçok atasözünün yabancı dillerde de karşılığı var. Örneğin: "Türkün aklı sonradan gelir" sözünü Fransızlar şöyle söylüyorlar: "İtalyanlar ölmeden önce, Almanlar ölürken, Fransızlar öldükten sonra akıllanır." "Devlet malı deniz, yemeyen domuz" sözünün İngilizler tarafından yaratılmış versiyonu şöyle: "Devlet parası kutsal su gibidir, herkes yararlanır." "Bal tutan parmağını yalar"ı Almanlar da atasözü haline getirmişler: "Tereyağını elleyenin parmağı yağlanır." İngilizler de benzer bir söz üretmişler: "Para kutusunu tutanın, parmağı kuruşa (penny) değer." "Bana dokunmayan yılan bin yaşayın" sözü de tamamen bize özgü değil. Bakın Almanlar ne diyorlar: "Beni yakmayan ateşi söndürmem." Devam edersek: "Bedava sirke baldan tatlıdır"ın birçok dilde karşılığı var. Almanlar "Yabancının cebinden iyi ödenir" derken, İngilizler "En iyi şarap, parasını başkasının ödediğidir" diyorlar. "Babaya dayanma, kadına güvenme"nin de karşılığı çok: Japonlar "Sana yedi çocuk doğursa bile bir kadına güvenme" diyorlar. Çinliler de aynı görüşte "Sana on çocuk verse de kadına güvenme..."

Metin Yurtbaşı'nın dört dilde çıkan atasözü sözlüklerini herkese öneriyorum. Geçmişten dersler çıkarmak için.

HÜRRİYET, 21.7.1994

ESİNTİLER

Zeynep ORAL

..... Bir başka kitabı alıyorum elime, daha doğrusu kucağıma (kocaman: 654 sayfa). Ve rastgele açtığım her sayfada kanatlanıyorum... Aslında bu kitap bir sözlük. Adı, "A Dictionary of Turkish Proverbs". Yani "Türk Atasözleri Sözlüğü" (Turkish Daily News Yayını). Yazarı Metin Yurtbaşı beş binden fazla atasözümüzü toplamış, bunların çevirisini ve açıklamasını vermiş ve başka dillerdeki benzerleriyle karşılaştırmış, kaynakçalarını belirtmiş. Beş bin atasözü, konu ve kavramlarına göre "Beklenti", "Gönül", "Sabır", "Tutku", "Boyun eğme", "Oburluk", "Dostluk" gibi, 172 başlık altında toplanmış. Çok zengin, çok titiz bir çalışma... Muhteşem bir kültür mirasının sayfalarını çeviriyorum. Kimi atasözleriyle ilk kez karşılaşıyorum, öğreniyorum; kimilerini yeniden anımsıyorum; kimilerinde "işte ben de zaten bunu söylemek istiyordum" diyorum; kâh şaşıyorum, kâh paylaşıyorum. Kuşaktan kuşağa, dilden dile süzülüp halka mal olmuş bu zenginlik, bu çok yönlülük, bu bilgelik ve bu duyarlılık karşısında seviniyorum, kıvanç duyuyorum ve kendime pay çıkarıyorum. İyi ki Metin Yurtbaşı yılarını verip bu çalışmayı çıkarmış diyorum. İyi kitaplar var... İyi kitapları yazanlar var... Bir de okuyanlar çoğalsa... MİLLİYET, 15 Ağustos 1993

TÜRK'ÜN GERÇEK KARAKTERİNİ, ULUSAL NİTELİKLERİNİ GÖSTEREN ATASÖZÜ HAZİNESİ

Atasözlerimiz ulusumuzun en köklü duygularını ve inançlarını sergiler. Özgürlük, yüreklilik, çalışkanlık, sevecenlik, bağışlayıcılık, dürüstlük, minnettarlık, konukseverlik, sabır, özveri, tutumluluk ve alçakgönüllülük gibi baştacı ettiğimiz geleneksel erdemlerimiz yanında insanlık ayıbı kabul ederek nefret ettiğimiz zulüm, tembellik, açgözlülük, çekememezlik, nankörlük, oburluk, gurur ve bencillik gibi kişilik özellikleri atasözlerimizde, mecaz söz sanatı ile, nükteli biçimde kısa ve öz olarak ifadelerini bulur. Türk atasözlerini bugüne kadar ilk kez böylesine kapsamlı biçimde sunan ***Sınıflandırılmış Türk Atasözleri*** *aynı zamanda felaket, ticaret, eğitim, adalet, evlilik, kadınlar, komşuluk, meslekler, Allah, din, alınyazısı, hayat, ölüm, başarı, zenginlik, yoksulluk, üzüntü, keder, iklim, tarım gibi toplum hayatında büyük önemi olan ve insanları derinden etkileyen unsurları da atasözü-bilimi "paremiyoloji" verileri doğrultusunda incelemektedir. Türk kültürünü atasözleri yoluyla İngilizce, Almanca ve Fransızca olarak, o dillerdeki karşılıkları ile dünyaya sunan dizinin Türk okuru için hazırlanan bu baskısı geleneksel halk kültürümüze ilgi duyanlara ışık tutacaktır. Dizinin İngilizce baskısı hakkında uzmanların görüşleri aşağıdadır:*

Metin Yurtbaşı, atasözü uzmanı **Ömer Asım Aksoy** ile birlikte

Bir ulusun en kapsamlı göstergesi atasözleridir. Türk atasözleri ise dünya atasözleri arasında en zengin ve en seçkin bir nitelik taşır. Çok eski bir tarihin soylu yaşamını yansıtan bu sözlerin başka uluslara bildirilmesi, evrensel bir eğitim değeri taşıması yanında, ulusumuzun büyüklüğünü dünyaya tanıtmak gibi yüksek bir yurtseverlik hizmetidir. Sayın Metin Yurtbaşı, bol kaynaklar üzerindeki yorucu çalışmasıyla böyle bir işi başararak hem yurttaşlarının hem de öteki ulusların teşekkürünü hak etmiştir. Kendisini yürekten kutlarım.

ÖMER ASIM AKSOY, Türk Dilcisi ve Atasözleri Uzmanı

Talat HALMAN
ATASÖZÜ ANITI
MİLLİYET 26 TEMMUZ 1993

ALMANLARIN bir atasözü diyor ki: "Bir ulusun değerini atasözleriyle ölçün." Böyle bir denektaşı kullanırsak, göğsümüz haklı olarak kabarır. Biz, atasözleri zengin, kıvrak ve derin olan milletlerdeniz. Aklımızı ve gönlümüzün özlü gerçeklerini imbiklerden geçirerek atasözlerine, özdeyişlere, veciz sözlere koymuşuz damla damla.

"Anıt" diyebileceğim yeni bir derleme bizdeki atasözü zenginliğini kanıtlıyor. Yeni yayınlanan 700 sayfalık bir kitap: Başlığı "A Dictionary of Turkish Proverbs" (Türk Atasözleri Sözlüğü)... İçinde 5.000'den fazla atasözümüz var İngilizce çevirileriyle... "Sabır", "Eğitim", "Barış", "Zaman", "Güven" gibi 172 kavrama göre kategorilere ayrılmış olan bu atasözlerinin her biri önce Türkçe olarak veriliyor, sonra İngilizce çevirisi ve açıklaması, sonra da başka dillerdeki ya da yazarlardaki karşılıkları veya benzerleri...

Bu çetin ve titiz derlemeyi Metin Yurtbaşı adlı olağanüstü çalışkan bir genç subay yapmış. Kendisi, Hava Öğretmen Kıdemli Yüzbaşı.. Hava Kuvvetleri'nde Terminoloji Uzmanı olarak çalışıyor. Belli ki İngilizcesi çok kuvvetli. Çözümü zor nice çeviri sorunlarının üstesinden gelmiş. Ortaya çıkarttığı eser, Türk kültürüne yurt içinde ve dışında büyük yararlar sağlayacaktır. Ele güne gösteriyor ki Türk atasözleri, başka her ülkenin atasözleriyle sayı bakımından da, hikmet bakımından da söyleyiş bakımından da kolayca boy ölçüşür, ötekilerin çoğunu yaya bırakır. Bu derleme, kültürümüzün yaratıcılığının sıradan bir kanıtı değil, görkemli bir anıtı...

Kitabın Almancası ve Fransızcası da hazırlanmaktayırmış. Ve sonra, belki gelecek yıl, Yurtbaşı yalnız Türkçe olarak bir büyük derleme yayınlacak: 30.000 içerikli Sınıflandırılmış Türk Atasözleri.

Yurtbaşı'nın kitabı konusunda dünyanın ileri gelen atasözü uzmanlarından, **Proverbium** dergisinin editörü Prof. Wolfgang Mieder ile görüştüm. "Olağanüstü bir eser" diyor. "Pek az ulusa nasip olmuş bir çalışma bu. Bir **magnum opus**, yani büyük yapıt. Havsalaya sığmayan bir başarı. Bu derleme, saharamızın temel eserlerinden, başlıca kaynaklarından biri olacak. Almancasının çıkacak olmasına da çok seviniyorum. Ben, Amerika'da profesörüm ama aslen Almanım. Biliyorum ki Türk Atasözleri Almanca olarak yayınlandığında Almanlar, Türk sözlü kültürünün zenginliğini iyice anlayacaklar. Bir de göreceklerdir ki Türk kültürü evrenseldir. Atasözlerine süzüp yerleştirdiği düşünceler, duygular, değerler başka uluslarınkinkine benzemektedir. Belki, diyorum, bu anlaşılırsa Almanya'da Türklere karşı zaman zaman gösterilen olumsuz tavırlar yatışır, değişir."

A Dictionary of Turkish Proverbs için önsözü, ülkemizde Fulbright bursuyla bir süre çalışmış olan Amerikalı uzman Steven E. Hegaard yazmış. Çok anlamlı, aydınlatıcı bir yazı. Kitapta, kapsamlı bir bibliyografya ile "Atasözleri Hakkında Atasözleri" başlıklı ilginç bir derleme de var. Ve 200 sayfalık bir endeks (dizin) kitabın içindeki binlerce atasözünün kolayca bulunmasına yardımcı oluyor. İnsanın elinden düşüremeyeceği, yıllar yılı başvurarak Türkçemizin atasözleri denizinden inciler çıkaracağı bir eser.

Atasözlerimiz, İngilizceye zaman zaman aktarıldı. 1897'de E. J. Davis adlı bir papaz, Londra'da "Ottoman Proverbs and Quaint Sayings" başlığı altında 4000'den fazla atasözü ve deyimimizi bir araya getirmişti. Bu, aslında Ahmet Vefik Paşa'nın büyük derlemesinin İngilizceye yer yer çok güzel, yer yer feci yanlışlarla aktarılmasıdır diyebiliriz. Geçtiğimiz kırk yılda daha küçük, fakat çeviri bakımından çok iyi başka kitaplar yayınlandı: Mübin Manyasiğ, Hulusi Çekiç, Aydın Dağpınar ve Nejat Muallimoğlu...

Yurtbaşı'nın kitabı, şimdiye kadar yayınlanmış en geniş kapsamlı derleme... Tek bir çalışkan insanın kendi boş vakitlerinde yarattığı eser.. Bu kitabı ve arkadan gelecek olan Almanca ve Fransızca derlemeleri ve sonra da 30.000 atasözünden oluşan Türkçe kitabı, dilerim, yurt içindeki ve dışındaki okurlar, üniversiteler, özel kuruluşlar, kütüphaneler destekler. Kültür Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, bankalar, vakıflar da, umarım dağıtımına önayak olurlar. **Turkish Daily News** yayınlamakla ne iyi etmiş. Ama asıl büyük aferin, candan alkış Yüzbaşı **Yurtbaşı** için. Bathılanın **vade mecum** diye bir deyimi vardır: "Elden düşmeyecek kitap" ,"başucu kitabı", "onsuz yapılamayacak kitap" gibi anlamlarda kullanılır. **Yurtbaşı**'nın atasözleri derlemesi, gerçek anlamda bir **vade mecum**.

Prof. Talat Halman, New York Üniversitesi , A.B.D.

Türkiye'de ve Türk dünyasının çeşitli bölgelerinde yaygın olarak kullanılan 5.000 atasözünü içeren bu derleme önemli bir bilimsel başarıdır. Editörü **Metin Yurtbaşı** Türk atasözlerine İngilizce çeviriler, önemli açıklamalar, yorumlar ile birlikte öteki dillerden eşdeğer atasözleri birçok tarihsel referanslar eklemiştir. Türk atasözlerine ilgi duyanlara artık Türklerin geleneksel değer yargılarını öğrenecekleri sağlam bir kaynakağa sahiptir. Uluslararası atasözü uzmanları için bilimsel bir atasözü derlemesi olması yanında geleneksel Türk dili, folkloru ve kültürüne ilgi duyanlar için eşi bulunmaz bir malzeme oluşturulmuştur. Bu Türk atasözleri derlemesi kuşkusuz kısa zamanda temel kaynak kitaplardan biri olacaktır.

Prof. WOLFGANG MIEDER, Proverbium, Uluslararası Atasözü Araştırmaları Yıllığı editörü, Vermont Üniversitesi, Almanca ve Rusça bölümü, A.B.D.

ISBN 975 - 95703-2-9